Ł. KONCEWICZ

SŁOWNIK ŁACIŃSKO-POLSKI

SŁOWNIK ŁACIŃSKO-POLSKI

Busza kl IV 6.

NOWY

SŁOWNIK PODRĘCZNY

ŁACIŃSKO-POLSKI

OPRACOWANY PODŁUG NAJNOWSZYCH ŹRÓDEŁ

przez

ŁUKASZA KONCEWICZA

SKŁAD GŁÓWNY
KSIĘGARNIA WYSYŁKOWA G. DORN
WARSZAWA

Poznańskie Tow. Przyjaciół Nauk
Biblioteka

A.

A. przed imieniem znaczy Aulus; a. u. c. ab urbe condita; a. d.=ante diem. Na tabliczkach, których używali sędziowie do głosowania, a, znaczyło absolvo, uniewinniam; na tabliczkach dawanych obywatelom do głosowania na zgromadzeniach, a, znaczyło antiquo, zostawiam co po dawnemu. Triumviri a. a. a. f. f.=auro, argento, aeri. flando. feriundo, Tryumwirowie mennniczni.

A przed spółgłoskami, ab przed samogł. i spółgł., abs przed q. i t. kładzie się z przyp. szóstym 1) oznacza *a*) pochodzenie od miejsca, od osoby; od, a rege venire, ventns a septentrione oriens; ab eodem gradu depelli; przy imionach miast oznacza oddalenie się od strony zewnętrznéj; od, ab urbe proficisci; ab Roma redii; ab Epidauro advectus. *b*) pochodzenie, stronnictwo: z, legati ab Ardea; Turnus ab Aricia; nostri illi a Platone (zwolennicy, stronnicy); unus ab novissimis *c*) ze słowami biernemi i nieprzechodnemi oznacza przyczynę, powód lub sprawcę jakiego skutku: od, przez, ab aliquo amari, coli; urbs a Romulo condita; premi ab aliquo; perire a morbo, z choroby, ab ira, z gniewu, dolere albo laborare ab aliqua re (cierpiéć na co); in insidias incidere ab aliquo; 2) ze słowami znaczącemi oddalenie, rozdział, wstrzymanie odstręczenie: od, removere, proficisci, deterrere ab aliquo, albo ab aliqua re *b*) uwolnienie, oswobodzenie: od, liberare ab aliquo; vacuus a defensoribus locus; obronę albo opiekę, defendere ab aliquo, albo ab aliqua re; magna cura custodire aliquid ab aliquo. *c*) odległość: od, ab aliquo loco esse, positum esse, abesse, distare, procul, longe, prope ab aliquo loco: decimo miliario ab urbe. *d*) przy wyobrażeniach różnicy: od, differre, dissentire ab aliquo, albo ab aliqua re: non (haud) ab re esse, (do rzeczy należéć, nie być od rzeczy). *e*) przy wyobrażeniach porządku: po, ut secundus a Sulla haberetur; 3) od czego coś kierunek bierze, z, a summo jugo collis conspicere aliquid; a przeto dla oznaczenia strony, z któréj się coś uważa lub działa, Gallia attingit ab Sequanis flumen Rhenum: a latere, z boku, a tergo, a fronte, a dextro cornu proelium commisit; *b*) przy wyobrażeniach, od których działalność lub stan rzeczy lub osoby pochodzi: po, id se a Gallicis armis didicisse (po broni); firmus ab equitatu (pod względem). Gallia a paludibus invia (z powodu). *c*) stan albo związek, urząd, czynność, esse, stare, facere, agere, sentire ab aliquo, trzymać się jakiego stronnictwa, być z czyjéj strony, działać na czyją korzyść: servus a pedibus, sługa; ab epistolis, a manu, sekretarz. 4) Przy wyobrażeniach czasu: od, quam quisque ad partem ab opere casu devenit; ab initio, ab anno vicesimo, a consulatu, a condisci-

pulatu, a puero, a pueris, a parvulis (od dzieciństwa), ab urbe condita.
Abăcus, i, *m*. stół kuchenny, kredens, tablica rachunkowa.
Abăliēnātio, onis, *ż*. oddalenie, przedaż, ustąpienie komu czego
Abălĭēno, 1. oddalić, pozbyć się, nieprzyjacielem uczynić.
Abas, antis, *m*. król Argos; stąd **Abantiădes**, ae, *m*. syn i potomek Abasa; **Abantēus** i **Abantius**, a, um. należący do Abasa.
Abăvus, i, *m*. prapradziad.
Abdēra, ae, *ż*. i Abdera, orum, *n*. miasto w Tracyi; stąd **Abderīta**, albo **Abderites**, ae, *m*. mieszkaniec Abdery.
Abdĭcātio, ōnis, *ż*. zrzeczenie się, ustąpienie z urzędu.
Abdĭco, 1. zrzec się. dictaturam, albo se dictatura, złożyć urząd dyktatora.
Abdīco, dixi, dictum, 3. odmówić, zganić, zabronić; (wyrazem wieszczków) sprzeciwić się, aves abdicunt, wieszczba się sprzeciwia.
Abdĭte, *przysł*. skrycie.
Abdo, **dĭdi**, **dĭtum**, 3. oddalić; copias ab eo loco (cofnąć); se in literas, albo literis, oddać się naukom; se in silvam, skryć się do lasu.
Abdōmen, **inis**, *n*. brzuch; żarłok.
Abdūco, duxi, ductum, 3. wyprowadzać, de foro, ex urbe aliquem; odprowadzać, aliquem ad aliquem; odstręczyć, odmówić, legiones ab aliquo, a fide aliquem; usunąć, caput ab ictu; poniżyć, artem ad mercedem.
Abella, ae, *ż*. miasto w Kampanii; stąd **Abellani**, orum, *m*. Abellanczycy.
Abeo, ii (rzadko īvi), **ĭtum**, 4. odchodzić, oddalac się, ex conspectu, comitio, domum, ad legionem, sub jugum; ab administratione reipublicae; zginąć. e vita; przemijać, upływać, abiit hora, tempus; przemieniać się, in villos abeunt vestes
Aberro, 1. zbłądzić, zboczyć, a proposito; ad alia; aberrare a miseria, zapomnieć na chwilę o nieszczęściu; stąd aberratio a dolore, zapomnienie o cierpieniu.
Abesse, patrz absum.
Abfŏre=abfuturum esse; abforem, = abessem, patrz absum.
Abhinc, *przysł*. odtąd, a. annis albo annos sex, od sześciu lat.
Abhorreo, horrui, 2. brzydzić się, stronić, mieć wstręt; a scribendo; vitiis; różnić się, quorum mores abhorrent a suis.
Abies, **ĕtis**, *ż*. jodła; stąd abiegnus, a, um, jodłowy, hastile.
Abĭgo, **egi**, actum, 3. odganiać, odsyłać, muscas; curas abigere, trosk się pozbyć; uprowadzić, ukraść, pecus.
Abĭtus, us, *m*. odejście, oddalenie się, zniknienie, pĕstis; wyjście, omnemque abitum custode coronant.
Abjecte, *przysł*. podle, wzgardliwie
Abjectio, ōnis, *ż*. odrzucenie, upadek, trwożliwość, animi.
Abjectus, a, um, odrzucony, niedbale wykonany, senarii; wzgardliwy, nikczemny, rozpaczliwy, animus; upadły, pokonany, abjecto Bruto.
Abjĭcio, **jēci**, jectum, 3 odrzucić, rzucić, arma; aliquem, se ad pedes alicujus; zaniedbać, agros; zaniechać, consilium gerendi belli; poniżyć, osłabić, senatus autoritatem; stracić odwagę, serce, upaść na duchu, animum.
Abjūdĭco, 1. odsądzić, odrzucić, aliquid, ab aliquo; wyrzec się, sibi aliquid.
Abjungo, junxi, junctum, 3. wyprzęgać, oddalać, aliquem.
Abjūro, 1. odprzysięgać się, zapierać się, pecuniam.

Ablatus, a, um, *imiesł.* od aufero.
Ablēgātio, ōnis, *ż.* oddalenie, usunięcie, odprawienie.
Ablēgo, 1. wysłać, odprawić, oddalić, honestos homines.
Ablīgūrio, 4. pożerać, przemarnować, strwonić, patrimonia.
Ablŏco, 1. najmować, domum.
Ablūdo, si, sum, 3. nie zgadzać się, być niepodobnym.
Abluo, lui, lūtum, 3. obmywać, oczyścić, squalorem sibi, usunąć.
Abnĕgo, 1. niepozwalać, odmawiać, zaprzeczać, alicui aliquid.
Abnĕpos, ōtis, *m.* praprawnuk; abneptis, is, *ż.* praprawnuczka.
Abnocto, 1. nie nocować w domu.
Abnormis, e, nieforemny, nienależący do żadnéj sekty.
Abnuo, nui, nuitum, nutum, 3. odkiwnąć, skinieniem zaprzeczyć, odmówić, colloquium, certamen; locus abnuit, miejsce nie sprzyja; stąd **abnūto**, 1. często odmawiać.
Abŏleo, ēvi, ui, itum, 2. znieść, zniszczyć, monumenta; zatrzéć, dedecus; odebrać, magistratum alicui; unieważnić, testamentum.
Abŏlesco, ēvi, 3. zniknąć, zgasnąć.
Abŏlĭtio, ōnis, *ż.* zniesienie, legis.
Abolla, ae, *ż.* płaszcz.
Abōmĭnor, 1. brzydzić się, abominandus, obrzydły.
Abŏrīgĭnes, um, *m.* pierwotni mieszkańcy.
Abŏrior, 4. odchodzić, zginąć.
Abrado, rasi, rasum, 3. skrobać, golić, barbam; — przenoś. aliquid ab aliquo, wyłudzić co na kim.
Abrĭpio, ripui, reptum, 3. wydzierać, porywać, vi fluminis, tempestate abripi.
Abrŏgo, 1. znosić, za nieważne uznać, legem; odbierać, magistratum alicui; uwłaczać, zaprzeczać, nie dawać wiary, fidem; stąd **abrogātio**, ōnis, *ż.* zniesienie, legis.
Abrumpo, rūpi, ruptum, 3. odrywać, odłączać, ramos; equites ab exercitu; niespodzianie coś przerywać, kończyć, iter, sermonem, vitam, dissimulationem.
Abrupte, *przysł.* nagle, raptem.
Abruptio, ōnis, *ż.* oderwanie, zerwanie, gwałtowny rozdział.
Abruptus, a, um, stromy, przepaścisty, locus; *rzeczow.* abruptum, i, *n.* przepaść.
Abs, patrz a, ab.
Abscēdo, cessi, cessum, 3. ustąpić, a curia, e foro; ustawać, quantum ira abscedet; zaniechać, abscedere incepto.
Abscessio, ōnis, *ż.* i **abscessus**, us, *m.* odjazd, oddalenie.
Abscīdo, cīdi, cīsum, 3. odcinać, truncos, funes, caput; odjąć, spem.
Abscindo, scĭdi, scissum, 3. odcinać; plantas; wyrywać, comas; rozdzielać, exercitum in duas partes; pozbawić, zniweczyć, dulces reditus.
Abscissio, ōnis, *ż.* przerywanie.
Abscissus, a, um, urwisty, saxum.
Abscondĭte, *przysł.* potajemnie, skrycie, subtelnie, ciemno.
Abscondĭtus, a, um, skryty, insidiae; ciemny.
Abscondo, condĭdi, condĭtum, 3. ukryć, schować, gladium; juvenes in domo; se cavis; abscondi, ukryć się, zachodzić (mówiąc o gwiazdach); tracić z oczu, locum; zasłonić, zakryć, coelum.
Absens, tis, patrz absum.
Absentia, ae, *ż.* nieobecność.
Absĭmĭlis, e, niepodobny.
Absinthium, ii, *n.* piołun.
Absis, albo apsis, ĭdis, *ż.* sklepienie.
Absisto, stĭti, stĭtum, 3. odstąpić, oddalić się, a signis; odskakiwać, scintillae ab ore absistunt; zaniechać, zrzec się, obsidione, spe; absiste timere, nie bój się.
Absŏlūte, *przysł.* doskonale, zupełnie.

Absŏlūtio, ōnis, *ż* uwolnienie, alicujus (od czego); doskonałość, wykończenie.

Absŏlutorius, a, um, uniewinniający, służący do uwolnienia.

Absŏlutus, a, um, uwolniony; dokonany, doskonały, vita, liber, philosophus; bezwarunkowy, necessitudo.

Absolvo, solvi, solūtum, 3. uwolnić, se ab aliquo, judicio; capitis, suspicione; ukończyć, opera, dialogos; — paucis aliquid, albo de aliqua re, w krótkości przedstawić.

Absŏnus, a, um, nieprzyjemnie brzmiący vox; niezgodny, nieodpowiedni, ab aliqua re, albo alicui rei.

Absorbeo, sorbui (sorpsi), sorptum, 2. pożerać, połykać, placentas; pochłaniać, absorbet humorem siccitas — przenoś. unosić, absorbuit aestus gloriae.

Absp-, patrz Asp-.

Absque, *przyim.* rzą. 6. przyp. bez, absque sole; oprócz, absque paucis syllabis.

Abstēmius, a, um, trzeźwy, na czczo będący. [stineo.

Abstentus, a, um, *imiesł.* od ab-

Abstergeo, tersi, tersum, 2. i abstergo, 3. ocierać, lacrimas; przenoś rozproszyć, oddalić, koić, dolorem.

Absterreo, terrui, terrĭtum, 2. odstraszać, hostes, neminem a congressu. [stergeo.

Abstersus, a, um, *imiesł.* od ab-

Abstĭnens, tis, powściągliwy, skromny. [umiarkowanie.

Abstĭnenter, *przysł.* powściągliwie,

Abstĭnentia, ae, *ż.* powściągliwość, wstrzemięźliwość, prawość.

Abstĭneo, tinui, tentum, 2. wstrzymywać, manus ab alienis; w znacz. nijak. wstrzymywać się, cibo, proelio; — abst. publico, nie pokazywać się publicznie.

Absto, 1 stać z daleka.

Abstrăho, traxi, tractum, 3. odciągać, odwodzić, jumenta, liberos ab aliquo; ex oculis hominum; ex complexu matris aliquem; ciągnąć, gwałtem prowadzić, in servitutem, ad supplicium aliquem; — przenoś. a bono in pravum.

Abstrūdo, trusi, trusum, 3. głęboko ukryć, pecuniam in loco, albo in locum; se; veritatem.

Abstrūsus, a, um, ukryty, insidiae; — przenoś. stłumiony, dolor; ciemny, trudny, disputatio.

Absum, fui, esse, być nieobecnym, dalekim, ab urbe, ex urbe, domo et foro; absens, nieobecny, me absente, w mojéj nieobecności; alicui abesse, albo ab aliquo, nie być komu pomocnym; aberat illi diligentia, brakowało mu pilności; nihil abest, quin sim miserrimus, nic nie brakuje, abym był najbiedniejszym; tantum abest, tak jest rzecz daleka; po tém wyrazeniu kładzie się dwa razy ut: tantum abfuit, ut perturbarentur, ut potius fecerint; być niestosownym, musicam abesse a principis persona.

Absumo, sumpsi, sumptum, 3. trwonić, pecuniam, tempus; absumi, niszczéć, gnić, umierać, morbo, fame, ferro.

Absurde, *przysł.* nieharmonijnie, canere; — przenoś. niedorzecznie, respondere.

Absurdus, a, um, rażący uszy, vox — przenoś. niedorzeczny, niezdatny ratio, homo.

Abundans, tis, obfitujący, pełny. bogaty w co, rerum copia; ingenio, omnium rerum.

Abundanter, *przysł.* bogato, hojnie coenam praebere; — przenoś. dowodnie, dokładnie, obficie, dicere.

Abundantia, ae, *ż.* obfitość, pełność, aquarum; rerum omnium; — przenoś. ingenii.

Abundātio, ōnis, *ż*. wezbranie wód.
Abunde, *przysł*. obficie, dostatecznie, a. est mihi, a. habeo, abunde dictum esse, a. laudari et vituperari; a. facundus, a. gratus; a. cibi, a. fraudis.
Abundo, 1. wylewać z brzegów, obfitować, aqua abundat, pecunia abundat, copia frumenti, copiarum omni genere; doctrina et ingenio, honoribus.
Abundus, a, um, obfity, pełen
Abusiō, ōnis, *ż*. nadużycie wyrazów.
Abusive, *przysł*. z nadużyciem.
Abusus, us, *m*. nadużycie.
Abūtor, usus, 3. nadużywać, divitiis, otio; sanguine militum, libertate, legibus.
Abydus, i, *ż*. miasto w Małéj Azyi przy Hellesponcie; stąd **Abydēnus**, a, um, Abydeński; **Abydēni**, orum, *m*. Abydeńczycy.
Ac, *spójnik* i, jak.
Acădēmia, ae, *ż*. miejsce niedaleko Aten, gdzie Platon uczył. Tak nazwał Cyceron miejsce w swojéj posiadłości wiejskiéj. — Stąd **Academicus**, a, um, quæstio, philosophus.
Acălanthis, i **ăcanthis**, **ĭdos**, *ż*. szczygieł; ostatni wyraz znaczy także gatunek ziela.
Acanthus, i, *m*. ostrokrzew; stąd **acanthīnus**, a, um, do ostrokrzewa należący.
Acanthus, i, *ż*. miasto w Chalcydyce.
Acarnan, anis, *m*. Akarnańczyk, mieszkaniec Akarnanii, krainy między Epirem i Etolią, stąd **Acarnanius**, a, um, akarnański.
Accanto, 1. przyśpiewywać.
Accēdo, accessi, accessum, 3. przystępować, przybliżać się, ad aliquem; ad urbem; in aedes, Ariminum; propius tumulum; ad amicitiam; dosięgnąć, dostąpić, fama ad nos accedit; mieć udział, ad periculum a.; przybywać, huc accedit, u albo quod; ad hanc corporis firmitatem plura animi bona accesserant; imperio R. Asia accessit; wzrastać, wzmagać się, febres accessisse, accedit animus.
Accĕlĕro, przyspieszać, iter; stąd **accelerātio**, ōnis, *ż*. przyspieszenie; pośpieszać, si accelerare volent; ad id, quod natura cogeret.
Accendo, cendi, censum, 3. zapalać; lumina, acervos; focum; luna radiis solis accensa (oświecony); — pobudzać, ad pugnam, aliquem in aliquem, contra aliquem, adversus aliquem, accensus ira; vis venti accensa est.
Accenseo, 2. łączyć, przydawać.
Accensus, a, um, *imiesł*. od accendo.
Accensus, i, *m*. sługa urzędowy; w licz. mnog. accensi, rodzaj żołnierzy lekko uzbrojonych.
Accentus, us, *m*. podniesienie głosu, akcent.
Acceptio, nis, *ż*. branie, przyjęcie.
Accepto, 1. przyjmować.
Acceptus, a, um, wzięty, przyjęty, [miły.
Accerso, ivi, itum, 3. przyzywać, przywoływać, pozywać; częściéj używa się arcesso.
Accessio, nis, *ż*. przybywanie, suis accessionibus; pomnożenie, paucorum annorum, dignitatis; accessiones facere in re, pomnażać korzyści.
Accessus, a. um, zbliżony, dostępny
Accessus, us. *m*. zbliżenie, ad urbem; aestuum; loci; accessum dare, dać przystęp; maritimus, ze strony morza.
Accĭdens, tis. *n*. okoliczność, zdarzenie, przypadek.
Accĭdo, cĭdi, 3. upadać, tela gravius accidunt; ad pedes alicujus, albo genibus; dochodzić, ad aures, albo auribus; ad oculos animumque; zdarzać się, przytrafiać się, accidit illa calamitas, si quid gravius ei a Caesare accidisset, gdyby

Cezar surowiéj z nim postąpił; si quid accidat alicui, jeżeliby kogo coś spotkać miało. — Nieosob. accidit, trafia się, zdarza się.

Accīdo, cīdi, cīsum, 3. ucinać, arbores; niszczyć, rujnować, osłabiać, res hostium, copias; opes accisae; robur accisum.

Accingo, cinxi, cinctum, 3. przypasać, lateri ensem; gladiis accincti; uzbrajać się, opatrywać się w co, accingi facibus; brać się do czego, accingere se praedae, ad consulatum.

Accio, cīvi (cii), **cītum,** 4. przyzywać, przywoływać, aliquem; classem ex Graecia; aliquem Etruria; ad regnandum Romam Curibus aliquem; in regnum aliquem;—przenoś. accire voluptatem, zgotować rozkosz; accire mortem, śmierć sobie zadać.

Accipio, cēpi, cēptum, 3. brać, przyjmować, pecuniam, arma, conditionem pacis; przyjąć w rachunki, wpisać do księgi rachunkowéj, acceptum referre; ugościć, regem convivio. bene, male aliquem; przyjąć do związku, in amicitiam, in fidem; przyjąć do siebie, na swoje łono, Romanos acceperunt tumuli; otrzymać, ab aliquo millia pondo argenti; auxilia ab aliquo contra aliquem; provinciam, consulatum, honorem; doznać, voluptatem ex epistola; dolorem ex aliqua re; injuriam ab aliquo; cladem; spostrzedz, poznać, sensu, auribus, oculis accipere, często samo accipere; usłyszéć, fama aliquid, ut de Hercule accepimus; pojąć, zrozumiéć, nauczyć się, elementa prima literarum; disciplinam ab aliquo; wytłómaczyć sobie na dobrą lub złą stronę, in bonam vel malam partem accipere.

Accipĭter, tris, *m.* jastrząb.

Accīsus i **accītus,** a, um, patrz accīdo i accio.

Accītus, us, *m.* przyzywanie, używa się tylko w przyp. 6

Acclāmātio, ōnis, *ż.* krzyk radosny, przyjazny albo nieprzyjazny.

Acclāmo, 1. krzyk wydawać pochwalając lub niepochwalając.

Acclāro, 1. objawić.

Acclīnis, e, nachylony, skłonny.

Acclīno, 1. nachylać, skłaniać się do czego, sprzyjać.

Acclīvis, e, i **acclīvus,** a, um, pochodzisty, spadzisty, pochyły.

Acclīvĭtas, ātis, *ż.* spadzistość, ukośne położenie czego ku dołowi.

Accŏla, ae, *m.* sąsiad.

Accŏlo, colui, 3. być przyległym, blisko mieszkać; acc. viam, Rhenum.

Accommŏdāte, *przysł.* stosownie, zgodnie.

Accommŏdātio, ōnis, *ż.* stosowność, zastosowanie, ad aliquid, względność.

Accommŏdātus, a, um, stosowny, zgodny, zastosowany, ad aliquid, albo alicui rei.

Accommŏdo, 1. przystosować, coronam sibi ad caput; przypasać, ensem lateri; — przenoś. umiarkować, sumptus ad mercedem; zastosować, orationem auribus auditorum: stosować się do kogo, starać się przypodobać, se accommodare alicui; poświęcić się, se humanitati accommodare.

Accommŏdus, a, um, właściwy, stosowny, fraudi.

Accrēdo, didi, 3. dowierzać.

Accresco, crevi, cretum, 3. przyrastać, alicui rei; wzrastać, przybywać, wzmagać się, accrescit flumen, dolor, fides.

Accrētio, ōnis, *ż.* przybywanie, przyrastanie.

Accŭbĭtio, ōnis, *ż*, leżenie u stołu.

Accŭbo, cŭbui, cubĭtum, 1. leżéć obok, in conviviis alicui, apud aliquem.

Accumbo, cŭbui, cubĭtum, 3 kłaść się przy stole, siadać do stołu, epulis albo in epulo.
Accŭmŭlāte, *przysł.* hojnie, obficie.
Accŭmŭlo, 1. gromadzić, pecuniam; aliquem donis, obdarzać, stąd **accumulator, ōris,** który gromadzi, opum.
Accūrāte, *przysł.* starannie, dokładnie, aedificare; scribere de aliqua re; avaritiam alicujus accusare.
Accūrātio, ōnis, *ż.* dokładność, troskliwość.
Accūrātus, a, um, pilny, dokładny.
Accūro, 1. przypilnować, dołożyć starania.
Accurro, curri (cucurri), cursum, przybiegać, Romam; ad aliquem; ad albo in locum.
Accursus, us, *m.* przybieganie.
Accūsābĭlis, e, nagany godny.
Accūsātio, ōnis, *ż.* obwinienie, skarga.
Accūsātor, ōris, *m.* oskarżyciel.
Accūsātōrie, *przysł.* oskarżając, nieżyczliwie. [służący.
Accūsātōrius, a, um, oskarżycielom
Accūsātrix, icis, *ż.* oskarżycielka.
Accūso, 1. winować, oskarżać, aliquem crimine; proditionis; capitis; de veneficiis; avaritiam alicujus; accusatus est, quod.
Ace, es, *ż.* miasto w Galilei.
Acer, ĕris, *n.* klon.
Acer, acris, acre, kończaty, ostry, ferrum; bystry, przenikliwy, sensus videndi, acies ingenii; mocno brzmiący, tibia; silny, tempestas, impetus; tęgi, hiems; gorący, sol; dotkliwy, dolor; srogi, animadversor, supplicium; nieubłagany, inimicus; zajadły, srogi, dziki, leo, canis.
Acerbe, *przysł.* cierpko, ostro, srogo, surowo, dicere, facere, victoria uti; niecierpliwie, niechętnie, aliquid ferre.
Acerbĭtas, ātis, *ż.* cierpkość (owoców); srogość, surowość, poenarum, morum· sine aliqua ace.; przykrość, smutne położenie, temporum, hominis, omnes ace, perferre.
Acerbo, 1. goryczą zaprawić, pogorszyć.
Acerbus, a, um, cierpki, uva; zawczesny, funus; niedojrzały, res; przerażający, vox; surowy, ostry, hostis, vultus, convicium, imperium; bolesny, smutny, memoria, poena, mors.
Acernus, a, um, klonowy
Acerra, ae, *ż.* kadzielnica.
Acerrae, ārum, *ż.* miasto w Kampanii; **Acerrani, ōrum,** *m.* mieszkańcy Acerry.
Acervatim, *przysł.* gromadnie; ace. dicere, krótko mówić.
Acervo, 1. kupić, gromadzić; leges ac. pomnażać prawa.
Acervus, i, *m.* stós, gromada, frumenti; mnóstwo, facinorum.
Acesco, acui, 3. kwaśnieć.
Acēsines, ae, *m.* rzeka w Indyi.
Acesta, ae, *ż.* miasto w Sycylii.
Acētābŭlum, i, *ż.* naczynie w kształcie kubka; gatunek miary.
Acētum, i, *n.* ocet; — przenośnie: uszczypliwy dowcip.
Achæi, ōrum, *m.* naród Achai, w ogóle Grecy. **Achāia,** ae, *ż.* kraina na północ Peloponezu; od r 146 przed Chr. w ogólności Grecya; **Achāias, ădis,** *ż.* niewiasta Achai; **Achāicus** albo **Achāius,** a, um, Achajski albo Grecki; **Achāis, ĭdis** albo **ĭdos,** *ż.* niewiasta Achai, albo Grecya; **Achivi, ōrum,** *m.* Grecy w czasach Homera; **Achivus,** a, um, Grecki.
Achæmĕnes, is, *m.* naczelnik rodu królów Perskich; **Achæmĕnidæ, ārum,** *m.* potomkowie Achemenesa; **Achæmĕnius,** a, um, Achemeński, Perski.
Acharnæ, arum, *ż.* miasteczko w At-

tyce, stąd **Acharnānus, a, um**, Acharnanski.

Achělōus, i, m. rzeka między Etolią i Akarnanią; **Achelōias, ădis** i **Achelōis, ĭdis**, córka Achelousa; w liczb. mn. Syreny; **Achelōius, a. um**, Achelojski.

Achěron, ontis, m. 1) rzeka w Epirze; 2) rzeka w krainie podziemnéj i sama kraina; 3) rzeka w Italii.

Achilla, ae, ż. patrz Acholla; **Achillītāni, ōrum**, Achillitańczycy.

Achilles, is, m. bohater Grecki w czasie wojny Trojańskiéj; **Achillēis, ĭdis, ż.** poemat, Achilleida; **Achillēus, a. um**, Achillesowy; **Achillides, ae, m.** potomek Achillesa.

Achīvi i **Achīvus**, patrz Achaei.

Acholla, ae, ż. miasto w Byzacyum w Afryce. [rakuz

Achrădīna, ae, ż. część miasta Sy-

Acīdălia, ae, ż. nazwisko Wenery nadane od źródła w Beocyi.

Acĭdus, a, um, kwaśny;—przenoś. uszczypliwy, przykry.

Acies, ēi, ż. ostrze, securis, hastae; —przenoś. źrenica, oko, acies fallitur, a. incolumis; bystrość, animi, szyk bojowy, prima, secunda, tertia; aciem dirigere, instruere, constituere; bitwa, in aciem producere pedites, educere exercitum, acie albo ex acie decedere. Mówi się także o walce w wymowie, prodire in aciem.

Acilius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu (gens): M'. Acilius Glabrio; stąd lex Acilia; **Aciliānus, a, um**, Acyliański.

Acīnăces, is, m. krótka perska szabla.

Acĭnus, i, m. i acinum, i, n. jagoda, winne grono; stąd **acinărius, a, um**, do winogron należący.

Acĭpenser, ĕris, i **acĭpensis, is, m.** jesiotr.

Acis, ĭdis, m. rzeka w Sycylii i nazwisko pasterza.

Aclis, ĭdis, ż. mały pocisk.

Acmonia, ae, ż. miasto we Frygii, stąd Acmonensis, e, Akmoński, i Acmonenses, Akmonenczycy.

Acŏnītum, i, n. tojad; trucizna.

Acor, ōris, m. kwas.

Acquiesco, quiēvi, quiētum, 3. odpoczywać, lassitudine; in lecto; sub pellibus; somno, gravi sopore (spać); anno acquievit septuagesimo (usnął, umarł) aures acquiescunt aliqua in re;—przenoś. uspokoić się przy czém, uspokojenie w czém znaleźć, ucieszyć się, być wesołym, in unico filio: Clodii morte; przystać, zgodzić się na co, alicui.

Acquīro, quisīvi, quisītum, 3. nabyć, dostać: ad vitae fructum aliquid; divitias; praedam; ad fidem (kredyt powiększyć); zjednać sobie, dignitatem

Acraeus, a um, na wyniosłości mieszkający, mający świątynię.

Acrăgas, antis, m. Agrygent, miasto i góra w Sycylii.

Acratŏphŏrum, i, n. naczynie do wina niemięszanego.

Acrĭcŭlus, a, um, cierpki, drażliwy.

Acrĭmōnia, ae, cierpkość, ostrość, —przenoś. otwartość, żywość, sprężystość.

Acrisius, ii, m. król w Argos, ojciec Danai, dziad Perseusza; stąd **Acrisiōniădes, ae, m.** potomek Akryzyusza.

Acrĭter, *przysł.* dotkliwie, caedere virgis; — przenoś. bystro, videre vitia; śmiało, mężnie, żywo, hostes instare, pugnare, inire prœlium; acrius furit mare, bellua; bardzo, occupatum esse; cupere, exspectare.

Acrĭtūdo, ĭnis, ż. cierpkość, ostrość, —przenoś. żywość, duch mężny.

Acroāma, ătis, n. wszystko, czego się chętnie słucha, co się każe grać lub czytać; rodzaj niewolni-

ka, który bawi pana i towarzystwo muzyką, czytaniem lub żartami.
Acroāsis, is, *ż.* miejsce do słuchania; uczone towarzystwo.
Acrŏcĕraunia, orum, *n.* góry w Epirze.
Acrŏcŏrinthus, i, *ż.* twierdza Koryncka.
Acta, ae, *ż.* brzeg morski.
Acta, ōrum, *n.* dzieje, czyny, sprawy, działania w senacie, albo na zgromadzeniach ludu; księgi publiczne.
Acte, es, *ż.* pobrzeże, dawne imię Attyki; stąd Actaeus, a, um, należący do brzegu Attyckiego; Actaei, orum, Ateńczycy; **Actias**, ădis, *ż.* Atenka.
Actio, ōnis, *ż.* działanie, czynność, corporis; zajmowanie się czém, załatwianie, rei; działanie publiczne, obrada, projekt, wniosek, actiones magistratus; przebiegi, zamieszki, rozterki, seditiosae, albo samo act.; Cicer nis actiones (działalność urzędowa); causae (prowadzenie procesu); skarga, proces, civilis; forma sądowa; mowa oskarżająca, Verrinae; mieć sprawę, actionem habere; termin sądowy, ac prima, altera; akcya krasomówcy albo aktora, poruszenie, gest, postawa, mina.
Actĭto, 1. często działać, stawać w sprawach, causas; występować w teatrze, tragoedias.
Actium, ii, *m.* przylądek i miasto w Akarnanii, ze świątynią Apollina; stąd **Actiăcus**, a, um, Akcyjski, przy Akcyum; Actius, a, um, należący do Akcyum.
Actīvus, a, um, czynny.
Actor, oris, *m.* poganiacz, pecoris; sprawca, działacz, rerum; in procuratione reipublicae; zawiadowca, rządca, mówca publiczny, obrońca sądowy, strona powodowa; aktor w teatrze, personae actor.
Actor, ōris, *m.* ojciec Menecyusza, dziad Patrokla, skąd przydane im nazwisko **Actŏrĭdes**.
Actuārius, a, um, lekki, prędki, navis.
Actuārius, ii, *m.* pisarz.
Actuōse, *przysł.* czynnie, rzesko, obrotnie.
Actuōsus, a, um, czynny, ożywiony.
Actus, a, um, *imiesł.* patrz ago.
Actus, us, *m.* pędzenie (bydła); prawo przepędzania dokąd bydła; działanie, szczególniéj publiczne, urzędowe, rerum; forensis, działanie sądowe, wymiar sprawiedliwości; akcya mówcy, albo aktora; akt sztuki teatralnej; wiek ludzki, actus aetatis.
Actūtum, *przysł.* wnet, natychmiast.
Acūleātus, a, um, ostry, kolący, uszczypliwy, wykrętny.
Acūleus, i, *m.* żądło, ostrość, apis, spinarum, sagittae; — przenoś. bodziec, ad animos stimulandos; cierpkość, przykrość, orationis, severitatis, sollicitudinis.
Acūmen, ĭnis, *n.* ostrze, kończatość, rostri, hastae; — przenoś. bystrość umysłu, dowcip, acumen ingenii, genus acuminis.
Acuo, acui, acūtum, 3. ostrzyć, palos, gladios, dentes; syllabam (oznaczyć głoskę znamieniem prawém); — przenoś. ćwiczyć, doskonalić, mentem, linguam; podżegać, pobudzać, ad crudelitatem, furores, ignaviam; wzniecać, iras hosti; zachęcać do nauk, studia.
Acus, ĕris, *n.* plewa.
Acus, us, *m.* igła; acu tetigisti, zgadłeś.
Acūte, *przysł.* ostro, bystro, cernere; głośno, sonare; — przenoś. subtelnie, dowcipnie, cogitare.
Acūtŭlus, a, um, subtelny, sztuczny.
Acūtus, a, um, ostry, kończaty, sudes, ensis, telum; — przenoś. mocno na zmysły działający, unguentum, cibus; sol (palące); gelu (tęgi); sonus (wysoki); febris, morbus, gwałtowny, silny; dowcipny, prze-

myślny, obfity w pomysły, homines, ingenia; ad fraudem.

Ad, *przyim.* rządz. 4. przyp. do: ad nostram aetatem; summam senectutem; satietatem; omnes ad unum; ku: vergit ad septentrionem; tendere manus ad coelum; ad vesperum; około: ad ducentos, ad duo millia; na: ad diem dictam; ad tempus venire,; pod: pugnam habuit ad portam Collinam; u: ad pedes jacuit; podług: ad arbitrium alicujus. [czego, juris jurandi.

Adactio, ōnis, *ż.* przymuszenie do

Adactus, a, um, *imiest.* od adigo.

Adæque, *przysł.* równie jak, tyleż.

Adæquo, 1. równać, tecta solo; cum virtute famam; aliquem alicui; równać się, alicui virtute; biegać równie prędko, adae. cursum; być w równéj łasce, adae. gratia apud aliquem.

Adaggero, 1. obsypać, nagromadzić.

Adăgium, ii, *n.* przysłowie.

Adămantēus i **adamantĭnus,** a, um, dyamentowy; mocny, nieporuszony.

Adămas, antis, *m.* dyament; wszystko, co jest tak mocne i twarde, że zniszczoném być nie może.

Adámo, 1. kochać bardzo, lubić, equos, agros.

Adăpĕrio, aperui, apertum, 4. odkryć, caput; widzialnym zrobić; objawić; otworzyć, fores, aures ad aliquid. [się otworzyć.

Adăpertĭlis, e, otworzysty, dający

Adapto, 1. przyprawić co do czego.

Adăquor, 1. napawać.

Adaugeo, auxi, auctum, 2. przymnażać, przydać, copiam hordeo; legiones; maleficia. [mnażać się.

Adaugesco, 3. przybywać, przy-

Adbĭbo, bibi, bibitum, 3. podpić sobie;—przenoś. wziąć co do serca.

Adc-, patrz acc-.

Addenseo, 2. i addenso, 1. ściskać, zgęszczac

Addīco, dixi, dictum, 3 przyzwalać, aves non addixerunt, wieszczba nie była przychylna; przysądzić, bona alicui; bona alicujus in publicum (konfiskować); poddać, skazać, in servitutem, albo servituti aliquem; naznaczać, aliquem judicem; poświęcić się, se alicui; łatwowiernie zaufać, alicui credulitatem suam; sprzedawać, aedes, consulatum, fidem alicui; przypisać, przyznac komu jakie pismo, fabulae, quae Plauti nomini addicuntur.

Addictio, ōnis, *ż* przysądzanie.

Addisco, dĭdĭci, 3. douczyć się.

Addĭtāmentum, i, *n.* przydatek.

Addĭtio, ōnis, *ż* dodawanie.

Addo, dĭdi, dĭtum, 3. przydać, przyłączyć, custodem alicui; frena equis; epistolam in eundem fasciculum; in sententiam; auxilia; provincias; ad superiores totidem naves; equites mulionibus; gradum (przyspieszyć); res novas in edic tum; ut nihil supra addi posset laborem ad quotidiana opera; vim victis; rumoribus z 4 przyp. i tryb. bezok.; ad id, ad cetera, z 4 przyp. i tryb. bezok.; adde huc, z 4 przyp. albo z 4 przyp. i tryb. bezok., albo quod; animum albo animos alicui, zachęcić, ośmielić. [czać.

Addŏceo, docui, doctum, 2. dou-

Addŭbĭto, 1. wątpić nieco, de albo in aliqua re; aliquid albo num, utrum.

Addūco, duxi, ductum, 3. przyprowadzić, sprowadzić, doprowadzić, aliquem ad aliquem; jumenta ad oppidum; obsides in continentem; aliquem in jus; aliquem secum; febrem, sitim; exercitus alicui; aliquem ad desperationem, in invidiam; aliquem ad iracundiam, ad albo in eam consuetudinem, in spem, in metum; adduci ad credendum; adduci misericordia z nast.

ut; nakłonić, adductus precibus alicujus, hac oratione, auctoritate, spe i t. p. non adduci, ut credam (nie dać się przekonać); przyciągnąć, navem funibus; natężyć, funes, arcum; ściągnąć, zmarszczyć, cutem, frontem.

Adductius, *przysł.* mocniéj

Adductus, a, um, *imiesł.* przyprowadzony; zmarszczony, ciemny, ścisły.

Adĕdo, ĕdi, ēsum, 3. objadać, ogryźć, upalić, gładzić.

Ademptio, ōnis, *ż.* odjęcie, wydarcie.

Ademptus, a, um, *imiesł.* od adimo.

Adeo, *przysł.* tak daleko, tak dalece, tak długo, tak bardzo, a nawet, zwłaszcza; odnosi się do przestrzeni i czasu; służy do oznaczenia stopniowania wyobrażeń przymiotowych: adeone (tak dalece) erat stultus; pauper; albo do stopniowania innych wyobrażeń: intra moenia atque adeo (a do tego) in senatu; tunc etiam, atque adeo (tém bardziéj) vos; tuque adeo (zwłaszcza) Caesar.

Adeo, ii (īvi), ĭtum, īre, dochodzić, przystępować, udawać się do kogo albo dokąd; ad aliquem; ad fundum; Romam atque in conventum; insulam; nationes; si adire non possit; adiri; być dostępnym; brać udział w zarządzie, adire ad rempublicam; narażać się, pericula; podejmować, labores; stawać u sądu, a. in jus.

Adeps, ĭpis, *m.* i *ż.* tłustość;—przenoś. nadętość w mowie.

Adeptio, ōnis, *ż.* nabywanie.

Adeptus, a, um. *imiesł.* od adipiscor.

Adĕquito, 1. nacierać, najeżdżać, ad nostros; in primos ordines; portis; Syracusas; obok jechać.

Adēsus, a, um, *imiesł.* od adedo.

Adf-, adg-, patrz aff-, agg-.

Adhæreo, haesi, haesum, 2. wisiéć u czego, mocno się przywiązać, in aliqua re, albo alicui rei; graniczyć, być ościennym, stykać się, silva adhaerebat; bawić gdzie, siedziéć, castris, equo; trzymać się kogo, nie odstępować, alicui; miéć w czém udział, parti fortunae.

Adhæresco, haesi, haesum, 3. przylgnąć, utkwić, ad aliquid; in me conjurationis tela adhaeserunt —przenoś. wpoić się, wrazić się, utkwić w umyśle; zatrzymywać się w jakiém miejscu, mianowicie w mowie, oratio adhaerescit; adhaerescit in continuatione verborum; przywiązać się do kogo, być nierozłącznym, zwolennikiem; nie odstępować od czego, justitiae.

Adhæsĭtātio, ōnis, *ż.* przylgnienie

Adhĭbeo, hibui, hibĭtum, 2. przyłożyć, przydać, nadstawić, manus ad vulnera; calcaria; frenos alicui; animum ad aliquid; diis honores; studium; aures; studio adhibito; poświęcić, tempus et diligentiam ad aliquid; użyć, aegro medicinam; morbis remedia; celeritatem, blanditias, solatia; zachować miarę, umiarkować, modum sumptibus; przypuścić, powołać, wezwać, zaprosić, ad concilium, in auxilium; ad albo in consilium, albo consilio; testem; medicum; obchodzić się, liberaliter, severius aliquem.

Adhinnio, īvi, ii, ītum, 4. rżéć, equo.

Adhortātio, ōnis, *ż.* napominanie, zachęcenie. [pomina, zachęca.

Adhortator, ōris, *m.* ten, który na-

Adhortor, 1. napominać, zachęcać, pobudzać, aliquem; aliquem ad proelium; ad laudem; in bellum; także z ut i ne.

Adhuc, *przysł.* póty, dotąd; adhuc non, zamiast nondum; nihil adhuc, dotąd nic albo jeszcze nic; jeszcze, filio adhuc puero; nadto, prócz tego,

et erat adhuc impudens; unam rem adhuc adjiciam; ze stop. wyż. adhuc paulo minus.

Adiăbēne, es, *ż.* prowincya Assyryi; stąd Adiabenus, a, um, Adjabeński; Adiabeni, orum, Adjabeńczycy; **Adiabenicus**, a, um, przydomek cesarza Sewera.

Adĭgo, egi, actum, 3. przypędzić, pecus a vicis; aliquem ad umbras; arbitrum albo arbitrium (przed sąd polubowny zaprosić, wezwać); — przybić, clavum ad aliquid; poddać, flamma adacta turri; wbijać, tigna fistucis; harpen in pectus; sibi gladium; sagitta per loricam adacta; — przenoś. przyprowadzić, przyprawić, skłonić, ad mortem; aliquem ad jusjurandum, albo jurejurando, albo sacramento; in sua verba jusjurandum a., skłonić do przysięgi na rzecz swoją.

Adĭmo, ēmi, emptum, 3. odjąć, odebrac, alicui opes; dona, signa, imperium, prospectum, vitam; pozbawić, spem; uwolnić, dolores; wyrwać, aliquem leto; z tryb. bezok. ad. cantare.

Adĭpātus, a, um, tłusty; — przenoś [styl szumny.

Adĭpiscor, eptus, 3. doścignąć, fugientem; osiągnąć, otrzymać, przyjść do czego, senectutem; regnum; amicitiam; jus suum; victoriam; honores ab aliquo; omnia e natura; adeptus czasem także biernie, eandem accusant adeptam. Cic. Sen. 2.

Adĭtiālis, e, tyczący się przyjścia, przystępu.

Adĭtus, a, um, *imiesł.* od adeo.

Adĭtus, us, *m.* przyjście, tantae multitudinis aditu perterriti; przystąpienie, ad causam; możność, wolność, prawo udania się dokąd, zbliżenie się, przystęp, aditus mercatoribus est ad eos; natura situs difficilis aditu, aditus alicui patet ad aliquem; ad honorem; laudis; aditum petere, dare (prosić, dawać posłuchanie); droga, ad urbem, templi, nemoris; a. acclivis.

Adjăceo, 2. być przyległym, Etruriam, mare; agro Romano.

Adjectio, ōnis, *ż.* przydawanie, przyłożenie.

Adjectus, us, *m.* przydawanie, zbliżenie.

Adjĭcio, jēci, jectum, 3. dorzucać, funes (saxis); in litus telum; quo telum adjici posset; rzucić, zwrócić, oculos ad aliquem; oculum hereditati: animum ad aliquem albo ad aliquid (uwagę zwrócić); wrzucić, olivas in vas; sulphur aquae; lapides; dodawać, aggerem ad munitiones; captivos classi; adjecto Coelio monte; talenta ex praeda; vestes; — przenoś. ad belli laudem doctrinae gloriam; animos (dodać serca); magnitudini Pori (więcéj wywyższyć); dodać co mówiąc, aliquid, albo z 4 przyp. i tryb. bezok.; adjice aliquid, albo quod (że); przy sprzedażach publicznych: więcéj ofiarować, supra.

Adjūdĭco, 1 przysądzić, przyznać, alicui magistratum; causam alicui (na czyją korzyść rozstrzygnąć).

Adjūmentum, i, *n.* pomoc, ad aliquid, alicui rei.

Adjunctio, ōnis, *ż.* przyłączenie, związek; naturae ad hominem; dodatek, warunek.

Adjunctor, ōris, *m.* który co przyczynia, przydaje.

Adjunctus, a, um, przyłączony, do czego należący; adjunctum, i, *n.* *rzeczow.* to, co do czego należy, z czém się łączy; adjuncta, orum, okoliczności uboczne, przyległe.

Adjungo, junxi, junctum, 3. przywiązać, zaprzęgać, ulmis vites; tauros aratro; złączyć, navem ad alias, montes tres urbi; adjunctis de suis comitibus; przyłączyć, literas; graniczyć, insula oppido adjuncta; regio, mare; — przenoś. re-

bus praesentibus futuras; łączyć się z kim przyjaźnią, przymierzem i t.p., aliquem socium sibi, amicum; socios; aliquam sibi matrimonio; ad amicitiam; in societatem urbes; sibi auxilium; przykładać się do czego, animum ad aliquod studium.

Adjūro, 1. przysięgać, przysięgą stwierdzać, aliquid albo z 4 przyp. i tryb. bezok.

Adjūto, 1. pomagać

Adjūtor, ōris, *m*. pomocnik, sprzymierzeniec.

Adjūtōrium, ii, *n*. pomoc, ratunek.

Adjŭvo, 1. pomagać, wspiérać, aliquem (in aliqua re); aliquem ad bellum; adjuvari opibus alicujus; prudentia; popierać, zasilać, podniecać, consilium; ignem; victoriam; multum eorum opinionem adjuvat, quod —: także samo *adj*. być pomocném, zbawienném, korzystném; aliquid; non multum.

Adl-, patrz all-.

Admātūro, 1. przyspieszyć, pomagać.

Admētior, mensus, 4. odmierzyć, frumentum alicui ex area.

Admētus, i, *m*. 1) król Tessalii, mąż Alcesty; 2) król Molossów.

Admĭnĭcŭlor, 1 podpiérać, wspiérać.

Admĭnĭcŭlum, i, *n*. podpora; — przenoś. pomoc, posiłek.

Admĭnister, stri, *m*. sługa, pomocnik; uczestnik w złém.

Admĭnistra, ae, *ż*. służąca, pomocnica.

Admĭnistrātio, ōnis, *ż*. sprawowanie, kierowanie, zarząd, navis; belli; reipublicae; używanie, portus.

Admĭnistrātor, ōris, *m*. zawiadowca, wódz.

Admĭnistro, 1. zawiadywać, kierować, prowadzić, naves, classem, domum; bellum, exercitum, rempublicam, provinciam; sprawować, legationes; robić urządzenia, per se, quae videbantur, administrabant; troskać się, ea, quae amissa sunt; dextram partem operis (z prawéj strony zajmować się pracami oblężniczemi); rem albo ea quae quis imperat (zamiary albo rozkazy czyje wypełniać); wykonać, popełnić, cædem; dostarczyć, omnia populo Rom. administrata sunt.

Admīrābĭlis, e, zadziwiający, szczególny.

Admīrābĭlitas, ātis, *ż*. podziwienie.

Admīrābĭliter, dziwnym, niesłychanym sposobem.

Admīrātio, ōnis, *ż*. podziwienie, szacunek; regis; rei; divitiarum; admirationem movere, habere.

Admīrātor, ōris, *m*. chwalca, wielbiciel, miłośnik, antiquitatis.

Admīror, 1. dziwić się, zdumiewać się, aliquem; aliquid, albo z 4 przp. i tryb. bezok. albo z quod; uwielbiać, admiror et diligo, admiranda virtus.

Admisceo, miscui, mixtum albo mistum, 2. przymięszać, dodać, (alicui rei) aliquid; his legionibus Antonianos milites; versus orationi; wmięszać, se ad id consilium admiscere albo admisceri; pomięszać, lacte;—przenoś. hoc cum iis rationibus admisceri nolo.

Admissārius, ii, *m*, stadnik, ogier.

Admissio, ōnis, *ż*. przypuszczanie, łączenie bydląt; posłuchanie, przystęp.

Admissum, i, *n*. wykroczenie, wina.

Admistus, a, um, *imiesł*. od admisceo.

Admitto, misi, missum, 3. przypuścić, aliquem ad se domum; milites in tabernaculum; ab eo admitti barbaros; przyłożyć, sibi aspidem; dać przystęp, posłuchanie, legatos; ad regem admitti; do narady, spraw i t. p. przypuścić, aliquem ad colloquium; ad consilium; horum in numerum; dostać się, in sedem Cyri admitti; łączyć zwierzęta, equum equæ;—przen przypuścić, ad aures,

ad animum aliquid; precationem; aves admittunt, obiecują pomyślny wypadek;—dopuścić się, popełnić, facinus, scelus, dedecus; puścić wolne cugle, equum ad albo in aliquem; equo admisso; przyśpieszyć, admisso passu.

Admixtio, ōnis, *ż.* przymięszanie.

Admixtus, a, um, *imiesł.* od admisceo.

Admŏdum, *przysł.* bardzo, nader, arcy, naturā a. liberalis fuit; perniciosum a. hoc bellum fuit; non a. clare natus; ad. nihil, zgoła nic; nullus a. zgoła żaden; prawie, a. puer, adolescens, juvenis, senex; zupełnie, exacto a. anno; a. deditus religionibus; szczególnie, me a. diligunt; non a. aliquid affectare; przy liczbach: blisko, turres a. centum viginti; equites mille a.

Admōlior, 4. zdobywać się na siłę; rupes a. oszańcować się skałami.

Admŏneo, monui, monitum, 2. przypominać, napominać, ostrzegać, aliquem priorum malorum; aliquem de aliqua re; aliquem haec; multa; praesidia nova; z 4 przyp. i tryb. bezok.; upominać się, aliquem aeris alieni; zwracać na co uwagę, przestrzegać, aliquem temporum; admonitus casu; literis; eum admoneri cupiebat; radzić, wzywać, upominać z ut, albo ne; także bez spój. z tryb. łącz hunc admonet, iter caute faciat; napędzać, liberos verberibus.

Admŏnĭtio, ōnis, *ż.* przypominanie, verbi unius; upominanie się o zapłacenie długu; napominanie, przedstawienie, officii; naganianie, napędzanie do czego.

Admŏnĭtor, ōris, *m.* ten, który co przypomina, zachęca do czego.

Admŏnĭtum, i, *n.* upomnienie, przedstawienie. [moneo.

Admŏnĭtus, a um, *imiesł.* od ad

Admŏnĭtus, us, *m.* przypomnienie, locorum; przedstawienie, admonitu tuo albo alicujus.

Admordeo, mordi, morsum, 2. nadkąsić, nadgryźć.

Admōtio, ōnis, *ż.* przybliżanie.

Admŏveo, movi, motum, 2. przybliżyć, przyłożyć, aspidem ad corpus; hastam pectori; se lateri alicujus; filius genibus regis admovetur; (upada do nóg); victimam aris, (prowadzić do ołtarza); narzędzia oblężnicze przystawić, opus ad turrim; arietes munimentis; scalas (moenibus); wojsko, flotę prowadzić, exercitum ad urbem; propius urbem; copias in locum; copias oppido; classem litori; na stro. bier. admovetur acies; admoventur naves; — przenoś. przypuścić, aliquem ad munera publica; wynieść in idem fastigium; ściągnąć, sprowadzić, genti bella civilia; externam opem; przyłożyć się do czego, wziąć się, manum alicui rei lanae, operi, vectigalibus; pobudzać, stimulos admovere; zastosować, orationem ad sensus animorum; albo animis judicum; curationem ad aliquem; wzbudzić, alicui desiderium patriae, metum; przybliżyć, fasciculum ad nares; admoveri, być zbliżonym, aedificia non sunt admota muris;—przenoś. admovetur spes propius; occasio; admotus in propiorem amicitiae locum; przyspieszyć, diem leti.

Admūgio, 4. zaryczéć.

Admurmŭrātio, ōnis, *ż.* szmer, szemranie.

Admurmŭro, 1. mruczéć

Adn-, patrz ann—.

Adŏleo, olēvi (olui), ultum, 2. wydawać zapach; zapalać, tura; viscera tauri; altaria donis (dary na ołtarzach); penates flammis (ogień na kominie); igne altaria adolen-

tur; cruore aras, (pokropić, popryskać).

Adŏlescens, tis, młody, młodzieniec, często się kładzie dla odróżnienia od innéj starszéj osoby tegoż samego nazwiska, Cn. Pompejus ad.

Adŏlescentia, ae, *ż*. młodość.

Adŏlescentŭlus, i, *m* młodzieniaszek; żołnierz nowozaciągniony.

Adŏlesco, olēvi, ultum, 3. dorastać, wzrastać, — przenoś. a. luna, aetas, respublica, cupiditas.

Adŏlesco, 3. palić się.

Adōnis, is, albo idis, ulubieniec Wenery; stąd **Adonia**, ōrum, *n*. święta Adonisa.

Adŏpĕrio, operui, opertum, nakrywać, zasłaniać.

Adoptio, ōnis, *ż*. przysposobienie prawne dziecięcia za swoje.

Adoptīvus, a, um, przybrany, przysposobiony; filius; szczepiony.

Adopto, 1. przysposobić, przybrać, sibi patronum aliquem; sibi filium; aliquem testamento; szczepić.

Ador, ŏris, *n*. gatunek zboża.

Adōreus, a, um, zbożowy; adorea, ae, *ż*. nagroda żołnierzom dawana w zbożu;— przenoś. sława wojenna.

Adŏrior, ortus, 4. uderzyć na co, napadać, najechać, udać się, aliquem ferocius; locum; ad. ex insidiis; wziąć się do czego, coś przedsięwziąć, aliquid, albo z tryb. bezok.

Adorno, 1. uzbroić, opatrzyć, zarządzić potrzebne środki, przygotować, aliquem armis; naves; accusationem: — ozdobić, ubierać, arma auro; tunicas gemmis; aliquem insigni veste.

Adōro, 1. bóstwa wzywać, modlić się, uprosić, ubłagać, deum; pacem deum; czcić, uwielbiać, ubóstwiać, adorari se jussit.

Adorsus i **adortus**, patrz adordior i adorior.

Adp-,adq-,adr-, patrz app-,acq-,arr-.

Adrādo, rasi, rasum, 3. oskrobać, ogolić.

Adramyttēum, i, tudzież, -ion,.ii, *n*. miasto w Myzyi; stąd **Adramyttēnus**, i. *m*. Adramytteńczyk.

Adrastus, i, *m*. król Argos.

Adria-, -acus, -anus, patrz Hadr-.

Adrumentum, patrz Hadrum—.

Adsc-, adsp-, adst-, patrz asc-.

Adse-, adsi-, adso-, adsu-, patrz ass-.

Adt-, patrz att-. [Eburonów.

Aduātŭca, ae, *ż*. zamek w krainie

Aduātŭci albo -ici, orum, *m*. naród w Gallii Belgijskiéj.

Adūlātio, ōnis, *ż*. łaszenie się, pochlebstwo.

Adūlātor, ōris, *m*. pochlebca.

Adūlātōrius, a, um, pochlebny, pochlebstwem trącący.

Adūlo, 1. łasić się, pochlebiać.

Adūlor, 1. łasić się, pochlebiać, czcić niewolniczo, alicui albo aliquem.

Adulter, era, erum, cudzołożny, fałszywy; stąd *rzeczow*. adulter, eri, *m*. i adultera, ae, *ż*. cudzołożnik, cudzołożnica.

Adulterīnus, a, um, cudzołożny, fałszowany, nieprawy, nieprawdziwy.

Adultĕrium, ii, *n*. cudzołoztwo.

Adultĕro, 1. cudzołożyć, gwałcić, fałszować.

Adultus, a, um, *imiesł*. od adolesco, dorosły, puer jam adulta aetate; mocny, kwitnący, pestis; Athenae; populus. [naśladowanie.

Adumbrātio, ōnis, *ż*. pierwszy rys;

Adumbrātus, a, um, zmyślony, fałszywy, próżny, laetitia; vir.

Adumbro, 1. zasłaniać, pierwsze rysy rzucić, zmyślić, ementiendo a., naśladować. [zagięcie.

Aduncĭtas, ātis, *ż*. zakrzywienie,

Aduncus, a, um, zakrzywiony, haczysty.

Adūno, 1. łączyć, jednoczyć.

Adurgeo, 2. przypierać, popychać, rem, aliquem; ścigać, prześladować.
Adūro, ussī, ustum, przypalić, opalić, proxima, capillum, manus; odziębić, frigus a; pałać miłością.
Adusque = ŭsque ad z 4 przypad. aż do: zupełnie, wszędzie.
Adustus, a um, przypalony, ogorzały, czarniawy, color.
Advectīcius, a, um, sprowadzany skąd inąd, vinum. [co.
Advecto, I. przywozić, przystawiać
Advectus, us, *m*. przywóz.
Advĕho, vexi, vectum, 3, przywozić, dostarczać; frumentum; sestertium sexagies; peditum mille; advecta classis; advehi, dojechać wozem, koniem, curru, equo.
Advēlo, 1, okryć, zasłonić.
Advĕna, ae, *m*. przychodzień, obcy, nieświadomy, in sua patria.
Advĕnio, vēni, ventum, 4 przybyć, dostać się, in provinciam; Delphos; o czasie: zbliżać się, nadchodzić; o słabościach, niebezpieczeństwach: wybuchnąć, zjawić się, powstać; o pomyślnych wypadkach: zdarzyć się.
Adventīcius, a, um, przychodzący skąd inąd, obcy, copiae, doctrina; nadzwyczajny, przypadkowy, pecunia (nie po ojcu odziedziczone, ale przypadkiem, niespodzianie, otrzymane); coena, obiad dany na przybycie kogo obcego, cudzoziemca.
Advento, 1, przybliżać się, nadchodzić, pospieszać, magno cum exercitu; adventante exercitu; ex Macedonia; ad Italiam; — przenoś. adventat tempus, senectus, mors
Adventus, us, *m*. przybycie, nadejście, zbliżenie się, ad urbem; alicujus; in Galliam; pokazanie się, wybuch, lucis; malorum.
Adversārius, a, um, nieprzyjazny, przeciwny, dux; factio; quibus rebus nox adversaria est; — *rzeczow*. adversarius, ii, *m*. przeciwnik; w licz. mn. adversaria, orum, *n*. pamiętnik, dziennik.
Adversio, ōnis, *ż*. skierowanie; animi, uwaga, albo zajęcie umysłowe
Adversor, opierać się, sprzeciwiać się, alicui, legi.
Adversus, a, um, naprzeciw czego będący, z przodu, collis a. huic et contrarius; duces; navis; hostes; nostris (navibus) a. naves; adverso pectore; vulnus adversum, rana z przodu zadana; adversis telis figebantur; colle adverso (na przeciwległym wzgórku); nieprzyjazny, niepomyślny, nieszczęśliwy, adversis diis, przeciw woli bogów; valetudo adversa, stan zdrowia niepomyślny; res adversae; casus adversi, nieszczęście; proelium; si quid adversi accidat.
Adversus i adversum, *przysł.* naprzeciw, ire; arma ferre; *przyim.* rząd. 4 przyp. przeciw, a. montem. ad. aliquem sentire; stare; esse, proficisci, venire, bellum gerere, dimicare, hunc a.; has a. copias; a. rempublicam facere; a. quod; invictus a. aliquem albo aliquid; ku, względem, excūsatione uti a. aliquem; justitia, reverentia, aequitas, fides a. aliquem; w porównaniu, obok, a. veterem imperatorem comparabitur.
Adverto, verti, versum, 3, obracać, kierować, agmen parti; classem in portum; proras terrae; oculos, aures adv. ad aliquid, albo alicui rei; animum ad. (zwyczajnie animadvertere), uważać, spostrzegać, poznać, id, hoc, quod; qua re animum adversa, z 4 przyp. i tr. bezok; czasem samo advertere aliquid; — w poezyi: animis ad. (brać do serca, wziąć na pilną uwagę); — a. in aliquem, karać.
Advespĕrascit, vesperavit, 3, zmierzcha się, ma się ku wieczorowi

Advĭgilo, 1. czuwać nad czém, ad aliquid.

Advŏcātio, ōnis, *ż.* przywołanie obrońcy prawnego, termin sądowy, zwłoka, pomoc sądowa, narada prawnych obrońców. [poradnik.

Advŏcātus, i, *m.* obrońca sądowy,

Advŏco, 1. przyzwać, powoływać, aliquem; populum in concionem, amicos in consilium; consilium; aliquem aegro;—przenoś. animum ad se ipsum, (przyjść do przytomności).

Advŏlātus, us, *m.* przylatanie.

Advŏlo, 1. przylatywać, śpiesznie przybywać, rzucić się na kogo, inzredibili celeritate; citatis equis; ad castra; ad hostem; in Formianum; Romam e Lucania;— przenoś. fama mali advolat Aeneae.

Advolvo, volvi, volūtum, 3. przytoczyć, tocząc dostarczyć, ornos montibus; advolvi. albo se advolvere genibus, albo pedibus, także genua alicujus, (rzucić się komu do nóg). [świątyni; skrytość.

Adytum, i, *n.* wewnętrzna część

Aeăcus, i, *m.* krol Eginy, ojciec Peleusza i Telamona, dziad Achillesa i Ajaksa: stąd **Aeăcĭdes, ae**, *m.* syn, wnuk, potomek Eaka; **Aeăcĭdēius**, a, um, Eacydejski; regna Aeacideia, Egina.

Aeæa, ae, albo **Aeæē, es**, *ż.* miejsce pobytu czarownicy Cyrce; stąd Aoaeus, a, um, Eejski.

Aedes, is, *ż.* świątynia; aedes, aedium, dom; w ulu komórki pszczół; aedes aurata, katafalk.

Aedĭcŭla, ae, *ż.* pokoik, w licz. mn. domek; 2) framuga. [dowa, budynek.

Aedĭfĭcātio, onis, *ż.* budowanie; bu-

Aedĭfĭcātiuncŭla, ae, *ż.* domek.

Aedĭfĭcātor, ōris, *m.* budownik, twórca, nemo illo minus fuit aed., lubiący budować.

Aedĭfĭcium, ii, *n.* budowa, ejus vici aedificia; vici aedificiaque.

Aedĭfĭco, 1. budować, zakładać, circum, forum, thermas, casas, domum, castellum, regiam, templum; multa aedificavit; Athenienses aedificantes prohibere sunt conati; — przenoś. urządzić, rempublicam.

Aedīlicius, a, um, do edylów należący; *rzeczow.* aedilicius, ii, *m.* były edyl.

Aedīlis, is, *m.* Edyl, Aediles plebis, edylowie ludu, do których należał nadzór świątyni Cerery (aedes Cereris) opiekunki ludu, tudzież pilnowanie religijnych ludowych uroczystości. W r. 388 od zbud. Rzymu przybyło dwóch edylów zwanych aediles curules, którzy mieli większe znaczenie. Wszystkich było obowiązkiem mieć dozor nad gmachami publicznemi, wodociągami, dowozem żywności, przestrzegać, aby ulice były utrzymane w czystości, i t. p. Szczególny nadzór nad targiem zbożowym oddany był r. 710 od. z. R. edylom zwanym aediles Cereales.

Aedīlĭtas, ātis, *ż.* edylostwo.

Aedĭtuus, i, *m.* sługa kościelny, dozorca; poniował obcym osobliwości świątyni pokazywał, stąd aedituus znaczy także poetę albo mówcę, który ogłasza pochwały.

Aedui, orum, *m.* naród w Gallii Belgijskiéj.

Aetēs, albo, **-a, ae**, *m.* król w Kolchidzie, ojciec Medei; **Aeētaeus, a, um**, należący do króla Kolchidzkiego — **Aeētias, ădis**, i **Aeētine, es**, *ż.* Medea, córka Aeety.

Aegae albo **Aegeae, arum**, *ż.* miasto w Macedonii (inne w Cylicyi), stąd **Aegeas, ātis**, *m.* mieszkaniec Egei.

Aegaeus, a, um. Egejski; Aegaeum, albo **Aegēum** mare, morze Egejskie, Archipelag — freta Aegea, Cyclades Aegaeae.

Aegātes, ium, *ż.* wyspy przy Sycylii.

Aegeae, Aegeas, patrz Aegae.
Aeger, aegra, aegrum, cierpiący, słaby, chory, corpus; valetudo; aeger ascendit navem; ex vulnere albo vulneribus; sus, seges; — przenoś. stroskany, frasobliwy, strapiony, cierpki, aeger curis; amore; pełen trosk, kłopotliwy, bolesny, amor, mors; biedny, zły, wątły, aegra pars reipublicae.
Aegēus, a, um, patrz Aegaeus.
Aegeus, ei, *m* król Ateński, ojciec Tezeusza; stąd **Aegīdes,** ae, *m.* potomek Egeusza. [taginie.
Aegimūrus, i, *ż.* wyspa przy Kar-
Aegina, ae, *ż.* wyspa w bliskości Aten; **Aegīnenses,** ium, i **Aeginētae,** arum, mieszkancy Eginy.
Aegīnium, ii, *n.* miasto w Macedonii.
Aegion albo Aegium, ii, *n.* miasto w Achai; stąd Aegiensis, Egieński, w licz. mn. Egieńczycy.
Aegis, ĭdis, *ż.* Egida, tarcza Jowisza, także Minerwy z głową Meduzy; — przenoś. obrona.
Aegisthus, i, *m.* syn Tyesta, morderca Atreusza i syna jego Agamemnona.
Aegos flumen, (po grecku: Aegos potamos) rzeka na półwyspie Trackim; miasto.
Aegre, *przysł.* dotkliwie, przykro, cierpko; gniewliwie, aegre ferre aliquid, z 4 przypad. i tryb. bezok. niechętnie znosić, pati; nie byc zadowolonym, a. accipere, niechętnie przyjąć; a. obtemperare, z trudnością słuchać; flumen transire, impetrare, conficere aliquid.
Aegresco, 3. chorować, stawać się chorym; trapić się.
Aegrĭmōnia, ae, *ż.* smutek, troska.
Aegrĭtūdo, ĭnis, *ż.* smutek, niespokojność, morbis atque aegritudinibus.
Aegrōtātio, ōnis, *ż.* chorowanie; chorobliwy stan duszy.
Aegrōto, 1. chorować, być słabym na ciele i umyśle.
Aegrōtus, a, um, chory, cierpiący, osłabione: także: respublica, animus.
Aegypsos, i, *ż.* miasto w Mezyı.
Aegyptus, i, *ż.* kraj w Afryce; Aegyptius, a, um, Egipski; *rzeczow.* Egipcyanin.
Aelinos, i, *m.* śpiew żałosny.
Aelius, nazwisko Rzymskiego rodu; lex Aelia; **Aeliānus,** a, um, Eliański.
Aemĭlius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; **Aemiliānus,** a, um, nazwisko Scypiona Afrykańskiego; także imię jednego z cesarzów.
Aemonia, patrz Haem.
Aemŭlātio, ōnis, *ż.* współubieganie się, laudis; zazdrość, dignitatis.
Aemŭlātor, ōris, *m.* współubiegający się, naśladowca.
Aemŭlātus, us, *m.* zazdrość.
Aemŭlor, 1. iść na wyścigi, współubiegać się, naśladować, aliquem; alicujus virtutem; morem, gloriam; także alicui; zazdrościć, alicui, albo cum aliquo.
Aemŭlus, a, um, współubiegający się, mulier aemula laudis; aemulus imperii, regni; zazdrosny, aem. Triton; *rzeczow.* zawistnik, remoto aemulo; aemula Romae, albo Romani imperii (Carthago); podobny, równy, alicui. [Kampanii.
Aenāria, ae, *ż.* wyspa naprzeciw
Aenēa, ae, *ż.* miasto w Chalcydzie; stąd **Aenĕātes,** um, *m.* Eneaci.
Aenēas, ae, *m.* syn Anchisesa i Wenery; **Aenĕădēs,** ae, *m.* potomek i towarzysz Eneasza; **Aenēis,** ĭdis, albo ĭdos, Eneida, poemat Wirgiliusza: **Aenēius,** a, um, tyczący się Eneasza.
Aeneus, ăēnĕus, ăhēnĕus, miedziany, bronzowy, signa, statuae, loricae, coronae; proles (z wieku miedzianego) — przenoś. niepokonany.

Aenia, patrz Aenea.
Aeniānes, um, *m*. lud w Tessalii.
Aenigma, ătis, *n*. zagadka, rzecz trudna do zrozumienia, somniorum.
Aēnĭpes, albo **ăhēn-, pĕdis**, miedziano-nogi.
Aēnus albo **ăhēn** — miedziany, metaliczny; *rzeczow*. **āēnum** albo **ăhen** — naczynie miedziane;—przenoś. niepokonany, nieczuły.
Aenus albo Aenos, i, *ż*. miasto w Tracyi; Aenei, albo Aenii, orum, *m*. Enianie; 2) Aenus, i, *m*. rzeka Inn.
Aeŏles, um, *m*. mieszkańcy Eolidy; Aeolius, a. um, Eolski; Aeolia, ae, i Aeolis, **ĭdis**, *ż*. kraina w Azyi mniejszéj
Aeŏlus, i, *m*. bożek wiatrów; **Aeŏlĭdes**, ae, *m*. syn albo potomek. Eola; **Aeolis, ĭdis**, *ż*. kobieta pochodząca od Eola; Aeolius, a, um, do Eola należący.
Aequābĭlis, e, jednostajny, równy, partitio; jus, quod in omnes aeq. est; bezstronny.
Aequābĭlĭtas, ātis, *ż*. jednostajność, motus; równość, bezstronność, łagodność. [równo, umiarkowanie.
Aequābĭlĭter, *przysł*. jednostajnie,
Aequaevus, a, um, równy co do wieku.
Aequālis, e, równy, tumuli; pars ae. alteri parti; inter se i cum aliqua re; *rzeczow*. rówiennik, równy wiekiem, równoczesny;— przenoś. zgodny, aequalem se omnibus exhibere.
Aequālĭtas, ātis, *ż*. równość, podobna własność dwóch lub więcéj rzeczy, verborum, fraterna; równość wieku, praw; tożsamość; jednostajność w zachowaniu się.
Aequālĭter, *przysł*. równo, podobnym sposobem; distribuere; 2) jednokształtnie, collis ab summo ae. declivis. [równanie.
Aequātio, ōnis, *ż*. równy podział,

Aeque, *przysł*. równo, **trabes ae.** longae; tyleż, równie jak, z nast. ac, atque, et, quam, ut, cum (jak) albo bez wyrazów porównawczych: ut postea numquam dextro (oculo) aeque bene usus sit; — przenoś. słusznie.
Aequi albo **Aequĭcŭli**, orum, *m*. lud na granicy półn. wsch. Lacyum; stąd **Aequĭcus** i **Aequĭcŭlānus**, a, um, należący do Ekwów.
Aequĭlībris, e, równoważny; **Aequilibrĭtas, ātis**, równy podział sił, równowaga.
Aequĭlībrium, ii, *n*. równowaga, równe ważenie się szal, zupełna równość.
Aequĭmēlium albo -maelium, ii, *n*. plac dawnego Rzymu, gdzie stał dom Sp. Meliusza, który był zniesiony, aequata solo; później miejsce przedaży, mianowicie zwierząt ofiarnych.
Aequĭnoctiālis, e, równonocny, równodzienny, tempus.
Aequĭnoctium, ii, *n*. porównanie dnia z nocą.
Aequĭpăro, 1, równać, porównywać, aliquem alicui; wyrównywać, aliquem labore corporisque viribus; urbem dignitate.
Aequĭtas, ātis, *ż*. równość, symetryczność; równość w obliczu prawa, słuszność, prawość, jednostajność, spokojność, powolność, łagodność, animi; zadowolenie, umiarkowanie; 2) dogodne położenie, loci.
Aequo, 1, *a)* równać, równo rozdzielać, sortes, pecunias; równość majątku wprowadzać; pedites (równą liczbę stawiać), *b)* zrównać, ae. solo; suas opes cum potentissimis aequari; fortuna certamen aequat; stawić w równi, tenuiores cum principibus; aliquem alicui; wyrównać, qui jam illis fere aequarunt; zwykle z 4 przyp. aquae fastigium; turres; wynosić, quinquaginta talenta; wy-

równać, cursum equorum, albo cursu equum; aliquem specie corporis; aliquem gloria, luxuria.

Aequor, ŏris, *n.* równia, płaszczyzna; campi; maris, ponti, powierzchnia morza; morze. [rza należący.

Aequŏreus, a, um, morski, do mo-

Aequus, a, um, równy, aequa latitudine atque ille agger fuerat; aequo fere spatio abesse; aequus arcibus agger, równo rozdzielony; aequis portionibus, albo pensionibus dare, solvere;—przenoś. *a)* równy, libertas, jus, conditio, certamen; æqua manu, albo æquo prœlio, albo æquo Marte discedere (z równém szczęściem, tak, że ani jedna ani druga strona z placu boju nie odchodzi zwycięzko); æquo Marte pugnare (z równą nadzieją zwycięztwa). Stąd ex æquo, podobnym sposobem; albo z równém prawem; in æquo, w podobném położeniu i jednakowych stosunkach, aliquem alicui ponere, esse, stare. *b)* słuszny, prawy, postulatio, conditio; æquum est, słuszna jest, należy się, alicui, albo z 4 przyp. i tr. bezok.; *rzeczow.* æquum, i, *n.* słuszność, in jure aut in æquo; gravius æquo; æquum et bonum; albo æquum bonum, co jest dobre i słuszne; leges ex bono et æquo; æqui bonique, albo æqui et boni facere aliquid; *c)* bezstronny, judicium; judex, testis; *d)* życzliwy, przychylny łaskawy, aures, æquo senatu; æqui et iniqui, przyjaciele i nieprzyjaciele; 2) równy, płaski, regio, locus; a stąd æquum, i, *n.* równina, in æquum descendere, —przenoś. przyjazny, dogodny, ae. alicui locus; et tempore et loco aequo; spokojny, jednostajny, powolny, aequo animo intueri; profiteri, ferre, accipere aliquid.

Aēr, aëris, *m.* 4 przyp. aëra niższe powietrze (wyższe aether) summus aer arboris, wysokość drzewa, aer obscurus, mgła.

Aerārius, a, um, miedziany, tyczący się miedzi, secturae aer. kopalnie miedzi; tyczący się pieniędzy, ratio aeraria, rachunek pieniężny; aerarius, obywatel z najniższéj klassy w Rzymie; ærārium, ii, *n.* skarb publiczny.

Aerātus, a, um, miedzią pokryty, okuty, naves; classis; (z okutemi miedzią przodami); lecti, z bronzowemi nogami; obfitujący w pieniądze, bogaty; 2) z kruszcu zrobiony, securis; acies (z miedzianemi pancerzami); — przenoś. niepokonany.

Aereus, a, um, z miedzi. z kruszcu zrobiony, ensis, clipei; miedzią pobity, puppis. [wego noszący.

Aerĭfer, kruszec albo co kruszco-

Aerĭpes, pĕdis, miedziane nogi mający. [miedź.

Aerisŏnus, a, um, brzmiący jak

Aërius, a, um, powietrzny, animantium genus; nubes; wysoki, mons, Alpes.

Aërŏpē, es, i Aeropa, ae, *ż.* matka Agamemnona i Menelausa.

Aerūgĭnōsus, a, um, zardzewiały, brudny.

Aerūgo, ĭnis, *ż.* rdza, grynszpan; dawne pieniądze; — przenoś. łakomstwo, chciwość, zawiść, zazdrość.

Aerumna, ae, *ż.* utrudzenie, dolegliwość, utrapienie, nędza.

Aerumnōsus, a, um, utrudzony, strapiony, biedny.

Aerusco, 1. wyłudzić.

Aes, aeris, *n.* miedź; pedestris ex aere statua; w ogólności kruszec, bronz, aera refigere (na miedzianych tabliczkach wyryć prawa); aes cavum, kocioł; uncum, hak; aes oznacza także pieniadze; szczególniéj używano aes, zamiast as-

ses; aes grave, dawne pieniądze mające wagę całego funta; terna millia aeris, t. j. assium. Aes alienum, pożyczone pieniądze, dług; facere, contrahere, zaciągnąć; in aes alienum incidere, zabrnąć, in aere alieno esse, być zadłużonym; laborare ex aere alieno, bardzo się zadłużyć, aere alieno expediri, exsolvi, uwolnić się; czasem także sam wyraz aes oznacza długi; in meo aere est, jest ze mną w skojarzeniu, jest moim przyjacielem; aes zapłata albo żołd, aes militare, albo samo aes; często w licz. mn. aera;—przenoś. wartość, homo alicujus aeris.

Aesar, āris, *m.* rzeka w Kalabryi; Aesareus, a, um, Ezarski.

Aeschines, is, *m.* imię filozofa Ateńskiego i sławnego mówcy.

Aeschylus, i, *m.* tragik Grecki; Aeschyleus, a, um, tyczący się Eschyla.

Aescŭlāpius, ii, *m.* syn Apollina i Koronidy, bożek leczenia, któremu wąż był poświęcony.

Aescŭlētum, i, *n.* gaj dębowy.

Aescŭleus, a, um, dębowy.

Aescŭlus, i, *ż.* gatunek dębu.

Aesernia, ae, *ż.* miasto w Samnium; stąd **Aeserninus**, a, um, Ezerniński; Aeserníni, orum, *m.* Ezernińczycy; w licz pojed przydomek M. Marcella, i imię szermierza.

Aesis, is, *m.* rzeka w Umbryi.

Aeson, ŏnis, *m.* ojciec Jazona.

Aesōpus, i, *m.* bajkopisarz z Frygii za czasów Krezusa; stąd **Aesōpius**, albo -ēus, a, um, tyczący się Ezopa; Klaudius albo Clodius Aes. aktor tragiczny w Rzymie współczesny Cycerona.

Aestas, ātis, *ż.* lato (czas wiosny i lata), una hieme et aestate; inita aestate; prope exacta jam aestate; czas do wyprawy wojennéj stosowny; w ściślejszém znaczeniu lato: lipiec, sierpień, wrzesień, incunte aestate, media aestate, aestate summa; podług niego czas liczono: septima aestate; u poetów, aestas, upał.

Aestĭfer, a, um, gorący, sprawujący upał.

Aestĭmābĭlis, e, szacowny, godny [szacunku.

Aestĭmātio, ōnis, *ż.* szacowanie, ocenienie, szacunek, aestimationem facere, habere; in aestimationem venire, być oszacowanym; aes. frumenti; litis (kary prawnéj); possessionis.

Aestĭmātor, ōris, *m.* ten, który szacuje, ocenia, taksator, frumenti; rerum; immodicus aes. sui, wiele o sobie rozumiejący.

Aestĭmo, 1. szacować, taksować, frumentum, litem (alicui albo alicujus) przedmiot sporu i koszta processu szacować; ut aestimatur (jak oceniają);—przenoś. czcić, poważać, trzymać o kim, uważać za co, z 2. albo 6. przyp. magni albo magno, (wielce), minoris (mniéj); z przyim. ex i 6. przyp. albo samym 6. przyp. zasady, podług któréj oceniamy; ex veritate; quae pars (Aquitania) ex tertia parte Galliae est aestimanda (ma stanowić trzecią część Gallii); aliquem habitu corporis; animum vultu; civitatem viribus; aliquid vita; aliquos pro sociis; vitam unicam bonum.

Aestīvus, a, um, letni, tempus, dies, avis, sol; aura; aestiva, orum, *n.* *a)* obóz letni, wyprawa wojenna; *b)* letnie miejsce pobytu ludzi i zwierząt; także trzody tam przebywające.

Aestuārium, ii, *n.* wylew od przybywającéj wody morskiéj.

Aestuo, 1. wrzéć, palić się, aestuat ignis; być gorącym, aestuat exustus ager, aer, sol; o ludziach: rozgrzéwać się, sub pondere; pałać

żądzą, in aliquo; burzyć się, szumieć, gurges aestuat; być niepewnym, chwiać się, wahać się, dubitatione.

Aestuōse, *przysł.* z zapałem.

Aestuōsus, a, um, gorący, parny, spiekły, via, Calabria; burzący się, freta.

Aestus, us, *m.* skwar, upał, gorączka, intolerabilis; aestu fatigari; ad aestus vitandos; burzenie się, szum gotującéj się wody; burzenie się morza, bałwany; — przenoś. gwałtowność, siła, żądza, curarum, ingenii, belli civilis; wahanie się, niepewnośc.

Aesŭla, ae, *ż*, albo **Aesŭlum**, i, *n.* miasteczko Ekwów; **Aesulānus**, a, um, Ezulański.

Aetas, ātis, *ż.* *a)* wiek, życie, quum aetas ejus incidisset in ea tempora; ea aetate esse, być w tym wieku; filius id aetatis, (w tym w.); sumus id aetatis; ab initio aetatis; ab ineunte aetate; flos aetatis, albo florens aetas (młodość); robur aetatis, siła wieku; — z bliższém oznaczeniem: militaris, consularis, puerilis, juvenilis, adulta, media, extrema, septuagenaria; quum tertium annum ageret aetatis; anno aetatis undevicesimo; czasem samo aetas znaczy wiek młodzieńczy, dedecora, quae aetas ipsius pertulit; albo wiek podeszły, quum propter aetatem jam pedibus non valeret; *b)* czas, heroicis aetatibus; extrema imperatorum aetas; et sua aetate et posteriori tempore; ejus aetatis esse; aetatis suae, ad nostram aetatem (do naszych czasów) — *c)* przeciąg panowania, ut omni ejus aetate unus senator damnaretur; *d)* czas w ogóle: omnia fert aetas.

Aetātŭla, ae, *ż.* latka, wiek dziecięcy.

Aeternĭtas, ātis, *ż.* wieczność, ab omni aeternitate.

Aeterno, 1. uwiecznić.

Aeternus, a, um, wieczny, od niepamiętnych czasów pochodzący, sordes; nieśmiertelny, memoria, gloria; na wieki, in aeternum, aeterno, wiecznie, ustawicznie, bezprzestannie.

Aether, ĕris, *m.* wyższe, subtelniejsze powietrze; niebo, mieszkanie bogów; świat nadziemski, strona przeciwna krainie podziemnéj.

Aethĕreus, a, um, powietrzny, niebieski, natura; arces; z powietrza spadający, aqua; do ziemskiego świata należący, aura ae. vesci (żyć, oddychać).

Aethiops, is, *m.* Murzyn, w licz. mn. Aethiopes, um, *m.* Etyopowie, Murzyni; **Aethiŏpia**, ae, *ż.* Etyopia, kraina w Afryce podzielona na zachodnią i wschodnią.

Aethra, ae, *ż.* wyższe powietrze, niebo.

Aethra, ae, *ż.* matka Tezeusza; 2) córka Oceana, matka Hyad.

Aetna, ae, *ż.* góra ogień wybuchająca w Sycylii, którą Jowisz olbrzymów Tyfona i Encelada przywalił (onus **Aetnā** gravius); tam Wulkana i Cyklopów miały być kuźnie. Aetnaeus, a, um, Etnejski należący do Etny i w ogóle Sycylijski; Aetnaei, orum, *m.* Cyklopy; 2) miasto przy Etnie, stąd Aetnensis, e, Etneński, i Aetnenses, ium, *m.* Etneńczycy.

Aetōlus, i, *m.* Etolczyk, i *przym.* Etolski, w licz. mn. Aeteli, orum, Etolczycy, mieszkańcy Etolii. Aetolia, ae, *ż.* kraina w średniéj Grecyi; **Aetōlĭcus**, a, um, Etolski, **Aetōlis**, ĭdis, *ż.* Etolka, **Aetōlius**, a, um, Etolski, heros (Dyomed).

Aevĭtas, ātis, *ż.* dawna forma zamiast aetas.

Aevum, i, *n.* wiek, wieczność, życie = aetas, aevum agere (przepędzić); omne aevi sui spatium; wiek

życia, meum; flos aevi (młodość); integer aevi (młodzieniec); aevo ingravescente, w wieku podeszłym; aevo confectus, laty strudzony; czas życia, proximi nostri aevi; nostro aevo.

Afer, patrz Afri.

Affābĭlis, e, ludzki, uprzejmy, przystępny.

Affābĭlĭtas, ātis, *ż.* przystępność, łagodność, ludzkość.

Affābre, *przysł.* sztucznie, dowcipnie.

Affātim, *przysł.* obficie, dostatecznie, dosyć, vesci; z przyp. 2. sibi copiarum esse.

Affātus, us, *m.* przemówienie.

Affectātio, ōnis, *ż.* chęć zbyteczna otrzymania czego; zapęd; przesada.

Affectātor, ōris, *m.* ten, który się bardzo za czém ubiega, justi amoris; libertatis; imperii.

Affectio, ōnis, *ż.* usposobienie, stan, firma a. corporis; cœli; astrorum; — przenoś. skłonność, stan duszy, animi.

Affecto, 1. jąć się czego, starać się o co; ubiegać się, dextra navem; viam (wchodzić na drogę, torować sobie drogę); spem (żywić); munditiam, non affluentiam; fisci commoda non admodum affectans; principatum totius orbis; imperium, regnum; civitates (starać się pozyskać serca obwateli); przesadzać, wystawnie, wytwornie co poczynać; ze spoj. ut, albo tryb. bezok.

Affectus, a, um, obdarzony, skłonny, virtutibus, vitiis; usposobiony, manus recte a.; oculus probe a.; quomodo a. cœlo (pod jaką gwiazdą), cierpiący, osłabiony, Caesar graviter affectus, valetudine, morbis affectus; aetate albo senectute jam affectus; affecta jam aetate; zrujnowany, res affectae; fides af. zmniejszony kredyt; molestia af. przykrością dotknięty: bellum, wojna blizka końca; aestate jam prope affecta, ku końcowi lata.

Affectus, us, *m* stan, usposobienie, corporis, animi; dubii; intimi; a. mentis puerilis; wzruszenie umysłu, namiętność, inaczéj motus animi albo commotio; żądza, sprzyjanie, życzliwość.

Affĕro, attŭli, allātum, afferre, 1) przynieść, dostarczyć, dostawić, lapidem ad introitum aedis; cibaria camelis; eo munera; panem; dona; coronam donum (w darze); epistolam, albo literas ad aliquem, albo alicui; aliquem; se afferre, albo afferri, przenieść się, zbliżyć się; — przenoś. *a)* afferre consulatum in familiam (wnieść); alicui auxilium; alicui salutem (pozdrowić); manus alicui albo alicui rei, w dobréj myśli: pomagać; albo przeciwnie: rzucić się na kogo, na co; vim alicui, gwałt zadać, zmusić; vim vitae suae; vim et manus; *b)* przynieść wiadomość, nuntium, tamam, rumores; afferre aliquid, de aliqua re; z 4. przyp. i tr. bezok.; stąd: quum crebri afferrent nuntii, z 4 przyp. i tr. bezok.; *c)* przytoczyć, causam, argumentum, consilium, testimonium, aetatem (na uniewinnienie); 2) rodzić, wydawać (o roli i drzewach); — przenoś. sprawić, zrządzić, być przyczyną, alicui mortem, perniciem, detrimentum, dolorem, incommodum, contemptum, voluptatem, laetitiam, salutem, facultatem fugiendi, fiduciam; wprowadzić, nova in re militari. 3) przydać, multa de suo; quis attulerit; przyczynić się do czego, wpływać na co, utilitatem reipublicae; afferre aliquid ad aliquid albo alicui rei; nihil aff., multum aff.

Afficio, fēci, fectum, 3. opatrzyć, medicamine vultum; splamić, aliquem macula; zaszczycić, regis honore et nomine; praemiis, mune-

ribus; verbis; sprawić, laetitia; nabawić, desiderio, aegritudine, ignominia, molestia, timore; zrządzić, injuria; zabić, morte; — na stronie biernéj: affici beneficio, otrzymać dobrodziejstwo; admiratione, dziwić się; metu, lękać się, obawiać się; dolore, boléć; calamitate, być dotkniętym, tabe, morbo, clade, inopia, difficultate, malo; być ukaranym, pœna, supplicio, exsilio, verberibus; ziębnąć, frigore; wywiérać wpływ szkodliwy, aestus, łabor, fames, sitis afficiunt corpora; przerazić, wzruszyć, dotknąć, zająć, ująć, ut eorum ita afficerentur animi; literae tuae sic me affecerunt; dodać, zbliżyć; biern. być w związku, ad id, de quo quæritur.

Affigo, fixi, fixum, 3. przybijać, przymocować, przylepiać, literam ad caput, aliquem cruci; aliquem lecto (zmusić, żeby został w łóżku); pilum pectori (przeszyć, przebić); falces affixae longuriis; — przenoś. animo (wrazić, wpoić).

Affingo, finxi, fictum, 3. przydawać, kształtować, alicui manus; partem corporis; natura aut affingit, aut mutat; zmyślać, aliquid rumoribus; alicui falsam laudem.

Affinis, e, graniczący, gens a. Mauris; powinowaty; — przenoś. uczestnik, spółwinowajca, facinori; rei capitalis; alicujus culpae.

Affinitas, ātis, *ż*. powinowactwo z małżeństwa, sąsiedztwo; — przenoś. związek, literarum.

Affirmāte, *przysł.* z zapewnieniem, święcie, mocno.

Affirmātio, ōnis, *ż*. zapewnienie, potwierdzenie.

Affirmo, 1. wzmacniać, utwierdzać; societas jure jurando affirmatur; alicui spem; aliquid rationibus; virtutem armis; upewniać, zaręczać; twierdzić, aliquid albo z 4 przyp. i tryb. bezok.

Affixus, a, um, przybity, przytwierdzony, przyprawiony, ad aliquid albo alicui rei.

Afflātus, us, *m*. dmuchame, powiewanie, dęcie, powietrze, maris; montium (od gór); ex terra (wyziew); solis (od upału słonecznego); —przenoś. divinus, natchnienie.

Afflictātio, ōnis, *ż*. trapienie, dręczenie.

Afflictio, ōnis, *ż*. smutek, troska.

Afflicto, rzucać, miotać; se afflictare. albo afflictari, trapić się, dręczyć się; być dręczonym, miotanym, naves tempestas afflictabat; afflictantur naves in vadis; afflictari tempestate; morbo, aestu, febrique.

Afflictor, ōris, *m*. który trapi, prześladowca.

Afflictus, a, um, utrapiony, upadły, nieszczęśliwy, respublica; conditio; rebus afflictis, w nieszczęsném położeniu; *rzeczow.* afflictis succurrere (nieszczęśliwym); przerażony, homo; animi bonorum.

Affligo, flixi, flictum, 3. uderzać o co, navem ad scopulos, vasa parietibus, crus saxo; navim undae; uszkodzić, naves afflictas atque in litore ejectas; dręczyć, trapić, affl. bellis. 2) obalić, solo: affl. arborem, statuam; pobić, pokonać, Persas prœliis; victorem; — przenoś. *a)* poniżyć, lekceważyć, religiones; *b)* osłabić, senatus me non afflixit; dać upaść, causam susceptam; rem vituperando; trapić, zasmucać, aliquem, animos; se affligere, trapić się.

Afflo, 1. dmuchać, chuchać, wiać woń wyziewać; — przenoś. być przyjaznym, alicui, afflante fortuna przynieść, rumoris nescio quid owionąć, nieznacznie udzielić, lætos oculis honores; 2) tchnąć na co, dmuchać na co, terga tantum afflante vento; taurorum afflari ore;

aliquem fulminis ignibus (razić); afflari incendio (być ogarnionym); — przenoś. afflata est numine jam propiore dei, (natchniona).

Affluens, tis, obfity, napływający, copiae; amicitia ditior et affluentior (która często więcéj daje, jak odbiéra); z przyp. 6. opibus, copiis.

Affluenter, *przysł.* obficie.

Affluentia, ae, *ż.* napływanie, obfitość, omnium rerum; munditiam, non affluentiam affectabat.

Affluo, fluxi, fluxum, 3. przypływać, napływać, mœnibus; przybywać w wielkiéj liczbie, obfitości, hostis affluit; obfitować; aliqua re, divitiis, voluptatibus.

Affor, nieużyw. w 1. osob. przemawiać do kogo, aliquem versibus, nomine; żegnać się z kim, aliquem; błagać, przemawiać z prośbą, deos, Vestam.

Affore=affuturum esse, patrz assum.

Affrico, fricui, frictum, 1. naciérać; stąd affrictus, us, *m.* nacieranie.

Affui, patrz assum.

Affulgeo, fulsi, 2. zajaśniéć, vultus ubi tuus affulsit; zabłysnąć, spes, fortuna, lux civitati.

Affundo, fūdi, fūsum, 3. przylewać, aliquid alicui rei; dodawać, stawiać, aff. equites cornibus; biern. rozciągać się, leżéć przy czém, płynąć koło czego, affusae jacent tumulo; amnis plurimis affusus oppidis.

Affuturus, a, um, *imiesł.* patrz assum.

Aforem, afore, patrz absum.

Afrānius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; 2) Afranius, ii, *m.* wódz ze strony Pompejusza; **Afraniānus**, a, um, Afraniański. Afraniani, orum, *m.* Afraniańczycy.

Afri, orum, *m.* mieszkańcy Afryki, Afrykańczycy; zwykle mieszkańcy krainy Kartagińskiéj; w licz. pojed. Afer, fra, frum, Afrykański, *rzeczow.* Afrykańczyk. **Africa**, ae, *ż.* część ziemi, Afryka, często oznacza krainę Kartagińską; **Africānus**, a, um, Afrykański, przydomek Scypiona; Africanae (bestiae), Afrykańskie dzikie zwierzęta. **Africus**, a, um, Afrykański, ventus, albo samo Africus, wiatr południowo-zachodni; Africae procellae, południowo-zachodnie.

Agămēdes, is, *m.* syn Ergina, króla Orchomenu, brat Trofoniusza.

Agămemnon, ŏnis, *m.* król Mycen, brat Menelausa, wódz Greków w wojnie Trojańskiéj; **Agamemnŏnius**, a, um, Agamemnoński.

Agănippe, es, *ż.* żona Akryzyusza, matka Danai; 2) zdrój przy Helikonie w Beocyi; **Aganippēus**, a, um, Aganippejski; **Aganippis**, ĭdos, *ż.* do Aganippy należąca, od niéj pochodząca.

Agāso, ōnis, *m.* masztalerz.

Agăthŏcles, is, *m.* król Syrakuz.

Agăthyrna, ae, *ż.* miasto w Sycylii.

Agăthyrsi, ōrum, *m.* naród w Scytyi.

Agăvē, ēs, *ż.* córka Kadmusa, matka Penteusza.

Age, tr. rozk. od ago, wyraz wzmacniający, nalegający, nuż, nuż więc, zachęcając: mittite agedum; przechodząc do innego przedmiotu: age sane, inquam, sed erat aequius; (dobrze! ale.)

Agēlastus, i, *m.* przydomek Krassa.

Agellŭlus, i, *m.* mała rola.

Agellus, i, *m.* mała rola, ogród.

Agēma, ătis, *n.* oddział wojska u Macedończyków.

Agendĭcum, i, *n.* miasto Senonów.

Agēnor, ŏris, *m.* ojciec Kadmusa, król Fenicyi, od niego Dydona ród swój wiodła. **Agenŏrēus**, a, um, należący do Agenora, Fenicki, Kartagiński; **Agēnŏrĭdes**, ae, *m.* potomek Agenora.

Agens, tis, 1) skuteczny, żywy,

dzielny, acer orator, incensus et agens; 2) skarżyciel, powód (w znaczeniu sądowém); 3) rerum, rodzaj urzędnika policyjnego.

Ager, agri, *m*. 1) rola, pole; 2) posiadłość wiejska; 3) powiat, kraina Helvetius, Falernus.

Agēsĭlāus, i, *m*. król Sparty.

Agesis, to jest: age sis, patrz ago.

Aggĕmo, 3. wzdychać.

Agger, ĕris, *m*. 1) materyał do grobli albo wału, ziemia, gruz i t. p. aggerem petere, comportare; aggero explere fossas, paludem; 2) grobla, szaniec, okop, wał, droga ubita, aggerem apparare, instruere, exstruere, jacere, facere, agere; poet. wzniesienie, kupa, gromada.—nivei, armorum. sypka.

Aggĕrātio, ōnis, *ż*. kupienie, na-

Aggĕro, 1. kupić, gromadzić, usypać, trames inter paludes aggeratus; cadavera;—przen. powiększać, dictis iras; 2) zasypać, ziemią zapełnić, spatium (maris).

Aggĕro, gessi, gestum, 3. znosić, arbores, faces, terram, humum; 2) dodawać, powiększać, quadrantes patrimonio;—przenoś. zarzucać co komu, probra, falsa

Aggestus, us, *m*. znoszenie, dostarczenie, pabuli, lignorum; nasypka arenae.

Agglŏmero, 1. kupić, gromadzić, lateri agglomerant (se) nostro.

Agglūtino, 1. przykleić, spajać, łączyć.

Aggrăvo, 1. obciążyć; a. pondus, powiększyć ciężar; dolorem, sortem alicujus, pogorszyć.

Aggrĕdio, ĕre = aggredior, gressus, 3. *a)* przystępować, zbliżać się, udać się do kogo, aliquem; działać na kogo, arte, pecunia, largitione; uderzyć na kogo, albo na co; aliquem ferro, latere operto, Praenesten, murum; *b)* wziąć się do czego, przystąpić, ad causam, ad rempublicam, ad dicendum; prœlium; ancipitem causam, facinus; a. dictis, zacząć mówić; często z tr. bezok.

Aggrĕgo, 1. kupić, gromadzić, eodem aliquem; 2) przyjąć, przypuścić, przyłączyć, aliquem in suum numerum; filium ad interitum patris; aliquem equitibus; se ad amicitiam alicujus; se alicui.

Aggressio, onis, *ż*. przystąpienie, najazd, napad; wstęp.

Agĭlis, e, szybki, żartki, lekki, classis, rota, manus;—przenoś. prędki, sprawny, obrotny, sensus, animus, industria.

Agĭlĭtas, ātis, *ż*. prędkość, chyżość, navium, rotarum;—przenoś. żywość, naturae.

Agis, ĭdis, *m*. 4. przyp. Agim albo Agin, imię kilku Spartańskich królów.

Agĭtābilis, e, ruchomy.

Agĭtātio, ōnis, *ż*. poruszenie, kołysanie, corporis, lecticae, linguae, maris; — przenoś. zajmowanie się czém, studiorum. poganiacz.

Agĭtātor, ōris, *m*. który pobudza,

Agĭtātus, a, um, poruszony, miotany.

Agite, agitedum, patrz age.

Agĭto, 1. poruszać, poganiać, pędzić, triremem; ventis agitatur pinus; hastam; mare ventorum vi ag.; agitata fluctibus Helle;—przenoś. podburzać, poduszczać, gentem; zajmować, ćwiczyć, uprawiać, animum, ingenium: myśléć nad czém, rozmyślać, rozważać, aliquid in animo, in mente, albo animo, mente, albo agitare aliquid, de aliqua re; często z tr. bezok. z id, hoc, i następn. quod; Alexandrum interempturi agitabant, t. j. ut interimerent; *b)* pędzić, gonić, polować, equum; feras; prześladować, niepokoić, dręczyć, nękać, animum curis; aliquem in-

vidia stimulisque; pobudzać, m aliquid; stérować, kierować, currus ad flumina; sprawować, imperium; *c)* bawić gdzie, przebywać, pro castris; pro muro agitari; zajmować się czém, mutas artes; miec straż, praesidia; postępować, arbitrio paucorum agitabatur; ferocius ag.; życie przepędzać, vitam; obchodzić, dies festos; wyprawiać, sporządzać, wydawać, convivium; choros, tańczyć; *d)* objawiać, okazywać, gaudium, atque laetitiam; odium; na str. bier. panować, pax agitatur; agitantur indutiae.

Agläia, ae, *ż.* jedna z trzech Gracyj.

Aglaŏphon, ontis, *m.* malarz z Tazos.

Aglauros, i, *ż.* córka Cekropsa.

Agmen, inis, *n.* ciąg, gromada, tłum, orszak, poczet w ogóle; hominum, mulierum puerorumque, patriciorum, comitum; wojsko ciągnące, pochód wojska, explicare agmen (uszykować); agmine instructo; ag. quadrato (wojsko w czworościan uszykowane); ag. obliquum (w szyku ukośnym); a. primum, przednia straż; medium, średnia; extremum, ultimum, novissimum, tylna; a. cogere, claudere, iść w końcu; a. constituere, wstrzymać kroki; — w ogóle zbiór wojska: huic tanto agmini dux defuit; pochód floty, bagażów, impedimentorum; rudis agminum, nieobznajomiony ze służbą wojskową; 2) gromada, mnóstwo, corvorum, ferarum, canum (sfora); 3) o ruchu rzeczy nieżywotnych, a. remorum, aquarum; 4) o kręceniu się i zwijaniu się wężów; extremae agmina caudae; 5) o pociągu wojska, o marszu, in agmine dimicare; agmine impediti.

Agnascor, natus, 3. przyrość, przyrodzić się, o dzieciach urodzonych po śmierci ojca, lub po zrobionym testamencie, i przybranych.

Agnātio, ōnis, *ż.* pokrewieństwo po ojcu.

Agnātus, a, um, urodzony po zrobionym testamencie; krewny po ojcu.

Agnīnus, a, um, jagnięcy; *rzeczow.* [agnina, baranina.

Agnītio, ōnis, *ż.* uznanie, poznanie.

Agnitus, a, um, *imiesł.* od agnosco.

Agnōmĭnātio, onis *ż* zbliżenie do siebie dwóch wyrazów podobnych brzmieniem, a różniących się znaczeniem.

Agnosco, nōvi, nĭtum, 3. uznać, ogłosić, aliquem natum, filium, ducem, regem, przyznać, przypisać co komu, crimen, facti, illius gloriam; omnia; także z 4 przyp. i tr bezok.; 2) poznać, reminiscendo a. filium, matrem; herbam, vocem; aliquem cultu regio; deum ex operibus; deos; ex se (biorąc miarę z siebie); 3) usłyszéć, sonitum, gemitum.

Agnus, i, *m.* baranek, jagnię.

Ago, ēgi, actum, 3. I) pędzić, prowadzić, pecora per colles; bovem Romam; jumenta; captivos prae se; aliquem vinctum ante se; aliquem in ultimas solitudines; agmen; agmen agitur (postępuje); se agere (iść); *b)* poruszać, quercus (o Orfeuszu); nubes, undas agere; flumen adversum agitur; navis obliqua agitur (płynie); *c)* prowadzić, kierować, currum, jumenta; navem; quadriremes ad urbem; classem in diversam partem; — przenoś. ad vitam agendam; animus cuncta agit (kieruje); aliquem transversum agere (na błędną drogę prowadzić); aliquem ad aliquid; animum alicujus ag. (wabić pociągać); II) porywać, unosić, quo quemque metus agebat; szczególniéj w znacz. biern. turba fugientium actus; quo

multitudo-omnis agebatur; equo temere acto; agi per auras; *b)* polować, gonić, ścigać, cervos, apros, canes: praecipites Pompejanos; pędzić, aliquem de fundo (spędzić); aliquem in hostium urbem; in exsilium, hostes ad navem;—przenoś. agunt eum praecipitem pœnae civium (spychają w przepaść); diris aliquem; (przeklinać, ścigać przekleństwem); — pobudzać, zachęcać, zagrzewać, aliquem; aliquem ad aliquem; albo in aliquid; *c)* wypędzić, wyprowadzić, sprzątnąć, zabrać z sobą, agmen (hostium) pecorum modo; boves: impedimenta secum; praedam albo praedas; ferre et agere aliquid; (wywieźć, wynieść); III) wznosić, wypuszczać (o roślinach), radices, folia, frondem; se laeta ad auras pinus agit; actae ad sidera pinus; spumas in ore, pienić się, pianę toczyć; rimas, padać się, rysować się, dziurawić; agentes frigora venti (niosące zimno); quas (aves) naturalis levitas ageret ad sidera;—przenoś. vera gloria radices agit et propagatur; illum aget penna — fama superstes (wznieść); IV) zbliżać, przysuwać, vineas, turresque ad oppidum; testudines; robić podkopy, cuniculos, cloacam sub terra; parietem; zapuszczać, molem mari; wbijać, sublicas oblique; *b)* ciskać, rzucać, tela in aliquem; hasta alicui per armos acta; *c)* ściągać, spuszczać z góry, pinus ab alto in terram; *d)* miotać (= agitare); acta borea pinus; fundam circum caput; — przenoś. powodować się, ubi multitudo aut studio agitur, aut ira; zachwiać się, bonitas, quae nullis casibus agitur; konać, animam agere; V) bawić, sprawować się, circa muros et in stationibus solute et negligenter; se ag. odznaczać się, tanta mobilitate se; negligenter se et avare agentes. VI) *a)* przedsiębrać, działać, sprawować, wykonywać, quid ageret imprimis quid legeret; haec fere egit; quaecumque a Romanis agerentur; quaecumque agerentur, fieri praecepto suo; omnia consilio alicujus; multa bene, strenue; egregias res; nihil non tranquillum et placidum agens; szczególniéj w odniesieniu do czynności publicznych; senatum a. (zgromadzać); conventus a. (odprawiać odbywać posiedzenia) censum (robić popis, przegląd); censuram praefecturam urbi, proconsulatum, honorem (sprawowac, piastować); bellum (kierować); proelia (staczac); custodiam, vigilias, excubias (odbywać); curam (mieć); nakoniec: agere aliquid, być czynnym; nihil agere, niczego nie dokazać; quid agis? co robisz? jak się masz? quid agam? cóż poczne? *b)* szczególniéj w znaczeniu religijném: agone? (pytał ofiarnik); age, albo hoc age (odpowiadał kapłan przewodniczący ofiarom, przed zabiciem bydlęcia); mówiono także w inném znaczeniu: hoc age, albo hoc agite (uważajcie); aliud, albo alias res agere (nie uważać); id agere, ut albo ne, mieć co na myśli, starać się, zwracać na co uwagę, zakładać sobie za cel działania, do czego dążyć, aby, albo aby nie; dies festos a., obchodzić; choros, tańczyć; triumphum, odbywać. O działaniach w senacie i przed ludem: traktować o czém, mówić, agitur res, albo de aliquo; de aliqua re, in senatu, in curia, cum populo; per senatum albo per populum agi (być rozstrzygnionym) agere cum aliquo rem, albo de aliqua re z nastp. ut albo ne, uma-

wiać się, układać się, rozmawiać; agere, wniosek zrobić, myśl podać; illo auctore atque agente. W znaczeniu sądowém: causam albo rem, proces prowadzić, sprawy bronić, lege, jure; aliquem reum, oskarżyć, pozywać; — agitur res, albo de re, idzie o to; existimatio in ea re agitur; aguntur vectigalia; acta res est, albo actum est, stało się, przepadło! już po nas! zginęliśmy!; actam rem agere, robić to, co już zrobiono, niepotrzebnie zadawać sobie pracę; na mównicy i w teatrze żywo, dobitnie rzecz przedstawić: quae sic ab illo acta esse constabat oculis, voce, gestu, ut-; canticum; versum eo gestu; fabulam; primas partes (główną rolę); agere aliquem (grać rolę); a. grātias albo grates, laudes gratiasque albo gratesque alicui, podziękowanie pochwałę oświadczać; a. aetatem, vitam, juventam, senectutem, hiemem, przepędzić; także samo agere, żyć; a. annum quartum, mieć rok czwarty; mensis agitur hic septimus: upływa ósmy miesiąc; aliud agendi, aliud quiescendi tempus, inny czas działania, inny spoczynku; postępować, obchodzić się, lenius, bene, male; agitur bene mecum, dobrze mi się dzieje.

Agon, ōnis, *m.* walka, utarczka na igrzyskach.

Agōnālia, ōrum, albo ium, święto na cześć Janusa; stąd Agonalis, e, należący do Agonaliów.

Agōnius, ii, *m.* przydomek Janusa; Agonia, orum, *n.* toż samo co Agonalia, tudzież ofiara na uroczystość Janusa przeznaczona.

Agrārius, a, um, rolny, rolniczy, leges, largitio, res (podział gruntów); — Agrarii, orum, *m.* ludzie sprzyjający podziałowi roli.

Agrestis, e, na polu rosnący, dziki, palmae, pavones, silva (z dzikiemi drzewami): — przenoś. dziki, nieokrzesany, nieczuły, vultus, dominus żyjący na wsi, wieśniaczy, hospitium, vestitus, amiculum, vita; homo a. albo samo agrestis, wieśniak; musae agrestiores, nauki, które na złagodzenie i uszlachetnienie uczuć nie wpływają: przeciwne im, studia humanitatis.

Agrĭcŏla, ae, *m.* rolnik.

Agricŏla, ae, *m.* teść Tacyta.

Agrĭcultio, ōnis, *ż.* uprawa roli.

Agrĭcultor, ōris, *m.* rolnik.

Agrĭcultūra, ae, *ż.* rolnictwo, uprawa roli.

Agrĭgentum, i, *n.* miasto w Sycylii: stąd **Agrĭgentīnus, a, um,** Agrygentyński; **Agrigentīni, orum,** *m.* mieszkańcy Agrygentu.

Agripĕta, ae, *m.* domagający się ziemi sobie należnéj; napadający na cudze role.

Agrippa, ae, *m.* imię Rzymskie.

Agrippīna, ae, *ż.* imię kobiet z familii Agryppy; stąd Agrippinensis Colonia, miasto nad Renem, i Agrippinenses, jego mieszkańcy.

Agyīeus, ei, eos, *m.* przezwisko Apollina, jako opiekuna dróg i miejsc publicznych.

Agylla, ae, *ż.* miasto w Etruryi, późniéj Caere; stąd **Agyllīnus, a, um,** Agylliński; **Agyllīni, ōrum,** *m.* Agyllińczycy.

Agŷrium, ii. *n.* miasto w Sycylii; stąd **Agyrīnensis, e,** Agyryneński: Agyrinenses, ium, *m.* Agyryneńczycy.

Ah, *wykrzyknik.*

Ahāla, ae, *m.* imię Rzymskie

Aharna, ae, *ż.* miasto w Etruryi.

Ahen-, patrz aen-.

Ai, wykrzyk użalenia.

Ain' = aisne, patrz ajo.

Ajax, ācis, *m.* imię dwóch Grec-

kich bohaterów, jeden syn Oilea, króla Lokrów; drugi Syn Telamona, króla Salaminy.

Ajo, *sł. ułom.* potwierdzać, zapewniać, mówić; ain' = aisne, czy tak mówisz? czy tak myślisz?

Ajus Loquens albo Ajus Locutius, który zbliżanie się Gallów przepowiadał, i późniéj jako bóstwo był czczony.

Ala, ae, *ż.* skrzydło ptaków, pszczół i t. p.; poet. obraz prędkości wiatrów, błyskawicy, piorunów, czasu, śmierci, fulminis, fati; pacha; skrzydło, oddział wojska składający się najprzód z jazdy Rzymskiéj, późniéj jazdy sprzymierzeńców; także w ogólności wojska pomocnicze; straż przyboczna królów Macedońskich.

Alabanda, ae, *ż.* i **ōrum**, *n.* miasto w Karyi; stąd **Alabandēni**, orum, *m.* Alabandenowie; Alabandensis, is, *m.* Alabandeńczyk; **Alabandĕus**, a, um, rodem z Alabandy; Alabandis (grec. l. m.), Alabandeńczycy; Alabandus, i, *m.* założyciel Alabandy.

Alăcer, cris, cre, prędki, ochoczy, wesoły, czynny, quod alacres animo sumus; ite alacres; ad rem gerendam; ad bella suscipienda, ad pugnandum, ad custodias; equus; clamor.

Alăcrĭtas, ātis, *ż.* ochoczość, rzeskość, żywość, wesołość, animi; militum; a. reipublicae defendendæ; a. belli gerendi, pugnandi; a. ad litigandum; perfecti operis; a. canum in venando.

Alăcrĭter, *przysł.* żywo, rzesko, ochoczo.

Alamanni, patrz Alemanni.

Alăpa, ae, *ż.* policzek, alapam sibi ducere (dać); multo majoris alapae mecum veneunt, u mnie wolność daleko drożéj się sprzedaje; bo przy udarowaniu wolnością otrzymał niewolnik od swego pana lekki policzek.

Alārius, a, um, skrzydłowy, do skrzydła wojsk należący, al. equites, cohortes, albo samo alarii; także alares.

Alātus, a, um, skrzydlaty.

Alauda, ae, *ż.* skowronek; imię legionu Gallów z piórami na hełmie; stąd alaudae, żołnierze tego legionu.

Alba, ae, *ż.* imię wysoko położonych miast, *a)* Alba Longa najdawniéjsze miasto Latynów; stąd Albanus, a, um, Albański, także Rzymski; Albani, orum, *m.* Albańczycy; Albanum, i, *n.* imię kilku wielkich posiadłości wiejskich; *b)* Alba Fucentia, albo Fucentis, albo Marsorum, miasto Marsów; Rzymska osada w Samnium; stąd Albensis, e, Albeński, Albenses, ium, *m.* Albeńczycy.

Albāni, ōrum, *m.* mieszkańcy Alby, patrz Alba; 2) mieszkańcy krainy Albanii, nad morzem Kaspijskiém.

Albanus, a, um, patrz Alba.

Albātus, a, um pobielany, biało ubrany.

Albensis, e, patrz Alba.

Albeo, 2. bielić się, białym się stawać; albens, biały, equi; albente cœlo, ze świtem.

Albesco, 3. stawać się białym błyszczéć, o morzu (oświéconém od słońca), o płomieniach; albescit lux, dnieje, świta.

Albĭci, ōrum, *m.* lud blisko Marsylii.

Albĭco, 1. bielić się, lśnić się.

Albĭdus, a um, białawy.

Albīnus, i, *m.* imię mezkie.

Albis, is, *m.* Elba.

Albius, ii, *m.* imię rodowe; stąd **Albiānus**, a, um, Albiański.

Albŭlus, a, um, białawy; stąd Al-

bula, ae, *ż.* *a)* dawne imię Tybru. *b)* Albula albo Albulae aquae, albo samo Albulae, źródło siarczane przy Tyburze.

Album, i, *n.* białość, 2) publicznie wystawiona tablica biała, na któréj Pontifex Maximus wypadki każdego roku wypisywał; pretor przy wstępie swego urzędowania swoje zasady i rozporządzenia ogłaszał; al. senatorium, lista senatorów od czasów Augusta; al. judicum, od pretorów sporządzona lista sędziów; al. profitentium citharœdorum (którzy publicznie wystąpić chcieli).

Albūnea, ae, *ż.* gaj i grota na pochyłości Tyburu ze źródłem siarczaném.

Alburnus, i, *m.* góra w Lukanii.

Alburnus, i, *m.* płocica, ryba.

Albus, a, um, biały, color, coma, dentes, vestes, equi, także biało ubrany; *przysłowie:* albus an ater sit nescio albo ignoro (to dla mnie jest obojętne); albis praecurrere equis (prześcignąć, wyprzedzić); alba avis (coś osobliwszego, rzadkiego); *b)* blady, płowy, o świetle zachodzącego słońca, księżyca, bladości chorego, przelęknionego; *c)* jasny, notus (niesprowadzający deszczu); — przenoś. pomyślny, szczęśliwy, stella (Kastora i Polluksa) genius; a. calculum adjicere alicui rei, pochwalić. — porówn. album.

Alcæus, i, *m.* poeta liryczny z Mityleny na wyspie Lesbos.

Alcămĕnes, is, *m*, snycerz z Aten.

Alcăthŏe, es, *ż.* miasto w Achai, inaczéj Megara. łożyciel Megary.

Alcăthous, i, *m.* syn Pelopsa, za-

Alce, es, *ż.* miasto Karpetanów.

Alcēdo, inis, *ż.* zimorodek, ptak.

Alces, is, *ż.* łoś.

Alcestis, is, i Alceste, es, *ż.* żona Admeta, władcy Fery.

Alceus, ei, i eos, *m.* syn Perseusza, ojciec Amfitryona, dziad Herkulesa; stąd **Alcīdes**, ae, *m.* Alcyda, Herkules.

Alcĭbiădes, is, *m.* wódz Ateński około r. 420 przed Chr. 2) Lacedemończyk w czasie wojny Rzymian z Grekami.

Alcīdes, patrz Alceus.

Alcimĕde, es, *ż.* matka Jazona.

Alcĭnous, i. *m.* król Feaków, miał wyborne ogrody owocowe; stąd poma dare Alcinoo (o rzeczy zbytecznéj); oddawał się z Feakami zmysłowym roskoszom, stąd juventus Alcinoi.

Alcis, idis, *ż.* przydomek Minerwy.

Alcmæo, i -on, ŏnis, *m.* syn Amfiarausa, zabójca swej matki Erifili; stąd **Alcmæŏnius**, a, um, Alkmeoński.

Alcmēna, albo **Alcūmena**, ae, albo **Alcmene**, ēs, *ż.* matka Herkulesa.

Alcyon, ŏnis, *ż.* zimorodek ptak; stąd **alcyŏnēus**, a, um, tyczący się zimorodka, medicamen alc. albo samo alcyoneum, i, *n.* piana morska.

Alcyŏne, es, *ż.* *a)* córka Eola, *b)* Atlasa.

Alea, ae, *ż.* gra losowa, kostka, ludere alea aliquid perdere in alea; jacta est alea, już kość rzucona, *przysłowie*; — przenoś. rzucać się na coś niepewnego, rem dare in aleam (ryzykować); alea inest alicui rei; in dubiam imperii servitiique a. ire (rzucić się na los niepewny panowania albo niewoli.

Aleător, ŏris, *m.* gracz w kostki.

Alec albo **allec**, ēcis, *n.* i **ălex**, ēcis, śledź, sos, rosół z ryb; alex, hallex, alec, halec, palec wielki u nogi.

Alecto, us, *ż.* jedna z furyj.

Alēii campi, kraina w Cylicyi.

Alĕmanni, orum, *m.* Alemanowie, lud między Dunajem, Renem i Menem.

Alĕmon, ŏnis, *m.* ojciec Myscela, który dla tego nazywa się **Alemŏnĭdes**, ae, *m.*

Ales, ĭtis, *m.* i *ż. przym.* skrzydlaty, prędki, lekki, szybki; auster ales, passus ales; *rzecz.* ptak, Jovis, albo regia, albo minister fulminis (orzeł); Phoebejus (kruk); avida a. albo samo ales (sęp); Chaonis, albo exterrita pennis (gołąb); Junonis (paw); cristatus (kogut); Palladis (sowa); Caystrius, albus, albo canorus (łabędź); Maeonii carminis (śpiewak poematu homerycznego, bohaterskiego); szczególniéj w wieszczbiarstwie: ales, ptak, który przez lot przepowiadał przyszłość; stąd mówiono o przepowiedni: alite bona, albo secunda, potiore, mala.

Alesa, -sus, patrz Hal—.

Alĕsia, ae, *ż.* miasto Mandubiów w Gallii Lugduneńskiéj.

Aletrium, ii, *n.* miasto Herników w Lacyum; stąd **Aletrinas**, ātis, Aletrynacki, i Aletrinates, ium, *m.* Aletrynaci.

Alĕvas, ae, *m.* potomek Herkulesa.

Alex, patrz alec.

Alexander, dri, *m.* imię męzkie: *a)* syn Pryama, także Parysem zwany; *b)* władca Fery (Pheraeus) w Tessalii; *c)* imię dwóch królów Epiru; *d)* imię kilku Macedońskich królów; *e)* imię dwóch dowódzców Aleksandra W. — Stąd 1) **Alexandria** albo ēa, ae, *ż.* imię kilku od Aleksandra W. założonych miast w Egipcie, w połud. stronie Troady; Al. Troas, albo samo Troas; między Indyami i Baktrami (Al. ad Caucasum); w Sogdyanie (Al. ultima); 2) **Alexandrinus**, a, um, Aleksandryjski, bellum, Cezara wojna w Egipcie po bitwie Farsalskiéj; **Alexandrini**, ōrum, *m.* mieszkańcy Aleksandryi.

Alfĕnus, i, *m.* P. Alfenus Varo, prawnik z Kremony.

Alfius, ii, *m.* imię Rzymskie.

Alga, ae, *ż.* mech morski, porost na morzu — *przysłowie:* vilior alga, o rzeczy małéj wartości.

Algeo, alsi, 2. ziębnąć.

Algesco, alsi, 3. zaziębić się.

Algĭdus, a, um, zimny, zmarzły.

Algĭdus, i, *m.* góra w Lacyum; stąd *a)* Algidum, i, *n.* miejsce przy téj górze i miasto; *b)* Algidus, a, um, Algidyjski.

Algor, ōris, *m.* zimno, mróz.

Algōsus, a, um, mchem morskim porosły.

Aliacmon, patrz Haliacmon.

Aliās, *przysł.* odnosi się do przestrzeni i czasu: 1) gdzie indziéj, przy innéj sposobności, inaczéj, z resztą, non alias quam, w żadnym innym przypadku, chyba; nie inaczéj, jak; 2) w innym czasie; inną raza; używa się o przeszłości i przyszłości, alias, alias, raz, drugi raz; bądź, bądź; już, już; alias aliter, raz tak, drugi raz inaczéj; alias aliud sentire, już to, już owo.

Alĭbi, *przysł.* gdzie indziéj, alibi-alibi, tu, tam; alibi alius, jeden tu, drugi gdzie indziéj; alibi aliter, jeden tym, drugi innym sposobem, w jedném miejscu tak, w drugiém inaczéj.

Alĭca, ae, *ż.* orkisz, zboże, albo z niego zrobiona kasza, papka, napój.

Alĭcŭbi, *przysł.* gdzieś, gdziekolwiek.

Alĭcunde, *przysł.* skądkolwiek, al. audire od kogokolwiek usłyszéć; od czegoś.

Aliĕnātio, ōnis, *ż.* oddalenie, odstąpienie, oddzielenie się, alicujus ab aliquo; exercitus; al. mentis, albo samo al. obłąkanie, zapamiętałość.

Aliĕnĭgĕnus, a, um, gdzie indziéj urodzony, różnorodny, obcy, homo,

hostis, dominus; dii; testes alienigenas domesticis anteferre; *rzeczow.* ālĭēnĭgĕna, ae, *m.* i *ż.* cudzoziemiec, cudzoziemka.

Aliēno, 1. oddalić, w obce ręce oddać, odrzucić, wypchnąć, odeprzéć, na str. bier. w obcą moc się dostać; urbs i pars insulae alienata; me falsa suspicione alienatum; occisos al. (sprzątnąć); zbyć, sprzedać, res proprias, vestigalia; — przenoś. umysł od czego oderwać, obojętnym na co uczynić, a memoria periculi, ab sensu (zobojętnić, nieczułym zrobić); odstręczyć kogo, odrazić, odwieść, odmówić, omnes a se bonos; omnium suorum voluntatem; sibi aliquem; timore ab eo alienati; insulae alienatae; animus ab aliquo alienatus (niechętny, nieprzychylny); odmienić, głowę zawrócić; do szaleństwa przyprowadzić, obłąkać, al. alicujus mentem; alienatae discordia mentes hominum; alienata mente; velut alienatus sensibus (pozbawiony czucia); intestina alienantur (zmieniają się, psują się); membra alienata (obumarłe).

Aliēnus, a, um, do kogo innego należący, cudzy, equus, fines, legiones, imperium, mores, virtus, fortuna, casus; aes al. dług; nomina, przez kogo innego zrobione, zaciągnione długi; invidia (na kogo innego ściągnięta); *rzeczow.* alienum, cudzy majątek, własność cudza, largiri ex albo de alieno. Osobliwie: niepołączony pokrewieństwem, przyjaźnią, al. ab aliquo, alienus sanguine regibus; cudzoziemski, zagraniczny, loca; — przenoś. obcy, nieoswojony, nieobznajomiony z czém, in physicis totus est alienus; ab aliqua re, albo alicujus rei, a literis; consilii; o miejscu i czasie: nieprzyjazny, niestosowny, niedogodny, szkodliwy, szczególniéj o miejscu walki, i o innych rzeczach: niestosowny, niezgodny, nieodpowiedni, daleki, alienissimo sibi loco conflixit; a vita mea; a dignitate; albo sua persona aut tempore; albo z 3 przyp. illi causae; także z 2 przyp. dignitatis; stąd non alienum est, albo (esse) videtur, jest albo zdaje się być stosownėm, nie od rzeczy, z nastę. tryb. bezok. Pod względem uczuć i skłonności: nieżyczliwy, nieprzychylny, alieno ab aliquo, albo in aliquem animo esse, alienum ab aliqua re animum habere; joci non alienus.

Alīfæ, Alifanus, patrz All-

Alĭger, era, erum, skrzydlaty.

Alĭmentārius, a, um, tyczący się wyżywienia.

Alĭmentum, i, *n.* zwykle w licz. mn. żywność, pokarm, środek utrzymania życia, zasiłek; o przedmiotach żywotnych i nieżywotnych; —przenoś. addere alimenta rumoribus, alimenta nubibus affert; flammae, vitiorum. [nie.

Alĭmōnia, ae, *ż.* żywność, utrzymа-

Aliō, *przysł.* dokąd indąd, alius alio, jeden tu, drugi tam; causam regiam alio transferamus (do kogo innego); sermonem alio transferamus (do czego innego); plebem nusquam alio natam (nie do innego celu); hoc longe a. spectabat.

Aliōquī albo alioquin, *przysł.* pod innym względem, zresztą; w przeciwném zdarzeniu, nadto, oprócz tego.

Aliorsum i -sus, *przysł.* dokąd indąd, odnosi się do osób i rzeczy: jubet aliam aliorsum ire; aliorsum accipere aliquid, w innėm znaczeniu.

Alĭpes, pĕdis, skrzydlatonogi, prędki.

Aliphæ, Aliphanus, patrz All-

Aliphēra, ae, *ż.* miasto w Arkadyi.

Aliptlus, i, *m.* niewolnik, który panu w kąpieli włosy pod pachą wyrywał.

Aliptes albo alipta, ae, niewolnik, który pana w kąpieli maściami nacierał.

Aliquā, *przysł.* ktorędykolwiek, jakimkolwiek sposobem.

Aliquamdiu, *przysł.* krótko, czas niejaki.

Aliquam multus,a,um, dosyć liczny.

Aliquando, *przysł.* kiedyś, illucescet al. dies; raz przecie, tandem aliquando Catilinam ejecimus; niekiedy, czasem, utilitatem aliquando cum honestate pugnare.

Aliquanto, patrz Aliquantus.

Aliquantŭlus, a, um, niewielki, numerus frumenti; aliquantulum z przyp. 2. a. altitudinis, do pewnéj, niejakiéj wysokości, a. suspicionis, nieco podejrzenia; ali. avidior; al. progredi.

Aliquantus, a, um, niemały, spatium, numerus; al. oppida (dosyć wiele); aliquantum itineris; in al. altitudinis, do dosyć znacznéj wysokości; ze *słow.* i *przymiot.* w stop. wyższym niemało, al. retardati sunt; ali. mutare aliquem; aliquanto epulari; aliquanto crudelior; carinae al. planiores; aliquanto post, albo post aliquanto, po niejakim czasie.

Aliquātĕnus, *przysł.* poniekąd.

Aliqui i aliquis, qua, quod, w licz. mn. qui, quae, qua, *zaim. nieozn. przymiot.*, jakiś, scrupulus, occasio, detrimentum: perlucens jam aliqua lux; aliqua ex parte (po części); sine aliqua computatione; tres aliqui aut quatuor, około trzech lub czterech.

Aliquis, aliquid, *zaim. nieozn. rzeczow.*, ktoś, coś; ne aliquis dicat; si sibi aliquid polliceretur; civium suorum aliquis; alicui suorum; aliquid novi consilii; falsi aliquid; aliquid memorabile; aliquis ex vobis, aliquis de tuis; — 3) często tłómaczy się: dosyć znaczący, niezgorszy, dosyć dobry; aliquid albo aliquem esse, aliquid assequi.

Aliquō, *przysł.* dokądkolwiek.

Aliquŏt, *liczeb. nieozn.* kilka.

Aliquŏtiēs, *przysł.* kilkakrotnie.

Aliso, ōnis, *m.* zamek nad Lippą niedaleko Wesel.

Aliter, *przysł.* inaczéj, non al. nieinaczéj, właśnie tak; aliter atque, (ac, albo quam) inaczéj jak; non (haud) a. quam si, albo quam quum, albo ac si, właśnie, zupełnie jak gdyby; non a. si, nieinaczéj, jak gdyby nie; non aliter, quam ut, pod żadnym innym warunkiem, jak aby; oznacza także: przeciwnym sposobem, facere, fieri, cadere; aliter amicitiae stabiles permanere non possunt.

Alitūra, ae, *ż.* karmienie, żywienie.

Aliŭbī, *przysł.* gdzieindziéj.

Aliunde, *przysł.* skąd inąd; alii aliunde, jeden stąd, drugi z owąd; stare albo sentire al., należéć do innego stronnictwa; verbum sumptum aliunde.

Alius, a, ud, przyp. 2. **alīus**, 3. alii, inny, nie ten, używa się z *rzeczow.* i bez *rzecz.* dux alius; alia causa fuit damnationis; alii nuptum dare quam; quid alii laudaturi forent; alii Macedonum; aliud commodi; alius-alius, jeden-drugi; alius alium, jeden tego, drugi kogo innego; alius alio loco, jeden tu, drugi gdzie indziéj; alii aliud muneratur, jednemu to, drugiemu co innego; każdemu co innego; alius, deinde (albo post) alius, jeden i drugi, już ten, już tamten: alius ac, albo atque, albo et, albo quam albo nisi, albo z 6 przyp. longe alia, ac tu scribis; non alius

essem, atque nunc sum; lux alia solis et lychnorum; nihil aliud quam prehendere; nec quidquam aliud libertate quaesisse; nihil aliud agerem, nisi defenderem.— Alio die, innego dnia, nie dzisiaj, formuła używana przez wieszczków, kiedy zgromadzenie ludu odwlec chcieli. Alius zamiast alter, alius quoque consul; unus-alius-tertius, jeden-drugi-trzeci,— często bierze się za ceterus, reliquus, cum prope alia omnia bella cessarent (reszta wojen); Divitiaco ex aliis Gallis maximam fidem habebat; odmienny, różny, homines alii facti sunt, zmienili się; in alia omnia ire, albo discedere, albo transire, być przeciwnego zdania przy głosowaniu; aliud albo alias res agere, o głównym przedmiocie nie myśléć, zajmować się rzeczami ubocznemi.

Aliusmŏdi, *przysł.* inaczéj.

Allābor, lapsus, labi, przysunąć się, przypłynąć, dostać się, dochodzić, przypadać z przyp. 3. albo 4. Curetum all. oris; fama all. aures.

Allābōro, 1. pracować mocno, usilnie czém się zajmować.

Allăcrimo, 1. i allacrimor, 1. zapłakać na co, wspólnie płakać.

Allapsus, us, *m.* przysuwanie się, przyłażenie. [przenoś. łżyć.

Allātro, 1. szczekać na kogo: —

Allātus, a, um, *imiesł.* od affero.

Allecto, 1. wabić.

Allectus, a, um, *imiesł.* od allicio, albo allego.

Allēgātio, ōnis, *ż.* poselstwo, ad aliquem.

Allēgo, 1. posyłać, wyprawiać, amicos; aliquem ad aliquem, albo alicui; stąd allegati, posłowie; — przenoś. coś przytaczać, przywodzić, prawa swoje do czego udowodnić, wykazać, mandata; merita.

Allego, lēgi, lectum, 3. wybrać, przybrać, omnes de plebe; allegi suffragio Druidum; in senatum.

Allēgŏria, ae, *ż.* przenośne przestawienie całego ciągu rzeczy

Allĕvāmentum, i, *n.* ulga.

Allĕvātio, ōnis, *ż.* podwyższenie, podniesienie: — przenoś. ulżenie, złagodzenie, doloris; in meis malis sine ulla allevatione permaneo.

Allĕvo, 1. podnosić, podźwignąć, prostratos, aliquem albo aliquid manu; se (o ludziach i zwierzętach); se clipeo; pelles tabernaculi, oculos; navigia (mówiąc o powodzi); — przenoś. ulżyć, złagodzić, zmniejszyć, sollicitudines alicujus, odetchnąć, odpocząć, allevato tuo corpore; pocieszyć, animum a mœrore; allevari, rozweselić się, wzmódz się, sił nabrać; allevor, quum loquor tecum; wesprzéć, aliquid summis eloquentiae viribus. [lerować.

Allēvo i **Allāēvo**, 1. gładzić, po-

Allec, allex, patrz alec.

Allia, ae, *ż.* rzeczka w Lacyum; stąd Alliensis, Allieński, przy Allii.

Allicĕfăcio, 3. wabić, nęcić, ad aliquid.

Allicio, lexi, lectum, 3. wabić, przynęcać, aliquem; aliquem praemiis ad se; ściągnąć, zjednać, pozyskać, benevolentiam aliorum; pobudzać, ad misericordiam; ciągnąć, przyciągać(o magnesie),ferrum ad se.

Allīdo, lisi, lisum, 3. uderzyć o co, allidi ad scopulos; — przenoś. narazić na szwank, uszkodzenie, niebezpieczeństwo, virtutem; allidi in re aliqua, nie wyjść bez szkody

Alliensis, e, patrz Allia.

Allīfæ, ārum, *ż.* miasto w Samnium; stąd **Allifānus, a, um,** Allifański, z Allify, i **Allifana, ōrum,** *n.* allifańskie naczynia.

Allĭgo, 1. przywiązać, aliquem ad

statuam, albo ad palum (złoczyńcę); przytrzymać, ancora unco dente alligavit alterius proram; w ogóle: wiązać, krępować, aliquem; obwiązywać, vulnus, oculum; — przenoś. *a)* krępować, virtutem alligatam videas; ne forte hic alliger; związać, zobowiązać, przywiązać, alicui aliquem; nuptiis alligati; beneficio, benevolentiae significatione alligari; lex omnes mortales alligat; fœdere alligari; ad praecepta se, trzymać się prawideł; *b)* se alligare scelere, stać się winnym; *c)* układ wyrazów do pewnych prawideł stosować, verba quasi certa lege versus; orationem ad rythmos.

Allĭno, lēvi, lĭtum, 3. nasmarować, natrzéć, namazać; — przenoś. skazić, zarazić, aliquid alicui rei, vitia sua alicui.

Allīphæ, patrz Allifæ.

Allium albo alium, ii, *n*. czosnek.

Allobrŏges, um, *m*. Allobrogowie, naród wGallii Narboneńskiéj, w licz. pojed. Allobrox, Allobrog, w 4. l. mn. Allobrogas i -es; stąd **Allobrogĭcus**, a, um, do Allobrogów należący.

Allŏcūtio, ōnis, *ż*. przemówienie, pocieszanie, zachęta.

Allŏquium, ii, *n*. przemówienie, namowa, pocieszanie.

Alloquor, loquutus (locutus), 3. mówić do kogo, przemawiać, cieszyć, aliquem.

Allūceo, luxi, 2. świécić, przyświecać, nobis alluxit.

Allucin-, patrz Alucin-.

Allūdo, lusi, lusum, 3. igrać, żartować, ad aliquem albo alicui; co do czego stosować, versibus Homeri; (o wodzie) pluskać, uderzać o co, oblewać, opłókiwać, omnia fluctus salis alludebant.

Alluo, lui, 3. oblewać, terras; mœnia alluuntur a mari; Asia rubro mari alluitur; — przenoś. barbariae fluctibus allui.

Allūvies, ei, *ż*. powódź, wezbranie wód.

Allūvio, ōnis, *ż*. powolne powiększanie się lądu przez namulenie.

Alma, ae, *m*. góra przy Syrmium w Pannonii.

Almana, ae, *ż*. miasto w Macedonii.

Almo, ōnis, *m*. rzeczka przy Rzymie.

Almus, a, um, karmiący, żywiący, pokrzepiający, orzeźwiający: zacny, czcigodny, miły, szacowny, Ceres, terra, lux; fides.

Alnus, i, *ż*. olsza; statek olszowy, czółno.

Alo, alui, altum (alĭtum), 3. żywić, karmić, utrzymywać, chować, zasilać, ludzi, zwierzęta, rośliny, ogień i t. p. ali aliqua re, czém się zasilać; — przenoś. podsycać, krzewić, pomnażać, morbum, materiam belli, luxuriam, gloriam, spem, audaciam, artes, otium serendis rumoribus.

Aloē, ēs, *ż*. aloes.

Alōeus, ei albo eos, *m*. mąż Ifimedyi, matki Otusa i Efialtesa, którzy dla tego zwali się **Alōīdæ**, arum, *m*. [Opuntskich.

Alŏpe, es, *ż*. miasto w Lokrach

Alpes, ium, *ż*. Alpy, maritimae, nadmorskie albo Liguryjskie; A. Cottianæ albo Cottiae, Kottyckie; Grajae, Grajskie, Greckie; Peninæ, Penińskie; Lepontiorum, Leponckie; Rhetae albo Rheticae, Retyckie i t. d.; **Alpĭcus**, a, um, Alpejski; Alpici, orum, *m*. Alpejczycy; **Alpīnus**, a, um, Alpiński.

Alphējus, patrz Alpheus.

Alphēus albo -ēos, ēi, *m*. rzeka w Peloponezie; stąd **Alphēias**, ădis, *ż*. Alfejāda, nazwisko Aretuzy, żony Alfeusza; **Alphēus**, a, um, Alfejski, od Alfeusza pochodzący

Alpici i Alpinus, patrz Alpes.
Alsiensis, patrz Alsium
Alsium, ii, *n*. miasto w Etruryi; stąd Alsiensis, Alsyeński, z Alsyum; Alsiense, is, *n*. wiejska posiadłość Pompejusza.
Alsus, a, um, chłodny, zimny.
Altāre, is, **Altāria**, ium, *n*. ołtarz.
Alte, *przysł*. wysoko, substringere caput; se tollere e terra; z wysoka, cadere; — przenoś. altius eminere; a. spectare, piąć się do wysokich rzeczy; 2) głęboko, penetrare; ferrum haud alte in corpus descendit; sulcus altius impressus; — przenoś. a. petere, repetere aliquid, z daleka zasięgać; altius perspicere, bardzo zgłębiać rzeczy.
Alter, era, erum, przyp. 2. alterius, 3. alteri (altero, alterae), jeden z dwóch, inszy, *tak rzecz. jak przym*. consul alter; alterum cornu; alter consulum; qui nihil alterius causa facit; alter ex censoribus; alterum de duobus; non uterque, sed alter; alter - alter, jeden - drugi. 2) drugi = secundus: proximo, altero, tertio die; anno trecentesimo (et) altero; unus et (albo atque, aut, vel) alter, jeden albo drugi, albo niektórzy, kilku, cum altero aut tertio equite; alterum tantum, drugie tyle; altero tanto longior anfractus; drugi, najbliższy, cœpit poscere alterum consulatum; me sicut alterum parentem diligit; 3) inny, przeciwny, pars, factio, przeciwne stronnictwo.
Altercātio, ōnis, *ż*. sprzeczka, zwada, spór.
Altercor, 1. sprzeczać się, kłócić się, być w sporze.
Alternē, na przemian, z kolei, kolejno, = alternis.
Alterno, 1. na przemian co czynić, kolejno postępować, z przyp. 4. spes, timorque alternant fidem (robią to, że albo się wierzy, albo nie); bez 4 przyp. — alternanti potior sententia visa est (gdy to i owo myślał, był niepewny, wahał się).
Alternus, a, um, naprzemian powracający, alternis versibus longiusculis; alternos pedes; alterno quatiunt pede; alternis - alternis, już - już; alt. boni, alt. mali.
Altĕrŭter, utra, utrum, przyp. 2. alterutrius, 3. alterutri, jeden z dwóch, *rzeczow*. i *przymiot*. ne a. alterum praeoccuparet; a. vestrum; a. de filiis; alterutram partem; i altera utra victoria.
Althæa, ae, *ż*. żona Eneusa, króla Kalidonu.
Altĭcinctus, a, um, podkasany.
Altĭlis, e, karmiony, tuczony, altilis, *rzecz*. (o tuczoném drobiu, ptastwie), satur altilium.
Altīnum, i, miasto Weneckie; stąd **Altinas**, ātis, z Altynu; Altinates, um, *m*. Altynaci.
Altĭsŏnus, a, um, w górze grzmiący; — przenoś. wzniosły, poeta, Maro.
Altĭtūdo, ĭnis, *ż*. wysokość, arborum, montium, murorum, aedium, turris, columnae; in altitudinem pedum duodecim vallum, okop, szaniec 12 stóp wysoki; — przenoś. szczytność, wzniosłość, animi, fortunae, gloriae, orationis; 2) głębokość, fluminis, maris, speluncarum; in altitudinem pressus albo depressus (w głąb); — przenoś. niezgłębioność, animi, ingenii.
Altĭuscŭlus, a, um, trochę wyższy.
Altĭvŏlans, tis, górnolotny, bujający, wysoko się wzbijający.
Altor, ōris, *m*. karmiciel, żywiciel.
Altrix, īcis, *ż*. karmicielka, żywicielka, mamka.
Altus, a, um, wysoki, mons, ripa, murus, vallum, nivēs, mare; *rzecz*

altum, i, *n*. wysokość: altiora petrae; demittit ab alto; — przenoś. wzniosły, dostojny, wspaniały, wielki, altiorem fieri; Apollo, Cæsar; o stopniach godności dostojeństw: dignitatis gradus; alta spectare; w odniesieniu do ducha i uczuć: wzniosły, animus, consilium, cogitatio; homo alta mente praeditus; o głosie: dobitny, mocny, alta voce clamare, głośno krzyczéć; 2) głęboki, aqua, flumen, recessus, radix, portus, pectus; *rzecz*. altum, i. *n*. głębia, ex alto. Stąd przenoś. głęboki, somnus, quies, sopor, silentium; głęboko wkorzeniony, malum, sollicitudo; premit altum corde dolorem; ukryty, tajemny, dissimulatio, venia; manet alta mente repostum; 3) daleki, dawny, genus alto a sanguine Teucri; ex alto petere albo repetere, z daleka zasięgać.

Alūcinātio, onis, *ż*. urojenie, marzenie.

Alūcinor, 1. bredzić, bajać, marzyć, czasem z przyp. 4. quae Epicurus alucinatus est.

Alūmen, inis, *n*. ałun

Alumnus, a, um, wychowany; **alumnus**, i, *m*. i alumna, ae, *ż*. wychowaniec, uczeń, wychowanica, ego pacis, ut ita dicam, alumnus; bene constitutae civitatis quasi alumna quaedam eloquentia; 2) oznacza także tego, który wychowuje, żywi, herus atque alumnus tuus; Italia omnium terrarum alumna; numen alumnum (o Bachusie).

Aluntium, ii, *n*. miasto w Sycylii; stąd **Aluntīnus**, a, um, Aluntyński.

Alūta, ae, *ż*. gatunek skóry miękkiéj, zamsz, alutae tenuiter confectae; trzewik, worek skórzany.

Alveāre, is, *ż*. **alveārium**, ii, *n*. ul.

Alveŏlus, i, *m*. niecka, korytko (naczynie), ciasne koryto rzeki; deska do grania w kostki; gra w kostki.

Alveus, i, *m*. wszelki rodzaj naczyń wydrążonych, niecka, koryto, czółno, dno okrętu, koryto rzeki, ul; deska do grania w kostki; gra w kostki.

Alvus, i, *m*, brzuch, żołądek.

Alyattes, is, albo ei, *m*. krol Lidyi.

Alȳmon, ōnis, *m*. ojciec Ifimedyi.

Alyzia, albo -ēa, ae, *ż*. miasto w Akarnanii.

Amābilis, e, miły, kochania godny, alicui.

Amābilitas, ātis, *ż*. uprzejmość, przyjemność.

Amābiliter, *przysł*. wdzięcznie, mile, łaskawie, przyjaźnie.

Amalthēa, ae, *ż*. córka króla Melissa na wyspie Krecie. **Amalthe-um**, ei, *n*. majątek Attyka w Epirze, gdzie była jego biblioteka.

Amandātio, ōnis, *ż*. wydalenie.

Amando, 1. wydalać, wygnać, aliquem in ultimas terras; aliquem Lilybæum; aliquem in Graeciam.

Amanicus, Amanienses, patrz Amanus.

Amans, tis, kochający, miłujący, alicujus, reipublicae; *rzecz*. miłośnik; *b)* życzliwy, przyjazny, verba amantissima; nomen amantius.

Amanter, *przysł*. uprzejmie, mile, życzliwie.

Amantia, ae, *ż*. miasto w Illiryi; stąd **Amantiani**, ōrum, *m*. Amantynowie.

Amănuensis, is, *m*. pisarz, sekretarz.

Amānus, i, *m*. góry przedzielające Cylicyą od Syryi; stąd *a)* **Amanicæ pylæ**, wąwóz między temi krajami. *b)* **Amānienses**, ium, *m*. Amanieńczycy.

Amārăcus, i, *m*. i *ż*. i Amaracum, i, *n*. majeran, roślina wonna

Amărantus, i, *m*. amarant, roślina, szarłatek.

Amāre, *przysł*. gorzko; — przenoś.

dotkliwie, uszczypliwie, ostro, admonere, dicere.

Amāritūdo, inis, i rzadko amarities, ei, *ż.* gorycz;— przenoś. cierpkość uczucia, troska, zgryzota; surowość, uszczypliwość, ostrość mowy, carminum.

Amāror, ōris, *m.* gorycz.

Amārŭlentus, a, um, bardzo gorzki, przykry.

Amārus, a, um, gorzki, przykry, cierpki; salix, amygdala; sonitus; *rzecz.* amarum i amara, gorycz; — przenoś. uszczypliwy, przykry, obrażający, dicta; sales: casus; rumor; cierpki, amariorem me senectus fecit. [Dyany.

Amărynthis, ĭdis, *ż.* przezwisko

Amăsēnus, i, *m.* rzeka w Lacyum.

Amāsius, ii, *m.* kochanek, *przym.* zakochany.

Amastris, is, *ż.* miasto w Paflagonii; stąd **Amastriăcus**, a, um, Amastryacki; Amastriani, orum, *m.* Amastryańczycy.

Amăthus, untis, *ż.* miasto na Cyprze ze świątynią Wenery, którą stąd nazywano Amathusia; **Amathusiăcus**, a, um, do Amatuntu należący.

Amātor, ōris, *m.* miłośnik, antiquitatis; wielbiciel, kochanek; stąd **Amātrix, īcis**, *ż.* kochanka.

Amātōrie, *przysł.* miłośnie.

Amātōrius, a, um, miłośny.

Amāzon, ŏnis, *ż.* Amazonka, Amazones, Amazonki, kobiety wojownicze w Scytyi. Stąd **Amazŏnis, ĭdis**, Amazonka — używa się zwykle w licz. mn.; **Amazŏnius**, a, um, Amazoński.

Ambactus, i, *m.* sługa, najemnik.

Ambāge, w licz. poj. w 6 tylko przyp.; w licz. mn. ambages, -gum, -gibus, krążenie, kołowanie, manowce;— przenoś. *a)* zboczenie od przedmiotu, rozwlekłość w mowie, mittere am. (przystąpić wprost do rzeczy); *b)* ciemne, dwuznaczne, zagadkowe słowa w wyroczniach, ambage delphico deo mos est arcana tegere; per ambages, symbolicznie, zagadkowo; *c)* wybiegi, wykręty.

Ambarri, ōrum, *m.* lud w Gallii nad rzeką Arar.

Ambĕdo, ēdi, ēsum, 3. objadać, ogryźć; (o ogniu) flammis ambesa, opalone.

Ambiāni, ōrum, *m.* lud w Gallii nad Sommą.

Ambĭgo, 3. powątpiéwać, spór wieść, sprzeczać się; w znacz. bier. podlegać wątpliwości, być wątpliwym, ii, qui ambigunt; si quid ambigitur de aliqua re, albo z nast. zdan. pyta.; ambigere cum aliquo. 2) obchodzić jakie miejsce, stronić, omijać, ambigens patriam.

Ambĭgue, *przysł.* dwuznacznie, dicere; wątpliwie, z niepewném szczęściem, pugnare.

Ambĭguĭtas, ātis, *ż.* wątpliwość, dwuwykładność.

Ambĭguus, a, um, na dwie strony skłaniający się, favor; dwojaką albo rozmaitą postać przybiérający, lupus, Proteus, viri (Centaurowie), Salamis (druga podobna do pierwszéj); o mowie: dwu- albo wieloznaczny, ciemny, zagadkowy, verba, oracula; stąd ambiguum, i, *n.* dwuznaczność; niepewny, wątpliwy, viae, fides, domus; we względzie posiadania: ager; pod względem działania: aquae; pod względem wypadku, res; o biegu rzeki: lapsus; in ambiguo esse z (utrum) -an; non habere ambiguum, nie wątpić; wahający się, niezdecydowany, z przyp. 2. amb. consilii.

Ambiliāti, ōrum, *m* lud w Gallii Belgijskiéj.

Ambio, īvi, ii, ĭtum, 4. obchodzić,

z prośbą do kogo się udawać, zbliżać się prosząc szczególniéj o kréskę przy wyborze na urzędy; z przyp. 4. albo samo amb. 2) krążyć koło czego, terram (o księżycu); insulam, tworzyć wyspę (o rzece); undique ambientibus ramis (rozszérzać się); obwodzić czém, otaczać, obciągać, clipei oras auro, domus muris, plagis silvas; vallum armis; terra ambita.

Ambĭtio, ōnis, *ż.* obchodzenie, szczególniéj ubieganie sie o urząd; staranie się o życzliwość, łaskę; nadskakiwanie; chciwość dostojeństw, zaszczytów, chęć wyniesienia się, duma, próżność.

Ambĭtiōse, *przysł.* z chęcią otrzymania dostojeństw, zjednania łaski, przychylności, z żądzą czci, sławy.

Ambĭtiōsus, a, um, *a)* okrążający, amnis; hederis ambitiosior; *b)* ubiegający się o przychylność, przypochlebiający się; a. amicitiae, rogationes (dla interesu, zjednania sobie sławy); a. sententiae (stronniczo wyrzeczone); preces (uniżone); *c)* wspaniały, okazały, pyszny, domus; zadziwiający, pulchritudo; dumny, roszczący sobie prawo do czego; próżny, turba; zbytkowny, ornamenta.

Ambĭtus, us, *m.* okrążenie, *a)* szczególniéj nieprawne ubieganie się o urzędy, damnare ambitus; *b)* próżność, przepych, wystawność. 2) obieg, siderum; —przenoś. *a*) peryod czyli okres mowy, obszerne rozwinięcie, circa rem ambitus facere; per ambitum verborum. *b)* obwód, obręb, parmae, folii, lacus, operis, castrorum, domus.

Ambivareti, ōrum, *m.* lud w Gallii.

Ambivariti, orum, *m.* lud nad rzeką Maas.

Ambo, ae, o, 4 przyp. ambo także ambos obaj, jeden i drugi

Ambrăcia, ae, *ż.* miasto w Epirze: stąd *a)* Ambraciensis, e, Ambracyeński, Ambracienses, ium, *m.* mieszkańcy Ambracyi. *b)* Ambracias, ădis, *ż.* kobieta z Ambracyi; *c)* Ambraciōtes i -a, ae, *m.* z Ambracyi rodem; *d)* Ambracius, a, um, Ambracki.

Ambrōnes, um, *m.* plemię Celtyckie.

Ambrōsia, ae, *ż.* nieśmiertelność, pokarm bogów; stąd ambrosius, a, um, nieśmiertelny, boski, corpus; przyjemny, cudny, succi.

Ambrȳsus, i, *ż.* miasto w Focydzie.

Ambūbāja, ae, *ż.* syryjska tanecznica.

Ambŭlātio, ōnis, *ż.* chodzenie, przechadzanie się, przechadzka; a. conficere; a. subdialis; miejsce do przechadzki, chodnik, porticus et ambulationes.

Ambŭlātiuncŭla, ae, *ż.* mała przechadzka, mały chodnik.

Ambŭlātōrius, a, um, przenośny, ruchomy, turris (na walcach i kołach).

Ambŭlo, 1. chodzić, przechadzać się, maszerować, postępować daléj, a. maria (po morzu żeglować); septingenta milia passuum; aves ambulant; naves ambulant; cum aliquo in hortis.

Ambūro, bussi, bustum, 3. opalić z wierzchu, osmalić, uszkodzić od zimna, odmrozić; na stronie bierz. zdrętwiéć od zimna, zziębnąć; mówi się także o szkodzie doznanéj na majątku: ambustas fortunarum mearum reliquias; i o tym, który wprawdzie wyrokiem nie został potępiony, ale jednak nie uznany za niewinnego: damnatione collegae et sua prope ambustus evasrat.

Amellus, i, *m.* gwiazdeczka, ziele.

Amĕnānus, i, *m.* rzeka w Sycylii *przym.* Amenana flumina.

Amens, tis, nierozumny, obłąkany, szalony, zapamiętały, pozbawiony

przytomności umysłu, z przyp. 6. dolore, conscientia sceleris, amore et metu; także a. consilium.

Amentātus, a, um, opatrzony rzemieniem, paskiem do rzucania pocisków, hastae; — przenoś. bardzo silny.

Amentia, ae, *ż*. szaleństwo, odejście od rozumu.

Amento, 1. nawiązać na rzemień pocisk, silnie ciskać, miotać strzały, pociski; — przenoś. przytaczać mocny dowód.

Amentum, i, *n*. rzemien przy pociskach, służący do nadania większéj siły rzutu, amenta torquere; jaculorum amenta.

Amēria, ae, *ż*. miasto w Umbryi; stąd **Amerīnus,** a, um, Ameryński, i **Amerīni, ōrum,** *m*. Amerynowie.

Ameriōla, ae, *ż*. miasto u Sabinów.

Ames, ĭtis, *m*. soszki łowcze do rozciągania sieci.

Amestrātus, i, *ż*. miasto w Sycylii; stąd **Amestratīnus,** a, um, Amestratyński; **Amestratīni, ōrum,** *m*. Amestratynowie.

Amĕthystus, i, *ż*. ametyst; stąd **amethystīnus,** a, um, ametystowy, ametystem ozdobiony; fiołkowo-błękitnego koloru.

Amica, ae, *ż*. patrz amicus.

Amīce, przysł. po przyjacielsku, przychylnie, życzliwie, facere, vivere cum aliquo; loqui de aliquo; si quid amice de Romanis cogitabis (przyjazne uczucia mieć będziesz); vivere fideliter, vitaeque hominum amice.

Amīcio, cui albo ixi, ictum, 4. okryć, przyodziać, zarzucić co na siebie; se a. albo amiciri, odziać się, se **togā**; amictus **togā, lænā,** pallio; aliquid chartis, obwinąć; amicta vitibus ulmus; nube candentes humeros amictus (osłoniony)

Amīcitia, ae, *ż*. przyjaźń w stosunku prywatnym i politycznym; gerere, zachować; locum amicitiae tenere, zajmować miejsce przyjaciela: nunquam me in amicitia cum Romanis fore; 2) amicitiae zamiast amici; vir plurimis amicitiis.

Amictus, us, *m*. odzież, suknia, płaszcz, amictum alicujus imitari; — przenoś. zasłona, nebulae a.

Amīcŭla, ae, *ż*. przyjaciółka.

Amīcŭlum, i, *n*. płaszcz, wierzchnia suknia mężczyzn i kobiet.

Amīcŭlus, i, *m*. przyjaciel.

Amīcus, a, um, 1) przyjacielski, życzliwy, uprzejmy; w znaczeniu politycznėm: sprzymierzony, reges amici; successor amicissimus; także: ventus, przyjazny, zwykle z przyp. 3. homines sibi conciliare amiciores; amicum est mihi, podoba mi się, jest podług mojéj myśli. 2) rzeczow. amicus, i, *m*. przyjaciel, łaskawca, faworyt, powiernik, doradca, sprzymierzeniec; tytuł honorowy dawany królom, przyjaciel państwa; amici, straż przyboczna Aleksandra W. = agema; *b*) amica, ae, *ż*. przyjaciółka, towarzyszka.

Amilcar, patrz Hamilcar.

Amīnæus albo **ēus,** a, um, Amīnejski, z Aminei w Picenum.

Amissio, ōnis, *ż*. utrata, rerum omnium, oppidorum.

Amissus, a, um, *imiesł*. od amitto

Amissus, us, *m*. strata, zguba.

Amīsus albo -os, i, *ż*. tudzież -um, i, *n*. miasto w Poncie.

Amĭta, ae, *ż*. stryjenka, siostra ojca.

Amĭternum, i, *n*. miasto Sabinów; stąd **Amiternīnus,** a, um, i Amiternus, a, um, Amiterneński; Amiternini, Amiternińczycy.

Amitto, misi, missum, 3. wypuścić, captum piscem; praedam de albo e

manibus, ex oculis manibusque; — przenoś. porzucić, zaniechać, zrzec się; occasionem, tempus, spem, metum, fidem: przeniewierzyć się; stracić, zgubić, naves, classem, arma impedimentaque, exercitum, signum, equos, superiorem locum, oppidum, pene omnia in Sicilia, Britanniam i t. p. unum, centum viginti suorum, uxorem, filium, patrimonium, lumen oculorum (oślepnąć), animam (umrzéć), optimates (łaskę, życzliwość znaczniejszych obywateli); jus imperii; civitatem (prawo obywatelstwa).

Ammi, patrz Admi.

Ammon, ōnis, *m*. Egipski i Libijski bożek ze sławną wyrocznią na pustyni Libijskiéj; w Rzymie jako Jowisz Ammoński czczony w postaci barana: ztąd **Ammoniăcus**, a, um, Ammoński; sal ammoniacus, salmoniak.

Amnicŏla, ae, *m*. nad rzeką mieszkający, nadrzeczny, salix.

Amnicŭlus, i, *m*. rzeczka.

Amnis, is, *m*. rzeka, poet. woda, amnes oceani, morze; secundo a. z wodą; adverso a. pod wodę, przeciw wodzie.

Amo, 1. kochać, se, być za nadto sobą zajętym, uprzedzonym względem siebie; aliquem de albo in aliqua re, być za co obowiązanym; ztąd prosząc: amabo albo amabo te, będę ci wdzięczny, bądź tak dobry, bardzo proszę, także z nastę. ut albo ne; amabo te, ut transeas; am. te, ne adsignes; lubić, znajdować w czém upodobanie, literas, otia; amat janua limen (o drzwiach zamkniętych); z trybem bezok. a. dici pater atque princeps (lubisz, by cię nazywano); tecum vivere amem; chętnie co czynić, widziéć albo być do czego przyzwyczajonym, quae ira fieri amat.

Amoene, *przysł.* wesoło, przyjemnie.

Amoenitas, ātis, *ż*. wesołość, przyjemność, loci, domus, hortorum, riparum, naturae; hanc amoenitatem sequor (o rozkoszném położeniu wioski); a. vitae.

Amoenus, a, um, wesoły, przyjemny, miły, roskoszny, locus, rus, ager, silvae, recessus; fructus; cultus, piękne ubranie; vita, przyjemne życie; ingenium, zajmujący dowcip; amoena, orum, *n*. powabne, piękne, zachwycające okolice.

Amōlior, 4. usuwać, oddalać, onera, aliquem a se, aliquem ex oculis; se, oddalić się; — przenoś. pominąć milczeniem, nomen suum; oddalić, pericula, invidiam crimenque ab aliquo; dedecus; o mówcy: zbijać, zaprzeczyć, dać odpór. Ztąd **amolītio, ōnis**, *ż*. oddalenie, alicujus ex oculis.

Amōmum, i, *n*. drzewko przyjemnej woni; balsam z niego.

Amor, ōris, *m*. miłość, zamiłowanie, erga aliquem; habere aliquem in amore; amore prosequi; amplecti; bożek miłości, czasem nawet w licz. mn.; osoba ukochana: żądza, chęć, pragnienie, consulatus, cognitionis; eorum, quae cogitaveris; habendi; poet. amor cognoscere.

Amorgus, i, *ż*. jedna z wysp Cyklad.

Amōtio, ōnis, *ż*. oddalenie.

Amŏveo, mōvi, mōtum, 2. ruszyć co z miejsca, oddalić, usunąć, poculum, frumentum, sacra ab hostium oculis; victum quotidianum ab aliquo; aliquem ex loco; ceteros longius; se am. usunąć się, oddalić się; odjąć, zabrać, sprzątnąć, boves per dolum; oddalić kogo, wygnać, aliquem in insulam; — przenoś. amoto ludo, żarty na bok; am. nomen zamilczéć, pominąć milczeniem, amovere a se culpam,

oczyścić się, uniewinnić się; oddalić, usunąć, powściągać, libidinem, odium, metum; opinionem, invidiam cupiditatesque, assentationem; sensnm doloris.

Amphiărāus, i, *m*. wieszcz i król Argos, ojciec Alkmeona, który ztąd nazwany był **Amphiaraïdes**, ae, *m*.

Amphĭbolia, ae, *ż*. dwuznaczność.

Amphictyŏnes, um, *m*. Amfiktyonowie, zgromadzenie, które rozstrzygało spory i niezgody między państwami Greckiemi i czuwało nad całością zasad religijnych, tudzież nad użyciem i zachowaniem skarbów świątyni Delfickiéj.

Amphĭlŏchi, ōrum, *m*. lud w Akarnanii, którego kraj Amphilochia, ae, *ż*. a główne miasto Argos Amphilochium, albo Amphilochicum, i, *n*. zwane założył Amphilochus, i, *m*. syn Amphiarausa, założyciel wielu miast w Cylicyi.

Amphīon, ŏnis, *m*. król Tebański, mąż Nioby, sławny muzyk; stąd **Amphiŏnius**, a, nm, amfioński, należący do Amfiona.

Amphĭpŏlis, is, *ż*. miasto w Tracyi nad rzeką Strymon; stąd **Amphipolĭtānus**, a, um, Amfipolitański.

Amphissa, ae, ż. miasto w Lokrach; stąd Amphissia saxa, przylądek Zephyrium.

Amphĭtheātrum, i, *n*. amfiteatr, budowla okrągła, miejsce widowisk szermierskich. [poet. ocean.

Amphĭtrīte, es, *ż*. żona Neptuna:

Amphitryo, ŏnis, *m*. syn Alceusza, król Tebański, mąż Alkmeny, ojciec Herkulesa, który stąd nazywa się **Amphitryŏniădes**, ae, *m*.

Amphŏra, ae, *ż*. naczynie z dwoma uszkami do wina, miodu i tp miara płynow, albo do oznaczenia objętości okrętów, navis trecentarum amphorarum.

Amphrȳsus, albo -os, i, *m*. rzeka w Tessalii, przy któréj Apollo pasł trzody Admeta; stąd **Amphrysius**, a, um, Amfryzyjski, do Apollina należący.

Amplē, *przysł*. bogato, znakomicie, obficie, dare agrum; okazale świetnie, wspaniale, exornare triclinium; efferri (być pogrzebanym); w mowie: obficie, okazale, ozdobuie, loqui, dicere. Stop. wyż. amplius; *a)* w odniesieniu do czasu: daléj, dłużéj, więcéj, non luctabor tecum a.; non esse a fortunam tentandam, a. pronnnciare; w znaczeniu sądowém: do dalszego rozpoznania odłożyć; przy wypłacie: a. non peti (nic więcéj się nie żąda, nic nadto nie wymaga się). *b)* w odniesieniu do liczby: więcéj niż, ne amplius quam triginta navens haberent; non a. quam tridunm; bez qnam: sexaginta vel a. armatorum milia; z przyp. 6. non am. quinis ant senis milibus passuum interesse; binas aut a. domos continuare; a. sunt sex menses; am. horis quatuor. *c)* w innych względach: więcéj, oprócz tego, neqne huc a quam pellis est adjecta; ne quos a. Rhenum transire pateretur; aliquid a. quaerere, reqnirere, velle, sperare, exspectare i t. p. non albo nihil dicam a. nic więcéj nie powiem; hoc (eo) a. nadto, a do tego; et hoc a. censeo, nadto jest moje zdanie; nihil (nec, haud) a. quam, nic więcéj, jak: nihil am. nic prócz tego, tylko to.

Amplector, plexus, 3. obejmować, ogarniać, uściskać, aliquem; dextram alicujus; cervicem alicujus manibus; saxa manibus; ansas acantho; hostium aciem (otoczyć); spatium triginta pednm, septuaginta stadia; quindecim milia passuum circuitn amplexus (okopami

otoczyć). — Przenoś. *a)* szacować wysoko, zajmować się czém z upodobaniem, cum amore albo amicissime; hoc se amplecti uno (popisywać się, szczycić się, dać znać po sobie, że się wiele zrobiło); tanto amore possessiones suas; artem. *b)* myślą co obejmować, rozmyślać, rozważać, aliquid consilio, cogitationem toto pectore; uważać rzecz jaką za toż samo, co i druga, quod idem (honestum) interdum virtutis nomine amplectimur. *c)* w opowiadaniu ustném albo na piśmie: verbis, per scripturam; obrabiać, traktować o czém, aliquid.

Amplexor, 1. obejmować, ogarniać, uściskać, aliquem;—przenoś. wielką cenę do czego przywiązywać, zajmować się z upodobaniem, otium, virtutem, voluptatem.

Amplexus, us, *m*. objęcie, okolenie, otoczenie, serpentis nemorum; uścisk, subtrahere se amplexu; ire in amplexus.

Ampliātio, ōnis, *ż*. przewłoka, odroczenie

Amplificātio, ōnis, *ż*. roszczenie, przyczynienie, powiększenie, pecuniae, rei familiaris;—przenoś. honoris et gloriae; obszerniejsze wysłowienie w krasomówstwie.

Amplificātor, ōris, *m*. pomnożyciel, powiększyciel, dignitatis.

Amplifico, 1. rozszérzać, powiększać, urbem, civitatem, provincias, divitias: natężać, sonum;—przenoś wywyższyć, uraczyć, zaszczycić, honore et gloria amplificati; szczególniéj: w wymowie podnosić, w piękniejszém świetle przedstawić, obszerniéj rozwinąć, ornare atque ampl. dicendo; orationem.

Amplio, 1. rozszérzyć, rozprzestrzenić, urbem, imperium; powiększyć, rem, majątek.— przenoś. podnieść, honorem; szczególniéj przez wymowę podnosić, uświetniać, uwielbiać, virtutem alicujus. 2) wyrzeczenie wyroku sądowego odroczyć, co właśnie pretor formułą sądową (amplius) objawiał; potestas ampliandi; bis ampliatus est reus; causam; aliquem.

Amplitūdo, inis, *ż*. obszerność, wielkość, przestwor, urbis, corporis, cornuum; powiększenie, amplitudines quaedam bonorum; — przenoś. *a)* wielkość, wzniosłość, świetność, znakomitość, animi, nominis, rerum gestarum, triumphi; a. ac dignitas civitatis. *b)* obszerność, obfitość, wyższy polot mowy

Amplius, patrz ample.

Amplus, a, um, obszerny, przestronny, wielki, domus, curia, insula, intervallum; amplius imperium; wielki, znaczny, znakomity, obfity, pecunia, copiae, numerus; ampliores copias exspectare; corporis forma; occasio, spes; stąd amplius, więcéj, non daturus sum amplius; także: si a. obsidum dare velit. — Przenoś. *a)* wielki, wspaniały, świetny, zaszczytny, praemia, res gestae, triumphus, munera, epulae, funus; amplum est alicui, jest zaszczytném. *b)* wielki, wysoki, znakomity, odznaczający się, amplissimo genere natus; amplissimus genere copiisque; homo virtute cognita et spectata fide amplissimus; amplior ordo; stąd amplissimus, tytuł konsulów, dyktatorów i innych wyższych mężów stanu.

Ampsivarii, ōrum, *m*. lud Germański nad Ems.

Ampulla, ae, *ż*. naczynie dwa ucha mające na oliwę, ocet i t. p. — przenoś. szumność, nadętość stylu, proiicit ampullas.

Ampullor, 1. mówić tonem nadętym

Ampŭtātio, ōnis, *ż*. obcinanie, sarmentorum.

Ampŭto, 1. obcinać, vitem ferro;

falce ramos inutiles; in corpore quidquid est pestiferum a., chore członki odcinać; manum gladio, pedes securibus, crus ferro, aures, manus, membra;—przenoś. zmniejszać, skracać, obcinać, sententiarum multitudinem, narrationem; legionum numerum; infracta et amputata loquuntur; ukrócić nędzy ramos miseriarum.

Ampўcus, i, *m.* kapłan Cerery, 2) syn Peliasa, ojciec Mopsa, stąd **Ampycĭdes**, ae, *m.* potomek Ampyka, Mopsus.

Amsanctus, i, *m.* okolica i jezioro w krainie Hirpinów, przy niém jaskinia, skąd wychodziły duszące wyziewy, miejsce to było uważane za wnijście do krainy podziemnéj.

Amussis, is, *ż.* sznur ciesielski, linia, ad amussim, dokładnie, regularnie.

Amўclae, ārum, *ż.* miasto w Lakonii; stąd *a)* **Amyclaeus**, a, um, Amyklejski, fratres, (Kastor i Pollux); poet. Lacedemoński, Spartański. *b)* **Amyclīdes**, ae, *m.* Amyklida, potomek Amykla założyciela Amykli, Hyacynt. 2) miasto w Lacyum, stąd **Amyclānus**, a, um. Amyklański, sinus, odnoga morska Kajety.

Amygdălum, i, *n.* migdał, owoc; **amygdalus**, i, tudzież **amygdala**, ae, *ż.* drzewo migdałowe

Amyntas, ae, *m.* greckie imię męzkie, mianowicie kilku macedońskich królów i wodzów, w liczbie ich był ojciec Filipa, który stąd nazywał się **Amyntiădes**, ae, *m.*

Amyntor, ŏris, *m.* król Dolopów, ojciec Feniksa, który stąd nazywa się **Amyntŏrĭdes**, aę, *m.*

Amystis, ĭdis, *ż.* wypróżnienie kielicha duszkiem.

Amўtāon, ŏnis, *m.* mieszkaniec Eolii, ojciec Melampa; stąd **Amytaonius**, Amytaończyk.

An, *spój.* czy, tworzy drugą część 1) podwójnego zapytania: bezwzględnego: utrum ea vestra, an nostra culpa est? albo względnego: inter quos magna fuit contentio, utrum moenibus se defenderent, an obviam fierent hostibus; bez przodkującéj partyk. utrum w pierw. części; uter eum plus deligeret, Cicero, an Hortensius; deliberatur, incendi placeret, an defendi; czasem znaczy: może, czy może, quid ad se venirent: an speculandi causa? Sed quid Curio? an illam orationem non legit? Służy do zaprzeczenia pierwszego pytania: an non, albo nie, num tabulas habet, an non? 2) W zdaniach wątpliwych po wyrażeniach powątpiewanie, niepewność i tp. oznaczających, jak np dubito, dubium est, incertum est, nescio, haesito, refert, interest i t.p. desinite dubitare, utrum—an; dubito an, haud scio an, nescio an, wątpię, nie wiem, czy nie, zaledwiebym uwierzył, przypuszczam, że, dubito, an hunc primum omnium ponam; vir sapientissimus, atque haud scio an praestantissimus; nescio, an modum excesserint; przy zaprzeczeniu tych wyrażeń: dubitet, an turpe non sit; quod haud scio, an non possis. — Bez poprzedniego wyobrażenia wątpliwości: albo, albo może, albo téż, Cn. Octavius est, an Cn. Cornelius quidam.

Anăces, um, *m.* przezwisko Dioskurów, Kastora i Polluksa.

Anăcharsis, ĭdis, *m.* Scyta, który w czasach Solona do Aten przybył, i tam wielkie poważanie sobie zjednał.

Anăcreon, ontis, *m.* liryk Grecki, rodem z Teos w Jonii.

Anagnia, ae, *ż.* główne miasto Her-

ników w Lacyum; stąd **Anagninus**, a, um, Anagniński, i Anagninus, i, *m*. Anagnińczyk, i Anagninum, i, *n*. posiadłość wiejska Cycerona przy Anagnii.

Anagnostes, ae, *m*. ten, co komu czyta.

Ănălectris, ĭdis, *ż*. poduszeczka.

Ănălŏgia, ae, *ż*. podobieństwo, stosunek, powinowactwo między dwiema lub więcej rzeczami.

Ănăpæstus, a, um, anapestowy, pes, anapest (⏑ ⏑ -) versus, z anapestów składający się, albo samo anapaestus, i, *m*. jako stopa albo wiersz, i anapaestum, i, *n*. z anapestów składający się wiersz, albo poemat.

Ănăphe, es, *ż*. jedna z wysp Sporad.

Ănāpis, is, i **Ănāpus**, i, *m*. rzeka w Sycylii.

Anartes, ium, *m*. lud w Dacyi.

Anas, ae, *m*. rzeka w Hiszpanii.

Anas, ătis, *ż*. kaczka; stąd **ănătĭcŭla**, ae, kaczę.

Anătŏcismus, i, *m*. procent od procentu.

Ănăxăgŏras, ae, *m*. filozof z Klazomeny, nauczyciel Peryklesa.

Ănăxarchus, i, *m*. filozof z Abdery, towarzysz Aleksandra W.

Ănăximander, dri, *m*. filozof i fizyk z Miletu.

Ănăximĕnes, is, *m*. filozof z Miletu, uczeń i naśladowca Anaksymandra.

Anceps, cĭpĭtis, dwugłowy, Janus; dwojaki, podwójny, securis (obosieczny); bestiae quasi a. (zwierzęta ziemnowodne); fatorum via; w znaczeniu wojennem: munimenta a., na obie strony; tela a., z dwóch stron ciskane; a. ad ictum, z dwóch stron na strzały narażony; prœlium, na lądzie i wodzie; acies, periculum, malum, terror, metus.— Przenoś. *a)* dwuznaczny, sententia, oraculum, jus; *b)* na dwie strony chwiejący się, wątpliwy, niepewny, nierozstrzygniony, causa; często: prœlium pugna, Mars; aestimatio, conjectura crimen; fides; in anceps trahi (w powątpiewanie być wprowadzonym); matres; niepewny, niebezpieczny, ancipitibus locis premi, z dwóch stron wpaść w niebezpieczeństwo; inter ancipitia; in ancipiti est respublica, z tryb. bezok. revocare eos anceps erat.

Anchiălos, i, *ż*. miasto w Tracyi.

Anchīses, ae, *m*. ojciec Eneasza, który stąd **Anchisiădes**, ae, *m* nazywa się; **Anchisēus**, a, um, Anchizesowy.

Ancīle, is, *n*. przyp. 2. licz. mn. anciliorum, mała tarcza, która za panowania Numy spaść miała z nieba, i z której utrzymaniem trwałość i dobry byt Rzymu był połączony.

Ancilla, ae, *ż*. służąca, niewolnica, **ancillārĭŏlus**, i, *m*. nierządnik.

Ancillāris, e, służebny, służebniczy.

Ancillŭla, ae, *ż* młoda służąca.

Ancon, ōnis, i **Ancōna**, ae, *ż*. miasto w Picenie.

Ancŏra, ae, *ż*. kotwica, ancoram jacere, zarzucić; tollere, podnieść; praecidere, odciąć; navis in ancoris consistit albo stat; navem in ancoris tenere, albo consistere ad ancoram; in ancoris exspectare;— przenoś. ucieczka, ratunek, ancora fessis ultima Fabius. Ancorale, is, *n*. lina kotwiczna; **ancorārius**, a, um, ancoralis, e, do kotwicy należący; funis.

Ancus, i, *m*. imię Rzymskie, Ancus Martius, czwarty król Rzymski.

Ancȳra, ae, *ż*. główne miasto w Galacyi.

Andăbăta, ae, *m*. szermierz Rzymski, który walczył z zasłonionemi oczyma.

Andania, ae, *ż* miasto w Messenii.

Andes, ium, *m.* lud w Gallii Celtyckiéj.

Andŏcides, is, *m.* mówca Ateński.

Andriscus, i, *m.* niewolnik, który się przyznawał, że jest Filipem synem Persensza, dla tego Pseudophilippus nazwany.

Andrŏgeōs, albo eus, ei, *m.* syn Minosa i Pazyfai.

Andrŏgȳnus, i, *m.* i **Andrŏgȳne**, es, *ż.* obupłciowy.

Andrŏmăche, es, i -cha, ae, *ż.* żona Hektora.

Andrŏmĕde, es, i -da, ae, *ż.* żona Perseusza.

Andrŏnīcus, i, *m.* Livius Andronicus, pierwszy poeta dramatyczny Rzymski z Tarentu.

Andros, i -us, i, *ż.* jedna z wysp Cyklad.

Anĕmōne, es, *ż.* zawilec, ziele.

Anĕmūrium, ii, *n.* przylądek Cylicyi z miastem tegoż imienia, które się także Anemuriensis civitas nazywa.

Anēthum, i, *n.* koper.

Anfractus, us, *m.* załamanie, zagięcie, krążenie, objazd; a. solis, (kołowy bieg); a. annuus, (roczny obieg); szczególniéj zakrzywienie drogi, a. viae, collium, montium, littorum; albo samo anfractus: anfractum longiorem habere; anfractus intercedit.—Przenoś. wybiegi, wykręty, judiciorum; rozwlekłość w mowie, gadanina.

Angĭportum, i, *n.* i -portus, us, *m* ciasna uliczka, zaułek.

Ango, anxi, 3. dusić, dławić, ścieśnić, guttur; tussis anhela angit aegros sues; — przenoś. trapić, dręczyć, smucić, niepokoić, animum alicujus, albo aliquem; angi animo, albo samo angi, dręczyć się, suis incommodis; decessu amicorum; de aliqua re, z quod, z przyp. 4 i tryb. bezok.

Angor, ōris, *m.* duszenie, dławienie, aestu et angore vexari; — przenoś. smutek, utrapienie, niespokojność, angoribus confici, implicari; capere angorem; angoribus sese dedere, oddać się smutkowi.

Anguĭcŏmus, a, um, wężowłosy.

Anguĭcŭlus, i, *m.* mały wąż.

Anguĭfer, era, erum, wężorodny.

Anguĭgĕna, ae, *m.* i *ż.* z węża zrodzony.

Anguilla, ae, *ż.* węgorz.

Anguĭneus, a, um, wężowy.

Anguĭnus, a, um, do węża podobny

Anguĭpes, pĕdis, wężonożny, tak zwano Gigantów.

Anguis, is, *m.* i *ż.* wąż; gwiazdozbiór (konstellacya); **anguitĕnens**, tis, wężownik.

Angŭlātus, a, um, rogowy, narożny, węgielny.

Angŭlus, i, *m.* kąt, róg, hujus lateris alter a. ad septentrionem spectat; extremusa ng. Italiae; zatoka, a. Gallicus; kąt matematyczny, pares, recti; — przenoś. literarum angnli, narabianie subtelnostkami; podchwytliwe słowa; wykręty.

Anguste, *przysł.* ciasno, wązko, w małéj przestrzeni, sedere, collocare, milites, pabulari, aliquem continere (zamknąć, otoczyć), — przenoś. o wymowie: angustius se habere, być w ograniczeniu; 2) skąpo, oszczędnie, uti re frumentaria; frumentum angustins proveuerat; transportare milites; o wymowie: krótko, dicere, disserere.

Angustiae, ārum, *ż.* rzadko w licz pojed. angustia, ae, *ż.* ciasnota, aditus, itineris, wąwóz; fretorum (ciaśnina); locorum, albo samo a.; stąd o szczupłym zakresie, w którym się mowa rozwija: cur orationem in tantas angustias compulimns?—przenoś. krótkość, temporis; brak, ubóstwo, pecuniae, rei frumentariae; kłopoty, przykre po-

łożenie, angustiis premi, compelli, res est in angustiis; angustiae spiritus (duszność); pectoris (małość ducha); petitionis, trudność otrzymania urzędu.

Angusto, 1. ścieśniać, zacieśniać, domum turba servorum; — przenoś. ograniczać, gaudia.

Angustus, a, um, ciasny, wązki, często o miejscu: spatium, iter, ripa, pons; non angustior amne; *rzecz.* angusta viarum, przesmyk, wąwóz, trudne przejście; o innych rzeczach: wązki, krótki, clavus, wązkie obszycie purpurowe u stanu rycerskiego; habenae (krótkie); spiritus (krótki oddech). — Przen. in angustum adducere, deducere, concludere, ograniczyć; mianowicie *a)* o czasie: ograniczony, krótki, tempus, aevum, nox, dies; *b)* niedostateczny, skąpy, oszczędny, res frumentaria, aquatio; liberalitas; ograniczony, niepewny, wątpliwy, res, fides (kredyt); rzecz. angustum, i, *n*. niepewne położenie, kłopot, smutny stan, res est in angusto, in angustum venire. *c)* ograniczony, małego serca, homines angusti; animi angusti est; alii minuti et a. *d)* w wykładzie formy: ścieśniony, krótki, oratio, disputatio; pod względem treści: ograniczony; concertationes, interrogatiunculae.

Anhēlitus, us, *m*. oddech, dech, krótki oddech, tchnienie, zapach, vini; wyziew, terrae.

Anhēlo, 1. być zadyszanym, często i ciężko oddychać, equus; buchać, szumiéć, huczéć, ignis; w znacz. przech. a. verba, z ciężkiém tchnieniem, (z zadyszaniem wymawiać); — przenoś. a. scelus, crudelitatem ex imo pectore (oddychać, tchnąć zbrodnią, okrucieństwem).

Anhēlus, a, um, ciężko oddychający, dychawiczny, equi, senes; zmordowany, osłabiony, Mars; sprawujący duszność, połączony z dychawicą, cursus, tussis, febris

Anĭcius, a, imię rzymskiego rodu; stąd **Aniciānus**, a, um, Anicyański, nota, napis na naczyniu z winem, które pochodziło z czasów konsulostwa Anicyusza Galla.

Anĭcula, ae, *ż*. staruszka. [Anio.

Anien, Aniensis, Anienus, patrz

Anīgros, i, *m*. rzeka w Elidzie.

Anīlis, e, babi, babski, ineptiae, baśnie, brednie, androny.

Anīlĭter, *przysł.* po babsku.

Anĭma, ae, *ż*. *a)* powietrze, wiatr, Thraciae, wiatry północne; quantum ignes animaeque valent (wiatr, który dęciem swojém ogień zasila i powiększa); *b)* dech, oddech, animam ducere, oddychać; continere, comprimere, zatrzymać; *c)* duch żywotny, siła żywotna, życie, edere, emittere, efflare, exspirare, effundere, deponere, dare animam, ducha wyzionąć, umrzéć; podobnież anima relinquit albo deficit aliquem; animam agere, ostatnie tchnienie wydawać, konać; purpurea anima, (ponieważ sądzono, że krew jest siedliskiem życia); *b)* dusza, jako ożywiająca ciało, non interire animas; szczególniéj o duszach, cieniach świata podziemnego; także o ludziach: Plotius, Varius, Virgiliusque animae quales; zapach, a. amphorae; dusza, duch, jako istota myśląca, anima rationis consiliique particeps; servientium animae.

Anĭmadversio, ōnis, *ż*. baczność, postrzeganie; 2) karanie, karcenie, nagana, censoria albo censoris, paterna; alicujus in aliquem; w czasach cesarstwa kara śmierci, capitalis.

Anĭmadversor, ōris, *m*. postrzegacz, karzący, strofujący.

Animadverto, verti, versum, 3. uważać, baczność zwracać, animadvertere debere Arcadas, quales utraque civitas cives procreasset; ze spój. ut.: illud me non animadvertisse, ut; szczególniéj o liktorach, którzy zwracali uwagę, aby przechodzącym urzędnikom należną cześć oddawano: consul lictorem animadvertere jussisset; postrzegać, aliquem; quendam scribentem; aliquid albo z 4 przyp. tryb. bezok. animadvertite habuisse rationem, z przyim. in albo ex: in quo fortunae varietas est animadversa; karać, strofować, karcić, in aliquem; res animadvertenda; — w czasach cesarstwa: karać śmiercią.

Animal, ālis, *n.* zwierzę.

Animālis, e, powietrzny, natura; cibus (powietrze utrzymujące życie); intelligentia (ożywiająca siła duchowa, duch żywotny), exemplum, żywy przykład.

Animans, tis, *imiesł.* żyjący; ożywiony, a. est mundus; imagines; stąd *rzeczow.* animans, tis, żyjąca istota; animantia sunt omnia in genera partita.

Animātio, ōnis, *ż.* ożywienie; stworzenie żywotne.

Animātus, a, um, żywy, żyjący, anteponantur animata inanimatis; usposobiony, myślący, bene, male an in albo erga, albo circa aliquem: infirme an., niestały, zmienny, chwiejący się.

Animo, 1. ożywić, omnia animat; guttas in angues (przeistaczać); pueros orientes animari (obdarzać zdolnościami umysłowemi): acrius animari, wojowniczo być usposobionym; animari ad albo in aliquid, skłonić się do czego.

Animōse, *przysł.*, odważnie, śmiało, gorliwie, z zapałem, facere aliquid, dicere.

Animōsus, a, um, mocno wiejący, burzliwy, venti, Eurus: gwałtownie oddychający, guttura: pełen życia, statuae: pełen otuchy, rzezki, ochoczy, phalanx, senectus; gorliwy, żywy, żwawy, namiętny.

Animŭla, ae, *ż.* wietrzyk, quiddam quasi animulae (ochłoda); animulus, i, *m.* serduszko, wyraz pieszczoty.

Animus, i, *m.* duch żywotny, życie, animus ille spirabilis; sanguis animusque; bestiae, quarum animi rationis sunt expertes; animum efflare: stąd dusza (władza czucia, chcenia i myślenia), duch, animo magno, et corpore; animi corporisque virtutes: animi virtutes; bona: animo magis pugnare quam corpore; animi laborem perferre; stąd 1) dusza, serce, czucie, a. aequus, iniquus; animi aequitas; animi docilitas (dobroć serca); animi metus albo timor (udręczenie); animo tremere; animo albo animi pendere. Szczegól. *a)* usposobienie umysłowe, charakter, magnus et excelsus; altus; ingens; alacer ac promptus; esse animi angusti, pusilli, parvi; animos omnium cognoscere; usposobienie, nastrojenie umysłu względem kogo, fidenti animo atque infesto Romanis; eodem a. erga Italiam esse; bono albo alieno animo esse in aliquem; inimico animo esse *b)* śmiałość, odwaga, zaufanie w sobie, animus magnus, maximus, singularis, fortis, strenuus, militaris, languidus, trepidus; animus est alicui infractus; animo magno fortique sis: magnum a. ostendere; a. addere; a. alicui accedit; patrz addo i accedo; animi militum; animis concidunt hostes; duma, wyniosłość, zuchwalstwo, szczegól. w licz. mn. regii, sublimes, animum facere: comprimere

animos suos. *c)* gwałtowność, namiętność, zapał, gniew, vir animi immodici; animum albo animos vincere; alicujus animos retardare; temperare animo; animo suo obsequi. *d)* uciecha, zadowolenie, animi voluptatisque causa; także: niespokojność, troska, opiniones, quae mihi animum exaugeant. 2) życzenie, chęć, wola, przedsięwzięcie, zamiar, non idem animi sibi et militibus esse; habeo (in) animo, albo est mihi in animo; albo est, fert animus, z tryb. bezok. zamyślam, mam chęć, mam zamiar, przedsiębiorę i t. p. także: animus est mihi ad moriendum; hoc animo, ut-; animo bono aliquid facere. 3) duch, władza myślenia, animum advertere, albo attendere ad aliquid (patrz advertere); animo meditari, circumspicere, praesentire: animus praesagiens; omnium mentes animosque perturbare; semper in animo habui z 4 przyp. i tryb. bezok. (zawsze myślałem). We względzie *a)* wiedzy, przytomnosci umysłu, animus aliquem relinquit; animum revocare. *b)* pamięci, ex animo effluere, *c)* sądu, meo animo (podług mego zdania, zdaniem mojém).

Anio, ōnis, i Anien, ēnis, także **Aniēnus, i,** *m.* Anio rzeka wpadająca do Tybru; stąd Aniensis, e, i Anienus, a, um, Anieński.

Anius, ii, *m.* kapłan Apollina, król na wyspie Delos.

Anna Perenna, æ, *f.* bóstwo Rzymskie, na którego cześć odbywała się uroczystość na wiosnę.

Annālis, e, roczny, lex (prawo, przez które wiek do piastowania urzędów był przeznaczony); stąd annalis, is. *m.* rocznik, zwykle w licz. mn. roczniki; dawniéj spisywaniem ich zajmowali się kapłani zwani pontifices; stąd annales pontificum albo maximi, poźniéj kronikarze, in annali suo reliquit; an. laborum.

Annăto, 1. przypływać, terrae; ad naves.

Annecto, nexui, nexum, 3. przywiązać, scapha annexa; epistolas pedibus columbarum; złączyć, połączyć, annexae saxis arenae; cum insulae essent, Alexander annexuit continenti; exordium annexum orationi; rebus praesentibus annectit futuras; cognatione stirpi regiae annexus.

Annibal, patrz Hannibal.

Annĭcĕrii, orum, *m.* szkoła filozofów, tak nazwana od swego naczelnika Anniceris, który był uczniem Arystyppa.

Annĭcŭlus, a, um, roczny, virgo, filia, taurus.

Annītor, nīsus albo **nixus,** 3. podpierać się, wspierać, ad adminiculum; ingenti columnae; hastis; — przenoś. usiłować, usilnie się o co starać. omnibus certatim annitentibus; o co: de aliqua re; ad obtinendum decus; hoc idem; z tryb. bezok. albo ze spój. ut i ne; dla kogo, pro aliquo.

Annius, a, um, nazwa rodu Rzymskiego; stąd **Anniānus,** a, um, Anniański, Anniusa albo Annii dotyczący.

Annĭversārius, a, um, coroczny, każdego roku powracający.

Annixus, a, um, *imiesłów* patrz Annitor.

Anno, 1. przypływać, dopływać, do czego, naves; navibus; terrae 2) obok czego płynąć, equis.

Anno, patrz Hanno.

Annominatio, patrz Agnom.—

Annon, patrz an.

Annōna, ae, *f.* roczny zbiór, plon, dochód, vini, lactis, salaria; stąd w ogóle· żywność, zboże, annonae

caritas (drożyzna), vilitas (taniość), a szczególniéj cena żywności, an. varietas; annona gravis, a. vetus; a. crescit; annonam levare; annonæ perfugia (drożyzna); vilis amicorum annona.

Annōsus, a, um, stary, sędziwy, podeszły w lata.

Annŏtātio, ōnis, *ż.* uwaga, przypisek, objaśnienie.

Annŏtĭnus, a, um, roczny, przeszłoroczny.

Annŏto, 1. przypiski, uwagi robić, zapisywać, nomina; dostrzegać, cum annotasset insculptum.

Annul-, patrz anul-.

Annumĕro, 1. zaliczyć, alicui pecuniam; policzyć do czego, his duobus adnumerabatur; cum viris; in grege.

Annuncio, 1. oznajmić, odnieść, z 4 przyp. i tr bezok.

Annuo, nui, nūtum, 3. kiwać na kogo, annuentibus et vocantibus suis: skinieniem rozkazywać z nast. ut; skinieniem pochwalać, potwierdzać, czasem samo an., nec adversata petenti annuit; czasem z 4 przyp. i tryb. bezok. annuit, se amicitiam accipere: także z samym 4 przyp. id, omnia; z 3 przyp. cœptis; przyrzekać, obiecywać, quod semel annuisset: deditionem; alicui aliquid; skinieniem oznaczać, pokazywać, quos iste annuerat.

Annus, i, *m.* rok, superior, insequens; annos natus viginti septem (mając lat 27); quum haberet annos sexaginta; Eumenes annorum quadraginta (mając lat 40); vixit annos septuaginta; decem anni sunt, quum (dziesięć lat upłynęło odtąd, jak); decem anni sunt, quum (lat temu dziesięć, jak); anni, wiek życia: annus meus, tuus, suus, rok życia, w którym podług prawa można było otrzymać urząd; anni tempus, pora roku, także: annus frigidus, hibernus; o zbiorze, plonie rocznym: annum exspectare; anno, w ciągu roku. ter in anno, trzy razy na rok; prorogare imperium in annum. na rok: in hunc annum, na ten rok, ad annum, za rok. na przyszły rok: anno ante, na rok wprzód; anno post, w rok potém.

Annuus, a, um, roczny, trwający przez rok, wystarczający na rok, tempus, spatium, imperium, magistratus, bini reges, merces. 2) wracający się rok w rok, coroczny, commutationes (zmiany pór roku); varietates frigorum et calorum; sacra, vota; stąd annuum, i, *n.* roczna płaca, Galliae tributi nomine annuum imperavit sestertium quadringenties.

Anquīro, quisīvi, quisītum, 3. *a)* śledzić, wyszukiwać, aliquem albo aliquid; *b)* dochodzić czego, badać. roztrząsać, aliquid a. aut agere; a. de aliqua re, *c)* oskarżać, a. aliquem capite, capitis, pecunia, oskarżać kogo wskazując razem, że oskarżony albo karze śmierci albo pieniężnéj uledz winien.

Ansa, ae, *ż.* rękojeść, trzonek, ucho u naczynia; — przenoś powód, sposobność, plures dare alicui tanquam ansas ad reprehendendum; habere reprehensionis ansam aliquam; stąd **ansātus**, mający ucho albo rękojeść.

Anser, ĕris, *m.* gęś; stąd **anserculus**, i, *m.* gąsię, **anserīnus**, a, um, gęsi.

Antandros, i, *ż.* miasto w Myzyi; stąd Antandrius, a, um, Antandryjski.

Ante, *przyśł.* w przestrzeni: naprzód, na przodzie, ante ingredi, mittere, pugnare, paucis ante gradibus. *b)* w czasie: wprzód, przedtém, et a.

et postea; neque antea, neque postea; qui pro eo a. pugnaverat; a. actae res; ut a. dictum est; nunquam a.; a. saepe; także: a. mala, poprzednie nieszczęścia, cierpienia, przykrości; z przyp. 6 bliższego oznaczenia czasu: multis an. seculis; paucis annis a. albo a. annis; paucis a. diebus; paullo a.; non multo a. albo a. multo, longe a., aliquanto a.; ante-quam, albo antequam, piérwéj-niż, przedtém, nim, z tryb. oznaj. albo łącz.; u poet. quam-ante, zamiast antequam. Lucret. III. 986. Martial. 6. 36. 6.

Ante, *przyim.* z przyp. 4 przedmiotu, przed którym co jest, albo dzieje się, w odniesieniu *a)* do przestrzeni: przed, duxit a. currum obsides; aliquem vinctum a. se agere; a. januam; a. pedes; a. oculos esse; *b)* przy oznaczeniu wyższości albo pierwszeństwa; nad, ante aliquem esse, być wyższym nad kogo, przewyższać kogo w czém; unus a. alios carissimus, felix una a. alias virgo; quem ego ante me diligo (więcéj niż siebie); ante omnia, przedewszystkiém, nadewszystko, szczególniéj. *c)* przy oznaczeniu czasu: przed, a. lucem; a. tempus (przed czasem właściwym albo prawem oznaczonym); a. annum; a. diem, przed czasem oznaczonym; an. horam tertiam; a. prœlium; a. rem; a. illum praetorem, przed jego preturą; a. hanc urbem conditam; a. Epaminondam natum; znajduje się także: quam ante, diem quam ante si solverint. Cic. Atti. VI. 1. Do wyrażenia ante diem jeżeli się dodaje liczebnik porządkowy np. a. d. V. Kal. April. to jest: ante diem quintum Kalendas Apriles, tłómaczy się nie przed dniem piątym, ale dnia piątego, lub na dni pięć przed piérwszym kwietnia. Pierwiastkowo należało ante do Kalendas, i mówiono: albo ante die octavo Kalendas, albo ante diem octavum Kal.; ostatni sposób mówienia stał się panującym w użyciu, i ante spoiło się tak z wyrazem diem w jedno wyobrażenie (antediem), że nawet dodawano na początku przyimki: in ante diem differre; ex ante diem (od dnia).

Anteā, *przysł.* przedtém, piérwéj, wprzód, niegdyś; antea, quam-, piérwéj, prędzéj, jak-, z następ. tr. ozn. albo łącz. antea, quam tibi successum esset.

Antĕcănis, is, *m.* psia gwiazda, konstellacya, patrz Procyon.

Antĕcăpio, cepi, captum i ceptum, 3. powziąć naprzód, przedstawić wprzód, antecepta animo rei quaedam informatio. 2) uprzedzić, noctem, nie czekać na nią; tempus legatorum; omnia luxu, przed czasem używać. 3) naprzód sobie przysposobić, naprzód obrać, opanować, zająć, quae bello usui sunt; locum castris; pontem.

Antĕcēdo, cessi, cessum, 3. iść piérwéj, przodkować. poprzedzać, cum equitatu; magnis itineribus (spiesznym pochodem); zwykle z 4 przyp. agmen, turmas; o ptakach: signa volatu (przed chorągwiami lecieć); i o innych przedmiotach: antecedebat testudo pedum sexaginta; stellae antecedunt; pod względem czasu: alicui aetate paullum; exercitatio a. cibum debet; fatum, famam, celeritatem famae a.; *rzecz.* antecedens i antecedentia, to, co poprzedziło, miało piérwéj miejsce, jako działająca przyczyna; —przenoś. przewyższać, mieć większe znaczenie, pierwszeństwo,

celować, aliquem scientia atque usu rerum nauticarum; aliquem fortitudine, honore, gloria, indole; aliquem in doctrinis, in amicitia; pecudibus: auctoritate, odznaczać się powagą; fidem magnitudine rerum, wielkością czynów przewyższyć wiarę.

Antĕcello, 3. górować; — przenoś. celować, odznaczać się, alicui in aliqua re; ceteris eloquentia, humanitate; longe ceteris a. a. militari laude; także aliquem, albo aliquem aliqua re.

Anteceptus, a, um, *imiesł.* patrz antecapio.

Antĕcessio, ōnis, *ż.* poprzedzenie, przodkowanie,orbium antecessiones; — przenoś. działająca przyczyna, rerum progressus et quasi antecessiones.

Antĕcessor, ōris, *m.* = antecursor.

Antĕcessus, us, *m.* uprzedzenie; in a., naprzód.

Antĕcursor, ōris, *m.* poprzednik, w liczb. mn. antecursores, byli ci, których wysyłano naprzód przed wojskiem, aby zrobili przysposobienia żywności, obrali stanowisko i t. p.

Anteeo, īvi, ii, ire, uprzedzać, iść naprzód, alicui i aliquem; currum; — przenoś. *a)* przewyższać, celować, ceteris virtute; aliquem virtute, auctoritate, elegantia; samo a. odznaczać się, operibus; *b)* zapobiedz, sprzeciwić się, incendium, damnationem; auctoritati alicujus.

Antĕfĕro, tŭli, lātum, ferre, nieść przodem, fasces; a. gressum (iść naprzód); — przenoś. przekładać, wyżéj cenić, aliquem, alicui; uter utri virtute anteferendus; pacem bello; Agesilaus antelatus est; voluntatem tuam commodo meo.

Antĕfixus, a, um, przyczepiony, przybity, przypięty; *rzecz.* **antefixa,** ōrum, *n.* wszystko, co dodawano na wierzchn domów i świątyń dla ozdoby, np. małe posągi itp.

Antĕgrĕdior, gressus, 3. poprzedzać, postępować naprzód, o ludziach, zwierzętach i innych przedmiotach: stella antegreditur solem; signis antegressis; ex causis antegressis. [piérwéj.

Antĕhāc, *przysł.* przedtém, wprzód,

Anteidea, daw. = antea. [antefero.

Antelatus, a, um, *imiesł.* patrz

Antĕlūcānus, a, um, przeddniowy, przed świtem, tempus, cœna, industria.

Antĕmĕrīdiānus, a, um, przedpołudniowy, ambulatio; sermo; literae.

Antĕmitto, missi, missum, 3. wprzód posyłać, equites.

Antemnæ, ārum, *ż.* miasto] Sabinów; stąd **Antemnātes,** ium, *m.* Antemnaci.

Antenna, ae, *ż.* drąg żaglowy, antennas demittere, zniżyć, spuscić.

Antēnor, ŏris. *m.* znakomity Trojańczyk, założyciel Padwy (Patavium); stąd **Antenŏrĭdes,** ae, *m.* Antenoryda, potomek Antenora.

Antĕpes, pĕdis, *m.* przednia noga.

Antĕpīlānus, i, *m.* w licz. mn. antepilani, orum, żołnierze Rzymscy, hastati i principes, tak nazwani, że stawali do boju przed żołnierzami zwanymi pilani albo triarii.

Antĕpōno, posui, posĭtum, 3. kłaść wprzód, stawić wprzód, quid antepones illi jentaculo, co mu dasz wprzód na śniadanie; — przenoś. przekładać, przenosić, dawać pierwszeństwo, aliquem, albo se alicui; aliquid alicui rei; także oddzielnie: ante non pono, Cic., i pon. ante, Cic. Off. III. 17.

Antequam, patrz ante.

Antĕros, ōtis, *m.* bożek mściciel wzgardzonéj miłości

Antes, ium, *m.* szeregi albo kwatery winnic.

Antĕsignānus, i, *m.* przed chorągwiami idący, w licz. mn. antesignani, żołnierze, którym obrona chorągwi powierzona była; esse in acie Pharsalica antesignanum; stać w przednich szeregach.

Antĕsto. albo **antisto, stĕti, 1.** stać na przodzie, stać przed kim; — przenoś. przewyższać, celować, alicui aliqua re; quanto antistaret eloquentia innocentiae.

Antestor, 1. (ante testor), kogo na świadka wzywać przed wprowadzeniem skargi, aliquem; licetne antestari?

Antĕvĕnio, vēni, ventum, 4. wyprzedzić, iść przed kim, exercitum; zapobiedz, uprzedzić, consilia et insidias hostium; — przenoś. przewyższać, celować, alicui; rebus omnibus antevenit; plerosque.

Antĕverto, verti, versum, 3. zwrócić się poprzednio do czego, uprzedzić, Fannius antevertit; ant. celeritatem famae. 2) przekładać, czynić przedewszystkiém, omnibus consiliis antevertendum existimavit, ut- uznał, że mu to przedewszystkiém uczynić wypada, aby-.

Anthēdon, ŏnis, *ż.* miasto w Beocyi.

Anthĕmūsia, ae, albo **Anthĕmūsias**, ădis, *ż.* miasto i kraina w Mezopotamii.

Antianus, Antias, patrz Antium.

Antĭcĭpātio, ōnis, *ż.* uprzedzenie, wyobrażenie czego, deorum (o bogach).

Antĭcĭpo, 1. wpierw powziąć, nabrać, anticipatum mentibus nostris (wrodzone); wprzód odbyć, viam, ludos; anticipare molestiam alicujus rei, naprzód się smucić, dręczyć, trapić.

Antĭclēa, ae, *ż* żona Laerta, matka Ulissesa.

Antĭcus, a, um, przedni, przodkowy.

Antĭcyra, ae, miasto w Focydzie.

Antĭdea, daw. = antea.

Antĭgŏne, es albo -a, ae, *ż.* córka Edypa, siostra Eteokla i Poliniki.

Antĭgŏnēa, ae, *ż.* miasto w Epirze; stąd Antigonensis, e, Antygoneński; miasto w Chalcydyce.

Antĭgŏnus, i, *m.* imię kilku królów po Aleksandrze W.

Antĭlĭbănus, i, *m.* góry w Fenicyi i Celesyryi.

Antĭlŏchus, i, *m.* syn Nestora, przyjaciel Achillesa.

Antĭmăchus, i, *m.* grecki poeta z Klaros.

Antiŏchia, ae, *ż.* nazwisko kilku miast, *a)* A. Epidaphnes, główne miasto Syryi przy Oroncie; stąd Antiochenses, ium, *m.* Antyocheńczycy, i **Antiochīnus**, a, um, Antyocheński; *b)* miasto w Karyi nad Meandrem.

Antiŏchus, i, *m.* imię trzynastu królów syryjskich, jak A. Magnus, A. Epiphanes. 2) imię kilku królów Komageny. 3) ostatni uczeń szkoły akademickiéj z Askalon, nauczyciel Cycerona; stąd **Antiochēns**, albo **Antiochīus**, albo **Antiochīnus**, a, um, z Antyochii pochodzący

Antiŏpa, ae, albo -e, es, *ż.* matka Amfiona i Zetusa; stąd nazwisko tragedyi Pakuwiusza. 2) żona Pierosa, a matka Pieryd, czyli muz.

Antĭpăter, tris, *m.* rządca, następnie król Macedonii, ojciec Kassandra. *b)* jego wnuk, zięć Lizymacha. 2) A. Cyrenaicus, filozof, uczeń Arystyppa. *b)* Stoik z Tarsus, nauczyciel Panecyusza. *c)* Stoik z Tyru, przyjaciel Katona młodszego.

Antĭpătria, ae, *ż.* miasto w Macedonii.

Antĭphătes, ae, *m.* władzca Lestrygonów.

Antipŏlis, is, *ż*. miasto w Gallii Narbonеńskiej.

Antīquārius, ii, *m*. i antiquaria, ae, *ż*. przyjaciel i znawca, albo przyjaciółka i znawczyni starożytnych języków i literatury.

Antīque, *przysł*. po dawnemu; dawno.

Antīquitas, ātis, *ż*. starożytność, czasy dawne, ex ultima antiquitate: 2) dawność rzeczy, generis, civitatis: 3) dawni ludzie, dawne dobre czasy, dawna poczciwość, antiquitas proxime accedit ad deos; fabulose narravit antiquitas; 4) dzieje dawne, requirere aliquid de antiquitate; w licz. mn. antiquitates, pamiętniki dawnych czasów, opis zwyczajów, obyczajów, obrzędów itp.

Antīquitus, *przysł*. zdawna, niegdyś, od długiego czasu, Belgas Rhenum antiquitus transductos; antiquitus paratum.

Antīquo, 1. zostawić rzecz w dawnym stanie: stąd znieść, nie przyjąć, odrzucić, legem.

Antīquus a, um, odnosi się do tego, 1) co dawniéj było, ale już nie istnieje: dawny, w ogóle, przeszły, dictatura; antiquior dies (dawniejsza data); hiemes; stąd *rzecz*. antiqui, orum, *m*. starożytni; antiqua, orum, *n*. starożytność, dawne wieki; — przenoś. dawny, szczery, rzetelny, poczciwy, homines (starej próby). 2) co od dawna istnieje: dawny, starożytny, consuetudo, genus, familia, templa, scripta; stąd *a)* dawny, stary, szanowny, czcigodny, antiquissima civitas, urbs, genus, nobilitas, *b)* w stop. wyż. i najw. ważniejszy, najważniejszy, świętszy, najświętszy, Claudiae genti nihil antiquius paterna majestate fuisse; nec sibi quidquam fore antiquius; ne quid vita existimem antiquius; nihil (nec quidquam) antiquius habere, quam z nast. ut albo tryb. bezok.; longe antiquissimum ratus est sacra publica facere.

Antissa, ae, *ż*. miasto na wyspie Lesbos; stąd **Antissaei, ōrum**, *m*. Antyssejczycy.

Antistes, ĭtis, *m*. i *ż*. przełożony, zwierzchnik, kapłan, arcykapłan, kapłanka, ksieni; mistrz, przodkujący w czém, artis dicendi; Plato sapientiae antistes.

Antisthenes, is albo ae, *m*. założyciel szkoły Cyników.

Antistĭta, ae, *ż*. arcykapłanka.

Antisto, patrz Antesto.

Antium, ii, *n*. miasto w Lacyum; stąd *a)* **Antiānus**, a, um, Ancyański, *b)* Antias, atis, *m*. mieszkaniec Ancyum, i **Antiātes**, um, Ancyaci, *c)* **Antiatīnus**, i Anticnsis, e, = Antianus.

Antonianus, a, um, patrz Antonius.

Antōnīnus, i, *m*. imię kilku cesarzów Rzymskich, jak: A. Pius; A. philosophus; stąd **Antoniniānus**, a, um, do Antonina należący, i Antoninianae (thermae) łaźnia w Rzymie, którą założył cesarz M. Aurelius Antonius Caracalla.

Antōnius, a, um, nazwa Rzymskiego rodu; stąd **Antoniānus**, a, um, Antoniański, do Antoniusza należący: i Antoniani, orum, *m*. Antoniańczycy.

Antōnŏmăsia, ae, *ż*. zamiana imienia, kiedy osobę jaką lub rzecz nie właściwem imieniem, ale wziętém od jéj przymiotu nazywamy: np. eversor Carthaginis, zamiast Scipio.

Antron, ōnis, *ż*. miasto w Tessalii.

Antrum, i, *n*. jaskinia, grota, jama.

Anūbis, ĭdis, *m*. bóstwo Egipcyan z psią głową.

Anŭlārius, ii, *m*. pierściennik, co pierścienie robi.

Anŭlus, i, *m.* pierścień, szczególniéj do noszenia na palcach i pieczętowania: induere digitis; aptare digito; obsignare tabulas anulo

Anus, i, *m.* pośladek.

Anus, us, *ż.* kobieta wieku podeszłego, staruszka; kładzie się także *przymiot.* anus matrona; a. cerva, a nawet o rzeczach nieżyjących: charta a.; testa a.

Anxie, *przysł.* frasobliwie, kłopotliwie.

Anxietas, ātis, *ż.* niespokojność, tęsknota, troskliwość. 2) utrapienie, udręczenie, kłopot, obawa.

Anxĭfer, era, ĕrum, frasunek przynoszący, kłopotliwy.

Anxĭtūdo, ĭnis, *ż.* = Anxietas.

Anxius, a, um, pieczołowity, troskliwy, niespokojny, zakłopotany, senes, mentes, aegritudines; anxius animi; anxium habere aliquem, (trapić, niepokoić, dokuczać); o co: tantis malis; inopiae; de curis instantibus; vicem suam (o swój los). Liv. VIII. 35; ze spój. ne i an; także: zrobiony z wielką troskliwością, elegantia orationis *b*) obudzający niespokojność, niepokojący, curae, timor.

Anxur, ŭris, i Anxurus, i, *m.* bożek Wolsków. *b)* Anxur, *n.* i *m.* miasto Wolsków, późniéj nazwane Terracina, leżące na górze; stąd **Anxŭras**, ātis, z Anksuru.

Aon, ŏnis, *m.* dawny bohatér Beocyi; stąd **Aŏnes**, um, *m.* Aonowie, pierwotni mieszkańcy Beocyi, *b*) Aonia, ae, *ż.* dawne nazwisko Beocyi; *c*) **Aonĭdes**, um, Aońskie siostry t. j. muzy, jako mieszkanki Helikonu i Aganippy w Aonii. *d*) Aonius, a, um, Aoński, Beotycki, z Beocyi pochodzący; w B. urodzony, montes, aquae, A. Aganippe (źródło): sorores (muzy).

Aornos, i, *m.* 1) jezioro Awerneńskie. 2) skała w Indyach, 4 przyp Aornon, inaczéj Aornin od Aornis.

Aŏus, i, *m.* rzeka w Illiryi.

Apăge, *wykrz.* precz stąd! z drogi! a. te; a. te a me.

Apămēa, albo -īa, ae, miasto 1) w Apamenie w Syryi; 2) w Frygii; stąd Apamensis, e, Apameński. 3) w Bitynii.

Apavortēne, es, *ż.* kraina Partów, któréj mieszkańcy nazywają się **Zapaortēni**, *m.* grec. 2 przyp. ōn.

Apella, ae, *m.* imię Rzymskich wyzwoleńców szczególniéj żydów: credat Judaeus Apella.

Apelles, is, znakomity malarz w starożytności z Kolofonu albo Efezu; ztąd **Apellēus**, a, um, od Apellesa pochodzący, do Ap. należący

Apennīnicŏla, ae, *m.* i *ż.* mieszkaniec Apenninów.

Apennīnigĕna, ae, *m.* i *ż.* zrodzony na Apenninach.

Apennīnus, i, *m.* łańcuch gór, które przedzielają wzdłuż Włochy.

Aper, pri, *m.* dzik; *przysłowie:* apros duos uno saltu capere, jednym strzałem dwie rany zadać; a. immitere liquidis fontibus, sobie samemu szkodzić.

Aper, pri, *m.* przezwisko Rzymskie.

Aperantii, ōrum, *m.* lud w północnéj Etolii; stąd Aperantia, ae, *ż.* kraina Aperantów.

Apĕrio, perui, pertum, 4. odkrywać, zdejmować pokrycie, obnażać, caput, apertum corpus; aperto pectore; widzialném zrobić, pokazać, dać widzieć, unda dehiscens aperit terram; lux aperit hostem; ap. se, albo aperiri, dać się widzieć, pokazać się, formidatus nautis aperitur Apollo. 2) otwierać, odmykać, januam, portas, Janum geminum, urbem, sepulcrum, aerarium, literas, oculos; viam, duo itinera (utorować), aliud os (njście),

woda; aperire locum, zrobić przystęp do jakiego miejsca, drogę utorować, mari novum iter; armis orbem terrarum; alicui Asiam; alium sibi orbem; cœlum alicui; aperire ludum (szkołę); a. locum, asylnm, miejsce do ucieczki, schronienia; a. sibi aditum ad suos (ułatwić przystęp); occasionem ad invadendum (podać sposobność); a. annum (zaczynać). 3)—przenoś. ze względem na oba wyżéj podane znaczenia: odkryć, odsłonić, otworzyć, objawić, dać poznać, pokazać, wydać, casus futuros; sensus suos, albo se (swój sposób myślenia, chęci, charakter objawić); quid sentirent aperuerunt; qui sit, aperit (daje się poznać); aperuit in bello, qualis esset; quod magis aperiret eorum dementiam; id si aperuisset (gdyby wydał, wyjawił); dum se ipsa res aperiret (ażby się wyjaśniło); quod DCCC aperuisti (do liczenia przedstawiłeś); także z 4 przyp. i tr. bezok.

Aperte, *przyst.* otwarcie, na czystém polu, vincere (w otwartym boju); — przenoś. jawnie, bez pokrywki, szczerze, widocznie, w oczach wszystkich, bellum parare; fugere, dicere, laetitiam ferre. *b)* jasno, wyraźnie, explicare aliquid; alicujus opibus adjuvari; apertius scripsi.

Apertus, a, um, niepokryty, navis (bez pokładn); cœlnm, aether (pogodne, czyste); aperto latere (za odsłonieniem); humerus (niezasłoniony tarczą); corpora Romanorum; apertos adire; Peloponnesus nulli apertior quam navali bello, wystawiony na co, mający sposobność. 2) otwarty, niezamknięty, przystępny, locus, loca, planities, campus, regio, collis, litus, mare, oceanus, aequor; acies albo Mars (otwarta, swobodna walka); stąd apertum, i, *n.* miejsce otwarte, per a. ex aperto, in aperto; in aperta oceani. 3)—przenoś. oczywisty, jawny, widoczny, latrocinium, simultates, periculum; szczególniéj o charakterze: otwarty, szczery, rzetelny, homo, animus, pectus, *b)* jasny, wyraźny, zrozumiały, narratio; id mihi apertum est, albo apertum est z 4 przyp. i tr. bezok; harum rerum nullum erat apertius crimen, quo argui posset; quis apertior in judicium adductus est (widoczniéj winny)? in aperto est, jest jasne, wyraźne, łatwe do wykonania; vota virtusque in aperto; także z tr. bezok.

Apex, ĭcis, *m.* wierzchołek czego spiczasto zakończony, lauri, montis, apicem per aëra duxit (o płomieniu); szczególniéj spiczasta biała czapka Rzymskich kapłanów Flamines zwanych, stąd apicem Dialem alicui imponere (wynieść na godność kapłana D.); wysoka ostrokręgowa infuła królów Azyatyckich i satrapów; a stąd korona królewska, najwyższa ozdoba i godność, apex senectutis est autoritas; wierzchołek hełmu i sam hełm, apicem summum incita hasta tulit; ardet apex capiti; także w pisaniu nad zgłoską znak długości (późniéj-); i apices literarum, cugi pisma.

Aphæa, ae, *ż.* przezwisko Britomartis nimfy u Eginetów.

Aphăreus, ei, *m.* król Messeńczyków; stąd **Apharēius**, a, um, Afarejski, do Afarea należący.

Aphrăctus, i, *m.* = navis aperta, okręt bez pokrycia.

Aphrŏdīsias, ădis, *ż.* okolica w Eolidzie; *b)* miasto portowe w Cylicyi.

Apicātus, a, um, mitrą kapłańską ozdobiony,

Apicius, ii, *m.* przezwisko Rzymskie.
Apidānus, i, *m.* rzeka w Tessalii.
Apis, is, *ż.* pszczoła; stąd apicula, ae, *ż.* pszczółka; **apiārius**, ii, *m.* bartnik, i apiarium, ii, *m.* pasieka.
Apis, is, *m.* wół, któremu u Egipcyan cześć boską oddawano.
Apiscor, aptus, 3. dosięgnąć, dotykać, dostawać, mare, legatos; — przenoś. otrzymać, dostąpić, summum honorem; laudem apisci; hereditatem sum aptus.
Apium, ii, *n.* epich błotny, pietruszka.
Aplustre, is. *n.* tylna część okrętu ze swemi ozdobami, na któréj była bandera albo chorągiew wskazująca kierunek wiatrów; w licz. mn. aplustria i aplustra.
Apŏclēti, orum, *m.* zgromadzenie związku Etolskiego, które się naradzało nad sprawami publicznemi.
Apŏdȳtērium, ii, *n.* miejsce w łaźni, gdzie się rozbierano.
Apollo, inis, *m.* syn Jowisza i Latony, brat Dyany, naczelnik muz i wyroczni w Delfach, późniéj czczony jako bożek słońca; u Gallów bożek sztuki leczenia (w ich języku Belis nazwany), u Tyryjczyków bożek słońca (w ich języku Baal). Stąd *a)* **Apollināris**, e, Apollinowy, do Apollina należący, i Apollinare, is, *n.* plac Apollina. *b)* **Apollinēus**, a, um, Apollina tyczący się. *c)* Apollinis promontorium, północny przylądek Apollina w Utyce.
Apollŏdōrus, i, *m.* grammatyk i mytograf z Aten około r. 140 prz. Chr. *b)* filozof ze szkoły akademickiéj w czasach Zenona. *c)* retor z Pergamu, nanczyciel Cesarza Augusta; stąd **Apollodorei**, ōrum, uczniowie albo zwolennicy Apollodora. *d)* imię dowódzcy Aleksandra W.
Apollōnia, ae, *ż.* twierdza Lokrów Ozolskich przy Naupakcie. 2) miasto w Illiryi. 3) miasto w Tracyi. 4) miasto w Macedonii. Stąd *a)* **Apolloniātes**, ae, *m.* Apolloniata z Apollonii, i Apolloniatae, arum albo -tes, ium albo um, Apolloniaci. *b)* Apolloniensis, e, Apolloniński, civitas (na północném pobrzeżu Sycylii); i Apollonienses, ium, *m.* mieszkańcy Apollonii w Tracyi.
Apollōnis, idis, *ż.* miasto w Lidyi; stąd **Apollonidenses**, ium, *m.* Apollonideńczycy.
Apologus, i, *m.* powieść allegoryczna, bajka; **apologātio**, ōnis, *ż.* bajeczna powieść.
Apoplexis, is, *ż.* apopleksya.
Apoprŏēgmena, orum, *n.*=rejecta, remota, to co jest do odrzucenia (u Stoików). [wności, wina.
Apothēca, ae, *ż.* skład zboża, ży-
Appărāte, *przysł.* kosztownie, świetnie, okazale, wytwornie.
Appărātio, ōnis, *ż. f.* wielkie przysposobienie, przygotowanie.
Appărātus, a, um, przygotowany, przyrządzony, opatrzony we wszystko; okazały, świetny; oratio ap. wypracowana, wytworna.
Appărātus, us, *m.* przyrządzenie, przygotowanie, uzbrojenie, przysposobienie wojenne, apparatum incendere; dimissus ap. auxiliorum; operis, belli; ingenti apparatu bellum instruere; labores et apparatus; odnosi się mianowicie do narzędzi, sprzętów i środków do wykonania, a. tenniculus, argenteus; regiae magnificentiae; non belli, sed luxuriae; exsequendae rei; — stąd okazałość, świetność, przepych, wystawność, epularum, convivii, ludorum, spectaculorumque, funerum; regius; w mowie przepych, okazałość, okrasa, dicere nullo apparatu

Appāreo, parui, parĭtum, 2. pokazać się, stawić się, dać się widzieć, plures armatos apparere; equus mecum demersus rursus apparuit; apparet lux (świta); stąd apparens, widoczny; służyć, stawić się na rozkazy, consulibus, aedilibus albo quaestioni; septem annos Philippo ap. (jako sekretarz). —Przenoś. stać się widocznem, res apparere non possunt (pokazać się we właściwém świetle); ut nihil in iis (voluminibus epistolarum) non appareat. *b)* apparet aliquid, albo apparet (alicui) z 4 przyp. i tryb. bezok. albo następ. zdaniem zależnem, jest rzecz widoczna, jasna, quod post apparuit (co się wyjaśniło); także z 1 przyp. i tr. bezok. membra ita nobis data sunt, ut ad quandam rationem vivendi data esse appareant; apparebat atrox cum plebe certamen (fore).

Appārĭtio, ōnis, *ż.* zjawianie się, stawienie się do pełnienia jakiego obowiązku; dwór, służba, świta.

Appārĭtor, ōris, *m.* sługa rządowy, publiczny, np. konsula, pretora.

Appăro, 1. przygotowywać, przysposabiać, przyrządzać, convivium, ludos, fugam, crimen in aliquem (wymyślić); aggerem, iter, bellum; quum in apparando acerrime esset occupatus; z tr. bezok. sposobić się, gotować się, hoc facere apparabat; ap. trajicere.

Appellātio, ōnis, *ż.* wołanie, odezwa, prośba o pomoc, powołanie, tribunorum. 2) nazwanie, wymienienie tytułu, godności, urzędu, regum: inanis, debita; literarum (wymawianie głosek); wreszcie o imieniu rzeczowném a szczególniéj pospolitém.

Appellātor, ōris, *m.* który apelluje, odwołuje się do wyższego sądu.

Appello, 1. przemawiać, singulos, milites, ille appellatus respondit literis, listownie; szczególniéj ap. aliquem nomine (albo bez nomine), nominatim, i t. p. przemówić z wymienieniem nazwiska; kogoś albo coś wymienić, nazwać, tytułować; na str. bier. być nazwanym, quos illi Cardacas appellant; quae (dignitas) dictatura appellatur; cognomine justus (bonus) est appellatus (otrzymał przydomek); kogoś albo coś obwołać, ogłosić, potwierdzić, aliquem regem (za władcę, króla uznać); aliquem Vergobretum ap. Aedui; a militibus imperator appellatus est. *b)* do kogo w pewnym celu przemawiać, aliquem; de pecunia (o wypłatę); aliquem ita, ut-; szczególniéj w znaczeniu sądowém: przemawiać o pomoc, apellować, praetorem, tribunos; kogo powoływać, oskarżać, aliquem; aliquem de proditione; upominać się, aliquem de aliqua re. 2) wymawiać, literas.

Appello, pŭli, pulsum, 3. napędzać, naganiać, przybliżać, turres ad opera; corpus appulit unda; szczególniéj w znaczeniu żeglugi: przypłynąć, przylądować, przybić, zawinąć do brzegu, classem ad Ciliciam, classem in insulam; navigia littori; także aliquem oris; w znacz. bier. classe ad Eubœam appulsa; navibus Messanam appulsis; quo fere omnes ex Gallia naves appelluntur; alios ad Siciliam appulsos esse (przypłynęli); ripae appelli; samo appellere, wylądować; ad insulam appulerunt, navis appellit;—przenoś. tuas rationes ad eos scopulos appulisses: zamiary, rachuby rozbiłyby się, nie udałyby się, spełzłyby na niczém; mentem ad philosophiam (skierować, zwrócić).

Appendix, ĭcis, *ż.* dodatek, przy-

czynek; przynależność; stąd **appendĭcula, ae,** *ż.* przyczepka, mały dodatek.

Appendo, pendi, pensum, 3. odważyć, aurum aurifici; — przenoś. ważyć, verba, zważając nie na liczbę wyrazów, lecz na ich moc i znaczenie.

Appĕtens, tis, pragnący czego, gloriae; appetentissimi honestatis, szczególniéj: łaskawy, chciwy, alieni; stąd *a)* appetenter *przysł.* chciwie. *b)* appetentia, ae, *ż.* pożądanie, pragnienie, ciborum, artium liberalium.

Appĕtītio, ōnis, *ż.* chwytanie, sięganie; namiętne staranie się o co, pragnienie, żądanie, alieni, principatus; żądza, chęć jedzenia, apetyt.

Appĕtītus, us, *m.* namiętne pragnienie, żądanie, staranie się, voluptatis; w licz. mn. namiętności.

Appĕto, petīvi i petĭi, petītum, 3. sięgnąć do czego, zbliżać się, solem manibus, appeti senes; godzić na kogo, rzucać, aliquem gladio, lapidibus, stercore, missilibus, insidiis; fata Vejos appetebant (zagrażały); cisnąć się do jakiego miejsca, zbliżać się, zająć, opanować, mare terram appetens; alia atque alia appetendo loca (o wzrastającém mieście). *b)*—przenoś. namiętnie czego żądać, pragnąć, czynić zabiegi, majores res; amicitiam alicujus; voluptatem; honorem; regnum. 2) pod względem czasu: appetit lux, nox, tempus, dies.

Appia, Appiades, Appianus, patrz Appius.

Appiānus, a, um, Appiański, z Appii miasta we Frygii W.; stąd Appiani, orum, *m.* Appiańczycy.

Appingo, pinxi, pictum, 3. przymalować, *przysłowie.* delphinum silvis appingere, odmalować delfina w lesie, t. j. rzeczy z naturą sprzeczne wyrażać. 2) dopisać, aliquid novi.

Appius, ii, *m.* i Appia, ae, *ż.* rzymskie imiona; stąd *a)* Appius, a, um, Appijski, do Appiusza odnoszący się, via Appia, albo samo Appia, droga Appiusza od Rzymu do Kapui, późniéj do Brunduzyum rozciągająca się; aqua Ap., wodociąg Appiusza w Rzymie; forum Appii, miasteczko nad drogą Appijską w Lacyum. *b)* **Appianus, a, um,** do Appiusza należący. *c)* Appias, adis, *ż.* i Appiades, deae, posągi przy wodociągu Appiusza; także przydomek Minerwy. *d)* **Appiĕtas, ātis,** *ż.* wyraz utworzony przez Cycerona, dla nazwania szlachetności rodu, z któréj się chełpił Appiusz.

Applaudo, plausi, plausum, 3. o co uderzać, corpus palmis; manu caput; 2) w znacz. nieprzech. na znak zadowolenia klaskać, alicui.

Applĭcātio, ōnis, *ż.* przykładanie, usilność, skłonność, animi; jus applicationis, prawo, które obywatel miał do majętności osoby oddającéj się pod jego opiekę.

Applĭco, plicāvi albo ui, **plicātum** albo ĭtum, 1. przykładać, przytykać, przybliżyć, przystawiać, opierać, aliquid alicui, se ad arborem, albo se trunco, corpus ad molem, albo arboris stipiti (oprzéć się); scalas mœnibus; se ad flammam; applicato captivo (gdy jeniec był blisko przyprowadzony) Just. XI. 15.; Leucas colli applicata (leżąca przy-); praefectos lateri equitum; sinistrum cornu ad oppidum; castra flumini; ensem tenus capulo, (wepchnąć, utopić); se alicui; przyłączyć się do kogo: se ad aliquem quasi patronum; se ad amicitiam,

societatem alicujus; o rzece: undas munimento arcis; — przenoś. przyłączyć, przydać, z czém połączyć, voluptatem ad honestatem; priora sequentibus. *b)* obwiniać, zarzucać komu co, crimen alicui. 2) do czego kierować, zwracać; navem ad aliquem (stérować); navem ad terram; ad litora albo terrae (wylądować); applicatis nostris ad terram navibus; czasem samo a. wylądować, wysiąść na ląd; ad terram; applicuisse naves hostium; podobnież applicari: ad oras; in terras; navis ripae applicatur; — przenoś. zwrócić, skierować uwagę, umysł, se animus applicat ad aliquid; a. se ad aliquid, przykładać się, ad eloqnentiam.

Applōro, 1. płakać z kim, z jego powodu, querebar applorans tibi.

Appōno, posui, positum, 3. przystawic, przyłożyć, scalas; machinam; notam ad versum, albo epistolis (przypisać); manum ad os; wyraz stołowy: stół zastawiać, dawać potrawy, patellam; septem milia avium apposita traduntur; cœnam lautiorem; aprum in epulis; dodać kogo do usług straży i t. p. aliquem alicui custodem; magistrum consulibus; appositi erant custodes;—przenoś. vitiis modum apponere (położyć kres). 2) dodać, alicui annos; a. lucro, policzyć za zysk; aliquid alicui gratiae (za łaskę).

Apporrectus, a. um, rozciągniony, obok leżący.

Apporto, 1. przenosić, sprowadzać, frumentum ad loca difficillima; —przenoś. przynosić, pociągać za sobą, sprawiać, aetas semper aliquid apportat novi; morbos; damnum.

Apposco, 3. prosić usilnie, domagać się.

Appŏsite, *przysł.* stosownie, właściwie.

Appŏsĭtus, a, um, przybliżony, przyległy, regio a. urbi; gentes a. Thraciae; podobny, appositum ac propinquum; właściwy, dogodny, menses ad agendum appositos; skłonny, alicui rei.

Apprĕcor, 1. prosić, błagać, deos.

Apprĕhendo, i apprendo, prehendi, prehensum, 3. chwytać, alicnjus manum, aliquid morsu (ukąsić); opanować, zająć, Pharum, locum; —przenoś. quidquid apprehenderam, accusator e manibus extorquebat (cokolwiek na obronę przytoczyłem); caute aliquid a. (zacząć).

Apprime, *przysł.* wybornie, bardzo dobrze, szczególnie.

Apprŏbātio, ōnis, potwierdzenie, przyzwolenie na co, miłe przyjęcie czego. 2) dowód.

Apprŏbātor, ōris, *m.* ten, który co potwierdza, pochwala.

Apprŏbo, 1. pochwalić, potwierdzić, rem, sententiam; (o bogach) sprzyjać, zezwolić. 2) zalecić swoją robotę dobrém wykonaniem, opus; dowodzić, okazać, udowodnić, propositionem; fidem suam; officium suum; industriam.

Appromitto, 3. przyrzekać.

Apprŏpĕro, 1. przyśpieszać, opus, gradum, mortem, albo z tr. bezok. intrare appropera. 2) pośpieszać, śpieszyć się, ad cogitatum facinus, albo samo ap.

Apprŏpinquātio, ōnis, przybliżenie.

Apprŏpinquo, 1. zbliżać się, zbliżać, ad insulam; ad hostes; munitionibus; hostibus, a. turrim mœnibus; pod względem czasu: dies, hiems, ver, adventus alicujus, victoria appropinquat;— przenoś. qui primis ordinibus appropinquarent (zbliżali się godnością do-)

Appŭlējus, i, *m.* imię wielu Rzymian, między którymi jeden z Madaury w Afryce urod. r. 130 po Chr. jako pisarz jest znany.

Appŭlia, ae, *ż.* kraina w niższéj Italii, którą rzeka Aufidus rozdzielała na A. Daunia i Peucetia; stąd *a)* **Appŭlĭcus**, a, um, Appulijski; *b)* **Appŭlus**, a, um, Appulski i Appulus, i, *m.* Appulczyk, w licz. mn. Appuli, Appulczycy.

Appulsus, a, um, *imiesł.* patrz appello.

Appulsus, us, *m.* przybliżenie, solis; wylądowanie, także z przyp. 2. działanie, wpływ, frigoris et caloris; deorum.

Aprĭcātio, ōnis, *ż.* chodzenie i przebywanie na słońcu.

Aprĭcĭtas, ātis, własność słoneczna pod względem ciepła.

Aprĭcor, 1. grzać się na słońcu.

Aprĭcus, a um, wystawiony na słońce, słoneczny, locus, także: apricum, i, *n.* stąd in apricum proferre, wystawić na jaw. 2) lubiący słońce, flores.

Aprīlis, is, *m.* mensis, albo bez mensis, kwiecień; także *przymiot.:* Kalendae Apriles.

Aprōnius, ii, *m.* imię Rzymskie; stąd **Aproniānus**, a, um, Aproniański, do Aproniusza należący.

Apsus, i, *m.* rzeka w Illiryi.

Apte, *przysł.* stosownie, w sam czas, ściśle, reponere aliquid, disponere, ad pedem convenire; cohaerere apte (ściśle się łączyć); inter se cohaerere; locare equitem, imponere sagittas, excutere tela, regere, dicere.

Apto, 1. przystosować, przyłączyć, przyłożyć, przyczepić, przypiąć, dona postibus, vincula collo (włożyć); enses dextris (wziąć); arma corpori, albo se armis, mucronem sub pectus (przyłożyć); narządzić, przyrządzić, przysposobić, arma, i arma pugnae, albo se pugnae, (być gotowym do walki); sarcinas itineri; armamenta (uzbroić); arma ad transeundum; z 6 przyp. opatrzyć w co, ensem vaginā; classem velis (opatrzyć w żagle); pinum armamentis (okręt uzbroić); omnes urbis partes testudinibus; —przenoś. animos armis (do wojny skierować); bella modis citharae (opiewać); apt. verbum ad aliquid (zastosować); sententias vocibus; usum rei ad commoditatem.

Aptus, a, um, *imiesł.* od nieużywanego apo, apĕre, przyłączony, wiszący u czego, gladius e lacunari setā equinā aptus;—przenoś. zależny, zawisły, qui est totus a. ex sese; vita apta virtute; *b)* połączony, spojony, apta dissolvere; apta inter se et cohaerentia; przyrządzony, sposobny, postawiony w możności, quinqueremes, arma, exercitus, provincia; także: cœlum aptum stellis (opatrzone, ozdobione), Virg. Aen. IV. 482. 2) stosowny, dogodny, zdatny, calcei a. ad pedem; pallium esse aptum ad omne anni tempus; triremes a. ad navigandum; ingenium a. ad artes optimas; in quod (genus pugnae) minime apti sunt; cui aetati fuerit aptissimus,; locus prœlio aptior; iter a. insidiis tegendis; aptissimi concionibus; aptus mihi; także z qui i tr. łącz.; samo a. bez dołączenia przyp. rządzonego, stosowny, dogodny, sposobny, lar, occasio, oratio, tempus.

Apud, *przyim.* z 4 przyp. przedmiotu, I) przy którym, albo w którego bliskości co jest, albo się dzieje, a mianowicie: 1) przy osobach, u, przy, apud aliquem esse, versari, sedere, remanere, latere, cœnare, apud milites; stąd apud

me, te, u mnie, u ciebie, w mojém, twojém mieszkaniu; *a)* przy nazwiskach narodów, u, między, fuisse a. Threcas; a. Parthos consenuit; bellum a. Samnitas gerebatur; a. Hispanos res egregias gessit; eundem a. Lacedaemonios sic duritae se dedisse; *b)* przed, w obecności jakiéj osoby: a. aliquem contendere, profiteri, verba facere, dicere, queri, excusare. *c)* przy oznaczeniu autora jakiego pisma, prawa i t. p., u albo w, a. plerosque scriptum est; a. Solonem; apud Xenophontem Cyrus dicit. 2) przy oznaczeniu miejsca, przy, koło, a. urbem; a. arma sacrificare; a. mensam; a. focum sedere; zwłaszcza, *a)* przy imionach miast, miasteczek i t. p. a. Furculas Caudinas angustiis locorum conclusi; a. Argos occisus est; a. Nolam pugnavit. *b)* przy rzekach, morzach, jeziorach, wyspach i krajach: przy, koło, w bliskości, victos Romanos a. flmuen Alliam; C. Flaminium a. Trasimenum occidit; haec dum a. Hellespontum geruntur; a. Rhodum; a. Epirum et reliquam Graeciam; a. Thessaliam. II) w odniesieniu do przedmiotu, z którym coś wchodzi w bliższy stosunek, a mianowicie: *a)* do osoby, pod względem jéj znaczenia, stanowiska: u, między, hujus a. omnes ingens metus et reverentia erat; tanto amore a. barbaros erat; in Miltiade erat magna auctoritas a. omnes civitates; apud aliquem multum valere, posse; Athenienses tantam gloriam a. omnes gentes erant consecuti, ut-; aliquem cum imperio a. exercitum habere; a. aliquem legati locum tenere; *b)* do rzeczy we względzie jej znaczenia i użycia, quae a. nos partim infamia, partim humilia ponuntur; quae a. illos turpia putantur; quae omnia a. Graecos et grata et laude digna ducuntur; a quem summum imperium populi est. Apud se esse, znaczy czasem być przytomnym na umyśle. Trafia się a. po wyrazie rządzonym: Misenum a. et Ravennam. Tacit. Annal. IV. 5.

Apulejus, Apulia, patrz App.

Aqua, ae, *ż.* woda, w najobszerniejszém znaczeniu, a przeto używa się mówiąc o morzu: ad aquam; paullulum in aquam progredi; jam in aqua classis stabat; o jeziorze: Albanae aquae deductio; o rzece: in aquam caeci ruebant; secunda a., z wodą; adversa a., przeciw wodzie; podobnież: aqua prona ferri, z wodą; o deszczu: cornix augur aquae; aquarum agmen; aquae magnae, powódź; w licz. mn. o źródłach: aquarum abundantia; szczególniéj o wodach mineralnych, kąpielach: ad aquas venire; Aquae Calidae, Cumanae, Sextiae i t. p. o wodociągach: aqua Claudia. W szczególném znaczeniu mówiono: *a)* aquam praebere, wodę do umycia rąk, a ponieważ to się działo przy stole; znaczyło więc do stołu zapraszać, częstować. *b)* aquam dare, mówiono o wodzie używanéj do zegarów wodnych (clepsydra), podług których określano czas do mówienia publicznie, stąd czas do mówienia oznaczyć; aquam perdere, czas na mówieniu nadaremnie strawić; aqua haeret mihi, nie mogę postąpić daléj w mówieniu, jestem w kłopocie; *b)* aqua et ignis, najważniejsze przedmioty potrzebne do życia, stąd aqua et igni interdicere alicui, albo arcere aliquem, stosunki społeczne z kim zerwać, wyłączyć kogo ze społeczeństwa cywilnego, obywatelskiego, wy-

gnać z kraju, aquam et terram postulare, albo petere. od nieprzyjaciela poddania się żądać. *d)* aqua intercus, woda zaskórna, wodna puchlina. *e)* łzy, poet. ex oculis meis multa cadebat aqua. 2) aqua ae, *ż*. gwiazdozbiór.

Aquaeductus, us, *m*. wodociąg; przywilej prowadzenia wody przez obce grunta.

Aquārius, a, um, wodny, należący do wody, provincia; stąd *rzeczow*. aquarius, ii, *m*. *a)* wodnik, gwiazdozbiór. *b)* noszący wodę. *c)* rurmistrz, podwładny Edyla.

Aquātĭcus, a, um, i ăquātĭlis, e, wodny, w wodzie żyjący, rosnący, aves, bestia, lotos. 2) wodnisty, wilgotny, deszcz sprowadzający, auster aquaticus.

Aquātio, ōnis, *ż*. nabieranie, sprowadzanie wody, aquationis causa; a. longa et angusta uti (wodę z daleka i skąpo sprowadzać); copiosa (obfitość wody); napawanie.

Aquātor, ōris, *m*. czerpiący, donoszący wodę.

Aquĭla, ae, *ż*. *a)* orzeł; *b)* znak główny Rzymskich legionów, decimae legionis aquilam ferre; in hostes aquilam ferre; aquilam hostibus prodere; stąd sam legion: erat acies tredecim aquilis constituta; *c)* gwiazdozbiór; *d)* aquilae, z przodu i tyłu świątyni Jowisza Kapitolińskiego wyrobione wizerunki orłów, które szczyt utrzymywały, sustinentes fastigium aquilae.

Aquilaria, ae, *ż*. miejsce w Zeugitanie, krainie Afrykańskiéj.

Aquĭlēja, ae, *ż*. miasto w Gallii Cyzalpińskiéj: stąd Aquilejensis, e, Akwilejski Aquilejenses, ium, *m*. mieszkańcy Akwilei.

Aquĭlĭfer, eri, noszący orła, chorąży.

Aquillius, ii, *m*. imię Rzymskiego rodu; także *przymiot*. Akwilijski, lex; stąd **Aquiliānus**, a, um Akwiliański.

Aquĭlo, ōnis, *m*. wiatr północny, vento aquilone venire (z wiatrem p.); w ogóle: północ, ad aquilonem conversus. 2) Aquilo, ojciec Kalaisa i Zetesa na górze Hemus mieszkający; stąd Aquilonius, a um, od Akwilona pochodzący.

Aquĭlōnāris, e, północny.

Aquĭlōnia, ae, *ż*. miasto Hirpinów,

Aquīnum, i, *n*. miasto Wolsków w Lacyum; stąd **Aquīnas**, ātis, pochodzący z Akwinu, należący do Akw. i Aquinates, ium, *m* Akwinaci.

Aquītānus, i, *m*. Akwitańczyk, w licz. mn. Aquitani, ōrum, mieszkańcy Akwitanii w Gallii południowej.

Aquor, 1. nosić wodę, czerpać.

Aquōsus, a, um, wodnisty, wilgotny, dżdżysty; a. languor, wodna puchlina.

Aquŭla, ae, *ż*. mała woda.

Ara, ae, *ż*. wszelkie wzniesienie nad powierzchnią, skała, stos, pomnik, szczególniéj zaś ołtarz w świątyniach, na ulicach, na dziedzińcach dla Penatów; tak jak dla bożków Lares zwanych przeznaczone były ogniska (foci); stąd arae et foci, dom i dwór (siedziba); est mihi tecum pro aris et focis certamen et pro deorum templis; — przenoś. ponieważ ołtarz był miejscem ucieczki dla winowajców; stąd: ucieczka, opieka, obrona, confugere ad aram legum; ara tribunatus. 2) Ara, ae, *ż*. południowa gwiazda. 3) **Arae**, ārum, skały morskie naprzeciw Kartaginy.

Arābarches i alabarches, ae, *m*. poborca cła na wschodniej stronie Nilu; stąd tak przezwany Pompejusz, który się szczycił, że pomnożył dochody celne.

Arăbes, um, *m.* Arabowie, Eoi zwani, ponieważ mniemano, że na brzegu oceanu ku wschodowi mieszkali; stąd Eoae domus Arabum. Stąd *a)* **Arabs**, ăbis, Arabski i *rzeczow.* Arab; *b)* Arabia, ae, *ż.* kraina Arabia; *c)* **Arabĭcus**, Arabius i Arabus, a, um, Arabski; i Arabi, orum, Arabowie; Arabicus także *rzeczow.* jako przydomek.

Arabus, i, *m.* rzeka w Gedrozyi; stąd **Arabītae**, ārum, lud tamże.

Arachne, es, *ż.* córka Idmona Kolofończyka, sławna ze sztuki przędzenia.

Arăchōsii, ōrum, *m.* mieszkańcy Arachozyi, krainy w Persyi wschodniéj.

Arachthus, i, *m.* rzeka w Epirze.

Arăcynthus, *i*, *m.* góry w Etolii, Plin. H. N. VI. 13.; od poetów Rzymskich mylnie na granicy Attyki i Beocyi pomieszczone. Virg. Ecl. II. 24.

Arădus, i, *m.* wyspa i miasto na pobrzeżu Fenicyi.

Arănea, ae, *ż.* pająk, także pajęczyna; stąd *a)* araneola, ae, *ż.* i araneolus, i, *m.* pająączek. *b)* **araneōsus**, a, um, pełny pajęczyny, podobny do pajęczyny. *c)* **arāneus**, a, um, pajęczy, stąd araneum, i, *n.* pajęczyna.

Arar albo Araris, is, *m.* rzeka w Gallii, 4 przyp. Ararim albo -in, 6. Arari albo -e.

Aratēus, a, um, patrz **Aratus**.

Arātio, ōnis, *ż.* oranie, w ogóle uprawa roli; arationes, pola publiczne ludu Rzymskiego, które rolnikom do uprawy dawano po włożeniu na nich dziesięcin, nascitur in arationibus; arationes desertas; hae arationes fructuosae.

Arator, ōris, *m.* oracz, rolnik, wieśniak; odnosi się także i do zwierząt używanych do uprawy roli, a. taurus, bos; *b)* dzierżawca gruntów publicznych. 2) Arator, gwiazdozbiór.

Arătrum, i, *n.* pług.

Arātus, i, *m.* poeta grecki, autor poematu Phaenomena, który Cyceron na język łacinski przełożył; stąd **Aratēus**, a, um, do Arata odnoszący się. 2) Ustanowiciel związku Achejskiego, z Sycyonu.

Araxes, is, *m.* rzeka *a)* w Armenii. *b)* w Persyi

Arbēla, ōrum, *n.* miasto w Assyryi.

Arbĭter, tri, *m.* (ar. zamiast ad i bitere, iść), przytomny, świadek, dostrzegacz, sine arbitro, sine arbitris (bez świadków, oddaliwszy świadków); 2) w sądownictwie: sędzia polubowny podług moralnego przekonania wyrokujący, vicini me cepere arbitrum; statuere aliquem arbitrum; — przenoś. inter antiquam academiam et Zenonem; 3) władca; imperii, rerum, Adriae; locus effusi late maris (nad morzem panujący); a. irae Junonis (wykonawca); a. bibendi (kierujący biesiadą).

Arbĭtra, ae, *ż.* pośredniczka, pogodzicielka, świadek.

Arbĭtrātus, us, *m.* dozór, alicujus arbitratu educari. 2) zdanie, wola, życzenie, upodobanie, dowolność, władza nieograniczona, vivere suo arbitratu; arbitratu consulis; in arbitratum victori se dedere.

Arbĭtrium, ii, *n.* przytomność, obecność; *b)* zdanie, wyrok polubowny, arbitrio alicujus; albo ex arbitrio; permittere aliquid arbitrio alicujus; id a. negavit sui esse consilii; arbitria belli pacisque; arbitria de quoque agere; *c)* wola, upodobanie, vitam alieno a. dimittere; ejus a. omnia gesta sunt; ad suum a. imperare; *d)* a. salis vendendi (pozwolenie); *e)* arbitria funeris, koszta pogrzebowe.

Arbĭtror, 1. przypatrywać się, przysłuchiwać się, uważać, cuncta cu-

riosius oculis; dicta alicujus; *b)* oświadczać, twierdzić, utrzymywać, być tego zdania, sądzić, myśléć, neque id sine causa arbitrari videbantur; dimicare utile arbitrabatur (uważał za użyteczne); zwykle z 4 przyp. i tryb. bezok.; *c)* jako bierne: być uznanym, być osądzonym, quum ipse praedonum socius arbitraretur; quaestio in utramque partem arbitrata est.

Arbor, ŏris, *ż.* drzewo, a. fici (drzewo figowe); a. Jovis (dąb); a. Phoebi (drzewo wawrzynowe, laurowe); Palladis (oliwne d.) a. mali, albo samo arbor (drzewo masztowe, maszt); o okręcie: Pelias ar.; o wiosłach: fluctus verberat arbore.

Arbŏreus, a, um, z drzewa, do drzewa należący, fœtus, umbra; 2) do drzewa podobny, gałęzisty, cornua.

Arbuscŭla, ae, *ż.* artystka mimiczna w czasach Cycerona.

Arbustum, i, *n.* miejsce zasadzone drzewami (mianowicie wiązami, do których przywiązywano winorośle); drzewo; arbustus, a, um, drzewami zasadzony, ager.

Arbŭtum, i, *n.* jeżyna, owoc; a. frondentia (gałęzie z jeżyną); arbutus, i, *ż.* drzewo jeżynowe; arbutus, a, um, jeżynowy.

Arca, ae, *ż.* *a)* skrzynia, skrzynka, skład do sukien i t. p. szczególniéj do pieniędzy, kassa i same pieniądze, arcae nostrae confidito; scis, cujus arca utar; *b)* trumna, arcam offendisse, in qua Numa situs fuisset; *c)* więzienie.

Arcades, Arcadia, -icus, -ius, patrz Arcas.

Arcānum, i, *n.* dom wiejski brata Cycerona w południowéj stronie względem Arpinum.

Arcānus a, um, potajemny, ukryty, nieznajomy; stąd arcanum, i, *n.* tajemnica; zwykle w licz. mn. arcana fatorum; arcano *przysł.* potajemnie.

Arcas, ădis, *m.* naczelnik szczepu Arkadów; 2) **Arcas**, ădis albo ădos, Arkadyjski albo Arkadyjczyk; w licz. mn. Arcades Arkadyjczycy, mieszkańcy Arkadyi krainy w Peloponezie. *b)* Arcadicus i Arcadius, a, um, Arkadyjski.

Arceo, arcui, 2. zamykać, ograniczać, trzymać w obrębie, flumina; — przenoś. judex arcebitur; 2) wstrzymywać, przeszkadzać, aquas pluvias, copias hostium; transitum hostis; także z tr. bezok. lex arcet habere viros; często: aliquem albo aliquid ab aliqua re; albo aliquem, aliquid aliqua re; œstrum pecori; aliquem missilibus (pociskami).

Arcĕsilas, ae, i **Arcesilāus**, i, *m.* filozof Grecki urodz. w Pitanie ok. r. 300 prz. Chr.

Arcĕsius, ii, *m.* dziad Ulissesa.

Arcessītus, us, *m.* przyzywanie, przywoływanie, ipsius arcessitu veni.

Arcesso, cessīvi, cessītum, 3. przyzywac, przywoływać, Platonem; Aesculapium ex Graecia; exercitum ab Tanai; aliquem Athenis; arcessi ad se jubere; aliquem in patriam; arcessi mercede (za żołd): auxilio (na pomoc); w znaczeniu sądowém: pozywać, powoływać, a stąd oskarżać, obwiniać, aliquem judicio capitis, albo samo capitis; pecuniae captae; majestatis; — przenoś. sprowadzić, zrządzić, sprawić, quies molli strato arcessita; gloriam ex periculo (zjednać); przedmiot do pisania, myśli brać, przywodzić, fabulas longe; argumentum; orationi aliquid splendoris (dodać); arcessitus, wyszukany, wymuszony, naciągany, dictum.

Archĕlāus, i, *m.* filozof grecki

z Miletu, uczeń Anaksagorasa. 2) król Macedonii. 3) wódz Mitrydata W. 4) syn jego, mąż Bereniki, przeciwnik Ptolomeusza Auleta. 5) król Kappadocyi, wnuk powyższego.

Archias, ae, *m*. Aulus Licinius, poeta grecki z Antyochii. 2) wódz Tebańczyków. 3) stolarz, stąd Archiacus lectus, sofa.

Archĭlŏchus, i, *m*. poeta grecki z Paros; **Archilochīus**, a, um, odnoszący się do Archilocha, metrum.

Archĭmēdes, is, *m*. matematyk ze Syrakuzy.

Archĭpīrāta, ae, *m*. naczelnik rozbójników morskich.

Archĭtector, 1. tworzyć, budować.

Archĭtectūra, ae, *ż*. budownictwo.

Archĭtectus, i, *m*. budowniczy, budownik; —przenoś. sprawca, twórca verborum, legis.

Archon, ontis, *m*. Archont w Atenach.

Archȳtas, ae, *m*. filozof pytagorejski z Tarentu.

Arcĭtĕnens, tis, *m*. łucznik, trzymający strzałę; strzelec, gwiazdozbiór.

Arct-, patrz Art.

Arctŏphȳlax, ăcis, *m*. = Bootes, gwiazda północna.

Arctos, i, *ż*. niedźwiedź, ursa major, ursa minor, dwie konstellacye na półkuli północnéj ciągle dla jej mieszkańców widzialne; stąd arctos znaczy także biegun północny, północ i noc.

Arctūrus, i, *m*. gwiazda najmocniéj świecąca w konstellacyi Boota (Arctophylax); czas jesienny. Virg. Geor. I. 67.

Arcuātus, a, um, obłączysty; łukiem opatrzony.

Arcŭla, ae, *ż*. skrzyneczka służąca do chowania różnych drobiazgów kobiecych do stroju i pachnideł; arcula muliebris: stąd—przenoś. arcula discipulorum Isocratis, zamiast ornamenta, ozdoby.

Arcus, us, *m*. łuk do strzelania; arcum attendere albo adducere (natężyć); tęcza, a. cœlestis, pluvius; arkada w budowie; łuk tryumfalny; w ogóle wszystko, co ma kształt łuku: fala tocząca się łukiem, wzdymanie się morza, aquarum; zwijanie się, kołowanie węża, immensos sinuatur in arcus; portus curvatur in arcum.

Ardea, ae, *ż*. czapla.

Ardea, ae, *ż*. miasto Rutulów w Lacyum; stąd **Ardeas**, ātis, *m*. należący do Ardei, i Ardeates, um, *m*. Ardeaci. *b)* **Ardeātīnus**, a, um, Ardeatyński, tyczący się Ardei, przy Ardei leżący, i Ardeatinum, i, *n*. wiejska posiadłość przy Ardei.

Ardĕlio, ōnis, *m*. skrzętny próżniak, który się tu i owdzie kręci, a nic nie robi, do wszystkiego się wtrąca, drobiazgami się zajmuje. Phædr. II. 5.

Ardens, tis, *imiesł*. patrz ardeo.

Ardenter, *przysł*. gorąco.

Ardeo, arsi, arsum, 2. goréć, palić się, żarzyć się, płonąć, domus; —przenoś. być dręczonym, fauces siti ardentes; podagrae doloribus a.; o namiętnościach: pałać, a. amore, odio, cupiditate, studio pugnae; ardere invidia, oznacza także: być nienawidzonym, być przedmiotem nienawiści; z tr. bezok. ardemus scitari et quaerere causas; samo ardere, o mówcy a szczególniéj o miłości: ardere aliquam albo in aliquam albo aliquem; o spisku, sprzysiężeniu, wrzeniu umysłów, quum arderet conjuratio; Galliam ardere; quum arderet Syria bello; ardent oculi, iskrzą się, o blasku farby: ardebat murice laena.

Ardesco, arsi, 3. zacząć się palić,

zająć się płomieniem, arsit arundo; mówi się o wszystkiém, co w swoim rodzaju się wzmaga, staje się mocniejszém, ostrzejszém, żywszém: ardescunt ignibus undae (błyszczą się); in mucronem ardescere, zaostrzyć, zaostrzeniem blask nadać; a. caede, pałać chęcią mordu; tuendo; in iras, gniewem; fremitus ardescit equorum, wzmaga się, zwiększa się.

Ardor, ōris, *m.* gorąco, upał, solis; regionis; błyszczenie, blask, stellarum, oculorum; żywość, a. vultuum atque motuum; o namiętnościach: zapał, popęd, pałająca żądza, animi, cupiditatis, pugnae, militum; także: armorum, belli; ardor ille me urget (boleść); miłość albo przedmiot miłości, tu mihi ardor eris! ardor edendi, zbyteczne łaknienie.

Arduenna, ae, *ż.* las w Gallii belgijskiéj.

Arduus, a, um, stromy, ostro spadzisty; stąd arduum, i, *n.* miejsce strome, wzniesienie przepaściste; per arduum ducuntur; per ardua niti; in ardua evadere; ardua terrarum; *b)* wysoki, wzniosły, cedrus, equus sese a. infert; a. aether;—przenoś. trudny, mozolny, opus; arduum factu; arduum est z tr. bezok.; in arduo est aliquid; nieprzyjemny, przykry; res arduae.

Area, ae, *ż.* płaszczyzna, równina, plac wolny; campi; dziedziniec przeznaczony do przechadzki i zabawy młodzieży, area domus; plac gonitwy w cyrku, szranki; także w znaczeniu umysłowém: zawód, pole do działania, trosk i t. p. et patet in curas area lata meas; koło jasne około księżyca; klepisko.

Arĕfăcio, 3. suszyć, na str. bier. arefieri, schnąć, więdnąć.

Arĕlas, ātis, *ż.* -ate, is, *n.* miasto w Gallii narbońeńskiéj.

Arēna, ae, *ż.* piasek, nigra (z ziemią czarną pomięszany), *przysłowie:* arenae mandare semina, siać na piasku, napróżno co robić; arena sine calce, mowa nie zwięzła; arenam aliquam emere, piaszczyste pole; arenae Libycae, pustynie; arena arcere, nie dopuszczać do brzegu; miejsce utarczki w amfiteatrze (piaskiem wysypane), plac szermierski a nawet i sama utarczka, dare se in arenam;—*przenoś.* pole do działania, in arena mea, w moim zawodzie.

Arēnārius, a, um, piaskowy, tyczący się piasku; stąd arenaria, ae, *ż.* miejsce gdzie piasek kopią.

Arēnōsus, a, um, piaszczysty, litus.

Arens, tis, suchy, wyschły; stąd pragnący, faux, także sitis.

Areo, arui, 2. schnąć, usychać, wysychać, tellus aret; stąd pragnąć, schnąć, mdleć od pragnienia, siti.

Arēŏpăgos albo -us, i, *m.* pagórek Marsa w Atenach i sąd najwyższy rzeczypospolitéj Ateńskiéj, który się tam zgromadzał; **Areopagitæ**, ārum, *m.* sędziowie Areopagu, Areopagici.

Aresco, arui, 3. schnąć, osychać, stawać się suchym.

Arestŏrĭdes, ae, *m.* syn Arestora.

Arĕtho, ōnis, i **Arethon**, ōntis, *m.* rzeka w Epirze.

Arĕthūsa, ae, *ż.* źródło przy Syrakuzach; stąd **Arethūsis**, idis, Aretuzyjski.

Arganthōnius, ii, *m.* król Tartessyjski.

Argēi, ōrum, *m.* miejsca w Rzymie przeznaczone do odprawiania obrzędów religijnych w marcu. 2) posągi robione z trzciny, które co rok w maju Westalki do Tybru rzucały.

Argentānum, i, *n.* miasto Brucyów.

Argentāria, ae, *ż.* miasto Rauraków w Gallii belgijskiéj.

Argentarius. a, um, należący do srebra; metalla, kopalnie srebra; argentaria fodina; szczególniéj to, co się tyczy pieniędzy, ar. taberna, albo samo argentaria, bank, sklep bankierski; argentariam facere, zajmować się bankierstwem. *b)* argentarius, ii, *m.* bankier, wekslarz.

Argentātus, a, um, srebrzysty, srebrem pokryty, posrebrzony.

Argenteus, a, um, srebrny, statua; aquila; jasny jak srebro; fons; srebrem ozdobiony, scena, acies; —przenoś. wiek srebrny, proles; flumen Argenteum alba samo Argenteus, i, *m.* rzeka w Gallii.

Argentŏrātus, i, *ż.* Strasburg; stąd Argentoratensis, e, Strasburgski.

Argentum, i, *n.* srebro, argenti talenta ducenta; *a)* a. factum, albo samo arg. srebro przerobione na naczynia, stołowe srebro: argento ostiatim petito; purum (czyste, bez ozdób rzezbiarskich); caelatum, wyroby srebrne rzeźbą ozdobione; *b)* a. signatum, albo samo arg. pieniądze srebrne, argentum numerare; quantum opus est tibi ar.; arg. alicui reddere; *c)* argentum vivum, żywe srebro, merkuryusz.

Argeus, Argi, patrz Argos.

Argīlētum, i, *n.* dzielnica w Rzymie, pełna sklepów, w których sprzedawano wyroby rzemieślnicze, księgi; stąd **Argiletānus**, a, um, do Argiletu należący, tam stojący.

Argilla, ae, *ż.* ziemia biała, glina.

Arginūsæ, ārum, *ż.* trzy wyspy przy pobrzeżu Eolidy.

Argo, us, *ż.* okręt, na którym Jazon z towarzyszami do Kolchidy się udal; Argonautae, arum, *m.* Argonauci; stąd Argonautica, orum, *n.* wyprawa Argonautów, poemat Weleryusza Flakka.

Argos, *n* Argi, orum, *m.* kraina w Peloponezie z główném miastem tegoż nazwiska. Stąd *a)* **Argēus**, a, um, argejski, grecki. *b)* **Argīvus**, a, um, argijski, argiwski; *rzeczow.* Argiwczyk; i Argivi, orum, Argiwowie, w ogóle Grecy. *c)* **Argŏlis**, **idis**, *ż.* argolicka, argiwska; *rzeczow.* kraina Argolida; stąd Argolicus, a, um, argolicki, w ogóle grecki.

Argous, a, um, należący do okrętu Argo, albo do Argusa, który zbudował ten okręt.

Argūmentātio, ōnis, *ż.* dowodzenie; dowód; wniosek.

Argūmentor, 1. dowody przytaczać, objaśniać je i wnioski z nich wyprowadzać.

Argūmentum, i, *n.* dowód zasadniczy na istocie czynu oparty: argumento esse, za dowód służyć; albo jego forma: wniosek; znak, domysł, domniemanie, animi laeti.. 2) przedmiot, treść pisma, rozprawy poematu, mianowicie bohaterskiego albo dramatu, ab saturis ausus est primus argumento fabulam serere, pierwszy się odważył zamiast utworu mięszanéj treści, ułożyć sztukę mającą jeden główny przedmiot; tota haec fabella—quam est sine argumento; stąd o saméj sztuce: argumenti exitus; hoc argumento (w tej sztuce); *b)* w sztukach pięknych przedmiot do roboty, ex ebore perfecta argumenta.

Arguo, **argui**, **argūtum**, 3. *a)* objawiać, dowodzić, utrzymywać, pokazywać, dać poznać, z 4 przyp. i tr. bezok. venisse arguebat; na str. bier. wydać się z czém, zdradzić się, genus arguitur vultu; *b)* przekonać kogo o czém, oskarżyć, z 4 przyp. osoby, 2 albo 6 rzeczy, aliquem facinoris, avaritiae, crimine albo de crimine; także z 4 prz. i tr. bez. arguebant, corruptum

noluisse capere; na str. bier. sceleris particeps esse arguebatur; czasem samo ar. bez wymienienia przedmiotu, o który się obwinia, servos neque accuso, neque arguo; *c)* wytykać, wymawiać co komu, fałsz zadawać, culpam.

Argus, i, *m.* stuoki stróż Junony przy Ionie (Io).

Argūte, *przysł.* dowcipnie, sztucznie.

Argūtiæ, arum, *ż.* (rzadko w licz. pojed.) dobitność, wyrazistość, vultus, operum, digitorum; — przenoś. dowcip, wykręty, przebiegłość; **argutiŏla**, ae, *ż.* subtelnostka; wykręt.

Argūtor, 1. paplać, świegotać.

Argūtŭlus, a, um, dowcipny, wykrętny.

Argūtus, a, um, dobitny, wyrazisty, żywy, znamionujący, manus, oculi; w odniesieniu do słuchu: głośno brzmiący, szumiący, brzęczący i t. p., aves, ilex, nemus, hirundo, serra, forum; również o muzykach i poetach (w harmonijne brzmienia obfitujący); o utworach piśmiennych: gadatliwy, obfity w słowa; pod względem ważności myśli: pełen znaczenia. — przenoś. dowcipny, wykrętny, obrotny, chytry.

Argyraspis, ĭdis, *m.* i *ż.* tarczą srebrną opatrzony.

Aria, ae, *ż.* prowincya państwa Perskiego; stąd Arii, orum, *m.* Aryjczycy.

Ariadna, ae, i -e, es, *ż.* córka Minosa, która Tezeuszowi pomogła wyjść z labiryntu za użyciem kłębka nici; stąd Ariadnaeus, a, um, należący do Aryadny.

Arīcia, ae, *ż.* miasto w Lacyum; stąd **Aricīnus**, a, um, Arycyński, i Aricini, orum, *m.* Arycyńczycy. 2) Nimfa, żona Hippolita.

Arĭdus, a, um, suchy, uschły, materia, folia, solum; poet.: viator (spragniony); anhelitus (z suchych ust); fragor (trzask drzewa suchego); *rzeczow.* aridum, i, *n.* suche miejsce, ex albo in arido, in aridum; victus ar. lichy pokarm; vita a., życie biédne; — przenoś. o mowie i mówcy: oschły, nieozdobny, nietreściwy, aridum genus orationis, sermo, orator; puer (nieuk); 2) niszczący, wysuszający, febris.

Aries, ĕtis, *m.* baran; *a)* taran, belka dębowa okuta w końcu żelazem na podobieństwo głowy baraniéj, zawieszona na linie, służąca do rozbijania murów. *b)* belka ukośnie ustawiona do podpierania; stąd zapewne — przenoś. arietem subjicere, wesprzeć. *c)* gwiazdozbiór.

Ariĕto, 1. *a)* uderzać, in aliquem, szturmowac, in portas; — przenoś. uderzyć się o co, potknąć się; *b)* obalić, in terram; — przenoś. niepokoić.

Arīmĭnum, i, *n.* miasto w Umbryi dziś Rimini; Ariminensis, e, Aryminański, i Ariminenses, ium, *m.* Arymineńczycy.

Ariobarzānes, is, *m.* imię perskich satrapów i królów Kappadocyi.

Ariol-, patrz Hariol-.

Arīon, ŏnis, *m.* grecki lutnista i poeta z Metymny na wyspie Lesbos; stąd Arionius, a, um, Aryoński, do Aryona należący.

Arista, ae, *ż.* miasto Troady.

Arista, ae, *ż.* ość kłosowa; sam kłos; post aliquot aristas, po kilku latach.

Aristæus, i, *m.* syn Apollina, bożek Greków.

Aristarchus, i, *m.* grammatyk aleksandryjski i krytyk surowy, którego imię poszło w przysłowie, gdy chciano mówić o światłym i surowym krytyku: mearum orationum.

Aristīdes, is, *m.* współczesny i

współzawodnik Temistoklesa. 2) poeta z Miletu.

Aristippus, i, *m*. filozof z Cyreny, założyciel szkoły Cyrenajskiéj; stąd **Aristippēus**, a, um, Arystyppejski.

Aristius, ii, *m*. 1) Fuscus, poeta i grammatyk. 2) trybun wojskowy pod Cezarem.

Aristo, ōnis, *m*. filozof z wyspy Chios, uczeń Zenona, sceptyk; stąd **Aristonēus**, a, um, Arystonejski.

Aristŏlŏchia, ae, *ż*. kokornak, roślina.

Aristŏphănes, is, *m*. komik grecki w czasach Sokratesa; stąd **Aristophanēus**, a, um, do Arystofana należący. 2) nauczyciel Arystarcha.

Aristŏtĕles is, *m*. założyciel szkoły Perypatetyków ze Stagiry; stąd **Aristotelēus**, a, um, do Arystotelesa należący. 2) przyjaciel Cycerona.

Arithmētĭcus, a, um, arytmetyczny; stąd Arithmetice i -a, ae, i arithmetica, orum, nauka rachunkowa.

Ariūsius, a, um, z Aryuzyi na wyspie Chios.

Arma, ōrum, *n*. broń, bierze się często zamiast tela, oręż, broń zaczepna i odporna; w ścisłém znaczeniu odnosi się szczególniéj do tarczy, jako do głównéj obrony u starożytnych: in a. se colligere (osłonić się tarczą); super arma ferebant (na tarczy); w rozleglejszém znaczeniu w ogóle całkowite uzbrojenie i wszelkie materyały wojenne: arma virique; viri armaque; equi, arma, viri i t. p.; bierze się także w znaczeniu siły zbrojnéj, consilio arma Pergamenorum superavit. Oznacza wojnę (bo Rzymianie tylko w czasie wojny broń nosili), movere, a. inferre Italiae, a. ponere, albo componere (skończyć); a. referre (odnowić); potyczka, walka, in arma feror; potyczka piechoty; armorum et equitandi peritissimus. *b)* gatunek wojska: a. levia (lekko uzbrojeni); a. auxiliaria (posiłkowe); stąd neutra a. sequi (do żadnéj strony nie należéć; *c)* władza wojenna, armis tenere rempublicam; partem Italiae a. occupavit; armis, sine armis, w znaczeniu przeciwném względem consilio i t. p. 2) przyrządy, narzędzia, naczynia, sprzęty do różnego użytku, equestria (siodła, rząd na konie); cerealia (do zrobienia chleba); agrestium (narzędzia rolnicze); a. navis, narzędzia, rynsztunek okrętowy.

Armămaxa, ae, *ż*. zakryta lektyka trybem Persów.

Armāmenta, ōrum, *n*. sprzęt, rynsztunek okrętowy, vela, armamentaque; funibus, ancoris, reliquisque a. amissis; w ogóle sprzęty.

Armāmentārium, ii, *n*. zbrojownia, skład broni, arsenał.

Armārium, ii, *n*. szafa.

Armātūra, ae, *ż*. uzbrojenie, levis armaturae (lekko uzbrojony); gravis ar. (ciężko uzbrojony).

Armātus, a, um, uzbrojony; *rzecz* **armati**, ōrum, uzbrojeni, żołnierze; jako *przym*. z przyp. 6. w znacz. właś. i przenoś. ferro, muris, audacia, fide.

Armātus, us, *m*. uzbrojenie, najczęściéj w 6. przyp. 2) żołnierze, eodem armatu, jednakowéj broni; levi, gravi armatu.

Armĕnia, ae, *ż*. kraina w Azyi, A. major, minor; **Armeniăcus**, a, um, i Armenius, a, um, Armeński, i Armenius, ii, *m*. Armeńczyk.

Armentālis, e, do bydła roboczego należący.

Armentum, i. *n*. bydło robocze, trzoda; stado jeleni, sarn, tota armenta sequuntur (o jeleniach).

Armĭfer, ĕra, ĕrum, broń noszący, zbrojny, wojenny.

Armiger, ĕra, ĕrum, broń noszący, uzbrojony; *rzecz.* giermek (który czyjąś broń nosi); a. Jovis, orzeł· Sergius armiger Catilinae (uczestnik w złem).

Armilla, ae, *ż.* naramiennik w kształcie kółek, ozdoba mężczyzn i kobiet.

Armilustrum, i, *n.* miejsce w Rzymie, gdzie Rzymianie raz na rok uzbrojeni występowali i czynili ofiary.

Armĭnius, ii, *m.* wódz Cherusków.

Armĭpŏtens, tis, waleczny, wojownik.

Armisŏnus, a, um, szczęk bronią wydający.

Armo, 1. uzbrajać, aliquem, aliquem in albo contra aliquem, także in aliquid; opatrzyć w co, elephantos, naves; ferrum, sagittas veneno (zaprawić jadem, trucizną);—przenoś. *a)* wzmocnić, obwarować, multitudinem auctoritate publica; se eloquentia; se imprudentia alicujus (nieprzezorności czyjéjś użyć za broń przeciw niemu); *b)* podbechtać, pobudzić, aliquem in, albo adversus aliquem; in aliquid.

Armorĭcus, a, um, nad morzem leżący, mieszkający, civitates (północne prowincye Gallii).

Armus, i, *m.* łopatka u zwierząt, tudzież przód; 2) ramię.

Arnus, i, *m.* rzeka Etruryi; stąd Arniensis, e, przy rzece Arno leżący.

Aro, 1 orać, arans inventus est; a terram; *przysłowie:* arare litus albo litora, robić co napróżno; w ogólności: zajmować się rolnictwem, żyć z roli, zbierać, plus quam decem medimna ex jugero; quae homines arant; — przenoś. venient rugae, quae tibi corpus arent; a. aequor, mare, aquas, żeglować.

Arpi, orum, *m.* miasto w Apulii; stąd **Arpīnus**, a, um, Arpiński, i Arpini, Arpinowie.

Arpīnum, i, *n.* miasto w Lacyum; stąd **Arpinas**, ātis, Arpinacki; *rzecz.* Arpinates, ium, *m.* Arpinas atis, *n.* posiadłość Cycerona.

Arqu-, patrz -arc.

Arrectus, a, um, postawiony prosto, nastorczony, stromy, arrectiora Alpium.

Arrēpo, repsi, reptum, 3. przyczołgać się; — przenoś. wkradać się, wciskać się, ad amicitiam; animis.

Arreptus, a, um, *imiesł.* patrz Arripio.

Arrētium, ii, *n.* miasto w Etruryi; stąd **Arretīnus**, a, um, Arretyński, i **Arretini**, ōrum, *m.* Arretyńczycy.

Arrīdeo, risi, risum, 2. uśmiechać się do kogo, alicui; — przenoś. o rzeczach, które zadowolenie sprawują, są przyjemne, quod mihi arriserat; *b)* zaśmiać się na co, albo z kim, arrisit juvenis; ridentibus arrident. 2) wyśmiewać, video, quid arriseris; nam si arriderentur.

Arrĭgo, rexi, rectum, 3. podnosić. nastorczyć, arrectae horrore comae (najeżone);—przenoś. podnosić, zachęcać, pobudzać, wzbudzić, dodawać ochoty, aliquem oratione; ad spem erectus; stąd spes arrectae; szczególniéj animum alicujus, dodać serca, odwagi.

Arrĭpio, ripui, reptum, 3. porywać, chwytać, filiam ejus; aliquem medium, chwytać kogo w poły; cohortes(prędko do siebie pociągnąć); id quod in praesentia vestimentorum fuit; manum alicujus, arma, saxum; locum (spiesznie opanować); terram velis (szybko skierować flotę ku-); szczególniéj uderzać po nieprzyjacielsku na kogo, albo na co, attakować, aliquem; castra; oskarżać, obwiniać sądownie, aliquem. — Przenoś. spiesznie chwytać, facultatem, occasio-

nem, prędko objąć, pojąć, sermonem, albo gorliwie, z zapałem wziąć się do czego, literarum studium. *b)* otrzymać, zjednać sobie, przybrać, animum, cognomen ex imaginibus; także nieprawnie sobie przywłaszczyć, sibi imperium.

Arrīsio, ōnis, *ż.* uśmiechanie się.

Arrōdo, rosi, rosum, 3. nadgryźć, nadpsuć; — przenoś. rempublicam, uszkodzić, uszczuplić.

Arrŏgans, tis, dumny, zuchwały, zanadto sobie pozwalający.

Arroganter, *przysł.* zuchwale, dumnie.

Arrŏgantia, ae, *ż.* duma, zuchwalstwo; także: zawziętość, upór, krnąbrność.

Arrŏgātio, ōnis, *ż.* uroczyste przysposobienie kogo dorosłego za własne dziecię.

Arrŏgo, 1. sibi aliquid, sobie coś przywłaszczać; przypisywać, alicui aliquid, komu coś przyznawać, nadawać; pretium chartis. Szczegól. *a)* przyjąć pełnoletniego za dziecię; *b)* przydać, consuli dictatorem, decus imperiis.

Ars, tis, *ż.* sztuka, biegłość, nauka, umiejętność, wiadomość, artes ingenuae, liberales, optimae, sztuki przyzwoite człowiekowi dobrego urodzenia, sztuki piękne, wyzwolone; w przeciwieństwie do sztuk zostawionych niewolnikom, artes sordidae; artes urbanae, znajomość prawa i wymowa; ars disserendi, dyalektyka, sztuka rozumowania; artem factitare albo exercere (zajmować się). Zbiór zasad, prawideł, przepisów, szczególniéj odnoszących się do grammatyki i wymowy, ex arte dicere, scribere aliquid; artes oratoriae, rhetorum artes; *b)* sztuka i zręczność w wykonaniu czego, opus est vel arte vel diligentia; arte canere, laborare; praetiosae artis vasa; medicus eximiae artis; *c)* dzieło sztuki, artium, quas Parrhasius protulit. 2) we względzie moralnym: *a)* sposób postępowania, zwyczaj, usilność, dążność, hac arte; artes bonae malaeque, cnoty i występki; bonae, chwalebne usiłowania; malae, złe nałogi. *b)* środek, zręczność, a. nocendi: consulares a. plany; magicae, podstępy, fortele, zdrady, malae a.; Pelasgae, ars nova.

Arsăces, is, *m.* głowa dynastyi Arsacydów u Partów; stąd **Arsacĭdes**, ae, *m.* Arsacyda, w licz. mn. Arsacidae, arum, Arsacydowie.

Arsia, ae, *ż.* rzeka i miasto w Istryi 2) Arsia silva, w Etruryi.

Arsĭnoē, es, *ż.* imię żeńskie: córka Ptolomeusza Lagusa; córka Ptolomeusza Auleta i siostra Kleopatry. 2) imię miast w Cyrenaice i Cylicyi

Artăbānus, i, *m.* król Partów z rodu Arsacydów.

Artātus, a, um, ścieśniony, ciasny, krótki.

Artaxăta, ae, *ż.* główne miasto W Armenii.

Artaxerxes, is, *m.* dwaj królowie Perscy, jeden A. Macrochir, drugi Mnemon; stąd duo Artaxerxes.

Arte, *przysł.* ciasno, ściśle, wązko, complecti, continere, illigare, collocare, stare; spiritus a. meat (krótki, słaby oddech); dormitare a. (mocno); — przenoś. a. tenere (mocno obstawać); diligere a. (bardzo).

Artĕmīsium, ii, *n.* przylądek wyspy Eubei.

Artēria, ae, *ż.* kanał oddechowy; żyła pulsowa.

Arthrĭtĭcus, a, um, podagryczny. od arthrītis, ĭdis, *ż.* podagra.

Artĭcŭlātim, *przysł.* wyraźnie, wybitnie, metodycznie.

Artĭcŭlus, i, *m.* staw w członkach; crura sine articulis; articulorum

dolores (ból podagryczny, łamanie w stawach); kolanka w źdźble, gałązkach, sarmentorum. 2) w ogóle, członek;—przenoś. *a)* część zdania articulis membrisque distincta oratio; części mowy, articuli orationis. *b)* punkt czasu, chwila, in ipso a. temporis (w stanowczéj chwili); ar. rerum mearum.

Artĭfex, **ĭcis**, *m.* i *ż.* sztukę jaką umiejący, biegły w czém, artifices statuarum, także z in albo ad aliquid, albo z tryb. bezok.; manus a. biegła, wprawna; stilus a. (sztuczny, mistrzowski). 2) *rzecz.* mistrz w jakiéj sztuce, twórca, deus artifex mundi; sprawca w dobréj lub złéj myśli, scelus artificis.

Artĭfĭcĭōse, *przysł.* sztucznie.

Artĭfĭcĭōsus, **a**, um, sztukę znający; sztucznie, stosownie do zasad sztuki wyrobiony, rhetores artificiosissimi; opus artificiosum; ignis; res.

Artĭfĭcium, ii, *n.* sztuka, tenue et leve; opera et artificia, rzemiosła i sztuki (o dziełach sztuki); *a)* spis prawideł jakiéj sztuki, memoriae (sztuka pamiętania); *b)* zdolność, biegłość, wprawa, scientia atque artificia gubernatoris; summum a.; simulacrum singulari artificio perfectum: albo w złej myśli, podstęp, chytrość, artificio vincere, decernere.

Arto, 1. ścieśniać;—przenoś. ograniczać, tempus; in praemiis, in honoribus, omnia.

Artŏlăgănus, i, *m.* placek.

Artus, **a**, um. *a)* ciasny, wązki, obcisły, gęsty, fauces, aditus, theatrum, silvae, toga, vincula, laquei, convivia (kiedy jest za wiele gości); *rzecz.* artum, i, *n.* ciasnota; in artum albo artius coire (ścieśniać się); in artius, in artissimum cogi; in arto; *b)* krótki, mały, mało znaczący, tempora somni; *c)* głęboki, somnus, tenebrae. 2)—przenoś. ograniczony, oszczędny, szczupły, commeatus, annona stąd *a)* mały, petitio (z małą nadzieją); spem in arto ponere (ograniczyć); *b)* kłopotliwy, niepewny, res; artiora fiunt omnia.

Artus, us, *m.* staw, połączenie dwóch członków, dolor artuum; członek;—przenoś. moc, siła, a. sapientiæ.

Arŭla, **ae**, *ż.* ołtarzyk.

Arundĭfer, **ĕra**, **ĕrum**, trzcinę noszący.

Arundĭnĕus, a, um, trzciną zarosły.

Arundo, **ĭnis**, *ż.* trzcina, sitowie; piszczałka, flet; wrzeciono w czółenku u tkaczów; pióro do pisania; strzała; wędka, moderator arundinis, (rybak): konik drewniany; laska na której dzieci jeżdżą, equitare in arundine longa

Aruspex, patrz Haruspex.

Arvæ, ārum, *ż.* miasto w Hirkanii.

Arvālis, e, należący do roli uprawnéj, fratres, zgromadzenie dwunastu kapłanów w Rzymie, którzy corocznie w połowie maja obchodzili uroczyście pola i czynili bogom ofiary dla uproszenia urodzajów.

Arverni, ōrum, *m.* lud w Akwitanii.

Arvīna, **ae**, *ż.* tłustość, sadło. 2) Arvira, ae, *m.* rzymski przydomek.

Arvus, **a**, um, na rolę przeznaczony, ager; stąd *rzecz.* arvum, i, *n.* polę na zasiew przeznaczone, arvo studere, zajmować się uprawą roli; w ogólności: pole, kraina, okolica; pobrzeże;—przenoś. arva Neptunia, morze.

Arx, arcis, *ż.* wyniosłość warowna, twierdza, zamek, arx Capitolii, twierdza; a. Parnassi, szczyt: o zamku niebieskim Jowisza: arx summa, siderea; o niebie: a. aethereae, igneae; o świątyniach:

sacrae: Minervae; o miastach: beatae (Korynt); septem arces, siedm pagórków Rzymu.—Przenoś. *a)* ucieczka, obrona, schronienie, arx omnium gentium, (Rzym); *b)* główny, istotny punkt czego, rzecz celniejsza, in arcem causae invadere; arcem Stoicorum defendis; eloquentiae, szczyt wymowy.

As, assis, *m.* całość, któréj dwunasta część nazywała się uncia, ex asse haeres, dziedzic uniwersalny. Jako moneta: *a)* as, pierwiastkowo funt miedzi, od roku zaś 479 zniżony został i miał wartość tylko dwóch uncyi, ad assem redigere, przywieść do ubóstwa. *b)* jako waga znaczy funt=libra.

Arsanēna, ae, *ż.* kraina Armenii

Ascendo, scendi, scensum, 3. wstępować, włazić, wsiadać, ad murum, in navem, in jugum montis, in equum; montem, ripas, murum, navem; vallum scalis, ripam equo; stąd mons erat ascendendus;—przenoś. ad honores, ad gradum amicitiae, in fortunam; eum gradum (wznieść się do tego stopnia); super aliquem albo aliquid, przewyższyć.

Ascensio, ōnis, *ż.* wstąpienie;—przenoś. wygórowanie, postęp, oratorum.

Ascensus, us, *m.* wstępowanie, podchodzenie do góry, facilis; ascensum dare, praebere, tardare; ascensu aliquem prohibere, scalis ascensus tentare; miejsce którędy się wchodzi, przystęp, ascensus collis (przystęp do); arduus ad nostras munitiones asc.; alio ascensu mittere aliquem;—przenoś. in virtute multi ascensus, stopnie.

Ascia, ae, *ż.* topor, siekiéra.

Ascio, scivi, 4. przyjąć, przybrać, socios.

Ascisco, scīvi, scītum, 3. przyzwać, przybrać, przyjąć, exsulibus omnium civitatum ascitis; aliquem ad hoc sceleris fœdus; aliquem in numerum civium; aliquem in societatem sceleris; superis ascitus (policzony między-); z dwoma przyp. 4mi, aliquem ducem, militem, socium ad bellum, civem (jako obywatela).—Przenoś. peregrinos ritus; amitti civitatem (prawo obywatelskie), Romanam alia ascita (obce przybrawszy); amicitia propter utilitates; ascitus, przybrany, obcy, nienaturalny, lepor. *b)* przyjąć, leges aliquid incognitum, potwierdzić, przystać na co, zezwolić, przypisać; sibi aliquid, sibi sapientiam, także bez sibi, imperium.

Asclēpiădes, ae, *m.* lekarz z Prusy w Bitynii. 2) imię poety. 3) filozof Eretryjski z Fliuntu.

Ascra, ae, *ż.* miasteczko w Boecyi przy Helikonie; stąd Ascraeus, a, um, Askrejski, poeta A. albo samo Ascraeus, Hezyod; Ascraeum carmen, poemat Hezyoda.

Ascribo, scripsi, scriptum, 3. przydać, przypisać, nomen emptioni, aliquid in legem, in legibus; alicui salutem plurimam (kogo serdecznie pozdrowić); causam metus; diem in literis.—Przenoś. przypisac, przyznać, alicui incommodum; sibi titulum regis; 2) przyjąć w poczet, wpisac do liczby, aliquem civitati albo in civitatem; colonos Venusiam, alios legatos; ordinibus deorum, policzyć do rzędu bogów; Scythas Asiae; aliquem ad albo in numerum; aliquem ad amicitiam tertium, przybrać.

Ascriptīcius, a, um, przypisany, zaliczony, dodany, civis.

Ascriptio, ōnis, *ż.* przypisek.

Ascriptor, ōris, *m.* który co popiera, przystaje na co, i na dowód imię swoje podpisuje.

Asculum i, *n.* główne miasto w Picenum; stąd **Asculānus**, a, um, Askulański, i Asculani, orum, *m.* Askulańczycy. 2) miasto w Apulii.
Asdrubal, patrz Hasdrubal.
Asella, ae, *ż.* mała oślica.
Asellus, i, *m.* zdrobn. osiełek. Używa się także w znacz. małéj wartości = vilis asinus. 2) przezwisko Rzymskie.
Asia, ae, *ż.* Azya, jedna z trzech części starego świata, ex Asia in Europam exercitu trajecto; *b)* królestwo Perskie: Europaeque succubuit Asia. *c)* Azya Mniejsza, Asia, quae cis Taurum montem est. *d)* państwo Pergameńskie, także Troada. *e)* nakoniec Rzymska prowincya Azyatycka, t. j. państwo Pergameńskie z krainami Frygią, Myzyą, Karyą i Lidyą. Stąd *a)* **Asiăgĕnes**, is, *m.* przydomek L. Korneliusza Scypiona. *b)* **Asiānus**, a, um, Azyatycki, i **Asiani**, ōrum, *m.* właściwie mieszkańcy prowincyi Azyi, oprócz tego główni dzierżawcy dochodów Azyi, także mówcy odznaczający się azyatycką nadętością, szumnością (Asiaticum orationis genus); Asiane loqui, szumnie mówić. *c)* **Asiātĭcus**, a, um, Azyatycki i Asiaticus, i, *m.* przydomek L. Korneliusza Scypiona. *d)* **Asis**, ĭdis, *ż.* = Asia. *e)* Asius, a, um, Azyjski, Azyatycki, palus i prata (bagnista okolica przy rzece Caystros w Jonii); *f)* Asia nimfa.
Asĭlus, i, *m.* giez.
Asĭna, ae, *ż.* oślica. *b)* Asina, ae, *ż.* rzymskie przezwisko.
Asĭnārius, a, um, i **Asĭnīnus**, a, um, ośli, tyczący się osła.
Asis, Asius, patrz Asia.
Asōpus, i, *m.* rzeka w Beocyi; 2) bożek rzeczny syn Oceana i Irtydy; stąd *a)* **Asopiădes**, ae, *m.* potomek Azopa, Eakus, wnuk Azopa. *b)* **Asopis** ĭdis, *ż.* Azopida (córka Azopa, jak Egina Ewadne) 3) rzeka we Ftyotydzie.
Asōtus i, *m.* marnotrawnik, rozrzutnik.
Asparāgium, ii, *n.* miejsce w Illiryi.
Aspavia, ae, *ż.* miasto w Hiszpanii Betyckiéj.
Aspectābĭlis, e, widomy, widzialny; godzien widzenia.
Aspecto, 1. patrzéć, poglądać, aliquem, aliquid; pod względem okolicy: collis arcem aspectat (leży naprzeciw); — przenoś. uważać, do czego się stosować, jussa.
Aspectus, us, *m.* wejrzenie, rzut oka, uno aspectu; *b)* wzrok, widzenie, amittere aspectum; cadere sub aspectum; venire sub asp. *c)* zakres widzenia, widok, aspectum definire; a. urbis; *d)* pokazanie się, zjawienie się, postać, a. belluae, regis; aspectum sustinere.
Aspello, 1. odganiać, odpędzać.
Aspendos, i, *ż.* miasto w Pamfilii; stąd Aspendinus, a, um, Aspendyjski, z Aspendu pochodzący, i Aspendii, orum, *m.* Aspendyjczycy.
Asper, ĕra, ĕrum, chropowaty, szorstki, nierówny, loca, mons, jugum, silva, ripa; mare a. (burzliwe, gwałtowne); pocula aspera signis (ryte, rznięte); numus a (z niewytartym stęplem); in aspero accipere (w ważnéj monecie); *rzecz.* aspera saxorum; aspera maris; asperrimo hiemis. 2) w odniesieniu do smaku i zapachu: *a)* ostry, cierpki, przykry, szczypiący, sapor; dulce amarum, lene asperum; *b)* do słuchu: dziki, surowy, przykry, vox; stąd o mowie: niegładka, nieokrzesana, oratio; — przenoś. ostry, uszczypliwy, nieprzyjemny, verba, vox, facetiae. 3) — przenoś. *a)* o ludziach, ich charakterze i usposobieniu umysłowém: surowy,

dziki, przykry, monitoribus asper; Lucilius as. (uszczypliwy); ze względu na sposób widzenia rzeczy, zajęcie: okrutny, dziki, groźny, gens bellis aspera; asperrima studiis belli; *b*) o zwierzętach: dziki, okrutny, lupus; *c*) o okolicznościach, mianowicie o wojnie, walce: przykry, trudny, zły, bellum, pugna, oppugnatio; tempora, res; *rzecz.* aspera, orum, *n.* przeciwności. *d*) o sądach i prawach; surowy, ostry, sententia, censura, lex. II) Asper, eri, *m.* Rzymskie przezwisko.

Aspĕre, *przysł.* niegładko, chropowato; — przenoś. dumnie, zuchwale, ad populum loqui; tractare aliquem; surowo, ostro, facere, agere; ostro, cierpko, przykro, scribere de aliquo, albo in aliquem.

Aspergo, spersi, spersum. 3. skrapiać, zrosić, guttam bulbo, pigmenta in tabula; aliquem albo aliquid aliqua re, aram, mensam sanguine: — przenoś. labeculam alicui (oczernić); splendorem vitae maculis (splamić); aspergi infamia (być okrytym niesławą). 2) posypac, glandem bubus; flores; alicui sextulam as. (zapisać); — przenoś. sales orationi (uprzyjemnić mowę); molestiam alicui (sprawić); salem carnibus, olivam sale (posolić); canis aspergitur aetas (siwieje); mendaciunculis aliquid, pododawać kłamstwa.

Aspergo, ĭnis, *ż.* skrapianie; aspergo caedis, poszlaka zabójstwa (krew).

Aspĕrĭtas, ātis, *ż.* chropowatość, niegładkość, szorstkość; przykrość, locorum, saxorum, viarum; a. frigorum, mocne zimno. *b*) w odniesieniu do smaku: cierpkość, szczypiący albo słony smak, [illegible]; *c*) co do słuchu: dzikość, przeraźliwość, soni; *d*) o mowie: cierpkość zelżywość, uszczypliwość, nieprzyjemność, a. contentionis; judicialis verborum; *e*) o ludziach, ich usposobieniu: surowość, hardość, dzikość, naturae; alicujus; *f*) o wojnie: dzikość, srogość, okrucieństwo; *g*) o nieprzyjaznych okolicznościach, dolegliwościach, niedoli; in ea tanta asperitate; in his asperitatibus rerum. *h*) o środkach: surowość, remedii.

Aspernātio, ōnis, *ż.* wzgarda, niechęć, odraza, wstręt.

Aspernor, 1. wzgardliwie odrzucać, pogardzać, lekceważyć, aliquem; munus, conditionem, imperium novum, proditionem; odwracać, odpędzać, furorem et crudelitatem ab oris; z tryb. bezok. odmawiać, nieprzyzwalać; także w znacz. bier. pauper aspernatur; ab omnibus aspernari.

Aspĕro, 1. chropowatém co uczynić, chropowatości nabawić, tabulam lapidibus aut ferro: a. undas (wzburzyć); pugionem, sagittas (zaostrzyć);—przenoś. pobudzić, rozjątrzyć, in saevitiam; iram; powiększyć crimina.

Aspersio ōnis, *ż.* skrapianie, aquæ; potrząsanie.

Asphaltītes lacus albo samo Asphaltites, æ, *m.* jezioro Asfaltskie albo morze Martwe w Palestynie.

Aspĭcio, spexi, spectum, 3. patrzéć, poglądać, wyglądać, zaglądać, spojrzéć, aliquem albo aliquid; ubi ille sæpius appellatus aspexit ac restitit; rectum a.; intro as. Stąd w pewnym zamiarze na coś spoglądać, przypatrywać się czemu, patrzéć za czém, oglądać, situm omnem regionis; currum; non aspicies, ubi —: Bœotiam aspicere jussi; patrzéć na kogo z uszano-

waniem, więcéj cenić, poważać, eum magis milites aspiciebant; genus; znieść czyje wejrzenie, aliquem in acie.—Przenoś. pod względem położenia okolicy: vineas (leży naprzeciw); zwracać na co uwagę, rozważać, badać, aliquid, albo z nast. zdaniem zależném, albo samo asp.: mieć wzgląd na co, ściśle wejrzéć, aspice nos; si genus aspicitur. 2) spostrzedz, ujrzéć, aliquem albo aliquid.

Aspīrātio, ōnis, *ż.* powiewanie, aëris; wyziew, wypuszczanie pary, terrarum. 2) przydech przy wymówieniu głoski, wyraz grammatyczny.

Aspīro, 1. oddychać, wiać, puchać, pulmones aspirantes; auræ aspirant in noctem; tibia aspirat choro (towarzyszy); woń wydawać, wyziewać, amaracus aspirat; — przenoś. być przychylnym, pomagać, wspierać, aspirante fortuna; alicui albo alicui rei. *b*) starać się aby się dostać gdzie, kusić się o co, in curiam; ad pecuniam alicujus; equis Achillis; — przenoś. bellica laude ad aliquem; ad spem consulatus in partem revocandam. 2) przywiewać, ventos alicui;—przenoś. natchnąć, wlać, divinum amorem dictis: tantum ingenii alicui; 3) wydać przydech w wymówieniu głoski, consonantibus, albo samo aspirare.

Aspis, ĭdis, *ż.* żmija, aspidem admovere ad corpus albo sibi admittere.

Aspis, ĭdis, *ż.* patrz Clupea. 2) is, *m.* władca Kataonii w Azyi mniejszéj około r. 374.

Asportātio, ōnis, *ż.* odwóz, przewożenie.

Asporto, 1. odwieźć, przewieźć, unosić, porywać; aliquid secum (zabrać z sobą); sua omnia Trœzena; literas ex Sicilia; s. mulacrum.

Asprētum, i, *n.* chropowacizna, miejsce nierówne, kamieniste, zarosłe.

Assărăcus, i, *m.* syn Trosa, dziad Anchizesa, brat Ganimedesa i Ilusa.

Assecla i assĕcŭla, æ, *m.* towarzysz, należący do orszaku, prætoris; w znaczeniu wzgardliwém: nadskakujący, pasożyt, darmojad.

Assectātio, ōnis, *ż.* ze czcią połączone towarzyszenie komu.

Assectātor, ōris, *m.* towarzyszący komu, idący za kim; stronnik, zwolennik jakiéj nauki: także w znaczeniu wzgardliwém: darmojad.

Assector, 1. towarzyszyć komu, być w czyim orszaku.

Assensio, ōnis, *ż.* przyzwolenie, zgodzenie się na co.

Assensor, ōris, *m.* przyzwalający na co, potakujący.

Assensus, us, *m.* przyzwolenie, zgodzenie się; — przenoś. odbicie się głosu, echo, vox assensu nemorum remugit; zgodność dźwięków, odbicie się głosu, cornua conspirant assensu rauco.

Assentātio, ōnis, *ż.* potakiwanie, pochlebstwo; stąd zdrob. **assentātiuncula, æ,** *ż.* przymilanie się, pochlebstwo.

Assentātor, ōris, *m.* przymilający się, pochlebca.

Assentātōrie, *przysł.* z przymileniem, pochlebnie.

Assentio, sensi, sensum, 4. przyzwalać, przytakiwać, vultu; alicui; z nast. ut; assentiendum est temporibus (należy się stosować do okoliczności); Bibulo assensum est (zgodzono się); często jako czyn bier. assentior, z 4. przyp. rzeczy: cetera assentior Crasso.

Assentor, 1. potakiwaniem pochlebiać, a. nihil (pod żadnym względem); —przenoś. Bajæ nobis assentantur (stosują się do naszego ży-

czenia przez swoją moc uzdrawiającą).

Assĕquor, quutus albo cutus, 3. dociągnąć, doścignąć, dogonić, aliquem, agmen, vehiculum:—przenoś. *a*) dostąpić, otrzymać, osiągnąć, vi, fraude aliquid, gradum honoris, magistratum; plus; illud z ut albo ne. *b*) wyrównać komu w czém, aliquem; merita alicujus, prudentiam, ingenium. *c*) poznać, zrozumiéć, pojąć, animo aliquid, cogitationem alicujus; conjectura aliquid as. odgadnąć.

Asser, ĕris, *m.* pal, belka, słup.

Assĕro, sēvi, situm, 3. siać, sadzić przy czém.

Assĕro, serui, sertum, 3. przymocować, przyłożyć. *a*) aliquem in servitutem, brać jako swoją własność, przez przyłożenie ręki, uznać za niewolnika; w ogóle: przywłaszczyć, przyswoić, sibi patrem Jovem, omnia sibi; libertatem sibi æquam, aliquem cœlo (przyznać komu niebo), w ogóle zapewnić, twierdzić. *b*) aliquem in libertatem, albo in ingenuitatem, albo samo asserere aliquem, kogo przez przyłożenie ręki wolnym ogłosić; asserui me (wyswobodziłem się z niewoli); stąd se ab aliqua re, uwolnić się od czego, zabezpieczyć się; libertatem a. dignitatem a. (bronić).

Assertor, ōris, *m.* dowodzący prawnie wolności czyjéj lub niewoli; w ogóle: zbawca, oswobodziciel, obrońca, dignitatis; a. Hispaniæ contra Romanos.

Asservio, 4. usługi swoje komu ofiarować.

Asservo, 1. strzedz, pilnować, zachować, aliquem albo aliquid; singuli singulos asservandos sibi desumunt: aliquem liberis custodiis.

Assessio, ōnis, *ż.* siedzenie przy kim, pomoc w sądzie.

Assessor, ōris, *m.* siedzący przy kim, pomocnik urzędowy.

Assĕvēranter, *przysł.* upewniając, twierdząc.

Assĕvērātio, ōnis, *ż.* poważne twierdzenie, utrzymywanie czego, uroczyste zapewnienie.

Assĕvēro, 1. uroczyście twierdzić, zapewniać, aliquid, albo z 4 przyp. i tryb. bezok. także de aliqua re; as. gravitatem (przybierać postać).

Assĭdeo, sēdi, sessum, 2. przy kim, albo przy czém siedziéć, alicui; parcus assidet insano (jest bardzo podobny); a. in carcere (przy więźniach) valetudini (ratować chorego) judiciis; gubernaculis (trzymać ster rządu); literis (oddawać się naukom); assidet Jovi (illa majestas, jest przy Jow.) *b*) na jakiém miejscu się zatrzymać, urbis ruinis; często się używa o obleganiu miast, zamków: assederint prope mœnia Romæ; mœnibus assidet hostis; muros; arces; urbs assidetur.

Assido, sēdi, sessum, 3. usiąść, in bibliotheca; super aspidem; dextera Adherbalem assedit (z prawéj strony); simul assidamus; nulla apum assidit in loco inquinato.

Assĭdue, *przysł.* ustawicznie, ciągle.

Assĭduĭtas, ātis, *ż.* ciągła obecność, trzymanie się czyjego towarzystwa, wytrwałość, assiduitatem alicui præbere; assiduitate aliquid consequi, perficere; as. medici; trwałość albo częste powtarzanie rzeczy, pilność, bellorum, molestiarum, epistolarum, exercitationis.

Assĭduus, a, um, o ozdobach: ustawiczny, ciągle obecny, audivi Romæ esse hominem et fuisse assiduum; wytrwały, pilny, agricola, accusator, hostis; o rzeczach: ciągły, ustawiczny, nieprzerwany, imbres, lacrimæ, seditiones, bella, obtestationes; consuetudo, labor, opera.

Assignātio, ōnis, ż. naznaczenie, przeznaczenie komu czego, agrorum; stąd Sullanæ assignationes (podział gruntów).

Assigno, 1. wyznaczać, agros, jumenta, ordinem alicui; szczególniéj w pewnym celu kogoś albo coś oddać, poruczyć, aliquem custodibus: quibus deportanda Romam Juno assignata erat; — przenoś. przysądzić, przyznac, alicui gloriam; culpam fortunæ; culpæ alicujus, quod —; aliquem famæ (publicznie objawić). 2) zapieczętować.

Assĭlio, silŭi, sultum, 4. przyskoczyć, wskakiwać, mœnibus; podmywać, aqua assiliens; — przenoś. nagle przechodzić w mowie do innego przedmiotu, non assiliendum est statim ad illud genus.

Assĭmĭlis, e, podobny, zgodny, z przyp. 2 albo 3.

Assĭmŭlātio, ōnis, *ż.* zbliżenie się mówcy w objawieniu uczuć do widoku słuchaczów.

Assĭmŭlo (assimilo), 1. podobnie przedstawiać, naśladować, literæ omnes assimulatæ: udawać, postać czyją brać na siebie, anum; se amicum; assimulatus, zmyślony, virtus; alia vera, alia assimulata; porównywać, za podobne uważać, porównawczo oznaczyć, naturam; grandia parvis.

Assis, patrz Axis.

Assisto, stĭti, 3. wystąpić, dać się widzieć, ad fores; in conspectu patris; ante aras; propter aquilam, extra regiam, inter ceteros: tribunalibus; — przenoś. pomagać, wspierać, mianowicie w sądzie, alicui. 2) stać, assiste illico; complet querelis nemus assistens; talus rectus assistit; solito assistentes ordine, lecto; divinis.

Asso, 1. piec, przypiekać.

Assŏleo, 2. zwyknąć, ut assolet, jak bywa, jak jest zwyczaj: veritas assolet signa præbere sui.

Assŏno, 1. przyspiewywać komu, odzywać się jak echo, plangentibus assonat Echo.

Assuēfăcio, fēci, factum, 3. przyzwyczajac do czego, ad supplicia patrum plebem; aliquem genere pugnae: nullo officio aut disciplina assuefacti; aliquem operi: z tr. bezok. superari assuefacti; equos eodem vestigio remanere; parere

Assuesco, suēvi, suētum, 3. przyzwyczajać, pluribus mentem; aliquem in hoc unum servitutis genus: pospolicie znaczy: 2) przyzwyczajać się do czego, nawyknąć, ad homines; in hoc; genere pugnæ, sermoni; juxta invia ac devia; z tr. bezok.: fremitum voce vincere assuetus, przyzwyczajony; ad aliquid; in omnia jura: labore assiduo et quotidiano; humori ac frigori: także z 2 przyp. Gallici tumultus; z tr. bezok. rapto vivere, comitari aliquem, adire regem, także z 4 przyp. i tr. bezok.: se nomen ipsum colere; assuetus jako *przym.* zwyczajny, portula; tepor; assueti regis cultores; longius assueto (nadzwyczaj); motus corporum, cibus.

Assuētūdo, ĭnis, *ż.* nawyknienie, przyzwyczajenie, mali (do-); alicujus, obcowanie.

Assuētus, a, um, patrz assuesco.

Assultus, us, *m* napad, najazd, impet.

Assum, affui, adesse, być obecnym; qui aderant (obecni); coram a. (osobiście); a. ad portam, in senatu; funeri, pugnæ, omnibus periculis; o rzeczach: być, morbi, aderant; dona adsunt; adesse (frumentum) dicere, (mówili, że—); usus adest, (potrzeba): auctoritas alicui adest (towarzyszy); wodniesieniu do czasu:

być blizkim, zbliżać się, nadchodzić, aderat judicio dies; adest certamen; finis vitae; discrimen rerum;—przen. adesse animo, uważać, także: być odważnym, miéć przytomność umysłu. 2) być obecnym w pewnym celu, np. przy układzie jako świadek, stąd scribendo a. *b*) dopomódz, służyć, bronić, zasłaniać, ratować, alicui; alicui in consilio; rebus alicujus; in magnis rebus; alicui contra aliquem, (jako obrońca w sądzie); szczególniéj o bóstwach jako życzenie: assis, adeste, i t. p. *c*) wystąpić w duchu nieprzyjaznym, a. infensum, infestum; a. adversus aliquem (należéć do przeciwnego stronnictwa). 3) pokazać się, przybyć, a. ad imperandum; huc adesse; hi ex Africa affuturi videntur; z 3. przyp. aetheriis sedibus; samo a. przybyć, nadciągnąć; a. ad judicium, pokazać się.

Assūmo, sumpsi, sumptum, 3. brać, przybierać, przyjmować, otrzymać, sibi aliquid; sacra Cereris de Graecia; alimenta a ventis; aliquem ducem; aliquam uxorem; aliquem sibi filium, albo in familiam nomenque (przysposobić). — Przenoś. użyć, użytek z czego robić, omnis voluptas assumenda est; artes propter se assumendas; *b*) sibi, coś sobie przybrać, przyswoić, przypisać, si id mihi assumo; nihil ex fastu regis; sibi licentiam; nomen regis. 2) przybrać, wziąć z sobą, na swoją stronę przeciągnąć, legiones, milites, octo juvenes;—przenoś. assumere aliquantum jam etiam noctis; si quis in aliqua arte excellens aliam quoque artem sibi assumpserit; w logice: do wniosku dodać zdanie mniejsze; a w grammatyce: assumpta verba, są przymiotniki, albo wyrażenia przenośne.

Assumptio, ōnis, *ż*., przybranie, przyjęcie; w logice: zdanie mniejsze.

Assumptīvus, a, um, przybierający, causa, sprawa, któréj ważność wspiera się na dowodach branych skąd inąd.

Assuo, sui, sūtum. 3, przyszywać, łatać.

Assurgo, surrexi, surrectum, 3, wstać, powstać, podnieść się, e morbo; zamierzyć się, zapędzić się do bicia, zamach czynić (in clipeum i dextrā as); podnieść się dla okazania czci, uszanowania, viro chorus assurrexerit; stąd poet. vinis (zrobić pierwszeństwo); o miejscowości: wznosić się, Delos assurgit; colles; o roślinach: seges, arbor; o budowlach: turres; o gwiazdach: Orion; o śniegu: septem assurgit in ulnas;—przenoś. assurgunt irae (gniew się sroży, zapała); a. querelis (rozwodzić się z żalami); o poet. i krasom. wzniosłości: raro assurgit Hesiodus.

Assus, a, um, suchy, sol (słońce, na które się wystawiano bez poprzedniéj kąpieli lub namaszczania); stąd assa, orum, *n*. łaźnia parowa, sucha wanna; duszony, smażony, pieczony, vitulinum assum, bubulum; stąd, assa, orum, pieczone, smażone.

Assyria, ae, *ż*. kraina w Azyi; stąd Assyrius, a, um, Assyryjski; Assyrii, orum, *m*. Assyryjczycy; u poetów Assyrius używa się za medyjski, fenicki, palestyński, frygijski, indyjski.

Ast, używańsze u poetów zamiast at, lecz, jednak.

Asta, ae, *ż*. miasto w Hiszpanii betyckiéj; stąd Astensis, e, Asteński.

Astăcĭdes, ae, *m*. syn Astaka: Melanippus.

Astăpa, ae, *ż*. miasto w Hiszpanii betyckiéj.

Asterte, es, *ż*. Fenicka i Syryjska bogini.

Astĕria, ae, albo -e es, *ż*. córka Coeusa i Feby. 2) imie żeńskie.

Asterno, 3. kłaść, rozciągać co przed kim, zaścielać; bier. leżéć rozciągnionym.

Astĭpŭlātor, ōris, *m*. ten, który przy uroczystym układzie bywał powołany, aby późniéj jako świadek mógł wystąpić; taki, który na czyje zdanie przyzwala.

Astĭpŭlor, 1, zgadzać się z kim, pomagać, alicui.

Astĭtuo, stitui, stitūtum, 3, przystawić, ad lectum.

Asto, stiti, 1, stać przy czém albo przy kim, utroque latere astantibus; astante ipso; proxime; ad aditum; ante portam; supra caput in conspectu; mensae; 2) jeżyć się, squamae astantes.

Astraea, ae, *ż*., bogini sprawiedliwości.

Astraeus, i, *m*. Tytan, ojciec wiatrów, których ztąd nazywano fratres Astraei.

Astrĕpo, strepui, strepĭtum, 3, krzycząc pochwalać, objawiać zadowolenie. 2) w znacz. przechod. przyjmować co z okrzykiem zadowolenia, a. aliquid: także: zagłuszać, aures precibus.

Astricte, *przysł.* dosadnie, dobitnie, krótko.

Astrictus, a, um, ścieśniony, ciasny; limen; aqua as. gelu (zamarzła); non a. soccus (nie dobrze leżący, mówi się o niedbałym sposobie pisania); mos ast. skąpy, ograniczony (sposób życia); eloquentia, zwięzła, krótka; numeris astrictior (poeta).

Astringo, strinxi, strictum, 3 mocno wiązać, ściągać, vinculum, seriem vinculorum pedes astricti crepidis; alvum (zatkać, zatwardzać); corpus (zaziębić); imbrem, nives, humum gelu (zamrozić); — przenoś. skrócić, argumenta. 2) mocno przywiązać, aliquem ad statuam; ad columnam; spoić, opus bitumine; — przenoś. wzmocnić, fidem, servitutem; związać, zobowiązać, aliquem conditionibus; lege; religione deūm astringi; sacris; stać się winnym, se scelere a.

Astrŏlŏgia, ae, *ż*. nauka gwiazdarska.

Astrŏlogus, i, *m*. zajmujący się wyrachowaniem obrotu ciał niebieskich (astronom), i sądzący z gwiazd o rzeczach ziemskich (astrolog).

Astrum, i, *n*. gwiazda, gwiazdozbiór; — przenoś. tollere in astra, albo ad a. albo educere in a. wynosić pod niebiosa, uwielbiać, wywyższać pochwałami; sic itur ad astra (tak się dostępuje nieśmiertelnéj chwały); ex astris decidere (znaczenie i sławę utracić).

Astruo, struxi, structum, 3. przybudować, dodać w budowie, gradus; — przenoś. dodać, powiększyć; vix quidquam gloriae ejus; alicui laudem; ad necem utriusque parentis caedem fratris; victorias; formae animum (ożywić); doliczyć, aliquem priorum aetati. 2) zaopatrzyć w co, nakryć, contignationem laterculo; — przenoś. obarczyć, aliquem falsis criminibus.

Astu albo asty, *n*. miasto, mianowicie Ateny; astu venire, accedere.

Astupeo, stupui, 2. zdumiewać się, divitiis.

Astūra, e, *ż*. rzeka w Lacyum i miasto tegoż nazwiska. 2) rzeka w Hiszpanii tarrakoneńskiéj.

Astur, is, *m*. Asturyjczyk, albo *przym*. Asturyjski, w liczbie mn.

Astures, um, *m*. Asturyjczycy, mieszkańcy kraju zwanego Asturia, ae *ż*. w Hiszpanii; stąd *a*) Asturĭcus, a, um, asturyjski i Asturicus, i, *m*. jako przydomek, *b*) Asturco, ōnis, *m*. koń asturyjski.

Astus, us, *m*. chytrość, przebiegłość, kłamstwo, podstęp wojenny.

Astūte, *przysł*., chytro, podstępnie.

Astūtia, ae, *ż*. chytrość, podstęp.

Astūtus, a, um, przebiegły, obrotny, chytry.

Asty, *n*. patrz Astu.

Astyănax, actis, *m*. syn Hektora i Andromachy. 2) aktor tragiczny

Astypălaea, ae, *ż*. jedna z wysp Sporadyjskich z miastem tegoż imienia; stąd *a*) Astypalaeenses, ium, *m*. Astypaleńczycy. *b*) Astypaleius, a, um, Astypaleński.

Asylum, i, *n*. miejsce ucieczki, schronienia dla winowajców, gdzie nie mogli być chwytani.

At, dawne: ast, *spój*. lecz, ale, przynajmniej, łączy odmienne albo przeciwne myśli, używa się przy przejściu do innego przedmiotu, przy zarzutach, zbijaniu, nadmienianiu, prośbach, życzeniach, groźbach, z poprzedzającém si, etsi: si te nulla imago movet, at ramum hunc agnoscas (przynajmniej uznaj); si- at certe (saltem); etsi- at tamen; w wykrzyknieniu: ach! bodaj! At tibi di persolvant grates dignas. Virg. Aen. II. 535.

Atăbulus, i, *m*. wiatr suchy, właściwy Apulii.

Atălanta, ae, *ż*. sławna łowczyni, matka Partenopea (Atalantiades); stąd Atalantaeus, albo -eus, a, um, atalantejski.

Atălanta, ae, *ż*. wyspa przy Eubei.

Atăvus, i, *m* prapradziad, w licz. mn. przodkowie.

Ategua, ae *ż*. miasto w Hiszpanii [betyckiéj.

Atella, ae, *ż*. miasto w Kampanii; stąd Atellanus, a, um, atellański; fabula A. albo samo Atellana, rodzaj dramatu treści żartobliwéj, w którym szlachetniejsza nawet młodzież rzymska występowała; *rzeczow*. Atellanus, i, *m*. aktor sztuki Atellana zwanéj, i Atellani, orum, *m*. mieszkańcy Atelli b) **Atellanĭcus**, i Atellanius, a, um, do Atellańskich widowisk należący, atellański.

Ater, atra, atrum, czarny, ciemny, color, nemus; odor (wielki dym, para), mare (burzliwe), filius (murzyn); lictores (czarno ubrani); — przenoś. ciemny, smutny, straszny, nieszczęśliwy, cupressus, Styx, serpens; dies, mors, cura, timor i t. p., nieżyczliwy, zjadliwy, złośliwy, versus; atro dente petere aliquem; ciemny, trudny do zrozumienia, Lycophron.

Aternum, i, *n*. miasto przy rzece Aternus w Samnium.

Athămānes, um, *m*. Atamanowie mieszkańcy Atamanii krainy w Epirze. Stąd Athamanis, ĭdis, *ż*. Atamanka.

Athămas, antis, *m*. syn Eola, ojciec Fryksusa, Helli, Melicerta i Learcha. Stąd *a*) Athamanteus, a, um, atamantejski. *b*) Athamantiades, ae, *m*. potomek Atamasa = Palemon. *c*) Athamantis, ĭdis, *ż*., córka Atamasa=Helle.

Athanagia, ae, *ż*. miejsce Ilergetów w Hiszpanii tarrakoneńskiéj.

Athenae, arum, *ż*., główne miasto Attyki; stąd Atheniensis, e, ateński, i *rzeczow*. Ateńczyk.

Athēnaeum, i, *n*. świątynia Minerwy w Atenach; *b*) szkoła w Rzymie, założona przez cesarza Hadryana. *c*) zamek w Atamanii.

Athēnio, onis, *m*. dowódzca niewolników w drugiém sycylijskiém powstaniu.

Athēnodōrus, i, *m.* stoicki filozof z Tarsos, uczeń Pozydoniusza.
Atheos, i, *m.*, bezbożnik, ateusz.
Athēsis, is, *m.* Adiga.
Athlēta, ae, *m.* zapaśnik, szermierz; stąd athleticus, a, um, szermierski.
Athos, albo Atho, *m.* góra w Macedonii.
Atil- patrz Attil-
Atīna, ae, *ż.* miasto w Lacyum; stąd Atinas, ātis, *m.* atynacki, in Atinati (agro) w Atynackiém; Atinates, um, *m.* Atynaci.
Atinius, patrz Attinius.
Atintānia, ae, *ż.* kraina Atintanów ludu w Illiryi.
Atius, patrz Attius.
Atlas, antis, król Maurytanii, od Perseusza, któremu gościnnego przyjęcia odmówił, przemieniony w górę tegoż nazwiska w Maurytanii, ojciec Plejad i Hyad. Stąd *a)* Atlantēus, a, um, do Atlasa należący, Plejades; albo zachodnio-afrykański, libijski, finis. *b)* Atlantiacus, a, um, litus. *c)* **Atlantiădes**, ae, *m.* potomek Atlasa (Merkury i Hermafrodyt); *d)* Atlantias, ădis, *ż.* córka Atlasa; *e)* Atlanticus, a, um, Atlantycki, zachodnio-afrykański, libijski, mare; *f)* Atlantis, ĭdis, *ż.* pochodząca od Atlasa (Elektra, jedna z Plejad) w liczb. mn. Atlantides, um, *ż.* Plejady i Hyady; silva Atlantis, las cytrynowy na górze Atlas.
Atŏmus, i, *ż.* proszek najdrobniejszy nie dający się dzielić na części, atom.
Atque, albo ac, *spój.* łączy 1) pojedyńcze wyrazy: i, a do tego, a przytém, sub dictaturae nomine atque honore; civitatem antiquissimam atque ditissimam; vigesimo atque octogesimo die; invitavit atque rapuit; tranquille atque moderate; rzadko atque-atque-, zamiast et- et-; przy dołączeniu mocniejszego wyobrażenia: a nawet, co większa, rem difficilem atque omnium difficillimam; si hoc dissuadere est, ac non disturbare ac pervertere; duabus missis cohortibus a Caesare, atque his primis legionum duarum; magna diis habenda est gratia, atque huic Jovi. Przy porównaniach: jak, po wyrazach aeque, simul, idem, par, similis, totidem, aliter, alius, secus i t. p., ex iisdem locis atque-; trucidant inermes juxta atque armatos; cum totidem navibus atque erat profectus; aequam partem tibi sumpseris, atque populo dederis; po stop. wyż. arctius atque hedera procera astringitur ilex; non pejus cruciaverit, atque hic; 2) całe zdania: i i tak, właśnie tak, atque hic, haec, hoc; ac ne-; przy dołączeniu mocniejszego zdania: a nawet, szczególniej, zwłaszcza, atque hic, is, idem i t. p.; przy dodaniu zdania przeciwnego: jednak, przeciez, wszelako, atque illis hoc commentum placet; przy dalszym ciągu opowiadania dla okazania związku myśli: a więc, a tak, a przeto, zatém; osobliwie *a)* przy porównaniach: atque, ut-si, ac velut-si i t. p. tak właśnie jak, ac veluti magno in populo, quum-; *b)* przy okazaniu stosunków czasu: zaraz, wnet, skoro tylko, deperit te, atque hodie primum vidit; simul ac primium ei occasio visa est.
Atqui, *spój.* jednak, ale jednak; czasem służy do potwierdzenia tego, co poprzedziło: i owszem; atqui si, jeżeli więc właśnie.
Atrac-, patrz Atrax.
Atrāmentum, i, *n.* farba płynna czarna, sepiae; czernidło jakiekol-

wiek sztucznie przyrządzone: atrament, a. temperare; sutorium, szewckie, koperwas; *przysłowie*: atramento sutorio absolutus, uwolniony hańbiącym wyrokiem.

Atratus, a, um, czarnym kolorem pokryty, żałobę noszący.

Atrătus, i, *m.*, rzeczka we Włoszech.

Atrax, ăcis, *ż.* miasto w Tessalii; stąd *a*) Atracius, a, um, atracki, tessalski. *b*) Atracides, ae, *m.* Atracida (Caeneus). *c*) Atraic ĭdis, *ż.* kobieta z miasta Atrax pochodząca (Hippodamia).

Atrĕbătes, um, *m.* lud w Gallii belgijskiéj, w licz. poj. Atrebas, Atrebata.

Atreus, ei, *m.* syn Pelopsa i Hippodamii, ojciec Agamemnona i Menelausa, król Argos i Myceny. Stąd Atrides, ii- a, ae, *m.* Atryda, w licz. mn. Atrydzi (Agamemnon i Menelaus).

Atriensis, is, *m.* odźwierny, dozorca domu.

Atriŏlum, i, *n.* przysionek, sionka.

Atrium, ii, *n.* plac wewnątrz domu przy wejściu, galerya przeddomowa, przedpokój, gdzie się znajdowały obrazy, popiersia i posągi przodków; miejsce zebrania familijnego, gdzie pod okiem gospodyni domu pracowały niewiasty. Korneliusz N. w przem. nazywa to miejsce primus locus aedium; w gmachach publicznych, miejsce do sprzedaży, atria auctionaria; poet. dom cały.

Atrius, ii, *m.* rzymskie imię wł.

Atrŏcĭtas, atis, *ż.* okropność, surowość, zgroza, szkaradność, okrucieństwo, srogość, facti, sceleris, criminis, poenae; dzikość, szorstkość, animi, morum; także surowość, nieugiętość filozofów i prawników.

Atrŏcĭter, *przysł.* srogo, okrutnie dicere, agere, in aliquem saevire; aliquid accipere (z wielką niechęcią, niezadowoleniem.

Atrox, ocis, srogi, okropny, okrutny, nieludzki, straszny, szkaradny, hora Caniculae, hiems, res, facinus, caedes, bellum, certamen, imperium, responsum, literae; nihil unquam atrox ausus est; o osobach i ich charakterze: dziki, niepokonany, nieposkromiony, gniewny, zapamiętały, ponury, zuchwały, nieugięty; o mowie: przykra, szorstka, grożąca, popędliwa.

Atta, ae, *m.* rzymskie przezwisko.

Attăgen, enis, *m.* jarząbek.

Attălenses, ium, *m.* mieszkańcy miasta Attalii w Pamfilii.

Attălus, i, *m.* imię kilku królów Pergamu; stąd Attalicus, a, um, attalicki, urbes (pergameńskie), vestes, wspaniałe, kosztowne, złotem przeszywane, wynalazek Attala Filometora; stąd conditiones at. (bardzo świetne. *b*) Attalis, ĭdis, *ż.* stowarzyszenie attalskie.

Attămen, *spój.* przecie, jednakże, wszelako.

Attămino, 1. zhańbić, zbezcześcić, splamić.

Attendo, tendi, tentum, 3. wyprężać, natężać, rozpościerać, arcum; signum ad aliquid; — przenoś natężać słuch, uwagę, uważać, myśléć o czém, aurem, animum ad cavendum (mieć się na ostrożności; alicui rei, albo samo att.; attendere de necessitate; att. eloquentiae (przykładać się).

Attente, *przysł.* bacznie, uważnie, pilnie.

Attentio, onis, baczność, pilność przyłożenie się do czego, animi, albo samo att.

Attento, 1. nastawać, nacierać, na-

próbę wystawiać, urbem; — przenoś. starać się osłabić, jura.

Attentus, a, um, natężony, baczny, uważny, animus, cogitatio, auditor, z 3 przyp. zapobiegliwy, mocno czém zajęty, pilny, a. quaesitis; pater familias, vita

Attĕnuāte, *przysł.* po prostu, bez ozdoby.

Attĕnuātio, onis, *ż.* wycieńczenie, zmniejszenie, *b*) verborum, prosty wykład bez ozdoby.

Attĕnuātus, a, um, *a*) wycieńczony, skrócony, krótki; chudy, nieozdobny; *b*) słaby, vox, acclamatio; uszczuplony, fortuna; wymuszony, oratio.

Attenuo, 1. wycieńczyć, uszczuplić; — przenoś. osłabić, zmniejszyć, legionem proeliis, at. vires, bellum, curas; poniżyć, w niekorzystném świetle postawić, aliquem albo aliquid.

Attĕro, trivi, tritum, 3, *a*) wycierać, se spinetis; caudam, ruszać ogonem, łasić się; manus opere, nagnieść;—przen. osłabić, zmniejszyć, wyczerpać, opes, copias proeliis; atteri, doznać poniżenia w swojéj godności: *b*) rozetrzeć, atterendo cibo; podeptać, potłuc, zgnieść, herbam; — przenoś. znieść ze szczętem, zniszczyć, attriti ingenti internecione.

Attestor, 1. zaświadczać, potwierdzać, attestante memoria; hoc attestatur Aesopi fabula.

Attexo, texui, textum, 3. przyprawić, dorobić, przyplatać, doprząść, spleść, loricae ex cratibus attexuntur; dodać, partem mortalem ad id, quod immortale erit.

Atthis, idis, *ż.* Attycka, *rzeczow.* Attyka. *b*) mieszkanka Aten, przyjaciołka Safony.

Attiānus, a, um, patrz Attius.

Attĭcus, a, um, Attycki, terra; *rzeczow.* Attica, ae, *ż.*, kraina środkowéj Grecyi; Atticus, i, *m.* przydomek (M. Pomponius); Attici, orum, *m.* Attycy, Ateńczycy. *b*) we względzie przedstawienia attyckiego w naukach i sztukach: prosty, piękny, delikatny, lepos Atticus; stąd Atticum, sposób wyrażenia Attycki i Atticismus, i, *m.* Attici, orum, *m.* mówcy ateńscy.

Attīlius, a, um, imię rzymskiego rodu; stąd Attilianus, a, um, attyliański, należący do Attyliusza.

Attĭneo, tinui, tentum, 2. trzymać zatrzymać, przytrzymać, aliquem, dextram alicujus vi; aliquem spo pacis (mamić, łudzić); ripam Danubii (wzmocnić). 2. nieprzech. o narodach pod względem ich położenia: ciągnąć się, rozszerzać się, graniczyć, Scythae ad Tanain attinent;—przenoś. należéć, tyczyć się, quod ad me, albo me att.; attinet aliquid, albo att z try. bez., być przydatném, potrzebném, quid att. plura dicere.

Attingo, tigi, tactum, 3. dotykać się, terram prioribus pedibus, *a*) mianowicie dla osiągnienia pewnego celu, pulsum venarum albo venam; aliquem digito uno (choćby jednym palcem się dotknąć w zamiarze obrażenia go czynnie); si Vertinus attingeretur; de praeda teruncium, albo arma (dotknąć się, aby sobie przywłaszczyć); graminis herbam (jeść); *b*) osiągnąć co, dojść do czego; Britanniam, Siciliam; septuagenariam aetatem; graniczyć, być ościennym, Ciliciam, Madenam, Oceanum, Rhenum. *c*)— przenoś. dolor at. me, czuję boleść; voluptas; summas res at. (w krótkości coś opisać, rzeczy ważniejszych tylko dotknąć); wziąć się do czego, rempublicam, rem militarem, Graecas

literas leviter at., (powierzchownie uczyć się po grecku); poeticen; aliquem cognatione at. (być spokrewnionym; necessitudine (być w blizkich stosunkach, w zażyłości).

Attīnius, a, um, nazwisko rodu rzymskiego; także *przym.* Attyński.

Attius, nazwisko rodu rzymskiego, poeta Atius około r. 150 przed Chr., wieszcz (augur), Attius Naevius, praetor w Afryce P. Attius Varus. Stąd Attianus, a, um, należący do Acyusza.

Attollo, 3. podnosić, manus ad coelum; oculos (humo); brachia, caput; aliquem; se in auras; se in aegrum femur.—przenoś. vocem; supra modum sermonis attolli; famam a. (powiększać), nomen ad sidera (ubóstwiać); cuncta in majus; rempublicam bello et armis (rozszerzać); animos ad spem consulatus (pysznić się); aliquem laudibus, chwalić; 2) o budowlach: wznosić, molem, arcem tectis; turres. *b)* o górach: wznosić się, mons in coelum attollitur; o przedmiotach, które się coraz wyższemi wydają w miarę zbliżania się do nich, attollit se Lacinia.

Attondeo, tondi, tonsum. 2. strzydz, przystrzygać, obcinać, caput, oves, vitem; ogryzać, capellae virgulta; - przenoś. osłabiać, zmniejszać, laus attonsa.

Attŏnitus, a, um, jakby piorunem tknięty, odurzony, osłupiony, zachwiany, przerażony, zmysłów pozbawiony, attonito similis; mulier attonitae mentis; vigiles a.; miraculo, clamoribus, vino; przerażający, metus, curae;—przenoś. natchniony, zachwycony, vates.

Attŏno, tonui, tonitum, 1. uderzyć piorunem, osłupić, ogłuszyć, wprawić w zadumienie.

Attorqueo, torsi, tortum, 2. wywijać, attorquens jaculum.

Attrăho, traxi, tractum 3. przyciągać, magnes at. ferrum; lora, natężać; arcum; aliquem Romam; aliquem ad se;— przenoś. wciągnąć wprowadzić, ad amicitiam, ad negotium.

Attrectatus, us, *m.* dotykanie, głaskanie.

Attrecto, 1. dotykać się, brać w ręce, aliquem, librum; szczególniéj w zamiarze przywłaszczenia sobie, regias gazas, fasces securresque; —przenoś. zająć się czém, przedsięwziąć, aliquid.

Attrĭbuo, tribui, tributum, 3. wydzielić, wyznaczyć, nadać, equos, ordines centurionibus; provinciam, curam rei, locum; ternos (asses) alicui rei (jako daninę, jako pobor nałożyć); attributi, dłużnicy, do których kto otrzymał przekaz; dodać komu do posług, pomocy, alicui delectos; Sempronium at.; komu coś pod dozór, kierunek, przewodnictwo oddać, mianowicie żołnierzy, okręty, miasto, prowincyą i t. p. podobnież lud albo naczelnika pod czyją władzę poddać, wcielić, insula Rhodiis attributa; qui Rhemis attributi erant; civitati populum. — przenoś. udzielić, wlać, timor, quem mihi natura attribuit; senae horae in orbem operi attributae sunt; przydać, przyłączyć, ad amissionem ceterorum amicorum miseriam nostram. Komu coś przyznawać, przypisywać, jako skutek albo winę, bonos exitus diis, aliis causam calamitatis, aliquid sibi soli; we względzie gram.: przyznać komu albo czemu jaki przymiot, alicui, alicui rei, attribui, attributum esse.

Attrĭbūtio, onis, *ż.* przysądzenie, przyznanie; przekaz.

Attrītus, a, um, wytarty, mentum attritius (u posągu); — przenoś. frons at., wytarte czoło; opes, zmniejszone, zniszczone.

Atys, yos, *m*. naczelnik *a*) rodu królów Lidyjskich, którzy stąd Atyadae nazywają się. *b*) rodu Atia.

Auceps, cupis, *m*. ptasznik; — przenoś. podchwytujący co, ubiegający się zbytecznie za czém, syllabarum.

Auctio, ōnis, *ż*. pomnożenie, przedaż publiczna.

Auctiōnārius, a, um, do przedaży służący.

Auctiōnor, 1. wystawić na przedaż publiczną.

Auctito, i aucto, 1. przyczyniać, pomnażać.

Auctor, oris, *m*. i *ż*. sprawca, twórca, dawca, vulneris; statua incerti auctoris; sermonis; cladis; pisarz, autor, malae latinitatis; ojciec, generis; mihi Tantalus auctor; opowiadacz, vani sermonis; inter auctores discrepat; doradzca, me auctore; auctor tibi sum: auctor legis; przewodnik, przywódzca, senatus; consilii publici; wzór, virtutum omnium auctor; opiekun, mulier nullo auctore; poręczyciel, rumor erat, auctor erat nemo; przy przedaży: przedawca, jeżeli to, co sprzedaje, jest jego własnością, auctor primus; poręczyciel, jeżeli daje rękojmię, auctor secundus; auctor fundi, a malo auctore emere, świadek, opiekun przy zawarciu ślubów małżeńskich, nuptiarum auctor.

Auctōrāmentum, i, *n*. zadatek, pieniądze za najem, nagroda za usługę; umowa, podjęcie się służenia za pieniądze.

Auctōritas, atis, *ż*. wynalezienie, a. alicujus et inventio. 2) przywództwo, ad a. alicujus se conferre; wzór, majorum; powaga, rada, uchwała, senatus; znaczenie, wpływ, auctoritate valere, posse, superare, anteire, praestare; moc, władza, legum dandarum; prawo własności, fundi.

Auctōro, 1. najmować za opłatę; se, zobowiązywać się, szczególniéj o szermierzach, eas auctoratus uri; — przenoś. zgotować, mortem sibi a.

Auctumnālis, e, jesienny.

Auctumnus, i, *m*. jesień, poet. septem auctumni, siedm lat.

Auctumnus, a, um, jesienny, frigus, tempus.

Auctus, a, um, stop. wyż. auctior, powiększony, pomnożony, honoribus, obsypany godnościami, filiolo, obdarzony synem.

Auctus, us, *m*. przybywanie, pomnożenie.

Aucŭpium, ii, *n*. myślistwo na ptaki; — przenoś. chwytanie za słówka, au. verborum; delectationis a., chęć przypodobania się.

Aucŭpor, 1. łowić ptaki; — przen. podchwytywać, czatować na co, uganiać się za czém, verba, gratiam.

Audācia, ae, *ż*. śmiałość, odwaga, męztwo, zuchwałość; w liczb. mn zuchwałe czyny.

Audāciter, albo częściéj audacter, *przysł*. śmiało, odważnie, zuchwale, stop. wyż. audacius, za śmiało, śmieléj, audacius transferre verba, nadużywać przenośni.

Audax, acis, śmiały, odważny, nieustraszony, zuchwały, a. animi; viribus; omnia perpeti.

Audens, tis, śmiały odważający się, zuchwały.

Audeo, ausus, 2. śmiéć, odważać się, non audeam confiteri; audere facinus; talia; in re militari nihil omnino ausus; scelus; extrema; in proelia; czasem samo au; także biernie: multa dolo audebantur,

dopuszczano się wielu podstępów, Liv. 29. 9.

Audiens, tis, posłuszny, dicto audientem esse alicui; audiens dicto jussis magistratuum. *k*) *rzeczow.* słuchacz.

Audientia, ae, *ż.* posłuchanie, uwaga, audientiam facere sibi, albo orationi, zrobić to, żeby słuchacze pilnie uważali.

Audio, audivi, albo audii, 4. słyszéć, słuchać, przysłuchiwać się, id ut audivit; hac re audita; nequè ullo tempore tanta maritima tempestas audita est (nie słyszano o-); aliquem querentem; vere gloriantem; i tak zwykle z imiesł. cz. teraź.; z prz. 4 i tr. bez.: audierunt, muros instrui; bier. Caesar a Gergovia discessisse audiebatur; de aliquo albo aliqua re (o kim, o czém); ex aliquo, albo ab aliquo (od kogo) rzadko de aliquo: in aliquem (coś złego o kim); ex quo loco posset audiri, si quis quid loqueretur cum Argilio; samo audito, po odebraniu wiadomości. Szczególne mówienia sposoby: *a*) o pogłosce, wieści: hoc non auditum, sed cognitum praedicamus; auditi, ci, którzy tylko z wieści są znani *b*) o wziętości: być nazwanym, rex paterque audisti; stąd bene, male a. zasłużyć na dobre lub złe mniemanie. *c*) domyślać się. 2) przysłuchiwać się, słuchać, acroama; audiente populo; studiosus audiendi; legatos, legationem; aliquem, albo de re, albo aliquid; o sędziach: słuchać, badać, audire aliquem; o uczniach: słuchać czyjéj nauki; aliquem albo aliquid; o bogach i ludziach: wysłuchać; audire, zgadzać się na co; audio, pozwalam, dobrze: słuchać, być posłusznym, aliquem; poet. nec audit currus habenas

Audītio, onis, *ż.* słuchanie, fabularum; odczyt, lekcya, obire auditiones; *b*) słyszenie, wieść, pogłoska, a. levem pro re comperta habere.

Audītor, oris, słuchacz, uczeń.

Audītōrium, ii, sala, miejsce do słuchania; słuchacze.

Audītus, us, *m.* słuchanie, słyszenie; słuch; przysłuchiwanie się.

Aŭfero, abstuli, ablatum, auferre, wziąć, unosić, uprzątać, zabierać, stercus ab janua; multa domum; o rzekach i wiatrach: unosić, porywać, auferor in scopulos; in silvam; auferri in ortus. W dobréj lub złéj myśli: zabrać, rabować, łupić, kraść, pecuniam, pecuniam de aerario; vasa ab aliquo; caput alicui (uciąć); vitam alicui (wydrzeć, odebrać); oculos alicui (omamić, oszukać), — przenoś. *a* auferre curas, metum. auferri periculo; *b*) sprzątnąć, zniszczyć, zgubić, mors Achillem abstulit; Ardeam ignis abstulit — przenoś. *a*) zwabić, zjęcić, uwieść, ne te auferant aliorum consilia; *b*) unieść, otrzymać, ocalić, zachować, ochronić, caput incolume ore; praemium; paucos dies ab aliquo; responsum ab aliquo; doprowadzić do tego stopnia z ut, abstulisti, ut in foro statuerent; *c*) usunąć, aufer insolentiam; z tryb. b.: przestać, aufer me vultu terrere; aufer te, wynoś się, zabieraj się.

Aufidēna, ae, *ż.* miasto w Samnium.

Aufidius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd Aufidianus, a, um, Aufidyański, do Aufidyusza należący.

Aufidus, i, *m.* rzeka w Apulii.

Aufugio, 3. uciekać.

Auge, es, albo Augea, ae, *ż.* matka Telefa

Augeas, patrz Augias.

Augeo, auxi, auctum, 2. powiększać, pomnażać, podwyższać, opes, divitias, possessiones, numerum i t. p. aras donis (pomnażać liczbę darów). — Przenoś. *a)* w ogóle: dolores, luxuriam, benevolentiam, animum alicujus (dodawać odwagi), metum, gloriam virtutibus i t. p.; *b)* przez mowę powiększać, w gorszém świetle przedstawiać, vim hostium; albo uwielbiać, podnosić, uświetniać, munus suum, rem laudando; *c)* obsypać bogato, obficie zaopatrzyć, zbogacić, aliquem agro, divitiis, copiis, scientia; augeri honore, liberalitate; także bez 6 przyp. komuś do majątku, znaczenia, godności dopomódz, wznieść, dźwignąć, te semper augendum atque ornandum putavi; auctus adjutusque a Demosthene; 2) nieprzech. wzrastać, wzmagać się, augent labores. Lucr. II, 1163.

Augesco, 3. rość, zwiększać się.

Augīas, i Augeas, ae, *m.* król Elidy.

Augur, ŭris, *m.* wieszcz, członek zgromadzenia kapłanów, którzy z lotu ptaków, śpiewu, chciwości jedzenia przepowiadali przyszłość; 2) w ogóle każdy wieszcz i wieszczka.

Augŭrālis, e, do wieszcza lub wieszczenia należący, libri au., lituus au., laska, stąd augurale, is, *n.* miejsce w obozie, w namiocie wodza, gdzie brano wieszczby, także sam namiot wodza.

Augŭrātus, us, *m.* nauka albo godność augura.

Augŭrium, ii, *n.* wieszczbiarstwo, wróżenie z ptaków, a. capere; aliquid augurio experiri; auguria salutis (tyczące się pomyślności kraju); znajomość augurów, sztuka przepowiadania, tudzież znaki, cechy, których się w przepowiedniach trzymano, vir summus augurio; 2) w ogóle: przepowiednia, przeczucie, domysł, augurium quoddam futurorum in mentibus haeret; mea auguria rerum futurarum.

Augŭrius, a, um, wieszczy, do wieszczów należący.

Augŭro, 1. wróżyć z ptaków, res; locus auguratus (przez augurów poświęcone); augurato regnum adeptus (po zaradzeniu się wieszczby); 2) w ogóle: przepowiadać, przeczuwać, quid mens veri augurat; augurare sibi longos annos; animus augurat, quae futura sit suavitas.

Augŭror, 1. wróżyć z ptaków, aliquid; ex alitis involatu; ex passerum numero; 2) przepowiadać, wróżyć, mortem alicui, futurae pugnae fortunam; przeczuwać, domyślać się, vultu alicujus, mente aliquid; falsa per metum; quantum auguror conjectura, albo opinione, z nastę. 4 przyp. i tr. bez albo zdaniem względném.

Auguste, *przysł.* wspaniale, z uszanowaniem.

Augustus, a, um, poświęcony, czcigodny, święty, o miejscach: Eleusina sancta et augusta; fons; szanowny, coś boskiego mający, o osobach i rzeczach: gravitas, mens.

Augustus, i, *m.* przydomek Oktawiana, od czasu jak objął władzę najwyższą, i wszystkich po nim Rzymskich cesarzów; stąd w licz mn. filii Augustorum. *b) przym.* Augustus, a, um, tyczący się Augusta; mensis Augustus, sierpień.

Aula, ae, *ż.* dziedziniec w budowlach greckich; w ogóle: pałac, zamek, dwór znakomitych panów i książąt, służba i godność, rarissimam rem in aula consequi, senectutem; poet. = atrium; mieszkanie

pszczół, aulas et cerea regna refingunt.

Aulaeum, i, *n*. kobierzec, dywan, służący do pokrycia sofy, ściany, stołu; 2) zasłona w teatrze, którą na początku sztuki opuszczano (premitur, albo mittitur), a na końcu podnoszono (tollitur), sposobem przeciwnym naszemu; *b)* także: szata długa wierzchnia haftowana.

Aulerci, orum, *m*. lud w Gallii Celtyckiéj, na trzy gałęzie podzielony: A. Brannovices, Cenomani i Eburovices.

Aulētes, ae, *m*. gracz na flecie, przydomek jednego z Ptolomeuszów.

Aulĭcus, a, um, dworski książęcy; *rzecz*. aulici, orum, *m*. dworzanie.

Aulis, idis *ż*. miasto w Beocyi.

Auloedus, i, gracz na flecie.

Aulon, ōnis, *m*. góra winnicami okryta w Kalabryi.

Aulus, i, *m*. przydomek rzymski

Aura, ae, *ż*. powiew wiatru, szmer, wiatr, maris; nocturna aura uti, używać chłodu nocnego; także w ogóle: powietrze, aurae aëriae; aurae vitales; captare naribus auras; para, wyziew, dulcis aura spiravit crinibus; — przenoś. dum flavit velis a. secunda meis; incertae famae auram captare; a. rumoris; a. voluntatis (znak życzliwości); a. popularis (sprzyjanie ludu); libertatis auram captare (ubiegać się za wolnością); 2) u poet. siedlisko czystszego, wyższego powietrza, niebo, per auras, in auras, ad auras; świat nadziemski, jako przeciwny krainie podziemnéj, venire superas ad auras; światło, światło dzienne, jawność, ferre sub auras (objawić); fugere auras (unikać światła); stąd także: aura auri, blask, połysk.

Aurātus, a, um, złocony, złotem pokryty, ozdobiony, wyszywany, columna, navigium, tecta, milites (z pozłacanemi tarczami); tempora (złotym szyszakiem okryte); sinus (ze złotą sprzączką); 2) = **aureus**: lyra.

Aurēlius, nazwisko rzymskiego rodu, jako *przym*. Aurelijski, via, droga poprowadzona od Rzymu po nad morzem przez Hetruryą do Pizy; A. forum, miasto w Hetruryi.

Aureolus, a, um, złoty; — przenoś. piękny, okazały.

Aureus, a, um, złoty, ze złota, nummus a. albo samo aureus, pieniądz złoty: — przenoś. złoty, szacowny, wyborny, okazały, powabny, mediocritas, aetas. 2) = auratus: vasa, retia, vestis, urna, sella; Pactolus (piasek złoty tocząca rzeka). 3) złotego koloru, sidera, caesaries, mala.

Aurĭcŏmus, a, um, złotowłosy; — przenoś. złotolistny, foetus auricomos.

Aurĭcŭla, ae, *ż*. zwierzchnia część ucha; w ogóle: ucho; demittere auriculas. opuścić uszy; auriculas radere, szczypać słowy.

Aurĭfer, ĕra ĕrum, złotodajny, złotorodny.

Aurĭfex, ficis, *m*. złotnik.

Aurĭga, ae, *m*. woźnica, szczególniéj kierujący wozem na igrzyskach; — przenoś. sternik; 2) gwiazdozbiór, woźnik.

Aurĭgĕna, ae, *m*. ze złota zrodzony, przydomek Perseusza.

Aurĭger, ĕra, ĕrum, złoto niosący, taurus (ze złoconemi rogami).

Auris, is, *ż*. ucho; plures admovere aures (wielu słuchaczów); *b)* słuch, aures teretes (o dobrym smaku); aures offendere; servire auribus, pochlebiać; *c)* przyprawa u pługa, odkładnica do prowadzenia szerszéj brózdy

Aurītŭlus, a, um, długie uszy mający.

Aurītus, a, um, uszaty, długie uszy mający, lepus, asellus; — przenoś. słuchający, posłuszny, uważny, testis a. który słyszał.

Aurōră, ae, *ż.* jutrzenka, zorza poranna; *b)* bogini, córka Hiperyusa, żona Titona; *c)* wschód.

Aurum, i, *n.* złoto; infectum, w massie, w bryle; factum, rzecz wyrobiona ze złota; złote ozdoby, sprzęty, naczynia, auro et argento abundare; equos jungit auro (zaprzęgi złote, wędzidła); crines nodantur in aurum; szczególniej o złotych pieniądzach: vide, quaeso, ne qua lacuna sit in auro; — przenoś. *a)* o kolorze i blasku złotym, spicae nitido flaventes auro; *b)* o wieku złotym, a. priscum.

Aurunci, orum, *m.* Aurunkowie, lud w Italii; stąd Auruncus, a, um, do Aurunków należący.

Auscultātor, ōris, *m.* słuchacz.

Ausculto, 1. przysłuchiwać się, podsłuchiwać, aliquem; alicui; ad januam; 2) być posłusznym, mihi ausculta.

Ausĕtāni, orum, *m.* lud w Hiszpanii tarrakoneńskiej; stąd Ausetanus, a, um, Auzetański.

Ausŏnes, um, *m.* Auzonowie, pierwotni mieszkańcy środkowéj i niższéj Italii. Stąd *a)* Ausona, ae, *ż*, miasto Auzonów. *b)* Ausonia, ae. *ż.* kraj auzoński, w ogóle: Italia. *c)* Ausonidae, arum, *m.* mieszkańcy Auzonii, w ogóle Italii; *d)* Ausonis, idis, *ż.* do Auzonii albo do Italii należąca. *e)* Ausonius, a, um, Auzonski, Italski, Rzymski, *rzeczow.* Ausonii, orum, *m.* Auzonowie.

Auspex, spĭcis, *m.* wieszczbiarz z uważania ptaków; aus. legis curiatae, który jako augur przed ustanowieniem tego prawa wieszczbą kierował; — przenoś. sprawca, naczelnik jakiego dzieła, auspice Teucro, musa; auspicibus diis: nuptiarum a. albo samo a. kierujący obrzędami ślubnemi. 2) *przym.* pomyślny.

Auspicātus, a, um, szczęśliwy, pomyślność wróżący, omnia; stąd auspicato, po zaradzeniu się wieszczby, szczęśliwie, w szczęśliwą godzinę.

Auspicium, ii, *n.* wieszczenie z ptaków, przypatrywanie się ptakom wieszczbiarskim, uważanie ich lotu, jedzenia, krzyku przed rozpoczęciem jakiej ważnéj, mianowicie publicznéj czynności; in auspicio esse; szczególniéj prawo do radzenia się wieszczby, służyło przy wojsku najwyższemu dowódzcy; stąd auspicia habere, znaczyło mieć najwyższą władzę; a. ponere (złożyć urząd); imperio atque auspicio, ductu auspicioque (pod najwyższą władzą); tuis, illius auspiciis; w ogóle: *a)* władza, wola, samowolność; paribus auspiciis regere populum; suis a. ducere vitam; *b)* auspicia belli albo regni incipere, albo coepisse ab aliqua re, wojnę lub rządy zacząć od — 2) rozstrzygnienie ptaków albo augurów, przepowiednia, a. optimum, felix, infaustum; a. victoriae; contra a. pugnare, dimicare.

Auspĭco, 1. odbywać wieszczbę. 2) przez auspicia poświęcić miejsce, auspicato in loco; auspicata comitia; stąd: zaczynać, in bello male auspicato.

Auspĭcor, 1. odbywać wieszczbę; 2) przy szczęśliwéj wróżbie coś zacząć, auspicandi gratia, aliquid albo z try. bezok.; w ogóle: zacząć, aliquid aliqua re, albo per aliquam rem; aliquid ab aliquo; aliquid ab

Idibus Januariis; podobnież: militiam; vitam; cantare a.

Auster, tri, *m.* wiatr południowy; kraj południowy.

Austēre, *przysł.* srogo, surowo.

Austērĭtas, ātis, *ż.* cierpkość, surowość, ostrość.

Austērus, a, um, cierpki, vinum; w odniesieniu do zapachu: przykry; do koloru: ciemny; — przenoś. ostry, surowy, nieprzyjemny, mos; także: ciężki, uciążliwy, labor; o mówcy: poważny, surowy.

Australis, e, południowy, populus; regio. [ły czyn.

Ausum, i, *n.* odważenie się, śmia-

Aut, *spójnik* wyborczy, używa się, gdy jedna rzecz wyłącza drugą, aut laborem aut sumptus, albo — albo; z przeczeniem tłómaczy się ani — ani, nullus aut miles aut eques ad Pompejum transierat; podług stosunku rzeczy: albo — albo owszem; także: inaczéj, w przeciwnym razie, aut irrita dona futura.

Autem, *spójnik*, służy do połączenia: 1) nowéj myśli, objaśnienia, przerwanego ciągu myśli; daléj zaś; w szczególności do połączenia: *a*) dawniéj przytoczonego słowa; *b*) do połączenia zdania podrzędnego w szeregu zdań logicznych: a, zaś, ale. 2) do połączenia przeciwnych myśli: ale, przeciwnie, zaś.

Authepsa, ae, *ż.* naczynie kuchenne do gotowania.

Autŏlycus, i, *m.* ojciec Antyklei, dziad Ulissesa.

Autŏmĕdon, ontis, *m.* woźnica Achillesa. 2) w powszechności: zręczny woźnica.

Autŏnŏe, es, *ż.* córka Kadmusa, matka Akteona; stąd Autonoeius, a, um, Autonoejski.

Autumn.- patrz auctumn-.

Autumo, 1. utrzymywać, mniemać, wierzyć; *b*) mówić, wymieniać.

Auxĭliāris, e, pomocniczy, pomagający, szczegól. cohortes a. albo samo auxiliares, wojska posiłkowe; aes a. albo stipendia a. żołd wojsk posiłkowych; carmen a. (słowa czarowne wyrzeczone przez Medeę dla dania pomocy Jazonowi); dea a. (Lucyna).

Auxĭliārius, a, um, = auxiliaris, mianowicie: milites, pedites i t. p.

Auxĭlium, ii, *n.* pomoc, posiłek, wsparcie, alicujus auxilio (przy pomocy czyjéj); a. rogare, postulare, petere, implorare, ab aliquo (o pomoc prosić); aliquem contra aliquem a. poscere (na pomoc); a ferre; alicui praestare; auxilio arcessere aliquem; aliquem alicui mittere (na pomoc); podobnież: auxilio venire, proficisci, alicui succurrere, alicui esse; podobnież; in auxilium aliquos habere, in auxilio alicui esse; środek, ratunek, zasób, extremum; aux. rei; unum communi saluti a.; lekarstwo, auxilia adversae valetudinis; w szczególności: o posiłkach wojskowych najczęściéj w licz mn.: auxilia equitum ac peditum; auxilia ab aliquo petere, promittere (contra aliquem), comparare, colligere, exspectare, habere, accipere (contra aliquem), arcessere, alicui albo in Galliam mittere, in mediam aciem conjicere, subministrare alicui.

Auxĭmum, i, *n.* miasto Picentynów; stąd **Auximātes**, um, *m.* Auksymaci.

Avāre, *przysł.* chciwie, łakomo, skąpo.

Avarĭcum, i, *n.* miasto Biturigów w Akwitanii; stąd Avaricensis, e, Awaryku tyczący się, Awaryceński.

Avārĭtia, ae, *ż.* chciwość, łakomstwo, omnes a. wszystkie rodzaje chciwości; — przenoś. a gloriae, żądza, wielkie pragnienie chwały

Avārus, a, um, łakomy, chciwy, skąpy; manus, litus (gdzie chciwi ludzie mieszkają); spes; nienasycony, mare, Acheron, venter; z przyp. 2 a. caedis; nullius praeter laudem avarus.

Aveho, vexi, vectum, 3. uwozić, unosić, wyprowadzać, aliquid i aliquem; equites Aegyptum; sacra in finitimas urbes; aliquem a patria; na str. bier. odjeżdżać, odpływać, creditis avectos hostes.

Avella, patrz Abella.

Avello, velli i vulsi, vulsum, 3. odrywać, oddzierać, zrywać, odejmować, poma ex arboribus; humeris caput; membra; crus canis; tabulas; sibi spiculum; rozłączać, gwałtownie rozdzielać, aliquem de matris complexu; inhaerentem alicui, avulsus complexu Juli; avulsus a meis; zabrać, templo Palladium; odebrać, wydrzeć, lucrum; usunąć, mala; aliquem ab errore, (z błędu wyprowadzić).

Avēna, ae, *ż*. owies zwyczajny, owies dziki, owsik; *b*) wszelkie źdźbło, łodyga, a. lini; *c*) piszczałka, tenui Musam meditaris avena.

Aventīnus, i, *m*. król Alby, od którego góra w Rzymie nazwaną została Aventinus, i, *m*. tudzież um, i, *n*. stąd A. mons, jugum, humus; także: Diana Aventina i Aventinensis D. (czczona na górze Awentyńskiéj).

Aveo, albo haveo, 2. pragnąć mocno, chcieć czego, scire; genus legationis.

Aveo, albo haveo. 2. być zdrowym, szczęśliwym, ave, używa się przy powitaniu bądź szczęśliwy, witaj; także przy pożegnaniu: bądź zdrów; dicere alicui ave, pozdrowić; Marcus avere jubet, każe pozdrowić.

Avernus, i, *m*. albo Avernus lacus, albo Averni lacus, jezioro przy Kumach w Kampanii, w bliskości którego miało być wnijście do podziemnego świata; stąd *a*) Avernus poet. świat podziemny, także Acheron; Avernus, a, um, Awernejski, lucus, (gaj Hekaty); freta (jezioro); Averna, orum, *n*. okolica przy jeziorze; loca Averna, albo samo Averna, świat podziemny; Juno (Prozerpina); *b*) Avernalis, e, Awernalski.

Averrunco, 1. odwracać co złego, oddalać, deorum iram; dii averruncent.

Aversio, ōnis, *ż*. odwracanie, niechęć, wstręt, ex a. z tyłu; res aversione emta (ryczałtowo);—przenoś. postać krasomówska (apostrophe).

Aversor, 1. odwracać się z niechęcią, wzdrygać się, mieć wstręt, brzydzić się, niecierpieć, filium, amicum, preces; proelium facere (ociągać się).

Aversor, oris, *m*. odwracający; zabierający co niegodziwie na swoją korzyść, pecuniae.

Aversus, a, um, odwrócony, wstecz cofnięty, znajdujący się z tyłu, aversum transfixit (z tyłu); *rzeczow*. aversa, orum, *n*. tylna strona, przeciwna strona; — przenoś. nieprzyjazny, niechętny, nieprzychylny, dii, amici, animus; aversus mercaturis; a. animo esse ab aliquo; aversus a musis.

Averto, verti, versum. 3. odwracać, odciągać, aliquid ab oculis; a. iter ab Arari; ab Helvetiis; ab hominibus ad deos preces; ultimos ordines a fronte a. (tak ustawić, aby do stojących z przodu plecami byli obróceni); a. puppes (uciekać); flumina (skierować bieg w inną stronę); Lepidus se avertit; se ab itinere (zwrócić się w inną stronę); podobnież bier. hostis avertitur in

aliquem; equus fontes avertitur (brzydzi się); prora avertit (odwraca się). Stąd: *a)* odpędzić, odeprzéć, odepchnąć, barbaros a vallo; aliquem in fugam (do ucieczki przymusić); *b)* zabrać, pecuniam publicam; tauros a stabulis; praedam domum; *c)* odwrócić, oddalić, pestem ab Aegyptiis; incendia Teucris; causam in aliquem (zwalić); morbos; omen; — przenoś. *a)* czyje myśli, zamiary od czego odwrócić, populi opinionem a spe adipiscendi; aliquem ab incepto; *b)* zniechęcić, odstręczyć, aliquem, albo se ab amicitia alicujus; animum alicujus a se; animi alicujus avertuntur.

Avia, ae, *ż.* babka; — przenoś. dawny przesąd, veteres avias revellere.

Aviārium, ii, *n.* ptaszarnia, miejsce na drób.

Avide, *przysł.* chciwie, z upragnieniem.

Avĭdĭtas, ātis, *ż.* chciwość, żądza, cibi, potionis, gloriae, albo samo a., łakomstwo, chęć zysku.

Avĭdus, a, um, chciwy, łakomy, laudis; in res novas; ad rem; a. cognoscere; pecuniae avidior, za nadto chciwy; avidae in direptiones manus (chciwe łupu); a. in novas res ingenia (chciwe nowości); chciwy walki, Vulcanus; chciwy władzy, ingenium.

Avis, is, *ż.* ptak, *zbiorow.* ptastwo; w odniesieniu do wieszczby: avibus bonis albo secundis, z pomyślną wieszczbą; avi mala, adversa, sinistra, albo sinistris avibus, pod złą wieszczbą, w nieszczęśliwéj godzinie.

Avītus, a, um, dziadowski, po dziadku odziedziczony, bardzo dawny, a. merum.

Avius, a, um, zdrożny, bezdrożny, zbaczający z drogi, in montes se avius abdidit; itinera avia (uboczne); stąd: daleki, mało uczęszczany, montes; *rzeczow.* avium, ii, *n.* zwykle w licz. mn. bezdroże, avia sultuum, a. oceani, Armeniae; — przenoś. odstępujący, zbaczający, avius a vera ratione vagaris; avius errat animus.

Avŏcātio, ōnis, *ż.* odwołanie, wstrzymywanie od czego w sposób łagodny, ulga, a cogitanda molestia; roztargnienie, rozrywka, najczęściéj w licz. mn.

Avŏco, 1. odwoływać, aliquem ad bellum, in arcem; a. arma (przy walce użyć fortelu, gdzieindziéj mierzyć, gdzieindziéj uderzyć); — przenoś. odciągać, odrywać, wstrzymywać, senectus avocat a rebus gerendis; a peccatis.

Avŏlo, 1. ulecićć, odlecićć; prędko się usunąć, spiesznie się dokąd udać, ut hinc avolem; avolat ad equites.

Avuncŭlus, i, *m.* wuj; magnus albo major, brat babki; maximus, brat prababki; mąż siostry matczynéj.

Avus, i, *m.* dziad; avi, przodkowie: także o pszczołach: avi numerantur avorum.

Axĕnus, i, *m.* niegościnny, Pontus, późniéj Euxinus nazwany.

Axilla, ae, *ż.* pacha, podpasze.

Axis, is, oś wozu, wóz; oś, koło któréj ciała niebieskie się obracają, stąd: biegun północny lub południowy, zwłaszcza północny, strona świata, nieba, boreus, hesperius, północna, zachodnia; w ogóle: niebo, Atlas axem humero torquet.

Axis, is, *m.* deska.

Axius, ii, *m.* rzeka w Macedonii

Axŏna, ae, *m.* rzeka w Gallii belgijskiéj.

B.

Băbylon, ōnis, *ż.* stołeczne miasto Babilonii krainy w Azyi; stąd Babylonicus i Babylonius, a, um, Babiloński, numeri Babylonii, rachunki astrologiczne, albo przepowiednia z gwiazd, w czém Chaldejczycy i Babilończykowie celowali; *rzeczow.* Babylonius, Babilończyk; Babylonia, Babilonka; Babylonii, orum, Babilończykowie.

Bacaudae, arum, *m.* imię, które sobie wieśniacy w Gallii pod Dyoklecyanem nadawali.

Bacca, ae, *ż.* jagoda, szczególniéj oliwna; wszelki owoc drzewny, bacca arboris; — przenoś. perła, auribus in geminis baccae; stąd baccatus, a, um, perłami obsadzony.

Baccar, ăris, *n.* albo **baccaris,** is, *ż.* roślina, z któréj korzeni pędzono olejek przyjemnéj woni.

Baccha, ae, *ż.* Bachantka, kapłanka Bachusa; Bacchis initiare aliquem (przypuścić kogo do tajemnic Bachusa przez poświęcenie).

Bacchābundus, a, um, szalejący, wrzeszczący jak Bachantki.

Bacchānal, ālis, *n.* miejsce odbywania obrzędów religijnych na cześć Bachusa; w licz mn. Bacchanalia, ium, i iorum *n.* święto Bachusa, które aż do r. 186 przed Chr. co trzy lata obchodzono; stąd Bacchanalis, e, do Bachusa należący.

Băcchātio, ōnis, *ż.* hałas, wrzawa Bachantek, uroczystość Bachusa obchodzących.

Bacche-Bacchi-, patrz Bacchus.

Bacchiadae, arum, *m.* ród Bachiadów ze szczepu Heraklidów panujący w Koryncie.

Bacchor, 1. obchodzić święto Bachusa; stąd bacchantes, bachantki; w odniesieniu: *a*) do ludzi w ogóle: hałasować unosić się, rzucać się w uniesieniu, szaleć z radości, miłości i t. p., in antro, *b*) o wiatrach: szaleć, szumieć, srożyć się; o wieści szeroko rozniesionéj: bacchatur fama per urbem. 2) w znacz. przech. *a*) w natchnieniu składać utwory poetyczne, carmen. *b*) wydawać okrzyki, evoe. 3) w znacz. bier. o miejscach, gdzie się rozlega odgłos zgiełkliwych uroczystości Bachusa, bacchata Naxos.

Bacchus, i, *m.* syn Jowisza i Semeli, bożek wina; używa się o winnicy i winie, Bacchus amat colles; hilarans convivia Baccho; Baccho audito, przy okrzykach Jo Bacche. Stąd *a*) Bacchejus, Baccheus i Bacchicus a, um, Bachusowy, do Bachusa odnoszący się. *b*) Bacchis, idis, *ż.* = Baccha. *c*) Bacchius, a, um, Bachijski.

Baccifer, ĕra, ĕrum, jagodorodny, wydający oliwki.

Băcēnis, is, *ż.* zachodnia część lasu Turyngów.

Băcillum, i, *n.* kijek, pręcik, zwłaszcza laska liktorów.

Bactra, orum, *n.* główne miasto Baktryanów, i sama kraina. Stąd *a*) Bactri, orum, *m.* Baktrowie, mieszkańcy miasta Baktry i krainy Baktryany. *b*) Bactrianus, a, um, Baktryański, terra B., kraina B.; Bactrianus, i, *m.* Baktryańczyk, Bactriani, Baktryańczycy.

Bactrus, i, rzeka przy mieście Baktra.

Băcŭlum, i, *n.* także **baculus,** i, *m.* laska, kij; 2) berło

Baebius, ii, *m.* nazwisko rodu rzymskiego; jako *przym.* Bebijski, tyczący się Bebiusza.

Baecula, ae, *ż.* miasto w Hiszpanii Betyckiéj.

Baetis, is, *m.* rzeka w Hiszpanii; stąd *a)* Baeticus, a, um, Betycki, provincia, kraina Betyka w Hiszpanii; Baetici, orum, *m.* mieszkańcy Betyki. *b)* Baeticŏla, ae, *m.* i *ż.* przy rzece Betys mieszkający. *c)* Baetigĕna, ae *m.* i *ż.* przy rzece B. urodzony. *d)* Baeturia, ae, *ż.* północno-zachodnia część Betyki.

Bagaudae, *m.* patrz Bacaudae.

Băgōas, ae, i Bagous, i, *m.* rzezaniec (wyraz perski).

Bagrăda, ae, *m.* rzeka między Utyką i Kartaginą.

Bājae, arum, *ż.* miasto w Kampanii, słynne ciepłemi kąpielami; stąd Bajanus, a, um, bajański; Bajanum, i, *n.* okolica bajańska.

Bājŭlo, 1. dźwigać ciężary, sarcinas bajulans=bajulus, i, *m.* ciężary dźwigający.

Balaena, ae, *ż.* wieloryb.

Bălănus, i, *ż.* żołądź=glans; 2) gatunek dużych kasztanów.

Bălătro, ōnis, *m.* bałamut, hultaj, lizus, pieczeniarz. 2) przezwisko figlarza Serwiliusza.

Bālātus, us, *m.* beczenie.

Balbus, a, um, zająkliwy, bełkot. 2) B. rzymskie przezwisko.

Balbūtio, 4. jąkać się, zacinać się w mowie:—przenoś. de natura deorum (niezrozumiale mówić); z 4 przyp. perpauca; pieszczotliwie nazwać, balbutit Scaurum.

Băleāres insulae albo Baleares, ium, *ż.* wyspy Balearskie na morzu Śródziemnem, Majorka, Minorka; stąd *a)* Balearis, e, Balearski, *rzeczow.* Balearis, is, *m.* Balearczyk, najczęściéj w licz. mn. *b)* Balearicus, a, um, Balearski, *rzeczow.* Balearicus, przydomek Kw. Cecyl. Metella.

Bălĭneum, i balneum, i, *n.* w licz. mn. balinea albo balnea, także balneae, arum, łaźnia, kąpiel.

Ballista, ae, *ż.* zamek w Liguryi.

Ballista, ae, *ż.* kusza, machina wojenna, używana przy oblężeniach do ciskania większych kamieni.

Balneārius, a, um, do kąpieli należący; stąd balnearium ii, *n.* miejsce do kąpieli.

Balneātor, ōris, *m.* utrzymujący łaźnie.

Bālo, 1. beczéć.

Balsămum, i, *n.* balsam; także drzewo balsamowe.

Balteus, i, *m.* także um, i, *n.* pas, pendent do miecza. 2) obwód, okrąg; = praecinctio w amfiteatrze.

Bambalio, ōnis, *m.* przezwisko rzymskie; wyraz obelżywy.

Bandūsia, ae, *ż.* źródło przy Wenuzyi.

Bantia, ae, *ż.* miasto w Apulii; stąd Bantinus, a, um, Bantyński.

Bărăthrum, i, *n.* otchłań, przepaść, kraina umarłych;—przenoś. b. macelli (o człowieku nienasyconym); barathro donare (przetrwonić).

Barba, ae, *ż.* broda, u ludzi i zwierząt, b. promittere (zapuścić); b. promissa (długa); b. vellere alicui (znak wzgardy).

Barbāna, ae, *m.* rzeka w Illiryi.

Barbăre, *przysł.* po cudzoziemsku; — przenoś. błędnie, niezgrabnie, nieumiejętnie, loqui, exclamare, laedere aliquid.

Barbăria, ae, i -es, ei, *ż.* kraj obcy; niepoprawność w mowie, dzikość obyczajów, niezgrabność w obejściu się.

Barbaricus, a, um, cudzoziemski, obcy, *rzeczow.* barbaricum, i, *n.*, kraj obcy; — przenoś. nieobyczajny, prostacki, dziki, nieokrzesany.

Barbàrismus, i. *m.* niepoprawność w mówieniu.

Barbarus, a, um, cudzoziemski, obcy; *rzeczow.* barbarus, i, *m.* cudzoziemiec, barbara, ae, *ż.* cudzoziemka, barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli. Grecy nazywali tym wyrazem wszystkich cudzoziemców; Rzymianie tych, co nie byli ani Rzymianami, ani Grekami, barbarus nihil doli subesse credens (o królu perskim); barbarorum maximam vim prostravit (o Persach); — przenoś. nieukształcony, nieokrzesany, dziki, barbarzyński, gentes immanitate barbarae. [juvenis.

Brabātŭlus, a, um, bródkę mający,

Barbátus, a, um, brodaty, o ludziach i zwierzętach, unum aliquem ex barbatis illis (o dawnych Rzymianach, którzy brodę nosili); *b*) kozieł; hircus barbatus. 2) Barbatus, i, *m.* przydomek Rzymski.

Barbĭtos, i, *m.* i *ż.* lutnia; także: poezya liryczna, nec Polyhymnia refugit tendere barbiton

Barbŭla, ae, bródka 2. Barbula, ae, *m.* przydomek rzymski.

Barbus, i, *m.* barwena, ryba

Barcaei, patrz Barce.

Barcāni, orum, *m.* lud Partów.

Barcās, ae, *m.* naczelnik rodu Hamilkara i Hannibala, stąd przydomek pierwszego; *a*) Barcacus, a, um, od Barkasa pochodzący; *b*) Barcinus, a, um, należący do familii Barkasa, i Barcini, orum, *m.* familia Barkasa.

Barce, es, *ż.* miasto w Cyrenaice; stąd Barcaei, orum, *m.* Barceowie, plemię koczujące.

Barcinus, patrz Barcas.

Bardus, a, um, głupi, tępy.

Bargūsii, orum, *m.* lud w Hiszpanii tarrakoneńskiéj.

Bargȳliae, arum, *ż.* i Bargyla, orum, *n.* miasto w Karyi; stąd *a*) Bargyletae, arum, *m.* Bargiletowie. *b*) Bargylieticus, a, um, Bargiletycki.

Bārium, ii, *n.* miasto w Apulii.

Bāro, ōnis, *m.* głupiec.

Barrus, i, *m.* słoń,

Băsĭlicus, a, um, królewski, pański, wspaniały; basilica, ae, *ż.* wspaniały z kolumnami gmach publiczny w Rzymie, gdzie się odbywały sądy i schodzili się kupcy (giełda).

Băsio, 1. całować.

Băsis, is, *ż.* podstawa, spód, postument, statuae, columellae, tropaeorum; trianguli.

Băsium, ii, *n.* całus, całowanie, b. dare, jactare.

Bassănia, ae, *ż.* miasto w Illiryi; stąd Bassanitae, arum, *m.* Bassanici.

Bassăreus, ei, *m.* przydomek Bachusa; stąd Bassaricus, a, um, Bachusowy; Bassaris, idis, *ż.* = Baccha.

Bassus, i, *m.* przezwisko rzymskie.

Bastarnae, i Basternae, arum, *m.* dawny lud przy Karpatach.

Bătāvi, orum, *m.* Batawowie, Hollendrzy, lud Celtycki, od których wzięła nazwisko wyspa leżąca między rzekami Waal, Maas i morzem, insula Batavorum; stąd Batavus, a, um, Batawski, Hollenderski.

Bătillum, i, *n.* fajerka.

Battus, i, *m.* założyciel Cyreny w Libii; ztąd Battiades, ae, *m.* potomek Battusa, w licz. mn. Cyrenejczycy.

Bătŭlum, i, *n.* miasto w Kampanii

Batuō, ui, 3. bić, stukać, os, alicui; nieprzech, walczyć, bić się.

Baucis, idis, *ż.* żona Filemona.

Bazaria, ae, *ż.* kraina w Sogdyanie.

Bdellium, ii, *n.* drzewo wysokości drzewa oliwnego, czarne, wonne.

Beāte, *przysł.* szczęśliwie, błogo.

Beātitas, ātis, i beatitudo, inis, *ż*. szczęśliwość, błogosławieństwo.

Beātus, a, um, szczęśliwy, błogi, błogosławiony; *rzeczow*. beatum, szczęście; w szczegól. *a*) w odniesieniu do dóbr doczesnych: majętny, zamożny, dobrze się mający, homo, mulier; stąd beati, bogacze; respublica, reipublicae status; rus (urodzajny); vox (pełny); ingenii ubertas, rerum verborumque copia; *b*) beati, zmarli, sedes beatae, beatorum insulae, (przy zachodnim brzegu okręgu ziemskiego podług dawnych wyobrażeń).

Bēbryces, um, *m*. lud w Bitynii, dawnéj Bebrycyi, krainie Azyi Mniejszéj. Stąd Bebrycius, a, um, Bebrycki, gens, albo króla Bebryksa dotyczący.

Belgae, arum, *m*. Belgowie, mieszkańcy Gallii Belgijskiéj, Belga, ae, *m*. Belgijczyk. Stąd *a*) Belgicus, a, um, Belgijski; Gallia B. albo samo Belgica północna część Gallii. *b*) Belgium ii, część Gallii Belgijskiéj.

Beli-, patrz Belus.

Bellāria, orum, *n*. wety, łakocie.

Bellātor, ōris, *m*. wojownik; *przym*. bitny, waleczny, wojowniczy, equus, koń do boju.

Bellātrix, icis, *ż*. bohaterka, do wojny usposobiona; — przenoś. iracundia.

Belle, *przysł*. grzecznie, przyjemnie, wybornie; epistola belle scripta; belle se habere, b. habere albo b. esse, miéć się dobrze, być w dobrym stanie; b. adhuc, dotąd idzie, dotąd dobrze.

Bellĕrŏphon, ontis, *m*. i -ontes, ae, *m*. wnuk Syzyfa, który zabił Chimerę; stąd Bellerophonteus, a, um, do Bellerofonta odnoszący się.

Bellĭcōsus, a, um, waleczny, wojowniczy.

Bellicus, a, um, wojenny, ściągający się do wojny, disciplina, virtus; *rzeczow*., bellicum, i, *n*. znak trąbą dany, hasło do bitwy, bellicum canere. 2) więcéj poet. = bellicosus, Romulus, civitas.

Belliger, ĕra, ĕrum, bitny, wojenny.

Bellĭgĕro, 1. wojować, wojnę prowadzić, walczyć.

Bellipŏtens, tis, bitny, waleczny.

Bello, 1. wojować, toczyć wojnę, w ogóle: walczyć, ne bellare perseveraret; cum aliquo; adversus aliquem, alicui, per aliquem, inter se; bellum bellare; animo bellare cum aliquo, być nieprzyjacielskiego usposobienia.

Bellocassi, orum, *m*. lud w Gallii lugduńskiéj.

Bellōna, ae, *ż*. bogini wojny.

Bellŏvăci, orum, *m*. lud w Gallii belgijskiej.

Bellua- bellui-, patrz belua

Bellum, i, *n*. wojna, neque pax neque b.; b. Helvetiorum (z Helwetami); hoc bello: bello i belli (w wojnie); vel domi vel belli, belli domique, domi bellique, domo belloque, domi belloque, bellum commovere, wzniecać; parare, comparare, adornare, przygotować się do wojny; administrare, gerere, agere, prowadzić; ducere, przeciągać, przewlekać; inferre, wydać, wypowiedzićć; bello persequi aliquem, ścigać zbrojnie; bellum delere, componere, przytłumić, ukończyć; administrare, zarządzać; bellum bellare, prowadzić; — przenoś. kłótnia, spór, zwada, bellum indicere philosophis; cum improbis aeternum bellum suscipere; 2) zamiast proelium, bitwa, potyczka, copias ad bellum educere; bellum apud Cibalam instruens.

Bellus, a, um, zgrabny, udatny, ładny, dogodny, przyjemny, homo: epistola; subsidium senectuti bel-

lissimum; dobry, fama; zdrów, fac bellus revertare.

Belua, i bellua, ae, *ż.* źwierz, potwór, b. Lernae; o ludziach: immanis belua (Werres); non sum fera belua; inutilis, impura b. także: avaritia, b. fera. Stąd *a*) **beluīnus,** a, um, źwierzęcy, bydlęcy; *b*) **beluōsus,** a, um, pełen dzikich źwierząt, potworów.

Bēlus, i, *m.* 1) założyciel państwa Babilońskiego; 2) król Egiptu. Stąd *a*) **Belīdes,** ae, *m.* Belida (syn albo wnuk Belusa). *b*) Belis, **idis,** *ż.* zwykle w licz. mn. Belidy, wnuczki Belusa, córki Danausa. 3) bóstwo indyjskie. 4) rzeka w Fenicyi.

Benācus, i, *m.* jezioro Garda.

Bene, *przysł.* st. wyż. melius, najw. optime, dobrze we względzie fizycznym, umysłowym i moralnym, a zatem: *a*) dobrze, przyjemnie, dogodnie, stosownie, obficie, dostatecznie; i t. p.; dobrze, rzetelnie, poczciwie i t. p., także: ze względu na skutek, szczęśliwie, pugnare, agere, vertere i t. p.; bene dicere, dobrze, dokładnie mówić; bene dicere alicui, o kim dobrze mówić; bene facere, dobrze robić, dobry skutek wywierać (o lekarstwach); b. facta, dobre, szlachetne czyny, zasługi; bene facere alicui, komuś dobrodziejstwo albo grzeczność wyświadczyć; sibi facere b., zrobić sobie przyjemność, co dobrego; działać na swoją korzyść; bene est alicui, dobrze się powodzi, dobrze mu z tem; bene est, bene habet, dobrze jest, dobrze idzie, jestem zadowolony; bene vendere, drogo przedawać; b. emere, tanio kupować; z przym. lub przysł. drugim: dosyć, bardzo, znacznie, b. magnus, robustus; b. longe, b. mane.

Benedico, dixi, dictum 3. patrz bene

Benefacio, feci, factum 3. patrz bene.

Beneficentia, ae, *ż.* dobroczynnosc.

Beneficiārius, a, um, do dobrodziejstwa należący, res; stąd beneficiarii, orum, *m.* żołnierze uwolnieni od ciężkiej pracy (sypania szańców, kopania rowów, noszenia wody), z łaski wodza uprzywilejowani.

Bĕneficium, ii, *n.* *a*) dobrodziejstwo, przysługa; beneficio, za pośrednictwem, wstawieniem się, przyłożeniem się, z łaski, przy pomocy czyjéj albo czego, nostri consulatus beneficio; quem Caesar, meo beneficio, in Novocomenses retulit. *b*) zaszczyt, wynagrodzenie, wywyższenie, cooptatio collegiorum ad populi beneficium transferebatur; *c*) beneficium liberorum, przywilej uwalniający od pewnych zobowiązań urzędowych, mianowicie od opieki takich, którzy mieli kilkoro dzieci; *d*) także: osoby do wynagrodzenia lub wywyższenia przeznaczone; zwykle w tém znaczeniu używa się licz. mn., in beneficiis ad aerarium relatus es.

Beneficus, a, um, dobroczynny, usłużny, stop. wyż. beneficentior, najwyż. beneficentissimus.

Beneventum, i, *m.* miasto Hirpinów w Samnium; stąd Beneventanus, a, um, Benewentański.

Benevŏle, *przysł.* życzliwie, łaskawie, dobrotliwie.

Benevolentia, ae, *ż.* życzliwość, sprzyjanie, dobroć, przychylność, miłość; także: dowód życzliwości, talem b. lacrimans accepit.

Benevŏlus, a, um, życzliwy, łaskawy st. wyż. benevolentiŏr, najw. benevolentissimus, erga aliquem, alicui

Benigne, *przysł.* 1) pod względem chęci: dobrotliwie, łaskawie, chętnie, przyjaźnie, życzliwie; beni-

gne albo b. dicis, jesteś bardzo łaskaw, bardzo dziękuję, obowiązany, wdzięczny jestem (nawet kiedy się czego nie przyjmuje, kiedy się odmawia) b. dicis, bardzo dziękuje, nie chcę, Hor. ep. I, 15, 62; 2) pod względem czynu: dobroczynnie, szczodrobliwie, hojnie, obficie.

Benignitas, ātis, ż. życzliwość, dobroć, dobrotliwość, łaskawość, uprzejmość; dobroczynność, dobrodziejstwo, przysługa.

Benignus, a, um, 1) uprzejmy, życzliwy, łaskawy, przyjazny, oratio benigna; benigno vultu aliquem excipere; 2) szczodrotliwy, usłużny, dobroczynny, z przyp. 2 b. vini somnique, szczodrze używający; — przenoś. żyzny, bujny, płodny, ager, terra; vena ingenii.

Beo, 1. uszczęśliwiać, obdarzać, aliquem aliqua re.

Berecyntius, a, um, tyczący się góry Berecyntus we Frygii, poświęconéj Cybeli, stąd frygijski; mater, albo samo Berecyntia, Cybele; stąd Berecyntius, a, um, należący do Cybeli, jéj czci i uroczystości, heros (Midas); tibia.

Berenice, es, ż. 1) córka Ptolomeusza Filadelfa, żona Ptolomeusza Ewergeta; 2) imię kilku miast np. Cyrenaiki; stąd Berenicis, idis, okolica Cyrenaiki.

Bergŏmum, i, n. miasto w Gallii cyzalpińskiéj.

Beroea, ae, ż. miasto w Macedonii; stąd *a*) Beroeaeus, i, *m*. Beroejczyk; *b*) Bero enses, ium, *m* Beroeńczycy.

Berōnes, um, *m*. lud w Hiszpanii tarrakoneńskiéj.

Berytus, i, ż. miasto na pobrzeżu fenickiém.

Bes, bessis, *m*. dwie trzecie części całości, więc względem assa 8 uncyi; foenus ex triente Idibus Quinctilibus factum erat bessious, procent z $^1/_3$ postąpił na $^2/_3$ to jest, podług naszéj rachuby od 4 do 8.

Bessi, orum, *m*. lud w Tracyi; stąd Bessicus, a, um, Bessycki.

Bestia, ae, ż. źwierz, szczególniéj fera b. albo samo bestia, dziki źwierz; stąd ad bestias mittere condemnare (skazać na walkę z dzikiemi źwierzętami). 2) Bestia, ae ż. przezwisko familii rzymskiéj.

Bestiārius, a, um, tyczący się źwierząt, ludus, igrzysko, walka człowieka ze źwierzętami dzikiemi, *rzeczow*. bestiarius, ii, *m*. człowiek walczący ze źwierzętami.

Bestiŏla, ae, źwierzątko.

Beta, ae, ż. ćwikła, burak.

Betŭla, ae, ż. brzoza.

Bezira, ae, ż. miasto w Azyi u stóp góry Paropamizus.

Bias, antis, *m*. jeden z siedmiu mędrców z Pryeny w Jonii.

Bibacŭlus, i, *m*. rzymskie przezwisko.

Bibliopōla, ae, *m*. księgarz.

Bibliothēca, ae, ż. księgozbiór, biblioteka.

Biblus, i, ż. roślina egipska, na któréj liściach zasuszonych pisano.

Bibō, bibi, 3. pić, b. e gemma, albo b gemma, b. auro (z kielichów drogiemi kamieniami, złotem ozdobnych). b. uvam; aut bibe aut abi, albo pij albo idź precz; bibere more Graeco, od małych kieliszków do wielkich puharów przejść; poet. b flumen, mieszkać nad rzeką. — przenoś. nasiąkać, wysysać, ciągnąć w siebie, sat prata biberunt; hortus aquas bibit; lanae colorem bibunt; hasta b. cruorem; b. amorem; b. auribus (słuchać chętnie)

Bibracte, is, *n*. główne miasto Eduów

Bibrax, actis, *ż.* miasto Remów w Gallii belgijskiéj.

Bibrŏci, orum, *m.* lud w Brytannii.

Bibŭlus, a, um, pragnący napoju, chciwie pijący, Falerni liquidi;— przenoś. wciągający wilgoć, nubes, lapis, lana, arena; charta (bibula) papier przebijający; aures (chciwe słuchania). 2) Bibulus, i, *m.* rzymskie przezwisko.

Biceps, cipĭtis, dwugłowy; dwuwierzchołkowy, Parnassus; na dwa stronnictwa podzielony, civitas.

Bicŏlor, ŏris, dwubarwny.

Bicornĭger, era, erum, dwurogi, przezwisko Bachusa.

Bicornis, e, dwurogi, caper, Fauni; luna; furca; fluvius (na dwa ramiona dzieląca się, dwa ujścia mająca).

Bicorpor, ŏris, dwucielisty

Bidens, tis, dwuzęby; *rzeczow.* rodz. *m.* narzędzie do rozbijania ziemi, motyka; rodz. *ż.* źwierzę ofiarne o dwóch zębach, szczególniéj owca; w ogóle: owca.

Bidensis, patrz Bidis.

Bidental, ālis, *n.* piorunowisko, miejsce rażone piorunem, na którem źwierzę (bidens) dla przebłagania bogów na ofiarę zabijano.

Bidis, is, *ż.* miasto w Sycylii, stąd *a)* Bidensis, e, bideński. *b)* Bidini, orum, *m.* Bidyńczycy.

Biduum, i, *n.* przeciąg dwóch dni; biduo post, po dwóch dniach, we dwa dni potém.

Biduus, a, um, dwudniowy.

Biennium, ii, *n.* przeciąg dwóch lat, biennio, przez dwa lata.

Bifariam, *przysł.* na dwoje, na dwie strony.

Bifĭdus, a. um, na dwie części rozłupany, podzielony.

Biforis, e, o drzwiach otwierających się na dwoje, b. valvae; 2) o flecie: mającym dwa otwory, do wydania wyższych i niższych tonów, biforem da tibia cantum.

Biformātus, a um, i biformis, e, dwukształtny. [Janus.

Bifrons, tis dwa czoła mający,

Bifurcus, a, um, rosochaty, rozdwojony.

Biga, ae, *ż.* .zwykle w licz. mn. bigae, arum 1) uprząż parokonna; 2) wóz mający parę źwierząt zaprzężonych; stąd bigatus, a, um, (nummus) pieniądz mający na stęplu wóz parokonny.

Bigerra, ae, *ż.* miasto Oretanów w Hiszpanii tarrakoneńskiéj.

Bigerriōnes, um, *m.* lud Gallii akwitańskiéj.

Bijugis, e, w parze zaprzężony, lynces; equi; podwójny, fasces (pęki dwóch konsulów).

Bijugus, a, um, w parze zaprzężony, equi, albo samo bijugi; certamen bijugum, walka z wozów parokonnych.

Bilbilis, is, *ż* miasto i rzeka w Hiszpanii tarrakoneńskiéj

Bilībra, ae, *ż.* dwa funty.

Bilibris, e, dwufuntowy, dwa funty ważący.

Bilinguis, e, dwujęzyczny, dwoma językami mówiący; nieszczery, obłudny.

Bilis, is, *ż.* żółć;—przenoś. gniew, niechęć, bilem movere, rozgniewać; 2) atra albo nigra, melancholia, bilis suffusa, albo suffusio bilis luridae, żółtaczka.

Bilix, icis, dwudrótowy, lorica.

Bilustris, e, dziesięcioletni.

Bimăris, e, przy dwóch morzach leżący, Corinthus.

Bimarītus, i, *m.* mający dwie żony

Bimāter, tris, *m.* dwie matki mający, przeźwisko Bachusa.

Bimembris, e, podwójne członki mający, jak Centaurowie

Bimestris, e, dwumiesięczny.

Bimus, a, um, dwuletni; 2) do dwóch lat ściągający się, sententia, wyrok przedłużający rządy prowincyi na dwa lata.

Bini, ae, a, po dwóch, po dwie, po dwa, venationes binae per quinque dies; z rzeczownikami, które tylko w licz. mn. są używane, albo w licz. mn. mają odmienne znaczenie: castra, literae, copiae; także przy liczbach: bina milia, si bis bina quot essent didicisset; o osobach i rzeczach, które się liczą razem, w parze: annui bini reges, consules (po dwóch na jeden rok); bini boves (para wołów).

Binominis, e, dwuimienny.

Bion i Bio, ōnis, *m.* uczeń Teofrasta znany jako satyryk, około r. 300 przed Chr., stąd Bioneus, a, um, uszczypliwy, dowcipny

Bipalmis, e, dwupiędziowy.

Bipartio, 4. dzielić na dwie części bipartitus, podzielony na dwie części, z dwóch części składający się; stąd bipartito, *przysł.* w dwóch częściach, podwójnie, z dwóch stron.

Bipătens, tis, z dwóch stron otwarty.

Bipĕdālis, e, dwustopowy.

Bipennĭfer, ĕra, ĕrum, noszący obosieczną siekierę.

Bipennis, e, obosieczny, *rzeczow.* bipennis (securis), is, *ż.* oręż obosieczny.

Bipes, pĕdis, dwunogi, o dwóch nogach; *rzeczow.* w licz. mn. bipedes, źwierzęta dwunożne.

Birĕmis, e, dwuwiosłowy, o dwóch wiosłach, jako *rzeczow.*: parva biremis; *b*) dwa rzędy wioseł mający, dwa rzędy ław dla robiących wiosłami.

Bis, *przysł.* dwa razy, b. consul factus, który dwa razy był konsulem; *przysłowie*: bis ad eundem (lapidem offendere), dwa razy jeden błąd popełnić.

Bisaltae, ārum, *m.* lud w Macedonii nad rzeką Strymon; stąd Bisaltĭca, albo Bisaltia, ae, *ż.* kraj Bizaltów.

Bisaltis, ĭdis, *ż.* córka Bizaltesa (Teofana). [pontydą.

Bisante, ēs, *ż.* miasto nad Pro-

Bistŏnes, um, *m.* Bistonowie, lud Tracki; stąd *a*) Bistonis, ĭdis, *ż.* do Bistonii należąca, *rzeczow.* rodem z Tracyi. *b*) Bistonius, a, um, bistoński, tracki.

Bisulcus, a, um, na dwoje rozłupany, rozdzielony, ungula.

Bithyni, ōrum, *m.* Bityńczykowie, mieszkańcy krainy zwanéj Bithynia, ae, *ż.* w Azyi Mniejszéj. *b*) Bithynicus, a, um, bityński, *rzeczow.* Bithynicus, jako przydomek Pompejusza; *c*) Bithynis, idis, *ż.* kobieta z Bitynii. *d*) Bithynus, a, um, należący do Bitynii

Bito, albo Biton, ōnis, *m.* brat Kleobisa, syn argiwskiej kapłanki Cydyppy.

Bitūmen, ĭnis, *n.* klej ziemny, smolny, stąd bitumineus, a, um, dotyczący się kleju smolnego vires b. = bitumen.

Bitŭrĭges, um, *m.* Biturygowie, lud w Gallii akwitańskiej, także w licz. pojed. Bituryx, Bituryg.

Bivium, ii, *n.* droga rozstajna; od bivius, a, um, rozstajny, o dwóch drogach; także: Bivius, ii, *m.* imię rzymskie.

Blandae, arum, *ż.* miasto w Lukanii.

Blande, *przysł.* pochlebnie, łagodnie, przyjemnie, grzecznie.

Blandiloquens, tis, łagodnie, pochlebnie mówiący· stąd blandiloquentia, ae, *ż.* mowa łagodna, przymilanie się w mówieniu

Blandimentum, i, *n.* przymilanie się, pochlebianie, ponęta, ujmowanie, najczęściéj w licz. mn. multa blandimenta plebi data.

Blandior, 4. pochlebiać, przymilać się, alicui, auribus: votis suis; coeptis; voluptas blanditur suaviter sensibus nostris (wabi, przynęca).

Blanditia, ae, *ż.* pochlebstwo, pieszczota, przymilanie się, najczęściéj w licz. mn. adhibere blanditias; dicere blanditias alicui; ponęta, b. voluptatum ;lectionis poetarum.

Blandus, a, um, przyjemny, pochlebny, przymilaniem się nakłaniający do czego, blandnm ducere quercus; powabny, przyjemny, łudzacy, ponętny, vox, oratio, verba, consuetudo, voluptas, illecebrae voluptatis.

Blatĕro, 1. paplać, bredzić, z 4 przyp. stulta, verba vitiosa; stąd blatero, onis, *m.* papla.

Blatta, ae, *rodzaj żeński* mól; stąd blattarius, a, um, tyczący się mólów; b. balnea, ciemne łaźnie.

Blatta, ae, *ż.* purpura, szkarłat; stąd blattinus albo blatteus, a, um, szkarłatny, purpurowy.

Blaudemius, a, um, pochodzący z Blaudus wo Frygii.

Boarius, a, um, do wołów odnoszący się, forum b., rynek wołowy.

Bocchus, i, *m.* król Maurytanii; 2) roślina od jego imienia nazwana.

Boebe, es, *ż.* miasteczko i jezioro w Tessalii; stąd *a)* Boebeis idis, *ż.* jezioro Boebe; *b)* **Boebēius**, a, um, bebejski, tessalski.

Boeotarches, ae, *m.* najwyższy urzędnik w Beocyi.

Boeōti, orum (w skróc. um), *m.* Beotowie, mieszkańcy Beocyi, krainy w Grecyi środkowéj. Stąd *a)* Boeotius, a, um, beotycki i Boeotii orum, *m.* Beotowie; *b)* Boeotus, a, um, beotycki.

Boēthus, i, *m.* filozof stoicki. 2) sławny rzeźbiarz.

Bōji, orum, *m.* lud mieszkający tu i owdzie w Gallii, Italii, Germanii i Noryku; stąd *a)* Boja, ae, *ż.* kraina Bojów. *b)* Bochemum, albo Boichemum, i, *n.* kraj Bojów.

Bolae, arum *ż.* miasto Ekwów w Lacyum; stad Bolanus, a, um, bolański, i Bolani, orum, Bolänowic.

Bombyx, ycis, *ż.* jedwabnik, owad robiący jedwab'

Bomilcar, ăris, *m.* wódz kartaginski; 2) przyjaciel Jugurty.

Bona Dea, bogini czczona od samych Rzymianek w domu zony kapłana zwanego Pontifex Maximus.

Bonĭtas, ātis, *ż.* dobry przymiot, dobroć, agrorum, aquae, vocis; pod względem duchowym i moralnym: wyborność władz umysłowych, dobroć, dobroć serca, poczciwość, rzetelność, prawość, miłość rodzicielska, naturae, ingenii, causae, verborum.

Bononia, ae, *ż.* miasto w Gallii cyzalpińskiéj, Bologna; stąd Bononiensis, e, boński z Bononii, albo przy Bononii; 2) miasto w Gallii belgijskiéj, dziś Boulogne.

Bonum, i, *n.* dobro; *a)* w licz. mn. bona, orum, *n.* dobra, majątek, b. publicare, vendere, restituere; possidere; esse in bonis, być w posiadaniu majątku; *b)* bonum, pożytek, korzyść; in bonum aliquid vertere; b. publicum; b. omnium, dobro powszechne, dobro kraju; leges ex bono et aequo, patrz aequus; quis ullam ullius boni spem in eo haberet (któżby się od niego czego dobrego spodziewał); quid mihi

sit boni (cóżby mi to pomogło); cui bono (w jakim celu, na co); *c*) w duchowym i moralnym względzie: dobro, dar, talent, cnota, bona naturae, animi; multa alia ab natura habuit bona; naturali quodam bono; nihil quidquam melius a diis homini datum (żadne większe dobro, nic lepszego); summum bonum; bonum mentis est virtus; bona aut mala (zalety albo błędy); acer bonorum et vitiorum suorum judex.

Bonus, a, um, stop. wyż. melior, najwyż. optimus, I) dobry, mianowicie: 1) w fizycznym i duchowym względzie: numi, calamus, portus; vox; carmina, scripta; artes (przymioty), indoles, memoria; *a)* pod względem rodu, pochodzenia: znakomity, szlachetny, b. genere natus; civem Atticam bonam, bonis prognatam; *b)* pod względem powierzchowności: piękny, ładny, przystojny, bona forma mulier; cervix; *c)* co do usposobienia i działania: dobry, zdatny, zręczny, dzielny, b. gubernator, poeta, artifices; szczególniéj w działaniach wojennych: boni malique; boni atque ignavi; vir pace belloque bonus; bello meliores, optimi; *d)* co do liczby: dostateczny, znaczny, bona pars sermonis; b. pars hominum; sit bona librorum copia; 2) we względzie moralnym: dobry, prawy, rzetelny, poczciwy, szanowny, cnotliwy, b. animo facere, esse in aliquem; b. consilio; b. fides, amicitia, conscientia, opera, causa; o osobach: paterfamilias, amicus, socius; femina; często: vir b. albo samo bonus, w przemówieniu przyjacielskiém do kogo: przyjacielu, mój kochany, o bone; bone; boni; czasem ironicznie: bone custos defensorque provinciae; bone accusator; także: Bonus, jako przydomek Focyona, poczciwy. *a)* Pod względem politycznym: dobrze myślący, patryota, prawy, wierny, civis, vir; optimarum partium esse; *b)* łaskawy, przychylny, życzliwy, des bonus veniam; vos Manes este boni; sis bonus o felixque tuis; eo velim uti possem bono in me; stąd Bona Dea (patrz wyżéj) i przydomek Jowisza: J. Optimus, Maximus (pisze się zwykle J. O. M. II) pod względem stanu zdrowia, położenia, okoliczności: dobry, wyborny, czerstwy, zdrowy, silny, color; sanguis, aetas (młodość), valetudo, ovis; mens; bono animo esse, albo bonum animum habere być dobréj myśli; także: dobry, wyborny, pożądany, tempestas; omnibus optimis rebus usus (stan gospodarstwa pod każdym względem pomyślny); b. res, przysmaczki, łakocie; 2) dobry, przyjemny, przyjazny, szczęśliwy, dies, exitus; fata; fortuna; fama, spes; (porów. gratia i venia); bonae res; pomyślne położenie, szczęście; in bonam partem accipere; przyjazny, z dobrą wróżbą, aves, auspicium, bona verba; quod bonum, faustum, felix, fortunatumque sit (sposób mówienia przy rozpoczęciu jakiéj ważnéj rzeczy używany); bonum factum, formuła używana w edyktach; 3) ad aliquid, i alicui rei, dobry, stosowny, przydatny, odpowiedni; bonum est, melius est, to jest dobre, przydatne, pożyteczne, lepsze i t. p., także z tryb. bezok. optimum esse ratus (uważając to za najlepsze i najstosowniejsze.

Bŏo, 1. krzyczéć, ryczéć, brzmiéć.

Boōtes, ae albo is, stróż niedźwiedzia poganiacz; gwiazdozbiór

Bora, ae, *m*. góra w Macedonii.

Boreas, ae, *m*. wiatr północny; vento B. (przy wietrze pół.-); stąd północ; boreus, a, um, północny.

Borni, ōrum, *m*. zamek na półwyspie Trackim.

Borysthĕnes, is, *m*. rzeka w Sarmacyi, Dniepr; stąd *a)* Borysthenidae, arum, *m*. mieszkańcy nad Dnieprem; *b)* Borysthenius, a, um, dotyczący się téj rzeki.

Bos, ovis, *m*. i *ż*. bydlę, wół, krowa; bovi clitellas imponere, wilkiem orać, *przysłowie*, poruczyć komu to, do czego niezdatny; 2) ryba morska, gatunek płaszczki.

Bospŏrus, i, *m*. Thracius, ciaśnina Konstantynopolitańska; Cimmerius, ciaśnina Jenikale: samo Bosporus, kraina rozciągająca się od ciaśniny Cymmeryjskiéj aż do Kolchidy; miasto Bosporus. Stąd *a)* Bosporanus, a, um, bosporański i Bosporanus, i, *m*. Bosporańczyk, zwykle w licz. mn. mieszkańcy krainy Bosporu. *b)* Bosporius, a, um, i Bosporicus, a, um, bosporyjski.

Boviānum, i, *n*. główne miasto Pentrów w Samnium.

Bovillae, arum, *ż*. miasto w Lacyum; stąd Bovillanus, a, um, bowillański, także: pugna Bovilla (o zamordowaniu Klodyusza przez ludzi Milona). 2) miejsce w krainie Arpinum, stąd Bovillanus, bowillański.

Bovillus, a, um, wołowy, grex.

Braca, ae, (bracca), zwykle w licz. mn. bracae, arum, *ż*. spodnie długie i szerokie; stąd bracatus, a, um, w spodnie bracae zwane ubrany; a ponieważ je pierwiastkowo Persowie, Gallowie i inni cudzoziemcy nosili, znaczy więc bracatus cudzoziemski; Gallia br. = Transalpina, Narbonensis; cognatio braccata, szyderczo: pokrewieństwo z Gallami, jako z barbarzyńcami.

Brachium, ii, *n*. ręka dolna, od dłoni aż do stawu łokciowego (dalsza część nazywała się lacertus); w ogóle: ramię, supra dextrum brachium; *przysłowia*: brachia sua praebere alicui rei (pomagać, stać się uczestnikiem czego); levi brachio agere (chodzić koło czego niedbale); molli brachio objurgare (łagodnie strofować); dirigere brachia contra torrentem (opierać się mocniejszemu);—przenoś. o wszystkiém, co ma podobieństwo do ramion: o kleszczach raka i niedźwiadka, brachium cancris omnibus majus; brachia contrahit scorpius: o drzewach: in brachia ramorum spargi; o rzekach: b. fluminis: o oblężeniach: brachia ducere: o poprzeczném drzewie na maszcie: intendi brachia velis: o odnogach rzek fluminis; o łańcuchach gór: brachia emittit. Stąd *a)* brachialis, e, ściągający się do ramion: *b)* brachiatus, a, um, mający ramiona lub gałęzie. *c)* brachiolum, i, *n*. ramionko, rączka.

Bractea, ae, *ż*. cokolwiek jest cienkiego, blaszkowatego, blaszka, listek, płatek, szczególniéj złota; także zdrob. bracteola, ae, *ż*. auri. Stąd bracteatus, a, um, powleczony blaszką; —przenoś. bracteatus leo (żółty jak złoto): felicitas (pozornie jaśniejące); dictum (złote, wyborne zdanie).

Branchidae, ārum, *m*. Branchidowie, potomkowie Branchusa, kapłani Apollina w Dydymie.

Brannovices, patrz Aulerci.

Brassica, ae, *ż*. kapusta.

Bratuspontium, ii, *n*. miasto w Gallii belgijskiéj.

Breuni, orum, *m*. mieszkańcy Alp w Recyi.

Breviārium, ii, *n*. skrócenie, krótki wykaz, historiae Romanae; rationum, imperii.
Breviloquens, tis, krótkomówny; ztąd breviloquentia, ae, *ż*. krótkość w mowie.
Brevis, e, krótki, pod względem wysokości: mały, niski, judex, forma, hasta, virgulta; co do głębokości: płytki, miałki, brevia vada, albo samo brevia, miałczyzna, mielizna; co do odległości i szerokości: mały, krótki, wązki, via, iter, cursus; aqua; w odniesieniu do czasu: krótki, noctes, spatium; brevi tempore, albo spatio, albo samo brevi, w krótkim czasie, wkrótce; ad breve, na krótki czas; ztąd o rzeczach krótkiéj trwałości: krótki, trajectus, occasio, labor, imperium, rosa (nietrwała, znikoma), dominus (krótko żyjący); także o zgłoskach i wyrażeniu: krótki, syllaba, narratio; brevi albo brevibus verbis, w krótkości, w niewielu słowach; breve faciam, dicam, skrócę, w krótkości powiem; in breve cogere, skrócić; brevis esse laboro, obscurus fio; w ogólności: mały, szczupły, mus, census; skromny, coena, mensa.
Brevitas, ātis, *ż*. krótkość, spatii; br. nostra, nasz mały wzrost; o czasie: b. diei, temporis; o krótkości zgłosek i wyrażenia: syllabarum, pedum; br. respondendi, w odpowiedzi; brevitatis causa.
Brevīter, *przysł.* krótko, brevius, brevissime, describere; parvo brevius, w ciaśniejszéj przestrzeni;— equum brevius compellere gyro; o zgłoskach i rozwinięciu myśli: krótko, w kilku słowach, dicere, exponere, describere, declarare.
Briareus, ĕi, *m*. olbrzym sturęki; stąd **Briarēius**, a, um, tyczący się Bryareja.
Briniātes, um, *m*. lud w Liguryi.
Brisēis, īdos, *ż*. córka Bryzesa, Hippodamia.
Britanni, orum, *m*. Brytannowie, także: w licz. poj. Britannus, i, Brytańczyk, od Britannia, ae, *ż*. Brytannia (Anglia i Szkocya). Stąd Britannicus, a, um, brytański i Britannicus, i, *m*. przezwisko syna cesarza Klaudyusza.
Brīto, ōnis, *m*. Brytańczyk.
Britŏmartis, is, *ż*. bóstwo Kreteńczyków, nimfa Dyany; 2) Dyana, kreteńska.
Brixellum, i, *n*. miasto w Gallii cyzalpińskiéj.
Brixia, ae, *ż*. miasto w Gallii cyzalpińskiéj; stąd Brixianus, a, um, bryksyański.
Brochus, i, *m*. rzymskie przezwisko.
Bromius, ii, *m*. hałasujący, przydomek Bachusa z powodu jego uroczystości hałaśliwéj; ztąd *przym.* Bromius, a, um, do Bachusa należący.
Bructēri, orum, lud Germanii nad rzeką Ems.
Bruma, ae, *ż*. (skrócone z brevissima); 1) zimowe przesilenie dnia z nocą, najkrótszy dzień w roku; stąd 2) w ogólności: zima, frigida, horrida, intractabilis; 3) cały rok, per quinquagenas brumas; ante brumas triginta.
Brumālis,-e, ściągający się do zimowego przesilenia dnia z nocą, signum, koziorożec; dies, dzień najkrótszy, w ogóle: zimowy.
Brundĭsium, ii, *n*. miasto w Kalabryi; stąd **Brundisīnus**, a, um, do Brunduzyum należący; i Brundisini, orum, *m*. mieszkańcy Brunduzyum.
Bruttii, orum, *m*. Bruttowie, mieszkańcy południowo - zachodnich Włoch, w licz. pojed Bruttius, ii

Bruttiis, w krainie Bruttów. Stąd Bruttianus, a, um, i zwykle Bruttius, a, um, do Bruttów odnoszący się.

Brutus, a, um, ciężki, ociężały, bez czucia, tellus; bez rozumu, głupi, tępy, szczególniéj o zwierzętach; 2) Brutus, i, *m*. przezwisko Rzymian z rodu Juniuszów; stąd *a)* Brutianus, a, um, *b)* Brutinus należący do Brutusa.

Būbacene, es, *ż*. okolica w Sogdyanie.

Būbassus, i, *ż*. miasto w Karyi; stąd **Bubăsis**, ĭdis, *ż*. z Bubassu pochodząca.

Būbīle, is, *n*. wołownia.

Būbo, ōnis, *m*. i *ż*. sowa.

Bubūlcus, i, *m*. parobek od wołów, wołopas.

Būbūlus, a, um, bydła tyczący się, wołowy, krowi.

Bucca, ae, *ż*. gęba; quidquid in buccam venit garrire, albo scribere (mówić, pisać, co ślina do gęby przyniesie, paplać, bajać); inflare buccas, grać na dętym instrumencie;—przenoś. gniewać się, nadymać się, quin Jupiter ambas buccas illis inflet. 2) grający na flecie; gaduła.

Buccin-, patrz bucin.

Bucŭla, ae, *ż*. gęba; część hełmu zakrywająca policzki.

Bucephala, ae, albo -us, i *m*. ulubiony koń Alexandra W.; ztąd Bucephalon, i, *n*. albo Bucephalia, ae, albo Bucephale, es, *ż*. miasto nad rzeką Hydaspes w Indyach przez Aleksandra W. założone, od tegoż konia nazwane.

Bucĕrus, a, um, rogaty.

Bucina, ae, *ż*. *a)* róg pasterski; *b)* trąba, którą do napadu na nieprzyjaciół, tudzież do zmiany straży (vigilia) znak dawano; ztąd bucina prima, secunda, i t. d. *c)* koncha Trytona, na któréj trąbił.

Bucinātor, ōris, *m*. trębacz;—przenoś. roznoszący jakie wieści, rozgadujący, existimationis meae.

Bucolĭcus, a, um, pasterski; bucolica, orum, *n*. poemata pasterskie, sielanki.

Bucŭla, ae, (zdrob.), krówka i bucŭlus, i, *m*. byczek.

Budalia, ae, *ż*. miasto w Pannonii.

Būfo, ōnis, *m*. ropucha.

Bulbus, i, *m*. cebula, także: główka u roślin cebulkowatych; 2) Bulbus, i, *m*. rzymskie przezwisko.

Buleutērion, ii, *n* = curia.

Bulla, ae, *ż*. bańka na wodzie, bąbel. 2) dla podobieństwa: cokolwiek wydętego, okrągłego na pasach, drzwiach i t. p 3) szczególniéj tak nazywano ozdobę w kształcie serca, którą tryumfujący i dzieci aż do pełnoletności na szyi nosili, bulla aurea; bulla dignus, dziecinny

Bullio, 4. kipiéć, wrzéć.

Bullis, ĭdis, *ż*. miasto w Illiryi; ztąd Bullidenses i Bullienses, ium, albo Bullones, um, albo Bullini, orum, mieszkańcy miasta Bullis.

Bullo, 1. bąble wydawać, wrzéć.

Būmadus, i, *m*. rzeka w Assyryi.

Bumastus, i, *ż*. winogrona duże, dorodne.

Bupălus, i, *m*. rzeźbiarz z Chios, nieprzyjaciel poety Hipponaksa.

Buris, is, *ż*. nasad pługowy.

Bursavolenses, albo -nenses, ium, *m*. mieszkańcy miasta Bursavola w Hiszpanii.

Bursiaone, es, *ż*. miasto w Meryi wyraz wątpliwy.

Busiris, ĭdis, *m*. dawny król Egiptu.

Bustuārius, a, um, należący do stosów ku paleniu zmarłych; gladiator, szermierz walczący przed stosem zmarłego.

Bustum, i, *n*. zgliszcze, stos, na

którym palono umarłych; 2) grób; —przenoś. o człowieku burzącym, b. legum omnium ac religionum; b. reipublicae; b. nati (o Tereuszu, który pożarł swego syna.)

Buthrotum, i, *n*. albo -os, i, *ż*. miasto w epirockiéj krainie; stąd Buthrotius, a, um, butrotycki i Buthrotii, orum, *m*. Butrotowie.

Butrōtus, i, *m*. rzeka w krainie Bruttów

Buxentum, i, *n*. miasto w Lukanii.

Buxus, i, *ż*. i Buxum, i, *n*. bukszpan, drzewo; 2) cokolwiek zrobionego z bukszpanu, np. piszczałka, grzebień.

Byblus, i, *ż*. miasto w Fenicyi.

Byllis, patrz Bullis.

Byrsa, ae, *ż*. twierdza w Kartaginie.

Byzantium, ii, *n*. Bizancyum, Konstantynopol, Carogród, Stambuł; ztąd Byzantius, a, um, bizantyński, i Byzantii, orum, Bizantynowie.

C.

C, w skróceniu 1) Cajus; 2) C, jako liczba = 100; 3) condemno, uznaję za winnego.

Caballus, i, *m*. koń, szkapa; *przysłowie*: optat arare caballus (nikt nie jest ze swego losu zadowolony); ztąd caballinus, a, um, koński, caro.

Cabillōnum, i, *n*. miasto w Gallii lugduńskiéj.

Cabira, orum, *n*. miasto w Poncie.

Cabyle, es, *ż* miasto w Tracyi.

Cachinnātio, ōnis, *ż*. chychotanie, śmiech głośny.

Cachinno, 1. śmiać się głośno, do rozpuku; cachinno, onis, *m*. śmieszek, śmiejący się zbytecznie; szyderca.

Cachinnus, i, *m*. śmiech zbytni, głośny.

Caco, 1. iść na stolec, in aliquem; c. odorem.

Cacumen, inis, *n*. wierzchołek, szczyt, koniec ostry, montis rupium, arboris, ramorum, pilorum;— przenoś venire ad summum cacumen, wygórować najwyżéj; dojść do największéj doskonałości.

Cacumino, 1. zakończyć ostro.

Cacus, i, *m*. syn Wulkana, zbójca we Włoszech.

Cadāver, ĕris, *n*. trup, ścierwo: wyraz obelgi.

Cadme-, albo Cadmi- patrz Cadmus.

Cadmus, i, *m* syn króla fenickiego Agenora, założyciel Kadmei w Tebach, który wynalazł głoski albo je wprowadził z Fenicyi. Stąd *a)* Cadmeis, idis, *ż*. rodem z Kadmei (córka Kadmusa); *b)* Cadmejus, a, um, kadmejski; *c)* Cadmēus, kadmejski, tebański; także: kartagiński; *rzeczow*. Cadmea, albo Cadmia, ae, *ż*. zamek w Tebach.

Cădo, cecĭdi, cāsum, 3 upadać, spadać, velut si prolapsus cecidisset; ex equo; de manibus civium delapsa arma ceciderunt; pila levius casura; cadentia fulmina; lapsa cadunt folia; vela cadunt (zwijają się, spuszczają się); o grze, wypadkach losowych: wypadać, illud quod cecidit forte; fors ut cuique ceciderit; o gwiazdach: zachodzić, opadać, tristis Orion cadit; stąd cadente die, ku schyłkowi dnia; o rannych upadłych w walce: upadać, poledz, in acie, in proelio, cadere ab aliquo: o bydlętach ofiarnych: być zabitym, multa hostia; hoedus; o mia-

stach: zaginąć, upaść, być zburzonym, Troja; civitas; o wiatrach: ucichnąć, uspokajać się, uśmierzać się, ustawać, venti vis cecidit; o sztukach teatralnych: upadać, niepodobać się, securus cadat, an recto stet fabula talo; o sprawach sądowych: przegrać, c. causā, formula; in judicio; o interesach handlowych: upadać, stracić kredyt, nostrum uterque cecidit; w ogóle: zmniejszać się, pretia militiae casura; tracić odwagę, upadać na duchu, animis cadere; animi cadunt; wychodzić ze zwyczaju, z używania, vocabula; 2) upadać na co, in pectus cadit pronus; alicui ad pedes (do nóg); telum in humum; wpadać, in hostem cadunt; o źródłach, rzekach: in amnem, in Hircaniam; zapadać, sol in densam umbram; o zgłoskach, wyrazach: kończyć się, in syllabas longiores; numerose; similiter; melius cadat oratio. — Przenoś. wpadać, podpadać, in conspectum; sub oculos; sub sensum; in morbum; in unius potestatem, in suspicionem; sub unum fortunae ictum; spełznąć na niczém, nieudać się, ad albo in irritum; także: res irrita cadit; przypadać na czas, in alienissimum tempus; o wypłacie: przypadać, numi c. in eam diem; odnosić się do kogo albo czego, być stosownym, in te cadit superbia; non cadit in hos mores ista suspicio; in bonum virum non cadit mentiri (nie przystoi); *b)* z przyp. 3. alicui cadere, przytrafić się, zdarzyć się, wypaść; także: z określeniem przysłówkowém; percommode hoc cadit; res praeter opinionem ceciderat.

Caducĕator, ōris, *m*, poseł do nieprzyjaciół dla układania się o pokój, rozejm; parlamentarz, od caduceus, i, *m.* albo -um, i, *n.* łąska poselska.

Caducĭfer, ĕra, ĕrum, noszący laskę poselską, przezwisko Merkurego.

Cadūcus, a, um, spadający, spadły, aqua, lacrimae, folia, fulmen; lignum c. in domini caput; także: bello caduci (polegli w boju); hereditas, possessio (nie mający prawnego dziedzica). 2) usposobiony do spadnięcia, dojrzały, zwiędły, vitis, frondes, flos; stąd juvenis, młody rycerz, mający zginąć; — przenoś. znikomy, nietrwały, wątły, przemijający, płonny, próżny, corpus, res, spes, preces, felicitas, fama.

Cadurci, orum, *m.* lud w Gallii akwitańskiéj; stąd Cadurceus, a, um, do Kadurków należący.

Cadus, i, *m.* naczynie na wino, oliwę, miód, owoce, cados siccare (wypróżnić), także: na popioły i kości umarłych, ossa lecta cado aëno.

Cadūsii, orum, *m.* lud nad morzem [Kaspijskiém.

Caecilius, ii, *m.* imię rzymskiego rodu, którego familia najznakomitsza była Metelli; Caecilius i Caecilianus, a, um, Cecyliański, do Cecyliuszów odnoszący się.

Caecīna, ae, *m.* imię rodu pochodzącego z Etruryi.

Caecĭtas, ātis, *f.* ślepota, właś i przenoś. libidinis, mentis.

Caeco, 1. zaślepiać, oślepiać, sol caecat—przenoś. zaślepić, omamić, mentes; caecatus cupiditate; *b)* zaćmić, oratio caecata.

Caecŭbus, a, um, cekubski, z Cekubu okolicy w Lacyum pochodzący, vinum C. albo samo Caecubum, sławne wino cekubskie.

Caecŭlus, i, *m.* syn króla Latyna, założyciel Prenesty

Caecus, a, um, ślepy, pozbawiony wzroku; corpus caecum, tył, grzbiet; — przenoś. zaślepiony, caecus, amentiā, animo, cupiditate· także: mens caeca fati, amor, impetus, timor, aestimatio: 2) ukryty, niewidzialny, tajemny, fores, arma, stili, vallum; vulnus, ictus (w plecy zadany): freta (z ukrytemi skałami): murmur, clamor (głuchy, przytłumiony); niepewny, wątpliwy, res, fata, sors; ciemny, ponury, posępny, nox, domus tenebrae, iter; acervus (zagmatwany, gdzie części trudno odróżnić); Mars (nocna walka); undae (nieznane morze): latebrae (nieodgadnione); exspectatio (niepewne); eventus (niepewny, wątpliwy); crimen (niedowiedziony, trudny do udowodnienia); ignes (bez celu, bez skutku); exsecrationes (próżne, daremne).

Caedes, is, *ż*. ścinanie, obcinanie, frondium; mordowanie, zabójstwo, perpetrare caedem; arguere caedis; szczególniéj w wojnie: wycinanie w pień, rzeź; zabijanie bydląt na ofiarę, bidentium; — przenoś. zabici, trupy, ira rapit per medias caedes; krew rozlana przez zabicie, locus recens tepida caede.

Caedo, **caecīdi**, caesum, 3. bić, ciąć, siec, januam saxis, aliquem virgis, albo loris; pugnis; — przenoś. testibus caedi (być zgnębionym, zwalczonym); 2) ścinać, wycinać, wyrzynać, arborem, lucos, silvam, materiam, vasa dolabris; caedendo aperire saltum; proboscidem gladio; *przysłowie*: ut vineta egomet caedam mea (szkodzić sobie samemu). 3) zabijać, mordować, wycinać w pień, pobić, porazić, hostes caesi; caesis hostiis deos placare; victimas caedere; stąd caesus sanguis (zamiast hominis caesi); 4) odcinać, obcinać, rozbijać, łamać, securibus humida vineta; murum; lapidem; toga rotunda et apte caesa.

Caelāmen, ĭnis, *n*. rzeźba, płaskorzeźba.

Caelātor, ōris, *m*. rzeźbiarz.

Caelatūra, ae, *ż*. sztuka albo robota płaskorzeźbiarska.

Caelebs, ĭbis, bezżenny, nieżonaty, samotny, vita; — przenoś. platanus (koło którego winne latorośle nie są obwinięte).

Caelestis, patrz coelestis.

Caelibātus, us, *m*. bezżeństwo, stan niezamężny.

Caelius, patrz Coelius.

Caelo, 1. ryć, wyrzynać, wyrabiać dłótem na kruszcach, kości, marmurze, drzewie, aliquid auro, argento; in auro; vasa caelata, opus caelatum; caelatum aurum et argentum; 2) haftować, wyszywać, caelata velamina; caelatum novem Musis opus (od Muz sztucznie wypracowane).

Caelum, i, *n*. dłuto.

Caelum, niebo, patrz coelum.

Caementum, i, *n*. kamień łomny do murowania.

Caena, i pochodne wyrazy, patrz coena.

Caenīna, ae, *ż*. miasteczko w Lacyum; ztąd *a)* Caeninenses, ium, *m*. Cenineńczycy. *b)* Caeninus, a, um, ceniński.

Caenophrūrium, ii, *n*. zamek w Tracyi.

Caepa, ae, *ż*. cebula.

Caepio, onis, *m*. rzymskie przezwisko.

Caere, *n*. także. Caeres ītis, *ż*. miasto w Etruryi, dawniéj Agylla zwane; stad *a)* Caeres, ītis i ētis, ceretycki i Caerites albo Caeretes, um, *m*. Cerytowie, rzymscy obywatele bez prawa głosowania, in tabulas C. referri, utracić prawo

głosowania, być przeniesionym do najniższéj klassy obywateli zwanych aerarii; Caerite cera digni. *b*) **Caeretānus**, a, um, ceretański i Caeretani, orum, *m*. Ceretanowie.

Caerimon- patrz cerimon-

Caerites, patrz Caere.

Caeruleātus, a, um, błękitno farbowany, błękitno ubrany.

Caeruleus, i **caerŭlus**, a, um, modrawy, błękitny, niebieski, caeruleum mare; Thybris; c. frater Jovis (Neptun), c. deus, c. Nereus, caeruleos habet unda deos; serpens; Germanorum c. pubes (z niebieskiemi oczyma); stąd *rzeczow.*, caerula coeli, błękit niebios; także: ciemno-zielony, arbor Palladis; ciemno-szarawy, fascia, vitta, nubes; szczególniéj o tém, co się odnosi do świata podziemnego, c. equi Plutonis.

Caēsar, ăris, *m*. imię rzymskiéj familii rodu Juliuszów, z którego C. Julius Caesar jest najsławniejszym. 2) tytuł cesarza rzymskiego lub jego następcy, Stąd *a*) Caesareus, a, um, dotyczący Cezara; późniéj cesarski. *b*) Caesarianus, a, um, Cezaryański, i Caesariani, orum, *m*, Cezaryanie, stronnicy Cezara, późniéj cesarscy. *c*) Caesariensis, e, przezwisko wielu miejsc, jak Mauritania C. *d*) Caesarinus, a, um, Cezaryński, tyczący się Cezara.

Caesarea, ae, *ż*. miasto nadmorskie w Palestynie; 2) miasto w Maurytanii; 3) główne miasto w Kappadocyi; 4) miasto w Fenicyi dawniéj Arca zwane.

Caesareus, -ianus, -iensis, patrz Caesar.

Caesaries, ei, *ż*. włosy, szczególniéj włosy na głowie u mężczyzn i kobiet.

Caesēna, ae, *ż*. miasto w Gallii z té strony Padu.

Caesennius, a, um, imię rzymskiéj familii.

Caesim, *przysł*. rąbiąc; 2) c. dicere, mówić urywkowo, w krótkich zdaniach.

Caesius, a, um, niebieski, modry (o oczach); stąd modrooki (o ludziach i zwierzętach).

Caeso, ōnis, *m*. rzymskie przezwisko.

Caesōnius, a, imię rzymskiéj familii.

Caespes, ĭtis, *m*. murawa, darń: 2) ołtarz, grób darnią okryty; 3) nędzna lepianka darnią pokryta.

Caestus, us, *m*. szermierskie rzemienie do obwijania ręki.

Caet-Caeu-Caey, patrz Ce-

Caïcus, i, *m*. rzeka w Myzyi.

Cajēta, ae, albo -e, es, *ż*. miasto w Lacyum, miejsce grobu mamki Eneasza tegoż imienia; stąd **Cajetānus**, a, um, Kajetański, do Kajety należący.

Cājus, a, imię rzymskie; stąd Cajanus, a, um, Kajański, do Kajusza odnoszący się.

Calābri, orum, *m*. Kalabryjczycy, mieszkańcy krainy zwanej Calabria, ae, w niższéj Italii; *przym*. Calaber, bra, brum, Kalabryjski, z Kalabryi; Pierides C. utwory poetyczne Enniusza.

Calacta, ae, i -e, es, *ż*. miasto w Sycylii; ztąd **Calactīnus**, a, um, Kalaktyński.

Calagūris, is, *ż*. miasto w Hiszpanii tarrakoneńskiéj; stąd Calaguritani, orum, *m*. Kalagurytanie.

Calais, is, *m*. syn Boreasza, brat Zetesa.

Calămis, ĭdis, *m*. rzeźbiarz za czasów Fidyasza.

Calamister, stri, *m*. i -strum, i, *n* żelazko do kędzierzawienia włosów —przenoś. przesada w stylu; ztąd calamistratus, a, um, kędzierzawy, żelazkiem przypiekany.

Calamĭtas, ātis, *ż.* niedola, szkoda, nieszczęście, klęska, w odniesieniu do pól, owoców, bydła, tempestatis c.; fructuum (nieurodzaj); w ogóle: calamitati esse (wyjść na nieszczęście, być zgubą); afflictus singulari calamitate; o wypadkach działań wojennych i stanie państwa: calamitatem inferre alicui; cum imperium R. non dubia jam c. nutaret.

Calamitose, *przysł.* nieszczęśliwie.

Calamitōsus, a, um, szkodę przynoszący, zgubny, tempestas; incendium, bellum; 2) w znacz. bier. wystawiony na nieszczęście, agri vectigal coelo ac loco c.; w ogóle: bardzo nieszczęśliwy, biedny, homines fortunā magis quam culpā c.; otium, res.

Calamus, i, *m.* trzcina = arundo; 2) wszystko, co się ze trzciny robi: piszczałka, strzała, pióro do pisania. 3) łodyga, latorośl, wędka, rószczka lepem namazana do łowienia ptaków.

Calăthus, i, *m.* kosz na kwiaty, owoce = quasillum; naczynie do cieczy; ztąd calathiscus, i, *m.* koszyk.

Calătia, ae, *ż.* miasto w Kampanii; stąd **Calatinus**, a, um, Kalatyński; *rzeczow.* Calatinus, przydomek M. Attyliusza; Calatini, orum, *m.* Kalatynowie.

Calatis, is, 4 przyp. in, *ż.* miasto w Mezyi niższéj.

Calatŏr, ōris, *m.* sługa.

Calaurēa, i -ia, ae, *ż.* wyspa na odnodze Saronickiéj.

Calcăneum, i, *n.* = calx.

Calcar, āris, *n.* ostroga, equo calcaria subdere, calcaribus subditis (pędem); — przenoś. podnieta, bodziec, c. addere, admovere alicui; c. adhibere. [wątpliwy).

Calcātae, arum, *ż.* faszyna (wyraz

Calceamentum, i, *n.* obuwie.

Calceo, 1. obuwać; stąd calceatus, us, *m.* obuwie.

Calceŏlus, i, *m.* trzewiczek; stąd calceolarius, ii, *m.* szewc damski.

Calceus, i, *m.* obuwie okrywające całą nogę aż do łytek; calceos poscere, wstawać od stołu (ponieważ Rzymianie przed jedzeniem obuwie zdejmowali); calceos mutare, zostać senatorem (senatorowie bowiem szczególny rodzaj obuwia nosili).

Calchas, antis, *m.* wieszcz grecki.

Calcitro, 1. wierzgać, kopać nogami; — przenoś. upierać się przy czém, być sprzecznym.

Calco, 1. deptać, tłoczyć, tratować, aliquem albo aliquid; agrum ad plenum; — przenoś. gnębić, uciskać, gentem; libertas calcatur; stąd szydzić, urągać się, drwić, pogardzać, quasi fastidiendo aliquid; fata sua; 2) chodzić, odwiedzać, viam; calcatus Jovi lucus; cruorem (brodzić we krwi).

Calcŭlus, i, *m.* *a)* kamyk; *b)* kamyk albo bierka w grze podobnéj do szachów (latrunculorum, albo duodecim scriptorum ludus zwanéj); — przenoś. o działaniu: środek, krok, sposób, ut calculum reducas (abyś wstrzymał, cofnął kroki), si te alicujus dati poenitet. *c)* obliczenie, obrachunek, calculum subducere (obliczyć); vocare aliquem ad calculos (obrachować się z kim); — przenoś. vocare amicitiam ad calculos (dokładnie obrachować, nie więcéj grzeczności wyświadczać jak tylko tyle, ile się odbiera; d) kamyk, głos, kreska w sądzie, albo na zgromadzeniach ludu, kamyk biały oznaczał przyzwolenie, uwolnienie, czarny przeciwnie; — przenoś. album calculum adjicere alicui rei (zgodzić się na co); u Traków białe kamy-

ki służyły do oznaczenia dni szczęśliwych, czarne do nieszczęśliwych, stąd dies candidissimo calculo notandus; *e)* kamień (choroba), calculum pellere, frangere; cal. intus se opposuit.

Calda, patrz calidus.

Caldus, patrz calidus. 2) Caldus, i, *m*. rzymskie przezwisko.

Caledonia, ae, *ż*. Szkocya.

Calefacio, albo calf-, feci, factum; 3. ogrzewać, rozgrzewać, ocieplać — przenoś. forum aleatorium (zapalczywie grać); pobudzać, zapalać, zachęcać, corda tumultu; dręczyć, niepokoić, dokuczać, aliquem.

Calefacto, 1. mocno rozgrzewać, zapalać.

Calendae, arum, *ż*. pierwszy dzień miesiąca, calendis Januariis, pierwszego stycznia; tristes C. (dla dłużników z powodu, że tego dnia miesięczne procenta się opłacały); ad C. Graecas solvere (nigdy nie zapłacić, bo Grecy nie rachowali czasu podług calendae).

Calenus, patrz Cales.

Caleo, calui, 2. być zagrzanym, gorącym, żarzyć się; — przenoś. *a)* o osobach: zapalać się, ożywiać się, rozgrzewać się, żwawo się brać do czego, ab recenti pugna; in re; calere mero, spe, amore, cupidine laudis; trapić się, niepokoić się, w przykrém być położeniu, te jam calere puto; *b)* o rzeczach: nundinae calebant (pełno było ruchu); illud crimen caluit re recenti (zajmowano się mocno, wiele o tém mówiono).

Cales, is, albo zwycz. ium, *ż*. miasto w Kampanii, miało być od Kalaisa syna Boreasza założone; stąd Calenus, a, um, Kaleński mieszkaniec miasta Kales.

Calesco, călui, 3. rozgrzewać się, zapalać się, w znaczeniu właśc. i przenoś.

Calfacio, patrz calefacio.

Călidae Aquae, kąpiele w Zeugitanie.

Calide, *przysł.* gorąco, z zapałem.

Calidus, a, um, ciepły, gorący, stąd *rzeczow.* calida albo calda, ae, *ż*. ciepła woda; — przenoś. ognisty, porywczy, popędliwy, namiętny, zapamiętały; 2) Calidus, i, *m*. rzymskie przezwisko.

Calendrium, i, *n*. ubiór głowy kobiecéj u Rzymian z przyprawnych włosów.

Caliga, ae, *ż*. obuwie żołnierskie; stąd stan wojskowy, służba wojskowa.

Caliginōsus, a, um, mglisty, ciemny; caliginosa nox (o przyszłości).

Caligo, ĭnis, *ż*. mgła, pomrok gęsty; stąd o zasłonie przed oczyma, videre albo cernere aliquid quasi per caliginem; oculis caliginem offundere (omamić); alicui magnitudine sua caliginem inducere; w odniesieniu do ducha: ciemnota, caligo mentis; ab animo tanquam ab oculis caliginem dispulit; w odniesieniu do okoliczności: smutne położenie, reipublicae, temporum; bonorum.

Caligo, 1. być ciemnym, lucus caligans, nubes· — przenoś. pod względem ducha: w ciemności błądzić, caligare in sole, *przysłowie:* (przy największém świetle nic nie widzieć); w znacz. przechod. zaciemniać.

Caligŭla, ae, *m*. przezwisko Kajusa cesarza (od caliga, ponieważ był wychowany w obozie).

Calix, ĭcis, *m* kielich, puhar, kubek, naczynie do picia; fecundi calices quem non fecere disertum (o winie); *b)* naczynie głębokie do cieczy

Callaeci, orum, *m.* lud w Hiszpanii tarrakoneńskiéj; stąd Callaicus, i, *m.* przezwisko D. Juniusza Brutusa.

Calleo, callui, 2. dostać stwardnienia na skórze; callent rure manus, — przenoś. *a)* stawać się nieczułym, zdrętwiéć, callet animus; *b)* miéć doświadczenie w czém, rozumiéć, umiéć co dokładnie, cal. fidibus, studio augurandi; cal. artem.

Callicŭla, ae, *ż.* góra w Kampanii.

Callide, *przysł.* biegle, umiejętnie, zręcznie, przezornie, dicere, conjĭcere, cogitare, versari; albo chytrze, podstępnie, temporibus servire, c. moratus.

Callidĭtas, ātis, *ż.* umiejętność, biegłość, obrotność, zręczność, c. et celeritas ingonii; animi magnitudo et c ; albo chytrość, podejście, podstęp, scientia, quae est remota a justitia, calliditas est appellanda.

Callidrŏmus, i, *m.* część góry zwanéj Oeta w Tessalii.

Callĭdus, a, um, biegły, wyćwiczony, doświadczony, zdatny, dowcipny, c. rei militaris; testndo callida resonare; albo chytry; interesowany, wyrachowany, liberalitas

Callifae, arum, *ż.* miasto Hirpinów.

Callinĭcum, i, *n.* miasto w Mezopotamii.

Callĭŏpe, es, *ż.* (także **Calliopēa**, ae) Muza wiersza bohaterskiego, (stąd zamiast tego poematu); 2) w ogóle: muza.

Callipŏlis, is, *ż.* miasto *a)* w Trackim, *b)* i Taurуckim Chersonezie.

Callirrhoe, es, *ż.* córka Acheloúsa; 2) źródło przy Atenach.

Callis, is, *m.* czasem *ż* ścieżka; w ogóle: droga.

Callisto, us, *ż.* córka Lykaona, króla Arkadyjskiego, przemieniona w gwiazdę Helice, albo Ursa major.

Callōsus, a, um, stwardniały, twardą skórą okryty, ova.

Callum, i, *n.* stwardniałość skóry; — przenoś. nieczułość, callum obduxerat animis.

Calo, 1. zwoływać, comitia calata, zgromadzenia ludu, zwoływane szczególniéj dla przedmiotów religijnych pod przewodnictwem kapłana zwanego Pontifex.

Calo, ōnis, *m.* pachołek, sługa, mianowicie wojskowy, przy bagażach.

Calor, ōris, *m.* ciepło, gorąco słońca, ognia, wody, powietrza i t. p.; c. vitalis, ciepło żywotne; mediis caloribus, wśród lata; także gorączka; — przenoś. uniesienie, zapał miłosny.

Calpe, es, *ż.* góra przy cieśninie Gadytańskiéj, naprzeciw przylądka Abyla w Afryce.

Calpurnius, a, imię rzymskiego rodu; *przym.* Calpurnius, a, um, stąd Calpnrnianus, a, um, Kalpurniański.

Caltha, ae, *ż.* nogietek.

Calumnia, ae, *ż.* potwarz, pieniactwo, niesłuszne obwinienie u sądu, wykręty w tłómaczeniu prawa i zastosowaniu: jurare calumniam albo de calnmnia, przysięgać, że sprawa nie dla pieniactwa jest wniesiona; 2) wykrętne tłómaczenie ksiąg sybillińskich, c. religionis; 3) przesada w mówieniu, oratoris; 4) wykręty sofistyczne.

Calumniatŏr, ōris, *m.* pieniacz, niesprawiedliwie skarżący, potwarca.

Calumnior, 1. pieniać się, potwarzać kogo, fałszywie oskarżać, używać wykrętów; se c. niedowierzać sobie samemu, surowo siebie sądzić

Calva, i calvaria, ae, *ż.* czaszka głowy

Calveo, 2. być łysym i calvesco, 3. łysieć.

Calvinus, i, *m.* rzymskie przezwisko.

Calvisius, ii. *m.* rzymskie imię rodowe.

Calvities, ei, *ż.* łysina.

Calvitium, ii, *n.* łysina.

Calvor, 3. intrygi podstępy robić, oszukiwać, także w znacz. biern.

Calvus, a, um, łysy.

Calx, cis, *ż.* pięta, kopyto, remittere, wierzgać; adversus stimulum calces remittere albo jactare, opierać się mocniejszemu

Calx, cis, *ż.* kamień, szczególniéj wapienny, wapno; 2) sztuka, bierka używana w grze podobnéj do szachów, calcem ciere, pojechać, posunąć; 3) kres zawodniczy w cyrku rzymskim dla ubiegających się, który w początkach wapnem był oznaczony, a calce ad carceres revocari, od końca do początku wracać.

Calycadnus, i, *m.* przylądek i rzeka w Cylicyi (Isauria).

Calydon, ōnis, *ż.* dawna stolica Etolii, gdzie był królem Eneusz (Oeneus) ojciec Tydeusza, Meleagra i Dejaniry. Stąd *a*) Calydonius, a, um, Kalidoński; *b*) Calydonis, ĭdis, *ż.* niewiasta Kalidońska.

Calymne, es, *ż.* wyspa na morzu Egejskiém.

Calypso, us (rzadko ōnis), *ż.* nimfa na wyspie Ortygii, córka Atlasa.

Calyx, ÿcis, *m.* wszelka wklęsłość obejmująca co; stąd pączek albo kielich kwiatowy, łupina owoców, skorupa jaja.

Camara, patrz camera.

Camarina, ae, miasto w Sycylii z bagniskiem tegoż imienia.

Cambūnii montes, góry stanowiące granicę między Tessalią i Macedonią.

Cambȳses, is, *m.* ojciec Cyrusa Starszego; 2) syn i następca Cyrusa.

Camella, ae, *ż.* naczynie do picia.

Camēlus, i, *m.* wielbląd.

Camēna, ae, *ż.* śpiewaczka, muza; 2) poemat, utwór poetyczny.

Camĕra, ae, sklep, sklepienie; 2) statek wodny z zagiętém w łuk pokryciem.

Cameria, ae, *ż.* i Camerium. ii, *n.* miasto w Lacyum; stąd Camerinus, a, um, Kameryński; *rzeczow.* Camerinus, i, *m.* rzymskie przezwisko i Camerini, ōrum, *m.* Kamerynowie.

Camerinum, i, *n.* miasto w Umbryi, stąd *a*) Camers, tis, Kamertycki; *rzeczow.* Camers mieszkaniec Kamerynu, w licz. mn. Camertes, ium, i um, Kamertynowie; *b*) Camertinus, a, um, Kamertyński.

Camillus, i, rzymskie przezwisko.

Camīnus, i, *m.* ognisko, piec do topienia, komin kuźniany, piec albo kominek do ogrzewania: stąd ogień kominkowy; *przysłowie*: oleum addere camino (źle pogorszyć).

Camīrus, i, *ż.* miasto na wyspie Rodus.

Camoena, patrz Camena.

Campania, ae, *ż.* kraina środkowych Włoch; stąd Campanicus i częściéj Campanus, a, um, Kampański, morbus (jakiś gatunek wyrzutów albo brodawek na twarzy); *rzeczow.* Campani, orum, *m.* mieszkańcy Kampanii.

Campester, stris, stre, należący do równiny, równy, niegórzysty, oppidum, barbari, iter, munitiones loca; szczególniéj *a*) co się tyczy pola Marsowego, ludus, arma; *rzecz.* campestre, is, *n.* fartuch szermierczy; *b*) to, co się odnosi do

zgromadzeń ludu, na polu Marsowém odbywanych; certamen, gratia, quaestus.

Campus, i, *m*. płaszczyzna, równina, pole, osobliwie do działań wojennych: pole otwarte, pole do bitwy, pobojowisko; campum deligere; campo pellere; także: równina morza, skały; *b)* szczególniéj Campus Martius, albo samo Campus, otwarty Marsowi poświęcony plac nad Tybrem, miejsce zgromadzania się ludu Rzymskiego (comitia centuriata); gdzie młodzież odbywała ćwiczenia fizyczne. — przenoś. pole czyli sposobność do mówienia, rozwinięcia zasobów wymowy, rhetorum campus; campus, in quo exsultare possit oratio; campus ad laudem.

Camulŏdunum, i, *n*. miasto w Brytanii.

Camurus, a, um, zakrzywiony.

Canace, es, *ż*. córka Eola.

Canae, arum, *ż*. miasto w Eolidzie.

Canālis, *m*. (rzadko *ż*.), rynna, rura, kanał; także: droga, directo canali = recta via.

Canastraeum promontorium, południowo-wschodnie wzniesienie Palleny.

Cancelli, orum, *m*. kraty, szranki, zakres, granica, w znacz. właśc. i przenoś.

Cancer, cri, *m*. 1) rak; 2) rak, wrzód; 3. gwiazdozbiór; południe, wielki upał.

Căndavia, ae, *ż*. górzysta kraina w Illiryi.

Candēla, ae, *ż*. świéca łojowa albo woskowa.

Candelābrum, i, *n*. lichtarz.

Candeo, candui, 2. być białym, śnieżnym, jaśnićć, błyszczéć, lśnić się, rozpalać się, żarzyć się.

Candesco, 3. zaczynac bieléć, jaśnićć, zaczynać rozpalać się.

Candidatōrius, a. um, tyczący się kandydata.

Candidātus, a, um, biało odziany, *rzecz*. starający się o urząd, kandydat, tak nazwany od białéj szaty, w któréj się pokazywał; 2) — przenoś. ten, który się za czémkolwiek ubiega, immortalitatis et gloriae.

Candide, *przysł*. biało; — przenoś. rzetelnie, uczciwie, szczerze, otwarcie.

Candidus, a, um, jasno-biały, avis, cycnus, candidum ovi, białek; biały, piękněj twarzy, Dido, dux; pogodny, jasny, dies, nox; siwy, caput, barba; — przenoś. dobitny, czysto brzmiący, vox; o mowie i mówcy: niewymuszony, genus dicendi; pod względem moralnym: rzetelny, szczery, bez fałszu, pectore candidus; animae candidiores; szczęśliwy fato candidiore frui, wesoły, przyjemny, convivia; 2) = candidatus; 3) o wiatrach: rozpędzający chmury, Favonii.

Candor, ōris, *m*. biały, jaśniejący kolor, blask, połysk; — przenoś. w wymowie: świetność, naturalność; w charakterze: szczerość, nieskazitelność, prawość, poczciwość, rzetelność, animi.

Caneo, canui, 2. być siwym; canens senectus.

Canephŏros, i, *ż*. koszyk niosąca, w licz. mn. canephorae, dziewice w Atenach, które w czasie obchodów religijnych na cześć Minerwy świętości jéj na głowie nosiły.

Canesco, 3. siwićć, bieléć; starzéć się; — przenoś. oratio canescit, dojrzewa.

Canicŭla, ae, *ż*. *a)* piesek; *b)* kostka w grze; *c)* gwiazdozbiór = Sirius.

Canina, ae, *ż*. rzymskie przezwisko.

Canīnius, ii, *m*. nazwisko rodu ple-

bejuszów; stąd Caninianus, a, um, Kaniniański, do Kaniniusza należący.

Caninus, a, um, psi, tyczący się psów, lac, far, dentes; — przenoś. prandium c. (bez wina); litera c. (R); facundia albo eloquentia (uszczypliwa).

Canis, is, *m.* i *ż.* pies, venaticus, łowczy; pecuarius, od bydła; triformis, Cerber; *b)* konstellacya: major czyli Icarius; minor czyli Erigonejus; *c)* wyraz obelgi: lizus, pochlebca; także o ludziach kłótliwych, uszczypliwych; *d)* nieszczęśliwy w grze rzut kostek, in lusu talorum.

Canistrum, i, *n* kosz na chléb, owoce i inne rzeczy.

Canities, ei, *ż.* białość, biały kolor jakiéj rzeczy, marmoris; 2) siwizna, siwy włos.

Canna, ae, *ż.* trzcina; 2) flet, piszczałka.

Cannăbis, is, *ż.* albo -bus, i, m. konopie.

Cannae, arum, *ż.* miasteczko w Apulii, gdzie Hannibal poraził Rzymian; Capuam Hannibali Cannas fuisse; stąd Cannensis, Kanneński, przy Kannach.

Canninefas, w licz. mn. Canninefates, um, *m.* plemię z Batawami spokrewnione; *przymiot.* Canninefatem tumultum.

Cano, cecĭni, cantum, 3. dawać się słyszéć: 1) o ludziach: fidibus, tibia (grać); receptui canere, trąbić na odwrót; poet. receptus c.; samo canere, śpiewać, *b)* w znaczeniu przech. classicum albo signum, dawać znak do czego; carmen, versus c., wierszem opiewać; uwielbiać, alicujus laudes atque virtutes; deos regesve; stąd (ponieważ pierwotnie robiło się to w kształcie wiersza) przepowiadać, prorokować, aliquid albo z 4 przyp i tryb. bezok.; w ogóle: zwiastować, ogłaszać, wykładać, praecepta. 2) o źwierzętach: śpiewać: piać, kraczéć, skrzeczéć, w znacz. przech. ranae cecinere querelam; anser Gallos adesse canebat, nec ei cornix canere potuit recte eum facere; 3) o narzędziach muzycznych i muzyce: brzmiéć, tubae cornuaque cecinerunt: classicum albo signum canit (hasło do napadu, do powstania daje się słyszéć), symphonia canit.

Canōpus, i, *m.* miasto w niższym Egipcie przy ujściu Nilu: stąd poetycznie o niższym Egipcie i Egipcie w powszechności; Canopeus, a, um, Kanopejski, i Canopītae, arum, *m.* mieszkańcy Kanopu; 2) niezamieszkana wyspa przed ujściem Nilu.

Canor, ōris, *m.* dźwięk, śpiewanie.

Canōrus, a, um, głośno brzmiący, harmonijny, vox, nugae (fraszki, brednie); *a)* o ludziach: turba (trębacze); orator; *b)* o zwierzętach: aves, gallus, ales, cygnus; *c)* o narzędziach muzycznych: fides, aes (trąba).

Canthăbri, orum, *m.* Kantabrowie; mieszkańcy Kantabryi w Hiszpanii północnéj; *przymiot.* Cantabrus, a, um, i Cantabricus, a, um; Kantabryjski.

Cantāmen, ĭnis, *n.* śpiew, formuła czarodziejska.

Cantērius, ii, *m.* wałach, koń. *przysłowie:* minime sis canterium in fossa (bez potrzeby narażanie się na niebezpieczeństwo).

Canthăris, ĭdis, *ż.* mucha hiszpańska

Canthărus, i, *m.* duże naczynie do picia; 2) gatunek ryby morskiéj.

Canthus, i, *m.* szyna koła wozowego; koło.

Canticum, i, *n.* pieśń, śpiew; także: o muzykalném rzeczy oddaniu

w mowie krasomówskiéj; *b*) w sztukach teatralnych: monolog, agere canticum.

Cantilēna, ae, *ż.* pieśń; — przenoś. cantilenam eandem canis, zawsze prawisz jedno i toż samo; stąd gadanina. brednie.

Cantio, ōnis, *ż.* śpiew; formuła czarodziejska.

Cantito, 1. śpiewać często, albo grać.

Cantium, ii, *n.* kraina i przyladek Brytannii, Kent.

Cantiuncŭla, ae, *ż.* piosenka.

Canto, 1 dawać się słyszéć, 1) o ludziach, tibiis, avenis grać na-, albo samo cantare, śpiewać, in scena; ad chordarum sonum; także: o melodyjném oddaniu rzeczy w mowie krasomówskiéj. W znaczeniu przech. śpiewać, tworzyć poetycznie, carmen; opiewać, uwielbiać, deum, convivia; proelia; istum Caesarem; o poetach i aktorach, opowiadać, przedstawiać, fabulam, Nioben, tragoedias; *b*) z wyrazem carmen, albo samo cantare, odmawiać formułę czarodziejską; a stąd oczarować, czarami zaklinać, cantatae herbae· 2) o źwierzętach: śpiewać, piać; 3) o narzędziach muzycznych: brzmiéć, tibia cantat.

Cantor, ōris, *m.* śpiewak, muzyk, aktor; wzgardliwie: c. formularum, który powtarza formuły prawne; wielbiciel, potakiwacz, c. Euphorionis.

Cantus, us, *m.* 1) w odniesieniu do ludzi: śpiewanie, śpiew; proroctwo, przepowiadanie, formuła czarodziejska; 2) o źwierzętach: śpiewanie, pianie; 3) o narzędziach muzycznych: dźwięk, brzęk, tibiae aut fidium; citharae; buccinarum; vocis et tibiarum nervorumque (wokalna i instrumentalna muzyka).

Canulējus, i, *m.* nazwisko rodu rzymskiego.

Canus, a, um, 1) biały, nix, plumae, cycni; *b*) siwy; c. capilli, i samo nawet cani; *c*) stary, dawny, fides, veritas; saecula; 2) Canus, i, *m.* rzymskie przezwisko.

Canusium, ii, *n.* miasto w Apulii, stąd Canusinus, a, um, Kanuzyński; *rzecz.* Canusinus, i, *m.* Kanuzyńczyk, w licz. mn. Kanuzynowie, i Canusina, ae, *ż.* suknia z wełny kanuzyńskiéj; stąd Canusinatus, a, um, ubrany w suknie z wełny kanuzyńskiéj.

Capacĭtas, ātis *ż.* objętość, przestwor.

Capăneus, ei, albo eos, *m.* jeden z siedmiu książąt oblegających Teby; ztąd **Capanēus,** i **-eius,** a, um, kapanejski.

Capax, ācis, przestronny, obszerny, wiele w siebie biorący, urna, scyphus; z przyp. 2 circus capax populi; — przenoś. łatwo przyjmujący, sposobny do przyjęcia, aures pojmujący, ingenium, animus; zdatny, imperii, magnorum operum

Capēdo, ĭnis, *ż.* naczynie z uchem do ofiar, i **capeduncŭla,** ae, *ż.* zdrob. naczyńko.

Capella, ae, *ż.* kózka, koza; 2) Capella, ae, *m.* rzymskie imię.

Capēna, ae, *ż.* miasto w Etruryi; stąd *a*) Capenas, ātis, Kapenacki; in agro C. albo samo in Capenate, w okolicy Kapeny; *rzeczow.* Capenates, Kapenaci; w licz. poj. Capenas, rzeczka w gaju Feronii. *b*) Capenus, a, um, Kapeński, porta C. brama w Rzymie, przy wzgórku Coelius zwanym.

Caper, capri, *m.* kozieł; 2) smród od potu pod pachami.

Capesso, capessīvi, (ii), capessītum, 3. brać, chwytać, arma, cibum oris hiatu et dentibus;- prze-

noś. piąć się do czego, dążyć, Melitam, Italiam; fugam capessere, uciekać; libertatem, odzyskać wolność; rempublicam, jąć się rządu; wykonywać, magistratus, honores, imperium, jussā; wydawać, bellum, proelium, pugnam; przepędzić, noctem tutam in castris; wybadać, dociec, zrozumieć, naturae sensus.

Caphāreus, ei, *m.* południowy przylądek Eubei; stąd **Capharēus**, a, um, Kafarejski.

Capillātus, a, um, włosami okryty.

Capillus, i, *m.* włosy na głowie i na brodzie; 2) sierć u źwierząt.

Capio, cepi, captum, 3. I) objąć, ogarniać, zamykać w sobie, pomieścić, vix capit exercitum planities; capiunt vehicula milites; iter vix quaternos capiebat armatos; una domo capi non possunt, także: alter ab undecimo tum me jam ceperat annus; — przenoś. *a*) objąć, ogarnąć, capere ejus amentiam civitas, Italia, provinciae, regna non poterant; orbis te non caperet; *b*) znieść, wytrzymać, corpus, caput, onera; unus animus duorum non capit fortunam; capere magnitudinem fortunae, magni doloris; być zdatnym, sposobnym do wykonania, do zniesienia czego, concupiscis, quae non capis; quidquid mortalitas capere poterat; aetas capit vix sollertiam; animo iram; iram non capere suam; *c*) uczuć wielkość albo wysokość znaczenia jakiego przedmiotu, non capiunt angustiae pectoris tui tantam personam; vix spes ipse suas animo capit; *d*) objąć rozumem, zrozumieć, quod mentes eorum capere possent; veram speciem Romani senatus; sapientiam; *e*) pod względem woli: powziąć, consilium; aliquid consilii novi. II. wziąć: 1) dla zrobienia jakiego użytku, przyjąć do siebie, arma, esseda, cibum; fessos; aliquam conjugem (pojąć żonę, ożenić się); — przenoś. initium (rozpocząć się), finem (kończyć się), impetum (napadać), conatum (usiłować), fugam (uciekać); conjecturam (wnosić, wnioskować); poenas, pro aliquō (zemścić się); magistratum, consulatum, imperium (objąć); obrać, aliquem flaminem, sacerdotem; sibi tabernaculum; locum castris; aequiorem locum; anfractum longiorem cepisse viae; tempus ad aliquem abeundi; 2) wziąć w posiadanie, złapać, schwytać, zabrać; pecuniam per vim; szczególniéj w znaczeniu wojennėm: hostes, Persarum nobiles; aliquem vivum; stąd captus, jeniec, wzięty do niewoli; miejsce jakie zabrać, odebrać, hostium castra, classem, montem, urbem, civitatem, Siciliae partem; post captam urbem (po zdobyciu miasta); także: zająć, dostać się gdzie, locum extra urbem editum; montem fugā, insulam, portum; zdobyć co, elephantos, praedam, signa militaria, impedimenta; na łowach: złapać, zabić, cervum, feram bestiam; — przenoś. *a*) nabywać, ująć, zjednać, benevolentia, beneficiis capitur; sensum verae gloriae; albo siłą wydrzéć, rempublicam; *b*) ująć, przejąć, spowodować, aurem; animos alicujus; aliquem oratione, sua humanitate, admiratione; elegantia vitae caeteros ceperat principes civitatis; viri captus misericordia; humanitate; capi vana religione, superstitione; capi consuetudine, obsequio. Stąd złudzić, podejść, użyć podstępu, aliquem cibo, aliquem consilio, per fidia, perjurio; capi dolo alicujus,

callida assentatione; simulata amicitia; non dicto sed secunda fortuna adversariorum capti; c) nos servitutis oblivio ceperat (zapomnieliśmy); desiderium me cepit (pragnę); taedium cepit (niechęć, wstręt, tęsknota opanowała); 3) zabrać, odebrać, osłabić, oculos (oślepić); altero oculo; oculis et auribus, membris omnibus, mente. III) dostać, otrzymać, fructum, stipendium, quinquaginta talenta vectigalis, pecunias ab regibus (być przekupionym); szczególniéj w spadkach majątkowych: tantundem, quantum omnes heredes; a przeto: odziedziczyć; faciem, vultus priores (otrzymać, przybrać). —Przenoś. *a)* otrzymać, dostać, nomen ex aliqua re, honores, gloriam, virtutis opinionem, dolores ex curatione, detrimentum, infamiam de aliqua re; *b)* używać, doznawać, czuć, somnum, quietem; laetitiam, voluptatem; fructum oculis e casu alicujus (cieszyć się widokiem).

Capis, idis, *ż.* naczynie ofiarne.

Capistro, 1. uździenicę wkładać; 2) przywiązywać, vites.

Capistrum, i, *n.* uździenica, wędzidło, kaganiec.

Capĭtal, ālis, *n.* zbrodnia godna kary śmierci.

Capitālis, e, ściągający się do głowy, do życia, res, facinus, zbrodnia zasługująca na śmierć, poena, supplicium, kara śmierci; morbus (niebezpieczna, śmiertelna); także: inimicus, hostis, odium; — przenoś. szczególny, osobliwy, w swoim rodzaju, celujący, ingenium; Philistus c. znakomity pisarz.

Capitium, ii, *n.* gorset, stanik; 2) miasto w Sycylii; stąd Capitinus, a, um, Kapityński.

Capĭto, ōnis, *m.* głowacz, wielkiej głowy; *b)* gatunek ryby, jelec. *c)* Capito, rzymskie przezwisko.

Capitolium, ii, *n.* świątynia Jowisza w Rzymie na skale Tarpejskiéj; także: cała góra z zamkiem; ztąd Capitolinus, a, um, kapitoliński, i *rzeczow.* jako przydomek Manliusza; ludi c. igrzyska na cześć Jowisza odbywane; także: capitolini (dom) homines, zajmujący się wydawaniem tych igrzysk i w Kapitolium mieszkający.

Capitulātim, *przysł.* krótko, głównych przedmiotów dotykając, dicere, attingere.

Capitŭlum, i, *n.* główka; —przenoś. główna część pisma, rozdział.

Capo, ōnis, *m.* kapłon.

Cappadoces, um, *m.* mieszkańcy Kappadocyi, w licz. poj. Cappadox, ocis, *m.*, Cappadocia ae, *ż.* kraina w Azyi Mniejszéj.

Capra, ae, koza, koza dzika; stąd smród pod pachą od potu; 2) gwiazda, inaczéj capella zwana; 3) palus caprae, albo caprea, bagno w Rzymie, gdzie Romulus zginął. Caprarius, ii, *m.* pasterz kóz.

Caprea, ae, koza dzika, sarna; *przysłowie:* prius jungentur capreae lupis quam- (o rzeczach niepodobnych do spełnienia).

Capreae, arum, wyspa niedaleko Neapolu; stąd Capreensis, e, Kapreeński.

Capreolus, i, *m.* koziełek;—przenoś. wiązanie w budowli, podpora.

Capricornus, i, *m.* koziorożec, gwiazdozbiór.

Caprificus, i, *ż.* figa dzika, także: owoc z drzewa figowego.

Caprigĕnus, a, um, z koziego rodu.

Caprinus, a, um, kozi, do kóz odnoszący się; *przysłowie:* de lana caprina rixari, spór wieść o rzecz błahą.

Capripes, pĕdis, kozionogi.
Capsa, ae, *ż.* schowanie, skrzynka.
Capsa, ae, *ż.* miasto w Byzacyum w Afryce; ztąd Capsenses, ium, *m.* Kapseńczycy.
Capsŭla, ae, skrzyneczka, pudełko.
Capsus, i, *m.* miejsce do chowania, skrzynia.
Captātio, ōnis, *ż.* ubieganie się za czém, podchwytywanie, verborum; c. testamenti albo samo c. podstęp w dopięciu zapisów testamentowych; podstęp, fortel w fechtowaniu.
Captātor, ōris, *m.* czatujący na co, ubiegający się, aurae popularis, starający się o względy ludu; dybiący na spadek (sukcessyą).
Captiāni, orum, *m.* lud w Azyi.
Captio, ōnis, *ż.* łudzenie, oszukiwanie; mylny wniosek, sofizmat.
Captiōse, *przysł.* podstępnie.
Captiōsus, a, um, zdradliwy, podstępny, podchwytliwy, sofistyczny; stąd captiosa, orum, *n.* fałszywe wnioski.
Captiuncŭla, ae, *ż.* łapka, sidło, wybieg dążący do oszukania kogo; zdrob. od captio.
Captīvĭtas, ātis, *ż.* niewola, pojmanie, zajęcie, zdobycie, urbis.
Captīvus, a, um, pojmany, zdobyty, szczegól. w wojnie, *rzeczow.* captivus, i, *m.* jeniec; captiva, ae, *ż.* kobieta wzięta do niewoli; stąd captivus habitus (ubiór podbitych).
Capto, 1. chwytać, łapać, godzić na co, polować na co, auras; auras naribus, frigus; aquam hianti ore; feras laqueis.—Przenoś.: auribus, albo aure admota aliquid (podsłuchiwać); auram fortunae (uganiać się za wieściami); assensionem alicujus (starać się pozyskać); occasionem (szukać); testamenta (ubiegać się o zapisy testamentowe; captare aliquem, nadskakiwać, pochlebiać; hostem insidiis (robić zasadzki, zastawiać sidła).
Captūra, ae, *ż.* łowienie, połów; zysk, nagroda.
Captus, us, *m.* branie, odjęcie; — przenoś. *a)* zdolność pojmowania, pojętność; *b)* zarobek.
Capua, ae, *ż.* główne miasto Kampanii.
Capŭlus, i, *m.* rękojeść, sceptri; capulo tenus applicat ensem; trumna, mary.
Capus, i, *m.* = capo.
Caput, capĭtis, *n.* *a)* głowa ludzi, źwierząt; często: człowiek, osoba, liberum, noxium, carum; festivum, Dardanium; przy liczeniu ludzi i źwierząt: capitum Helvetiorum tria millia; bina boum capita: *b)* miedziane pieniądze (w Rzymie miały z jednéj strony głowę Janusa, a z drugiéj wizerunek okrętu, stąd: aut caput, aut navim, gra dzieci, kiedy rzuciwszy w górę sztukę monety, uważały, która strona będzie obrócona do góry; *c)* ad Capita bubula, plac w Rzymie, gdzie na kamieniu wyrznięte były wizerunki wołów; *d)* głowa, szczyt, najwyższa albo :najniższa część jakiego przedmiotu, papaveris, tignorum, pontis, molis, columnae; arcus (końce); vitis, montis; o wodach, ich początku, źródle albo ujściu; ad lene caput aquae sacrae (przy źródle); Rhenus multis capitibus in oceanum influit (ujście). 2) — przenoś. *a)* głowa jako siedlisko życia, a stąd życie, quae contra c. ejus medicus spopondisset; aliquem subornare in caput alicujus; insidias comparare, albo insidiari capiti alicujus; caput suum credere albo permittere alicui; capite vicum emere, poenas persolvere, luere

(głową przypłacić); capitis periculum, dimicatio, causa, poena; często: capitis accusare (oskarżyć o winę zasługującą na śmierć); stąd reus capitis; judicium capitis; capitis causam dicere (mieć sprawę kryminalną); capite albo capitis damnare (skazać na śmierć); szczegól. życie we względzie cywilnym, to jest wyobrażenie wszystkich praw wolności obywatelstwa i familijnych, których utrata nazywa się capitis deminutio maxima, gdy tymczasem cap. dem. media utratę praw obywatelstwa, cap. dem. minima utratę praw familijnych oznacza; *b*) jako siedlisko duchowéj działalności: głowa, rozum, rozsądek; *c*) jako główna część człowieka: głowa, główna osoba, dowodzca, naczelnik, główny sprawca, c. conjuratorum; omnium Graecorum concitandorum; o rzeczach: główny przedmiot, caput est nosse rempublicam; caput coenae, Hierosolyma c. gentis; Thebas c. fuisse totius Graeciae; w pismach i prawach: duo capita epistolae; c. legis; w rachunkach: summa, kapitał, naznaczona lub opisana ilość, de capite frumenti detraxit; deducere aes alienum de capite.

Capys, **ўos**, *m.* ojciec Anchizesa; *b)* towarzysz Eneasza.

Car, patrz Cares.

Căracalla, æ, *m* przezwisko cesarza M. Antoninusza Antonina, z powodu wprowadzenia u Rzymian szaty Gallijskiéj caracalla zwanéj.

Carălis, **is**, albo Caraies, ium, *ż.* miasto i przylądek w Sardynii; stąd Caralitanus, a, um, Karalitański i Caralitani, orum, *m.* Karalitańczycy.

Caralitis, **idis**, *ż.* jezioro w Pizydyi.

Carbaseus, a, um, robiony ze lnu lub płótna zwanego carbasus.

Carbăsus, i, *ż* w l. m. carbasa, orum, *n.*, gatunek lnu delikatnego hiszpańskiego; 2) wszelkie wyroby z niego, jako to: płótno, żagle, suknie itp.

Carbo, **ōnis**, *m.* węgiel; — przenoś. o czémś niepomyślném: carbone notare (węglem na czeluściach napisać); i o czémś mało znaczącém. carbonem prothesauro invenire. 3) przezwisko rzymskie.

Carbonarius, a, um, węglisty; *rzeczow.* węglarz.

Carbunculus, i, *m.* węgielek. 2) gatunek drogiego kamienia. 3) wrzód.

Carcăso, **ōnis**, *ż.* miasto w Gallii narboneńskiéj.

Carcer, **ĕris**, *m.* więzienie; więźniowie, carcerem in me effudistis; 2) zwykle w licz. mn. szranki, punkt od którego zawód zaczynał się w cyrku Rzymskim — porów. calx.

Carchesium, ii, *n.* naczynie do picia z uszami we środku węższe; 2) wyższa część masztu.

Cardăces, um, *m.* rodzaj żołnierzy Perskich, którzy żyli z łupów, nie pobierając żołdu.

Cardia, ae, *ż.* miasto na półwyspie Trackim; stąd Cardianus, z Kardyi; Kardyańczyk.

Cardiăcus, a, um, chorujący na żołądek.

Cardo, **ĭnis**, *m.* hak zawiasowy u drzwi, cardinem vertere, drzwi otworzyć; cardines coeli albo mundi, bieguny; granica, Anconam velut cardinem haberent; strona świata, quatuor mundi cardines; c. anni, przesilenie dnia z nocą letnie; c. extremus, starość, główny punkt czego, causae, litium; c. summo verti (w największém niebezpieczeństwie).

Cardo, ōnis, *ż*. miasto Celtybeów w Hiszpanii.

Carduus, i, *m*. oset.

Care, *przysł*. drogo; carius emere, drożéj kupować; care aestimare, wysoko cenić.

Careo, carui, 2. nie mieć, być wolnym od czego, być czego pozbawionym, z przyp 6 dolore, febri, nomine, culpa, suspicione, sepultura; morte (być nieśmiertelnym); ripa caret ventis; 2) nie mieć czego z własnéj woli, wstrzymywać się od jakiéj rzeczy, nie używać jéj, uchylac się ód czego, cibo, muneribus, amicorum facultatibus; osobl. c. foro, senatu, publico (nie pokazywać się publicznie) c. declamationibus (nie bywać); 3) obchodzić się bez rzeczy pożądanych, życzenia godnych, czuć potrzebę czego czyli brak, patria, consuetudine amicorum, libertate, aspectu civium.

Cāres, ium, *m*. Karyjczycy, w l. p. Car, Karyjczyk, mieszkaniec krainy zwanéj Caria, ae, *ż*. w Azyi Mniejszéj; stąd Caricus, a um Karyjski, i Carica, ae. *ż*. gatunek fig; w ogóle figa suszona.

Carex, icis, *ż*. sit, sitowie.

Cāries, ei, *ż*. próchnienie, zgnilizna

Carina, ae, *ż*. spód okrętu, dno; poet. za cały okręt; *b)* Carinae, arum, *ż*. plac, albo ulica w Rzymie między górą Eskwilijską i Celiuszową, gdzie było wiele gmachów okazałych, między innemi dom Pompejusza.

Cariōsus, a, um, spróchniały, zbutwiały; — przenoś. senectus.

Cāris, idis, *ż*. gatunek raka morskiego.

Caritas, ātis, *ż*. drogość, drożyzna, wysoka cena, annonae; nummorum (brak pieniędzy); miłość. szacunek, sprzyjanie, civium, patriae.

Carmen, inis, *n*. śpiew, pieśń, szczeg. oda, pieśń liryczna; wieszczba, przepowiednia wierszem; formuła czarodziejska; formuły prawne, c. cruciatus, lex horrendi carminis; form. religijne, c. precationis; napis, breve carmen.

Carmentis, is, Carmenta, ae, *ż* wieszczka; czczona jak bóstwo, matka Ewandra, która z nim z Arkadyi do Lacyum przybyła; stąd Carmentalis, e, tyczący się Karmenty, porta (u stóp góry Kapitolińskiéj Scelarata): *rzeczow*. Carmentalia, ium, święta na cześć Karmenty.

Carmōna, ae, *ż*. miasto w Hiszpanii betyckiéj; stąd Carmonenses, ium, *m*. Karmoneńczycy.

Carneădes, is, *m*. filozof z Cyreny, założyciel nowéj szkoły akademickiéj; stąd Carneadēus, i ius, a, um, Karneadejski.

Carni, orum, *m*. lud celtycki.

Carnĭfex, ĭcis, *m*. kat; 2) wyraz obelgi; — przenoś. dręczyciel, trapiciel; *przym*. dręczący, trapiący, pedes, podagryczne.

Carnificina, ae, *ż*. katownia; katowanie, męczenie.

Carnifico, 1. katować; stąd hostes jacentes (rąbać).

Carnis, is, *ż*. przestarz.=caro.

Carnuntum, i, *n*. miasto w Pannonii.

Carnūtes, um, albo **Carnūti**, orum, *m*. lud w Gallii celtyckiéj.

Caro, carnis, *ż*. ciało, mięso; c. putida, ścierw, wyraz obelgi; — przenoś. o szumności i nadętości w mowie.

Carpăthus, i, *ż*. wyspa na morzu Egiejskiém; stąd Carpathius, a, um, Karpatyjski, mare, południowa część morza Egiejskiego; w ogóle: morze Egiejskie.

Carpentum, i, *n.* pojazd, mianowicie kobiecy; w ogóle: pojazd.
Carpetāni i **Carpēsii**, orum, *m.* Karpetanie, mieszkańcy krainy zwanéj Carpetania, ae, *ż.* krainy Hiszpanii.
Carpi, orum, *m.* lud w Dacyi.
Carpo carpsi, carptum, 3. 1) część od całości odrywać, obrywać, oddzierać, wydzierać, flores ex arbore; uvam de palmite; coronas ex collo; setas inter cornua; o źwierzętach: skubać, paść się, gramina; — przenoś. wyszukiwać, wybierać, flosculos; paucos ad ignominiam; 2) całość na części: targać, rwać, vellera; pensum (prząść); jecur (rozdzierać); thyma (wysysać); rozkładać, rozdzielać, rozdrobić, in multas parvasque partes exercitum; amnem (rozdzielić na kanały); orationem membris minutioribus; brać do siebie, używać, właśc. i przenoś. auras vitales (żyć); diem (spędzić, przepędzić); — przenoś. *a)* pewną przestrzeń ujść, przebiedz, przejechać, przelecec campos pede; prata fuga, äera alis, i t p.; a stąd iter, viam (odbywać podróż, podróżować): iter supremum (o umierającym); *b)* wyśmiewać, szydzić, drwić, dokuczać, obmawiać, przymawiać, przyganiać, aliquem maledico dente, sermonibus; vocibus militum carpi; famam vitamque; *c)* szkodę wyrządzać, osłabiać, zmniejszać, uiszczyć, wycieńczać, novissimum agmen, albo novissimos; labor carpit corpus, coeco carpitur igni.
Carptim, *przysł.* cząstkowo, pojedynczo, z różnych stron, carptim dimissi, convenire, hostem lacessere.
Carrae, arum, *ż.* miasto w Mezopotamii.
Carrūca, ae, *ż.* gatunek wozu.
Carrūca, ae, *ż.* miasto w Hiszpanii betyckiéj.
Carrus, i, *m.* i carrum i, *n.* wóz transportowy.
Carseŏli, orum, *m.* miasto w Lacyum; stąd Carseolanus, a, um Karseolański.
Carsŭlae, arum, *ż.* miasto w Umbryi; stąd Carsulanum, i, *n.* posiadłość wiejska przy Karsulach.
Cartēja, ae, *ż.* miasto w Hiszpanii betyckiéj; stąd Cartejensis, e, Kartejeński; 2) miasto w Hiszpanii tarrakoneńskiéj.
Carthaea, ae, *ż.* miasto na wyspie Ceos; stąd Carthaeus i **Carthēius**, a, um, Kartejski.
Carthāgo, ĭnis, *ż.* miasto w Afryce północnéj; Carthagini, w Kartaginie; stąd Carthaginiensis, *rzeczow.* Kartagińczyk; i Carthaginiensis, e, Kartagiński; 2) Nowa Kartagina w Hiszpanii tarrakoneńskiéj.
Cartilāgo, ĭnis, *ż.* chrząstka.
Carŭncula, ae, *ż.* kawałek mięsa.
Carus, a, um, drogi; — przenoś. szacowny, drogi, miły, o osobach i rzeczach; 2) Carus, i, *m.* imię rzymskie.
Carventāna arx, zamek przy mieście Carventum w Lacyum.
Caryae, arum, *m.* miasteczko w Lakonii ze świątynią Dyany.
Carystos, i, *m.* miasto na wyspie Eubei; stąd **Carystēus**, i **-ius**, a, um, Karystejski, Caristii, orum, *m.* Karystyanie; 2) miasto w Liguryi.
Casa, ae, *ż.* chałupa, chata, domek, szałas, altana i t. p.
Casca, ae, *m.* rzymskie przezwisko
Casce, *przysł.* po staroświecku, po staremu, od cascus, staroświecki.
Cāseus, i, *m.* sér; stąd caseolus, i, *m.* sérek

Casia, albo cassia, ae, *ż.* krzew pachnącéj kory, cynamon dziki; 2) wilcze łyko.

Casilinum, i, *n.* miasto w Kampanii; stąd *a)* **Casilinātes**, um, *m.* i Casilinenses, ium, *m.* Kasylinaci, Kasylinowie: *b)* Casilinus, a, um, Kasyliński.

Casinum, i, *n.* miasto w Lacyum; stąd Casinas, ātis, Kasynacki.

Casius, ii, *m.* góra między Arabią i Egiptem; *przym.* tyczący się góry Kasyus.

Caspĕria, ae, *ż.* miasteczko Sabinów.

Caspium mare, albo pelagus i Caspius oceanus, morze Kaspijskie; stąd: *a)* Caspius, a, um, do morza Kaspijskiego należący, mons (góry między Armenią i Medyą ze sławnym wąwozem C. pylae albo C. via, C. claustra; *b)* **Caspiădae**, arum, i **Caspiāni**, ōrum, *m.* mieszkańcy nad morzem Kaspijskiém.

Cassandra, ae, *ż.* córka Pryama.

Cassandrēa, albo -īa, ae, *ż.* przez Kassandra odbudowane miasto Potidea; stąd: *a*) Cassandrenses, ium, *m.* Kassandreńczycy; *b*) Cassandreus, ĕi, *m.* Kassandrejczyk (Apollodorus).

Casse, *przysł.* napróżno, nadaremnie.

Cassi, orum, *m.* lud w Brytanii południowéj.

Cassia, patrz Casia.

Cassĭda, ae, *ż.* szyszak, hełm.

Cassiŏpe, es, *ż.* miasto i przylądek na wyspie Korcyrze.

Cassiŏpe, es, *ż.* żona Cefeusza i matka Andromedy.

Cassis, ĭdis, szyszak, hełm.

Cassis, is, *m.* zwykle w licz. mn. casses, ium, sieć łowcza, właśc. i przenoś. casses alicui tendere.

Cassita, ae, *ż.* dzierlatka.

Cassius, a, um, nazwisko rodu Rzymskiego: stąd Cassianus, a um, Kassyański, do Kassyusza należący.

Cassus, a, um, czczy, próżny, nux; zwykle z przyp. 6 albo 2, ogołocony, pozbawiony, lumine albo aethere (umarły); — przenoś. próżny, nadaremny, nieużyteczny, bezskuteczny, copia verborum; labores; in cassum albo incassum, nadaremnie, bez korzyści, i cassa, orum, *n.* rzeczy daremne, nieużyteczne.

Castabălum, i, *n.* miasto w Cylicyi

Castalia, ae, *ż.* źródło u stóp Parnasu; stąd Castalius, a, um, Kastalski.

Castanea, ae, *ż.* kasztan drzewo i owoc.

Caste, *przysł.* czysto, bez skazy, vivere; niewinnie, nieskażenie, święcie, sumiennie, labor caste integreque versatus: także: lingua latina uti (mówić czysto, poprawnie po łacinie).

Castellānus, a, um, zamkowy, do twierdzy należący; *rzeczow.* castellani, orum, *m.* mieszkańcy zamków.

Castellatim, *przysł.* po zamkach, po twierdzach; gromadami.

Castellum, i, *n.* miejsce warowne, zamek, twierdza; — przenoś. obrona, ucieczka, przytułek, c. latrocinii (stek łotrostwa).

Castigātio, ōnis, *ż.* strofowanie, karcenie.

Castīgātor, ōris, *m* karciciel, przyganiacz.

Castigatus, a, um, ścieśniony, pohamowany, ograniczony, strofowany.

Castigo, 1. prostować, karcić, ganić, łajać, linguā, verbis, literis, verberibus aliquem; morantes, segniores; nimiam lenitatem; poprawiać, carmen, vitia sua; ukrócić, hamować, equum frenis asperio-

ribus; dolorem; poet. otaczać, ograniczać, insulam aquis.

Castimōnia, ae, *ż.* czystość ciała i duszy, niepokalaność, niewinność.

Castĭtas, ātis, *ż.* czystość we względzie moralnym, niewinność obyczajów, niepokalaność.

Castor, ŏris, *m.* bóbr.

Castor, ŏris, *m.* syn Tyndara króla spartańskiego i Ledy, brat Heleny i Polluksa, z którym między gwiazdy przeniesiony, był bóstwem opiekuńczem żeglujących.

Castoreum, i, *n.* strój bobrowy.

Castra, patrz castrum.

Castrensis, e, tyczący się obozu, obozowy; peculium c., to, co sobie syn w czasie służby wojskowéj zebrał; exsilium c., ciągła służba wojskowa.

Castro, 1. czyścić, kastrować, kapłonić; — przenoś. osłabiać, łagodzić.

Castrum, i, *n.* warowne miejsce, zamek, twierdza, w licz. mn. castra, orum, *n.* obóz, c. stativa, aestiva, hiberna, obóz stały, letni, zimowy; navalia albo nautica, miejsce, gdzie okręty stoją w pogotowiu do bitwy; castra habere contra aliquem, wojnę z kim prowadzić; c. movere, obóz zwinąć, ruszyć z obozem, dalej się posunąć; c. praetoriana, koszary gwardyi cesarskiéj; c. cerea, ule pszczelne; dzienny pochód żołnierzy, tertiis, undecimis castris Ancyram venit; służba wojskowa, castris est vobis utendum, non palaestra; magnum in castris usum habere; — przenoś. stronnictwo, zwolennictwo, in Epicuri nos castra conjecimus; nil cupientium castra peto. 2) Nazwisko różnych miejscowości: C. Album, miejsce w Hiszpanii tarrakoneńskiéj; C. Juni, albo samo C. miejsce Rutulów w Lacyum; C. Novum, osada Rzymska na pobrzeżu Etruryi; C. Novum, albo samo C. miasto w Picenie; C. Truentinum, albo Truentum, miejsce w Picenie; C. Vergium, miejsce w Hiszpanii tarrakoneńskiéj; w licz. mn.. Castra Alexandri, miejsce w Egipcie niedaleko Peluzyum; C. Corneliana albo Cornelia, wzgórze między Utyką i rzeką Bagrada; C. Cyri, okolica w Kapadocyi niedaleko Tyany; C. Posthumiana, miejsce w Hiszpanii betyckiéj.

Castŭlo, ōnis, *ż.* miasto w Hiszpanii tarrakoneńskiéj; stąd Castulonensis, e, kastuloneński, saltus.

Castus, a, um, czysty, niezmazany, a cruore civili; także: sermo, czysta mowa, bez błędów; cnotliwy, nieskazitelny, poczciwy, niewinny, święty, powściągliwy.

Casus, us, *m.* padanie, nivis; upadanie, upadek, obalenie się; zniszczenie, graviore casu decidunt turres; urbis; loci (zapadnięcie się przez trzęsienie ziemi). — Przenoś. *a*) zdarzenie, przypadek, c. mirificus; quod fit eoceo casu; upadek, nieszczęście, casum alicujus lacrimare, casibus fractus; a stąd śmierć, Saturnini atque Gracchorum casus; w odniesieniu do czasu: koniec, extremum sub casum hiemis; przypadek grammatyczny, rectus, obliquus, 2) okoliczność, sposobność, navigandi; sese casum victoriae inventurum.

Catabathmos, i, *m.* dolina między Egiptem i Libią.

Catadūpa, orum, *n.* katarakty Nilu.

Catalauni, orum, *m.* lud i miasto w Gallii belgijskiéj.

Catamitus, i, *m.* Ganimedes; 2) rozpustnik, lubieżnik.

Cătana, patrz Catina.

Cataŏnes, um, *m*. Kataonowie, mieszkańcy krainy zwanéj Cataonia, ae, *ż*. w Azyi Mniejszéj.

Cataphractes, ae, *m* pancerz; stąd cataphractus, a, um, opatrzony pancerzem, pancerny.

Cataplus, i, *m*. przypłynienie do portu; 2) flota.

Catapulta, ae, *ż*. kusza wojenna wielka, z któréj pociski, strzały i t. p. rzucano.

Cataracta, ae, *ż*. i -ctes, ae, *m*. wodospad,; śluz; upust, spust.

Catascopium, ii, *n*. i -pus, i, *m*. okręt lekki na zwiady.

Catasta, ae, *ż*. rusztowanie.

Cate, *przysł*. zręcznie, przezornie, roztropnie.

Catēja, ae. *ż*. gatunek pocisku.

Catellus, i, *m* i catella, ae, *ż*. piesek (od catulus, a).

Catellus, i, *m*. i catella, ae, *ż*. łańcuszek (od catena).

Catēna, ae, *ż*. łańcuch, więzy, kajdany, catenas injicere alicui, albo in catenas conjicere aliquem; in catenis tenere albo habere; — przenoś. catenis legum constrictus (hamulcem, wędzidłem praw wstrzymany); animum compescere catēna.

Catenatus, a, um, związany, skrępowany: — przenoś. połączony, spojony.

Caterva, ae, *ż*. tłum ludu, gromada, orszak, mnóstwo ludzi i źwierząt; c. conductitiae, wojsko najemnicze; c. verborum, mnóstwo wyrazów.

Catervatim, *przysł*. gromadnie, tłumnie.

Catiānus, patrz Catius.

Catilina, ae, *m*. nazwisko Rzymskie; stąd Catilinarius, a, um, tyczący się Katyliny.

Catillus, i, *m*. miseczka.

Catillus i **Catilus**, i, *m*. syn Amfiarausa, który z braćmi swymi, Koraksem i Tyburtem założył Tybur.

Catina, ae, *ż*. miasto w Sycylii; stąd Catinensis, e, Katyneński i Catinenses, ium, *m*. Katyneńczycy.

Catinus, i, *n*. misa płaska, fajerka.

Catius, ii, *m*. filozof epikurejski z Insubryi; stąd **Catiānus**, a, um, Kacyański.

Cato, ōnis, *m*. rzymskie imię, familii: M. Porcius Cato, starszy i młodszy; 2) w ogóle: człowiek surowych obyczajów. Stąd *a)* Catonianus, a, um, Katoniański, tyczący się Katona; *b)* Catonini, orum, *m*. zwolennicy Katona.

Catōnium, ii, *m*. świat podziemny

Catti, orum, *m*. lud Germanii.

Catula, ae, *ż*. suczka.

Catullus, i, *m*. rzymskie nazwisko.

Catŭlus, i, *m*. piesek; w ogóle; mówi się i o innych młodych źwierzętach; 2) rzymskie nazwisko.

Caturiges, um, *m*. lud w Gallii narboneńskiéj.

Catus, a, um, zręczny, chytry, roztropny, dowcipny, c. jaculari; c. legum, biegły w prawie.

Caucasus, i, *m*. łańcuch gór między morzem Czarném i Kaspijskiém; stąd Caucasius, a, um, Kaukazki.

Cauda, ae, *ż*. ogon; caudam jactare popello, pochlebiać, nadskakiwać, łasić się; caudam trahere, szydzić z kogo.

Caudex, ĭcis, *m*. pień, stąd caudicarius, a, um, z pniaka zrobiony.

Caudium, ii, *n*. miasto w Samnium. stąd Caudinus, a, um, Kaudyński, i Caudini, orum, *m*. Kaudynowie.

Caulae, orum, *ż*. otwór; loch, zagroda.

Caulis, is, *m*. łodyga, głąb, zwłaszcza kapusty; kapusta.

Caulon, ōnis, *m*. i Caulonia, ae. *ż*. miasto Brucyów.

Caunus, i *ż*. miasto w Karyi; stąd Cauneus, albo -ius, a, um, Kaunijski; Caunii, orum, *m*. Kaunijczycy i Cauneae, albo Caunae, arum, *ż*. figi kaunijskie.

Caupo, ōnis, *m*. szynkarz, karczmarz, przekupień.

Caupona, ae, *ż*. karczma, dom szynkowy.

Cauponius, a, um, do gospody ściągający się, karczmarski, artes c. exercere, zajmować się szynkiem

Cauponor, gospodę utrzymywać; dla zysku co czynić.

Cauponula, ae, *ż*. karczemka.

Caurus, albo corus, i, *m*. wiatr północno-zachodni.

Causa, albo caussa, ae, *ż*. *a)* sprawa, przedmiot, rzecz, interes, c. reipublicae; populi Romani; causa, quam Pompejus susceperat; optimatium causam agere; permisit, ut omnem causam in se transferrent; qui super tali causa eodem missi erant; szczególniéj sprawa sądowa, proces, causae publicae, privatae; causam dicere, mówić w sprawie sądowéj, mieć proces, bronić się w sądzie; c. capitis dicere, mieć proces kryminalny; c. cadere, przegrać sprawę; indicta causa, bez obrony; *b)* położenie, stosunek, alia in causa M. Cato fuit, alia ceteri; in eadem causa esse; est alicui causa cum aliquo (związek); *c)* przyczyna, zasada, powód, pobudka, hanc nactus appellationis causam; mihi causam explicandae philosophiae attulit gravis casus civitatis; alia causa fuit damnationis; cum causa accedere ad accusandum (z pewną zasadą); armis inferiores non causa fuissent, justis de causis; non sine causa; a stąd causā z poprzedzającym przyp. 2. dla, vestri honoris causa; z zaimkami dzierż. meā, tuā, suā, causā (dla mnie i t. d.); pozór, pokrywka, przyczyna pozorna, causam interserere, interponere, inferre; quo facilius causam bellandi reperiret, wymówka, uniewinnienie, causam accipere; *d)* causa sontica, wymówka ważna, prawna dla słabości.

Causārius, a, um, słaby, chorowity; *rzeczow*. żołnierz odprawiony dla słabości.

Causidĭcus, i, *m*. obrońca sądowy.

Causor, 1. przytaczać za powód, wymawiać się czém, aliquid, albo z 4 przyp. i tr. bez.; z quod.

Causula, ae, *ż*. drobna, mała okoliczność; mała sprawka.

Caute, *przysł*. ostrożnie, przezornie.

Cautes, is, *ż*. ostra skała.

Cautio, ōnis, *ż*. ostrożność, przezorność, mea c. est, do mnie należy być ostrożnym; res cautionem habet (wymaga ostrożności; albo przedstawia możność ustrzeżenia się); szczegól. zabezpieczenie, rękojmia, kaucya; także: ustne zapewnienie.

Cautor, ōris, *m*. poręczyciel.

Cautus, a, um, przezorny, pilnujący się, ostrożny, in aliqua re; cautus assumere; chytry, przebiegły, vulpes; 2) ubezpieczony, zapewniony, res (majątek) numi; — przenoś. bezpieczny, pewny, in eam partem peccare, quae est cautior.

Cavaedium, ii, *n*. dziedziniec środkowy.

Cavea, ae, *ż*. przestrzeń ogrodzona, zamknięta zewsząd; *a)* klatka, ul; *b)* miejsce dla widzów w teatrze; teatr, zgromadzenie, grono widzów.

Caveo, cāvi, cautum, 2. strzedz się, mieć się na baczności, chronić się, unikać, quum animum attendisset ad cavendum (zwrócił uwagę na to, aby się ustrzedz); ab aliquo, albo aliqua re; aliquem, albo aliquid; stąd biernie: cavenda etiam gloriae cupiditas; także z tr. bezok.; ze spój. ne, i ut; cave credas, nie wierz; cave existimas, nie myśl; cavere ab aliquo, zrobić zastrzeżenie, zapewnienie; 2) cavere alicui, mieć o kim albo o czém staranie, dbać; *b)* cavere obsidibus de pecunia, przez zakładników zabezpieczyć oddanie pieniędzy; *c)* prawnie, na piśmie coś zastrzedz, lege, testamento, cautum est in lege de re, albo ne- albo ut-; *d)* nieść, dać pomoc sądową, in jure.

Caverna, ae, *ż.* jaskinia, grota, pieczara.

Cavillātio, ōnis, *ż.* szyderstwo, drwiny, przymówka; wykręty sofistyczne.

Cavillator, ōris, *m.* szyderca, wykrętacz, sofista.

Cavillor, 1. drwić, szydzić, przymawiać, przyganiać, aliquem.

Cavillum, i, *n.* albo -us, i, *m.* drwiny.

Cavo, 1. wydrążać, lintres arboribus, wyrabiać; clipeum gladio, przebić.

Cavus, a, um, wydrążony, czczy; próżny; poet. trabs. (statek wodny); flumen (głęboki); nubes i umbra (osłaniający); *rzecz.* cavum, i, *n.* wydrążenie, dół, jama.

Caystros, albo -us, i, *m.* rzeka w Jonii: stąd Caystrius, a, um, należący do rzeki Kaistrus.

Cea i **Cia**, ae, także Ceos (4 przyp. Ceo) *ż.* jedna z wysp Cykladyjskich; stąd Ceus, a, um, Cejski z wyspy Cei, i Cei, orum, *m* mieszkańcy wyspy Cei.

Cebenna, albo **Cevenna**, ae, *m.* góry w Gallii.

Cebrēn, enis, *m.* bożek rzeczny w Troadzie, ojciec Hesperyi, która stąd nazywa się Cebrenis, idos, *ż.*

Cecrops, ŏpis, *m.* pierwszy król Ateński; stąd *a)* **Cecropĭdes**, ae, *m.* Cekropida, w licz. mn. Ateńczycy; *b)* Cecropis, ĭdis, *ż.* pochodząca od Cekropsa, *przymiot* Cecropis, Attycka; *c)* Cecropius, a, um, Cekropski, Attycki; arx Cecropia albo samo Cecropia, ae *ż.* zamek Aten.

Cedo, cessi, cessum, 3. iść, in tutum; — przenoś. iść, udać się, wypaść, prospere, male; utcunque cesserit. W szczegól.: 1) odejść, oddalić się, ustąpić, urbe, Italiâ, loco (swoje stanowisko opuścić); e concione, e patria; de oppidis; ab ordine; vita albo e vita (umrzeć); — przenoś. odstąpić czego, zrzec się, alicui hortorum possessione; przyznać co, zostawić, aliquid amicitiae; currum alicui; także: z ut, albo 4 przyp. i tr. bezok.; *b)* ustąpić, vestigio c. (o piasku: ustąpić się pod nogami); — przenoś. uledz, hosti, fortunae, tempori, invidiae civium, pertinaciae alicujus, malis, alicui; majorum auctoritati, precibus; ustąpić komu pierwszeństwa, nie wyrównać w czém; alicui virtute, caritate, alicui in aliqua re; *c)* przeminąć, upłynąć, zniknąć, cedit dies, hora, gloria, fiducia i t. p.; 2) dostać się, przejść, przemienić się w co, alicui; alicui in usum; alicui praedae, albo in praedam alicujus; także cohortes fortitudinis praemia cedunt (stają się nagrodą męztwa); cui triplicis cessit fortuna novissima regni (o Plutonie); res omnis Albana in Roma-

num cessit imperium; cessit in proverbium, poszło w przysłowie.

Cedo, ułom· daj; powiedz; weź, pozwólno, cedo aquam; cedo, quid faciam.

Cedrus, i, *ż*. cedr drzewo; 2) olejek cedrowy, który chroni od zbótwiałości i robactwa, stad carmina linenda cedro, godne nieśmiertelności.

Celaenae, arum, *ż*. miasto we Frygii; stąd Celaenaeus, a, um, Celenejski.

Celaeno, us, *ż*. córka Atlasa. 2) jedna z Harpij.

Celĕber, bris, bre, uczęszczany od ludzi, locus, oraculum; także: ludny, urbs, loca urbis; poet. celeberrima fontibus Ide (obfita w źródła); stąd *a)* przez liczne zebranie uświetniony, uroczysty, triumphus; populi gratulatio: *b)* sławny, uwielbiony, znakomity, głośny, słynny, res, fama, nomen; celebres nominibus, opibus, gratia, amicitiis; viri diversis virtutibus celebres; Medus magicae artis c. 2) = creber, obfity, częsty, verba, usus sagittandi.

Celebrātio, ōnis, *ż*. liczne zebranie, zgromadzenie, uroczysty obchód, uroczystość.

Celebrātus, a, um, często używany, res celebratissimae omnium sermone; uroczysty, świetny, dies, supplicatio.

Celebrĭtas, ātis, *ż*. liczne zebranie, kupienie się, in celebritate viae versari; szczególniéj o zgiełkliwém życiu w Rzymie; stąd: *a)* uroczystość, obchód uroczysty, supremi diei; ludis celebritatem addere; *b)* wziętość, sława, consequi celebritatem sermonis hominum

Celĕbrō, 1. licznie i często odwiedzać, uczęszczać, domum, viam; napełniać, celebrantur aures quotidie novis nominibus; conciones convicio. Stąd: *a)* często co czynić, mówić, używać czego, artes; legem omnibus concionibus: *b)* uroczyście obchodzić, festos dies, nuptias; milesimus annus Romae celebratus est: tota celebrante Sicilia sepultus est (przy uroczystém współuczestnictwie całéj Sycylii); *c)* chwalić, wysławiać, uwielbiać, nomen alicujus scriptis; hoc tota Graecia celebratum est; memoriam nominis; virum, heroa; lyrā; stąd oznajmić, objawić, ogłaszać, rem.

Celelātes, um, *m*. lud Liguryjski.

Celenna, ae, *ż*. miasto w Kampanii.

Celer, celeris, celere, prędki, skory, szybki, auxilium, rumor, victoria, ignis, oratio (ożywiona); remedia (skutkujące); — przenoś. animus, żywy; w złém znaczeniu: gwałtowny, porywczy; także z tr. bezok. irasci. Celeres, straż przyboczna Romulusa złożona ze 300 jeźdźców.

Celerĭpes, pedis, szybkonogi.

Celerĭtas, ātis, *ż*. prędkość, szybkość, rączość; celeritate uti, prędko, żywo brać się do rzeczy; celeritas famae; remedii (prędki skutek): — przenoś. animorum, ingenii (przytomność) consilii (prędkość w obmyśleniu środków stanowczych).

Celerĭter, *przysł*. prędko, szybko, rychło, celerius opinione, prędzéj nad mniemanie; quam celerrime, jak najprędzéj.

Celeriuscŭle, *przysł*. nieco prędzéj.

Celero, 1. przyśpieszać; 2) w znacz. nieprzech. spieszyć się, ad Asiam.

Celetrūm, i, *n*. miasto w Macedonii.

Celeūs, i, *m*. król i kapłan Cerery w Eleuzynie.

Cella, ae, *ż.* komórka, izdebka, dla sług i niewolników; spiżarnia, skład, olearia, vinaria; komórki w plastrach; 2) w świątyni miejsce, gdzie stał posąg jakiego bóstwa (framuga, kaplica). c. Concordiae; c. Jovis.

Celo, 1. taić, ukrywać, aliquem aliquid, coś przed kim; także: aliquem de aliqua re; celor de te (ukrywają coś względem ciebie przede mną); bardzo rzadko: id Alcibiadi diutius celari non potuit; celabitur auctor; id quum minus diligenter esset celatum; nakoniec z nastę. zdaniem względném, celans qua voluntate esset.

Celox, ōcis, *ż.* statek lekki.

Celsitūdo, ĭnis, *ż.* wysokość.

Celsus, a, um, wysoki, wyniosły; — przenoś. znakomity, szlachetny, animus celsior; celsus mente; dumny, celsi praetereunt.

Celtae, arum, *m.* mieszkańcy południowéj Gallii; stąd Celticus, a, um, Celtycki do południ. Gallii należący.

Celtibēri, orum, *m.* lud mieszkający w środkowéj Hiszpanii, zwanéj Celtiberia, ae, *ż.*; stąd Celtibericus, a, um, Celtyberski.

Cenaeum, i, *n.* północno-zachodni przylądek Eubei; stąd Cenaeus, a, um, Cenejski.

Conchreae, arum, *ż.* port Koryncki.

Cenimagni, orum, *m.* lud w Brytanii.

Cenomani, patrz Aulerci.

Censeo, censui, censum; 2. szacować, oceniać; szczegól. o cenzorze: majątek obywateli szacować; stąd capite censi, najuboższa klassa obywateli, którzy oprocz samych siebie nic nie mieli do popisu: censendi formula, formula, zasada, podług któréj majątek obywatoli był szacowany, legem censui censendo dicere, zasadę do tego ustanowić; esse censui censendo (o majątku, który powinien być objęty spisem): *b)* mniemać, sądzić, z 4 przyp. i tryb. bezok. albo z nastę. spój. quid mihi animi censes fore; senatus censuit, ut-; veremini, censeo, ne-; vera c. (uważać za zgodne z prawdą); alicui aliquid, uznać co komu za stosowne przy naradach: głosować, zdanie swoje objawiać, ut censuit, zwykle z 4 przyp. i tryb. bezok., albo ze spój. ut; także z 4 prz. pars eruptionem censebant: deditionem; o senacie: uchwalić, postanowić, quae patres censuerunt; bellum alicui, także z nastę. ut, albo 4 przy. i tr. bezok.

Censor, ōris, *m.* Cenzor, urzędnik Rzymski: było ich dwóch; zajmowali się spisem obywateli i oszacowaniem ich majątku, czuwaniem nad ich publiczném i prywatném życiem, pod względem moralności i rządności, wydzierżawianiem dochodów publicznych. 2) przyganiacz, krytyk, censor castigatorque minorum.

Censorīnus, i, *m.* rzymskie przezwisko.

Censorius, a. um, do cenzorów ściągający się, cenzorski; animadversio, tabulae; homo c. albo samo censorius, były cenzor; 2) poważny, surowy.

Censura, ae, *ż.* cenzura, urząd cenzora; — przenoś. wszelki sąd o czém, krytyka.

Census, us, *m.* spis ludności i majątków u Rzymian przez cenzorów sporządzany, censum habere, agere, facere, sporządzać spis; censu prohibere albo excludere, odmawiać przyjęcia do spisu; stąd: *a)* wykaz, lista obywateli, omnibus in censum relatis; *b)* majątek, bo-

gactwo, posiadłość, senatorius, equester; homo sine censu; tenui censu.

Centaurus, i, *m.* Centaur: tak nazywano dzikich mieszkańców Tessalii, którzy spostrzeżeni siedzący na koniu uznani byli za istoty z góry do człowieka, a od stóp do konia podobne; nobilis (o Chironie); stąd centaureus, a, um, Centaurów tyczący się. 2) gwiazdozbiór w stronie południowéj; 3) nazwisko okrętu.

Centēni, ae, a, po stu; u poetów także w licz. poj.

Centénius, ii, *m.* rzymskie przezwisko.

Centesĭmus, a, um, setny; *rzeczow.* centesima, ae, *ż.* procent jeden od sta miesięcznie, albo dwanaście rocznie.

Centĭceps, **cipĭtis**, stugłowy.

Centies, *przysł.* stokroć, setnie, centies sestertium, dziesięć milionów sestercyów.

Centimănus, a, um, sturęki.

Cento, **ōnis**, *m.* łachmany, odzież licha.

Centrōnes, um, *m.* imię ludów w Gallii narboneńskiéj i belgijskiéj.

Centum, sto; w ogóle, bardzo wiele.

Centumalus, i, *m.* rzymskie przezwisko.

Centumgemĭnus, a, um, stokrotny; sturęki, Briareus.

Centumvir, i, *m.* w l. m. cententumviri, orum, stu mężów, zgromadzenie sędziów do spraw prywatnych; stąd centumviralis, e, tyczący się centumwirów.

Centuncŭlus, i, *m.* liche pokrycie.

Centuria, ae, *ż.* setnia, oddział wojska pierwiastkowo ze stu, a późniéj z sześćdziesięciu żołnierzy złożony; *b)* część ludu rzymskiego, który Serwiusz Tulliusz na 193 setni podzielił.

Centuriatim, centuryami, dzieląc na centurye.

Cēnturiatus, us, *m.* setnictwo, posada setnika.

Centurio, 1. dzielić na setnie, homines, juventutem; porów. comitium.

Centurio, **ōnis**, *m.* setnik.

Centuripae, arum, *ż.* albo **Centuripīna**, orum, *n.* miasto w Sycyli: stąd **Centuripīnus**, a, um, Centurypiński i **Centuripīni**, orum, *m.* Centurypinowie.

Ceos, patrz Cea.

Cepa, patrz caepa.

Cephallenes, um, *m.* Cefalleńczycy, mieszkańcy wyspy na morzu Jońskiém, zwanéj Cephallenia, ae, *ż.*

Cephaloedis is, *ż.* i Cephaloedium, ii, *n.* miasto na wyspie Sycylii; stąd **Cephaloeditānus**, a, um, Cefaledytański i **Cefaloeditāni**, orum, *m.* Cefaledytańczycy.

Cepheis, -ius, patrz Cepheus.

Cephenes, um, lud w Etyopii.

Cepheus, ei, i eos, *m.* król w Etyopii, mąż Kassyopei, ojciec Andromedy; stąd **Cephēis**, **ĭdis**, *ż.* i Cepheius, a, um. od Cefeusza pochodzący, Cefejski.

Cephissus, i, *m.* rzeka, 1) w Focydzie i Beocyi; jako bożek rzeczny, ojciec Narcyssa zwanego Cephissius; stąd Cephissis, **ĭdis**, *ż.* z Cefissu; 2) w Attyce; stąd Cefissias, **ădis**, *ż.* do Cefissu odnosząca się.

Cēra, ae, *ż.* *a)* wosk; w licz. mn. *b)* susz pszczelny; *c)* tablica woskiem powleczona u starożytnych, na któréj pisali, stąd wszelkie pismo: *d)* signum cerae albo samo cera, pieczęć; *e)* cerae, popiersia, obrazy przodków.

Ceramicus, i, *m.* dwa place tego imienia, jeden w Atenach, a drugi za miastem.

Cerārium, ii, *n.* podatek, pieczętne.

Cerastae arum, *m* pierwotni mieszkańcy wyspy Cypru.
Cerasus, i, *ż*. wiśnia.
Ceraunus, i, *m*. piorun; stąd Ceraunius, a, um, tyczący się piorunu; stąd Ceraunii montes, albo Ceraunia, orum, *n*. pasmo gór między Epirem i Illiryą, z przylądkiem Acroceraunia, znanym z burz.
Cerbĕrus, i, *m*. Cerber, pies strzegący progów piekieł; stąd Cerbereus, a, um, do Cerbera należący.
Cercĕtae, arum, *m*. lud w Sarmacyi azyatyckiéj.
Cercĕtius, ii, *m*. góra w Tessalii.
Cercīna, ae, *ż*. wyspa i miasto przed małą Syrtą; stąd Cercinates, um, *m*. Cercynaci.
Cercōpes, um, *m*. lud na wyspie Pitekuzie
Cercurūs, i, *m*. gatunek ryby morskiéj; 2) okręt lekki.
Cercyo, ŏnis, *m*. rozbójnik w Attyce, którego Tezeusz zabił.
Cerealis, patrz Ceres.
Cerebrósus, a, um, szalony, gniewliwy, popędliwy.
Cerebrum, i, *n*. mózg; rozum, gniew.
Ceres, **Cereris**, *ż*. córka Saturna, matka Prozerpiny, bogini zboża; 2) zboże, chleb, owoce, potrawy, terra ferax Cereris; Cererem canistris expediunt; Ceres corrupta undis. Stąd Cerealis, e, tyczący się Cerery, albo zboża, albo zasiewu, munera, chléb; arma, narzędzia zbożowe.
Cereus, a, um, woskowy, (*rzecz.* świeca woskowa); podobny do wosku, żółty jak wosk; — przenoś. miękki, gibki, łatwo dający się przekształcic, cereus in vitium flecti.
Cerimōnia, ae, *ż*. obrządek religijny, cześć bogom oddawana przez oznaki zewnętrzne; 2) świętość jakiéj rzeczy, polluere cerimoniam legationis.
Cerintha, ae, albo -e, es, *ż*. roślina, którą lubią pszczoły.
Cerno crevi, cretum, 3. odłączać, oddzielać, per foramina (przesiewać); cernere oculis, albo samo cernere, widziéć, dostrzedz aliquem albo aliquid; z 4 przy. i tr. bez albo ze zdaniem względném; — przenoś. *a)* animo, ingenio aliquid, poznać, spostrzedz, zwykle samo cernere aliquid, albo z 4 przyp. i try bezok.; cerni aliqua re, albo in aliqua re, dać się poznać, pokazywać się; *b)* = decernere, rozstrzygnąć, inter se ferro; pro patria (walczyć) cernere hereditatem, odziedziczyć spadek albo oświadczyć, że się ma chęć przyjęcia spadku.
Cernuus, a, um, twarzą ku ziemi pochylony.
Cero, 1. woskować, woskiem napuszczać, powlekać.
Cerritus, bezrozumny, waryat.
Certāmen, ĭnis, *n*. spór, sprzeczka. współubieganie się, honoris divitiarum; w odniesieniu do działań wojennych: walka c. pugnae; = proelium; certamine comisso; c. navale albo classicum, bitwa morska.
Certatim, *przysł*. ubiegając się, na wyścigi.
Certātio, ōnis, *ż*. spór, walka, sprawa u sądu, w znacz. właś. i przen.; c. poenae albo mulctae, publiczne rozprawianie się w sądzie względem naznaczonéj kary.
Certe, *przysł*. pewnie niezawodnie, *b)* przynajmniéj, jednakże.
Certo *przysł*. pewnie, z pewnością, c. scio, wiem z pewnością, jestem przekonany.
Certo, 1. walczyć, spór wieść, armis, acie, proelio; cum aliquo de

aliqua re; pro aliqua re; także: verbis, oratione, odiis, joco; cum usuris fructibus praediorum, cały dochód folwarczny obracać na zapłacenie czynszu; w znaczeniu sądowém: certandae multae dies, dzień do rozprawiania się względem naznaczonéj kary; w ogóle: iść na wyścigi, chcieć kogo przewyższyć, certare cum aliquo offīciis; poet. certant illudere capto.

Certus, a, um, rozstrzygniony, postanowiony, certum est (mihi), takie moje postanowienie, wola; z tryb. bez. certus mori; z gerund. eundi, desciscendi; stąd oznaczony, pewny, dies, numerus, locus, signum, naves i t. p.; czasem = quidam, pewny, jakiś, i dla tego często w połączeniu z tym zaimkiem: insolentia certorum hominum; certis quibusdam verbis; — przenoś. o osobach i rzeczach, na które się spuścić można: pewny, niezawodny, niewątpliwy, amicus, Apollo; certissimum signum amoris; spes; matricida; id parum certum est; certum habere, pro certo habere, scire affirmare, dicere i t. p. certi aliquid explorari non potest; certius cognoscere de aliqua re; o osobach, które się o czém z pewnością uwiadamia, certiorem facere aliquem de aliqua re, alicujus rei, z następ. 4 przy. i try. bezok., albo z następ. zdaniem względném, uwiadomić kogo o czém; w znacz. bier. certiorem fieri, być uwiadomionym; poet. Anchisen facio certum.

Cerula, ae, ż. kawałek wosku, c. miniata, wosk czerwony, którym oznaczano miejsca uszkodzone albo niedokładne i błędne w rękopismach; stąd: miniatulae tuae, c. o surowéj krytyce.

Cerussa, ae, ż. blejwas; stąd cerussatus, a, um, blejwasem pociągniony.

Cerva, ae, ż. łania, w ogóle: jeleń.

Cervicŭla, ae, ż. szyjka.

Cervīnus, a, um, jeleni, tyczący się jelenia.

Cervix, cīs, ż. szyja, kark, cervicem frangere, kark skręcić; — przenoś. imponere aliquid cervicibus suis, aliquid sustinere; in cervicibus alicujus esse, impositum esse, stare, siedzieć na karku; in cer. alicujus collocare (włożyć komu na kark, obarczyć); a cervicibus alicujus repellere, albo depellere aliquem albo aliquid (usunąć, oddalić); dare cervicem crudelitati (podać kark); zaś: alicujus jugum rigida cervice subire, nie poddawać się pod jarzmo, bronić się upornie; qui erunt tantis cervicibus, którzy będą tak uparci, odważni.

Cervus, i, *m.* jeleń; rosochate pale, rogatki, kobylice dla wstrzymania nieprzyjaciela.

Cessātio, ōnis, odpoczywanie, próżnowanie, nieczynność.

Cessatōr, ōris, ociągający się, guzdracz.

Cessim, *przysł.* wspak, w tył, [wstecz.

Cessio, ōnis, ż. ustąpienie prawne.

Cesso, 1. zwlekać, ociągać się, albo in aliqua re, albo z samym 4 przyp.; także: quid cessas mori? umieraj; *b)* ustać, skończyć się, imperium consulare cessavit; cessat usus oculorum; non cessat de nobis detrahere (nie przestaje); *c)* być nieczynnym, próżnować, c. ab armis, officio; o roli: leżeć odłogiem, agri cessant; *d)* popełniać błędy, z dobréj drogi zbaczać, quid multum cessas?

Cestrosphendone, es, ż. machina wojenna do ciskania kamieni.

Cestus, patrz caestus.
Cetarius, ii, handlujący rybami; cetarium, ii, *n.* sadzawka.
Cete, patrz cetus.
Ceteroqui, albo -quin, *przysł.* wreszcie, w innym względzie.
Ceterus, a, um, najczęściéj w licz. mn. ceteri, inni; przysłówkowo: ceterum, zresztą; jeżeli quidem, albo przeczenie poprzedza: ale wszelako, przeciwnie; także: = alioquin, pod innym względem; cetera i de cetero, przysłówkowo: zresztą; vir cetera sanctissimus; de cetero in ceterum, także: na przyszłość, pax in ceterum pacta.
Cethegus, i, *m.* rzymskie nazwisko.
Cetra, ae, *ż.* mała tarcza skórzana; stąd: cetratus, a, um, żołnierz uzbrojony tarczą cetra zwaną; c. cohors, i cetrati, odpowiada żołnierzom greckim zwanym peltastae.
Cetus, i, *m.* wszelka większa ryba morska, mianow. wieloryb, w licz. mn. cete.
Ceu, *przysł.* podobnie, jakby, jak gdyby, ceu lupi, c. flamma; c. sine quo nemo-; jakby ten, bez którego nikt, i t. d.
Ceus, patrz Cea.
Ceyx, ycis, *m.* król Trachiny, mąż Alcyony.
Chaerōnēa, ae, *ż.* miasto w Beocyi; stąd Chaeronensis, e, pochodzący z Cheronei.
Chalcēdon, ŏnis, *ż.* miasto w Bitynii; stąd: Chalcedonius, a, um, Chalcedoński, z Chalcedonu.
Chalcidensis, i, -dicus, patrz Chalcis.
Chalcioecos, i. *ż.* przezwisko Minerwy u Rzymian.
Chalciŏpe, es, *ż.* córka Acetesa, siostra Medei.
Chalcis, ĭdis, *ż.* miasto w Eubei; stad *a)* Chalcidensis, e, z Chalcydy pochodzący, i Chalcidenses, ium, *m.* Chalcydenczycy, z Chalcydy, w ogóle: Chalcydyjscy Jończycy z Eubei, założyciele Kumy; *b)* Chalcidicus, a, um, Chalcydyjski; także: Kumejski, arx (Kuma).
Chaldaeus, a, um, Chaldei (połud. zachod. cześć Babilonii) tyczący się, Chaldejski, *rzecz.* Chaldaei, orum, *m.* Chaldejczycy, sławni astrologowie i wieszczbiarze.
Chaldaïcus, a, um, Chaldejski, rationes (astrologia).
Chalybēius, a, um, stalowy.
Chalȳbes, um, *m.* *a)* lud przy Poncie; *b)* w Celtyberyi przy rzece Chalybs, ȳbis, *m.* w Hiszpanii tarrakoneńskiéj.
Chalybs, ȳbis, *m.* stal.
Chane, es, *ż.* ryba morska.
Chāŏnes, um, *m.* lud w Epirze; stąd: *a)* Chaonia, ae, *ż.* Chaonia; *b)* Chaonis, ĭdis, *ż.* i Chaonius, a, um, Chaoński, Epirotski, szczegól. Dodoński.
Chaos, i 6 przyp. chao, *n.* materya pierwiastkowa, pomieszanie żywiołów, z których się przy stworzeniu świat rozwinął; 2) kraina umarłych, świat podziemny, próżnia głęboka i ciemna.
Chara, ae, *ż.* korzeń nam nieznany.
Charax, ăcis, *ż.* miejsce obwarowane na dolinie Tempe.
Charites, um, *ż.* Gracye (Aglaja, Eufrozyna i Talia).
Charistia, orum, *n.* familijna uroczystość u Rzymian, którą obchodzono 22 lutego; wtedy krewni robili sobie nawzajem podarunki, częstowali się i ofiarowali kadzidło swym krewnym zmarłym.
Charon, ontis, *m.* przewoźnik umarłych.
Charta, ae, *ż.* papier zrobiony z rośliny krzewu egipskiego papyrus; 2) pismo, list, i. t. p.
Chartŭla, ae, *ż.* papierek, pisemko.

Charybdis, is, *ż.* wir niebezpieczny w cieśninie Sycylijskiéj naprzeciw skały Scylla; — przenoś. coś niebezpiecznego; także: utratnik, marnotrawca, bonorum.

Chauci i **Chauchi**, orum, *m.* lud niemiecki przy morzu Północném.

Chelae, arum, *ż.* kleszcze u raka: 2) gwiazdozbiór, waga.

Chelidonium promontorium, przylądek w Licyi.

Chelydrus, i, *m.* gatunek wężów jadowitych i smrodliwych.

Chelys, 4 przyp. yn, 6. y, *ż.* = testudo; — przenoś. narzędzie muzyczne, lutnia. [chīragra.

Cheragra, ae, *ż.* ból w rękach,

Cherrouesus i **Cherson-**, i, *ż.* półwysep Tracki; stąd Chersonenses, ium, *m.* mieszkancy Chersonezu.

Cherusci, orum, *m.* lud Germański między Wezerą i Elbą.

Chiliarcha, ae, *m.* przełożony nad tysiącem zbrojnych i Chiliarchus, i, *m.* u Persów pierwszy urzędnik po królu, kanclerz panstwa.

Chimaera, ae, *ż.* potwór podobny z przodu do lwa, we środku do kozy, z tyłu do smoka: zabity od Bellerofonta; stąd **chimaerifer**, era, erum, rodzący chimerę (o Licyi, skąd ten potwór pochodził).

Chione, es, *ż.* córka Dedaliona, matka Aulikusa; 2) matka Eumolpa, który stąd nazywał się **Chionides**.

Chios i **Chius**, i, *ż.* wyspa na morzu Egiejskiém: stąd **Chīus**, a, um, z Chios pochodzący; *rzecz.* Chius, Chijczyk, zwykle w licz. mn.; i Chium, i, *n.* wino z Chios.

Chirogrăphum, i, *n.* pismo własnoręczne; 2) rewers; oblig, weksel.

Chiron, ōnis, *m.* Centaur, sławny ze sztuki leczenia, muzyki i przepowiadania przyszłości.

Chirurgia, ae, *ż.* leczenie ran, chirurgia.

Chius, patrz Chios.

Chlamys, ĭdis, *ż.* szeroka wełniana zwierzchnia suknia, płaszcz.

Chlōris, ĭdis, *ż.* = Flora.

Choaspes, is, *m.* rzeka *a)* w Suzyanie; *b)* w Indyach.

Chorāgium, ii, *n.* to co do przyrządzenia teatralnego i ozdób należy; 2) wszelkie przysposobienie, nuptiarum, funebre; środki, gloriae.

Chorda, ae, *ż.* strona do narzędzi muzycznych.

Chorea, ae, *ż.* taniec ze śpiewem połączony.

Chorēus albo **chorius**, i, *m.* = trochaeus.

Chorus, i, *m.* taniec, chór w sztuce teatralnéj; zebranie, gromada.

Christianus, a, um, chrześcianski.

Chrȳsas, ae, *m.* rzeka w Sycylii.

Chryses, ae, *m.* kapłan Apollina z miasta Chryse w Troadzie, ojciec Astynomy, która stąd nazywa się Chryseis, idis, *ż.*

Chrysippus, i, *m.* filozof, stoik z Cylicyi w trzecim wieku przed Chryst. 2) imię dwóch wyzwoleńców. Stąd **Chrysippēus**, a, um, Chryzypejski.

Chrysŏphris, ȳos, *m.* ryba jakaś nad okiem złotą cetkę mająca.

Cibăle, arum, miasto w Pannonii.

Cibărius, a, um, należący do pokarmu, stąd *rzecz.* cibaria, orum, *n.* pokarm, żywność, pożywienie, pasza, c. cocta decem dierum, zapas żywności na dni dziesięć; *b)* podły, lichy, panis, vinum.

Cibo, 1. karmić, żywić; cibari nolle, nie chcieć się posilać.

Ciborium, ii, *n.* czara, kubek, kielich; 2) po kształcie owocu bobu Egipskiego naczynia do picia.

Cibus, i, *m.* pożywienie, pokarm, potrawa, pasza; hospes non multi

cibi, nie wiele jedzący; — przenoś. cibus animalis, powietrze, cibus arborum imber; c. furoris, podnieta.

Cibўra, ae, *ż.* miasto Frygii; stąd *a)* **Cibyrāta**, ae, *m.* i *ż.* z Cibyry; *b)* **Cibyrāticus**, a, um, Cybyratycki.

Cicāda, ae, *ż.* konik polny, owad.

Cicātrix, īcis, *ż.* blizna, — przenoś. klęska, c. reipublicae.

Cicer ĕris, *n.* groch włoski.

Cicĕro, ōnis, *m.* sławny mówca i konsul rzymski.

Cichorēum, i, *n.* podróżnik ziele.

Cicōnes, um, *m.* lud Tracki.

Cicōnia, ae, bocian.

Cicur, ŭris, oswojony, chowany w domu.

Cicūta, ae, *ż.* świnia wesz, ziele jadowite; także: piszczałka.

Cidăris, is, *ż.* zawój, korona królów perskich.

Cieo, cīvi, cĭtum, 2. i cio, cire, pobudzać, poruszać, w ruch wprawiać, mare, aequora, fluctus, coelum tonitru, orbem, puppem; lacrimas, —przenoś. erctum c. dzielić; pobudzać, wzniecać, sprawiac, spowodować, być przyczyną czego, fletus, murmur, motus, bellum, pugnam, proelium; 2) powoływać, przyzywać, aliquem, aliquem ad se, ad arma, ad pugnam; wzywać wołać po imieniu, non homines tantum, sed foedera et deos; nazywać, mianować, wymieniać, nomen alicujus; patrem (aby dowieść swego pochodzenia szlachetnego).

Cilĭces, um, *m.* Cylicyanie, mieszkańcy krainy zwanej Cilicia, ae, *ż.* w Azyi Mniejszéj. Stąd *a)* Ciliciensis, e, Cylicyeński; *b)* Cilicins, a, um, należący do Cylicyi; *rzeczow.* cilicium, ii, *n.* tkanka z koziéj sierci; *c)* Cilix, icis, *m.* Cylicyanin, Cilissa, ae, *ż.* Cylicyanka.

Cilla, albo Cylla, ae, *ż.* miasto w Eolidzie.

Cilnius, a, um, nazwisko rodu etruskiego w Arrecyum.

Cimbri, ōrum, *m.* lud w Germanii północnéj; w licz. poj. Cimber jako *rzeczow.* Cymber, i *przym.* Cymbryjski; stąd Cimbricus, a, um, Cymbryjski.

Cimex, icis, pluskwa.

Cimĭnus, i *m.* jezioro w Etruryi, do którego się rozciągała góra Ciminius mons albo saltus, Ciminii saltus, także Ciminia silva.

Cimmerii, orum, *m.* lud w Tracyi; stąd Cimmerius, a, um, Cymmeryjski; 2) bajeczni mieszkańcy Italii przy Bajach, którzy się w dzień mieli kryć po norach.

Cimōlus, i, *ż.* jedna z wysp Cykladyjskich.

Cincinnatus, a, um, kędzierzawy; 2) Cincinnatus, i, *m.* rzymskie przezwisko.

Cincinnus, i, *m.* kędzior, włos w pierścieniach; — przenoś. wytworne ozdoby w mowie.

Cincius, a, um, nazwisko familii rzymskiéj.

Cinctus, us, *m.* opasanie; c. Gabinus, opasanie się pewnem zarzuceniem togi.

Cinctūtus, a, um, przepasany.

Cinga, ae, *ż.* rzeka w Hiszpanii tarrakoneńskiéj.

Cingo, cinxi, cinctum, 3. opasać, przypasać, ense latus cinxit, przypasał miecz do boku; uwieńczać, wieńcem przyozdobić, comam lauro, tempora floribus; otaczać, ze wszech stron zamknąć, urbem muro, castra vallo; flumen oppidum cingit; być z kim w towarzystwie, towarzyszyć, latus, pantomimos.

Cingulum, i, *n.*, albo -us, i, *m.* albo a, ae, *ż.* pas, c. Orionis, gwiazdozbiór.

Cinĭflo, ōnis, *m.* sługa rozpalający żelazko do trefienia włosów.
Cinis, ĕris, *m.* i *ż.* popiół; dummodo absolvar cinis (po mojéj śmierci); post cinerem (po spaleniu zwłok); — przenoś. in cinerem vertere (zniszczyć, w perzynę obrócić), Troja virum et virtutum omnium acerba cinis.
Cinna, ae, *m.* imię rzymskiéj familii; stąd Cinnanus, a, um, Cynnański, do Cynny należący.
Cinnămum, i, *n.* cynamon.
Cinyps, ȳpis, *m.* rzeka w Afryce przy Syrtach; stąd Cinyphius, a, um, Cynifijski; w ogóle: libijski, afrykański.
Cinȳras, ae, król Assyryi, ojciec Adonisa i Mirry; **Cinyrēius**, a, um, Cinyrejski.
Cio, cire, patrz cieo.
Cios i **Chius**, ii; *ż.* miasto w Bitynii; stąd **Ciāni**, orum, *m.* Cyanowie.
Cippus, i, słup, filar; w licz. mn. ostremi palami nastroszony szaniec.
Circa, 1) *przysł.* naokoło, quae circa essent (w okolicy); non sunt passi hi, qui circa erant (którzy otaczali, najbliżsi przyjaciele. II); *przyim.* rządzi 4 przyp. *a)* przedmiotu, w którego obrębie coś jest, albo się dzieje: koło, około, fossas circa murum duxit; ligna contulerunt c. casam; quos c. se habebat; naokoło, na wszystkie strony, legatos circa vicinas gentes misit; — przenoś. względem, we względzie, civilis circa amicos; c. omnes communis, diligens c. aerarium, quomodo circa se animati essent; c. bonas artes socordia; *b)* w którego blizkości coś jest, albo dzieje się: w okolicy, w blizkości, blizko, c. Siciliam, c. Sabinos, c. Armeniam; także: quos circa se haberet (których miał przy sobie, którzy go otaczali); 2) w odniesieniu do czasu: koło, c. vesperam; c. ortum lucis; c. eadem tempora; 3) przy wyrażeniu ilości w sposobie zbliżonym: koło, blizko, prawie, ea fuere oppida c. septuaginta; czasem się kładzie nie przed, ale po wyrazach któremi rządzi, mianowicie po qui, quae, quod, quam circa. Cic. Verr. IV, 48.
Circe, es, i ae, *ż.* córka Heliosa, siostra Acetesa; stąd Circaeus, a, um, Cyrcejski, jugum albo litus, przylądek Cyrcejski w Lacyum, dokąd Cyrce z Kolchidy uciekła; poculum C. (czarodziejski, bo Cyrce była czarownicą).
Circēji, orum, przylądek i miasto w Lacyum; stąd Circejensis, e, Cyrcejeński i Circejenses, *m.* Cyrcejeńczycy.
Circensis, e, tyczący się placu w Rzymie zwanego Circus, ludi.
Circessum, i, *n.* miasto w Mezopotamii.
Circino, 1. zaokrąglać; auras, latać naokoło.
Circĭnus, i, *m.* cyrkiel.
Circĭter, 1) *przysł.* około, blizko, prawie, circiter parte tertia celata; ex omni copia c. pars quarta erat; 2) *przyim.* z przyp. 4 około, blizko, c. meridiem; quartam c. vigiliam, octavam c. horam; loca haec c. mihi excidit.
Circueo, patrz circumeo.
Circuitio, onis, *ż.* obchodzenie, krążenie; — przenoś. omówienie, obszerniejsze wysłowienie, quid opus est circuitione?
Circuĭtus, us, *m.* obieg, krążenie, solis; obwód, okrąg, obręb, circuitu, albo in circuitu; w mowie: okres, c. verborum; 2) obchodzenie, kołowanie, longo circuitu; circuitu exercitum ducere; w mowie: omówienie, obszerniejsze wysłowienie, zboczenie.

Circulor, 1. zbierać się gromadnie, totis castris milites circulari.

Circulus, i, *m.* koło, krąg; *b*) c. auri, łańcuch; *c*) obieg gwiazd, stellae circulos conficiunt; pas na niebie, droga mleczna, c. lacteus; *d*) grono ludzi, towarzystwo, cum in circulum venisset.

Circum, *przysł.* naokoło, quae circum essent; 2) jako *przyim.* kładzie się przed albo po 4 przyp.: około, terra circum axem se convertit; także: po, oras et litora circum errantem; c. villulas errare; pueros circa amicos dimittere; do, legatio c. insulas missa; w okolicy, w blizkości, circum haec commorabor; c. Aquileam; c. Bactra; a stąd qui c. aliquem sunt (towarzysze, przyjaciele, stronnicy, zwolennicy).

Circumăgo, ēgi, actum, 3. obracać, wykręcać, kierować, equum frenis, se ad aliquid; cirumagi in frontem; — przenoś. se c. albo cirumagi, o czasie: upływać, mijać, ubiegać, annus circum agitur, se aestas circumegit; circumactis decem et octo mensibus; 2) kołować, nakładać drogi. włóczyc się, circumagi, nil opus est te circumagi; — przenoś. circumagi rumoribus vulgi, być przedmiotem rozmowy powszechnéj.

Circumăro, 1. oborywać, agrum.

Circumcīdo, cidi, cisum, 3 obcinać, obrzynać, vulnus, arbores; — przenoś. ograniczyć, zmniejszyć, sumtus, multitudinem.

Circumcirca, *przysł.* w około.

Circumcisus, a, um, obcięty obeznięty; spadzisty, urwisty, stromy, collis; krótki, c. orationis genus.

Circumclūdo, clusi, clusum, 3. zamknąć, otoczyć, circumcludi exercitu; oprawić, cornua argento; — przenoś. otoczyć, Catilina consiliis meis circumclusus.

Circumcŏlo, ěre, mieszkać naokoło.

Circumdo, dědi, dătum, 1 kłaść na około, stawiać, ligna, custodias, exercitum castris, munitiones oppido; brachia collo (uściskać); 2) otoczyć, opasać, osłonić, okryć, oppidum vallo, aliquem veste, amiculo circumdatus; poet. chlamydem circumdatus; — przenoś. ograniczyć, munus oratoris exiguis finibus.

Circumdūco. duxi, ductum, 3. obwodzić kogo, oprowadzać, aliquem; aliquem per castra; także z podwójnym przyp. 4 quos Pompejus omnia sua praesidia cirumduxit (od straży do straży); c. aedes aliquem (oprowadzać po domu); także: praeter castra hostium circumduxit (maszerował); — przenoś. oszukać, podejściem czego dostać, aliquem auro; obszerniéj określić, opowiedzieć, aliquid longius.

Circumeo i **circueo**, ivi, ii, itum, ire, obchodzić, objeżdżać, chodzić naokoło, odwiedzać, incolas, aciem, fores omnes; orbem Romanum, praedia; saucios; otaczać, circumiri ab hostibus, circumitis hostium castris; aciem a latere operto; ut ab hostibus circuiretur; circuiri muro turribusque; — przenoś. circuiri fluctibus belli.

Circumequito, 1. objeżdżać konno, moenia.

Circumfěro, tuli, latum, ferre, obnosić, nosić w koło, caput alicujus pilo per urbem; merum; mulsum; poculum; codicem (dla obejrzenia, pokazania); sol circumfertur, obraca się; we względzie religijnym: przez obnoszenie jakiego przedmiotu oczyścić, ter socios unda, t. j. undam circum so-

cios; roznosić na wszystkie strony, bella; nadstawiać, clipeum ad ictus; — przenoś. gentium spolia profundo ventre (roztrwonić); rozgłaszać, dictum et factum alicujus, quae se circumferat esse Corinnam; rzucać na wszystkie strony. obracać, oculos, acies, vultum; dextra levaque ad circumstantia agmina, oculos manusque c.; ad nutum alicujus circumferri.

Circumflecto, flexi, flexum 3. zawracać, wykręcać naokoło, nakierować.

Circumflo, 1. owiewać, wiać zewsząd.

Circumfluo, fluxi, fluxum, 3. oblewać, otaczać, oceanus terras c.; latus circumfluit aequoris unda; — przenoś znajdować się obficie, res circumfluentes; obfitować, opływać w co, omnibus copiis, rebus omnibus; także: frontem circumfluit ignis, wstyd rumieni czoło.

Circumfluus, a, um, oblewający, amnis, mare, humor; 2) oblany, otoczony, insula.

Circumforaneus, a, um, znajdujący się na rynku, domus; 2) aes c. pożyczone pieniądze, dług; 3) z rynku na rynek, z miasta do miasta chodzący, włóczący się.

Circumfundo, fūdi, fūsum, 3. oblewać, rozlewać, stąd circumfundi, rozlewać się koło czego, circumfunditur urbi; — przenoś. czepiać się czego, tulić się, juveni; circumfusae undique molestiae, voluptates (napływające zewsząd); otaczać, oskrzydlać, opasywać, aliquem, aliqua re; aliquem cerā (balsamować); multo nebulae amictu; multis circumfusus libris; circumfusum esse caligine, luce; copiis, concursu hostium.

Circumgĕmo, ĕre, mruczeć naokoło

Circumgesto, āre, obnosić.

Circumgredior, 3 otoczyć, oblegać, opasać.

Circuminjicio, ĕre, narzucać w koło.

Circumitio, -itus, patrz circuit-.

Circumjaceo, ēre, leżeć na około, Europae.

Circumjectus, us, *m.* otoczenie, okrążenie, aether, qui terram circumjectu amplectitur.

Circumjicio, jēci, jectum, 3. obrzucić, stawić naokoło, multitudinem hominum moenibus; sagittariis circumjectis; circumjici z 4 przyp. anguis vectem circumjectus (okręcony, obwinięty); otoczyć, aliquid aliqua re, vallum sarcinis; stąd circumjectus, naokoło znajdujący się, circumjecta nemora.

Circumligo, 1. aliquid aliqua re, obwiązywać, chartam lino; otaczać, trepidum circumligat umbra.

Circumlinio 4 i **Circumlino**, līvi, lēvi, litum, 3, obmazać, powlekać, otoczyć, musco circumlita saxa; — przenoś. ozdobić, simplicem naturam vocis pleniore sono circumlinire.

Circumluo, ĕre, opłókiwać, oblewać.

Circumlūvio, ōnis, *ż.* miejsce wezbraniem wód uformowane na kształt wyspy.

Circummitto, misi, missum, 3. obsyłac na wszystkie strony.

Circummunio, 4. wzmocnić naokoło, obwarować, aliquid, aliqua re.

Circummunītio, ōnis, *ż.* obwarowanie, okop, szańco.

Circumnāvigo, 1. żeglować naokoło.

Circumpadānus, a, um, mieszkający nad brzegami Padu.

Circumpendeo, ēre, wisiéć w koło.

Circumplaudo, ĕre, klaskać w koło, oklaskiwać, z oklaskami licznomi witać.

Circumplector, plexus, 3. obejmować, otaczać, collem opere.

Circumplico, 1. obwijać, okręcać naokoło.

Circumpōno, posui, posĭtum, 3. okładać, stawiać naokoło; biernie: leżéć naokoło.

Circumpotātio, ōnis, *ż*. picie kolejno.

Circumquŏque, *przysł*. zewsząd, wszędzie, naokoło.

Circumretio, 4. usidłać, ogarnąć siecią.

Circumrodo, rosi, rosum, 3. ogryzać; *przysłowie:* circumrodo dudum, quod devorandum est, długo się dręczę tém, o czémby zapomniéć należało; circumrodi dente, być przez obmowę szarpanym.

Circumscindo, ĕre. obcinać, obdzierać.

Circumscrībo, scripsi, scriptum, 3. opisać, orbem (wykreślić koło); stantem virgula (określić): ograniczyć, oznaczyć, terminis jus; mente sententiam; także; alicui curriculum vitae, alicui locum habitando; genus hoc oratorum; aliquem c. ograniczyć, ścieśnić, ukrócić władzę jakiego urzędnika; *b*) usidlić, uwikłać, podejść, oszukać, odrwić, aliquem fallacibus interrogationibus; stąd: wykrętnie tłómaczyć, sententias, tempus, legem; *c*) barwić, pokrywać, facetis jocis sacrilegium.

Circumscripte, *przysł*. odrębnie, stanowczo, wyraźnie, rem complecti, 2) peryodycznie, dicere.

Circumscriptio, ōnis, *ż*. zamknięcie kołem, a stąd samo koło; — przenoś. *a*) okres w mowie; *b*) granica, zakres, temporis, terrae; *c*) podejście, oszukaństwo.

Circumscriptor, ōris, *m*. oszukaniec, wykrętacz.

Circumscriptus, a, um, określony, ograniczony; okresowy, oszukany zdradzony.

Circumsĕco, secui, sectum, 1. obcinać, obrzynać, radices, tuberculum, armarium.

Circumsedeo, sēdi, sessum, 2. obsiadać, oblegać, otaczać, aliquem, albo aliquid; — przenoś. a lacrimis omnium, albo blanditiis muliebribus circumsessus (opanowany).

Circumsēpio, sepsi, septum, 4 ogradzać, otaczać, zabezpieczać.

Circumsessio, ōnis, *ż*. oblężenie, opasanie.

Circumsīdo, ĕre, oblegać, opasywać aliquid albo aliquem.

Circumsisto, stĕti, 3. obstąpić, otoczyć z przyp. 4. naves, signa i bez przyp.

Circumsono, sonui, sonitum, 1 brzmiéć naokoło, dźwięk wydawać; aliqua re[1], aures circumsonant his vocibus (głos obija się o uszy); także z 4 przyp. clamor hostes circumsonat; bier. circumsonor, brzmią koło mnie.

Circumsŏnus, a, um, brzmiący na około.

Circumspectio, ōnis, *ż*. oglądanie się w około, ostrożność.

Circumspecto, āre, oglądać się na co, przepatrywać; huc et illuc; *b)* z 4 przyp. alius alium; — przenoś. rozważać rozmyślać, być ostrożnym, dubitans, circumspectans, haesitans.

Circumspectus, a, um, obejrzany; ostrożny, przezorny.

Circumspectus, us, *m*. oglądanie; pogląd; — przenoś. rozwaga, baczność.

Circumspicio, spexi, spectum, 3. oglądać się, rzucać wzrok na wszystkie strony; — przenoś. być przezornym, miéć się na ostrożności; 2) oglądać co, przeglądać,

z przyp. 4 situm urbis; munimenta; — przenoś. a) rozważać, zgłębiać co, pilnie się zastanawiać, animo aliquid; b) oglądać się na co, szukać czego, auxilia, locum fugae.

Circumsto, stěti, 1. stać około, właśc. i przenoś. 2) aliquem albo aliqnid, otaczać, obstępować. właśc. przenoś. omnia nos fata circumstant, difficrltas me c.

Circumtextus, a, um, tkany około.

Circumtŏno, tonui, 1. grzmieć w koło, łoskot wydawać.

Circumvādo, vasi, 3. otoczyć. oskrzydlić, właśc. i przenoś.

Circumvăgus, a, um, który w koło obiega.

Circumvallo, 1. obwodzić wałem, groblą, opasywać okopami, hostes; — przenoś. otaczać, tot res me circumvallant.

Circumvectio, ōnis, *ż.* obieg, solis; 3) rozwożenie (towarów).

Circumvecto, 1. obwozić, circumvector, objeżdżać, żeglować naokoło; — przenoś. opisywać; singula.

Circumveho, vexi, vectum, obwozić, circumvehor, objeżdżać, żeglować naokoło, equo, clase, navibus, z przyp. 4 (koło czego); także: muliones circumvehi collibus jubet; — przenoś. opisywać obszernie, rozwodzić się nad czém, omnia verbis.

Circumvēlo, āre, osłonić, okryć.

Circumvěnio, vēni, ventum, 4. otaczać, oskrzydlać, operum magnitndinem circumveniunt cavernae ingentes; planities locis superioribns circumventa; hostes albo moenia vallo fossāque, montem opere; circumveniri per insidias, albo insidiis; aliquem circumventum tenere; — przenoś. napastować, przyciskać, nękać, trapić; aliquem judicio; circumveniri ab inimicis; falsis criminationibus; ancipiti malo; podejść, oszukać, innocentem pecunia, dolo, fenore.

Circumverto, verti, sum, ěre, obracać naokoło; na str. biernéj, obrać się (z 4 przyp.) circumvertitur axem (koło osi).

Circumvestio, ire, osłonić, odziać; — przenoś. se dictis (bronić się).

Circumvolito, 1. latać około, oblatywać; — przenoś. limina potentium (czepiać się progów).

Circumvŏlo, 1. latać około czego; c. ordines, objeżdżać.

Circumvolvo, volvi, volutum, 3. obracać, toczyć w koło; bier. sol circnmvolvitur annnm (biegiem wypełnia rok).

Circus, i, *m.* koło; candens, droga mleczna; stąd plac okrągły w Rzymie na igrzyska, circus maximus, albo samo circus, od Tarkwiniusza Pysznego między górą palatyńską i awentyńską urządzony; c. flaminius za obrębem Rzymu w miejscu zwaném prata Flaminia.

Ciris, is, *ż.* ptak morski, w którego się zamieniła Scylla.

Cirrus, i, *m.* kędzior, pukiel, frendzla.

Cirta, ae, *ż.* miasto w Nnmidyi; stąd Cirtenses, ium, *m.* Cyrteńczycy.

Cis, *przyim.* rządzi 4 przyp., z téj strony, cis Rhennm; także; w przeciągu, cis decimum mensem.

Cisalpīnus, a, um, z téj strony Alp leżący.

Cisium, ii, lekki wózek o dwóch kołach.

Cisrhēnanus, a, um, z téj strony Renu mieszkający.

Cisseus, i, *m.* król Tracyi, ojciec Hekuby, która stąd **Cissēis, idis,** *ż.* nazywa się.

Cista, ae, *ż.* skrzynka.

Cistophŏrus, i, *ż.* moneta azyatycka.

Citatim, *przysł.* prędko, śpiesznie.

Citatus, a, um, pośpieszny, prędki, citatus fertur Rhenus; citato gradu, przyśpieszonym krokiem; citato equo, galopem.

Citer, era, erum, z tej strony leżący; stąd citerior, ius, bliższy, Hispania; **citĭmus**, albo **citŭmus**, a, um, najbliższy, stella citima.

Cithaeron, ōnis, *m.* góra między Attyką i Beocyą.

Cithăra, ae, *ż.* lutnia, cytra.

Citharista, ae, *m.* lutnista, grający na lutni.

Citharīzo, āre, grać na lutni.

Citharoedus, i, *m.* ten, który śpiewa przygrywając na lutni; stąd citharoedicus, a, um, do lutnisty należący.

Citimus, patrz citer.

Citium, ii, *n.* miasto na wyspie Cyprus; stąd *a)* Citiensis, e, z Cycyum, Cycyeńczyk. *b)* **Citiēus**, a, um, z Cycyum i Citici, orum, *m.* Cytyjejczycy,; 2) miasto w Macedonii.

Cito, *przysł.* stop. wyż. citius, najw. citissime, prędko, żwawo, non tam cito (nie tak prędko, nie tak łatwo); citius diceres (prędzéj, pierwéj, raczéj).

Cito, 1. poruszyć, w bieg wprawić, przyzwać, pozwać do sądu jako świadka, poręczyciela, do kogo się odwoływać, wymieniać, victorem citari; c. censorem; c. io Bacche (wołać).

Citra, 1) *przysł.* z téj strony, nec c. mota nec ultra; bliżéj, saepe etiam c. licet; citra quam, mniéj jak; 2) *przyim.* z 4 przyp. z téj strony, c. flumen; c. Veliam; przed, bliżéj, c. syllabam tertiam; —przenoś. bez, peccavi c. scelus, bez zbrodni (lubo było blizko); przeciw, pomimo, c. morem; c. spem; *b)* w odniesieniu do czasu: przed, c. Trojana tempora.

Citreus, a, um, cytrynowy (citrus drzewo afrykańskie, z którego Rzymianie kosztowne sprzęty wyrabiali) c. mensa.

Citro, patrz ultro.

Citus, a, um, prędki, żwawy.

Civicus, a, um, obywatelski, tyczący się obywateli; corona c. (wieniec z liścia dębowego, który dawano obywatelowi rzymskiemu, kiedy obywatela od śmierci wyswobodził, i przytém nieprzyjaciela zabił).

Civilis, e, obywatelski, bellum c. wojna domowa; victoria c. (nad współobywatelami, albo w wojnie domowéj): negotia, res, artes, studia c., zajęcia w czasie pokoju; — przenoś. ludzki, przystępny, uprzejmy, civilem se agere; quid civilius illo? 2) tyczący się rządu państwa, polityczny, scientia, ratio, oratio; rerum civilium cognitio.

Civil tas, ātis, *ż.* ludzkość, uprzejmość, przystępność.

Civilĭter, *przysł.* po obywatelsku; — przenoś. ludzko uprzejmie, vivere.

Civis, is, *m.* i *ż.* obywatel, obywatelka, współobywatel, współobywatelka

Civĭtas, ātis, *ż.* obywatelstwo, prawo obywatelstwa, ciało polityczne, państwo, kraj; także miasto.

Clādes, is, *ż.* strata, dextrae manus; w ogóle: szkoda, nieszczęście, klęska, szczegól. w wojnie: porażka.

Clam, *przysł.* potajemnie, skrycie, clam facere 2) jako *przyim.* z przyp. 4 albo 6. c. patrem; c. filio (bez wiedzy).

Clamātor, ōris, *m.* krzykacz, krzykała.

Clamĭto, 1. mocno, silnie krzyczéć, wywoływać, aliquem, ali-

quid, albo z 4 przyp. i tr. bezok.; — przenoś. odkryć, wyjawić. calliditatem.

Clamo, 1. krzyczeć, mocno wołać, żalić się, i t. p. w znacz. przech. wywoływać, przyzywać, aliquem; aliquem regem (nazywać); z 4 przyp. i tr. bezok. albo z ut.; — przenoś. widocznie pokazywać, veritas clamat.

Clāmor, **ōris**, *m*. krzyk, mocne wołanie, okrzyk, krzyk wojenny, wrzawa, krzyk płaczliwy, żałosny; — przenoś. c. montium, scopulorum, echo, odgłos.

Clāmosus, **a**, **um**, krzykliwy,

Clancŭlum, *przysł.* skrycie potajemnie.

Clandestinus, **a**, **um**, skryty, pokątny.

Clangor, **ōris**, *m*. dźwięk dętych narzędzi muzycznych, tubarum; głos zwierząt; szelest bicia skrzydłami, magnis quatiunt clangoribus alas.

Clanius, **ii**, *m*. rzeka w Kampanii.

Clāre, *przysł.* jasno, głośno, wyraźnie w odniesieniu do wzroku i słuchu; — przenoś. c. natus ze świetnego rodu; c. explendescere, świetnie się odznaczać; eo clarius periculum apparet (tem widoczniej); clare profiteri (otwarcie).

Clarēo, **ēre**, jaśnieć, świecić się; — przenoś. odznaczać się, słynąć.

Claresco, clarui, 3 stawać się jasnym, wyraźnym, widocznym, — przenoś. in eo animi corporisque virtutes claruerunt; 2) głośno brzmieć.

Clarigātio, **ōnis**, *ż*. przytrzymanie, aresztowanie człowieka w miejscu zakazanem spotkanego.

Clarisŏnus, **a**, **um**, głośno-brzmiący.

Claritas, **atis**, *ż*. i claritudo, inis, *ż*. jasność, blask, wyrazistość; — przenoś. sława, świetność, znakomitość, generis, nominis,

Claro, 1. objaśniać, oświecać, jasnym czynić; — przenoś. wsławić, okryć chwałą, labor Isthmius non clarabit pugilem.

Claros, **i**, *ż*. miasto w Jonii, stąd Clarius, a, um, Klaryjski, z Klaros i *rzeczow*. Clarius, ii, *m*. przydomek Apollina.

Clarus, **a**, **um**, w odniesieniu do wzroku i słuchu: jasny, świecący, dobitny, donośny. głośny; także: aquilo (wypogadzający niebo, sprowadzający pogodę); przenoś. *a)* jasny, wyraźny, zrozumiały; *b)* często: świetny, odznaczający się; sławny; *c)* rzadko osławiony.

Classiārius, **a**, **um**, należący do floty; *rzecz*. classiarii, orum, *m*. żołnierze morscy, także: majtkowie.

Classicŭla, **ae**, *ż*. mała flota, flotylla.

Classicus, **a**, **um**, tyczący się podziału ludu Rzymskiego na klassy; stąd classici, obywatele należący do klassy pierwszej; *b)* należący do wojska, stąd *rzecz*. classicum, znak dany żołnierzom trąbą, hasło, classicum canere, inflare; *c)* tyczący się floty: classicum certamen, bellum; *rzecz*. classici orum, żołnierze morscy, albo majtkowie.

Classis, **is**, *ż*. oddział ludu Rzymskiego (Serwiusz, Tulliusz podzielił lud Rzymski, pod względem majątku, na klass sześć; szóstej jednak obejmującej najuboższych, (capite censi) najczęściej nie liczono, stąd quinta classis u Cycerona uważana jest za ostatnią; *b)* wojsko lądowe, Hortinae classes; *c)* flota, classe proficisci, odpłynąć; classem instruere, armare, classe albo classi, na okręcie, decernere i t. p. u poetów classes = naves.

Classidium, **ii**, *n*. **Claterna**, **ae**,

ż. miejsca w Gallii zwanéj Cispadana.

Clathri, orum, *m*, krata.

Claudeo, ēre, i **claudo**, ěre, kuléć, być kulawym.

Claudianus, a, um, patrz Claudius.

Claudicātio, ōnis, *ż*. chromanie.

Claudicō, 1. kuléć, być kulawym; — przenoś. być niedokładnym, in officio claudicare.

Claudius, i **Clōdius**, a, um, nazwisko rodu rzymskiego, jako *przym*. Klaudyjski, via, aqua, leges Clodiae (od Klodyusza pochodzące); stąd **Claudiānus** i **Clodiānus**, a, um, Klaudyański, Klodyański.

Clāudo, clausi, clausum, 3. zamknąć co, zatkać, zatamować, portam, regiam, fontes; zamknąć kogo, aliquem; se in loco; —przenoś. oculos, aures (ad aliquid); fugam hostibus (przeciąć odwrót); clausa consilia habere (ukrywać, taić); poet. rura gelu claudit hiems; zamknąć, skończyć, epistolam; c. agmen (być w tyle wojska, trzymać straż tylną); lustrum octavum, skończyć lat 40; vitam laqueo, udusić; zamknąć, otoczyć, iter sepe; urbem obsidione, operibus; portus custodiā; Persis montium jugis clauditur; locorum angustiis claudi; zasłonić sinistrum cornu oppido claudebatur, także bez 6 przyp.: Hellespontus claudit terras; także: verba pedibus, pisać wiersze; oratio clausa, okresowa.

Claudo, ěre, patrz claudeo.

Claudus, a, um, chromy, kulawy, altero pede, na jedną nogę; *przysłowie:* iste claudus pilam (domi retinet) o tym. który z jakiéj rzeczy nie umie zrobić użytku); navis albo navigium, uszkodzony; carmina c. alterno versu. wiersz elegiacki; pars officii; oratio, niedostateczna, niedokładna.

Claustrum, i; *n*. zamek. zapora, zasuwka, zamknięcie, brama, grobla, szaniec, przedmurze, intra unum claustrum reservare; claustra imperii, warownia; claustra montium, wąwoz; — przenoś. claustra pudoris refringere, przełamać zapory wstydu; c. naturae = arcana.

Clausula, ae, *ż*. zakończenie, zamknienie.

Clava, ae, *ż*. maczuga, drąg, pałka.

Clavīcūla, ae, *ż*. witeczka do podwiązywania winnéj macicy.

Clavĭger, a, um, noszący maczugę (od clava) Hercules. [clavis), Janus.

Claviger, a, um, noszący klucz (od

Clavis, is, *ż* klucz, adulterina albo adultera, wytrych; claves uxori adimere (rozłączyć się z żoną); także: zamek, zapora, rygiel, alias claves portis imponere.

Clāvus, i, *m*. gwóźdź: do oznaczenia liczby lat u dawnych Rzymian na ścianie świątyni Jowisza wbijano corocznie gwóźdź, stąd, ex eo die clavum anni movebis (liczyć początek roku); rękojeść u steru okrętu i sam ster; stąd przenoś. clavum imperii tenere (trzymać stér rządu); 3) obszycie purpurowe obywateli rzymskich na sukni tunika zwanéj, u senatorów szersze (latus c.) u stanu rycerskiego węższe (angustus c.).

Clazomĕnae, arum, *ż*. miasto w Jonii; stąd Clazomenius, a, um, z Klazomeny, Klazomeński i Clazomenii orum, *m*. Klazomeńczycy.

Cleathes, is, *m*. filozof stoicki z Assos w Azyi Mniejszéj.

Clemēns, tis, spokojny, łagodny, powolny, łaskawy, judex; in disputando; genus columbarum clementius (oswojony); clementissimus amnis.

Clementer, *przysł.* łaskawie, łagodnie, jus dicere, spokojnie, exercitum dūcere (nie narażając mieszkańców na żadne szkody); collis clementer assurgens (zwolna podnoszący się, nie stromy).

Clementia, ae, *ż.* łagodność, spokojność, pobłażliwość, względność łaskawość; c. hiemis, ventorum, łagodność; c. aestatis, umiarkowane lato.

Cleobis, is, *m.* patrz Bito.

Cleōnae, arum, *ż.* miasto w Argolidzie; stąd Cleonaeus, a, um, Kleonejski.

Clepo i clepso, clepsi, cleptum, 3. kraść.

Clepsȳdra, ae, *ż.* zegar wodny, szczególniéj jako wymiar czasu dozwolonego do mówienia w sądzie, stąd clepsydram petere, dare.

Clibanārius, ii, *m.* zbroją odziany.

Cliens, tis, *m.* klięnt, który będąc w uboższym stanie obierał sobie między możniejszymi obrońcę zwanego patronus; 2) u Gallów i Germanów: lennik, wazal; 3) w odniesieniu do narodu: sprzymierzeniec, związkowy; 4) w Numidyi w ogóle: poddany.

Clienta, ae, *ż.* klientka.

Clientēla, ae, obrona, opieka, stosunek zachodzący między patronem i klientem; *b*) klienci; 2) w Gallii: przymierze; *b)* sprzymierzeńcy.

Clinātus, a, um, nachylony.

Clio, us, *ż.* muza dziejów.

Clipeātus, a, um, opatrzony tarczą: *rzeczow.* clipeati, orum, *m.* noszący tarczę.

Clipeus, i, *m.* i clipeum, i, *n.* tarcza żołnierzy rzymskich, kształtu okrągłego; — przenoś. tarcza słońca; *b)* popiersie; *c)* obrona, opieka.

Clitellae, arum, *ż.* juki, tłomoki wkładane na zwierzęta dźwigające ciężary; stąd clitellarius, a, um, dźwigający juki.

Cliternum, i, *n.* miasto Ekwów; stąd **Cliterninus**, a, um, Kliterniński.

Clitor, ŏris, *m.* i Clitorium, ii, *n.* miasto w Arkadyi; stąd Clitorius, a, um, Klitoryjski.

Clitumnum, i, *m.* rzeczka w Umbryi.

Clivōsus, a, um, górzysty, spadzisty.

Clivus, i, *m.* pagórek; — przenoś. trudność.

Cloāca, ae, *ż.* kanał podziemny, do wyprowadzenia nieczystości, spust.

Clod- patrz Claud.

Cloelius, a, um, nazwisko Albańskiego, późniéj rzymskiego rodu.

Clōtho, us, *ż.* prządka, jedna z trzech Park.

Clūnis, is, *ż.* pośladek.

Clupea, ae, *ż.* albo Clupeae, arum, *ż.* przylądek i miasto w Byzacyum.

Clusium, ii, *n.* miasto w Etruryi; stąd **Clusīnus**, a, um, Kluzyński, i **Clusīni**, orum, *m.* Kluzynowie.

Clusius, ii, *m.* klucznik; przezwisko Janusa w czasie pokoju, gdy świątynia jego była zamkniętą.

Cluvia, ae, *ż.* miasto w Samnium; stąd **Cluviānus**, a, um, Kluwiański.

Clymĕne, es, *ż.* córka Oceana, matka Faetona, który stąd nazywał się **Clymenēja** proles.

Clymĕnus, i, *m.* przezwisko Plutona.

Clypea, patrz Clupea.

Clypeatus, clypeus, patrz Clip-

Clytemnestra, ae, *ż.* córka Ledy, siostra Heleny, Kastora i Polluksa, żona Agamemnona, matka Orestesa, Elektry i Ifigenii.

Clytie, es, *ż.* nimfa morska, córka Oceana i Tetydy.

Cn=**Cnaeus**, i, *m.* nazwisko rzymskie.

Cnidus albo **Gnidus**, i, *ż.* miasto w Karyi: stąd Cnidus, a, um

Knidyjski i Cnidii, orum, *m.* Knidyjczycy.
Cnosus, patrz Gnosus.
Coacervātio, ōnis. *ż.* nagromadzenie, argumentorum.
Coacervo, 1. gromadzić. właśc. i przenoś.
Coacesco, acui, 3. kwaśnieć.
Coactor, ōris, *m.* poborca, kassyer.
Coactus, us, *m.* przymus, używa się tylko w przyp. 6.
Coaduno, 1. jednoczyć, spajać.
Coaedifico, 1. budować razem, budowlami otoczyć.
Coaequalis, e, w równych latach, rówiennik, towarzysz.
Coaequo, 1. równać, czynić równem, postawić w równi, coaequati dignitate.
Coagmentātio, ōnis, *ż.* spojenie, połączenie.
Coagmento, 1. spajać, łączyć, właść. i przenoś.; pacem (zawierać).
Coagmentum, i, *n.* spojenie, połączenie.
Coagūlum, i, serzysko, podpuszczka.
Coalesco, alui, alitum, 3. zrastać się, łączyć się, rosnąć, uovus in viridi coalescit cortice ramus; inter saxa, przyjąć się, puszczać korzenie; vulnus c. zrasta się zamyka się, goi się; — przenoś. incredibile est quam facile coaluerint, łatwo się stali jednym narodem; animi coaluerant concordia, połączyły się; coalescit auctoritas, wzrasta, nabiera mocy.
Coangusto, 1. ścieśniać, określać,
Coarct- patrz coart-.
Coarguo, argui, **argūtum**, 3. dowodzić, wykazywać, odkrywać, wyjawiać, perfidiam; cum coarguisset, defensionem ejus nullam posse excusationem accipere; 2) obwiniać, oskarżać, aliquem avaritiae.
Coartātio, ōnis, *ż.* ścieśnienie.
Coarto, 1. ścieśniać, zbijać, ściskać, c. fauces, udusić się, powiesić się; — przenoś. c. consulatum, ograniczyć, skrócić.
Cocălus, i, *m.* król Sycylii, który przyjął Dedala.
Coccum, i, *n.* jagoda dająca farbę szarłatną, a stąd farba szarłatna, cocco tingere, rubere, fulgere.
Cōche es. *ż.* twierdza przy Ktezyfoncie nad rzeką Tygrys.
Cochlea, ae, *ż.* ślimak.
Cocles, ĭtis, *m.* jednooki; przezwisko Horacyusza, który odparł na moście rzeki Tybru wojsko Etrusków dążące do Rzymu.
Cocosātes, ium, *m.* lud w Gallii akwitańskiej.
Coctĭlis, e. palony, wypalony, laterculus; murus, z cegieł.
Cocus, patrz coquus.
Cocytus, i, *m.* rzeka w krainie podziemnej.
Codex, icis, *m.* pniak, pień drzewa; a ponieważ starożytni, pierwiastkowo na tabliczkach drewnianych, woskiem powleczonych, pisali, stąd codex książka, mianowicie: c. accepti et expensi, książka dochodów i wydatków; referre in codicem, zapisać do księgi rachunkowej
Codicillus, i, *m.* pniaczek; codicilli, orum, *m.* tabliczki woskiem powleczone do pisania; także: list, prośba, przypisek, własnoręczne pismo cesarskie i t. p.
Coēgi, patrz cogo.
Coelē Syria, albo **Coelēsyria**, ae, *ż.* część Syryi zawarta między Libanem i Antylibanem.
Coelebs, patrz caelebs.
Coeles, ĭtis, niebieski, w licz. mn. niebianie, bogowie.
Coelestis, e, niebieski; c. aquae (deszcz); boski; coelestes, ium, *m.*

niebianie, bogowie; — przenoś. cudny, wyborny, nadzwyczajny, animus, ingenium, carmina, Cicero coelestis in dicendo vir.

Coelianus, a, um, patrz Coelius.

Coelĭcŏla, ae, *m.* mieszkaniec nieba, niebianin.

Coeliculus, patrz Coeliolus.

Coelĭfer, ĕra, ĕrum, niebo dźwigający, podpierający.

Coelimontium, ii, *n.* dzielnica Rzymu, od pagórka Coelius nazwana; stąd Coelimontanus, a, um, celimontański.

Coelĭŏlus, i **Coelicŭlus**, i, *m.* część pagórka Celijskiego.

Coelius, a, um, nazwisko rzymskiego rodu; stąd Coelianus, a, um. Celiański i Celiana, orum, *n.* pisma L. Celiusza Antypatra. 2) Coelius mons, pagórek Celijski w Rzymie.

Coelum, i, *n.* niebo, de coelo tangi, być uderzonym, rażonym od piorunu; widnokrąg, strona świata, okolica, coelum non animum mutant, qui trans mare currunt; powietrze, klimat, serenum crassum, tenue, caliginosum, hibernum; 2) niebo jako siedlisko bogów; także: bogowie sami; stąd nieśmiertelność, Musa coelo beat; c. sperare; najwyższy stopień szczęścia, sławy, in coelum tollere albo ferre (laudibus) i t. p.; aliquem de coelo detrahere, pozbawić sławy; 3) świat żyjących w porównaniu do krainy umarłych, falsa ad coelum mittunt insomnia Manes.

Coelus, i, *m.* ojciec Saturna.

Coĕmo, ēmi, emtum, 3. skupować.

Coëmtio, ōnis, *ż.* zakupowanie; 2) obrzęd zawarcia małżeńskich związków, przez który narzeczony i narzeczona siebie niby kupowali wzajemnie, stąd senex coemptionalis, który do zawarcia takich związków był używany.

Coena, ae, *ż.* główne jedzenie u Rzymian pospolicie około trzeciéj godziny po południu, stół, uczta, obiad, wieczerza, sic coena ei coquebatur; coenam alicui dare; invitare ad coenam; inter coenam (przy stole).

Coenăcŭlum, i, *n.* pokój jadalny, zwykle znajdujący się na piętrze; stąd piętro, wyższa część domu, górna izba, poddasze.

Coenito, 1. często wieczerzać.

Coeno, 1. jeść, wieczerzać, apud aliquem; cum aliquo; foris; apud eum coenatum est; także depon.: quum jam coenatus esset; stąd coenatus, który wieczerzał. 2) przechodne: jeść co, aprum, pulmenta.

Coenula, ae, krótka uczta.

Coenum, i, *n.* błoto, wyraz obelgi.

Coeo, ii, (rzadko ivi), ĭtum, īre, schodzić się, zgromadzać się, zbierać się, ad aliquem; ad albo in aliquem locum; ad sonitum vocis; także po nieprzyjacielsku: spotkać się, uderzyć na siebie; 2) połączyć się, ściągnąć do jednego punktu, coit agmen utrumque; inter se; c. in orbem, albo samo c. utworzyć koło; stąd w szczególności *a)* w pewnym zamiarze połączyć się, sprzysiądz się, spisek zrobić, duodecim adolescentes coierunt; cum aliquo, de aliqua re; cum aliquo, ut-; poet, coeant in foedera dextrae; także: nuptiis, connubio cum aliquo, połączyć się związkiem małżeńskim; cum aliqua; nakoniec w znacz. przechod. societatem coire cum aliquo, wejść w przymierze; stąd societas coitur; *b)* ścieśniać się', in artum albo in artius; zrastać się, zamykać się, goić się, vulnus; schodzić się, stykać się, rami coeuntes; zlewać

się, flumina in vallem; ścinać się, krzepnąć, sanguis formidine coit; —przenoś. łączyć się, ut placidis coeant immitia; non possunt ista coire.

Coepi, coeptum, coepisse, zaczynać, rozpoczynać, *a)* przech. cursum; bellum coeptum esse; zwykle z tryb. bezok.: coepit ille in periculo esse; res romana crescere coepit; z tr. bez. bier. consules coepere creari; vasa conjici coepta sunt; lapides jaci coepti sunt; Africanus appellari coeptus est; undique premi sunt coepti; stąd coeptus, zaczęty, coepto bello; *b)* nie przech. ubi dies coepit; (zaczął się); fervidissimum tempus coeperat; bellum coeperat.

Coepto, 1. częstotli. rozpoczynać, z przyp. 4 fugam; z tryb. bezok. diffidere.

Coeptum, i, *n.* dzieło zaczęte, zamiar, przedsięwzięcie, c. immane, andax; coepta enuntiare.

Coeptus, us, *m.* zamiar, zamysł, zwykle w licz. mn.

Coërcĕo, ercui, ercĭtum, 2. obejmować, wstrzymywać, aby się co nie rozeszło, coercet vitta capillos, fibula vestem, ograniczać, ogradzać, hamować, Euphrates crepidinibus coercetur; amnis ripis coercitus; frenis ora equorum; vitem (obcinać); intra muros coercetur hostis; — przenoś. numeris verba (ująć w miary wierszowe, wiersze pisać); powściągać, na wodzy trzymać, seditionem, cupiditates, impetum, aliquem, milites; karać, karcić; civem multā, vinclis, verberibus, suppliciis.

Coercĭtor, oris, *m.* trzymający na wodzy; disciplinae militaris, utrzymujący karność wojskową.

Coetus, us, *m.* zebranie, zgromadzenie, hominum virorum.

Coeus, i, *m.* jeden z olbrzymów ojciec Latony. [ważnie.

Cogitāto, *przysł.* rozmyślnie, u-

Cogitātio, ōnis, *ż.* *a)* myślenie, rozmyślanie, cogitatiōne, aliquid complecti, comprehendere, percipere (myśleć o czém, wyobrażać sobie), z przyp. 2. cogitationem habere argenti; *b)* myśl, mniemanie, plan, przedsięwzięcie, postanowienie, omni cogitationno ferri (zajmować się różnemi planami).

Cogĭto, 1. myśleć, wyobrażać sobie, aliquid cum suo animo; stąd cogitatum, i, *n.* myśl, zwykle w licz. mn. W szczegól.: *a)* rozważać coś, aliquid albo z 4 przyp. i tr. bez.; także z nast. zdaniem względném; *b)* o czem myśleć, miec zamiar, chęć, postanowic, zamyślać, facinus, scelus, parricidium, nefas in aliquem; quod ad perniciem fuerat cogitatum; stąd cogitata, zamiary;—przenoś. quid Auster cogitet; 2) nie przech. myśleć, *a)* rozważać, zastanawiać się, prius cogitare, quam conari; *b)* namyślać się, być na co uważnym, ad aliquid; de aliqua re; z nast. ut; *c)* być usposobionym, si quid amice de Romanis cogitabis.

Cognātio, ōnis, *ż.* pokrewieństwo, propinqua (blizkie); longa (dalekie); 2) krewni, cognationis magnae homo; – przenoś. związek, stosunek, studiorum et artium.

Cognatus, a, um, krewny, z jednego rodu, szczepu pochodzący, cognatus Julo, corpora c. także: *rzeczow.* krewny, krewniak;—przenoś. cognata vocabula rebus, wyrazy dobrze rzecz malujące; nihil est mentibus nostris magis cognatum quam numeri, nic się nie znajdzie, coby miało większy związek z naszém usposobieniem jak harmonia.

Cognitio, ōnis, *ż.* śledzenie, oglądanie, rozważanie; badanie sądowe, de aliqua re; albo z przyp. drugim; 2) wiadomość, poznanie, wyobrażenie, inde est cognitio facta, to dało poznać.

Cognĭtor, oris, *m.* znawca, poświadczający tożsamość osoby; 2) adwokat, obrońca; 3) prokurator, agent skarbu publicznego.

Cognĭtus, a, um, znany, doświadczony, incognita pro cognitis habere; homo fide et industria cognita.

Cognōmen, ĭnis, *n.* przydomek, nazwisko familii, w ogóle nazwisko.

Cognōmentum, i, *n.* = cognomen.

Cognomināŧus, a, um, mający toż samo znaczenie.

Cognomĭnis, e, imiennik, mający toż samo imię.

Cognōmĭno, 1. nazywać, przezywać.

Cognosco, nōvi, nitum, 3. 1) poznać, dowiedzieć się, spostrzedz, widziéć, słyszéć, czuć, doświadczyć, aliquid albo z 4 przyp. i tr. bezok., albo ze zdaniem względném; także: multo aliter rempublicam se habentem cognovit; aliquid ab, albo ex aliquo (od kogo); aliquid de aliquo, albo de aliqua re (o czém); ab armis (po broni); ex quo cognosci potest z 4 przyp. i tryb. bez., z czego zrozumiéć można, że-, talem eum futurum, qualem cognitum judicarunt (jak go poznali); his (rebus) cognitis albo samo cognito (po otrzymanej wiadomości); cognitum est, spostrzeżono, albo dało się widziéć, pokazało się, z 4 przyp. i tryb. bezok. albo ze zdaniem względném; cognitum habere aliquid; 2) czytać, przeczytać, librum; literis cognitis; 3) zasięgnąć wiadomości, ex perfugis cognovit numerum militum reliquiasque; 4) wyrozumieć, poznać sprawę, causa cognita; de re c. 5)=agnoscere; c. sua, uznać za swoje.

Cogo, coēgi, coactum, 3. spędzić, oves; pecus; sprowadzić w jedno miejsce; ad judicium omnem suam familiam; multitudinem hominum ex agris; ściągnąć, exercitum albo copias in unum locum; milites, naves; zamknąć, aliquem intra oppidum; o senacie: zgromadzić, senatum; cogi in senatum albo in curiam, na skutek wezwania zbierać się w senacie; być zaproszonym do senatu; senatus cogitur, zgromadza się; zbierać, obrywać, uvas, vinum; wybierać, pecuniam a civitatibus; ścisnąć, zamknąć (patrz agmen); stąd zgęścić, ścinać, hiems cogit frigore mella; aërem in nubes; coacta, ōrum, *n.* gęsta tkanka z wełny; —przenoś. zebrać, jus in certa genera; wnosić, wnioskować, hinc cogitur; aliquid ex aliqua re; 2) przymusić, zniewolić, znaglić, aliquem ad defectionem, aliquem ad depugnandum, aliquem ad mortem; ad lacrimas; quod natura cogeret (do czego); quid non mortalia pectora cogis.; z tryb. bezok. ad officium redire coëgit (insulas); ze spój. ut.: Eumolpidas coactos, ut se devoverent; także samo cogere: ut militum cogebat voluntas; coactus hac necessitudine, odio ingratae civitatis i t. p., stąd lacrimae coactae, łzy udawane; *b*) w odniesieniu do przestrzeni: wpędzić, wbić, cuneis coactis, wbiwszy kliny; in altissimas ripas cogi; in tenuem alveum c. (o ścieśnieniu rzeki); saltus in altas coactus fauces (zachodzący); porów. artus; ograniczyć co do czasu, in semihorae curriculum; intra sex mensium et anni spatium.

Cohaerentia, ae, *ż.* spojenie, związek.

Cohaereo, haesi, haesum, 2. być w związku, mićć styczność, alicui sanguine; vix cohaerebat oratio; cum aliqua re; cum aliquo sacris, moribus; inter se tempore; *b*) utrzymać się, mićć trwałość, legibus cohaeret status civitatis.

Cohaeresco, haesi, 3. stykać się z czém, mićć związek.

Cohēres, ēdis, *m.* i *ż.* współdziedzic, współdziedziczka.

Cohibeo, hibui, hibĭtum, 2. trzymać w spojeniu, zebrać, crinem nodo; obwinąć, okryć, brachium togā, zamykać w sobie, terra semen cohibet; aliquid in se; 2) hamować, zatrzymywać, powściągać, aliquem intra castra; in porta cohiberi; cervos arcu (ubić); carcere ventos; tela; wstrzymywać, aquilones; milites a praelio: manus, oculos, animum ab auro; assensionem a rebus incertis; iracundiam; bellum (nie dopuszczać, przeszkadzać); także z tryb. bezż. timor cohibebat committere; ze spój. quo minus. [szczycić.

Cohonesto, 1. uczcić, uzacnić, za-

Cohorresco, horrui, 3. wzdrygać się, drżéć od strachu; zimna.

Cohors, tis, *ż.* zbiór, kupa, gromada, tłum, c. praetoria, orszak praetora na prowincyi; 2) w znaczeniu wojskowém; oddział wojska, dziesiąta część legionu; c. praetoria, przyboczna straż wodza.

Cohortātio, ōnis, *ż.* zachęcenie, napomnienie, przemówienie, cohortationem militum facere (zachęcać żołnierzy).

Cohortor, 1. zachęcać, pobudzać, napominać aliquem, także z tryb. bezok. albo z ut, albo ne.

Coinquĭno, 1. splamić, zeszpecić; zarazić.

Coitio, ōnis, *ż* schodzenie się, spisek.

Colchi, ōrum, *m.* Kolchijczycy, mieszkańcy krainy zwanej Colchis, ĭdis, *ż.* nad morzem Czarném. Stąd: *a*) Colchicus, a, um, Kolchicki; *b*) Colchis, ĭdis, kobieta z Kolchidy; *c*) Colchus, a, um, Kolchicki.

Coleus, i, *m.* jądro.

Collabefacto, 1. zachwiać.

Collabefio, factus, fieri, być zachwianym, wstrząśnionym;—przenoś. upaść, być przywiedzionym do upadku, collabefactus a Themistocle Aristides.

Collābor, lapsus, 3. upaść, runąć, omdlewać, umrzéć; 2) zabrnąć w co, in corruptelam.

Collacrimātio, ōnis, *ż.* płakanie nad czém.

Collacrimo, 1. płakać z kim nad czém; aliquid, casum, opłakiwać.

Collatātus, a, um, rozszerzony, rozpostarty; oratio, obszernie rozwinięta.

Collātia, ae, *ż.* miasto Sabinów; stąd Collatinus, a, um, Kollatyński, *rzeczow.* Kollatyńczyk, jako przydomek L. Tarkwiniusza; Collatini, orum, *m.* Kollatynowie.

Collātio, ōnis, znoszenie, składanie, składka, pecuniae, stipis; porównanie; 2) utarczka, signorum, ścieranie się, spotkanie się dwóch wojsk.

Collatus, us, *m.* zetknięcie się w boju, bitwa, napad, armorum.

Collaudātio, ōnis, *ż.* pochwała.

Collaudo, 1, pochwalać.

Collecta, ae, *ż.* składka,

Collectītius, a, um, zebrany.

Collectio, ōnis, *ż.* zbieranie, zebranie; powtórzenie w skróceniu.

Collēga, ae, *m.* spółurzędnik, pomocnik, kollega, towarzysz.

Collegium, ii, *n.* zgromadzenie,

zebranie osób jednego urzędu, stanu, cech, bractwo, giełda.

Collibet, libuit, libitum est, 2. podoba się, chce się.

Collīdo, lisi, lisum, 3. uderzać czém o co, trącić czém o co, navigia inter se; naves colliduntur, magno motu collidi (o rzekach); vasa collisa; — przenoś. o kłótni, niezgodzie, collidit gloria fratres; Graecia Barbariae collisa (o wojnie trojańskiéj).

Colligātio, ōnis, *ż.* połączenie, związanie.

Colligo, 1. związać, połączać, manus; in lecto cubantem vinculis; — przenoś. połączyć, homines sermonis vinculo; res inter se; stąd objąć, annorum septingentorum memoriam uno libro; 2) zatrzymać, Brutum in Graecia, wstrzymać, powściągnąć, impetum Antonii.

Colligo, lēgi, lectum, 3. zbierać, fructus, flores, uvas, sarmenta, venenatas serpentes, vasa, spolia, pecuniam; pulverem Olympicum (brać udział w gonitwach igrzysk olimpijskich); sparsos crines in nodum (spleść, związać, zebrać), zgromadzić, sprowadzić, zebrać, skupić, exercitum, auxilia, gentes, vires i t. p.; manu collecta; se colligere; colligi in aestuaria uciec, schronić się); c. elephantos (pozganiać do kupy); *b)* poznosić, pozrzucać na gromadę, sarcinas; c. vasa, spakować bagaże, gotować się do wyjścia z obozu; c. arma (zwijać żagle); se in orbem (uformować koło); se in arma (osłonić się tarczą); se in spiram, w kłąb się zwijać (o wężach); 2) — przenoś. zebrać, reipublicae naufragium; multa vitia in aliquem (zwalić); zjednać sobie, zarobić, zasłużyć, dostać, zyskać, uskarbić sobie, gratiam, dignitatem, ex hoc labore; auctoritatem; invidiam crudelitatis ex eo; odium; robur; vires, sitim; rabiem; *b)* w myśli albo w mowie zebrać, wystawić, res Romanas brevi narratione, strictim (krótko opowiedzieć); omnes excusationis causas; omnia bella civilia; wnioskować, wnioski wyprowadzać, sic collige (mecum); ex eo colligere potes; *c)* przyjść do siebie, do przytomności, nabrać odwagi, se c. ex timore; animum, animos, albo mentem c.

Collīneo, 1. zmierzać, kierować do celu, sagittam, hastam; 2) nieprzech. trafiać, omnia facere, ut collineat.

Collīno, lēvi, litum, 3. pomazać.

Collīnus, a, um, pagórkowy, porta collina, przy pagórku Kwirynalskim i Wiminalskim.

Colliquĕfactus, a; um, roztopiony, rozpuszczony, glacies, venenum.

Collis, is, *m.* pagórek.

Collisio, ōnis, *ż.* wstrząśnienie, uderzenie jednego przedmiotu o drugi.

Collocātio, ōnis, *ż.* umieszczenie, położenie, verborum; wyposażenie, wydanie za mąż, filiae.

Collŏco, 1. umieścić, postawić, położyć, diadema in manibus alicui; praesidia in litore; aliquem in sella (posadzić); turrim in muros (naprzeciw); ante fundum insidias; impedimenta post legiones; lecticas, tabulas et signa propalam; c. currus ita, ut-. W szczegól.: *a)* żołnierzy, osadników, umieścić, osadzić, mieszkanie im naznaczyć, milites in hibernis, captivos in Gallia; Romanos in Moesia; multitudinem in agris; exercitum in provinciam; legiones pro vallo, i ante aciem; comites apud hospites; se Athenis (osiąść); *b)* za mąż wydać, wyposażyć, virgines in

amplissimarum familiarum matrimoniis; filiam in matrimonium; sororem nuptum in alias civitates; alicui virginem filiam, i samo: filiam albo virginem; c) pieniądze dać na procent, pecunias magnas in ea provincia; in fundo dotem; stąd: użyć na co, obrócić, patrimonium in reipublicae salute; — przenoś. beneficium apud aliquem bene collocare, omne studium in cognitione et scientia (oddać się); adolescentiam in voluptatibus (przepędzić); d) pochować czyje kości, ossa alicujus; 2) urządzać, rozporządzać, nuptias; rebus, quas constituissent, collocandis atque administrandis tempus dare; memoriae gratiam (uzasadnić).

Collocuplēto, 1. zbogacić; — przenoś. upiększać, przyozdabiać (mowę)

Collocūtio, ōnis, *ż.* rozmowa.

Colloquium, ii, *n.* rozmowa, venire in colloquium, facere, serere, habere.

Collŏquor, loquutus albo locutus, 3. rozmawiać z kim, obcować, colloquendi tempus sumitur; utrum colloqui malis an per literas agere; cum aliquo, de aliqua re; inter se de aliqua re; cum aliquo per internuntios; cum aliquo per literas; quas (res) tecum colloqui volo (umówić się).

Collūceo, ēre, ze wszystkich stron świécić, jaśnieć, błyszczéć, właść. i przenoś. z przyp. 6: fulgore, flammis, armis; qua mare a sole collucet; agri floribus.

Collūdo, lusi, lusum, igrać z kim, paribus: poet.: summa nantes in aqua plumas colludere; 2) porozumiéć się z kim, zmówić się potajemnie.

Collum, i, *n.* szyja ludzi i zwierząt; także: szyja flaszy; collum lagenae, łodyga, papavera demisere caput collo.

Colluo, lui, lūtum, 3. wypłókać, zmoczyć, oraque nulli colluerant fontes, ust źródła nie zwilżyły.

Collūsio, ōnis, *ż.* tajemne porozumienie, zmowa; igranie.

Collūsor, ōris, *m.* współgrający, bawiący się z kim; 2) będący w zmowie.

Collustro, 1. oświecić; — przenoś. oglądać, przejrzéć, omnia oculis.

Collŭvies, ei', *ż.* **collŭvio, ōnis**, *ż.* spływ, stek brudów; — przenoś. c. omnium scelerum; c. gentium, mieszanina rodów; napływ różnych narodów; c. hominum albo samo colluvies, stek pospólstwa.

Collyrium, ii, *n.* balsam na oczy.

Colo, colui, cultum, 3. doglądać, chodzić koło czego, obrabiać, uprawiać, vitem, arbores; vineas, agrum, rura; corpora; brachia auro (zdobić); stąd culta, orum, *n.* pola uprawne, niwy; b) przebywać, przemieszkiwać, bawić gdzie, urbem, domum, prope Oceanum. c) — przenoś. trudnić się czém, zajmować się, miéć staranie, zwracać na co troskliwość, aliquem, aliquem arte; artes et studia, fortitudinem, amicitiam, justitiam, fidem; a stąd czcić, szanować, wielbić, Apollinem eximia religione; Mercurium, regem divinis honoribus; aliquid pro deo, arbores, sacrarium, templum; aliquem parentis loco; cultus praecipuo honore; także: zaszczycić, aliquem donis; literis coli.

Colocāsium, ii, *n.* roślina po bagnach i jeziorach rosnąca w Egipcie i Azyi.

Colōna, ae, *ż.* wieśniaczka.

Colōnae, arum, *ż.* miasto w Troadzie.

Colonēus, a, um, należący do Ko-

lonos, okolicy Ateńskiéj, ojczyzny Sofoklesa.

Colōnia, ae, *ż.* osada, kolonia, colonos deducere in colonias; in coloniam mittere; constituere; 2) osadnicy, koloniści, coloniam deducere, mittere.

Colonĭcus, a, um, tyczący się osady, cohortes, w osadach zaciągnione.

Colōnus, i, *m.* wieśniak, gospodarz wiejski, dzierżawca; 2) osadnik, mieszkaniec osady, kolonista, 3) mieszkaniec.

Colŏphon, ōnis, *ż.* miasto w Jonii; stąd **Colophōnius**, a, um, Kolofoński, z Kolofonu, i Colophonii, orum, *n.* Kolofończycy.

Color, ōris, *m.* barwa, kolor, farba, colorem ducere, nabierać koloru; cera, kolor twarzy, coloris mutatio (ze wstydu albo przestrachu);—przenoś. zewnętrzna postać, pozór, powierzchowność, kształt, charakter, cecha, vitae; civitatis; omnis Aristippum decuit c. (potrafił się znaleźć w każdém położeniu); eundem c. ducere (przybrać ten sam charakter); homo nullius coloris, nieznany; okrasa mowy, orationis colorem requiritis.

Colorātus, a, um, kolorowy, farbowany.

Colōro, 1. farbować, pira colorantur sole (nabierają barwy);—przenoś.: se colorare albo colorari, nabierać ozdoby.

Colŭber, bri, *m.* wąż, żmija; colubra, ae, *ż.* wąż samica; w ogóle: wąż.

Colubrifer, ĕra, ĕrum, wężonośny.

Colum, i, *n.* przetak, naczynie do cedzenia.

Columba, ae, *ż.* gołębica.

Columbīnus, a, um, tyczący się gołębi.

Columbus, i, *m.* gołąb samiec, w ogóle: gołąb.

Columella, ae, słupek, podpora.

Columen, ĭnis, *n.* wierzch, szczyt; 2) podpora, filar; — przenoś. podpora, reipublicae, amicorum.

Columna, ae, *ż.* słup, filar; c. Maenia, albo samo col. na forum w Rzymie, gdzie złodziejów i niewolników sądzono i karano; c. Trajani; c. Herculis, gdzie cieśnina Gibraltarska; c. Protei, ostatnie krańce znanéj ziemi, granice Egiptu; 2)—przenoś. podpora, obrona, ne proruas stantem columnam (o rzeczypospolitéj).

Columnarius, a, um; tyczący się słupów, *rzeczow.* *a)* columnarius, przy kolumnie Maenia osądzony winowajca lub dłużnik; *b)* columnarium, ii, *n.* podatek od filarów, ustanowiony w Rzymie dla zapobieżenia zbytkom w budowie.

Colurnus, a, um, leszczynowy, z leszczyny.

Colus, i, i us, *ż.* kądziel, także wełna na kądzieli.

Coma, ae, *ż.* włosy na głowie, także: grzywa końska, włosy na szyszaku, wełna, liść, kwiaty.

Comagene, patrz Commagene.

Comāna, ōrum, *n.* miasto: *a)* w Kataonii, prowincyi Kappadocyi; *b)* w Poncie (stąd Pontica); Comani, orum, *m.* Komanowie.

Comans, tis, włosami okryty, galea; — przenoś. stella c., kometa; silva c., okryty liściem.

Combĭbo, ōnis, *m.* spółpijący.

Combibo, bibi, bibĭtum, pić spólnie, połykać, maculas com. dostawać plam; bier. być pochłonionym, Erasinus combibitur in agris; przenoś. nabywać, artes.

Comburo, ussi, ustum, 3. spalić do szczętu; — przenoś. potępić, aliquem judicio.

Comĕdo ēdi, esum, i estum 3 (comesset i comesse, zamiast comederet, comedere); zjeść, pożerać; — przenoś. zmarnować, strwonić, patrimonium, rem familiarem; se c. zniszczyć się, gryźć się, trapić się; c. oculis, chciwie poglądać na co.

Comes, ĭtis, *m.* i *ż.* towarzysz, uczestnik, ochmistrz, towarzyszka i t. d. w licz. mn. orszak, świta, szczególniéj rządzców prowincyi; — przenoś. mortis comes gloria.

Comess- patrz comiss-

Comētes, ae, *m.* kometa.

Comice, *przysł.* komicznie.

Cōmĭcus, a, um, ściągający się do komedyi, komiczny; *rzeczow.* poeta komiczny, komik.

Cominium, ii, *n.* miasto Hirpinów.

Comĭnus albo **commĭnus**, *przysł.* wręcz, z blizka, stare, pugnare, res gerere, c. ire in apros; c. cervos obtruncare ferro; aspicere aliquem c.; — przenoś. arva cominus insequi.

Cōmis, e, uprzejmy, uczynny, ludzki, grzeczny.

Comissābundus, a, um, biesiadujący.

Comissātio, ōnis, *ż.* biesiada, uczta nadto hojna.

Comissātor, ōris, *m.* oddający się rozpustnym biesiadom.

Comissor, 1 bankietować rozpustnie.

Cōmĭtas, ātis, *ż.* uprzejmość, łagodność, ludzkość, grzeczność.

Comitātus, us, *m.* towarzystwo, świta, orszak; 2) transport, karawana.

Comiter, *przysł.* uprzejmie, grzecznie, łagodnie.

Comitiālis, e, należący do sejmu zwanego comitia, mensis, dies (w którym comitia odbywać się mogły).

Comitiātus, us, *m.* zgromadzenie ludu na sejm.

Comitium, ii *n.* plac w Rzymie przy rynku, gdzie się sejm odbywał. Spartańskie także Ephoreum nazywano Comitium: ut si privatus in comitio esset Spartae. *b*) comitia, orum, *n.* zgromadzenia ludu rzymskiego w celu stanowienia lub znoszenia praw, wyboru urzędników i t. p. Sejmy te były trojakie: centuriata, curiata, tributa, podług tego jak lud podzielony na części zwane centuriae, tribus i curiae, głosował; comitia consularia, censorum, quaestoria nazwane od tego, jak zajmowano się na nich wyborem tych albo owych urzędników; c. facere, gerere, habere, odbywać.

Comito, 1. = comitor, towarzyszyć komu, iść z kim, jechać, comitant vestigia nostra; stąd comitatus odprowadzony, przeprowadzony w towarzystwie, bene, parum com. pueris c.; puero ut uno esset comitatior.

Comĭtor, 1. towarzyszyć komu, itèr; quae com. vitae; magna comitante caterva; comitante toto exercitu; comitantibus omnibus bonis; poet. supremum honorem (o pogrzebie).

Commacŭlo, 1. splamić.

Commagēne, es, *ż.* kraina w Syryi; stąd Commagenus, a, um, z Kommageny, *rzecz.* Kommageńczyk.

Commĕatus, us, *m.* chodzenie razem, pozwolenie oddalenia się doczasowego, mianowicie w wojsku, urlop, commeatum petere, sumere, alicui dare; in commeatu esse; ad diem commeatus venire; 2) przewóz (transport) prowadzenie żywności, duobus commeatibus transportare exercitum; secundum commeatum mittit ad Caesarem;

3) żywność, c. importare in coloniam; subvehere.
Commeditor, āri, rozmyślać.
Commemini, przypominać sobie, aliquid albo aliquem.
Commemorabilis, e, pamiętny, pamięci godny, znakomity.
Commemorātio, ōnis, *ż.* przypomnienie, nominis; fuit in assidua commemoratione flagitiorum.
Commemŏro, 1. przypominać, przywodzić sobie na pamięć, gratiam; 2) wspominać, czynić wzmiankę, opowiadać, aliquid pluribus verbis; causas, beneficia, calamitatem; także: z 4 przyp. i tryb. bezok.; albo de aliquo, de aliqua re albo rem in aliquo, mówić o kim z pochwałą.
Commendābilis, e, chwalebny, godzien pochwały.
Commendatīcius, a, um, zalecający, literae.
Commendātio, ōnis, *ż.* zalecenie, 2) zaleta, wdzięk, przyjemność, piękność, oris atque orationis; c. formae, ingenii; c. patris (zasługi ojca).
Commendātrix, icis, *ż.* zalecicielka, która co zaleca; lex.
Commendātus, a, um, zalecony, chwalony.
Commendo, 1. poruczyć, zlecić komu, powierzyć, aliquem, albo aliquid, alicui albo alicui rei, aliquid prudentiae, fidei, auctoritati; 2) zalecać, zachwalać, aliquem de meliore nota, quae non minime commendantur; habere aliquem sibi commendatum.
Commentariŏlum, ii, *n.* krótkie podanie, małe pismo.
Commentārius, ii, *m.* i -ium, ii, *n.* pamiętnik, zbiór krótki, wykład, objaśnienie.
Commentātio, ōnis, *ż.* rozmyślanie, mortis; rozprawa, c. Aristotelis de natura animalium.
Commenticius, a, um, wymyślony, wynaleziony, fałszywy.
Commentor, 1. rozmyślać, rozważać, rem, albo de re; commentatus także używa się w znacz. bier. 2) napisać, wypracować, rozprawiać, objaśnić; com. de disciplina militari; carmina commentando ceteris nota facere.
Commentor, ōris, *m.* wynalazca, sprawca.
Commentum, i, *n.* zmyślenie, wynalezienie, zamiar.
Commeo, 1. przejeżdżać się, przechodzić z jednego miejsca na drugie, sidera ab ortu ad occasum, commeantia; quo omnes mercatores undique cum mercibus commeant; — przenoś. cujus in hortos libidines omnium commearunt.
Commercium, ii, *n.* handel; prawo prowadzenia handlu, salis; 2) obcowanie, stósunki, plebis (z ludem); cum Musis; rozmowa, sermonis; znoszenie się listowne, epistolarum; linguae, spólność języka, który dwa narody rozumieją; belli, układy podczas wojny względem pokoju albo wykupienia jeńców i t. p.
Commercor, 1. skupować.
Commereo, merui, meritum 2. zasługiwać.
Commētior, mensus, 4. mierzyć, wymierzać; — przenoś. stosować, porównywać, cum aliqua re.
Commigro, 1. przeprowadzić się, przenieść się.
Commīlitium, ii, *n.* wspólna służba wojskowa; współuczestnictwo, studiorum.
Commīlito, ōnis, *m.* towarzysz w służbie wojennéj, spółuczeń.
Comminātio, ōnis, *ż.* groźba.
Commingo, minxi, 3. zlać moczem.
Comminiscor, mentus, 3. wymyślić,

zmyślić, wynaleźć, literas novas, deos; vectigal, dolum; commentus w znacz. bier. wymyślony.

Comminor, 1. zagrażać, impetum, pugnam, alicui necem.

Comminŭo, minui, minūtum, 3. zmniejszać, rozdrabiać, rozkruszyć, rozbić, podruzgotać, argenti pondus; statuam, vasa, alicui caput; 2) — przenoś. osłabić, wycieńczyć, zwątlić, aliquem; opes alicujus; re familiari comminutum esse (podupaść); vires ingenii; animum; zmiękczać, rozczulać, aliquem lacrimis.

Commisceo, miscui, mixtum albo mistum 2) zmięszać, pomięszać, aliquid cum aliqua re; multa in unum; fumus in auras commixtus (z powietrzem się zmięszał).

Commiseratio, ōnis, *ż.* mowa wzbudzająca litość, commiserationem brevem esse oportet.

Commiseror, 1 ubolewać, litować się nad kim, żałośnie co przedstawiać, fortunam Graeciae; aliquem.

Commissio, ōnis, *ż.* spuszczenie szermierzy do walki, a stąd początek walki.

Commissum, i, *n.* rzecz powierzona, tajemnica, commissum teges; 2) wykroczenie, wina, ploro turpe commissum.

Commissura, ae, *ż.* spojenie.

Comitto, misi, missum, 3. zesłać do kupy, połączyć, posyłać na spotkanie; *a)* do walki, aliquem cum aliquo, aliquos, manum Teucris (zetrzeć się, spotkać się), c. proelium, rozpocząć potyczkę, stoczyć walkę; w ogóle: zaczynać, bellum; ludos, spectaculum, obsidionem, sermonem; judicium (złożyć); także samo committere, stoczyć bitwę; *b)* złączyć, malos (belki); dextram dextrae; moenia, maria, silvas, urbem continenti; committi złączyć się, Caucaso; commissa inter se munimenta; commissa moenia; nondum commissum opus: pistris delphinum caudas utero commissa luporum, potwór morski, mający ogony delfinów zrosłe z brzuchem wilczym, Virg. Aen. III. 428; 2) zdać co komu, na kogo powierzyć, poruczyć, se in fidem albo fidei alicujus, rem in aciem, in fidem; in casum ancipitis eventus; quum senatus ei commiserit, ut videret-; hereditas Veneri commissa, narazić, wystawić, rempublicam in discrimen; *b)* popełnić, wykroczyć, contra legem, adversus testamentum; flagitium, furtum; dopuscić, pozwolić, non committam ut, cur, quare; *c)* ściągnąć, c. poenam albo mulctam; *d)* devotio commissa, spełnione życzenie.

Commŏde, *przysł.* dobrze, stosownie, należycie, zręcznie; w odniesieniu do czasu: właśnie w sam czas, w przyzwoitym czasie.

Commoditas, ātis, *ż.* stosowność, dogodność, zręczność, sposobność, uprzejmość; 2) pożytek, korzyść.

Commodo, 1. urządzić, zastosować, robić dogodność. usłużyć, przysłużyć się, aliquid alicui, albo alicui rei; alicui aliqua re, albo in aliqua re, albo de aliqua re; 2) pożyczyć, dać do użycia, aedes, aurum.

Commodum, i, dogodność; 2) pożytek, korzyść; w licz. mn. dochody, tribunatus, militiae; 3) pożyczka, commodis amicorum (porów. commodo).

Commodus, a, um. stosowny, przydatny, należyty, wygodny, właściwy, cyathi; valetudo (dobre); anni tempus; si commodum est (jeżeli się podoba); commodis-

simum esse statuit, z nast. 4 prz. i tr. bezok. uważał to za najstosowniejsze; dum commodum erit, skoro będzie czas po temu: 2) o osobach: grzeczny, ludzki, uprzejmy.

Commolior, 4. przedsiębrać, knuć, dolum

Commonefăcio, **fēci**, factum, 3. napominać, przypominać, zwracać na co uwagę, aliquem; aliquem beneficii; cum commonefaciunt, ut-.

Commonĕo, monui, monitum, 2. przypominać, ostrzegać, exempla me commonent: miseriarum; de periculo; także ze spój. ut, ne.

Commonstro, 1. dokładnie pokazać.

Commorătio, **ōnis**, **ż**. bawienie, przebywanie gdzie, mieszkanie, alicujus; w wymowie: dłuższe zatrzymanie się mówcy nad ważnym jakim przedmiotem.

Commorior, mortuus, 3. razem z kim umierać, cum aliquo, albo alicui.

Commoror, 1. zatrzymywać się, bawić gdzie, apud aliquem: Romae; w mowie: in ea sententia; pluribus verbis in eo.

Commōtio, **ōnis**, **ż**. wzruszenie; animi, namiętność.

Commotiuncŭla, **ae**, **ż**. lekkie wzruszenie.

Commōtus, **a**, **um**, poruszony, wzruszony.

Commoveo, **mōvi**, **mōtum**, 2. poruszać, membra, alas, sacra (obnosić); numum (puszczać w obieg); arma Cretae (postawić pod bronią); se (ruszyć się); oddalić, usunąć, columnas, saxa, castra ex loco (poruszyć), se ex loco; hostes (spędzić, do odwrotu przymusić; podobnież: przenoś. cornua disputationis; cervum, columbam, spłoszyć, wystraszyć;— przenoś. nova quaedam, nowych dowodów w rozumowaniu użyć: memoriam alicujus rei, odnowić; perleviter commoveri, być nieco cierpiącym, niedomagać; mente, capite, cierpieć na co: pobudzać, niepokoić, przerazić, zatrwożyć, aliquem, animum cujuspiam aut oculos; Hispanias ad bellum; commotus aliqua re; także: ex aliqua re commoveri: wzbudzić jakie uczucie, alicui bilem, lacrimas, dolorem, misericordiam, invidiam, odium, studia multorum; poczynać, bellum.

Communĭcātio, **ōnis**, **ż**. udzielenie, udział; sermonis, rozmowa.

Communico, 1. podzielić co z kim, udzielić czego, przypuścić do uczestnictwa; aliquid cum aliquo; consilium cum aliquo, objawić swój zamiar, consilia cum aliquo, umówić się; tantas (pecunias) ex suis bonis cum dotibus, połączyć; gloriam facti cum laude alicujus: połączyć; *b)* podzielać co z kim, brać w czém udział, inimicitias cum aliquo, provinciam, praemium; 2) nieprzech. naradzać się z kim, cum aliquo de aliqua re; inter se de societate.

Commūnio, 4. zewsząd obwarować, uzbroić; — przenoś. wzmocnić, auctoritatem.

Commūnio, **ōnis**, **ż**. uczestnictwo, wspólność, związek, sanguinis, pokrewieństwo.

Communis, **e**, wspólny, pater, liberi, affinis, inimici; classis (połączona); aerarium, utilitas, vitium, odium i t. p.; reliqua communia; illa omnia communia imperatoribus cum militibus; stąd *a)* powszechny, jus gentium; loca miejsce publiczne; loci, miejsca pospolite w wymowie, źródła do-

wodów; consensus, periculum; *b)* pospolity, zwyczajny, wszędzie używany, mimi, salutatio, sepultura, mens, vita. Stąd *rzecz.* commune, *n.* gromada, gmina, społeczność, Siciliae; gentis Pelasgae, in commune conferre, na użytek powszechny, dla dobra publicznego; 2) przystępny, ludzki, nimis circa omnes communis; c. omnibus, par principibus.

Commūnitas, ātis, *ż.* społeczność, wspólność, związek, est alicui cum aliquo; vitae; 2) obywatelska sprawiedliwość, oddawanie sprawiedliwrści każdemu, communitas civilis.

Commūniter, *przysł.* wspólnie, c. cum iis diem delegerunt ad-; stąd w powszechności, bez wyjątku.

Commurmŭror, 1. mruczéć, szemrać.

Commutābilis, e, zmienny.

Commutāte, *przysł.*, inaczéj, w sposób odmienny.

Commutātio, ōnis, *ż.* zmiana, przemiana, właśc. i przenoś. aestuum, wzdymanie się i opadanie morza.

Commuto, 1. odmienić, właśc. i przenoś.; na str. bier. zmienić się, commutari animo; 2) zamienić, studium belli gerendi agricultura.

Como, compsi, comptum, 3. zebrać, powiązać, ułożyć porządnie, mianowicie co do włosów, capillos, uczesać.

Comoedia, ae, *ż.* komedya, vetus media, nova; agere, facere, grać.

Comoedus, i, *m.* aktor komedyi.

Comosus, a, um, włosem obrosły, kosmaty.

Compaciscor, pactus, 3. umawiać się, układać się z kim; stąd *rzeczow.* compactum, i, *n.* umowa, ugoda; compacto, podług umowy.

Compactio, ōnis, *ż.* zbicie, spojenie (od compingo).

Compactum, i, *n.* patrz compaciscor.

Compactus, a, um, patrz compingo.

Compāges, is, *ż.* spojenie, połączenie, lapidum; zapora, compagibus arctis claudentur portae; — przenoś. więzy, corporis.

Compāgo, ĭnis, *ż.* = compages.

Compar, păris, równy, odpowiedni; *rzeczow.* towarzysz.

Comparābilis, e, dający się porównać, mogący iść w równi.

Comparāte, *przysł.* w porównaniu.

1. **Compāratio, ōnis,** *ż.* (od comparo 1) przysposobienie, przygotowanie, a stąd nabywanie, nabieranie, zakupywanie, frumentorum

2. **Compāratio, ōnis,** *ż.* (od comparo 2) porównanie, orationis suae cum scriptis alienis; 2) ugoda, układ.

Comparatīvus, a, um, mogący iść w porównanie, porównawczy.

Compareo, parui, 2. pokazać się, zjawić się, stawić się osobiście.

1. **Comparo,** 1. (od parare) przygotować, przysposobić, convivium, incendium, insidias alicui; iter, przygotować się do podróży; copias, exercitum, classem; tribunos (zjednać sobie); se comparare ad aliquid; comparari in Boeotiam (sposobić się do podróży do B.); comparatus ad aliquid; tempore ad comparandum dato; poet. urere comparat; sic fuimus comparati ut-, bylibyśmy w tém położeniu; legibus comparatum est, postanowiono; 2) dostać, nabyć, kupować, zarobić, właśc. i przenoś. auctoritatem, laudes; reddere comparata (rzeczy kupione na licytacyi).

2. **Comparo** (od par) 1, stawiać

w parze, obok siebie, non possumus vereri, ne male comparati sitis (o cenzorach źle dobranych z odmienném usposobieniem); stawiać naprzeciw, comparavit hunc hoplomacho; aliquem cum aliquo; ad supremum certamen comparati duces. — Przenoś. porównywać, aliquem albo aliquid cum aliquo, albo cum aliqua re; aliquem albo aliquid alicui, albo alicui rei; res inter se; nullius consilium non modo antelatum, sed ne comparatum quidem est (nie wytrzymał nawet porównania); ze zdaniem względném: w porównaniu dowieść, okazać, deinde comparat, quanto-, compara, cui fiat; 2) comp. inter se, umawiać się, układać się, provincias; o urzędnikach umawiających się między sobą, który z nich ma dostać jaką prowincyą).

Compasco, pāvi, pastum, 3. pasać razem.

Compascuus, a, um, na wspólne pastwisko przeznaczony.

Compellātio, ōnis, *ż.* odezwa, przemówienie· strofowanie, nagana.

Compello, 1. przemawiać do kogo, aliquem blande; wołać po imieniu, nomine albo nominatim; nacierać, voce, verbis, dictis i t. p.; powstawać, łajać, gromić, łżyć, aliquem, neque adspexit (filium), quin eum fratricidam, impiumque detestans compellaret: gladiatores Samnitium nomine; aliquem pro cunctatore segnem; także: crimine compellari (dla zarzutu zbrodni być pociągnionym do odpowiedzialności); stąd: oskarżać, judicem, edicto, lege.

Compello, pŭli, pulsum, 3. zganiać, spędzać w jedno, pecus, homines, hostes intra muros; ad castra; naves hostium in portum; — przenoś. bellum Medulliam; Pometiam; szczegól. zmusić, przywieść do czego, pobudzić, ad bellum; ad arma; in hunc sensum; zachęcić, ad virtutem; co, ut z tryb. łącz.; także: compulit imitari; compulsus angustiis rei frumentariae, terrore i t. p.

Compendiārius, a, um, skrócony, via quasi c.

Compendium, ii, *n.* skrócenie, viae, krótsza, bliższa droga; verba conferre ad compendium; stąd oszczędność, facere rem compendii, oszczędzić; 2) korzyść, pożytek, capti compendio, privatum c.

Compendo, 3. zważyć.

Compensātio, ōnis, *ż.* obustronne rozważenie, równanie jednego z drugiem, incommoda vitae compensatione commodorum lenire; zamiana, mercium.

Compenso, 1. w równéj wadze odważyć; — przenoś. zrównać, laetitiam cum dolore; 2) wynagrodzić, zastąpić co czém, vitia diligentia.

Comperendinātus, us, *m.* odwłoka prawna, odłożenie sprawy na pojutrze, albo na dłuższy czas.

Comperendino, 1. odroczyć sprawę na pojutrze, albo czas dalszy.

Comperio, pĕri, pertum, 4. dowiedzieć się, powziąć wiadomość, aliquid, albo z nast. 4 przyp. i tryb. bezok.; de aliqua re, ab aliquo i per aliquem z 4 przyp. i tryb. bezok.; aliquid ex literis; si compertum est (jeżeli to jest pewne); compertum mihi est, albo compertum habeo (mam pewną wiadomość, wiem z pewnością): auditionem habere pro re comperta (uważać wiadomość za pewną, niewątpliwą); comperto, z pewnością, podług pewnych wiadomo-

ści); compertus z przyp. 2. probri, sacrilegii, przekonany, któremu czego dowiedziono; *b)* poznać, znaleźć, qualem Romam comperisset.

Compes, pĕdis, *ż.* kajdany (na nogi), pęta; — przenoś. nivali compede vinctus, skuty lodem.

Compesco, pescui, 3. hamować, dolores; gasić, sitim; przytłumiać, ignes; obcinać, ramos.

Competītor, ōris, *m.* spółzawodnik.

Competītrix, īcis, *ż.* spółzawodniczka.

Compĕto, petīvi, petii, petītum. 3. wspólnie się o co ubiegać, starać się; 2) schodzić się, zbiegać się gdzie, in unum competunt; — przenoś. być zdatnym, sposobnym do czego, ad arma capienda.

Compilātio, ōnis, *ż.* rabunek, kradzież literacka, zbieranie z różnych książek.

Compilo, 1. rabować właśc. i przenoś. oppidum, sapientiam, scrinia.

Compingo, pēgi, pactum, 3. zbijać, aliquid: compactus, zbity, ściśle połączony; mocny, krępy, zwięzły, trabes, corpus; 2) wsadzić, wtrącić, in pistrinum; in carcerem; ukryc (dla bezpieczeństwa) parentes.

Compitālis, e, należący do dróg rozstajnych, lares; *rzeczow.* compitalia, ium, albo iorum, *n.* uroczystość na cześć bożków lares; compitalicius, a, um, tyczący się uroczystości compitalia zwanéj, ludi.

Compĭtum, i, *m.* zbieg wielu dróg, rozstajne drogi, compita frequentia, drogi rozst. napełnione ludem; poet. lud na tych drogach.

Complāno, 1. równać z ziemią, znieść, domum, opera, juga montium.

Complector, plexus, 3. obejmować, otaczać; pochwycić, dextram (ściskać); w walce: inter se complexi (poszedłszy w zapasy); quoad stans complecti posset et contendere; w ogóle: ogarnąć, opasać, zawierać, milia passuum; spatium (około odznaczyć); aratro (oborać); nadto w znacz. bier. być otoczonym, objętym; — przenoś. *a)* objąć, pojąć, zrozumiéć, c. cogitatione, mente, animo, memoria aliquid; *b)* o śnie: opanować, somnus artior complexus est; *c)* opisać, wykładać, verbis, oratione, literis complecti, lub samo complecti aliquid; także: krótko zebrać, powtórzyć; *d)* kochać, być życzliwym, uprzejmym, dobroczynnym, aliquem caritate, beneficiis i t. p.; *e)* otrzymać, dostać, facultatem.

Complementum, i, *n.* uzupełnienie.

Compleo, plēvi, plētum, 2. napełniać, wypełniać, amphoras plumbo, statuas pecunia, fossas sarmentis; ponarzucać, naves serpentibus, zapełnić, quum 130 elephantorum numerus omna itinera compleret; iter odoribus; obsadzić ludźmi, zaludnić, montem hominibus; loca agminibus; multitudine, navigia militibus, naves colonis i t. p.; dopełnić co do liczby, uzupełnić, decem milia armatorum; legiones; — przenoś. *a)* napełnić, aures; locum clamore, vocibus, luctu, gemitu, terrore; cuncta pavore; aliquem spe, gaudio; *b)* zupełnie opatrzyć, uzbroić, exercitum omni copia, navigia (przeładować); *c)* skończyć, annus unus completus est; septem et triginta annos; non completo biennio; his rebus completis; sortem rerum humanarum; complent ea beatissimam vitam,

complent ea summam promissi (spełnić, uzupełnić); stąd complctus, doskonały.

Complexio, ōnis, *ż*. *a)* objęcie, zebranie, atomorum (połączenie); verborum (połączenie wyrazów); verborum c. albo samo compl. (okres); *b*) bonorum, spis, treść; *c)* wniosek; *d)* dilemma; *e*) postać krasomówska: powtarzanie kilkakrotne tego samego wyrazu.

Complexus, us, *m*. objęcie, obwód, mundus omnia complexu suo coercet; uściśnienie, uścisk, removere aliquem a complexu; avellere de matris complexu; poet. complexibus ambire, = complecti; także w walce: venire in complexum alicujus, ścierać się z kim.

Complĭco, 1. składać, epistolam; — przenoś. notio complicata, ciemne, zawiłe wyobrażenie.

Complōrātio, ōnis, *ż*. i comploratus, us, *m*. opłakiwanie, mulierum, sui patriaeque.

Complōro, 1. opłakiwać.

Complūres, a, albo ia, wiele, wielu, bardzo wiele.

Compōno, posui, posĭtum, 3. (compostus = compositus), *a)* składać pospołu, zestawiać, postawić jedno obok drugiego, zbliżyć do siebie, spoić, zjednoczyć, manus manibus atque oribus ora; indocile genus hominum (pojednać); układać co warstwami, porządkiem; założyć, budować, lignum aridum, aggere tumulos; templa, urbem; układać co na piśmie, napisać, verba; carmen, poemata et tragoedias, librum, perpetuum edictum; — przenoś. przygotować, zrobić, do skutku przyprowadzić, uskutecznić, insidias, foedus, pacem; postanowić, uchwalić, oznaczyć, wyznaczyć, dolum, leges, diem rei gerendae; ex composito, albo samo composito, podług umowy; zmyślić, wymyślić, crimen, fabulam; *b)* uporządkować, ustawić, podzielić, composito agmine (w ścisłym szyku); compositi in turmas; exercitum componere in hibernaculis; stąd: sztucznie układać, porządkować, crines albo capillum; togam; feros vultus (dzikiéj twarzy nadać postać uprzejmą); se c. (zdobić się); — przenoś. urządzać, porządkować, causam, res, rempublĭcam; spory załatwiać, rozstrzygać, pogodzić, uspokoić, controversias, lites, contentiones, turbata, bellum; amicos aversos; componi, podejmować się, pogodzić się, poet. fluctus albo mare, uspokoić; *c*) stawić naprzeciw, do walki, Aeserninum cum Placidiano; — przenoś. pugnantia secum adversis frontibus; stąd porównywać, dignitati alicujus suam; causam adversarii cum causa nostra; *d)* o spoczynku, śnie, pogrzebie: położyć, złożyć, membra defessa; se thalamis; somno vinoque compositus (śpiący i pijany); omnes composui (pochowałem, pogrzebałem); compostus placida pace quiescit (pogrzebany); aliquem tumulo c. albo samo componere; — przenoś. skończyć, diem vesper componit; soles cantando.

Comporto, 1. znosić, zwozić, frumentum ex agris in loca tuta, cespites i t. p.

Compos, pŏtis, władnący, mający w swéj mocy, mentis (przy zdrowym umyśle); vix albo non satis mentis suae c. (prawie bez zmysłów); corpore atque animo vix compos; *b*) uczestnik, który jest w posiadaniu czego, praeda ingenti compos exercitus; aliquem compotem patriae suae facere (pozwolić na powrócenie do ojczy-

zny); scientiae et consilii (zdatny, uzdatniony); voti (którego życzenie jest spełnione).

Composĭte, *przysł.* porządnie, składnie, sztucznie.

Compositĭo, ōnis, *ż.* składanie, łączenie różnych rzeczy, unguentorum, membrorum; ułożenie, układ na piśmie, juris pontificalis; porządny układ okresów, verborum c., albo samo c.; postanowienie, urządzenie, magistratuum; zgoda, rozstrzygnienie sporu pojednawczym sposobem; postawienie do walki szermierzów.

Composĭtor, ōris, *m.* autor, operum; ten który co układa, dzieli porządnie, anni.

Compositus, a, um, złożony, wymyślony, zmyślony; 2) ułożony, sztuczny, porządny, pugna, literae, orator; 3) usposobiony, zdatny do czego, nemo compositior ad-; nomen compositum terrori (imię straszne).

Compotātio, ōnis, *ż.* wspólna pijatyka.

Compōtor, oris, *m.* współpijący.

Compransor, ōris, *m.* współbiesiadujący.

Comprecātio, ōnis, *ż.* prośba, wzywanie o pomoc.

Comprĕcor, 1. uroczyście wzywać, prosić, błagać, deos, fidem coelestem.

Comprehendo, prehendi, prehensum, 3. zagarnąć, ogarnąć, a stąd: uściskać, utrumque; — przenoś. amicitia, żyć w przyjaźni; humanitate, zaszczycać ludzkością, c. animo albo mente aliquid, albo samo compr. pojąć, poznać; memoria, objąć pamięcią; scientia, nauczyć się, dostrzedz; aliquid verbis, dictis, opisywać, opowiadać, aliquid numero, policzyć; 2) uchwycić, porwać, aliquid manibus; lanceam laeva; funes; schwytać, złapać, aliquem, equos; naves, signa; złapać na gorącym uczynku, in furto, latrocinio, noxa; o ogniu i przedmiotach palnych: ignis comprehendit robora, ogarnia; casae ignem comprehenderunt, zapaliły się; o chorobach: comprehensus morbo toto corpore, złożony chorobą.

Comprehensibĭlis, e, dający się pojąć, łatwy do pojęcia.

Comprehensio, ōnis, *ż.* objęcie, ogarnienie; — przenoś. połączenie, consequentium rerum cum primis; c. verborum i samo comprehensio, okres, zdanie; 2) schwytanie, przytrzymanie, sontium; — przenoś. pojmowanie, pojęcie, poznanie, rerum.

Compresse, *przysł.* zwięźle, krótko.

Compressio, ōnis, *ż.* krótkie przedstawienie.

Compressus, us, *m.* ścieśnienie, skrócenie.

Comprĭmo, pressi, pressum, 3. ściskać, ścieśniać, digitos, ora; *przysłowie*: compressis manibus sedere, siedzieć założywszy ręce, próżnować; compressi ordines, ściśnione szeregi; versus ordinibus c. ściśle pisać; 2) wstrzymywać, tamować, gressum, hostes; frumentum albo annonam, zatrzymywać na czas droższy; — przenoś. *a)* hamować, wstrzymywać, powściągać, przytłumiać, uśmierzać, lacrimas, exsultantem laetitiam, furores, seditionem, tumultum, conscientiam (zagłuszyć, przytłumić głos); *b)* pokryć milczeniem, zamilczeć, zataić, famam alicujus rei; delicta.

Comprobātio, ōnis, *ż.* pochwalenie, potwierdzenie.

Comprobātor, ōris, *m.* pochwalający, potwierdzający.

Comprŏbo, 1. pochwalić, potwier

dzić, przystać na co, aliquid albo z 4 przyp. i tryb. bezok. 2) dowodzić, udowodnić, aliquid, aliqua re.

Comprŏmitto, misi, missum, 3. wzajemnie przyrzekać, obiecywać co komu; zdać się na wyrok sędziego polubownego; stąd compromissum, i, *n.* wzajemna obietnica, przyrzeczenie.

Compsa, ae, *f.* miasto Hirpinów; stąd Compsanus, a, um, Kompsański; *rzeczow.* Kompsańczyk.

Comptus, a, um, upiększony, ozdobny.

Compungo, punxi, punctum, 3. kłóć, cechować, kropkami oznaczać; trapić.

Computo, 1. obliczać, rozważać.

Comum, i, *n.* miasto w Gallii cyzalpińskiéj; stąd Comensis, e, Komeński, *rzeczow.* Comenses, ium, *m.* Komeńczycy.

Conamen, inis, *n.* usiłowanie.

Conatum, i, *n.* patrz conor.

Conatus, *m.* usilność, przedsięwzięcie, popęd, zapał, ad aliquid.

Concalefăcio, feci, factum, 3. zagrzewać; na str. bier. concalefio, fieri.

Concalesco, calui, 3. zagrzewać się, nabierać ognia.

Concallesco, callui, 3. twardnieć, drętwieć; 2) stawać się nieczułym; 3) stawać się przebiegłym.

Concănus, i, *m.* lud w Kantabryi.

Concăvo, 1. wydrążać, wyżłobiać, zaginać, zakrzywiać.

Concăvus, a, um, wydrążony, skrzywiony, dęty; aqua (wzburzona).

Concedo, cessi, cessum; 3. I) nieprzech. skąd odejść, oddalić się, totā Italiā (ustąpić); alicui agro (odstąpić); ab superis oris, umrzéć; — przenoś. *a*) dies coelo concesserat (przeminął, zeszedł); w ogóle: irae deûm concessere; uledz sile, przemocy, c. naturae, umrzéć; *b*) ustąpić w czém, być niższym, zostawić pierwszeństwo, alicui; alicui de victoria; aetati: non albo vix conc alicui aliqua re albo de aliqua re; *c*) skłonić się do czyjéj woli, żądania, wymagania, alicui, postulationi alicujus; *d*) potakiwać komu, przystać na czyje zdanie, c. veris; przebaczać, pobłażać, alicui; temere dicto; 2) dokąd się udać, oddalić się, ustąpić, ab eorum oculis aliquo; in locum, Argos habitatum; retro; — przenoś. vita concessit ad manes; in sententiam alicujus, albo in aliquem, zgodzić się na czyje zdanie; in deditionem, poddać się; in gentem nomenque imperantium, przejść, in paucorum potentium jus (zastosować się); II) przechod. odstąpić, pozwolić, ustąpić, udzielić, locum; praedam militibus; — przenoś. *a*) przyznać, pozwolić, dopuścić, alicui principatum; victoriam; pacem; impunitatem, libertatem, vitam, gloriam i t. p. także z tryb. bezok. c. loqui; ze spój. ut: non concedam, ut-; na str. biern.: nunquam concessa est moveri Camerina (nie pozwolono się zmienić); *b*) zaniechać, odstąpić, zostawić, petitionem suam alicui; przebaczyć, darować, odpuścić, alicui injurias; multa virtuti alicujus; factum beneficiis; aliquem alicui, ułaskawić.

Concelĕbro, 1. często odwiedzać, uczęszczać, convivia; 2) pilnie się czém zajmować, studia; 3) uroczyście obchodzić, diem natalem, spectaculum, funus; 4) wszędzie rozgłaszać, obwieszczać, fama et literis ejus diei victoriam; stąd: uwielbiać, wysławiać.

Concentio, ōnis, *ż.* wspólne śpiewanie lub granie.

Concentus, us, *m.* wspólne granie albo śpiewanie, zgodność dźwięków, tubarum ac cornuum. signorum;—przenoś. związek, zgodność, actionum, doctrinarum.

Conceptio, ōnis, *ż.* objęcie, ogarnienie; ułożenie, brzmienie (formuł sądowych) judiciorum privatorum; 2) conceptus i conceptio, poczęcie.

Concerpo, cerpsi, cerptum, 3. rozdzierać, rozszarpać, epistolam; — przenoś. szydzić; dotykać kogo uszczypliwie, verbis.

Concertatio, ōnis, *ż.* spór, sprzeczka.

Concertatōrius, a, um, tyczący się sporu.

Concerto, 1. spierać się, spór wieść, verbo; cum aliquo de aliqua re; walczyć, proelio.

Cōncessio, ōnis, *ż.* przyznanie, zezwolenie, przychylenie się.

Concessus, us, *m.* zezwolenie, przychylenie się, zwykło w 6 przyp.

Concha, ae, *ż.* muszla; zwłaszcza perłowa; ślimak purpurowy, żółwik morski; róg albo trąba kształtu ślimaczego.

Conchyliātus, a, um, purpurowo zafarbowany.

Conchȳlium, ii, *n.* każda muszla albo ślimak; 2) muszla purpurowa; 3) kolor purpurowy; 4) suknia purpurowa.

Concido, cidi, cīsum, 3. (od caedo), ścinać, zabijać, zniszczyć, zwalić, porazić, aliquem albo aliquid; — przenoś. obalić, osłabić, znieść, auctoritatem senatus; testamentum; 2) przerzynać, przecinać, itinera concisa sunt aestuariis; — przenoś. concidere sententias, rozdrabiać; caede, concide, użyj wszelkich możliwych środków, aby swego dokazać.

Concido, cidi, 3. (od cado), upadać, runąć, concidet turris, conclave; c. in cursu, sub pondere; c. in proelio, poledz; — przenoś. macie concidere, schudnąć; venti concidunt, uciszają się: upadać, tellus Ilia, fides (kredyt), auctoritas, artes; in causa, przegrać sprawę; c. animo albo animis, albo samo concidere, tracić serce, upadać na duchu.

Concieo, cīvi, cītum, 2. i concio, cīvi, cītum, 4. przyciągać, przywabiać, zwoływać, homines miraculo novae rei; multitudinem ad se; aliquos ad arma; poruszać gwałtownie, concita tela, szybko miotane; c. flumina, bystre; naves, saxa; equum calcaribus (spinać); wzbudzać, podniecać, podszczać, iram, turbas, risum, misericordiam, simultates, bellum.

Conciliabŭlum, i, miejsce zebrania, targ, rynek.

Conciliātio, onis, *ż.* zjednoczenie, połączenie, hominum; — przenoś. ujęcie, zaskarbianie, zjednanie sobie życzliwości, dobréj woli, gratiae.

Conciliātor, ōris, *m.* pojednawca, pośrednik; ten który czego dostarcza, c. carnis suillae, rzeźnik.

Conciliatrīcŭla, ae, pośredniczka.

Conciliātrix, īcis, *ż.* pośredniczka, nastręczycielka, sprawczyni.

Conciliātus, a, um, życzliwy, przyjazny, alicui, ad aliquid albo alicui rei.

Concilio, 1. *a)* połączać, skojarzać, — przenoś. zaprzyjaźnić, zjednać, aliquem sibi aliqua re; sibi animum alicujus; aliquem alicui; conciliari alicui (stać się czyim przyjacielem); 2) dostać, zarobić pecunias; zjednać, sprawić, ścia

gnąć, otium toti insulae, otii nomine servitutem (pod pozorem pokoju wkładać kajdany); nuptias; pacem; alicui regnum; alicui amicitiam cum aliquo; sibi amorem ab omnibus; fortunam (szczęście sobie zapewnić).

Concilium, ii, *n.* skojarzenie, połączenie, związek, hoc mihi tecum c. manebit; coire in concilium; 2) zebranie się schadzka, zgromadzenie, pastorum, deorum; szczególniéj o politycznych zgromadzeniach ludu: c. plebis; populi; c. habere, ad concilium vocare; adhibere aliquem in c.; c. dimittere; c. Achaeorum.

Concinne, *przysł.* składnie, gładko, pięknie, przyjemnie.

Concinnitas, ātis, *ż.* i **concinnitūdo**, inis, *ż.* trafne ułożenie, zgodność, szykowność.

Concinno, 1. zgodnie łączyć, składać.

Concinnus, a, um, trafnie złożony, piękny, składny, c. ad persuadendum. właściwy do przekonania; c. in brevitate respondendi, zręczny w odpowiedzi; c. amicis, grzeczny, uprzejmy.

Concino, cinui, centum, 3. wspólnie śpiewać, grać, concinunt tubae, signa, dają znak do natarcia; — przenoś. zgadzać się, cum aliquo; inter se; 2) w znaczeniu przech.: nócić, opiewać, głosić, haec quum concinuntur; dies laetos; Caesarem; o ptakach wieszczych: przepowiadać, tristia omina concinuistis aves.

Concio, (contio), ōnis, *ż.* zgromadzenie ludu albo wojska, in concionem venire, procedere; 2) mowa miana na zgromadzeniu, habere concionem, (apud milites); legi tuam concionem; c. funebris, mowa pogrzebowa; 3) pozwolenie mówienia do ludu, c. dare; 4) mównica, miejsce mówienia do ludu, ascendere in concionem.

Concionābundus, a, um, do zgromadzonego ludu przemawiający.

Conciōnalis, e, zgromadzeniu służący; bywający na zebraniach.

Concionārius, a, um, należący do zgromadzeń.

Concionātor, ōris, *m.* mówca do ludu zebranego; Cycoron tłómaczy ten wyraz na złą stronę: podburzający.

Conciōnor, 1. mówić do zgromadzenia, c. e superiore loco, apud milites: także z 4 przyp i tryb. bezok.; 2) znajdować się na zgromadzeniu.

Concipio, cepi, ceptum, 3. nabrać, brać w siebie; semina; medicamentum venis; auras (wciągać w siebie, oddychać); Iris concipit aquas (wciąga w siebie); nubes humorem; ex albo de aliquo, wydać płód: spicam (dostawać kłosów): stąd concipi, formować się, powstawać, właśc. i przenoś., torrens imbribus conceptus; dolor a se ipso conceptus; concepta huic ordini turpitudo atque infamia. Podobnież *a)* wykładać co na piśmie, wyrażać podług oznaczonéj formuły verba, jusjurandum; vadimonium (wysłowić pewną formułę przed sądem, zaręczając, że się kto stawić będzie na dzień oznaczony); także: powtarzać za mówiącym, foedus, vota, preces, verba plenissima; albo zapowiadać, ogłaszać, obwieszczać, Latinas (ferias); auspicia; *b)* w myśli ułożyć, c. animo albo mente, albo samo concipere; zrozumiéć, pojąć, wyobrazić sobie, pomyśléć; tantos mente furores; mente nefas; żywić w sobie jaką myśl, pragnąc, sięgać myślą, majora; aethera

mente; zamyślać co złego, malum albo scelus: flagitium cum aliquo; scelus in se. II) uchwycić, właśc. i przenoś.; ignem, flammam, zająć się od ognia; vim venti (o żaglach); III) dostać, otrzymać, vires; nabrać, ściągnąć, maculam ex paterno sanguine; dedecus.

Concīsio, ōnis, *ż*. pocięcie, podział na krótkie zdania (styl ucinkowy).

Concīsus, a, um, rozdrobniony, ucinkowy, krótki.

Concitātio, ōnis, *ż*. żywe poruszenie, remorum; — przenoś. burzliwe poruszenie, concitationes multitudinis, poduszczanie, buntowanie; 2) animi albo mentis, poruszenie umysłu, namiętne uniesienie.

Concitātor, oris, *m*. burzyciel, multitudinis; podżegacz, seditionis, belli.

Concitatus, a, um, poruszony, prędki, żywy; — przenoś. gwałtowny, uniesiony, pobudzony.

Concĭto, 1. poruszać, w ruch wprawiać, equum calcaribus (spinać); concitato equo (w szybkim pędzie); equum in aliquem (nacierać konno); remos, classem remis; naves; feras (gonić); se in aliquem (rzucić się); se in fugam, śpiesznie uciekać; turmas in aliquem; concitato cursu, w szybkim pędzie; spiritus acrius c. (krótki oddech); tela concitare, szybko wyrzucać, miotać; mare vento concitatum (wzburzone). — Przenoś. *a)* podburzać, buntować; *b)* wzbudzać, wzniecać, misericordiam, invidiam.

Concitor, ōris, *m*. pobudziciel, belli, stąd burzyciel, vulgi.

Conciuncŭla, ae, *ż*. krótka mowa do ludu.

Conclamātio, ōnis, *ż*. krzyk, okrzyk.

Conclāmo, 1. krzyczéć wspólnie, z nast. 4 przyp. i tryb. bezok. albo z tryb. łącz. i spój. ut, albo samym tryb. łącz.; także: victoriam, laetum paeana; bez 4 przyp. wydawać okrzyk wojenny; mianowicie: ad arma, do natarcia, do uderzenia; vasis conclamatis, znak, aby żołnierze byli w pogotowiu do wymarszu, podobnież samo conclamari jussit: *b)* wspólnie wołać o pomoc, socios, agrestes; 2) wołać na umarłych starorzymskim zwyczajem, dla przekonania się, czy nie dadzą znaku życia; stąd mówienia sposób: conclamatum est, już rzecz stracona.

Conclāve, is, *n*. izba, pokój.

Conclūdo, clusi, clusum, 3. zamknąć, otoczyć, conclusum mare; locum sulco; animum in corpore; — przenoś. *a)* zamknąć, zakończyć, epistolam; *b)* argumentum albo rationem c. albo samo concludere z 4 przyp. i tryb. bezok. zamknąć rzecz dowodem; zrobić wniosek; *c)* versum albo orationem, kończyć harmonijnym spadkiem; 2) w skróceniu przedstawić, jus civile in locum angustum; uno volumine vitam excellentium virorum; artibus conclusa (systematycznie rzecz ułożona).

Conclūse, *przysł.* o mowie: z zaokrągleniem, ze spadkiem harmonijnym, dicere.

Conclūsio, ōnis, *ż*. zamknięcie, opasanie, obleżenie, blokada, portuum; — przenoś. *a)* zamknięcie, koniec, orationis, muneris ac negotii; *b)* wniosek; *c)* okresowe zaokrąglenie, verborum albo sententiarum.

Conclusiuncŭla, ae, *ż*. wniosek (zdrob. od conclusio).

Concoenātio, onis, *ż*. współbiesiadowanie.

Concŏlor, **ŏris**, podobnego koloru.

Concŏquo, **coxi**, coctum, 3. ugotować, uwarzyć, trawić, cibus facillimus ad concoquendum;—przenoś. *a)* znieść, strawić, aliquem, aliquid; *b)* rozważać, rozmyślać, zastanawiać się, consilia, z utrum i t. d.

Concordia, ae, *ż.* zgoda, zgodność, przyjazne połączenie.

Concordia, ae, *ż.* bogini zgody; 2) miasto w wyższéj Italii.

Concordĭter, *przysł.* zgodnie, jednomyślnie.

Concordo, 1. zgadzać się, cum aliquo; carmina nervis.

Concors, cordis, zgodny, jednomyślny.

Concrēdo, **credĭdi**, **credĭtum**, 3. powierzać, poruczać.

Concrĕmo, 1. spalić.

Concrĕpo, crepui, **crepitum**, 1. łoskot wydawać, szczękać, c. gladiis ad scuta; c. armis; concrepuere arma, concrepuit ostium, skrzypnęły; c. digitis, klaskać; 2) przechod. roznosić brzmienie, napełnić brzmieniem, aëra.

Concresco, **crēvi**, **crētum**, 3. zrastać się, zsiadać się, gęstnieć, krzepnąc, ścinać się, concretus, zgęszczony, zsiadły, gęsty, stwardniały, glacies; lac; poet. dolor (bez płaczu); labes (głęboko wkorzeniona); lumen concretum lunae (słabe); *b)* sformować się, powstać, urość, valles inundationibus concreverunt.

Concrētio, **ōnis**, *ż.* zgęszczenie, zrastanie; 2) materya, mens segregata ab omni concretione mortali.

Concretus, us, *m.* zrośnienie, zgęszczenie.

Concubīna, **ae**, *ż.* nałożnica i **concubīnus**, **i**, *m.* nałożnik.

Concubĭtus, **us**, *m.* spółkowanie.

Concubius, **a**, **um**, do snu należący, c. nocte w pierwszym głębokim śnie.

Concubo, **cubui**, **cubĭtum**, 1. leżéć przy kim.

Concŭlco, 1. zdeptać, roztratować; — przenoś. źle się z kim obchodzić, znieważać, pogardzać.

Concumbo, **cubŭi**, **cubĭtum**, 3. kłaść się obok kogo.

Concupiens, tis, pragnący czego, concupientes regni.

Concupisco, **cupīvi**, i cupii, **cupītum**, 3. pożądać czego, ubiegać się o co, aliquid albo z tr. bez.

Concurro, curri (cucurri), cursum, 3. zbiegać się zewsząd, pośpieszać dokąd; ad curiam: ad arma, ad incendium; conc. obviam; uciekać się, przytułku szukać, ad Leonidam concurrentibus; w znaczeniu wojennèm: staczać walkę, potykać się, ścierać się, equites inter se; naves; concurritur; alicui, cum aliquo, adversis frontibus, contra aliquem, in aliquem; stykać się, concurrunt montes, rami, conc. asperae literae, schodzą się, concurrit dextra levae (o oklaskach); przypadać, zdarzać się w jednym czasie, sponsalia in idem tempus.

Concursātio, **ōnis**, *ż.* zbieganie się, zbieg, percontantium: puerorum; — przenoś. zgadzanie się, somniorum; 2) bieganie tu i owdzie, formicarum; jeżdżenie, harcowanie; ruch mówcy nadzwyczajny, praebebat copiam verborum cum multa concursatione.

Concursātor, **ōris**, *m.* przebiegający tu i owdzie, harcownik, hostis, pedes.

Concursio, onis, *ż.* zbieg, zejście się.

Concurso, 1 przejeżdżać się, podróżować, przebiegać, circum mi-

ites; 2) w znacz. przechod.: objeżdżać, obiegać, domos.

Concursus, us, *m.* zbieg, natłok, nacisk, hominum: w znaczeniu wojenném: uderzenie, natarcie napad, zejście się do walki, navium; laborare ex concursu; in proelii concursu: satis spatii ad concursum; *b)* połączenie, atomorum, torrentium, verborum; — przenoś. spor, sprzeczka, philosophorum; wspólne działanie, studiorum.

Concutio, cussi, cussum, 3. (od quatio), wstrząsać, caput, quercum, frena, miotać, ciskać, arma manu; equum (poganiać); terra ingenti concussa motu est; munimenta arietibus; freta; — przenoś. *a)* zachwiać, osłabić, opes Lacedaemoniorum; rempublicam; imperium; *b)* zastraszać, przerażać, aliquem; Asiam; casu concussus acerbo: także poet. casu concussus animum: malo concussa mentem: *c)* do działania pobudzać; fecundum pectus; se; *d)* se conc. zastanowić się nad sobą, porachować się.

Condemno, 1. oskarżać, obwiniać, sądownie i prywatnie, aliquem eodem crimine, aliquem alicujus rei; 2) potępić, skazać, osądzić, aliquem, aliquem alicujus rei; de aliqua re, aliquem denis milibus aeris; aliquem sibi (na swoją korzyść); 3) ganić, factum alicujus.

Condensus, a, um, gęsty, ścieśniony.

Condico, dixi, dictum, 3. umówić się, alicui; oznaczyć, przeznaczyć, tempus et locum, zapowiedzieć, oznajmić, c. coenam alicui, albo cond. alicui, zaprosić się.

Condimentum, i, *n.* przyprawa, cibi; — przenoś. sermonum, amicitiae.

Condio, condīvi, condīi, condītum, 4. przyprawić, smaczniejszém co uczynić, cibos, vinum; — przenoś. uprzyjemnić, orationem; 2) balsamować, mortuum.

Condiscipulātus, us, *m.* spółuczennictwo.

Condiscipŭlus, i, *m.* spółuczeń.

Condisco, didici, 3. razem się uczyć, przyuczać się, nawykać.

Condītio, ōnis, *ż.* (od condio), przyprawa, mieszanie się, ciborum.

Conditio, ōnis, *ż.* (od condo), położenie, stan człowieka, infima conditio servorum· stan rzeczy, stosunek, własność, imperii; *b)* warunek, projekt, wniosek, ofiarowanie czego, żądanie, con. pacis; sub ea con.; sub his c.; his (iisdem) c.; aequis, durissimis conditionibus i t. p.; ugoda przedślubna, partya (mąż, żona), sibi conditionem filiae quaerendam esse; conditionis non habere potestatem.

Condĭtor, ōris, *m.* założyciel, sprawca, arcis, urbis; pisarz, autor, historiae, juris, carminum.

Condo, didi, ditum, 3. składać w jedno, zakładać, zaprowadzać, utworzyć, zbudować, urządzić, collegium, aram, urbem, civitates, colonias; post Romam conditam, albo ab urbe condita (po założeniu Rzymu); post conditum Romanum imperium; Parthos (być założycielem państwa Partów); conditum esse ab aliquo (brać od kogo początek);—przenoś. nova fata; aurea saecula, mores gentis, somniorum intelligentiam; szczegól. układać co na piśmie, carmen, leges; opisywać, laudes alicujus, bella; 2) zachowywać, przechowywać, frumentum, pecuniam in crumenam, sortes; *a)* chować na trwałość; corna in liquida faece; *b)* o

umarłych: chować, mortuos cera circumlitos; tria milia cum aliquo; aliquem in sepulcro, terrā, humi; c) wsadzić, wtrącić, uwięzić, aliquem in carcerem, in custodiam, in vincula; 3) ukryć, schować, a-aliquem albo se in aliquem locum, in aliquo loco, aliquo loco; o obłokach: c. solem, lunam, lucem; conditus in nubem sol; c. nitorem sideris sui (o księżycu); condit se sol in undas; conditur in tenebras coelum; ensem, gladios, scuta, opes; caput umbra; caput inter nubila; okryć, odziać, otulić, guttura; — przenoś. somnus condit lumina (zamyka oczy); condita mente signa tenete; 4) utopić, wsadzić, ensem in pectus, albo in pectore; telum jugulo; ferrum sub pectore; — przenoś. stimulos caecos in pectore; 5) strawić, przepędzić, przeżyć, diem, soles cantando.

Condocĕfacio, **fēci**, factum, 3. przyuczać, wkładać do czego, tirones, belluas, elephantos, animum.

Condoceo, docui, doctum, 2. wprawiać do czego, przyzwyczajać, oswajać, uczyć, aliquem z tryb. bezok.

Condolesco, dolui, 3. ból cierpieć, czuć dolegliwość, boleć.

Condonātio, **ōnis**, **ż.** darowanie.

Condono, 1. darować, dać co w darze, pecuniam alicui; — przenoś. ofiarować, poświęcić, se vitamque suam reipublicae; darować dług, pecunias debitoribus;—przenoś. darować winę, przebaczyć, odpuścić, alicui crimen, injuriam reipublicae et dolorem suum alicujus precibus; ułaskawić przez wzgląd na kogo, za czyjém pośrednictwem, alicui filium; Divitiaco fratri (Dumnorigem) condonare.

Condrūsi, orum, *m* lud w Gallii belgijskiéj.

Conducibilis, e, pożyteczny, przydatny.

Condūco, **duxi**, **ductum**, 3. sprowadzać, zgromadzać, ściągać, exercitum in unum locum; eo clientes; copias; — przenoś. łączyć, propositionem et assumptionem in unum; 2) nająć, wziąć w dzierżawę, milites; domum; vectigalia: stąd: conductum, i, *n.* najęte mieszkanie; i conducti, orum, *m.* (milites) najemne posiłkowe wojsko; podjąć się roboty lub przedsiębierstwa za pieniądze, columnam faciendam; praebenda, quae ad exercitum opus essent; II) w znacz. nieprzech. tylko w 3 osobie, służyć do czego, być przydatnym, pożytecznym, conducit in rem tuam, ad vitae commoditatem; reipublicae.

Conductītius, a, um, najemniczy.

Conductio, **ōnis**, **ż.** znoszenie, połączenie; 2) najęcie, wzięcie w dzierżawę; 3) przekupienie sądu.

Conductor, **ōris**, *m.* dzierżawca; 2) przedsiębierca, c. alicujus operis.

Conduplicātio, **onis**, **ż.** powtórzenie tegoż samego wyrazu na początku następnego zdania.

Conduplico, 1. podwajać.

Confarreo, 1. (od far), zawierać uroczyście związek małżeński przy ofierze, do któréj używano placka z mąki w obecności 10 świadków i kapłana zwanego Flamen Dialis.

Confatālis, e, jednémże przeznaczeniem złączony, uległy temuż wyrokowi losu.

Confectio, **onis**, **ż.** dokonanie, wypracowanie, materiae, libri; dokończenie, belli; wybieranie podatków, tributorum; 2) gryzienie, żucie, escarum; — przenoś. osłabienie, zwątlenie, valetudinis.

Confector, ōris, *m.* sprawca, wykonawca, negotiorum; dokonywacz, belli totius; 2) niszczyciel, c. omnium ignis.

Confercio, fersi, fertum, 4 napelnić, natłoczyć, napchać.

Confero, contuli, collatum, ferre, 1) znosić w jedno miejsce, frumentum, materiam, aggerem, arma, ligna circa casam, sarcinas in unum locum; in medium gradum (zejść się); capita (stykać, zetknąć); collatae aquae (połączone); pecuniam cum aliquo; tributa; quadringenta talenta Delum; collatis numis (przez zebranie składki pieniężnéj); *b*) w znaczeniu wojenném: ściągnąć, połączyć, castra castris alicujus; castra oppido; signa in unum locum; c. signa ad aliquem (połączyć się); signis collatis; *c*) ściągnąć, skrócić, verba sua in duos versus; ut in pauca conferam; 2) zbliżyć, stawiać naprzeciw, po nieprzyjacielsku, pectora pectoribus (zetknąć); pedem conf. uderzyć na kogo, także: pedem cum pede c.; pede collato; gradum c. (napaść); manum i manus c. walczyć, bić się wręcz, z blizka; podobnież: conf. cum aliquo, albo se alicui; arma albo signa cum aliquo, arma inter se; signa c. in laevum cornu, uderzyć na lewe skrzydło; collato Marte (=comminus); mecum confertur Ulixes (przeciw mnie staje do walki); poet. lites c., spór wieść, kłócić się; *b*) zbliżać dla porównania, porównywać, inter se; aliquem cum aliquo albo alicui; aliquid cum aliqua re, albo alicui rei; c. vires, facta, faciem moresque i t. p. 3) wspólnie działać, rozmawiać się, naradzać się, sermones; podobnież: aliquid coram, albo inter se; consilia, porozumiewać się, cur non confertis, nc- 4), na jaki punkt zanieść, dostawić; se c. udać się, przybyć, se suaque in naves, in oppidum; munera alicui; nihil domum suam; pecunias in privatam domum; frumentum in publicum; eodem conferri (przybyć, o okrętach); legiones ad mediam aciem; se ad aliquem (udać się); ad fugam; in eam civitatem, Athenas; ad pontificem; skierować, iter ad Brundusium; przenieść, bellum confertur circa Corinthum. Szczegól. se albo aliquid z przyj. in i 4 przyp.: przemienić się, se ex homine in belluam, corpus in volucrem. — Przenoś. *a*) zwalić na kogo, składać, przypisywać winę, crimina in aliquem; culpam in me, vitia in adversarios; *b*) zdać na kogo, do rozstrzygnienia zostawić, rem ad me esse collatam; spem salutis ad clementiam victoris; *c*) wyświadczyć, okazać, beneficium in aliquem; plurimum benignitatis; udzielić, praemia alicui; munera; *d*) skierowac, zwrócić na co, użyć do czego, animum huc; omnes curas in rempublicam; speciem hominum ad deos (wyobrażać sobie bogów w postaci ludzkiéj): causam in tempus; vocem ad quaestum, legem ad perniciem civitatis; se et arma ad salutem reipublicae; aliquid in historiam (historycznie opisać); se c. zająć się czém, se ad philosophiae studium; ad amicitiam alicujus (starać się o czyją przyjaźń); *e*) odłożyć, aliquid in longiorem diem.

Confertim, *przysł.* tłumnie, gęsto, natłokiem.

Confertus, a, um, (od confercio), pełen, napchany, natłoczony, ści-

śnięty. vita plena et conferta voluptatibus, c. legio, c. agmine.

Confervesco, ferbŭi, 3. zagrzewać się, zawrzéć; — przenoś. zapalić się, unosić się, c. irā.

Confessio, ōnis, *ż.* przyznanie się, wyznanie.

Confestim, *przysł.* zaraz, wnet, niezwłocznie.

Conficiens, tis, sprawujący, działający, causae; civitas conficientissima literarum, utrzymująca dokładny rachunek.

Conficio, fēci, fectum, 3. zrobić, wypracować, sporządzić, wykonać, skończyć, przyprowadzić do skutku i t. p. anulum, soccos sua manu, vestem; tabulas literis Graecis, libros Graeco sermone, orationes; liber Graece confectus. de-: negotium, facinus, caedem, bellum, proelium, mandata, delectum, rem, rem divinam; quibus rebus confectis (gdy się to stało); legitimis quibusdam confectis (po dopełnieniu pewnych formalności); odbyć, iter, tertiam partem itineris, dimidium fere spatium, magnum spatium, immensum aequor, cursus, iter equo: *b* dostarczyć, zebrać, zgromadzić, exercitum, legiones, obsides, magnam multitudinem (serpentum); pecuniam; centurias; hortos; *c)* ułożyć się z kim o co. porozumiéć się, conf. de aliqua re cum aliquo; 2) w odniesieniu do czasu: przepędzić, przeżyć, skończyc, noctem; dies confectus; vigilia prima confecta; hieme confecta; c. centum annos; conf. omnem vitae suae cursum in labore; munus annuum, stipendia; 3) — przenoś. *a*) sprawić, zrobić, zrządzić, wyrobić, wyjednać, motus animorum; animum auditoris misericordem; alicui reditum; caussae, quae ipse conficiunt; porów.: conficiens; *b*) wnosić, wnioskować, aliquid ex aliqua re; stąd confici, iść za czém, z czego wynikać, ex aliqua re, ex quo conficitur, ut- II) pożuć, strawić, cibos, escam; zmarnować, patrimonium; o ogniu: zniszczyć, ignes conficiunt silvas; conficere incendio; zabić, trupem położyć, aliquem; confici in fuga; wycieńczyć, znękać, osłabić, aliquem; Numantiam fame; conficit vetustas, senectus, moeror, desiderium, cura; podbić, ujarzmić, Samnitas proeliis, Athenienses; provinciam. [minis.

Confictio, ōnis, *ż* zmyślanie, cri-

Confidens, tis, zaufany, śmiały, odważny, zuchwały.

Confidenter, *przysł.* śmiało, zuchwale, confidentissime resistere.

Confidentia, ae, *ż.* śmiałość, zbytnie zaufanie, zuchwalstwo, odwaga.

Confido, fisus sum, 3. (rzadko perf confidi), ufać, spuszczać się na co, polegać na czém, sibi; virtuti vestrae; natura loci; de salute urbis opibus domesticis (w dostatki dla ocalenia miasta); samo c. być pewnym swéj sprawy; także z 4 przyp. i tr. bezok. c. illum fore in officio; te valere.

Configo, fixi, fixum, 3. spinać, spajać, transtra clavis; 2) przebić, przeszyć, aliquem ictibus, sagittis i t. p. albo samo conf.; — — przenoś. ejus sententiis confixus, skrępowany.

Confingo, finxi, fictum kształcić; — przenoś. wymyślić, zmyślić, aliquid, albo z 4 przyp. i tryb. bez.

Confinis, e, pograniczny, sąsiedni, ager, templa, confines hierant Senonibus; *rzeczow.* confinia, um, granica, blizkość; — przenoś. blizki, spowinowacony, podobny z przyp. 2 albo 3.

Confinium, ii, granica, pogranicze, w licz. mn. blizkość, sąsiedztwo; conf. lucis, noctis, świt, zmierzch; — przenoś. conf. boni et mali.

Confio, fieri, być zrobioném, stać się, confieret facilius per te res tota; ex quo summa pactae mercedis confieret (skądby zebrać umówioną summę).

Confirmāte, *przysł.* mocno.

Confirmatio, ōnis, *ż.* utwierdzenie, — przenoś. libertatis; *b)* uspokojenie, pociecha, samo c. albo c. animi: *c)* wzmocnienie, zapewnienie, alicujus; *d)* dowód.

Confirmator, ōris, *m.* poręczyciel.

Confirmātus, a, um, wzmocniony, śmiały, odważny; *b)* potwierdzony, udowodniony, pewny.

Confirmo, 1. utwierdzić, wzmocnić, pokrzepić, valetudinem; vires nervosque; confirmari, ozdrowieć, przyjść do zdrowia; confirmare se transmarinis auxiliis, pokrzepić się; — przenoś. *a)* utwierdzić, utrwalić, potwierdzić, regnum, imperium; pacem cum aliquo; pacem et amicitiam cum aliquo; lege profectionem; confirmatis rebus; dodać serca, odwagi, ducha, aliquem libertati, zachęcać, aby się stał godnym wolności; utwierdzic w czém, bene animatas insulas; homines; *b)* stwierdzać dowodami, zapewniać, alicui aliquid, argumentis, jurejurando, z 4 przyp. i tryb. bez. także: c. de reditu: *c)* potwierdzać, decreta.

Confisco, 1. wnieść do kassy, pecuniam; konfiskować, zabrać na skarb, hereditates

Confisio, ōnis, *ż.* zaufanie.

Confiteor, fessus, 2. wyznać, przyznać się, omnia, crimen; z 4 prz. i tryb. bez. deos esse; se victos; confessa deam (dała się poznać); stąd confessus, niewątpliwy, jawny, niezawodny, res; *b)* pokazywać, wydać, vultibus iram.

Conflāgro, 1. spłonąć, zgorzeć, spalić się, urbs incondio conflagrata; przenoś. c. invidia, stać się ofiarą nienawiści.

Cōnflictio, ōnis, *ż.* walka, spór.

Conflicto, 1. uderzyć o co, na str. bier. spierać się, walczyć z kim, cum aliquo, cum adversa fortuna; 2) wycieńczać, dręczyć, trapić, bier. być trapionym, cierpiéć, gravi morbo, tempestate, molestiis; inopia: fortuna duriore i t. p.

Conflictus, us, *m.* starcie się, uderzenie się dwóch rzeczy, lapidum, nubium; potyczka, walka, cum adversario.

Confligo, flixi, flictum, 3. walczyć, potykać się, spór wieść, właśc. i przenoś. contra albo adversus aliquem; classe; venti confligunt; 2) porównywać factum cum scripto.

Conflo, 1. poddymać, poddmuchać. wzniecić, incendium, ignem; — przenoś. wzniecić, bellum, alicui invidiam; 2) topić; stopić, przerobić, falces in ensem; — przenoś. zbierać, nagromadzić, pecuniam, exercitum; aes alienum (zadłużyć się); zgotować, zrządzić, być przyczyną, alicui periculum; negotium (narobić kłopotu); biernie: powstać z czego, conflari ex aliqua re; wymyślić, mendacium; 3) połączyć, zlać, ut una ex duabus naturis conflata videatur; — przenoś. consensus paene conflatus (prawie jednomyślna zgoda).

Confluens, tis, zbieg, zbieganie się, spływ. Mosae et Rheni; ad confluentes collocat castra; stąd Confluentes, ium, *ż.* Koblenc.

Confluo, fluxi, fluxum, 3 spły-

wać, schodzić się (o rzekach); — przenoś. tłumnie się zbierać, zbiegać się, schodzić się, ad aliquem, albo ad aliquem locum; ad haec studia; confluit ad eos laus, honos, dignitas (spływa na nich).

Confodio, fodi, fossum, 3. skopać, hortum; 2) przebić, przeszyć, aliquem lanceis, telo, albo samo conf. aliquem; confossus vulneribus, conjectu telorum i t. p. — przenoś. tot judiciis confossus, (potępiony, znękany).

Conformātio, ōnis, *ż*. kształt, układ, ułożenie, oris et corporis; verborum; vocis (intonacya, podwyższanie, zniżanie głosu); sententiarum; conf. animi, albo samo conf, wyobrażenie, pojęcie, conf. doctrinae, ukształcenie naukowe.

Conformo, 1. kształcić, kształt nadawać, urządzać, hominem, mundum, mores; se ad voluntatem alicujus (stosować się).

Confrāgosus, a, um chropowaty, nierówny.

Confremo, fremui, 3. szumiéć, szmer wydawać, pomrukiwać.

Confringo, frēgi, fractum, 3. kruszyć, łamać; — przenoś. niszczyć; superbiam alicujus (ukrócić).

Confŭgio, fūgi, fugĭtum, 3. uciekać dokąd, szukać schronienia, ad aliquem, in locum; Phylen; — przenoś. ad opem alicujus, in fidem alicujus, in misericordiam, ad clementiam i t. p.

Confugium, ii, *n*. ucieczka, miejsce schronienia.

Confundo, fūdi, fūsum, 3. mięszać z czém, pomieszać, cum aliqua re conf.; także na str. biernéj: zmieszać się, wpadać do-, z prz. 3 (o rzekach); połączyć, multitudinem; — przenoś. *a)* decorum cum virtute; vera cum falsis; fas nefasque; in unum c. (razem przedstawić); in unum confundi (upowszechniać się); zagmatwać, do nieładu przywieść, summa imis; annus confusus, agmen, ordines; foedus (nadwerężyć, naruszyć); ora i notas oris (zmienić, zrobić nie do poznania); vultum lunae (zachmurzyć, zasępić); *b)* zmięszać, przerazić, animos audientium, aliquem; 2) rozlać, rozszerzyć, na stronie bier. rozszerzyć się, rozlewać się, rozchodzić się, cibus in venam; — przenoś. aliquid in totam orationem; biern. rozszerzać się, lata et confusa sunt.

Confuse, *przysł*. pomięszanie, bez porządku.

Confusio, ōnis, *ż*. zlewanie; — przenoś. pomieszanie, połączenie, virtutum; religionum; nieporządek, nieład, zawichrzenie, temporum, suffragiorum, patrz confusus.

Confusus, a, um, pomieszany; — przenoś. *a)* nieporządny, bez ładu, concio, oratio, c. suffragia (kiedy głosowano nie trzymając się porządku podług centuryj, lecz głowa na głowę); *b)* zmieszany, przerażony, c. animo albo samo conf.; ore confuso; confusus irā; pudore.

Confutatio, ōnis, *ż*. zbijanie zarzutów.

Confūto, 1. uśmierzyć kipienie; — przenoś. *a)* uśmierzyć, przytłumić, poskromić, dolores, audaciam; *b)* dać odpór, zbić zarzuty, dowody, opinionis levitatem; argumenta Stoicorum.

Congĕlo, 1. zaziębić, zamrozić, w lód obrócić; — przenoś. in lapidem, w kamień zamienić; 2) nieprzech. zamarznąć; • przen. stwardnieć, stać się bezwładnym.

Congemino, 1. podwajać.

Congĕmo, gemui, 3. wzdychać, jęczéć; — przenoś. trzeszczéć (o walącém się drzewie).

Congeries, ei, ż. kupa, stos, zgliszcze, pogorzelisko; 2) chaos.

Congĕro, gessi, gestum, 3. znosić, zbierać, składać na kupę, undique, quod idoneum ad muniendum putarent; undiquo saccos; aggerem, frondem; budować, wznosić, aram sepulcri arboribus; oppida manu; o ptakach: gnieździć się, słać gniazda, quo congessere palumbes; o pszczołach: znosić, in alvearium; 2) obić, plagas alicui; — przenoś. zwalić, składać na kogo, przyznać, przypisać co komu, maledicta in aliquem, okryć przekleństwy, causas in aliquem; ornamenta omnia; laudes gratiasque.

Congestītius, a, um, poznoszony, zebrany.

Congestus, us, *m*. znoszenie, skupienie; 2) kupa, gromada, stós.

Congiarium, ii, *n*. naczynie zawierające miarę congius zwaną; 2) (donum) congiarium, dar udzielany ludowi i żołnierzom, składający się z oliwy, wina, soli, zboża, późniéj na pieniadze zamieniony.

Conglacio, 1. marznąć, lodowaciéć; — przenoś. stawać się nieczynnym: tribunatus conglaciat.

Conglŏbo, 1. zaokrąglać; zgromadzać, skupiać, conglobata in unum multitudo.

Conglutinātio, ōnis, *ż*. sklejenie, spojenie, właśc. i przenoś.

Conglūtino, 1. skleić; — przenoś. łączyć, kojarzyć, amicitias.

Congratŭlor, 3. winszować, alicui, z 4 przyp. i tr. bez.

Congrĕdior, gressus, 3. schodzić się z kim, spotykać się, ad colloquium; z nieprzyjacielem się potykać, bić się, walczyć, armis cum aliquo; proelio c., bitwę stoczyć; cum aliquo, contra albo adversus aliquem, często samo cong., poet.: alicui, congressus Achilli

Congregābilis, e, łatwy do zebrania, towarzyski.

Congregātio, ōnis, *ż*. zebranie, towarzystwo.

Congrĕgo, 1. zbierać, spędzać do kupy, oves, se c. albo bier. congregari, zbierać się, łączyć się, libenter cum aequalibus; apum examina congregantur

Congressio, ōnis, *ż*. zejście się; natarcie, bitwa, potyczka.

Congruens, tis, zgadzający się, clamor; cum aliqua re, albo alicui rei, stosowny.

Congruenter, *przysł.* stosownie, zgodnie.

Congruo, 3 schodzić się; 2) zgadzać się, inter se, de aliqua re; cum aliqua re albo alicui rei; in eum morem; aliqua re (w czém); congruit aliquid alicui, albo alicui rei, przystoi, jest stosowne; 3) zdarzać się w jednym czasie, cum aliqua re.

Congruus, a, um, zgodny, stosowny.

Conifer, a, um, szyszkorodny.

Conjectio, ōnis, *ż*. rzucanie, telorum; — przenoś. domysł, wykład, tłómaczenie, somniorum.

Conjecto, 1 rzucać, miotać; wtrącać; — przenoś. dorozumiewać się, wróżyć, domyślać się czego, aliquid; aliquid ex aliqua re; aliquid eventu; z 4 przyp. i tr. bez.; ze zdan. względn.

Conjector, ōris, *m*. wróżek, wieszczek, somniorum, tłómacz snów.

Conjectura, ae, *ż*. domysł, zgadywanie, conjecturam capere albo facere ex causa, ex personis (domyślać się); conjecturā judicare scire, assequi, consequi i t. p., wnioskować; 2) tłómaczenie, wykład (o snach)

Conjecturālis, e, na domyśle oparty.

Conjectus, us, *m.* rzucanie, ciskanie, lapidum, telorum; venire ad teli conjectum, zbliżyć się na rzut pocisku, jak grot dosięgnąć może; — przenoś. zwrócenie, skierowanie, oculorum in aliquem, animorum.

Conjĭcio, jēci, jectum, 3. zbierać, składać na kupę, znosić, sarcinas in acervum, in medium;—przenoś. wnioskować, wnosić, domyślać się, aliquid ex aliqua re; ex oraculo de aliqua re; de futuris callidissime; z 4 przyp. i tryb. bez. ex quo conjici potest; ze zdaniem zależ.; male conjecta (niestosowne domysły); wróżyć, przepowiadać, prorokować, bene; e morbo, z 4 przyp. i tryb. bezok.; 2) rzucać, ciskać, miotać, strzelać, bić, wtrącić, przesadzić, przenosić i t. p., serpentes in vasa fictilia; vasa in naves; torrem in ignes; tela in nostros; pila in hostes; gladium in aliquem, in os: cultros in aliquid; także; ferrum in guttura (utopić); jaculum inter ilia; vinculum collo galeas igni; anguem alicui i t. p. vestes super (zarzucić na siebie); sortem alicujus, albo alicui (na kogo, na czyją korzyść losować); tela (miotać); cultros (wepchnąć) i t. d. wtrącić, aliquem in carcerem; in vincula, in catenas, in custodiam; hostem in fugam (przymusić do ucieczki); wpędzić, exercitum in angustias; zwrócić, auxilium in mediam aciem; homines in locum, nakoniec: se ex fuga in templum Minervae (schronić się); se in signa manipulosque; se in sacrarium; se sub scalas (skryć się); se in latebram; *b)* — przenoś. proelium in noctem (przeciągnąć); se in noctem conjicere, albo conjici in noctem (zapóźnić się w noc); pecuniam in aliquid, przemarnować; maledicta, miotać, rzucać: culpam in aliquem, crimen in tempus; składać; causas simultatum; rzucić postrach, aliquem in metum, in terrorem; animos in terrorem; rempublicam in perturbationes, zrobić zaburzenie; se mente in versum, oddać się; oculos in aliquem (zwrócić); orationem in clarissimos viros; petitiones ita conjectas.

Conjugātio, ōnis, *ż.* przywiązywanie; powinowactwo wyrazów.

Conjugālis, e, małżeński.

Conjugium, ii, połączenie, związek, zwłaszcza małżeński; 2) małżonkowie, para, stadło małżeńskie.

Conjūgo, 1. łączyć, sprzęgać; verba conjugata, wyrazy z jednego źródła pochodzące.

Conjuncte, *przysł.* łącznie, zależnie; 2. ściśle, poufale, cum aliquo vivere.

Conjunctim, *przysł.* wspólnie, razem.

Conjunctio, ōnis, *ż.* połączenie, zjednoczenie, szczegól. *a)* małżeństwo, pokrewieństwo, przyjaźń; także: mentis cum externis mentibus, zgoda; *b)* związek wyobrażeń; *c)* spójnik.

Conjunctus, a, um, złączony, spojony; przenoś. *a)* związkiem małżeńskim połączony, viro; spokrewniony, zaprzyjaźniony, spoufalony, z bliższém oznaczeniem, albo bez określenia, np. propinqua cognatione; propinquitatibus affinitatibusque; genere inter se; sanguine; intima familiaritate; także Pompejus conjunctus; conjuncti; civitas c. populo Romano; amicitia conjunctior; *b)* związek z czém

mający, zgadzający się, zbliżony do czego, judicium cum re conjunctum; praecepta officii conjuncta naturae; stąd conjunctum, i, *n*. związek; 2) blizki, graniczący, sąsiedni, tecta conjuncta muro.

Conjungo, junxi, junctum, 3. łączyć, jednoczyć, aliquid cum aliqua re; albo alicui rei, np. montes cum muro: dextram dextrae, columellas inter se; aliquid aliqua re; calamos cerā; stąd *a*) we względzie wojennym, złączyć, połączyć, eas cohortes cum exercitu suo; oppidanos sibi; se albo copias, exercitum, castra cum aliquo, albo alicui, złączyć się albo swoje wojska z kim połączyć; conjungi, nadejść, zetknąć się, złączyć się; castra castris, jeden obóz utworzyć; *b*) połączyć, noctem diei c. do późnéj nocy podróżować; pauca scribenda conjungendaque huic commentario statui (dodać, przydać); vocales, skracać, ściągać; bellum, wspólnie prowadzić; *c*) połączyć związkiem małżeńskim, aliquem cum aliquo; także: nuptias (skojarzyć); połączyć związkiem przyjaźni, pokrewieństwa, c. amicitia, affinitate, albo samo conjungere; se c. (ożenić się, pójść za mąż); eum amicum cupiebat sibi conjungi; także: amicitiam, skojarzyć; aliquem sibi, zjednać sobie kogo do celów politycznych; w ogóle: causam alicujus cum communi salute; aliquem cum deorum laude (stawić w równi); religionem suam cum testibus (dać wiarę).

Conjurātio, ōnis, *ż*. sprzysiężenie, spisek; 2) sami spiskowi.

Conjūro, 1. razem przysięgać, zobowiązywać się przysięgą z przyp. 4 i tryb. bez.; stąd poet. łączyć się, agmina conjurata; conjuratae mille rates (okręty połączonych Greków); *b*) sprzysięgać się, knuć spisek, inter se, z nast. 4 przyp. i tr. bezok.; conjur. contra rempublicam; cum aliquo in caedem alicujus; in omne flagitium; conjuratum est in eum a senatoribus (sprzysięgli się na niego senatorowie); cum aliquo c. ad aliquid faciendum; także z nast. ut; z tr. bezok.; poet. arma conjurata (broń sprzysiężonych); często *rzeczow*. conjurati, orum, *m*. spiskowi, sprzysiężeni; *c*) łączyć się, dawać wzajemną pomoc, conjurat amice.

Conjux i conjunx, jugis, *m*. i *ż*. małżonek, małżonka, mąż, żona, poet. narzeczona, oblubienica.

Conl- i conm- patrz coll- i comm-.

Connecto, nexui, nexum, 3. związać, połączyć, właś. i przenoś.: res; aliquid cum aliqua re, albo alicui rei; res inter se; stąd connexus, złączony, związany, spojony, connexi his funeribus dies, najbliższe; szczegól = concludo, dołączać zdanie wnioskowe; *rzeczow*. connexum, i, *n*. połączenie, powiązanie.

Connītor, nisus, 3, z całéj siły opierać się, wspierać się, aby powstać, c. ad surgendum; connituntur, ut se erigant; stąd silić się, piąć się, wdrapać się, włazić na wyższe miejsce, in summum jugum; — przenoś. usiłować, zadawać sobie pracę, z tr. bez. albo z ut i tr. łącz. także samo conniti.

Connīveo, nivi, albo nixi, 2. zamykać, mrużyć, oculos; — przenoś. przez szpary patrzéć, pobłażać, in hominum sceleribus connivetis; *b*) zwolnieć w gorliwości, virtus conniveret.

Connubiālis, e, małżeński.

Connūbium, ii, *n.* małżeństwo; prawo zawierania związków małżeńskich.

Conopēum, i, *n.* i conopium, ii, *n.* zasłona przeciw komarom.

Conor, 1. przedsiębrać, starać się, być w chęci, usiłować, aliquid; sitecum agere, attingere; conati, si- (czy); ne frustra dehortando impedire conemini (nie zadawajcie sobie próżnéj pracy w odradzaniu); multa stulte (wiele nierozsądnych zamiarów przedsiębrać); prius cogitare, quam conari; stąd conatum, i, *n.* przedsięwzięcie, zamiar, conata perficere, najczęściéj w licz. mn.

Conquassātio, ōnis, *ż.* wstrząśnienie; — przenoś. osłabienie, zwątlenie, valetudinis.

Conquasso, 1. mocno wstrząsać; — przenoś. zwątlić, skołatać, stargać, osłabić, mens conquassatur; provinciae conq.

Conquĕror, questus, 3. żalić się, skarżyć się, narzekać na co, aliquid, albo z 4 przyp. i tr. bez.; de aliqua re; cum aliquo, przed kim. [us, *m.* użalanie się.

Conquestio, ōnis, *ż.* i conquestus,

Conquiesco, quiēvi, quiētum, 3. wypoczywać, spać, ustawać, być nieczynnym, meridie conquieverat; ab armis; navigatio; — przenoś. zajmować się czém z upodobaniem, przestawać na czém, znajdować zadowolénie; in nostris studiis libentissime conquiescimus; in amici benevolentia.

Conquiro, quisivi, quisitum, 3. poszukiwać, dostarczać, dostawiać, socios, arma, obsides; — przenoś. sprawiać, dostarczać, voluptatem, suavitates; 2) śledzić, szukać, aliquem; 3) zapędzać się za czém, zamyślać co, chciéć popełnić, voluptates; piacula irae deûm; aliquid sceleris.

Conquisīte, *przysł.* starannie, wybornie.

Conquisītio, ōnis, *ż.* wyszukiwanie, pecuniarum; zaciąg żołnierzy, werbunek. [cy, werbownik.

Conquisītor, ōris, *m.* wyszukują-

Conquisītus, a, um, wyszukiwany, wybrany.

Conr- patrz corr-.

Consalutātio, ōnis, *ż.* pozdrowienie, przywitanie.

Consalūto, 1. pozdrawiać, przywitać, aliquem regem, dictatorem.

Consanesco, sanui, 3. przychodzić do zdrowia, wyzdrowiéć.

Consanguinĕus, a, um, związkiem krwi połączony, spokrewniony, umbrae, cienie krewnych; *rzeczow.* krewny, krewniak; w licz. mn. tytuł honorowy ludów, które jednakowe z Rzymianami prawa i przywileje miały, qui eodem jure et iisdem legibus utuntur; — przenoś. podobny, consan. leti sopor.

Consanguinitas, ātis, *ż.* pokrewieństwo, powinowactwo.

Consaucio, 1. ranić.

Consceleratus, a, um, zbrodniczy, niegodziwy; vultus, mens, impetus consce. (twarz, i t. d. zbrodniarza).

Conscelero, 1. splamić zbrodnią.

Conscendo, scendi, scensum, 3. wstępować, wsiadać, equum, albo in equum, currum, Capitolium, navem albo in navem, albo samo conscendere, wsiąść na okręt, postquam conscendisse suos vidit.

Conscensio, ōnis, *ż.* wsiadanie, in naves.

Conscientia, ae, *ż.* wspólna wiadomość o czém, plurium; de aliqua re, albo alicujus rei; alicujus conscientiam metuere; 2) poczuwanie się do czego, sceleris, facti: sumienie, recta, bona, mala; magna est vis conscientiae.

Conscindo, scidi, scissum, 3. rozszarpać, rozdzierać; przenoś. lżyć, szarpać, trapić, maledictis; conscindunt hominem curae.

Conscio, scire, poczuwać się do czego, sibi aliquid.

Conscisco, scivi, scitum, 3. wspólnie postanowić, uchwalić, bellum; zgadzać się, in illo uno laudando conscierunt; 2) aliquid sibi, in se, albo samo aliquid, nabawić na sobie czego, zadać, zrządzić, narazić (sibi) mortem, necem, exilium, facinus in se ac suos foedum.

Conscius, a, um, wspólnie z kim świadomy, wiedzący o czém; *rzeczow.* świadek, uczestnik, uczestniczka, alicui sceleris, wspólnie z kim wiedzący o-; c. conjurationis (sprzysiężony); conscius facinori; de aliqua re; multis consciis, quae (res) gererentur (gdy wielu e tém wiedziało); sine ullo conscio; conscios celare; — przenoś. cons. fati sidera; c. nox. silva; 2) sibi conscius, poczuwający się do czego, alicujus injuriae, caedis, sermonis; etsi mihi sum conscius, z 4 przyp. i tr. bez.; quum sibi c. esset, ze zdaniem względ.; — przenoś. virtus c., wewnętrzne przeświadczenie o męztwie; animus c. (poczuwający się do winy).

Conscribo, scripsi, scriptum, 3. spisać, milites, legiones (zaciągać); tres centuriae equitum conscriptae sunt (utworzone zostały); patres conscripti, tytuł dawany senatorom; pater conscriptus factus sum; i poet. quod sit conscripti officium; 2) napisać, układać na piśmie, epistolam, librum, testamenta, legem; 3) zapisać co czém, całą przestrzeń pismem zapełnić, aliquid aliqua re.

Conscriptio, ōnis, *ż.* spisanie, ułożenie na piśmie, falsae c. quaestionum, sfałszowanie protokółu śledczego.

Consĕco, secui, sectum, 1. pokrajać, porznąć, podrobić.

Consecrātio, ōnis, *ż.* święcenie, poświęcenie.

Consĕcro, 1. święcić, poświęcać, aliquid alicui, aliquid aliqua re. Carthaginem veterem, bogom poświęcić; Liberum; Romulus consecratus est; consecrata immortalitas, ubóstwienie; — przenoś. uwiecznić, unieśmiertelnić, memoria et literis, amplissimis monumentis; aliquem ad immortalitatis et religionem et memoriam consecrare

Consectārius, a, um, idący za czém, wynikający z czego, następny; *rzeczow.* consectarium, ii, *n.* wniosek.

Consectātrix, icis, *ż.* ubiegająca się za czém.

Consectio, ōnis, *ż.* rozcięcie, rąbanie, arborum.

Consector, 1. iść, zmierzać, postępować za kim, towarzyszyć, ścigać, hostes, naves, praedones; — przenoś. godzić na co, ubiegać się za czém, opes et potentiam, imitando aliquid (dokładnie naśladować); *b*) czepiać się czego, trzymać się, verba.

Consecūtio, ōnis, *ż.* następstwo, wniosek, związek, verborum.

Consenesco, senui, 3. zestarzéć się, consenuit in armis; ignobili servitute; in aliquo loco, albo aliquo loco, circa aliquem locum; stąd stracić czerstwość, upadać na siłach, moerore et lacrimis; — przenoś. consenescunt vires, animus patris consenuit; wyjść ze zwyczaju, upadać, tracić powagę, cujus cognomen (Magnus) consenescit; leges; auctores.

Consensio, ōnis, zgoda, zgadza-

nie się, gentium; naturae; spiknienie się, sprzysiężenie się, libertatis vindicandae, dla odzyskania wolności; globus consensionis, klub dla wykonania wspólnego zamiaru.

Consensus, us, *m.* zgoda, jednomyślne zezwolenie, wybór, senatus, militum, exercitus, omnium; quorum consensu praeerat classi; defectionis (spólnictwo, uczestnictwo); stąd consensu, jednomyślnie, podług życzenia powszechnego; — przenoś. naturae (harmonia, zgodność); omnium doctrinarum.

Consentāneus, a, um, zgodny, stosowny, odpowiedni, przyzwoity, cum aliqua re, albo alicui rei; stąd consentaneum est, przystoi, jest rzecz zgodna z rozumem, z tr. bez., tudzież z 4 przyp. i tr. bez.

Consentia, ae, *ż.* miasto Brucyów; stąd Consentinus, a, um, Konsentynski, i Consentini, orum *m.* Konsentynowie.

Consentio, sensi, sensum, 4. zgadzać się, być jednego zdania, być w porozumieniu, de aliqua re, cum aliquo de aliqua re; ad rempublicam conservandam, często samo cons. z 4 przyp. albo z ut i trybem łącz.; jednomyślnie postanowić; także: consentire in aliquem regem (zgodzić się na wybór króla); trzymać z kim, pro Romanis tota consensit Italia; w złéj myśli: sprzysiądz się, spiknąć się, contra aliquem, ad aliquem opprimendum; belli faciendi causa; —przenoś. consentit omni ex parte secum oratio, zgodna mowa we wszystkich swych częściach; consentiunt omnes inter se partes: his principiis reliqua c.

Consēpio, sepsi, septum, 4. ogradzać płotem, murem otaczać.

Consequens, tis, stosowny, przyzwoity, consequens est, idzie za tém, stąd wypada, wynika, z 4 przyp. i tr. bez. albo z ut i tr. łącz.; *rzeczow.* wniosek, domysł.

Consequentia, ae, *ż.* następstwo, skutek.

Consequor, cutus albo quutus, 3. iść za kim, następować, aliquem albo aliquid; po nieprzyjacielsku: ścigać, gonić, reliquos, copias; pod względem czasu: następować, zbliżać się, aliquem aetate albo samo aliquem, annus qui consequitur; omnes anni consequentes; has tam prosperas res consecuta est subita commutatio; — przenoś. *a*) naśladować wzór, zwyczaj, iść za czém, za kim, aliquem; eum morem; alicujus sententiam; *b*) następować jako skutek, quod dictum magna invidia consecuta est; ex quo illud natura consequi, ut-. 2) doścignąc, dogonić, aliquem, naves; samo cons. nadejść potém, interim reliqui legati sunt consecuti; — przenoś. osiągnąć, otrzymać, dostąpić, dopiąć, pozyskać, hereditates, opes quam maximas, praemium, quaestum, vi dominationem, magistratum, benevolentiam, familiaritatem alicujus; gloriam, famam, majora, multum in eo i t. p. mors consequitur timidissimum (dosięgnie, dotknie); prosperitas, felicitas consequitur aliquem (spotka, będzie udziałem); 3) wyrównać, aliquem majorem; dokładnie, odpowiednio wyrazić, przedstawić, laudes alicujus verbis; oratione magnitudinem; 4) pojąć, objąć, poznać, dociec, similitudinem veri; aliquid memoria; conjectura (domyślić się).

Consēro, serui, sertum, 3. złączyć, spoić, spleść, skojarzyć, właśc. i przenoś. lorica conserta hamis; latus lateri; sermonem c. rozmawiać,

szczegól. w znacz. wojen. virum viro, arma armis; conserta robora virorum (ścierający się z sobą najdzielniejsi mężowie); często: cons. pugnam, proelium, certamen, manum, manus, potykać się, staczać bitwę, wręcz walczyć; navis conserta, ścierający się w walce z drugim: — przenoś. haud ignotas belli artes inter se.

Consĕro, sevi, situm, 3. (w przeszł. dok. rzadko: conserui), zasiewać, zasadzać, agros, aliquid frumento; insula consita palmis; 2) siać, sadzić, arbores; stili caeci consiti, pale ostre ukryte, zasadzone w ziemi.

Conserte, *przysł.* ściśle, łącznie.

Conserva, ae, *ż.* spółniewolnica.

Conservātio, ōnis, *ż.* zachowanie, utrzymanie w całości, frugum; przestrzeganie, zachowanie, decoris, aequabilitatis.

Conservātor, ōris, *m.* zbawca, wybawca, obrońca, zachowawca.

Conservātrix, icis, *ż.* zbawczyni, opiekunka.

Conservo, 1. zachować, utrzymać bez uszkodzenia; rem familiarem obronić, ochronić, ocalić, uratować, homines; dopełnić, zachować, leges; jusjurandum.

Conservus, i, *m.* spółniewolnik.

Consessor, ōris, *m.* spółsiedzący (przy stole, w sądzie).

Consessus, us, *m.* siedzenie obok; zgromadzenie siedzących osób, posiedzenie.

Considerāte, *przysł.* rozważnie, bacznie.

Considĕrātio, ōnis, *ż.* rozwaga, uwaga, przypatrywanie się.

Considerātus, a, um, uważny, baczny, ostrożny, oględny, homo, verbum.

Considĕro, 1. ze wszech stron przypatrywać się, przepatrywać, przeglądać, frumentum; formam ludi gladiatorii; rozważać, brać na uwagę, zastanawiać się, aliquid de aliqua re, cum aliquo; z następn. zd. względ.; z ut albo ne, uważać na to, aby-, albo aby nie-.

Considius, ii, *m.* imię familii rzymskiéj.

Consīdo, sēdi, sessum, 3. *a)* usiąść, aliquem considere jubere; longis considere scamnis; in aliquo loco; inter ulmos, sub ilice, ante focos; i t. p.; *b)* osiąść, in finibus Ubiorum; his regnis; *c)* zasiąść do narady, do sądzenia spraw, in aliquo loco, ad jus dicendum; *d)* o żołnierzach: rozłożyć się obozem, trzymać posterunek, in aliquo loco, sub monte ad ripas, trans flumen i t. p. *e)* o rzeczach nieżyjących: osiąść, opaść, zapaść się, consedit terra, urbs, navis, pulvis; także o mowie: kończyć się, varie considat (junctio verborum); — przenoś. urbem consedisse luctu (pogrążone w smutku); uspokoić się, zwolnieć, przestać, ustać, ira, furor; ardor animi: oddać się nieczynności, in otio; aliquid considit in mente (wkorzeniło się, utkwiło).

Consigno, 1. opieczętować, tabulas signis, pacta; — przenoś. potwierdzić, udowodnić, wykazać, antiquitas monimentis consignata; 2) spisać, zapisać, aliquid literis, commentariis; — przenoś. quasi consignatae in animis notione.

Consiliarius, ii, *m.* poradnik, doradca.

Consilior, 1. radzić, amice; naradzać się, consiliandi cum suis causa.

Consilium, ii, *n.* narada, namysł, obradowanie, quasi consilii sit res; consilium habere: adhibere: mittere, ire in consilium; *a)* rada, któ-

ra się komu daje, c. dare, spernere, exsequi i t. p. *b)* zamiar, postanowienie, przedsięwzięcie, plan, pomysł, c. capere, sequi, inire i t. p., eo consilio, w tym zamiarze; consilio, umyślnie, z namysłem; victus consiliis Themistoclis; 2) jako przymiot: roztropność, mądrość, przytomność umysłu, vir maximi consilii; vis consilii expers; non magnitudine copiarum, sed consilio; 3) osoby naradzające się, cognita voluntate consilii; ex sententia consilii.

Consimĭlis, e, podobny z przyp. 2 i 3.

Consipio, sipui, 3. mieć rozum.

Consisto, stĭti, 3. I) stawić się stanąć razem, cum aliquo;—przenoś. zgodzić się, verbis; II) zatrzymać się, stanąć, wstrzymać kroki, viatores consistere cogunt; in aliquo loco; ante vestibulum; ad mensam; circa albo juxta aliquem; post aliquem; cum aliquo (aby się rozmówić). Stąd *a)* w znacz. wojenném: copiae ordinatae consistunt, equites constiterunt; naves nostris adversae constiterunt; c. in acie, in vallo, sub muro, contra equites; a fuga; *b)* zatrzymać się, bawić, negotiandi causa, in urbe; *c)* stanąć, zatrzymać się, jactus venereus consistit (o szczęśliwym rzucie kostek); Ister frigore consistit, zatrzymuje się, marznie; sanguis consistit (ustaje, przestaje płynąć); *d)*. — przenos. utrzymywać się przy czém, obstawać, zająć swoje stanowisko, animo confirmato in causa consistere; ultra citraque nequit consistere rectum; neque mente neque linguā consistere (ani myśléć, ani mówić nie można); hunc miserum tandem c. posse; c. in dicendo, zatrzymać się w mowie, in eo constitit, obstawał przy tém; *e)* zostawać, causa consistit apud magistratum; consilium consistit, utrzymuje się; stąd: być gdzie, znajdować się, mieścić się, in te consistit idem exitus; in aliis suspicio consistebat; zależéć, polegać, składać się z czego, bonum in honestate; spes in se; in una virtute spes salutis; in eo salus et vita optimi cujusque consistit; in studiis rei militaris; in lacte, caseo, carne; *f)* ustawać, omnis administratio belli consistit; ira constitit.

Consitio, zasianie, zasiewanie.

Consĭtor, ōris, *m.* zasiewacz, ogrodnik, uvae.

Consitūra, ae, *ż.* zasiewanie, szczepienie, sadzenie.

Consobrīnus, i, *m.* i -a, ae, *ż.* siostrzeniec, siostrzenica, stryj, ciotka.

Consociātio, ōnis, stowarzyszenie, związek, połączenie.

Consociātus, a, um, połączony stowarzyszony.

Consŏcio, 1. wspólnie coś przedsiębrać, ułatwić, połączyć, aliquid cum aliquo; rem inter se; se in omnia belli consilia.

Consolābilis, e, dający się pocieszyć.

Consolātio, ōnis, *ż.* pociecha, mowa pocieszająca; złagodzenie, dodawanie serca c. timoris.

Consolātor, ōris, *m.* pocieszyciel.

Consolatōrius, a, um, pocieszający, literae.

Consolor, 1. cieszyć, pocieszać, qui colloqui consolarique cuperent; spes hominem in miseriis consolari solet; łagodzić, dolorem alicujus, desiderium tui; dodawać serca, pokrzepiać, consolatus hortatusque est; także biernie: consolatis militibus.

Consōno, sonui, 1. zabrzmieć wspól-

nie, dźwięk wydać, clamor consonans (jednozgodny), stąd consonans, tis, *ż.* spółgłoska; 2) brzmiéć, rozlegać się, consonat nemus strepitu.

Consŏnus, a, um, spółbrzmiący, fila lyrae; — przenoś. zgodny, harmonijny, stosowny.

Consōpio, 4. uśpić, somno consopiri sempiterno.

Consors, tis, współdziedzic, do wspólnego działu należący, współuczestnik majątku i rodu, tres fratres consortes; frater consors censoris; poet. brat, siostra, cons. Phoebi, Dyana; w ogóle: równy udział w czém mający, uczestnik, cons. mecum illorum temporum; c. mendacitatis; c. sacrorum; thalami; c. socius (spólnik w interesach handlowych); stąd poet.: wspólny, tecta.

Consortio, ōnis, *ż.* i consortium, ii, *n.* uczestnictwo; zażyłość.

Conspectus, a, um, widoczny, oczywisty; — przenoś. okazały, znamienity, odznaczający się.

Conspectus, us, *m.* spojrzenie, wejrzenie, widok, patriae; cons. est in Capitolium; quo longissime oculi conspectum ferebant; stąd: obecność, blizkość, in conspectum dare aliquid, wystawić na widok; in c. se dare albo prodire, stawić się przed kim, pokazać się; in conspectu senatus, w obliczu senatu; — przenoś. pogląd, rozważanie, naturae, aetatum antiquissimarum; uno in cons. videre (od razu); brevi in conspectu posita descriptio.

Conspergo, spersi, spersum, 3. pokrapiać, zrosić, aliquem lacrimis, — przenoś. obsypać, caput Tauri stellis conspersum est; zaprawić, uprzyjemnić, hilaritate quadam; ozdobić, oratio conspersa, quasi verborum sententiarumque floribus.

Conspiciendus, a, um, uwagi godny, znakomity.

Conspĭcio, spexi, spectum, 3. spoglądać, oglądać, uważać, widziéć, spostrzedz, ujrzéć, zoczyć, lucus qui ex insula conspiciebatur (był widzialny); postquam naves completas conspexerunt serpentibus; conspici, wpaść w oczy, ściągnąć na siebie uwagę, sprawić wrażenie, arma et equi conspiciebantur; ut in neutram partem conspici posset (supellex); z 4 prz. i tr. bez.; na str. bier. z 1 przyp. i tr. bez.

Conspĭcor, 1. spostrzedz, zoczyć, aliquem albo aliquid, z 4 przyp. i tryb. bez.; ze zdan. wzgląd.

Conspicuus, a, um, widzialny, omnibus; undique c. tabernaculum; sidus e terris c.; verticem late c. tollere; 2) odznaczający się okazały, znamienity consilio, manu, voce c.; viri laude conspicui.

Conspirate, *przysł.* jednomyślnie.

Conspirātio, ōnis, *ż.* jednomyślność, ścisły związek, zgoda, spisek.

Conspīro, 1. (od spiro), razem dąć, brzmiéć, cornua conspirant; — przenoś. zgadzać się, łączyć się (w dobr. znaczeniu); ad liberandam rempublicam; sprzysięgać się, spiskować (w złém znacz.); in caedem, ad res novas; conspiratus, sprzysiężony.

Conspīro, 1. (od spira), w kłąb zwijać, se conspiravit anguis.

Conspondeo, spondi, sponsum, 2. wzajemném zaręczeniem łączyć się.

Consponsor, ōris, *m* spółręczyciel.

Conspuo, spui, sputum, 3. opluć, — przenoś. Alpes nive c. Jupiter (okryć).

Conspūto, 1. opluć.

Constans, tis, stały, stateczny trwały, jednakowy, nieodmienny, vultus gradusque; conversio stellarum; motus lunae; — przenoś. stateczny, poważny, aetas; stały, niezmienny, amicus, pax, fides; c fidei; c. in iisdem vitiis; jednozgodny, rumor, fama, sermo; uparty, zawzięty, inimici.

Constanter, *przysł.* stale, niezmiennie, conficere vicissitudines; jednozgodnie, nunciare; c. sibi dicere, zgodnie ze swoim charakterem, sposobem myślenia mówić; c. pugnare, instare, abnuere, mocno, wytrwale, uporczywie.

Constantia, ae, *ż.* jednostajność, vocis atque vultus; in vultu; stałość, nieodmienność, stellarum; — przenoś. stateczność, nieodmienność, słowność, pewność, promissi; zgodność, dictorum omnium factorumque; stałość charakteru, stateczność, wytrwałość, animi, alicujus; in adeundis periculis; c. oppugnandi.

Constantinŏpolis, is, *ż.* dawniéj zwane miasto Byzantium.

Consternātio, ōnis, *ż.* spłoszenie się, np. koni; — przenoś. przerażenie, trwoga, niespokojność, rozruch.

Consterno, strāvi, strātum, 3. usłać, pokryć, paludem ponte; most zarzucić na-; także: pontes consternuntur; navis constrata, opatrzony pomostem, pokładem; vehicula constrata; maria classibus; amnem navigiis c. pokryć; 2) obalać, rzucać o ziemię, signa.

Consterno, 1. straszyć, spłoszyć, rozhukać, equos; bier. przestraszyć się, pecorum in modum consternatos caedunt fugantque; consternari in fugam (pójść w rozsypkę, pierzchnąć); wprawić w zamieszanie, nieład, nabawić strachu, zatrwożyć, hostes; consternari animo, zatrwożyć się, upadać na duchu.

Constipo, 1. stłaczać, skupiać, milites, numerum hominum in agrum.

Constituo, stitui, stitutum, 3. I) założyć, budować, wystawić, nstanowić, oppidum, urbem, monumentum; domicilium sibi; aedem, sacra ac templa, sacellum, castella, turres, moenia, portum, statuam, i t. p. — ustanowić, zgotować, zjednać, zapewnić, ustalić, judicium, accusationem, sibi auctoritatem, amicitiam cum aliquo; pacem, także: accusatorem, testem. II) ustawić, postawić, zatrzymać, legionem, legiones pro castris, in acie, in armis contra hostem; octo cohortes, phalangem in fronte; impedimenta in colle; aciem inter silvas, naves; ad latus apertum, albo aperto latere; in alto; classem apud Salamina; także: aciem (classium); signa ante tribunal; vineas testudinesque; hiberna in Belgis; agmina albo signa (zatrzymać). W ogóle: na miejscu oznaczonem w pewnym celu; 1) żyjące istoty postawić, umieścić, osadzić, przenieść, aliquem ante pedes alicujus; taurum ante aras; plebem in agris; Helvetios aliquo loco; obrać, ustanowić, naznaczyć, reges in civitate; aliquem regem; patronum huic causae; 2) przedmioty nieżyjące, złożyć, umieścić, posadzić, infinitum aurum, arma in templo; quercum tumulo; ustanowić, urządzić, imperium, regnum, rempublicam, decemviralem potestatem; aerarium, Chersonesum, res; rem familiarem; corpus bene constitutum; *b*) wyznaczyć, oznaczyć, pretium frumento; famam pretiumque rebus; diem concilio, colloquio

pugnae; die constituta; mercedem funeris; locum; leges moresque; także ze zdaniem zależ.; de aliquo albo de aliqua re c., postanowić, rozporządzić, rozstrzygnąć; aliquid cum aliquo, albo alicui, inter se, albo samo const. umówić się; aliquid c. albo z tr. bez., albo z 4 przyp. i tr. bez. albo ze spój. ut i tr. łącz., umyślić, postanowić sobie, powziąć zamiar, qua constituerat proficiscitur.

Constitūtio, ōnis, *ż.* ułożenie, skład, stan, własność, causae; c. firma corporis; urządzenie, porządek, religionum; ustanowienie. oznaczenie, summi boni.

Constitūtum, i, *n.* umowa, ugoda, układ, ad cons. stosownie do umowy.

Consto, stiti, stātum, stāre, stać razem, priusquam constaret hostium acies: — przenoś. *a)* zgadzać się, c. cum superioribus; hoc mihi tecum constat, w tém się zgadzamy; constare sibi, zgadzać się z sobą, nie być z sobą w sprzeczności; in aliqua re; *b)* ratio constat, rachunek się zgadza; 2) być statecznym, jednakim, nie zmienić się, wytrwać, ut iidem ordines manipulique constarent, numerus legionum constat; color ei non constat (zmienił się); mente constare, mieć przytomny umysł; sententia constat animo (mocne postanowienie); cuncta videt coelo constare sereno (nic się nie zmieniło); summā tamen omnia constant, wszystko zostało bez zmiany; constat mihi, postanowiłem niezmiennie; z następ. zdan. względném; *b)* kosztować, dimidio minoris (o połowę mniéj; quandringentis millibus; victoria constabat morte plurimorum virorum, zwycięztwo opłacono stratą wielu ludzi; *c)* być jawnem, wiadomém, pewném, constat factum; c. de aliquo; constat albo c. inter omnes albo omnibus; constat mihi (wiem z pewnością); z przyp. 4 i tr. bez 3) składać się z czego, ex animo et corpore; polegać na czém, victoriam in virtute constare.

Constratum, i, *n.* pokład.

Constringo, striuxi, strictum, 3. związać, sarcinas; marszczyć, frontem, — przenoś. skracać, constricta narratio; 2) krępować, ścieśniać, ograniczać, catenis, legibus, jurejurando.

Constructio, ōnis, *ż.* spojenie, złączenie, budowa, hominis; — przenoś. c. verborum albo samo cons., składnia.

Construo, struxi, structum, 3. składać w stos, w kupę, pecuniam, res; budować, wznosić, mundum, aedificium, pyram, nidos.

Constuprātor, ōris, *m.* nierządnik.

Constuprō, 1, gwałcić.

Consualia, patrz Consus.

Consuāsor, oris, *m.* doradzca.

Consūdo, 1. potnićć, pocić się.

Consuēfācio, fēci, factum, 3. przyzwyczajać, aliquem z tr. bez.

Consuesco, suēvi, suētum, 3. przyzwyczaić się, nawyknąć, pronunciare; dolori; consuevit hoc accidere (to się zwykle zdarza); *b)* consuescere cum aliquo, albo aliqua, żyć z kim w poufałych stosunkach, prowadzić życie nierządne; consuetus, przyzwyczajony, circo; zwykły, zwyczajny, c. libido; pericula consueta habere; verba consuetissima, Ovid. Met. XI. 637.

Consuetūdo, inis, *ż.* obcowanie, zażyłość, poufałość, związek, consuetudine juncti inter nos sumus; dare se in consuetudinem alicui;

insinuare se in c. alicujus; consuetudo epistolarum, obcowanie listowne; c. dissoluta, rozpusta: 2) zwyczaj, nałóg, sposób życia, pro albo ex albo samo consuetudine, podług zwyczaju, zwyczajem; praeter cons. wbrew zwyczajowi; venire in c. wejść we zwyczaj albo przyzwyczaić się; contra c. Romanae libertatis (inaczéj, jak wolni Rzymianie byli przyzwyczajeni); assimulata castrorum consuetudine (gdy naśladował zwyczajny obozowy porządek); in cons. licentiae venire (przyzwyczaić się do życia rozpustnego); cons. loquendi albo samo cons. zwyczaj mówienia.

Consul, ŭlis, *m.* Konsul, w licz. mn. Consules, Konsulowie, dwaj na rok jeden wybierani najwyżsi urzędnicy w czasach rzeczypospolitéj Rzymskiéj, z początku z władzą królewską, od któréj późniéj oddzielono wydział sądowy przez ustanowienie Pretorów. Stali na czele rządu, zwoływali senat i zgromadzenia ludu, przewodniczyli im i wykonywali ich postanowienia. Mieli rozległą władzę karania, która jednak przez prawo odwołania się do ludu (provocatio) była ograniczoną. Mieli dwunastu liktorów, którzy przed nimi z pękami rózg chodzili. Za obrębem Rzymu byli konsulowie naczelnymi wodzami wojska, nie służyło im jednak prawo zawierania pokoju i robienia układów. Zresztą po upływie rocznego urzędowania byli obowiązani sprawę z niego zdawać. Imiona Konsulów służyły do oznaczenia lat, jak np. L. Genucio et Q. Servilio Coss. (za konsulostwa); także: L. Aemilio Cos. Czasem consul używa się za prokonsul.

Consularis, e, konsularny, imperium, potestas; comitia c. (na których obierano konsulów); vir consularis albo samo consularis, były konsul.

Consulāriter, *przysł.* po konsulowsku, jak przystoi konsulowi.

Consulātus, us, *m.* godność konsula, konsulat.

Consŭlo, consului, consultum, 3. *a*) naradzać się, consulendi occasio; de salute alicujus; in medium albo in commune (naradzać się wspólnie względem przedmiotów dobra publicznego); postąpić względem kogo, obejść się, crudeliter, gravius, superbe; także: de aliquo gravius; *b*) radzić się kogo, prosić o radę, aliquem; c. aliquem ze zdaniem zależ.; aliquem de aliqua re; radzić się wyroczni, Apollinem z nast. zdaniem zależ.; Delphos mittere consultum ze zd. zależ.; vates, haruspicem; stąd cons. exta, sortes i t. p.; zapytywać o radę znawców, stąd consultus, biegły, zdatny do porady, juris albo jure consultus, prawnik; quid agant, consulunt, naradzają się, rozważają; — przenoś speculum; *c*) zaradzać, mieć o czém albo o kim staranie, civibus, victis, reipublicae; male patriae; sibi (poradzić sobie w czém); saluti alicujus; vitae suae; rebus suis; dignitati, famae gloriae; timori magis quam religioni; 2) radzić, rady udzielać, manu c. militibus, skinieniem dawać radę.

Consulte, i consulto, *przysł.* rozmyślnie, z zamiarem.

Consulto, 1. obradować, radzić o czém, de aliqua re; aliquam rem; in medium, o przedmiotach dobra publicznego; ad eam rem consultandam; także z nast. zd. zależ. *b*) cons. reipublicae, **mieć staranie**;

Consultōr, ōris, *m.* radzący się kogo, klient, consultor ubi ostia pulsat; 2) doradca właś. i przenoś. ira et cupido pessimi consultores.

Consultrix, icis, *ż.* doradczyni, dozorczyni.

Consultum, i, *n.* uchwała, postanowienie w skutku narady; senatus c.

Consultus, a, um, roztrząsany, rozbierany, rozważany; 2) biegły, patrz consulo. [zorność.

Consultus, us, *m.* rozwaga, prze-

Consummo, 1. zbierać w jedno; — przenoś. in suum decus nomenque velut consummatam ejus belli gloriam (promienie sławy téj wojny jakby w jednem ognisku na jego głowie do jego uświetnienia zebrane); wykonać, wydoskonalić, wykończyć, consummata ars eloquentia.

Consūmo, sumpsi, sumptum 3. brać do czego, spotrzebować, zużyć, strawić, przejeść, zmarnować, roztrwonić, pecuniam, patrimonium, omnia bona; biernie z 6 przyp. consumi flammis, incendio, spłonąć; morbo, moerore, fame, siti, być wycieńczonym, znękanym; zwątleć; *b)* — przenoś. łożyć czas, poświęcać, przepędzać na czem, horas sermone; agro Tarentino aestatem; także: zmarnować, strawić, magna parte diei consumpta; *c)* wyczerpać, misericordiam (nie spodziewać się litości, nie zasługiwać na nią); 2) obrócić na co, użyć, in aliqua re; także nadaremnie: orationem, preces, próżno mówić, prosić; mare, terras, napróżno podróżować.

Consumptio, ōnis, *ż.* nakład, koszt, 2) niszczenie.

Consumptor, ōris, *ż.* niszczyciel, marnotrawca.

Consurgo, surrexi, surrectum, 3. powstać, podnieść się wspólnie, senatus; honorifice alicui; w znaczeniu wojennem: powstać, wybuchnąć, in arma; sublatum alte consurgit in ensem; — przenoś. terno consurgunt ordine remi; quercus geminae consurgunt. 2) wystąpić do mówienia; — przenoś. consurgit bellum.

Consurrectio, ōnis, *ż.* powstanie.

Consus, i, *m.* dawny bożek Rzymian, na cześć którego w sierpniu święto **Consuālia, ium,** *n.* obchodzono.

Contābesco, tabui, 3. zwolna schnąć, chudnąć, wycieńczać się.

Contābulatio, onis, *ż.* piętro, pokład, obicie deskami.

Contabūlo, 1. piętrzyć, obijać deskami.

Contactus, us, *m.* dotykanie, zetknięcie się z kim; stąd zaraza.

Contāgio, ōnis, *ż.* zetknięcie się, uczestnictwo: stąd zaraza fizyczna i moralna; *b)* wpływ; działanie.

Contāgium, ii, *ż.* zetknięcie się, związek; zaraza, zwykle w liczbie mn. szczegól. u poet. mutua contagia lucri, scelerum.

Contamīno, 1. zeszpecić, splugawić, skazić, aliquid albo se aliqua re, fizycznie i moralnie; stąd contaminatus, a, um, skalany, zhańbiony, sromotny, scelere, vitiis.

Contego, texi, tectum, okrywać, przykrywać, aliquid, albo aliquid aliqua re; ukrywać, taić, injuriam, vitia fronte; schronić, milites in tecta.

Contemēro, 1. znieważyć, zhańbić, zgwałcić.

Contemno, tempsi, temptum, 3. gardzić, mało cenić, lekceważyć. nie przywiązywać wagi do czego, nie bać się, aliquem albo aliquid;

se contemnere, malo o sobie trzymać; contemnendus, a, um, wzgardy godny, podły, nikczemny.

Contemplātio, ōnis, przypatrywanie się, rozważanie, naturae; wzgląd, contemplatione justitiae, przez wzgląd na-.

Contemplatōr, ōris, *m.* postrzegacz, rozważający co.

Contemplātus. us, *m.* zastanawianie się, rozważanie.

Contemplor, 1. przypatrywać się, oglądać, uwagę na co zwracać, aliquem albo aliquid; contemplatus, a, um, także w znacz. bier.

Contemptim, *przysł.* wzgardliwie, ze wzgardą, z lekceważeniem.

Contemptio, ōnis, *ż.* pogarda, lekceważenie.

Contemptor, ōris, *m.* i contemptrix, icis, *ż.* wzgardziciel, wzgardzicielka, animus lucis contemptor.

Contemptus, a, um, wzgardzony, wzgardliwy, małoznaczący.

Contemptus, us, *m.* wzgarda, lekceważenie, esse contemptui, być przedmiotem wzgardy; habere aliquid contemptui, pogardzać czém.

Contendo, tendi, tentum; 3. 1) przech. ściągać, związywać, vincula; — przenoś. porównywać, aliquid cum aliqua re, albo alicui rei; *b)* napinać, natężać, wyprężać, naciągać, arcum, nervos; fides nervis, tormenta, navem, remulco; jako skutek: ciskać, strzelać, telum in auras; hastam; — przenoś. usilnie się starać, usiłować, zadawać sobie pracę, id, hoc; antum itineris (przedsiębrać), zwykle z ut albo ne; często z tryb. bez., cum his legionibus ire contendit (pośpieszać, dążyć), także: quo contendit (pervenire) pervenit; domagać się usilnie, dopraszać się, quippiam ab aliquo, albo ab aliquo, ut-; utrzymywać, twierdzić, uroczyście zapewniać, aliquid contra aliquem; często z 4 przypad. i tryb. bez. contendit, falsa esse delata; contendo nostram aetatem tulisse; II) nie przech. *a)* rozprawiać sie z kim, spierać się, walczyć, spółubiegać się, cum aliquo; cum aliquo armis, bello, proelio, copiis, verbis, dolis atque fallaciis; magis virtute quam dolo; contra aliquem armis, adversus hostium vires, quoad stans complecti posset atque contendere; inimica mente eum contendis se; cum aliquo (w podaniu ceny na sprzedaży publicznéj); cum aliquo de principatu, de honore regni, de potentatu; *b)* spiesznie się udać, pospieszyć, dążyć, z przyim. ad, in, per i 4 przyp. domum, Ephesum, Lacedaemonem; usilnie się o co starać, piąć się do czego, ad salutem, ad gloriam; do aliqua re.

Contente, *przysł.* z natężeniem, mocno, usilnie.

Contentio, ōnis, *ż.* natężenie, wysilenie, vocis, animi; summa lub ingenti contentione pugnare, dimicare; — przenoś. usilne staranie się, ubieganie się o co, honorum; 2) porównanie, naprzeciwstawienie; 3) spór, kłótnia, bitwa, contentiones facere, venit in contentionem.

1. **Contentus**, a, um (od contendo), napięty, wyprężony, funis, poples; — przenoś. natężony, usilny, studium.

2. **Contentus**, a, um (od contineo) zadowolony, aliqua re; z tryb. bez.; z quod.

Contermĭnus, a, um, graniczący, ościenny, sąsiedni, fonti, Aegypto.

Contĕro, trīvi, tritum, rozetrzéć, na proch zetrzéć, pabula, cornua cervi; — przenoś. injurias quasi

voluntaria oblivione (w niepamięć puścić); 2) zszarzać, zepsuć przez używanie, zużyć, ferrum: librum legendo; — przenoś. conterere, quae sunt temporum illorum (wyczerpać); czas przepędzić, tempus in studiis; diei brevitatem conviciis; se conterere, albo conteri in aliqua re, ciągle się czém zajmować; *b)* uznać, poczytać za nieważne, nie mające wartości, praemium.

Conterreo, terrui, territum, 2. straszyć, przestraszać, aliquem, aliquem aliqua re, conterritus conspectu, metu, nova sorte pugnae i t. p.; aliquem ze spój. ne.

Contestor, 1. świadczyć się, na świadectwo wzywać, deos, homines; szczegól. litem cont. rozpocząć proces przez przywołanie świadków; także: contestata lite; stąd contestata virtus, wiadoma, znana, doświadczona.

Contexo, texui, textum, 3. utkać, villos ovium; spleść, aliquid viminibus, vineas; warstwami, rzędami coś ułożyć, złożyć, złączyć, omne opus contexitur; equum trabibus acernis; tigna directa materie; — przenoś. ułożyć, utworzyć, napisać, commentarios; historia contexta illorum temporum; *b)* związać, z czém połączyć, extrema cum primis; carmen longius (daléj ciągnąć, wysnuć, dalszy ciąg pisać); interrupta (na nowo złączyć).

Contexte, *przysł.* łącznie, w związku.

Contextus, us, *m.* związek, połączenie.

Contioeo, 2. zamilknąć.

Conticesco, ticui, 3. umilknąć, milczéć, właśc. i przenoś. aetas nulla de tuis laudibus.

Contignātio, ōnis, *ż.* spojenie belek; piętro.

Contigno, 1 opatrzyć w belki, spajać.

Contiguus, a, um, dotykający się, blizki, graniczący; 2) którego dosięgnąć można, hunc ubi contiguum missae fore credidit hastae.

Continens, tis, stykający się, sąsiedni, graniczący, blizki, ościenny, cum re albo alicui rei; w odniesieniu do czasu: continentibus diebus (w dniach następnych); timori perpetuo malum ipsum c. fuit (tuż w ślad postępowało); 2) pod względem przestrzeni: ciągły, nieprzerwany, silvae ac paludes; agmen; terra cont. albo samo continens, ląd stały; pod względem czasu: ciągły, labor, impetus, bella, ex continenti, natychmiast; 3) wstrzemięźliwy, umiarkowany, powściągliwy, in aliqua re, albo samo cont.; *rzeczow.* non intemperater concupiscere, quod videas, continentis duci debet; continens causae, grunt sprawy.

Continenter, *przysł.* ciągle, nieustannie, bez przerwy; 2) powściągliwie.

Continentia, ae, *ż.* powściągliwość, wstrzemięźliwość, umiarkowanie, panowanie nad sobą, ograniczenie.

Contineo, tinui, tentum, wiązać, łączyć, pons fluminis oppidum continet; ut singulae trabes singulis saxis interjectis contineantur; — przenoś. artes cognatione quadam inter se continentur; qui ejus hospitio contineretur (związkiem gościnności był z nim połączony); ut non beneficiis mutuis, sed communi odio contineri viderentur (zdawali się być połączeni). 2) utrzymać w całości; bier. utrzymać się, nie uledz zniszczeniu, quum agger altiore aqua contineri non posset; membranae oculorum ut continerentur; — przenoś. utrzymać, zachować w całości, rempu-

blicam, jura, disciplinam; in officio aliquem (utrzymać w posłuszeństwie, w uległości); także: aliquem in fide; se in aliqua re, utrzymać się przy czem, trzymać się czego, ciągle się czem zajmować, in exercitatione, in perennibus suis studiis; 3) wstrzymać, zatrzymać, exercitus, ceteros in armis, merces; *b)* zatrzymać, wstrzymać, spiritum, animam, gradum, incendium; omnes flumina continebant; *c)* trzymać, copias in castris; exercitum castris; milites sub pellibus (trzymać w obozie); suo se loco; ut intra Taurum se contineret (został); szczegól. trzymać w zamknięciu, beluas septis, aliquem angustissime; sese oppido; se intra silvas; se in occulto; także: luctus non muris continetur (wychodzi za obręb murów); stąd contineri aliqua re, być naokoło otoczonym; *d)* powściągać, hamować, vocem, risum, cupiditates, alacritatem, animi aequitate plebem; se in aliqua libidine; stąd c. aliqua re, wstrzymywać od czego; suos a proelio; se ab aliqua re; ab exemplis; vix me contineo, quin- (zaledwie się wstrzymać mogę, żebym-); contineri non posse, quin-; vix contineri, quominus-; naród w posłuszeństwie utrzymać, poskromić, uśmierzyć, Macedones, omnem regionem; 4) zatrzymać w sobie (o żołądku): c. quod recepit; — przenoś. przy sobie zatrzymać, zamilczéć; librum (nie wydać); dicta; 5) w sobie zamykać, obejmować, in se vim caloris; primus liber continet res gestas regum; reliquum spatium mons continet (zajmuje); sagittarii media continebantur acie (znajdowali się, byli); — przenoś. *a)* zamykać, mendum; *b)* stanowić istotę rzeczy, quod rem causamque contineret, stąd bierne. contineri aliqua re, na czém polegać, opierać się.

Contingo, tinxi, tinctum, 3. skropić, zrosić, zlać.

Contingo, tigi, tactum, 3. dotykać, contingunt inter se trabes (stykają się); ut contingant inter se milites; stąd często: graniczyć, sąsiadować, rozciągać się do jakiego miejsca, aliquem locum; — przenoś. zbliżać się, być w styczności, w stosunkach, aliquem propinquitate; aliquem propiore gradu amicitiae; deos propius; Romanos consultatio nihil contingit; 2) przez zbieg okoliczności spotkać, stać się uczestnikiem, poszczęścić się, hic honos huic uni contigit, quod nescio, an nulli, ut-; contigit alicui, ut-, zdarzyło się, iż-: i t. p.; także: mihi fratrique meo destinari praetoribus contigit; 3) dotknąć się, aliquid mento, manu (uchwycić); osculo (ucałować); manum; dextras consulum; stąd contingere ore, albo samo cont. kosztować, pożywać; aliquid ferro, trafić; — przenoś. udzielić; stąd contingi, stać się uczestnikiem, zarazić się, być wciągniętym do spólnictwa, contacti eo scelere, violatione templi, noxā, pristinā i t. p.; *b)* dojść dokąd, dostać się, metam, Italiam, arcem, aures; — przenoś. znaleźć, naturam sui similem.

Continuātio, ōnis, *ż.* ciągłe trwanie, imbrium; powiązanie, następstwo, causarum; verborum (okres).

Continuo, *przysł.* natychmiast, zaraz, bezzwłocznie.

Continuo, 1. wiązać, łączyć, przydawać, przyczyniać, aliquid alicui rei; domos, fundos, agros; verba (łączyć w okresy); w znacz.

bier. stykać się, łączyć się, trwać ciągle; *b)* robić co bez przerwy, iter die ac nocte; opus, saxa trabesque (ciągle rzucać); cont magistratum, urząd jaki w roku następnym dalej piastować, albo inny urząd po skończonym roku otrzymać; cont. alicui magistratum; urząd na rok następny komu przedłużyć.

Continuus, a, um, ciągły, nieprzerwany, nieustanny; ustawiczny, połączony, montes, tecta, translationes; poet. Leucas continua (ze stałym lądem połączona); w odniesieniu do czasu: per duos c. menses (przez dwa miesiące bez przerwy); dies continui quinque (pięć dni wciąż) i t. p. iter, labor, calamitates; incommoda, felicitas.

Contio i pochodzące wyrazy, patrz concio.

Contorqueo, torsi, tortum, 2. kręcić co w koło, obracać, w znacz. właśc. i przenoś. contorquere amnem in alium cursum, zwrócić koryto rzeki w inną stronę; ad remissionem animi (kierować); *b)* ciskać, miotać, machać, brachium; pilum viribus contortum; hasta viribus contorta; telum inter nubila contorsit; spicula; — przenoś. o mowie pod względem mocy i uniesienia: fulmina (verborum) Demosthenis numeris contorta.

Contorte, *przysl.* zawikłanym sposobem, ciemno; silnie.

Contortio, ōnis, *ż.* kręcenie, obracanie, miotanie, machanie, dextrae; zawikłanie, orationis.

Contortŭlus, a, um, nieco zawikłany.

Contortus, a, um, zawikłany, ciemny, res, 2) silny, jędrny, oratio.

Contra, 1) *przysł.* przeciwnie, z przeciwnej strony, contra elata mari Gnosia tellus; — przenoś. *a)* przeciwnie. zaś, inaczej con. atque (ac), quam-; e contra: *b)* c. licere, podawac w kupnie wyższą cenę, podkupywać; consistere, opór stawiać; dicere, sprzeciwiać się; także: oskarżać; c. venire obviam, natrzeć na kogo; II) *przyim.* przeciw, przeciwko, naprzeciw z prz. 4 contra pedites consistere; Britannia contra eas regiones posita; c. aliquem arma ferre; pugnare, contendere i t. p. c. barbaros proficisci; contra aliquem suadere, conjurare; majestatis c. se rei; *b)* przeciw, w sprzeczności z czem, wbrew, c. consuetudinem; contra rationem belli; c. auspicia; c. religionem sacramenti: c. opinionem, c. exspectationem; c. spem; c. naturam; c. legem; c. officium i t. p. contra ea, przeciwnie; czasem się kładzie po wyrazie rządzonym; quos contra, Cic. Or. 10. Italiam contra. Virg. Aen. 1. 13.

Contractio, ōnis, *ż.* ściąganie, skracanie, orationis; bijanie dwóch zgłosek w jedną; marszczenie, frontis; — przenoś. zwątpienie o sobie, smutek, animi; stąd contractiuncula, mały przystęp smutku, ucisk serca, nieśmiałość

Contractus, a, um, ograniczony, ciasny, mały, wązki, introitus contractior; noctes contractiores, krótsze; oratio, krótka; - przenoś. ograniczony, paupertas; odosobniony, samotny, contractus leget.

Contradīco, dixi, dictum, 3. zaprzeczać, mówić przeciw komu, alicui; contradictum est a Marcello, sprzeciwił się.

Contraho, traxi, tractum, 3. ściągać, zbierać, sprowadzać w jedno miejsce, zgromadzać, łączyć, aliquos ad colloquium; szczegól. w znaczeniu wojennem: cohortes

ex regionibus; praefectos in praetorium; undique copias; exercitum, albo impedimenta in unum locum; auxilia Babylonem; copias eo; exercitum, copias, manum, multos equites, dispersos, i t. p. naves, magnam classem. — Przenoś. zrobić, ściągnąć na siebie, negotium (przykrość, kłopot); bellum cum aliquo (dać powód, spowodować, sprowadzić); certamen inter aliquos contrahitur (wszczyna się); aliquid damni, molestias, aes alienum (zaciągać); poenam sibi; invidiam cladem i t. p. inopia contraxerat pestem; virtus plus invidiae quam gloriae contraxit. Stąd: *b*) ścieśnić, skurczyć, skulić, skrócić, zmniejszyć, zmarszczyć, pulmones, membra, collum, frontem, vela (zwinąć); orationem; contractus, skurczony; — przenoś. hamować, ścieśniać, ograniczać, powściągać, appetitus, cupidinem; animum (tracić odwagę); 2) umawiać się, robić z kim układ, rem cum aliquo; res contractae; *b*) nihil cum populo contrahere (nie mieć nic do czynienia).

Contrarie, *przysł.* przeciwnie.

Contrarius, a, um, naprzeciw znajdujący się, ripa; collis adversus huic et contrarius; tigna iis contraria; — przenoś. *a)* przeciwny niezgodny, sprzeczny, contraria virtutum; nihil est tam contrarium rationi; contraria inter se; c. ac, atque; si rex contraria vult; in contrarium mutari; często: ex lub e contrario, przeciwnie, przeciwnym sposobem; *b)* nieprzyjazny, niechętny, szkodliwy, otium maxime c. esse; contrarius alicui; in contrarium verti (wyjść na złe); *c)* wzajemny, contrario ictu uterque transfixus.

Contrectātio, ōnis, *ż.* dotykanie.

Contrecto, 1. dotykać się, brać w rękę, librum manibus; — przenoś. pilnie się czém zajmować, chodzić koło czego, c. mente: studia philosophiae.

Contremisco, tremui, 3. drżéć; 2) — przenoś. lękać się, periculum.

Contremo, tremui, 3. drżéć; 2) — przenoś. chwiać się, lękać się, virtus fidesque; także z 4 przyp. periculum.

Contrĭbuo, tribui, tribūtum; 3. przyłączyć, dodać, wcielić, gentem satrapiae Susianorum; se Aetolis; oppidum sibi eos contribuisse; cum Oscensibus erant contributi; in unam urbem contributi; quae ad condendam Megalopolin contributas essent; 2) znosić, składać.

Contristo, 1. zasmucać, martwić; — przenoś. zaciemniać, zasępiać, coelum pluvio frigore.

Contrītus, a, um, starty, zniszczony, zużyty, powszechnie znany.

Contrōvērsia, ae, *ż.* kłótnia, spór, sprzeczka, sine cont. niezaprzeczenie.

Controversiōsus, a, um, sporny.

Controversor, 1. sprzeczać się, spierać się, de rebus.

Controversus, a, um, sporny, będący przedmiotem sporu.

Contrucīdo, 1. zabijać, mordować, wyciąć w pień, właśc. i przenoś. rempublicam.

Contrūdo, trusi, trusum, 3. wtrącić, wtłoczyć, aliquos in balneas.

Conturbernālis, e, obozujący pod jednym namiotem; towarzyszący naczelnemu wodzowi i z nim mieszkający, in consulatu; w ogóle: towarzysz, kolega.

Conturbenium, ii, *n.* wspólny namiot; stąd: *a)* towarzystwo wojenne, spółmieszkanie, szczególniéj przy wodzu dla obznajmienia się

ze służbą wojskową; *b)* obcowanie, pożycie, związek małżeński mianowicie niewolników, wspólna siedziba źwierząt.

Contueor, tuitus, 2. ze wszystkich stron uważnie przypatrywać się, oculis duobus non uno.

Contuitus, us, *m.* spoglądanie, widok.

Contumacia, ae, *ż.* zuchwalstwo, krnąbrność, upór, obstawanie przy swojém.

Contŭmax, ăcis, uporny, wytrwały, krnąbrny; **contumāciter,** *przysł.* zuchwale, upornie, krnąbrnie.

Contumēlia, ae, obelga, zniewaga, zelżywość, hańba, złe obejście się przez czyny i słowa, c. facere, dicere, pati; c. verborum; — przenoś. uszkodzenie, c. fluctuum naves perferunt.

Contumēliōse, *przysł.* zelżywie, haniebnie, sromotnie.

Contumēliōsus, a, um, zelżywy, znieważający, pełen obelg.

Contumulo, 1. układać w kształt pagórka; pogrzebać.

Contundo, tŭdi, tūsum, 3. tłuc, roztłuc, pobić, rozbić, — przenoś. naruszyć, ubezwładnić, cheragra c. artĭculos; osłabić, zniszczyć, uskromić, animum, audaciam, populos feroces.

Conturbātio, ōnis, *ż.* zamieszanie, nieład; — przenoś. przerażenie, trwoga, niespokojność, conturbatio est metus excutiens cogitationem.

Conturbātus, a, um, pomieszany, zatrwożony, zaniepokojony, oculus conturbatus, naruszone.

Conturbo, 1. zamieszać, zawichrzyć, w nieład wprawić, ordines Romanorum; rempublicam; — przenoś. *a)* trwożyć, niepokoić, animos; *b)* c. rationem albo samo c. być w kłopotach pieniężnych, bankrutować.

Contus, i, *m.* drąg, dzida, pika.

Cōnus, i, *m.* ostrokrąg, wierzchołek szyszaka, gdzie się osadza kita.

Convalesco, valui, 3. wracać do zdrowia, nabierać sił, ex morbo; — przenoś. wzrastać, wzmagać się, brać górę, ignis, flamma; nabierać mocy, brać górę, rozszerzać się, civitas, opinio, fama.

Convallis, is, *ż.* dolina.

Convecto, 1. zwozić, sprowadzać.

Convector, ōris, *m.* towarzysz podróży, żeglugi.

Convĕho, vexi, vectum, 3. zwozić, sprowadzać, frumentum; aes ad aerarium.

Convello, velli, vulsum, 3. wyrywać, odrywać, burzyć, psuć, vectibus infima saxa turris; repagula; munitiones; aliquid ex suis sedibus; e sacrario; signa, chorągwie wyrywać z obozowiska; a stąd: wyruszyć z obozu; — przenoś. podkopywać, wstrząsać, zachwiać, zniszczyć, zburzyć, opinionem, gratiam, rempublicam, auxilia reipublicae; 2) roztrzaskać, rozedrzéć, convulsae naves undis Euroque; przenoś. conv. verbis pectus.

Convĕnae, arum, *m.* zebrani z różnych stron, przybylcy.

Conveniens, tis, zgodny, jednomyślny, amici; stosowny, dobrze leżący, dobrze przystający, toga; — przenoś. stosowny, przydatny, zgodny, cum aliqua re, albo alicui rei; ad aliquid; inter se.

Convenienter, *przysł.* stosownie, zgodnie, cum aliqua re, albo alicui rei; ad aliquid.

Convenientia, ae, *ż.* zgodność.

Convenio, vēni, ventum, 4. I) nieprzech. o ludziach: schodzić

się, zbierać się, zgromadzać się, ex provincia; ad judicium; in concilium; in colloquium; in unum locum; in unum; ad aliquem; ad aliquem defendendum; c. gratulatum: locus, quo conveniretur; quum ad regia principia conveniretur; civitates quae convenirent in id forum (do miasta na prowincyi, gdzie się sądy odbywały); — przenoś. zgadzać się w czém, być jednego zdania, convenire inter se, zgodzić się, ułożyć się między sobą; convenit inter omnes, wszyscy się zgadzają; convenit, jest zgoda; convenire alicui cum aliquo; pogodzić się, położyć koniec sporom, c. de re; często z przyp. 4 i tr. bez., także z ut i tr. łącz. albo samym tryb. łącz.; ze zdaniem względném; także: conv. pax, zgodzono się na pokój; conveniunt conditiones, jest zgoda na warunki; 2) o rzeczach: schodzić się, classis convenit; — przenoś. zbiegać się, multae causae conveniunt unum in locum; zgadzać się, haec tua deliberatio non convenit cum oratione Ligarii; ut Latina eruditio nequaquam cum Graeca conveniret; *b)* przypadać, dobrze leżéć, ad pedem apte; — przenoś. padać, stosować się, odnosić się, in quem ea suspicio convenit; hoc maxime in Alcibiadem convenire videbatur; quod ipsorum moribus conveniat (coby się zgadzało, było odpowiedniém); non hoc convenire Antigoni prudentiae, ut-; stąd convenit, przystoi, z tr. bez. albo z ut. i tr. łącz. II) przech. udać się do kogo, przystąpić, odwiedzać kogo, adversarios ejus convenit; Epaminondam c. *b)* matrimonium c. lub in manum alicujus, pójść za mąż.

Conventicium, ii, *n.* wynagrodzenie za zjawienie się na zgromadzeniach ludu.

Conventiculum, i, *n.* schadzka, miejsce do schadzki.

Conventum, ugoda, umowa, układ.

Conventus, us, *m.* zebranie, zgromadzenie w ogóle; w szczegól. *a)* zgromadzenie obywateli w miasteczkach prowincyonalnych, osadach; *b)* zebranie sądowe po prowincyach; sądy prowincyonalne; stąd powiat, okręg sądowy; miasto okręgowe; 2) = conventum.

Converbĕro, 1. bić, os; karcić, karać, vitia.

Converro, verri, versum, 3. zmiatać, sabulum; — przenoś. zagarnąć, hereditates omnium.

Conversātio, ōnis, *ż.* obcowanie, przestawanie z kim, alicujus.

Conversio, ōnis, *ż.* obracanie, obrót, coeli; stąd: peryodyczny powrót, mensium annorumque; — przenoś. *a)* powtarzanie jakiego słowa na końcu zdań; *b)* peryodyczne zaokrąglenie, orationis, verborum c. albo samo conversio; 2) odmiana, c. et perturbatio rerum.

Converso, 1. obracać, — przenoś. animus se ipsum conversans; zwykle conversor, 1. bawić gdzie, in regia; żyć z kim, alicui albo cum aliquo.

Converto, verti, versum, 3. obracać, se c. albo converti, obracać się, signa convertere, zwracać się do ucieczki; w témże zn.: conversae sunt cohortes; signa conversa inferre, odwróciwszy kierunek natrzéć; terga c. uciekać; vias c. powrócić; 2) w ogóle zwrócić dokąd, posuwać, kierować, zanieść; se c. albo converti, zwrócić się, udać się dokąd, wpaść i t.p. często właśc. i przenoś. mianow. se in albo ad aliquem c. w na-

dziei i zaufaniu do kogo się zwrócić, nadzieję w kim położyć; oculos albo aliquem, ad albo in se, oczy albo uwagę czyją na siebie zwrócić, ściągnąć; także samo c. nie dodając ad se, in se: hominum oculos, albo omnes, albo plebem; ora vulgi; animos; aliquem ad se c. zjednać sobie czyją życzliwość; 3) przemienić, zmienić, nadać inny kierunek, itinere converso; rempublicam c. do nieładu przywieść; conversa subito fortuna est, zmieniło się szczęście; conversae sunt omnium mentes; in aliam naturam convertuntur; — przenoś. przekładać, tłómaczyć, orationes e Graeco; aliqua de Graecis; librum in Latinum; II) nieprzech. zwrócić się, powrócić; — przenoś. obrócić się w co, zwrócić się do czego, wyjść na co, przemienić się, hoc vitium huic uni in bonum convertebat: in superbiam dominationemque; con. ad curam se tuendi.

Convestio, 4. odziewać, corpora;— przenoś. okrywać, otaczać, sol convestit omnia luce; domus convestita lucis.

Convexus, a, um, stromy, spadzisty, vertex c. ad aequora; iter; 2) sklepiony, obłączysty, coelum; pondus (mundi); poet.: foramina terrae; orbis lunae; *rzeczow.* convexum, i, *n.* sklepienie, convexa coeli tueri, supera convexa; in convexo nemorum, w głębi.

Conviciātor, ōris, *m.* rzucający obelgi, potwarca.

Convicior, 1. łajać, łżyć, robić wyrzuty.

Convicium, ii, *n.* krzyk wspólny; stąd kłótnia, głośne upominanie, wyrzut, łajanie, łżenie, obelga, c. dicere, facere alicui, conviciis proscindere łajać, łżyć; conv. aurium, nagana; c. tacitum cogitationis, w myśli.

Convictio, ōnis, *ż.* wspólne przebywanie, pożycie; convictiones domesticae, domownicy, słudzy.

Convictor, ōris, *m.* spółmieszkaniec, spółstołownik.

Convictus, us, *m.* wspólne życie, pożycie; 2) biesiada, uczta.

Convinco, vici, victum, 3. przekonywać kogo o czém, aliquem; aliquem conjurationis; aliquem multis avaritiae criminibus; aliquem in pari peccato, złapać, zastać na uczynku; także z tr. bez. *b*) udowodnić, wykazać, errores Epicuri; avaritiam; poetarum et pictorum portenta (wykazać ich nieprawdziwość); convicta praedia (zaprzeczone komu); ratio et veritas convincit z 4 przyp. i tr. bez.

Convīso, 3. oglądać, zwiedzać.

Convīva, ae, *m.* spółbiesiadnik, gość.

Convīvālis, albo **convīviālis**, e, biesiadniczy, do uczty należący, vasa; oblectamenta.

Convīvātor, ōris, *m.* sprawujący ucztę.

Convīvium, ii, *n.* biesiada, uczta, bankiet; 2) goście zaproszeni na ucztę.

Convīvo, vixi, victum, 3. żyć z kim, mieć z kim zażyłość; 2) biesiadować z kim.

Convīvor, 1. być na wspólnym obiedzie lub uczcie; 2) sprawiać, wydawać ucztę.

Convocātio, onis, *ż.* zwołanie.

Convŏco, 1. zwoływać, powoływać wzywać, aliquos, aliquos ad se; ad concilium; equites undique; aliquos in colloquium; homines in societatem vitae.

Convŏlo, 1. zlatywać się, prędko się zbierać, ad sellas consulum (pośpieszać).

Convolvo, **volvi**, **volūtum**, 3. zwijać, skręcać, na str. biernéj convolvi, zwijać się; 2) toczyć naokoło, se convolvens sol; stąd testudo convoluta omnibus rebus (otoczony).

Convŏmo, 3. opluć.

Convulnero, 1. ranić, hostem jaculis; — przenoś. obrażać, mores et vitam.

Coopĕrio, operui, opertum, 4. pokryć, aliquem lapidibus, ukamienować. — przenoś. coopertus sceleribus, zbrodniarz, coopertus versibus famosis, obsypany paszkwilami.

Cooptātio, ōnis, *ż*. wybór.

Coopto, 1. wybierać, przybrać, in patres; tribunos plebis; magistrum equitum.

Coorior, ortus, 4. powstać, wszczynać się, wybuchnąć, tempestas, bellum, seditio, pugna, ventus; dać się widzieć, wystąpić, in rogationes, ad bellum.

Coos, albo **Cous**, i, tudzież **Cos**, **Co**, *ż*. jedna z wysp Sporadyjskich na morzu Egejskiém; stąd Cous, a, um, odnoszący się do wyspy Koos, vestis; także: Coa, orum, *n*. *rzeczow*. delikatna jedwabna odzież (tunica); gdyż mieszkańcy téj wyspy słynni byli z wyrabiania lekkich cienkich tkanin; *rzeczow*. Coi, orum, *m*. mieszkańcy wyspy Koos.

Copa, ae, *ż*. szynkarka, utrzymująca gospodę.

Cōpae, arum, *ż*. miasto Beocyi; stąd **Copāis**, **ĭdis**, Kopajski, palus, bagno w Beocyi.

Copia, ae, *ż*. majątek, bogactwo, dobry byt, obfitość, mnóstwo, dostatki, zasoby, c. frumenti, c. omnium rerum, c. omnibus circumfluere; o wojsku: zwykle w licz. mn. c. peditum, equitum, pedestres, equestres, armatorum i t. d. także samo copiae, wojsko; o mowie: obfitość, verborum copia, albo samo copia; facultas dicendi et c. albo c. facultasque dicendi, obfitość i łatwość; — przenoś. moc, możność, sposobność, copiam alicujus rei dare, albo facere, podać sposobność; in copia pugnae fiat; copiam alicujus habere, mieć kogo w swej mocy; non est cunctandi copia, nie jest czas do namysłu; modo copia detur, byleby była sposobność; facere alicui consilii sui copiam, dać komu sposobność poradzenia się; dare c. rei, pozwolić co zrobić; 2) Copia, ae, *ż*. bogini obfitości.

Copiŏlae, arum, *ż*. garstka wojska.

Copiōse, *przysł*. obficie, dostatnio, natura c. pastum comparavit; 2) obszernie, wymownie, copiosius disputare.

Copiōsus, a, um, dostatni, obfity, bogaty, zapaśny, argento, agris, aedificiis; 2) ludny, oppidum, 3) obfity w słowa, wymowny, c. ad dicendum; copiosior legendo factus.

Copis, ĭdis, *ż*. miecz perski zakrzywiony.

Copŭla, ae, *ż*. związanie; rzemień do wiązania, sznur, lina; — przenoś. związek, węzeł miłości, przyjaźń, copula talium virorum; quos tenet irrupta copula.

Copulātio, onis, *ż*. powiązanie, połączenie, rerum, verborum.

Copulātus, a, um, połączony, spojony, nihil est copulatius quam morum similitudo bonorum (nic nie ma, coby mogło więcéj posłużyć do połączenia, jak-).

Copŭlo, 1. związać, złączyć, — przenoś. kojarzyć, jednoczyć, pogodzić, societatem cum aliquo se cum inimico; Sophene copulatur Armeniae; utwierdzić; c. concordiam.

Coquo, coxi, coctum, 3. gotować, warzyć, cibaria cocta decem dierum; suszyć, opalać, coquit glebas aestas matutinis solibus; telum solidum robore cocto; do stanu dojrzałości doprowadzać, poma cocta et matura; skwasić, zgnoić, vos Austri coquite horum opsonia; calore omnia cocta et confecta (od ciepła organicznego); — przenoś. trapić, dręczyć, curae coquebant; zamyślać co, rozważać, bellum; consilia secreto.

Coquus, i, *m*. kucharz.

Cor, cordis, *n*. serce; — przenoś. *a)* o osobach, corda aspera, mężowie nieugięci; c. fortissima, mężowie waleczni; *b)* uczucie, umysł, usposobienie umysłowe, forti corde ferre mala; sedato corde; w połącz.: corda animique; cordi est mihi, przypada mi do serca, podoba mi sie; *c)* rozum, rozsądek, instructa sunt mihi in corde consilia; hebeti cognoscere corde; quantum corde perspicio meo; cor habere, lub non habere; *d)* żołądek, morbida vis in cor moestum confluxerat aegris.

Cora, ae, *ż*. miasto w Lacyum.

Corālium, i curalium, ii, *n*. koral.

Coralli, ōrum, *m*. lud w Mezyi niższéj.

Cōram, w obliczu, w obecności, przed, *a) przysł.* coram venire; c. data copia fandi; *b) przyim.* z prz. szóst.: c. frequentissimo legationum conventu; coram populo; Diomedonte c. 2) osobiście, ustnie, sam, c. loqui, adesse, perspicere, cernere, agere, disceptare; se ipse c. offert: cum coram sumus.

Corbis, is, kosz, także: kosz oblężniczy.

Corbīta, ae, *ż*. okręt ładowny, przewozowy.

Corbŭlo, ōnis, *m*. Rzymskie przezwisko.

Corculum, i, *n*. serduszko; przezwisko Scypiona Nazyki.

Corcyra, ae, *ż*. wyspa na morzu Jońskiém, dziś Korfu; stąd Corcyraeus, a, um, Korcyrejski, i Corcyraei, orum, *m*. Korcyrejczycy; 2) C. nigra, wyspa na morzu Illiryjskiém.

Cordātus, a, um, baczny, roztropny.

Cordax, ăcis, *m*. taniec choru dawnéj komedyi u Greków, odznaczający się nieprzyzwoitością; 2) miara wiersza, trochej, — ⏑.

Cordŭba, ae, *ż*. miasto w Hiszpanii betyckiéj: stąd Cordubensis, e. Kordubeński, i Cordubenses, ium, *m*. Kordubeńczycy.

Cordŭēni, ōrum, *m*. mieszkańcy Kordueny, wschodniéj krainy w Armenii nad rzeką Tygris.

Corfinium, ii, *n*. główne miasto Pelignów; stąd Corfiniensis, e, Korfiniński.

Corinthus, i, *ż*. sławne handlowe miasto w Peloponezie; stąd: *a)* Corinthius, um, Koryntski, należący do Koryntu, aes c., mieszanina kruszców, złota, srebra, miedzi; stąd vasa C. albo samo Corinthia; *rzeczow.* Corinthii, orum, mieszkańcy Koryntu; *b)* Corinthiacus, a, um, Koryntski, sinus.

Coriŏli, orum, *m*. miasto Wolsków w Lacyum; stąd Coriolanus, a, um, Koryolański, także jako przezwisko Kajusza Marcyusza, i Coriolani, orum, Koryolańczycy.

Corium, ii, *n*. skóra, kora, łupina.

Cornēlius, ii, *m*. nazwisko szeroko rozgałęzionego Rzymskiego rodu; *przym.* Cornelius, a, um, do Korneliusza należący, stąd Forum Cornelium albo Cornelii, od Korneliusza Sulli założone miasto Lin-

gonów w Galii Cyspadańskiéj; stąd Cornelianus, a, um, Korneliański, patrz castrum.

Cornĕŏlus, a, um, rogowy; podobny do rogu.

1. **Corneus**, a, um, (od cornu), rogowy, rostrum; — przenoś. twardy, nieczuły.

2. **Corneus**, a, um (od cornus) dereniowy, virgulta, arcus.

Cornĭcen, cĭnis, *m*. trębacz; 2) Cornicen i Cornicinus, nazwisko rodu Oppiuszów.

Cornīcŭla, ae, *ż*. mała wrona.

Cornicŭlum, i, *n*. rożek; ozdoba szyszaka, którą dowódzca obdarzał żołnierzy.

Cornicŭlum, i, *n*. miasto Latynów; stąd **Corniculānus**, a, um, z Kornikulum.

Cornĭger, ĕra, ĕrum, rogaty.

Cornipes, pĕdis, rogonogi, equus; Faunus.

Cornix, icis, *ż*. wrona; *przysł.* cornicum oculos configere, chytrego, przezornego oszukać; także: cornici oculum.

Cornu, us, *n*. i cornus, us, *m*. róg u źwierząt; Cornu Copiae, pomiędzy gwiazdy przeniesiony róg kozy Amaltei, z którego miał wypływać nektar, stąd obraz żyzności i obfitości; obraz burzliwości, przymiot bożków rzecznych; godło siły, przymiot Bachusa; godło mężnego oporu i w ogóle męztwa, tollere cornua in aliquem (śmiało nacierać na kogo); cornua sumere: obvertere alicui; cornua addere alicui, dodać odwagi. ośmielić, natchnąć meztwem; *b)* kopyto, dziób u ptaków; *c)* rzeczy z rogu zrobione, vulcanum in cornu gerere (ogień w latarni nosić); narzędzie dęte muzyczne z rogu wyrobione, perstringis aures murmure cornuum; róg dolny fletu frygijskiego, i sam flet; łuk z rogu, curvavit flexile cornu; naczynie do oliwy; lejek z rogu; przedmioty kształt rogu mające, mianow. cornua lunae, rogi księżyca; nova reparat c. Phoebe; fluminis, ramiona, odnogi rzeki; terrae, przylądki; skrzydła wojska, c. dextrum, sinistrum; aequitatum in cornibus locare; końce jakiego miejsca, assidebat in cornu tribunalis; ozdoba hełmu wznosząca się nakształt rogu, cornua cristae; alterum cornu galeae; koniec drąga żaglowego, stąd cornua obvertere, wylądować; szczyt góry, cornua Parnassi; koniec walca, na którym się zwijały księgi.

Cornum, i, *n*. dereń, owoc dereniowy; 2)=cornus, dereń drzewo.

Cornus, us, *m*. patrz cornu.

Cornus, i, *ż*. dereń drzewo; *b)* pocisk z drzewa dereniowego.

Corollārium, ii, *n*. wieniec ze srebra lub innego kruszcu, który dawano aktorom odznaczającym się na teatrze; później w miejsce tego podarunku dawano pieniądze odpowiedniéj wartości; stąd wszelki dar albo naddatek do zasłużonéj nagrody lub zapłaty.

Corōna, ae, *ż*. wieniec, korona, sub corona vendere, sprzedawać jeńców, jak niewolników, których przy sprzedaży wieńczono; alicui Delphica lauro cingere coronam (o sławie poetyckiéj); alicui nectere coronam, upleść komu wieniec chwały (uwielbiać, chwalić); wieniec jako nagroda, którą dawano wojownikom, zobacz wyrazy: triumphalis, civica, muralis, navalis, classica, obsidionalis; wojsko oblężnicze; oblężenie, opasanie, urbem, muros i t. p.; coronā cingere, circumdare, oppugnare; coronā vallum defendere; w o-

góle: gromada ludzi, zgromadzenie, koło towarzyskie, vulgi stante corona; gwiazdozbiór, wieniec Aryadny, stąd Gnossia stella Coronae i Cressa Corona.

Coronaeus, patrz Coronea.

Coronārius, a, um, do wieńca należący; aurum, złoto czyli pieniądze, które mieszkańcy prowincyi składali na wieniec złoty dla wodza mającego odprawiać tryumf.

Corōne, es, *ż.* miasto w Messenii.

Coronēa, ae, *ż.* miasto w Beocyi, stąd: *a)* Coronaeus, a um, Koronejski i Coronaei, orum, *m.* Koronejczycy; *b)* Coronensis, e, Koroneński.

Corōnēus, i, *m.* król Focydy, ojciec Korony zamienionéj w wronę.

Corōnis, idis, *ż.* córka Flegiasa Tessalczyka, matka Eskulapa, który stąd nazywa się Coronides, ae, *m.*

Corōno, 1. uwieńczać, coronari Olympia, otrzymać wieniec na igrzyskach olimpijskich; ozdabiać wieńcem i pełno nalewać, cratera, vina, magnum cratera corona induit implevitque mero; otaczać, obwodzić, opasać, omnem abitum custode.

Corpŏreus, a, um, do ciała należący, mający ciało, mięsisty.

Corpus, ŏris, *n.* ciało źwierzęce w przeciwności do animus; postawa, budowa ludzi, homo maximi corporis; fuit corpore exiguo, magno corpore; osoba: delecta virum corpora; fidissima corpora; natorum; vile atque infame c.; c. invictum, captivum, liberum i t. p. Stąd: *a*) część mięsista w ciele źwierzęcém, ossa subjecta corpori; c. subducere, amittere, schudnąć; c. facere, utyć; *b*) o ciałach nieżyjących, zwłokach: c. mortui; c. Ptolomaei, Darii i t. p.; *c*) członki rodne; — przenoś. 2) połączenie wielu ludzi, społeczność, cech, gromada, gmina, oddział wojska, non modo partes, sed corpus reipublicae; c. civitatis; Sabini sui corporis regem creari volebant; unus de corpore militum; 3) rzeczy nieżywotnych zbiór, massa, corpore in uno; individua corpora (atomy); magnarum navium corpora; omnis juris Romani corpus.

Corpuscŭlum, i, *n.* ciałeczko.

Corrādo, rasi, rasum, 3. zagarnąć, zebrać, pecuniam.

Correctio, ōnis, *ż.* poprawa, sprostowanie.

Corrector, ōris, *m.* poprawiacz, morum dissolutorum, legum, civitatis i samo corr. 2) Correctores provinciarum, byli urzędnicy rzymscy pod cesarzami posyłani do prowincyi dla dozorowania; stąd correctura, ae, *ż.* ich urząd.

Corrēpo, repsi, reptum, 3 wlazić, wciskać się, in oncrariam navem; — przenoś. in dumeta Stoicorum, wdać się w przedmioty Stoików, trudne do rozwiązania.

Correpte, *przysł.* skróconym sposobem, krótko.

Correptio, ōnis, *ż.* skrócenie.

Corrigia, ae, *ż.* rzemyk u obuwia.

Corrigo, rexi, rectum, 3. sprostować rzecz skrzywioną, aegre correctus cursus (classis); — przenoś. poprawić, naprawić, sprostować, do porządku przyprowadzić, mores civitatis, sententiam alicujus; aliquem ad frugem.

Corripio, ripui, reptum, 3. porwać, pochwycić, złapać, zabrać, res suas, saxa manibus, arcum manu, arma; złupić, zrabować, zagrabić, effigiem, pecunias vectigalia; corpus e somno e stratis (spiesznie się zerwać); se c. (prędko się podnieść); poet. viam i gradum (przy-

śpieszyc); spatia i campum (śpiesznie przejść, przejechać); zmniejszyć, skrócić, impensas, verba; syllaba correpta; 2) strofować, karcić, łająć, ganić, aliquem convicio; przyciągnąć, omnium partes c. atque amplecti; ogarnąć, flamma corripuit tabulas; corripere igni casas; o słabościach, cierpieniach: często na str. bier. corripi dolore, być dotkniętym boleścią, morbo, zachorować; morte subita, umrzéć nagle; o namiętnościach: opanować, zająć, unieść, correptus cupidine fratris; militia, imagine eximiae formae.

Corrobŏro, 1. wzmacniać, pokrzepiać, militem opere assiduo; aetas corroborata, wiek dojrzały, męzki; virtus corroborata, mocno utwierdzona.

Corrōdo, rosi, rosum, 3. pogryźć.

Corrŏgo, 1. dostać czego za pomocą prośby, wyżebrać.

Corrūgo, 1. zmarszczyć, nares, zakrzywić nos, wstręt, obrzydzenie pokazać.

Corrumpo, rūpi, ruptum, 3. właśc. rozrywać, stąd zepsuć, niezdatném do użycia zrobić, uszkodzić, frumentum, hordeum, alimenta, aquam, coria; oculos lacrimis; pulchritudo formae sorte corrupta; corpus nulla tabe corruptum; stąd żyjące istoty wycieńczyć, osłabić, wychudzić, na str. bier. podupaść, być wycieńczonym, schudnąć, corrupti equi macie; corruptos nuper viderat boves; także: zniszczyć co, zrujnować, res familiares. Stąd: *a)* sfałszować, przekręcić, zmniejszyć, nadwerężyć, literas publicas, alicujus nomen; famam rerum gestarum; zepsuć, zgorszyć, mores; przekupić, do złego nakłonić, c. largitione, pecunia, donis, albo samo corrump.; *b)* pozbawić się czego, zniweczyć, magnas opportunitates, gratiam; quodcunque addebatur subsidio, id corruptum timore fugientium.

Corruo, rui, 3. upadać, runąć, aedes; corruit obrutus telis; — przenoś. upadać, ze szczętem zginąć, przepaść, bankrutować, Lacedaemoniorum opes c.; explicata Carneadis sententia, Antiochi ista corruent (zdanie, systemat upadnie); 2) wpaść na kogo, uderzyć, zetrzeć się, velut rostris inter se corruerent (accipitres).

Corrupte, *przysł.* mylnie, błędnie, judicare.

Corruptēla, ae, *ż.* zepsucie, przekupstwo, zwodzenie.

Corruptio, ōnis, *ż.* zepsucie, skażenie, totius corporis, opinionum.

Corruptor, oris, *m.* skaziciel, zwodziciel, zgorszyciel, przekupujący.

Corruptrix, īcis, *ż.* zwodzicielka, gorszycielka.

Corruptus, a, um, zepsuty, uszkodzony, iter factum corruptius imbri; 2) skażony, quis corruptus, quis perditus inveniri potest, qui-.

Corsi, orum, *m.* mieszkańcy wyspy zwanéj Corsica, ae, *ż.* na morzu Śródziemném; stąd Corsus, a, um, i Corsicus, a, um, Korsykański.

Cortex, ĭcis, *m.* czasem *ż.* u poet., kora, skóra, łupina; 2) drzewo korkowe, levior cortice, płochy; przysłowie: nare sine cortice, nic potrzebować pomocy.

Cortīna, ae, *ż.* kocieł; 2) trójnóg kapłanki Apollina.

Cortona, ae, *ż.* miasto w Etruryi; stąd Cortonensis, e, Kortoneński, i Cortonenses, ium, *m.* Kortończycy.

Corus, patrz Caurus.

Corusco, 1. *a)* przech. szybko poruszać, miotać, machać, wywijać, linguas (o wężach); hastam, telum,

ferrum; *b)* nieprzech. szybko się ruszać ze drganiem, trząść się, coruscant apes pennis; — przenoś. lśnić się, migotać, drżący blask rzucać, fulgore coruscant.

Coruscus, a, um, chwiejący się, szybko ruszający się, drgający, silvae; lśniący, błyszczący, migocący się, ferro, auroque.

Corvus, i, *m.* kruk, przysłowie: in cruce pascere corvos, być powieszonym; 2) hak żelazny do zatrzymywania okrętów w czasie bitwy, ad implicanda navigia validis asseribus corvos illigaverant; 3) Corvus, i, *m.* przezwisko rodu Valeria.

Corybas, antis, *m.* kapłan Cybeli, zwykle w licz. mn. stąd Corybantius, a, um, Korybantski.

Corycius, a, um, 1) należący do groty Koryckiéj przy Parnasie; stąd Corycides nymphae, córki Flistusa; 2) patrz Corycos.

Corycos, albo -us, i, *m.* miasto portowe w Cylicyi, w blizkości którego skałami otoczona dolina z grotą; stąd Corycius, a, um, Korycki, specus, nemus; crocum (szafran z owéj doliny); w ogóle: pochodzący z Cylicyi, senex; 2) przylądek w Jonii z portem tegoż nazw. 3) miasto w Pamfilii.

Corylētum, i, *n.* miejsce zarosłe leszczyną.

Corylus, i, *ż.* leszczyna.

Corymbĭfer, a, um, bluszczem uwieńczony.

Corymbus, i, *m.* grono bluszczowe lub podobnych bluszczowi krzaków.

Corythus, i, 1) *ż.* miasto w Etruryi, nazwane późniéj Cortona. 2) *m.* założyciel tego miasta.

Corytus, i, *m.* kołczan, sajdak.

Cos, cōtis, *ż.* wszelki kamień twardy, głaz, krzemień; w licz. mn. skały; 2) osełka do ostrzenia; — przenoś. c. fortitudinis iracundia, gniew zaostrza odwagę.

Cos, **Co**, patrz Coos.

Cos, skrócone, zamiast Consul.

Cosa, albo **Cossa**, ae, *ż.* i Cossae, arum, *ż.* miasto i port w Etruryi; stąd Cosanus, a, um, Kozański, in Cosano, w Kozańskiém, i Cosani, orum, *m.* Kozanowie 2)=Compsa, miasto w Lukanii.

Cosconius, ii, *m.* imię rzymskiéj familii.

Cosmoe, orum, urząd u Kreteńczyków, składający się z dziesięciu członków.

Coss, skróc. zamiast Consules.

Cossa, patrz Cosa.

Cossaei, orum, *m.* lud w Suzyanie.

Cossўra i **Cossūra**, ae, *ż.* wyspa między Sycylią i Afryką.

Costa, ae, *ż.* żebro; — przenoś. bok, ściana, aheni.

Costum, i, *n.* i Costus, i, *ż.* krzew indyjski, z którego korzeni wydobywano maść kosztowną.

Cosura i **Cosyra**, patrz Cossyra.

Cothon, ōnis, *m.* port przy Adrumecie w Byzacenie.

Cothurnātus, a, um, ubrany w koturn; tragiczny, wzniosły

Cothurnus, i, *m.* obuwie używane od myśliwych i aktorów tragicznych; stąd: *b)* tragedya, styl górny, hunc socci cepere pedem grandesque cothurni; carmina digna Sophocleo cothurno.

Cotid-, patrz quotid-.

Cotoneus, i -ius, patrz Cydonia.

Cotta, ae, *m.* przezwisko rodu Aurelia.

Cottius, ii, *m.* imię dwóch królów panujących w Alpach Kottyckich, ojca i syna, za czasów Augusta; stąd Cottianus, a, um, Kocyański, Alpes Cottiae, Cottianae, patrz Alpes.

Coturnix, icis, *ż.* przepiórka.

Cotys, yos, i Cotus, i *m.* imię Trackich królów.

Cotytto, us, *ż.* bogini rozwiązłości i bezwstydu, na której cześć obchodzono uroczystość Cottytia, ōrum, *n.*

Cous, patrz Coos.

Coxa, ae, *ż.* biodro.

Crabra aqua albo **Crabra**, ae, rzeczka biorąca początek pod Tuskulum, wpadająca do Tybru.

Crabro, onis, *m.* szerszeń; przysłowie: crabrones irritare, drażnić rozgniewanych; olcju do ognia przylewać.

Cragus, i, *m.* góra w Licyi

Crambē, ēs, *ż.* kapusta.

Cranii, ōrum, *m.* miasto na wyspie Cefalenii i jego mieszkańcy.

Cranon (Crannon), ōnis, *ż.* miasto w Tessalii; stąd **Crānōnius**, a, um, Kranoński.

Crantor, ōris, *m.* giermek Peleuśa; 2) filozof dawnój szkoły akademickiéj.

Crapula, ae, *ż.* zbytek w użyciu mocnego napoju, podchmielenie; szum w głowie od upicia się.

Cras, *przysł.* jutro, w ogól. u poet. w przyszłości.

Crasse, *przysł.* gęsto, grubo; — przenoś. niezgrabnie

Crassesco, 3. grubiéć, gęstniéć, tyć.

Crassitūdo, inis, *ż.* grubość, gęstość, aëris, parietum; digiti pollicis crassitudine.

Crassus, a, um, gruby, gęsty, tłusty, aër, nebula, coelum, tenebrae; filum, toga; ager, terga; — przenoś. crassa Minerva agere, mówić nieudolnie.

Crassus, i, *m.* przezwisko familii Licinia; stąd Crassianus, a, um, Krassyański, do Krassusa należący.

Crastinus, a, um, jutrzejszy; 2) przyszły, in crastinum.

Crataeis, idis, *ż.* matka Scylli

Crater, ēris, *m.* i cratera, ae, *ż.* naczynie do mieszania wina z wodą; także naczynie na oliwę; — przenoś. otwór wulkaniczny. 2) Crater; *a)* odnoga przy Bajach (Bajae); *b)* gwiazdozbiór.

Cratērus, i -os, i, *m.* wódz Aleksandra W. 2) sławny lekarz za czasów Cycerona.

Crātes, is, *ż.* wszelka rzecz spleciona, krata, kosz, płot; faszyna; — przenoś. dla podobieństwa c. favorum, susz pszczelny; c. spinae, grzbiet, pacierz, c. pectoris.

Crathis, idis, *ż.* rzeka między Lukanią i Brucyum.

Cratinus, i, *m.* grecki pisarz dawnéj komedyi.

Creatio, ōnis, *ż.* tworzenie, wybieranie na urząd.

Creator, ōris, *m.* stwórca, sprawca.

Creatrix, icis, *ż.* matka, sprawczyni, tworzycielka.

Crēber, bra, brum: 1) w przestrzeni: gęsty, liczny, lucus crebro salicto oppletus; aedificia creberrima; — przenoś. bogaty, obfity, fama et opibus; 2) w czasie: częsty, literas mittere crebriores; u poet. crebra = crebro; — przenoś. o tym, który co często robi, Africus creber procellis (często burze sprawiający); creber pulsat (często puka); in eo creber fuisti (często mówiłeś).

Crebresco (crebesco), crebrui (crebui); 3. częstém się stawać, wzmagać się, rozszerzać się, fama, sermo, horror.

Crebrītas, ātis, *ż.* gęstość; — przenoś. mnogość, periculorum; 2) częstość, często powtarzanie, literarum.

Crebro, *przysł.* często.

Credibilis, e, do uwierzenia podobny, credibile dictu.

Credibiliter, *przysł.* wiarogodnie.
Creditor, ōris, *m.* wierzyciel.
Credo, credidi, creditum, 3. powierzyć, poruczyć, alicui aliquid; aliquem albo se alicui; se suaque alicui; aliquem fidei potestatique alicujus; pożyczać co komu, alicui pecuniam; populis; pecuniae albo res creditae, albo creditum, pożyczka; *b)* położyć w kim zaufanie, zaufać, polegać na czém albo na kim, nadzieję pokładać, alicui; virtuti alicujus; fortunae; oculis suis; wierzyć, dawać wiarę temu, co kto utrzymuje, mówi, Thucididi credo; alicui de aliqua re; crede mihi, albo mihi crede (uroczyste zapewnienie), wierzaj mi; credor, wierzą mi; creditus, któremu wierzą. Cassandra non credita Teucris; mniemać, utrzymywać, sądzić, z 4 przyp. i tryb. bez., tutos fore creditis illos; bier. z 1 przyp. i tr. bez. creditur esse genitus de semine Jovis: crederes, myślałbyś, mniemałby kto; credo wtrącone nawiasowo: mniemam, myślę, zapewne, zdaje się, attigit quoque poeticen, credo, ne ejus expers esset suavitatis.
Credulitas, ātis, *ż.* łatwowierność.
Credulus, a, um, łatwowierny, auditor; 2) łatwo znajdujący wiarę, fama.
Creměra, ae, *ż.* rzeka w Etruryi.
Cremo, 1. palić, corpus, tecta; spalić na ofiarę, spolia hostiam Jovi victori.
Cremōna, ae, *ż.* miasto w wyższéj Italii; stąd Cremonensis, e, Kremoneński.
Cremōnis jugum, część Alp.
Cremor, ōris, *m.* sok wyciśnięty z jakiéj rzeczy.
Creo, 1. tworzyć, wydawać, rodzić, stąd creatus, urodzony; *rzeczow.* potomek, syn, dziecię; — przenoś. wybierać na urząd, reges, consules, dictatorem, tribunos plebis, praetores, imperatorem, principem; aliquem Augustum; — przenoś. zrządzić komu co, narazić na co, przyczynić się do czego, alicui periculum, errorem, odium, seditionem.
Creo i Creon, ontis, *m.* król Koryntu, ojciec Kreuzy.
Crěpĭda, ae, *ż.* obuwie, pantofle.
Crepidātus, a, um, noszący pantofle.
Crepĭdo, ĭnis, *ż.* grunt, podstawa, podmurowanie, obelisci; — przenoś zasada, podstawa, omnia tanquam crepidine quadam sustinentur; 2) brzeg wyniesiony, grobla urbis crepidines; c. portus; crepido saxi (z kamienia); c. magnae molis; altera c.
Crepĭto, 1. trzaskać, szczękać, grzechotać, łoskot wydawać, kiekotać.
Crepĭtus, us, *m.* trzask, szczęk, gruchotanie, łoskot.
Crepo, crepui, crepĭtum, 1. trzaskać, szczękać, gruchotać, remi crepuere; 2) przech. crepare lactos sonos manibus, radośne oklaski wydawać; — przenoś. głośno o czém mówić, chełpić się, cr. post vina gravem militiam aut pauperiem; si quid veri crepat; crepat, ut- tolerarit. Lucr. II 1167.
Crepundia, orum, *n.* brzękliwe narzędzia muzyczne; brzękadło do zabawy dla dzieci.
Crepuscŭlum, i, *n.* brzask, świt zmierzch.
Cres, Crētis, *m.* Kreteńczyk, *przym.* Kreteński; w licz. mn. **Crētes**, Kreteńczykowie sławni łucznicy. Stąd: *a)* Cressa, ae, *ż.* Kreteńska, albo *rzeczow.* mieszkanka Krety (Aryadna i Aeropa); *b)* Cresius, a, um, Kreteński; *c)* Creta, ae, i Crētē, es, *ż.* wyspa na morzu

Srodziemném; *d)* Cretaeus, a, um, Kretejski, *e)* Cretensis, e, Kreteński i Cretenses, ium, *m.* Kreteńczycy; *f)* Creticus, a, um, Kretycki; *rzeczow.* przezwisko Metella; *g)* Cretis, idis, Kretycki.

Cresco, crevi, cretum, 3. rosnąć, wychodzić na wierzch, wyrastać, stąd cretus, pochodzący od kogo, urodzony, creti Alconore; Trojano a sanguine; przemienić się w co, stać się czém, crines in frondem; — przenoś. pomnażać się, wzrastać, wzmagać się, Liger ex nivibus creverat; crescentes morbos; crescentibus annis; mihi crev. amici; crescit annona, inopia omnium; malum, odium; amicitia eorum; fama hostium; crescunt Atheniensium opes, hostium opes animique; crescit alicui albo alicujus animus, audacia, ardor animorum; stąd poet. samo crescere, nabierać odwagi; o osobach: wzmagać się w czém, nabierać znaczenia, powagi; non minus dignitate, quam gratia fortunaque, virtutum laude, quum fama tum opibus; albo przez co, jakiemi środkami, przy jakiéj pomocy wznieść się, przyjść do znaczenia, labore atque justitia; populi Romani opibus, in tantas opes; ex aliquo; per aliquem; także: crescendi occasio.

Creta, i pochodzące od niego patrz Cres.

Crēta, ae, gatunek ziemi glinkowatéj białéj, kreda, używana do bielenia i pieczętowania z jakąś przyprawą; także do naznaczania wypadków szczęśliwych, creta an carbone notandi.

Cretaeus, a, um, patrz Cres.

Cretātus, a, um, kredą pobielony; cretata ambitio, ubieganie się o urząd, patrz Candidatus.

Cretensis i Creticus, patrz Cres.

Crētio, ōnis, *ż.* (od cernere za decernere) formalne oświadczenie swéj woli względem przyjęcia spadku.

Cretis, patrz Cres.

Cretŭla, ae, kredka do pieczętowania.

Cretus, a, um, *imiesł.* od cerno i od cresco.

Creūsa, ae, *ż.* córka Kreonta króla Koryntu, żona Jazona; 2) córka Pryama, żona Eneasza; 3) miasto w Beocyi.

Crĭbrum, i, *n.* sito, przetak.

Crimen, ĭnis, *n.* *a)* badanie sądowe, in cr. vocare, oskarżyć, obwinić; in cr vocari, być obwinionym, oskarżonym; *b)* oskarżenie, zarzut, auctor criminis; crimina adversariorum; hoc crimine absens proditionis damnatus est, (skutkiem tego oskarżenia); facere sibi albo afferre albo subire cr. (ściągać na siebie zarzut); dare alicui aliquid crimini (robić komu zarzut); esse crimini (być winą, być powodem do winy); hoc crimine compellari (z powodu tego zarzutu być powołanym do odpowiedzi, do usprawiedliwienia się); invidiae crimine accusari; Pario crimine est accusatus (obwiniono go, że wyspy Paros nie chciał zdobyć); cr. propulsare, defendere, diluere (zbijać, oddalać, usuwać zarzuty); eris crimen posteritatis (będziesz przedmiotem zarzutu dla potomności, potomność obwiniać cię będzie); propulsare crimen conjurationis; *c)* wszelkie przewinienie, przekroczenie, przestępstwo, fictis criminibus; hoc crimine argui; powód do złego, se causam clamat crimenque caputque malorum; crimina belli; przedmiot przewinienia, impressā signat sua crimina gemmā.

Criminātio, ōnis, *ż.* obwinianie, oskarżanie, zarzucanie zbrodni.

Crimĭnor, 1. obwiniać o przestępstwo, oskarżać kogo, obmawiać, osławiać, potwarzać, aliquem apud aliquem; aliquem albo samo crim.; także criminari w znaczeniu bier.: być obwinionym; 2) zarzucać co, robić zarzuty, aliquid albo z 4 prz. i tryb. bezok.; aliquid apud aliquem.

Crimĭnōse, *przysł.* z zarzutami, osławiając, potwarzając.

Crimĭnōsus, a, um, pełen zarzutów, potwarzy, złośliwy, uszczypliwy, in aliquem albo alicui.

Crimissus, i, *m.* rzeka w Sycylii.

Crinālis, e, do włosów należący, nakształt włosów.

Crinis, is, *m.* włos; — przenoś. ogon komety, crinem argentea sidera ducunt.

Crinītus, a, um, włosisty, długowłosy; — przenoś. stella cr., kometa; cr. galea triplici jubā, przyłbica z trzema kitami; 2) Crinitus, i, *m.* przezwisko cesarza Trajana.

Crispĭsulcans, tis, wężykowaty, wężykiem wijący się, fulmen.

Crispo, 1. kędzierzawić; 2) wywijać, miotać, hastile manu.

Crispus, a, um, kędzierzawy; 2) Crispus, i, *m.* rzymskie przezwisko.

Crista, ae, *ż,* grzebień albo czub u ptaków; kita u szyszaka.

Cristātus, a, um, czubaty, aves; mający kitę, galea; Achilles.

Crithōte, es, *ż.* miasto na półwyspie Trackim.

Criticus, i, *m.* krytyk, wyrokujący o dziełach mianowicie piśmiennych.

Crŏceus, i crocinus, a, um, szafranowy, mający kolor szafranu.

Crocodīlus, i, *m.* krokodyl.

Crocōta, ae, *ż.* suknia kobiet od uroczystości koloru szafranowego

Crocum, i, *n.* i crocus, i, *m.* szafran; 2) kolor szafranowy; 3) Crocus, i, *m.* młodzieniec w krzew szafranu zamieniony.

Croesus, i, *m.* król Lidyi; w ogóle bogacz.

Crommyuacris, ĭdis, *ż.* przylądek na wyspie Cyprze.

Cromyon, ōnis, *ż.* miasteczko w Megarydzie.

Crotălum, i, *n.* brzękadło, talerzyki, w które uderzając pląsano.

Croto (Croton), ōnis, także Crotona ae, *ż.* miasto w Brucyum; stąd: *a)* Crotoniātes, ae, *m.* mieszkaniec Krotony; *b)* Crotoniensis, e, Krotoński z Krotony i Crotonienses, ium, *m.* Krotończycy.

Crotōpiădes, ae, *m.* potomek Krotopa króla Argiwów, którego córka Psamathe była matką Linusa, stąd Linus Crotopiades.

Cruciābĭlis, e, pełen udręczeń, trapiący, okrutny.

Cruciabilĭter, *przysł.* okrutnie.

Cruciāmentum, i, *n.* męczarnia, udręczenie.

Cruciātus, us, *m.* męka, trapienie, summus, ostatnia kara, najsroższa męka.

Crucio, 1. męczyć, trapić, dręczyć, właś. i przenoś.

Crudēlis, e, ostry, surowy, okrutny, homo, mulier; *b)* z okrucieństwem wykonany, okropny, sententia, poena, facinus, scelus, bellum, dominatio; *c)* dla okrucieństwa znienawidzony, nomen tyranni; *d)* gwałtowny, amor; *e)* żałosny, funus.

Crudēlĭtas ātis, *ż.* srogość, okrucieństwo, barbarzyństwo, nieludzkość, erga nobiles, in supplicio.

Crudēlĭter, *przysł.* okrutnie, nielitościwie; se gerere; bardzo mocno, gwałtownie, crudelius amare.

Crudesco, crudui, 3. jątrzyć się, pogorszać się, ira, morbus, seditio.

Cruditas, ātis, *ż.* przeładowanie żołądka, niestrawność.

Crūdus, a, um, krwawy, pełen krwi, surowy, niestrawiony, nietrawiący; o owocach: niedojrzały, poma; stąd o ludziach: za młody, niedojrzały, puella; świeży, zielony, niezwiędły, palmes; stąd senectus cruda, czerstwa; nieobrobiony, solum; okrutny, straszny, dziki, pater, ensis, bellum.

Cruente, *przysł.* krwawo, okrutnie.

Cruento, 1. skrwawić, zakrwawić, manum, gladium; — przenoś. rempublicam.

Cruentus, a, um, krwawy, skrwawiony, poet. gaudens Bellona cruentis (rozlewem krwi); — przenoś. czerwony, myrta; okrutny, krwi chciwy, hostis, ira, Achilles; krwawy, nieszczesny, victoria, annus.

Cruměna, ae, *ż.* worek na pieniądze; 2) pieniądze, deficiente crumena.

Cruor, ŏris, *m.* krew ciekąca z ciała, lupus avidus cruoris; — przenoś. rozlew krwi, rzeź, mordy, parare se cruori humano.

Crus, crūris, *n.* goleń.

Crusta, ae, *ż.* skorupka, skórka (na chlebie), powłoka; 2) płaskorzeźba na naczyniach.

Crustŭlum, i, *n.* ciasteczko, łakocie, blandi doctores dant crustula pueris.

Crustum, i, kawałek chleba, ciasta i t. p.

Crustuměria, ae, *ż.* albo crustumerium, ii, *n.* albo Crustumerii, orum, *m.* dawne miasto Sabinów; stąd: *a)* Crustuminus, a, um, Krustumiński; in Crustuminum, do Krustumińskiéj okolicy, i Crustumini, orum, *m.* Krustuminowie; *b)* Crustumius, a, um, Krustumski.

Crux, crŭcis, *ż.* krzyż, aliquem in crucem tollere, albo cruci (in crucem, in cruce) suffigere, albo cruci affigere, ukrzyżować; — przenoś. męczarnia, udręczenie, zmartwienie.

Crystallīnus, a, um, kryształowy

Crystallum, i, *n.* i, crystallus, i, *ż.* kryształ.

Ctesiphon, ōntis, *ż.* miasto nad Tygrem.

Cubiculāris, e, i cubicularius, a, um, do pokoju należący; *rzeczow.* cubicularius, ii, *m.* służący pokojowy.

Cubicŭlum, i, *n.* pokój, mianowicie sypialny.

Cubile, is, *n.* legowisko, łoże; poet. solis Hesperium cubile, zachód słońca; avaritiae c, widoczne ślady łakomstwa.

Cubītal, ālis, *n.* poduszka dla podparcia rąk.

Cubitālis, e, tyczący się łokcia łokciowy.

Cubĭto, 1. legać.

Cubĭtum, i, *n.* i cubitus, i, łokieć u ręki, łokieć miara.

Cubo, cubui, rzadko cubavi, cubĭtum, 1. leżéć, in lectica; argenteis lectis; leżéć u stołu, alicui, super albo infra aliquem albo samo cubare; spać, cub. in lecto, albo samo cubare; cubitum ire, iść spać; leżéć, być chorym, pueri menses jam quinque cubantis; poet. mieszkać, bawić gdzie; — przenoś. zniżać się, opadać, osiadać, Usticae cubantis; unda freti cubat.

Cubus, i, *m.* kostka; sześcian liczebny, iloczyn z liczby wziętéj trzy razy za czynnik.

Cucūlus, albo cucŭlus, i, *m.* kukułka; także wyraz nagany, obelgi: leniwy, głupi.

Cucŭmis, is, albo ĕris, *m.* ogórek.

Cucurbĭta, ae, *ż.* dynia; 2) bańka do stawiania na ciele.

Cūdo, cudi, cusum 3. kuć, tłuc; przysłowie: isthaec, in me cudetur faba, na mnie się skrupi; ja za to odpokutuję; cudere nummos, argentum, wybijać pieniądze.

Cuicuimŏdi, jakimkolwiek sposobem, badź co bądź, c. es; c. sunt.

Cujas, ātis, skąd rodem.

Cujus, a, um; 1) *zaim. pyt.* czyj, do kogo należący, cujum pecus, cuja res sit; 3) *wzgl.* czyj, którego, ne is redimeret, cuja res esset.

Cujuscĕmŏdi, jakiegobądź rodzaju.

Cujusdammŏdi, albo cujusdam modi, pewnego rodzaju, jakiś.

Cujusmodi, albo cujus modi, jakiego rodzaju? jakich własności?

Cujusquemodi, albo cujusque modi, każdego rodzaju, wszelaki.

Culcita, ae, *ż.* poduszka, materacyk.

Culeus, albo culleus, i, *m.* miech skórzany.

Culex, icis, *m.* komar.

Culina, ae, *ż.* kuchnia; 2) potrawa.

Culleus, patrz culeus.

Culmen, inis, *n.* wierzch, szczyt, wierzchołek czego, Alpium; aedis, tecti; także dach, evado ad fastigia summi culminis: łodyga, źdźbło; —przenoś. szczyt, wyniosłość, wysoki stopień, dignitatis, fortunae.

Culmus, i, *m.* źdźbło.

Culpa, ae, *ż.* wina, wykroczenie, przewinienie; culpā meā, z mojéj winy; vacare culpa, być wolnym od winy; a culpa abesse, być dalekim; eximere aliquem ex c., liberare c., uwolnić od winy; c. in aliquem conferre, zwalić na kogo winę: culpam in se admittere, ściągnąć na siebie winę.

Culpatus, a. um, naganny.

Culpo, 1. ganić, przyganiać, condimenta, versus duros; 2) obwiniać, winę na co albo na kogo składać, coeli intemperiem.

Culte, *przysł.* ozdobnie, pięknie.

Cultellus, i, *m.* nożyk.

Culter, tri, *m.* nóż, przysłowie: me sub cultro linquit, opuszcza mię w złym razie.

Cultio, ōnis, *ż.* uprawa, agri.

Cultor, ōris, *m.* pilnujący, doglądający czego, zajmujący się czém. agri, terrae, vitis, pecoris; c. virentis agelli; mieszkaniec, collis ejus; nauczyciel, kształciciel, juvenum; — przenoś. czciciel, deorum; przyjaciel, miłośnik, veritatis.

Cultrix, icis, *ż.* doglądająca, pilnująca czego, mieszkanka, obywatelka; — przenoś. czcicielka, deorum.

Cultūra, ae, *ż.* uprawa, pilnowanie, doglądanie czego, agri, vitis; — przenoś. kształcenie, c. animi, albo samo cultura; cześć, uszanowanie, potentis amici.

Cultus, a, um, uprawiony, uprawny, *rzeczow.* culta, orum, *n.* uprawne pola, niwy; — przenoś. ozdobny, strojny, ukształcony, ingenia cultiora.

Cultus, us, *m.* uprawa, zajmowanie się czém, agrorum; humanus; corporis; stąd w odniesieniu do życia: urządzenie sposób życia, wykształcenie, okrzesanie, quotidianus, modicus, domesticus, liberalis i t. p. w połączeniu z victus, vestitus, humanitas; eundem cultum, eundem victum esse; cultum vestitumque mutavit; a cultu et humanitate Provinciae longissime absunt; mianowicie pod względem ubioru, ozdoby, przepychu, okazałości, świetności, wytworności w urządzeniu domu, regius, amoenior, i t. p. c. triumphi; — przenoś. *a)* ukształcenie, wychowanie, c. animi, ingenii, albo samo cultus; *b)* cześć, oddawanie czci, alicui cultum tribuere; cultus deorum.

Culullus, i, *m.* naczynie do picia, puhar.

Cum, *spój.* patrz quum.

Cum, *przyim.* z przyp. 6 osoby albo rzeczy; 1) z którą kto, albo co zostaje w związku, z, wespół z-, Ardeam cum ipso rege oppugnabat; fulmine ictus cum domo sua arsit; capti sunt cum civitate simul Brundisini; eam quoque urbem cum regis fratre cepit i t. p. w szczegól.: *a)* w związku przyjaznym: est mihi cum aliquo aliquid, albo nihil, mam z kim stosunki albo nie mam nic wspólnego; quid mihi cum re? co mnie to obchodzi?; stąd należéć do czyjego stronnictwa, consentire, facere cum aliquo; *b)* w stosunkach nieprzyjaznych, z, przeciw, bellum gerere, pugnare, dimicare, controversiam habere i t. p. cum aliquo; queri cum aliquo, użalać się na kogo przed kim; dissidere cum aliquo; 2) która komu albo czemu towarzyszy, jest w orszaku, w połączeniu razem; *a)* o osobach: z, cum uxore et liberis suis fugit; privatus cum uxore consenuit; cum consule sequi; Demosthenes cum ceteris sunt expulsi; negaretis hoc mihi cum diis (t. j. mihi et diis), i tak często u poet.; *b)* o osobach i rzeczach: z,. razem z, licząc w to, Roma habuit milia civium Romanorum cum his, qui in agris erant; Ponticum mare in circuitu cum Bosporo; *c)* o rzeczach: z, w, opatrzony w co, okryty czem, homo cum sica inventus, cum telo esse: sedere cum tunica; esse cum imperio; cum honore dictatoris ad id bellum profectus est; cum ingenti gloria Romam redire, venire,-regredi i t. p. W odniesieniu do czasu: *a)* z, przy, tuż po, cum prima luce; c. primo sole; cum his (verbis) po tych słowach, albo to mówiąc; *b)* o współczesnych działaniach i skutkach: z, nie bez, cum voluptate audire; c. cruciatu magno necare; magno cum periculo; magna cum offensione, cum gravi calamitate i t. p., tłómaczy się przysłówkowo: cum bona gratia. łaskawie; cum gloria, chlubnie, chwalebnie; c. cura, starannie, troskliwie; cum silentio, pokryjomu, skrycie; cum eo, z tym, albo pod tym warunkiem, z nast. ut, albo quod; 3) która w czem udział bierze, albo wspólnie w czem działa, a mianowicie: *a)* przez przymierze: z, wespół, societatem habere cum aliquo; cum aliquo bellum gerere, bellum reparare; *b)* pod dozorem, zwierzchnictwem, kierunkiem; z, pod, legiones, quas cum Titurio amiserat; Marcellus cum parva manu equitum dimicavit; *c)* przy pomocy: z, przy, c. beneficio vestro; cum diis bene juvantibus. Kładzie się po zaim. osob. mecum, tecum, secum, nobiscum, także po wzgl. quo cum i quocum, quicum, quibuscum.

Cumae, arum, *ż.* miasto w Kampanii; stąd: *a)* Cumaeus, a, um, Kumejski, Sibylla c.: carmen c., proroctwo Sybilli; i Cumaeos in annos vivant (tak długo jak Sybilla); *b)* Cumanus, a, um, Kumański, Aquae C., kąpiele, później Bajae nazwane; stąd Cumani, orum, *m.* Kumanowie; Cumanum i, *n.* posiadłość wiejska Cycerona niedaleko Kumy

Cumcunque, wtedy gdy, wtenczas kiedy

Cuměra, ae, *ż.* beczka, skrzynia do chowania zboża.

Cuminum, i, *n.* kminek.

Cumprimis, *przysł.* szczególniéj. osobliwie, nadewszystko.

Cumque, i cunque, wyraz przyrastający, tłómaczy się przez: kolwiek, quicunque, ktokolwiek.

Cumulāte, *przysł.* obficie, hojnie, sowicie, spełna.

Cumulātus, a, um, nagromadzony, zwiększony; napełniony, doskonały, poet. veniam cumulatam remittere (t. j. cumulate).

Cumŭlo, 1. nagromadzać, piętrzyć, stipites, sabulum, arenas, nivem, aurum argentumque; arma in ingentem acervum; struem saxorum super alia; także: res saeculi in unum diem; *b)* pomnażać, powiększać, skupiać, aliud super aliud familiae funus; aes alienum usuris; — przenoś. alio scelere hoc scelus; eloquentia bellicam gloriam, invidiam i t. p.; *c)* wysoko pokryć, napełnić, obsypać, zlewać na kogo, cumulatus locus strage semiruti muri; altaria donis; cumulant altos fervida musta lacus; — przenoś. cumulari maximo gaudio, voluptatibus, omni laude, duplici dedecore, i t. p., ad cumulandum gaudium, na domiar, dla uwieńczenia radości.

Cumŭlus, i, *m.* kupa, gromada, zbiór, saxorum, arenae, armorum, sarcinarum, hostium coacervatorum; aquarum, wezbranie; cumulo ferri, insequi; cumulis, gromadnie, hurmem; — przenoś. dodatek, nadmiar, powiększenie, dierum, mercedis, commendationis; accedit cumulus ad aliquid albo alicui rei; in cumulum accedere.

Cunābŭla, ōrum, *n.* kolebka, a cunabulis, od kolebki, niemowlęctwa; miejsce urodzenia, początek, Jovis, urbis, gentis nostrae; 2) siedlisko pszczół, apes sese in cunabula condant.

Cūnae, ārum, kolebka, stąd początek życia, primae cunae; 2) gniazdo źwierząt.

Cunctābundus, a, um, wahający się, ociągający się.

Cunctans, tis, ociągający się, powolny; glebae cunctantes, ziemia twarda, trudna do uprawy.

Cunctanter, *przysł.* ociągając się, zwlekając, leniwo.

Cunctātio, ōnis, *ż.* odwłoka, ociąganie się, namysł, wahanie się.

Cunctātor, ōris, *m.* ociągający się, zwłóczyciel; rozważny; stąd Cunctator jako przydomek Kw. Fabiusza Maksyma.

Cunctor, 1. zwlekać, ociągać się, namyślać się, wahać się, gressus; profiteri; nil cunctatus.

Cunctus, a, um, cały, ogółem wzięty, wszystek, w licz. poj. z imionami zbiorowemi, populus, civitas; w licz. mn. wszyscy, homines, oppida; także: z prz. 2: cuncti hominum; cuncta terrarum.

Cuneātim, *przysł.* w klin, klinowato. [klina, spiczasty.

Cuneātus, a, um, mający postać

Cuneo, 1. klinowato zakończać.

Cuneolus, i, *m.* klinek.

Cuneus, i, *m.* klin, w licz. mn cunei, kliny, które służyły do spojenia i podtrzymania pokładów dolnéj części okrętu, jamque cunei labant; 2) szyk wojska nakształt klina ustawiony; cuneum facere, dare; 3) ławy w teatrze dla widzów, ut vero cuneis notuit res omnibus.

Cunicŭlus, i, *m.* podkop, mina, w znacz. właśc. i przenoś.

Cunnus, i, nierządnica.

Cūpa, ae, *ż.* kadź, beczka.

Cupēdia, ae, *ż.* chęć do przysmaczków, łakotliwość,

Cupide, *przysł.* chciwie, łakomo, namiętnie, gorąco, appetere agros; elaborare.

Cupidinĕus, a, um, do Kupidyna należący.

Cupidĭtas, ātis, *ż.* chęć, żądza, zapał, ad venandum, c. cibi, apetyt; bellandi; c. pecuniae albo samo cupiditas, chęć zbiorów; c. muliebris, próżność; w licz. mn. namiętności, cupiditates coercere, explere; cupiditatibus imperare.

Cupīdo, ĭnis, *ż.* także *m.* chęć, chciwość, żądza, urbis condendae, także z tr. bez. c. proloqui; 2) bożek miłości, syn Wenery, w tém znaczeniu także w licz. mn. mater saeva Cupidinum.

Cupidus, a, um, chciwy, pragnący, literarum; przychylny, życzliwy, nostri cup.; in perspicienda cognoscendaque natura; c. attingere; stronniczy, testis, judex; — przenoś. c. manus, życzliwa.

Cupiens, tis, pragnący, żądający, alicujus.

Cupio cupīvi, albo cupii, cupītum, 3. pragnąć, żądać, chcieć, życzyć, aliquem albo aliquid; zwykle z tr. bez. także ze spój. ut; cupere alicui, życzyć komu dobrze, być przyjacielem; cupio omnia, quae vis, życzę ci jak najlepiéj.

Cupressētum, i, *n.* lasek cyprysowy.

Cupresseus, a, um, cyprysowy, z cyprysu.

Cupressifer, a, um, rodzący cyprysy.

Cupressus, i, *ż.* cyprys, w licz. mn. także: cyparissi coniferae; i w licz. poj. Cyparissus, i, *m.* młodzieniec w cyprys przemieniony; 2) rzeczy z cyprysu zrobione.

Cuprum, i, *n.* miedź.

Cur, *przysł.* dla czego, czemu, z jakiéj przyczyny wzgląd. i pytaj.

Cura, ae, *ż.* staranie, troskliwość, usilność, zajmowanie się czém, res curae est alicui, ma o tem staranie, baczny jest na to, dba o to, ma to na pieczy; curae est alicui de aliqua re; curae (sibi) habere aliquid, albo aliquem; *b)* zajmowanie się sprawami publicznemi, rerum publicarum; *c)* leczenie, przynoszenie ulgi, aquae, doloris; poet. o tym, który koło czego troskliwie chodzi, stąd w rodz. *m.* curam praetorii unum; także o piśmie starannie wypracowaném; 2) troska, kłopot, frasunek, niespokojność, obawa, hoc affert mihi curam, cura absumi, confici; curam levare; non sine cura; stąd przenoś. osoba albo przedmiot mocno zajmujący, tua cura Lycoris; palumbes tua cura.

Curātio, ōnis, *ż.* staranie, chodzenie koło czego, sprawowanie urzędu; *b)* leczenie, morborum, curationem adhibere morbis.

Curātor, ōris, *m.* dozorca; urzędnik, opiekun (małoletniego aż do 25 roku).

Curātus, a, um, pielęgnowany, doglądany.

Curcŭlio, ōnis, *m.* wołek, robak.

Cures, ium, *ż.* miasto Sabinów; poet.: mieszkańcy miasta Cures; stąd Curensis, e, Kureński.

Curētes, um, *m.* dawni kapłani Jowisza na wyspie Krecie; stąd Curēticus, a, um, Kuretycki albo Kreteński i Curetis, idis, *ż.* niewiasta Kreteńska.

Curia, ae, *ż.* Kurya, jedna z trzydziestu części, na które Romulus lud Rzymski podzielił; stąd miejsce ich zebrania nazywało się Curia; *b)* c. Hostilia, Julia, gmach na obrady senatu przeznaczony, curia pauperibus clausa est; curiam alicui dare, dać posłuchanie w senacie; dies curiae, w ogóle dzień, w którym ważne się obra-

dy odbywały; *c*) curia Saliorum, miejsce zebrania kapłanów Marsa zwanych Salii; *d*) miejsce obrad w Syrakuzie, Salaminie i t. d.

Curiālis, e, należący do Kuryi.

Curianus, a, um, patrz Curius.

Curiātim, *przysł.* podług kuryi.

Curiatii, ōrum, *m.* Kuryacysze z Albańskiego rodu.

Curiatus, a, um, tyczący się kuryi, comitia, zebrania, na których lud na kurye podzielony głosował: lex, prawo na tém zebraniu uchwalone.

Curĭo, ōnis, *m.* przełożony nad kuryą, kapłan, który obrzędy religijne w należącéj do siebie kuryi wykonywał; c. maximus, przełożony nad wszystkiemi trzydziestą kuryami pod względem obrzędów religijnych.

Curio, ōnis, *m.* przezwisko rodu Scribonia.

Curiōse, *przysł.* starannie, ciekawie.

Curiōsitas, ātis, ciekawość, staranność w dowiedzeniu się.

Curiosolitae, arum, *m.* lud w Gallii lugduńskiej.

Curiosŭs, a, um, troskliwy, staranny, in aliqua re; ad investigandum, badawczy, ciekawy.

Curis, is, *ż.* pocisk.

Curius, a, um, nazwisko rodu rzymskiego, z którego M. Curius Dentatus najwięcéj jest znany z powodu umiarkowania i powściągliwości: stąd Curius imię pospolite, człowiek powściągliwy, qui Curios simulant et Bacchanalia vivunt; przysłowie o udawanéj skromności, umiarkowaniu: **Curiānus**, a, um, Kuryański, do Kuryusza odnoszący się.

Curo, 1. starać się, mieć o czem staranie, troskać się o co, zajmować się czem; sprawować, aliquem albo aliquid, exercitum transportandum navibus (starać się zarządzić, aby było przewiezione); muros reficiendos curare (kazać naprawić); nec docti legere curarent; non curo rem, nie dbam; ze spójn. ut, albo ne, albo samym trybem łącz.; także: de aliqua re, myśléć o czém; 2) rządzić, zarządzać, dowodzić, provinciam: in dextra et in sinistra parte curare jubet, na prawém i lewém skrzydle dowodzić; 3) leczyć, goić, pielęgnować, vulnera, morbos, adolescentes; 4) corpus exanimum curare, balsamować; 5) załatwiać kupno, sprawiać, alicui signa; zajmować się wypłatą, płacić, pecuniam pro eo frumento legatis; quibus nominibus pecuniam Romae curari oporteret; me cui jussisset curaturum (zapłacę, komuby polecił).

Curricŭlum, i, *n.* bieg, bieganie, gonitwa, wyścigi; 2) miejsce gonitwy, plac wyścigów, zawód, szranki, właś. i przenoś. 3) powóz lekki.

Curro, cŭcurri, cursum, 3. biedz, z przyim. ad, in, per, trans i 4 przyp.; exercebatur plurimum currendo et luctando; stadium, aequor, jechać, biedz, płynąć przez-; curritur ad praetorium; przysłowie: currentem incitare (pobudzać do działania tego, który już jest czynnym); o przedmiotach nieżywotnych: currente rotā; amnes currunt in aequora, ad dextram partem, per ultima Indiae; classis currit iter tutum; rubor per ora cucurrit, rumieniec na twarzy wystąpił; tremor per ossa (dreszcz przejął); aetas currit; eosdem currus c. (takież same środki przedsiębrać).

Currus, us, *m.* wóz; poet.: currum lavare aequore (o wozie słonecz-

nym); wóz tryumfalny, tryumf; konie w powozie, currus infrenare.

Cursim, *przysł.* biegiem, szybko, w skok.

Cursito, 1. biegać tu i owdzie, także na wyścigach: ubiegać się, cum aliquo.

Curso, 1. biegać.

Cursor, ōris, *m*. biegacz, goniec, posłaniec; zawodnik na igrzyskach; 2) Cursor, przezwisko L. Papiryusza.

Cursus, us, *m*. bieg, pochód, podróż, omnium cursus est ad eos; inhibere cursum; cursu, śpiesznie, w szybkim biegu; magno cursu, z wielkim pośpiechem; cursu effuso, w największym pędzie; quam lub quanto maximo cursu poterat, jak mógł najspieszniéj; stąd: podróż, mihi cursus in Graeciam per provinciam tuam; in Epirum brevis cursus; o rzeczach: stellarum, navium, lunae; c. absconditus, segnior (o rzece); — przenoś. bieg, kierunek, ciąg, rerum; temporum; vitae; vocis per omnes sonos; in cursu esse (być w biegu, w zawodzie); in eodem cursu esse (być w tem samem położeniu). Stąd: *a*) jazda, żegluga, cursum direxit, quo tendebat; cursum tenere (nie zbaczać); cursum transmittere (przejechać, przeprawić się): cursu excuti (być spędzonym z drogi, np. nawałnością morską); alium cursum petere; cursum exspectare (czekać na wiatr pomyślny); *b*) jazda na koniu, cursum aequestrem ducere (o gonitwach); c. deformis; *c*) lot, latanie, cursum per auras dirigere (o gołębiach).

Curtius, a, nazwisko rzymskiego rodu; C. lacus, jezioro.

Curto, 1. obcinać, skracać.

Curtus, a, um, obcięty, kusy, niedostateczny, obrzezany, właśc. i przenoś.

Curūlis, e, do wozu albo do jazdy należący; sella curulis, krzesło ozdobione słoniową kością, którego najprzód królowie, a późniéj wyżsi urzędnicy: dyktator, konsul, pretor i edyl zwany curulis, używali; poet. c. ebur.

Curvāmen, ĭnis, *n*. zakrzywienie, zgięcie.

Curvātura, ae, *ż* zakrzywienie, zgięcie, obwód.

Curvo, 1. zakrzywiać, naginać, brachia, arcum (napiąć); se curvare (o gałązkach); se in cornua (o księżycu); w znacz. bier. curvari in montis speciem, albo faciem (podnosić się); curvatus, skrzywiony, zagięty, krzywy, gladius; amnis flexibus c.; jugum sinu c.; — przenoś. nakłaniać, łagodzić.

Curvus, a, um, krzywy, zgięty, falx, cornu, ungues, tibia, flumen, arator, litora, senecta; mare albo aequor (piętrzące się, wzburzone); — przenoś. curvo dignoscere rectum (proste od krzywego, czyli dobre od złego).

Cuspis, ĭdis, *ż*. ostrze, kolec, żądło; stąd: *a*) pocisk, oszczep; *b*) trójząb Neptuna.

Custodia, ae, *ż*. straż, c. canum (czuwanie psów); c. corporis (straż przyboczna, opieka, czuwanie nad-); stąd: *a*) miejsce straży, stanowisko, placówka, in hac custodia collocati sumus; *b*) żołnierze straż trzymający, zwykle w licz. mn. custodias disponere; 2) pilnowanie, dozór, chowanie, libera, areszt domowy; alicui custodiam alicujus tradere; — przenoś. (eloquentiam) septam liberali custodia; stąd często: więzienie, publica: in custo-

diam dare, tradere, conjicere; eadem c. tenere; e custodia educere, emittere, eripere.

Custodio, 4. strzedz, pilnować, templum, portam, corpus domumque, maritimam oram duabus navibus longis; provinciam; aliquid ab aliquo; se c., mieć się na baczności, wystrzegać się, pilnować się; — przenoś. aliquid memoriā, zachować w pamięci; dicta literis, napisać dla zachowania; 2) schować, zatrzymać, librum; zatrzymać w więzieniu, aliquem in vinculis; aliquem; aliquem alicui custodiendum tradere.

Custos, ōdis, *m.* i *ż.* stróż, dozorca, obrońca, alicujus lub alicujus rei; custos corporis, albo custodes corporis; straż przyboczna; także: c. impedimentorum, urbis, załoga; praefectus custodum, przełożony nad strażą; juvenis custode remoto, młodzieniec po oddaleniu przewodnika; — przenoś. c. telorum, kołczan, sajdak; c. turis acerra; sapientia c. et procuratrix totius hominis.

Cutis, is, *ż.* skóra człowieka i źwierząt, przysłowie: cutim curare, dbać o swojo wygody, pieścić się.

Cyăne, es, *ż.* źródło przy Syrakuzach; nimfa przemieniona w źródło.

Cyănee, es, *ż.* córka Meandra.

Cyăneae, arum, *ż.* dwie wyspy skaliste na bosporze Trackim, dawniej Symplegades zwane.

Cyăthus, i, *m.* kielich, ad cyathum statui, posługiwać w nalewaniu wina; 2) miara stanowiąca dwunastą część miary zwanej sextarius.

Cybaeus, a, um, wypukły, pękaty, navis c. albo samo cybaea, statek przewozowy, kupiecki.

Cybēle, albo **Cybēbē**, es, albo ae, *ż.* bogini Frygijska, u Rzymian Ops, której kapłani nazywali się Galli; stąd **Cybelēius**, a, um, do Cybeli należący; 2) góra we Frygii.

Cўbistra, ōrum, *n.* miasto w Kataonii u stóp góry Taurus.

Cyclas, ădis, *ż.* Cyklada, zwykle w licz. mn. Cyclades, Cyklady. gromada wysp na morzu Egejskiem.

Cyclicus, a, um, kolisty; scriptor cyclicus, poeta, który opiewał wypadki od początku świata aż do Telegona syna Ulissesa.

Cyclops, ōpis, *m.* Cyklop, w licz. mn. Cyclopes, Cyklopowie, bajeczny, jednooki, olbrzymi lud Sycylii; ponieważ mieszkali przy górze Etnie, stad powstała wieść bajeczna, że pomagali Wulkanowi w kuciu piorunów dla Jowisza; Cyclopius, a, um, do Cyklopa należący.

Cycn-, patrz Cygn-.

Cydnos, albo -us, i, *m.* rzeka w Cylicyi.

Cydon, ōnis, i Cydonia, ae, *ż.* miasto na wyspie Krecie.

Cydon, onis, *m.* Cydończyk, mieszkaniec miasta Cydonii; stąd: *a*) **Cydoniātae**, arum, *m.* Cydoniaci; *b*) Cydonius i **Cydonēus**, a, um, Cydoński, w ogóle: Kreteński.

Cygnējus, a, um, do Cygnusa syna Hyryi należący.

Cygnēus, a, um, łabędzi.

Cygnus, i, *m.* łabędź, starożytni mniemali, że miał pięknie śpiewać, quidenim hirundo contendat cygnis; stąd brano wyraz cygnus za poetę: c. Dircaeus (o Pindarze); 2) Cygnus w łabędzia przemieniony; *a*) król Liguryi, syn Stenela; *b*) syn Neptuna, ojciec Tenesa.

Cylindrus, i, *m.* walec, wałek, w szczegól. wałek do równania ziemi.

Cyllēne, es, i ae, *ż.* góra w Peloponezie, miejsce urodzenia Merku-

rego; stąd: *a*) Cyllenius i **Cyllēnus**, a, um, Cyllenejski, szczegól. tyczący się Merkurego; *b*) Cyllenis, idis, *ż.* Cyllenejska, pochodząca od Merkurego; 2) miasto w Elidzie.

Cylōnius, a, um, tyczący się Cylona Ateńczyka, C. scelus, na stronnikach Cylona popełnione zabójstwo, interfectio sociorum Cylonis supplicum ad aram ab Atheniensibus facta.

Cymaeus, a, um, patrz Cyme.

Cymba, ae, *ż.* łódź, czólno.

Cymbălum, i, *n.* narzędzie muzyczne, złożone z dwóch metalowych talerzy, używane mianowicie podczas uroczystości Cybeli, gatunek brzękadła, zwykle w licz. mn. cymbala, orum.

Cymbium, ii, *n.* naczynie do picia w kształcie czółenka.

Cyme, es, *ż* miasto w Elidzie; stąd Cymaeus, a, um, z Cymy, Cymejski, i Cymaei, orum, *m.* Cymejczycy.

Cynegĕtica, orum, *n.* poemat o myślistwie.

Cynĭcus, i, *m.* cynik, filozof sekty cyników; *przym.* cynicus, a, um, cynicki.

Cynocéphalus, i, *m.* mający psią głowę, Anubis bożyszcze Egipcyan, przedstawiane w postaci człowieka z psią głową.

Cynŏsarges, is. *n.* gimnazyum, miejsce ćwiczeń przy Atenach ze świątynią Herkulesa.

Cynoscephălae, arum, *ż.* dwa wzgórza przy Skotusie w Tessalii.

Cynosūra, ae, niedźwiadek, gwiazdozbiór na północy, stąd Cynŏsuris, idis, *ż.* do Cynozury należąca.

Cynosūrae, arum, *ż.* przylądek w Attyce.

Cynthus i, *m.* góra na wyspie Delos, miejsce urodzenia Apollina i Dyany; stąd Cynthius, a, um, Cyntyjski, t. j. Apollo i Dyana, i Cynthia, nazwisko dziewczyny.

Cȳnus, i, *ż.* przylądek i miasto portowe w Lokrach Opuntskich.

Cyprus, albo -os, i, *ż.* wyspa na morzu Śródziemném, główne miejsce czci Wenery; stąd Cyprius, i Cypriacus, a, um, Cypryjski; C. aes, albo cyprium, ii, *n.* miedz; *rzeczow.* Cyprii, orum, *m.* Cypryjczycy.

Cyrea, patrz Cyrus.

Cyrēnē, ēs, i Cyrenae, arum, *ż.* główne miasto Cyrenaiki w Libii, założone przez Battusa z Thery; stąd **Cyrenăicus**, i Cyrenaeus, a, um, Cyrenejski, Cyrenaica philosophia, szkoła filozofów przez Arystyppa z Cyreny założona, którego zwolennicy nazywali się Cyrenaici i Cyrenaei; także: Cyrenaei, orum, *m.* mieszkańcy Cyreny; *b*) Cyrenensis, e, Cyreneński i Cyrenenses, ium, *m.* Cyrenensowie: 2) Cyrene, es, *ż.* córka Hypseusza, syna Peneja, matka Arysteusza.

Cyrnos, i, *ż.* wyspa Korsyka; stąd **Cyrnēus**, a, um, Cyrnejski, Korsykański.

Cyrtaei, i Cyrtii, orum, *m.* lud w Persyi i Medyi.

Cȳrus, i, *m.* nazwisko królów Perskich; 2) nazwisko architekta, który żył za czasów Cycerona; stąd **Cyrēa**, orum, *n.* budowle przez Cyrusa wzniesione.

Cyssus, untis, *ż.* port Erytrei w Jonii.

Cythēra, ōrum, *n.* wyspa na morzu Egiejskiem, sławna czcią Wenery; stąd: *a*) Cytheriacus, a, um, do Cytery należący; poet. Wenerze poświęcony, myrtus; *b*) Cy-

therēa, ae, *ż.* i Cytherēis, ĭdis, *ż.* Cyterejska, przydomek Wenery

Cytherēias, ădis, *ż.* Wenerze poświęcona, columbae; *rzeczow.* Cythereia, ae, *ż.* przydomek Wenery.

Cytĭsus, i, *m.* i *ż.* cytisum, i, *n.* szczodrzeniec, roślina.

Cytōrus, i, *m.* góra w Paflagonii, obfitująca w bukszpan; stąd Cytoriacus, a, um, Cytoryacki, należący do góry Cytorus, pecten, bukszpanowy.

Cyzicus, albo -os, i, *ż.* i Cyzicum, i, *n.* wyspa i miasto Propontydy; stąd **Cyzicēnus**, a, um, z Cyzyku, Cyzyceński, Diomedon Cyzicenus; pugna C.; *rzeczow.* Cyziceni, orum, *m.* Cyzycenowie

D.

D = Decimus; jako znak liczebny: 500; a. d. = ante diem.

Daci, orum, *m.* mieszkańcy krainy zwanéj Dacia, ae, *ż.* t. j. Węgry na wschód Cisy, Siedmiogród, Bukowina, Mołdawia i Wołoszczyzna.

Dactylicus, a, um, daktylowy, złożony z daktylów.

Dactўlus, i, *m.* miara wiersza, — ⏑ ⏑.

Daedăla, orum, *n.* miejsce obronne w Karyi; 2) kraina Indyi z téj strony Gangesu.

Daedălus, i, *m.* sławny architekt grecki, za czasów Tezeusza i Minosa, który wybudował Labirynt na wyspie Krecie; stąd: *a)* **Daedalēus**, Dedalejski; *b)* Daedalus, a, um, dowcipny, przemyślny, sztuczny, signa.

Dahae, arum, *m.* lud Scytyjski nad morzem Kaspijskiém.

Dalmătae, arum, Dalmatowie, mieszkańcy krainy zwanej Dalmatia, ae, *ż.* przy brzegu wschodnim morza Adryatyckiego; stąd Dalmaticus, a, um, Dalmacki.

Dama, ae, *ż.* daniel, koza dzika.

Damascus, albo -os. i, główne miasto Celesyryi.

Damnătio, ōnis, *ż.* skazanie, potępienie, reorum, ambitus.

Damnātōrius, a, um, potępiający.

Damnātus, a, um, potępiony, skazany; odrzucony.

Damno, 1. potępiać, obwiniać, skazać, ipsique damnati sunt; quibus publice damnati tradi solent; hoc judicio damnatur; aliquem nomine sceleris; damnatus ob eam causam; zwykle z przyp. 2 albo 6 przewinienia i kary, crimine; caedis; ambitus; peculatus; damnari decem milibus aeris ab aliquo. — Przenoś. 1) skazać, ukarać czem, aliquem longi laboris; lumina nocte; a stąd: *a)* kogo do czego zobowiązać, aliquem voti albo voto, do uiszczenia się ze ślubu albo obietnicy po spełnieniu życzenia; stąd nunc demum se voti esse damnatum (teraz dopiero osiągnął to, czego pragnął); także z tr. bez.; *b)* przeznaczać, poświęcać na co, caput Orco; quem damnet labor; 2) odrzucać. ganić, nie chcieć, libros, consilium, moras, sacrificia, spem salutis; fidem alicujus (nieufać).

Damnōse, *przysł.* szkodliwie, bibere, pić nad miarę.

Damnōsus, a, um, szkodliwy, szkodę przynoszący.

Damnum, i, *n.* kara pieniężna; w ogóle: uszczerbek, szkoda, strata, przegrana: damna aleatoria: d

sarcinarum; damno duarum cohortium (ze stratą); d. lunae (ubywanie księżyca); d. contrahere, accipere, facere, ferre, pati (ponieść); n poet.: nieszczęście, strata drogich osób, aliena damna non valent levare luctum; damna mei generis.

Dāmon, ōnis, *m.* sławny przyjaciel Fintyasa (Phintias); 2) muzyk grecki z Aten.

Danăē, ēs, *ż.* córka Akryzyusza, matka Perseusza: stąd **Danaējus,** a, um. Danaejski.

Danaus, i, *m.* syn Bachusa, brat Egipta, ojciec pięćdziesięciu córek, założyciel Argos: stąd Danaus, a, um, argiwski, grecki; i Danai, orum, *m.* Argiwowie, Grecy.

Danubius, ii, *m.* Dunaj.

Daphne, ēs, *ż.* córka Peneja bożka rzecznego w laurowe drzewo przemieniona; 2) miasteczko w Syryi przy Antyochii; stąd Daphnenses, ium, *m* Dafneńczycy.

Daphnis, ĭdis, *m.* syn Merkurego, pasterz w Sycylii, uczeń Pana, wzór pasterzy.

Daps, dăpis, *ż.* uczta ofiarna, potrawy bogom zastawione; w ogóle: potrawa, biesiada.

Dardăni, ōrum, *m.* Dardanowie mieszkańcy krainy zwanéj Dardania, ae, *ż.* w Mezyi Wyższéj.

Dardănus, i, *m.* syn Jowisza i Elektry, naczelnik szczepu królów Trojańskich, a stąd także pochodzących od Eneasza Rzymian. Stąd: *a)* **Dardanides,** ae, *m.* potomek Dardana, Trojańczyk, także *przym.*: pastores Dardanidae (Trojańscy); *b)* **Dardănis, ĭdis,** *ż.* pochodząca od Dardana (o Kreuzie): w ogóle: Trojanka; *c)* Dardanius, a, um, Dardański, w ogóle Trojański; *rzecz.* Dardania, ae, *ż.* miasto przy Hellesponcie; poet. o Troi; *d)* Dardanus, a, um, Dardański, w ogóle: Trojański.

Dareus i Darius, i, *m.* nazwisko kilku królów Perskich.

Dătio, ōnis, *ż.* danie; 2) prawo dania, albo darowania.

Dator, ōris, *m.* dawca, laetitiae, Bacchus.

Daulis, ĭdis, *ż.* miasto w Focydzie; stąd: *a)* Daulius, a, um, Daulijski; *b)* Daulias, ădis, *ż.* należąca do Daulidy, Dauliades puellae, Progne i Filomela.

Daunus, i, *m.* król Apulii Daunijskiéj, ojciec Turnusa, króla Rutulów, teść Dyomedesa: stąd *a)* Daunius, a, um, Daunijski; w ogóle: Rzymski; *b)* Daunias, ădis, kraina Daunia, w ogóle: Apulia.

De, *przyim.* z przyp. 6. przedmiotu, od którego się coś oddziela, odłącza albo oddala; I) w przestrzeni, z, od, de digito annulum detrahere; de provincia aliquem depellere; de foro; de parte agri decedere; de finibus suis exire; de templo elatus est; de civitate aliquem ejicere; de scripto dicere; de Assyria revocavit exercitus; de Perside victor rediens; nihil de insidiis agere; szczegól. przy wyobrażeniach odbierania, nabywania jak np. capere, sumere, petere, emere, mercari, quaerere; w kierunku z wyższego miejsca na niższe: z, praecipitari de saxo; se de superiore parte aedium dejicere; de vehiculo dicere; de sella ac tribunali pronunciare; także: pendere de collo (na szyi); de clunibus pinnas habere; — przenoś. *a)* w ogóle: de diutina contentione destiterunt (zaniechali długiego sporu); de eo sumptum est supplicium (został ukarany); *b)* przy

oznaczeniu przedmiotu, z którego się co robi: z, verno de flore corona; de templo carcerem fieri; captivum de rege facere; de meo, de tuo, de suo (z mojego, twojego, swojego majątku); de eodem oleo et opera exarare aliquid; *c)* przy oznaczeniu pochodzenia: z, po, copo de via Latina; rabula de foro; dicere aliquem de alicujus nomine (po imieniu); *d)* przy wymienieniu przyczyny i zasady: dla, z powodu, o, se de ea re legatos ad eos missurum; legati de redimendis captivis missi; legati de pace venerant; flebat de suo supplicio; in jus de sua re nunquam iit; de injuria queri; de uxore exprobrare; de aliquo bene sperare; diffidere lub desperare e belli eventu; de aliqua re timere, albo pertimescere; capere infamiam de detrimento; często: dla, z, gravi de causa; qua de causa, eadem de causa; certis de causis i t. p. *e)* względem, w przedmiocie, idem de Dacia facere conatus; quidnam facerent de rebus suis; ut de his rebus annuum mihi tempus des; si quid amice de Romanis cogitabis; quae regi de opprimenda Graecia pollicitus esset; cui nos plurimum de Persicis rebus credimus; recte non credimus; recte non credis de numero militum; de numero dierum Caesarem fidem conservaturum; providere de aliqua re; de injuriis satisfacere (za krzywdy); spes de aliqua re; meritus de aliquo; bardzo często: o, mianowicie przy słowach: cogitare, mentionem facere, scribere, exponere, referre, dicere, loqui, praedicare, perferre, comperire, accipere (dowiedzieć się); audire, quaerere, cognoscere, explorare, agere, tractare, deliberare, judicare, dimicare, consilium capere-, statuere, decernere i t. p.; stąd satis de hoc; i jako napis, tytuł: de regibus, de amicitia; *f)* stosownie, podług, za, de sententia alicujus; de consilio, de compacto; II) przy wyobrażeniach liczbowych dla oznaczenia: *a)* odejmowania: od, annis duobus de viginti; *b)* podziału: z, z pomiędzy, viginti de exercitu perdidit; triginta de suis habuit secum; magna pars de exercitu Hannibalis; ne de majoribus natu quidem quisquam; także po: quidam, unus, nemo, pauci, quid, aliquid, nihil, nobilissimus de senatoribus; aetate proximus de his, qui-; homo de plebe; homo de schola. III) Przy wyobrażeniach czasu dla oznaczenia: *a)* natychmiastowego, bezpośredniego następstwa: zaraz po, od, somnus de prandio; statim de auctione venire; diem de die, dzień po dniu; ode dnia do dnia; *b)* początku: de die potare, epulari; porów. jednak następ. *c)* przeciągu: podczas, w ciągu, o, de die vivere cum latronibus (przez cały dzień); de tempore (w czasie zwyczajnym); de nocte (w nocy), media de nocte; media de luce; de tertia vigilia.

Dea, ae, *ż.* bogini.

Dealbo, 1. pobielać, gipsem albo wapnem tynkować, columnas.

Deambŭlo, 1. przechadzać się.

Dearmo, 1. rozbrajać.

Debacchor, 1. być w uniesieniu, srożyć się.

Debellātor, ōris, *m.* zwycięzca, pogromca.

Debello, 1. zwyciężyć, pokonać, superbos; położyć koniec wojnie, nondum debellatum cum Volscis esse; debellato, po skończeniu wojny.

Debeo, debui, debitum, 2. być winnym, dłużnym, alicui pecuniam; pecunia, frumentum alicui debetur (należy się); alicui; longius debere; stąd debita pecunia, i debitum, i, *n.* dług. — Przenoś. być winnym co, t. j. *a)* być do czego obowiązanym, mieć dla kogo obowiązek, alicui gratiam; multum alicui; cum patriae, quod debes, solveris; musieć, być powinnym, zwykle z tryb. bezok. debent habere vim; debitus, należny, winny, należący się, i debitum, i, *n.* dług, obowiązek. Stąd być na co przeznaczonym, debere urbem (być przeznaczonym do założenia miasta); fatis debitus (na śmierć przeznaczony); Pergama debita (na zniszczenie przeznaczone); naturae debitum reddere (wypłacić dług naturze, t. j. umrzeć śmiercią naturalną); debemur morti nos nostraque; debere ludibrium ventis (być wystawionym na igrzysko wiatrów); *b)* być za co obowiązanym, być komu co winnym, alicui beneficium, salutem, vitam: alicui plurimum pro beneficiis; nil jam coelestibus ullis debentem.

Debilis, e ułomny, słaby, osłabiony, właś. i przenoś.

Debilitas, ātis, ułomność, wada, linguae; słabość, animi.

Debilitātio, ōnis, *ż.* osłabienie, zwątlenie; d. atque abjectio animi, upadek na duchu, zwątpienie o sobie.

Debilito, 1. osłabiać, wycieńczać, aliquem albo aliquid; – przenoś. nisi civium suorum invidia debilitatus esset (gdyby nie doznał przeszkody w działalności swojéj); ne animi debilitarentur militum (żeby nie były zrażone, zniechęcone); dolor fortitudinem, magnitudinem animi debilitat.

Debĭtio, ōnis, *ż.* **dług**, należność, właś. i przenoś. vitae; gratiae.

Debĭtor, ōris, *m.* dłużnik, obowiązany komu za co; — przenoś. animae, vitae.

Debitum, i, *n.* patrz debeo.

Decanto, 1. śpiewać, wyśpiewać, decantatae fabulae (oklepane, aż do uprzykrzenia powtarzane); 2) przestać śpiewać, albo mówić, sed jam decantaverunt fortasse.

Decēdo, cessi, cessum, 3. odejść oddalić się, ustąpić de foro; de agri parte tertia; de via albo viā (zejść z drogi, zbłądzić właśc. i przenoś.); ex Italia; cursu suo Stąd w szczegól. *a)* w znacz. woj. odejść, wyruszyć, de colle, de vallo, ex his regionibus; Sicilia loco superiore: *b)* z urzędu ustąpić, przestać urzędować, de albo ex provincia; ex Africa; provinciā; *c)* d. de vita, albo samo decedere, rozstać się z tym światem, skonać, umrzeć; morbo d. (umrzeć na jaką słabość); *d)* alicui d. ustępować komu z drogi dla uszanowania; 2) o czasie: schodzić, upływać, tempora decedentia; o gwiazdach: zachodzić; sol, stellae; o wodach: opadać; o febrze: zmniejszać się; opuszczać; — 3) w znacz. umysło.: ustępować, cura decessit de aliquo, albo alicui; ira mente decedit (ustępuje, łagodnieje); de jure suo; de officio, odstąpić z drogi powinności; de sententia; także: a superioribus decretis; ustępować, być niższym co do wartości, peritis; Hymetto mella decedunt.

Decelēa, albo -ia, ae, *ż.* zamek w Attyce.

Decem, dziesięć, per annos d.; decem sunt facti, qui-; d. delegerat,

quibus-; decem primi, albo decemprimi, orum, m. dziesięciu najstarszych radzców, senatorów w miastach municypalnych i koloniach.

December, bris, m. grudzień; *przym.* grudniowy, calendae, idus, d.; poet. o roku: hic tertius d. ex quo-.

Decempĕda, ae, ż. miara dziesięcio-stopowa.

Decempedātor, oris, m. mierniczy.

Decemplex, plicis, dziesięciokrottny, dziesięć razy większy.

Decemprimi, patrz decem.

Decemscalmus, a, um, dziesięciowiosłowy.

Decemvir, viri, m. jeden ze zgromadzenia dziesięciu mężów; w licz. mn. decemviri, orum, dziesięciu mężów, decemwirowie, d. legibus scribendis, najwyżsi urzędnicy w Rzymie 303—305 po założeniu Rzymu ustanowieni do zebrania i ułożenia praw; d. sacrorum albo sacris faciundis, zgromadzenie kapłanów do nadzoru i tłómaczenia ksiąg sybillińskich; d. litibus judicandis, sędziowie do rozstrzygania pewnych spraw; d. agris metiendis dividendisque, urzędnicy do wymiaru i podziału ziemi w koloniach.

Decemviralis, e, tyczący się decemwirów.

Decemvirātus, us, m. godność, urząd decemwira.

Decens, tis, przystojny, przyzwoity, amictus; piękny, Gratiae decentes.

Decenter, *przysł.* przystojnie, przyzwoicie, stosownie.

Decentia, ae, ż. przystojność, przyzwoitość.

Deceo, decui, 2. (nieosob.), być stosownem, przyzwoitem, id quemque decet (przystoi), minus diligens quam tantum principem decuit; non decere se arbitrabatur asseclam esse praetoris; quid deceat in oratione.

Decerno, crēvi, crētum, 3. rozstrzygać, rem dubiam, pugnam; postanowić, uchwalić, aliquid de aliqua re; aliquid; z nast. ut; przyznać, zezwolić na co, triumphum, honores, statuas; poruczyć, alicui bellum; provincias privatis; decreta est ei Gallia; umyślić, ułożyć sobie w myśli, z tryb. bez. decreram cum eo vivere, także z 4 przyp. i tryb. bezok. illud tempus exspectandum decreverunt. 2) nieprzech. *a*) rozstrzygnąć, ukończyć, załatwić, w dobry sposób: expetenda est magis ratio decernendi quam decertandi; *b*) w sądzie: spór toczyć, uno judicio de fortunis omnibus; de capite; *c*) rozstrzygnąć orężem, walczyć, acie, proelio, ferro, armis; classe, cornibus; cum aliquo; contra vim hostium; apud Padum decernit; *d*) uznać, osądzić, illum decrerunt dignum.

Decerpo, cerpsi, cerptum, 3. obrywać, zrywać, florem, folia; pomum arbore; a stąd używać, fructus ex re; — przenoś. odejmować, zmniejszać, ne quid jocus de gravitate decerperet; nihil sibi ex ista laude centurio decerpit.

Dēcertātio, ōnis, ż. spór.

Dēcerto, 1. walczyć, potykać się, spierać się, proelio, pugna, cum aliquo, cum toto exercitu; często samo dec.; Demosthenes et Aeschines inter se decertare soliti sunt; poet. Africus Aquilonibus.

Dēcessio, ōnis, ż. odejście, ustąpienie (z urzędu); umniejszenie, ubywanie.

Dēcessor, ōris, m. poprzednik w urzędzie.

Dēcessus, us, oddalenie się, ustą-

pienie (z urzędu); zmniejszenie, aestus; zejście, śmierć.

Decet, patrz deceo. [belgijskiej.

Decetia, ae, *ż.* miasto w Gallii

Decianus, patrz Decius.

Decīdo, cīdi, cīsum, 3. odcinać, odrywać; — przenoś. spór rozstrzygnąć, załatwić, stąd ugodzić się, wejść w ugodę, rem, negotia, de aliqua re; cum aliquo.

Decĭdo, cĭdi, 3. spadać, opadać, ex arboribus; ex equo; ab equo; equo; ex equis in terram; decidunt comae; stąd wstąpić do grobu, umrzeć; o rzece: wpadać, ex dorso montis in mare; — przenoś. *a*) upaść, być pokonanym, non virtute hostium, sed amicorum perfidia; a spe (w nadziei być zawiedzionym); *b*) popaść, in fraudem.

Decies, *przysł.* dziesięćkroć, d. centena (centum) milia passuum; HS. dec. centena, albo samo decies, milion sestercyj.

Decima, patrz decimus

Decimānus, albo decum-, a, um, tyczący się dziesiątej części, ager, z którego pobierano na rzecz skarbu część dziesiątą; frumentum, dane w dziesiątéj części; stąd decimanus, i, *m.* ten który wziął w dzierżawę dziesięcinę (mulier); decumana, żona dzierżawcy; *b*) do dziesiątego legionu należący, milěs; zwykle w licz. mn. decimani; *c*) należący do dziesiątéj kohorty, porta (główna brama obozu Rzymskiego, przy któréj były umieszczone dziesiąte kohorty).

Decimus, a, um, dziesiąty; decimum, dziesiąty raz; *rzecz.* decima, ae, *ż.* dziesiąta część, dziesięcina; jakiś dar, który składano senatorom, później cesarzom; *b*) bardzo wielki, ogromny, unda.

Decimus, i, *m.* rzymskie przezwisko

Decipio, cēpi, ceptum, 3. łapać; podejść, zdradzić, łudzić, mamić, oszukać, aliquem; decipi fraude; casu magis quam virtute; decepti ordine atque vestitu; poet. niepostrzeżenie, nieznacznie przepędzić, diem, noctem; zapominać, w niepamięć puszczać, dulci laborum (laborem) decipitur sono (zapomina o udręczeniach).

Decisio, ōnis, *ż.* ugoda, układ.

Decius, a, um, nazwisko rzymskiego rodu; stąd Decianus, a, um, Decyański.

Declamātio, ōnis, *ż.* deklamacya, ćwiczenie krasomówskie, dla zastosowania tonu do myśli i dokładniejszego jej wyrażenia; 2) krzyk w mówieniu. [w wymowie.

Declamātor, ōris, *m.* ćwiczący się

Declamatōrius, a, um, do ćwiczeń krasomówskich należący.

Declamĭto, 1. ćwiczyć się w wymowie, miewać mowy dla wprawy; causas; gotując się do mówienia przeciw komu, de aliquo.

Declāmo, 1. ćwiczyć się w wymowie; krzyczeć, piorunować, contra albo in aliquem.

Declarātio, ōnis, *ż.* objawienie, objaśnienie, przedstawienie.

Declāro, 1. oznaczyc, dac poznać, pokazać, ducis nave declaratā suis; — przenoś. *a*) unaocznić, opisać, skreślić, tantas res tam breviter potuisse declarari; quod pertineat ad eam (imaginem vitae) declarandam; *b*) wykazać, dowieść, udowodnić, objawic, summam benevolentiam; quod quum in aliis rebus declaravit, tum-; z 4 prz. i tr. bez.; z utrum-necne-; często samo decl. *c*) zapowiadać, zwiastować, munera; publicznie ogłaszać, consulem; declaratus rex Numa; aliquem victorem; *d*) przepowiadać, res futuras

Declinātio, ōnis, *ż*. zgięcie, nachylenie, corporis, capitis; klimat, kraj świata, mundi, coeli; unikanie, chronienie się, laboris; malorum.

Declino, 1. odwracać, zwracać, agmen; ictum; iter eo; wymijać, unikać, urbem; regionem; impetum; 2) nieprzech. usuwać się, uchylać się; zbaczać, de via, ab aliquo; a Capua; via; — przenoś. odstępować, unikać, a proposito: a malis.

Declivis, e, spadzisty, pochyły; *rzeczow.* per declive erat receptus (przez miejsce spadziste); i declivia, *n.* urwiska.

Declivītas, ātis, *ż.* spadzistość.

Decoctor, ōris, *m.* marnotrawca, utratnik.

Decollo, 1. ścinać, uciąć głowę.

Decŏlor, ōris, zmieniony co do koloru; Indus (opalony od słońca); — przenoś. szpetny, brzydki, dec. fama, niesława.

Decolorātio. ōnis, *ż.* blakowanie, puszczanie farby [kolor.

Decolōro, 1. blakować, zmieniać

Decŏquo, coxi, coctum, 3. ugotować, olus; — przenoś. suavitas decocta (zniewieściały); 2) stopić, quartam partem argenti; — przenoś. zmarnować, trwonić, praetextatum te decoxisse; hunc alea decoxit.

Decor, ōris, *m.* przystojność, ozdoba, wdzięk, piękność.

Decōre, *przysł.* przystojnie, ozdobnie, pięknie.

Decōro, 1. zdobić, stroić, aliquem albo aliquid aliqua re; — przenoś. uwielbiać, uświetniać.

Decōrus, a, um, przystojny, ozdobny, piękny, d. fronde, ozdobiony, — przenoś. przyzwoity, przystojny, nihil magis decorum est, quam aequalitas universae vitae; *rzeczow.* decorum, i, *n.* przystojność przyzwoitość.

Decrepĭtus, a, um, bardzo stary, zgrzybiały.

Decresco, crevi, cretum, 3. ubywać, zmniejszać się, febris, luna, dies.

Decrētum, i, *n.* (od decerno), wyrok, postanowienie, uchwała, rozporządzenie; prawidło zasadnicze, zasada nauki.

Decumanus, patrz decimanus.

Decumbo, cŭbui, 3. kłaść się; o pokonanym szermierzu: upaść.

Decumo, decumus, patrz decim-.

Decuria, ae, *ż.* dziesiątek, dziesięcioro czego, osób lub rzeczy; w ogóle: oddział niekoniecznie ściśle z dziesięciu złożony.

Decuriātio, ōnis, *ż.* i decuriatus, us, *m.* dzielenie na dziesiątki.

Decurio, 1. na dziesiątki dzielić.

Decurio, ōnis, *m.* naczelnik dekuryi; 3) urzędnik wyższy lub senator w miastach mniejszych i osadach.

Decurionātus, us, *m.* dostojeństwo dekuryona.

Decurro, cucurri, i curri, cursum, 3. zbiegać, spływać, de tribunali, de montibus, ab arce; ex montibus in vallem; tramite; in portum, in mare; ad regionem; ad aliquem; *b*) dla osiągnienia pewnego celu: biedz dokąd, śpieszyć, jechać, płynąć, ad calcem; rus; quam si in spatio (w zawodzie) decurreret; szczególniéj o obrotach wojskowych: manewrować dla ćwiczenia, decurrere in armis; — przenoś. uciekać się do czego, ad haec jura, ad preces, decurritur ad illud extremum S. C. 2) przebiegać, spatium (zawód, plac gonitwy); — przenoś. *a*) skonczyć, dokonać, una laborem; dec. vitam albo aetatem, przepędzić życie;

b) opowiadać, wykładać, quae de arte decursa sunt.

Dēcursio, ōnis, zbieganie, gonitwa, wycieczka, ćwiczenia wojskowe.

Dēcursus, us, *m*. zbieganie, spływanie, d. rapidus (amnium); aquae e montibus, de montibus; spadzistość, pochyłość, planiciei; obroty wojenne, natarcie; 2) przebieganie; — przenoś. mei temporis, schyłek mego zawodu; honorum; skończenie urzędowania.

Dēcurto, 1. skracać, obcinać.

Decus, ŏris, *n*. ozdoba, piękność; — przenoś. świetność, sława, godność, czyn świetny, verum decus in virtute positum; belli decora.

Decusso, 1, dzielić na krzyż.

Decŭtio, cussi, cussum, 3. zbijać, strącać; — przenoś. odpędzać, wypędzać

Dēdeceo, decui 3. (nieos.), nie przypadać, być nieprzystojném, nieprzyzwoitém, si quid dedeceat; aliquem; simulare.

Dedĕcor, ŏris, nieprzystojny, haniebny.

Dedecŏro, 1. hańbić, znieważać.

Dedecorōse, *przysł*. haniebnie.

Dedecorōsus, hańbę przynoszący, haniebny.

Dedĕcus, ŏris, *n*. niesława, hańba, wstyd; dedecori esse, być hańbą, hańbić; dedecus admittere, dopuścić się czynu haniebnego.

Dedicatio, ōnis, *ż*. poświęcenie, aedis, templi.

Dedĭco, 1. mówić, wykazywać, in censu praedia; 2) poświęcać, templum alicui; delubrum alicujus; także: Concordiam (t. j. simulacrum Concordiae) aede; podobnież Junonem, Fidem, Virtutem; 3) przypisać, ofiarować, librum alicui; poświęcić, equi memoriae et nomini urbem.

Dēdignor, 1. jako niegodnego odrzucić, pogardzać, lekceważyć, aliquem; comitem; aliquem patrem, z tryb. bez. venire.

Dedisco, didici, 3. oduczyć się, odwyknąć, zapominać, aliquid; z tr. bez.

Dedĭticius, a, um, ten który się poddał w moc czyją; dediticii, poddani, w przeciwieństwie względem socii.

Dedĭtio, ōnis, *ż*. poddanie się, facere deditionem hosti, poddać się; także: deditione facta; aliquem albo urbem in d. accipere, recipere, przyjąć na swoją łaskę i wolę nieograniczoną: in d. venire i subire d., poddać się

Dedĭtus, a, um, oddany czemu, vita flagitiis dedita, życie wylane na rozpustę; przychylny, przywiązany, Epaminondas praeceptori.

Dēdo, didi, dĭtum, 3. poddać, oddać, wydać, aliquem alicui ad supplicium; aliquem ad necem albo neci; aliquem in cruciatum; aliquem telis hostium; dedere se, poddać się na łaskę i niełaskę; d. se in ditionem alicujus; se alicui, se et suos alicui; se suaque omnia, se atque oppidum; Cirtam; stąd deditus, ten, który się poddał, poddany, podległy, często w licz. mn.; — przenoś. wystawić kogo na co, aliquem libidini alterius; aures suas poetis (słuchać, przysłuchiwać się); se d., poświęcić się, oddać się, se patriae, reipublicae, literis, amicitiae alicujus; se ad scribendum; se lacrimis; także: se alienis moribus; dedita opera, umyślnie, z namysłu.

Dedūco, duxi, ductum, 3. I) wywozić, odwieźć, wyprowadzać, oddalać; 1) o ludziach i zwierzętach: suos ex agris; ex provincia ali-

quem; pecora, a stąd w szczególe a) we względzie wojennym: odciągnąć, kazać wyjść, wyprowadzić, praesidia de iis oppidis; praesidia ab Argis; legionem ab opere; exercitum ex his regionibus; legionem Orico; civitatibus praesidia; milites ex hibernis ad aliquem: legionem in hiberna; vigilias (zaciągać, rozstawiać); b) z posiadłości wypędzić, wyrugować, aliquem ex ea possessione; aliquem de fundo (z miejsca będącego przedmiotem sporu wyrugować); c) kolonią czyli osadę zaprowadzić, założyć, qui initio deduxerant (coloniam); coloniam in locum albo in loco· Narbona colonia deducta est; deducti eo cives Romani; homines agris publicis; d) odprowadzić, aliquem in carcerem. — Przenoś. a) odwieść kogo z prawej drogi, od sposobu życia i t. p., odciągnąć, zniechęcić, odstręczyć, wyprowadzić z czego, uwolnić, aliquem a recta via, aliquem de animi pravitate, aliquem a pristino victu, aliquem de sententia, de fide; aliquem ab humanitate, pietate, religione; aliquem a timore, tristitia; b) odwieść kogo od stronnictwa, oderwać, aliquem; adolescentes praemio deducti; 2) o rzeczach nieżyjących: a) przeprowadzać, sprowadzać wodę, rivos, aquam Albanam; — przenoś. wyprowadzić, wywodzić, nomen ab Anco, genus ab aliquo; mos unde deductus (skąd powstał zwyczaj) b) odciągać w rachunku, ut centum numi deducerentur de capite (od kapitału); — przenoś. oddalać, haec de corpore; curas animo; II) sprowadzać: a) o ludziach: milites de vallo; ex locis superioribus in campum; in inferiorem Galliam; milites in planum exercitum in campum; b) o rzeczach nieżywotnych: carmina possunt coelo deducere lunam: ornos montibus; montes in aequor, in planum; amnes deducunt undas in mare; vela albo carbasa; naves Babylonem; classem; spuścić, ex navalibus navem; unam navem ex navalibus eorum; naves a Meloduno; naves litore; naves in aquam: — przenoś. sprowadzić, orationem de coelo; III) o ludziach: a) zaprowadzić, odprowadzić, wziąć z sobą, towarzyszyć komu, aliquem secum Romam; aliquem ad aliquem albo in locum; in forum (odprowadzić dla uszanowania); quo se deduci vellet; ex Sardinia Q. Ennium poetam; b) stawić przed kim dla posłuchania, ad Eumenem deductus; aliquem in conspectum Caesaris; c) jako gościa: wprowadzić, aliquem ad hospitem; hospites domum; d) na naukę zaprowadzić, aliquem ad aliquem; e) deducere nuptam, wprowadzić po zaślubieniu żonę do domu męża, virginem ad aliquem albo alicui; f) prowadzić w uroczystym pochodzie, aliquem triumpho; — przenoś. doprowadzić kogo do jakiego stanu, usposobienia, aliquem ad aliquam disciplinam; aliquem ad iniquam pugnandi rationem; aliquem in eum casum, in periculum, ad fletum misericordiamque; aliquem in amplitudinem; dokąd zwabić, quod in ea loca erat deductus; skłonić do czego, namówić, pobudzić, aliquem ad eam sententiam; sibi esse facile Seuthen deducere, ut eos terra depelleret; 2) rzeczy nieżywotne: zaprowadzić, wprowadzić, impedimenta in collem, naves in portum; — przenoś. rzecz do czego dopro-

wadzić, narazić, rem ad arma: rem in periculum: rem huc, ut-; rem in eum locum, ut-; quem in locum res deducta sit, vides (do czego przyszło). IV) wyciągać nić, prząść, levi pollice filum; stąd — przenoś. argumentum in tela (umieścić; audi, quo rem deducam (do czego doprowadzę); versus, poemata, wysnuć, wypracować; ad mea perpetuum deducite tempora carmen; przeciągnąć, rem in noctem; skreślić, literam mero.

Deductio, ōnis, *ż.* sprowadzenie, wyprowadzenie; 1) o osobach: *a*) rozpołożenie wojska, in oppida militum crudelis ded. *b*) wypędzenie, wyrugowanie z posiadłości, vi; *c*) przeprowadzenie, przeniesienie osady, qua erit in agros istos ded.? 2) o rzeczach nieżywotnych: *a*) sprowadzanie, spuszczanie wody, Aquae Albanae; *b*) potrącanie w rachunkach, ex qua (pecunia) ne qua ded. fieret; II) wywód w rozumowaniu, rationis.

Deductor, ōris, *m.* ten, który kogo odprowadza, komu towarzyszy.

Deductus, a, um, wyciągniony, cienki, słaby; — przenoś. carmen ded. o poezyi pasterskiéj, wiersz odznaczający się prostotą.

Deerro, 1. zabłąkać się, zabłądzić, itinere; in itinere; — przenoś. sors **deerrābat** ad parum idoneos.

Defatigātio, ōnis, *ż.* utrudzenie, znużenie.

Defatīgo, 1. zmordować, zmęczyć, **defatigātus,** zmęczony, strudzony.

Defectio, ōnis, *ż.* odstąpienie, odpadnienie, w znacz. właś. i przenoś. 2) ubywanie, brak; solis, lunae (zaćmienie); virium, upadek sił; animi, upadek na duchu.

Defectus, a, um, osłabiony, podupadły na siłach.

Defectus, us, *m.* ubywanie; brak, solis i lunae, zaćmienie słońca i księżyca.

Defendo, fendi, fensum; 3. odwracać, oddalać, odpierać, wstrzymywać, hostem (a fossa); ignem a tectis; solstitium pecori; aestatem capellis; ardores solis: ignem jactum et lapides, ictus, bellum; vim, injuriam, pericula; furorem, i tym pod.; crimen alicujus rei (odpierać zarzut); *b*) zasłaniać, bronić, ochraniać, se suaque ab aliquo; a ceteris se; se a finitimis; ab hoste deos publicos; Vejentes adversus populum Romanum; aliquem contra injuriam; Aeduos; se armis; manu; se loco superiore, opportunitatibus lōci; aliquem in periculis; in judiciis defensus; nullis defendentibus (bez żadnéj obrony); Italiam ab hostibus: Galliam ab injuria; vitam a telis; ejus existimationem ab inimicis; civitates contra aliquem; Capitolium, oppidum, patriam, provincias, innocentiam i t. p; *c*) zapewniać, utrzymywać, locum suum, officium censurae; *d*) bronić słowami, utrzymywać, twierdzić, walczyć o co, rem; id, ut-; verissime defenditur, nunquam aequitatem ab utilitate posse sejungi: także: na obronę co przytaczać, id quod defendit, velim concedere; *e*) uwolnić, oswobodzić, urbem captam ferro.

Defensio, ōnis, *ż.* odpieranie, oddalenie, zbijanie zarzutów, criminis, sceleris; obrona, orężem albo słowami; urbium. dignitatis; w sądzie: qua defensione illis periculo liberatis; także: uniewinnienie. crimini d. quaeritur; pismo, mowa na obronę, Demosthenis, Ciceronis.

Dēfensito, 1. często bronić, causas.

Dēfenso, 1. gorliwie bronić, moenia, aliquem ab hostibus.

Dēfensor, ōris, *m*. ten, który co odwraca, odpiera, necis, periculi; *b*) obrońca, juris et libertatis; — przenoś. słup, belka obrończa, palisada.

Dēfero, tuli, latum, znosić, nanosić, ramalia tecto; Tybris defert purgamina in mare; dolia, quae amnis deferret; deferri, runąć, spadać, in praeceps, in foveas; — przenoś. znieść, zburzyć, aedes in planum; II) zanieść, oddać, przynieść, przenieść, literas ad Caesarem; libros ad aliquem; aurum in aerarium; munera alicui, palmam alicui. Stąd zapędzić, zanieść, w znacz. bier. być zaniesionym, dostać się, aestus defert naves in terram; navis delata Oricum; longius delatus aestu; onerariae duae paullo infra delatae sunt; hac (navi) delatus in Ciliciam; Germani ad castra Romanorum delati sunt; errore deferri per quatuor stadia (błąkać się, tułać się); umieścić, złożyć, signa; — przenoś. polecać kogo, przedstawiać do wynagrodzenia, aliquem ad aerarium in beneficiis; *b*) przełożyć co komu, deferre aliquid ad aliquem, zdać co na kogo, zostawić do czyjego uznania, rozstrzygnienia, rem, causas, controversias litesque, i t. p. *c*) ofiarować, powierzyć, przyznać co komu udzielić, nadać, ad aliquem summam imperii, summam belli, rerum summam; alicui bellum contra aliquem, regnum civitatis, consulatum, honorem, studium; także: qui (honores) a populo ante deferebantur; propter frequenter delatos honores: consulum praetorumque praefecturae delatae quod delatum accipere noluissem (o pieniądzach ofiarowanych); szczegól. hujus tantum memoriae delatum est (wspomnienie czynów jego tak było drogo cenione); *d*) donieść, uwiadomić, oznajmić, dać znać; ab aliquo aliquid; aliquid ad aliquem albo alicui, aliquid per aliquem; alicui suam voluntatem per literas; de quibus quod inimici detulerunt; de defectione patris detulit; res elata defertur ad Aristomachen; id Carthaginem delatum; vera, falsa, vana i t. p.; stąd nomen alicujus, alicui def. albo aliquem def. oskarżać; *e*) podawać do spisu, omnibus in censum delatis.

Defervesco, fervi albo ferbui, 3. przestać się gotować, wyburzyć się, wyszumieć, ochłonąć, uspokoić się, właśc. i przenoś. ira, studia, adolescentia.

Defetiscor, fessus, 3. utracić siły, zmordować się; często: defessus, zmordowany, znużony, aliqua re.

Deficio, feci, fectum; 3. I) nieprzech. 1) odpaść, przeniewierzyć się, stać się wiarołomnym; ab Aeduis, a rege, a republica, ab amicitia alicujus (ab aliquo) ad aliquem, przejść na czyją stronę; qui defecerant; defecerat Samos; — przenoś. a virtute; a me ipse deficerem, odstąpiłbym od moich zasad; 2) wyjść, ustać, niedostawać, brakować, opadać, schnąć, niszczeć, deficit materia, frumentum, copia, fructus ex arboribus, tempus anni ad bellum gerendum; deficiunt arma, munimenta; quum non solum vires sed etiam tela nostris deficerent; deficit sol, luna (jest zaćmienie słońca, księżyca); deficit mons (kończy się): stąd *a*) osłabnąć, upadać na siłach, omdleć, upadać z trudu, deficit miles; deficiunt membra; def. tot

bellis; stąd def. zemdléc, umierać; *b*) d. animo albo samo def., stracić odwagę, upadać na duchu, zwątpić o sobie; deficit ingenti luctu rex ipse Latinus; *c*) legibus def. naruszyć, zgwałcić; II) przech. kogo albo co opuszczać, odstąpić, brakować, deficit aliquem aqua, frumentum, vox, anima, tempus; deficiunt aliquem vires, latera; aliquem sanguis viresque deficiunt i t. p.; stąd defici, być pozbawionym, ratione; animo defecti, upadli na duchu.

Defigo, fixi, fixum, 3. wsadzić, wetknąć, utkwić, wbić, asseres in terra; columellas in aliqua re; crucem in campo; sudes sub aqua; cuneos inter saxa; arborem terrae; hastam tellure; sicam in corpore (utopić); gladium jugulo. — Przenoś. *a*) wlepić, na co skierować, zwrócić, oculos in aliquem, albo in vultu alicujus; ora in terram; mentem orationemque albo curas in aliqua re (zatopić); *b*) ściśle, stanowczo oznaczyć, określić, quae augur injusta deflxerit; *c*) w zadumienie wprawić, osłupiałym zrobić, przerazić, aliquem albo animum alicujus; oculi defixi (osłupiałe); także poet. defixus lumina.

Defingo, finxi, fictum, 3. kształtować.

Definio, 4. ograniczać; przenoś. *a*) ściśle oznaczyć miejsce i czas; także: przepisać, legem; *b*) objaśnić, opisać, określić; 2) skończyć, zamknąć.

Definīte, *przysł.* wyraźnie, jasno.

Definītio, ōnis, *ż.* określenie, oznaczenie, objaśnienie.

Definītīvus, a, um, objaśniający.

Definītus, a, um, oznaczony, określony, wyłuszczony.

Defio, fieri, brakować, niedostawać.

Deflagrātio, ōnis, *ż.* spalenie się, spłonienie; — przenoś. zniszczenie, upadek.

Deflāgro, 1. przech. i nieprzech. spalić i spalić się, zgorzéć; — przenoś. *a*) przech. zniszczyć; nieprzech. przepaść, ze szczętem zginąć; *b*) uspokoić się, uśmierzyć się, ira, seditio.

Dēflecto, flexi, flexum, 3. odginać, odwracać, se de curriculo; in alium cursum deflecti (o rzekach); novam viam (robić drogę na bok idącą); — przenoś. odmieniać, inaczéj urządzić. rationem medendi; 2) nieprzech. zbaczać właśc. i przenoś. de spatio; oratio redeat illuc, unde deflexit.

Dēfleo, flevi, flētum, 2. opłakiwać, aliquem albo aliquid; 2) nieprzech. spłakać się, wypłakać się.

Dēflōresco, florui, 3. okwitnąć, przekwitnąć, vitis;—przenoś. niszczéć, tracić żywość, moc, znaczenie, formae dignitas; deliciae.

Dēfluo, fluxi, fluxum, 3. spływać, ściekać, spadać, flumen monte, sudor a capite; defluit lapidosus rivus; pedes vestis defluxit ad imos; defluunt coronae; ex equo in terram (skoczyć); cohors defluxit ad terram equis relictis; płynąć, secundo amne; Ostiam Tiberi; ad insulam; alicui (do kogo); — przenoś. e sophistarum fontibus id dicendi genus ad forum defluxit (przeszedł); a necessariis artificiis ad elegantiora; 2) upłynąć, kończyć się, dum defluat amnis; o włosach: wypadać, capilli mihi defluunt; — przenoś. kończyć się, ubywać, ubi salutatio defluxit; unus me absente defluxit, (ubył, odstąpił mnie, przeniewierzył się).

Defŏdio, fŏdi, fossum, 3. wyko-

pac, kopać, specus, siros, terram; 2) zakopać, wkopać, aurum; signum in terram; in comitio; sub tecto aliquid.

Defore, patrz desum.

Deformātio, ōnis, ż. zeszpecenie.

Deformis, e, niekształtny, zeszpecony, brzydki, szkaradny, właśc. i przenoś. motus corporis statusve; d. lucrum (nikczemny); laurea d. luctu (wieniec zhańbiony); deforme est de se ipso praedicare.

Deformitas, ātis, ż. szpetność, brzydkość, niekształtność, corporis, aedificiorum;—przenoś. szpetność, hańba, sromota, ohyda, fugae, animi.

Deformo, 1. (od formo), skreślić, odrysować, oznaczyć, locum, speciem operis.

Deformo, 1. (od forma), zeszpecić, zhańbić, zepsuć, domum; homo multis vitiis deformatus.

Defraudo, 1. krzywdzić, oszukiwać, ubliżyć, aliquem aliqua re, albo aliquem aliquid; defraudare suum genium, żałować sobie, ujmować.

Defrenātus, a, um, rozkiełznany, wyuzdany.

Defrĭco, fricui, fricatum i frictum, 1. ocierać, wycierać, wyskrobać, pupillas, equum;—przenoś. szczypać, szydzić, sale multo urbem.

Defringo, frēgi, fractum, 3. odłamać.

Defūgio, fūgi, fugitum, 3. uciekać; 2) usuwać się od czego, unikać, niechcieć, dimicationes; proelium; assentationem vulgi.

Defundo, fūdi, fūsum, 3. zlewać, odlewać, nalewać, delibamenta Mercurio, vinum pateris.

Defungor, functus, 3. ukończyć, wykonać, odbyć, honoribus defunctus, który piastował godności; defungi fatalibus malis (wybrnąć); d. laboribus (pozbyć się przykrości); parco victu (przestawać na oszczędnéj żywności); d. vita, temporibus suis, morte, umrzéć; także bier.: utinam sit defunctum, oby to już było wykonane, Terent. Ad. III. 5. 63.

Degĕner, ĕris, wyrodny, patrii oris, ten, który nie ma ojcowskiéj wymowy; 2) podły, nikczemny, degeneres animos timor arguit.

Degenĕro, 1. wyradzać się, o ludziach, źwierzętach i roślinach, właśc i przenoś. degenerat homo; d. a parentibus; in mores Persarum; 2) przech. psuć, animos.

Deglūbo, glupsi, gluptum, 3. obłupić, obdzierać ze skóry.

Dego, degi, 3. spędzać, aetatem, vitam, albo samo degere, żyć.

Degrandĭnat, przestaje grad padać

Degrăvo, 1. obciążać; — przenoś być ciężarem, dokuczać, być przeszkodą, aetas d.; vulnus degravabat.

Dēgrĕdior, gressus, 3. schodzić, zstępować, ex arce; monte; in campum; ad pedes, zsiadać z konia.

Dēgrunnio, īre, krząkać.

Dĕgusto, 1. kosztować, aliquid; z lekka się dotykać, corpus; doświadczać, probować, starać się co poznać, vis degustare vitam et fortunam meam.

Dehinc, *przysł.* w następstwie, o miejscu i czasie: odtąd, potém, późniéj, daléj.

Dehisco, ĕre, rozstępować się, rozpadać się.

Dehonesto, 1. znieważać, bezcześcić.

Dehortor, 1. odradzać, frustra dehortando; ab aliqua re, albo z następ. ne-.

Deianīra, ae, ż. córka Eneusa (Oeneus), siostra Tydeusa żona Herkulesa.

Dein, patrz deinde.

Deinceps, *przysł.*, następnie, z kolei, jeden po drugim, potém, zaraz potém, w odniesieniu do miejsca i czasu.

Deinde i dein, *przysł.* odtąd, później, potém, daléj (w przestrzeni i czasie).

Deionides, ae, *m.* syn Dejony, Miletus.

Deiphōbe, es, *ż.* córka Glaukusa.

Deiphōbus, i, *m.* syn Pryama i Hekuby.

Dejectio, onis, *ż.* wyrzucenie z posiadłości; alvi, rozwolnienie żołądka; — przenoś. animi, zwątpienie o sobie.

Dejectus, a, um, nizki, pochyły, spadzisty; loca; — przenoś. trwozliwy, powątpiewający o sobie, animo, spe.

Dejectus, us, *m.* zrzucenie, upadek; spadzistość.

Dejer- patrz dejur-.

Dejĭcio, jēci, jectum. 3. zrzucić, strącić, zepchnąć, aliquem de ponte, de saxo; se de muro (rzucić się); se per munitiones, se in mare; de superiore parte aedium; aliquem equo; aliquem in inferiorem locum; in Tiberim dejectus; wrzucić, librum in mare; zapędzić, naves ad inferiorem partem insulae dejiciuntur; spuścić, securim elatam in caput; strącić, ściąć, caput uno ictu; nakoniec dejicere tylko z 4 przyp.: deji. statuas, hermas, turrim, muros, antennas, fundamenta murorum, libellos; sortes (wrzucać do urny); lacrimas (wylewać). Stąd w szczegól. *a)* wyprzéć, wypędzić, praesidia ex saltu; praesidia inde; nostros loco; hostes muro turribusque; — przenoś. hoc dejecto (po jego upadku); de gradu albo de statu dejicere (zrazić kogo, zmieszać); de sententia (przyprowadzić kogo do zmiany zdania); *b)* wypędzić z posiadłości, aliquem; aliquem de agro communi; *c)* zabić, ubić, paucis dejectis; feras; avem ab alto coelo; 3) spuścić, vultum, oculos in terram; poet. dejectus oculos (spuściwszy oczy); odwrócić, oculos de isto nunquam; oculos a republica; — — przenoś. *a)* oddalić, odrzucić, odwrócić, jugum servile a cervicibus; quantum mali de humana conditione dejeceris; vitia a se ratione; cruciatum a corpore; *b)* zrzucić, strącić, pozbawić, aliquem de possessione imperii; dejecta conjuge tanto (pozbawiona); aliquem de honore; aliquem honore, aedilitate, praetura, principatu; consulatu; spe.

Dejūro, 1. przysięgać.

Delabor, lapsus, 3. spuszczać się, spadać, spływać, zlecićć, z przyim. de, ex, albo a i przyp. 6; także: in aliquid, wpaść w co, dostać się dokąd; — przenoś. *a)* wziąć się skąd, powstać, genera ab his plura delapsa sunt; *b)* wpaść w co, albo na co, in morbum, in suspiciones; in istum sermonem; a majoribus ad minora.

Delāmentor, 1. opłakiwać, żalić się, z płaczem narzekać.

Dēlasso, 1. zmordować, utrudzić.

Dēlātio, ōnis, *ż.* doniesienie, oskarżenie.

Dēlātor, ōris, donosiciel, oskarżyciel.

Dēlectāmentum, i, *n.* uciecha, zabawa, rozrywka.

Dēlectātio, ōnis, *ż.* przyjemność, uciecha.

Dēlecto, 1. bawić, sprawiać przyjemność, rozrywkę; se libris, znajdować przyjemność w książkach; aliquem; me delectat aliquid, albo z tr. bez.; często: delectari ali-

qua re, albo in aliqua re, zajmować się czem z przyjemnością, mieć w czem upodobanie.

Delectus, us, *m.* wybor, verborum; zaciąg do wojska, instituere, habere, facere.

Delegatio, ōnis, *ż.* przekaz, zlecenie (do wypłaty).

Delego, 1. posyłać, odsyłać, aliquem ad senatum, aliquem ad illud volumen; aliquem in Tullianum; zlecić, poruczyć, obsidione delegata in curam collegae; przekazać, przelać na kogo (o wypłacie długu), debitorem; — przenoś. zwalić na kogo, przypisać komu, aliquid alicui, albo ad aliquem.

Dēlēnīmentum, i, *n.* środek łagodzący, ulga; ponęta.

Delēnio, 4. łagodzić; także: ująć sobie kogo, zjednać, aliquem aliqua re; animum alicujus.

Delenītor, ōris, *m.* ujmujący, przymilający się komu.

Dēleo, delēvi, delētum, 2. wymazać co napisanego; — przenoś. zmazać, zatrzéć, maculam; zburzyć, zniszczyć, urbes; spalić, urbem incendio; znieść, wytępić, exercitum omnem; skończyć, bellum totum.

Delētrix, īcis, *ż.* niszczycielka, wygubicielka.

Delia, Deliacus, patrz Delos.

Deliberābundus, a, um, który się wiele namyśla, rozważa.

Deliberātio, ōnis, *ż.* namysł, naradzanie się.

Deliberatīvus, a, um, naradzający się, do narady należący.

Deliberātor, ōris, *m.* ten, który rozmyśla, rozważa, naradza się.

Deliberātus, a, um, rozważany, roztrząsany, pewny.

Deliběro, 1. rozważać, namyślać się nad czém, naradzać się, deliberandi spatium (czas do namysłu); cum aliquo; deliberata re; de aliqua re; z utrum -an, albo z samem an-; w szczegól. *a)* radzić się, pytać o radę, Delphos deliberatum missi sunt, qui consulerent Apollinem; deliberantibus Pythia respondit; *b)* jako skutek: postanowić, mihi deliberatum est, postanowiłem.

Delībo, 1. skosztować, sprobować, dotknąć się lekko, cząstkę z czego zdejmować, właść. i przenoś. aliquid, albo aliquid de aliqua re, zmniejszać, ujmować, deli. de gloria alicujus.

Delībro, 1, (od liber), odzierać z kory

Delībuo, libui, libutūm, 3. namazać, namaszczać, delibuta veneno dona, zatrute; — przenoś. delibutus gaudio, przejęty radością.

Delicāte, *przysł.* przyjemnie, łagodnie, uprzejmie.

Delicātus, a, um, ucieszny, roskoszny, wytworny, miękki, pieszczotliwy, zmysłowości oddany.

Deliciae, arum, *ż.* u późn. pisarzy delicium, ii, *n.* uciecha, roskosz, pieszczota; przepych, okazałość; osoba albo rzecz droga, ulubiona, Terentia mel meum et deliciae. Stąd zdrob. deliciolae, arum, *ż.* roskosz.

Delictum, i *n.* przestępstwo, wykroczenie, błąd.

Deligo, 1. (od ligare) wiązać, przywiązać, aliquem albo aliquid ad aliquid; sarmenta in cornibus jumentorum; także: saucios, vulnus (opatrywać, obwiązywać).

Deligo, legi, lectum, 3. (od legere), brać, wybierać, obierać, locum talem; diem ad inimicos opprimendos; ejus potissimum affinitatem: ducem (ad bellum gerendum); deligebatur, qui proximus

esset affinitate; duces sibi adversus barbaros; magistratus; idoneos rei homines; locum domicilio; locum castris; ex senatu in hoc consilium; stąd delectus, wybrany; w licz. mn. *rzeczowo*. delecti quidam (wybór); delecti principum; delecti Aetolorum; delecti militum; equites ex omni copia; decem milia ex copiis; d. legio: d. manus; 2) oddzielać, wyłączać, wydalić, ex aedibus.

Delino, lini, levi, livi, litum, zmazać, przekreślić; namazać, nasmarować.

Delinquo, liqui, lictum, 3. uchybić, zbłądzić, wykroczyć, zawinić, si quid delinquitur.

Deliquesco, licui, 3. roztopić się, rozpuszczać się; — przenoś. niszczéć, upadać.

Delīrātio, ōnis, *ż*. wyboczenie z brózdy w oraniu; — przenoś. obłąkanie umysłu.

Deliro, 1. wyboczyć z brózdy w oraniu; — przenoś. miéć obłąkanie umysłu, szaléć, bredzić.

Delirus, a, um, obłąkany na umyśle, obrany z rozumu.

Delitesco, litui, 3. ukrywać się, chować się, właśc. i przenoś. in aliquo loco; aliquo loco; sub aliqua re; inter saltus.

Delitigo, āre, kłócić się, spierać [się

Dēlos i **Delus**, i, *ż*. wyspa na morzu Egiejskiém, miejsce urodzenia Apollina i Dyany; stąd: *a)* Delius, a, um, Delijski; *rzecz.* Delius, Apollo; Delia, Dyana; także nazwisko dziewczyny; Delium, ii, *n*. miasto w okolicy Tanagry w Beocyi ze znakomitą świątynią Apollina; Deliacus, a, um, Deliacki, Delijski.

Delphi, orum, *m*. miasto w Focydzie przy górze Parnassus, sławne wyrocznią Apollina; stąd Delphos corrumpere est conatus (przekupić wyrocznią Apollina). Stąd: *a)* Delphi, orum, *m*. mieszkańcy Delfów; *b)* Delphicus, a, um, Delficki, mensa Del., stół na trzech nogach, na wzór trójnogu delfickiego.

Delphīnus, i, i **Delphin**, inis, *m*. delfin, źwierz morski; 2) gwiazdozbiór.

Delta, *n*. głoska grecka w kształcie trójkąta, stąd dla podobieństwa, niższa część Egiptu oblana ramionami Nilu i morzem. [zbiór.

Deltōton, i, *n*. trójkąt, gwiazdo-

Delūbrum, i, *n*. świątynia.

Delūdo, lusi, lusum, 3. zwodzić, oszukiwać, drwić z kogo. [lędźwie.

Delumbis, e, mający skaleczone

Delumbo, 1. skaleczyć lędźwie; — przenoś. osłabić, sententias.

Delus, patrz Delos.

Dēmando, āre, przekazać, poruczyć, powierzyć, polecić, aliquem curae alicujus; aliquem albo aliquid alicui.

Dēmens, tis, obłąkany, bezrozumny; głupi, zapamiętały, temeritas, discordia, furor.

Dēmenter, *przysł*. szalenie, zapamiętale, nierozumnie.

Dēmentia, ae, *ż*. szaleństwo, nierozum, zapamiętałość.

Dēmereo, merui, meritum, 2. demereor, meritus, 2. zasługiwać, zarabiać, zasługiwać się komu, zobowiązywać sobie kogo czém.

Demergo, mersi, mersum, 3. zanurzać, zatapiać, naves; demergi, pogrążać się, utonąć; — przenoś. plebs aere alieno demersa (pospólstwo zabrnęło w długi); patriam demersam extuli; quem paulo ante extulerat (fortuna); demergere est adorta (poniżyć, upokorzyć, pogrążyć). [rozmierzyć.

Demētior, mensus, 4. odmierzyć,

Demeto, messui, messum, 3. żąć, ścinać; poet. florem pollice, zerwać kwiatek; ense caput

Demigrātio, ōnis, *ż.* przeprowadzenie się, przeniesienie się.

Demigrō, 1. wynosić się, wyprowadzać się, de oppidis; ex aedificiis, ex insula; in alia loca; Athenas; — przenoś. hinc d. (rozstać się z tym światem, umrzéć); strumae ab ore demigrarunt; de suo statu.

Dem̄inuo, minui, minūtum, 3. zmniejszyć, osłabić, ująć, właśc. i przenoś. vires, bona; aliquid de bonis; aliquid ex potestate; *b)* capite deminui, patrz caput.

Deminūtio, ōnis, *ż.* zmniejszenie, uszczuplenie, osłabienie, właśc. i przenoś. de aliqua re, albo alicujus rei; *b)* zbywanie, sprzedawanie, de bonis privatorum publice; *c)* d. capitis, patrz caput.

Demīror, 1. dziwić się, aliquid, albo z 4 przyp. i tr. bez.; czasem znaczy podziwienie połączone z niewiadomością, demiror, ubi nunc ambulet.

Demisse, *przysł.* nizko; — przenoś. *a)* pokornie; *b)* podle, nikczemnie.

Demissio, ōnis, *ż.* zniżenie, spuszczenie z góry; — przenoś. animi, smutek, upadek na duchu.

Demissus, a, um, spuszczony, wiszący, aures; nizki, loca, ripae; — przenoś. *a)* przytłumiony, słaby, vox; *b)* pokorny, skromny, orator; *c)* skołatany, małego serca, fracto animo et demisso; *d)* niewykwintny, prosty (o mowie); *e)* pochodzący, a magno demissum nómen Julo.

Demitigo, āre, zmiękczać, łagodzic; bier. łagodnieć.

Demitto, misi, missum, 3. wpuszczać, equum in flumen; aliquem per tegulas; wsadzić, aliquem in carcerem; posłać na tamten świat; skazać na śmierć, aliquem ad imos Manes, albo morti; se d. albo demitti, spuścić się, udać się, demitti de muris per manus; se in Ciliciam; nachylić się; se ad aures alicujus; se ob assem; se ad planiora d. (zejść z wyższego miejsca); spuścić, lumina, vultum, caput; zesłać, imbrem coelo; wylewać, lacrimas; zapuścić, sublicas in terram, fundamenta in terram; huc stipites; zatopić, ferrum in ilia, albo jugulo; wykopać, alto in solido puteum; we względzie wojennym: sprowadzić, aciem e jugo montium; agmen, exercitum, i t. p. in inferiorem campum, in vallem; albo samo: agmen, levem armaturam; se demittere, zejść. — Przenoś. se in causam (wdać się w sprawę, przyjąć na siebie); aliquid in pectus, wziąć do serca; se animo, albo animum, mentem, stracić serce, odwagę, upaść na duchu; demitti ab aliquo, wywodzić swój ród od kogo.

Demiurgus, i, *m.* najwyższy urzędnik w niektórych rzeczach pospolitych greckich.

Dēmo, dempsi, demptum, 3. ujmować, odejmować, właśc. i przenoś. alicui molestiam, sollicitudinem; d. nubem supercilio, nie być smutnym, posępnym; d. partem de die solido (przepędzić); d. de capite, odtrącić, ująć z kapitału; demto fine, bez końca.

Democrĭtus, i, *m.* filozof nowszéj szkoły Eleatyckiéj z Abdery; stąd **Democritēus**, albo -ius, a, um, do Demokryta odnoszący się; *rzeczow.* Democritei, orum, *m.* zwolennicy Demokryta, i, Democritea, orum, *n.* nauki Demokryta.

Demolior, 4. rozwalić, zburzyć, statuam, domum, tectum; — przenoś.

tyrannidis propugnacula; jus; d. culpam, zrzucić winę.

Demolitio, ōnis, *ż.* obalenie, zburzenie.

Demonstratio, ōnis, *ż.* okazanie, wskazanie; — przenoś. *a)* żywe, dobitne opisanie; *b)* rodzaj mowy, którój przedmiotem jest pochwała albo nagana; *c)* dowód.

Demonstrativus, a, um, obejmujący pochwałę albo naganę.

Demonstrātor, ōris, ten, który co wykazuje.

Demonstro, 1. pokazywać, wskazywać, aliquid, albo ze zdaniem zależném; — przenoś. pokazywać, opowiadać, przedstawiać, udowodnić, unaocznić, alicui aliquid, albo alicui z 4 przyp. i tr. bez.; silva, quae supra demonstrata est; ze zdaniem zależném; ut supra demonstravimus, demonstratum est.

Dēmordeo, ēre, odgryźć, odkąsić.

Demŏrior, mortuus, 3. umrzéć, odumrzéć. [czyć.

Dēmŏror, 1. zatrzymywać, zwló-

Demŏveo, movi, motum, 2. oddalać, odpędzać, odsuwać, właśc. i przenoś., aliquem de loco; culpam ab aliquo; w szczegól. *a)* oddalić kogo z urzędu, usunąć od godności, gradu aliquem; — przenoś. animum loco et certo de statu; *b)* wypędzić kogo z posiadłości, aliquem de suis possessionibus; albo pozbawić prawa do posiadania.

Dēmūgītus, a, um, rykiem napełniony, paludes.

Dēmulceo, mulsi, mulsum, 2. głaskać, muskać.

Dēmum, *przysł.* właśnie, wreszcie, wtedy dopiero, teraz dopiero, teraz właśnie, nunc demum; jam d.; tum d.; quint. d. anno; orto sole d.; osobliwie, szczególnie, rzeczywiście, w istocie; id d.; eo d.; ea d. amicitia firma est.

Demurmŭro, 1. mruczéć, pomrukiwać.

Demutātio, ōnis, *ż.* przemiana.

Demūto, 1. przemieniać.

Denārius, ii, *m.* i denarius numus, rzymska moneta, która z początku dziesięć (od deni), a potém szesnaście assów albo cztery małe sestercyj zawierała.

Dēnarro, 1. w szczegółach coś opowiadać, d. matri, ut- (jak-).

Dēnăto, āre, z wodą płynąć, wypłynąć.

Dēnĕgo, 1. zaprzeczyć, odmówić, aliquid, alicui aliquid.

Dēni, ae, a, po dziesięć, w przyp. 2. denorum albo denūm; w ogóle: dziesięć, bis deni.

Denicālis, e, rodzaj obrzędow religijnych, odprawianych dziesiątego dnia po czyjéj śmierci.

Dēnique, *przysł.* 1) przy wyliczaniu: nakoniec, wreszcie, w końcu; 2) w przejściu do ogólnych wyobrażeń: w ogóle; przy stopniowaniu: a nawet, aut demum; 3) przy zakończeniu: w ogóle zaś, krótko mówiąc, jedném słowem; 4) podobnie jak demum, właśnie, dopiero, nunc d.; tum d.; octavo d. mense; mortuo d. (dopiero po śmierci).

Denominātio, ōnis, *ż.* przezwanie.

Denomīno, 1. przezwać, nazywać kogo od czego.

Dēnormo, 1. nieforemném co zrobić.

Denŏto, 1. naznaczyć, cives Romanos necandos denotavit; 2) rozróżnić, poznać, spostrzedz.

Dens, tis, *m.* ząb; — przenoś. uncus dens (o lemieszu), podobnież róg kotwicy, sierp, grzebień; *b)* dens maledicus, złośliwość; nienawiść.

Dense, *przysł.* gęsto, ściśle, często.

Denseo, densui, 2. zgęszczać.

Denso, 1. zgęszczać, skupiać; den-

satus, gęsty, densata agmina, ście-śnione hufce.

Densus, a, um, gęsty, zgęszczony, gęsto skupiony, silva; gęsty, rzęsisty, imber; pełny, obficie okryty, d. caesarie caput; częsty, liczny, pericula.

Dentālia, ium, *n*. nasad u pługa, albo sam pług.

Dentatus, a, um, zębaty, ząbkowaty, serrula d. 2) zębem gładzony, charta. II) Dentatus, rzymskie przezwisko.

Denūbo, nupsi, nuptum, 3. iść za mąż.

Denūdo, 1. obnażać, odkrywać, objawiać, właśc. i przenoś.; 2) obdzierać, ogołacać, właśc. i przenoś

Denunciātio, ōnis, *ż*. oznajmienie, doniesienie, zapowiedzenie, zagrożenie.

Denuncio, 1. oznajmiać, donosić, zapowiadać, wypowiadać, grozić, aliquid, albo z 4 przyp. i tr. bez.; z ut albo ne i tr. łącz. albo samym tr. łącz.; rozkazać, veteranis; 2) przepowiadać, denunciata mors ejus per crinitam stellam.

Denuo, *przysł*. znowu, na nowo, jeszcze raz.

Deo, us, *ż*. Cerera; stąd Deois, idis, *ż*. córka Cerery, Prozerpina: i Deoius, a, um, Cererze poświęcony.

Deonèro, 1. ulżyć ująć ciężaru.

Deorsum, *przysł*. z góry na dół, sursum deorsum, w górę i na dół.

Dēpaciscor, pactus, 3. wejść w układy, godzić się o co, wymówić sobie co, tria praedia sibi; cum aliquo, ut-.

Dēpasco, pavi, pastum, 3. o pasterzach: spasać, wypasać; o bydlętach: wyjeść, wygryźć, agros; d. altaria (zjeść, pożreć to, co jest na ołtarzach); saepes salicti florem depasta apibus, poet. zamiast: saepes, cujus flores depascuntur ab apibus, płot, którego kwiaty służą za pokarm dla pszczół; — przenoś. luxuriem orationis stilo, odciąć w mowie, co jest zbytecznego.

Dēpascor, pastus, 3. wypasać; — przenoś. niszczyć, febris depascitur artus.

Dēpecto, pexi, pexum, 3. czesać uczesać. [rarii

Depeculātor, ōris, *m*. zdzierca, ae-

Dēpeculor, 1. zdzierać, okradać, fana; — przenoś. pozbawiać, honorem familiae.

Dēpello, pūli, pulsum, 3. odpędzać, odganiać, wypędzać, aliquem de provincia, ex urbe; aliquem tota Sicilia; barbarorum praesidia ex his regionibus; hostem ab operibus; aliquos terra; odłączać, odstawiać, ab ubere matris; a lacte; — przenoś. oddalać morbum; zaspokajać, sitim, famem; odwieść, oddalić, aliquem de spe, de causa suscepta; a Syracusis servitutem; a superioribus consiliis depulsus; suspicionem a se; instans periculum; omnes molestias; alicui multam, metum; 2) spędzać, zganiać, spychać, zrzucać, aliquem de loco; equus equitem dorso non depulit; teneros fetus; we względzie wojennym: spędzić z wyższego stanowiska, defensores vallo; hostes loco; ab eodem gradu depulsus est (wyparty został, korzystnego położenia pozbawiony); ab aliqua re depulsus (doznał przeszkody w swoich zamiarach, w działaniu).

Dēpendeo, 2. wisieć na czém, u czego, nodo ex humeris d. amictus; laqueo dep.; — przenoś. pochodzić od czego, dać się wyprowadzić, augurium d. origine verbi; zależeć od czego, fides d. a veniente die.

Dependo, pendi, pensum, 3. odważyć, płacić: — przenoś. ponieść karę, przypłacić, poenas.

Deperdo, perdĭdi, perdĭtum, 3. zniszczyć, inopia deperditus (zubożały); 2) utracić, postradać, właśc. i przenoś., non solum bona sed etiam honestatem.

Depereo, perii, perĭtum, 4. ginąć, w niwecz się obracać, podupadać; in amore alicujus albo in aliquo, szalenie się w kim zakochać, ginąć, przepadać za kim.

Depingo, pinxi, pictum, 3. odmalować, — przenoś. *a)* w słowach co przedstawić, opisać; *b)* wyobrażać w myśli; wystawiać sobie, cogitatione aliquid.

Dēplango, planxi, planctum, 3. opłakiwać.

Deplōro, 1. płakać, narzekać, lamentabili voce deplorans; de incommodis; 2) przechod. opłakiwać, calamitates; mieć co za stracone, agros, spem.

Dēpono, pŏsui, posĭtum, 3. rzucić, zrzucić, wyrzucić, librum de manibus; arma; zdjąć, onera jumentis; wysadzić, exercitum in terram albo legiones; dać w zakład, vitulam; quidquam de grege; — przenoś. uspokoić, sitim; złożyć, porzucić, zaniechać, utracić, wypuścić. personam actoris; opinionem, consilium; amicitiam, simultates, gloriam, spem, odium; memoriam alicujus rei, aliquid ex memoria; prius animam quam odium; *b)* odrzućić, zrzec się, provinciam; 2) dla bezpieczeństwa albo do schowania co złożyć, umieścić, pecuniam apud aliquem; HS. sexagies in publicum; amphoras in templo; praedam in silvis; matrem et liberos in urbe; obsides apud aliquem; saucios; liberos suaque omnia in silvas; — przenoś. powierzyć, jus populi Romani in vestra fide ac religione depono; tutis auribus; in aure; pokładac, spem salutis in morte alicujus; 3) składać, caput in gremio alicujus; arma; armis depositis (po złożeniu broni); — przenoś. depositus, opuszczony, stracony, bez ratunku; umarły, maximo aegra et prope deposita reipublicae pars; złożyć, składać, insigne; imperium, magistratum; depositam resumere potestatem.

Depopulātio, ōnis, *f.* spustoszenie, zrabowanie.

Depopulātor, ōris, *m.* pustoszyciel, niszczyciel, rabuś.

Dēpopŭlor, 1. niszczyć, pustoszyć, plądrować, rabować, także w formie czynnéj depopulo: agros depopulavit i depopulata Gallia; depopulatis agris.

Deporto, 1. znieść, przenieść, ossa ejus in Cappadociam ad matrem; sua in oppida; quae (navis) ad eum deportandum erat missa; arma Brundusium; sprowadzić, exercitum e Graecia; odnieść, otrzymać, praedam ex Asia; gloriam ex illa gente; nihil aliud de provincia nisi illius benevolentiam; cognomen Athenis, triumphum; *b)* wypędzić, na wygnanie posłać, in insulam.

Deposco, poposci, 3. żądać bardzo, domagać się czego, sibi id muneris, sibi partes istas; aliquid a magistratu; istam provinciam asperrima ad laborem; *b)* żądać wydania kogo, ukarania, aliquem; aliquem in poenam, ad supplicium, aliquem ad mortem, żądać ukarania śmiercią; *c)* aliquem sibi, wyzywać kogo do walki.

Depostŭlo, 1. żądać, dopraszać się.

Depraedor, 1. łupić, rabować, plądrować.

Depravāte, *przysł.* opacznie, zepsucie.

Depravātio, ōnis, *ż.* przekręcenie, zepsucie, właśc. i przenoś. animi.

Deprāvo, 1. wykręcać, spaczyć, wykrzywić, oculos; — przenoś. zepsuć, uwieść, puerum indulgentia; plebem consiliis.

Deprecātio, onis, *ż.* usilna prośba, dopraszanie się, błaganie, d. aequitatis; prośba o przebaczenie, łaskę; przepraszanie; d. deorum, wzywanie bogów; dirae deprecationes, przekleństwa; d. periculi, prośba o odwrócenie niebezpieczeństwa.

Deprecātor, ōris, *m.* błagający, wstawiający się, pośrednik; d. periculi, który przez prośbę oddala niebezpieczeństwo.

Deprĕcor, 1. zanosić prośbę, błagać, dopraszać się, aliquem, albo z nast. ne, quominus i tr. łącz.; vitam multorum ab aliquo, prosić o darowanie życia; d. periculum, mortem, poenam, prosić o uwolnienie, prośbą uwolnić; także biernie: deprecatum bellum, prośbą odwrócona wojna.

Deprehendo, i deprendo, di, sum, 3. schwytać, złapać, hostem; deprehensus a custodibus; — przenoś. zastać, zejść kogo na czém, in manifesto scelere; deprehendi, być napadniętym, zaskoczonym (np. od burzy); video me deprehensum, widzę, że się wywinąć nie mogę (o mowie); *b)* dostrzedz, odkryć, poznać, res magnas saepe in minimis rebus.

Deprehensio, ōnis, *ż.* złapanie, odkrycie.

Depressus, a, um, nizki, w dole leżący, domus; — przenoś. vox depressissima, przytłumiony.

Deprimo, pressi, pressum, 3. zniżac, cisnąć na dół, navem dep. zatopić, saxum in mirandam altitudinem; fossam, głęboko wykopać; — przenoś. przytłumić, uciskać, osłabić, zrazić, do milczenia przymusić, veritatem, opes, fortunam, hostem; preces alicujus taciturna sua obstinatione.

Deproelior, 1. walczyć, ścierać się, venti.

Deprōmo, prompsi, promptum, 3. wydobywać, pecuniam ex arca; sagittam pharetra; aliquid de jure civili.

Deproperŏ, 1. spieszyć się, przyspieszać.

Depso, depsui, depstum, 3. rozczyniać, zagnieść.

Depŭdet, puduit, 2. bardzo się wstydzić, non dep. aliquem z tr. bez. 2) wstyd tracić, nie wstydzić się, także z tr. bez.

Depugno, 1. walczyć, potykać się, wojować, bić się, copiae paratae ad depugnandum; — przenoś. cum fame; voluptas d. cum honestate.

Depulsio, ōnis, *ż.* oddalenie, odegnanie, usunięcie, doloris; pravi.

Depulsor, ōris, *m.* który co oddala.

1. **Depŭto**, 1. obcinać.

2. **Depŭto**, 1. poczytywać za co.

Depȳgis, e, słaby na lędźwie

Derbe, es, *ż.* miasto w Likaonii; stąd **Derbētes**, is, z Derby, mieszkaniec Derby.

Derbīces, um, *m.* lud w Margianie w Azyi.

Dercētis, is, i Derceto, us, *ż.* bogini u Syryjczyków.

Derectus, a, w prostym kierunku idący.

Derelictio, ōnis, *ż.* opuszczenie, zaniechanie.

Derelictus, a, um, opuszczony, pusty.

Derelinquo, liqui, lictum, 3. zostawić, zaniechać; — przenoś. za-

niedbać, causam; 2) zostawić po sobie, praesidium in arce.

Derēpo, repsi, 3. zczołgać się, złazić.

Derideo, risi, risum, 2. wyśmiewać, wyszydzać, drwić.

Derigesco, rigui, 3. krzepnąć, drętwieć, deriguit gelidus formidine sanguis; krew się ścięła; comae, najeżyły się włosy; oculi, osłupiały.

Deripio, ripui, reptum, zerwać, wyrwać, wydrzeć, de manu; ensem vagina;—przenoś. ująć, zmniejszyć, quantum de mea auctoritate deripuisset.

Derisor, ōris, *m.* szyderca.

Derivātio, ōnis, *ż.* prowadzenie, skierowanie, fluminum.

Derivo, 1. prowadzić, ściągać, aquam de fluvio; — przenoś. składać, zwalać, culpam in aliquem.

Derogātio, ōnis, *ż.* częściowe ujmowanie, ograniczenie prawa.

Derōgo, 1. dawne prawo znieść częściowo, ograniczyć, de lege, albo legi; w ogóle ująć komu co, odjąć, odmówić, ubliżyć, umniejszyć, de fide alicujus, albo fidem alicui.

Derōsus, a, um, ogryziony.

Dertōna, ae, *ż.* miasto w Liguryi.

Deruo, rui, rŭtum, 3. rozrzucić, zburzyć; — przenoś. cumulum de laudibus alicujus, ująć, zmniejszyć.

Deruptus, a, um, spadzisty, przepaścisty; *rzeczow.* derupta, orum, *n.* miejsca-przepaściste.

Desaevio, saevii, 4. srożyć się, burzyć się.

Descendo, scendi, scensum, 3. zstąpić, schodzić, de coelo, de rostris; ab alto coelo; coelo; ad lub in forum, in naves; in flumen; obviam alicui in Piraeeum; zsiadać, ex equo; udać się dokąd, domum, huc, ad aliquem; wkroczyć, wtargnąć, wylądować, in Graeciam;—przenoś. wchodzić, zatapiać się, ferrum in corpus descendit; stąd: verbum descendit in pectus; cura descendit in animos; spadać, infra genua (o sukni); skłaniać się, przychylać się do czego, przystać na co, in preces, ad ejusmodi consilium, ad sententiam alicujus, ad inimicitias, ad verborum contumelias; brać się do czego, ad supplicia innocentium; ad vim atque ad arma; rzucić się na co, chwycić się, ad omnia; ad extrema; pochodzić od kogo, ród wywodzić, a patriciis; si descendere ad ipsum ordine perpetuo quaeris.

Descensus, us, *m.* schodzenie; droga wiodąca na dół, qua illi d. erat; descensus Averno.

Descisco, scivi, scii, scitum, 3. odstąpić, porzucić, a populo Romano; przejść do kogo, ad aliquem; — przenoś. odstąpić, a veritate; a vita, życia dokonać; ad saevitiam, stać się okrutnym.

Describo, scripsi, scriptum, 3. odpisać, przepisać, ab aliquo librum: epistolam alicui dare describendam; 2) opisać, napisać, skreślić, wyrysować, geometricas formas in arena; formas in pulvere; carmina in foliis; vitam votiva tabella; facta eorum non amplius qualernis quinisve versibus; — przenoś. przedstawić, hominum sermones moresque; nacechować, me latronem describebant; dotknąć, aliquem malo carmine; 3) describere aliquid z przyim. in i 4 prz albo z przyp. 3. rozpisać, rozdzielić, przeznaczyć, civitatibus pecuniarum summas; vecturas frumenti civitatibus, jura civitatibus; alicui tributum; sociis quindecim millia peditum; także bez przyp.

3 albo 4 z przyim. in, z samym 4 przyp.: pecuniam, rationem belli, officia i t. p. *b)* describere aliquid z przyim. in i 4 przyp. podzielić, civitatem in provincias; annum in duodecim menses; agmina.

Descripte, *przysł.* porządnie.

Descriptio, ōnis, *ż.* określenie, wystawienie, opis, nominis, personarum; 2) podział, rozkład, porządek, aedificiorum.

Descriptus, a, um, oznaczony, należycie urządzony. [oderznąć.

Desĕco, secui, sectum, 1. odciąć,

Desĕro, serui, sertum, 3. opuścić, odstąpić kogo w potrzebie, porzucić, nie ratować, zaniedbać, aliquem albo aliquid, właśc. i przen. sacra cultumque deorum; vadimonium (nie stawić się w sądzie na czas oznaczony); nisi me lucerna desereret; deserit aliquem res, tempus, fama; deseri a re familiari, a republica; a mente (stracić głowę); leo desertus viribus.

Desertio, ōnis, *ż.* odstąpienie, zaniedbanie.

Desertōr, ōris, *m.* który odbiega kogo, opuszcza, zaniedbuje, amicorum; communis utilitatis; *b)* zbieg wojskowy.

Desertus, a, um, opuszczony, samotny, pusty, d. loca; samo deserta, ōrum, *n.* pustynie.

Deservio, 4. usłużyć komu w czém, alicui; mieć o czém staranie, corpori; oddać się jakiemu przedmiotowi, studiis, rebus divinis.

Deses, sĭdis, gnuśny, leniwiec, próżniak.

Desĭdeo, sēdi, sessum, 2. długo gdzie siedzieć; próżnować, gnuśnieć.

Desiderabĭlis, e, pożądany, upragniony. [czenie.

Desiderātio, ōnis, *ż.* żądanie, życzenie.

Desidĕrium, ii, *n.* żądanie, pragnienie, tęsknota; *b)* potrzeba; *c)* strata, albo żal po stracie.

Desidĕro, 1. żądać, pragnąć, wymagać, aliquem, albo aliquid; aliquid ab aliquo albo in aliquo, z 4 przyp. i tr. bez.; 2) widzieć, spostrzegać brak czego, hunc diu desideraverunt; cum primis pauci, deinde plures desiderarentur, najprzód kilku, potém wielu brakowało.

Desidia, ae, *ż.* gnuśność, próżnowanie, lenistwo.

Desidiosus, a, um, gnuśny, próżnujący, opieszały.

Desido, sēdi, sessum, 3. osiadać, opadać.

Designātio, ōnis, *ż.* oznaczenie, plan.

Designātor, ōris, *m.* przestrzegacz porządku; zawiadowca obrzędów pogrzebowych; naznaczający miejsca w teatrze.

Designo, 1. oznaczyć, wytknąć, fines templo Jovis; urbem aratro (określić); aliquem digito (wskazać); aliquem oculis ad aliquid (rzutem oka na co przeznaczać); w hafcie lub tkaninie co przedstawiać, naśladować, Europen. — Przenoś. przedstawiać, oznaczać, znamionować, aliquid verbis; aliquem hac oratione; aliquem nota infamiae; nimiam luxuriam; w szczególn. *a)* mianować, na urząd obierać, aliquem; stąd designatus consul (obrany, który jeszcze urzędowania nie rozpoczął); *b)* aliquid, urządzić, rozporządzić; 2) sprawić, narobić, zrządzić, dokazać, quid non ebrietas designat?

Desilio, silui, sultum, 4. zeskakiwać, zsiadać, lecto; de rheda; ex navi; ad pedes; in artum.

Desino, sīvi, albo sii, **sĭtum,** 3. zaniechać, zaprzestać, aliquid; opu-

ścić, aliquem; d. urgere; locis communibus; querelarum; 2) kończyć się na czém, in piscem.

Desĭpio, sipui, 3. być głupim, działać niedorzecznie; desipiens, bezrozumny.

Desisto, stĭti, stĭtum, 3. zaprzestać, zaniechać, odstąpić czego, de illa mente; a sententia; itinere; pugnae; agere causas; non desistam, quin eruam; także samo des.

Desōlo, 1. opuszczać, pustkami zostawiać, zniszczyć.

Despecto, 1. patrzéć z góry, aliquid; aliquid ex alto; — przenoś. regionem despectat oppidum (góruje); pogardzać, ne victi despectarentur.

Despectus, us, *m.* patrzenie z góry na dół, ex oppido in campum, in mare, w licz. mn. wzgórza; — przenoś. pogarda. [bez nadziei.

Desperanter, *przysł.* rozpaczliwie,

Desperātio, ōnis, *ż.* rozpacz, utrata nadziei, vitae, victoriae; ad desperationem venire.

Desperatus, a, um, bez nadziei, bez ratunku, desperatis rebus, w rozpaczliwém położeniu; morbi desperati.

Despēro, 1. tracić nadzieję, rozpaczać, de aliqua re; sibi, albo alicui rei; przechod. aliquid albo z przyp. 4 i tr. bez.; res desperatur (wątpią o-); porów. desperatus; desperatis generi rebus, gdy położenie zięcia było rozpaczliwe; provinciarum d. rebus, gdy nie mieli nadziei utrzymania prowincyj; desperato (gdy stracił nadzieję).

Despicātio, ōnis, *ż.* wzgarda.

Despicātus, a, um, wzgardzony, godzien wzgardy.

Despicātus, us, *m.* pogarda, si quis despicatui ducitur.

Despicio, spexi, spectum, 3. spoglądać z wyższego miejsca, de vertice montis in valles; a summo coelo in aequora; quā despici poterat; także przechod. z góry spostrzedz, spoglądać, summo ab aethere terras; varias gentes et urbes; — przenoś. nie dbać o co, rei familiaris fructum; stąd zaniedbywać, gardzić, lekce sobie ważyć, aliquem albo aliquid; quae res huic despecto saluti fuit; także: despiciens sui; 2) gdzieindziej patrzéć, na stronę spozierać.

Despicor, 1. gardzić.

Despŏlio, 1. ogołocić, obedrzéć, wyzuć, pozbawić, aliquem armis; hominem; templum; — przenoś. despoliari triumpho, być pozbawionym tryumfu.

Despondeo, spondi, sponsum, 2. przyrzekać, obiecywać, alicui aliquid; sibi aliquid, wymówić sobie co, zastrzedz; zaręczyć kogo z kim, filiam alicui; — przenoś. spes despondetur anno (pokłada się nadzieja w roku); animo d. (z pewnością oczekiwać); zaś desp. animum (stracić odwagę, nadzieję).

Desponso, 1. zaręczyć, przyrzec w małżeństwo.

Despūmo, 1. pianę zbierać, odszumować.

Despuo, spui, spūtum, 3. spluwać, wypluć.

Destillo, 1. ściekać, spadać kroplami.

Destinātio, ōnis, *ż.* przeznaczenie, postanowienie.

Destino, 1. naznaczyć, oznaczyć, muros urbis polenta; stąd za cel przeznaczyć, aliquem ad ictum; locum oris; *rzeczow.* destinatum, i, *n.* cel, velut destinatum petentes; certo ictu destinata ferire; sagittas destinare (do celu strzelać); — przenoś. umyślić, posta-

nowić, przeznaczyc, uznać za co, tempus locumque ad certamen, domum publicis usibus, ambitum muris, finem imperio; diem sacro; alicui imperium, regnum, provinciam, diem necis; aliquem ad mortem; aliquem operi, arae, capitali supplicio; aliquem in locum alicujus regem (jako króla); aliquem animo parem alicui (uważać za równego); aliquem animo auctorem caedis; aliquem ut furem; destinatus, przeznaczony, uchwalony, dies, vices, causae, sententiae; stąd destinata, orum, *n.* plan, zamysł, d. exsequi, impedire; ut destinatum erat; 2) przywiązać, przymocować, rates ancoris; antennas ad malos; falces; 3) targować, kupować, quanti destinat aedes? za jaką cenę dom kupuje?

Destituo, stitui, stitūtum, 3. stawić, umieścić, cohortes extra vallum; aliquem ante tribunal; aliquem; — przenoś. *a)* opuścić, odstąpić, porzucić, zniweczyć, aliquem albo aliquid; nudum in causa; destituunt femora pugnantem; destituit aliquem ventus; navigia destituta, na mieliznę zapędzone i osiadłe; somnus me destituit, sen mię odbiegł, opuścił; destituit aliquem mens, memoria; destitutus opuszczony, ogołocony, pozbawiony, d. ducibus albo ab omnibus; aliquorum consiliis, promissis, praeceptis albo samo dest., opuszczony, bez pomocy; *b)* podejść, oszukać, zrobić zawód, deos mercede pacta; morando spem; destituit fortuna spem; stąd: destitui spe albo a spe; si destituat spes.

Destitūtio, ōnis, *f.* opuszczenie, zawód, oszukanie, podejście.

Destringo, strinxi, strictum, 3. zedrzéć, ściągnąć, odciągnąć, aliquid bonis; dobyć, gladium, ensem, securim; destrictis gladiis, dobywszy mieczów; 2) zlekka dotykać, drasnąć, aequora alis; pectus sagitta; — przenoś. ganić, nicować, scripta.

Destruo, struxi, structum, 3. psuć, obalać, burzyć, navem, aedificium, templum; — przenoś. zniszczyć, osłabić, magnitudinem alicujus.

Desūdo, 1. pocić się; — przenoś. mozolić się nad czém, in aliqua re.

Desuesco, suevi, suetum, 3. odzwyczajać, oduczać, aliquem; desuetus, odzwyczajony; res desueta, voces jam mihi desuetae; desueta sidera, których widok jest rzadki, niezwykły; 2) nieprzech. odzwyczajać się, bello, triumphis; pati clamorem. [odzwyczajenie.

Desūetudo, inis, *f.* odwyknienie,

Desultor, ōris, *m.* zeskakujący, przeskakujący z konia jednego na drugiego w biegu podczas igrzysk Cyrceńskich; — przenoś. niestateczny, niestały.

Desūltōrius, a, um, należący do jeźdźca zwanego desultor, equus; *rzecz.* jeździec przeskakujący.

Desum, defui, deesse, brakować, pecunia deesse coepit; deest alicui aliquid; non enim maledici tanto viro deesse poterant; duas sibi res, quominus in foro diceret, deesse; nie znajdować się przy czém, nie brać w czém udziału, convivio, bello; komu swéj pomocy odmówić, nie być komu pomocą, opuścić kogo, deesse alicui operā, consilio, labore; nullo loco alicui d.; de fama dimicanti deesse; sibi d. (szkodzić sobie); często: alicui rei d.; nos consules desumus (nie robimy tego co do nas należy); non deero (będę pomocą).

Desūmo, sumpsi, sumptum, 3. brać co komu albo od kogo; — przenoś. wybierać, obierać sobie, brać na siebie; hostem sibi certum d.; consules asservandos sibi.

Desŭper, *przysł.* z góry, nad, ponad, powyżej.

Desurgo, surrexi, surrectum, 3. wstać od czego, podnieść się, coena.

Detĕgo, texi, tectum, 2. odkryć, odsłonić, obnażyć, aliquid, aedes detecta, bez pokrycia; — przenoś. odkryć, wykryć, wydać, wyjawić, insidias, consilia conjuratorum.

Detendo, tendi, tensum, 3. spuszczać co natężonego, tabernacula, zwinąć namioty.

Detergeo, tersi, tersum, 3. ocierać, ścierać, osuszyć, sudore deterso; lacrimas. — przenoś. *a)* rozpędzić, nubila; *b)* o pieniądzach: urwać, zagarnąć, octoginta detersimus; 2) zerwać, rozbić, potrzaskać, remos.

Detĕrior, ius, stop. najwyż. deterrimus, gorszy, podlejszy, słabszy, właśc. i przenoś.

Determinātio, ōnis, *ż.* granica, koniec, kres, określenie.

Determino, 1. ograniczać, kończyć.

Detĕro, trīvi, trītum, 3. wycierać; — przenoś. umniejszać, ujmować, uwłaczać, laudes alicujus.

Deterreo, terrui, terrĭtum, 2. odstraszać, wstrzymywać, aliquem de albo ab aliqua re; aliquem aliqua re; aliquem z nast. ne, quin, quominus i tr. łącz.; także samo aliquem; odwracać, oddalać, vim a censoribus; nefas. [szkaradny.

Detestābilis, e, obrzydły, ohydny,

Detestātio, ōnis, *ż.* obrzydzenie, przeklinanie; scelerum, odpokutowanie; wzywanie świadków; d. sacrorum, zobowiązanie się do przyjęcia obrzędów religijnych przywiązanych do dziedzictwa.

Detestor, 1. brać na świadków; przeklinać, aliquid in alicujus caput; z obrzydzeniem wspominać, aliquem albo aliquid; detestatus, obrzydzony, przeklęty; oddalić, odpędzić, odwrócić, wstrzymać, invidiam; detestamini hoc omen.

Detexo, texui, textum, 3. utkać, skończyć tkaninę; upleść; — przenoś. skończyć, opisać, fabellam paucis.

Detĭneo, tinui, tentum, 2. wstrzymywać od czego, aliquem ab aliqua re; 2) przeszkadzać w dalszym postępie, zajmować czem, aliquem albo aliquid aliqua re, detineri aliqua re; — przenoś. wiązać, krępować, zajmować czem, aliquem in aliqua re; animum studiis.

Detondeo, tondi, tonsum, 2. postrzygać, obcinać; — przenoś. frondes detonsae frigore (ogołocone z liści).

Detōno, tonui, 1. grzmieć,—przenoś. przestać się srożyć, sustinet nubem belli, dum detonet.

Detorqueo, torsi, tortum, 2. skręcać, odwracać, zwracać, a latere in dexteram partem; animum a virtute; proram ad undas; se alio.

Detractio, ōnis, *ż.* odciąganie, odejmowanie, ujęcie, umniejszenie.

Detrăho, traxi, tractum, 3. ściągnąć, zdjąć, odjąć, wydrzeć, equidbus annulos, albo annulum digito; stramenta e mulis; nomen Pompeji ex scutis: alicui torquem; amiculum; scutum: equos; cohortes legioni; galeam capiti; tegumenta scutis; vestem; signo detracto (po oderwaniu pieczęci, po odpieczętowaniu); odjąć, odtrącić, multae novem partes; aliquid ex ea summa; nihil de vivo; — przenoś. ujmować, uwłaczać, poniżać, libenter de his detrahunt· de rebus gestis d. *b)* szkodzić, być

szkodliwym, multum ei detraxit, quod alienae erat civitatis; 2) oddalić, usunąć, aliquem ex aliquo loco; sprowadzić, przyciągnąć, naves ad terram.

Detrectātio, ōnis, *ż.* wzbranianie się, ociąganie się, usuwanie się, militiae.

Detrectator, ōris, *m.* ten, który ubliża, uwłacza, laudum.

Detrecto, 1. wzbraniać się, ociągać się, nie chcieć czego, militiam; pugnam; *b)* uwłaczać, ubliżać, laudes alicujus; livor detrectat ingenium Homeri.

Detrimentōsus, a, um, szkodliwy, uszczerbek przynoszący.

Detrimentum, i, *n.* uszczerbek, szkoda. strata; detrimento esse alicui, szkodzić komu; facere; sarcire; ne quid respublica detrimenti capiat; klęska wojenna, porażka, magnis illatis detrimentis; cum magno detrimento repulsi.

Detrūdo, trusi, trusum, 3. strącać, spychać, naves scopulo; in praeceps; spędzić, wypędzić, wyprzeć, hostem muris, hostem finibus; aliquem de agro. quem et ex quanto regno ad quam fortunam detrusisset; w odniesieniu do czasu: odwlec, comitia in adventum Caesaris; odwieść kogo od czego, aliquem de sua sententia; przyprowadzić do czego, aliquem ad id, quod facere possit.

Detrunco, 1. odciąć od pnia, kadłuba, caput; obcinać, okrzesywać, vitem, arbores, corpora.

Deturbo, 1. zrzucić, wywrócić, obalić, zwalić, statuam, tegulas a tecto; aedificium; spędzić, wyprzeć, hostes ex praesidiis et statione; aliquem de tribunali; ab arce, de fortunis, in mare; a sedibus; moenibus; aliquem certa re et possessione; — przenoś. aliquem de sanitate ac mente (odjąć); deturbari ex magna spe, albo spe (być pozbawionym nadziei).

Deucālion, ōnis, *m.* syn Prometeusza, król Ftyi (Phthia) w Tessalii, mąż Pyrry; stąd: **Deucaliōnēus,** a, um, do Deukaliona należący.

Dĕunx, uncis, *m.* jedenaście dwunastych.

Deūro, ussi, ustum, 3 przypalić, spalić, vicos et agros; oppidum; — przenoś. zmrozić, hiems arbores deusserat; aquilones deurunt.

Deus, dei, *m.* (przyp. 5 deus; w licz. mn. 1. przy, dei, dii, dī; 3 i 6 deis, diis, dīs, (Bóg, Bóstwo, u poetów zamiast dea, ducente deo (o Wenerze); dii meliora, dii melius (broń Boże, uchowaj Boże); si dīis placet (jeżeli Bóg da); — przenoś. o człowieku odznaczającym się dobrocią, potęgą, biegłością, te in dicendo semper putavi deum; tu mihi deus videri soles; namque erit ille mihi semper deus.

Deūtor, usus, 3. surowo się z kim obchodzić, victo.

Devasto, 1. zupełnie zniszczyć, spustoszyć.

Devĕho, vexi, vectum, 3. wozić, zwozić, zawieźć, aliquem in ultimas terras; w znacz. bier. devehi, dostać się, być zawiezionym, Veliam devectus; navem dedit, qua Corinthum deveheretur.

Devello, velli, vulsum, 3. urywać, obrywać, odrywać, ramum trunco.

Devēlo, 1. odkrywać, odsłaniać, ora.

Devenĕror, 1. czcić, cześć wyrządzać.

Devēnio, vēni, ventum, 4. zejść, zstępować, przychodzić do kogo albo dokąd, ad senatum; in partem aliquam; domum Charonis;—

przenoś. dostać się dokąd, wpadać w co; wziąć się do czego, in insidias; ad juris studium; nolebam nostrum sermonem in alienas manus devenire.

Deversor, 1. wstąpić do kogo, zajechać, bawić, przebywać u kogo, apud aliquem, in domo; parum laute.

Deversor, ōris, *m.*, gość.

Deversoriŏlum, i *n.* mała gospoda.

Deversōrium, ii, *n.* gospoda, dom gościnny.

Deverticŭlum, i, *n.* wyboczenie; gospoda; — przenoś. wybieg, wykręt, peccatis deverticula dare.

Deverto, verti, versum, 3. odwracać, aliquem; aciem; biernie deverti, oddalać się, odchodzić; 2) nieprzech. *a)* oddalać się, zbaczać, viâ, Thasum; — przenoś. zbaczać od przedmiotu w mowie, redeamus ad illud, unde devertimus; *b)* udać się dokąd, odjechać, ab Aegypto Africam; zajechać do kogo, wstąpić; stanąć gospodą, in villam; ad Terentiam.

Devexus, a, um, spadzisty, stromy, pochyły; — przenoś. skłonny, ad otium aetas.

Devincio, vinxi, vinctum, 4. obwiązać, związać, skrępować, aliquem albo aliquid aliqua re; — przenoś. *a)* połączyć, przywiązać, se affinitate cum aliquo; aliquem sibi consuetudine sua; także: verba comprehensione (ściśle spoić); *b)* krępować, robić zaległym, se cupiditate mala, uledz występnéj żądzy; se scelere, wplątać się, uwikłać się; se d. necessitate fati, poddać się konieczności przeznaczenia; *c)* zobowiązać, ująć sobie kogo, aliquem liberalitate, beneficio, jurejurando; homines sibi benevolentia et caritate; beneficiis alicui devinctum esse.

Devinco, vici, victum, 3. pokonać, zwyciężyć, aliquem albo aliquid; — przenoś. multorum obtrectatio devicit unius virtutem.

Devinctus, a, um, zobowiązany, oddany komu albo czemu, alicui; studiis.

Devitātio, ōnis, *ż.* unikanie, uchylanie się.

Devito, 1. unikać, uchodzić, chronić się.

Devius, a, um, uboczny, ustronny, itinera d. albo samo devia, manowce, bezdroża; na ustroniu mieszkający, odległy, — przenoś. zbaczający z prawéj drogi, nieбaczny, obłąkany, niestały, vita d., zdrożne.

Devŏco, 1. wzywać, przyzywać, powoływać, suos ab tumulo; aliquem de provincia ad gloriam; refixa sidera coelo; zapraszać do siebie, do stołu, omnes; — przenoś. *a)* przywoływać, philosophiam e coelo; *b)* narażać, wystawiać na co, suas fortunas in dubium; in suspicionem; stultum consilium ad perniciem mortales devocat; stąd nęcić, wabić, ad voluptatem.

Devŏlo, 1. złatywać; — przenoś. przybiegać prędko, śpieszyć, spadać, de tribunali; in forum; sibi de coelo devolaturam in sinum victoriam; ignis devolat in terram.

Devolvo, volvi, volutum, 3. zwalić, stoczyć, cupas de muro; saxa per montes, clypeos e muris; saxa; w znacz. bier. staczać się, spadać, o ludziach, źwierzętach, rzekach; pensa fusis d., prząść; — przenoś. devolvi, spadać, ad spem inanem pacis, uwodzić się próżną nadzieją; eo res devolvitur, ut-, do tego przychodzi, iż-.

Devŏro, 1. połykać, pożerać, cibos; — przenoś. *a*) przemarnować, strwonić, patrimonium; rem recentem; *b)* oculis aliquid, chciwie na co spoglądać; libros, z chciwością czytać; *c)* tłumić, w cichości znosić, lacrimas, gemitus, molestiam paucorum dierum; *d)* połykać, ale nie strawić, nie zupełnie zrozumieć, orationem alicujus.

Devŏtio, ōnis, *ż*. ślub jako ofiara, poświęcenie czego bogom; poświęcenie życia, vitae albo capitis; Deciorum; 2) przekleństwo, pilaeque illae, in quibus d. erat scripta, in mare praecipitatae; devotionis exemplum.

Devŏto, 1. poświęcać bóstwu przez ślub uczyniony, poświęcać śmierci, aliquem.

Devŏtus, a, um, alicui, zupełnie oddalony; devoti, orum; *m*, oddani, przywiązani, wierni; 2) przeklęty, arbor, sanguis, manus.

Devŏveo, vōvi, vōtum, 3. bóstwu jako ofiarę poświęcać, na ofiarę przeznaczać, ofiarować (alicui) aliquid; w szczegól. kogo na śmierć poświęcić; se d. ofiarować się na śmierć, umrzeć, morti, pesti; animam alicui, caput alicujus; se alicui rei (poświęcić się); 2) co na morderstwo przeznaczyć, sicam; przeklinać, aliquem.

Dextella, ae, *ż*. prawa rączka.

Dexter, tĕra, tĕrum, albo tra, trum, stop. wyż. dexterior, ius, najwyż. dextimus, prawy (w przeciwieństwie do lewy), oculus, manus, brachium, cornu, latus, humerus i t. p. *rzeczow*. dextera i dextra, ae, *ż*. prawica, prawa ręka; **dextrā**, na prawo: stąd prawa strona, est in d. Danubio: jako godło uroczystego zapewnienia: dextram dare, fidem dextera dare; udzielenie pomocy, dexteram alicui porrigere albo tendere; męztwo, meā, suā dextra; urbs periret dextra; o tem co jest na prawej stronie: Janus; dexter abis, dexter stetit;—przenoś. szczęście lub zbawienie przynoszący, pomyślny, łaskawy, dexter adi; *b)* stosowny, dogodny, przydatny, tempus; modus.

Dextere, albo **dextre**, *przysł* zręcznie, stosownie.

Dexteritas, ātis, *ż*. zręczność, szykowność.

Dextrorsum, i, -us, *przysł*. w prawo, na prawej stronie

Di, dis, patrz Deus.

Dia, ae, *ż*. dawne nazwisko wyspy Naksos.

Diablintes, um, *m*. plemię Aulerków w Gallii lugduńskiej.

Diadēma, ătis, *n*. przepaska, przewiązka biała na głowie, znamię godności królewskiej, nim zaczęto używać korony.

Diaeta, ae, *ż*. sposób życia we względzie lekarskim.

Dialectĭcus, a, um, tyczący się rozprawiania. *rzecz*. dialecticus, i, *m*. mistrz sztuki rozumowania; dialectica, ae, i -e, es, *ż*. sztuka rozumowania, dyalektyka; dialectica, orum, badania dyalektyczne; *przysł*. dialectice, podług prawideł dyalektyki.

Diālis, e, do Jowisza należący flamen, apex, nakrycie głowy kapłanów.

Diălogus, i, *m*. rozmowa.

Diāna, ae, *ż*. córka Jowisza, siostra Apollina, bogini księżyca i łowów; stąd Dianius, a, um, do Dyany, do łowów należący; *rzecz*. Dianium, ii, *n*. *a)* świątynia Dyany; *b*) przylądek w Hiszpanii.

Diārium, ii, *n*. dzienne wyżywienie, płaca.

Dibăphus, i, *ż.* suknia purpurowa, jako oznaka wyższych urzędników.

Dica, ae, spór sądowy, proces; d. sortiri, sędziów, którzy mają sądzić sprawę, losem wybierać.

Dicacĭtas, ātis, *ż.* żart uszczypliwy, dowcipkowanie.

Dicātio, ōnis, *ż.* przyjęcie do praw obywatelskich w jakiem mieście.

Dicax, ăcis, uszczypliwy, dowcipkujący, Demosthenes non tam dicax fuit quam facetus.

Dichorēus, i, *m.* miara wiersza z dwóch choreów złożona — ◡ — ◡.

Dicis, przyp. drugi z wyrazami causa, gratia, dla pozoru, dla formalności.

Dico, 1. poświęcać co bóstwu albo człowiekowi; se alicui, poświęcać się, oddać się; se civitati albo in civitatem, wpisać się do obywatelstwa jakiego miasta, zostać obywatelem.

Dico, dixi, dictum, 3. 1) mówić, rzec, powiedzieć, utrzymywać, rozprawiać ustnie lub na piśmie, aliquid; z 4 przyp. i tryb. bez.; w for. bier. dicor, eris, itur, mówią, że ja- ty- on- z prz. pierw. i tr. bez.; także czasem nieosob. dicitur, z 4 prz. i tr. bez.: dicitur, matrem vixisse, Nep. Paus. 5. W szczegól. *a)* opisywać, opowiadać, facta; solitos amores; reliqua stilo majore; de aliquo; alicui ze zdaniem zależnem; *b)* odpowiadać, z 4 przyp. i tryb. bez. a quo quum quaesisset, quo se deduci vellet, et ille Athenas (dom. se deduci velle) dixisset; także: potwierdzać, w przeciwieństwie do negare; *c)* naznaczać, stanowić, locum, multam, diem nuptiis, judicem, legem; alicui aliquid, komu co przyrzekać, obiecywać, data est Eumeni Cappadocia, sive potius dicta; z nast. ut albo ne, zapowiadać, rozkazywać, qui diceret, ne discederet; *d)* przepowiadać, u poet. 2) mówić, mieć mowę, ars dicendi, wymowa, krasomówstwo; satis exercitatus in dicendo; dicendo valere; ut nemo ei dicenti resistere posset (gdy mówił, gdy miał mowę); de vehiculo d.; de aliquo, albo de aliqua re; za kim albo za czem, w obronie mówić, albo przeciw—, contra aliquem pro aliquo apud centumviros; acerbe in aliquem; a lub pro scripto (słównego wyrażenia bronić); 3) nazywać, wymieniać, aliquem crudelem nomine; eum prudentem; vir dicendus (godzien wspomnienia), facta alicujus; omnes dicuntur tyranni, qui-; Corvus est dictus; neque quidquam similius potest dici, quam dictatura antiqua huic imperii potestati (nie można wymienić żadnéj godności, któraby do teraźniejszéj władzy Cesarzów była podobniejszą, jak dawniejsza dyktatura); stąd *a)* mianować, obierać czem, dictatorem, magistrum equitum, consulem, tribunum militum; 4) mniemać, mieć co na względzie, Hilarum dico (myślę o-); 5) wymawiać, literam.

Dicrŏtus, a, um, dwuwiosłowy; *rzecz.* dicrota, ae, *ż.* lub dicrotum, i, *n.* statek o dwóch rzędach wioseł.

Dictaeus, a, um, patrz Dicte.

Dictamnus, i *ż.* ziele rosnące na górze Dicte, dyptan.

Dictāta, orum, *n.* to, co nauczyciel dyktuje, naznacza uczniom do nauczenia się.

Dictātor, ōris, *m.* najwyższy, nadzwyczajny urzędnik w Rzymie, który tylko w gwałtownych oko-

licznościach był przez konsula wybierany, miał władzę nieograniczoną tak nad wojskiem, jako też nad całem państwem, dictatorem dicere, facere legere; Mam. Aemilio dictatore (za dyktatorstwa M. E.); najwyższy rządzca w Lanuwium i Albie.

Dictatōrius, a, um, dyktatorski, do dyktatora należący.

Dictatūra, ae, *ż*. dyktatura, godność dyktatora.

Dicte es, *ż*. góra na wyspie Krecie, stąd dictaeus, a, um, dyktejski, kretejski.

Dictio, ōnis, *ż*. mówienie, opowiadanie, wykład; w szczegól. *a*) oznaczenie, postanowienie, multae; *b*) odpowiedź wyroczni; 2) wyrzeczenie mowy, dictioni operam dare; stąd mowa krasomówska, subitae dictiones: także sposób mówienia = genus dicendi.

Dictito, 1. mawiać, często mówić, aliqnid albo z 4 prz. i tr. bezok.; *b*) udawać, dawać za powód, dictitabant se egere; *c*) miewać sprawy, być obrońcą sądowym.

Dicto, 1. dyktować, mówić dla piszącego.

Dictum, i, *n*. słowo, wyraz, wyrażenie; *b*) myśl dowcipna, dictum dicere; *c*) rozkaz, dicto audientem esse albo parere; *d*) przyrzeczenie, non dicto sed secunda fortuna adversariorum capti; *e*) wymowa, wysłowienie, u poet. dicti studiosus.

Dictynna, ae, *ż*. przezwisko Artemidy, jako bogini polowania; stąd Dictynnaeum, albo -eum, i *n*. miejsce świątyni Artemidy przy Sparcie,

Dido, us, i ōnis, *ż*. córka Belusa króla Tyryjskiego, żona Sychensza, założycielka Kartaginy.

Dido, dididi, diditum, 3. rozdzielać, rozdawać, munia; *b*) roztrwonić, dide ac dissipa; *c*) w form. bier. didi, rozszerzać się, diditur subito rumor per agmina Trojana.

Didūco, dūxi, ductum, 3. rozprowadzać, rozciągać, rozwodzić, rozerwać, diductis lecticulae palliis; rictum risu; nodum manu; suas copias propter exiguitatem non facile diduci; diducendi erant milites; diductis copiis, navibus; — przenoś. vulgus in diversa consilia; animus varietate rerum diductus (rozerwany): animus diducitur in curas omnes; 2) dzielić, assem in partes centum; *b*) gwałtownie oddzielać; odłączać, aliquem ab aliquo.

Didymaeon, albo -ēon, i, *n*. świątynia i wyrocznia Apollina w miejscu Didyma zwaném przy Milecie.

Diecŭla, ae, *ż*. dzionek krótki przeciąg czasu.

Dies, ei, w licz. poj. *m*. i *ż*.; w mn. *m*. dzień, diem de die albo ex die, dzień po dniu, codzień; in dies, codziennie; in diem, na jeden dzień; postridie ejus diei, nazajutrz; via dierum fere decem erat, była podróż prawie dziesięciodniowa; cibaria cocta dierum decem, na dni dziesięć; die jam praecipiti, ku schyłkowi dnia; ku wieczorowi; multo die, późno w dzień, gdy już znaczna część dnia upłynęła. O przedmiotach będących w związku z dniem, a mianowicie: *a*) o tém, co się w dniu dzieje, objawia, o stanie powietrza: d. obscurus, procellosus; *b*) o świetle dzienném, a stąd o życiu: videre diem; 2) dzień oznaczony, termin sądowy lub do wypłaty, diem dicere, naznaczyć termin; quod fundum emisset in diem; dzień śmierci, obire diem supremum; albo upadku, diem profert

Ilio; 3) czas, w którego przeciągu co powstaje, albo się niszczy, quod est dies allatura; dies levat luctum; longior dies, długi przeciąg czasu.

Diespĭter, tris, *m.* = Jupiter.

Diffāmo, 1. rozgłaszać, rozsiewać, rozsławiać.

Differentia, ae, *ż.* różnica, honesti; in principiis; 2) gatunek, notio ad plures differentias pertinens. Cic. Top. 7.

Differo, distŭli, dilātum, differre, 1) przech. *a*) roznosić, rozszerzać, ignem; rozsadzać, ulmos in versum; — przenoś. rozgłaszać, roznosić, aliquid rumoribus; celeri rumore dilato; *b*) rozpędzić, rozrzucić, membra insepulta; classem; nubila; *c*) odwlekać, odroczyć, in crastinum differo res severas; pugnam (proelium) differendo, zwlekając; aliquem in aliud tempus, zbyć kogo obietnicą, kazać mu czekać; disputationem in adventum; in posterum diem; 2) nieprzech. różnić się czem od kogo albo od czego, inter se, ab aliquo; cum aliqua re, lub alicui rei, comoedia differet sermoni. Hor. sat. I. 4. 48; aliquid differt (jest jakaś różnica); stąd differens, różniący się, odmienny, niepodobny, ab aliquo.

Differtus, a, um, pełny, napełniony, napchany, natłoczony, corpus differtum odoribus conditur (nabalsamowane).

Difficile, *przysł.* trudno.

Difficilis, e, trudny, przykry, uciążliwy, niebezpieczny, electio, iter, tempus anni; id quod difficilius putatur; quod difficillimum fuit; często z supin. albo z przyim. ad i gerund.: difficile dictu; ad eloquendum; z tr. bez. d. excipere; — przenoś. o osobach: przykry, nieprzystępny, . nielaskawy, nieużyty, zrzędny, dziwak, avunculus difficillima natura; in aliquem, albo alicui, albo precibus alicujus.

Difficilĭter, *przysł.* trudno, ciężko.

Difficilius, *przysł.* stop. wyż. trudniéj.

Difficultas, ātis, *ż.* trudność, przykre położenie, przykrość, res est in magna difficultate; brak, niedostatek, annonae; numaria; — przenoś. złe obchodzenie się, usposobienie dziwaczne, dziwactwo, multorum difficultates pertulit.

Difficulter, *przysł* trudno, ciężko.

Diffidens, tis, niedowierzający, nieufny.

Diffidenter, *przysł.* niedowierzając, bojaźliwie.

Diffidentia, ae, *ż* nieufność, niedowierzanie.

Diffīdo, fisus sum, 3. niedowierzać, powątpiewać, de aliquo, de belli eventu, alicui, albo alicui rei; z 4 prz. i tryb. bez. invenire se posse diffisi sunt.

Diffindo, fidi, fissum, 3. szczepać, łupać, saxum; stąd otwierać, portas muneribus; — przenoś. zaprzeczać, zbijać, nihil huic possum d.; 2) diem d., odwlec, odłożyć sprawę na dzień inny.

Diffingo, finxi, fictum, 3. przekształcać, odmieniać.

Diffiteor, 3. zapierać się, przeczyć.

Diffluo, fluxi, fluxum, 3. rozlewać się, rozszerzać się, in plures partes; quasi extra ripas; — przenoś. o mowie: rozszerzać się zbytecznie w budowie okresów; 2) d. sudore, oblewać się potem, mocno się pocić: otio et luxuria, oddawać się próżnowaniu i zbytkom, zatapiać się; natura animantium diffluit amittens corpus, ulega zniszczeniu.

Diffugio, fūgi, fugĭtum, 3. ucie-

kac, rozpierzchnąć się, iść w rozsypkę, ex castris; armenta; — przenoś. niknąć, diffugiunt stellae; topić się, nives.

Diffundo, fūdi, fūsum, 3. rozlewać, zlewać, vina (przelewać w inne naczynia); aqua se diffundit albo diffunditur, rozlewa się, rozszerza się; sanguis per venas in omne corpus; jussit diffundi freta; — przenoś. *a)* rozszerzać, rozprzestrzeniać, rami diffunduntur; rozpuszczać, comas; diffusis capillis; *b)* rozszerzać, rozlewać, dii vim suam longe lateque; affectus per totam orationem; sprawiać, oblivionem; zmniejszać, dolorem flendo; wypogadzać, vultum; stąd animos munere Bacchi; bier. Jupiter diffusus nectare; bonis amici quasi diffundi; wyzionąć ducha, undantique animam diffundit in arma cruore.

Diffūse, *przysł.* rozwlekle, obszernie.

Diffūsus, a, um, rozlany, rozszerzony, rozprzestrzeniony, rozciągniony, platanus diffusa ramis; silvae in immensum spatium diffusae; — przenoś. jus civile quod nunc diffusum est i t. d. obszerne, rozwlekłe.

Digamma, ătis, *n.* podwójna gamma *(F)* u Eolczyków; żartobliwie: tuum d. videram (twoją księgę rachunkową; któréj napis był FE NVS).

Digentia, ae, *ż.* strumyk w kraju Sabinów.

Digĕro, gessi, gestum, 3. *a)* roznosić, rozsadzać, *b)* rozkładać, capillos; jus civile in genera; *c)* porządkiem co opowiadać, aliquid; porządkiem wnosić, zapisywać, nomina in codicem accepti et expensi; *d)* objaśniać, tłómaczyć, ita digerit omina Calchas; *e)* dzielić, rozdzielać, Nilus in septem cornua digestus.

Digestio, ōnis, *ż.* rozdzielenie, rozkład, uporządkowanie.

Digitŭlus, i, *m.* paluszek.

Digĭtus, i, *m.* palec; digito coelum attingere, być bardzo szczęśliwym, stanąć u szczytu szczęścia; extremis digitis attingere, z lekka się czego dotknąć, brać rzeczy powierzchownie, nie zgłębiać nie mieć gruntownej znajomości czego; digitum tollere, podnieść palec, na znak podawania wyższej ceny przy sprzedaży publicznej; także: digito liceri; numerare per digitos, liczyć na palcach; stąd: novi tuos digitos, znam twoją biegłość w rachowaniu; digito monstrari, być sławnym; ne digitum quidem alicujus rei causa porrigere, ani palca nawet do czego nie wyciągnąć; ne digitum a re discedere, w najmniejszym względzie od rzeczy nie odstąpić; in digitos arrectus constitit, stanął na palcach; 2) miara, cal; 3) Digiti Idaei, kapłani Cybeli = Corybantes.

Digladior. 1. walczyć; *a)* orężem, inter se; *b)* słowami: spór wieść, sprzeczać się, cum aliquo, inter se de aliqua re.

Dignātio, ōnis, *ż.* ocenianie, wzgląd, uwaga, in principum dignationem pervenit; poważanie, cześć.

Digne, *przysł.* godnie.

Dignĭtas, ātis, *ż.* godność, zasługa, zdatność, honos dignitate impetratus; laudare aliquem pro dignitate; d. consularis, imperatoria; jako skutek: *a)* poważanie, znaczenie, dignitas est alicujus honesta auctoritas et cultu et honore et verecundia digna; stąd urząd, dostojeństwo, sperata: d. adeptus est; pod względem zewnętrznym,

świetność, okazałość, columnae non habent plus utilitatis quam dignitatis; honesta; splendor ac d. vitae; corporis; ut ipsam urbem dignitate aequipararet; *b)* godność, szlachetność, przyzwoitość, suam pristinam dignitatem obtinere; res non habet dignitatem, nie zgadza się z przyzwoitością.

Digno, 1. uczcić, uzacnić.

Dignor, 1 za godnego poczytać, aliquem honore; 2) osądzić za rzecz przyzwoitą, nemo Romanorum pacis mentionem facere dignatus est; aliquem filium, raczyć przyjąć za syna.

Dignosco, gnōvi, gnōtum, 3. rozróżniać, rozpoznawać, aliquid ab aliqua re, albo aliqua re.

Dignus, a, um, godzien, o osobach i rzeczach, d. memoria; rzadko d. memoriae; d. dictu; z qui i tryb. łącz.; z tryb. bezok. d. perire, legi; dignus samo. godny, zasługujący na pochwałę albo naganę; 2) stosowny, odpowiedni, przyzwoity, facere, quid homine docto et amico dignum fuerit; genus scripturae leve et non satis dignum summorum virorum personis judicent, uważają za nieodpowiadające godności znakomitych mężów; także z przyp. 2 dignissimum suae virtutis; samo dignus, d. est, jest rzeczą przyzwoitą.

Digredior, gressus, 3. odchodzić, oddalać się, rozchodzić się, ab aliquo; ex lub ab aliquo loco; viā; digredientem se animadvertisse (przy oddaleniu się); — przenoś. odstąpić, zboczyć, de causa; ab eo, quod proposueris.

Digressio, ōnis, *ż*. rozstanie się, oddalenie się: — przenoś. zboczenie, odstąpienie, a proposito.

Digressus, us, *m*. oddalenie się, odjazd.

Dijudicātio, ōnis, *ż*. rozeznanie, rozsądzenie.

Dijudico, 1. rozsądzić, sądem rozstrzygnąć, inter duas sententias; controversiam; 2) rozróżnić, vera a falsis; vera et falsa.

Dilābor, lapsus, 3. upadać, rozwalać się, aedes; rozpłynąć się, roztopić się, rozpuścić się, glacies; — przenoś. upadać, przyjść do upadku, niszczeć, respublica, res communis, res familiaris, divitiae, vis corporis; concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur; rozbiegać się, rozchodzić się, zemknąć, wymknąć się, wyśliznąć się, futurum ut Thasii dilaberentur; ab signis; ex praesidio, in oppida, domum, ad praedam; ad epulas; — przenoś. uchodzić, wymknąć się, wypaść, ustąpić, peccata impune; memoriā (z pamięci); dilapsis curis.

Dilacĕro, 1. rozdzierać, rozszarpać; mersisque in corpore rostris dilacerant; — przenoś. rempublicam.

Dilanio, 2. rozszarpać, roztargać, właśc. i przenoś.

Dilargior, 4. rozdać, rozszafować, rozdarować.

Dilātio, ōnis, *ż*. zwłoka, odkładanie, zwlekanie.

Dilāto, 1. rozszerzać, rozciągać, właśc. i przenoś. manum, castra, imperium, gloriam, legem in aliquem; argumentum; literas (przeciągać w wymawianiu).

Dilātor, ōris, *m*. odwlekający.

Dilaudo, 1. bardzo chwalić, wychwalać.

Dilectus, a, um, drogi, miły.

Diligens, tis, wybierający co pilnie, stąd: troskliwy, pilny, baczny, staranny, imperii, w obowiązkach dowódzcy pilny; officii, w wykonaniu obowiązków; rei

familiaris, staranny, gospodarny; veritatis, miłośnik prawdy; 2) o przedmiotach starannie wypracowanych: scriptura, literae.

Diligenter, *przysł.* pilnie, starannie, dokładnie. oględnie.

Diligentia, ae, pilność; baczność, staranność, oględność, oszczędność, gospodarność, res familiaris conservatur diligentia; non est ista diligentia, sed avaritia.

Diligo, lexi, lectum, 3. wybierać, robić wybór, stąd: poważać, szacować, kochać, civitates affectae beneficiis eum diligebant.

Dilorico, 1. rozdzierać na kim ubiór, tunicam.

Dilūceo, luxi, 2. jaśnieć, zajaśnieć; — przenoś. być widocznem, coepit dilucere id, quod erat.

Dilucescit, luxit, 3. zaczyna jaśnieć, świta.

Dilucide, *przysł.* jasno, wyraźnie.

Dilucĭdus, a, um, jasny, zrozumiały.

Dilucŭlum, i, *n.* świt, brzask.

Dilūdium, ii, *n.* czas odpoczynku dozwalany szermierzom;—przenoś. zwłoka, diludia posco.

Diluo, lui, lūtum, 3. rozmaczać, rozpuszczać, roztwarzać, rozczyniać, rozrabiać, medicamentum in poculo; venenum (przysposabiać); — przenoś. osłabiać, zmniejszać, molestias; oczyszczać się z zarzutu, zbijać, crimen.

Dilūtus, a, um, roztworzony, vinum, pomieszane z wodą.

Diluvies, ĕi, *ż.* powódź, wezbranie wód.

Diluvium, ii, *n.* powódź, potop; — przenoś. zniszczenie, nieszczęście, diluvio ex illo diversa per aequora vecti. [walczący.

Dimăchae, arum, *m.* pieszo i konno

Dimāno, 1. wszędzie się rozlewać, rozchodzić się, rozgłaszać się.

Dimensio, ōnis, *ż.* wymiar, rozmiar.

Dimētior, mensus, 4. rozmierzać, wymierzać.

Dimēto, i depon. **dimetor**, 1. odgraniczać, odznaczać, wytykać, locum castris.

Dimicātio, ōnis, *ż.* walka, bój, spór, d. universae rei i d. universa; *b*) narażenie się, niebezpieczeństwo, vitae, capitis, famae, fortunae; se in dimicationem objicere.

Dimico, 1. walczyć, potykać się, bitwę staczać, spór wieść, proelio, acie, cum hoste; in terra; mari; circa Carras; contra lub adversus aliquem; de imperio, pro legibus; cum loco; *b)* z największą usilnością o co się ubiegać, z następ. ut i tr. łącz. omni ratione erit dimicandum, ut possimus; *c)* narażać się na niebezpieczeństwo, de vita, de capite; de fortunis reipublicae; Timotheo de fama dimicanti deesse.

Dimidiātus, a, um, podzielony na dwoje.

Dimidius, a, um, połowiczny, na pół podzielony; pars d. albo dimidium, połowa, dimidio plus, o połowę więcej; dimidio minoris constabit, o połowę mniej kosztować będzie.

Dimĭnuo, minui, minūtum, 3. rozdrabiać, uszczuplać.

Dimissio, ōnis, *ż.* posłanie, wysłanie; 2) odprawienie, oddalenie, remigum.

Dimitto, misi, missum, 3. rozsyłać, circum amicos, nuntios in omnes partes; literas passim in alias urbes; — przenoś. aciem (oculorum) in omnes partes, rzucać wzrok na wszystkie strony; 2) odsyłać, uwalniać, aliquem a se; aliquem incolumem, legatos; cap-

tivos, milites in oppidum ad regem, legatos domos; rozpuścić, milites, exercitum; rozpuścić, rozwiązać zgromadzenie, senatum, concilium; oddalić, aliquem a se, uxorem; zostawić, aliquem inhumatum; upuścić, wypuścić, signa ex metu, librum e manibus; opuścić, zrzec się czego, ripas, oppida, provinciam, praedam; —przenoś. opuszczać, zaniechać, occasionem, tempus rei gerendae, oppugnationem, imperium; zrzec się, victoriam, jus suum; zostawić, vitam alieno arbitrio; injuriam impunitam; spuścić, zwolnić, zmniejszyć, zaniechać, iracundiam suam reipublicae; 3) spuścić z góry, imbres coelo; se in valles.

Dimŏveo, mōvi, mōtum, 2. wzruszać, rozdzielać, tepidum cinerem foco; ora talibus sonis (otworzyć): aquam corpore; terram aratro; także: obstantes propinquos; 2) oddalać, usuwać, rozpędzać, rozpraszać, umbram, aëra tenebrosum; odciągać, odwracać, odwodzić kogo od kogo albo od czego, equites Romanos a plebe; de mente, de suo cursu; fide socios; 3) pobudzić, skłonić, nunquam (cum) dimoveas, ut-.

Dindȳmus, i, *m.* i Dindyma, orum, *n.* góra we Frygii, poświęcona Cybeli, która stąd nazywa się **Dindymēne**, es, *ż.*

Dinumerātio, ōnis, *ż.* wyliczenie, wyłuszczenie, obszerne opowiadanie.

Dinumĕro, 1. wyliczyć, płacić, pecuniam alicui; liczyć, policzyć, porachować, tempora, stellas, noctes.

Diochāres, is, *m.* wyzwoleniec Cezara; stąd **Diocharīnus**, a, um, do Dyocharesa należący.

Dioecēsis, is, *ż.* wielkorządztwo. dioeceses appellabantur administrationes provinciarum, quae in unum coactae per praefectos praetorio et eorum vicarios regebautur.

Dioecētes, ae, *ż.* zawiadowca skarbu publicznego.

Diogenes, is, *m.* imię kilku filozofów: Joński z Apollonii; Cynicki z Synopy; Stoik, nauczyciel Karneadesa i Celiusza (Caelius); 2) przyjaciel M. Celiusza Rufusa; 3) syn Archelausa, wodza Mitrydata.

Diomēdes, is, *m.* syn Tydeusza, króla Kalidonii, zięć i następca Adrasta w Argos, należał do wyprawy na wojnę Trojańską, po Achillesie najmężniejszy z Greków. Po zburzeniu Troi założył miasto Arpi w Apulii (magna Diomedis urbs, campus); stąd **Diomedēus**, albo -ius, a, um, Dyomedejski, Dyomedesa tyczący się.

Diōnē, es, i -a, ae, *ż.* córka Tytana, matka Wenery; 2) sama Wenera; stąd Dionaeus, a, um, od Wenery pochodzący; jéj poświęcony.

Dionȳsius, ii, *m.* 1) imię dwóch władzców Syrakuzy; 2) D. Heracleotes, uczeń Zenona; 3) D. Magnes, mówca azyatycki współczesny Cyceronowi; 4) wyzwoleniec Cycerona, także niewolnik jego; 4) biegły muzyk i śpiewak w Tebach, nauczyciel Epaminondasa.

Dionȳsus, albo -os, i, *m.* Bachus; stąd Dionysius, a, um, tyczący się Bachusa; Dionysia, dom. sacra, święto Bachusa.

Diōta, ae, *ż.* naczynie dwuuszne [do wina.

Diphĭlus, i, *m.* grecki pisarz komedyi z Synopy; 2) budowniczy w Rzymie.

Diplōma, atis, *n.* pismo polecające dawane od najwyższéj władzy tym, którzy się udawali na prowincyą.

Dipўlon, i, *n.* brama podwójna, tak się zwała jedna z bram Ateńskich.

Dirae, patrz dirus.

Dircē, ēs, i Dirca, ae, *ż.* żona Likusa króla Teb; 2) źródło w Beocyi przy Tebach; stąd Dirceus, a, um, dyrcejski, w ogóle: tebański, beotycki; cygnus D., Pindar.

Directe, *przysł.* prosto, w prostym kierunku, — przenoś. wprost, dicere.

Directo, *przysł.* prosto, w prostym kierunku, wprost, bez ogródki, wbrew; haec ad fidem directo pertinent, d. transversas trabes injecerunt.

Directus, a, um, prosty, w prostym kierunku idący, lateres, tigna, via, iter, tuba aeris directi; — przenoś. homo, prosty, bez wybiegów, surowy, otwarty; oratio, mowa wprost, kiedy się kogoś mówiącego wprowadza.

Diremptus, us, *m.* rozerwanie, odłączenie.

Direptio, ōnis, *ż.* zrabowanie, spustoszenie, sociorum, bonorum; urbem relictam direptioni et incendiis.

Direptor, ōris, *m.* łupieżca, pustoszyciel, rabuś.

Diribitio, ōnis, *ż.* rozdzielanie, rozdawanie tabliczek do głosowania.

Dirĭgo, rexi, rectum, 3. wprost wyciągać, uszykować, aciem (w linii bojowéj ustawić); lituo regiones urbis, laską wieszczbiarską określić, oznaczyć; fines, naprostować, uregulować; molem recta fronte, w prostéj linii ustawić; ordines arborum, drzewa pod sznur sadzić; — przenoś. kierować, iter ad cursum siderum (podług biegu gwiazd); oznaczyć, spatium mensium ad modum lunae; 2) wprost dokąd zmierzać, kierunek nadać, kierować, gubernatorem jubet eo dirigere navem; cursum direxit, quo tendebat; cursum ad litora; cursum Gades; hastam, tela in corpus, hastam in os; spicula arcu (wypuścić, wystrzelić); vulnera alicui (zadawać rany); także nieprzech.: planities hinc dirigens (rozciągająca się); — przenoś. zmierzać do czego, kierować, stosować, orationem in aliquem; cogitationes ad aliquid, aliquem ad hanc opinionem; naprowadzić, nakierować, judicium aliquo; ad veritatem; vitam ad certam rationis normam, utilitate officium; sententiam suam ad voluntatem alterius

Dirĭmo, ēmi, emptum, 3. rozdzielać, rozłączać, rozbierać, tabellas, tabliczki do głosowania, dla przekonania się, wiele kandydat ma głosów *za* i *przeciw*; urbs flumine dirempta; acies, castra; urbem a continenti; — przenoś. przerwać, rozrywać, rem tempus (zrobić, żeby ukończenie jakiéj czynności na inny czas było odłożone); rozstrzygnąć, skończyć, controversiam, litem, colloquium; zniweczyć, auspicia; hostibus societatem mutui auxilii.

Dirĭpio, ripui, reptum; 3. *a)* rozrywać, rozszarpać, dapes; aliquem equis; *b)* pustoszyć, rabować, szczególniéj w znaczeniu wojenném, domum, patriam, socios; impedimenta; *c)* odrywać co od kogo, alicui ornamenta; insigne ex capite.

Dirĭtas, ātis, *ż.* fatalność, godło nieszczęściem grożące, diei; obrzydliwość, srogość.

Dirumpo, rūpi, ruptum, 3. rozrywać, druzgotać, roztłuc, partem nubis; caput; homo diruptus, rupturę mający; — przenoś. *a)* se

d. albo dirumpi; być rozerwanym na wszystkie strony z powodu wielu zatrudnień; dirumpi ira, pękać ze złości; prope se dirupit dolore, o mało co nie umarł z żalu; *b)* zrywać, targać związki, societatem, amicitiam.

Diruo, rui, rŭtum, 3. burzyć, rozwalić, niszczyć, urbem, muros, regna, tecta, agmina, Bacchanalia (rozwalić budowę, gdzie się odprawiały ofiary na cześć Bachusa);— przenoś. dirui aere, zbankrutować.

Dirus, a, um, straszny, okrutny, srogi, Hannibal; gens, hydra, facies, venena, fames, mens; *rzeczow.* dirae, arum, *ż.* i dira, orum, *n.* znaki złowrogie, nieszczęściem grożące.

Dis, ditis, *m.* i *ż.* dite, *n.* ditior, ditissimus, bogaty, ditem Asiam; delubra ditia donis; także z prz. 2. ditissimus agri.

Dis, Ditis, *m.* Pluton; domina Ditis, Prozerpina; piekło, kraina podziemna, patet atri janua Ditis; bożek nocy u Celtów.

Discedo, cessi, cessum, 3. 1) o istotach żyjących; *a)* rozchodzić się, rozdzielać się, inter se longe; in duas partes; quum diversi discessissent; *b)* oddalać się, odchodzić, de foro; e Gallia; a foribus; nunquam tristem ab imperatore; Capua; finibus; neque prius inde discessit; ex fuga in civitates; ex castris domum; in silvas; domos suas. Stąd w szczególności: 1) o wojsku: wyruszyć, udać się, oddalić się, ab Artemisio; a Brundusio; ex hibernis; Tarracone; in cornua; adversarii si discessissent; ad corpora curanda; z pola walki odejść zwycięzcą, albo pokonanym, porażonym, inferiorem copiis, superiorem omnibus proeliis d.; sine detremento d.; opuścić, a signis, a duce; 2) w znaczeniu sądowem: odejść, oddalić się, superiorem discedere; a judicio capitis maxima discessit gloria; ab eodem in judiciis defensus aliquoties liberatus discesserat; consulum judicio probatus discessit; — przenoś. opuścić kogo lub co, odstąpić, ab amicis; a consuetudine, ab officio, a fide justitiaque; a se; a albo ex vita, tanquam ex hospitio, umrzeć; a re, w mówieniu odstąpić od przedmiotu; a gloria sperata; wyjąć, wyłączyć, te existimare velim, cum a vobis discesserim, neminem esse, cujus (was wyjąwszy); ut, cum ab illo discesserint, me habeant proximum (oprócz niego, albo jego wyjąwszy); o senacie: być jakiego zdania, in aliquam sententiam; przeciwnego zupełnie być zdania, in alia omnia; quo nunquam ante discessum est, do czego przed tém nigdy się nie posunięto. II). o przedmiotach nieżyjących: *a)* rozchodzić się, rozstępować się, otwierać się, discedit terra, coelum; *b)* oddalać się, ustępować, opuszczać, quartana ab eo discedit; sol discedens: — przenoś. *a)* uchodzić, injuria alicujus impunita discedit; *b)* ginąć, wygasnąć, ustępować, nunquam ex animo meo discedit illius diei memoria; hostibus spes potiundi oppidi discedit.

Disceptātio, ōnis, *ż.* roztrząsanie, rozbieranie rzeczy, spór.

Disceptātor, ōris, *m.* badacz, sędzia.

Disceptātrix, icis, *ż.* pośredniczka, spór rozstrzygająca.

Discepto, 1. walczyć, spór wieść, spierać się, de aliqua re; inter se armis; 2) rozsądzać, rozstrzygać

spór, inter aliquos; controversias; in uno proelio omnis fortuna reipublicae disceptat (polega).

Discerno, crevi, cretum, 3. dzielić, rozdzielać, discretus, rozdzielony; — przenoś. rozróżniać, alba et atra; victos a victoribus; suos; stultum a sapiente; z nast. zdan. zależ.

Discerpo, cerpsi, cerptum, 3. rozszarpać, aliquem albo aliquid; o wiatrach: discerpunt irrita venti; aurae omnia d. (rozpraszają); — przenoś. w mowie: dzielić, res quasi in membra discerpitur.

Discessio, ōnis, *ż*. rozdzielenie się senatorów Rzymskich przy głosowaniu, przejście na czyją stronę; senatus consultum per discessionem facere; in alicujus sententiam discessionem facere.

Discessus, ūs, *m*. rozstąpienie się, coeli; coelum visum discedere, cujus hiatu vertices flammae apparuerunt (błyskawica); 2) oddalenie się, odjazd, odejście, wyruszenie z miejsca, pochód; ab urbe; wygnanie, wydalenie się z kraju, de patria.

Discidium, ii, *n*. rozłączenie się, rozstanie się, corporis atque animae; te acerbissime discidium nostrum tulisse; rozwód, conjugis; — przenoś. poróżnienie, niezgoda, ne qua amicorum discidia fiant.

Discinctus, a, um, rozpustny, rozwiązły, wyuzdany, niedbały.

Discindo, scĭdi, scissum, 3. rozciąć, rozerwać, rozedrzéć, tunicam, vestem; — przenoś. rozerwać, amicitias.

Discingo, cinxi, cinctum, 3. rozpasać, odpasać.

Disciplina, ae, *ż*. nauka, wychowanie, dare filium alicui in disciplinam; *b*) sposób życia, myślenia, zasady, metoda, mea disciplina instructus; eadem nos utimur disciplina; *c*) znajomość, militaris (sztuki wojennej) także: militiae, albo bellica; *d*) umiejętność, juris, quibus disciplinis et a quibus sit eruditus; d. liberales; d. Druidum; *e*) urządzenie, karność, d. majorum, populi Romani, reipublicae albo civitatis; d. militaris (karność wojskowa), disciplinam severissime regere; exercitum ad d. Romanam reduxit.

Disciplinābilis, e, dający się wykładać.

Discipŭla, ae, *ż*. uczennica.

Discipŭlus, i, *m*. uczeń.

Disclūdo, clusi, clusum, 3. rozdzielać, przedzielać, mons qui Arvernos ab Helvetiis discludit; Nerea ponto; tigna d. (w równej od siebie odległości rozkładać); poet. viribus haud ullis valuit discludere morsus roboris, wyrwać włócznię głęboko utkwioną w twardem drzewie; — przenoś. perturbationes semotas a mente et disclusas.

Disco, dĭdĭci, 3. uczyć się, dowiadywać się, aliquid lub z tryb. bez. lub z 4 prz. i tr. bez. lub ze zdaniem względném; d. ab aliquo; ex eo facillime disci arbitrabatur (że się nauczyć, dowiedziéć można); virtutem ex me; d. quid sit vivere; crimine ab uno disce omnes (poznaj); discere fidibus (sc. canere) uczyć się grać; rzadko: didici esse infelix; w znaczeniu sądowém: d. causam, obznajmiać się ze stanem sprawy; — przenoś. discit mentiri lana colores.

Discolŏr, ōris, odmienny co do farby, pstry; 3) niepodobny pod względem kształtu, odmienny.

Disconvĕnio, īre, nie zgadzać się, nie stosować się, różnić się w czem, vitae disconvenit ordine toto.

Discordia, ae, *ż*. niezgoda, niepo-

rozumienie, d. sedare, concitare; d. incertae mentis, wahanie się, walka namiętności; 2) Discordia, bogini niezgody.

Discordiōsus, a, um, swarliwy, wzniecający niezgodę.

Discordo, 1. nie zgadzać się, być w niezgodzie, inter se, cum aliquo; discordant oppidani; — przenoś. być niepodobnym, być w sprzeczności parcus avaro; a sermone tenui sublime discordat.

Discors, cordis, niezgodny, niezgadzający się, niepodobny, różny, homines moribus et linguis; natura maris; actus ventis discordibus; fetus (pół wołu, pół człowieka).

Discrepantia, ae, *ż*. niezgadzanie się, różność, rerum et verborum, scripti et voluntatis.

Discrepātio, ōnis, *ż*. niezgadzanie się, inter consules.

Discrĕpo, crepāvi, albo crepui, 1. nie zgadzać się, być w niezgodzie, różnić się, facta cum dictis; inter se; ab humanitate; oratio verbis discrepans; philosophi de rebus discrepantes; aetas d.; d. sibi (być z sobą w sprzeczności); nieosob. discrepat, nie ma zgody, inter scriptores; de aliqua re.

Discrimen, ĭnis, *n*. przedział, to co przedziela jedno od drugiego, przerwa, medium, tenue; agminum; minimum inter quos discrimen murus; d. dentium; d. vocum; spatium discrimina fallit (odległość usuwa przed oczyma przedziały); — przenoś. *a)* różnica, odmiana, victi et victoris; tenues parvi discriminis umbrae; haud in magno ponere discrimine, nie robić wielkiéj różnicy; także *b)* władza, zdolność rozróżniania, rozpoznawania, in vulgo non est d.; *c)* rozstrzygnienie, d. facere albo dare; d. belli, pugnae; stąd chwila stanowcza, walka rozstrzygająca, niebezpieczeństwo, niebezpieczne położenie, in quo discrimine; illum hoc majore fore in discrimine; per tot discrimina rerum; adducere aliquem in d. capitis; *d)* ważność, consilia magni discriminis; powód, zasada, quo discrimine ripas linquunt.

Discrimĭno, 1. rozdzielać, Etruriam; rozróżniać, oznaczać, vigiliarum somnique nec die nec nocte discriminata tempora.

Discrŭcio, 1. męczyć, dręczyć, trapić; discruciari, trapić się, dręczyć się, animi.

Discumbo, cŭbui, cubitum, 3. kłaść się do stołu, mensis, antro; iść spać, coenati discubuerunt ibidem.

Discurro, cucurri albo curri, cursum, 3. rozbiegać się, rozjeżdżać się, rozsypać się, biegać tu i owdzie, in muris, circa, vias, in tabernacula, ad praedam i t. p. — przenoś. mens discurrit utroque (zajmuje się dwoma przedmiotami); fama tota urbe discurrit (rozszerza się, rozchodzi się).

Discursus, us, *m*. bieg, bieganie, rozbieganie się, jeżdżenie w różne strony.

Discus, i, *m*. krąg płaski kamienny lub metalowy, z otworem pośrodku, używany do ciskania dla zabawy i ćwiczenia, discum audire quam philosophum malunt.

Discutio, cussi, cussum, 3. roztrącać, rozbijać, roztłuc; murum, delubra fulmine; rozdzielić, rozproszyć, coetus, concilium, favillam; — przenoś. rozpędzić, zniszczyć, umbras, somnum, dolorem, febrem.

Diserte, *przysł.* jasno, wyraźnie, wymownie.

Disertus, a, um, porządnie wy-

pracowany, wymownie ułożony, oratio, epistola disertissima; 2) wymowny, wykładający rzecz porządnie, orator; disertus leporum et facetiarum.

Disjectus, a, um, rozrzucony, rozproszony, elephantes; manus.

Disjicio, jeci, jectum, 3. rozrzucić, rozproszyć, a stąd zburzyć, moenia, munitiones, copias barbarorum, nubila; disjice corpora ponto; także: ille consensionis globus unius dissensione disjectus est; — przenoś. zniweczyć, zniszczyć, udaremnić, consilia ducis; zerwać, pacem.

Disjuncte, i disjunctim, *przysł.* rozdzielnie, osobno.

Disjunctio, ōnis, *ż.* rozłączenie, rozdzielenie; w logice: sąd rozłączny; w wymowie: postać krasomówska; — przenoś. różność, odmienność, sententiae.

Disjunctus, a, um, rozłączony, oddalony, daleki; disjunctissima loca; w logice: rozłączny; w mowie: oderwany, nie połączony, concursus verborum disjuncti; — przenoś. różny, odmienny, doctores.

Disjungo, junxi, junctum, 3. rozłączać, rozdzielać, Cappadociam ab Armenia; disjungimur oris Italis; — przenoś. oddalać, różnić kogo z kim, Pompejum a mea familiaritate; ab amicitia alicujus; rozróżniać, insaniam a furore; honesta a commodis.

Dispālor, 1. rozproszyć się, rozbiegać się, dispalati in agris; multitudinem dispalatam immisit.

Dispar, păris, nierówny, niepodobny, różny, gladii, colores, undae, facies, mores i t. p. proelium, piechoty z jazdą; habitu corporis d.; fratres nec aetate nec viribus dispares; d. alicui lub alicui rei; inter se; quidquam dispar sui.

Disparilis, e, nierowny, odmienny.

Dispăro, 1. rozdzielać, rozróżniać, rozesłać w różne strony, disparandos curare; *rzeczow.* disparatum, zdanie przeciwstawne, kiedy jeden sąd zaprzecza wprost, co drugi twierdzi: sapere i non sapere.

Dispello, pŭli, pulsum, 3. rozpędzać, rozproszyć, equites, nebulam, umbras; — przenoś. caliginem ab animo, tenebras calumniae.

Dispendium, ii, *n.* koszt, nakład, wydatek, strata, sine dispendio; d. morae, strata czasu przez zwłokę.

Dispensātio, ōnis, *ż.* odważenie, rozważenie, stąd: a) rozdzielenie, inopiae (szczupłego zapasu zboża); b) zawiadywanie czém, zarządzanie, aerarii, pecuniae, annonae; i samo d.; urząd zawiadowcy, regia (przy królu).

Dispensātor, oris, *m.* zawiadowca, przełożony nad czém, podskarbi.

Dispenso, 1. odważyć, rozważyć, stąd rozdzielać, rozdawać, oscula per natos; aquas; rozporządzać, urządzać, annum intercalaribus mensibus interponendis ita, ut-; victoriam, bella; zawiadywać, zarządzać, res domesticas, pecuniam; poet. mortalia fila, mieć w swojéj mocy (o Parkach).

Disperdĭtio, ōnis, *ż.* zguba, zniszczenie, zburzenie, urbis.

Disperdo, perdĭdi, perdĭtum, 3 zniszczyć, zgubić, aliquem; przemarnować, strwonić, possessiones.

Dispĕreo, perii, perire, ginąć, niszczéć, disperii, zginąłem, już po mnie; dispereani, ni- (rodzaj zapewnienia) niech zginę, jeżeli nie-.

Dispergo, spersi, spersum 3. roz-

siewać, rozsypywać, rozrzucać, membra per agros; — przenoś. rozsiewać, rozgłaszać, rozszerzać, rumorem; vitam in auras, umrzéć.

Disperse, *przysł.* cząstkowo, rozerwanie, tu i owdzie.

Dispersus, us, *m.* rozproszenie, rozsypka, dispersu illorum.

Dispertio, 4. rozdzielać, secundam mensam servis; — przenoś. tempora voluptatis et laboris; także jako depon. administrationem inter se dispertiri.

Dispicio, spexi, spectum, 3. oczy otwierać, przejrzéć; — przenoś. dostrzedz, dociec, wynaleźć, acie mentis; verum.

Displĭceo, plicui, plicĭtum, 2. nie podobać się, alicui; d. sibi, być w złym humorze, przykrzyć sobie, z siebie samego nie być zadowolonym; pax displicuit; conditiones Carthaginiensibus displicuerunt, nie były przyjęte; quum continuae calamitates Romanis displicerent, zniechęciły, zasmuciły.

Displodo, plosi, plosum, 3. rozdąć, rozciągnąć.

Dispolio, 1. obedrzeć, zrabować.

Dispono, posui, posĭtum, 3. rozkładać, rozstawiać, rozsadzać, w pewnych przerwach umieszczać, lapides crebris intervallis; w znaczeniu wojenném: stationes portis; praesidia ad ripas; tormenta in muris; tormenta per muros; reliquas cohortes castris praesidio; ut singuli ab peritissimo imperatore dispositi viderentur; sagittarios ab utroque latere; 2) uporządkować, porządnie ułożyć, comas; libros Homeri; d. verba ita, ut pictores varietatem colorum; — przenoś. urządzić, zastosować, ad aliquid; fata sibi (nad swoim losem panować).

Disposĭte, *przysł.* porządnie, w należytym porządku.

Disposĭtio, ōnis, *ż.* rozłożenie, uporządkowanie, układ.

Disposĭtus, a, um, ułożony, ustawiony porządnie, disposita ad honorem studia (przydatne, służące).

Dispungo, punxi, punctum, 3. rozdzielać, rozkładać, oznaczać, aliquid alicui rei.

Disputātio, ōnis, *ż.* rozprawa, rozwodzenie się nad czém, wykład, badanie.

Disputātor, ōris, *m.* rozprawiacz, broniący jakiego twierdzenia.

Dispŭto, 1. rozprawiać o czém, rozwodzić się nad czém, mówić, twierdzić, aliquid; de aliqua re; in utramque partem.

Disquīro, quisīvi, quisītum, 3. badać, roztrząsać.

Disquisītio, ōnis, *ż.* badanie, śledzenie, roztrząsanie.

Dissemĭno, 1. rozsiewać; — przenoś. rozgłaszać, rozsiewać, roznosić, rozszerzać, sermonem, malum.

Dissensio, ōnis, *ż.* różność zdań, niezgoda, nieporozumienie, civilis, orta est inter aliquos d.; sic ille consensionis globus hujus unius dissensione disjectus est; sprzeczność, niezgodność, utilium cum honestis.

Dissentāneus, a, um, niezgodny, alicui rei.

Dissentio, sensi, sensum, 4. nie zgadzać się, różnić się od kogo, być odmiennego zdania, ab aliquo; cum aliquo; inter se; być w nieporozumieniu, w niezgodzie, cum aliquo, albo samo diss.; być w sprzeczności, sprzeciwiać się, odstępować, a ceterarum gentium more; ipsum a se.

Dissēpio, sepsi, septum, 4. przegradzać, przedzielać, odgraniczać, dissepserat certis limitibus.

Disserenāscit, serenāvit, 3. zaczyna się wypogadzać.
Dissēro, sevi, sītum, 3. rozsiewać, rozsadzać; — przenoś. seditiosa d. (buntownicze wieści rozsiewać).
Dissero, serui, sertum, 3. właś. rozkładać, stąd rozprawiać, zasadnie rzecz rozwijać, roztrząsać, aliquid pluribus verbis; de hoc teste subtiliter et copiose; de jure; de philosophia; pro legibus suis; contra omnia; in contrarias partes; in hunc modum; ars, subtilitas, ratio disserendi.
Dissertātio, ōnis, *ż.* roztrząsanie, rozprawa, wykład.
Dissideo, sēdi, sessum, 2. oddzielnie siedziéć, być oddzielonym, oddalonym, castris; — przenoś. nie zgadzać się, myśléć inaczéj, różnić się z kim, inter se; odio capitali ab aliquo, cum aliquo; alicui; być w sprzeczności, nie zgadzać się z czém, a sententia; voluntas cum scripto; toga dissidet impar (źle leży).
Dissilio, silui, sultum, 4. rozskakiwać, rozpadać się, rozsypać się, właśc. i przenoś. risu, śmiać się do rozpuku; d. gratia fratrum, zerwała się zgoda.
Dissimilis, e, niepodobny, inter se; alicui; alicujus; diss. quidem Chares horum et factis et moribus, z nast. ac, atque, et, quod non est dissimile atque ire.
Dissimilĭter, *przysł.* niepodobnie.
Dissimilitudo, ĭnis, *ż.* niepodobieństwo, odmienność, morum; cum artibus; in uno homine esse tantam d. (tak wielka sprzeczność).
Dissimulanter, *przysł.* nieznacznie, skrycie, nieszczerze. [ukrywanie.
Dissimulantia, ae, *ż.* nieszczerość,
Dissimulātio, onis, obłuda, nieszczerość, ukrywanie, ironia.
Dissimulātor, oris, obłudnik, cujus libet rei d.
Dissimŭlo, 1. ukrywać, tauro dissimulante virum; nec se dissimulat (nie przybiera innéj postaci); Achilles veste virum longa dissimulatus erat (ukrył się w ubiorze niewieścim, przebrany za kobietę); — przenoś. nie dać znać po sobie, nie pokazywać, zamilczać, taić, aegritudinem animi, odium, gaudia; dissimulare non potero mihi, quae acta sunt, displicere; quae cognoverat, dissimulanda sibi existimavit.
Dissipābĭlis, e, dający się rozproszyć.
Dissipātio, ōnis, *ż.* rozsypanie, podział, praedae; — przenoś. rozłożenie wyobrażeń na pojedyncze części.
Dissipatus, a, um, rozproszony, rozsypany, nie dobrze połączony.
Dissĭpo, 1. rozsypać, rozproszyć, rozszerzyć, ignis se dissipat; sol dissipat ardorem in omnes partes; — przenoś. rozsiewać, rozszerzać, roznosić, famam, rumorem; 2) siłą coś zburzyć, zniszczyć, tecta; o majątku: przemarnować. roztrwonić, stracić, patrimonium conviviis; o wojsku: rozpędzić, rozproszyć, exercitus ex dissipata fuga passim reliquiae (resztki rozpędzonego wojska, które się po ucieczce zebrały); collectis ex dissipato cursu militibus (gdy się rozproszeni zebrali).
Dissociābĭlis, e, nie dający się połączyć, res; 2) rozdzielający, rozłączający, abscidit terras oceano dissociabili.
Dissocio, 1. rozłączać, rozdzielać, zrywać, homines antea dissociati (nie żyjący w społeczeństwie); dissociata locis concordi pace ligavit; ni (montes) dissocientur opaca

valle; zrywać, amicitias; poróżnić, animos.

Dissolūbilis, e, dający się rozwiązać, rozdzielić.

Dissolūte, *przysł.* bez powiązania, bez używania wyrazów łączących, dicere, scribere; 2) gnuśnie, niedbale, judicare.

Dissolūtio, ōnis, *ż.* rozłączenie, rozwiązanie, naturae (śmierć); — przenoś. zniesienie, legum, judiciorum, imperii; także: zbicie dowodów, zarzutów, criminum; 2) opuszczanie spójników w mowie; — przenoś. bezsilność, słabość, brak mocy, animi.

Dissolūtus, a, um, rozwiązany, nie spojony, navigium; nie powiązany, nie połączony, sermo vulgi; — przenoś. bezsilny, gnuśny, leniwy, opieszały, niedbały, in re familiari; 2) wyuzdany, rozpustny, swawolny, dissolutissimus hominum; filius; consilia; in omnem lasciviam d. (oddany rozpuście); także z 2. przyp. d. morum.

Dissolvo, solvi, solutum, 3. rozwiązać, rozwolnić, scopas, nodum; apta; ut pons dissolveretur (miał być rozebrany, zdjęty); — przenoś. znosić, zerwać, societatem, legem, amicitiam, judicia publica, mors cuncta mala dissolvit, kładzie koniec, kończy; zbijać, zarzuty, criminationes; 2) oddzielać, odrywać, uwalniać, dissolvi me, uwolniłem się, załatwiłem się; dissolve me (odpraw mię, załatwij, powiedz mi); zapłacić, aes alienum, pecuniam i t. p.

Dissŏnus, a, um, niezgodny co do dzwięku, niezgodnie brzmiący, clamor;—przenoś. odmienny, d. gentes sermone et moribus.

Dissors, sortis, niejednostajny, nieforemny, niepodobny, fetus; nie mający uczestnictwa, wspólnego udziału (w przeciwieństwie względem consors), ab aliquo.

Dissuādeo, suasi, suasum, 2. odradzać, legem.

Dissuāsio, ōnis, *ż.* odradzanie.

Dissuāsor, ōris, *m.* odradzający.

Dissuāvior, āri, bardzo, z rozkoszą całować.

Dissulto, āre, rozpaść się, rozchodzić się, crepitus.

Dissuo, sui, sūtum, 3. rozpróć; stąd otworzyć, sinum; zwolna zrywać, amicitias.

Distantia, ae, *ż.* oddalenie; — przenoś. różnica, morum studiorumque.

Distendo, tendi, tentum i tensum, 3. rozciągać, rozpościerać; w znaczeniu wojennem: rozrywać, w wielu miejscach razem zatrudniać, copias hostium; — przenoś. d. velut in duo pariter bella curas hominum (rozdzielać, rozrywać); distendit ea res animos Samnitum (zatrzymała w stanie wahania się, niepewności, co zrobić mają); 2) natkać, napełniać, nectare cellas; ubera cytiso; distentae lacte capellae; uber distentius.

Distentus, a, um, 1) porów. distendo; 2) od distineo, wielostronnie zajęty.

Distermĭno, 1. oddzielać, odłączać, aliquid ab aliqua re.

Distincte, *przysł.* jasno, wyraźnie, wybitnie, dicere, scribere.

Distinctio, ōnis, *ż.* rozróżnienie oznaczenie; różnica; rozdzielenie znakami pisarskiemi; 2) ozdobienie, upięknienie.

Distinctus, a, um, oddzielony, ozdobny, patrz distinguo.

Distĭneo, tinui, tentum, 2. rozrywać, ciągnąć w rozmaite strony; w znaczeniu wojennem: w różnych miejscach zatrudniać, rozdzielać, nie dozwolić połączyć się, hostem; także: distineri maximis

occupationibus, być wielostronnie zatrudnionym, ciągnionym na różne strony; — przenoś. rozdzielać, duae sententiac senatum distinebant (rozdzielały, w rozdwojeniu trzymały); distineor ac divellor dolore (przepadam z boleści); wstrzymywać, kłaść tamę, przeszkadzać, pacem, victoriam.

Distinguo, stinxi, stinctum, 3. oddzielić, odróżnic, w znacz. właśc. i przenoś. z przyim. a i z przyp. 6 albo samym przyp. 6. vera a falsis, artificem ab inscio; rozmaicie zdobić, stroić, odznaczyć, poculum gemmis; coelum astris; orationem; historiam varietate locorum (przeplatać dzieje przyjemną rozmaitością).

Disto, âre, być odległym, oddalonym, odłączonym, *a)* pod względem miejsca: castra a castris; inter se; tignorum junctura; summa labra distabant; *b)* pod względem czasu: Codrus ab Inacho; — przenoś. różnić się, vita hominum a vita bestiarum.

Distorqueo, torsi, tortum, 2. wykrzywiać, wywracać, przekręcać, oculos, pedes.

Distortio, ōnis, *ż.* wykręcanie.

Distortus, a, um, ułomny, krzywy, brzydki; — przenoś. przewrotny.

Distractio, ōnis, *ż.* rozciąganie, rozrywanie; roztargnienie, rozbrat. niezgoda.

Distractus, a, um, rozerwany, wielostronnie zatrudniony.

Distrăho, traxi, tractum, 3. rozrywać, rozciągać, rozszarpać, in diversa distrahi; non prius distracti sunt, quam (nie można ich było pierwéj rozerwać, aż-); acies distrahitur (rozrywa się na drobne oddziały); fuga distrahit eos (ucieczka ich rozprasza); stąd rozdzierać, materiam; rozrzucać, vallum; roztargać, comam; wydrapać, lumina, podrapać, pokaleczyć, genas, rozprzedawać pojedynczo, instrumenta regii cultus facta sectione distraxit; przeciągać, przewlekać, przedłużać w wymawianiu, voces; — przenoś. rozrywać, ciągnąć w różne strony, distrahi in contrarias partes; dzielić się na przeciwne stronnictwa, in contrarias sententias; oratoris industriam in plura studia distrahere; rempublicam (rozdwajać); in deliberando animus in plures partes distrahitur; samo distrahi, wahać się, nie być pewnym, nie być z sobą w zgodzie; zerwać, znieść, omnem societatem civitatis; concilium; rozstrzygnąć, załatwić, rozwiązać, skończyć, controversiam, rem; także: distrahi cum aliquo, poróżnić się z kim, być w nieporozumieniu; 2) odrywać, oddalać, odciągać. usuwać, aliquem a complexu suorum lub ab aliquo; — przenoś aliquid a virtute, animum a sollicitudine.

Distribuo, tribui, tribûtum, 3. rozdzielić, wydzielić, copias in tres partes; sanguinem in corpus, często z przyim. in i 4 przyp. albo z przyp. 3 rozdzielać między- albo na- albo komu przeznaczać, milites in legiones; equos peditibus; praedam militibus; frumentum civitatibus; jura in civitates (różne prawa przeznaczać); leges Atheniensium in omnes terras d., rozszerzone; w mowie: logiczny podział robić, porządkować.

Distribûte, *przysł.* w porządku logicznym.

Distribûtio, onis, *ż.* rozdzielanie, podział logiczny.

Distribûtus, a, um, rozdany, rozdzielony, patrz distribuo.

Districtus, a, um, zatrudniony, zajęty, bellis; ancipiti contentione; cura rerum; districtior a negotiis.

Distringō, strinxi, strictum, 3. ciągnąć w rozmaite strony; stąd w znaczeniu wojennėm: w wielu punktach zatrudniać, copias regias, hostes; porów. districtus; — przenoś. districtus enim mihi videris esse (wahający się, chwiejący się); d. curas, powiększać troski, przyczyniać trosk. [zburzenie.

Disturbātio, ōnis, *ż*. rozwalenie,

Disturbo, 1. rozegnać, rozpędzić, concionem; zburzyć, tecta, opora; niszczyć, ignis cuncta disturbat; — przenoś. zamieszać, poróżnić, societatem; zniszczyć, zniweczyć, legem.

Dite, patrz dis.

Dithyrambus, i, *m*. przezwisko Bachusa; 2) pieśń na cześć jego; 3) wszelka pieśń odznaczająca się uniesieniem i niezwyczajnym zapałem; stąd dithyrambicus, a, um, dytyrambiczny, należący do dytyrambu.

Ditio, ōnis, *ż*. panowanie, moc, władza, posiadanie, esse in ditione, redigere in ditionem.

Ditior, ditissimus, patrz dis.

Dito, 1. zbogacać, aliquem, urbem triumphis, sermonem patrium.

Diu, *przysł*. w dzień, w połączeniu; noctu diuque; 2) długo, przez długi czas, diu multumque, satis diu, w stop. wyż. diutius dłużéj, z nast. quam, albo bez quam; w stop. najw. diutissime, najdłużéj, bardzo długo; 3) od dawna, od dawnego czasu, quae diu cupimus.

Diurnus, a, um, dzienny; 2) trwający przez dzień jeden, codzienny, na dzień jeden przeznaczony, cibus; poet. vos exemplaria Graeca nocturnā, versate manu, versate diurnā (zajmujcie się w dzien i w nocy).

Dius, a, um, boski; — przenoś. znakomity, szlachetny, wielki, piękny, Camilla; sententia.

Diutinus, a, um, długo trwający, długi pod względem czasu, militia, servitus.

Diutius, diutissime, patrz diu.

Diuturne, *przysł*. długo=diu.

Diuturnitas, ātis. *ż*. długość czasu, długi przeciąg czasu, belli, pacis; d. ac felicitas militiae, długa i szczęśliwa służba wojskowa.

Diuturnus, a, um, długotrwały, długi, labor, pax; 2) długo żyjący, hic qui diligitur, vellem diuturnior esset.

Divàgor, 1. błąkać się, tu i owdzie błądzić. [gnąć.

Divarico, 1. rozpościerać, rozcią-

Divello, velli, albo vulsi, vulsum, 3. rozrywać, rozdzierać, rozszarpać, corpus, artus; — przenoś. przerywać, somnum; distineor ac divellor dolore, straszny ból cierpię, do nieznieśienia; zniszczyć, commoda civium; rozerwać, affinitatem, amicitiam; 2) odrywać, wyrywać, liberos a complexu parentum, membra ab aliquo; ramum suo trunco; — przenoś. divelli a voluptate, ab otio, być oderwanym od roskoszy, od spoczynku.

Divendo, vendidi, venditum, 3. rozprzedawać, praedam, bona.

Diverbĕro, 1. rozbijać, rozdzielać, przecinać, frustra ferro deverberet umbras; sagitta volucres; d. auras.

Diverbium, ii, *n*. rozmowa dwóch lub więcéj aktorów na scenie.

Diverse, *przysł*. po różnych miejscach, tu i owdzie, trahere; rozmaicie, dicere. [żnica.

Diversitas, ātis, *ż*. rozmaitość, ró-

Diversus, a, um, *a)* mający rozmaity kierunek, w różne strony skierowany, ubi plures diversae semitae erant; quum d. discessis-

sent; diversi abiere; age diversas puppes; in diversa abire, labi; fuga d. — przenoś. metu ac libidine diversus agebatur; in diversum auctores trahunt, utrum- an-, nie zgadzają się; b) oddzielny, każdy osobno, quum diversos dissipatosque fugere vidissent; diversi pugnabant; diversi gerunt bellum; diversos inter se aditus habere; c) odległy, oddalony, procul a patria, diverso orbe; ex locis tam longinquis tamque diversis; 2) odwrócony, na bok idący, zbaczający, cur diversus abis; iter a proposito diversum (nieodpowiednia), in diversum iter concitati equi; arva diversa Aetnae; c) przeciwny, przeciwległy, cinguli duo maxime inter se diversi; duo d. maria, ripae, litus; e diverso, in diversum, przeciwnie; — przenoś. różny, niepodobny, przeciwny, w sprzeczności będący, innego trzymający się zdania z przyim. a i przyp. 6 albo z 3 przyp.; inter se; studia et artes, duo vitia diversa, avaritia et luxuria; consilia, natura; fortuna alicujus (los niestały, zmienny); in diversum mutare.

Diverticŭlum, i, *n*. ustronie, wyboczenie; — przenoś. odstąpienie od przedmiotu w mowie; wybieg, wykręt, peccatis diverticula dare.

Diverto, verti, versum, 3. zbaczać, zjechać z drogi, w inną stronę podróż skierować, via; Massiliam.

Dīves, divitis, bogaty, dives agris, d. positis in fenore nummis; pecoris, także: gaza, terra dives amomo; campi; Nilus (obfitujący w wodę); ramus (kosztowna); cultus (okazały); — przenoś. vena (obfita); spes i epistola, wiele obiecujące, lingua, wymowny.

Divexo, 1. wlec, psuć, niszczyć, agros, rem; — przenoś. trapić, dręczyć.

Divido, visi, visum, 3. dzielić, rozdzielać, rozłączać, vicum in duas partes; genus in species, rozciąć, rozłupać, rozwalić, caput securi; muros; medium divisit securi fortissima Tyndaridarum; — przenoś. animum huc illuc, wahać się, umysł niepewny, chwiejący się na różne skłaniać strony; sententiam, pojedyncze punkta przedmiotów do głosowania w senacie osobno przedstawiać, o każdéj rzeczy osobno mówić; zmniejszać, zniszczyć, consensum, iram; 2) wydzielać, wyznaczać, rozdawać; rozkładać, agrum, praedam, agros civibus; praedam per milites, bona viritim; sic inter eos divisa est respublica; omnia temporibus, rozkładać podług okoliczności; equitatum in omnes partes; copias hiematum, porozstawiać; bellum, rozszerzać, roznosić.

Dividuus, a, um, podzielony, rozdwojony, munus; dividuum, połowa, fac dividuum, podziel na dwoje; 2) podzielny, dający się podzielić.

Divinātio, ōnis, *ż*. wieszczenie, wróżenię, dar przepowiadania przyszłości, duch boski, boskie usposobienie, przeczucie, dorozumiewanie się, prudentiam quodammodo esse divinationem; 2) badanie i postanowienie sądowe, kto z kilku osób w jakiéj sprawie ma być oskarżycielem.

Divīne, *przysł.* z boskiego natchnienia, duchem wieszczym, div. praesensa et praedicta; 2) cudownie, przewybornie, duo d. Tullius servavit.

Divĭnitas, ātis, *ż*. bóstwo, boska natura, dar boski, menti tribuit

divinitatem; 2) cudowność, znamienitość, oratoris, loquendi.

Divinitus, *przysł.* boskiém zrządzeniem, z boskiego natchnienia; 2) cudownie, przewybornie, loqui, scripta divinitus.

Divino, 1. wieszczyć, wróżyć, przepowiadać, zgadywać, domyślać się, przewidywać, de exitu.

Divinus, a, um, boski, bogów tyczący się, od bogów pochodzący, z nieba zesłany; res divinae, obrzędy religijne; także: res d. w przeciwieństwie do res humanae, sprawy boskie; cui viro divinum quiddam inesse existimabatur; 2) boskiemi przymiotami obdarzony, boskiéj natury, od bóstwa natchniony, vates, mens, provisio, i t. p. z przyp 2. divina futuri scientia; avis d. imbrium; *rzeczow.* divinus, wieszcz; — przenoś. *a)* podobny do bogów, niebiański, przewyborny, niezrównany, divina vis ingenii; nihil est in homine divinius; dona divinissima; *b)* za czasów cesarzów Rzymskich wyrazem divinus nazywano to wszystko, co się ich tyczyło, domus.

Divisio, ōnis, *ż.* dzielenie, podział.

Divisor, ōris, *m.* ten, który dzieli, np. pola między osadników; rozdawca tabliczek do głosowania; a ponieważ przytém głosujący bywali przekupywani, znaczy więc: przekupujący, szafujący pieniędzmi, per quem divisorem tribus corrupta est; poena in divisores constituta.

Divisus, us, *m.* rozdzielenie, podział, facilis divisui, esse divisui, być podzielonym.

Divitiae, arum, *ż.* bogactwo, dostatki, obfitość, divitiis aliquem augere, ornare; divitiis affluere; kosztowności, demite divitias (o zausznicach); — przenoś. płodność, obfitość, ingenii.

Divortium, ii, *n.* rozdzielenie się dróg, rzeki na odnogi, ad divortia nota; aquarum; — przenoś. rozwód, rozstanie się, rozbrat, divortium facere cum uxore.

Divulgātus, a, um, pospolity, rozgłoszony.

Divulgo, 1. rozgłosić, rozpowszechnić, rozszerzyć, librum alicujus nomine; rem sermonibus; consilium.

Divus, a, um, boski, boskiemi przymiotami obdarzony; *rzeczow.* divus, bożek; divi, bogowie; diva potens Cypri, bogini Cypru (Wenera); tytuł ten dawano także cesarzom Rzymskim po śmierci w poczet bogów policzonym; 2) niebieski, stąd divum, otwarte niebo, sub divo, pod gołém niebem; sub divum rapere.

Do, dedi, datum, dăre, dać, podać, dextram, donum alicui; aliquid alicui munere (w darze); dotes; signum, alicui epistolam; gladium, vestimentum, praesidium; ludos (wydać); poenas (być ukaranym, ponieść karę); fidem dextra albo fidem alicui (dać słowo); verba (oszukać); librum alicui legendum (do czytania); alicui regem; milites (postawić); finem albo modum dare alicui rei (położyć koniec); causam dare alicui, dać powód, spowodować; in conspectum dare, pokazać, dać widzieć; se in conspectum d., dać się widzieć, pokazać się; *rzeczow.* datum, i, *n.* datek; *b)* wypłacić, wyliczyć, aurum; argenti talenta dicenta; quantum quisque daret; *c)* odstąpić, darować, ofiarować, agros alicui; vineas colendas; alicui annulum suum; amiculum;

alicui coronam; ut haberet, quod statim daret; omnia ex sua re familiari dedit; poet. data, orum, dary, upominki; *d)* podać, oddać, aliquid ad aliquem; literas ad aliquem albo alicui; librum a Pharnabazo datum; aliquem ad supplicium; in custodiam; se, udać się dokąd, in viam, in fugam albo fugae; *e*) powierzyć, alicui negotium, potestatem, regnum, provinciam, consulatum, Italiam, classem; vela ventis, albo in altum, żeglować; *f)* wydać, naves, obsides alicui, obsidem filium i t. p. sine pretio dari eos, qui in publica custodia essent; *g*) dodać, przydać, ad ephoros alicui testimonium, tutorem alicui; duo collegae dati; dato adjutore; huic in consilium dantur duo; *h*) dać, udzielić, dozwolić, zostawić, data occasione, potestate, hujus si virtuti par data esset fortuna; spatium animo (zostawić czas do gniewu); annuum mihi tempus des; tempore ad comparandum dato; neque locum nocendi dedit; d. alicui veniam; veniam et pacem, aditum conveniundi; senatum (posłuchanie w senacie); datur alicui senatus; indutias; alicui statuam (dozwolić, aby mu posąg wystawiono); d. famae (robić co dla sławy); datur = licet; *i*) oddać, wystawić, poświęcić, se alicui; se doctrinae; se in sermonem albo sermonibus; se duritiae, civilibus fluctibus, se ad lenitatem; qui adversariis ejus se dabant; victum manus dare; operam dare, zadawać sobie pracę, przykładać się, poświęcać się; noctem operi dare, noc pracy poświęcić; *k*) poczytywać, przypisywać, aliquid alicui vitio, albo laudi (za-); quae adversarii crimini dabant; aliquid alicui crimini; także: famae; tantum ingenio; 2) wydawać z siebie, voces; dant sonitum spumosi amnes, wydają szum spienione rzeki; stąd: *a)* mówić, oznajmiać, datur, mówią, poet.; wymieniać, przytaczać, unum da mihi ex illis oratoribus, date aliquem; *b*) oznaczać, wyznaczać, alicui diem, judices, albo rozstrzygnąć, litem secundum tabulas; *c*) spowodować, dać powód, sprawić, alicui dolorem, reditum

Dŏceo, docui, doctum, 2. uczyć, nauczać, opowiadać, udzielać wiadomości, uwiadamiać kogo o czém, wykładać, quis musicam docuerit Epaminondam; aliquem literas; d. fidibus, uczyć grać na lutni; rerum exemplis lectores docebimus; qui de meo adventu doceant; biernie z przyp. 4 rzeczy; aliquem z nast. zdaniem względném; aliquem tacere; albo z 4 prz. i tr. bezok.; studio discendi et docendi; sicut supra docuimus; 2) d. fabulam, wyuczać roli, sztukę na scenę wyprowadzać (o poetach dramatycznych); vel qui praetextas, vel qui docuere togatas; 2) d. causam, sędziego o stanie sprawy objaśniać, Silii causam te docui; aliquem de causa, de injuriis, i t. p. *c*) samo docere być nauczycielem, nauki wykładać, uczyć, mercede, apud aliquem.

Dochmius, ii, *m.* gatunek miary wierszowéj gdzie wchodzi, jambus i creticus ⏑ — — ⏑ —.

Docilis, e, pojętny, judex, belua; d. ad imitandum humanae vocis sonum; d. modorum, pravi; ingenium.

Docilitas, ātis, *ż.* pojętność, ingenii, łatwość w uczeniu się; także: powolność, łagodność, dobroć serca, łaskawość, animi.

Docte, *przysł.* uczenie, uczonym sposobem, po uczonemu, biegle, doctissime eruditus literis Graecis; 2) chytrze, przebiegle, d. meditari dolos.

Doctor, oris, *m.* nauczyciel, mistrz.

Doctrina, ae, *ż* nauka, umiejętność, znajomość rzeczy uczonych, biegłość, naukowe wykształcenie, omnium doctrinarum studiosus; neque id fecit naturâ, sed etiam doctrina.

Doctus, a, um, uczony, biegły, wprawiony, wyćwiczony, homo albo vir, mędrzec, w licz. mn. docti, uczeni, filozofowie i t. p.; literis doctus; d. fandi, d. dulces modos; poet.: d. psallere; d. tendere sagittas; — przenoś. manus, vox, carmina, libelli; docta prece blandus.

Documentum, i, *n.* dowód, przykład, przestroga, nauka, esse documento ceteris, służyć za przykład inszym; sui dare lub ostendere documentum, dać z siebie dowód; dederas documenta, quam contemneres.

Dodōna, ae, *ż.* miasto w Epirze, w blizkości którego był las dębowy na górze Tomaros i świątynia Jowisza, siedlisko najdawniejszéj wyroczni Greków; stąd Dodona używa się zamiast lasu dębowego, victum Dodona negaret; Dodonaeus, a, um, Dodonejski, w ogóle: należący do Epiru; Dodonis, ĭdis, *ż.* tycząca się Dodony.

Dodrans, tis, *m.* trzy czwarte części; facere heredem ex dodrante, solvere dodrantem.

Dodrantārius, a, um, i dodrantalis, e, do trzech czwartych części należący.

Dogma, ătis, *n.* prawidło, zasada.

Dolabella, ae, *m.* imię Rzymskiéj familii.

Dolabra, ae, *ż.* narzędzie żelazne do rozbijania murów i rozkopywania ziemi.

Dolenter, *przysł.* boleśnie, ze smutkiem, dicere, deplorare.

Doleo, dolui; 2. boléć, ból cierpiéć, trapić się, ubolewać, casum, vicem alicujus; de Hortensio, ex commutatione rerum; z tryb. bez.; z quod, dolet mihi, quod stomacharis; z nast. si: doliturus, si placeant spe deterius nostra, jeżeli się podobają mniéj, niżeli się spodziewamy; doleo tanquam in propria orbitate.

Doliŏlum, i, *n.* beczułka.

Dolium, ii, *n.* beczka, stągiew.

Dolo, 1. ociosać, obrabiać siekierą, okrzesywać, robur; aliquem fuste, obić; — przenoś. historiam, cokolwiek z grubszego obrobić.

Dolo, albo **dolon**, **ōnis**, *m.* bodziec, kij w końcu ostrém żelazem opatrzony; 2) żądło; 3) mały żagiel na okręcie.

Dolops, **ŏpis**, *m.* zwykle w licz. mn. Dolopes, Dolopowie, lud w Tessalii, którego szczep na wyspie Scyrus głośnym był z rozbojów morskich, stąd Dolopia, ae, *ż.* kraina Dolopów.

Dolor, **ōris**, *m.* ból, boleść, także przedmiot sprawujący boleść; — przenoś. d. animi, albo samo d., smutek, żal, troska, zmartwienie, gniew, zawziętość, rozjątrzenie, d. suscipere, capere, doznać, czuć; facere alicui, być komu przyczyną, sprawić; resistere, oprzéć się, nie ulegać; hoc mihi est dolori, to mi bolesno; dolor armat in hostes; quo dolore incensus.

Dolōse, *przysł.* zdradliwie, chytrze, agere.

Dolosus, a, um, zdradliwy, podstępny, chytry, consilium, vulpes, cinis.

Dolus, i, *m*. zdrada, podstęp, podejście, oszukaństwo, dolo malo facere, działać podstępnie; dolo capere, dolos versare, zdradzać; dolo pugnare, contendere, walczyć zdradliwie.

Domābilis, e, dający się poskromić, podbić, Cantaber non ante domabilis.

Domesticus, a, um, do domu, do familii należący, domowy, familijny; d. difficultas, kłopot gospodarski, niedostatek domowy; luctus; d. otior, w domu żyję swobodnie; *rzeczow.* przyjaciel domu, członek familii; za cesarstwa: żołnierz ze straży przybocznéj; w licz. mn. domownicy, członkowie familii; 2) krajowy, swojski, ojczysty, wewnętrzny, d. opes; domestico summo genere esse, w ojczyźnie odznaczać się zacnością pochodzenia, rodu; bellum, wewnętrzna wojna; sermo, ojczysty język; d. rebus (własnemi siłami) minus robustum esse; alienigenas domesticis anteferre; — przenoś. Furiae (wewnętrzne wyrzuty sumienia).

Domicilium, ii, *n*. mieszkanie, siedlisko, d. sibi collocare, constituere in urbe, osiąść; d. orbis terrarum imperii, Rzym, stolica świata.

Domina, ae, *ż*. pani, gospodyni domu; domina Ditis, Prozerpina; leones subiere currum dominae (o Cybeli); przenoś. justitia d. virtutum; fortuna rerum humanarum d.

Domĭnātio, ōnis, *ż*. panowanie, władanie, zwierzchnia władza, jedynowładztwo; Cinnae; crudelis; d. refringere; — przenoś. przewaga, wielkie znaczenie, in judiciis.

Domĭnātor, ōris, *m*. władzca, panujący.

Domĭnātrix, icis, *ż*. władczyni, pani wielowładna.

Dominatus, us, *m*. panowanie; 2) jedynowładztwo, dominatum imperio tenere, być samowładzcą; in homine omnis d. terrenorum commodorum.

Dominium, ii, *n*. uczta domowa; miejsce uczty.

Domĭnor, 1. panować, być panującym, władać czém, właś. i przenoś. libido; usus dicendi; fortuna in omni re dominatur; 2) być rządzonym.

Domĭnus, i, *m*. pan, władzca; posiadacz, właściciel, navis, clipei, aedificii; *przym.* pański; o cesarzu Domicyanie: dominum se primus appellari jussit; stąd po nim tytuł Cesarzów: Domino Valenti; 2) ten, który czém zawiaduje, co urządza, sprawuje, ludorum, auctionis, epuli.

Domiporta, ae, *ż*. dom noszący (o żółwiu, ślimaku).

Domitius, ii, *m*. nazwisko Rzymskiego rodu; także *przym.* Domitianus, a, um, Domicyański, do Domicyusza należący.

Domĭto, āre, poskromić, ukrócić, uśmierzyć.

Domitor, ōris, *m*. pogromca. uśmierzyciel, zwycięzca, equorum, Hispaniae.

Domitrix, icis, *ż*. pogromicielka, uśmierzycielka.

Domitus, us, *m*. uskromienie, pogromienie, oswojenie.

Domo, domui, domitum, 1. ugłaskać, oswajać, ułagadzać, elephantos; zwyciężyć, ujarzmiać, gentes, nationes; — przenoś. ukrócić, pohamować, libidines, iracundiam, spiritum; zmiękczyć, terram aratro; warzyć, aliquid ferventibus undis.

Domuitio, ōnis, *ż*. powrót do domu.

Domus, us, ui, 6 przyp. domo,

w licz. mn. domus, domuum, lub domorum, domibus, domos, *ż.* dom, mieszkanie, siedziba, siedlisko, miejsce pobytu bogów, ludzi, źwierząt, d. Ditis; avium; d. cornea (o żółwiu); stąd dom, familia, rodzina, d. te salutat; inimicissimi domus Philippi; szkoła filozofów, remigrare in domum veterem e nova; 2) miejsce rodzinne, ziemia rodzinna, ojczyzna. Na pyt. dokąd, do domu, do ojczyzny, domum meam, tuam i t. d., podobnież w licz. mn. ut domos suas discederent; domo, z domu, z miejsca rodzinnego; domi, w domu, domi meae, tuae, suae i t. d. u mnie, u ciebie i t. d., także: alienae, domi Caesaris; est mihi domi albo habeo (jestem w posiadaniu); często: domi bellique, belli domique, domi militiaeque, albo et domi et militiae i t. p. na wojnie i w domu; na wojnie i w czasie pokoju.

Donarium, ii, *n.* dar ofiarny, ofiara; 2) miejsce do składania ofiar: ołtarz, świątynia.

Donātio, ōnis; *ż.* udarowanie, dar.

Donec, spój. aż, donec regina sacerdos dabit prolem; 2) dopóki, tak długo jak, donec eris felix.

Donicum = donec.

Dono, 1. darować, udarować kogo czém, obdarzyć, alicui aliquid, aliquem aliqua re; poet. z tr. bez. frui paratis valido mihi Latoë dones (dozwól); loricam donat habere viro; *b)* od długu albo jakiego zobowiązania zwolnić, zrzec się czego, alicui aes alienum; mercedes habitationum annuas creditoribus; alicui causam; *c)* darować, ułaskawić, przewinienie przebaczyć, culpam precibus; *d)* poświęcić, zrobić z czego ofiarę, caput Junoni iniquae; inimicitias suas reipublicae.

Donum, i, *n.* dar, upominek, dare, ferre dono (w darze); 2) dar ofiarny, ofiara, dona deum templis ferebat; Apollini se dedisse; dona ultima albo suprema, ostatnia usługa, która się wyświadcza umarłemu, albo ofiara na cześć jego.

Donusa, ae, *ż.* wyspa na morzu Egiejskiém.

Dores, um, *m.* Doryjczycy, szczep Hellenów, nazwany od Dorusa syna Hellena; stąd *a)* Dorius, a, um, Dorycki; *przysł.* dorice, po dorycku, w ogóle: po helleńsku; *b)* Dorienses, ium, *m.* Doryjczycy; *c)* Dorius, a, um, Dorycki.

Doris, ĭdis, *ż.* córka Oceana i Tetydy, żona Nereusza, stąd u poet. zamiast morza: Doris amara suam non intermisceat undam; 2) żona Dyonizyusza Starszego króla Syrakuzy.

Dormio, 4. spać, właś. i przenoś. beneficia dormientibus deferuntur, jakby we śnie, niespodzianie, kiedy o nich nie myślimy.

Dormito, 1. być sennym, drzémać; przenoś. być nieczynnym, niedbałym, marzyć, quandoque bonus dormitat Homerus; oscitans et dormitans sapientia.

Dorsum, i, *n.* grzbiet; — przenoś. szczyt, wyniosłość, wierzch, montis, maris.

Dorylaeum, i, *n.* miasto we Frygii; stąd Dorylenses, ium, *m.* Dorylensowie.

Doryphŏrus, i. *m.* włócznię noszący, włócznią uzbrojony; w licz. mn. straż przyboczna królów perskich.

Dos, dotis. *ż.* posag, wiano; — przenoś. dar, własność, przymiot, ingenii, formae.

Dotālis, e, posagowy, do posagu należący.

Dotātus, a, uposażony, właśc. i przenoś. Chione dotatissima forma.

Doto, 1. wyposażyć, opatrzyć czém, obdarzyć.

Drachma, ae, *ż.* pieniądz grecki, znaczący tyle, co rzymski denarius, na naszą monetę przeszło złoty.

Draco, ōnis, *m.* smok, rodzaj węża; 2) gwiazdozbiór; 3) pierwszy prawodawca Ateński.

Draconigĕna, ae, *m.* i *ż.* z węża zrodzony, urbs (Teby).

Drancae, albo **Drangae**, arum, *m.* mieszkańcy Perskiéj prowincyi Drangiana.

Drepanum, i, *n.* i Drepana, orum, *n.* miasto Sycylii; stąd Drepanitanus, a, um, Drepanitański, do Drepanu należący, i Drepanitani, orum, *m.* mieszkańcy Drepanu.

Dromas, ădis, *m.* camelus, rodzaj wielbląda.

Dromos, i, *m.* równina koło Sparty na gonitwy przeznaczona.

Druentia, ae, *m.* rzeka w Gallii narboneńskiéj.

Druidae, ārum, i Druides, um, *m.* Druidowie, uczeni i kapłani Celtów.

Drusus, i, *m.* nazwisko rodu Rzymskiego.

Dryantides, ae, *m.* syn Dryasa, Likurg, król Tracyi.

Dryas, ădis, *ż.* nimfa leśna.

Dryopes, um, *m.* lud Pelazgów.

Dubie, *przysł.* wątpliwie, non albo haud dubie, bez wątpienia, bez zaprzeczenia, z pewnością.

Dubietas, ātis, *ż.* wątpliwość, powątpiewanie.

Dubis, is, *m.* rzeka w Gallii lugduneńskiéj.

Dubitabilis, e, wątpliwy, niepewny, virtus.

Dubitanter, *przysł.* wątpliwie, dicere; 2) z namysłem, wahając się, pericula non d. adire.

Dubitātio, ōnis, *ż.* powątpiewanie, niepewność, res nullam habet dubitationem; 2) namysł, rozwaga, wahanie się, chwianie się, ociąganie się, sine ulla dubit. respondeo.

Dubito, 1. wątpić, powątpiewać, być niepewnym, de aliqua re; quod nemo dubitat, o czém nikt nie powątpiewa; non dubito, quid agendum putes; dubito, an hunc primum omnium ponam: pytając i przecząc ze spój. quin albo 4 przyp. i tr. bez.; an est quisquam qui dubitet, tribunos offensos esse; non dubito fore plerosque; non d., quin mirere: 2) namyślać się, wahać się, zastanawiać się, ociągać się, non dubitavit confligere; diu dubitavit, imperium deponeret, an bello resisteret; dubitabitis, quin vendatis? — przenoś. fortuna dubitat (los niepewny).

Dubius, a, um, będący w powątpiewaniu, wahający, się, dubius sum, d. animi albo mentis; d. sententiae, consilii; spemque, metumque inter dubii; dwuznaczny, in aliquem; 2) wątpliwy, niepewny, nierozstrzygniony, victoria; non d. calamitas, d. coena (uczta, w któréj dla wielości potraw nie wie kto, co ma brać); ut nemini dubium esse debeat, quin-; in dubium vocare, revocare, powątpiewać; sine lub procul dubio; *b)* niebezpieczny, w przykrem położeniu zostający, res, loca, navis, aeger, tempora; vita est in dubio; dubius vitae; in dubium devocare (postawić w przykrém, niebezpiecznem położeniu), libertas et anima nostra in dubio est.

Duceni, ae, a, po dwustu, po dwieście.

Ducentesimus, a, um, dwusetny.
Ducenti, ae, a, dwieście.
Ducenties, *przysł.* dwieście razy.
Duco, duxi, ductum; 3. prowadzić, kierować, odprowadzić, przeprowadzić, qui Aspim ducebant; ut si feram bestiam captam duceret; aliquem per castra; frena manu; remos (robić wiosłami); currum (o koniach); vix qua singuli carri ducerentur; aliquem secum (zabrać z sobą); podobnież: uxorem in convivium; poet. duxit sua praemia victor; ne tolleret secumque duceret (amphoras); także: iter ducit ad urbem; quo via ducit; spes aut pavor ducit aliquem W szczególności: *a)* do sądu i t. p. prowadzić, aliquem in jus, in carcerem, in vincula, ad mortem, ad supplicium, ad necem; także samo: ducere aliquem; *b)* w znacz. wojenném: wojsko prowadzić, kazać iść, deviis itineribus milites exercitum ab Allobrogibus in Segusianos; cohortes ad munitiones; exercitum adversus Lacedaemonios; exercitum Olynthum, Uticam; naves in Asiam (kazać płynąć); ducere contra hostes; adversus aliquem; in Etruriam; duci, postępować; wojsko albo oddział wojska prowadzić, dowodzić wojskiem, być wodzem, exercitum, ordinem, primum pilum, antesignanos, agmen (rej wodzić); aliquem in triumphum (kogoś w tryumfie prowadzić); także: ante currum ducere i duci; *c)* uxorem domum, w dom wprowadzić, ożenić się; Cleopatram duxit uxorem; eodem patre natas uxores; in matrimonium filiam alicujus; d. aliquam; — przenoś. familiam, być najpierwszym, najznakomitszym w rodzie; funus alicui, pompam, exsequias alicujus, prowadzić zwłoki, zajmować się obrzędem pogrzebowym. II) ciągnąć, wyciągać, sortes, ferrum vagina, os, usta krzywić, wykrzywiać, wykręcać, sznurować; volantia sidera crinem ducunt (ciągną za sobą); capellam. Stąd: 1) przenoś. *a)* ciągnąć, wyciągnąć, zrobić, fossam, fossas circa murum (wybić, wykopać); muros; parietem; vallum ex castris in aquam (usypać); ocreas leves argento; alapam alicui (dać policzek); rimam, rozpadać się, rysować się; formam lub colorem, nabierać, przybierać; lanas, prząść; carmina, versus, epos, składać, ułożyć; *b)* o czasie: spędzić, przepędzić, aetatem in literis; aetatem adversis Austris; flendo horas, vitam; aestatem; przeciągnąć, przedłużyć, przewlec, tempus; bellum; bellum in hiemem; rem prope in noctem, diem ex die; wstrzymywać, kazać długo czekać, aliquem; *c)* wciągać, wciągać w siebie, nabierać, aërem spiritu; frigus ab umbra; spać, somnos; wyciągnąć, wychylić, wypić, pocula Lesbii; nectaris succos; 2) rationem ducere, rachunek prowadzić; stąd alicujus rei r. d., mieć co na względzie, na uwadze; w ogóle: rachować, obrachować, obliczyć, otaksować, ocenić, nonaginta milia medimnum; fenus quaternis centesimis; summam aeris alicui; centesimas; policzyć w poczet, umieścić w liczbie, aliquem in hostium numero; aliquid in malis, nihil in bonis praeter virtutem; *b)* poczytywać, uważać za co, laudi; aliquem victorem; qui se regem esse ducebat; continentis debet duci, należy to uważać za znak; mało albo wiele co sobie ważyć, cenić, z przyp. 2 oznaczającym wartość, parvi, plu-

ris, także: pro nihilo; aliquid optimum; cur tanta poena dignus duceretur; quae laude digna ducuntur; multo gloriosius duxit, si-; quae non aliena esse ducerem a dignitate tua; jucundius esse duxit; satius d.; *c)* wyprowadzać, wywodzić, nomen ex aliqua re; principium ab aliquo; originem; genus ab aliquo; przyprowadzić, skłonić do czego, ad credendum; *d)* zaczynać, ab eodem verbo ducitur saepius oratio; *e)* duci re, mieć w czém upodobanie, z przyjemnością się zajmować, lubić co, fabellarum auditione ducuntur; studio philosophiae ductus; uwodzić się czém, errore duci; często: ductus, powodowany, non magis amore, quam more; caritate patriae; falsa suspicione.

Ducto, 1. być wodzem, hetmanić, dowodzić, equites, exercitus.

Ductor, ŏris, *m.* wódz, dowódzca, naczelnik, classis; — przenoś. ductores capita alta ferentes (o jeleniach).

Ductus, us, *m.* sprowadzenie, aquae; wyprowadzenie, ciąg, muri; dowództwo, ductu alicujus.

Dudum, *przysł.* przedtém, oddawna, vocat me jam dudum; zaraz, czém prędzéj, jam d. sumite poenas.

Duellum, i, *n.* = bellum.

Duilius, a, um, należący do rzymskiego rodu Duiliuszów; *rzeczow.* Duilius sławny odniesionem zwycięztwem na morzu nad Kartagińczykami.

Duim, duis, duint, forma przestarzała zamiast dem, des, dent.

Dulce, *przysł.* słodko, przyjemnie.

Dulcedo, inis, *ż.* słodycz, przyjemność, właśc. i przenoś. cantus, vitae.

Dulcesco, ĕre, stawać się słodkim, nabierać słodyczy.

Dulcicŭlus, a, um, słodkawy.

Dulcis, e, słodki, matura dulcior uva; dulce, słodycz; dulcia, słodycze; — przenoś. miły, powabny, przyjemny, łagodny, sonus, orator, frater, epistola, verba; quibus libris nihil potest esse dulcius.

Dulciter, *przysł.* słodko, przyjemnie.

Dulcitūdo, inis, *ż.* słodycz.

Dulichium, ii, *n.* wyspa na morzu Jońskiém, w stronie południowo-wschodniéj względem Itaki, należąca do Ulissesa; stąd Dulichius, a, um, Dulichijski, poet. Dulichia manus (o Ulissesie).

Dum, *przysł.* łączy się z wyrazami przeczącemi: nondum, necd. nequed- jeszcze nie; nihild. jeszcze nie; nullus d., jeszcze żaden, nullus d. civitates socias habebat; także: vixdum, zaledwie jeszcze; z tryb. rozkaz. nuż, przecie, mane dum; 2) *spój.* oznacza: *a)* jednoczasowość: kiedy (bez pytania), podczas gdy, najczęściéj z nast. cz. teraźn. tr. oznaj. ego in Arcano opperior, dum ista cognosco; tak długo jak, dum id studuit munire, nullius vitae pepercit; *b)* nieprzerwane, bezpośrednie następstwo: aż, exspectandum, dum se res ipsa aperiret; dum rejecti sunt; *c)* warunek, byle, byleby, z tr. łącz. ze wzmocnieniem: dummodo, byleby tylko, dum prosim tibi; neque quidquam pensi habebat, dum sibi regnum pararet; dumne, byleby nie, dummodo ne, byleby tylko nie, dumne tibi videar, non laboro.

Dumētum, i, *n.* cierniem zarosłe miejsce; — przenoś. zawikłanie, dumeta Stoicorum.

Dummodo, patrz dum.

Dumōsus, a, um, ciernisty, mons.

Dumtaxat, *przysł.* o ile się dotyczy, do tyla, hoc recte d.; sint

ista pulchriora d. aspectu; 2) tylko, jedynie, przynajmniéj, bonus, sed d. bonus; sed peditatu d. ad speciem utitur.

Dūmus, i, *m.* ciernie, krzaki, zarośle.

Duo, ae, o, (przestarzale w rodz. *n.* dua; przyp. 2. duum, 4. duo i duos; 3 i 6 duobos, duabus, duobus), dwaj, dwie, dwa, d. triumphi, collegae, bella i t. p. 2) obadwaj, obiedwie, obadwa, d. Scipiones; d. superiores, d. consules i t. p.

Duoděcim, dwanaście; d. (XII) tabulae albo samo duodecim, prawa dwunastu tablic.

Duodecĭmus, a, um, dwunasty.

Duoděni, ae, a, po dwanaście; dwanaście.

Duodequadrăgēsĭmus, a, ŭm, trzydziesty ósmy i duodequadraginta, trzydzieści ośm.

Duodequinquăgēsĭmus, a, um, czterdziesty ósmy, i duodequinquaginta, czterdzieści ośm.

Duodesexăgēsĭmus, a, um, pięćdziesiąty ósmy, i duodesexaginta, pięćdziesiąt ośm.

Duodetrīcēsĭmus, a, um, dwudziesty ósmy i duodetriginta, dwadzieścia ośm.

Duodetrīcies, *przysł.* dwadzieścia ośm razy.

Duodevīcēni, ae, a, po ośmnaście.

Duodevīcēsĭmus, a, um, ośmnasty, i duodeviginti, ośmnaście.

Duplex, ĭcis, podwójny, dwoisty, dwojaki, triumphus, stipendium; gruby, amiculum; poet. zamiast ambo, duplices tendens ad sidera palmas; — przenoś. chytry, nieszczery, Ulysses.

Duplicārius, a, um, miles, podwójną żywność biorący. [jako.

Duplicĭter, *przysł.* podwójnie, dwo-

Duplico, 1. podwajać, numerum; powtarzać, albo robić wyraz złożony, verba; pomnażać, powiększać, opinionem de aliquo; poet. schylać, zginać (niby we dwoje), d. virum; duplicato poplite.

Duplus, a, um, podwojony, dwa razy tyle zawierający pod względem ilości, wielkości, długości i t. p.; *rzeczow.* duplum, i, *n.* drugie tyle, dwójnasób, poenam dupli subire, lub in duplum ire, być skazanym na zapłacenie dwa razy tyle.

Dupondius, ii, *m.* dwa asse zawierający; tuus d., dwa asse twego majątku.

Durābĭlis, e, trwały.

Dūre i **durĭter**, *przysł.* stop. wyż. durius, najw. durissime, twardo; — przenoś. w mowie i sztuce: niezgrabnie, niegładko, pleraque dure dicere; quid fusum durius esset; w obejściu się: nieludzko, surowo, ostro, źle, d. accipere, appellare: niegrzecznie, po grubiańsku.

Duresco, durui, twardnićć, krzepnąć, d. frigoribus humor.

Durĭtas, ātis, *ż.* twardość, surowość, nieludzkość.

Durĭter, patrz dure.

Durĭtia, ae, *ż.* twardość; surowy sposób życia, sic duritiae se dedit; stąd także: nieczułość, brak czucia, nieużytość.

Durĭties, ei, *ż.* twardość, saxi — przenoś. odrętwiałość, nieczułość, duritie ut ferrum superes; surowość życia, virilis.

Durius, albo **durēus**, a, um, drewniany.

Duro, 1. stwardzać, suszyć, uvam fumo; — przenoś. *a)* wzmacniać, ukrzepiać, stąd także: nieczułym robić, przytępiać; *b)* wytrzymać, znieść, laborem; vix durare pos-

sint imperiosius aequor; 2) nieprzech. stwardniéć, zdrętwiéć; — przenoś. *a*) wytrwać, durate et vosmet rebus servate secundis; *b*) przetrwać, być, istniéć, Troja durante; res Romana duratura erat.

Durocortŏrum, i, q. główne miasto Remów w Gallii belgijskiéj.

Durus, a, um, twardy; pod względem smaku: przykry, cierpki; co do słuchu: przykry, nieukształcony, vox; w sztuce i poezyi: niezgrabny, nieprzyjemny, duros componere versus; przywykły do pracy i trudów, wytrzymały, Dardanidae; Ligures d. in armis genus; pod względem zewnętrznym: nieukształcony; niezgrabny, ne quid durum sit ac rusticum; pod względem uczuć i usposobienia wewnętrznego: nieprzyjazny, przykry, nieugięty, hardy, uparty, nieczuły, judex; quis fuit tam durus ac ferreus? durior inventus est Coelius: w mówieniu: ostry, obrażający, oratione d.; o porach roku i stanie powietrza: przykry, ostry, d. anni tempus; twardy, ciężki do uprawy, terra; w odniesieniu do stanu i okoliczności życia: przykry. trudny, tempora, conditio, servitus; *rzeczow*. dura, orum, przykre położenie, nędza, niedostatek.

Duumvir, vĭri, *m*. zwykle w licz. mn. duumviri, duumwirowie, dwaj mężowie, którzy wspólnie jaką władzę piastowali; d. perduellionis, sądzili tych, którzy się stawali nieprzyjaciołmi rzeczypospolitéj, dopuścili się zbrodni stanu; d. sacrorum lub sacris faciundis, mieli nadzór nad księgami sybilijskiemi i radzili się ich w ważnych kraju okolicznościach; porów. decemvir; d. aedi faciundae (locandae) dedicandae, którzy zezwalali na budowę i poświęcenie jakiéj świątyni; d. navales, do których należało uzbrojenie i zaopatrywanie okrętów wojennych; d. (juri dicundo) po miastach wolnych i osadach (municipia, coloniae) zajmowali się sądownictwem i mieli urząd równający się władzy konsulów w Rzymie.

Dux, dŭcis, *m*. wódz, przewodnik, wskazujący drogę, d. itineris, d. recte vivendi natura; w szczegól. *a*) głowa, naczelnik jakiego stronnictwa, sprzysiężenia, zgrai, ducem se praebere facinoris, d. impietatis, *b*) naczelnik, dowódzca wojska, hetman, duce L. Furio (pod dowództwem); quo duce Mardonius fugatus; ducibus Spartaco-Crixo et Oenomao; *c*) książę, panujący, sic jocata est tanti majestas ducis.

Dyardănes, is, *m*. rzeka w Indyach.

Dўmas, antis, *m*. ojciec Hekuby, którą stąd nazywano Dymantis proles albo samo Dymantis, ĭdis, Dymantyda.

Dymae, arum, *ż*. miasto w Achai; stąd Dymaeus, a, um, Dymejski, i Dymaei, orum, *m*. Dymejczycy.

Dynastes, ae, *m*. władzca nieudzielny, zależny od mocniejszego, ab regibus ac dynastis civitati, busque.

Dyrrhachium, ii, *n*. miasto w Illiryi, dawniéj zwane Epidamnus; stąd Dyrrhachinus, a, um, Dyrrachiński, należący do Dyrrachium i **Dyrrhachini**, albo -ēni, orum *m*. Dyrrachinowie.

E.

E, *przyim.* patrz ex.

Eā, *przysł.* tamtędy, transitum ea non esse; ut ea ire posset.

Eādem, *przysł.* tamtędy, tąż samą drogą.

Eātĕnus, *przysł.* dopóty, o tyle, eatenus feram, quoad-

Ebenus, i, *ż.* heban.

Ebĭbo, bibi, bibitum, 3. wypić; — przenoś. przetrwonić, przepić, przehulać, imperium heri, pijąc zapomnieć o-.

Eblandior, 4. wyłudzić, pochlebstwem czegoś dostać, coś osiągnąć, aliquid, albo ze spój. ut i tr. łącz.; także w znacz. bier. eblandita suffragia.

Ebŏra, ae, *ż.* zamek w Hiszpanii tarrakoneńskiej.

Eboracum, i, *n.* miasto w Brytanii.

Ebriĕtas, ātis, *ż.* pijaństwo, podochocenie, podchmielenie.

Ebriositas, ātis, *ż.* nałóg pijaństwa.

Ebriōsus, a, um, który się często upija; *rzeczow.* pijak, pijanica.

Ebrius, a, um, pijany; — przenoś. upojony, regina fortuna dulci ebria.

Ebullio, 4 kipiéć, wykipiéć, wyrzucać warząc się; — przenoś. chełpić się czém, virtutem.

Ebulum, i, *n.* i -us, *m.* hebd, roślina.

Ebur, ŏris, *n.* kość słoniowa; przedmiot ze słoniowej kości wyrobiony, albo tąż kością ozdobiony, ebur ense vacuum, pochwa; inflavit ebur (o flecie); ebur curule, krzesło.

Eburneŏlus, a, um, słoniowy, ze słoniowéj kości zrobiony.

Eburneus, a, um, zrobiony ze słoniowej kości, słoniowy; — przenoś. biały, brachia, colla, cervix.

Eburnus, a, um, słoniowy, ozdobiony kością słoniową, porta, ensis.

Eburōnĕs, um, *m.* lud w Gallii belgijskiej.

Eburovices, patrz Aulerci.

Ebusŭs, albo -os, i, *ż.* jedna z wysp przy Hiszpanii z miastem tegoż nazwiska.

Ecbatana, orum, *n.* główne miasto Medyi.

Ecbolima, orum, *n.* miejsce na górze Aornos w Indyach.

Ecce, *przysł.* oto, ecce me, oto ja; ecce tuae literae, oto twój list.

Ecdicus, i, *m.* urzędnik w niektórych miastach greckich, podobny do obrońcy ludu (tribunus plebis) u Rzymian.

Echidna, ae, *ż.* wąż, żmija; jako imię wł. Echidna, potwór świata podziemnego, matka Cerbera, hydry Lernejskiej i t. p.; stąd **Echĭdnēus**, a, um, Echidnejski.

Echinădes, um, *ż.* gromada wysp na morzu Jońskiém.

Echīnus, i, *m.* jeż; 2) naczynie do płókania.

Echīon, ŏnis, *m.* ojciec Penteusza, mąż Agawy, stąd: *a)* **Echionides**, ae, *m.* Echionida (o Penteuszu); *b)* Echionius, a, um, Echioński, do Echiona należący, w ogóle Kadmejski, Tebański (ponieważ Echion Kadmusowi przy budowaniu Teb pomagał); 2) syn Merkurego, stąd Echionius, a, um, Echioński, Echiona tyczący się; 3) malarz Grecki około r. 350 przed Chr.

Echo, us, *ż.* odbicie głosu, odgłos.

Ecloga, ae, *ż.* wybór, pismo celniejsze wybrane; 2) sielanka.

Eclipsis, is, *ż*. solis, lunae, zaćmienie słońca, księżyca.

Eclogārii, orum, wybrane celniejsze miejsca z autorów; 2) ci, którzy z pism wyciągi robią, notent eclogarii.

Ecquando, *przysł.* czyż kiedy? ecquando te rationem redditurum putasti?

Ecqui, i ecquis, quae lub qua, quod, czy jaki, czy téż, quaeris, ecquae spes sit, czy téż jest jaka nadzieja?

Ecquis, quid, czy kto, czy czasem co, czy może co, rogato, ecquid contulerit; 2) ecquid, czy téż, czy przecie, czy może, ecquid in Italiam venturi sitis, fac sciam; 3) ecquo, dokąd téż, ecquo te tua virtus provexisset.

Eculeus, patrz equuleus.

Edacĭtas, ātis, *ż*. żarłoczność, obżarstwo.

Edax, ācis, żarłoczny, pożerający; — przenoś. gryzący, niszczący, tempus, edax rerum: dissipat curas edaces; ignis edax volvitur.

Edera, patrz hedera.

Edessa, ae. *ż*. główne miasto Osdroeny w Mezopotamii.

Edīco, dixi, dictum, 3. z 4 przyp. i tr. bez., albo z ut lub ne i tr. łącz., albo z samym tr. łącz., naznaczyć, diem exercitui ad conveniendum; diem comitiis; zapowiadać, oznajmić, edixit se judicium non esse facturum: rozkazać, nakazać, edicto, ut haberetur: zakazać, edico tibi, ne vim facias; objawić, jussus, quae sciret, ediceret.

Edictum, i, *n*. ogłoszenie, obwieszczenie, rozporządzenie, postanowienie, nakaz urzędowy, ed. constituere, proponere, zrobić, wydać; perpetuum composuit ed. (podług poprzednich rozporządzeń pretorów ułożył edykt powszechny, któryby służył za zasadę do wymiaru sprawiedliwości); stąd także: novas res in edictum addidit, do dawniejszych postanowień nowe dodał.

Edisco, didĭci, 3. nauczyć się, wbić sobie co w pamięć, magnum numerum versuum, poznać, ed. usum; ed. quid pararet; w czasie przesz. dok. znać, wiedziéć.

Edissĕro, disserui, dissertum, 3. i edisserto, 1. dokładnie opowiedziéć, objaśnić, wyłożyć, vera roganti; rem ordine alicui.

Editĭcius, a, um, ogłoszony, mianowany, wybrany, judices; porów. ēdo.

Edĭtio, ōnis, *ż*. ogłoszenie, mianowanie, tribuum, porów. ēdo; 2) wydanie dzieła, libri; 3) rozporządzenie, munerum.

Edĭtus, a, um, wysoki, wzniosły, podniesiony; locus; paululum e planicie collis; in conclavi edito, w wyższéj części domu; — przenoś. viribus editior, silniejszy.

Edo, ēdi, esum, edĕre, lub esse, przybiera od sum te zakończenia osób, które się od es zaczynają; np. es, estis, essem i t. d. jeść, pożerać; przysłowie: multos modios salis simul edisse, zjeść z kim kilka beczek soli (o doświadczonéj, dokładnie poznanéj przyjaźni); — przenoś. gryźć, niszczyć, edit animum cura; mollis flamma medullas.

Edo, dĭdi, dĭtum, 3. wydać co z siebie, stąd: wyjawić, wydać na świat, rodzić, o żyjących, aliquem partu, często: editus. urodzony, editus regibus; o ziemi; fructus edere; o głosie: wydać clamorem, gemitum; o źwierzętach: hinnitus, zarżéć; latratus, zaszczekać, — przenoś. czyn jaki wykonać, zdzia-

łać co, sprawić, zbroić, facinus, opera, ruinas, caedem, strages. calamitatem; proelium, pugnam (wydać); omnia exempla crudelitatis in aliquem (wymierzyć kary najokrutniejsze, dla przykładu, przestrogi, przestraszenia); spectaculum (wyprawiać); 2) wypuścić, wyzionąć, animam lub extremum vitae spiritum: podobnież: vitam; także: cuniculus armatos repente edidit (z podkopów uzbrojeni nagle wypadli); na str. bier. o rzekach: rozlewać się; — przenoś. objawić, wyrzec, ogłosić pisma, objaśnienia, wieści i t. p.; aliquem auctorem alicujus rei, wyjawić kogo jako sprawcę; w szczególn. *a)* o odpowiedziach wyroczni, kapłanów i t. p. ogłosić, wyjawić, Apollo oraculo edidit; *b)* w przedmiotach sądowych: objawić, wydać, postanowić, naznaczyć, judicium; tribus (naznaczyć do wyboru sędziów w sprawie zwanéj causa sodaliciorum, gdzie wybrani sędziowie nazywali się judices editicii; *c)* rozkazać, iis editis imperiis; ederet consul, quid-; poet. edita, orum, rozkazy.

Edŏceo, docui, doctum, 2. wyuczyć czego dokładnie, kogo z czém gruntownie obznajmić, o czém dokładną wiadomość podać, z 4 prz. osoby i rzeczy; z nast. zdaniem wzgląd.; juventutem mala facinora; eadem senatum edocet; hunc, quae fieri vellet, literis edocet: sed id (argentum) unde, edoce; edoctus artes belli; disciplina in qua edoctus esset; edoctus cuncta per legatos; także: ratio, fama docet, z 4 przyp. i tr. bez.

Edŏlo, 1. toporem obrabiac, ociosywać, gładzić; — przenoś. pismo poprawiać, doskonalić, librum.

Edŏmo, domui, domitum, 1. poskromić, ukrócić, pokonać, właś i przenoś. naturam; mos et lex maculosum edomuit nefas.

Edoni, orum, *m.* lud Tracki, głośny ze czci Bachusa; stąd Edonus, a, um, Edoński. i **Edōnis**, idis, *ż.* kobieta z Edonu, także Bachantka; w ogóle: mieszkanka Tracyi.

Edormio, 4. wyspać się, także: z 4 przyp. crapulam, wytrzeźwić się; Ilionam (rolę Iliony przespać).

Edŭcātio, ōnis, *ż.* wychowanie, pielęgnowanie.

Edŭcātor, ōris, *m.* wychowujący żywiciel.

Edŭcātrix, icis, *ż.* ta która hodu je, wychowuje, karmi, pullorum, przenoś. earum rerum parens est educatrixque sapientia.

Edŭco, 1. żywić, karmić, wychowywać, aliquem liberaliter, in sermone matris, senectam alicujus (żywić, pielęgnować kogo w starości); o roli: herbae, quas humus educat; — przenoś. educata hujus nutrimentis eloquentia

Edūco, duxi, ductum, 3. wyprowadzić kogo skąd, wyciągnąć kogo, co, aliquem ex custodia; copias e navibus lub ex classe (wysadzić na ląd); hominem de senatu; aliquem secum lub samo aliquem (wyprowadzić, zabrać z sobą); naves ex portu (kazać wypłynąć, wyprowadzić pod żagle) w znacz. wojen. wyprowadzić, kazać wyjść, ex urbe, e castris, ab urbe, pubem castris i t. p. albo samo: milites, cohortes, equites i t. p. albo z oznaczeniem kierunku, dokąd, w jakim celu: exercitum in expeditionem, copias ad bellum, exercitum in aciem i t. p. także samo educere, tribus simul portis, ad aliquem in aciem; duplici acie ad legionem; 2) wydo-

być gladium (e vagina); sinu pugionem; wyciągnąć, sortem; stąd: tres homines ex urna; tribus; 3) zaskarżyć, zapozwać, aliquem in jus; pociągnąc, wezwać, aliquem ad consules, albo samo aliquem; 4) uprzątnąć, usunąć, zabrać, wywieźć impedimenta ex castris; spuszczać, wyprowadzić, wypróżnić, locum; 5) wznieść, podnieść, aliquem ad superas auras; wznieść, wybudować, turris summis sub astra educta tectis; aram coelo; Cyclopum educta moenia; sepulcrum; także: podnieść, aulaea; wyhodować, odchować, aliquem; wydać na świat, urodzić. [dzenia.

Edūlis, e, jadalny, zdatny do je-

Edūrus, a, um, przytwardy.

Eetion, ōnis, *m.* ojciec Andromachy, król Tebów w Cylicyi; stąd **Eetionēus**, a, um, Eetyonejski.

Effarcio, farsi, fartum, 4. nadziewać, napchać, natkać.

Effatum, i, *n.* wyrzeczenie, przepowiednia, wieszczba; 2) zdanie.

Effectiō, ōnis, *ż.* uskutecznienie, działanie; 2) przyczyna działająca; siła twórcza.

Effector, ōris, *m.* sprawca, wykonawca, i **effectrix**, īcis, *ż.* sprawczyni.

Effectus, us, *m.* wykonanie, działanie, quae sunt in effectu; 2) skutek, następstwo, aliquid ad effectum adducere. [ły, nie męzki.

Effeminatus, a, um, zniewieścia-

Effeminate, *przysł.* zniewieściale.

Effemino, 1. w niewiastę zmienić; zniewieściałym zrobić, quae ad effeminandos animos pertinent; vocem eff. [dziki, zdziczały.

Efferātus, a, um, barbarzyński,

Efferĭtas, atis, *ż.* dzikość.

Effĕro, 1. dzikim zrobić, speciem oris, vultum; terram immanitate beluarum efferari (zdziczeć); equi dolore efferati; — *przenoś.* rozjątrzyć, rozgniewać, oburzyć, efferavit ea caedes Thebanos ad odium Romanorum; odio iraque efferati; zrobić nieczułym, animos mali assuetudine; robić dzikim, solitudo efferat ingenia.

Effĕro, extŭli, elatum, efferre, wynieść, zabrać, ex acie aliquem; de templo aliquem; — przenoś. wydawać, rodzić, ager, effert fruges; cum decimo (dziesięciokrotnie); wymawiać, przedstawiac w słowach, sententias inconditis verbis; pokazać się, dać się widzieć, se efferre; 2) wynosić, usuwać, sprzątać, vexilla e castris; signa extra urbem; literas (wysłać, wyprawić); cibaria sibi domo (zabrać z sobą); także: frumentum ab Ilerda; ut sua liceret efferre; wynieść umarłego, pochować, quam extulit annorum nonaginta; ut, qui efferretur, vix reliquerit; efferri funere publico; amplo funere efferri (mieć pogrzeb okazały); — przenoś. wydawac co na jaw, wyjawiać, rozgłaszać, res elata, in vulgus disciplinam efferre; in vulgus militum; priusquam clandestina consilia efferantur; *b*) gwałtownie porywać, unosić, quem impetus per castra ad hostes extulit; efferri ad novissimam aciem; si me efferret ad gloriam animi dolor; ad nullam insolentiam elatus; efferri laetitia, dolore; 3) podnieść, wznieść, scutum supra caput; pulvis elatus, se avium modo; summa placidum caput extulit unda; — przenoś. quorum animi altius se extulerunt; elatus studio; quem paullo extulerat fortuna; szczególn. *a*) kogo przez mowę lub pismo wynosić, uwielbiać, sławić, quorum paullo ante in coelum fuerat elatus laudibus; stąd eff. aliquem lub aliquid verbis,

versibus, laudibus; lub eff. aliquem lub aliquid bez 6 przyp. *b*) se efferre lub efferri, wynosić się, pysznić się, nadymać się, chełpić się, być dumnym, wiele o sobie rozumiéć; stąd często: elatus aliqua re, secunda fortuna magnisque opibus elatus; spe, laetitia victoriae; victoria i t. p.; także; elatius se gerere coepit; 4) znosić, laborem; malum patiendo (cierpliwie znosić).

Efferus, a, um, dziki, rozsrożony, juventus.

Effervesco, fervi i ferbui, 3. burzyć się, wrzéć, pontus, iracundia.

Effervo, 3. wybuchnąć, burzyć się, z szumem się rozlać, in agros.

Effētus, a, um, osłabiony, wycieńczony, corpus, vires; poet. senectus ef. veri, nie dostrzegająca prawdy.

Efficācitas, ātis, *ż* skuteczność, działalność.

Efficaciter, *przysł.* skutecznie, dzielnie.

Efficax, ācis, skuteczny, dzielny.

Efficiens, entis, skutkujący, virtus est efficiens voluptatis, cnota jest źródłem roskoszy.

Efficienter, *przysł.* skutecznie, dzielnie.

Efficientia, ae, *ż.* skuteczność, skuteczne działanie.

Efficio, feci, fectum, 3. zrobić, wykonać, dokazac czego, sprawić, uskutecznić, utworzyć, omnia efficere nitens; natura quid efficere possit; nihil eum non efficere posse ducebant; neque hoc per senatum efficere potuit; wybudować, pontem, rates, turres; castellum, portum; utworzyć, insulam; wypełnić, wykonać, mandata, destinata, munus; ujść, odbyć, spatium cursu, zrobić, tantos progressus; zebrać, unum consilium totius Gracciae; sprawić, wzbudzić, clamores, admirationem; montem arcem (zrobić z góry warownią), aliquem dictatorem (mianować, obrać); milites alacriores; exercitum confirmatiorem i t. p.; ze spój. ut, ne i tr. łącz., ut valeret (lex), effecit; summi ut sint laboris, efficiunt; także: ze spój. quin, gdy poprzedza przeczenie, ut effici non possit, quin oderim; dostać, wydobyć, wystarać się, wymódz (o pieniądzach), quod a Curione effeceram; wystawić, zebrać, ściągnąć, zaciągnąć, tredecim cohortes, legionem, exercitum; unam legionem ex duabus; classem; wydać, przynosić korzyść (ager), qui plurimum ef.; cum octavo, ośmiokrotnie, quantum ille bonis suis efficere posset; pewną liczbę przedmiotów zebrać, zgromadzić, magnam multitudinem (serpentium); numerum cratium; o saméj liczbie: tworzyć, stanowić, wynosić, qui modus sexaginta milia armatorum efficiebat; pokazywać, dowodzić, wnosić, wnioskować z 4 przyp. albo z 4 przyp. i tr. bez., albo z ut i tr. łącz. hoc multo magis efficit naturae ratio; vult efficere, animos esse-; efficitur, idzie zatém, stąd wynika, stąd wypada, z 4 prz. i tr. bez. albo z ut i tr. łącz. ex quo efficitur, hominem homini nocere non posse; ex quo efficitur, ut- idem sit utile.

Effigies, ei. *ż.* wizerunek, obraz, wzór, kształt, postać, właś. i przenoś. cerea; effigies justi imperii, reliquit effigiem humanitatis suae filium; ef. probitatis 2) cień umarłego.

Effingo, finxi, fictum, 3. wyrażać, wystawiać, przedstawiać, wyobrażać, naśladować, casus effin-

gere in auro, wyryć na złocie; gressus euntis; udawać, naśladować czyj chód; manus, ułożyć; animo, przedstawić sobie w umyśle; mores, przedstawić w mowie, opisać; e foro sanguinem spongiis, zetrzeć.

Efflagitātio, ōnis, *ż.* i efflagitatus, us, *m.* naleganie, usilne żądanie, domaganie się.

Efflagito, 1. żądać bardzo czego, domagać się, epistolam, misericordiam; signum a ducibus; effl. ut-. [zabić.

Effligo, flixi, flictum, 3. zgładzić,

Efflo, 1. wyzionąć, ignem ore, naribus ignes; animam, umrzéć.

Efflōresco, florui, 3. zakwitnąć, rozwijać się, okazać się świetnym, laudibus ingenii, słynąć dowcipem, zdolnością umysłową; ex rerum cognitione, znajomością rzeczy.

Effluo, fluxi, fluxum, 3. wypływać, upływać, in Oceanum; — przenoś. o przedmiotach niepłynnych i umysłowych: wypadać, urnae manibus; annulus, capilli; o czasie: upływać, przemijać, schodzić, tempus, aestas, aetas; ex animo effluere lub samo eff pójść w zapomnienie; quod totum effluxerat; wyjść na jaw, id quoque effluet.

Effŏdio, fodi, fossum, 3. wykopać, kopaniem wydobyć, argentum, aes, ferrum; effodiuntur opes, irritamenta malorum; 2) wykłóć, wyłupić, wydrapać, oculos alicui; 3) wydrążyć, latebras, locum; 4) rozkopać, przenurtować, przetrząść, domos; — przenoś. effodit memoria illius pectus meum, pamięć o nim przeszywa mi serce.

Effor, 1. wymówić, wyrzec; *a*) effari templum, mówiono o wieszczach (augures), gdy z pewną modlitwą granice świątyni, która miała być wystawiona, oznaczali i poświęcali; albo określali przestrzeń, na któréj wieszczbiarskie spostrzeżenia robić mieli; stąd effatus, oznaczony; *b*) słowami co wyrazić, quod ita effabimur.

Effrenāte, *przysł.* bez pohamowania, popędliwie.

Effrenātio, ōnis, *ż.* wyuzdanie, niepowściągliwość, animi impotentis.

Effrenātus, a, um, wyuzdany, niepohamowany, rozpasany, furor, cupiditas.

Effrēno, 1. rozkiełznać, wyuzdać.

Effrēnus, a, um, nieokiełznany, equus; — przenoś. niepohamowany, niepowściągniony, gens, juventa.

Effringo, frēgi, fractum, 3. wyłamać, wybić, fores, januam; 2) rozbić, roztłuc, zdruzgotać, cistam, crus, cerebrum.

Effugio, fūgi, fugitum, 3. uciekać, uchodzić skąd, umykać, gladiatores effugerunt; ex vinculis publicis; e manibus; de proelio; a ludis; stabulis; ad regem; często w znacz. przech. uniknąć, ucaronić się, właś. i przenoś. periculum, invidiam, impetum alicujus; offensionem; nihil te effugit, nic tobie nie jest tajno; cura rei effugit, nie troszczę się o to.

Effugium, ii, *n.* ucieczka, droga do ucieczki; effugium alicui praecludere; 2) środek albo sposobność do ucieczki, effugia pennarum.

Effulgeo, fulsi, 2. jaśniéć, błyszczéć, blask wydawać, ductores effulgent ostro, decori; Aurora effulget tenebris fugatis.

Effultus, a, um, podparty, wsparty.

Effundo, fūdi, fūsum, 3. wylewać, wypróżniać, procella imbrem effuderat; effundi, wylewać się, imber effunditur deszcz leje; nu-

bibus, z obłoków; super ripas Tiberis effunditur, występuje z koryta; — przenoś. *a*) spiritum extremum, animam, vitam, wyzionąć ducha, skonać, umrzéć; także: voces tales, wymawiać, mówić; tales pectore questus, żal wynurzać; vox in turbam effunditur (rozchodzi się); iram, odium in aliquem; furorem; rodzić, wydawac, fruges; haec aetas effudit hanc copiam oratorum; *b*) se eff., wypadać gromadnie, ex carceribus; castris. II) rozlewać, rozsypywać, anulos; saccos numorum; rozwinąć, rozpuścić, sinum; popuszczać, zwalniać, habenas; effundi; rozszerzać się, incendium; — przenoś. honores in mortuos; effudi; vobis omnia, quae sentiebam; rozszerzać, terrorem; *b*) pocisků w wielkiéj massie rzucać, tela, telorum ingentem vim in aliquem; — przenoś. targać się, rzucać się na kogo gwałtownie, impetum; *c*) gromadnie wpędzić, spędzić dokąd, Teucros in aequum; universos in hostes; equitatum; se eff. albo effundi, zwalić się, wysypać się, uderzyć na kogo, se in agros; eff. ad ripas; in suos; effundi obviam; obalić; zrzucić, aliquem sub portis altis; aliquem solo; equus effundit equitem; puścić się na co, oddać się jakiéj rzeczy namiętnie, zatopić się w czém, in vinum, in amorem alicujus; in lub ad luxuriam; lacrimis, zalewać się łzami; 2) przetrwonić, przemarnować, patrimonium; aerarium, pecuniam, praedam, sumptus; — przenoś. gratiam alicujus (stracić, pozbawić się); wysilać się, napróżno łożyć, vires; supremum auxilium; ibi omnis effusus labor.

Effūse, *przysł.* szeroko, obszernie, rozlegle, na wielkiéj przestrzeni, fluere, sequi, praedari; vastare, vagari; — przenoś. nieumiarkowanie, zbytecznie, gwałtownie, bez miary, exsultare, flere; 2) hojnie, zbytkownie, rozrzutnie, donare.

Effūsio, onis, *ż.* wylanie, rozlanie, aquae; *b*) tłumne, gromadne wysypanie się, hominum ex oppidis; *c*) rozrzutność, pecuniarum; *d*) nieumiarkowanie, animi in laetitia; wylanie się dla kogo, effusio ipsius in alios.

Effusus, a, um, wylany, nubibus imber; obszerny, rozległy; o żołnierzach: w nieporządku, nie w szeregach stojący, rozproszony, agmen, exercitus, także: effusi pugnantes; fuga effusior i t. p.; o włosach: rozpuszczone, comae, poet. nymphae caesariem effusae per candida colla; o cuglach wędzidłach: popuszczone, zwolnione, effusissimis habenis invadere hostes, bardzo gwałtownie natrzéć; stąd o biegu: prędki, gwałtowny effuso cursu; — przenoś. niezmierny, nieumiarkowany, zbyteczny, sumptus, laetitia, ambitus, honores, zbyt hojnie udzielane; 2) rozrzutny, quis in largitione effusior; munificentiae effusissimus.

Egĕlidus, a, um, nieco chłodny.

Egens, tis, ubogi, potrzebujący czego, pecunia; consilii.

Egenus, a, um, potrzebujący, pozbawiony czego, cierpiący niedostatek, omnium; locus aquae.

Egeo, egui, 2. z prz. 2 albo 6; 1) potrzebować, medicinae; pecunia, oculis ad cernendum; 2) = careo, nie miéć czego, być pozbawionym; lucis egens aër; rebus omnibus; non egens virtutis, mężny, waleczny; 3) = desidero, pragnąć, armis; si plausoris eges

aulaca manentis; qui tantulo eget, quanto opus est.

Egĕro, gessi, gestum, 3. wywozić, wynosić, wyprowadzać, lapides ex mari; tantum nivis; limum; przenoś. oddalać, usuwać, robić ulgę, egeritur dolor (lacrimis); 2) *a*) wyrzucać, wydawać z siebie, dapes; aquam vomitu; *b*) porywać, zabierać, unosić, praedam ex tectis; pecuniam ex aerario; aurum; *c*) o czasie: przepędzać, diem, noctem metu.

Egestas, ātis, *ż*. ubóstwo, nędza, degere vitam in egestate; — przenoś. mentis, rationis, animi, patrii sermonis; 2) niedostatek, cibi, frumenti atque aliarum rerum.

Egestōsus, **egestuōsus**, a, um, ubogi, potrzebujący czego.

Ego, ja; często przydaje się met dla wzmocnienia, natężenia: egomet, ja sam; ad me, do mnie, do mego domu, do moich; a me, z mojego, z moich pieniędzy, a me solvere.

Egrĕdior, gressus, 3. wychodzić skąd, wyjść, ex oppido; ex suis finibus; ex castris; portis; tabernaculo; convivio; urbe; wypłynąć (o okrętach), e portu; *b*) wyjść, wystąpić (z wykazaniem kierunku dokąd); ad portam, in terram; obviam alicui: in quem locum egressi (ex) navi egr. albo samo egredi, wysiąść z okrętu, wylądować, w znacz. wojenném: wyciągnąć, wyruszyć (ex) castris albo samo egredi; portā; ad proelium; in pacata; *c*) przechodzić, przestąpić, extra vallum; extra fines; także: w znacz. przech.: munitiones; fines, flumen; egredi annum aetatis sextum, skończyć sześć lat; — przenoś. fortunam hominis, a proposito (odstąpić); *d*) iść do góry, wstąpić, ad summum montis; in altitudinem.

Egregie, *przysł.* wybornie, wyśmienicie, znamienicie.

Egregius, a, um (e i grex) właśc. z trzody wybrany; stąd wyborny, odznaczający się, znamienity, wyśmienity, poeta, indoles, fides, rzadko poet. z przyp. 2. egregius animi, formae; *rzeczow.* egregia, orum, *n.* znakomite czyny.

Egressus, us, *m.* wychodzenie, wyjście, odjazd. wylądowanie, qua optimum egressum cognoverat; ujście rzeki.

Eia, *wykrzyknik*, ach! ut elegans est; sic non decet, a! tak się nie godzi; 2) nuż, tedy, daléj! eia! age, rumpe moras, nuż więc pośpieszaj.

Ejacŭlor, 1. wyrzucać, ciskać, wytryskać, aquas; sanguis ejaculatus.

Ejectio, ōnis, *ż.* wyrzucenie, wywołanie, wygnanie.

Ejecto, 1. wyrzucać, arenas, favillam.

Ejicio, jēci, jectum, 3. wyrzucić, wypchnąć; 1) żyjące istoty: aliquem ex oppido; sessores veteres urbe insulāque; aliquem in viam; beluas (o morzu); se, wypaść, wyskoczyć, ex oppido, ex silvis; porta; navi; ex navi in molem; in agros; foras; wypędzić, wygnać, wydalić, wywołać, usunąć, post ejectos reges; aliquem e civitate lub e republica, aliquem a suis penatibus; aliquem domo; aliquem in exsilium; aliquem de collegio; de lub e senatu; wygubić, wytępić, wykorzenic, stirpes omnes; — przenoś. amorem ex animo; ganić, nie pochwalać, odrzucać; 2) o przedmiotach nieżywotnych: zwłoki niepogrzebane zostawić, wyrzucić, corpus; cadaver ejectum; o okrętach: wylądować, naves in terram;

naves ad Chinum; w znacz. bier. być wyrzuconym, wpędzonym na mieliznę, classis ad Baleares ejicitur; ejici in litore; także o osobach: litore ejectus; ejectus, rozbitek; bilem, wyrzucać z siebie; linguam, wyciągnąć, pokazać; — przenoś. voluptates se ejiciunt, pokazują się; superstitiones.

Ejulātio, ōnis, *ż.* i ejulatus, us, *m.* narzekanie, utyskiwanie, jęczenie, krzyk żałosny.

Ejūlo, 1. krzyczéć żałośnie, z płaczem, płakać z jękiem.

Ejūro, 1. wyprzysięgać się, przysięgą czego się zapierać; wyrzec się czego; stąd w ogóle: odrzucać, forum sibi iniquum; magistratum, consulatum, imperium; zaprzeczać co zupełnie, bonam copiam.

Ejusdemmŏdi, podobny (co do kształtu i innych własności).

Ejusmodi, taki, takiego rodzaju, fuisse ejusmodi, qualem ego vidissem; 2) zamiast ita: sunt ejusmodi constituti, ut-.

Elābor, lapsus, 3. wymknąć się, wyśliznąć się, wypaść, wysunąć się, anguis ex columna lignea elapsus; elapsae manibus cecidere tabellae; quum sol elaberetur et abiret; elapsa est sica; super galeam, trans cervicem equi (o pocisku); — przenoś. ex isto ore verbum elabi potest; *b)* uciec, umknąć, ujść, ex proelio; de caede, manibus, telis, occulto aditu; per portam; inter tumultum; ut elabi non posset (exercitus); *c)* w znaczeniu sądowém: wybrnąć, być uwolnionym, ex crimine, ex judicio, i samo elabi; *d)* wpaść, in servitutem; dostać się na górę, wznieść się, ignis frondes elapsus in altas; — przenoś. uchronić się, uniknąć, omni suspicione; causa mihi elapsa est (przegrałem, sprawa upadła); assensio elabitur (ustaje).

Elăbōrātio, ōnis, *ż.* wypracowanie.

Elabōro, 1. pilnie robić, usiłować, pracować nad czém, in literis, także z nast. ut i tr. łącz. 2) w znacz. przech. wypracować, wyrobić, versus, orationem; elaboratus, starannie wypracowany, także wytworny; — przenoś. dapes non elaborabunt dulcem saporem.

Elamentābĭlis, e, żałosny, gemitus

Elanguesco, langui, 3. gnuśniéć, słabiéć.

Elate, *przysł.* wzniośle, górnie, porównaj effero.

Elatejus, a, um, Elatejski, od Elata pochodzący, proles.

Elātio, onis, *ż.* wzniosłość, górny polot, animi, orationis.

Elātro, āre, wyszczekać, wymawiać co komu, elatrare aliquid acriter.

Elatus, a, um, wyniosły; porów. effero.

Elĕa, ae, *ż.* miasto w niższéj Italii (Velia); stąd: *a)* Eleates, ae, *m.* Eleata, mieszkaniec Elei, o Zenonie założycielu szkoły eleackiéj; *b)* Eleaticus, a, um, eleacki.

Electe, *przysł.* z wyborem.

Electio, ōnis, *ż.* wybór, obieranie.

Elector, ōris, *m.* wyborca.

Electra, ae, *ż.* córka Atlasa, matka Dardana; 2) córka Agamemnona żona Piladesa, siostra Oresta i Ifigenii.

Electrum, i, *n.* bursztyn; 2) mieszanina składająca się ze złota i piątéj części srebra.

Electus, a, um. wybrany, wyborowy, viri electissimi civitatis.

Electus, us, *m.* wybór.

Elĕgans, tis, wyborny, udatny, piękny, nadobny, wytworny, de-

likatny, grzeczny, poeta elegantissimus; epistola, genus jocandi.

Eleganter, *przysł.* wybornie, pięknie, przyjemnie, wytwornie, udatnie, scribere, dicere, latine loqui, saltare.

Elegantia, ae, *ż.* przystojność, piękność, delikatność, vitae, verborum, orationis.

Elĕgi, orum, *m.* wiersze elegiackie, elegia. [giacki.

Elegia, ae, *ż.* elegia, poemat ele-

Eleleus, i, *m.* przezwisko Bachusa; stąd: Eleleides, um, *ż.* Bachantki.

Elementum, i, *n.* pierwiastek, żywioł, w licz. mn. pierwiastki pisma, głoski, początkowe zasady czytania i pisania, el. (prima) discere i docere; pierwiastkowe zasady nauk, el. literarum; poet. początek, prima elementa (Romae).

Elĕphantus, i, *m.* i *ż.* i **elĕphas**, antis, *m.* słoń; u poet. kość słoniowa.

Eléus, a, um, patrz Elis.

Eleusin i **Eleusis**, **inis**, *ż.* miasto w Attyce ze świątynią Cerery; stąd: **Eleusinius**, a, um, Eleuzyński; Eleusinia sacra, obrzędy religijne na cześć Cerery.

Eleutherocilices, um, *m.* wolni Cylicyjczykowie.

Elĕvo, 1. wznosić, podnosić, podwyższać, contabulationem; — przenoś. ująć ciężaru, ulżyć, łagodzić, aegritudinem; zmniejszać, osłabiać, uwłaczać, auctoritatem alicujus, famam.

Elias, patrz Elis.

Elĭcio, licui, licitum, 3. wywabiać, hostem ex paludibus, aliquem insidiis (przez zdradę); hostem extra muros; omnes citra flumen; aliquem foras; dobywać, vocem e faucibus; sonos nervorum; ferrum e terrae cavernis; lapidum ictu ignem (wykrzesać); lacrimae gaudio elicitae (wyciśnięte); wymusić, wymódz, przyniewolić, literas ab aliquo; verbosiores epistolas; verbum ex aliquo de aliqua re; sermonem; wykryć wybadać, dowiedzieć się, arcana; causas alicujus rei; sententiam; obudzić, wzbudzić, poruszyć, iram alicujus; misericordiam; przez czarodziejskie zaklęcia: *a)* wywołać, manes, animas inferorum; *b)* przyzywać, sprowadzać, coelo Jovem; aquas pluvias; przyprowadzić, przywieść do czego, aliquem ad proelium, ad certamen; ad judicium, ad disputandum; wprowadzić, aliquem in insidias.

Elicius, ii, *m.* kierujący piorunami, przezwisko Jowisza.

Elīdo, **līsi**, lisum, 3. zepchnąć, strącić, aurigam e curru; — przenoś. usunąć, uleczyć, tussim, morbum; 2) wpędzić, wcisnąć, wprowadzić in angustiorem alveum elisum flumen; elisus amnis fertur; 3) rozbić, roztłuc, rozgnieść, roztrzaskać, aliquem lub aliquid; — przenoś. nervos virtutis; aegritudine elidi.

Elĭgo, **lēgi**, lectum, 3. wyrywać, wykorzeniać, herbas; fibrae stirpium eligendae; wybierać, suorum ex numero adolescentes quosdam; sedem condendae urbi; corpore ac statura simillimum sui; e malis minima; elige de duobus, quem velis; szczegól. wybierać kogo na urząd, dostojeństwo, ducem ex natione; a militibus imperator (Augustus) electus; ad imperium consensu militum electo.

Elimino, 1. (od limen), wypędzać, wyganiać z domu; — przenoś. wygadać, wypaplać, dicta foras.

Elīmo, 1. (od lima) wygładzić, wypolerować; — przenoś. wydoskonalić, poprawić, rationes ad tenue elimatas.

Elinguis, e, niemy, oniemiały, elinguem reddere.
Eliquo, 1. (o płynach) wyklarować, przecedzić.
Elis, ĭdis, *ż.* miasto i kraina w Peloponezie, gdzie się odbywały igrzyska Olimpijskie; stąd: *a)* Eleus i **Elius**, a, um, Elejski, z Elidy pochodzący; Elei i Elii, orum, *m.* Elejczycy, mieszkańcy Elidy; *b)* Elias, ădis, *ż.* należąca do Elidy.
Elissa (Elisa), ae, *ż.* imię Dydony, królowéj Kartaginy.
Elius, patrz Elis.
Elixus, a, um, uwarzony, ugotowany.
Elŏco, 1. wynająć, puścić w dzierżawę, fundum; gens elocata, czynsz opłacający, hołdowniczy.
Elocūtio, ōnis, *ż.* wysłowienie, wykład krasomówski.
Elogium, ii, *n.* napis, tytuł, sepulcrorum, monimentorum; 2) wykaz, wiadomość, cokolwiek się wypowiada, zeznaje.
Elŏquens, tis, wymowny.
Eloquentia, ae, *ż.* wymowa.
Elŏquium, ii, *n.* krasomówskie wysłowienie, wymowa.
Elŏquor, loquutus i locutus, 3. wymawiać, wyrzec, wysłowić, eloquar, an sileam, z 4 przyp. lub z 4 przyp. i tryb. bez.; szczegól. o krasom.: cogitata praeclare eloqui.
Elōrus, i, *m.* rzeka w Sycylii; stąd: *a)* Elorius, a, um, Eloryjski; *b)* Elorini, orum, *m.* Elorynowie.
Elpēnor, ŏris, *m.* towarzysz Ulissesa.
Elūceo, luxi, 2. jaśniéć, błyszczéć, właśc. i przenoś. virtutibus eluxit (zajaśniał, odznaczył się), ejus eloquentia eluxit; amicitia magis inter aequales el. (pokazuje się).
Eluctor, 1. pasować się, z trudnością się dobywać, aqua eluctabitur omnis; także z 4 przyp. ęl. nives, wybrnąć z zamieci śnieżnych.
Elūcubro, i -or, 1. wypracować co przy świécy.
Elūdo, lusi, lusum, 3. mówiąc o walczących: uniknąć ciosu, uchylić się, zastawić się czém; w ogóle: oszukać, podejść; podstęp zrobić, canes; aliquem aliqua re; dla igraszki co robić, pugnam; — przenoś. drwić z kogo, żartować, najgrawać się, wyszydzać, gloriam alterius; artem; 2) nieprzech. o wodzie: opłókiwać, mare litoribus.
Elūgeo, luxi, 2. złożyć żałobę; 2) opłakiwać stratę, patriam.
Elŭo, lui, lutum, 3. wymyć, wypłókać, wyprać, — przenoś. zatrzéć, zagładzić, maculas furtorum; crimen; rozpędzić, oddalić, curas.
Elusātes, ium, *m.* lud Gallijski w Akwitanii.
Elūtus, a, um, wypłókany, słaby, wodnisty, niepożywny.
Eluvies, ei, *ż.* wezbranie wody, powódź; — przenoś. zguba, zniszczenie, civitatis; 2) przepaść, otchłań, głębia.
Eluvio, ōnis, *ż.* powódź, wylew.
Elymāis, ĭdis, *ż.* kraina Perska; stąd Elymaeus, a, um, Elimejski i Elymaei, orum, *m.* Elimeowie.
Elysium, ii, *n.* miejsce pobytu cnotliwych w krainie podziemnéj; stąd: Elysius, a, um, Elizejski, campi Elysii.
Emancĭpo, 1. wypuszczać syna z władzy ojcowskiéj, czynić go panem swéj woli; usamowolnić; *b)* dziecię z pod władzy swojéj oddać pod władzę ojca przybranego, filium alicui; *c)* odstąpić komu co na własność, agrum. Stąd

u późniéj. pisarzy emancipatio, onis, *ż.* usamowolnienie, zrzeczenie się praw swoich do czego.

Emāno, 1. wypływać, ex fonte:— przenoś. pochodzić, powstawać, wynikać, brać początek, mala nostra istinc emanant; ex quibus generibus emanant partes; 2) rozchodzić się, rozgłaszać się, rozszerzać się, fama; in vulgus; nieosob. emanat, jest rzecz widoczna, widać, pokazuje się.

Emathia, ae, *ż.* dawne nazwisko Macedonii, późniéj kraina Macedonii; u poet. Tessalia. Stąd: *a)* Emathis, idis, *ż.* do Ematyi należąca, w ogóle Tessalska; *b)* Emathius, a, um, Ematycki, Macedoński, Tessalski.

Ematūresco, maturui, 3. dojrzewać; — przenoś. łagodniéć, ira.

Emax, ācis, mający chęć do kupowania.

Emblēma, ătis, *n.* wykładana robota, mozajka; 2) ozdoby w rodzaju płaskorzeźby, do naczyń, które się dodawały i zdejmowały bez żadnego uszkodzenia, pocula cum emblematis; emblemata detrahebantur.

Embolium, ii, *n.* wtrącenie, dodatek między aktami jakiéj sztuki scenicznéj.

Emendābilis, e, dający się poprawić, łatwy do poprawienia.

Emendāte, *przysł.* bez błędu, poprawnie, loqui.

Emendātio, ōnis, *ż.* poprawa.

Emendātor, ōris, *m.* poprawiacz.

Emendatrix, icis, *ż.* poprawicielka.

Emendatus, a, um, poprawiony, bezbłędny; we względzie moralnym: dobry, bez nagany.

Emendo, 1. poprawiać, polepszać; we względzie moralnym: poprawiać, prostować, do porządku, do posłuszeństwa przyprowadzać, civitatem legibus; vitia adolescentiae virtutibus, błędy wieku młodego nagrodzić dobremi przymiotami.

Ementior, 4. skłamać, zmyślić, fałszywie przedstawiać, ementiti sunt in eos; genus suum; ementior, me obstrictum esse- w znacz. bier. ementita auspicia (zmyślone). Cic. Phil. II. 35.

Emereo, merui, meritum, 2. i emereor, meritus, 2. zasłużyć na co, zarobić, zjednać sobie prawo do czego, pecuniam; emeruit habere fidem. em. poni. *b)* położyć u kogo zasługi, zobowiązać sobie kogo, aliquem emeruissse; 2) wysłużyć, stipendia; także biernie: skończyć się, annuae operae emerentur, stipendia emerita, tempus suum emeritum habere, wysłużyć swoje lata; stąd emeritus, wysłużony, zużyty, niezdatny do użycia, aratrum.

Emergo, mersi, mersum, 3. wyciągnąć, wydobyć, z głębi; se em. lub emergi, wydobyć się, wybrnąć, e flumine; ex undis; profunda palude; — przenoś. se e malis, wyratować się, wybrnąć z nieszczęść; 2) w znacz. nieprzech. wydobyć się, pokazać się, wyjść na jaw, equus emersit ex flumine; em. e patrio regno; — przenoś. *a)* wydobyć się. uwolnić się, civitates emerserunt; ex judicio peculatus emergere; valetudine incommoda; ex mendicitate; *b*) pokazać się, dać się widziéć, ex quo emergit veritas.

Emetica, ae, *ż.* lekarstwo sprawujące wymioty; em. facere.

Emētior, mensus, 4. wymierzyć, przemierzyć. spatium oculis; przebiegać, przejechać, odbyć drogę. spatium, iter; także biernie: pars

itineris emensa; 2) przypisywać, przyznawać, udzielić, cur non aliquid patriae tanto emetiris acervo? alicui voluntatem. [wykosić.

Emĕto, messui, messum, 3. wyżąć,

Emico, micui, āre, wyskoczyć skąd, zabłysnąć, prędko wystąpić, pokazać się, właś. i przenoś. flamma e monte; cor emicat (drga); 2) wyskoczyć w górę, saltu in currum; ter solo emicuit; scopulus emicat (wystaje, sterczy, wznosi się).

Emigro, 1. wyjść, wynieść się, wyprowadzić się; domo lub e domo; Eleusin; — przenoś. e vita, skończyć życie.

Eminens, tis, wydatny, wysoki, wzniosły; — przenoś. odznaczający się, znamienity, celujący, dignitate vir.

Eminentia, ae, *ż*. wyniosłość, wydatność, habere eminentiam, odznaczać się postawą; — przenoś. *a)* dostojność, wyższość; *b)* w malarstwie: co szczególniéj w oko wpada, światło, pictores multa vident in umbris, et in eminentia, quae nos non videmus.

Emineo, minui, 2. sterczéć, wystawać, ex terra; aquā; super fluctus dorso; per cervicem; in altitudinem quinquaginta pedum; albo samo em.; — przenoś. *a)* wystąpić, wykazać się, być widzianym, crudelitas ex toto ore; *b)* odznaczać się, celować, Demosthenes inter omnes; super ceteros; in negotiis, altius; *c)* wydobywać się, uwalniać się, animus eminebit foras.

Eminus, *przysł.* opodal, zdaleka, pugnare; jacĕre, ostentare.

Emiror, 1. podziwiać, dziwić się, aliquid.

Emissārium, ii, *n*. kanał, upust, row odpływowy

Emissarius, ii, *m*. wysłaniec, szpieg.

Emissio, ōnis, *ż*. wypuszczenie, serpentis, anguis; 2) wyrzucanie, ciskanie machin wojennych, teli, ballistarum.

Emitto, misi, missum, 3. wysyłać, wyprawiać, equitatus pabulandi causa emissus; aliquos pabulatum; paucos navigio in ripam; kazać wyruszyć, kazać wyjść, odsélać, essedarios ex silvis; cohortes ex statione, exercitus in Asiam; equitibus emissis; także, Thracas in beluas; kogo wypędzić, wygnać, wyprzéć, aliquem ex domo; aliquem; ciskać, miotać, rzucać, pila; hastam in fines eorum; in naves saxa; fulmina; o owadach: aculeos in aliquem (wypuszczać); — przenoś. maledictum em., miotać złorzeczeństwa; facetum dictum, żartować; pismo ogłosić, wydać, puścić w świat, aliquid dignum nostro nomine; elegos wypuszczać, wydawać, equitatum; — przenoś. animam em., wyzionąć; często: *a)* o głosie, tonach i t. p.: wydawać z siebie, dawać się słyszéć, wyrzec, wymówić; sonitus varios linguae; vocem; vox coelo emissa; semel emissum volat irrevocabile verbum; *b)* o wodzie: wypuszczać, sprowadzać, aquam ex lacu Albano; osuszać, lacum; także: lacrimas em., łzy ronić, płakać; 2) dozwolić wyjść, puścić, aliquem noctu per vallum; w wyścigach, gonitwach i t. p. dozwolić wystąpić w szranki, aliquem e carceribus; wypuścić, uwolnić z więzienia, aliquem e lub de carcere, ex vinculis, e custodia; neque legibus Atheniensium emitti poterat; w znacz. wojenném: aliquem ex obsidione, albo samo aliquem aliquem sub jugum; także: librā et aere liberatum; upu-

ścić, arma manu (z ręki); caseum ore (z dziobu); także: scutum manu (złożyć); — przenoś. puścić, wypuścić, aliquem de manibus; hostem de lub e manibus; certamen manibus; emissa de manibus res est.

Emo, ēmi, emptum, 3. kupować, aliquid de aliquo; bene lub parvo (tanio), male lub magno (drogo); minoris (taniéj); także: kupić, nabyć na sprzedaży publicznéj; semel empta retinere; *rzeczow.* emptum, i, *n.* kupno; kontrakt kupna; — przenoś. ujmować kogo, przekupić, na swoją stronę przeciągnąć, zobowiązać, judicem donis; custodem munere; okupić, honorem vita; aeternum nomen sanguine.

Emodĕror, āri, umiarkować, zmniejszyć, dolor emoderandus erit.

Emodŭlor, ari, melodyjnie opiewać.

Emolimentum, i, *n.* dołożenie wielkiej pracy, usiłowanie, trud.

Emolior, 4. zrobić co, wykonać z pracą.

Emollio, 4. zmiękczyć; *b*) zwolnić, humor arcus fundasque et amenta emollierat; — przenoś. łagodzić, mores artibus; zniewieściałym zrobić, exercitum.

Emolŭmentum, i, *n.* pożytek, korzyść, emolumento esse alicui, być pożytecznym komu, 2) dobry skutek, skuteczność.

Emŏneo, ēre, bardzo napominać.

Emorior, mortuus, mori, umierać; — przenoś. zaginąć, zniknąć, laus emori non potest.

Emŏveo, mōvi, mōtum, 2. wyruszyć; wyrugować z miejsca, usunąć, oddalić, wypędzić, plebem de medio, e foro; aliquem senatu, arma tectis; legatos curia; — przenoś. pestilentiam ex agro Romano; his dictis curae emotae 2) wzruszać, wstrząsać, muros fundamentaque.

Empedocles, is, *m.* filozof grecki z Agrygentu w Sycylii, Pitagorejczyk; stąd **Empedoclēus, a,** um, Empedoklejski i **Empedoclēa, ōrum,** *n.* nauki, zasady Empedoklesa.

Empīrici, ōrum, *m.* lekarze, którzy się głównie na doświadczeniu opierają.

Empŏrium, ii, *n.* plac publiczny, targowy, rynek.

Emptio, ōnis, *ż.* kupno, kupowanie zwyczajne lub na przedaży publicznéj: także: rzeczy kupione, ex istis emptionibus nullam desidero.

Emptor, ōris, *m.* kupujący, nabywca, licytant, zakupujący na przedaży publicznéj.

Emungo, munxi, munctum, 3. ucierać nos; — przenoś. oszukać, odrwić, aliquem; homo emunctae naris, dowcipny, obrotny.

Emuniō, 4. należycie umocnić, obwarować dobrze, locum, murum.

En, *wykrz.* oto, z przyp. 1 albo 4 en memoria; en aras; en aspice, patrzno; en unquam audisti? czy kiedy nie słyszałeś? en hacc promissa fides est? takaż to jest pewność obietnicy?

Enarrābilis, e, dający się opowiedzieć, łatwy do opowiedzenia.

Enarrātio, ōnis, *ż.* wykład, opowiadanie, objaśnienie.

Enarrō, 1. opowiadać, wykładać, rem ordine; objaśniać, poemata.

Enascor, natus, 3. wyrastać z czego.

Enāto, 1. wypływać; — przenoś. wybrnąć z przykrego położenia, wywikłać się, ex aere alieno tandem enatavit.

Enāvigo, 1. odpłynąć, wypłynąć; —przenoś. wydobyć się, wybrnąć, e quibus tanquam e scruposis co-

tibus enavigavit oratio; 2) przepłynąć, przebyć, unda omnibus enaviganda.[s]

Encelădus, i, *m.* jeden z gigantów.

Endo, *przyim.* dawn. = in.

Endўmion, ōnis, *m.* syn Etliusza (Aethlius), ojciec Etola, podług powieści bajecznéj od Semeli w Karyi na górze Latmus w śnie wiecznym pogrążonym został; stąd: somnus Endymionis.

Enĕco, necui, nectum, 1. zabić, zamordować; 2) dręczyć, wycieńczać, nękać, provinciam enectam tradere; Tantalus siti enectus; avis fame en.

Enervātus, a, um, osłabiony, bezsilny, wycieńczony, wątły, właś. i przenoś. philosophus; oratio, sententia.

Enervo, 1. osłabiać, wątlić, non plane me enervavit senectus.

Enĕti, ōrum, *m.* lud w Paflagonii, który pod dowództwem Antenora osiadł na wybrzeżu morza Adryatyckiego.

Engonasi, lub engonasin, nieprzyp. klęczący, konstellacya.

Engyon, yi, *n.* miasto w Sycylii; stąd **Enguīnus**, a, um, Enguinski i **Enguīni**, ōrum, *m.* Enguinowie.

Enim, *spój.* (zwykle nie kładzie się na początku), bo, albowiem, mianowicie że, zwłaszcza że; 2) czasem zamiast enimvero, profecto, ille enim revocatus, on w saméj rzeczy przywołany; 3) at enim, sed enim. ale właśnie, ale jużci, sed enim audierat duci progeniem; enim superabat Vertumnus.

Enimvero, 1) w istocie, rzeczywiście, prawdziwie; 2) atoli, jednak.

Enipeus, ĕi, albo ĕos, *m.* rzeka: 1) w Tessaliotydzie; 2) w Pieryi, krainie Macedonskiéj.

Enisus, patrz enixus i enitor.

Enĭteo, nitui, 2. błyszczéć, świecić się, jaśniéć, odznaczać się, blask wydawać, właś. i przenoś. Athenae enitebant; virtus enituit; decus enituit ore.

Enitesco, nitui, 3. jaśniéć, błyszczéć, właś. i przenoś.

Enitor, nisus i nixus, natężać siły dla wydobycia się, przedzierać się, per adversos fluctus; w znacz. przech. wydawać, rodzić; 2) piąć się, włazić na górę, ut primi non facile eniterentur; in verticem montis; qua vix recentes enitantur equi; poet. viribus furcarum; — przenoś. usiłować, natężać siły dla osiągnienia czego, in aliqua re; ad consulatum; ad dicendum; omni opera enitere, ut quam plurimis prosis; tantum ut-; także biernie: ab iisdem enisum est, ne tale decretum fieret, Sallust. Jug. 25.

Enixus, a, um, usilny, enixior cura.

Enixe, *przysł.* usilnie, gorliwie, z wielkiém natężeniem, operam dare, enixius opem ferre.

Enna, ae, *ż.* miasto w Sycylii; stąd: *a*) Ennaeus, a, um, Ennejski; *b*) Ennensis, e, Enneński, i Ennenses, ium, *m.* Enneńczycy.

Ennius, ii, *m.* jeden z najdawniejszych rzymskich poetów, pochodzący z Rudyi, miasta Kalabryi.

Eno, 1. wypływać, wypływając uchodzić, e concha; in terram; 2) wyleciéć, leciéć dokąd; insuetum per iter gelidas enavit ad Arctos.

Enodāte, *przysł.* jasno, wyraźnie.

Enodātio, ōnis, *ż.* objaśnienie

Enodātus, a, um, wyjaśniony, wytłómaczony.

Enōdis, e, bez sęków, gładki.

Enōdo, 1. obcinać sęki; — przenoś. objaśniać, tłómaczyć, nomina, praecepta.

Ensifer, i ensiger, era, erum, miecz niosący.

Ensis, is, *m.* miecz.

Entella, ae, *ż.* miasto w Sycylii; stąd: Entellinus, a, um, z Entelli, Entelliński; Entellini, orum, *m.* Entellinowie.

Enthymēma, ătis, *ż.* gatunek wniosku, w którym się opuszcza zdanie pośrednie czyli mniejsze.

Enūbo, nupsi, nuptum, 3. idąc za mąż przejść do niższego stanu, patriciam plebejo nuptam, quod e patribus enupsisset, sacris arcuerant.

Enucleāte, *przysł.* prosto, bez ozdób, jasno, wyraźnie, dicere.

Enucleātus, a, um, czysty, szczery; 2) jasny, wyraźny, ale bez ozdób, genus dicendi.

Enucleo, 1. wyłuszczyć;—przenoś. wyjaśnić, wyłożyć, wytłómaczyć.

Enumerātio, ōnis, *ż.* wyliczenie, krótkie powtórzenie jakiej rzeczy.

Enumĕro, 1. wyliczać, odliczać; 2) wymieniać, objąć opowiadaniem, multitudinem beneficiorum; longum est enumerare proelia, ne plura enumerando defatigamus lectorem.

Enunciātio, ōnis, *ż.* oznajmienie, objaśnienie, wyrzeczenie; wykład.

Enunciatum, i, *m.* wyrzeczenie, zdanie.

Enuncio, 1. wymówić, wysłowić, wyrazić, objaśnić; 2) wygadać, wypaplać, wydać, mysteria; consilia hostibus.

Enuptio, ōnis, *ż.* wydanie córki za mąż za osobę niższego stanu gentis.

Enutrio, 4. wyżywić, wykarmić, wychować.

Eo, ivi, albo ii, itum ire, iść, ad aliquem; ad coenam; ad Campaniam; ea, tamtędy; eo loco, quo, retro; sacris (od obrzędów religijnych); spectatum ludos; cubitum; domos, ire pedibus (pieszo); ire viam longam (przedsiębrać daleką podróż); iter constitutum (zamierzoną podróż odbywać); ite, consulite; poet.: ire equis lub samo ire, jechać konno, quos omnes euntes mirata fremit juventus; puppibus ire, albo samo ire, płynąć, żeglować, ipsi, quibus aspera quondam visa maris facies, ire volant. W szczegól. *a)* w znaczeniu wojennėm: iść, ciągnąć z wojskiem, copias non ituras; in Macedoniam, i t. p. Sardes iturum se; in aciem; per fines; ante prima signa; suis subsidio; alicui subsidio in Aegyptum; maximis itineribus ire (śpiesznym iść pochodem); ire ad saga lub ad arma (jąć się broni, brać się do oręża, uzbrajać się do wojny); ire in, lub ad lub contra aliquem, rzucić się na kogo; obviam ire alicui (wyjść na spotkanie, zastąpić drogę); *b)* o głosujących: ire in sententiam (pedibus), przystawać na czyje zdanie; przeciwnie: in alia omnia ire, być przeciwnego zdania; *c)* ire in aliquid, brać się do czego, in poenas, karać; in scelus, popełnić zbrodnię; in lacrimas; in jus de sua re, proces w swéj sprawie prowadzić; in duplum, podwoić; *d)* ire per gladios przechodzić przez miecze; per laudes, chwalić; 2) połączone z supinum znaczy: mieć zamiar, chęć, dążyć do czego, omnes bonos perditum ire; 3) przenoś. it ad aethera clamor, wznosi się; rumor it, rozchodzi się, rozszerza się; circulus auri obtorti it per collum, łańcuch otacza szyję; eunt anni, przemijają, upływają; it fluvius, płynie; si non tanta quies iret, gdyby nie trwała, nie utrzymywała się ciągle tak wielka spokoj-

ność; incipit res melius ire; zaczyna się lepiéj powodzić; res eodem cursu eunt.

Eo, *przysł.* (przestarzały przyp. 3. od zaim. is); *a)* tam, na pyt. dokąd, venire reverti; se recipere: *b)* eo usque, aż do tego czasu; *c)* do tego, accedere; *d)* tak daleko, tak dalece, do tego punktu, eo rem adducam; także z przyp. 2: eo rerum ventum est; 2) przyp. 6. tam, (na pyt. gdzie), eo loci; przy stop. wyż. tém, eo melius; przez to, dla tego, non eo dico.

Eodem, *przysł.* przestarzały przyp. 3, na pyt. dokąd: tamże, do tegoż, pertinere; 2) szósty przyp. na pyt. gdzie: tamże, eodem loci.

Eos, eois, *ż.* zorza poranna; stąd Eous, a, um, wschodni; *rzeczow.* Eous, i, *m.* *a)* kraj wschodni; *b)* jutrzenka.

Epastus, a, um, pożarty.

Ephēbus, i, *m.* młodzieniec, mający od 16 do 20 lat.

Ephemeris, ĭdis, *ż.* dziennik.

Ephĕsus, i, *ż.* jedno z dwunastu miast Jońskich w Azyi Mniejszéj; stąd Ephesius, a, um, Efezyjski.

Ephippiatus, a, um, używający siodła eques.

Ephippium, ii, *n.* siodło; przysłowie: optat ephippia bos, piger optat arare caballus, stosuje się do tych, ktorzy nie są ze swego losu zadowoleni.

Ephŏrus, i, *m.* efor, dozorca, Eforowie byli urzędnicy u Lacedemończyków w liczbie pięciu przy królach.

Ephўra, ae, i -e, es, *ż.* dawne nazwisko Koryntu; stąd *a)* Ephyraeus, a, um, Koryncki; *b)* **Ephyrēius**, a, um, Koryncki; 2) nazwisko nimfy morskiéj.

Epibăta, ae, *m.* żołnierz okrętowy.

Epicŏpos, on, wiosłami opatrzony.

Epicrătes, is, *m.* mocny, potężny.

Epicūrus, i, *m* założyciel nazwanéj od niego sekty Epikurejczyków; stąd **Epicurēus**, a, um, Epikurejski i Epicuraei, orum, *m.* Epikurejczykowie, uczniowie i zwolennicy Epikura.

Epicus, a, um, epiczny, bohatérski, poeta, carmen.

Epidaurus, i, *ż.* miasto; 1) w Dalmacyi; 2) w Argolidzie ze świątynią Eskulapa; stąd Epidaurius, a, um, Epidauryjski.

Epigramma, ătis, *n.* napis; 2) krótki poemat myśl dowcipną zawierający.

Epilŏgus, i, *m.* zakończenie mowy.

Epimētheus, ĕi, *m.* brat Prometeusza; stąd Epimethis, ĭdis, *ż* córka Epimeteusza, Pyrra.

Epiphănēa, ae, *ż.* miasto w Cylicyi.

Epiphŏra, ae, *ż.* katar.

Epirus, i, *ż.* kraina w Grecyi północnéj; stąd: *a)* Epirensis, e, do Epiru należący; *b)* **Epirōtes** i **Epirōta**, ae, *m.* Epirota, mieszkaniec Epiru; *c)* Epiroticus, a, um, do Epiru albo Epirotów należący.

Epistŏla, ae, *ż.* list, ep. exarare, list napisać, signare, obsignare, zapieczętować; solvere, rozpieczętować.

Epitaphius, a, um, pogrzebowy, in epitaphio (sermone).

Epitŏme, es, *ż.* wyciąg, krótki zbiór.

Epŏdes, um, *m.* gatunek ryby morskiéj.

Epops, ŏpis, *m.* dudek.

Epos, *n.* wiersz bohatérski.

Epōto, potavi, potum, 1. wypić; — przenoś. wyssać, nabrać w siebie, pochłonąć; przepić, terreno hiatu Lycus epotus; (argentum) comesum, epotum.

Epŭlae, ārum, *ż.* potrawy, zwłasz-

cza wytworne; uczta, biesiada, bankiet.

Epulāris, e, biesiadny. bankietowy, do uczty należący, dies; sacrificium, ofiara połączona z biesiadą.

Epŭlo, ōnis, *m*. człowiek ze zgromadzenia kapłanów (triumviri lub septemviri epulones), którzy byli przełożeni nad ucztami religijnemi, dawanemi na cześć bogów.

Epŭlor, 1. biesiadować, bankietować; saliarem in modum, kosztownie; modice cum sodalibus, skromnie; także w znacz. przech. aliquem epulandum tradere (ponere).

Epŭlum, i, *n*. uczta, biesiada, dare, praebere, Jovis epulum ludorum causa.

Equa, ae, *ż*. klacz.

Eques, ĭtis, *m*. i *ż*. jadący konno, jeździec, szczegól. w znacz. wojen.; w licz. mn. equites, jazda; także w znacz. zbiorowém w licz. poj. integrum equitem: magister equitum, naczelnik jazdy; 2) obywatel ze stanu rycerskiego.

Equester, stris, stre, do jazdy należący, spolia equestria; 2) należący do stanu rycerskiego, census, dignitas.

Equidem, *przysł*. (ego i quidem), najczęściéj z osob. 1. l. p., ja zaś, ja przynajmniéj, co do mnie, equidem non video; equidem doleo: kładzie się i z innemi osobami, zaiste, zapewne, equidem non est credibile.

Equīle, is, stajnia.

Equīnus, a, um, koński.

Equīria, ōrum, *n*. igrzyska konne i wozowe w Rzymie na cześć Marsa ustanowione.

Equĭtābĭlis, e, zdatny do jazdy.

Equĭtātus, us, *m*. jazda; 2) stan rycerski.

Equĭto, 1. jechać konno; — przenoś. o burzy: przebiegać, przelatywać, Eurus per Siculas equitavit undas.

Equuleus, ĕi, *m*. konik, źrebię; — przenoś. gatunek tortury.

Equus, i, *m*. koń, jungere equos, zaprzęgać, rheda juncta equis, wóz z zaprzęgiem konnym; merere equo, służyć w jeździe; equi virique, jazda i piechota; stąd equis viris, lub viris equisque, lub equis virisque, z całą siłą, z wojskiem pieszém i jazdą: 2) equus bipes, koń morski; 3) gwiazdozbiór, Pegaz.

Equus Tutĭcus, i, miasteczko w niższéj Italii.

Eradĭco, 1. wykorzenić, wyrwać z korzeniem; — przenoś. wyniszczyć.

Erādo, rasi, rasum, 3. wyskrobać, — przenoś. wytępić, elementa cupidinis; curam habendi.

Erăna, ae, miasteczko w Cylicyi.

Erasīnus, i, *m*. rzeka w Argolidzie.

Erăto, us, *ż*. muza śpiewów miłosnych, w ogóle: muza.

Ercisco, 3. dzielić się czém, rozdzielać między siebie majątek, actio erciscundae familiae, rozdzielenie majątku między współdziedzicami.

Erctum, i, *n*. dziedzictwo nierozdzielone; e. ciere, dzielić.

Erĕbus, i, *m*. bóstwo podziemne, 2) świat podziemny, kraina umarłych; stąd Erebeus, a, um, podziemny.

Erechtheus, ei, *m*. król Ateński; stąd: *a)* Erechtheus, a, um, Erechtejski; *b)* Erechthidae, arum, Erechtydowie, Ateńczycy; *c)* Erechthis, idis, *ż*. pochodząca od Erechteusza, Orithyia albo Procris.

Erectus, a, um; wyprostowany,

wzniesiony, prosty, prosto stojący:—przenoś. *a)* śmiały, pełen zaufania, ochoczy, ad libertatem recuperandam; *b)* uważny, pilnie słuchający, studium: judex; *c)* szlachetny, wspaniałomyślny, vir.

Erēpo, repsi, reptum, 3. wdrapać się na co, wleźć, erepsemus=erepsisssemus.

Ereptio, ōnis, *ż.* wydarcie.

Ereptor, ōris, *m.* wydzierca.

Erĕtria, ae, *ż.* miasto 1) w Tessalii; 2) na wyspie Eubei; stąd *a)* Eretricus, a, um, Eretrycki, philosophus (Menedemus, założyciel szkoły filozoficznéj), stąd Eretriaci i Eretrici, orum, *m.* uczniowie, albo zwolennicy Menedema; *b)* Eretriensis, e, z Eretryi i Erctrienses, ium, *m.* Eretryeńczycy.

Erētum, i, *n.* miasto Sabinów nad Tybrem.

Erga, *przyim.* rządzi 4 prz. osoby, albo przedmiotu, do którego działanie, usposobienie albo skłonności przyjazne lub nieprzyjazne są skierowane, ku, względem, naprzeciw, benevolentia erga aliquem; tua voluntas erga me; crudelitas erga nobiles.

Ergastulum, i, *n.* więzienie, w którém niewolnicy, czasem nawet dłużnicy pracowali.

Ergo, 1) *przyim.* kładzie się po drugim przyp. dla, legis e.; ejus victoriae e.; virtutis e.; 2) *spój.* kładzie się na początku, albo na drugiém lub trzeciém miejscu zdania, więc, tedy, zatém, przeto.

Erichthŏnius, ii, *m.* król Ateński po wydaleniu Amfiktyona; 2) król Trojański, ojciec Trosa; stąd Erichthonius, a, um, Erychtoński, Trojański.

Ericius, ii, *m.* jeż; 2) belka kolczasta w bramach dla przeszkodzenia wjazdu, objectus portis ericius.

Eridănus, i, *m.* rzeka w Italii = Padus, Po; 2) gwiazdozbiór.

Erigo, rexi, rectum, 3. podnosić, prostować, malum (maszt); oculos, vultum; erecta coma et capite; jacentem; se er. lub erigi, podnosić sie; 2) wystawić, wznieść, zbudować, scalas ad moenia; viam in arcem; turrem; aras; pontem; brachia; 3) w znaczeniu wojennéma: agmen in adversum clivum (collem), kazać wejść na pagórek wojskom do bitwy uszykowanym); in tumulum; — przenoś. *a)* natężyć, skłonić, mentes auresque; animum ad audiendum; *b)* zachęcić, ożywić, dodać serca, podnieść ducha, animum alicujus; contumelia non fregit eum, sed erexit; animos ad spem lub in spem; se.

Erigŏne, es, *ż.* córka Ikara, przeniesiona między gwiazdy; stąd: **Erigonēius**, a, um, do Erigony należący.

Erigŏnus, i, *m.* rzeka w Illiryi i Macedonii.

Erinnys, ўos, *ż.* furya, mścicielka zbrodni; — przenoś. niszczycielka, Trojae et patriae communis Erinnys (o Helenie); wściekłość, quo tristis Erinnys vocat.

Eriphȳla, ae, i -e, es, *ż.* żona Amfiarausa, króla Argos.

Eripio, ripui, reptum, 3 wyrwać skąd, wydrzéć, wyciągnąć, ensem vaginā, aliquem ex faucibus; aliquem ex equo (zsadzić); 2) wydrzéć komu, odebrać, zabrać, oderwać, frumentum ab aratoribus; telum subalare alicujus; arma ab aliquo; pecuniam; torrem ab igni; id a me ereptum pervenisse; Asiam Tauro tenus regi. Stąd *a)* siłą kogo uwolnić, oswobodzić, wybawić, wyratować, aliquem lub se e. lub de manibus militum; aliquem ex periculo; aliquem flamma; po-

riculo; se ab illa miseria; se flammis; ex morte, ex insidiis; także w znaczeniu sądowém: obwinionego wyratować, aliquem; eripi, nagle, zawcześnie umrzéć; *b)* errorem, wyprowadzić z błędu; timorem, wybawić z bojaźni; spem, potestatem, prospectum oculis, pozbawić nadziei, możności, widoku; 3) poet. eripere fugam, przyspieszyć ucieczkę.

Erogātio, ōnis, *ż.* wydatek, szafowanie, pecuniae.

Erŏgo, 1. wydawać, wypłacać, pecuniam ex aerario; si quid opus erit, in sumptum eroget.

Errabundus, a, um, błąkający się; poet. errabunda bovis vestigia.

Erratĭcus, a, um, błąkający się; — przenoś. rozszerzający się, krzewiący się dziko, vitis.

Errātio, ōnis, *ż.* zbłądzenie.

Errātum, i, *n.* błąd, omyłka, zdrożność, wykroczenie, errati veniam impetrare.

Errātus, us, *m.* błąkanie się.

Erro, 1. błąkać się, tułać się, wałęsać się, cum vagus et exul erraret; animalia errant per montes; także o krętym biegu rzeki: flexibus errat Mincius; u poet. w znacz. przech.; stąd bier errata litora; — przenoś. być niepewnym chwiać się, rumoribus errant; 2) zabłąkać się, zabłądzić, zejść z właściwéj drogi, viā, – przenoś. *a)* wyradzać się, natura errans in alienos fetus; *b)* być w błędzie; mylić się, zbaczać od prawdy, vehementer, toto coelo; a vero; erratur in nomine; z nast. si; *c)* we wzgl. moral. błądzić, wykraczać.

Erro, ōnis, *m.* włóczęga, tułacz.

Error, ōris, *m.* błąkanie się, tułanie się, Daedalus implet innumeras errore vias; actus erroribus pelagi; także o rzece: fessae erroribus undae: — przenoś. niepewność, wątpliwość, diffugiunt, quo quemque trahit error; 2) zboczenie z właściwéj drogi, viarum; — przenoś. *a)* jako usposobienie umysłu: urojenie, przywidzenie, błąd, errore duci; in errorem induci, rapi; errorem tollere, alicui eripere i t. p. errore lub per errorem; omamienie, zaślepienie, malus me abstulit error; obłąkanie, mentis; *b)* jako działanie: omyłka, uchybienie, cujus errore eo esset deducta illa multitudo militum; we względzie moralnym: oszukaństwo, zdrada, wykroczenie, aut aliquis latet error.

Erubesco, rubui, 3 rumienić się, wstydzić się, płonąć od wstydu, in aliqua re lub aliqua re; z tryb bezok.; także z 4 przyp. ora alicujus, wstydzić się pokazać przed kim; erubescendus, zawstydzający, to, czego się wstydzić należy

Erūca, ae; *ż.* brukiew.

Eructo, 1. womitować; wyrzucać.

Erŭdio, 4. wywieść z dzikości; stąd: uczyć, kształcić, aliquem; aliquem omni disciplina, omnibus doctrinis, artibus; in jure civili; in his rebus; erudiendi causa (dla nauki).

Erudīte, *przysł.* uczenie, umiejętnie.

Erudītio, ōnis, *ż.* nauczanie; 2) naukowe wykształcenie, wiadomość naukowa.

Erudītus, a, um, wykształcony, wyuczony, biegły w czém, eruditissimus disciplina juris civilis; — przenoś. umiejętny, doświadczony, wytrawiony, wprawny, subtelny, oculi, aures.

Erumpo, rūpi, ruptum, 3. 1) w znacz. przech. *a)* wydać, wydobyć, fontibus erumpit terra liquores; se, wyrwać się, wypaść, portis se foras; *b)* wywierać, wyzio-

nąć;—przenoś. stomachum in aliquem; iram; c) erumpere nubem ardebant, rozerwawszy obłok pokazać się chcieli. Virg. Aen. I· 580; 2) nieprzech. dobyć się, wybuchnąć, ignes e vertice Aetnae; wytryskać, undae; wypaść, ex concione, ex urbe, ex castris; loco, portis; wydobyć się, ex carcere; b) natrzéć, napaść, uderzyć na kogo albo na co, in naves; in subeuntes; przerznąć się, iść na przebój, ad Catilinam; ad penates; inter tela hostium; per hoste . per mediam aciem; wtargnąć, qui (Parthi) jam moliebantur erumpere;—przenoś. a) wystąpić z czém, wybuchnąć, in jurgia; iracundia erupit; b) pokazać się, wyjść na jaw, conjuratio ex tenebris erupit; c) wyjść na co, miéć jaki skutek, haec quo sint eruptura, timeo.

Eruo, rui, rutum, 3. wykopać, wygrzebać, wydobyć, aurum terra; mortuum; inde posterius erutus; demersa in coenum; segetem ab radicibus imis; wyłupić, alicui oculos; poet. eruitur oculos;—przenoś. wykryć, aliquem ex latebris; uwolnić, oswobodzić, wybawić, aliquem difficultate numaria; wydobyć, memoriam alicujus rei ex annalium vetustate; hoc mihi erui non potest (nie dam sobie tego odebrać); 2) wzruszać, przewracać, aqua remis eruta; stąd: wywrócić, zburzyć, zniszczyć, urbem; Trojanas ut opes et lamentabile regnum eruerint Danai; wypłoszyć, wystraszyć, aliquem.

Eruptio, ōnis, ż. wycieczka, eruptionem facere in provinciam.

Ervum, i, n. wyka.

Erycinus, Erycus, patrz Eryx.

Erymanthos, i, m. góra w Arkadyi; stąd: a) Erymanthis, ĭdis, ż. Erymantska, należąca do Arkadyi; b) Erymanthius, Erymantski, aper (którego Herkules zabił); 2) rzeka na granicy Elidy.

Erysichthon, ōnis, m. syn Tryopasa króla Tessalii.

Erythea, ae, ż. wyspa na odnodze Gadytańskiéj; stąd: Erytheis, ĭdis, ż. Erytejska, z Erytei, praeda (trzoda, którą Herkules królowi Geryonowi zabrał).

Erythinus, i, m. ryba morska, barwena.

Erythrae, arum, ż. miasto: 1) w Etolii, 2) w Jonii, 3) w Beocyi; stąd Erythraeus, a, um, Erytrejski, terra lub samo Erythraea, ae, ż. okolica miasta Er., i Erythraei, orum, m. Erytrejczycy.

Erythraeum mare, morze Czerwone.

Eryx, ўcis, m góra i miasto w Sycylii, mons Erycus, stąd Erycinus; a, um, Erycyński, Venus Erycina albo samo Erycina, ae, ż. Wenera, która sławną świątynię w tém mieście miała.

Esca, ae, ż. pokarm, żywność, strawa; — przenoś. ponęta, podnieta, malorum.

Escendo, scendi, scensum, 3. wstępować na co, in rostra, in malum (maszt), in concionem; wysiąść z okrętu, wylądować, Pergamum; Delphos cum escendissent.

Escit, przestarz.: = erit; escunt = erunt.

Esculentus, a, um, zdatny do jedzenia; rzeczow. esculenta, orum, n. strawa, jadło, pokarm.

Esquil-, patrz Exquil-.

Essedarius, ii, m. walczący z wozu.

Essedum, i, n. wóz wojenny, o dwóch kołach u Gallów i Brytanów; u Rzymian do podróży używany.

Esubii, albo Esuvii, orum, m. lud w Gallii lugduńskiej.

Esūries, ei, *ż.* łaknienie, zgłodniałość, głód.

Esūrio, īre, łaknąc, chcieć jeść, być głodnym; — przenoś. pragnąc czego usilnie, żądać; 2) głód cierpieć.

Et, *spój. a)* łączy wyobrażenia współrzędne, bez przyznania żadnemu z nich większéj ważności: Rheae Silviae filius et Martis; militem vitiosum et ignavum; ad deos transisse creditus est et consecratus; male et injuste; ferus et incivilis ingenii; interfectus est et cum eo mater; hos remisit et cum his Gongylum; przy wyliczaniu kilku wyobrażeń kładzie się et przed ostatniém: inter Picenum, Campaniam et Apuliam; albo wszystkie łączą się przez et, aurum et omnia militaria signa; mariti et patri et amicis; sceleratissimus et funestissimus et qui etiam Tiberii dedecora purgaverit; de moribus ingeniique facultatibus et si qua alia memoria digna erunt; et niger et capillo longo barbaque promissa; non- et, nec lub neque- et; et- nec, nec miror et gaudeo; neque nata est et aeterna est; *b)* et quidem, ma moc powiększenia; a do tego, a nawet, i to, a zwłaszcza, duo millia jugerum et quidem immunia; venit Octavius et quidem in villam Pompeji; czasem samo et; de uno hoste loquimur, et de eo hoste; quum in opere et arans esset inventus; multa bella et felicia; timeo Danaos et (nawet) dona ferentes; *c)* po alius, idem, par, aeque i innych wyrazach porównawczych, jak, nisi aeque amicos et nosmet ipsos diligamus; lux longe alia est solis et lychnorum.

Etenim, *spój.* bo, albowiem.

Eteocles, is i eos, *m.* syn Edypa, brat Polinicesa.

Etēsiae, arum, *ż.* wiatry peryodyczne w niektórych krajach corocznie w pewnym czasie wiejące.

Ethimantus, i, *m.* rzeka w Indyach.

Etholŏgus, i, *m.* który ruchem i głosem kogo udaje.

Etiam, *spój.* teraz także, aż dotąd, nondum i vixdum etiam, dotąd jeszcze nie, teraz zaledwie; quum iste etiam cubaret (jeszcze); neque etiam, i jeszcze nie; 2) także, nadto, jeszcze, additis etiam his, quae in principum vita egregia exstiterunt; szczegól. przy wykazaniu stopniowania: jeszcze, nawet, magis etiam quam; non solum (modo)- sed etiam, nie tylko, ale nawet; neque solum- sed etiam; neque vero tantum — sed etiam; neque vero — sed etiam, neque — sed etiam; non solum non — sed etiam i t. p. quum- tum etiam; etiam tum — quum; oppugnaturus etiam patriam; ut etiam his opprimere posset hostes; quin etiam; addam et illud etiam. Szczegól. *a)* przy odpowiedziach: tak, aut etiam aut non respondere; numquid vis? etiam; *b)* przyznając, twierdząc; tak, etiam, inquit, beatam, sed non beatissimam; 3) jeszcze raz, znowu, dic etiam clarius; etiam atque etiam, częściéj, usilniéj, z naleganiem, te vehementer etiam atque etiam rogo.

Etiamnum, albo etiamnunc, *przysł.* teraz jeszcze, dotąd jeszcze, do téj pory, non etiamnum, dotąd nie; nullus et., dotąd żaden.

Etiamsi, *spój.* chociaż, gdyby nawet, lubo.

Etiamtum, albo etiamtunc, *przysł.* jeszcze naówczas, wtedy jeszcze, kiedy jeszcze, quum etiamtunc.

Etrūria, ae, *ż.* kraina w Italii;

stąd: Etruscus, a, um, Etruski, do Etruryi należący, i Etrusci, ōrum, Etruskowie.

Etsi, *spój.* chociaż, lubo, aczkolwiek, z odpowiedniém sobie w następniku, tamen, czasem téż bez takiego następstwa; etsi quae fuit ista temeritas?

Euboea, ae, *ż.* wyspa na morzu Egiejskiém; stąd Euboicus, a, um, Eubejski; a ponieważ miasto Kumy było osadą Eubei, więc Eubejski = Kumański; urbs Euboica, miasto Kumy; carmen, wyrocznia sybilli Kumańskiéj.

Euclīdes, is, *m.* filozof z Megary, naczelnik sekty megarejskiéj; 2) matematyk w Aleksandryi.

Euergĕtae, ārum, *m.* dobroczyńcy.

Eumĕnia, ae, *ż.* miasto we Frygii.

Eumenis, ĭdis, *ż.* zwykle w licz. mn. życzliwe, nazwisko furyj.

Eumolpus, i, *m.* syn Neptuna, wojownik i kapłan Cerery, zaprowadził w Atenach tajemnice Eleuzyńskie; stąd Eumolpidae, arum, *m.* znakomita familia w Atenach, kapłani, przełożeni nad tajemnicami Eleuzyńskiemi.

Eunūchus, i, *m.* eunuch, rzezaniec.

Euphorbus, i, *m.* Trojańczyk, którego dusza, jak Pytagoras mniemał, przeszła w jego osobę.

Euphrātes, is, *m.* główna rzeka w Azyi zachodniéj; poet. o mieszkańcach nad Eufratem i w ogóle o ludach Azyatyckich, Caesar fulminat Euphraten bello.

Eurīpides, is, *m.* tragik grecki w Atenach; stąd Euripidēus, a, um, tyczący się Eurypidesa.

Eurīpus, i, *m.* cieśnina morska; szczegól. między Eubeą i Beocyą; 2) kanał, przekop, rów.

Eurōpa, ae, *ż.* i -e, ēs, *ż.* córka Agenora, króla Fenicyi, matka Minosa; stąd: Europaeus, a, um, od Europy córki Ag. pochodzący; 2) część kuli ziemskiéj; stąd: Europaeus, a, um, Europejski.

Eurōtas, ae, *m.* rzeka w Lakonii.

Eurōus, a, um, wschodni.

Eurus, i, *m.* wiatr wschodnio-południowy.

Eurydămas, antis, *m.* [szeroko władnący, przydomek Hektora

Eurydīce, es *ż.* żona Orfeusza; 2) babka Alexandra, matka Filipa, wdowa po królu Amyntasie drugim.

Eurymĭdes, ae, *m.* syn Euryma =Telemus.

Eurynŏme, es, *ż.* córka Oceana i Tetydy, matka Leukotoi.

Eurypўlus, i, *m.* syn Herkulesa, król na wyspie Kos; 2) syn Euemona, jeden z dowódzców w wojnie Trojańskiéj.

Eurystheus, ei, *m.* syn Stenela, króla Mycen.

Eurўtus, i, *m.* król Echalii (Oechalia), brat Joli i Dryopy; stąd Euryt s, ĭdis, *ż.* córka Euryta = Jole. 1

Euterpe, ēs, *ż.* rozweselająca, muza nad muzyką przełożona.

Euxīnus, a, um, gościnny, Pontus Euxinus albo samo Euxinus, morze Czarne.

Evadne, ēs, *ż.* żona Kapaneusa, jednego z wodzów w wojnie Tebańskiéj.

Evādo, vasi, vasum, 3. *a*) wyjść, wychodzić, wydobyć się, ex corpore; retro ex insidiis; balneis; oppido; — przenoś. wyjść na co, stać się czém, wykształcić się, evaserat perfectus orator; juvenis evasit verae indolis; *b*) wyjść dokąd, dostać się, in diversum; in terram lub in ripam (wylądować); in mare, wpadać (o rzece); inter virgulta; ante oculos; — przenoś.

mieć jaki skutek, wychodzić na co, quum, quorsum evaderent (haec), timeret; pestilentia in longos morbos; c) wstąpić na wysokość, wleźć, wdrapać się, ex sedibus in haec loca; in muros; in turres; in verticem collis; in arcem; in jugum i t. p.; ad fastigia: super capita hostium; często samo evad.; także z 4 przyp.: ardua; gradus altos; przebrnąc, przeprawić się, dostać się, evadit ripam irremeabilis undae; media castra; d) ujść, uciec, wymknąć się, uchronić się, qui cum multis militibus evasit; (e) periculo, e morbo, wzmagać się, przychodzić do zdrowia; ab (improbis) judicibus; pugnae; in ultimam aciem; inter stationes; ad aliquem; także z 4 prz. flammam; periculum, necem.

Evagino, **āre**, dobywać z pochwy, gladium.

Evāgor, 1. biegać tu i owdzie, bujać, wałęsać się; — przenoś. *a*) o namiętnościach: występować z granic, appetitus evagantur; *b*) o słabościach: szerzyć się, upowszechniać się, evagata est vis morbi; 2) zbaczać, odstępować, ordinem.

Evalesco, valui, 3. stać się silnym, siły nabierać; z tryb. bez. módz, być w stanie, pervincere, medicari.

Evan, *m*. przezwisko Bachusa (od radosnego krzyku Bachantek); stąd evans, tis, wołająca, evan, wydająca radosne okrzyki, evantes orgia circumducebat Phrygias, wśród okrzyków obchodziła święto Bachusa.

Evander, dri, i -drus, dri, *m*. syn Hermesa i Nikostraty, zwanéj także Karmenta, założyciel miasta na górze Palatyńskiéj; stąd: Evandrius, a, um, do Evandra należący.

Evanesco, vanui, 3. niknąć, ex oculis; cornua lunae; ulotnić się. wyparować, wywietrzéć, vinum;— przenoś. znikać, ginąć, tracić moc, rumor, spes, memoria.

Evanĭdus, a, um, niknący.

Evasto, 1. pustoszyć agrum, templum.

Evĕho, vexi, vectum, 3. wywozić, wyprowadzać, merces; aquas; aliquid plostris ex fanis; na str. bier. wyjechać, wypłynąć, evectus equo extra aciem; także z 4 przyp. amnis evectus os;—przenoś. a Piraeo eloquentia evecta est; 2) wyprowadzić dokąd, zanieść, dostawić; evehi, pojechać, popłynąć, przepłynąć, ubi tranquillitas maris classes in altum evexisset; ad regem evecti sunt; in hostem; in ancoras (naprzeciw, w przeciwnym kierunku); ad mare (o rzece); także: insulam evecti;—przenoś. unosić, vana spe evectus; inconsultius vehi (w mowie); 3) podnosić, podwozić do góry, in collem evehi, wjechać na górę;—przenoś. wznosić, wynosić, aliquem usque in tertium consulatum; aliquem ad deos lub ad aethera lub ad coelum; urbem ad tantum fastigium; quos tantis evexit honoribus.

Evello, velli (vulsi); vulsum, 3. wyrywać, wydzierać, hastam ex corpore; sagittam, ferrum; capillos; linguam alicui; — przenoś. wybić z głowy, evellere ex animo opinionem insitam; alicui ex animo scrupulum; wygładzić, zatrzéć. zniszczyć, consules non solum ex memoria, sed etiam ex fastis.

Eveninus, a, um, patrz Evenus.

Evĕnio, vēni, ventum, 4. wychodzić, wynurzać się, pulchrior evenit (mari); dostać się komu, provincia evenit Manlio; alicui bellum Gallicum evenerat; — przenoś. nastąpić, spotkać kogo, zda-

rzyć się, trafić się, pax evenit; si quid secundi evenisset; quidquid praeter spem eveniat; evenit, ut-; wyjść na co, mieć jaki skutek, bene, feliciter; ex sententia, in caput nostrum.

Eventum, **i**, *n*. wypadek, skutek, następstwo, zdarzenie.

Eventus, us, *m*. wypadek, skutek, koniec, orationis, rei eventum experiri; pugnae; ad eventum festinat; dies hunc habuit eventum; zdarzenie, los, ad omnem eventum paratum esse; quemvis eventum fortiter ferre.

Evēnus, i, *m*. rzeka w Etolii przy Kalidonie; stąd: Eveninus, a, um, Eweniński, z ponad Eweninu

Everbĕro, 1. uderzać, bić o co, rozbić, mare remis; fluctus; clipeum alis; hastis os oculosque ejus.

Evergo, **ĕre**, wylewać.

Everricŭlum, i, *n*. włok, niewód, sieć do łowienia ryb. Cyceron używa tego wyrazu przenośnie mówiąc o Werresie; quod unquam hujusmodi everriculum in illa provincia fuit? czy kiedy miała prowincya podobnego łupieżcę?

Everro, verri, versum, 3. wymiatać; — przenoś. rabować, provinciam.

Eversio, **ōnis**, *ż*. wywrócenie, obalenie, columnae; — przenoś. zburzenie, zniszczenie, reipublicae, vitae, rei familiaris.

Eversor, **ōris**, *m*. burzyciel, niszczyciel.

Everto, verti, versum, 3. przewracać co z gruntu, aequora ventis; aquas, u poet.; wywracać, obalać, arborem, murum, aedificia, navem, currum; w ogóle: niszczyć, burzyć, urbem, castellum, arcem; — przenoś. zniszczyć, zniweczyć, obalić, legem, philosophiam, spem, civitates, opes, testamenta; virtutem: gentes, Africam funditus; także: aliquem (pozbawić znacz. polit.); 2) wyrzucić, wypędzić, aliquem agro; totos in apertum aequor;—przenoś. przyprawić o stratę, aliquem bonis. fortunis patriis.

Evestigātus, a, um, wyśledzony, docieczony.

Evias, **ădis**, *ż*. bachantka.

Evidens, **tis**, oczywisty, jawny, widoczny.

Evidenter, *przysł*. oczywiście, widocznie, jawnie, wyraźnie.

Evidentia, ae, *ż*. oczywistość, jasność, wyrazistość.

Evigilo, 1. obudzić się, nie spać, czuwać, in quo evigilarunt curae meae: 2) w znacz. przech. czuwając noc przepędzić, noctem; w nocy wypracować, libros; rozmyślać nad czém, consilia.

Evincio, vinxi, vinctum, 4. obwiązać, okryć, suras cothurno, tempora ramis.

Evinco, vici, victum, 3. zwyciężyć, zupełnie pokonać; z wysileniem co przebyć, aequora; przedrzéć się, przerwać tamy i groble, oppositas gurgite moles (o rzece); przewyższać w liczbie, platanus caelebs evincet ulmos; — przenoś. z nast. ut i tr. łącz. dopiąć czego, dokazać, do tego rzecz doprowadzić, iż-, eviceruntque rogando, ut literae sibi darentur; z 4 prz. i tr. bez. przekonać, wykazać, dowieść, udowodnić; 2) nakłonić, wzruszyć, wymódz, zmiękczyć, ująć czém, lacrimis, precibus, dolore, donis; ad miserationem.

Eviscĕro, 1. wyjąć wnętrzności; rozszarpać. [uniknąć.

Evitābĭlis, e, uchronny, dający się

Evito, 1. uchronić się, uniknąć, ujść czego, suspiciones.

Evito, 1. (od vita) zabić, pozbawić życia; wyraz przestarz. poet.

Evius, albo -os, ii, *m*. przezwisko Bachusa, porów. Evan.

Evocātio, ōnis, *ż*. wyzywanie, wywabienie, wywołanie.

Evocātor, ōris, *m*. poduszczyciel.

Evŏco, 1. powoływać, wywoływać, wzywać do siebie, aliquem e curia; animas Orco; mercatores undique ad se; aliquem literis. Stąd w szczegól. *a)* wyzywać do walki, aliquem ad pugnam; *b)* o wodzach: ev. deos, bogów z oblężonego miasta wywoływać, przyrzekając im gdzieindziéj wystawić świątynię; *c)* o zwierzchności: powoływać, wzywać do siebie, kazać się stawić, aliquem ad se; aliquem ex loco; in solum; także samo ev.; *d)* żołnierzy powoływać; stąd evocati, wysłużeni żołnierze na nowo wezwani do służby, weterani; 2) —przenoś. wabić, wzbudzać, pociągać, nęcić, wywołać, reges per blanditias ad se; tacitas cogitationes in medium; misericordia nullius oratione evocata.

Evoe, wykrzyk radosny Bachantek.

Evŏlo, 1. wylecićć, ex quercu; wybiedz, wypaść; ex omnibus partibus silvae; 2) odlecićć, śpiesznie się oddalić, e conspectu; — przenoś. ujść, uniknąć, wymknąć się, ex severitate alicujus; e poena; poenam vix evolabit; ex corporis vinculis, tanquam ex carcere; ita evolavit oratio; 3) ulecićć w górę; — przenoś. wznieść się na wyższy stopień; consultum non est, ut ille altius evolet.

Evolūtio, ōnis, *ż*. wartowanie, czytanie, poetarum, librorum.

Evolvo, volvi, volūtum, 3. wytaczać, wydobywać, wyprowadzac, ex aequore Titan rotantes evolvit equos; fumus specu evolutus; — przenoś. odkryć, odsłonić, rzetelnie przedstawić, evolutus tegumentis dissimulationis; pozbawić, ogołocić, aliquem ex aliqua re; wytoczyć, wylać, se extra munimenta (o rzece), wpaść, se in mare; zwalić, stoczyć, ex alto fluctus in litus; 2) usunąć, montes; odprząść, skończyć przędzę, nić życia skończyć (o Parkach), fusos; 2) rozwinąć, rozwikłać, anguis repente evoluta; vestem, volumen epistolarum; czytać, librum; fastos; rozwikłać, t. j. *a)* uporządkować, quae postquam evolvit; *b)* wyjaśnić, naturam rerum, notionem.

Evŏmo, vomui, vomĭtum, 3. wyrzucać; wydawać z siebie, conchas, arenam (o morzu); —przenoś. urbs pestem evomuit, miasto wyrzuciło z siebie szkodliwego człowieka; in aliquem orationem ex ore impurissimo ev.; virus acerbitatis apud aliquem, wyzionąć jad gniewu swego.

Evulgo, 1. rozgłaszać, obwieszczać, rumorem.

Evulsio, ōnis, *ż*. wydzieranie, wyrywanie.

Evulsus, patrz Evello.

Ex lub e, *przyim*. rządzi 6 prz. i oznacza w ogóle oddalenie lub wyłączenie: A) mianowicie: I) na pyt. z czego? skąd? z, ex aliquo loco evocare, educere, emergere, migrare, proficisci, venire, copias educere i adducere, excedere, decedere, exire, egredi, redire, reverti, expellere, ejicere, fugere, fugare i t. p.; ze wskazaniem celu poruszenia: Romam advolavit e Lucania; ex aliquo loco in aliquem locum fugere, venire, redire, migrare i t. p. lub ad aliquem locum navigare, pervenire i t. p. neque se movit quo-

quam ex urbe; stąd: ex persona alicujus (o roli aktora). Stąd przy wyrazach oznaczających przedmioty: *a)* z których się co wyrabia: z, statua ex aere facta; ut muri ex sacellis sepulcrisque constarent; his ex manubiis arx Athenarum est ornata; pocula ex auro; vas ex una gemma; Ennius in sepulcro constitutus e marmore; *b)* z których się czerpie jaki nakład: z, quod ex praeda tripodem aureum Delphis posuisset; ex sua re familiari reficere muros; ex fisco solvi; largiri ex alieno; *c)* przy przedmiotach, z których się część jaka bierze: z, z pomiędzy, między, ex Pompeji filiis major occisus est, minor fugit; nobilissimus ex senatu; quidam ex Gallis; neque cujusquam ex sua stirpe funus vidit; unus ex iis; duodecim adolescentuli ex his, qui-; ex his Antigonus occisus est; qui superfuerunt ex partibus Bruti; heredem fecit ex dodrante; magna ex parte, w znacznéj części; ex maxima parte, po największéj części; ex medietate, z połowy. — Przenoś. *a)* przy wykazaniu rodu: z, ex qua sex liberos habuit; ex qua duos filios generavit; Numae ex filia nepos; qui ex familia Fabia erant; ex obscuriore matrimonio; przy wyrazach: genitus, natus, oriundus i t. p.; także o pochodzeniu wyrazów: od, urbem ex suo nomine Romam vocavit; *b)* oznacza powód, zasadę, przyczynę: laborare ex oculis, cierpiéć na oczy; ex pedibus; perire ex vulneribus, z powodu ran, i t. p.; vultum nec ex gaudio, nec ex moerore mutare; ex quo (skąd, z którego powodu) cognomine bonus est appellatus; damnatus est ex Sardinia; ex temporis brevitate: ex èa causa; ex eadem causa; ex ea re; qua ex re i t. p.; ex eo quod lub quia-; ex quo factum est, accidit; II) oddalenie w kierunku: *a)* ku dołowi, z, ex equo delabi, desilire; ex montibus decurrere; stąd ex equo colloqui; *b)* do góry, collis ex planicie editus; III) ze słowami znaczacemi odbieranie, pytanie, badanie, słyszenie, powzięcie wiadomości, mianowicie: capere, sumere, percipere, accipere, haurire, petere, auferre, tollere, colligere, deligere, eximere, comperire, certiorem facere, intelligere, cognoscere, discere, percontari, scitari i t. p.; z oznaczeniem celu: e servitute in libertatem vindicare. Stąd przenoś. z wyrazami, które zasadę działalności oznaczają: podług, według, stosownie do, ex aliqua re judicare, aestimare, pendere, consulere i t. p.; ex voluntate, ex arbitrio; ex sententia, ex more alicujus, ex conditione pacis, ex senatus consulto, ex foedere, ex lege, ex jure, ex bono, ex aequo i t. p.; ex animo, z serca; ex sententia, podług życzenia; ex mea, tua re, dla mego, twego dobra. B) w odniesieniu do czasu: *a)* z, ceteri ex veteribus bellis agro multati; *b)* od, ex eo tempore; ex illo die, quo-; ex adolescentia tua; ex eo (tempore); ex quo, odkąd; stąd hunc judicem ex Cal. Januariis habebimus; *c)* po, bezpośrednio po, zaraz po, ex itinere; ex fuga; Cotta ex consulatu profectus est in Galliam; aliud ex alio, jedno po drugiém; diem ex die exspectare; dzień po dniu; ex oratore arator factus; pierwéj był mówcą, potém został rolnikiem; ex Caesare fecit Augustum; missus est Pub. Servilius ex consu-

le. 6) tłomaczy się także przysłówkowo, wspólnie z wyrazem rządzonym: ex facili, łatwo, ex industria, umyślnie; e vestigio, natychmiast; ex tempore, nagle, natychmiast.

Exacerbo, 1. rozdrażnić, rozjątrzyć, hostes contumeliis.

Exactio, ōnis, *ż.* wygnanie, wydalanie, wywołanie z kraju; 2) wybieranie podatków, pobór, pecuniarum, nominum.

Exactor, ōris, *m.* ten, który wygania; 2) poborca; 3) przestrzegacz, dozorca.

Exactus, a, um, dokładny, ścisły, numerus, fides; z przyp. 2. exactior artis.

Exacuo, acui, acūtum, 3. ostrzyć, zaostrzać, mucronem; — przenoś. dentes, palatum; oculorum, ingenii aciem; pobudzać, zachęcać, aliquem ad lub in aliquid; ira exacui, jątrzyć się na kogo, gniewać się bardzo.

Exadversum, i -versus, *przyim.* rz. prz. 4. naprzeciwko (o miejscu), exad. Athenas classem constituere; przeciw, mówiąc o nieprzyjaznem usposobieniu względem kogo; exadversus Thrasybulum fortissime pugnabat.

Exaedificātio, ōnis, *ż.* wybudowanie; — przenoś. wypracowanie, historiae.

Exaedifico, 1. wybudować, wystawić co, oppidum; — przenoś. wykończyć, dokonać, opus.

Exaequātio, ōnis, *ż.* równanie.

Exaequo, 1. równać, tumulos tumulis; — przenoś. wyrównać, se eum aliquo lub alicui; równać się, exaequari dignitate cum aliquo; stać się równym; facta dictis sunt exaequanda, czyny ze słowami zgadzać się powinny.

Exaestuo, 1. wrzéć, burzyć się, wybuchnąć, wznosić się z siłą, mare; ima unda vorticibus; — przenoś. mens exaestuat ira.

Exaggerātio, ōnis, *ż.* wyniosłość, animi.

Exaggĕro, 1. usypać, wznieść, stąd — przenoś. wynosić, wychwalać, virtutem; zwiększać, pomnażać, rem familiarem, opes.

Exagitātŏr, ōris, *m.* przyganiacz.

Exagĭto, 1. wypędzać, ścigać; — przenoś. *a)* prześladować, niepokoić; dręczyć, najgrawać się, wyszydzać, fraudes; conscius animus exagitabat; *b)* wzruszać, podburzać, zrobić zamieszanie, rozruch, wzbudzać namiętności; vim hominum; furores corde; ingens cupido exagitabat.

Exalbesco, albui, 3. zbladnąć.

Exāmen, ĭnis, *n.* (od exigo); 1) rój, apum; mnóstwo, gromada ludzi, juvenum, servorum, ditis domus examen = servi; 2) skazówka u szali; — przenoś. badanie, roztrząsanie, legum.

Examĭno, 1. ważyć; — przenoś. śledzić, badać, roztrząsać, rozważać, male examinat omnis corruptus judex.

Examplexor, ări, uściskać.

Exanclo, 1. wytrzymać, wycierpiéć, labores.

Exanimatio, ōnis, *ż.* przestrach, przelęknienie, trwoga.

Exanĭmis, e, i exanimus, a, um, nieżywy, martwy, bez tchu, ledwie żywy, przestraszony, vigilare metu exanimem; exanimes trepidabant.

Exanĭmo, 1. tchu pozbawiać, oddech zatamować, wycieńczać, osłabiać, stąd zabijać; na str. bier. ducha wyzionąć; metus me exanimat, drętwieję ze strachu.

Exantlo, patrz exanclo.

Exardesco, arsi, arsum, 3. rozpa-

lać się, zapalać się; — przenoś. pałać, desiderio; Alecto exarsit in iras; wybuchnąć, bellum, seditio.

Exaresco, arui, 3. schnąć, wysychać, amnes, vestimenta, — przenoś. niszczéć, więdnąć, tracić czerstwość, moc, cum vetustate exaruit opinio, dawne mniemanie straciło swą wziętość.

Exarmo, 1. rozbrajać, właśc. i przenoś.

Exăro, 1. wyorać, oraniem wydobyć; zorać; oraniem pozyskać, frumentum; — przenoś. *a*) rylcem co na tablicy woskiem powleczonéj wyrazić; stąd pisać, hoc literarum exaravi; *b*) zorać, zmarszczyć, quum senectus exaret frontem rugis.

Exaspĕro, 1. nierówném, chropowatém co zrobić, wzburzyć, mare, fretum; — przenoś. oburzyć, rozjątrzyć, rozdrażnić, animos.

Exauctōro, 1. uwalniać od obowiązku, od służby, zwłaszcza żołnierzy; se, służbę opuścić, uwolnić się.

Exaudio, 2. usłyszéć, ze słyszenia o czém się dowiedziéć; 2) wysłuchać prośby, życzenia, dać posłuchanie, preces; rogantem.

Exaugurātio, ōnis, *ż*. sprofanowanie, zbezczeszczenie.

Exaugūro, 1. miejsce święte czci pozbawić, sprofanować.

Excaeco, 1. oślepić, zaślepić; przenoś. zatamować, flumina.

Excalceo, 1. zzuwać, zdjąć obuwie, pedes; excalceari, rozzuć się.

Excandescentia, ae, *ż*. gniewliwość, porywczość.

Excandesco, candui, 3. rozpalać się, — przenoś. zapalać się, ira.

Excanto, 1. zaklinać, oczarować, za pomocą czarów wywabić.

Excarnifico, 1. męczyć kogo, o śmierć przyprawiać.

Excavo, 1. wydrążać, wyżłobiać, wydłubywać.

Excedo, cessi, cessum, 3. wychodzić skąd, oddalać się; z przyim. ex i przyp. 6. albo samym prz. 6; — przenoś. e pueris (wyjść z wieku dziecinnego); e vita lub vita (umrzéć); reverentia animis excedit; 2) wyjść dokąd, wydalić się, przenieść się, agro hostium in Boeotiam; — przenoś. ad deos; in annum (przypadać); wyjść na co, przemienić się w co, in magnum certamen. Stąd: przedrzéć się, usque Aegyptum; in Pontum; występować, wystawać, ut nulla pars excederet ultra; in altius terrae fastigium excedit; in altitudinem; odejść, oddalić się, odstąpić; — przenoś. a pristina consuetudine; szczegól. w mowie: odstąpić od przedmiotu; II) w znacz. przech. miejsce jakie opuścić, opróżnić, curiam, urbem; przejść co, przechodzić, przekroczyć, przestąpić, fastigium crepidinis; formam humanae magnitudinis; tempus finitum; summam octoginta milium: fastigium humanum, fidem.

Excellens, tis, wzniosły, wysoki, znakomity, odznaczający się.

Excellenter, *przysł*. znakomicie, wybornie.

Excellentia, ae, znakomitość, wyższość, animi; propter excellentiam, w zaszczytnym sposobie.

Excello, cellui, 3. celować, górować, odznaczać się, inter omnes; aliis; in aliqua re; dignitate, ingenio scientiaque.

Excelse, *przysł*. wysoko, wzniośle, excelsius dicere et sentire.

Excelsĭtas, ātis, *ż*. wysokość, wzniosłość, wspaniałość.

Excelsus, a, um, wysoki, wyniosły, mons, porticus, signum; *rzecz* ab excelso, z wysokiego miejsca:

in excelso collocare, w wysokim punkcie; — przenoś. wzniosły pod względem znaczenia, godności, sposobu myślenia i stylu, animus, orator; *rzeczow.* in excelso vitam agunt, na wysokiém stanowisku; alta et excelsa, wysokie godności i zaszczyty.

Exceptio, ōnis, *ż.* wyjęcie, ograniczenie, wyjątek; 2) sądowne wniesienie przeciwko czemu.

Excepto, are, wybierać, brać skąd, mullos de piscina; 2) brać w siebie, chwytać, auras; 3) brać na siebie, na plecy, singulos exceptans in murum extulit.

Excerno, crēvi, crētum, 3. odłączać, oddzielać, captivorum numero.

Excerpo, cerpsi, cerptum, 3. wybierać z czego, wyłączać, semina pomis; — przenoś. *a*) ex malis, si quid inesset boni; robić wyjątki, wyciągi z pisma, aliquid; *b*) opuszczać, wykreślać, de numero; me illorum numero excerpam.

Excessus, us, *m.* wyjście; — przenoś. e vita, lub vitā, lub vitae, lub samo exc. rozstanie się z tym światem, śmierć; 2) oddalenie się, odstąpienie od czego, zboczenie, a pudore.

Excētra, ae, *ż.* wąż, żmija, — przenoś. niewiasta zła, jędza, wyraz obelżywy.

Excidium, ii, *n.* zburzenie, obalenie, urbis.

Excido, cidi, 3. wypadać, wypaść, ut cujusque sors exciderat; puppi; de manibus; wypaść, zginąć, literas excidisse in via; — przenoś. *a*) ujść, uciec, umknąć, wymknąć się, vinclis; libertas in vitium excidit, wyrodziła się, stała się szkodliwą; verbum ex ore alicujus excidit; vox alicui excidit; libellus, oratio excidit; *b*) ginąć, niknąć, iść w zapomnienie; pacis mentio exciderat ex omnium animis; nomen tuum mihi excidit; poet. excidit optarem, wyszło mi z pamięci, zapomniałem życzyć; 2) stracić co, zgubić, być czego pozbawionym, być w czém nieszczęśliwym, magnis excidit ausis.

Excīdo, cidi, cisum, 3. wycinać, wyrąbywać, lapides e terra (łamać); columnas rupibus; arbores; linguam, uciąć, urznąć; także. saxum, latus Euboicae rupis excisum in antrum (wydrążać); vias inter montes; burzyć, obalać, portas, urbem, domos; Fidenae captae et excisae; exercitum; — przenoś. zniszczyć, wytępić, wygładzić, zatrzéć, tempus ex animo; vitium irae.

Excieo, cīvi, cĭtum, 2. i excīo, civi, citum, 4. wyruszyć kogo, wypłoszyć, wystraszyć, suem latebris; wywabić, spowodować albo pobudzić do wyjścia, wywołać, kazać wyjść, z przyp. 6 miejsca na pyt. skąd, albo z przyim. a lub ex, i przyp. 6 albo samo exc.; aliquem Romam; huc Magonem fratrem; Antiochum in Graeciam; excitus literis. Stąd w szczegól. *a*) exc. somnó, albo samo exc. (obudzić); pobudzić, aliquem ad dimicandum (do walki); aliquem aliqua re (przez co); excivit ea caedes Bructeros; *b*) poruszać, wstrząsać, quam molem (bałwany, burzę) subito excierit; pulsuque pedum tremit excita tellus; *c*) — przenoś. sprawić, zrządzić, wzbudzić, tumultum; timorem; poenitentiam.

Excipio, cēpi, ceptum, 3. zbierać, chwytać, przyjmować, sanguinem paterā, spiritum alicujus ore suo; — przenoś. słuchać chę-

tnie lub niechętnie, przyjąć co dobrze lub źle; tłómaczyć co sobie, assensu populi excepta vox consulis; podźwignąć, podtrzymywać, labentem, moribundum; chwytać, łapać, łowić, servos in pabulatione; aprum; caprum excipere insidiis. II) wyjąć, wyłączyć z czego z przyim. ex lub de i prz. 6; także: aliquem servitute (uwolnić); — przenoś. wyjąć, wyjątek zrobić, aliquem lub aliquid; ze spój. quominus lub ne i tr. łącz.; excepto, quod-, wyjąwszy, że-; ograniczenie albo warunek położyć, zastrzedz, z nastę. spój. ut lub ne i tr. łącz. III) wspierać, podeprzéć, corpus clipeo; corpus poplitibus exceptum; se (in) pedibus (utrzymać się na nogach); adminiculo corporis sui aliquem excipere (podeprzéć). Stąd: *a)* przyjąć kogo życzliwie, terra patria excipit aliquem; clamore, plansu aliquem; hospitio; benigno vultu; w znaczeniu przeciwném najczęściéj poet. targnąć się, rzucić się na kogo, ubić, aliquem in latus; aves; *b)* leżéć, być położoném w pewnéj stronie, porticus excipit Arcton (na północ); pod względem następstwa czasu: daléj prowadzić, ciągnąć, proelium dubium; zachować, zatrzymać, memoriam viri excipient omnes anni sequentes; albo następować, aestas hiemem excepit; turbulentior inde annus excepit; mówić następnie, hunc excipit Labienus; nastawać, czekać, bellum, casus me excipit; usłyszéć, dowiedziéć się, podsłuchiwać, verba, sermonem. IV) otrzymać, dostać, odbierać, narazić się na co, znosić, vulnera, tela; impetum hostium; dolores, pericula; invidiam; has partes; laudem ex aliqua re.

Excīsio, ōnis, *ż.* zburzenie, zniszczenie.

Excitātus, a, um, mocny, silny, sonus, clamor.

Excĭto, 1. ruszyć kogo z miejsca, kazać wystąpić, wypędzić, aliquem de spectaculis; wypłoszyć, feras, leporem; wywoływać, wyzywać, wskrzeszać, aliquem a mortuis lub ab inferis; testes ab inferis; śpiącego obudzić, (e) somno; zemdlałego orzeźwić; czuwającego: ożywić, pobudzić, wzruszyć, do działania zachęcić, dodać serca, aliquem; afflictos; często z przyim. in lub ad i przyp. 4. ad laborem; *a)* o przedmiotach nieżywotnych, mianowicie o budowlach: wznosić, turrem, sepulcrum, na str. biernéj wznosić się; o ogniu: wzniecić, ignem, incendium; — przenoś. excitata fortuna, wzrastające szczęście; szczegól. o namiętnościach i t. p.: podniecać, pobudzać, wzbudzać, podżegać, hominum studia, iras, motum in animis, spem, desiderium alicujus; odnowić, wznowić, odświeżyć, alicui memoriam caram.

Exclamātio, ōnis, *ż.* wykrzyknienie, wykrzyk.

Exclāmo, 1. wołać, głos podnosić, wykrzykiwać; z nast. spój. ut i tr. łącz. gdy znaczy rozkaz albo żądanie; z przyp. 4. wymienić głośno, wołać po imieniu, Ciceronem exclamavit.

Exclūdo, clusi, clusum, 3. wykluwać, wylęgać, pullos ex ovis; 2) wypychać, wyłączać, oddalać, usuwać, aliquem; aliquem a portu; aliquem ab hereditate; aliquem moenibus; nie dopuścić, zamknąć komu drogę, aliquem a re frumentaria; ab acie; aliquem reditu; aliquem Capuā; hostem ora maritima; temporibus excludi

(doznawać przeszkody z powodu okoliczności czasowych); oddzielać, przedzielać, locum.

Excogitatio, ōnis, *ż*. wymyślenie.

Excogĭto, 1. wymyślić, aliquid; aliquid ad ornatum portarum; excogitatam est a quibusdam; 2) zgłębiać, wyrozumiewać, przenikać, quae tua ratio sit, excogitare non possum.

Excŏlo, colui, cultum, 3. uprawiać, starannie obrabiać; — przenoś. *a*) nauczać, kształcić, animos doctrina; se philosophia; *b*) przyozdabiać, vitam, urbem; powiększać, gloriam; poet. czcić, wielbić, pietas excolit deos.

Excŏquo, coxi, coctum, 3. wywarzać, wygotować, topieniem czyścić, vitium metallis.

Excors, cordis, bezrozumny, głupi.

Excrēmentum, i, *n*. odchód, gnój.

Excresco, crevi, 3. wyrastać; — przenoś. górę brać. wznosić się, wzmagać się.

Excrŭcio, 1. męczyć, mordować; — przenoś. dręczyć, martwić, trapić.

Excŭbiae, ārum, *ż*. straż, czuwanie, excubias agere.

Excubĭtor, ōris, *m*. żołnierz na warcie stojący.

Excubĭtus, us, *m*. straż.

Excŭbo, cubui, cubĭtum, āre, 1) za domem nocować; 2) straż utrzymać; — przenoś. czuwać, być troskliwym o kogo lub o co, consilio, labore excubabo pro vobis; sapiens animo excubat.

Excŭdo, cudi, cusum, 3. wykrzesać, scintillam silici; 2) wykuć, excudent alii mollius spirantia aera; — przenoś. o robocie pszczół: arte excudunt ceras; także o piśmie: excudere opus.

Exculco, 1. depcząc wybijać, wydeptać.

Excurro cucurri lub curri, cursum, 3. wybiegać, mianowicie w znacz. wojen.: robić wycieczki, ex Africa, omnibus portis; — przenoś. o źródle: wypływać, ex summo montis cacumine; 2) wpadać, w znacz. wojen. najeżdżać in fines Romanos; — przenoś. o miejscowości: wystawać, wysuwać się, występować, sterczeć, rozciągać się, Sicania excurrit in aequor tribus linguis; peninsula ab intimo sinu exc.; usque ad mare; wykazać się, odznaczać się, campus in quo excurrere virtus possit; rozwodzić się w mowie, no longius excurrat oratio; 3) wyboczyć z drogi, dojechać dokąd, dobiedz, in Pompejanum; — przenoś. o mowie i mówcy: odstępować od przedmiotu.

Excursio, ōnis, *ż*. wybieganie, mianow. w znacz. woj. *a*) wycieczka; *b*) napad, najazd, — przenoś. gwałtowne wystąpienie w mowie, orationis.

Excursor, ōris, *m*. najezdny żołnierz, który napada, robi wycieczki.

Excursus, us, *m*. wybieganie napad, wycieczka; 2) wypływanie, navigiorum; 3) wylatywanie, apum.

Excusābilis, e, przebaczenia godny.

Excusāte, *przysł*. z wymówką, z uniewinnieniem się.

Excusātio, ōnis, *ż*. uniewinnienie się, z.przyp. 2. *a*) osoby, która się uniewinnia, Pompeji; *b*) i rzeczy, z której się usprawiedliwia, peccati.

Excūso, 1. uniewinniać, usprawiedliwiać, se apud aliquem lub se alicui; se de aliqua re; aliquid. aliquid alicui (przed kim); 2) przytaczać co na usprawiedliwienie, czém się uniewinniać, inopiam et calamitatem suam.

Excūtio, cussi, cussum, 3. wybijać, wydziorać, wyrywać, postem serâ, agnam ore lupi: — przenoś. wzbudzić, sudorem; risum; somno excuti, wybić się ze snu; *b)* otrząsać, zrzucać z siebie, upuścić, wylać i t. p. pulverem, arenam; ancoram e nave; excussi manibus radii; literas in terram; procellae excusserunt imbrem; z konia, z wozu i t. p. zrzucać, equitem, aliquem curru; aliquem e puppi; *c)* wstrząsnąć, zburzyć, zniszczyć, moenia; — przenoś. zrywać, foedus; *d)* wyciągać, rozciągać, rudentes, lacertum; *e)* wyrzucać, ciskać, miotać, strzelać, glandem, sagittam, tela, hastas i t. p.: wygnać, wypędzić, wyrugować, wydalić, aliquem patria, aliquem vallo; excutere cursu, zbić z drogi; — przenoś. wybić z głowy, opinionem, cogitationem periculi; pozbyć się, metus de corde; stąd: pozbawić, ogołocić, aliquem aliqua re; navis excussa magistro; aliquem sceptris; *f)* zatrząść, poruszać na wszystkie strony; caesariem, pennas, brachia; stąd: przetrząsać, przeglądać, non excutio te; — przenoś. badać, śledzić, roztrząsać, verbum; delata.

Exĕdo, edi, esum, 3. wyjadać, wygryzać, wydrążać; o wodzie: podmywać, molem; o czasie: niszczyć, monimenta vetustas exederat; exesis posterioribus partibus versiculorum (na grobowcu); arbor exesa (wypróchniałe); — przenoś. gryźć, dręczyć, aegritudo exest animum; animos cogitationibus; curis exesus.

Exĕdra, ae, *ż.* izba albo miejsce, gdzie były rozstawione ławki dla osób zbierających się do rozmowy; **exedrium**, ii, *n.* zdrob. od exedra.

Exemplar, āris, *n.* wypis, kopia wizerunek, amicum, qui intuetur, tanquam exemplar aliquod intuetur sui; 2) wzór, model, ad imitandum propositum exemplar.

Exemplum, i, *n.* 1) wypis, kopia, epistolae exemplum mittere; w sztuce: wizerunek, wycisk; w ogóle: sposób, kształt, uno exemplo vivere; exemplo nubis aquosae fertur; 2) przykład, formuła; pod względem sprawowania się, postępowania, zachowania się, wzór, przykład dla nauki albo przestrogi, exemplum capere, sumere, exempl. alicujus sequi; także kara, która służy za przykład, in aliquem omnia exempla cruciatusque edere; 3) to, co służy za objaśnienie, dowód, potwierdzenie: przykład, bajka, powieść, exempli causa lub gratia, in exemplum, na przykład, Aesopus nobis hoc exemplum prodidit.

Exentĕro, 1. wyjąć wnętrzności.

Exeo, īvi, (zwykle ii), ĭtum, īre, wychodzić skąd, wynieść się, wyprowadzić się, wyruszyć, wypłynąć, de triclinio; hinc ne exire posset; ex navi lub samo exire (wysiąść na ląd); ab aliquo a patria; domo alicujus, de cassibus; w kierunku dokąd: in provinciam; ad pugnam; in pascua; in maris aquas; — przenoś. exiit sors; nihil neque insolens neque gloriosum ex ore ejus exiit; ex aere alieno; także: nomen exiit; wyrastać, wznosić się w górę, exiit ad coelum arbos; ex lub de vita (umierać); ex lub de potestate (mentis), tracić przytomność; o wieści, pogłosce: rozchodzić się, fama exierat; si in turbam exisset; przypadać, w odniesieniu do czasu, in hunc mensem; uchodzić, umknąć, uciec, vivus exiit: —

przenoś. o czasie: upłynąć, przejść, kończyć się, dies indutiarum exiit; quinto anno exeunte; II) jako przech. a) przekraczać; — przenoś. modum; b) ujść, uniknąć, tela oculis vigilantibus; vim viribus.

Exerceo, ercui, ercĭtum, 2. poruszać, przewracać, undas; uprawiać, vomere colles; humum in messem; patria arva bobus suis; zatrudniać, ćwiczyć, doskonalić fizycznie i umysłowo, memoriam, ingenium; vocem et vires suas; se in laboribus; in venando; aliquem ad aliquid; także w złéj myśli: dręczyć, przykrość robić, niepokoić, prześladować, sprawiać dolegliwości; te de praedio exerceri; exercentur poenis; te exercent numinis irae; wykonywać, sprawować co, zajmować się czém, zarządzać, kierować jaką czynnością, arma; palaestras; studiosius mare quam terras; artem; medicinam; cantus; diem (dzień na pracy przepędzać); imperia; inimicitias cum aliquo (być z kim w nieprzyjaźni); victoriam foede in captis, używać w sposób okrutny prawa zwycięztwa względem jeńców: avaritiam in socios; crudelitatem in aliquo; judicium, quaestionem; vectigalia; obrabiać co, robić, wyrabiać, Cyclopes exercebant ferrum; exercet aranea telas, poet.

Exercitatio, ōnis, *ż.* ćwiczenie, wprawa, corporis; 2) wykonanie, virtutum.

Exercitātus, a, um, zatrudniony, zajęty, agris subigendis; bardzo niepokojony, Syrtes exercitatae noto; 2) wyćwiczony, wprawny, copiae exercitatiores.

Exercitium, ii, *n.* ćwiczenie.

Exercito, 1. ćwiczyć.

Exercĭtus, a, um, ćwiczony, wprawiony, biegły, exercitus militia; multa lectione.

Exercĭtus, us, *m.* wojsko; w ogóle: tłum, mnóstwo, gromada, corvorum.

Exhalātio, ōnis, *ż.* wyziew.

Exhālo, 1. wyziewać; animam lub vitam, umierać.

Exhaurio, hausi, haustum, 4. wyczerpać, wybierać, terram manibus; pecuniam ex aerario, praedam ex agris; wyrzucić, sentinam; wykopać, ligonibus humum; — przenoś. odebrać, odjąć, ująć, sibi vitam; partem ex laudibus, amorem, dolorem; poenarum exhaustum satis est (wyczerpane środki zemsty); 2) wypróżnić, fossas cloacasque; poculum; — przenoś. wyczerpać, wypróżnić, wycieńczyć, aerarium, facultates patriae; patriam exhaustam sumptibus; Atheniensibus exhaustis; viris exhaustus (pozbawiony), wyczerpać, znużyć, osłabić, corpora, vires, actionem; wytrzymać, znosić, dura et aspera belli; tantum laboris; pericula; wykonać, doprowadzić do końca, mandata, vim aeris alieni (wypłacić).

Exhērēdo, 1. wydziedziczyć.

Exhēres, herēdis, wydziedziczony, pozbawiony dziedzictwa.

Exhĭbeo, hibui, hibĭtum, 2. wydawać z siebie; sonos querulos; — przenoś. sprawić, wyrządzić, molestiam alicui; negotium alicui, narobić komu kłopotu; 2) dostawiać, dostarczać, naves quae frumenta exhibebant; wydać, alicui omnia integra; ducenta milia modiorum tritici populo donum exhibuit; ut centum leones exhibuisse tradatur; vias tutas (uczynić, żeby były bezpieczne); sprawiać, wydawać uczty, biesiady, coenam,

convivia; pokazywać, przedstawiać, wystawiać, fratres suos; se adorandum; aequalem se omnibus exhibens, se auctorem meae libertatis; se ducem Graeciae; obrócić na co, użyć, horam; ofiarować, podać na co, pignus judicii; okazać, benevolentiam, fidem alicui; naśladować, udawać, linguam paternam; 3) żywić, utrzymywać, liberos, alimentis Scythas.

Exhĭlăro, 1. rozweselać, uprzyjemniać, aliquem, servitutem.

Exhorresco, horrui, 3. drętwieć, truchléć, metu; 2) w znacz. przech. lękac się czego, neve exhorrescat vultus amicos.

Exhortātio, ōnis, *ż.* zachęcanie, upominanie.

Exhortor, 1. zachęcać, pobudzać.

Exigo, ēgi, actum, 3. wydobywać, wyciągać, ensem; pobierać, wybierać, domagać się, dopominać się czego, peditum numerum a civitatibus; obsides ab aliquo; pecunias, vectigalia, portoria; viam (żądać, aby droga była zrobiona, urządzona): omnia sarta tecta (domagać się, aby wszystkie budowle w dobrym stanie były utrzymane); — przenoś. żądać, domagać się, nalegać na co, quum hoc vehementer exigeret; hoc quoque a Romanis exigere coepeperunt; poenas de aliquo lub alicui (kogo ukarać); także: piacula ab aliquo; exigerem ex te, ut-; badać, pytać o co, facta alicujus; 2) przebić, przeszyć, illum exigit hasta, ensem per juvenem; o czasie: upłynąć, minąć, mediam dies jam exegerat horam; — przenoś. skończyć, dokonać, opus, monumentum, u poet.; exacta aetate mori; 3) wypędzić, wygnać, wydalić, reges ex civitate; post exactos reges; także poet. nie dać komu pokoju, dręczyć, kłopotać; sprzedawać, fructus; — przenoś. fabulam, wygwizdać sztukę teatralną; 4). exigere ad aliquid, wykonywać co podług rozmiarów; stosować do pewnych zasad, columnas ad perpendiculum; — przenoś. *a*) oceniać podług czego, sądzić, ad veritatem jus; ad leges; stąd: roztrząsać, rozbierać, zastanawiać się, naradzać się, tempus secum opusque; cum eo de his rebus; non satis exactum, quid agam (nie jest rzecz rozstrzygniona, nie jest pewna); *b*) urządzić podług czego, zastosować, cultu ad luxuriam exacto.

Exigue, *przysł.* szczupło, skąpo. krótko.

Exiguĭtas, ātis, *ż.* małość, mała ilość jakiéj rzeczy, copiarum; w odniesieniu do czasu: krótkość.

Exiguus, a, um, mały, szczupły, mniéj znaczny, nieokazały, niepozorny, niepokaźny, castra, pars, civitas, numerus, copiae, mus; *rzeczow.* exiguum, i, *n.* małość, mała ilość jakiéj rzeczy, aquae; o czasie: krótki; — przenoś. mały, błahy, słaby, mało znaczący, fortuna, spes, significatio voluntatis.

Exilis, e, cienki, chudy, suchy, artus; ubogi, biedny, domus, res; nieozdobny, oschły, mdły, oratio, genus scribendi, exordium orationis.

Exilĭtas, ātis, *ż.* cienkość, chudość, suchość; — przenoś. oschłość stylu, dicendi.

Exilĭter, *przysł.* cienko, słabo, verba exiliter exanimata; oschle, bez ozdoby, dicere, scribere, disputare.

Eximie, *przysł.* wybornie, przedziwnie, wyśmienicie.

Eximius, a, um, wybrany, osobliwy, uprzywilejowany, wyborowy,

tu mihi unus es eximius; 2) niepospolity, przedziwny, wyśmienity, virtus: eximius spe adolescens.

Eximo, emi, emptum, 3. wyjmować, wyłączać, aliquem de numero proscriptorum; aliquem numero beatorum; diem ex mense; aliquem ex aerariis; — przenoś. *a)* wyłączać, usunąć, benevolentiae conjunctionem ex natura rerum; curas, dubitationem; religionem; ująć, alicui onus; przepędzić, diem dicendo; *b)* uwolnić, oswobodzić, aliquem ex lub de reis; aliquem ex culpa; agrum aliquem ex obsidione; agrum de vectigalibus; aliquem crimini, servitio.

Exin, patrz exinde.

Exinānio, 4. wypróżniać, navem; wyczerpać, zniszczyć, roztrwonić, patrimonium; splondrować, agros.

Exinde, i exin, *przysł.* potém, odtąd, od tego czasu; w skutek tego, zatém.

Existimātio, ōnis, *ż.* mniemanie, sąd; existimationi satisfacere; 2) dobre imię, poważanie, wziętość, detrimentum existimationis facere; praeposuit bonam existimationem; 3) w przedmiotach pieniężnych: kredyt.

Existimo, 1. *a)* szacować, oceniać z przyp. 2. wartości: magni (wysoko), non minoris (niemniéj); hoc quale sit, facilius existimabitis, qui-; *b)* miéć za co, poczytywać, uważać za co, z podwój. przyp. 4 aliquem avarum (uważać kogo za skąpca), vitam mortem; quod me tui similem existimavisti; na str. bier. z podwój. 1 przyp. apud nos mercenarii scribae existimantur; także: ut semper optimarum partium existimaretur; *c)* sądzić, trzymać o kim lub o czém, de aliquo lub aliqua re, bene lub male de aliquo; także z nast. zdaniem zależ. albo pytaj.: vix, existimari potest, utrum avarior, an crudelior sit; *d)* mniemać, myśléć, z tr. bez. albo z 4 przyp. i tryb. bez. rei frumentariae prospiciendum existimavit; na str. bier. complures minores insulae objectae existimantur (jest mniemanie, że-); często: existimans, w tém mniemaniu, w téj myśli.

Exitiabilis, e, *ż.* zgubny, szkodliwy.

Exitiālis, e, *ż.* zgubę przynoszący, zgubny, donum Minervae.

Exitiōsus, a, um, szkodę przynoszący, zgubny.

Exitium, ii, *n.* zguba, zagłada, zniszczenie; także: środek albo przyczyna do zguby lub do upadku, adversus aliquem omnibus exitiis saevire; omnibus meis exitio fuero.

Exitus, us, *m.* wychodzenie, wyjście, miejsce do wyjścia; per corpora salutem et exitum sibi pariebant; portarum angustus exitus; — przenoś. wypadek, skutek, exitus verba sequitur; res habuit exitum; fuga exitum non habebat; los, armorum; koniec, veris, vitae; civitates hos solent exitus habere.

Exlex, legis, żadnemu prawu nie uległy.

Exodium, ii, *n.* sztuka dodatkowa treści wesołéj, którą grywano w teatrze po tragedyi.

Exolesco, exolēvi, exolētum, 3. wyrastać, dorastać; stąd: exoletus, dorosły, dojrzały; także rozpustny; 2) przestać rość; — przenoś. słabiéć, niszczéć, gasnąć, wychodzić z pamięci lub z używania, exoletum vetustate odium; dolor nondum exoleverat.

Exonĕro, 1. ulżyć ciężaru, wypróżnić, naves; prząść kądziel,

colos; o rzekach, które do morza albo do innych rzek wpadają, se exonerare: — przenoś ulżyć, uwolnić, animum sollicitudine; civitatem metu; conscientiam lub fidem suam, zaspokoić swoje sumienie przez wypełnienie obowiązku.

Exoptatus, a, um, pożądany, upragniony.

Exopto, 1. żądać czego bardzo, pragnąć mocno, życzyć, aliquid; pestem alicui; z tryb. bez.; z ut i tr. łącz.

Exorābilis, e, łatwy do uproszenia

Exordior, orsus, 4. osnować, nałożyć robotę (w tkanin); — przenoś. zacząć, rozpocząć, aliquid, albo z tryb. bez. scribere, dicere, ab ipsa re; *rzecz.* exorsa, orum, *n.* początek, wstęp mowy, non te hic per ambages et longa exorsa tenebo.

Exordium, ii, *n.* początek, osnowa w tkaniu; w ogóle: początek, zaczęcie, wstęp mowy.

Exorior, ortus, 4. wschodzić, jak słońce, gwiazdy i t. p. sol exoriens; jubare exorto; powstawać, tempestas; wschodzić jak rośliny, arbusta exorta e terra; o osobach: powstać, wystąpić, wybuchnąć, repentinus nobis Sulla exoritur; stać się, zostać, rex exortus est Lydiae; wzmagać się, orzeźwiać się, nunc paululum exorior; — przenoś. powstać, exoritur discordia inter cives; exoritur fama alicujus rei lub de aliqua re; timor ex conscientia peccatorum.

Exornātio, ōnis, *ż.* przyozdobienie, upiększenie, ozdobny wykład przedmiotu, sine ulla exornatione simpliciter exponere.

Exornātus, a, um, przystrojony, ozdobiony

Exorno, 1. uzbroić, opatrzyć, urządzić, classem; vicinitatem armis; aciem (postawić wojsko w szyku bojowym); convivium; *b*) ozdobić, ubierać, stroić, aliquem lub aliquid aliqua re.

Exoro, 1. prosić usilnie, błagać; aliquem aliquid lub samo aliquid, wyprosić co, doprosić się czego; 2) nakłonić prośbą, zmiękczyć, ułagodzić; na str. bier. dać się nakłonić, ze spój. ut i tr. łącz.

Exorsus, us, *m.* początek, orationis.

Exortus, us, *m.* wschód, solis.

Exostra, ae, *ż.* machina w teatrze, za której obracaniem można było widzieć, co się w głębi teatru działo.

Exōsus, a, um, nienawidzący, si nondum exosus ad unum Trojanos, jeżeli tobie Trojanie do jednego nie zbrzydli; 2) znienawidzony, universis ob scelera.

Expallesco, pallui, 3. blednieć, lękać się, pindarici fontis non expalluit haustus, nie bał się czerpać ze źródła Pindara, naśladować jego płynność wymowy.

Expavesco, pavi, 3. przestraszyć się, ensem.

Expectŏro, āre, wyrzucić z serca, z myśli.

Expedio, pedīvi, i pedii, pedītum, 4. wyplątać, wywikłać, uwolnić, se ex laqueis; caput laqueis mortis; se ab omni occupatione; hinc tamen se expedivit; clausus locorum angustiis noctu se expedivit; L. Julium Calidum expedivit (uwolnił od wygnania); nodum; rem (zaradzić, załatwić); iter fugae (ułatwić). Nieosob. expedit aliquid lub samo expedit, wypada, jest rzecz pożyteczna, przynależy, non idem ipsis expedire et multitudini; expedit omnibus, ut-; omnibus bonis expedit, salvam esse rem-

publicam; przygotować, przysposobić, virgas; dobyć, Cererem canistris; zaspokoić, zapłacić, nomina; ułatwić, aditum; przysposobić, rem frumentariam; otworzyć, sibi locum; ratować, ocalić życie, salutem; naprawić, przygotować, arma; naves; classem; vineas; remigem militemque; vicarium; do skutku przyprowadzić, res; exitum orationis; prope jam expedita Caesaris victoria; opisać, opowiedzieć, expediam dictis; altius expediam famam; expedi, quid fecerim, poet.

Expedite, *przysł.* łatwo, bez trudności, prędko.

Expeditio, ōnis, *ż.* wyprawa wojenna, przysposobienie do wojny, in expeditionem milites educere, mittere.

Expeditus, a, um, wolny, swobodny, bez przeszkód, bez trudności, locus, iter, ad suos receptus; motus, manus, res frumentaria; pecunia (pieniądze, których łatwo można dostać); nomen (dług pewny): także: fides; lekki, lekko ubrany, o żołnierzach: bez bagażów lekko uzbrojony, gotowy do boju, legiones; pedites equitesque expeditiores ad iter; o okrętach: gotowy do wyjścia pod żagle; rączy, prędki, skory, expedito nobis homine opus est; exp. ad caedem; ad dicendum; animus ad nutum; i t. d. in expedito esse, być na doręczu.

Expĕllo, pŭli, pulsum, 3 wypędzić, odpędzić, wypchnąć, naves ab litore in altum; ratis expellitur; navigia in ripam expulsa (wpędzone); sagittam arcu* (strzelać); o osobach: wypędzić, wygnać, aliquem domo, civitate; ex republica; stąd: expulsi, wygnańcy; — przenoś. oddalić, morbum bilemque; odjąć, somnos; usunąć, dubitationem rei; wybić co z pamięci, memoriam rei; pozbawić, spem; aliquem aliqua re, vitâ. potestate.

Expendo, pendi, pensum, 3. ważyć, odważać, a stąd *a*) ponieważ starożytni złoto, srebro. i t. p. jako pieniądze pod wagą dawali: wypłacać, wydawać, numos; auri pondo centum; alicui rei (wypłacać za co); eum expensum sumptui ferre solitum (przeznaczać zwykł fundusz na wydatki domowe); numos certis nominibus (umieścić dobrze pieniądze); ferre alicui expensas pecunias (wyliczyć pieniądze, pożyczyć); poenas alicui (ponieść karę, być ukaranym); *b*) — przenoś. rozważać, brać pod rozwagę, omnia; voluptates; argumenta; meritis expendite causam (oceniajcie podług zasług).

Expergefacio, feci, factum, 3. obudzić, ocucić; — przenoś. pobudzić, poruszyć, przerazić, Italiam tumultus expergefecit terrore subito.

Expergiscor, perrectus, 3. obudzić się, ocknąć się; — przenoś. ożywić się, wyjść z odrętwienia albo nieczynności.

Experiens, tis, czynny, przedsiębierczy, vir acer et experiens; 2) doświadczony, laborum, poet.

Experientia, ae, *ż.* próba, doświadczenie.

Experimentum, i, *n.* próba, doświadczenie, dowód na doświadczeniu oparty; edere experimenta virtutis, dać dowody cnoty.

Experior, pertus, 4. doświadczać, dochodzić, próbować, na próbę wystawiać, vim veneni in servo; amicos; amorem, taciturnitatem alicujus; in hoc natura, quid efficere possit, videtur experta; mie-

rzyć się z kim, pójść z kim w zapasy, ut interire, quam Romanos non experiri, mallet; si iterum experiri velint; prawować się, sądownie przeciw komu wystąpić, cum aliquo, de tantis injuriis; gravi judicio, robić w czém próbę; zrobić z czego użytek, omnia; omnia de pace; rei eventum; ultima; auxilium extremum; libertatem; imperium; primum experiri voluit, ut-; jus experiri lub samo exp., prawa swego sądownie dochodzić; omnia legibus; judicium populi Romani (oddać pod rozstrzygnienie ludu Rzymskiego); 2) doświadczyć, doznać, przekonać się, aliquid; aliquem fortem inimicum; z 4 przyp. i tryb. bez. lub ze zdaniem wzgl.; poznać, wnioskować, de me experior; experiendo cognoscere aliquid.

Expers, tis, nie mający w czém żadnego udziału, nie obznajmiony z czém, nie mający czego, pozbawiony, ogołocony; humanitatis, eruditionis, literarum; rzadko z 6 przyp. fama atque fortunis.

Expertus, a, um, ten który doświadczył, laborum, servitudinis; bier doświadczony, virtus.

Expĕto, petīvi, petītum, 3. chcieć co osiągnąć, a mianowicie: *a*) życzyć sobie, pragnąć, scire aliquid; mortem, divitias; *b*) domagać się, upominać się, żądać, auxilium ab aliquo; poenas ab aliquo (żądać ukarania); poenas alicujus rei (pociągnąć do kary za co); podobnież: supplicium; — przenoś. tempora mea expetunt medicos; mare medium terrae locum expetens (wciskające się).

Expiātio, ōnis, *ż*. oczyszczenie religijne, odpokutowanie; diis violatis expiatio debetur.

Expilātio, ōnis, *ż*. zdzierstwo, zrabowanie.

Expilātor, ōris, *m*. zdzierca, łupieżca.

Expīlo, 1. zrabować, złupić, właś. i przenoś.

Expingo, pinxi, pictum, 3. wymalować; — przenoś. opisać co żywo, motus hóminum.

Expio, 1. *a*) oczyścić, pod względem religijnym, od skazy występku, forum a sceleris vestigiis; arma nondum expiatis uncta cruoribus; *b*) gniew bogów ułagodzić, odwrócić zesłane od nich złowrogie znaki, prodigium; vocem nocturnam; *c*) ze zbrodni się oczyścić, odpokutować, scelus supplicio; — przenoś. naprawić, nagrodzić, incommodum virtute; cladem victoriis; dolorem (uspokoić, ukoić).

Expiscor, 1. wyławiać ryby; — przenoś. dowiadywać się pilnie, dochodzić, badać.

Explanāte, *przysł.* jasno, wyraźnie, wyrozumiale.

Explanātio, ōnis, *ż*. wykład, wyjaśnienie, tłómaczenie.

Explanātus, a, um, jasny, wyraźny.

Explāno, 1. równém co czynić, wyrównywać; *b*) rozszerzać, rozprzestrzeniać, — przenoś wykładać, wyjaśniać, tłómaczyć.

Explĕo, plēvi, plētum, 2. napełniać, wypełniać, fossam aggere; paludem retibus atque aggere; cavernas; także bovem frondibus (nasycić, nakarmić), se sanguine alicujus. Stąd w szczególności: *a*) w znacz. wojen.: miejsce jakie zupełnie obsadzić, locum; omnem munitionem vigiliis stationibusque; 2) dopełnić co do liczby, uzupełnić, numerum, legiones, numero cohortes; quod deperierat expletur; centurias, tribus (otrzy-

mać tyle głosów na zgromadzeniu ludu, ile potrzeba, aby być wybranym na urząd); *b)* wynosić, czynić, acies ducenta milia expleverat; aurum quod summam talenti expleret; także: justam muri altitudinem (doprowadzić do należytéj wysokości); *c)* poet. przebiedz, przelecieć, quinque orbes cursu; — przenoś. *a)* o mowie: sententias mollioribus numeris (napełnić, w sposób harmonijny wyrazić); *b)* wypełnić, wykonać, uczynić zadosyć, officium; munus susceptum; omnem exspectationem desiderii nostri; oraculi sortem; stąd: do skutku przyprowadzić, damnationem; supplicium; vitam beatam cumulate (zupełnie uszczęśliwić)· *c)* zaspokoić, nasycić, sitim, iram, odium; avaritiam pecunia; severitatem suam aliena invidia; animum (chętkę zaspokoić); poet. z przyp. 2. animum explesse juvabit ultricis flammae (zaspokoić zemstą). Virg. Aen. II. 586.

Explētio, ōnis, *ż.* napełnienie, nasycenie.

Expletus, a, um, zupełny, doskonały.

Explicāte, *przysł.* jasno, wyraźnie, dicere.

Explicātio, ōnis, *ż.* rozwijanie, rozciąganie, rozpościeranie, rudentis; — przenoś. *a)* zapłacenie; *b)* wykład, tłómaczenie, objaśnienie, nominum, fabularum.

Explicator, oris, *m.* wykładacz, tłómacz.

Explicātrix, icis, *ż.* wyjaśnicielka.

Explicātus, a, um, urządzony, uporządkowany, provincia; causa; 2) wyjaśniony, jasny, wyraźny, pewny.

Explicātus, us, *m.* wykład, wyjaśnienie.

Explicitus, a, um, jasny, łatwy, consilium explicitius, zamiar podobniejszy do wykonania.

Explĭco, āvi, ātum, lub ui, ĭtum, 1. rozwijać, roztoczyć, vestem, volumen; i t. p. rozmarszczyć, wypogodzić, frontem; 2) w znacz. wojen. rozszerzyć, rozprzestrzenić, dać się rozwinąć, copias, ordines, agmen; naves; equites se explicare coeperunt; ut multitudo navium explicari non potuerit. 3) — przenoś. *a)* ustnie lub na piśmie co rozwijać, wyjaśniać, verbum, philosophiam; causas rerum; rationem alicujus rei; consilia; sententiam suam; opowiadać, wykładać, opisywać, vitam alterius totam; res (dzieła, czyny); Romanorum imperatores; także: tłómaczyć, summorum oratorum Graecas orationes; *b)* przez badanie, rozmyślanie, śledzenie starać się rzecz wyjaśnić w przedmiocie zawikłanym, trudnym do rozstrzygnienia, illos Verutios; wymyślić, wynaleźć, ut explicarem, quid esset optimum factu; *c)* sprawę załatwić; nomen (dług zapłacić); w ogóle: w rzeczy jakiéj przeszkody, trudności usunąć, negotia, rem frumentariam; sumptus rei militaris; do skutku przyprowadzić, wykonać, mandata, praecepta, consilia, res; ułatwić, per artus fratris explicuit fugam; de hortis explica (przywiedź do skutku); z niebezpiecznego, przykrego położenia wyprowadzić, wyratować, rempublicam; ut legatos fuga explicuerit.

Explōdo, plosi, plosum, 3. wypchnąć, wyrzucić, wygwizdać, wyśmiać, zganić.

Explōrāte, *przysł.* pewnie, niewątpliwie, exploratius promittere.

Explorātio, ōnis, *ż.* badanie, śledzenie, rozważanie.

Explorātor, ōris, *m.* posłany na zwiady, szpieg.

Explorātus, a, um, pewny, niewątpliwy, niezawodny, pro explorato habere, mieć za rzecz pewną; exploratum mihi est, wiem z pewnością.

Explōro, 1. wybierać, upatrywać, regionem; locum castris idoneum; zbadać, wywiedzieć się, zasięgać wiadomości, locum, hostium iter, rem, consilium hostium; regis animum; de voluntate alicujus; Pharnabazum misit exploratum, dla dowiedzenia się; explorato, po zasięgnieniu wiadomości; ze zdaniem zależ. pytającém, explorato utrum-; myśleć o środkach i drodze do czego, fugam domini; lupus insidias explorat ovilia circum (szuka miejsca, którędyby się mógł do owczarni dostać); probować, przekonywać się, portas (czy są dobrze obwarowane); delata.

Explōsio, ōnis, *ż.* odrzucenie, wygwizdanie.

Expŏlio, 4. wygładzić; — przenoś. wykształcić, wyćwiczyć, wydoskonalić, aliquom doctrinis.

Expolītio, ōnis, *ż.* wygładzenie, ozdobienie, urbana (upiększenie domu w mieście); —przenoś. przyozdobienie; wykształcenie, oratio expolitione distincta.

Expolītus, a, um, wygładzony; — przenoś. wykształcony, wydoskonalony, doctrina graeca.

Expōno, posui, positum, 3. wystawiać, pokazywać, vasa Samia; wyrzucać, pueros in proxima alluvie; wysadzać kogo, wykładać co na ląd, milites ex navibus; aliquem in litore; socios de puppibus altis; Lemnos non haberet te expositum; aliquem in terra lub in terram; copias opportunis locis; ibi Themistoclem exponit; copias; os Orphei arenis, na ląd wyrzucić, poet.; — przenoś. wystawiać na niebezpieczeństwo, narażać na co, aliquem ad ictus; domus exposita cupiditati et voluptatibus; ad convicia; 2) ustawić, postawić, ibi in omnibus collibus expositas hostium copias armatas conspexit; Sunium expositum (wystający, sterczący); — przenoś. przedstawiać, stawiać przed oczy, praemia alicui, vitam suam ad imitandum; factum (do naśladowania, na wzór); 3) wykładać; — przenoś. opisywać, opowiadać, kréślić, in majorum virtutibus exponendis; antiquitatem totam in eo volumine; mores Grajorum; rem pluribus verbis; conditiones pacis; de vita imperatorum; vitam alicujus; alicujus beneficia; in iisdem (libris) exposuit ita, ut-; versibus exposuit ita, ut- także z 4 przyp. i tr. bez.

Exporrĭgo, rexi, rectum, 3. rozciągać, przedłużać, equites in longitudinem; munitiones prope eorum aciem.

Exportātio, ōnis, *ż.* wynoszenie, wywóz.

Exporto, 1. wynosić co skąd, wyprowadzać, wywozić, sua omnia; signa ex fanis; corpora luce carentum tectis; funus ejus per vespillones exportatum; res quae exportantur; aurum ex Italia Hierosolyma; *b*) oddalać, wygnać, wywołać, in ultimas terras.

Exposco, poposci, 3. prosić bardzo, usilnie, dopraszać się, victoriam a diis; misericordiam; quod deos expoposci; pacem deûm; precibus exposcentes plebem, darent- 2) domagać się wydania, ad poenam; sui exposcendi gratia; quum exposceretur publice.

Expositio, ōnis, *ż.* wyrzucenie, podrzucenie, infantis; 2) wykład

przedstawienie, wykaz, sententiae suae; rerum gestarum.

Expostulātio, ōnis, *ż*. usilne domaganie się; 2) zaskarżenie, skarga.

Expostŭlo, 1. domagać się bardzo, nalegać, aliquid ab aliquo; 2) uskarżać się, żalić się na kogo, kłócić się o kogo lub o co, cum aliquo de aliqua re; cum aliquo aliquid lub aliquem; z 4 przyp. i tryb. bez., se esse relictum.

Expresse, *przysł*. wyraźnie, dobitnie, trafnie.

Expressio, ōnis, *ż*. wyciskanie, wyrażenie.

Expressus, a, um, dobitny, wyraźny, widoczny.

Exprimo, pressi, pressum, 3. wytłaczać, wyciskać, succum ex sesama; wymawiać wyraźnie, literas; — przenoś. siłą wymódz co na kim, wymusić, pecuniam ab aliquo; alicui confessionem; z nt i tr. łącz. expressi, ut negarent; 2) wyrazić, wyrobić, simulacra ex auro; vultus per ahenea signa, figuras; — przenoś. wyrazić słowami, a mianowicie: *a*) opisywać, wykładać, wystawiać, imaginem consuetudinis et vitae alicujus; dicendo sensa; oratione mores; bellum; *b*) tłómaczyć, przekładać, aliquid latine; verbum e verbo, ad verbum de Graecis; *c*) naśladować, oratorem imitando; vitam et consuetudinem alicujus; 3) podnieść, wynieść do góry, aquam machinationibus; agger exprimit turres (podnosi).

Exprobrātio, ōnis, *ż*. wyrzut, wyrzucanie komu czego, alicui alicujus rei.

Exprŏbro, 1. wyrzucać co komu, wymawiać, wyrzuty robić, alicui aliquid; alicui de aliqua re; z 4 przyp. i tryb. bez.

Exprōmo, prompsi, promptum, 3. wydobywać, moestas voces; — przenoś. pokazywać, objawiać, vim eloquentiae; odium, crudelitatem; industriam et laborem; wyrażać słowami, opowiadać, wykładać, causas et ordinem belli; leges de religione; expromere, quid dici possit.

Expugnabilis, e, który może być zdobyty.

Expugnātio, ōnis, *ż*. zdobycie, oppidi, urbis, castrorum.

Expugnax, ācis, zniewalający, silnie działający.

Expugno, 1. pokonać, zwalczyć, per vim lub vi; obsidione; w ogóle: zdobyć, zająć, oppidum, urbes, naves; — przenoś. *a*) pokonać, zniewolić, nakładać, przezwyciężyć, animum, pertinaciam; fames obsessos expugnaverat; coepta (do skutku przyprowadzić); przemódz, wydrzéć, zgwałcić, pudicitiam; decus muliebre; regnum; *b*) wymódz, legationem; summa vi expugnatum esse, ut tribuni crearentur; aegre expugnavit, ut-.

Expulsio, ōnis, *ż*. wypędzenie, wygnanie.

Expulsor, ōris, *m*. wyganiacz.

Expultrix, icis, *ż*. ta, która wygania.

Expungo, punxi, punctum, 3. wymazać, wykreślić, nomen.

Expurgo, 1. oczyszczać, se expur. uniewinniać się; sermonem, poprawiać.

Expūto, 1. myśléć, rozważać, zgłębiać.

Exquiliae, ārum, *ż*. pagórek w Rzymie, gdzie były groby niewolników i złoczyńców; stąd: **Exquiliarius**, a, um, Eskwiliarski; **Exquilinus**, a, um, Eskwiliński, **Exquilius**, a, um, Eskwilijski, tyczący się pagórka Eskwilińskiego.

Exquiro, quisivi, quisitum, 3.

wyszukiwać, wybierać, dobierać, honores alicui; verba ad sonum; 2) badać, śledzić, pytać, dowiadywać się; aliquid ab lub ex aliquo; aliquid per aliquem; sententias; causas; veritatem; roztrząsać, facta alicujus ad aliquid; 3) żądać, wymagać, haec non nimis exquiro a Graecis.

Exquisīta, orum, *n.* badania.

Exquisite, *przysł.* dokładnie, gruntownie, wytwornie.

Exquisītus, a, um, wyborny, wyśmienity, wytworny, także: szukany, badany.

Exsacrifico, āre, ofiarować.

Exsaevio, īre, przestać się srożyć.

Exsanguis, e, krwi pozbawiony, martwy, z sił obrany, errant exsangues et sine corpore umbrae; zbladły ze strachu, metu exs.; diffugimus visu exsangues; — przenoś. oschły, nieożywiony, orationis genus; *b)* sprawujący bladość, cuminum.

Exsarcio, sarsi, sartum, 4. naprawiać, nagradzać szkodę, aliquid aliis rebus.

Exsatio, 1. nasycać, vino ciboque; — przenoś. zaspokoić, ne morte quidem alicujus exsatiari.

Exsaturabilis, e, nasycony.

Exsatūro, nasycać, właś. i przenoś. animum.

Exscensio, ōnis, *ż.* wysiadanie z okrętu, wylądowanie.

Exscindo, scidi, scissum, 3. wyciąć, zniszczyć, zburzyć.

Exscribo, scripsi, scriptum, 3. wypisywać, przepisywać.

Exsculpo, sculpsi, sculptum, 3. wyskrobać, versus; *b)* wyryć, wyrznąć, wyrobić dłótem, aliquid e quercu; signum ex lapide.

Exsěco, secui, sectum, 1. wycinać, wyrzynać, wytępiać, trzebić, właś. i przenoś. linguam; partes vitiosas reipublicae.

Exsecrābilis, e, obrzydzenia godny, bezecny, obmierzły, odium, superbia; *b)* carmen, formuła przeklinania.

Exsecrātio, ōnis, *ż.* przysięga z zaklęciem, złorzeczenie, przekleństwo.

Exsecrātus, a, um, przeklęty, obrzydły.

Exsecror, 1. przeklinać, złorzeczyć, aliquem lub aliquid; lub samo exs. miotać złorzeczenia, in aliquem; z nast. ut. i tr. łącz.; także: zaklinać się, z zaklęciem przysięgać; exsecrandus, ohydny, obrzydzenia godny, obmierzły, bellum.

Exsectio, ōnis, *ż.* wyrżnięcie, wycinanie.

Exsecūtio, ōnis, *ż.* wykonanie, wypełnienie, negotii.

Exsecūtor, ōris, *m.* wykonawca. propositorum.

Exsequiae, arum, *ż.* pogrzeb, obchód pogrzebowy, spoliatus exsequiis; exsequias celebrare, solvere.

Exsequiālis, e, pogrzebowy, do pogrzebu należący, carmen.

Exsequor, quutus lub cutus, 3. ścigać, prześladować, aliquem ferro et igni; dochodzić prawnie, utrzymywać, jus; popierać, armis jus suum; mścić się, karać, karcić, rem tam atrocem; *b)* wykonywać, uskuteczniać, wypełniać, mandata, imperia, jussa, munia, consilia scelus; także bier. exsecuto imperio; poddać się, znieść, fatum alicujus; *c)* opowiadać, opisywać, verbis; aliquid pluribus, obszernie rozwodzić się; *d)* przez pytania, badania, rozmyślanie dochodzić czego, wykryć co, w połączeniu z gerund. quaerendo, in

quirendo, sciscitando, cogitando; 2) ciągnąć rzecz daléj, prowadzić daléj, incepta; aliquid usque ad extremum.

Exsĕro, serui, sertum, 3. dobywac, wystawiać, pokazać, linguam; caput ponto; odkryć, obnażyć, brachia, humeros; poet. Amazon unum exserta latus; — przenoś. pokazać, wyjawić, narratio exserit.

Exserto, āre, dobywać.

Exsibilo, 1. wygwizdać.

Exsiccātus, a, um, wysuszony, uschły; — przenoś. oschły, bez ozdób, orationis genus.

Exsicco, 1. suszyć, wysuszyć; — przenoś. wypić, vina culullis.

Exsigno, 1. zapisywać, opisywać.

Exsilio, silui, (silii), sultum, 4. wyskoczyć skąd dokąd, in siccum; oculi exsiluere; 2) podskoczyć, porwać się, ex lub de sella, stratis, gaudio exs.

Exsilium, ii, *n.* wygnanie, wywołanie z kraju, in exsilium pellere, expellere, agere; miejsce pobytu za granicami kraju i sam pobyt, diversa exsilia et diversas quaerere terras.

Exsisto, stiti, 3. pokazywać się, wychodzić, e latebris; spelunca; w znacz. wojen.: wystąpić, e loco subito; — przenoś. powstawać, stać się, ex amicis inimici exsistunt: hujus ex sermone exstiterunt doctissimi viri; exsistit aestus; ex quo exsistit, ut- (wynika); 2) wychodzić na górę, e terra; ab inferis; inter aures unum cornu exsistit; magna flamma exsistit; fluctus exsistunt; fons exsistit; — przenoś. wznosić się, wszczynać się, wychodzić na jaw, pokazać się, exsistit motus, periculum, bellum, terror i t. p.; exsistit controversia inter eos, także: magnus hic vir exsistit, victor exsistit; quae in principum vita egregia exstiterunt.

Exsolvo, solvi, solūtum, 3. rozwiązać, rozpętać, rozplątać, restem; rozpuścić, roztopić, glaciem; oddalić, famem; 2) uwolnić, właś. i przenoś. se corpore (umrzeć), se occupationibus; wypłacić, zaspokoić, uiścić długi, nomina; wypełnić, dopełnić, wywiązać się z przyrzeczenia, exsolvit, quod promiserat.

Exsomnis, e, bezsenny.

Exsorbeo, sorbui, 2) wyciągnąć, wyssać, sanguinem; — przenoś. pokonać, wytrzymać, znieść, difficultatem; pochłonąć, zagarnąć, zabrać, praedas; wycieńczyć, viros.

Exsors, sortis, nie podpadający losowaniu, equus exs., koń wybrany, nie ciągniony losem, wyborny, poet.; 2) który nie losował, nie przez losowanie otrzymał, exsortem ducere honores; 3) nie mający w czém udziału, culpae; exsors ipsa secandi.

Exspatior, 1. wybaczać z drogi, equi exspatiantur (rozbiegają się); rozszerzać się, flumina exspatiata ruunt, poet.

Exspectātio, ōnis, *ż.* oczekiwanie, pożądanie, pragnienie wyglądanie czego, ciekawość, z przyp. 2 tego, który oczekuje, omnium; tudzież osoby albo rzeczy, na którą się oczekuje, tanta fuit exspectatio (ciekawość) visendi Alcibiadis; także: movere alicui exspectationem de aliqua re; praeter lub contra exspectationem, niespodzianie, wbrew oczekiwaniu.

Exspectātus, a, um, oczekiwany, pożądany, upragniony, quibus ab oris exspectate venis.

Exspecto, 1. czekać, oczekiwać, aliquem lub aliquid, exspectabat,

quid consilii caperent; z następ. dum. donec, si (czy), ut i tr. łącz.; poet. me tranquilla senectus exspectat (nadchodzi, zbliża się); 2) ciekawym być, spodziewać się; obawiać się, lękać się; rem avidissime; cum magna spe; mortem; majorem motum Galliae; — przenoś. potrzebować; oleae falcem exspectant.

Exspergo, spersi, spersum, 3. skropić.

Exspes, bez nadziei, pozbawiony nadziei.

Exspīrātio, ōnis, *ż.* wyziew.

Exspīro, 1. wyziewać, flammas pectore; auras lub animam, lub samo exsp. wyzionąć duszę, umrzéć, 2) powstawać, wszczynać się (o wiatrach), vis ventorum exspirare cupiens.

Exsplendesco, splendui, 3. zajaśniéć, zabłysnąć;— przenoś. świetnie się wydawać, celować, przewyższać, clarius exsplendescebat.

Exspŏlio, 1. złupić, ogołocić, pozbawić czego, aliquem aliqua re; fana atque domos; sese, przywieść siebie do ubóstwa; — przenoś. pozbawić, honorem et dignitatem alicujus; aliquem auxilio suo.

Exsterno, 1. przestraszyć bardzo, exsternata fugam tentabat; exsternati equi.

Exstimŭlo, 1. pobudzać, podniecać, virum dictis.

Exstinctio, ōnis, *ż.* zgaszenie, zniszczenie, zgon.

Exstinctor, ōris, *m.* ten, który gasi, incendii; — przenoś. niszczyciel, regiae domus, który co przytłumia, koniec czemu kładzie, conjurationis, belli.

Exstinguo stinxi, stinctum, 3. zgasić, wygasić, ignem, incendium, lucem, faces, cinerem i t. p. na str. biern. gasnąć, ignis exstinguitur; — przenoś. ugasić, sitim; zabić, pozbawić życia, juvenem; na str. bier. być zabitym, umrzéć exstinctus amabitur idem; przytłumić, furorem alicujus, puścić w zapomnienie, sermo oblivione posteritatis exstinguitur; w ogóle: zniszczyć, przyprowadzić do upadku, exstincto senatu; gloriam rei militaris: *b)* wysuszyć, aquam rivis, sucum.

Exstirpo, 1. wykorzenić, właśc. i przenoś. vitia.

Exsto, āre, wystawać, występować, sterczéć, z prz. 6 i przyim. ex lub de lub samym przyp. 6; stąd: *a)* być widocznym, pokazywać się, wpadać w oczy, exstant vestigia; *b)* być, trwać, zostawać, exstant epistolae.

Exstructio, ōnis, *ż.* budowanie.

Exstruo, struxi, structum, 3. wznosić, stawiać, budować, rogum, aggerem, tumulos, turres i t. p. quum satis altitudo muri exstructa videretur (gdy zdawało się, że mur do znacznéj wysokości jest wzniesiony); nagromadzić, nazbierać, divitias; zaopatrzyć, focum lignis, mensam epulis; — przenoś. dojść do czego, nabyć co, altitudinem excellentiamque virtutum.

Exsūdo, 1. wypocić się, wydawać wilgoć, exsudat inutilis humor;— przenoś. z 4 przyp. nad czém się pocić, mozolić się, pracować z ciężkim trudem, quum Pedius causas exsudet.

Exsul, sŭlis, *m.* i *ż.* wygnaniec i kobieta wygnana z kraju, z prz. 2; — przenoś. exsul mentis, pozbawiony rozumu.

Exsŭlo, 1. być wygnanym, wywołanym z kraju, in Volscos exsulatum abiit.

Exsultabundus, a, um, wyskakujący z radości, uniesiony radością.

Exsultātio, ōnis, *ż.* wyskakiwanie; — przenoś. cieszenie się, unoszenie się radością.

Exsultim, *przysł.* wyskakując.

Exsulto, 1. wyskakiwać, podskakiwać, brykać, equus; boves in herba; o wodzie: poet. burzyć się, wrzéć, bałwanić się, vada, latices aestu; — przenoś. unosić się, laetitia, gaudio; o mowie i mówcy: unosić się, bujać myślami, popisywać się, oratio exsultat in laude virtutum; verborum audacia.

Exsuperabilis, e, dający się przezwyciężyć.

Exsuperantia, ae, *ż.* znamienitość, wydatność.

Exsuperātio, ōnis, *ż.* przesada.

Exsupĕro, 1. wznosić się, wzmagać się, górować, flammae; — przenoś. celować, virtute, nobilitate; 2) z 4 przyp. przebyć, jugum; wystawać nad czém, jubae sanguineae exsuperant undas; — przenoś. przewyższać, aliquem superbia; laudes alicujus (okazać się wyższym nad pochwały); przemódz, pokonać, consilium caecum.

Exsurdo, 1. ogłuszyć, — przenoś. palatum, przytępiać smak.

Exsurgo, surrexi, surrectum, 3. wstać, powstać, podnieść się, a genibus; — przenoś. wznosić się, powiększać się, wzrastać, Roma aedificiis; wzmagać się, dolor; pokrzepiać się, nabierać mocy, respublica.

Exsuscitātio, ōnis, *ż.* wzbudzenie uwagi.

Exsuscĭto, 1. obudzić, ocucić z uśpienia; wzniecić, flammam aura; magnum incendium; — przenoś. ożywić, pobudzić, zachęcić, animos.

Exta, orum, *n.* wnętrzności zwierząt, z których starożytni przepowiadali przyszłość.

Extabesco, tabui, 3. schnąć na ciele, nędznieć, niszczéć; — przenoś. upadać, opiniones vetustate.

Extemplo, *przysł.* natychmiast, wnet, zaraz.

Extendo, tendi, tensum i tentum, 3. rozciągać, rozpościerać, digitos; — przenoś. obalić kogo, aliquem arena; na str. biern. rzucić się na ziemię; w znacz. wojen. rozciągnąć, rozwinąć, aciem latius; powiększać, agros; podwyższać, pretium; przeciągać, przewlekać, pugnam ad noctem; przenoś. *a)* rozszerzać, famam factis; nomen in ultimas oras, sławę swego imienia rozciągnąć jak najdaléj; *b)* sięgać nadzieją, spem; *c)* silić się, robić wysilenia, se supra vires; se magnis itineribus, lub itinera ext. (śpiesznym zdążać pochodem); avidos cursus, poet.

Extensus, a, um, lub extentus, rozciągły, obszerny, rozwlekły.

Extenuātio, ōnis, *ż.* zmniejszenie, przedstawienie rzeczy w mowie w sposób zmniejszający.

Extenuātus, a, um, rozrzedzony, aer; — przenoś. mały, słaby, vires.

Extĕnuo, 1. rozcieńczać, zmniejszać; w znacz. wojen. zwężać, ścieśniać, angustiae extenuabant agmen; — przenoś. zmniejszać, spem, errorem, molestiam; poniżać w mowie, munus.

Exter, lub extĕrus, a, um, zewnętrzny, obcy; stop. wyż. exterior, ius, comes exterior, idący z lewéj strony; stop. najw. extremus, i rzadko extimus, a, um ostatni, ostateczny, in extremo libro, na końcu książki: extremo bello, w końcu wojny; *rzeczow.* extremum, i, *n.* koniec, mundi,

aestatis, vitae; czasem samo extremum bez przyp. 2, ad extremum, na końcu, także w licz. mn. extrema imperii, granice państwa; w znaczeniu *przysł.* extremum lub extremo, wreszcie, nakoniec; — przenoś. *a)* najgorszy, najniebezpieczniejszy, największy, tempora, res, casus, spes, fames i t. p., ad extrema pervenire; *b)* najniższy, najmniejszy, sors, ingenium.

Exterebro, 1. wywiercić, wyświdrować.

Extergeo, tersi, tersum, 2. wycierać, ucierać.

Exterior, patrz exter; exterius, patrz extra.

Externus, a, um, zewnętrzny, obcy, zagraniczny, *rzeczow.* cudzoziemiec, arcebat suis externos finibus omnes; externa, orum, *n.* przedmioty podpadające pod oczy.

Extĕro, trivi, tritum, 3. wycierać, ścierać, rozcierać, wykruszyć, grana, cibum; roztłuc, frontem calcibus.

Exterreo, terrui, territum, 2. przestraszyć, zastraszyć, species improvisa exterret; exterrita monstris; poet. timuit exterrita pennis, zadrżała ze strachu.

Exterus, patrz exter.

Extimesco, timui, 3. lękać się bardzo, być w wielkim strachu, aliquid; de aliqua re, illud unum extimescebam, ne quid turpiter facerem.

Extimus, a, um, patrz exter.

Extispex, ĭcis, *m.* wróżący z wnętrzności zwierząt ofiarnych (exta).

Extollo, 3. podnosić, wznosić, pugionem alte; aliquem in sublime; oculos ad sidera; — przenoś. pysznić się, nadymać się, animos; dodawać komu serca, odwagi, alicui animos; chwalić, wysławiać, wynosić pod niebiosa, aliquem in coelum laudibus lub aliquem ad coelum, alicujus meritum verbis; aliquid in majus; fortunam vestram extollitis; wynosić kogo na godność, aliquem.

Extorqueo, torsi, tortum, 2. wydrzéć, wytrącić, arma, sicam, hastam, ferrum ex lub de manibus; — przenoś. siłą co wydobyć, wymódz, wycisnąć, cognitionem ex animis, veritatem; ze spój. ut i tr. łącz.; wyprowadzić kogo z błędu, alicui errorem; 2) męczyć kogo, servilem in modum extorti.

Extorris, e, wygnany, wywołany z kraju; wygnaniec, ab solo patrio in hostium urbem; agro Romano; hinc extorres profugerint.

Extrā, *przysł.* z wierzchu, zewnątrz, stop. wyż. exterius, nil extra est in nuce duri; extra quam si-, wyjąwszy jeżeli-. 2) *przyim.* zewnątrz, za, po za, za obrębem, extra urbem, provinciam; wyłączając, oprócz, extra ducem; extra istam conjurationem; wbrew, pomimo, extra ordinem, wbrew przyjętemu, zwyczajnemu porządkowi; extra consuetudinem; bez, extra jocum, extra culpam.

Extrăho, traxi, tractum, 3. wyciągać co skąd, wyprowadzić, wywlekać, si ferrum extraxisset; aliquem domo; copias ex hibernaculis; telum de vulnere; aliquem vi in publicum; hostes in aciem; suos omnes incolumes; — przenoś. wyprowadzić, uwolnić, urbem ex periculis; religionem ex animis, wybić komu z głowy skrupuł; wydać co na jaw, scelera in lucem; wynieść kogo, wywyższyć, aliquem ad honorem; 2) odkładać co, odwlekać, aliquid; aliquid in tertium annum; aliquid usque ad noctem; in lucem, in multum diei;

rem in adventum consulis; uwodzić kogo czém, aliquem ext.; przepędzić czas na czém, diem dicendi mora; triduum disputationibus; tempus noctis simulatione deditionis: aestatem i t. p.

Extrāneus, a, um, zewnętrzny, powierzchowny, ornamenta; obcy, cudny, cognomen.

Extraordinārius, a, um, nadzwyczajny, niepospolity, niezgodny ze zwyczajnym porządkiem i biegiem rzeczy, imperium, honor.

Extrārius, a, um, zewnętrzny, przychodni, obcy.

Extremitas, ātis, *ż.* ostateczność, koniec, granica, obwód.

Extremus, a, um, patrz exter.

Extrīco, 1. wywikłać, rozplątać, cervam plagis; — przenoś. zdobyć się na co, dostać skąd, numos; extricas nihil, nic nie dokażesz.

Extrinsĕcus, *przysł.* z wierzchu, zewnątrz, ze strony zewnętrznéj, imagines extrinsecus irrumpunt in animos; oprócz tego, infinitam extrinsecus Persarum nobilitatem cepit.

Extrūdo, trusi, trusum, 3. wypchnąć, wygnać, wyrzucić kogo lub co skąd, aliquem domo; 2) wypędzić, wypchnąć dokąd, aliquem in viam; in Macedoniam; odeprzéć, utrzymać, mare aggere; pozbyć się, zbyć, sprzedać, merces.

Extundo, tūdi, tusum, 3. wybijać, wyrzynać, robić płaskorzeźbę, ancilia; wyrobić, wymyślić, quis nobis extudit hanc artem?; — przenoś. rozpędzić, labor extudit fastidia.

Exturbo, 1. wypychać, wyganiać, wyrzucać, plebem ex agris; copias campo: aliquem civitate, provincia: wyzuć z posiadłości, aliquem e possessionibus; aliquem fortunis omnibus; — przenoś. nabawić niepokojem, mentem alicujus; zniszczyć, spem pacis.

Exubĕro, 1. obfitować, opływać w co, pomis exuberat arbor, luxuria foliorum exuberat umbra.

Exulcĕro, 1. jątrzyć, rozranić; — przenoś. *a)* pogorszyć, zepsuć, res; *b)* rozjątrzyć, rozgniewać, urazić, exulceratus animus; gratiam exulcerare; ira exulcerati animi.

Exulŭlo, 1. wyć; exululatus, a, um, ten który wył, lub dziki krzyk wydawał.

Exundo, 1. wylewać, występować z brzegów, burzyć się.

Exuo, ui, ūtum, 3. wyciągać, wydobywać, telum e vulnere, ensem vagina; membra pellibus exuerunt, zrzucili z siebie skórę źwierzęcą, Hor. Epod. 17, 15; se monstris, złożyć dziką, nienaturalną postać; hordea de palea, oczyścić z plewy; — przenoś. se ex laqueis, wydobyc się; mihi ex animo exui non potetst, esse deos, nie mogę się wyrzec téj myśli-; hominem ex homine, wyzuć się z uczuć ludzkości; se jugo lub jugum, wydobyć się z pod jarzma, zrzucić z siebie jarzmo: 2) zdjąć, zwlec, odjąć, vestem, amiculum; alas; pharetram humero; alicui clipeum; poet.: exuitur cornua, pozbywa się rogów; — przenoś. *a)* stracić, wyzuć się, humanitatem; antiquos mores; uwolnić się, pozbyć się, oswobodzić się, servitutem, feritatem i t. p. *b)* wyzuć, pozbawić, ogołocić; w znacz. wojen. hostem armis, impedimentis, castris.

Exūro, ussi, ustum, 3. wypalić, aliis scelus exuritur igne; 2) spalić, w perzynę obrócić, classem, navigium, oppidum i t. p.; także o słońcu: loca solis ardoribus

exusta; exustus ager; — przenoś. niszczyć, vis veneni ferrum exurit; *b*) o pragnieniu: dokucząć, dręczyć, sitis exurit fatigatos.

Exustio, ōnis, *ż.* wypalenie, spalenie.

Exuviae, ārum, *ż.* suknie, odzież i to wszystko, co się zdejmuje z kogo; 2) łupy nieprzyjacielskie; Hector exuvias indutus Achilis; nauticae; 3) skóra ściągnięta ze zwierząt, leonis, bovis.

F.

Faba, ae, *ż.* bób, *przysłowie*: isthacc in me cudetur faba, to się na mnie skrupi.

Fabālis, ae, *ż.* bobowy, do bobu należący.

Fabăris, is, *m.* rzeka w krainie Sabinów.

Fabārius, a, um, bobowy.

Fabella, ae, *ż.* *a*) krótka powieść; *b*) bajeczka; *c*) mała sztuka teatralna.

Faber, bri, *m.* w ogóle: rzemieślnik, przydany wyraz pokazuje gatunek rzemiosła, lignarius, cieśla; ferrarius, kowal; aerarius, bronzownik, kotlarz i t. p.; w licz. mn. fabri, orum, *m.* rzemieślnicy przy wojsku, na których czele był magister fabrum (t. j. fabrorum); — przenoś. faber suae fortunae, sprawca swojego losu.

Faber, bra, brum, sztuczny, misterny.

Fabius, ii, *m.* nazwisko rodu Rzymskiego; stąd *przym.* Fabius i Fabianus, a, um, do Fabiusza należący; fornix lub arcus, łuk lub brama tryumfalna, którą Q. Fabius Maximus wystawił.

Fabratĕria, ae, *ż.* miasto Wolsków; stąd: Fabraterni, orum, *m.* Fabraternowie.

Fabrefăcio, feci, factum, 3. sztucznie co wyrabiać, składać.

Fabrĭca, ae, *ż.* rzemiosło, sztuka, szczegól. budownictwo; 2) wyrobienie, obrobienie, wyrób; aeris et ferri: membrorum; naturae diligentem fabricam imitata est hominum verecundia; 3) rękodzielnia, warsztat rzemieślniczy, zakład.

Fabricātio, ōnis, *ż.* kształtowanie, budowa, hominis; w odniesieniu do wymowy: sztuka.

Fabricātor, ōris, *m.* rzemieślnik, twórca, budownik, sprawca, tanti operis; wynalazca, doli.

Fabrĭcius, ii, *m.* nazwisko rodu Rzymskiego; stąd: *przym.* Fabricius i Fabricianus, a, um, tyczący się Fabrycyusza.

Fabrĭco, 1. tworzyć, kształcić, cratera.

Fabrĭcor, 1. budować, wyrobić z twardego materyału, wykuć, i t. p., gladium, fulmen, signa; tworzyć, verba.

Fabrīlis, e, rzemieślniczy, tyczący się rzemiosła lub sztuki, tractant fabrilia fabri, rzemieślnik oddaje się tej robocie, na której się zna.

Fabŭla, ae, *ż.* wieść, pogłoska, fabulam fieri lub esse, stać się, lub być przedmiotem mowy; — *przysłowie*: lupus in fabula, o wilku mowa, a wilk w sieci; 2) bajka, powieść zmyślona, Aesopi; 3) sztuka teatralna, tragedya, komedya, fabulas dare, docere.

Fabŭlor, 1. gadac, bredzić, pleść, bajać.

Fabulōsus, a, um, bajeczny, pełen bajek, carmina; Hydaspes f., rzeka w Indyach, o któréj wiele bajek pisano; antiquitas f.

Facesso, facessivi, facessītum, 3. sprawić co rozkazano, wykonać, wypełnić, jussa, praecepta; w znaczeniu przeciwném: nabawić kogo czém, alicui negotium (narobić kłopotu); 2) nieprzech. oddalić się, usunąć się, ex urbe finibusque; ab omni societate reipubl.

Facēte, *przysł.* dowcipnie, żartobliwie, dicere, irridere.

Facētia, ae, *ż.* i facetiae, arum, żart dowcipny, aliquem superare sale facetiisque.

Facētus, a, um, udatny, delikatny, pełen powabu; stąd: facetum, i, *n.* przedmiot przyjemny, molle atque facetum Virgilio annuerunt gaudentes rure Camaenae; *b*) dowcipny, żartobliwy, wesołego usposobienia.

Facies, ēi, *ż.* postać czegokolwiek, powierzchowność, widok, montis; reipublicae, civitatis; *b*) oblicze, twarz, de facie aliquem nosse.

Facile, *przysł.* łatwo, bez trudności, ediscere, resistere, quo facilius intelligi posset; bez wahania, chętnie, pati, carere; pewno, bez zaprzeczenia, bez wątpienia, f. princeps; f. deterrimus; Graeciae f. doctissimus.

Facilis, e, łatwy, snadny, nietrudny, dogodny, sposobny, zręczny, łatwy do obrobienia, wykończenia, wykonania, uskutecznienia, zniesienia i t. p; facile ad credendum; facile dictu, intellectu; sibi esse facile z tr. bez.; quod ei fuit facillimum, ut-; campus operi f.; in facili, e lub ex facili, z łatwością, łatwo; 2) skłonny, chętny, gotowy, commercio; ustępujący, przystępny, towarzyski, grzeczny, uprzejmy, łaskawy populus, homo; auris, mores; f. ad concedendum; f. in hominibus admittendis; f. impetrandae veniae; f. amicitia; *b*) łatwo dający się poruszyć, kierować, zwrotny, obrotny, oculi; łatwo się tłómaczący, f. ad dicendum.

Facilitas, ātis, *ż.* przystępność, uprzejmość, grzeczność, powolność, dobroć i t. p.

Facinorōsus, a, um, występny, zbrodniczy.

Facinus, ŏris, *n.* uczynek, czyn, praeclara rei militaris facinora, 2) gdy nie ma dodanego przymiotnika, oznacza występek, bezprawie, facinus admittere, suscipere; facinus est vincire civem Romanum.

Facio, feci, factum, 3. (w znacz. bier. fio, factus sum, fieri); I) robić, działać, sporządzać, tworzyć, librum, versus, orationem, epigramma; uskutecznić, wykonać, facinus, caedem; o ogniu: rozniecić, ignem ex lignis; nabyć, zarobić, nagromadzić, magnam pecuniam ex metallis; praedas ab aliquo; divitias ex aliqua re; zebrać, wystawić, manum (oddział wojska); dać, tributum; fidem f.; zjednać wiarę; audientiam f., dać posłuchanie; negotium alicui f., wprawić w niebezpieczeństwo, narobić komu kłopotu; audaciam f., ośmielić; animum f., dodać serca; copiam f., dać sposobność; jacturam lub detrimentum f., ponieść stratę; stipendia f., służyć w wojsku; quid faciam? cóż pocznę?; quidnam facerent de rebus suis, coby mieli zrobić w swém położeniu; quid hoc homine lub huic homini facias, coby wypadało zrobić z tym człowiekiem?; facere z ut i tr. łącz. dokazać, fac, ut-

albo samym tr. łącz. (dla wzmocnienia wyobrażenia działalności), fac, cogites, pomyśl; z tryb. bez. przypuszczać, wystawiać sobie, fac animos non remanere; z prz. 2. *a)* w znaczeniu posiadania, aliquid potestatis lub ditionis suae facere, zagarnąć co pod swoją władzę; omnia arbitrii sui, wszystko zrobić zależném od swéj władzy lub woli; aliquem proprii juris, zrobić kogo niezależnym; *b)* w znacz. wartości: cenić, szacować, parvi, magni, pluris; quanti me faceres; lucri facere, zyskać (porów. aequus); z podwójnym przyp. 4 kogo lub co zrobić czém, aliquem consulem, regem, heredem, testem, reum; Siciliam provinciam; także: verbis se locupletem, mówić o sobie, że się posiada bogactwa; z imiesł. cz. ter.: kogo jako mówiącego, działającego wprowadzać, przedstawiać; II) nieprzech. *a)* działać, postępować, z przysł. recte aut perperam; amice, imperite, aegre alicui; *b)* w znacz. relig. czynić ofiary, alicui; vitulâ; *c)* należéć do czyjego stronnictwa, trzymać z kim, sprzyjać komu, cum aliquo lub ab aliquo; zaś: f. adversus aliquem, działać przeciw komu; 2) o przedm. nieżyjących: *a)* służyć, być przydatnym, poet. nec coelum nec aquae faciunt; *b)* stosować się, uchodzić; ad talem formam non facit iste locus, poet.

Factōon, forma grec. zamiast faciendum, w żarcie.

Factio, ōnis, *ż.* robienie, testamenti f. prawo robienia testamentu; 2) stowarzyszenie, związek prywatny lub polityczny, cum factioni suae Becaudarum nomen imponerent; spisek, militaris; quae inter bonos amicitia est, inter malos factio.

Factiōsus, a, um, ubiegający się o zjednanie sobie wielu stronników; chciwy panowania.

Factito, 1. często czynić, quod veteres factitaverunt, zwykli byli robić; naznaczać, aliquem heredem.

Factum, i, *n.* czyn, dzieło, rzecz zrobiona, illustre, egregium, praeclarum.

Factus, a, um, sztucznie wyrobiony, argentum; sunt auri pondera facti; o mowie: wypracowana, oratio polita et facta; o ludziach: uczony, wykształcony, domi facti artifices.

Facultas, ātis, *ż.* łatwość działania. stąd: 1) siła, moc, uzdolnienie, usposobienie, talent, dar przyrodzenia, ingenii; 2) możność, sposobność, środek do załatwienia, uskutecznienia czego, dare facultatem rei faciendae; stąd: *a)* majątek, zamożność, zwykle w licz. mn. ne major sit benignitas, quam facultates; *b)* zapas, znaczna ilość, omnium rerum in oppido summa facultas; navium.

Facunde, *przysł.* wymownie.

Facundia, ae, *ż.* łatwość mówienia, wymowa.

Facundus, a, um, wymowny, homo; vox, lingua, oratio.

Faecŭla, ae, *ż.* lagier.

Faesŭlae, arum, *ż.* miasto w Etruryi; stąd: Faesulanus, a, um, Fezulański; *rzeczow.* Fezulańczyk.

Faex, faecis, *ż.* drożdże, osad, lagier, falerna faece miscet vina; — przenoś. o ludziach: motłoch, gawiedź.

Fagineus, i **faginus, a, um**, bukowy.

Fagus, i, (us, poet.), *ż.* buk.

Falarĭca, ae, *ż.* pocisk wielki; grot palny.

Falcārius, ii, *m.* robiący kosy,

handlujący kosami; inter falcarios, odnosi się do ulicy, gdzie się tego rodzaju wyroby znajdowały.

Falcātus, a, um, kosami uzbrojony, opatrzony, currus, quadrigae; 2) mający kształt kosy, ensis.

Falcidius a, um, nazwa Rzymskiego rodu; stąd **Falcidiānus**, a, um, falcydyański.

Falcĭfer, ĕra, ĕrum, noszący kosę, uzbrojony kosą; przydomek Saturna.

Falco, ōnis, *m.* sokół.

Falerii, ōrum, *m.* miasto Falisków.

Falērinus, a, um, = Falernus.

Falernus ager, pole w Kampanii słynące niegdyś przewyborném winem; stąd: vites lub uvae Falernae, prela F.; i *rzeczow.* Falernum, i, *n.* wino Falernejskie, także: Falernum nazywała się posiadłość wiejska Pompejusza.

Falisci, orum, *m.* lud w Etruryi i główne jego miasto: cepit et Faliscos, non minus nobilem civitatem; stąd: Faliscus, a, um, do Falisków należący, ex Falisco, z krainy Falisków.

Fallacia, ae, *ż.* oszukaństwo, podstęp, podejście, zdrada.

Fallacĭlŏquus, a, um, nieszczerze, chytro mówiący.

Fāllacĭter, *przysł.* zdradliwie, chytro, fałszywie.

Fallāx, ācis, zdradliwy, zwodniczy, mylny, chytry, podstępny, astrologi, spes, imitatio virtutis.

Fallo, fefelli, falsum, 3. omylić, oszukać, podejść, fallit me aliquid, mylę się w czém; ea res illum fefellit, to go w błąd wprowadziło; si fallo, jeżeli nie dodotrzymuję słowa; stąd: nicosob. fallit me, łudzę się, mylę się; także z nast. quin, i tr. łącz. neque Caesarem fefellit, quin ab iis cohortibus initium victoriae oriretur, nie mylił się Cezar, wiedział dobrze, iż-; w formie bier. fallor, mylę się. W szczegól. *a*) aliquem aliqua re, oszukać kogo w czém; fallere depositum, w sposób podstępny zabrać, zatrzymać przedmiot sobie powierzony; fidem, promissum, dextram, złamać wiarę, niedotrzymać słowa, obietnicy; mandata, nie wykonać zlecenia. *b*) fallere aliquem lub samo f., być niepostrzeżonym, ujść czyjéj wiadomości; także z imiesł. fallit hostis incedens, nieprzyjaciel nadchodzi niepostrzeżony, nieznacznie; nec fefellit veniens Tusculanum ducem; wódz T. spostrzegł go nadchodzącego: *c*) czas tak przepędzać, że niepostrzeżenie upływa, noctem, horas sermonibus; także o przykrościach, które się nieznacznie przebywa, labores; curam vino et somno fallere, topić troski we śnie i w winie; *d*) ukrywać, taić, furta; *e*) zmyślać, udawać, faciem alicujus; *f*) gradus instabilis fallit aliquem, krok niepewny, słaby sprawuje, że się kto chwieje, potyka; vestigium fallere (o ślizkiéj drodze, na któréj pewnych kroków stawiać nie można); podobnież: in prono pede se fallente.

Falso, patrz falsus.

Falsus, a, um, zmyślony, nieprawdziwy, fałszywy, mylny, literae, gaudium; obłudny, homo; *rzeczow.* falsum, i, *n.* fałsz, kłamstwo, falsum pro vero credere; *przysł.* falso, fałszywie, mylnie, falso nunciabatur; czasem samo falso, sperans occuli posse; falso, w tém mylił się.

Falx, falcis, *ż.* kosa, sierp, także nóż ogrodniczy, falce vitem premere; falces murales, lub samo

falces, haki zakrzywione służące do niszczenia murów podczas oblężenia, lub do ściągania oblężonych z muru.

Fama, ae, *ż.* wieść, pogłoska, de aliqua re, lub z przyp. 2; fuit fama, venenum sumpsisse; f. exierat, Artaxerxem comparare classem; *b)* dobre imię, wziętość, sława, bonam famam expetere; famae consulere; magnam sui famam relinquere; *c)* niesława, famam inconstantiae pertimescere; *d)* u poet. Fama wieść w postaci osoby: Fama malum, quo non aliud velocius ullum.

Fames, is, *ż.* głód, łaknienie, chęć do jedzenia; famem depellere, explere; niedostatek żywności, Saguntini fame victi sunt; fames, quae tum erat in Asia; nisi tanta fames fuisset i t. p. — przenoś. chciwość, zbyteczne pragnienie czego, auri sacra fames; *b)* oschłość mowy, brak rozwinięcia, ożywienia.

Familia, ae, *ż.* (przyp. 2 familias po wyrazach pater, mater, filius, filia), czeladź, służba, służący, usus est familia optima, vix mediocri; stąd: niewolnicy, poddani jakiego pana, Orgetorix omnem familiam coegit; także zbiór, gromada szermierzy, f. gladiatorum lub samo f., familiam ducere, być na czele szermierzy; *b)* domownicy, osoby dom składające (wolni i niewolnicy); *c)* majętność, majątek, dziedzictwo, zapasy, zasób, familiae erciscundae causam agere; decem dierum; *d)* familia, krewni, którym służyło jedno imię (cognomen) i którzy stanowili część podrzędną rodu (gens), illustris familia; *e)* sekta filozofów, zwolennicy.

Familiāris, e, do domu należący, domowy, lares, copiae; res f., gospodarstwo, majątek; należący do familii, familijny, funus, consilium; *b)* poufały, będący w zażyłości, familiarissimus quisque; *rzeczow.* familiaris, is, *m.* przyjaciel, powiernik, unus ex intimis meis familiaribus; *c)* także o przedmiotach nieżywot.: poufały, sermo, aditus; jura, prawa przyjaźni; *d)* pars f. lub fissum f., w wieszczbiarstwie, część rozciętych wnętrzności bydlęcia ofiarnego, która rokowała względem przyszłości powodzenia osób domowych, przyjaciół i rzeczypospolitéj.

Familiāritas, ātis, *ż.* poufałość, zażyłość, ścisła przyjaźń, venire in familiaritatem alicujus; contrahere f.

Familiāriter, *przysł.* poufale, po przyjacielsku, vivere cum aliquo, uti aliquo.

Famōsus, a, um, sławny, słynący, zawołany; często także w złéj myśli: okrzyczany, osławiony. 2) krzywdzący czyją sławę, potwarczy, libelli, carmen.

Famula, ae, *ż.* patrz famulus.

Famulāris, e, odnoszący się do sług, niewolników.

Famulātus, us, *m.* służba, niewola, właś. i przenoś.

Famŭlor, 1. służyć, pełnić obowiązki sługi, qui praeesse deberent, famulantur.

Famŭlus, służący, posługujący, o żywot. i nieżywot. przedmiotach: *rzeczow. a)* famulus, i, *m.* sługa, służebnik; *b)* famula, ae, *ż.* sługa, służebnica, niewolnica, właś. i przenoś.

Fanatĭcus, a, um, natchniony od bóstwa, zagorzały, homo, carmen, error i t. p.

Fannius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu: stąd: Fannianus, a, um, Fanniański.

Fanum, i, *n.* miejsce bóstwu poświęcone; świątynia wraz z obwodem do niéj należącym.
Fanum, i, *n.* miasto w Umbryi.
Far, farris, *n.* zboże wszelkie; 2) jęczmień, orkisz.
Farcio, farsi, fartum, 4. napychać, nadziewać.
Farina, ae, *ż.* mąka.
Farrāgo, īnis, *ż.* mieszanina zboża.
Fartor, oris, kiełbaśnik.
Fas, *n.* *nieodmien.* prawo boskie, stąd: *a*) święty obowiązek, prawo święte, prawo natury; wszystko, co się godzi, co jest pozwolone, możne, fas est, z tr. bez. si fas est dicere; si eos hoc appellari nomine fas est; także z sup. fas est dictu; *b)* los, przeznaczenie, fas erat me sociare.
Fascia, ae, *ż.* przepaska, przewiązka, zawiązka.
Fascicŭlus, i, *m.* pęk, wiązka, pakiot, librorum; florum, bukiet.
Fascīno, 1. urzekać, oczarować.
Fascīnum, i, = penis.
Fasciŏla, ae, *ż.* mała przepaska.
Fascis, is, *m.* pęk, wiązka; fasces pęki rozg noszone przez liktorów przed urzędnikami najwyższymi dla oznaczenia ich władzy, praeferre; stąd o wysokich godnościach: deferre fasces indigno.
Fasti, orum, patrz fastus.
Fastīdio, 4. brzydzić się czém, wstręt, odrazę mieć od czégo, gardzić, mianow. w odniesieniu do pokarmów i napojów, olus; — przenoś. gardzić, odrzucać co, aliquem lub aliquid; także: niezadowolenie objawiać, in recte factis fastidiunt; z tr. bez. accipere aliquem in numerum.
Fastidiōse, *przysł.* niechętnie, ze wstrętem, z przykrością.
Fastidiōsus, a, um, znarowiony, znudzony czém, przykrzący sobie co, terrae, literarum łatinarum; trudny do zaspokojenia, wybredny; także: pogardzający, brzydzący się czém, wynoszący się; 2) ckliwość sprawujący, obrzydliwy, copia, aegritudo.
Fastidium, ii, *n.* wstręt, brzydzenie się, ckliwość, obrzydliwość, odraza, wzgarda, właśc. i przenoś. magna movent stomacho fastidia; cibi; audiendi.
Fastigium, ii, *n.* wzniesienie, wysokość, szczyt, wierzchołek, altitudinis; aquae; munitionis, muri, templorum, Capitolii; — przenoś. wysokość, a mianowicie: *a*) górność, znaczenie, dostojność, stan, ut pari fastigio steterit in utraque fortuna (był w jednakowym stanie usposobienia umysłowego); urbem ad tantum f. evehere; f. regium; f. imperii; suum; tantum; ejusdem fastigii cives; *b*) szczyt, in summo aut fastigio aut periculo; praeteritae fortunae; 2) spadzistość, paulatim angustiore ad infimum fastigio; molli, leniore fastigio: declivis locus tenui fastigio vergebat; f. terrae; 3) głębokość, scrobibus, quae sint fastigia. Virg. Geor. II. 288.
Fastigo, 1. ostro zakończać, biern. ostro się kończyć, sterczéć, wznosić się, in acutum acumen; testudo fastigata; 2) spuszczać na dół; bier. spuszczać się, obniżać się, fastigatus collis; f. tigna.
Fastus, us, *m.* duma, dumne obejście się, pogarda, okazałość.
Fastus, a, um, w połączeniu z wyrazem dies, zwykle w licz. mn. oznacza dnie, w których pretor w Rzymie mógł odbywać sądy. Spis takich dni znajdował się długo w ręku kapłanów zwanych Pontifices; dopiero w r. 449 od założ. Rz. wykaz ich był obja-

wionym publicznie. Do tego wykazu przyłączono obszerniejsze wyszczególnienie dni świątecznych, ofiar, igrzysk i ważniejszych wypadków rzeczypospolitéj; stąd wyraz fasti oznacza kalendarz. Fasti consulares lub magistratuum, obejmowały poczet najwyższych urzędników porządkiem lat spisany.

Fatális, e, od losu przeznaczony, wybrany, zrządzony, consulatus ad salutem reipublicae fatalis fuit; virga; libri (księgi sybillijskie); mors, naturalna; deae, parki, kierujące losami; *b*) nieszczęśliwy; zgubny, aurum, equus, scandit fatalis machina muros.

Fatalĭter, *przysł.* podług wyroku przeznaczenia; mori, umrzéć śmiercią naturalną.

Fateor, fassus, 2. wyznawać, przyznawać się, aliquid; 2) pokazać, dać poznać, wyjawić, vultu iram; animum clamore; z 4 przyp. i tr. bezok. także czasem bier. pudor fassus Ovid.

Faticănus i faticinus, a, um, wieszczy, prorocki.

Fatidĭcus, a, um; wieszczy, przepowiadający przyszłość, *rzeczow.* wieszcz.

Fatĭfer, ĕra, ĕrum, śmiertelny, śmierć niosący.

Fatigātio, ōnis, *ż.* utrudzenie, zmordowanie; 2) dokuczanie, żartowanie z kogo, vel levi fatigatione aliquem taxare.

Fatigo, 1. zmordować, utrudzić, gonić na wszystkie strony aż do znużenia, cervos jaculo cursuque fatigat; osłabić, fame; poet.: silvas, ciągle się uganiać po lasach; diem noctemque remigio, dzień i noc żeglować; — przenoś. niepokoić, ciągle zatrudniać, Romanos exercitus, Romanam virtutem; Mesopotamiam; dręczyć, fame, verberibus, tormentis, igni i t. p. *b*) słowami: ciągle zachęcać, pobudzać, soćios; ciągle, usilnie prosić, precibus.

Fatiloquus, a, um, przepowiadający przyszłość; *rzeczow.* wieszcz wieszczka.

Fatisco, ĕre, i fatiscor, fatisci, rozpadać się, rozstępować się, naves fatiscunt.

Fatuitas, ātis, *ż.* nierozum, głupota.

Fatum, i, *n.* wyrok, wola bogów, fata implere; przepowiedzenie, przepowiednia, fata Sibyllina; przeznaczenie, los, quo fata trahunt; si fatum tibi est convalescere; przeznaczenie pod względem długości życia, maturius exstingui quam fato suo; fato cedere; fata proferre (przedłużyć życie); satis illis ad fata vel unum vulnus erat (żeby uległ śmierci); — przenoś. o tym, który jest sprawcą zguby; duo illa reipublicae paene fata.

Fatuor, āri, być natchnionym od bóstwa.

Fatuus, a, um, niedorzeczny, głupi, śmieszny.

Fatuus, a, um, prorocki, wieszczy; stąd Fatuus, i, *m.* imię Fauna i Fatua, ae, *ż.* żona albo córka Fauna.

Faunus, i, *m.* dawny król Latynów, wnuk Saturna, ojciec Latyna, po swojéj śmierci jako wieszczy bożek pól i lasów czczony, późniéj brano go za toż samo bóstwo, co Pan u Arkadyjczyków

Fauste, *przysł.* szczęśliwie, pomyślnie.

Faustĭtas, ātis, *ż.* płodność, żyzność jako bóstwo, nutrit rura Ceres, almaque Faustitas.

Faustus, a, um, szczęśliwy, błogi; 2) Faustus, i, *m.* rzymski przydomek.

Fautor, ōris, *m.* łaskawca, pomocnik, opiekun.

Fautrix, īcis, *ż.* łaskawczyni, opiekunka.

Faux, faucis, *ż.* zwykle w licz. mn. gardziel, gardło, paszczęka, sitis fauces urit; — przenoś. wązkie, ciasne przejście, cieśnina, wąwóz, fauces portus augustissimae; in faucibus Ciliciae; rozpadlina, otchłań, terrae; lupus incitatus improba fauce (chciwością, głodem); quum faucibus premeretur (gdy był w największém niebezpieczeństwie); urbem ex belli, ore ac faucibus ereptam esse.

Făventia, ae, *ż.* miasto w Gallii cyspadańskiéj.

Faveo, fāvi, fautum, 2. sprzyjać, być życzliwym, łaskawym, objawiać swoją życzliwość, alicui, rebus alicujus; partibus Cinnanis; dignitati ac gloriae alicujus i t. p.; o widzach w teatrze: klaskaniem lub wołaniem objawiać zadowolenie, linguis animisque favete; plaude favente manu; przy obrzędach religijnych: milczéć, nie wymawiać nic złowieszczego lub każącego świętość ofiary, favete linguis.

Favilla, ae, *ż.* perzyna, popiół.

Favōnius, ii, *m.* wiatr zachodni.

Favor, ōris, *m.* przychylność, względy, łaska, przychylne zdanie, non respondere favorem speratum meritis; amplecti aliquem favore.

Favorābilis, e, ten któremu sprzyjają, mający u kogo względy; 2) jednający przychylność, animi docilitas.

Favus, i, *m.* plastr miodu.

Fax, ăcis, *ż.* pochodnia; *b*) zjawiska na niebie, faces coelestes, coeli lub samo faces (komety); o słońcu i planetach: rosea fax solis, Phoebi; — przenoś. podnieta, subjicere faces invidiae alicujus; o osobach: podżegacz, Antonius omnium incendiorum fax.

Faxim, faxo, zamiast fecerim, fecero.

Febricŭla, ae, *ż.* mała gorączka.

Febrio, īre, mieć gorączkę.

Febris, is, *ż.* gorączka, febra, accedit, wzmaga się; decedit, wolnieje, zmniejsza się, ustępuje; 2) jako bóstwo w Rzymie.

Februārius, mensis lub samo februarius, ii, *m.* luty, miesiąc oczyszczalny, bo w nim ofiary oczyszczalne robiono; do czasu decemwirów był ostatnim miesiącem roku.

Februus, a, um, oczyszczalny, tyczący się religijnego oczyszczania; *rzeczow.* februa, orum, *n.* środek oczyszczenia, mianowicie w znaczeniu religijném.

Fecundĭtas, ātis, *ż.* żyzność, płodność, dostatek, obfitość; — przenoś. płodność, animi.

Fecundo, 1. użyzniać.

Fecundus, a, um, żyzny, płodny, obfity, bogaty, właś. i przenoś. terra, segetes; ingenium, saecula culpae fecunda (płodne w niecnoty). 2) użyźniający, Nilus.

Fel, fellis, *n.* żółć; — przenoś. o gniewie: exarserat atro felle dolor.

Feles i felis, *ż.* kotka.

Felicĭtās, ātis, *ż.* szczęście, pomyślne powodzenie, rerum gestarum; żyzność, urodzajność, terrae; 2) Felicitas, jako bóstwo w Rzymie.

Felicĭter, *przysł.* szczęśliwie, pomyślnie; przy wynurzeniu życzenia: feliciter, daj Boże szczęście; także o żyzności ziemi: illic veniunt felicius uvae.

Felis, is, patrz feles.

Felix, īcis, urodzajny, arbor, Cam-

panla, Arabia; *b*) szczęśliwy, uszczęśliwiony; obdarzony szczęściem; poet. cerebri; quo non felicior alter ungere tela manu; felix prole virum; *c*) uszczęśliwiający, łaskawy, życzliwy, sis felix tuis! stąd: quod bonum, faustum, felix fortunatumque sit.

Femen, inis, *n*. udo.

Femina, ae, *ż*. kobieta, niewiasta; samica; niewieściuch.

Feminātus, a, um, zniewieściały, siły męzkiéj pozbawiony.

Femĭneus, a, um, kobiecy, niewieści, słaby, niemęzki.

Femur, ŏris, *n*. udo.

Fenēbris, e, lichwiarski, lichwy tyczący się.

Fenerātio, ōnis, *ż*. lichwa, lichwiarstwo.

Fenerātor, oris, *m*. kapitalista pożyczający na procent, na lichwę, lichwiarz, acerbissimi feneratores.

Fenĕro, 1. pożyczać na procent lub na lichwe, trudnić się lichwiarstwem.

Fenĕror, 1. dawać na lichwę, pecunias; binis centesimis; samo f. zajmować się lichwiarstwem; — przenoś. provincias, lichwą wycieńczać; beneficium, czynić dobrze dla interesu.

Fenestella, ae, *ż*. nazwa małéj bramy w Rzymie.

Fenestra, ae, *ż*. okno w mieszkaniu; 2) otwór w murze dla wypuszczania strzałów, fenestrae ad tormenta mittenda.

Feneus, a, um, z siana, sienny.

Feniculārius, a, um, koprowy, campus, kraina w Hiszpanii tarrakoneńskiéj.

Fenile, is, *n*. szopa na siano.

Fenisĕca, ae, *m*. kosiarz.

Fenum, i, *n*. siano; *przysłowie*; fenum in cornu habet, uciekaj, niebezpieczny to człowiek.

Fenus, ŏris, *n*. procent, lichwa, numos ponere in fenore; pecuniam occupare grandi fenore; fenore obrui, mersum esse, laborare.

Fera, ae, patrz ferus.

Feracĭter, *przysł*. płodnie, urodzajnie.

Ferālis, e, tyczący się umarłych, pogrzebowy, żałobny; *rzecz*. feralia, ium, *n*. obrzędy religijne poświęcone pamięci umarłych w końcu lutego (jako ostatniego miesiąca w dawnym rzymskim kalendarzu); stąd tempus ferale lub dies feralis, smutny, zgubny.

Ferax, ācis, żyzny, płodny, obfity, z przyp. 2 lub 6 właś. 1 przenoś. ferax venenorum; oleo; ingeniis.

Fercŭlum, i, *n*. sprzęt, naczynie do noszenia czego, f. pomparum (z posągami bogów, które obnoszono na igrzyskach); pompā ferculorum illustri (z obrazami krajów i miast podbitych, tudzież bogów, którzy tamże byli czczeni i t. p.); 2) potrawa, multaque de magna superessent fercula coena.

Ferē, *przysł*. prawie, niemal, przy oznaczeniu liczby i czasu: quingenti fere saucii; hora fere tertia; non f., niebardzo, niekoniecznie, nihil aut non fere multum; 2) zwykle, zwyczajnie, ut fere fit.

Ferentārius, ii, *m*. żołnierz lekko uzbrojony.

Ferentīnum, i, *n*. miasto Herników; stąd: *a*) Ferentinus, a, um, Ferentyński, caput aquae F. lub caput Ferentinum, źródło rzeczki przy Ferentynie; *rzeczow*. Ferentina, ae, *ż*. bogini Ferentynów; *b*) **Ferentinas**, ātis, z Ferentynu, w licz. mn. Ferentinates, Ferentynaci.

Ferĕtrius, ii, *m.* przezwisko Jowisza, któremu łupy zwane spolia opima ofiarowano.

Ferĕtrum, i. *n.* nosidło, mary.

Feriae, ārum, *ż.* dnie świąteczne, uroczyste, wolne od pracy; ferias indicere in triduum; f. forenses; —przenoś. spokojność, pokój, praestare Hesperiae longas ferias.

Feriātus, a, um, wolny od roboty, dies, świąteczny.

Ferīnus, a, um, tyczący się dzikich źwierząt, dziki, caedes (zabijanie źwierzyny); caro f. lub samo ferina, źwierzyna.

Ferio, īre, bić, ciąć, kłóć, caper cornu ferit; murum arietibus; uderzać o co, sublimi feriam sidera vertice; zabijać, aliquem securi; rozlegać się, ferit aethera clamor; foedus f., zawierać przymierze (dla tego mówi się ferire, bo przytém świnię zabijano na ofiarę); verba palato, wymawiać; medium f., trzymać się średniéj drogi; acre ferit frigus (razi).

Feritas, ātis, *ż.* dzikość, feritatem exuere, deponere.

Ferme, *przysł.* prawie; bez mała, około, niemal, przy oznaczeniu liczby i czasu, sex ferme onerariae; haud f., non f.. prawie nic, haud ferme invenias, nie łatwo znajdziesz; 2) zwykle, zwyczajnie.

Fermento, 1. kwasić, rozczyniać na str. bier. kwaśnieć, kisnąć.

Fermentum, i, kwas, rozczyn; stąd: napój z jęczmienia (piwo), pocula vitea imitantur fermento.

Fero, tŭli, lātum, ferre, w ogóle: nieść, nosić, aliquem lub aliquid; w szczególności: I) w znaczeniu wojenném: arma ferre posse, być zdolnym do noszenia broni; arma ferre contra lub adversus lub in aliquem; signa ferre, wyruszyć z wojskiem, uderzyć, natrzéć; II) z różnemi wyobrażeniami względnemi; *a)* obnosić, ogłaszać, powiadać, na str. bier. być przedmiotem mowy powszechnéj, być w ręku wszystkich, cujus scripta feruntur; stąd: ferunt z 4 przyp. i tryb. bez. lub fertur, feruntur z 1 przyp. i tr. bez. mówią, głoszą; fama fert; wieść niesie z 4 przyp. i tryb. bez.; ferre z podw. 4 przyp. sławić, głosić, uznawać kogo za co; se ferre aliquem, uważać siebie za co, mienić się czém, quamvis fers te nullius egentem; majorem se ferebat; nobilis ferebatur, uchodził, był głośny; *b)* wnosić, ferre alicui aliquid expensum; *porów. expendo*; *c)* unosić, wynosić, zabrać, zagarnąć (w złéj myśli), ferre et agere, *patrz ago*; otrzymać, dostać (w dobréj myśli); partem praedae, fructus i t. p.; *d)* wydawać z siebie, rodzić, terra fert fruges; — przenoś. aetas poetam tulit; oratorem prope perfectum; 2) — przenoś. *a)* udawać jaką osobę, grać rolę, personam alienam f.; aliquem in oculis ferre, wielce miłować; prae se ferre aliquid, lub z 4 przyp. i tryb. bez. dać poznać, pokazywać, wydawać, wyrzucać, wystawić na jaw; także bez prae se, paullo apertius lub apertissime aliquid f.; obscure et clam f., taić, ukrywać; *b)* doznać, otrzymać, calumniam, repulsam; non tacitum feram (nie zamilczę); impune lub inultum aliquid ferre, ujść kary, zemsty; *c)* znosić, wycierpiéć, aliquid lub aliquem; także z tryb. bez.; często: aliquid aegre, moleste, indigne, graviter, moderate, aequo animo i t. p., znosić, przyjąć; aegre ferre z 4 przyp. i tr. bez.; moleste fers de illo. III) przynosić, dawać, ofia-

rować, dona, sacra i t. p.;—przenoś. *a)* przynosić, dawać, zrządzić, spowodować, auxilium, fidem, perniciem, i-t. p.; *b)* donosić, objawić, uwiadomić, a stąd: przedstawić, nastręczyć, ofiarować, aliquam (za żonę); conditionem; *c)* sententiam lub suffragium, wyrokować, głosować; legem, rogationem, uchwalić, wniosek zrobić, przedstawić: podobnież: ferre ad populum de aliqua re; zalecić, nastręczyć, podać, alicui judicem; *d)* pociągać za sobą, wymagać, dopuszczać i t. p., quid res, quid causae, quid tempus feret; ut opinio et spes fert; fors, fortuna fert; consuetudo fert; natura fert, ut-. IV) nieść dokąd, prowadzić, pędzić; se ferre lub ferri, rączo lub szybko się poruszać, szybko iść, śpieszyć, wpadać, lecieć pędem, jechać, szybko płynąć i t. p. quocunque pedes ferent; pedem ferre (iść); gradus ingentes f. (robić); coelo supinas manus (wznosić); quo ventus fert (pędzi, niesie); se alicui obviam (wychodzić na spotkanie czyje); se extra tecta; ad eum omni celeritate ferri; cursu in hostem ferri; ferri equis; ferri pennis per aethera; Rhenus citatus fertur ad-; tempestate ferri (być porwanym, uniesionym); stellae circum terram feruntur i t. p.—przenoś. aliquem in lub ad coelum laudibus (wychwalać kogo, wynosić pod niebiosa); laude, fama ferri (być chwalonym, słynąć); rem supra f. quam fieri potest; incerta in majus (powiększać); omni cogitatione ferri ad aliquid (zwrócić, skierować myśl do czego); animus fert dicere (chcę mówić); ferri odio, crudelitate (być uniesionym); ad studium audiendi; 2) prowadzić, o drogach; ad lub in locum: — przenoś. si qua ad verum via feret inquirentem.

Ferōcia, ae, *ż.* dzikość, zapęd, wyuzdanie, zuchwalstwo, upór; ferociam animi, quam habuerat vivus, in vultu retinens.

Ferocĭtas, ātis, *ż.* nieustraszoność, odwaga, śmiałość; w złéj myśli: zuchwalstwo, hardość, zawziętość, ferocitatem comprimere.

Ferōcĭter, *przysł.* dziko, srogo, zuchwale, odważnie, śmiało, f. dictae sententiae.

Ferōcŭlus, a, um, odważny, niepohamowany; śmiały.

Ferōnia, ae, *ż.* bóstwo Sabinów, którego najznakomitsza świątynia była w Kapenie, mieście Etruryi.

Ferox, ōcis, dziki, srogi, nieustraszony, zuchwały, śmiały, odważny, victoria ferociores reddit.

Ferramentum, i, *n.* żelazne naczynie, narzędzie, sprzęt.

Ferrārius, a, um, do żelaza należący, faber ferrarius (kowal); officina (kuźnia); *rzeczow.* ferraria, ae, *ż.* kopalnia żelaza.

Ferrātus, a, um, okuty żelazem, orbes rotarum; wojsko pancerne, agmina; 2) z żelaza, żelazny, postes belli, poet.

Ferreus, a, um, z żelaza, żelazny: — przenoś. *a)* mocny, silny, vox; nieugięty, animus Catonis; *b)* nieczuły, nieludzki, nieużyty, okrutny, ferreus essem; *c)* ciężki, twardy, sors: scriptor, którego styl twardy; somnus f., sen twardy, żelazny, śmierć.

Ferrugĭneus, a, um, koloru żelaznego, rdzawy, ciemno-brunatny.

Ferrūgo, ĭnis, *ż.* rdza; stąd: kolor żelazny, ciemno-brunatny.

Ferrum, i, *n.* żelazo; stąd: wszelkie narzędzie żelazne, sierp, topor, szczegól. miecz; ferro et igni

(ogniem i mieczem); ferro lacessere regna (zbrojną ręką, siłą nieprzyjacielską); — przenoś. twardość, nieczułość serca, solidum in pectore ferrum gerit. poet.

Fertĭlis, e, żyzny, urodzajny, płodny, obfity, hominum frugumque; także: użyzniający, Ceres, Nilus.

Fertilĭtas, ātis, ż. płodność, żyzność, urodzajność, agrorum.

Fertus, a, um, poet. = fertilis.

Ferŭla, ae, ż. zapaliczka, roślina.

Ferus, a, um, dziki, nieugłaskany, po pustyniach żyjący lub rosnący; *rzeczow.* fera, ae, ż. dziki źwierz, źwierzyna; także: ferus, i, *m.* dziki źwierz, u poet.; — przenoś. *a)* dziki, nieokrzesany, nieukształcony, vita; *b)* nieczuły, okrutny, srogi, Jupiter, ensis, bella.

Fervefăcio, fēci, factum, 3. zagotować, rozpalić, rozżarzyć.

Fervens, tis, gorący, wrzący, rozżarzony; — przenoś. gwałtowny, ingenium ferventius rapido amni; zażarty, zajadły, latro.

Ferventer, *przysł.* gwałtownie, z zapałem, loqui.

Ferveo, i poet. fervo, fervi i ferbui, ēre i ĕre, wrzéć, żarzyć się; o morzu: burzyć się, fervet aestu pelagus; — przenoś. *a)* pałać, wrzéć, unosić się, animus fervebat ab ira; fervet avaritia; *b)* roić się, występować w wielkiéj liczbie do działania, fervet opus, robota wykonywa się z zapałem; totam Marte fervere Leucaten; semita fervet opere.

Fervidus, a, um, wrzący, pałający, gorący, pars mundi fervida; axis; burzący się, aequor; — przenoś. gwałtowny, wzruszony, ożywiony, ingenium; dicendi genus; orator.

Fervo, patrz ferveo.

Fervor, ōris, *m.* wrzenie, burzenie się, gorąco, zapał, właśc. i przenoś. maris; aetatis.

Fescennia, ae, ż. i -um, ii, *n.* miasto w Etruryi; stąd Fescenninus, a, um, Fescenniński, versus, wiersz niezgrabny, odznaczający się uszczypliwością, szyderstwem, śpiewany przy obchodach weselnych i t. p. nazwany od miejsca, w którém wziął początek.

Fessus, a, um, zmordowany, znużony, strudzony, zmęczony, znękany, rerum; aetate; słaby, w złym stanie będący, niezdatny do użytku, artus; naves; fessis rebus finem ferre, nieszczęściom, przykrym okolicznościom koniec położyć.

Festinanter, *przysł.* skwapliwie, śpiesznie.

Festinātio, ōnis, ż. pośpiech, skwapliwość, omni festinatione properare.

Festīno, 1. śpieszyć, kwapić się, ad reliqua; festina lente; śpiesznie co robić, przyspieszać, z przypad. 4. fugam; iter festinatum; także z tryb. bez. migrare.

Festīnus, a, um, śpieszny, prędki, skwapliwy.

Festīve, *przysł.* przyjemnie, wesoło, grzecznie, delikatnie.

Festīvĭtas, ātis, ż. grzeczność, żart dowcipny, delikatność w obejściu się i w wykładzie mówcy.

Festīvus, a, um, przyjemny, wesoły, żartobliwy, dowcipny, acroama, poema, sermo.

Festus, a, um, świąteczny, uroczysty; *rzeczow.* festum, i, *n.* święto, uroczystość.

Fetiālis, is, *m.* w licz. mn. Fetiales, zgromadzenie kapłanów, którzy mieli sobie poruczoną władzę wypowiedzenia wojny, zawierania przymierza i pokoju; rozstrzygali spory z obcemi naroda-

mi, i domagali się od nich zadosyć uczynienia (res repetere). Ten z nich, który do takiéj czynności był użyty, nazywał się pater patratus.

Fetūra, ae, *ż.* płodzenie, wydawanie płodu; 2) płód, przypłodek.

Fetus, us, *m* rodzenie, płodzenie; 2) płód, owoc, arborci, nucis; multiplices fetus procreant.

Fetus, a, um, brzemienny, zapłodniony; żyzny, urodzajny, obfity, terra feta frugibus; pełny, poet. loca feta furentibus austris; machina fatalis feta armis.

Fibra, ae, żyłka, włókno, mianowicie we wnętrznościach, z których przyszłe wyroki bogów przepowiadano; poet. wnętrzności.

Fibrēnus, i, *m.* rzeka w Lacyum.

Fibŭla, ae, *ż.* haftka, spinka, sprzączka, klamra i t. p.

Ficāna, ae, *ż.* miasto w Lacyum.

Ficte, *przysł.* na pozór, nieszczerze.

Fictilis, e, gliniany; *rzeczow.* fictile, is, *n.* naczynie gliniane; fictilia deorum, posągi z gliny.

Fictio, ōnis, *ż.* formowanie, tworzenie, udawanie, zmyślanie.

Fictor, ōris, *m.* snycerz, rzeźbiarz, także przy ofiarach sługa kapłanów, który placki ofiarne, tudzież wizerunki ofiarnych źwierząt z ciasta lub wosku robił; u poet. który co zmyśla lub rzeczy zmyślone przedstawia, fictor fandi Ulysses.

Fictrix, īcis, *ż.* ta, która co kształtuje.

Ficŭlea, ae, miasto Sabinów; stąd: Ficulensis, e, Fikuleński, in Ficulensi, w okolicy Fikulei i Ficulenses, ium, *m.* Fikulensowie.

Ficulnus, a, um, figowy.

Ficus, i, lub us, *ż.* drzewo figowe; figa, owoc; ficus prima, początek jesieni.

Fidēlia, ae, *ż.* naczynie gliniane, garnek; szczegól. naczynie od tynku, pobielania, duos parietes de eadem fidelia dealbare, *przysłowie*, za jednym bankietem dwa wesela odprawić.

Fidēlis, e, wierny, rzetelny, pewny, amicus, servus; oculi, consilium; *rzeczow.* fideles, ium, *m.* ludzie wierni, godni zaufania, si quem tuorum fidelium voles; *b)* trwały, tęgi, mocny, lorica.

Fidelĭtas, ātis, *ż.* wierność, sumienność.

Fidelĭter, *przysł.* wiernie, rzetelnie, uczciwie, monere, vivere; pewno, z pewnością, quo fidelius literae ad te perferantur; pilnie, discere ingenuas artes.

Fidenae, arum, i -a, ae, *ż.* miasto Sabinów; stąd: Fidenas, ātis, do Fidenów należący i Fidenates, ium, *m.* Fidenaci.

Fidens, tis, ufający, ufny, fidens animi, poet.

Fidenter, *przysł.* bezpiecznie, z ufnością, śmiało.

Fidentia, ae, *ż.* ufność, mocne zaufanie.

Fidentia, ae, *ż.* miasto w Gallii cyzalpińskiéj.

Fides, ei, *ż.* zaufanie, ufność, wiara, kredyt; stąd: *a)* wierność wzbudzająca zaufanie, rzetelność, sumienność, (ex) bona fide, w dobréj wierze; judicia de mala fide, w sprawie, kiedy kto przekonany o niesłuszności dzierży rzecz cudzą; *b)* przyrzeczenie, zapewnienie, zaręczenie; fides publica lub samo fides, przyrzeczenie opieki osobistéj, zabezpieczenie, straż, accepta, interposita fides; venire, se permittere in fidem alicujus lub in fidem ac potestatem alicujus, zdać się na czyją łaskę i niełaskę; sequi fidem alicujus, oddać się pod czyją opiekę; in fidem recipere aliquem, wziąć kogo pod opiekę;

tradere in f. oddać pod opiekę, powierzyć opiece; c) wiarogodność pewność, niezawodność, prawdziwość, literae auctoritatem et fidem habent; fides est, można wierzyć; a stąd: pewny dowód, manifesta fides; in lub ad fidem alicujus rei; spełnienie, skutek (u poetów, mówiąc o wyroczni), promissa exhibuere fidem.

Fides, is, *ż.* struna instrumentu muzycznego; w licz. mn. lutnia, lira, fidibus canere; 2) gwiazdozbiór.

Fidĭcen, cĭnis, *m.* lutnista, grający na lutni; 2) poeta liryczny, fidicen lyrae Romanae.

Fidicŭla, *ż.* struna instrumentu muzycznego; w licz. mn. lira, lutnia i t. p.

Fidius, bożek, podług niektórych ten sam co Herkules, także: Fidius Sancus; wzywano go szczególniéj w formułach zapewnienia, przysięgi: per deum Fidium lub me dius Fidius, zaiste, na moje sumienie, zapewniam, Bogiem się świadczę, Bóg świadkiem.

Fido, fisus sum, 3. ufać, pokładać nadzieję, wierzyć, spuszczać się na kogo, na co, sibi; hac duce, fidis manare poetica mella te solum.

Fidūcia, ae, *ż.* zaufanie, ufność, alicujus lub alicujus rei (w kim, w czém); mea (we mnie); benevolentiae; rerum suarum; tantane vos generis tenuit fiducia vestri?; 2) śmiałość, odwaga, fiduciam hosti augere; 3) w znaczeniu sądowém: zawierzenie komu posiadania jakiego przedmiotu, zdając się na dobrą wiarę, że go odda; judicium fiduciae, sprawa sądowa o powrócenie tego, co było dane z warunkiem zwrócenia, judicium in fiducia lub in fiduciis; stąd: zakład, zastaw, rękojmia, fiducia accepta.

Fiduciarius, a, um, zastawny, do czasowego posiadania oddany, czasowemu zarządowi powierzony.

Fidus, a, um, wierny, rzetelny, pewny, amicus, pax, judex i t. p. alicui; poet. z przyp. 2., regina tui fidissima.

Figo, fixi, fixum, 3. przytwierdzić, przybić, utkwić, wetknąć, wrazić, wbić, wsadzić; aliquid (in aliquo loco); aliquem in cruce lub cruci; verubus trementia figunt; cuspidem in terra; arma ad postes lub (in) postibus (zawiesić); leges, przybić w miejscu publicznem, ogłosić; oculos solo, wlepić; vestigia, zatrzymać; sarissam in medio gutture (wepchnąć); sagitta in medio crure fixa; stąd: aliquem telis i t. p. albo samo aliquem, przeszyć, zastrzelić, zabić; caligas auro (okuć); — przenoś. dicta animis, wrazić; mentem in aliqua re, uwagę zwrócić; modum nequitiae, położyć koniec.

Figŭlus, i, *m.* garncarz.

Figūra, ae, *ż.* kształt, postać, hominis, corporis, signorum; non tam magno corpore, quam figura venusta; — przenoś. sposób, species et quasi fig. dicendi; quasi forma figuraque dicendi; postać w wymowie: wyrażenie odstępujące od mowy zwyczajnéj.

Figūro, 1. kształcić, nadawać postać, właś. i przenoś. os tenerum balbumque poeta figurat; w umyśle sobie wystawiać, wyobrażać, animo species inanes.

Filia, ae, *ż.* (przyp. 3 i 6 filiabus i filiis), córka; f. virgo, niezamężna;—przenoś. silvae filia nobilis.

Filicātus, a, um, mający postać paproci na sobie wyrytą, paterae, lances.

Filiŏla, ae, *ż.* córeczka; mówi się także o mężczyźnie zniewieściałym, duce f. Curionis.
Filiŏlus, i, *m.* synek.
Filius, ii, *m.* syn; w licz. mn. synowie lub w ogóle dzieci; filius fortunae, dziecię szczęścia; f. terrae, nieznajomy, nizkiego rodu człowiek.
Filix, icis, *ż.* paproć.
Filum, i, *n.* nić, *przysłowie*: tenui pendere filo, na włosku wisiéć, być w wielkiém niebezpieczeństwie; nić życia ludzkiego, którą przędły Parki, śmierć, extrema Parcae fila legunt; struna narzędzia muzycznego, lyrae; — przenoś. o mowie, sposobie przedstawienia rzeczy, tenui deducta poemata filo.
Fimbria, ae, *ż.* brzeg, szlak, frenzla; końce włosów trefionych.
Fimbria, ae, *m.* przyjaciel i towarzysz Maryusza.
Fimus, i, *m.* i fimum, i, *n.* gnój, nawóz.
Findo, fidi, fissum, 3. łupać, szczepać, rozdzielać, dzielić, se f. lub findi, rozdzielać się, rozchodzić się, rozpadać się; poet: finditur in solidum cuneis via (robi się otwór klinami); fissum jecoris lub jecorum lub in extis, rozcięcia, rozdziały na wnętrznościach zwierzęcia zabitego na ofiarę, z których jedna część nazywała się pars familiaris, druga zaś pars hostilis; stąd także: fissum familiare lub hostile.
Fingo, finxi, fictum, 3. kształcić, kształt nadawać, tworzyć, robić, aliquid ex argilla; pocula e cera; apes fingunt favos; hirundo luteum opus; a Lysippo fingi volebat; imago ficta; natura fingit hominem; maleficam nactus est naturam in corpore fingendo; — przenoś. *a*) zrobić, sprawić, fortunam; przerobić, przeistoczyć, zmienić, vitam subito flecti fingique posse; z podwój. 4 przyp. miserum fortuna Sinonem finxit (zrobił nieszczęśliwym); *b*) wyobrażać sobie, wystawiać w myśli, animo, cogitatione f. lub samo fingere; często: finge, fingite, wystaw sobie, wystawcie sobie, z nast. 4 przyp. i tr. bezok., finge, aliquem fieri i t. d. *c*) wymyślić, zmyślić, causas, novas sibi religiones; crimina in aliquem; także z 4 przyp. i tr. bezok. carmen f.; fabula f.; ficta ad voluntatem (podług życzenia); poet. fictum, i, *n.* rzecz zmyślona, wymysł, fałsz, ficti pravique tenax; *d*) myśléć o czém, zamyślać, przedsiębrać, profectionem. 2) urządzać, porządkować, układać, okrzesywać, vitem putando; capillos, comas, układać, kędzierzawić, fryzować; vultum, układać, przybierać, postać twarzy, przymilać się; ficto pectore fatur, mówi obłudnie; stąd: fictus, i, *m.* poet. obłudnik, fictum astutumque vocamus; wyćwiczyć, wykształcić, aliquem lub aliquid; se ad aliquid lub ex aliqua re, do kogo, do czego się stosować, kroki stosowne robić.
Finiens, tis, widnokrąg, horyzont.
Finio, 4. ograniczać, granicami oznaczać, określać, imperium populi Romani; signum animo; lingua finita dentibus; — przenoś. ograniczać, powściągać, cupiditates; libidinem; censuram; potestatem; oznaczać, tempus; spatium temporis numero noctium; numerum; modum; mors est omnibus finita; finitur, ne- (przeznacza się, aby nie-); kończyć, bellum, vitam i t. p.; stąd: poet. finiri

u późniejszych zaś pisarzy finire, życie kończyć, umrzéć; finire przestać mówić, finierat Telamone satus; sententias verbis, kłaść słowa na końcu zdań; finitus, harmonijnie wysłowiony.

Finis, is, *m.* (czasem *ż.*) *a*) granica, w licz. mn. granice, kraj, kraina, in mediis Eburonum finibus; fine z przyp. 2. aż do; *b)* miara, trwanie, temporis; qui finis istius consilii? (usque) ad eum finem, tak długo, tak daleko; quem ad finem, jak długo? *c*) koniec, finem facere, skończyć, ad finem aż do końca; ad finem venire, przyjść do końca, osiągnąć skutek; u później. pisarzy koniec życia; *d*) — przenoś. co najwyższego, największego, bonorum, malorum (najwyższe dobro, najw. złe); honorum (najwyższe dostojeństwo); cel, zamiar, domus finis est usus; referre ad illum finem.

Finīte, *przysł.* z określeniem, z ograniczeniem.

Finitimus, a, um, graniczący, pograniczny, sąsiedzki, bellum (z narodami sąsiedniemi); *rzeczow.* finitimi, orum, *m.* ludy sąsiednie; przenoś. będący z czém w związku, podobny, blizki, nomen finitimum periculo; metus finitimus est aegritudini.

Finītio, ōnis, *ż.* oznaczenie, zakreślenie.

Finitor, ōris, *m.* mierniczy.

Fio, factus sum, fieri (tr. rozk. fi), stać się, stąd: *a)* być robionym, zrobionym, carinae fiebant ex levi materia, robiono; statua ei fit; insidiae ei fiunt; fit vis in eum; sumptus fiunt in classem i t. p.; *b)* z podw. przyp. pierw. być mianowanym, obranym, factus est Valerius Publicola consul (konsulem); fit praetor i t. p; *c*) z prz. 2 wartości: być szacowanym, cenionym; poważanym, magni, wysoko, pluris, plurimi; *d)* powstawać, wszczynać się, fit strepitus, clamor, fletus gemitusque, proelium, caedes i t. p.; *e*) dziać się, wynikać z czego, iść za czém, być skutkiem czego, factum est ejus aequitate, ut-; quid his lub de his fieri vellet; hoc fieri volo; ut fit lub ita ut fit lub fieri solet, jak zwyczajnie, jak za zwyczaj, jak bywa; multo fit aliter, dzieje się dalcko inaczéj; fieri potest, być może: ita fit, ut- stąd wynika, wypływa, że-; quo factum est, ut-, stąd poszło, że-; quo facto, po czém, za czém, skutkiem czego; *f)* w znaczeniu religijném, o ofiarach: quum pro populo fieret.

Firmāmen, inis, *n.* podstawa, podpora, utwierdzenie.

Firmamentum, i, *n.* podstawa, utwierdzenie, tigna, quae firmamento esse possint; — przenoś. reipublicae; szczegól. dowód potwierdzający, główny punkt.

Firmanus, a, um, patrz Firmum.

Firme, *przysł.* mocno, stale, stanowczo.

Firmītas, ātis, *ż.* moc, trwałość; — przenoś. stałość, moc ducha, animi.

Firmīter, *przysł.* mocno, trwale, stale.

Firmitūdo, inis, *ż.* moc, trwałość; — przenoś. stałość, wytrwałość, moc ducha.

Firmo, 1. utwierdzać, wzmacniać; w znacz. wojen.: obsadzić, locum munitionibus; cornua subsidiis; aciem, muros; — przenoś. *a*) utwierdzić, utrwalić, imperium, pacem, fidem, foedus dictis i t. p.; *b)* odwagi dodać, ośmielić, aliquem; animum; 2) wzmocnić, pokrzepić, posilić, vires, corpus labore, cibo; quiete milites; cibo ac potio-

ne firmari, wzmocnić się, posilić się: praesidium lub aliquem praesidiis; vocem; — przenoś. wzmocnić, potwierdzić, zapewnić sobie, aliquid jurejurando; civitates obsidibus; także z 4 przyp. i tryb. bezok.: firmat se ea facturum esse; stąd: dowodzić, udowadniać, aliquid ex aliqua re.

Firmum, i, *n*. miasto w krainie Piceńskiéj; stąd: Firmanus, a, um, Firmański, *rzeczow*. Firmanum, i, *n*. wiejska posiadłość przy mieście Firmum i Firmani, orum, *m*. Firmanowie.

Firmus, a, um, mocno stojący, niechwiejący się; solum, janua, muri, arbor, robora, carina; trwały, vinum; — przenoś. stały, stały, vinum; — przenoś. stały, stateczny, amicus, firmior in amicitia, in sententia, in causa; 2) silny, rami, corpus, manus i t. p., mianowicie: zdatny, usposobiony do oporu, copiae, cohortes, praesidium, civitas, populus: f. exercitus ad bellum; cohortes f. ad dimicandum; poet. z tr. bez. fundus pascere firmus; — przenoś. pewny, niezawodny, literae, spes; hoc, quod dico, firmum fore.

Fiscālis, e, tyczący się skarbu publicznego.

Fiscina, ae, *ż*. koszyk, ficorum, do fig.

Fiscus, i, *m*. plecione naczynie, kosz; 2) kosz na pieniądze, fiscos cum pecunia; szczegól. kassa publiczna, skarb państwa; w czasach cesarstwa: skarb cesarski, dochody cesarskie.

Fissilis, e, dający się łupać, łupki.

Fissio, ōnis, *ż*. łupanie, szczepanie.

Fissum, i, *n*. patrz findo.

Fistūca, ae, *ż*. kafar do wbijania palów.

Fistūco, 1 wbijać pale; ubijać ziemię, równać.

Fistūla, ae, *ż*. rura, kanał; stąd: piszczałka; flet ze trzciny i t. p. — przenoś. fistuła, ustawiczne cieczenie.

Fistulātor, ōris, *m*. grający na piszczałce.

Fistulōsus, a, um, przedziurawiony nakształt piszczałki; 2) dziurkowaty.

Fixus, a, um, mocny, nieodmienny, stały, illud fixum in animis vestris tenctote.

Flabellum, i, *n*. wachlarz; — przenoś. fl. seditionis, podnieta.

Flabilis, e, powietrzny, oddychalny.

Flabrum, i, *n*. wianie, dęcie, Boreae.

Flacceo, ēre, zwiędnąć, zmięknąć; — przenoś. słabieć, ustawać w czém.

Flaccesco, flaccui, 3. więdnąć, schnąć; — przenoś. słabieć, ustawać, tracić żywość, oratio.

Flaccidus, i flaccus, a, um, zwiędły, uschły, mdły, stąd: flaccus, obwisłe uszy mający; 2) Flaccus, przewisko wielu rodów rzymskich.

Flagello, 1. biczować, smagać, bić.

Flagellum, i, *n*. bicz; — przenoś. zgryzota sumienia; 2) rzemień u pocisku; *b)* w licz. mn. młode gałązki, szczegól. winorośli; *c)* odnogi polipów, poet.

Flagitātio, ōnis, *ż*. domaganie się, naleganie, upominanie się.

Flagitātor, ōris, *m*. ten, który się upomina, który nalega, z przyp. drug. triumphi.

Flagitiōse, *przysł*. zelżywie, haniebnie.

Flagitiōsus, a, um, zelżywy, haniebny, sromotny, bezecny, vita, homo; civitas ex pulcherrima pessima ac flagitiosissima facta est.

Flagitium, ii, *n.* postępek hańbiący, szkaradny, hańba, sromota, f. committere, admittere, facere; także o osobach: niecnota, niecnotliwy, szkaradne stworzenie.

Flagito, 1. domagać się, upominać się z naleganiem, metuo, ne te flagitent; mercedem ab aliquo; promissa; quum stipendium ab legionibus flagitaretur: wymagać, quae tempus flagitat; quid studia a te flagitant; z podwójnym przypad. 4.; frumentum me flagitabant; z nast. ut i tr. łącz. flagitavi, ut convocaremur; chcieć wiedzieć, badać, dochodzić, crimen; quae sint ea numina divum, flagitat.

Flagrans, tis, palący się, onerariae; crinis; — przenoś. pałający, lumina (oczy); genae; gwałtowny, uniesiony namiętnością, amore, odio.

Flagrantia, ae, *ż.* palanie, upał, skwar, solis; — przenoś. o namiętnościach: oculorum, lubieżność, pałająca miłość, która się w oczach maluje; materna, gorąca miłość macierzyńska.

Flagro, 1. palić się, płonąć, płomieniem wybuchnąć; — przenoś. pałać, cupiditate, desiderio, amore, odio, bello: flagrabant vitia apud illum; infamia lub rumore malo (być osławionym); inopia (być w wielkim niedostatku).

Flagrum, i, *n*, bicz, batóg.

1. **Flamen**, inis, *m.* kapłan, który sprawował obrzędy religijne przywiązane do czci szczególnego bożka. Z początku było ich trzech: Fl. Dialis, Jowisza; Martialis, Marsa; Quirinalis, Romulusa; później liczba ich została powiększoną. Dzielili się na wyższych (majores) i niższych (minores); pierwszych wybierano z rodu patrycyuszów, drugich z plebejuszów. Najznakomitszym między nimi był Fl. Dialis.

2. **Flamen**, inis, *n.* *a)* wianie wiatru, regunt flamina diverso tractu; stąd: wiatr, ferunt sua flamina classem, wiatr unosi flotę; *b)* granie na dętym instrumencie, tibiae, poet.

Flaminium, ii, *n.* godność kapłana flamen zwanego.

Flaminius, ii, *m.* nazwisko rodu Rzymskiego; stąd: Flaminius i Flaminianus, Flamiński, Flaminianski.

Flamma, ae, *ż.* płomień, także o świetle gwiazd i błyskawicach, poli fixae flammae; deum genitor rutilas per nubila flammas spargit; — przenoś. gwałtowność, zapał namiętności, amoris; zapał mówcy, vis et quasi flamma oratoris.

Flammeus, a, um, płomienisty, ognisty; fl. lumina, iskrzące oczy.

Flammifer, a, um, płomienisty, ognionośny.

Flammo, 1. palić się, pałać, flammantia lumina; w znacz. przech. zapalić, flammatus aliqua re; — przenoś, flammato corde, w umyśle rozjątrzonym.

Flammŭla, ae, *ż.* płomyk.

Flatus, us, *m.* *a)* wianie wiatru, stąd: wiatr, fl. secundus, wiatr pomyślny; — przenoś. prospero flatu fortunae uti, używać szczęścia; *b)* także o miechu do rozdymania ognia; ignem accendere; o graniu na flecie: complere spissa sedilia flatu; *c)* oddech, oddychanie; — przenoś. nadymanie się, pycha.

Flaveo, ēre, być płowym, żółtym, flavens cera; avenae; także o włosach jasnych, flaventes abscissa comas, poet.

Flavesco, ĕre, stać się płowym, żółtym, żółknąć, płowieć, campus flavescit arista.

Flavina, ae, *ż.* miasto w Etruryi; stąd: Flavinus, a, um, Flawiński.

Flavius, nazwisko rzymskiego rodu.

Flavus, a, um, żółty, żółtawy, płowy, Tiberis, arva; capilli (włosy blond).

Flebĭlis, e, opłakania godny, multis ille bonis flebilis occidit; 2) do płaczu pobudzający, ultor; 3) płaczliwy, żałosny, vox, modi, sponsa i t. p. *przysłówkowo*, flebile.

Flebilĭter, *przysł.* płaczliwie, żałośnie.

Flecto, flexi, flexum, 3. zginać, naginać, skrzywić, ramum; napinać, naciągać, arcus; iter lub viam (inną drogą się udać, w inną stronę drogę zwrócić); vocem, cantus (głos w śpiewaniu lub graniu do harmonii układać); — przenoś. odmienić, vitam, fata deum precando; animum lub aliquem; *b*) kierować, zwracać, cursum de foro in Capitolium; equos; navem, cursus in locum; iter Demetriadem; flecti in gyrum (kręcić się na około); se f. zwracać się, silva se flectit sinistrorsus; — przenoś. odwracać, odciągać, odwodzić, a studio ad imperium; aliquem a proposito: animum a vero; wzruszyć, zmiękczyć, nakłonić, superos, aliquem oratione; *c*) wyminąć, opłynąć, promontorium; 2) nieprzech. zwrócić się, ex Gabino in Tusculanos colles; ad Oceanum.

Fleo, flēvi, flētum, 2. płakać, de aliqua re; 2) w znacz. przech. opłakiwać kogo lub co, Misenum, filium, casus suos; bier. flenda fortuna, los godzien opłakania; multum fleti ad superos.

Fletus, us, *m.* płacz, łzy, largos effundere fletus.

Flexanĭmus, a, um, rozczulający, tkliwy.

Flexibĭlis, e, giętki, gibki, łatwy do zgięcia, arcus; vox, genus vocis (giętki, urobiony); — przenoś. łatwy do powodowania, do nakłonienia, niestały, aetas.

Flexĭlis, e, giętki; 2) skrzywiony.

Flexilŏquus, a, um, dwuwykładny, dwuznaczny, ciemny, oracula.

Flexio, ōnis, *ż.* naginanie, zgięcie; laterum; w mówieniu i śpiewaniu podwyższanie, zniżanie tonu, vocis, modorum; — przenoś. w licz. mn. wyboczenia z prawéj drogi, wybiegi.

Flexĭpes, pĕdis, krzywonogi.

Flexuōsus, a, um, kręty, pełen zakrętów.

Flexus, us, *m.* zakrzywienie, zagięcie, fluminis; flexus w cyrku, okrążanie około kresu zawodniczego (meta), które ubiegający się o nagrodę w gonitwach robili; stąd: flexus metae; meta fervidis evitata rotis: przejście od jednego wieku do drugiego, in hoc flexu quasi aetatis; 2) zboczenie, manowiec, in quo flexus est ad iter Arpinas; flexu Armeniam petunt.

Flictus, us, *m.* uderzenie czego o co, scuta et galeae dant sonitum flictu.

Flo, 1. dmuchać, dąć, wiać, ventus; w znacz. przech. zdmuchnąć co, pulvis vento flatus, tibia flatur, gra się na flecie.

Floccus, i, *m.* kosmyk, rzecz drobiazgowa, fraszka, flocci facere, pendere, aestimare, mało cenić.

Flora, ae, *ż.* bogini kwiatów; stąd: Floralis, tyczący się Flory, sacrum, uroczystość na cześć Flory obchodzona 27 kwietnia, zwana także Floralia.

Florens, tis, kwitnący, znakomity,

zamożny, dostatni, res florentissimae.

Floreo, florui, 2. kwitnąć, być w stanie kwitnącym, aliqua re; odznaczać się, jaśnieć, błyszczeć, florentes aere catervas; — przenoś. słynąć, studiis et artibus; multis virtutibus ac beneficiis; fama justitiae; być w stanie świetnym, obfitować w dostatki, tempora, quibus Macedones florebant; omnibus copiis.

Floresco, ĕre, poczynać kwitnąć, — przenoś. zaczynać słynąć, wsławiać się, Sulpicio ad summam gloriam florescenti vita erepta est.

Floreus, a, um, kwiecisty, ubarwiony kwiatami, rura.

Florĭdus, a, um, kwiecisty, pełen kwiatów; — przenoś. o wieku i mówcy: kwitnący, ożywiony, pełen życia; 2) z kwiatów, kwiatowy, serta.

Florĭlĕgus, a, um, zbierający kwiaty lub robiący co z kwiatów, apes.

Flos, floris, *m.* kwiat, zbior. kwiecie: w licz. mn. sok z kwiatów, miód, poet. — przenoś. stan kwitnący, byt pomyślny, flos Graeciae; wiek kwitnący, młodzieńczy, fl. aetatis lub juventae lub samo flos; siła młodzieńcza, fl. virium; ozdoba, Gallia est flos Italiae; juventutis lub in juventute; nobilitatis et juventutis; broda młodzieńcza, pierwszy porost brody, prima genas vestibat flore juventa = lanugo.

Floscŭlus, i, *m.* kwiatek, kwiateczek; — przenoś. o miejscach w mowie obfitujących w ozdoby.

Fluctuātio, ōnis, *ż.* kołysanie się wzburzonego morza; — przenoś. chwianie się, wahanie się, niepewność w zdaniu, animorum.

Fluctuo, 1. chwiać się, chełbać się, bałwanić się jak wzburzone morze; migać się, fluctuat tellus aere renidenti; — przenoś. burzyć się, unosić się, zżymać się, ira fluctuat; fluctuat irarum aestu; 2) być pędzonym, unoszonym, miotanym od bałwanów, o ludziach i statkach wodnych; — przenoś. być niepewnym, wahać się, chwiać się w zdaniu, acies fluctuans; animo nunc huc, nunc illuc fluctuat; genus orationis.

Fluctuor, 1. być miotanym od fal; — przenoś. wahać się, chwiać się w zdaniu, animo.

Fluctus, us, *m.* płynienie, upływ; stąd: fale, bałwan; — przenoś. w licz. mn. rozruchy, niepokoje, zamieszanie w życiu publiczném, ruch namiętności, fl. concionum; irarum; civiles.

Fluentum, i, *n.* płynąca woda, częściéj w licz. mn. Xanthi fluenta.

Fluĭdus, a, um, płynny, płynący; ciekły; — przenoś. *a)* o ubiorze: spływający, przestronny, obwisły, vestis; *b)* opadły, mdły, lacerti, corpora; także: osłabiający, calor.

Fluito, 1. pływać, płynąć łodzią, okrętem i t p.; — przenoś. chwiać się w zdaniu, wahać się, spe dubiae horae; 2) fluitantia lora, wolno puszczone.

Flumen, ĭnis, *n.* płynąca woda; vivum (woda rzeczna); flumine secundo, adverso, za wodą, pod wodę, przeciw wodzie; stąd; rzeka, potok; flumen Rhenum; — przenoś. obfitość, obfity wylew czego, orationis; ingenii; largo humectat flumine vultum.

Flumentāna porta, brama w Rzymie nad Tybrem.

Flumĭneus, a, um, rzeczny, do rzeki należący.

Fluo, fluxi, fluxum, 3. płynąć, spływać, zalewać się, oblewać się,

sudore, cruore, buccae fluentes, barwiczkowane; madida fluens in veste (w sukni, z któréj spływała woda), poet.; — przenoś. o ubiorze nieobcisłym, nodo sinus collecta fluentes; o mowie: płynąć, ex ejus lingua melle dulcior fluebat oratio; ex eodem fonte; ab isto capite; w szczegól. pod względem kierunku: *a)* dokąd płynąć z przyim. in i przyp. 4;—przenoś. bez przeszkody wypadać, wypływać, in aeternum tempus (o przyczynach i skutkach); stąd: o powodzeniu: iść, eodem cursu; ad voluntatem (podług życzenia); res fluit ad interregnum (przechodzi); *b)* spływać z przyim. de i 6 prz. sudor de corpore; wypadać, fluent arma de manibus; spadać, fluunt poma; *c)* upływać, przemijać, niknąć, o czasie i o tém, co się do czasu odnosi, fluit voluptas; quae dilapsa jam fluxerunt; tarda fluunt tempora; *d)* w odniesieniu do rozszerzania się pojedynczych części jakiéj cieczy: rozpływać się, rozchodzić się, rozszerzać się; — przenoś. o członkach i siłach ciała: osłabnąć, zmięknąć, wątleć; stąd: fluere luxu, voluptate, zatapiać się w zbytku, w rozkoszach, mollitie, stać się zniewieściałym; *e)* o drzewach: rozszerzać się, rami fluentes; — przenoś. o naukach: powoli rozchodzić się, rozszerzać się, upowszechniać się, doctrina Pythagorae longe lateque flueret.

Fluviālis, e, rzeczny, należący do rzeki, w rzece albo nad rzeką będący.

Fluvius, ii, *m*. spływająca woda, rzeka, potok.

Fluxio, ōnis, *ż*. płynienie, cieczenie.

Fluxus, a, um, płynący, płynny; — przenoś. *a)* obwisły, habena; *b)* znikomy, przemijający, gloria, fides; stąd: niestały, bez charakteru, animus; *c)* rozpływający się; — przenoś. zniszczony, res.

Focāle, is, *n*. przewiązka, chustka na szyję.

Focŭlus, i, *m*. małe ognisko; stąd: *a)* mała fajerka; *b)* mały ołtarz.

Focus, i, *m*. ognisko; — przenoś. *a)* cały dom, posiadłość; porów. ara; stąd: dom ojczysty, rodzinny, domo et focis patriis ejicere; *b)* ołtarz, dis tribus ille focos totidem de cespite ponit; *c)* stos do palenia, maerentes ruebant ossa focis.

Fodĭco, āre, kłóć, bóść, przeszywać, latus; — przenoś. martwić, trapić, animum.

Fodīna, ae, *ż*. kopalnia, góra kruszcowa.

Fodio, fodi, fossum, 3. kopać, wykopać, zwykle w znacz. przech. kopaniem wydobyć, puteum; cubilia; argentum, aurum; 2) kłóć, przekłóć, przebić, przeszyć, aliquem telis; equum calcaribus; repugnantes; lub wykłóć, lumina; — przenoś. o boleści: utrapić, przeszyć, fodit dolor.

Foecund- patrz fecund-.

Foede, *przysł*. brzydko, haniebnie, perire; okrutnie, straszliwie, pugnare.

Foederātus, a, um, sprzymierzony.

Foedifrăgus, a, um, zrywający przymierze, wiarołomny.

Foedĭtas, ātis, *ż*. szkaradność, obmierzłość, obrzydliwość; 2) okropność, straszliwość.

Foedo, 1. zeszpecić, splugawić, splamić; — przenoś. zhańbić, zbezcześcić, gloriam majorum; zaćmić, lumina; spustoszyć, agros; zranić, skaleczyć, przebić, ferro foedare latebras; zabić, volucres.

Foedus, a, um, szpetny, szkara-

dny, obrzydliwy, straszny, właśc. i przenoś. odor, locus; facinus; incendium.

Foedus, ĕris, *n.* przymierze, sojusz, związek; 2) poet.: urządzenie, ustawa, prawo, natura imposuit foedera certis locis.

Foen-, patrz fen-.

Foeteo, ēre, śmierdzieć.

Foetidus, a, um, śmierdzący.

Foetor, ōris, *m.* smród.

Folium, ii, *n.* liść.

Folliculus, i, *m.* mieszek skórzany.

Follis, is, *m.* worek skórzany; 2) miech kowalski.

Fomentum, i, *n.* ciepłe okładanie, ogrzewanie, naparzanie;—przenoś. zasiłek, pomoc, ulga, dolorum, curarum.

Fomes, ĭtis, *m.* próchno, żagiew, podnieta.

Fons, fontis, *m.* źródło, właśc. i przenoś. scribendi recte sapere est principium et fons; poet.: woda zdrojowa, alii fontemque ignemque ferebant.

Fontānus, a, um, źródlany, zdrojowy.

Fontējus, i, *m.* nazwisko rzymskiego rodu; stąd: *przym.* Fontejus i Fontejanus a, um, fontejski, fontejański.

Fontĭcŭlus, i, *m.* źródełko.

Fontinālis, e, tyczący się źródła, porta, brama Kapeńska w Rzymie.

For, fatus sum, 1. mówić, wypowiedzieć, przepowiedzieć, memores fandi atque nefandi (pamiętają o tém, co godzi się i czego nie godzi się mówić, o dobrych i złych czynach).

Forabĭlis, e, łatwy do przedziurawienia.

Forāmen, ĭnis, *n.* otwór, dziura.

Foras, *przysł.* na zewnątrz, na dwór, se edere, se promere, wychodzić; dare, ogłosić.

Forcĕps, cĭpis, *m.* i *ż.* kleszcze, obcęgi.

Fordus, a, um, brzemienny; *rzeczow.* forda, ae, *ż.* krowa cielna.

Forem (= fuerem od fuo) toż samo co: essem, fuissem; tr. bezok. fore, toż samo co: futurum, am, um esse.

Forensis, e, tyczący się rynku, na rynku będący, factio lub turba (zgraja ludzi włóczących się po rynku); vestitus, suknia paradna, galowa, którą brano występując na miejsce publiczne; 2) należący do sądu, sądowy, causa, opera, genus dicendi; Mars f. (wymowa sądowa).

Forentum, i, *n.* miasto w Apulii; stąd: Forentani, orum, *m.* mieszkańcy Forentu, Forentanowie.

Forfex, ĭcis, *ż.* nożyczki.

Foris, is, *ż.* drzwi, wrota; w licz. mn. podwoje; 2) przystęp, wejście.

Foris, *przysł.* zewnątrz, na pyt. gdzie, intra vallum et foris; za domem, za miastem, zewnątrz Kuryi, zewnątrz kraju, foris coenare; expectatus foris; otium domi et foris habere; 2) na pyt. *skąd*, od strony zewnętrznéj, foris petere; venire; telum foris flagitare.

Forma, ae, *ż.* kształt, postać, skład części zewnętrzny, postawa, corporis; imperatoria; navium; cornuum; falcium i t. p.; formā (z powierzchowności); szczególn. piękna uroda, piękność; — przenoś. wizerunek, wyobrażenie, ideał; 2) figura, obraz, znak, oznaka, cecha; poet. omawiając: formae luporum (wilcy); — przenoś. rys, opisanie, rerum publicarum; officii i t. p., w ogóle: rodzaj, sposób, własność, rei; pugnae; w logice: gatunek; 3) model, stempel menniczy, argentum forma signatum (pieniądz srebrny); kopyto szewckie.

Formiae, arum, *ż.* miasto Aurunków na pobrzeżu Lacyum; stąd: Formianus, a, um, formiański; *rzeczow.* Formiani, ōrum, *m.* Formianie, i Formianum, i, *n.* posiadłość wiejska przy Formiach.

Formica, ae, mrówka.

Formīdābĭlis, e, straszny, straszliwy, groźny.

Formido, 1, lękać się bardzo, trwożyć się, często w znacz. przech. lękac się czego, aliquid, omnia; aquae formidatae, wodowstręt, wścieklizna.

Formīdo, ĭnis, *ż.* strach, przestrach, trwoga; stąd: straszydło, szczegól. na źwierzynę i ptaki.

Formidolōse, *przysł.* bojaźliwie; straszliwie.

Formidolōsus, a, um, lękliwy, bojaźliwy; straszny.

Formo, 1. kształcić, postać nadawać, materiam; o mowie: verba sicut mollissimam ceram (nrabiać); orationem;—przenoś. kształcić, urządzać, porządkować, regnum i t. p. szczegól. przyuczać, przyzwyczajać do czego, puerum dictis; aliquem in suos mores; se in mores alicujus; boves ad usum agrestem; ingenia hominum; animos judicum, ad eum quem volumus, habitum (usposobić tak, jakbyśmy sobie życzyli); 2) tworzyć, wystawiać, przedstawiać, o malarstwie, rzeźbiarstwie, budownictwie, widowiskach scenicznych, utworach piśmiennych; — przenoś. wystawiać sobie, wyobrażać w myśli, tacita mente gaudia.

Formōsĭtas, ātis, *ż.* piękność, nadobność, uroda.

Formōsus, a, um, piękny, nadobny, urodziwy.

Formŭla, ae, *ż.* kształt, urządzenie, układ, disciplinae; stąd: przepis, prawidło, ustawa, szczegól. formula, sponsionis, testamenti, formalność w sądownictwie, postępowanie pretora lub w ogóle biegłego w prawie; 2) sposób, dicendi.

Fornācālis, e, tyczący się pieców: dea, bogini Fornax; stąd: Fornacalia, ium, *n.* obrzędy religijne na cześć téj bogini.

Fornacŭla, ae, *ż.* piecyk.

Fornax, ācis, *ż.* piec, komin kowalski; 2) bogini opiekująca się pieczywem.

Fornicātus, a, um, sklepiony.

Fornix, ĭcis, *m.* sklepienie obłączyste; w licz. mn. sklepy; w szczegól. *a*) Fornix Fabii, przez Kw. Fabiusza Maksyma wystawiony łuk tryumfalny przy drodze zwanéj via sacra, nazywany także Fornix Fabius lub Fabianus; *b*) podziemne mieszkanie, miejsce schadzki do celów niemoralnych.

Fors, *ż.* (tylko w przyp. 1 i 6) przypadek, traf; fors fortuna, szczęśliwy wypadek, szczęście; także *przysłówkowo*: fors = fortasse, podobno: może, kiedy, właśnie, u poet.; w przyp. 6 forte, przypadkiem, przypadkowym sposobem, właśnie, po si, sin, ne, nisi i t. p. może; także: si forte, jeżeli szczęśliwym trafem; forte temere, na szczęście; 2) jako bóstwo: dea Fors, Fors Fortuna, bogini szczęśliwego trafu.

Forsan, forsit, forsitan i dawne: fortan, *przysł.* może, może kiedy, podobno.

Fortasse, *przysł.* może; 2) przy liczeniu: blizko, około, triginta fortasse versus; biennio fortasse major.

Forte, patrz fors.

Forticŭlus, a, um, nieco mocny, odważny.

Fortis, e, mocny, trwały, lignum,

pons, taurus; accessione virium fortior, mocniejszy, bardziéj wzmocniony; — przenoś. pignus (odpowiedni co do wartości); pełen siły, odwagi, dzielny, mężny, waleczny, o osobach i ich usposobieniu umysłowém, skłonnościach, mowie, czynach i t. p.: vir ad pericula fortis; fortior in dolore; fortissima cupiditas; genus dicendi forte; fortissimus contra audaciam.

Fortĭter, *przysł.* mocno, tęgo, dzielnie, mężnie, odważnie, nieustraszenie, venari, bellum gerere; ferre dolorem; resistere.

Fortitūdo, ĭnis, *ż.* moc, siła ciała; — przenoś. męztwo, odwaga, dzielność, waleczność; w licz. mn. objawy, oznaki, dowody dzielności, czyny waleczne, domesticae fortitudines non inferiores militaribus.

Fortūĭto, *przysł.* przypadkowo, przypadkowym sposobem.

Fortuĭtus, a, um, przypadkowy, trafunkowy, trafem zrządzony.

Fortūna, ae, *ż.* przypadek, zdarzenie przypadkowe, w związku z przyległemi wyrazami, prospera, secunda, florens; adversa, misera, już szczęście, już nieszczęście, niepomyślne powodzenie oznacza; także bogini szczęścia, porów. Fors; 2) los, stan zewnętrzny, okoliczności, stosunki, stąd: dostatki, majątek, dobra, najczęściéj w licz. mn. fortunis maximis ornatus; nostras fortunas defendere; quo mihi fortunas, si non conceditur uti?

Fortunāte, *przysł.* szczęśliwie, pomyślnie.

Fortunātus, a, um, uszczęśliwiony, szczęśliwy; poet. fortunatus laborum (w nieszczęściu); szczególniéj w pomyślnych okolicznościach będący, obfitujący w dostatki, zamożny, bogaty.

Fortūno, 1. poszczęścić, obdarzyć szczęściem, pobłogosławić komu w czém, patrimonium tibi dii fortunent; quamcunque deus tibi fortunaverit horam.

Forŭli, ōrum, *m.* miasteczko Sabinów.

Forŭli, ōrum, *m.* półka na książki.

Forum, i, *n.* wolny plac, dziedziniec, podwórze, zwyczajnie zaś: plac targowy, których w Rzymie było wiele: f. Romanum, także: f. vetus, f. magnum, lub samo forum, w północno-zachodniéj stronie z Kapitolińskim, na południe z Palatyńskim pagórkiem graniczący, obsadzony na około sklepami do przedaży i układów pieniężnych; główne miejsce do publicznych i sądowych czynności; średni punkt wszelkiego publicznego życia; forum Caesaris; f. Augusti, Trajani, od Cezara, Augusta i Trajana założone również do czynności sądowych; jako targowe rynki były: f. boarium, przeznaczony do przedaży bydła między Tybrem i placem Circus Maximus zwanym; f. olitorium, gdzie sprzedawano jarzyny, między Tybrem i pagórkiem Kapitolińskim; f. piscarium lub piscatorium, targ rybny; f. cupedinis, targ łakoci. Ze względu więc, że forum było głównym punktem: *a*) życia publicznego, mówiono: de foro decedere, usunąć się od życia publicznego; verba de foro, tyczące się spraw publicznych; *b*) różnych interesów, np. pieniężnych i t. p., in foro versari, załatwiać interesa, mianowicie pieniężne; ratio pecuniarum, quae in foro versatur, obrót interesów pieniężnych który się odbywa na

rynku; cedere foro, zbankrutować; fidem de foro tollere, zniszczyć kredyt publiczny; stąd: forum rerum venalium totius regni, główny punkt handlowy: *c*) rządowych, szczególniéj zaś sądowych czynności: forum attingere, zaczynać brać udział w sprawach rządowych; także: in foro esse coepit; 2) na prowincyi forum nazywano miasto, gdzie się odbywały sądy, i było siedlisko zarządu; forum agere, mówiono o tym, któremu zarząd prowincyi był powierzony. Stąd imiona miast: *a*) Forum Appii, miasteczko przy drodze Appijskiéj; *b*) F. Aurelium, przy drodze Aurelijskiéj; *c*) F. Cornelii, miasto Lingonów w Gallii Cyspadańskiéj; *e*) F. Julii lub Julium miasto w Gallii Narbonenskiéj; *f*) F. Voconii miasto Saliów w Gallii Narbonenskiéj.

Forus, i, *m.* w licz. mn. fori i fora, przechody w okręcie; siedzenia, ławy w teatrze; pokład plastrów w ulu.

Fossa, ae, *ż.* dół, rów, przekop, fossa et vallo septum.

Fossio, ōnis, *ż.* kopanie.

Fossor, ōris, *m.* kopacz, grabarz.

Fovea, dół; — przenoś. podstęp, sidło, podejście, paene incidi in foveam.

Foveo, fōvi, fōtum, 2. rozgrzewać, ciepło trzymać, pullos pennis; pulli a matribus exclusi foti (ogrzewane, pielęgnowane); f. sinu lub gremio (brać na łono); amplexu (trzymać w objęciu, ściskać), szczegól. naparzać, rozgrzewać rażone części ciała, nares vapore aquae calidae; artus; vulnus lympha: poet.: f. ora, leczyć; ipse aeger, anhelans colla fovet, ciężko oddychający dla zrobienia sobie ulgi opiera kark o drzewo; miejsce jakie trzymać ciepło, to jest ciągle gdzie bawić, zamieszkiwać, coluber fovit humum: fov. castra, trzymać się w obozie; stąd: pewien przeciąg czasu przepędzić, hiemem inter se luxu; — przenoś. pielęgnować, aliquem; pieścić, pochlebiać, sensus hominum; wspierać, dogadzać, voluntatem patrum; żywić, aliquem certa spe; sprzyjać, popierać, bella.

Fractus, a, um, złamany, osłabiony, znękany, bezsilny.

Fragilis, e, kruchy, dający się złamać, 2) giętki, cera;—przenoś. niestateczny, znikomy, ułomny, słaby, res humanae; corpus; divitiarum et formae gloria fluxa atque fragilis est; 3) trzeszczący, pękający, laurus.

Fragilitas, ātis, *ż.* kruchość; — przenoś. znikomość, nietrwałość, ułomność, niestateczność, humani generis; naturae communis.

Fragmen, inis, i fragmentum, i, *n.* odłamek, urywek, okruszyna.

Fragor, ōris, *m.* trzask, łoskot; coelestis, grzmot.

Fragōsus, a, um, pełen odłamków, chropowaty, nierówny; 2) szumiący, huczny, pełen trzasku.

Fragum, i., *n.* poziomka.

Framea, a, *ż.* rodzaj pocisku u Germanów.

Franci, orum, *m.* Frankowie, lud między rzekami Waal i Maas.

Frango, fregi, fractum, 3. łamać, rozłamywać, tłuc, rozbijać; se frangere lub frangi, rozbijać się, fluctus a saxo frangitur; zmniejszać się, osłabiać się, calores aut frigora se fregerunt; skracać, diem mero (niepostrzeżenie, nieznacznie spędzić); — przenoś. *a*) osłabiać, sił pozbawiać, nękać, niweczyć, udaremnić, fracti tot casibus; proeliis frangi; frangere vim, opes

audaciam, sententiam, consilium; obrazić, nadwerężyć, dignitatem; złamać, nie dotrzymać, fidem, foedus; *b*) powściągnąć, poskromić, ukrócić, pokonać, opanować, Corcyraeos fregit; cupiditates; impetum; is eum differendo pugnam ab impetu fregit; frangi cupiditate, metu, dolore; upokorzyć, odjąć serce, pozbawić odwagi, przygnębić, aliquem; animum alicujus; quae contumelia non fregit eum, sed erexit; exiles res animi magnitudinem etsi non frangebant, tamen minuebant; frangi cura; *c*) zmiękczyć kogo, złagodzić, wzruszyć, nakłonić; pozyskać dla siebie, zjednać, aliquem; misericordia alicujus frangi; fletus fregere virum; te ut ulla res frangat?

Frater, tris, *m*. brat, także: krewny, szwagier, w licz. mn. rodzeństwo (brat i siostra); fratres germani, rodzeni, z jednego ojca; uterini, z jednéj matki; 2) przyjaciel; w licz. mn. jako tytuł zaszczytny sprzymierzeńców; także o rzeczach podobnych, o książkach jednego autora: bracia, poet.

Fratercŭlus, i, *m*. braciszek.

Fraterne, *przysł*. po bratersku; — przenoś. serdecznie, szczerze, amare, facere.

Fraternus, a, um, braterski, do brata lub do krewnego należący, fraterna peto, poet. — przenoś. szczery, przyjacielski.

Fratrĭcīda, ae, *m*. bratobójca.

Fraudātio, ōnis, *ż*. oszukanie, zdrada.

Fraudātor, ōris, *m*. oszukaniec.

Fraudo, 1. oszukać, odrwić, ukrzywdzić, zdradzić, pozbawić czego, aliquem in segetibus; aliquem pecunia, milites praeda; stipendium equitum.

Fraudulentus, a, um, zdradliwy, szalbierski.

Fraus, fraudis, *ż*. oszukaństwo, zdrada, szalbierstwo, podstęp; ze względu na siebie: błąd, pomyłka, in fraudem incidere, delabi, omylić się; jako skutek: szkoda, uszczerbek, nieszczęście, alicui fraudem ferre; fraudi esse; [in eandem fraudem incides; 2) zbrodnia, wykroczenie, fraudem concipere, suscipere, committere.

Fraxineus, i fraxinus, a, um, jesionowy.

Fraxĭnus, i, *ż*. jesion; poet. pocisk z jesionu, ferrata fraxinus collo adacta.

Fregellae, arum, *ż*. miasto Wolsków w Lacyum; stąd: Fregellanus, a, um, fregellański, i Fregellani, orum, *m*. Fregellanie.

Fregēnae, ārum, *ż*. miasto w Etruryi.

Fremebundus, a, um, szumiący, mruczący; 2) dąsający się.

Fremĭtus, us, *m*. gwar, szmer, trzask, szczęk, hurkot i t. p., o ludziach: mruczenie, szemranie, szczególniéj mruczenie z oznaką niezadowolenia.

Fremo, fremui, fremĭtum, 3. mruczéć, szumiéć, szemrać, dąsać się, circum claustra fremunt; cuncti coelicolae fremebant assensu· 2) z przyp. 4. eadem omnes fremebant; arma fremit, poet. (woła o broń).

Fremor, oris, *m*. = fremitus.

Frendo, lub frendeo, frendui, fresum, ĕre i ēre, zgrzytać zębami; w znacz. przech. zgryźć, zetrzéć, rozżuć; — przenoś. być niechętnym, z 4 przyp. i tr. bez albo samo fr.

Freni, ōrum, *m*. patrz frenum.

Freno, 1. zakiełznać, obuzdać, equitatus frenatus, z końmi zakieł-

znanemi; — przenoś. powściągnąć, poskromić, ukrócić, pohamować, furorem, voluptates temperantia.

Frentáni, orum, *m.* szczep Samnitów w Italii wschodnio-południowéj; stąd: Frentanus, a, um, frentański.

Frenum, i, *n.* w licz. mn. freni i frena, wędzidło, uzda, hamulec, cugle; — przenoś. frena imperii (wędze rządu), alicui frenos adhibere, inhibere, powściągnąć, wstrzymać, pohamować; frenum lub frenos mordere (wziąć na kieł, uwziąć się, przeciwnikom swoim zęby pokazać); frenum accipere, poddać się; velut freni domitarum gentium.

Frequens, tis, liczny, licznie zebrany, gromadny i t. p. legatio; legationum conventus; senatus; frequentes fuimus; frequentes veniunt; o miejscowości: uczęszczany, gęsto zaludniony, pełen czego, theatrum, municipium, emporium; loca frequentia aedificiis; 2) często gdzie bywający, przestający z kim, erat Romae frequens, Demosthenes frequens fuit Platonis auditor; cum aliquo frequentem esse; o przedmiotach nieżywotnych: częsty, pospolity, często się zdarzający, często używany, frequentibus proeliis victus; propter frequentes honores delatos; familiaritatem reddidit frequentiorem.

Frequentâtio, ōnis, *ż.* nagromadzenie, częste używanie czego, argumentorum.

Frequentâtus, a, um, pełen czego, obfity, zaludniony, zamieszkały; 2) często używany.

Frequenter, *przysł.* często, licznie, mnogo.

Frequentia, ae, *ż.* liczne zebranie, liczny orszak, mnogość, stipari frequentia; reducebatur domum maxima frequentia; 2) częstość, częste powtarzanie, epistolarum.

Frequento, 1., licznie zgromadzać, populum, scribas ad aerarium; lub gromadnie odwiedzać, do kogo się udawać, aliquem; na uroczystość jaką licznie się zgromadzać, obchodzić, ludos, ferias, sacra; miejsce jakie zaludniać, licznie obsadzać ludnością, urbes, templa; copias sagittariis (wzmacniać); — przenoś. skupiać, gromadzić, est quasi luminibus distinguenda et frequentanda omnis oratio; 2) często przy kim lub na jakiém miejscu się znajdować, często odwiedzać, amicos salutandi causa; quae loca minus frequentata sunt; o przedmiotach nieżywotnych: często lub zwyczajnie używać czego, powtarzać, verbi translationem; Hymenaee frequentant (często wołają Hym.).

Fresus, patrz frendo.

Fretensis, e, należący do cieśniny.

Fretum, i, *n*, i fretus, us, *m.* cieśnina morska, kanał; szczególn o cieśninie Sycylijskiéj: — przenoś morze, Euxinum, Libycum, Hesperium; in freta dum fluvii current.

Fretus, a, um, ufający, zaufany, pełen ufności w kim lub w czém, juventa fretus; ingenio; w złéj myśli: ośmielony, uzuchwalony, malitia fretus fecit.

Fretus, us, *m.* patrz fretum.

Frico, fricui, frictum, i fricātum, 1. nacierać czém, drapać.

Frigeo, ere, ziębnąć, krzepnąć od zimna, corpus frigentis (zmarłego); — przenoś. być nieczynnym, gnuśnieć, leniwieć, stygnąć do czego, frigent effetae in corpore vires; być oziębłe, obojętnie przyjętym, zostać bez skutku; oratio frigebat.

12

Frigesco, ĕre, ziębnąć, marznąć, krzepnąć; — przenoś. stać się nieczynnym, gnuśnym.

Frigide, *przysł.* zimno, chłodno;— przenoś. bez zapału, bez ożywienią, agere.

Frigidŭlus, a, um, chłodny, nieco zimny.

Frigidus, a, um, zimny, chłodny, sub Jove frigido, na zimném powietrzu; o umarłych: illa frigida nabat Stygia cymba; — przenoś. *a)* zimny, bez zapału, bez ognia, mdły, słaby, lentus in dicendo et paene frigidus; frigida bello dextera; *b)* płaski, niedorzeczny, acumen.

Frīgo, frixi, frixum i frictum, 3. smażyć, przypiekać.

Frigus, ŏris, *n.* zimno, mróz, chłód, zimne powietrze, mianowicie zimowe, stąd: zima, poet.; zimno od strachu, dreszcz, solvuntur frigore membra; także o zimnym kraju: frigus non habitabile; — przenoś. obojętność, oziębłość, nieczynność, zimne przyjęcie, obejście się obojętne, tantum fuit frigus in senatu.

Frivŏlus, a, um, błahy, marny;— przenoś. niedorzeczny, płochy.

Frondātor, ōris, *m.* obcinacz gałęzi.

Frondeo, frondui, 2. okryć się liściami, gałęziami, zielenić się; frondens, liściem okryty.

Frondesco, ĕre, dostawać liści.

Frondeus, a, um, mający liście, gałęzie.

Frondosus, a, um, obficie liściem, gałęziami okryty.

Frons, frondis, *ż.* liście, gałąź zielona; wieniec z gałązek liściem okrytych, cingere tempora frondibus; fronde tegente comas.

Frons, frontis, *ż.* czoło; stąd: przednia część, front, castrorum, navium; przy wymiarze pól: szerokość, mille pedes in fronte; — przenoś. frons pristina, dawna powaga; fr. proterva, bezczelność; fronte, z pozoru, na pozór.

Frontāle, is, *n.* ozdoba czoła.

Fronto, ōnis, *m.* szerokiego czoła; jako *imię własne,* rzymski przydomek.

Fructifer, a, um, wydający owoce, urodzajny.

Fructuārius, a, um, urodzajny, płodny; ager fr., pole od którego płacono podatek.

Fructuōsus, a, um, żyzny, urodzajny, pożyteczny; właś. i przenoś. fundus; virtus.

Fructus, us, *m.* używanie, użytkowanie, fructum oculis ex ejus casu capere, bawić czém oko; ad animi mei fructum; *zbiorowe:* plon, dochód, praediorum; pecuniae, przenoś. owoc, korzyść, przyjemność, fructum percipere; fructus animi.

Frugālis, e, gospodarny, rządny, oszczędny, umiarkowany, uczciwy.

Frugālitas, ātis, *ż.* gospodarność, umiarkowanie, oszczędność, uczciwość.

Frugāliter, *przysł.* gospodarnie, rządnie, oszczędnie, uczciwie.

Fruges, i frugi, patrz frux.

Frugĭfer, a, um, owocorodny, urodzajny, pożyteczny, właś. i przenoś. ager, messes; philosophia.

Frugilĕgus, a, um, zbierający zboże, owoce.

Frumentārius, a, um, do zboża należący; *rzeczow.* handlarz zbożowy.

Frumentātio, ōnis, *ż.* dostarczanie zboża, furażowanie.

Frumentātor, ōris, *m.* dostarczający zboża, kupiec zbożowy.

Frumentor, 1. dostarczać zboża.

Frumentum, i, *n.* zboże.

Fruor, fruitus i fructus sum, frui, używać; z przyp. 6, bonis suis, commodis in vita, voluptate, gaudio, luce, vita, civitate, pace i t. p. także: fruenda sapientia; ad rem fruendam oculis; 2) użytkować, mięć z czego korzyść, fundis certis; agrum fruendum locare.

Frusino, ōnis, *m.* miasto Wolsków w Lacyum; stąd: Frusinas, ātis, Fruzinacki, i Frusinates, um, *m.* Fruzinaci.

Frustra, *przysł.* darmo, nadaremnie, próżno, bezskutecznie; także: bezzasadnie, bez celu.

Frustrātio, ōnis, *ż.* ociąganie się, przewłoka, zawód.

Frustro, i *deponens* frustror, 1. zawód robić, łudzić, non frustrabo vos; 2) w niwecz obrócić, udaremnić, ictus.

Frustum, i, *n.* kęs, kawał czego.

Frutex, icis, *m.* krzew, krzak, w licz. mn. zarośle.

Frutĭcētum, i, *n.* gęstwina, zarośle.

Frutĭco, 1. i fruticor, rozrastać się, krzewić się; puszczać się gęsto.

Frutĭcōsus, a, um, krzewisty, rozrastający się, vimina; o mieiscowości: pełen krzaków.

Frux, frugis, *ż.* wszelki płód ziemi, owoc na drzewach, frugem in agro reperire; przenoś. *a)* owoc, korzyść, fruges industriae; *b)* zdatność do czego expertia frugis: szczegól. we względzie moralnym: ad bonam frugem se recipere (poprawić się); stąd: frugi, zdatny, porządny, uczciwy, rządny, servus frugi, vita frugi; permodestus et bonae frugi.

Fucātus, a, um, ubarwiony, upstrzony; — przenoś. podrobiony, fałszywy, secernere fucata a sinceris et vēris.

Fucinus, i, *m.* jezioro w krainie Marsów w Italii.

Fuco, 1. farbować, barwić, upiększać.

Fucōsus, a, um, ubarwiony, ozdobiony; — przenoś. fałszywy, merx; udany, zmyślony, amicitia.

1. **Fucus**, i, *m.* porost na skałach morskich koloru czerwonego, mech skalny; stąd: kolor purpurowy, róż, rumienidło, u poet.; — przenoś. zbytnie ozdoby (stylu), pozór, udawanie; fucum facere, zamydlić oczy; sine fuco, bez udania.

2. **Fucus**, i, *m.* szerszeń, truteń.

Fufius, ii, *m.* nazwisko Rzymskiego rodu; *przym.* Fufijski.

Fuga, ae, *ż.* uciekanie, ucieczka, fugam dare, uciekać; lub poet. dać sposobność do ucieczki, Virg. Aen. VII. 24.; podobnież: fugam facere, uciekać lub przymusić do ucieczki; także: ucieczka z ojczyzny, wygnanie z kraju; prędki bieg, upływanie, temporum; szybka jazda, żegluga poet. — przenoś. unikanie, laboris, bellandi; morbi, culpae.

Fugācĭter, *przysł.* uciekając, pierzchliwie.

Fugax, ācis, pierzchliwy, prędko uciekający, mors et fugacem persequitur virum; — przenoś. prędko przemijający, upływający, anni; strzegący się czego, unikający, chroniący się, ambitionis.

Fugiens, entis, uciekający, unikający czego, laboris.

Fŭgio, fūgi, fŭgitum, 3. uciekać, uchodzić, z przyim. ex lub a i 6 przyp. lub samym 6 przyp., z przyim. ad, in, per i 4 przyp lub samo fug; także: szybko biedz, lecićć, mijać, o wozie słonecznym, o czasie; 2) w znacz. przech. unikać, strzedz się, chronić się, bellum, judicium, conventus hominum,

pocula; mors fugitur; zaprzestać, nie chcieć, wzbraniać się, u poet. z tryb. bez. fuge quaerere (nie pytaj): ujść, Acheronta; — przenoś. aciem lub visus (nie być widzianym); scientiam alicujus (ujść czyjéj wiedzy); procurationem reipublicae (uchylać się od-); szczegól. fugit aliquem aliquid, nie wié o tém, nie zważa na to; nie myśli o tém, zapomina; hoc me non fugit, wiem o tém bardzo dobrze; wiadomo mi jest.

Fugitivus, a, um, zbiegły, servus; a domino; *rzeczow.* zbieg.

Fugĭto, 1. uciekać, unikać, necem; quaestionem.

Fugo, 1. zmusić do ucieczki, rozpędzić, rozproszyć, equitatum; wypędzić, wygnać, wydalić z kraju, posłać na wygnanie, aliquem; oddalić, flammas a classe.

Fulcīmen, inis, *n.* podpora, podstawek.

Fulcio, fulsi, fultum, 4. wspierać, podpierać; stąd poet.: utwierdzać, wzmacniać, zachowywać, obice postes, januam sera; — przenoś. wspierać, chronić od upadku, nie dać upaść, animum, rempublicam, ruinas consulum sua virtute.

Fulcrum, i, *n.* podpora, podstawek, noga u łoża aurea fulcra toris; 2) sofa, łoże, poet.

Fulfŭlae, arum, *ż.* miasto Samnitów.

Fulgens, tis, błyszczący, jaśniejący, oculi; fulgentes aere catervae; — przenoś. celujący, odznaczający się, świetny, imperio.

Fulgeo, fulsi, 2. (poet. także: fulgo, ĕre) błyskać, Jove fulgente;— przenoś. o mówcy, 2) w ogóle: świecić, rzucać promienie, luna fulgebat; oculi; nova purpura fulget; — przenoś. jaśnieć, odznaczać się, fulgebat jam tum in adolescentulo indoles virtutis; virtus fulget honoribus; tribus fulgens triumphis.

Fulgĭnia ae, *ż.* miasto w Umbryi; stąd: Fulginas, ātis, Fulginacki.

Fulgor, ōris, *m.* błyskawica; stąd: blask, oculorum, vestis, solis, armorum; — przenoś. sława, świetność, nominis; urit fulgore suo, qui praegravat artes infra se positas.

Fulgur, ŭris, *n.* błyskawica.

Fulgurālis, e, tyczący się błyskawicy; libri (obejmujące rzecz o błyskawicach).

Fulgurātor, ōris, *m.* miotający błyskawice; 2) wieszcz tłómaczący znaczenia błyskawic.

Fulgŭro, 1. błyskać, Jove fulgurante.

Fulĭca, ae, i fulix, icis, *ż.* łyska, nurek.

Fulīgo, īnis, sadza.

Fullo, ōnis, *m.* folusznik.

Fulmen, inis, *n.* piorun, Jupiter fulmine percussit; spargit in terras, emittit, torquet; — przenoś. *a)* o przedmiotach zrządzających nieszczęście, zniszczenie; o surowéj karze, duo fulmina domum perculerunt; f. fortunae; tuo de fulmine partem deme; *b)* o sile nieprzepartéj, nadzwyczajnéj, verborum; duo fulmina imperii nostri (o dwóch Scypionach, jako bohaterach niezwyciężonych).

Fulmĭneus, a, um, piorunowy, od pioruna pochodzący, ictus; podobny do pioruna, zabijający, morderczy, ensis.

Fulmĭno, 1. piorunować, miotać pioruny; — przenoś. Caesar fulminat bello; 2) w znacz. przech. uderzać piorunem, zabić, u późniéj. pis.

Fultūra, ae, *ż.* podpora; — przenoś. posilenie ciała pokarmem, n

cibus atque ingens accedat stomacho fultura ruenti.

Fulvius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd: Fulviaster, stri, *m.* naśladowca Fulviusza.

Fulvus, a, um, żółtawy, czerwonawy, rudy.

Fumeus, a, um, pełen dymu, dymny, dymiący.

Fumidus, a, um, pełen dymu, dymiący, taeda.

Fumĭfer, a, um, pełen dymu, dymiący, ignes.

Fumificus, dymiący, trącący dymem, wyrzucający dym.

Fumigo, 1. dymić.

Fumo, 1. dymić, kopcić.

Fumōsus, a, um, pełen dymu, zakopciały, fumosae imagines, obrazy dawnych przodków, poświadczające dawną znakomitość rodu.

Fumus, i, *m.* dym, para, in fumum et cinerem vertere, z dymem puścić, w perzynę obrócić, zniszczyć, przemarnować.

Funālis, e, do liny należący, na linie idący; stąd: *rzeczow.* funale, is, *n.* *a)* sznur, rzemień do rzucania pocisków; *b)* pochodnia, pająk do oświecania, poet.

Fūnambŭlus, i, *m.* tancerz na linie.

Functio, ōnis, *ż.* sprawowanie, muneris.

Funda, ae, *ż.* rzemień do procy; proca; 2) gatunek sieci na ryby, inaczej rete, jaculum zwanéj.

Fundāmen, inis, *n.* grunt, zasada, fundamina rei ponere

Fundāmentum, i, *n.* grunt, zasada, fundamenta jacere lub agere, założyć, rzucić, a fundamentis, z gruntu: — przenoś. zasada, podstawa, libertatis, virtutum.

Fundanus, a, um, patrz Fundi.

Fundātor, ōris, *m.* założyciel, ustanowiciel, urbis.

Fundātus, a, um, na dobréj podstawie oparty; — przenoś. trwały, mocny, amicitia; mocno na czém opierający się, nihil veritate fundatum.

Fundi, orum, *m.* miasto nadmorskie w Lacyum; stąd: Fundanus, a, um, Fundański i Fundani, orum, *m.* Fundanowie.

Funditor, ōris, *m.* procarz.

Funditus, *przysł.* z gruntu, z korzenia; — przenoś. całkiem, zgoła, zupełnie, do szczętu, vincere, perire; evertere amicitiam; tollere veritatem.

Fundo, 1. zakładać, budować; — przenoś. zaprowadzać, disciplinam; utwierdzać, umacniać, utrwalać, imperium; urbem legibus.

Fundo, fūdi, fūsum, 3. lać, wylewać, rozlewać, sanguinem e patera; poet. pateram; aquae magnam vim in aliquam partem; humi merum; lacrimas, także: glandes (wylewać); w znacz. bier. rozlewać się, płynąć, flumen latius funditur; imber fusus; — przenoś. *a)* wyzionąć, multo vitam cum sanguine; wydać, sonos: wyrzec, haec dicta; oracula; preces e pectore; miotać, convicia in aliquem; rodzić, wydawać z siebie, ova fundunt fetum; terra fruges fundit; quem Maja fudit, poet. *b)* w znacz. wojen. spędzić, hostes de jugis; pobić, porazić, zwyciężyć, pokonać, aliquem proelio; multis proeliis; cum magnis copiis; copias; hostem; Mardonius fusus; turpi fuga fundi; o strzałach, pociskach: rzucać, ciskać, miotać, picem, tela, sagittas; poet: luna per fenestram se fundebat (przeciskał się); *c)* wyrzucać, wysypywać, segetes in Tiberim; nuces fusae; rozszerzać, ne vitis fundatur; latissime fundi; late lub la-

tius incendium; ignem late; virtutes et vitia fundi quodammodo et quasi dilatari; rozpuszczać, crines fusi; poet. fusus barbam; zmarnować, opes.

Fundus, i, *m.* grunt, dno, właś. i przenoś. szczegól. pole, włość.

Funĕbris, e, pogrzebowy, tyczący się pogrzebu; epulum, vestimentum; poet. smutny, nieszczęsny.

Funĕreus, a, um, do pogrzebu należący, pogrzebowy, faces; poet. nieszczęsny, złowrogi, bubo.

Funĕro, 1. trupem położyć, zabić.

Funesto, 1. zabójstwem skazić, znieważyć.

Funestus, a, um, żałobny, trupa mający w domu, familia; śmiertelny, smutny, zgubny, scelus; morsus lupi, venenum; funesta pestis reip.

Fungor, functus, 3. sprawować, wykonywać, odbywać, wypełniać, officiis, munere, fungar vice cotis i t.p.; coś przykrego, nieprzyjemnego wytrzymać, wycierpieć, f. periculis; umierać, f. morte; rzadko z przyp. 4.

Fungus, i, *m.* grzyb; — przenoś. ustrzyżyny knota, poet.

Funiculus, i, *m.* sznurek, powrozek.

Funis, is, *m* powróz, sznur, funem ducere, rej wodzić, rozkazywać; sequi, służyć, *przysłowie:* funem ex arena facere, bicz z piasku kręcić.

Funus, ĕris, *n.* pogrzeb, obchód pogrzebowy, ducere, facere; stąd: *a)* zwłoki zmarłego, funus ejus per vespillones exportatum est; lacerum: *b)* śmierć, mord, morderstwo, sub ipsum funus, przed samą śmiercią; crudeli funere exstinctus; edere funera, zabijać, mordować; funeris causa fui; — przenoś. śmierć, zguba, zniszczenie: o osobach: zniszczyciel, reipublicae.

Fuo, fui lub fuvi, 3. być (perf. wzięte do słowa sum).

Fur, furis, *m.* i *ż.* złodziej, złodziejka.

Furăciter, *przysł.* po złodziejsku.

Furax, ăcis, złodziejski, skłonny do złodziejstwa, manus; nihil est furacius illo.

Furca, ae, *ż.* widły; *b)* do wideł podobna podpora, furcas subiere columnae; *c)* sztuka drewna rosochata, którą kładziono na szyję niewolników lub przestępców, ire sub furcam, zostać niewolnikiem

Furcĭfer, eri, *m.* noszący widły, wyraz obelgi: łotr, niecnota.

Furcilla, ae, *ż.* widełki.

Furcŭla, ae, *ż.* podpórka w kształcie wideł; — przenoś. niewielki wąwóz, furculae Caudinae.

Furenter, *przysł.* szalenie, wściekle, zapalczywie.

Furfur, ŭris, *m.* otręby.

Furia, ae, *ż.* wściekłość, szaleństwo, concepit furias, wpadł w szaleństwo, poet.; jako bóstwo Furia, w licz. mn. Furiae, trzy siostry: Alecto, Megaera, Tisiphone, mścicielki zbrodni; — przenoś. o szalonym człowieku i o namiętnych poduszczeniach do złych czynów.

Furiālis, e, wściekły, szalony, zapamiętały; 2) doprowadzający do szaleństwa.

Furialĭter, *przysł.* wściekle, po szalonemu.

Furiani, patrz Furius.

Furibundus, a, um, wściekły, szalony, zapalczywy, homo, impetus; 2) natchniony, vatum furibundae praedictiones.

Furina, ae, bóstwo u Rzymian.

Furio, 4. wprawiać w szaleństwo; 2) natchnąć

Furiŏse, *przysł.* wściekle, szalenie, po szalonemu.

Furiŏsus, a. um, wściekły, szalony, zapalczywy; 2) dający natchnienie.

Furius, a, um, nazwisko rzymskiego rodu; *przymiot.* do Furyusza należący; stąd: Furiani, ōrum, *m.* żołnierze Furyusza Kamilla.

Furnus, i, *m.* piec.

Furo, furui, 3. wściekać się, szaleć, unosić się gniewem, chciwością, radością, miłością; także przenoś. o morzu, burzy i t. p., srożyć się, tempestas f.; furit aestus arenis.

Furor, 1. kraść, kradzież popełniać, aliquid, aliquid ab aliquo lub alicui; w ogóle: chytrze, potajemnie co sobie przywłaszczyć, przybrać.

Furor, ōris, *m.* wściekłość, szaleństwo; 2) uniesienie, zapęd; natchnienie; — przenoś. o burzy, nawałności, coeli.

Furtim, *przysł.* ukradkiem, potajemnie, skrycie.

Furtive, *przysł.* ukradkiem, potajemnie, po złodziejsku.

Furtum, i, *n.* kradzież (jako czyn i rzecz skradziona); furtum facere, kraść, kradzież popełnić; — przenoś. czynność potajemna, fugam abscondere furto; stąd: furto, ukradkiem, potajemnie; szczegól. skryte miłostki, podejście, oszukaństwo względem nieprzyjaciela, f. belli; pozór, pretekst, cessationis.

Furuncŭlus, i, *m.* mały złodziéj.

Furvus, a, um, ciemny, czarny; — przenoś. znajdujący się w świecie podziemnym, Proserpina; furva hostia, ofiara przeznaczona dla bogów podziemnych.

Fuscina, ae, *ż.* trójząb.

Fusco, 1. czernić. brunatno farbować.

Fuscus, a, um, brunatny, czarniawy; — przenoś. o głosie i dźwięku: nieczysty, chrapliwy.

Fuse, *przysł.* obszernie, obficie, dicere, disputare.

Fusĭlis, e, lany, roztopiony, płynny.

Fusio, ōnis, *ż.* lanie, wylewanie.

Fustis, is, *m.* kij.

Fustuārium, ii, *n.* bicie kijami (na śmierć) jako kara.

Fusus, a, um, płynny, genus orationis; 2) o włosach: rozpuszczony; 3) rozłożony, fusi per herbam; o miejscowości: rozciągnięty, rozciągający się, obszerny, campi.

Fusus, i, *m.* wrzeciono; o Parkach: tunc sorores debuerant fusos evolvisse meos, wtedy Parki powinny były wyprząść osnowę życia mego.

Futĭlis, e, łatwo się wylewający, ciekący; glacies (kruchy); — przenoś. lekki, płochy, próżny, nikczemny, omylny, sententia, haruspex.

Futilĭtas, ātis, *ż.* nikczemność, [próżność.

Futuo, ui, utum, 3. służyć Wenerze.

Futurus, a, um, *imiesł.* od fuo przybrany do słowa sum, przyszły, mający być; *rzeczow.* futurum, przyszłość, videre in futurum; haud ignara futuri; często w licz. mn. prospiciens futura.

G.

Gabăli, ōrum, *m.* lud w Gallii Akwitańskiéj.

Gabara, ae, *ż.* kraina w Sogdyanie.

Gabii, ōrum, *m.* miasto w Lacyum.

stąd: Gabinus, a, um, Gabiński i Gabini, orum, *m*. Gabinowie.

Gabinius, a, um, nazwa Rzymskiego rodu; *przym*. Gabiński, lex, i Gabinianus, a, um, do Gabiniusza należący.

Gabinus, a, um, patrz Gabii.

Gades, ium, *ż*. miasto w Hiszpanii Betyckiéj; stąd: Gaditanus, a, um, Gadytański, i Gaditani, orum, *m*. Gadytanie.

Gaesum, i, *n*. gatunek ciężkich pocisków u Gallów i innych narodów.

Gaetuli, orum, *m*. lud w północno-zachodniéj Afryce; stąd: Gaetulus, a, um, Getulski, w ogóle: Libijski, Afrykański.

Gajus, a, patrz Cajus.

Galaesus, i, *m*. rzeka w niższéj Italii.

Galătae, arum, *m*. Galatowie, lud, który w trzecim wieku przed Chr. przybył do Frygii; stąd: Galatia, ae, *ż*. Galacya, kraina Galatów.

Galba, ae, *m*. przezwisko Rzymskie; także imię władzcy Swessyonów.

Galbăneus, a, um, z galbanu, galbanowy.

Galbănum, i, *n*. galban, roślina.

Galbănus, a, um, żółtawy, żółtozielony.

Galea, ae, *ż*. szyszak, przyłbica, [hełm.

Galeo, 1. opatrzyć, okryć szyszakiem; galeata Minerwa.

Galeŏtae, arum, *m*. imię tych, którzy tłómaczyli zjawiska nadzwyczajne (prodigia), w Sycylii.

Galērus, i, *m*. czapka, kapelusz.

Galla, patrz Galli.

Gallaeci, orum, *m*. Gallecyanie, Gallicyanie, naród w Hiszpanii Tarrakoneńskiéj, od których ujarzmienia Brutus otrzymał przydomek Gallaecus.

Galli, orum, *m*. Gallowie, szeroko rozgałęziony naród Celtycki, który pierwiastkowo między Renem i Garonną miał swoją siedzibę; w lcz. poj. Gallus, i, *m*. Galla, ae, *ż*. Stąd: *a)* Gallia, ae, *ż*. kraina Gallów, Gallia, podzielona przez Rzymian na część zwaną Gallia Cisalpina z téj strony Alp względem Rzymu lub Citerior (bliższa) lub Togata (Wyższa Italia) tudzież Gallia Transalpina lub Ulterior, (dalsza) lub Comata (Francya). Ostatnia rozdzieloną została na część zwaną: Gallia Narbonensis lub Braccata lub Provincia, także Romana provincia (Languedocya i Prowancya), Aquitania (na południe między Loarą i górami Pirenejskiemi), Gallia Lugdunensis (między Loarą, Sekwaną, Marną i Saoną), Gallia Belgica (pierwiastkowo część od Marny aż do Renu, do któréj August południowe okolice przyłączył); w licz. mn. Galliae = Gallia ulterior; *b)* Gallicānus, a, um, Gallikański, do Gallii Prowincyi należący; *c)* Gallicus, a, um, Gallicki, ager, część Umbryi; stąd: Gallica, ae, *ż*. obuwie Gallów; 2) = Gallograeci.

Gallicanus, Gallicus, patrz Galli.

Gallina, ae, *ż*. kura.

Gallinăceus, i gallinārius, a, um, kurzy; *rzeczow*. gallinarius, dozierający drobiu.

Gallograecia, ae, *ż*. = Galatia; stąd: Gallograecus, a, um, Galatycki, i Gallograeci, orum, *m*. Galatowie.

Gallus, i, *m*. kogut.

Gallus, i, *m*. rzeka we Frygii; stąd: Gallicus, a, um, Gallicki, w ogóle: Frygijski; 2) kapłan Cybeli, i turba Gallica, kapłani Izydy (któréj cześć religijna była podobna do obrzędów Cybeli).

Gallus, i, *m*. Rzymski przydomek.

Gamēlion, ōnis, *m*. siódmy miesiąc w roku Ateńczyków.

Ganea, ae, *ż.* i ganeum, i, *n.* garkuchnia, dom nierządny.

Ganeo, ōnis, *m.* lubieżnik, rozpustnik.

Gangăba, ae, *m.* tragarz u Persów.

Gangaridae, ārum, *m.* lud mieszkający nad Gangesem.

Ganges, is, *m.* główna rzeka Indyi; stąd: Gangeticus, a, um, należący do Gangesu, *b)* Gangetis, idis, *ż.* do Gangesu odnosząca się, przy Gangesie będąca, terra.

Gannio, īre, skowyczéć, skomléć, canis, vulpes.

Gannitus, us, *m.* skowyczenie, skomlenie.

Ganўmēdes, is, *m.* syn Trosa, króla Trojańskiego, pomiędzy gwiazdy przeniesiony (Wodnik).

Garamantes, um, *m.* lud w głębi Afryki; stąd: *a)* Garamanteus, a, um, i Garamantis, idis, *ż.* z Garamantu, w ogóle: z Afryki.

Garganus, i, *m.* odnoga gór w Apulii; *przym.* Garganus, a, um, do Garganu odnoszący się.

Gargaphiē, ēs, *ż.* dolina i źródło Dyany przy Platei w Beocyi.

Gargăra, orum, *n.* szczyt góry Idy w Myzyi.

Gargettus, i, *m.* gmina (demos) w Attyce, miejsce urodzenia Epikura, który z tego powodu nazywał się Gargettius.

Garites, um, *m.* lud w Akwitanii.

Garrio, 4. paplać, bredzić, pleść.

Garrulitas, ātis, *ż.* gadatliwość, wielomówstwo, szczebiotliwość.

Garrŭlus, a, um, gadatliwy, szczebiotliwy, wielomówny; — przenoś. szeleszczący, mruczący, rivus.

Garum, i garon, i, *n.* rodzaj słonego sosu, który się robił z ryby garus zwanéj.

Garumna, ae, *ż.* Garonna rzeka w Gallii; stąd: Garumni, orum, *m* mieszkańcy przy Garonnie.

Gaudeo, gavisus, 2. cieszyć się, radować się, de aliqua re lub aliqua re; tot hominum salute (z powodu ocalenia); in tacito sinu gaudere, cieszyć się wewnętrznie, w cichości; poet. z przyp. 2; gaudent scribentes (piszą z radością); z tryb. bez. gaudes illudere rebus humanis; często z 4 prz. i tryb. bez., także czasem ze spój. quod; 2) gaudere jako formuła pozdrowienia: Celso gaudere refer (pozdrów Celsa).

Gaudium, ii, *n.* radość, uciecha, ukontentowanie, gaudio aliquem afficere, ucieszyć kogo, uradować; gaudium percipere, mieć radość, uciechę z czego; gaudio lub gaudiis lub prae gaudio (z radości) triumphare, exsultare; lecz: ingenti omnium gaudio mortuus est (na wielką wszystkich pociechę); ex gaudio, skutkiem radości; w licz. mn. gaudia, objawy, oznaki radości; także: gaudium alicujus rei, radość, którą jaka rzecz przynosi, sprawuje; poet. o przedmiocie radości.

Gaurus, i, *m.* góra w Kampanii, zachodnie pasmo gór, których część wschodnia nazywała się Massicus, a północna Falernus.

Gausăpe, is, *n.* lub -a, ae, *ż.* lub -es, is, *m.* rodzaj grubego, kosmatego sukna, które służyło na odzież, lub do przykrywania stołów i łóżek.

Gavisus, patrz gaudeo.

Gaza, ae, *ż.* (wyraz perski), skarb królewski, gazae regiae custos, podskarbi królewski; w ogóle: skarb, majątek, dostatki, laetus gaza agresti · beatis Arabum invides gazis.

Gaza, ae, *ż.* miasto w Palestynie.

Gebenna, ae, *ż.* góra w Gallii Narboneńskiéj.

Gedrōsi, orum, *m.* mieszkańcy krainy zwanéj Gedrosia, ae, *ż.* w Persyi.
Gedusanus ager, kraina Geduzańska w Azyi.
Geidūni, orum, *m.* lud Gallii, który zostawał pod opieką Nerwiów.
Gela, ae, *ż.* miasto w Sycylii; stąd: *a*) Gelenses, ium; *m* Gelensowie; **Gelōus**, a, um, Gelojski.
Gelas, ae, *m.* rzeka w Sycylii.
Gelide, *przysł.* zimno; — przenoś. oziębłe, niechętnie, bez zapału, bez życia, res omnés g. ministrat.
Gelĭdus, a, um, zlodowaciały, zimny; — przenoś. oziębiający, zimno sprawujący, horror, tremor, metus, mors, u poet.
Gellius, a, um nazwanie Rzymskiego rodu.
Gelo, 1. zamrozić, lodem pokryć; na str. bier. zmarznąć, zdrętwieć.
Gelōni, orum, *m.* naród scytyjski, lub sarmacki nad Dnieprem; w licz. poj. Gelonus, Gelończyk.
Geloua, patrz Gela.
Gelu, us, lub gelum, i, *n.* lub gelus, us, *m.* mróz, zimno mroźne, stąd: lód; — przenoś. o wieku podeszłym, tarda gelu senectus.
Gemellĭpărus, a, um, rodzący bliźnięta. Latona.
Gemellus, a, um, bliźnięcy; stąd: gemelli, bliźnięta, o ludziach i źwierzętach; — przenoś. podwójny, legio (z dwóch legionów składający się); równy, podobny, par fratrum amore gemellum; ad cetera paene gemelli.
Gemĭnātio, ōnis, *ż.* podwojenie.
Gemĭno, 1. podwajać; geminatus, podwojony, podwójny; 2) dwie rzeczy połączyć, non ut serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Gemĭnus, a, um, razem urodzony, bliźnięcy; *rzeczow.* bliźnię, bliźniak; — przenoś. *a*) podwójny; dwukształtny, Chiron (pół człowieka, pół konia); Janus (dwulicowy, o dwóch twarzach): 2) dwoisty, lumen, portae; także: dwa, oba, pes, pedes, acies; *c)* równy, podobny, audacia; illud geminum consiliis Catilinae et Lentuli; 2) Geminus, i, *m.* Rzymski przydomek.
Gemĭtus, us, *m.* jęk, wzdychanie, stękanie; gemitum dare, edere, tollere, ciere, ducere, wydawać; 2) szum, szelest, huk, łoskot. tellus dat gemitum; gem. dedere cavernae, g. pelagi.
Gemma, ae, *ż.* kamień drogi; cokolwiek z drogiego kamienia; kamień ryty w pierścieniu; stąd: gemmam imprimere, pieczętować, wycisnąć pieczęć, o kielichu, bibere e gemma; — przenoś. o oczkach, pączkach drzew, krzewów.
Gemmātus, a, um, drogiemi kamieniami wysadzany, ozdobiony.
Gemmeus, a, um, z kamienia drogiego zrobiony; poet. drogiemi kamieniami ozdobiony.
Gemmo, 1. być ozdobionym drogiemi kamieniami, lśnić się, błyszczéć od drogich kamieni, sceptra gemmantia; — przenoś. pączki puszczać, rozwijać się.
Gemo, gemui, gemitum, 3. stękać, wzdychać, jęczéć, z 4 przyp. aliquid, na co; gemens ignominiam; o źwierzętach: huczéć, gruchać; o rzeczach nieżywotnych: skrzypiéć, trzeszczéć, fenestra, rota.
Gena, ae, *ż.* częściéj w licz. mn. wyższa część lica, policzek; poet. powieki, oczy.
Genăbum, i, *n.* miasto Karnutów w Gallii Celtyckiéj; stąd: Genabensis, e, Genabeński, i Genabenses, ium, *m.* Genabeńczycy.
Genauni, orum, *m.* lud Windelików.

Geneālŏgus, a, um, ród czyj wywodzący.
Gener, eri, *m.* zięć, mąż córki, poet. także: narzeczony córki; 2) mąż siostry, szwagier.
Generalis, e, tyczący się rodzaju lub gatunku; 2) ogólny, powszechny.
Generālĭter, *przysł.* ogólnie, w ogóle.
Generātim, *przysł.* podług rodzaju, gatunku; copias educere, osobno, oddzielnie, podług narodów; 2) ogólnie, powszechnie.
Generātor, ōris, *m.* rodzic, ojciec; naczelnik szczepu.
Genĕro, 1. rodzić, płodzić, tworzyć; na str. bier. pochodzić, powstawać, Troja generatus Acestes; semina unde essent omnia orta, generata.
Generōse, *przysł.* szlachetnie, wspaniale.
Generōsus, a, um, szlachetny, zacnego rodu, pochodzenia, o żyjących i nieżywotnych istotach; — przenoś. szlachetnego sposobu myślenia, wspaniałomyślny, wzniosły, rex, virtus.
Genĕtrix, icis, *ż.* rodzicielka, matka, sprawczyni, właśc. i przenoś. frugum (Cerera).
Genĕva, ae, *ż.* miasto Allobrogów w Gallii Narboneńskiéj.
Geniālis, e, dotyczący się bożka zwanego Genius; stąd: *a)* nowożeński, godowy, małżeński; *b)* wesoły, ucieszny, radosny, przyjemny.
Geniālĭter, *przysł.* wesoło, uroczyście, agere festum.
Geniculātus, a, um, kolankowaty, mający kolanka, culmus.
Genicŭlum, i, *n.* kolanko u rośliny.
Genista, ae, *ż.* janowiec, krzew.
Genitālis, e, do rodzenia, płodzenia zdatny, rodzący, wydający na świat; *rzeczow.* Genitalis, is, *ż.* przydomek Dyany.
Genitīvus, a, um, przyrodzony, wrodzony; nomina, imiona rodowe.
Genitor, ōris, *m.* rodzic, ojciec, sprawca, właś. i przenoś. deum genitor (Jowisz); quae genitor produxerit usus.
Genitrix, icis, *ż.* patrz genetrix.
Genitūra, ae, *ż.* godzina urodzenia i z niéj wypływający los człowieka.
Genius, ii, *m.* bożek opiekuńczy, towarzyszący ciągle wszystkim żyjącym i nieżywotnym istotom; 2) skłonność do biesiad, wesołości, curare genium, indulgere genio, dogadzać sobie we wszystkiém.
Geno, genui, genitum, 3. dawna forma zamiast gigno.
Gens, gentis, *ż.* ród, szczep, o ludziach i źwierzętach, Cornelia, Branchidarum; gentes cognationesque hominum; patricii majorum et minorum gentium (pierwsi od Romulusa, drudzy od Tarkwiniusza pochodzący); dii majorum, minorum gentium (wyżsi i niżsi bogowie); poet. o jednéj osobie: gens deum (o Eneaszu); 2) naród, okolica, kraj, miasto, ubinam gentium sumus (gdzie, w jakiéj stronie świata jesteśmy); longe gentium, daleko: minime gentium, wcale nie, bynajmniéj; 2) gentes, barbarzyńcy, cudzoziemcy.
Gentilicius, a, um, rodowy, do rodu należący, sacra.
Gentīlis, e, z tegoż samego rodu; *rzeczow.* krewny, tegoż samego imienia rodowego; 2) rodak, ziomek.
Gentilitas, ātis, *ż.* pokrewieństwo oparte na wspólności imienia rodowego.
Genu, u, *n.* (rzadko genus, us, *m.*) kolano.
Genua, ae, *ż.* miasto nadmorskie w Liguryi.

Genuale, is, *n.* przewiązka koło kolan, rodzaj ozdoby.

Genuine, *przysł.* szczerze, rzetelnie.

1. **Genuinus**, a, um, przyrodzony, wrodzony, zgodny z przyrodzeniem (od geno, gigno)

2. **Genuinus**, a, um, licowy, policzkowy (od gena).

Genus, ĕris, *n.* rodzaj, o ludziach; rasa, o źwierzętach; humanum. hominum; ferarum; equorum; piscium; w szczegól. ród, plemię, szczep, pochodzenie, qui ex genere Achillis originem trahebant; quod genus et proavos jactas; nobilissimo genere vir; nobili genere natus, ex genere antiquissimo; materno, paterno genere (ze strony matki, ojca, z linii macierzyńskiéj, ojcowskiéj) i t. p.; stąd: poet. genus deorum (potomek bogów); g. Adrasti (potomek, wnuk); naród, lud, qui Asiam incolerent, Graeci genere; Ligures, clarum genus; genus armis ferox; 2) rodzaj, płeć męzka, żeńska, virorum, muliebre; rodzaj, gatunek, sposób, cibi, armorum, loricarum, pugnae, exercitationum, copiarum, munitionis, scripturae, virtutum i t. p. Aesopi, sposób pisania; cujus generis (colonorum) quum magnus numerus esset; cursorem ejus generis, qui-; munera cujusque generis; domus in omni genere diligens (pod każdym względem); quod genus virtus est (jakiego rodzaju); – przenoś. sposób, stosunek, własność, położenie, varius in omni genere fuit (w każdém położeniu).

Genus, us, patrz Genu.

Genŭsus, i, *m.* rzeka w Illiryi greckiéj.

Geogrăphia, ae, *ż.* krajopisarstwo, geografia.

Geomĕtria, ae, *ż.* miernictwo, geometrya.

Geometricus, a, um, tyczący się geometryi, geometryczny; *rzecz.* geometrica, orum, *n.* przedmioty geometryczne.

Georgicus, a, um, ziemiański, uprawy roli tyczący się; *rzeczow.* georgica, orum, *n.* poemat, ziemiaństwo.

Geraesticus, portus, port w Jonii.

Geraestus, i, *m.* główne miasto na wyspie Eubei z przylądkiem tegoż nazwiska.

Gergovia, ae, *ż.* miasto: *a)* w Gallii Akwitańskiéj; *b)* Bojów na południe względem Loary.

Germălus, i, *m.* szczyt niższéj części góry Palatyńskiéj.

Germāne, *przysł.* szczerze, rzetelnie, po bratersku.

Gērmāni, orum, *m* lud między Renem, Dunajem, Wisłą, północném i wschodniém morzem. Stąd: *a)* Germanus, a, um, Germański; *b)* Germania, ae, *ż.* kraj Germanów; *c)* Germanicus, a, um, Germański; *d)* Germanicianus, a, um, w Germanii znajdujący się, milites, żołnierze rzymscy, którzy odbywali służbę w Germanii.

Germanitas, ātis, *ż.* braterstwo, rodzeństwo, powinowactwo; 2) o miastach: wspólność pochodzenia.

Germanus, a, um, rodzony, frater, soror, także: samo germanus, germana, *rzeczow.* rodzony brat, rodzona siostra; 2) braterski, tyczący się brata, siostry lub bliższych krewnych: 3) istotny, szczery, prawdziwy, patria, justitia, ironia, germanissimus Stoicus.

Germanus, patrz Germani.

Germen, ĭnis, *n.* kieł, pączek, wyrostek, latorośl; 2) potomek.

Gero, gessi, gestum, 3. nosić, terram, sacra manu; saxa in mu-

ros; Vulcanum (ogień) in cornu; szczegól. nosić na sobie, vestem, galeam, effigiem alicujus; hastam; virginis os habitumque; tempora umbrata civili quercu i t. p.; poet. rodzić, wydawać płód, quidquid terra gerit; stąd o przedmiotach umysłowych: mieć w sobie, żywić, utrzymywać, amicitiam, inimicitias cum aliquo; odium in aliquem; curam pro aliquo; prae se gerere, wydawać się z czém, pokazywać się, dać poznać po sobie, animum fortem; utilitatem. — Przenoś. *a)* wykonywać, sprawować, działać, prowadzić i t. p., quae gessimus; dum haec (ea) geruntur; negotium, rem bene lub male, czynność swoją dobrze lub źle odbywać, być szczęśliwym lub nieszczęśliwym w prowadzeniu interesów majątkowych; podobnież: *b)* w znaczeniu wojenném: rem lub res gerere, mieć dowództwo, dowodzić, kierować; res gestae, czyny, mianowicie wojenne; res magnas gerere, ważne czyny wykonywać; bellum gerere, prowadzić, cum aliquo lub adversus aliquem lub in aliquem; cum aliquo adversus aliquem, w połączeniu z kim przeciw komu; *c)* sprawować urząd, wykonywać czynności publiczne, rempublicam, imperium, honores, magistratum, consulatus, comitia i t. p. *d)* czas przepędzić, przeżyć, aetatem cum aliquo: tempus adolescentiae; *e)* z zaimkami me, te, se, sprawować się, postępować, obchodzić się, z przysł. moderate, recte, honeste; crudelissime; contumacius; turpiter i t. p.; se pro cive (postępować, działać jak obywatel), se pro victore; personam alicujus gerere, grać czyją rolę; regem gerere, postępować po królewsku; *f)* morem gerere, być posłusznym, porów. mos.

Gerōnium, ii, *n.* miasto w południowéj Italii.

Gerŭlus, i, *m.* noszący, tragarz, drążnik.

Geryon, ŏnis, i **Geryŏnes**, ae, *m.* potrójne ciało mający, o trzech ciałach; król na wyspie hiszpańskiéj Erytei (Erytheia).

Gessi; patrz Gero.

Gestāmen, ĭnis, *n.* noszenie czego na sobie, ciężar, brzemię, clypeum magni gestamen Abantis.

Gestio, ōnis, *ż.* noszenie; sprawowanie, negotii.

Gestio, 4. czynić miny, poruszenia rozmaite, a mianowicie: *a)* okazywać radość znakami zewnętrznemi, nie posiadać się z radości, laetitiā, voluptate nimia, alacritate; otio; laetitia gestiens, radość nieumiarkowana; *b)* mocno sobie czego życzyć, pragnąć, mieć ochotę, upodobanie, scire omnia; gestit animus aliquid agere; studio lavandi (mieć ochotę do-).

Gesto, 1. nosić, aliquid in aliqua re, aliquem lectica; aquam utribus; arma; saxa, non obtusa adeo gestamus pectora Poeni.

Gestus, us, *m.* noszenie się, trzymanie się, corporis, ruch, poruszenie ciała, giest; edendi, przy jedzeniu; gestu aliquid significare; szczegól. akcya zewnętrzna, poruszenie mówcy, aktora.

Getae, arum, *m.* Getowie, lud Tracyi; w licz. poj. Geta lub Getes; także: Geta, Rzymski przydomek; stąd: *a)* Geticus, a, um, Getycki, do Getów należący, w ogóle: Tracki; *b)* Getice, *przysł.* po getycku.

Gibbus, i, *m.* garb.

Gigas, antis, *m.* zwykle w licz. mn. Gigantes, synowie ziemi, ol-

brzymi; stąd: *a*) Giganteus, a, um, tyczący się olbrzymów, olbrzymi, triumphus; *b*) **Gigantomăchia**, ae, *ż.* walka olbrzymów z bogami.

Gigno, genui, **genĭtum**, 3. rodzić, płodzić, wydawać, o istotach żyjących i nieżywotnych; genitus, zrodzony, spłodzony, powstały; *rzeczow.* gignentia, ium, *n* stworzenia, twory, rośliny, drzewa; — przenoś. tworzyć, sprawiać, wzniecąć, wzbudzać, iram, sitim, perturbationes.

Gilvus, a, um, żółtawy, płowy.

Glaber, bra, brum, nieobrosły, goły, łysy, o żyjących istotach i roślinach.

Glabresco, ĕre, łysieć.

Glacialis, e, lodowy, lodowaty.

Glacies, ei, *ż.* lód.

Glacio, 1. w lód zamieniać, zamrażać.

Gladiātor, ōris, *m.* szermierz, walczący na igrzyskach zapaśniczych, w których do walki występowali niewolnicy, jeńcy, czasem nawet wolni za nagrodą pieniężną, zwaną auctoramentum; stąd nazywali się: auctorati; gladiatores także znaczy igrzyska szermierskie; — 2) przenoś. wyraz obelgi.

Gladiātōrius, a, um, szermierski, tyczący się szermierzy, ludus, szkoła, igrzysko; familia, zebranie; manus, banda; spectaculum, arma, certamen; stąd: gladiatorium, ii, *n.* pieniądze, za które ludzie wolni brali udział na igrzyskach.

Gladius, ii, *m.* miecz, szabla, gl. destringere, stringere, e vagina educere, dobyć miecza; gl. vagina vacuus, miecz dobyty z pochwy; przysłowie: scrutari ignem gladio przydawać złe do złego; — przenoś. plumbeo gladio jugulari, słabemi dowodami być pokonanym

Glandĭfer, ĕra, ĕrum, rodzący żołędzie.

Glans, dis, *ż.* żołądź, bukiew; 2) kula ołowiana lub gliniana procarska.

Glarea, ae, *ż.* żwir, piasek gruby.

Glaucus, a, um, błękitny, modrawy, szary.

Glaucus, i, *m.* rybak w Antedonie w Beocyi, w morskiego bożka wieszczego przemieniony; 2) syn Syzyfa.

Gleba, ae, *ż.* skiba, bryła ziemi, grunt, pole; — przenoś. kawałek, bryłka, sevi ac picis.

Glis, gliris, *m.* szczur.

Glisco, ĕre, zatlić się, zająć się, ignis; o wietrze: wszcząć się, powstawać; — przenoś. o namiętnościach i namiętnie wykonanych czynach: brać górę, szerzyć się, zapalać się do czego, seditio, invidia.

Globōsus, a, um, kulisty.

Globus, i, *m.* kula, kłąb; — przenoś. o ludziach: tłum, gromada, armatorum, equitum, consensionis.

Glomĕro, 1. zwijać w kłębek, lanam in orbes, poet. annus glomerans (bieg roku); — przenoś. skupiać, zgromadzać, o żywotnych i nieżywotnych istotach, manum; agmina, tempestatem; se glomerare lub glomerari, skupiać się, przyłączać się, lateri; poet. superbos gressus (o gwałtownym pędzie jazdy).

Glomus, ĕris, *n.* kłąb.

Gloria, ae, *ż.* chwała, sława, gloriam expetere, consequi, in summam gloriam venire; gloria excellere; poet. ozdoba, taurus armenti gl.; 2) chęć, żądza sławy, generandi mellis; 3) chełpliwość, chlubienie się, ventosa gl.

Gloriātio, **-ōnis**, *ż.* chwalenie się, chełpienie się.
Gloriŏla, ae, *ż.* promyk chwały.
Glorior, 1. chełpić się, chlubić się, szczycić się, de divitiis; sua victoria; z 4 przyp. i tryb. bezok. gloriabitur se assecutum; gloriari idem quod Cyrus; haec glorians; stąd: beata vita glorianda.
Gloriōse, *przysł.* chlubnie, chwalebnie; 2) chełpliwie.
Gloriōsus, a, um, chlubny, chwalebny, zaszczytny, factum, mors; 2) chełpliwy, chełpiący się, chciwy sławy, miles.
Glos, gloris, *ż.* siostra męża lub żony.
Glūbo, glupsi, gluptum, 3. obłupić, obedrzéć z kory.
Gluten, **inis**, lub glutinum, i, *n.* kléj.
Glutinātor, **ōris**, *m.* sklejający.
Glutino, 1. kleić.
Glutinōsus, a, um, kleisty, lepki.
Gnaeus lub Cnaeus, i, *m.* Rzymskie przezwisko w skróc. Cn.
Gnarītas, atis, *ż.* świadomość, znajomość.
Gnarus, a. um, świadomy czego, obznajmiony z czém, reipublicae; gnarus, quibus modis pelleretur, także; z 4 prz. i tr. bez.
Gnatia, ae, *ż.* skróc. zam. Egnatia, nazwisko Rzymskiéj familii.
Gnatus, = natus, patrz nascor.
Gnav- patrz nav-.
Gnosus, i, *ż.* miasto na wyspie Krecie, stolica Minosa, sławna z Labiryntu; stąd: *a)* **Gnosiăcus**, a, um, Gnozyacki, w ogóle: Kretejski; *b)* Gnosias, **ădis**, *ż.* Gnozyjska, w ogóle: Kretejska; *rzeczow.* mieszkanka wyspy Krety; *c)* Gnosis, idis, *ż.* Gnozyjska, w ogóle: Kretejska; *rzeczow.* kobieta rodem z Krety; *d)* Gnosius, a, um, Gnozyjski; stąd: Gnosii, orum, *m.* Gnozyjczycy, w ogóle: mieszkańcy Krety.
Gobius, ii, i gobio, **ōnis**, *m.* kiełb, ryba.
Gomphi, **ōrum**, *m.* miasto w Tessalji; stąd: Gomphensis, e, Gomfeński; *rzeczow.* Gomphenses, ium, *m.* Gomfensowie.
Gordaei, lub Gordyaei montes, góry W. Armenii; stąd: Gordiaei, lub Gordyaei lub **Gorduēni**, orum, *m.* lud W. Armenii.
Gordium, ii, *n.* główne miasto W. Frygii.
Gorgo, **ōnis**, lub us, *ż.* w licz. mn. Gorgones, trzy córki Forkusa (Phorcus): Stheno, Euryale i Meduza, z których Meduza matka Perseusza była najstraszniejszą; stąd: Gorgoneus, a, um, Gorgonejski, do Meduzy odnoszący się.
Gortȳna, ae, i -e, es, *ż.* miasto na wyspie Krecie; stąd: *a)* Gortynius, a, um, Gortyński; *rzeczow.* Gortynii, orum, *m.* Gortynowie, w ogóle: mieszkańcy Krety; *b)* Gortyniacus, a, um, Gortyniacki.
Gothi, orum, Gotowie, lud północnéj Germanii.
Grabātus, i, *m.* łóżko, sofa.
Gracchus, i, *m.* imię familijne rodu Semproniuszów; stąd: **Gracchānus**, a, um, do Gracha należący.
Gracilis, e, szczupły; o głosie: delikatny, cienki; — przenoś. prosty, niewykwintny.
Gracilitas, **ātis**, *ż.* wysmukłość, chudość, szczupłość; — przenoś. oschłość, orationis.
Gracŭlus, i, *m.* kawka, sójka.
Gradātim, *przysł.* krok w krok, stopniowo, zwolna postępując.
Gradātio, **ōnis**, *ż.* stopniowanie.
Gradior, gressus, 3. iść, postępować, chodzić.
Gradīvus, i, *m.* postępujący (od

gradior) nazwanie Marsa, Mars Gr. pater, rex Gr. lub samo Gr.

Gradus, us, *m.* krok, gr. corripere, addere, przyśpieszyć kroku; sistere, zatrzymać się; referre, vertere, cofnąć się; de gradu pugnare, walcząc stać mocno; gradu movere lub demovere lub depellere aliquem, ruszyć, zbić, wyprzéć, spędzić kogo z miejsca; — przenoś. de gradu dejicere, demovere lub gradu depellere, pozbawić korzystnego położenia; 2) stopień, szczebel, templorum gradus completi erant; — przenoś. honorum, imperii, aetatis, temporum, officiorum i t. p.; stąd: godność, dostojeństwo, eodem gradu esse (tęż samą godność piastować); gradum in militia obtinere.

Graeci, ōrum, *m.* Grecy, w licz. poj. Graecus, Grek. Stąd: *a)* Graecus, a, um, grecki; *rzeczow.* Graecum, i, *n.* greczyzna, język grecki, literatura, graeca leguntur in omnibus gentibus; *przysł.* Graece, po grecku, greckim językiem; *b)* Graecia, ae, *ż.* w ściślejszém i rozleglejszém znaczeniu; Magna Graecia lub samo Graecia, Grecya Wielka, osady greckie w Niższéj Italii; *c)* Graeculus, a, um, grecki, w znaczeniu wzgardliwém; *rzeczow.* Graeculus, i, *m.* o greckich filozofach i retorach, którzy się w domach znakomitych panów jako pasożyci do niższych posług używać dawali.

Graecor, 1. naśladować Greków w sposobie życia, żyć po grecku, assuetus graecari.

Graecostăsis, is, *ż.* budowle w Rzymie przy Kuryi, miejsce gdzie przebywali greccy i inni cudzoziemscy posłowie, poselska gospoda.

Graeculus, Graecus, patrz Graeci.

Grāji, orum, *m.* Grecy, w licz. poj. Grajus, Grek; stąd: Grajus, a, um, grecki.

Grājocĕli, orum, *m.* lud Gallów na Alpach grajskich czyli greckich.

Grajus, patrz Graji.

Gramen, ĭnis, *n.* trawa, roślina, ziele.

Grāmineus, a, um, z trawy, z ziół, caespes; 2) pełen trawy, trawą zarosły, campus, u poet.

Grammaticus, a, um, grammatyczny; *rzeczow.* *a)* grammaticus, i, *m.* grammatyk, filolog, uczony; *b)* grammatica, ae, *ż.* grammatyka, nauka języka, filologia: także: grammatica, orum, *n.* przedmioty należące do grammatyki, do filologii.

Grandaevus, a, um, podeszły, sędziwy, stary.

Grandesco, ĕre, rosnąć, wzrastać.

Grandilŏquus, a, um, górnym stylem mówiący lub piszący; *rzeczow.* samochwał.

Grandinat, nieosob. grad pada.

Grandis, e, wielki (pod względem rozciągłości i treści), tumulus, saxum, liber, epistola, hordea, vas, cothurni; także o żyjących istotach: puer, bestia; pod względem wagi i liczby: ciężki, znaczny, pondus argenti, pecunia, aes alienum, peditatus, praesidium; w odniesieniu do czasu: stary, dawny, daleko posunięty, grandior aetas; także o osobach: stary, podeszły, grandis natu lub aevo; grandior natu; także samo grandis; quum plane grandis esset; — przenoś. wielki, znaczący, ważny, res, vitium, exempla; o wyrażeniach: wzniosły, górny, szczytny, oratio; oratores grandes verbis; causidicus amplus atque grandis; pod względem uczucia i sposobu myślenia: szlachetny.

Granditas, *ātis*, *ż.* wielkość, wzniosłość, górność, verborum.
Granditer, *przysł.* wznioślc.
Grando, inis, *ż.* grad; grando saxea, grad kamienny.
Granicus, i, *m.* rzeka w małéj Myzyi.
Granifer, era, erum, ziarnorodny, ziarna wydający.
Granum, i, *n.* ziarno, nasienie wszelkiego zboża.
Grăphium, ii, *n.* narzędzie do pisania, pióro, styl.
Grassātor, ōris, *m.* napastujący po drogach, zwłaszcza w nocnéj porze, rabownik.
Grassor, 1. iść, chodzić; — przenoś. ad lub in aliquid lub in aliquo loco; ad gloriam virtutis via, stąd: postępować, jure; vi, dolo; dissimulatione et artibus; in aliquem hac via; obsequio (okazywać się posłusznym); szczegól. ostro postępować, srożyć się, in senatum; adversus hostes; 2) chodzić tu i owdzie, włóczyć się.
Grate, *przysł.* chętnie, mile, przyjemnie; 2) wdzięcznie, facere, excipere.
Grates, *ż.* licz. mn. dzięki, alicui gr. agere, dicere, oświadczać; referre lub persolvere, czynami wdzięczność okazywać; superis decernere grates.
Gratia, ae, *ż.* łaska, przychylność, względy, in gratiam alicujus, przez wzgląd, przez życzliwość dla kogo; gratiā, z przyp. 2. dla, z powodu, przez wzgląd na-, hominum gr.; brevitatis gr.; także: mea gratia, dla mnie, przez wzgląd na mnię; 2) wdzięczność, podziękowanie, gratiam habere alicui, poczuwać się do wdzięczności; gratias agere, dziękować, wdzięczność oświadczać; gratiarum actio, oświadczanie wdzięczności, podziękowanie; laudes gratiasque alicui congerere, uwielbienie i dzięki oświadczać; gratiam persolvere lub referre, odwdzięczać się, czynami wdzięczność okazywać; gr. referre parem, lub gr., reddere lub rependere, wet za wet oddać, powetować; memoriae gr. wdzięczna pamięć; gratiis, darmo, bez nagrody; 3) wziętość u kogo, powaga, kredyt, gratiam inire ab aliquo, lub apud (ad) aliquem, lub alicujus, zjednać sobie czyje względy; in gratia esse, być w łaskach, być lubionym; magna gratia esse apud aliquem, mieć wielkie względy; modicae apud aliquem gratiae esse, mieć mały wpływ; 4) przyjazne stosunki, przyjaźń, gratiam alicujus sequi; gratiam firmare: esse in gratia cum aliquo, być w przyjaźni; in gratiam redire cum aliquo, pojednać się, pogodzić się z kim; ponere in gratia lub in gratiam, zaprzyjaźnić; in gratiam recipere; wpływ, znaczenie, gratiā augeri, valere, multum posse; convellere gratiam alicujus; II) Gratiae, arum, *ż.* wdzięki, boginie wdzięków: Euphrosyne, Aglaja, Thalia.
Grătificātio, ōnis, *ż.* dar łaskawy, grzeczność, przysługa.
Gratificor, 1. przysługę, grzeczność lub łaskę komu wyświadczyć, alicui; pro aliquo, z ogól. 4 przyp. hoc (w tém); de aliqua re (chętnie z czego udział zrobić); 2) poświęcić, ofiarować, potentiae paucorum decus atque libertatem sui; aliena et sua.
Gratiis, patrz gratia.
Gratiosus, a, um, uprzejmy, łaskawy, missio (z łaski lub łaskawie udzielone); 2) ulubiony, przyjemny, właś. i przenoś. [z łaski,
Gratis, *przysł.* = gratiis, darmo,

Grator, 1. okazywać radość; winszować, z radością dziękować.
Gratuito, *przysł.* darmo, bez zapłaty.
Gratuītus, a, um, bezpłatny, bez nagrody, bezinteresowny, suffragia.
Gratulābundus, a, um, winszujący.
Gratulātio, ōnis, *ż.* spółradowanie się ze zdarzeń pomyślnych, winszowanie; 2) publiczna uroczystość dziękczynna, gratae nostrae diis gratulationes.
Gratulātor, ōris, *m.* winszujący.
Gratŭlor, 1. okazywać radość, radować się z czyjego powodzenia, winszować komu czego, alicui; alicui de aliqua re, in aliqua re lub samo aliqua re; alicui lub apud aliquem z 4 przyp. i tryb. bez.; alicui z nast. quod; z 4 prz. 2) z radością dziękować, wynurzać wdzięczność, alicui; alicujus judicio.
Gratus, a, um, miły, przyjemny, Antium; gratior it dies; neque ulla victoria Romanis gratior fuit; grata et laude digna; conviva; gratae in vulgus leges fuere; stąd: wdzięczny, animus; erga aliquem; quoad ilie gratus erat, qui acceperat; gratissimus animo; 2) podziękowania godny, z podziękowaniem przyjęty, pożądany, gratum lub gratum acceptumque habere lub gratum alicui facere.
Gravāte, i **gravātim**, *przysł.* ciężko, z trudnością, niechętnie.
Gravedĭnōsus, a, um, podległy katarowi, zakatarzony.
Gravēdo, ĭnis, *ż.* katar.
Graveolens, tis, mocno woniejący; 2) wydający smród.
Gravesco, ĕre, być obciążonym, obarczonym, uginać się pod ciężarem [mienność.
Gravidĭtas, ātis, *ż.* ciąża, brze-
Gravĭdō, 1. brzemienia nabawić.
Gravĭdus, a, um, brzemienny, właś. i przenoś. pełny, ciężko obładowany, nubes, manus, z prz. 6 lub 2 u poet. pharetra grav. sagittis; mellis apes grav.
Gravis, ciężki, ważny, obciążony, ciężko obładowany; poet. ciężarny, brzemienny. Stąd: 1) o ziemi i przedmiotach do żywności służących: ciężki, tłusty, trudny do strawienia, niestrawny; *b)* pod względem ruchu: leniwy, nieruchomy; szczególniéj dla wieku i słabości: ociężały, osłabiony, mdły, ciężki, morbo, aetate; *c)* o miejscowości i powietrzu: niezdrowy, szkodliwy, przykry, tempus anni gravissimum; autumnus; locus; solum coelumque; o ranach: ciężki, bolesny, vulnus; także pod względem działania na zmysły: mocno woniejący, cuchnący, hircus; chelydri; nizki, gruby (o głosie), sonus, vox, genus vocis; *d)* o liczebnéj wartości: wielki, wielo znaczący, pretium; 2) — przenoś. ciężki, uciążliwy, nieprzyjemny, przykry, dotkliwy, fortuna; dies; oppugnatio; concio; procellae; proscriptiones; poenae; multa et gravia perpessus; hoc si tibi grave est; także z 4 przyp. i tr. bez.; o osobach, tudzież ich zamiarach, postanowieniach, rozkazach; stąd: si quid ei a Caesare gravius accidisset; aliquid gravius statuere in aliquem; o namiętnościach i gwałtownych działaniach osób, stąd: pugna lub proelium (główna bitwa, krwawa), bellum; crudelitas; saevitia; *b)* ważny pod względem treści: liber, causa, sententia; literae; senatus consultum i t. p.; wiarogodny, auctor, testis, historicus; pod względem znaczenia, mocy i potęgi:

civitas; auctoritas; Stoicus gravissimus; co do charaktaru: poważny, pełen godności, rozważny, homo; aetas; genus epistolarum; pod względem wykładu: wzniosły, pełen godności, tum graves sumus, tum subtiles.

Graviscae, arum, i Gravisca, ae, *ż.* miasto w Etruryi.

Gravitas, ātis, *ż.* ciężkość, ciężar, armorum, armaturae; navium; stąd: ociężałość, capitis, membrorum; ciężkość, trudność w wymawianiu; linguae; niezdrowe położenie, niezdrowy stan, coeli; loci; 2) — przenoś. *a)* srogość, injuria gravitate tutior est; także: gwałtowność, wielkość, morbi, belli; *b)* ważność, moc, sententiarum; imperii, civitatis; stąd o charakterze: moc, stateczność, stałość, powaga, godność, viri; Lacedaemoniorum; neque gravitas ejus sine facilitate erat; gravitas comitate condita; cum gravitate vivere lub facere; gravitate mixtus lepos; oris gr.; godność, wzniosłość mowy i mówcy.

Graviter, *przysł.* ciężko, mocno, silnie, tęgo, bardzo, cadere; ferire aliquem; hasta gr. pressa; stąd: chorowicie, źle, se habere; o głosie: nizko, grubo, sonare; 2) — przenoś. *a)* ciężko bardzo źle, aegrotare, dolere, vulnerare; terreri; gravius accepti sunt; gr. suspectus; gr. dissentientes; gravissime victi sunt (zupełnie); naves gravissime afflictae; lub: ostro, surowo, agere, decernere, accusare, judicare de aliquo; irae gravius ultae; gravius in aliquem vindicare; albo: z trudnością, niechętnie, z przykrością, aliquid ferre; aliquid accipere; *b)* dobitnie, mocno, aliquid tractare; queri; albo: poważnie, z godnością, agere.

Gravo, 1. obciążać, obarczać, membra gravabat onus; poma gravantia ramos; gravatus onere; ciężko dotknięty, osłabiony, gravatus vulneribus; zmorzony somno vinoque gr.—przenoś. *a)* przyciskać, ciężko dotknąć, o nieszczęściu; obarczać, o obowiązkach uciążliwych: officium me gravat; *b)* dać uczuć, pogorszyć, fortunam.

Gravor, 1. niechętnie brać się do czego, namyślać się, wahać się, z tr. bezok. albo samo gr., haud gravati, bez namysłu; także w znacz. przech. niechętnie znosić, odrzucać, aliquem.

Gregālis, e, do trzody należący;— przenoś. *a)* należący do towarzystwa; *rzecz.* gregales, ium, *m.* towarzysze, koledzy, przyjaciele, gr. Catilinae; *b)* należący do wielkiéj gromady, pospolity, prosty, amiculum, habitus (odzież prostego żołnierza).

Gregārius, a, um, tyczący się trzody; — przenoś. miles, prosty żołnierz.

Gregātim, *przysł.* gromadnie.

Gremium, ii, *n.* łono; — przenoś. medio Graeciae gremio (we środku Grecyi).

Gressus, us, *m.* chód, krok, gressum tendere ad moenia, iść, dążyć do-; comprimere, zatrzymać się; recipere, cofnąć się.

Grex, gregis, *m.* trzoda, stado;— przenoś. *a)* orszak, towarzystwo, zebranie; grege facto, skupiwszy się; *b)* wzgardliwie: motłoch, grex indocilis.

Groma, ae, *ż* środkowy punkt obozu, gdzie laska miernicza do jego wytknięcia była zasadzona; stąd: gromatĭcus, a, um, tyczący się rozmierzania gruntów lub obozu.

Grudii, orum, *m.* lud Belgijski.

Gruis, patrz grus.

Grumus, i, *m.* kupa ziemi, pagórek.

Grunium, ii, *n.* zamek we Frygii.
Grunnio, 4. kwiczéć.
Grus, gruis, i gruis, is, *m.* i *ż.* żóraw.
Grynĭa, ae, *ż.* i **Grynĭum**, ii, *n.* miasto w Eolidzie; stąd: **Grynēus**, a, um, Grynejski.
Gryps, gryphis i gryphus, i, *m.* gryf (ptak bajeczny).
Grypus, i, *m.* mający nos zakrzywiony, orli; 2) przydomek.
Gubernacŭlum, i, *n.* stér;—przenoś. stér rządu, kierowanie, rząd, reipublicae; civitatum.
Gubernātio, ōnis, *ż.* sterowanie, kierowanie; — przenoś. rządzenie, zarząd.
Gubernātor, ōris, *m.* stérnik; — przenoś. rządzca, i gubernatrix, icis, *ż.* która rządzi.
Guberno, 1. sterować, kierować okrętem; — przenoś. rządzić, kierować, vitam, aliquem consiliis.
Gula, ae, *ż.* kanał pokarmowy; szyja, gulam laqueo frangere, udusić; — przenoś. obżarstwo, gulae parere; g. ingenua, gęba wytworna, delikatna.
Gulōsus, a, um, żarłoczny, lubiący łakocie.
Gumia, ae, *m.* łakotnik.
Gummi, *n.* i gummis, is, *ż.* gumma.
Gurges, ĭtis, *m.* wir, topiel, przepaść wodna; — przenoś. stek, turpitudinis, vitiorum; poet. morze, jezioro, głębia.
Gurgustium, ii, *n.* liche pomieszkanie, chałupa.
Gustātus, us, *m.* smak, smakowanie, kosztowanie.
Gusto, 1. kosztować, używać czego, aliquid; — przenoś. zasmakować w czém, amorem vitae; studia literarum.
Gustus, us, *m.* kosztowanie smakowanie; smak.
Gutta, ae, *ż.* kropla; — przenoś. plama, cętka na źwierzętach.
Guttur, ŭris, *n.* gardło, szyja, g. frangere, udusić.
Guttus, i, *m.* naczynie z szyją wązką i długą do lania kroplami.
Gyăros, i, *ż.* i **Gyări**, orum, *m.* jedna z wysp na morzu Egiejskiém, dokąd Rzymianie na wygnanie zwykli byli posyłać.
Gyges, is, i ae, *m.* jeden z Gigantów; 2) ulubieniec króla Kandaula w Lidyi, a po jego śmierci następca; 3) imię młodzieńca z Gnidu.
Gymnăsiarches, ae, i -chus, i, *m.* przełożony nad gimnazyum.
Gymnasium, ii, *m.* miejsce publiczne do odbywania ćwiczeń fizycznych dla dzieci i osób dorosłych; często: miejsce zbierania się filozofów i sofistów.
Gymnĭcus, a, um, tyczący się ćwiczeń fizycznych, gimnastycznych.
Gynaecēum, lub -ium, i, *n.* i **Gynaeconītis**, ĭdis, *ż.* mieszkanie oddzielne dla kobiet wewnątrz domu u Greków.
Gypso, 1. gipsować, gypsatus pes, to jest: servilis, gdyż gipsem naznaczano jeńców lub niewolników, których przedawano; gypsatissimis manibus, o aktorach odgrywających role kobiet.
Gypsum, i, *n.* gips.
Gyrus, i, *m.* koło robione przez ruch, zawód, szranki; gyrum ducere, robić koło (w lataniu lub jeżdżeniu); gyrum trahere (o wężach); in gyrum rationis ducere (przyprowadzić kogo do rozumu).
Gythēum, lub ĭum, i, *n.* miasto i port w odnodze Lakońskiéj.

H.

Habena, ae, *ż.* rzemień, którym się co wiąże, przytrzymuje, zwłaszcza cugle, wędzidło, wodze, habenas adducere lub premere, powściągać, wstrzymywać; effundere, emittere, dare, laxas dare, popuszczać; effusis lub laxatis habenis (puściwszy cugle, w wielkim pędzie); — przenoś. habenas classi immittere (płynąć z rozpiętemi żaglami); habenis uti (o sterniku), u poet.; powodowanie, amicitiae; władza kierująca rząd państwa, legum; tenendae reipublicae; populi, rerum, poet.

Habeo, habui, habĭtum, 2. I) mieć; 1) w powszechności: *a*) o żyjących istotach, a mianowicie: *α*) w odniesieniu do przedmiotów nieżywotnych: mieć, posiadać, domum, naves, hortos, praedia, vineas, heredium, possessiones, monumentum, opes, in numis et praediis, w gotowiźnie i w dobrach i t. p.; zamieszkiwać, Capuam, Corinthum; moenia, urbem; bawić gdzie, castra; stąd: samo habere, posiadać majątek, być w dobrym stanie majątkowym, habere in Bruttiis, hab. in Vejente; habendi amor, chęć posiadania, chciwość; *β*) w odniesieniu do istot żyjących: aliquam in matrimonio; uxores; liberos; filium infamem; ex qua liberos sex habebat; duos semper reges; collegas duos; magnas copias; sedecim armatorum milia; exercitum i t. p.; *γ*) w odniesieniu do przedmiotów oderwanych, umysłowych: mieć, morandi tempus, annos circiter sexaginta; satis eloquentiae; aerarii curam; fiduciam regni potiundi; suspicionem; summum imperium; variam fortunam; periculum, bellum; pugnam lub proelium (stoczyć, wydać); pacem; bona exordia; spem; timorem; odium; auctoritatem, i t. p. *b*) o istotach nieżywotnych: mieć, cujus columnae altitudo — pedes habet; Roma habuit capitum — milia civium; urbs habet muros; altera via tanto longiorem habuit anfractum; Romanum imperium a Romulo exordium habet (bierze); hunc finem habuerunt duo bella. 2) W szczegól. *a)* z podwójnym 4 przyp. mieć, brać, uważać za co, sororem Persei habuit uxorem; socerum habuit Hipponicum; philosophiae praeceptorem habuit Lysim; aliquem in consulatu collegam; aliquem parentem i t. p.; quam habebant optimam civitatem (co u nich uchodziło za najlepsze); quam prope aequalem habebat (która prawie w równym wieku była); aliquem carissimum habere (najmocniéj kochać, uważać za najmilszego); hunc auctorem habebant; ut templa deorum sancta haberent; na str. bier. z podwój. 1 przyp.: id nefas habetur; semper habiti sunt fortissimi; także: aliquem pro hoste; aliquid pro certo. W połączeniu z imiesł. bier. czasu przeszł. dla oznaczenia zupełnego skutku jakiéj czynności: ubi milites congregatos habebat (gdy zgromadził); percepta habere praecepta, głęboko zatrzymać w pamięci; także: persuasum habere (być przekonanym); aliquid cognitum habere (poznać); spem habe-

re positam in aliqua re (pokładać nadzieję); spem habebant in eo maximam; *b*) z przyp. 3 mieć za przedmiot czego, za co uważać, ludibrio (za pośmiewisko); rempublicam quaestui; aliquid religioni; duritiam voluptati, aliquid probro; także: in auxilium: curae sibi habere, mieć na pieczy, przykładać starania, z tryb. bezok. *c*) alicui aliquid, mieć co dla kogo, okazywać, przyznawać komu co, alicui honorem: officium; fidem, *d*) secum, z sobą nosić, przy sobie mieć, venenum s. h.; często: aliquem s. h.; Trebatium nobiscum habemus; *e*) cum aliquo aliquid h., mieć co z kim, być z kim w stosunkach, cum aliquo societatem, contentionem, pacem; *f*) se h., mieć się, znajdować się w pewnem położeniu, w pewnym stanie, o ludziach i rzeczach: quemadmodum se haberet; melius s. h.; multo aliter rempublicam se habentem cognovit; res sic lub ita habet; sic lub ita se habet, tak się rzecz ma, taki jest stan rzeczy; także: sic habet; bene habet, dobrze idzie; 3) zawierać w sobie, zamykać, mieścić, nihil epistoła habebat, quod-; habet res ista iniquitatem; difficultatem; prowadzić, pociągać za sobą, mieć jaki skutek, castrorum mutatio quid habet? beneficium habet querelam; także: wzbudzać, wzniecać, sprawiać; nullam invidiam habuit corona; misericordiam i t. p. *b*) mieć co w myśli, zamyślać co, być w chęci, in animo lub samo animo h. z tr. bez.; stąd: samo habere, zamyslać, przedsiębrać, h. polliceri; często: iter aliquo, podróż dokąd obrócić; także: diis agere gratias atque habere (okazywać, oświadczać i mieć w sercu); pacis mentionem habere (w myśli pokój sobie przedstawiac); z tr. bezok. mieć, módz, habeo etiam dicere; haec habui dicere; ze zdaniem względném lub pytającém, umieć, wiedzieć, ut haberet, quo fugeret ad salutem; quod, quid diceret, non haberet; non habeo, quid scribam; *c*) mieć, dostać, otrzymać, odnieść z czego korzyść, owoc, skutek, ex qua opsonium haberet: ut collatis a populo nummis sumptum sepulturae habuerit; oraculi sententiam; ejus conveniendi potestatem; non magnam clementiae gloriam; tantum amorem omnium; talem exitum vitae; multa alia ab natura habuit dona. II) trzymać, jaculum, quod manibus habemus. Stąd: 1) w szczegól. z wyobrażeniem wstrzymanego ruchu: zatrzymać, trzymać w skrępowaniu, w oblężeniu, opanować, hostis habet muros; me infelix habuit thalamus; me quoque pontus haberet, Tartara habent Panthoiden; timor, metus, ira aliquem habet (opanował); custodes somnus habebat, u poet.; senatum in curia; aliquem in vinculis; in custodia; aliquem in armis (spowodować, przymusić do pozostania pod bronią); aliquem in obsidione, in potestate; milites in stativis castris; pecora inter silvas; 2) z wyobrażeniem trwałości w czasie: trzymać, utrzymywać, mare infestum (ciągle w stanie niebezpiecznym utrzymywać); aliquem sollicitum (ciągle w kłopotliwém położeniu trzymać); aliquem impunitum (zostawić bez ukarania); w ogóle: przepędzić, spędzić, aetatem procul a republica; ubi adolescentiam habuere; 3) przenoś. *a*) odbywać, odprawiać, mieć, concilium populi, comitia; amicorum consi-

lium; censum, delectum, rationem, quaestionem judicium, sermonem, convivia, dies festos, expeditiones, res novas i t. p.; *b)* zachowywać, przestrzegać, ordines: *c)* mieścić w liczbie, poczytywać za co, aliquem numero hostium; numero sapientum; in summis ducibus habitus est; in damno h.; *d)* obchodzić się z kim, bene, male, liberalissime h. aliquem; także: ut in eadem familiaritate, qua antea, habuerit (że się z nim tak przyjaźnie obchodził, jak przedtém); *e)* satis h., poprzestawać na czém, być zadowolonym, uważać za dostateczne, neque vero id satis habuit.

Habĭlis, e, dający się dobrze ująć, składny, dogodny, przydatny, sposobny, arcus; calcei; publico muneri; in iisdem rebus; 2) prędki, zwinny, obrotny, rączy, currus; puella; także: venit illi habilis membris vigor (objawiła się w nim siła nadająca zdolność do działania).

Habĭlĭtas, ātis, *ż.* zdatność, zręczność.

Habĭlĭter, *przysł.* zręcznie, łatwo.

Habitabĭlis, mieszkalny, zdatny do mieszkania.

Habitātio, ōnis, *ż.* mieszkanie.

Habitātor, ōris, *m.* mieszkaniec.

Habĭto, 1. zamieszkiwać, oppidum, urbes, casas, terras i t. p; często nieprzech. mieszkać, apud aliquem; in Epiro; Athenis; dispersis tuguriis; cum aliquo; ad litora; lucis opacis; vallibus imis;— przenoś. często gdzie bywać, przebywać, czém się zajmować, in foro, in rostris, in oculis (być ustawicznie widzianym); animus cum curis habitans; in eo genere (ciągle się tém zajmować); in una ratione tractanda.

Habĭtūdo, ĭnis, *ż.* postawa, skład, corporis.

Habĭtus, us, *m.* postać, postawa, skład ciała, corporis; oris et corporis, oris, infantium, decorus, haud indecorus i t. p.; habitus, in quo mors quemque deprehenderat; 2) odzież, ubior, habitu Romano, togati scilicet; Persicus; citharoedicus vel tragicus; privatus, civilis, solemnis i t. p. — przenoś. własność, usposobienie, stan, położenie, domicilii; pecuniarum; pro habitu fortunae; habitus naturae prope divinus; novae fortunae; civitatis; animi; optimo habitu; suo habitu vitam degere.

Hac, *przysł.* tu, tędy.

Hactĕnus, *przysł.* dotąd, pod względem miejsca; sed haec hactenus; pod względem czasu: hactenus moverat ora; — przenoś. o tyle, tak dalece, z nast. quoad, quod, ut, ne.

Hadria, ae, *ż.* miasto w Picenie; 2) w Etruryi przy odnodze Padu. od którego morze Hadryatyckie wzięło nazwisko; stąd: Hadria oznacza samo morze, u poet. quo non arbiter Hadriae maior. Od tego pochodzi: *a)* Hadriaticus, a, um, Hadryatycki; *b)* **Hadriānus**, a, um, Hadryański, i Hadriani, orum, *m.* mieszkańcy Hadryi.

Hadrūmētum, i, *n.* główne miasto Byzacyum w Afryce; stąd: Hadrumetini, orum, *m.* mieszkańcy Hadrumetu.

Haedilia, ium, *n.* koziarnia.

Haedinus, a, um, koźli, kozłowy.

Haedui, patrz Aedui.

Haedŭlea, ae, *ż.* kózka.

Haedŭlus, i, *m.* koziełek. [zbiór.

Haedus, i, *m.* kozieł; 2) gwiazdo-

Haemonia, ae, *ż.* dawne nazwisko Tessalii; stąd: *a)* Haemonis, ĭdis, *ż.* mieszkanka Tessalii; *b)* Haemonius, a, um, Hemoński. Tessalski; artes, sztuki czarodziejskie. [Tracyi.

Haemus, i, *m.* góra w północnéj

Haereo, haesi, haesum, 2. tkwić, lgnąć, trzymać się mocno, właś. i przenoś. z przyim. in i przyp. 6; lub z przyp. 6; albo z 3 albo samo haer.; in equo lub equo, mocno siedzieć; classis in vado; currus voraginibus; os devoratum fauce: stąd: *a)* być wstrzymanym w swoim postępie, przestać, victoria haesit; amor haesit; zostawać gdzie długo, bawić się długo nad czém, hic haereo; in jure; circa muros urbis unius; h. in tergis, lub tergis, lub in terga hostium (nacierać mocno, być na karku): *b)* ze strachu stanąć jak wrytym, zdrętwieć, aspectu territus haesit; lingua haeret metu; także: vox faucibus haesit; — przenoś. być w zakłopotaniu, nie wiedzieć co począć, zwykle samo haer.; in nominibus haer., nie być w stanie odgadnienia; inter pudorem cupiditatemque haer., wahać się.

Haeresco, haesi, 3. zostać, uwięznąć, być gdzie stale, tergo haesere sagittae.

Haerĕsis, is, *ż.* sekta, stronnictwo.

Haesitantia, ae, *ż.* jąkanie się.

Haesitātio, ōnis, *ż.* jąkanie się, trudność wymowy.

Haesito, 1. uwięznąć, ulgnąć, in aliquo loco; in vadis, lub samo haes.; linguā, jąkać się, zacinać się w mowie; 2) wahać się, chwiać się w zdaniu, być niepewnym, inter fidem timoremque: diu haesitavi, quid facere deberem; non haesitans respondebo; z nast. an i tr. łącz.; in majorum institutis (nie być obznajmionym); często samo haes.

Hales, ētis, *m.* rzeka w Lukanii przy Welii.

Halesa, ae, *ż.* miasto w Sycylii; stąd: Halesinus, a, um, Halezyński, *rzeczow.* Halezyńczyk.

Halēsus, i, *m.* potomek Agamemnona.

Haliacmon, ōnis, *m.* rzeka w Macedonii.

Haliaeētos, i, *m.* orzeł morski żyjący rybami.

Haliartus, i, *ż.* miasto w Beocyi: stąd: Haliartii, orum, *m.* Haliartowie.

Halicarnassos, i, *ż.* miasto w Karyi; stąd: *a)* Halicarnassenses, ium, *m.* mieszkańcy Halikarnassu; *b)* Halicarnasseus, ei, *m.* z Halikarnassu, Cleon.

Halicyae, ārum, *ż.* miasto w Sycylii; stąd: Halicyensis, e, Halicyeński, z Halicyi, w licz. mn. mieszkańcy Halicyi.

Halieutĭcus, a, um, tyczący się ryb; stąd: Halieuticōn (liber) pismo o rybołówstwie.

Halĭtus, us, *m.* tchnienie, oddech.

Halluc-, patrz Aluc-.

Halo, 1. tchnąć, wydawać woń, croceis halantes floribus horti.

Haluc-, patrz Aluc-.

Halys, yos, *m.* rzeka w Paflagonii.

Hamădryas, ădis, *ż.* nimfa leśna.

Hamātus, a, um, haczysty, wędkowaty, zakrzywiony.

Hamm-, patrz Amm-.

Hamus, i, *m.* hak, wędka; 2) ogniwko, kółko w łańcuchu lub w pancerzu, hamis conserta lorica; 3) poet. szpony.

Hannibal, lub Annibal, ălis, *m.* syn Hamilkara, znakomity wódz Kartagiński w wojnie z Rzymianami.

Hara, ae, *ż.* chlew, karmnik.

Hariolātio, ōnis, *ż.* wróżenie.

Hariŏlor, 1. wróżyć, przepowiadać.

Hariŏlus, i, *m.* wróżek, wieszczek.

Harmonia, ae, *ż.* zgodność, zgodny dźwięk.

Harmonia, ae, lub -e, es, *ż.* córka Marsa i Wenery, żona Kadmusa.

Harpăgo, ōnis, *m.* hak; drąg długi z hakiem jak sierp zakrzywionym do niszczenia murów lub zahaczania okrętów.

Harpē, ēs, *ż.* miecz zakrzywiony (ferrum lunatum).

Harpȳia, ae, *ż.* zwykle w licz. mn. Harpije, bajeczne ptaki, z twarzą niewieścią.

Hărudes, um, *m.* lud Germanów.

Haruspex, ĭcis, *m.* wieszczek, przepowiadacz przyszłości z trzewiów bydląt, zabijanych na ofiarę.

Haruspicinus, a, um, wieszczbiarski, wieszczy, do wieszczbiarstwa należący, liber; *rzecz.* haruspicina, ae, *ż.* sztuka przepowiadania z wnętrzności bydląt ofiarnych, haruspicinam facere.

Haruspicium, ii, *n.* wieszczba, wróżenie, przepowiadanie.

Hasta, ae, *ż.* tyka, laska, hastae duratae igne; hasta graminea (trzcina bambusowa); szczegól. żelazem okuta tyka, włócznia, oszczep, dzida, pocisk; hastas torquere, conjicere, mittere; przy sprzedażach publicznych dla oznaczenia miejsca i zwierzchniéj władzy zatykano włócznię, stąd: sub hasta vendere; hasta venditionis; ad hastam publicam nunquam accessit; emptio ab hasta; — przenoś. hastam abjicere, stracić odwagę.

Hastātus, a, um, uzbrojony dzidą; *rzeczow.* kopijnik, hastati, orum, *m.* jeden z czterech gatunków pieszych żołnierzy rzymskich, którzy do boju stawali w pierwszym rzędzie; byli oni podzieleni na dziesięć oddziałów; stąd: *a)* primus hastatus (ordo), pierwszy oddział tego gatunku wojska; *b)* primus, secundus i t. d. hastatus (centurio) dowódzca tych żołnierzy.

Hastīle, is, *n.* drzewo u dzidy, osada, ferrum, quod ex hastili in corpore remanserat; stąd: poet. sama dzida; 2) ostra gałąź, łodyga, densis hastilibus horrida myrtus, poet.

Haud, *przysł.* nie, bynajmniéj, haud dubie (bez wątpienia); h. longe, h. procul, h. multo post (wkrótce potém); haud ita longe, haud ita magna manu i t. p.; haud dum, jeszcze nie; haud scio an, nie wiem, czy też nie; podobno, może, porównaj an.

Haurio, hausi, haustum, 4. czerpać, aquam ex puteo; aquam galeā; terram (wykopać); suspiria (wzdychać); — przenoś. sumptum ex aerario; hauriro ex vano (z niepewnego źródła); h. de faece (w odniesieniu do złych mówców). W szczegól. 1) wyczerpać, wypróżnić, wypić, pateram, pocula; — przenoś. *a)* przeszyć, przebić, latus gladio; ictu ventrem; *b)* pavor haurit corda, tamuje wolny obieg krwi; wytrzymać, wycierpieć, calamitates, supplicia, dolorem; *c)* przebiedz, wypełnić, sol igneus medium coelo hauserat orbem; 2) nabierać w siebie, alveus haurit aquas; zażyć, venenum; pecudes hausere lucem, ujrzały światło, przyszły na świat; pochłonąć, multos flamma hausit; aqua haurit hominem; arbores in profundum haustae sunt; usłyszéć, dowiedziéć się, his auribus hausi; widzieć, h. oculis, poet. *b)* — przenoś. powziąć, nabrać, spem animo; praecepta vitae beatae; hoc animo hauri (przyjmij to do serca); alacritatem alicujus; szczegól używać, doznawać, voluptates, dolorem; 3) wylać, przelać, sanguinem; cruorem.

Haustus, us, *m.* czerpanie, fontium; h. aquae (przywilej czerpania wody): stąd: *a)* picie, łykanie,

łyk, u poet. bibero exiguis haustibus; — przenoś. Pindarici fontis haustus (o naśladowaniu Pindara); *b*) wciąganie, coeli h. (oddychanie); aetherii h., duchy niebieskie.

Have, haveo, patrz aveo.

Hebdŏmas, ădis, *ż*. przeciąg siedmiu dni, tydzień, szczególn. siódmy dzień krytyczny, dzień przesilenia choroby.

Hēbē, es, *ż*. młodość, poet. bogini młodości, córka Jowisza, żona Herkulesa.

Hĕbeo, ēre, być tępym; — przenoś. tracić moc, żywość, gnuśnieć sanguis; acies mentis.

Hebes, ĕtis, tępy, nieostry, gladius; mdły, słaby, acies oculorum; niejasny, color; tępy, słaby, aures hebetiores; przytępiony, nieczujący smaku, os; co do władz umysłowych: przytępiony, niepojętny, niedołężny, ograniczony, ingenium: quis adeo hebes inveniretur; ut crederet?; stłumiony, dolor.

Hebesco, ĕre, stępieć.

Hebĕto, 1. tępić, stępić, przytępić, hastas; tela; — przenoś. osłabić, vires reipublicae; flammas.

Hebrus, i, *m*. rzeka w Tracyi.

Hecăte, es, *ż*. bogini Traków; różne były o niéj wyobrażenia: brano ją już to za toż samo co Dyana, już to za Prozerpinę; voce vocans Hecaten coelo ereboque potentem; stąd: *a*) **Hecatēis**, idis, *ż*. Hekatejska, czarodziejska; *b*) Hecatejus, a, um, należący do Hekaty, czarodziejski.

Hector, **oris**, *m*. syn Pryama, mąż Andromachy; stąd: Hectoreus, a, um, należący do Hektora, w ogóle: Trojański, poet.

Hecŭba, ae, lub -e, es, *ż*. żona Pryama.

Hedĕra, ae, *ż*. bluszcz.

Hedychrum, i, *n*. balsam, olejek wonny.

Hei, *wykrz*. ach! biada!

Helĕna, ae, lub -e, es, *ż*. córka Ledy, siostra Polluksa, Kastora i Klitemnestry, żona Menelausa, matka Hermiony; 2) miejsce warowne w Gallii Narbonenskiéj.

Helĕnus, i, *m*. syn Pryama.

Helias, ădis, *ż*. zwykle w licz. mn. Heliades, córki słońca, siostry Faetona.

Helice, es, *ż*. miasto nadmorskie w Achai; 2) gwiazdozbiór, wielki niedźwiedź.

Helicon, ōnis, *m*. góra w Beocyi Apollinowi i Muzom poświęcona; stąd: Heliconius, a, um, do Helikonu należący.

Heliŏpŏlis, is, *ż*, miasto w niższym Egipcie ze świątynią Słońca.

Helle, ēs, *ż*. siostra Fryksusa, od któréj wziął nazwisko Hellespont

Hellĕbŏrus, i, *m*. lub -um, i, *n* ciemierzyca (veratrum).

Hellespontus, i, *m*. cieśnina między morzem Egiejskiém i Marmora, Hellespont; cieś. Dardanelska; 2) kraj nad tą cieśniną leżący, stąd: Hellespontiacus, a, um, i Hellespontius, Hellespontski, Hellespontius jako *rzeczow*. mieszkaniec Hellespontu.

Helotae, i Ilotae, arum, *m*. Ilotowie, dawni mieszkańcy Helos w Lakonii, po zdobyciu Peloponezu przez Doryjczyków, niewolnicy Spartańczyków.

Heluătio, ōnis, *ż*. rozpusta, marnotrawstwo, zbytkowanie w jedzeniu i piciu.

Heluo, ōnis, *m*. rozpustnik, marnotrawca, żarłok.

Heluor, 1. zbytkować, żyć rozpustnie; także w znacz. przech. trwonić, marnować, sanguinem reipublicae.

Helvella, ae, *ż*. wszelka drobna ogrodowina, jarzyna.

Helvĕtii, orum, *m*. Helwetowie,

dawni mieszkańcy Szwajcaryi; stąd: **Helvētius** i **Helvētĭcus**, a, um, Helwecki.

Helvii, orum, *m.* lud w Gallii Narbonéńskiéj.

Hem, *wykrz.* owoż, oto, hej, hem tibi hominem, oto go masz.

Hemerŏdrŏmos, *m.* w licz. mn. hemerodromoe, przez cały dzień biedz mogący, biegacz, goniec, posłaniec.

Hemicillus, i, *m.* pół osła, wyraz obelgi.

Hemicyclium, ii, *n.* półokrągłe krzesło z poręczami.

Hemīna, ae, *ż.* miara wynosząca połowę sextarii, pół kwarty.

Heniŏchi, orum, *m.* lud w Sarmacyi azyatyckiéj; stąd: Heniochus, a, um, do Heniochów należący.

Heptēris, is, *ż.* statek o siedmiu rzędach wioseł.

Hēra, ae, *ż.* pani, gospodyni domu.

Hera, ae, *ż.* bogini Juno; stąd: Heraea, orum, *n.* igrzyska uroczyste na cześć Junony.

Heraclēa, ae, *ż.* miasto Herkulesa, nazwisko wielu miast: *a)* w Grecyi Wielkiéj; *b)* w Tessalii przy Termopilach; *c)* w Bitynii przy morzu Czarném; *d)* w Sycylii przy rzece Halycos; *e)* H. Sintica lub ex Sintiis w Peonii krainie Macedońskiéj. Stąd: *a)* Heracleenses, ium, *m.* Heraklejczycy; *b)* Heracleotae, arum, *m.* Herakleoci; *c)* **Heraclēus**, a, um, Heraklejski, lub do Herkulesa należący.

Heraclēum, i, *n.* miasto w Macedonii.

Heracleus, a, um, patrz Heraclea.

Heraclides, ae, *m.* potomek Herkulesa, Heraklida.

Heraea, orum, *n.* patrz Hera.

Heraea, ae, *ż.* miasto w Arkadyi.

Herba, ae, *ż.* trawa, ziele, zielone zboże, h. frumenti; 2) ogrodowina, jarzyna, vivere herbis, herbas ita condiunt.

Herbesco, ĕre, zielenić się, wschodzić.

Herbĭdus, a, um, obfity w trawę. Epirus.

Herbifer, a, um, = herbidus.

Herbigrădus, a, um, chodzący po trawie, czołgający się.

Herbīta, ae, *ż.* miasto w Sycylii; stąd: Herbitensis, e, Herbiteński, w licz. mn. Herbiteńczycy.

Herbōsus, a, um, pełen trawy, obfitujący w trawę.

Herbŭla, ae, *ż.* ziółko, trawka.

Hercēus, i, *m.* przezwisko Jowisza, jako mającego opiekę nad domem.

Hercle, patrz Hercules.

Herculāneum, i, *n.* miasto w Kampanii; *a)* Herculanensis, e, Herkulaneński, in Herculanensi, w okolicy Herkulanum; *b)* Herculanus, lub -eus, a, um, Herkulański.

Hercŭles, is lub -i, *m.* syn Jowisza i Alkmeny, mąż Dejaniry, bohatér Tebański; Hercules! i Hercule! lub Hercle! me Hercules! me Hercule, rodzaj przysięgi, zapewnienia, zaiste, zaprawdę. Stąd: *a)* Herculeus, a, um, do Herkulesa odnoszący się, od Herkulesa pochodzący; *b)* Herculis columnae, słupy Herkulesa: góry Calpe w Europie i Abyla w Afryce.

Hercўnia silva, las Hercyński od źródła Dunaju, aż do granic Dacyi.

Hereditārius, a, um, dziedziczny, do dziedzictwa należący; 2) prawem spadku otrzymany, odziedziczony.

Herēditas, ātis, *ż.* odziedziczenie, dziedzictwo, właś. i przenoś. aliquid mihi hereditate venit; hereditatem consequi, adire; hered. gloriae.

Herēdium, ii, *n.* grunt, majątek dziedziczny.

Heres, *ēdis*, *m.* i *ż.* dziedzic, dziedziczka, secundus, podstawiony w miejsce właściwego; 2) — przenoś. dziedzic, następca, nominis, Academiae.

Heri, *przysł.* wczoraj.

Herilis, e, pański, gospodarski, do pana, do gospodarza należący.

Herillus, i, *m.* filozof z Kartaginy; stąd: Herilli, orum, *m.* uczniowie Herylla.

Hermaeum, i, *n.* miasteczko w Beocyi.

Hermathēna, ae, *ż.* posąg Merkurego i Minerwy na jednéj podstawie.

Hērmēracles, is, *m.* posąg Merkurego i Herkulesa na jednéj podstawie.

Hermes, ae, *m.* Merkury, posłaniec bogów; 2) posąg Merkurego lub popiersie bez rąk i nóg na słupie ustawione.

Herminius mons, góra Hermińska w Luzytanii.

Hermiŏne, es, lub -a, ae, *ż.* córka Menelausa, żona Oresta; 2) miasto w Argolidzie; stąd: **Hermiŏnicus**, a, um, Hermiony tyczący się.

Hermus, i, *m.* rzeka w Lidyi.

Hernĭci, ōrum, *m.* lud w Lacyum; stąd: Hernicus, a, um, do Herników należący.

Hero, us, *ż.* kapłanka Afrodyty w mieście Sestus w Tracyi.

Heroïcus, a, um, bohatérski, carmen, versus.

Herois, ĭdis, *ż.* półbogini, bohatérka.

Heros, ōis, półbożek, bohatér, sprawca wielkiego czynu.

Herōus, i, *m.* bohatérski.

Herus, i, *m.* pan domu, gospodarz.

Hesiŏdus, i, *m.* poeta grecki niewiele późniéj od Homera żyjący; stąd: Hesiodēus, a, um, do Hezyoda należący.

Hesiŏne, es, lub -a, ae, *ż.* córka Laomedona króla Troi.

Hesperia, patrz Hesperius.

Hespĕris, ĭdis, *ż* zachodnia, do zachodnich krajów należąca; w licz. mn. Hesperides, Hesperydy, córki Nocy na zachodnim krańcu ziemi mieszkające.

Hespĕrius, a, um, w zachodniéj stronie leżący, zachodni; *rzeczow.* Hesperia, ae, *ż.* kraj zachodni, Hiszpania, Italia.

Hespĕrus, lub -os, i, *m.* gwiazda wieczorna, Wenus.

Hesternus, a, um, wczorajszy.

Hetrur- patrz Etrur-.

Heu, *wykrzyknik*, ach! heu me infelicem!

Heus, *wykrzyknik*, hej! nuże! heus juvenes monstrate viam.

Hexamĕter, tri, *m.* sześciostopowy, sześciomiarowy, versus.

Hexapўlon, i, *n.* brama w Syrakuzie, lub część tego miasta sześcioma bramami opatrzona.

Hexēris, is, *ż.* statek o sześciu rzędach wioseł.

Hiātus, us, *m.* otwór, szpara, rozpadlina, spelunca vasto hiatu; zbieg samogłosek; mowa zbyt wiele obiecująca, quid dignum tanto feret hic promissor hiatu.

Hiberna, orum, *n.* patrz hibernus.

Hibernācŭla, orum, *n.* zimowisko, leże zimowe.

Hibernia, ae, *ż.* Irlandya.

Hiberno, 1. zimować, być na leżach zimowych.

Hibernus, a, um, zimowy, tempus, mensis; *rzeczow.* hiberna, orum, *n.* zimowe leże, exercitum in hiberna dimittere, burzliwy, ventus, mare, noctes, u poet.

Hiberus, patrz Iberus.

Hibrida, ae, *m.* i *ż.* dwojakiego rodu lub początku (jeżeli ojciec jest Rzymianinem lub wyzwoleń-

cem, matka zaś cudzoziemką lub niewolnicą).

Hic, haec, hoc, *zaimek wskazujący*, ten, ta, to, używa się tak przymiotnie jak i rzeczōwnie; stąd: hoc commodi est, quod-, ta jest korzyść, *że*-; hoc copiarum; jeżeli o dwóch przedmiotach jest mowa hic odnosi się do bliższego, ille do dalszego, hic, ten, ille, tamten, ów; hic idem, tenże sam, ten właśnie; hos eosdem motus perturbationes diximus; często rodzaj zaimka hic położonego w znaczeniu subjektu zgadza się z predykatem i tłómaczy się przez to, hic ego sum, to ja jestem; hanc speciem libertatis esse, jest to pozór wolności; hic labor est, jest to praca; hoc ze stop. wyż. tém, de quo hoc plura referemus, quod-; atque hoc amplius; hoc libentius; hoc curiosior; także *przysłówkowo:* hoc, quod-, dla tego, że-, w tym zamiarze, in hoc, ut aliis esset materiae satis; ex hoc, stąd: per haec lub his, przez to, tym sposobem, ob haec, dla tego; ad hoc, a do tego, nadto, oprócz tego; 2) w odniesieniu do czasu: ten, obecny, teraźniejszy, usque ad hanc aetatem; hoc tempore; his diebus; haec imperii potestas; haec, obecne okoliczności; *przysłówkowo*: post haec, potém; inter haec, tymczasem, 3) w odniesieniu do nast. zdania względnego: ten, taki, de his rebus, de quibus colloqui volo; ex iis locis, in quibus; hae sedes, e quibus; z nast. ut lub ne i tr. łącz., hoc animo esse debebis, ut-; hoc consilio, ut-; his conditionibus; ze spój. quod, sed hoc superari, quod- excedebant.

Hic, *przysł.* tu, na tém miejscu; także: na to, wtedy, przy tém; przy téj sposobności.

Hicce, haecce, hocce, tenże, taż, toż; pytając: hiccine, tenżeto i t. d.

Hiemālis, e, zimowy, tempus; burzliwy, na burzę wystawiony, navigatio.

Hiemo, 1. zimować, być na leżach zimowych; 2) burzyć się, być burzliwym, mare hiemat.

Hiems, hiemis, *ż.* burza, nawalność, niepogoda, zima; stąd: zimno, właś. i przenoś. u poet.; przy oznaczeniu lat: post certas hiemes.

Hiero Come, *ż.* miasteczko w Karyi.

Hiero, ōnis, *m.* imię dwóch królów Syrakuzy; stąd: **Hieronicus**, a, um, do Hierona należący.

Hierophanta, lub -es, ae, *m.* wykładacz obrzędów religijnych i kapłan u Greków i Egipcyan.

Hierosolȳma, orum, *n.* i -a, ae, *ż.* główne miasto Judei; Jeruzalem; stąd: **Hierosolymārius**, zdobywca Jerozolimy, przydomek Pompejusza.

Hilāre, *przysł.* wesoło; z wypogodzonem czołem.

Hilāris, e, wesoły, dobréj myśli.

Hilaritas, ātis *ż.* wesołość, wypogodzenie oblicza, risus cum hilaritate.

Hilarĭter, *przysł.* wesoło.

Hilăro, 1. rozweselić, wprawić w humor wesoły, aliquem: sensum.

Hilarŭlus, a, um, nieco wesoły.

Hilla, ae, *ż.* kiszka nadziewana, kiełbasa.

Hilum, i, *n.* odrobina, bardzo mało czego, neque (nec) hilum, ani odrobiny, wcale nic.

Himella, ae, *ż.* rzeczka w krainie Sabinów.

Himera, ae, *ż* nazwisko dwóch rzek w Sycylii; także miasto nad tą rzeką; Himera, orum, *n.* u poet.

Hinc, *przysł.* 1) w przestrzeni:

a) stąd, z tego miejsca, a nobis hinc profecti; nos hinc Roma qui veneramus; — przenoś. stąd, z tej przyczyny, hinc effingis; hinc illac lacrimae; odium; *b)* z tej strony, hinc illincque lub hinc atque illinc, na tej i tamtej stronie, po obu stronach; także: hinc atque hinc vasti scopuli; 2) w czasie: odtąd, od tego czasu, hinc consules coepere creari.

Hinnio, 4. rżéć.

Hinnītus, us, *m*. rżenie.

Hinnuleus, i, *m*. jelonek, sarna samiec.

Hio, 1. rozstępować się, rozpadać się, otwierać się, pękać, szczegół. dyszeć usta otworzywszy; stąd: chciwie się za czém ubiegać, ne inducat emtorem hiantem; dziwić się, hunc plausus hiantem corripiunt; — przenoś. hiantia loqui, mówić bez połączenia okresowego.

Hippagogoe, orum, *ż*. statki wodne do przewożenia koni.

Hippo, ōnis, *m*. nazwisko kilku miast; 1) w Afryce: H. regius, w Numidyi; *b*) H. diarrhytus, w krainie Kartagińskiéj; 2) w Hiszpanii Tarrakoneńskiéj.

Hippocentaurus, i, *m*. bajeczne zwierzę z konia i człowieka złożone.

Hippocrēne, es, *ż*. zdrój w Beocyi przy Helikonie.

Hippodămē, ēs, i -ia, ae, *ż*. córka Enomausa (Oenomaus) króla Pizy w Elidzie; 2) żona Pirytousa.

Hippodromos, i, *m*. plac gonitwy dla koni, wozów.

Hippolītē, es, lub -a, ae, *ż*. królowa Amazonek, siostra Antyopy i Menalippy, żona Tezeusza; 2) żona Akasta.

Hippolўtus, i, *m*. syn Tezeusza.

Hippomĕnes, ae, lub is, *m*. mąż Atalanty; 2) ojciec Limony, która stąd. **Hippomenēis**, ĭdis, *ż*. nazywa się.

Hippōnax, actis, *m*. uszczypliwy, jambiczny poeta z Efezu; stąd: **Hipponactēus**, a, um, do Hipponaksa należący, Hipponacteos effugere vix possumus versus.

Hippotădes, ae, *m*. przydomek Eola, jako wnuka Hippotesa.

Hippotoxŏta, ae, *m*. łucznik konny.

Hippūrus, lub -os, i, *m*. gatunek ryby.

Hir, ręka, wyraz dawny z greckiego.

Hircŭlus, i, *m*. koziełek.

Hircus, i, *m*. kozieł; parkot koźli.

Hirnella, ae, *ż*. dzbanek, naczyńko do ofiar.

Hirpini, orum, *m*. lud w niższéj Italii; stąd: Hirpinus, a, um, do Hirpinów należący, ager, pubes.

Hirsūtus, a, um, kosmaty, najeżony, szorstki.

Hirtius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu: stąd: Hirtinus, a, um, Hirtyński.

Hirtus, a, um, kosmaty, kudłaty, najeżony, szorstki; oves, tunica; przenoś. nieokrzesany, ingenium.

Hirūdo, ĭnis, *ż*. pijawka; — przenoś. niszczyciel, aerarii.

Hirundo, ĭnis, *ż*. jaskółka.

Hisco, ĕre, rozstępować się, otwierać usta, przebąknąć; 2) przech. ustnie przedstawiać, mówić, reges et regum facta.

Hispalis, is, *ż*. miasto w Hiszpanii betyckiéj.

Hispania, ae, *ż*. Hiszpania, półwysep Pirenejski, rzeką Iberis podzielona na część zwaną Hispania citerior, późniéj H. Tarraconensis, i H. ulterior, późniéj Lusitania lub Baetica; Hispaniae, obie Hiszpanie; stąd: *a)* Hispaniensis, e, Hiszpański; *b)* Hispanus, a, um, Hiszpański; *rzecz.*

Hispani, orum, *m.* Hiszpanie, mieszkańcy Hiszpanii.
Hispidus, a, um, szorstki, chropowaty, najeżony.
Hister, patrz Ister.
Histŏria, ae, *ż.* wiedza, znajomość, poznanie, si quid in ea epistola historia dignum; stąd: opowiadanie, opisanie dziejów, historya, dzieło historyczne.
Historicus, a, um, tyczący się dziejów, dziejopisarski; *rzeczow.* dziejopis, historyk.
Histrio, ōnis, *m.* aktor teatralny
Hiulce, *przysł.* rozpadając się, roztwierając się; h. loqui, mówić z otwartemi ustami, dla zbiegu samogłosek.
Hiulcus, a, um, rozpadły, roztwarty, rozłupany, concursus verborum lub voces h. (mowa mająca obfity zbieg samogłosek).
Hoc, *przysł.* dawna forma zamiast huc, ku téj stronie, hoc omnipotens descendit.
Hodie, *przysł.* dzisiaj, dnia dzisiejszego; także: tej nocy; 2) teraz, obecnie, hodie quoque, jeszcze teraz, hodieque, i dziś jeszcze, do dnia dzisiejszego.
Hodiernus, a, um, dzisiejszy, ad hodiernum diem, do dnia dzisiejszego.
Hoed- patrz haed-
Homērus, i, *m.* sławny starożytny poeta Grecki; stąd: **Homericus**, a, um, do Homera odnoszący się, od niego pochodzący.
Homicida, ae, *m.* zabójca, mężobójca; 2) rycerz waleczny, straszny, który na wojnie wielu nieprzyjaciół zabił; poet. o Hektorze.
Homicidium, ii, *n.* mężobójstwo.
Homo, ĭnis, *m.* człowiek, w znacz. ogól. mężczyzna lub niewiasta, osoba, w licz. mn. homines, ludzie; inter homines esse, żyć, obcować z ludzmi; *b)* także w ogóle. zamiast is lub hic, persuasit homini, zamiast ei: ibi homo coepit me obsecrare; *c)* w odniesieniu do rozmaitych przymiotów, uczucia, rozumu, charakteru i t. p., nihil hominis est, zły człowiek, nikczemnik; si homo esset, gdyby miał uczucie; Demosthenes et Homerus summi sunt, sed tamen homines, podlegający ułomnościom, błędom: *d)* człowiek należący do kogo, sługa, niewolnik, homines arcesse; a tuis hominibus abesse; *e)* w licz. mn. żołnierze piesi; tribus milibus hominum occisis; triginta milibus hominum et quatuor milibus equitum; *f)* człowiek z tém co posiada, własność człowieka, hominis manceps fit Chrysogonus.
Homŏlē, ēs, *ż.* góra w Tessalii.
Homullus, i, *m.* człowieczek, biedaczek, biedny człowiek.
Homuncio, ōnis, i homunculus, i, *m.* człowieczek.
Honestāmentum, i, *n.* ozdoba, pacis; nullo honestamento eget virtus.
Honestas, ātis, *ż.* cześć, dobre mniemanie, honestatem omnem amittere; w licz. mn. odznaczanie się, znakomitość; 2) uczciwość, zacność, przystojność, vitae; remota ab honestate; 3) piękność, okazałość.
Honeste, *przysł.* zaszczytnie, przyzwoicie; 2) uczciwie, cnotliwie.
Honesto, 1. uczcić, zaszczycić, ozdobić, upiększyć, aliquem honore, laude; beneficiis; arma honestabant.
Honestus, a, um, zaszczytny, czcigodny, znakomity, honesto genere, loco i t. p. vir, civis, adolescens, miles; honesti, ludzie znakomici, poważani; 2) uczciwy, cnotliwy, przyzwoity, honesta atque turpia; honestum, cnota; o rze-

czach nieżywotnych: *a)* okazały, convivium, funus; chlubny, zaszczytny, stipendia; *b)* piękny, przystojny, os; honestum, coś pięknego; nomen, pięknie brzmiące.

Honor, patrz honos.

Honorabilis, e, czcigodny, szanowny.

Honorārius, a, um, dla wyrządzenia komu czci zrobiony, dany, obrany, vinum, frumentum; opera, arbiter, tumulus; delectare honorarium est (robi się dla wyrządzenia czci słuchaczom).

Honorāte, *przysł.* zaszczytnie, ze czcią.

Honorātus, a, um, czczony, szanowany, poważany, będący w poszanowaniu, apud aliquem; locus, militia i t. p.; 2) zaszczycony godnościami, homo, vir.

Honorifice, *przysł.* ze czcią, z uszanowaniem.

Honorificus, a, um, zaszczyt przynoszący, zaszczytny, czcigodny; stop. wyż. honorificentior; najwyż. honorificentissimus; mentio, imperium.

Honōro, 1. czcić, szanować, zaszczycać, cześć oddawać, aliquem; virtutem; aliqua re, donis, sella curuli; toga pretexta; stąd: uświetnić, diem; obchodzić ze czcią, exsequias alicujus.

Honōrus, a, um, cześć przynoszący, zaszczytny, fama.

Honos, i **honor,** ōris, *m.* cześć, uszanowanie, zaszczyt, honorem alicui tribuere; aliquem honore afficere; esse in honore apud aliquem; dostojność, urząd, godność, honores non petiit; honoribus amplissimis perfunctus; ofiara, cześć wyrządzana bogom, poet. supplex aris imponat honorem, Baccho dicemus honorem; ozdoba, piękność, wieniec, laetos afflavit honores; cinctus honore caput; o płodach ziemi: ruris honores; o liściach drzew: aquilo decussit honores silvis; Honos, bożek czci i zaszczytów.

Hora, ae, *ż.* czas, verni temporis; zwykle: godzina, prima (od 6 do 7); quarta (od 9 do 10); octava (od 1 do 2); nona (od 2 do 3) i t. d.; suprema (o śmierci); in horas, od godziny do godziny, co godzina; una horā, lub in hora, w jednéj godzinie, w licz. mn. zegar, mittere ad horas; moveri horas; 2) Hora, ae, *ż.* imię ubóstwionéj Hersylii, bogini młodości; 3) Horae, arum, *ż.* córki Jowisza i Temidy, bogini pór roku.

Horātius, ii, *m.* nazwisko Rzymskiego rodu.

Hordeum, i, *n.* jęczmień.

Horitae, arum, *m.* plemię Indyjskie.

Hornōtinus, a, um, tegoroczny.

Hornus, a, um, tegoroczny.

Horologium, ii, *n.* zegar.

Horrendus, a, um, straszny, okropny; *przysł.* horrendum, strasznie, bellua horrendum stridens; 2) zadziwiający, podziwienia godny, virgo.

Horreo, ēre, jeżyć się, z przyp. 6. horret seges aristis; phalanx horrens hastis; corpora horrent setis; mare h. fluctibus; hastae horrentes, capilli, comae horrent; 2) o istotach żywotnych: od zimna drętwieć, drżéć; lękać się, drżéć od strachu, horrere animo; z nast. zdan. pytającém, horreo, quemadmodum accepturi sitis; ze spójne i tryb. łącz.; w znacz. przech. lękać się czego, wzdrygać się na co, crimen, crudelitatem alicujus, tela, periculum, judicium et dolorem; także: z tr. bezok. horreo dicere, aspicere.

Horresco, horrui, 3. jeżyć się,

z przyp. 6. brachia horrescunt villis; h. setis; seges horrescit ensibus strictis; mare coepit horrescere; 2) o istotach żyjących: z bojaźni drżéć, wzdrygać się, horresco referens, drżę, gdy to mówię; także w znacz. przech.: lękać się czego, morsus futuros; mortem; z tryb. bez. progredi.

Horreum, i, *n*. szpichlerz, magazyn, skład zbożowy, stodoła; poet. ul pszczelny, floribus horrea texent; skład mrówek.

Horribĭlis, e, straszny, przerażający, przejmujący zgrozą; 2) dziwny, podziwienia godny, celeritas.

Horrĭde, *przysł.* bez ozdoby, poprostu.

Horridŭlus, a, um, niegładki, nieokrzesany, nieozdobny.

Horrĭdus, a, um, sterczący, najeżony, caesaries, barbula, myrtus; nieuprawny, locus; przykry, ostry, surowy, tempestas; o osobach, sposobie życia, charakterze, ukształceniu: surowy, odpychający, dziki, gens; te negligit horridus; o sposobie wyrażenia myśli: prosty, bez ozdoby, oratio; Tubero ut vita sic oratione horridus; 2) o zimnie: przeraźliwy, ostry, sprawujący drżenie, december; bruma horrida gelu; straszny, okropny, grando, bella, proelia.

Horrĭfer, a, um, postrach niosący, przerażający, prodigium, Erynnis; 2) zimno niosący, boreas.

Horrifĭco, 1. przerażać.

Horrifĭcus, a, um, przerażający.

Horrisŏnus, a, um, straszliwie brzmiący.

Horror, ōris, *m*. dreszcz, drżenie, w skutku zimna, febry, bojaźni i t. p.; 2) strach, trwoga, szczegól. bojaźń we względzie religijnym, uszanowanie, numinis.

Horta, ae, *ż*. miasto w Etruryi; stąd: **Hortīnus**, a, um, Hortyński.

Hortāmen, ĭnis, i **hortamentum**, i, *n*. środek zachęcania, zachęta, podnieta.

Hortātio, onis, *ż*. zachęcanie, pobudzanie.

Hortātor, ōris, *m*. pobudzający, zachęcający do czego, studii; podżegacz, scelerum.

Hortatus, us, *m*. pobudzanie, zachęcanie, namawianie, hortatu alicuius.

Hortensius, nazwisko Rzymskiego rodu; *przym*. Hortensius i Hortensianus, a, um, do Hortensyusza należący, lex H.; illa Hortensiana, pismo o filozofii pod tytułem Hortensius.

Hortīnus, patrz Horta.

Hortor, 1. napominać, zachęcać, zagrzewać, dodawać ochoty, pobudzać, namawiać, milites; ze spój. ut lub ne i tryb. łącz. lub samym tryb. łącz.; ad lub in aliquid; de aliqua re; z 4 przyp. rzeczy, h. pacem; z tryb. bezok.: h. accipere; sequi; multis hortantibus; także w znacz. biern. hoste hortato; o przedmiotach nieżywotnych: multae res hortabantur, wiele miał pobudek do tego.

Hortŭlus, i, *m*. ogródek, w licz. mn. część winnicy.

Hortus, i, *m*. ogród; w licz. mn. ogrody dla rozrywek; także: jarzyna, ogrodowina.

Hospes, ĭtis, *m*. 1) obcy, przybylec, nieobeznajmiony z czem, in aliqua re; hujus urbis; zwykle 2) gość lub 3) przyjmujący gościa; 4) połączony związkiem gościnności.

Hospita, patrz hospitus.

Hospitālis, e gościnny, gości tyczący się, Jupiter, dii, opiekujący się gościnnością; 2) gości chęt-

nie przyjmujący, in suos curiales.

Hospitalitas, ātis, *ż.* gościnność, przyjmowanie przyjacielskie, gościnne.

Hospitaliter, *przysł.* ludzko, gościnnie.

Hospitium, ii, *n.* gościnność, związek gościnności, przyjaźni, uważany za święty u starożytnych, intercedit mihi cum aliquo hospitium; facere cum aliquo hospitium, stąd: *a*) gościnne przyjęcie, ugoszczenie, aliquem hospitio accipere, excipere, invitare; *b)* gospoda, dom gościnny, h. parare, renuciare, adducere lub deducere in hospitium; *c)* mieszkanie, przebywanie żwierząt, pecus it in deserta sine ullis hospitiis.

Hospitus, a, um, obcy, *rzeczow.* hospita, obca kobieta, gość; 2) gościnny, przyjacielski, terra, urbes, tecta; *rzeczow.* hospita, ae, *ż.* gospodyni.

Hostia, ae, *ż.* bydlę ofiarne; ofiara błagalna.

Hostĭcus, a, um, nieprzyjacielski; in hostico, w kraju nieprzyjacielskim.

Hostilis, e, nieprzyjacielski, pars, porów. familiaris; 2) nieprzyjazny, hostilia, ium, *m.* kroki nieprzyjacielskie, przygotowania do wojny, i t. p.; hostilia facere, audere.

Hostilĭter, *przysł.* po nieprzyjacielsku, agere.

Hostilius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu; *przym.* do Hostyliusza należący.

Hostio, īre, oddać wet za wet; 2) bić.

Hostis, is, *m.* i *ż.* obcy, cudzoziemiec, zwykle: nieprzyjaciel, z przyp. 3. nieprzyjazny, nieprzyjaźnie usposobiony we względzie wojennym i politycznym, czasem nawet w stosunkach prywatnych: omnium hominum; humani generis; domesticus.

H. S., znaczy Sestertius, co porów.

Huc, *przysł.* tu, na pyt. dokąd: huc ex Asia decedens; h. excire; mittere, venire i t. p.; 2) do tego, nadto, huc addunt; huc accedat; 3) do tego stopnia, tak dalece, rem huc deduxi; huc malorum ventum est (do tego stopnia nieszczęść przyszło); huc arrogantiae venerat (do takiego zuchwalstwa się posunął).

Huccine, *przysł.* czy aż tu? czy tak daleko? huccine omnia reciderunt?

Hucusque, *przysł.* aż dotąd, aż tak dalece.

Hui, *wykrzyknik zadziwienia!*

Hujuscemŏdi i hujusmŏdi, taki, takowy, tego rodzaju.

Humane, *przysł.* po ludzku; 2) rozumnie, rozsądnie, loqui; intervalla vides h. commoda (dosyć znaczne, wielkie); 3) grzecznie, łaskawie, humanissime nobiscum jocatur.

Humanĭtas, ātis, *ż.* człowieczeństwo, ludzkie uczucia, skłonności, ludzkość, uprzejmość, życzliwość, łagodność, humanitatem exuere; humanitatis est aliorum commodis consulere; polerowność, smak delikatny, uczucie delikatne, politior humanitas; stąd: studia humanitatis, nauki piękne.

Humānĭter, *przysł.* po ludzku; stąd: grzecznie, uprzejmie, łaskawie, literae humanius scriptae.

Humānĭtus, *przysł.* po ludzku, obyczajem, sposobem ludzi, si quid mihi humanitus accidisset (gdybym umarł).

Humānus, a, um. ludzki; humanum est, jest rzecz ludzka; res huma-

nae lub humana, los człowieka, przypadki, przygody i t. p.; humanus, należący do rodu ludzkiego, człowiek, possum falli, ut h.; uprzejmy, grzeczny, homo bellus et humanus: uczony, wykształcony; homines periti et humani.

Humātio, ōnis, *ż.* pogrzebanie, pogrzeb.

Humēcto, 1. zwilżać, skrapiać, lacrimis ora.

Humectus, a, um, odwilżony; skropiony, wilgotny.

Humeo, ēre, być mokrym, wilgotnym; humens, wilgotny, pugnabant humentia siccis.

Humĕrus, i, *m.* ramię, barki; przenoś. comitia humeris suis sustinere; 2) u źwierząt: łopatka.

Humesco, ĕre, zwilgotnieć, stawać się mokrym, wilgotnym.

Humidŭlus, a, um, nieco wilgotny.

Humidus, a, um, wilgotny, mokry; *rzeczow.* humidum, i, *n.* miejsce wilgotne.

Humifer, a, um, wilgotny, wilgoć przynoszący.

Humilis, e, nizki, niewysoki, mały; pod względem wzrostu: humilis statura; — przenoś. *a)* nizki, nizkiego pochodzenia, nizkiego stanu; pod względem znaczenia i władzy: mało znaczący, słaby; pod względem zasług nizko stojący; także o rzeczach nieżywotnych: biedny, lichy, pospolity; małej wartości, vestitus, ars; *b)* pod względem nastrojenia umysłowego: upadły na duchu, pokorny, uniżony, uległy, ulegający, humili animo ferre; także: podły, płaszczący się, assentator; *c)* pod względem przedstawienia: nizki, prosty, bez wyższego polotu, oratio.

Humilitas, ātis, *ż.* nizkość; navium, nizka budowa; siderum, nizkie położenie; animalium, arborum, nizki wzrost; — przenoś *a)* nizkość rodu, pochodzenia; w odniesieniu do znaczenia i mocy: mała władza, słabość, id se facile ex humilitate sua probare posse (może usprawiedliwić tém, że małe ma znaczenie, małą władzę) *b)* pod względem usposobienia umysłowego: upadek na duchu, uniżoność; habet humilitatem metus; saepe magnificentia plus proficit, quam humilitas et obsecratio.

Humĭliter, *przysł.* biednie, ubogo, exsequias alicujus sepelire; 2) podle, uniżenie, niewolniczo, sentire, servire.

Humo, 1. grzebać umarłych, sprawiać pogrzeb.

Humor, ōris, wszelka wilgoć, ciecz, woda i t. p.; h. Bacchi, wino; h. lacteus, mleko; h. circumfluus, morze, poet.

Humus, i, *ż.* ziemia, zwierzchnia część ziemi, grunt, humi i humo, na ziemi; surgere humo, powstać z ziemi; 2) poet. kraj, okolica, Pontica, Punica.

Hyacinthinus, a, um, hyacyntowy.

Hyacinthus, i, *m.* młodzieniec Lacedemoński, gdy nieszczęśliwym przypadkiem został zabity, z krwi jego powstał kwiat hyacinthus, i, *m.* hyacynt; stąd: Hyacinthia, orum, *n.* święto trzydniowe w Lakonii na cześć Hyacynta.

Hyades, um, *ż.* siedm gwiazd na czole konstellacyi Byka, podług bajecznéj powieści miały to być córki Atlasa.

Hyaena, ae, *ż.* hyena.

Hyălus, i, *m.* szkło.

Hyampŏlis, is, *ż.* miasto w Focydzie.

Hyanthes, um, *m.* pierwotna nazwa Beotów od króla Hyasa; stąd: *a)* **Hyanthēus**, a, um, Beotycki;

b) Hyantius, a, um, Beotycki, *rzeczow.* Hyantius, Akteon, wnuk Kadmusa, króla Beotyckiego.

Hyarŏtis, ĭdis, *m.* rzeka w Indyach.

Hyas, antis, *m.* syn Atlasa i ojciec lub brat Hyad.

Hybla, ae, lub -e, es, *ż.* góra w Sycylii obfitująca w rośliny przydatne dla pszczół; stąd: Hyblaeus, a, um, Hyblejski; 2) imię trzech miast w Sycylii; stąd: Hyblenses, ium, *m.* Hyblensowie.

Hydaspes, is, *m.* rzeka w Indyach.

Hydra, ae, *ż.* wąż wodny; 2) gwiazdozbiór (anguis); 3) h. lernaea lub samo h., dziwotwór w jeziorze Lerna zabity przez Herkulesa.

Hydraulus, i, *m.* narzędzie muzyczne wodne.

Hydria, ae, *ż.* dzbanek, naczynie gliniane do wody.

Hydrŏpĭcus, a, um, wodną puchlinę cierpiący.

Hydrops, ōpis, *m.* wodna puchlina.

Hydrus, lub -os, i, *m.* wąż wodny; poet. w ogóle: wąż.

Hydrus, ūntis, *ż.* i Hydruntum, i, *n.* miasto w Kalabryi.

Hylas, ae, *m.* syn Tyodama, towarzysz Herkulesa w wyprawie Argonautów.

Hyllus, i, *m.* syn Herkulesa, mąż Joli.

Hymen, ĕnis, *m.* bożek małżeństwa, którego przedstawiano w postaci młodzieńca przystrojonego z pochodnią w ręku; 2) śpiew weselny.

Hymenaeus, lub -os i, *m.* pieśń weselna, poet. wesele; 2)=Hymen.

Hymettus, lub -os, i, *m.* góra w Attyce, obfitująca w zioła dla pszczół przydatne i w marmur; stąd: Hymettius, a, um, do Hymettu należący.

Hypaepa, orum, *n.* miasto w Lidyi.

Hypănis, is, *m.* rzeka w Sarmacyi Europejskiéj.

Hypăsis, is, *m.* rzeka w Indyach.

Hypăta, ae, *ż.* miasto w Tessalii; stąd: *a)* Hypataeus, a, um, Hypatejski i Hypataei, orum, *m.* Hypateowie; *b)* Hypatensis, e, Hypateński.

Hyperbŏrei, orum, *m.* lud bajeczny w krainie najdaléj na północ posuniętéj mieszkający; stąd: Hyperboreus, a, um, zaboreaszowy, północny.

Hypĕrīōn, ōnis, *m.* syn Urana i Ziemi, ojciec Słońca, Księżyca i Jutrzenki; lub samo Słońce; stąd: Hyperionis, ĭdis, *ż.* córka Hyperyona, Jutrzenka.

Hypermnestra, ae, *ż.* najmłodsza z Danaid, żona Linceusza.

Hyphasis, patrz Hypasis.

Hypodidascălus, i, *m.* podnauczyciel, zastępca nauczyciela.

Hypomnēma, ătis, *n.* objaśnienie, przypisek, zapisanie dla pamięci.

Hypothēca, ae, *ż.* zastaw, zakład, bezpieczeństwo, które się zapisuje wierzycielowi mianowicie na dobrach nieruchomych.

Hypsipўle, es, lub -a, ae, *ż.* córka Toasa, królowa Lemnu, stąd: Hypsipylēus, a, um, do Hypsipyli należący.

Hyrcāni, orum, *m.* mieszkańcy krainy zwanéj Hyrcania, ae, *ż.* leżącéj między Medyą, Partami i morzem Kaspijskiém. Stąd: *a)* Hyrcānus, a, um, Hyrkański; *b)* Hyrcanius, a, um, Hyrkański, mare, część morza Kaspijskiego.

Hyrie, es, *ż.* miasto i jezioro w Beocyi.

Hyrieus, ĕi, *m.* ojciec Oryona; stąd: Hyriēus, a, um, do Hyryeusa należący.

Hyrtăcĭdes, ae, *m.* syn Hyrtaka, Nizus.

Hystaspes, is, lub i, *m.* ojciec Daryusza.

I.

Iacchus, i, *m* przezwisko Bachusa; poet. wino.

Iambēus, a, um, jambicki, tyczący się jambu.

Iambus, i, *m*. miara wiersza dwuzgłoskowa ⏑-; stąd: wiersz jambicki, poemat jambicki, Archilochum proprio rabies armavit iambo.

Iapĕtus, i, *m*. ojciec Atlasa, Epimeteusza i Prometeusza; stąd: **Iapetiŏnĭdes**, ae, *m*. potomek Iapeta.

Iapȳdes, um, *m*. lud w Illiryi; stąd: *a*) Iapys, ȳdis, do Iapydów należący; *b*) Iapydia, ae, *ż*. kraina Iapydów.

Iapyx, ȳgis, *m*. syn Dedala, który panował w kraju nazwanym od jego imienia. **Iapygia**, ae, *ż*. część Apulii lub Kalabryi; stąd: *przym*. Iapyx, ygis, i Iapygius, a, um, do Iapyga lub do Iapygii należący; - 2) wiatr zachodnio-północny, przyjazny dla żeglujących z Brunduzyum do Grecyi.

Iarba, i -as, ae, *m*. król Afrykański; stąd: Iarbita, ae, *m*. Maurytańczyk.

Iardănis, ĭdis, *ż*. córka Iardana (Omfale). [(Iasius).

Iasĭdes, ae, *m*. potomek Jazyusa

Iasion, ōnis, i Iasius, ii, *m*. brat Dardana, zamiłowany w rolnictwie.

Iason, ōnis, *m*. syn Ezona (Oeson) króla Tessalii, wódz Argonautów; stąd: Iasonius, a, um, do Jazona należący; 2) władzca Fery (Phera) w Tessalii.

Iaspis, ĭdis, *ż*. jaspis.

Iassus, i, *ż*. miasto w Karyi; stąd: Iassenses, ium, *m*. mieszkańcy Jassu.

Iazȳges, um, *m*. lud Sarmacyi Europejskiéj nad Dunajem; w licz. poj. Iazyx,

Iberes, um, *m*. Iberowie lud w Hiszpanii; Iber, ēris, *m*. Iberyjczyk, Hiszpan, stąd: 1) Iberia, ae, *ż*. Iberya; *a*) Hiszpania od słupów Herkulesa aż do gór Pyrenejskich; *b*) kraina Georgii w Azyi; 2) Ibericus, a, um, Iberyjski, Hiszpański; 3) Iberus; a, um, Iberyjski i Iberi, orum, *m*. Iberowie, Hiszpanie.

Iberus, i, *m*. rzeka w Hiszpanii Tarrakoneńskiéj, Ebro.

Iberus, a, um. patrz Iberes.

Ibi *przysł*. tam, pod względem miejsca; 2) tam, w odniesieniu do rzeczy, zamiast in ea re, ibique juventutem suam exercuit; 3) pod względem czasu: wtedy, wtenczas, ibi demum, ibi tum, wtedy dopiero; ibi culpam in te transferet, wtedy winę na ciebie złoży.

Ibīdem, *przysł*. tamże, używa się w tychże znaczeniach, co ibi.

Ibis, is, i ĭdis, *ż*. bocian, ptak poświęcony Izydzie.

Icăria, ae, *ż*. wyspa na morzu Egiejskiém.

Icărius, ii, *m*. syn Oebala, brat Tyndareusa, ojciec Penelopy; stąd: *a*) **Icariŏtis**, ĭdis, *ż*. Ikaryotyda (Penelopa).

1. **Icărus**, i, *m*. ojciec Erygony, który do Aten przybywającego Dyonizusa gościnnie przyjął; pomiędzy gwiazdy przeniesiony; stąd: Icarius, a, um, Ikaryjski. canis, gwiazdozbiór.

2. **Icarus**, i *m*. syn Dedala, od

którego wzięło nazwisko morze Ikaryjskie: stąd: Icarius, a, um, Ikaryjski; I. mare lub samo Icarium, część morza Egiejskiego przy wyspie Icaros lub Icaria.

Icoirco, patrz idcirco.

Icĕlos, i, *m.* brat Morfeusza.

Icĕni, ōrum, *m.* lud w Brytannii południowéj.

Ichneumon, ŏnis, *m.* szczur Egipski.

Ico, ici, ictum, 3. uderzyć, ugodzić, cios zadać, ictus, ugodzony, zabity, lapide, telo, ferro, pugno, fulmine, e coelo: subito sanguine ictus, tknięty apopleksyą; stąd: foedus icere, zawrzeć przymierze (ponieważ przy tém zabijano bydle na ofiarę); — przenoś. ictus, przerażony, dotknięty, poruszony, zaniepokojony, nova re, metu; conscieatia.

Icŏnium, ii, *n.* miasto w Likaonii.

Ictus, us, *m.* uderzenie, cios, ukłócie, hastae, pilorum; zapęd, natarcie, uno ictu contendere, nieustannie walczyć; także: wymiar, takt; — przenoś. cios, dotkliwe prześladowanie, calamitatis, fortunae; voluptas non habet ictum (nie ma silnego powabu)

Ida, ae, lub -ē, es, *ż.* góra we Frygii, miejsce czci Cybeli; 2) góra na wyspie Krecie, gdzie Jowisz był wychowany; stąd: Idaeus, a, um, do Idy odnoszący się.

Idălium, ii, *n.* przylądek i miasto na wyspie Cyprze ze świątynią i gajem Wenery; stąd: *a)* Idalius, a, um, Idalijski, i Idalia, ae, *ż.* okolica miasta Idalium; *b)* Idalie, ēs, *ż.* przydomek Wenery.

Idcirco, *przysł.* dla tego, dla téj przyczyny; 2) tak dalece, w miarę tego jak.

Idem, eadem, idem, tenże sam, używa się *rzeczowo.* i *przymiot.* stąd: idem z przyp. 2., ista habent juris idem; idem saporis; alter idem; zamiast alter ego alter, tu, a. ille, amicus est tanquam alter idem (drugi ja); hic idem (tenże sam zupełnie); idem ille (właśnie ten sam); z nast. qui, atque (ac), quam, ut i t. p. jak, jakby, co, eadem virtus, quae in tuo proavo; unum et idem videtur esse, atque id; iisdem fere verbis, ut actum est; eandem potestatem restituit, quam si lata esset lex; stąd: z przyp. 3. podobnie jakby, invitum qui servat, idem facit occidenti (podobnie jakby zabijał); czasem znaczy: także, razem, również, satrapem—eundemque generum regis; idem multo plura bona feci; suavissimus et idem facillimus, viros fortes eosdem bonos esse; musici, qui erant quondam iidem poetae; w połączeniu z et i que, a nawet, certissimi, idemque acerrimi; Asiam refertam, eandemque delicatam.

Identĭdem, *przysł.* częstokroć, powtarzając.

Ideo, *przysł.* dla tego, z téj przyczyny.

Idiōta, ae, *m.* nieumiejętny, nieuczony, prostak.

Idmon, ŏnis, *m.* ojciec Arachny; stąd: Idmonius, a, um, do Idmona odnoszący się.

Idomĕneus, ei, lub eos, *m.* syn Deukaliona, król Krety, wnuk Minosa.

Idōnee, *przysł.* stosownie, przydatnie, składnie.

Idoneus, a, um, zdatny, sposobny, stosowny, dostateczny, tempus locus, causa, verba i t. p. idoneus arti cuilibet; ad rem; z tryb. bez. fons rivo nomen dare idoneus; idoneum visum est dicere; 2) godny, pewny, niewątpliwy, wiarogodny, zwykle z qui i tryb. łącz.,

idoneus est, qui impetret; res idonea, de qua quaeratur; lub z prz. 6 lub samo idoneus; saepe hominibus idoneis de re familiari impertiendum; idoneos habeo auctores; satis idonei testes et conscii.

Idûme, ēs, i -aea, ae, *ż.* kraina w Palestynie; stąd: Idumaeus, a, um, Idumejski, poet. Palestyński.

Idus, uum, *ż.* dzień miesiąca 15, w marcu, maju, lipcu i październiku: w innych zaś miesiącach trzynasty.

Idўia, ae, *ż.* matka Medei.

Igilium, ii, *n.* wyspa na morzu Tyrreńskiém.

Igĭtur, *spój.* więc, zatém, tedy, przeto, przy wyprowadzeniu wniosku ze zdań poprzednich kładzie się na początku, często też po jednym lub kilku wyrazach: igitur primum: habes igitur-; pro his igitur-; jeżeli chcemy wniosek uwydatnić, kładzie się igitur na początku: jeżeli związek mowy jest przerwany, przez nawias lub przytoczenie dłuższych zdań podrzędnych wyjaśniających, wtedy, wracając do głównego przedmiotu, używa się igitur i znaczy toż samo co inquam cum causam diceret—hoc igitur causam dicente.

Ignārus, a, um, nieświadomy, niebiegły, niewiedzący, nieznający, z przyp. 2, także: z 4 przyp. i tryb. bez. lub zdaniem względném; 2) nieznany, nieznajomy, regio hostibus ignara; lingua.

Ignāve, i ignaviter, *przysł.* gnuśno, leniwo, opieszale, niedbale; nieodważnie.

Ignavia, ae, *ż.* gnuśność, opieszałość, lenistwo; bojaźliwość, trwożliwość.

Ignāvus, a, um, opieszały, gnuśny, leniwy; trwożliwy, bojaźliwy; o przedmiotach nieżywotnych: nieżyzny, nieurodzajny, nemus; ignavo stupuerunt verba palato (umilkli); nieskuteczny, pozbawiony mocy, succus; 2) czyniący gnuśnym, leniwym, frigus.

Ignesco, ĕre, zaognić się, zapalać się; — przenoś. ó namiętnościach, ignescunt irae, gniew się zapala.

Igneus, a, um, ognisty, pełen ognia, gorący, sol, aestas; poet. podobny do ognia, świecący się, purpura; — przenoś. ognisty, zapalczywy, zapalony, prędki, vigor, furor.

Igniculus, i, *m.* mały ogień; — przenoś. iskierka, virtutum; 2) żal, tęsknota, ign. desiderii.

Ignĭfer, a, um, ognionośny, ognisty.

Ignigĕna, ae, *m.* w ogniu zrodzony, przydomek Bachusa.

Ignĭpes, pĕdis, ogniste nogi mający.

Ignipŏtens, tis, *m.* władnący ogniem, przydomek Wulkana.

Ignis, is, *m.* ogień; sacer ignis, święty ogień Persów; ogień nocnéj straży, często w licz. mn. ignibus exstinctis; pożar; poet. o błyskawicy i gwiazdach: igni corusco nubila dividens, siderei ignes; blask, jasność, żywość, ignis oculorum; zarumienienie twarzy, ignis ob os suffusus; stąd: sacer ignis, rodzaj choroby; — przenoś. igni spectatus (który wytrzymał próbę w ogniu); o nienawiści: novum ignem subjicere; poet. o miłości: caeco carpitur igni; o osobach ulubionych: meus ignis; o gwałtownym gniewie; o natchnieniu i zapale poetyckim.

Ignobilis, e, nieznany, niesławny, szczególniéj o osobach z nizkiego stanu pochodzących (u Rzymian o tych, których przodkowie żadnego nie mieli udziału w piastowaniu najwyższych urzędów); nikczemny, vulgus; słaby, lichy, ma-

łoznaczący, civitas, oppidum, vicus, agmen i t. p.
Ignobilitas, ātis, *ż.* niesłynność, małoważność, małe znaczenie, res est obscura ignobilitate virorum; 2) nizkość rodu, generis.
Ignobiliter, *przysł.* niepocześnie, niepozornie, niepokaźnie.
Ignominia, ae, *ż.* pozbawienie dobrego imienia, stąd: obelga, hańba, niesława, zniewaga, zawstydzenie, ignominia aliquem afficere, ignominiam injungere, inurere, okryć hańbą; ignominiam delere, zagładzić hańbę; **ignominiā** notare, mówiono o naganie, którą dawali Cenzorowie.
Ignominiōse, *przysł.* obelżywie.
Ignominiōsus, a, um, obelżywy, pełen hańby, wstydu.
Ignorābilis, e, niewiadomy, nieznany.
Ignorantia, ae, *ż.* niewiadomość, nieznajomość, ignorantia bonarum rerum, nieznanie się na przysmaczkach.
Ignorātio, ōnis, *ż.* nieznajomość, brak wiadomości, rerum maximarum, causarum.
Ignōro 1. nie wiedzieć, nie znać, nie umieć; non ignoro, wiem dobrze; minime omnium ignoras, wiesz najlepiéj; aliquem lub aliquid lub de aliquo; z 4 przyp. i tryb. bez. non ignorabat ea vore scripta; non ignoro, quis ignorat, ze spójnikiem quin i tryb. łącz. ze zdan. względ. non ignorat, quid distent aera lupinis; id vos ignorare nolui (nie chciałem tego przed wami ukrywać); ignorari, być nieznanym; ignorans z przyp. 2; eventus belli; ignoratus, nieznajomy, niepoznany.
Ignosco, nōvi, nōtum, 3. nie wiedzieć, nie znać; 2) przebaczyć, odpuścić, darować, alicui; alicui peccatum, delicta; alicujus inscitiae, festinationi, vitiis; ignotus, przebaczony.
Ignotus, a, um, nieznany, nieznajomy; z nizkiego rodu; 2) nie znający kogo lub czego, nie obeznajmiony, simulacra ignotis nota faciebat; ignoti faciem ejus quum intuerentur.
Igŭvium, ii, *n.* miasto w Umbryi; stąd: **Iguvīni**, orum, *m.* Iguwinowie i Iguvinates, um, *m.* Iguwinaci.
Ile, is, *n.* i ilium, ii, *n.* zwykle w licz. mn. ilia, kiszki, jelita, wnętrzności; ilia ducere, robić bokami; demittit in ilia ferrum: rumpantur ut ilia Codro (niech pęknie).
Ilercaonenses, ium, lub **Ilergăōnes**, um, Illurgavonenses, ium, *m.* lud w Hiszpanii Tarrakoneńskiéj; stąd: cohors Illurgavonensis.
Ilerda, ae, *ż.* główne miasto Ilerdów w Hiszpanii Tarrakoneńskiéj.
Ilergētes, um, *m.* lud w Hiszpanii Tarrakoneńskiéj.
Ilex, ĭcis, *ż.* gatunek dębu.
Ilia, Iliacus, Iliades, Ilias, patrz Ilion.
Ilicet, = ire licet, wolno odejść, formuła używana u Rzymian dla wskazania końca jakiéj czynności, np. obrzędu pogrzebowego, sądowéj umowy; 2) natychmiast, prędko.
Ilienses, ium, *m.* lud w Sardynii.
Ilienses, patrz Ilion.
Ilignus, a, um, dębowy.
Ilion lub Ilium, ii, *n.* i Ilios, ii, *ż.* główne miasto krainy Trojańskiéj, zwane także Troja. Stąd: *a)* Iliacus, a, um, Trojański; *b)* Iliades, ae, *m.* Trojańczyk (Ganimedes); *c)* Ilias, ădis, *ż.* Trojanka tudzież sławny poemat Homera: Iljada, *d)* Ilienses, ium, *m.* mieszkańcy miasta Ilion, późniéj

na miejscu zburzonéj dawnéj Troi wybudowanego; c) Ilius, a, um, Ilijski, Trojanski; stąd: Ilia, ae, *ż.* pochodząca z Ilionu (Rea Sylwia, córka Numitora, matka założycieli Rzymu); Iliades, ae, *m.* potomek Ilii (Romulus lub Remus, obadwaj: Iliadae fratres).

Iliŏna, ae, i -e, es, córka Pryama, żona Polimnestra; 2) Hekuba; Ilionam edormit, patrz Edormio.

Ilios, ii, patrz Ilium.

Ilithȳia, ae, *ż.* bogini opiekująca się położnicami.

Illabĕfactus, a, um, niezachwiany.

Illābor, lapsus, 3. wsunąć się, wpaść, wejść, właśc. i przenoś. in stomachum; ad sensus; animis; 2) obalić się, upaść, si fractus illabatur orbis.

Illāc, *przysł.* tam; 2) tamtędy, forte revertebar illac.

Illacrimābilis, e, nieopłakany; 2) nieubłagany, nie dający się łzami zmiękczyć, Pluto.

Illacrĭmo, 1. płakać nad czém, opłakiwać, malis; 2) kroplami wilgoć wydawać, pocić się, ebur moestum illacrimat templis, poet.

Illacrimor, 1. płakać nad czém, opłakiwać co, morti; 2) płakać w ogóle, si paulum potes, illacrimare.

Illaesus, a, um, nieuszkodzony, nieskażony.

Illaetābĭlis, e, niewesoły, nieprzyjemny, ora.

Illăqueo, 1. usidlić; — przenoś. krępować, munera illaqueant duces.

Illatus, a, um, patrz Infero.

Illaudatus, a, um, nie pochwalony; 2) nie zasługujący na pochwałę.

Ille, illa, illud, ów, owa, owo, w przeciwstawieniu do hic, używa się tak przymiotnie jak i rzeczownie; hic et ille, ten i ów, ten i ten, jeden i drugi; ille aut ille, ten albo ten; ille et ille, ten i ten; ille ipse lub idem, tenże sam, ten właśnie; w szczegól. *a*) dla pokazania znakomitości jakiej osoby lub rzeczy: ille, ten, ów, znany, sławny, Pittacus ille; magno illi Alexandro; w odniesieniu do zdania następnego: ten, ta, to, unum illud dico, quod.

Illecĕbra, ae, *ż.* przyłuda, ponęta, podnieta, voluptatis, peccandi, vitiorum.

Illectus, a, um, nieczytany.

Illectus, a, um, *imiesł.* patrz Illicio.

Illepĭde, *przysł.* niezgrabnie, nieprzyjemnie.

Illepĭdus, a, um, niezgrabny, nieprzyjemny.

Illibātus, a, um, nienaruszony, nietknięty, divitiae.

Illiberālis, e, nieszlachetny, skąpy, nieuczynny, nieużyty.

Illiberālĭtas, ātis, *ż.* nieszlachetne postępowanie; skąpstwo, sknerstwo.

Illiberālĭter, *przysł.* nieszlachetnie. podle, skąpo.

Illic, *przysł.* tam, w tamtej rzeczy.

Illicio, lexi, lectum, 3. wabić, przynęcać, pociągać do czego, ad lub in aliquid.

Illicĭtus, a, um, niepozwolony, zakazany.

Illico, *przysł.* zaraz, wnet, natychmiast.

Illīdo, lisi, lisum, 3. trącić o co, uderzyć o co, manus ad vulnus; naves; 2) rozbić, roztłuc, roztrącić, serpens illisa.

Illĭgo, 1. przywiązać, związać, aliquid in aliqua re, lub alicui rei; manus post tergum; przyprawić, przytwierdzić, przymocować, emblemata in poculis; przyłączyc, lepores in oratione; — przenoś. zobowiązać, ująć, aliquem pignoribus; pacem conditionibus (zrobić

zależnym od warunków); 2) wmieszać, paeonem in orationem; uwikłać, wplątać, illigari bello, sermonibus.

Illim, *przysł.* = Illinc.

Illīmis, e, bez mułu, czysty, fons.

Illinc, *przysł.* stamtąd, z tamtego miejsca; 2) z tamtéj strony, hinc illinc, z téj i tamtéj strony.

Illino, lēvi, lĭtum, 3. namaszczyć, smarować, collyria oculis, namaszczyć oczy balsamem; pocula ceris, powlec woskiem; nives agris, pokryć pola śniegiem; — przenoś. dona inimicorum veneno illita.

Illiquefactus, a, um, roztopiony, rozpuszczony.

Illĭterātus, a, um, nieuczony, nie umiejący czytać i pisać.

Illo, *przysł.* tam, na owo miejsce; do owej rzeczy, haec omnia Caesar eodem illo pertinere arbitrabatur, mniemał Cezar, że to wszystko do tego dążyło.

Illōtus, a, um, nieumyty, brudny; — przenoś. nieprzyzwoity, nieprzystojny, sermo.

Illuc, tam, na pyt. dokąd (w odniesieniu do miejsca, rzeczy i osoby), adversarios illuc contraxisse copias; sed illuc redeamus, do tego przedmiotu; illuc facere, do tego stronnictwa należéć.

Illucesco, lub illucisco, luxi, 3. poczynać jaśnieć, świecić, sol ill.; dies ill., dzień nastaje; samo illucescit, dnieje, świta, rozwidnia się; — przenoś. vox illuxit, głos okazale dał się słyszéć.

Illūdo, lusi, lusum, 3. żartować, żarciki stroić, alicui rei; in aliquem; stąd: drwić, szydzić z czego, z kogo najgrawać się, dignitati, alicui; gaudent illudere capto; często w znacz. przech.: ill. virtutem verbis superbis; illusis Cretensibus omnibus; ne plane illudamur ab accusatoribus; 2) igrać, bawić się czém, ubi quid datur otii, illudo chartis, w czasie wolnym bawię się pisaniem; illusae auro vestes, suknie wyszywane złotem, poet. [wić).

Illumināte, *przysł.* ozdobnie (mó-

Illumino, 1. oświecać, luna illuminata a sole; — przenoś. w pełném świetle dać poznać, virtutem; 2) ozdobić, orationem sententiis.

Illūsio, ōnis, *ż.* szyderstwo, ironia.

Illustris, e, świetny, jaśniejący, świecący, stella; — przenoś. widoczny, jasny, wyraźny, factum, res; oratio; *b)* znakomity, świetny, illustriore loco natus; multo illustrior atque etiam honoratior; vir, femina; *c)* odznaczający się, pamiętny, pamięci godny, sławny, res, factum, proelium, nomen; maxime fuit illustre, quum i t. d.

Illustrius, *przysł.* w stopniu wyższym, jaśniéj.

Illustro, 1. oświecać, sol cuncta luce sua illustrat; — przenoś. *a)* objawiać, consilia; *b)* objaśniać, tłómaczyć, philosophiam veterem; jus obscurum; *c)* uświetniać, wysławiać, aliquem laudibus; amplitudinem alicujus; ut brevi tempore illustraretur (wsławił się, stał się sławnym).

Illuvies, ēi, *ż.* brud, plugastwo; 2) wylanie wody z brzegów, powódź.

Illŷrii, orum, *m.* Illiryjczycy, mieszkańcy kraju Illyricum, i, *n.* przy morzu Adryatyckiém, podzielonéj na Illyris barbara lub Romana, od rzeki Arsia aż do Drylonu, i Ill. Graeca od Drylonu aż do gór Ceraunijskich; *przym.* *a)* Illyrius, a, um, Illyryjski; *b)* Illyris idis, Illiryjska; *rzeczow.* Illyris, Illirya.

Ilotae, arum, *m.* patrz Helotes.

Ilus, i, *m.* syn Trosa, ojciec Laomedona, założyciel miasta Ilium; 2) = Julus.

Ilva, ae, *ż.* wyspa leżąca na zachód względem Etruryi.

Imachăra, ae, *ż.* miasto w Sycylii; stąd: Imacharensis, e, z Imachary, Imachareński, w licz. mn. Imachareńczycy.

Imaginārius, a, um, urojony, zmyślony, pozorowy.

Imaginor, 1. wyobrażać co sobie.

Imāgo, inis, *ż.* obraz, wizerunek, jako dzieło rzeźby lub malarstwa, ex aere; picta; marzenie we śnie, somni, noctis; odbicie głosu, echo, cujus recinet jocosa nomen imago; skreślenie słowy, opis, podobieństwo, haec a te non multum abludit imago; — przenoś. obraz, imago consuetudinis atque vitae; ułuda, decoris; cień, postać zewnętrzna, powierzchowność, reipublicae, tribuniciae potestatis, equitis Romani; 2) imagines majorum, zwane także cerae, wyciski z wosku, w płaskorzeźbie popiersia przodków umieszczane zwykle w przysionkach domów, ale ci tylko mieli do tego prawo, których przodkowie kurulne urzędy piastowali. 3) widok, zjawienie się, pokazanie się, Turni, mortis; — przenoś. myśl o czém, wyobrażanie sobie czego, ponti, caedis, periculi, poenae; pietatis.

Imbecillĭtas, ātis, *ż.* słabość, corporis, valetudinis, virium, generis humani, materiae (drzewa); — przenoś. słabość, niemoc, nieudolność, sociorum; niedołężność, trwożliwość, animi.

Imbecillius, *przysł.* w stop. wyż. słabiéj, wahając się.

Imbecillus, a, um, słaby, bezsilny; słabowity, chorowity, filius, aetas; — przenoś. słaby, niedołężny, animus, consilium, regnum, medicina.

Imbellis, e, słaby, bezbronny, multitudo; niezdatny do wojny, hasta; lękliwy; tchórzliwy, hostes; 2) bez wojen, spokojny, annus; columba.

Imber, imbris, *m.* deszcz nawalny, nawalnica; stąd: poet. niepogoda, słota; w ogóle: woda, z przyp. 2. lub przymiotnikiem dla bliższego określenia, accipiunt inimicum imbrem; — przenoś. lactis, lapidum, ferreus ingruit imber.

Imberbis, e, bez brody, niebrodaty.

Imbĭbo, bibi, 3. nabrać w siebie przez wsiąkanie; — przenoś. powziąć, animo opinionem de aliquo; przedsięwziąć, aliquid lub z tryb. bez. petere fasces.

Imbrex, icis, *m.* i *ż.* dachówka.

Imbrĭfer, a, um, deszcz przynoszący.

Imbrus, i, *ż.* wyspa w bliżkości Hellespontu; stąd: Imbrius, a, um, do Imbru należący.

Imbuo, ui, ūtum, 3. napawać, przejąć wilgocią, namaczać, właś. i przenoś. aliquid aliqua re; 2) dać uczuć smak do czego, zaprawić kogo do czego, napełnić czém, przyzwyczaić do czego, se studiis, imbui cupiditatibus; pectora pietate, aures promissis; bellum odio imbutum; praeceptis parentum; szczegól. o tych, którzy nieobszernych, niegruntownych o jakim przedmiocie nabyli wiadomości, dialecticis ne imbutus quidem es; doświadczać, próbę zrobić, imbue ipse opus tuum.

Imitābilis, e, dający się naśladować.

Imitāmen, inis, *n.* rzecz naśladowana; 2) naśladowanie

Imitâtio, ōnis, *ż.* naśladowanie, ad imit. fratris (za przykładem brata).
Imitâtor, ōris, *m.* naśladowca; 2) niewolniczy naśladowca, o imitatores, servum pecus.
Imitâtrix, îcis, *ż.* ta, która naśladuje.
Imitor, 1. naśladować, na wzór czyj robić, aliquem lub aliquid; imitatus także bier. naśladowany, imitata simulacra. Cic. Univ. 3.; o przedmiotach nieżywotnych: być podobnym, cornua imitata lunam; używać czego za co, zastąpić co czém, aliquid aliqua re, pocula vitea sorbis, poet. 2) udawać, wyrażać, aliquid penicillo; molles capillos aere; spulchnić, solum putre arando.
Immadesco, madui, 3. zwilgotnieć, zmoknąć.
Immane, *przysł.* strasznie, bardzo, immane quantum discrepat.
Immânis, e, niezmierny, ogromny, nadzwyczajny, magnitudo, poculum, pecunia; — przenoś. straszny, okrutny, dziki, hostis, bellua, facinus, audacia; immane dictu, zgroza mówić.
Immânitas, âtis, *ż.* wielkość niezmierna; 2) okrucieństwo, srogość, nieludzkość, dzikość, gentes immanitate barbarae.
Immansuētus, a, um, nieogłaskany, nieułaskawiony, dziki, bos; ingenium.
Immatūritas, âtis, *ż.* niedojrzałość; skwapliwość, pośpiech.
Immatūrus, a, um, niedojrzały, rychły, interitus, mors, zgon przedwczesny.
Immedicābilis, e, nieuleczony, nie dający się uleczyć, vulnus.
Immĕmor, ŏris, niepamiętny, niepomny, beneficii, mandati; nie mający względu na co, nie zastanawiający się, sepulcri.
Immemorâtus, a, um, niesłyszany, niewzmiankowany, immemorata, rzeczy nowe, o których nikt nie mówił.
Immensitas, atis, *ż.* niezmierność, latitudinum, camporum.
Immensus, a, um, niezmierny, nadzwyczajnie wielki, *rzeczow.* immensum, niezmierność, immensum altitudinis, niezmierna głębokość, per immensum ventis actus, przez niezmierną przestrzeń pędzony burzą; mons in immensum editus, góra niezmiernie wysoka; samo immensum *w znacz. przysłów.* niezmiernie, nadzwyczaj, immensum crescere.
Immĕrens, tis, niezasługujący, niewinny, *rzeczow.* i *przymiot.*
Immergo, mersi, mersum, 3. zanurzyć, zatopić, aliquem unda; se alto; immersus in flumen; wmieszać się, se inter mucrones hostium; wcisnąć się, se in consuetudinem alicujus.
Immerĭtus, a, um, niewinny; 2) niezasłużony, laudes.
Immerĭto, *przysł.* niesłusznie, niewinnie, accusare.
Immersābilis, e, niedający się pogrążyć, zatopić; — przenoś. undis adversis rerum.
Immetâtus, a, um, niezmierzony.
Immigro, 1. wprowadzić się, in aedes; — przenoś. wkraść się, zagnieździć się, avaritia in rempublicam; verba immigrarunt in suum locum (słowa były w miejscu właściwém użyte).
Immineo, ēre, sterczeć nad czém, wisieć nad czém, collis imminet urbi, stykać się, graniczyć, tumulus moenibus imminens; luna imminente, gdy księżyc nad głowami przyświeca; — przenoś. o wojnie i przykrych okolicznościach, niebezpieczeństwach: wisieć nad

głową, zblizka zagrażać, zbliżać się, nastawac, periculum, mors; imminebant Seleucus, Lysimachus i t. d.; grozić wydarciem, zabraniem, toti Asiae; imperio; fortunis vestris; w ogóle: czyhać na co, dybać, in occasionem lub occasioni; in victoriam, ad caedem; spei tantae i t. p.

Imminuo, minui, minūtum, 3. zmniejszać, uszczuplać osłabiać, naruszać, nadwerężać i t. p. właś. i przenoś. copias, vires; laudem alicujus; aliquid de voluptate; nihil ex consuetudine.

Imminūtio, ōnis, *ż*. umniejszenie, uszczuplenie, właś. i przenoś., corporis; uwłaczanie, dignitatis.

Immisceo, miscui, mixtum lub mistum, 2. wmieszać, pomieszać z czém, manus manibus, bić się; se immiscere lub immisceri, wmieszać się, gregi, bello, colloquiis.

Immiserābĭlis, e, nad którym się nikt nie lituje.

Immisericors, dis, nielitościwy, niemiłosierny.

Immissio, ōnis, *ż*. sadzenie, szczepienie, sarmentorum.

Immītis, e, cierpki, niedojrzały, uva; — przenoś. ostry, surowy, srogi, okrutny, Parcae; claustrum; mors (zawczesna).

Immitto, mīsi, missum, 3. wpuszczać, napuścić, nasłać, napędzić, z przyim. in lub ad i 4 przyp. także z 3 przyp.; multitudinem magnam (juvencorum) dispalatam immisit; naves in classem Pompejanam; cohortes, equitatum i t. p.; se imm., rzucić się, in hostes, in medium agmen, in mare, se equo in hostes; ciskać, miotać, tela, ignes; skierować, mare in specus; aquam; wpuścić, wprawić, tigna trabibus; zasadzić, zaszczepić, plantas; — przenoś. podbudzić, aliquem in rempublicam; wyrządzić, injuriam in aliquem; być powodem, spowodować, alicui fugam; 2) popuścić, juga (zaprząg); — przenoś. habenas classi, rozpiąć żagle; rudentes velis; palmes laxis immissus habenis (o bujnym wzroście)); furit immissis Vulcanus habenis; stąd: immissus, długi, zapuszczony, capilli.

Immo, patrz imo.

Immobĭlis, e, nie dający się poruszyć, nieruchomy; — przenoś. ardet inexcita Ausonia atque immobilis ante, (nie zamieszana rozruchami wojennemi).

Immobĭlĭtas, ātis, *ż*. nieruchomość, nieporuszoność, aquae; animi.

Immoderāte, *przysł*. bez miary, bez prawidła; niepomiarkowanie, zbytkownie, vivere.

Immodĕrātio, ōnis, *ż*. niepomiarkowanie.

Immoderātus, a. um, nieumiarkowany, zbyteczny, cupido. motus animi; niezmierny, nieskonczony, nieograniczony, aether.

Immodeste, *przysł*. bez miary, niepomiarkowanie, nieskromnie.

Immodestia, ae, *ż*. nieskromnośc; 2) niesforność, niekarność, militum.

Immodestus, a, um, nieskromny, nieumiarkowany.

Immodice, *przysł*. nieumiarkowanie, bez miary, gloriari.

Immodĭcus, a, um, nie znający miary, nieumiarkowany, niepowściągliwy, namiętny, rixa, lingua; niezmierny, zbyteczny, frigus; także z przyp. 2.

Immodŭlātus, a, um, nieprzyjemnie brzmiący, poema.

Immolātio, ōnis, *ż*. ofiarowanie religijne.

Immolātor, ōris, *m*. ofiarnik.

Immolĭtus, a, um, zbudowany, postawiony.

Immŏlo, mąką ofiarną bydlę na ofiarę przeznaczone posypywać, stąd: religijnie ofiarować, Jovi hostias; bovem; także: quibus hostiis immolandum cuique deo; — przenoś. zabić, Pallas immolat.

Immŏrior, mortuus, mori, umrzéć przy czém, lub w czém, sorori, aquis; immoritur studiis, niszczeje zbytnią troskliwością.

Immŏror, 1. bawić gdzie lub przy czem, zajmować się czém.

Immorsus, a, um, ukąszony.

Immortālis, e, nieśmiertelny, dii; wiecznie trwały, niepożyty, memoria, odium, gloria; stąd: *rzeczow.* immortalis, w licz. mn. immortales; *a*) bogowie, *b)* wyborowy oddział żołnierzy u Persów, których liczba, skoro który z nich umarł, zaraz uzupełnianą była.

Immortālĭtas, ātis, *ż.* nieśmiertelność, wiecznotrwałośc, wieczność, animorum; immortalitati tradere, commendare, uwiecznić; 2) boskość, ubóstwienie.

Immortalĭter, *przysł.* nieśmiertelnie, nieskończenie, niezmiernie, gaudeo.

Immōtus, a, um, niewzruszony; — przenoś. niezmienny, trwały, stały, mens, pax.

Immūgio, mugii, 4. ryczéć przy czém.

Immulgeo, ēre, nadoić do czego, lac labris.

Immundus, a, um, nieczysty, brudny.

Immūnis, e, wolny od czego, mianowicie: od służby wojskowéj, od posług krajowych, od podatków (civitas, ager), od naprawy dróg i t. p. z przyp. 2. militarium operum, portoriorum; operum; w ogóle: wolny od czego, nie mający w czém udziału, na którym co nie ciąży, z przyp. 2 lub 6 z przyim. ab, lub samym 6 przyp., mali, caedis; motu, a dolore; bez wymuszenia, dobrowolny, tellus immunis dabat per se omnia; 2) nieusłużny, nie przykładający się do wspólnéj pracy, próżnujący, fucus.

Immunĭtas, ātis, *ż.* uwolnienie od posług publicznych, od podatków, z przyp. 2. rerum omnium; w ogóle: uwolnienie od czego, magni muneris; stąd: u późniejszych pisarzy pozwolenie, przywilej.

Immunītus, a, um, niewarowny, nieobronny, castella; także: niebrukowany, via.

Immurmŭro, āre, mruczeć, szumieć, z przyp. 3. silvis immurmurat Auster.

Immutābĭlis, e, nieodmienny.

Immutabĭlĭtas, ātis, *ż.* nieodmienność, stan nieodmienny.

Immutātio, ōnis *ż.* odmiana; w mowie: przemiana, zamiana, verborum.

Immutātus, a, um, nieodmienny, stały.

Immūto, 1. odmieniać, zmieniać, ordinem verborum; aliquid de institutis priorum; vulgi immutata est voluntas; homines me aliquando immutarunt tibi (erga te); immutata oratio (allegorya).

Imo, lub immo, *przyst.* i owszem, a nawet.

Impācātus, a, um, niespokojny, nieprzyjaciel pokoju.

Impar, păris, nierówny, pod względem przestrzeni, liczby i czasu; ludere par impar; grać w cetno lub licho;— przenoś. *a*) odmienny, benevolentia, forma; *b)* niewyrównywający, niedostateczny, niesposobny, niezdatny z prz. 3 lub 6. impar congressus Achilli; tibi miles impar; honoribus, nobilitate; nierówny co do sił, pugna, certamen

Imparātus, a, um, nieprzygoto-

wany, nieopatrzony należycie, imparatissimus omnibus rebus (zupełnie nieopatrzony); a militibus, a pecunia (nieopatrzony w żołnierzy, w pieniądze).

Imparilis, e, nierówny.

Impăriter, *przysł.* nierówno.

Impastus, a, um, nienakarmiony, głodny, zgłodniały.

Impătiens, tis, niecierpliwy, niewytrzymały, niewytrwały, z przyp. 2. o przedmiotach żywot. i nieżywot.: laborum, vulneris; cera impatiens caloris; popędliwy, imp. irae, gniewliwy, niepohamowany w gniewie.

Impatientia, ae, *ż.* niecierpliwość, niewytrzymałość, u późn.

Impavide, *przysł.* nielękliwie, śmiało.

Impavĭdus, a, um, nielękliwy, nienstraszony, impavidum ferient ruinae.

Impedimentum, i, *n.* przeszkoda, zawada, trudność, esse impedimento, lub impedimenti loco, być na przeszkodzie; w licz. mn. impedimenta, w znacz. woj. bagaże, tabory, obłogi, różne ciężary; armis impedimentisque amissis; ad impedimenta et carros suos se contulerunt.

Impĕdio, 4. (in -pes) właśc, nogi uwikłać; stąd w ogóle: uwikłać, wplątać, zaplątać, crura visceribus; alternis orbibus orbes impediunt (wzajemnie się wikłają); miejsce jakie nieprzebytém zrobić, esse paludem, quae locum magnopere impediret; saltum munitionibus; — przenoś. *a*) wikłać, plątać, se ipsum; pomieszać, zakłopotać, mentem dolore; tot me impediunt curae; *b)* przeszkadzać, tamować, hamować, wstrzymywać, aliquem; celeritatem alicujus; aliquem ab aliqua re, aliquem in jure suo; ad propulsanda pericula; impediri ad committendum (w stoczeniu walki); z nast. quominus lub ne; także z tr. bez. ne mora impediat educere; 2) otaczać, opasać, caput myrto, crus pellibus; cornua sertis; vitta impedit comas, poet.

Impedĭtio, ōnis, *ż.* przeszkoda.

Impedītus, a, um, doznający przeszkody, a mianowicie o żołnierzach: obładowany, obarczony, objuczony tak, że walczyć nie może, impeditos consecuti interfecerunt; o miejscowości: trudny do przejścia, silva, saltus, locus impeditissimus ad iter faciendum; — przenoś. trudny, niebezpieczny, navigatio; tempora reipublicae; victori nil impeditum; omnium impeditis animis (gdy wszyscy byli zakłopotani).

Impello, pŭli, pulsum, 3. trącać o co ruszać, uderzać chordas; impulit aures luctus; cuspide montem impulit in latus; jako skutek: pędzić, poganiać, biremem vectibus; navem (remis); obliquo flumine impelli; w ruch wprawiać, wypuścić, sagittam nervo; aliquem in fugam (przymusić do ucieczki); hostes lub aciem (do cofania się przymusić); — przenoś. *a*) wprowadzić, aliquem in peregrina mala; przyprowadzić do czego, aliquem in hunc casum; in periculum; *b*) nakłonić, pobudzić, zachęcić, aliquem; aliquem ad aliquid lub in aliquid; aliquem ze spój. ut lub ne i tryb. łącz; z tr. bezok. educere, exquirere: często: impelli, być powodowanym; impulsus aliqua re, zmuszony czém, spowodowany, impulsus ira, uniesiony gniewem.

Impendeo, ēre, wisiéć nad czém. cervicibus; montes impendentes (wznoszące się); z prz. 3. saxum

impendere Tantalo; — przenoś. wisieć nad głową, zagrażać, być bliskiém, terror impendet omnibus; omnes in me terrores; tanta te impendent mala; impendentem evitare tempestatem.

Impendio, *przysł.* znacznie; = multo, impen. magis, daleko więcéj.

Impendium, ii, *n.* nakład, koszt, impendio suo; 2) procent, lichwa, impen. recusare; 3) strata, szkoda.

Impendo, pendi, pensum, 3. nakładać na co, łożyć koszta, pecuniam in aliquid lub pro aliqua re; także: quod impenditur (co się płaci tytułem procentu); — przenoś. poświęcać, łożyć, sanguinem tot milium in aliquid; studia erudiendis juvenibus; operam, laborem, curam; vitam vero.

Impenetrābĭlis, e, nieprzebyty, trudny do przebycia, nieprzenikliwy.

Impensa, ae, *ż.* koszt, nakład; impensam facere in aliquam rem; nulla impensa, bez kosztu; — przenoś. użycie, poświęcenie czego na co, operum, officiorum.

Impense, *przysł.* kosztownie, drogo, z nakładem; — przenoś. bardzo, usilnie, mocno, z naleganiem, orare, colere, promittere, gratias agere.

Impensus, a, um, wielki, znaczny, impenso pretio lub samo impenso, za wysoką cenę, drogo; — przenoś. usilny, mocny, wielki, voluntas, cura, preces.

Imperātor, ōris, *m.* wydający rozkazy, naczelnik; jako tytuł honorowy nadawany wodzowi Rzymskiemu przez wojsko i senat po odniesioném znakomitém zwycięztwie· późnićj tytuł cesarzów: Im. Augustus.

Imperatōrius, a, um, do naczelnika odnoszący się; cesarski.

Imperātrix, icis, *ż.* władczyni.

Impĕrātum, i, *n.* patrz impero.

Imperceptus, a, um, niepoznany, niepojęty.

Impercussus, a, um, nieuderzony.

Imperdĭtus, a, um, niezgubiony, niezabity, et vos, o Grajis imperdita corpora Teucri.

Imperfectus, a, um, niedoskonały, niedokonany.

Imperfossus, a, um, nieprzebity, nieprzeszyty.

Imperiālis, e, cesarski.

Imperiōsus, a, um, rozkazujący, panujący, dictatura; srogi, groźny, gwałtowny, imperiosius aequor, burzliwe morze.

Imperite, *przysł.* nieumiejętnie, [niebiegle.

Imperitia, ae, *ż.* nieumiejętność, nieznajomość.

Impĕrito, 1. rozkazywać, mieć dowództwo, legionibus, oppido.

Imperītus, a, um, nieumiejętny, nieświadomy, niebiegły, belli, consuetudinis, rerum omnium.

Imperium, ii, *n.* zwykle: moc rozkazywania, władza, domesticum; belli; custodiae, nadzor nad więzieniem; pro imperio, jako mający władzę rozkazywania; szczegól. *a)* rząd, panowanie, najwyższa władza w mieście lub w kraju; imperio Galliae potitus; regere urbem imperio; *b)* najwyższe dowództwo w wojnie na lądzie i na morzu, summum imperium lub summa imperii; imperia magistratusque (dostojeństwa wojenne i cywilne); duo imperia (wojenne godności); *c)* imperia, osoby zarządzające, nacti vacuas ab imperiis Sardiniam et Siciliam; *d)* państwo, Romanum.

Imperjūrātus, a, um, na którego lub na co nie można lub niezwykło się krzywoprzysięgać, aqua (Styx).

Impermissus, a, um, niedozwolony.

Impĕro, 1. rozkazywać, nakazywać, kazać, aliquid; ze spój. ut lub ne i tr. łącz.; także z samym tr. łącz.: imperat alant; z tr. bez. imperat serpentes colligi; hanc in vincula duci imperabis; w szczegól. *a*) władać, rządzić, dowodzić, panować nad kim, tak w prywatnych jako i publicznych stosunkach, liberis suis, gentibus; illo imperante; — przenoś. panować, powściągać, hamować, cupiditatibus, irae; mieć moc nad sobą, animo suo; imp. arvis (uprawiać), poet.; *b*) nakazywać wykonanie, przysposobienie czego, coenam; szczegól. w życiu publiczném: nakazać, nałożyć, frumentum, commeatum, arma, naves, equites, milites, obsides i t. p. Stąd: *rzeczow.* imperatum, i, *n.* rozkaz, ad imperatum venire; imperatum lub imperata facere, wykonywać rozkazy.

Imperterrĭtus, a, um, nieustraszony.

Impertio, 4. udzielić, dać co komu, uczestnikiem zrobić, poświęcić, alicui aliquid, lub alicui de aliqua re, aliquid temporis cogitationi; quibus (doctrinis) aetas puerilis impertiri debet (jakie nauki powinny być udzielane); imp. salutem alicui (pozdrowić kogo).

Imperturbātus, a, um, niepomięszany.

Impervius, a, um, nieprzebyty, trudny do przebycia, nie mający przejścia.

Impes, pĕtis, *m.* popęd.

Impetibĭlis, e, nieznośny.

Impetrabĭlis, e, łatwo się dający uprosić, wyjednać, venia.

Impetrātio, ōnis, *ż.* uproszenie, wyjednanie. [z wieszczby.

Impetrio, 4. mieć dobrą nadzieję

Impetro, 1. uprosić, wyjednać, otrzymać, rem, pacem, veniam, dignitatem, civitatem; amicitiam; de induciis, uzyskać zawieszenie broni; ab aliquo de salute, być ułaskawionym; impetrabis a Caesare, ut-; ab animo (suo), przewieść na sobie; impetrato, ut manerent, dokazawszy tego, że pozostali.

Impetus, us, *m.* napad, natarcie, zamach, zapęd, impetum facere; tum rursus impetu facto enituntur; magno impetu oppugnare oppidum; armatorum; primo imp. hostium pulsos; impetum gladiatoris comprimere; gwałtowność, impetus ventorum; imp. fert navem; libero imp. evehi; quinqueremis praelata impetu; febris imp.; ruch, obieg ciał niebieskich, coeli imp.; — przenoś. pragnienie, chęć, ochota, popęd, skłonność do czego, puerilis; animi i animorum; dicendi; impetum concipere regis occidendi; impetu rapi ad omnes affectus; impetus est currere, jest ochota do biegania; także: namiętność, gwałtowne uniesienie; impetu magis quam consilio; imp. multitudinis; gwałtowność, belli; zapał, in dicendo; imp. dicendi; natchnienie, imp. divinus, sacer.

Impexus, a, um, nieuczesany; — przenoś. nieokrzesany, antiquitas.

Impie, *przysł.* bezbożnie, bezsumiennie.

Impiĕtas, ātis, *ż.* bezbożność, bezsumienność.

Impiger, pigra, pigrum, nieleniwy, ochoczy.

Impigritas, ātis, *ż.* rzezkość, pilność niespracowana.

Impingo, pēgi, pactum, 3. uderzyć, bić, trącić, rzucić, fustem

alicui; lapidem; clitellas (narzucić); — przenoś. *a)* narzucić komu co, narazić na co; wplątać, uwikłać w co, dicam alicui (w proces); *b)* napędzić, wpędzić, agmina muris; hostes in vallum.

Impius, a, um, bezbożny, niegodziwy, bezsumienny, o osobach: miles, civis, impius erga parentes; o rzeczach: impia manus, ensis; bellum, saecula; impius, *rzeczow.* niecnota, złoczyńca.

Implācabĭlis, e, nieubłagany, frater, odium, iracundia, in aliquem lub alicui.

Implācatus, a, um, nieubłagany; — przenoś. nienasycony, gula.

Implacĭdus, a, um, niełagodny, dziki.

Implānus, a, um, nierówny, górzysty.

Implecto, plexi, plexum, 3. wplatać, wplątać, uwikłać, implexae crinibus angues Eumenides, mające włosy przeplatane wężami.

Impleo, plēvi, plētum, 2. napełnić, zapełnić, aliquid aliqua re, lub aliquid alicujus rei; mero pateram; amphoram ad summum; urbem lamentis; implentur veteris Bacchi pinguisque ferinae; *b)* w odniesieniu do liczby: uzupełnić, triginta legionum instar; sex milia armatorum; pod względem czasu: skończyc, przezyc, quater undenos decembres; *c)* — przenoś. napełnić, florem juventutis spei animorumque; aliquem religionis; hostes formidinis; omnia potestatis suae; wypełnić, oraculi sortem; fata; stąd: zadowolić, odpowiedzieć oczekiwaniu, Demosthenes non semper implet aures meas; spełnić, votum; desideria naturae; zastąpić czyje miejsce, censorem.

Implicātio, ōnis, *ż.* splątanie, powiązanie, nervorum; zamieszanie, powikłanie, zły stan, rei familiaris; 2) pomieszanie, locorum communium.

Implicātus, a, um, zawikłany zagmatwany.

Implicĭte, *przysł.* ciemno, niewyraźnie.

Implĭco, as, avi, lub ui, ātum, lub ĭtum, āre, połączyć, przyczepić, se dextrae parvus Julus implicuit; nodos in semet ipsos; wpuszczać, zapuszczać, wrazić, vim suam naturis hominum; 2) zwikłać, zmieszać, inter se lub alicui rei, ordines inter se implicati, zmieszane szyki; — przenoś. wplątać, aliquem bello; se implicare lub implicari, wmieszać się, wplątać się, wejść w jaką styczność, tantis rebus; utraque tyrannide implicitus; familiaritatibus; se societate civium; wpaść, periculo, morbo lub in morbum, wprawić w zamieszanie, zaniepokoić, aciem; aliquem incertis responsis; 3) obwinąć co czém, otoczyć, okręcić, comam auro; tempora ramo; lacertos circum colla.

Implōrātio, ōnis, *ż.* wzywanie na pomoc.

Implōro, 1. wzywać na pomoc, błagać, usilnie ze łzami prosić, aliquem; auxilium alicujus; auxilium ab aliquo; fidem, misericordiam; ze spój. ut lub ne i tryb. łącz.

Implūmis, e, bez pierza, goły.

Impluo, plui, 3. deszczem zmoczyć.

Implūvium, ii, *n.* dziedziniec, gdzie woda deszczowa z dachów spływała.

Impolīte, *przysł.* nieozdobnie.

Impolītus, a, um, niewygładzony, nieokrzesany, niewykończony.

Impono, posui positum, 3 wkładać w co, umieszczać wewnątrz,

wsadzać, wstawiać, z przyim. in i 4 lub 6 przyp.; albo z przyp. 3 albo 6. exercitum in naves; carinae; custodem in hortis; 2) wkładać na co, z temi samemi przypadkami, coronam alicui; onus alicui; clitellas bovi; pontes paludibus; dona aris; — przenoś. a) przełożyć kogo nad czém, villicum; regem Macedoniae; nałożyć, narzucić, alicui onus, labores; negotium; vectigal agris; tributum in capita; invidiam belli consuli; vadimonium alicui (zobowiązać kogo, aby się stawił w sądzie, wplątać w proces); stipendium victis; mulctam in civitates; b) podejść, oszukać, omamić, praefectis Antigoni; si mihi imposuisset aliquid; ci egregie. imposuit Milo; 3) przyłożyć, przywiesić, obłożyć, claves portis; manum calathis, collo aliquid; — przenoś. extremam manum lub manum supremam alicui rei (przyłożyć się do wykończenia czego, wykończyć, ukończyć); impensam; modum dolori, ukoić żal; finem alicui rei, położyć koniec; frenos felicitati; stąd: a) nadać, przydać, nomen alicui; b) zadać, vulnus, plagam alicui; vim alicui; zrządzić, sprawić, labem.

Importatícius, a, um, przywozowy, sprowadzony z oboych stron, frumentum.

Importo, 1. sprowadzać co skąd, vinum ad se; commeatum in urbem; 2) zaprowadzać, artes; 3) sprawiać, zrządzać, przynosić, detrimentum alicui; calamitatem; multis adjumenta; ściągnąć odium sibi libellis.

Importūne, *przysł.* nie w czas, natrętnie.

Importunitas, ātis, *ż.* niedogodność; natrętność, grubiaństwo, bezczelność.

Importūnus, a, um, niedogodny, niestosowny, nieprzydatny, locus machinationibus; niesprzyjający, tempus; *b)* nieprzyjemny, przykry, uciążliwy, pauperies, morbus; *c)* o osobach: grubiański, natrętny, bezczelny.

Importuōsus, a, um, bez portu, nieprzystępny dla okrętów.

Impos, ŏtis, nie mający władzy nad czém, adolescens animi sui impos, nie panujący nad sobą.

Impŏtens, tis, bezsilny, bezwładny, słaby; 2) nie mający władzy nad czém, z przyp. 2. irae, laetitiae, amoris; z tryb. bez. sperare poet.; stąd: nieumiarkowany co do namiętności, nie mogący ich powściągnąć, rozpustny, rozpasany, gwałtowny, o osobach i czynach, homo; dominatio; z przyp. 3. militibus, względem żołnierzy.

Impotenter, *przysł.* słabo; 2) niepowściągliwie, niepohamowanie, wyuzdanie, popędliwie, regnare.

Impotentia, ae, *ż.* niedołężność, słabość; niepowściągliwość, porywczość, popędliwość, animi, militum.

Impraesentiarum, (t. j. in praesentia rerum), teraz, w obecném rzeczy położeniu.

Impransus, a, um, naczczo, bez obiadu, bez śniadania.

Imprecor, 1. życzyć.

Impressio, ōnis, *ż.* wyciśnienie, wyrażenie; dobitne wymawianie, vocum; przecięcia, podziały w okresach; wrażenie, jakie zjawiska robią na duszy; 2) napad, natarcie, najazd, uderzenie gwałtowne, impressionem facere in fines hostium; non-ferentes impressionem Latinorum.

Imprimis, *przysł.* szczególnie, mia-

nowicie, przedewszystkiém, osobliwie.

Imprimo, pressi, pressum, 3. wycisnąć, wyrazić, wytłoczyć, sulcum altius, głębiéj zorać; nacisnąć, przycisnąć, impresso genu nitens; pieczęć przyłożyć, zapieczętować, annulum literis; sigillum in cera; annuli sigillo impresso; signo suo impressae tabellae; wypiętnować, signum pecori; wyryć, memoria tabulis publicis impressa; wyrządzić, sprawić, nabawić czego, duplex reipublicae dedecus; crater impressus signis, naczynie, na którém były wyżłobione, wyrznięte ozdoby; — przenoś. an imprimi quasi ceram animum putamus? (że można wycisnąć na duszy, jak na wosku); flagitiorum vestigiis municipia impressa (napiętnowane); szczegól. o wrażeniach na umyśle, wyobrażeniach, pojęciach i t. p.: speciem in animo; notionem deorum in animis omnium.

Improbātio, ōnis, *ż.* przygana, odrzucenie czego.

Imprŏbe, *przysł.* niegodziwie, niepoczciwie, bezwstydnie.

Improbĭtas, ātis, *ż.* niepoczciwość, niegodziwość, bezczelność.

Imprŏbo, 1 ganić, uznawać za niezdatne, odrzucać.

Imprŏbus, a, um, zły, niepoczciwy, występny; *rzeczow.* niegodziwiec; 2) niezmiernie wielki, zbyteczny, labor improbus vincit omnia; nienasycony, rabies ventris; anguis; nierozsądny, szalony, amor; o osobach: bezwstydny, zuchwały.

Impromptus, a, um, niewprawny, nie na doręczu będący; linguā, zająkliwy.

Improperatus, a, um, nieśpieszny, powolny. [nieszczęśliwy.

Improsper, a um, niepomyślny,

Imprōvide, *przysł.* nieostrożnie, nieprzezornie, niebacznie.

Imprōvĭdus, a, um, nie przeczuwający, nie spodziewający się, futuri certaminis; improvidos incautosque hostes opprimere (nie spodziewających się); zwykle: nieostrożny, nieuważny, dux, senex, aetas, mens, pectora.

Imprōvīsus, a, um, nieprzewidziany, niespodziewany, nagły, de lub ex improviso lub samo improviso, nagle, niespodzianie.

Imprūdens, tis, nie przewidujący, nie przygotowany, ut omnes imparatos imprudentesque offenderet; aliquem imprudentem opprimere, adoriri; 2) nieświadomy, nie znający czego, imprudens ipse suus fuit accusator; Tiribazo sciente an imprudente (za wiedzą czy bez wiedzy), z przyp. 2. rerum, maris, laborum; także z 4 przyp. i tryb. bez.

Imprudenter, *przysł.* przez niewiadomość; 2) nieostrożnie, nieroztropnie, non imprudenter feceris.

Imprudentia, ae, *ż.* niewiadomość, nieznajomość, per impr. przez niewiadomość, niespodzianie; 2) nieostrożność, nieoględność, nieroztropność, nieprzezorność, impr. teli emissi (nieostrożne wypuszczenie pocisku); propter praetorum impr. inscitiamque belli: per imprudentiam, przez nieroztropność; se armat imprudentia Dionis.

Impubes, ĕris, i **impūbis**, e, nie dochodzący wieku męzkiego; impuberes, dzieci; 2) bezżenny, qui diutissime impuberes permanserunt.

Impūdens, tis, bezwstydny, bezczelny, homo; mendacium.

Impudenter, *przysł.* bezwstydnie, bezczelnie.

Impudentia, ae, bezczelność, bezwstydność.

Impudice, *przysł.* niewstydliwie, wszetecznie.

Impudicitia, ae, *ż.* wszeteczność, lubieżność, nieczystość.

Impudicus, a, um, niewstydliwy, wszeteczny, bezwstydny.

Impugnātio, ōnis, *ż.* dobywanie.

Impugno, 1. napadać, nacierać, Syracusae a cive impugnatae; nisi qui prior impugnare voluit; acrius; Galliam; — przenoś. zbijać, sententiam alicujus; targać się na co, dignitatem alicujus.

Impulsio, ōnis, *ż.* popychanie, działanie zewnętrzne; — przenoś. popęd namiętny, zachęcanie, ad hilaritatem.

Impulsor, ōris, *m.* ten, który pobudza, namawia do czego, podżegacz, Apro impulsore (za namową).

Impulsus, us, *m.* uderzenie o co, scutorum; — przenoś. pobudzanie, podnieta; zachęta, impulsu vestro; impulsu hominum, paucorum; szczegól. popęd namiętny.

Impūne, *przysł.* bezkarnie, facere, ferre, dicere vulnerare; 2) bezpiecznie, bez narażenia się na szkodę, abire, venire, in otio esse; revisens aequor Atlanticum impune; tendere iter pennis impune.

Impūnis, e, nieukarany, wolny od kary.

Impunītas, ātis, *ż.* bezkarność; 2) rozpusta, wyuzdana wolność, flagitiorum, gladiatorum; 3) w odniesieniu do mowy: zbytek, impunitas dicendi juvenilis.

Impunītus, a, um, nieukarany, bezkarny; wyuzdany.

Impūre, *przysł.* bezecnie, wszetecznie, haniebnie. [sprosność.

Impurītas, ātis, *ż.* nieczystość,

Impūrus, a, um, nieczysty; — przenoś. bezecny, sprosny, wszeteczny.

Imputātus, a, um, nieobcięty, nieokrzesany.

Impūto, 1. liczyć, rachować: przenoś. przypisywać co komu, obwiniać o co, culpam, caedem alicui.

Imus, a, um, patrz Infer.

In, *przyim.* rządzi: A) przypadkiem 4; 1) o miejscu na pyt. dokąd? do, w, na; in urbem exercitum adducere; se in medios hostes imitttere; trajicere in Europam; redire in Asiam; revocare in patriam; abire in aliquas terras; in fines pervenerat; in Galliam contendere; Caesar in hiberna exercitum deduxit, ipse in ulteriorem Galliam profectus est; in humeros efferre; in aram confugere; in Orcum demittere; ku: in meridiem versus, ku południowi; pod względem rozmiaru: in longitudinem; in latitudinem, wzdłuż, wszerz; 2) o czasie: aż do, dormire in lucem (aż do dnia); somnus in horam primam; differ in annum; in diem vivere; usque in adventum ejus; na: in omne tempus (na zawsze); in posterum diem; in tertium annum; in futurum annum; in reliquum tempus; szczegól. in diem, na pewny dzień, lub na czas oznaczony, fundum emere in diem solvendum; in dies lub in dies singulos, ode dnia do dnia lub codziennie; in horas, co godzina; in singulos annos, od roku do roku, na każdy rok, in tempus, w samą porę, na czas in futurum, in posterum, in perpetuum i t. p.; 3) przy oznaczeniu liczbowem: na, Gallia est omnis divisa in partes tres; in duodecim menses describere annum; descri-

bere censores binos in singulas civitates; sextantes conferuntur in capita (na każdego w szczególności); frumentum assibus in modios aestimatum; 4) w innych stosunkach, a) dla wyrażenia celu, przeznaczenia: dla, in colloquium venire (dla rozmówienia się); na, pecuniam in rem militarem dare; in haec, dla tego; in hoc; b) dla oznaczenia sposobu, prawidła, zasady: in eam sententiam loqui (w tym duchu mówić): jurare in verba alicujus (przysięgać na czyje słowa); in rem esse; in modum; in speciem; in universum (w powszechności); in vicem, na wzajem; c) przy wyrażeniu usposobienia i działań przyjaznych lub nieprzyjacielskich: względem, przeciw, bono animo esse in aliquem; impietas in deos; bellum gerere in aliquem; statuere in aliquem; invehi in aliquem i t. p.; d) dla okazania przemiany: mutare viros in deforme animal; in sollicitudinem versa fiducia est. — B) przypadkiem 6. 1) o miejscu, na pyt. gdzie? w: esse in Sicilia, habere in castris, dicere in senatu; na: sedere in solio; między: qui in hostibus erant; na, in eo flumine pons erat; — przenoś. a) dla oznaczenia okoliczności, stosunków, w których się co znajduje, lub wśród których co się dzieje: w, in tanta paupertate decessit, ut-; magno in aere alieno esse (być bardzo zadłużonym); stąd: o osobach i rzeczach, do których stanu i stosunków coś się odnosi, o, idem in bono servo dici solet; in una urbe capta universam ceperitis Italiam, za zdobyciem jednego miasta zdobędziecie całą Italię; b) dla okazania stanu lub działalności, w, in motu esse, byc w ruchu; przy, in opere inventus est, znaleziono go przy robocie, lub zajętego robotą; in maximis luctibus esse, być w stanie opłakanym; in facili est, rzecz jest łatwa, jest łatwo; in difficili; in integro cum tibi tota res esset, kiedy ci jeszcze wszystko służyło; c) przy oznaczeniu przedmiotu ukształcenia, w, in bonis literis educatus; exercere mentem in aliqua re; 2) *w*, esse in veste domestica; in Persico vulgari habitu; *z*, excubare in armis, z bronią; patriis in Trojam missus est in armis; horridus in jaculis; Neptunus in hasta; potare in rosa, z wieńcem róż; 3) o czasie: *w, podczas, w ciągu*, in multis annis; in extremo tempore aetatis; in pueritia, in adolescentia; in bello; in itinere; in deliberando; in quaerendis suis; in qua potestate Pheras cepit; in tali tempore; in eo est, ut-, do tego przyszło, iż-; często: in tempore, w sam czas; 4) o liczbie: między, pomiędzy, Pausanias ceperat complures Persarum nobiles atque in his nonnullos regis propinquos; często: in his; in Epaminondae virtutibus commemoratur, saltasse eum commode; in magnis viris non est habendus; nomen in barbaris erat obscurius; esse in civibus clarissimis. — C) Czasem z wyrazami oznaczającemi spoczynek rządzi in przyp. 4. esse in amicitiam; Cic.; esse in praedonum potestatem, Cic. nullam lituram in nomen Licinii videtis, Cic.; i odwrotnie przy słowach oznaczających poruszenie, 6 przyp. zamiast 4 in conspectu meo audet venire Phaedr. V. 1, 15.

Inaccessus, a, um, niedostępny.

Inacesco, acui, 3. kwaśnieć; — przenoś. być przykrym, haec tibi inacescunt.

Inăchus, i, *m.* założyciel i król miasta Argos, syn Oceana i Tetydy; stąd: *a*) **Inachides**, ae, *m.* Inachida (Enafus, wnuk Inacha); *b*) Inachis, idis, *ż.* do Inacha należąca; *rzeczow.* Inachida (Io, córka Inacha); *c*) Inachius, a, um, w ogóle: Argiwski, Grecki.

Inadc-, patrz inacc-.

Inadp-, patrz inapp-.

Inadsc-, patrz inasc-.

Inadsp-, patrz inasp-.

Inads-, patrz inas-.

Inadt-, patrz inatt-.

Inadustus, a, um, nieprzypalony.

Inaedifico, 1. wybudować, przybudować, celeriter erant inaedificata; aliquid in locum lub in loco; loriculam coronis: 2) przebudować, sacella: portas; vicos plateasque.

Inaequābilis, e, nierówny, varietas.

Inaequālis, e, nierówny co do położenia; niestały, niejednostajny, odmienny, autumnus; 2) wzburzający, wznoszący fale, mare Caspium vexant inaequales procellae, poet.

Inaequāliter, *przysł.* nierówno, niejednostajnie.

Inaequo, 1. zrównać, aliquid cratibus terraque.

Inaestimābilis, e, nieoszacowany, nieoceniony, t. j. *a*) który się nie da ocenić, trudny do ocenienia, nihil tam incertum, tam inaestimabile, quam animi multitudinis; *b*) bardzo wielkiéj wartości, nadzwyczajny, homo; 2) nie wart szacunku.

Inaestuo, āre, wrzeć, burzyć się, zapalać się; si meis inaestuat praecordiis libera bilis.

Inalpīni, orum, *m.* mieszkancy Alp.

Inamābilis, e, nieprzyjemny, przykry, smutny, feritas, regnum (inferorum).

Inamāresco, ĕre, gorzknąć.

Inambitiōsus, a, um, nie ubiegający się chciwie o godności, nieprózny.

Inambulātio, ōnis, *ż.* przechadzanie się; przechadzka.

Inambŭlo, 1. przechadzać się.

Inamoenus, a, um, nieprzyjemny (dla oka), smutny. [tchu.

Inanĭmus, a, um, bez duszy, bez

Inānio, 4. wypróżniać.

Inānis, e, próżny, czczy, o przedmiotach świata podziemnego: bez ciała, imago, cień; inania regna Ditis; *rzeczow.* inane, is, *n.* próżna przestrzeń; per inane i per inania, przez powietrze; u poet. ubogi, bez majątku; także o żołądku: czczy, głodny; — przenoś. *a*) próżny, czczy, bez treści, elocutio; dat inania verba, dat sine mente sonum: *b*) marny, czczy, żadnej wartości nie mający, cogitationes, minae; ostentatio, species; decus; opera, nomen i t. p.; inania. *rzeczow.* czczość, nicość, famae: *c*) próżny, chełpliwy, ingenium, animus, superbia; nil in me inane.

Inanĭtas, ātis, *ż.* próżna przestrzeń — przenoś. próżność, marność.

Inanĭter, *przysł.* próżno, nadaremnie.

Inapparātio, ōnis, *ż.* niegotowość, brak przygotowania.

Inarātus, a, um, niezorany.

Inardesco, arsi, 3. zapalić się na czém; munus humeris Herculis inarsit; 2) rozpłomienić się, zarumienić się, nubes solis inardescit radiis.

Inaresco, arui, 3. schnąć.

Inaro, 1. zaorać.

Inassŭetus, a, um, nieprzyzwyczajony; niezwyczajny.

Inattenuātus, a, um, nieuszczuplony, nieosłabiony.

Inaudax, ācis, nieśmiały, trwożliwy.

Inaudio, 4. dosłyszéć, podsłuchać, aliquid de aliquo; ex aliquo de aliqua re; re inaudita, fore ut-.

Inauditus, a, um, niesłychany; 2) nieprzesłuchany. aliquem punire inauditum.

Inaugūro, 1. radzić się wieszczby ptaków; inaugurato, po zapytaniu się wieszczby; 2) poświęcić miejsce radząc się w tém wieszczby ptaków, locum. templum; poświecić osobę i wprowadzić na urząd religijny, flaminem, augurem.

Inauro, 1. pozłacać, inauratus, pozłacany, columna; złotem przerabiany, vestis — przenoś. zbogacić, ut te liquidus Fortunae rivus inauret.

Inauspicāto, *przysł* bez wieszczby.

Inauspicatus, a, um, postanowiony lub odbywający się bez zaradzenia się wieszczby.

Inausus, a, um, to, na co się nie zwykło odważać.

Inb- patrz Imb-.

Incaeduus, a, um, nierąbany, nieścinany, silva, lucus.

Incalesco, calui. 3. zagrzewac się, zapalać się, właś. i przenoś.

Incălfacio, ĕre, zagrzewać.

Incallĭde, *przysł.* niebiegle, niezgrabnie, niechytrze.

Incallĭdus, a, um, niezdatny, niesposobny, niebiegły.

Incandesco, candui, 3. rozpalac się, rozognić się.

Incanesco, canui, 3. bieleć.

Incanto, 1. słowa czarodziejskie wymawiać, czarować.

Incānus, a, um, siwy.

Incassum, patrz Cassus.

Incastigātus, a, um, niekarcony, niekarany.

Incāute, *przysł.* nieostrożnie, nieoględnie.

Incautus, a, um, nieostrożny, niebaczny, niezapobiegający, a fraude fraterna; futuri; ad credendum; 2) bier. *a)* nieopatrzony, niestrzeżony; *b)* nieprzewidziany, niespodziewany.

Incēdo, cessi, cessum, 3. iść, chodzić, pedibus, equis, postępować pieszo, konno: laevum alicui inced., iść po lewéj stronie: także z 4 przyp. Aegyptum. wchodzić, wkraczać; w znacz. woj. rzucić się, puścić się, posuwać się, munito agmine; in Romanos; cohortes incedere jubet. — przenoś. ogarnąć, opanować, napadać, vis morbi in castra incessit; z 4 przyp.: incessit aliquem admiratio, cupido; incessit animos formido; desperatio; także: incessit animo cupido; lub samo: incessit religio, timor, cupido; postquam tenebrae incedebant.

Incendium, ii, *n.* pożar, incendium conflare, facere; incendio delere; poet. pochodnia, incendia poscit;— przenoś. *a)* zapał namiętny, zbyteczne poruszenie umysłu, cupiditatum, animorum; *b)* zniszczenie, klęska, niebezpieczeństwo, belli civilis; civitatis; invidiae.

Incendo, cendi, censum, 3. wzniecić pożar, zapalić, classem, naves, oppida; oświecać, luna radiis solis incensa; — przenoś. incensi aestus, gorączka; zapalać, rozogniać, pobudzać, aliquem; aliquem tanta cupiditate bellandi; incensus calcaribus equus; na str. biern. o gwałtownych namiętnościach: unieść się, zapalić się, incendi dolore, ira, desiderio, amore i t. p.; adeo erat incensus, ut- (zagniewany, uniesiony gniewem); także: incendere cupiditatem, odia (podniecic, wzbudzić); coelum clamore (napełnić); regiam luctu;

b) powiększać, pudor incendit vires.

Incensio, ōnis, *ż.* zapalenie, urbis; Capitolii.

Incensus, a, um, (od census), nie objęty spisem cenzora.

Incensus, a, um, patrz Incendo.

Inceptio, onis, *ż.* zaczynanie.

Incepto, 1. zaczynać.

Inceptum, i, *n.* zaczęcie, przedsięwzięcie. [zamiar.

Inceptus, us, *m.* przedsięwzięcie,

Incertus, a, um, niepewny, omylny, iter, tempora, fama, spes, casus i t. p.; poet. sol, niepewne co do skutku, słabo grzejące; tres soles incerti, dni pochmurne; słabo utkwiony, securis, excussit cervice incertam securim; rozrzucony, w nieładzie, crines; niespokojny, lękliwy, vultus; 2) niepewny (co do płci) infans; *rzeczow.* incertum i, *n.* niepewność; in incerto esse lub habere; ad incertum revocare; incerta belli, niepewn , odmienne wypadki; incerto, wśród niepewności; *przysł.* incertum, niepewno, niewiadomo; *b*) o osobach: w niepewności będący, niewiedzący, nieświadomy z przyp. 2. locorum; salutis; rerum suarum (swego położenia).

Incesso, cessivi, i cessi, 3. nachodzić, napadać, nacierać, napastować, muros; in erumpentes; — przenoś. opanować, timor incessit patres; indignatio inc. Aequos; *b*) przymawiać, ganić, lżyć, łajać, ausus est reges incessere dictis.

Incessus, us, *m.* chód, chodzenie.

Inceste, *przysł.* sprośnie, nieczysto.

Incesto, are, zbezcześcić, skalać, zgwałcić.

Incestus, a, um, nieczysty, niewstydliwy, sprosny, wszeteczny; *rzeczow.* incestum, i, *n.* nieczystość, sprosność.

Incestus, us, *m.* nieczystość, kazirodztwo.

Inchoo, 1. dać początek, zaczynać, templum, delubrum, aram; signum; facinus a capite alicujus; belli initia, mentionem alicujus rei; przygotować, rzucić do czego zasady, philosophiam; quod inchoasti de oratoribus; inchoatus, nieukończony, cognitio; rem tam praeclaram inchoatam relinquere; perfecta anteponuntur inchoatis.

Incĭdo, cĭdi, cāsum, 3. wpadać, upadać, a mianowicie: 1) przypadkowo: w co lub na co, in foveam, ad terram; castris; turris super agmina incidit; tela incidentia; — przenoś. in insidias, in manus alicujus; in morbum; in pericula; in eandem invidiam, inter catervas armatorum; alicui lub in aliquem (spotkać się z kim przypadkowo); także z 4. przyp. deus animos incidit (bożek natchnął umysły); w odniesieniu do czasu: przypadać, trafiać, in hunc diem, in ea tempora; wpadać, trafiać przypadkiem, in mentionem alicujus rei; in sermonem illum; incidit mihi in mentem (przyszło mi na myśl); zdarzać się, trafiać się, incidunt saepe tempora, quum-; incidit obtrectatio inter aliquos, incidit bellum civile; quonam fato incidisset, ut-; forte inciderat, ne-; 2) z zamiarem: wpadać po nieprzyjacielsku, in hostem, in milites; — przenoś. wszcząć się, powstać, opanować, pestilentia incidit in urbem; incidit alicui malum; adversa valetudo, terror i t. p.

Incīdo, cīdi, cīsum, 3. wyrznąć, naciąć, nacięcia robić, karbować, arborem; poet. dentes (zęby w pile wycinać); ryć, wyrzynać, leges in aes; in pila lapidea exemplum; nomina in tabula; amores arbori-

bus; foedus in columna; literas cortici; verba ceris; *b)* obcinać, obrzynać, pinnas; vites falce; *c)* rąbiąc, rozcinając przysposobić, novas faces, poet. 2) ucinać, przecinać, rozcinać, funem; vincula; pulmo incisus;—przenoś. *a)* przerywać, tamować, sermonem, ludum, deliberationem; *b)* odjąć, pozbawić, zniszczyć, spem.

Incingo, cinxi, cinctum, 3. opasać, otoczyć, urbes moenibus; tempora lauro.

Incipio, cēpi, ceptum, 3. zaczynać, opus, oppugnationem; z tryb. bez. gerere, facere; także samo incipere w znaczeniu: zacząć mówić lub śpiewać, incipe Damoeta, tu deinde sequere Menalca; 2) nieprzech. zaczynać się, febricula incipit.

Incise, lub **incīsim**, *przysł.* w krótkich zdaniach, ucinkowo.

Incīsio, ōnis, *ż.* i incisum, i, *n.* przecinek, oddział.

Incitamentum, i, *n.* pobudka, ponęta, bodziec, laborum.

Incitāte, *przysł.* żwawo, prędko, śpiesznie.

Incitātio, ōnis, *ż.* pobudzanie, zachęcanie, populi languentis; 2) żywe poruszenie, sol tanta fertur incitatione, ut-; wewnętrzny popęd, animi lub mentis.

Incitātus, a, um, prędki, śpieszny, szybki, skory; incitato cursu, w szybkim pędzie; incitato equo lub incitatis equis, cwałem.

Incito, 1. w żywy ruch wprawiać, popędzać, popychać, equos; naves remis incitare (prędko żeglować); se incitare lub incitari, szybko iść, jechać, biedz, lecić, śpieszyć, se ex castris; se in hostem; aestus ex alto se incitat; stellarum motus incitantur; — przenoś. pobudzać, podniecać, podszczać, napędzać, aliquem lub aliquid; omnes studio suo; studio incitati; cupiditate imitandi; aliquem in lub contra aliquem; aliquem ad bellum; ad studium et laborem; natchnąć, wzbudzić zapał, Pythiam; mente incitati. 2) zwiększyć, amnis incitatus pluviis; — przenoś. eloquendi celeritatem.

Incitus, a, um, w żywy ruch wprawiony, prędki, szybki, vis venti, hasta.

Incivilis, e, niegrzeczny, nieobyczajny, nieprzyjazny. dumny, surowy; incivilia, okrucieństwa.

Inclāmo, 1. wołać kogo, na kogo. aliquem nomine, aliquem i alicui; wzywać o pomoc, deorum atque hominum fidem; 2) krzyczeć na kogo, fukać, łajać, aliquem i alicui.

Inclāresco, ēre, wsławiać się, odznaczać się czém.

Inclēmens, tis, niełagodny, surowy, niełaskawy.

Inclementer, *przysł.* niedelikatnie, niełagodnie, ostro, surowo, in aliquem dicere.

Inclēmentia, ae, *ż.* nieludzkość, surowość, ostrość.

Inclinātio, ōnis, *ż.* nachylanie, nagięcie: vocis, zniżanie i podwyższanie; — przenoś. zwrócenie, skłonienie, skierowanie, ad meliorem spem; skłonność, voluntatis: zmiana, przemiana, inclinationes temporum.

Inclinātus, a, um, nachylony; — przenoś. *a)* upadający, upadły, domus; res, fortuna; *b)* skłonny, przychylny, ad pacem; ad Poenos.

Inclīno, 1. nachylać, zginać; — przenoś. *a)* skłaniać, zwracać, haec animum inclinant, ut credam; składać na kogo, zwalać, culpam in aliquem; onera in dites a pauperibus; *b)* rzeczy jakiej inny kie-

runek nadać, omnia simul inclinante fortuna; lub stanowczy obrót nadać, rozwiązać, przeważyć, rozstrzygnąć, fraus rem inclinavit; 2) se inclinare lub inclinari, nachylać się; chwiać się, ustępować, cofać się, w znacz. woj. acies inclinatur; jam inclinatae erant tyrannorum copiae; inclinari in fugam; także: acies inclinat (dom. se) wojsko ustępuje, cofa się; o słońcu i czasie dziennym: pochylać się, sol se meridie inclinavit lub meridies inclinat; inclinato in pomeridianum tempus lub in vesperum die, in vesperum inclinabat dies; w odniesieniu do położenia: leżeć, pochylać się ku jakiej stronie, rupes inclinant ad orientem; — przenoś. fortuna se inclinat, szczęście się odmienia; inclinari timore, być skłonionym bojaźnią; w sposobie widzenia rzeczy. przechylać na jaką stronę, ad Stoicos, ad pacem inclinare; animus inclinat, ut-; inclinavit sententia multorum, ut-; także: inclinavit sententia z tryb. bez.; pod względem uczuć i chęci: skłaniac się do czego, mieć skłonność, in stirpem regiam studiis inclinare; ad misericordiam; ad scelus inclinari.

Inclitus, patrz Inclutus.

Inclūdo, clusi, clusum 3. zamykać, aliquem in cella; aliquem carcere; se Heraclea lub Heracleam; corpora furtim includunt coeco lateri; coś w czém umieścić, osadzić, w co wstawić, w co oprawić, castra minora majoribus; emblemata in scyphis; smaragdum auro; orationem in epistolam; aliquid orationi; senatus consultum in tabulis; verba versu (ująć kształt wiersza); orationem libro (pisać, napisać. umieścić); tempora fastis (zapisać); — przenoś. vox carcere inclusa est; nullis neque temporis neque juris inclusus angustiis (nieskrępowany, nieścieśniony); 2) zamknąć, przeciąć, zatamować, viam.

Inclūsio, ōnis, ż. zamknięcie, hominis.

Inclūtus, a, um, sławny, słynny, chwały godzien, głośny, armis; gloria incl. fama.

Incoenātus, a, um, który nie wieczerzał.

Incogĭto, āre, myśleć nad czém, wymyślić co, non fraudem socio incogitat ullam.

Incognĭtus, a, um, nieznajomy, incognitum aliquem habere, nie znać kogo; incognitus famae, o którym nigdy nie słyszano, ani wieści nie było; *rzeczow.* incognita, orum, *n.* rzeczy nieznane, mianowicie: nie uznane za własność, incognita sub hasta venire; 2) niebadany, nieroztrząsany, incognita re lub causa (bez poprzedniego badania).

Incŏla, ae, *m.* i *ż.* mieszkaniec, mieszkanka, w przeciwieństwie do wyrazu civis, mieszkaniec w ogóle, chociaż nie mający praw obywatelskich.

Incŏlo, colui, cultum, 3. zamieszkiwać, aliquem locum; w znacz nieprzech. mieszkać, qui trans Rhenum incolunt; inter mare Alpesque; uno in loco.

Incŏlumis, e, nienaruszony, cały, dobrze utrzymany, w dobrym stanie, transducere exercitum incolumem.

Incolumĭtas, ātis, ż. dobry stan, całość, ocalenie, bezpieczeństwo, incolumitas est salutis tuta atque integra conservatio.

Incomitātus, a, um, bez orszaku, bez towarzystwa.

Incommendātus, a, um, niepolecony, opuszczony, zaniedbany.

Incommŏde, *przysł.* niedogodnie, niewczas, nie na rękę, niezręcznie, nieszczęśliwie, venire, accidere, navigare.

Incommoditas, ātis, *ż.* niedogodność, niewczas, temporis.

Incommŏdo, 1. sprawić przykrość, być na przeszkodzie, zawadzać.

Incommŏdus, a, um, przykrość, szkodę przynoszący, niedogodny, nieprzyjemny, nieprzyjazny, inc. valetudo, słabe zdrowie; non incommodum videtur (zdaje się nie odrzeczy), z tryb. bez.; *rzeczow.* incommodum, i, *n* niedogodność, szkoda, klęska, przykrość, przeciwność, incommodo valetudinis tuae, z uszczerbkiem twojego zdrowia; alicui incommodum ferre, dare, importare, sprawiać.

Incommutābilis, e, nieodmienny.

Incompertus, a, um, nieznany, niedocieczony.

Incomposite, *przysł.* nieporządnie.

Incompositus, a. um, nieporządny, nieuszykowany, agmen, oratio.

Incomptus, a, um, nieuczesany, nieustrojony; oratio inc., styl nieozdobny.

Inconcessus, a, um, zakazany, niedozwolony, hymenaei.

Inconcinnus, a, um, niezgrabny, niekształtny, nieskładny.

Incondite, *przysł.* nieporządnie, nieskładnie, bez rozmiaru okresowego.

Inconditus, a, um, nieporządny, pomieszany, acies; nie mający ogłady, nieokrzesany, incondita dicendi consuetudo.

Inconsequens, tis, źle wyprowadzony, nie wiążący się w formie wnioskowania.

Inconsiderantia, ae, *ż.* nieostrożność, niebaczność, nieuwaga.

Inconsiderāte, *przysł.* nieostrożnie, niebacznie, bez rozwagi.

Inconsiderātus, a, um, nieostrożny, niebaczny, inconsideratior in secunda quam in adversa fortuna; także skwapliwy, temeritas, cupiditas.

Inconsolābilis, e, niepocieszony nieutulony, nieukojony.

Inconstans, tis, niestały, zmienny.

Inconstanter, *przysł.* niestatecznie, płocho, loqui.

Inconstantia, ae, *ż.* niestałość, zmienność, mentis; fortunam nemo ab inconstantia sejunget.

Inconsulte, *przysł.* nierozważnie, nierozmyślnie, nieostrożnie, dicere, proelium committere.

Inconsultus, a, um, ten, od którego nie zasięgano rady, niepytany, inconsulto senatu; 2) pozbawiony rady, inconsulti abeunt; 3) nierozważny, niebaczny, homo, turba, ratio, largitio, pavor; stąd: inconsulto, nierozważnie.

Inconsumptus, a, um, niezużyty, niezmniejszony.

Incontaminātus, a, um niepokalany, czysty.

Incontentus, a, um, nienatężony, nienastrojony.

Incontinens, tis, niepowściągliwy, niewstrzemięźliwy, chciwy.

Incontinenter, *przysł.* niewstrzemięźliwie, nieumiarkowanie.

Incontinentia, ae, *ż.* niepowściągliwość, niewstrzemięźliwość, łakomstwo, chciwość.

Inconveniens, tis, niepodobny, różny, corpus.

Incoquo, coxi, coctum, 3. warzyć w czém, z czém, radices Baccho (w winie); poet.: vellera Tyrios incocta rubores (farbowane).

Incorrectus, a, um, niepoprawiony.

Incorrupte, *przysł.* nieskażenie, niefałszywie, bezbłędnie, judicare.

Incorruptus, a, um, niezepsuty, nieskażony, cały, czysty, właśc. i przenoś.; succus et sanguis; integritas latini sermonis; sensus, animus; nieprzekupiony, nieposzlakowany, wierny, custos, testis.

Incrēbresco, brui, i increbesco, crebui, 3. wzmagać się, wzrastać, powiększać się, rozszerzać się, brać górę, ventus, fama, sermo, consuetudo; increbuit proverbio, poszło w przysłowie.

Incredibilis, e, niepodobny do wiary, nadzwyczajny; z supinum: incredibile auditu, memoratu, dictu, rzecz niesłychana.

Incredibiliter, *przysł.* nie do uwierzenia.

Incredŭlus, a, um, niewierzący, niedowierzający.

Incrementum, i, *n.* wzrost, przybyt, przybywanie, właś. i przenoś. w licz. mn. stopnie dostojeństw: illis incrementis fecit viam, temi stopniami utorował drogę; incremento novare exercitum, pomnożyć wojsko nowym zaciągiem; poet. incr. ducum, szkoła; także wychowaniec, dziecię, Jovis; kieł, nasienie, dentes incrementa populi futuri, poet.

Increpito, 1. powstawać na kogo, łajać, upominać, strofować, vocibus, verbis, aliquem lub aliquid.

Incrĕpo, ui, ĭtum, i avi, ātum, āre, 1) nieprzech. trzaskać, szeleścieć, szczęk wydawać, chrobotać, simul ut discus increpuit; quidquid increpuerit; *b*) zakrzyczeć na kogo, odezwać się. 2) przech. uderzać z szelestem o co, increpuit unda latus; *b)* głośno wołać, ostro przemawiać, łajać, strofować, aliquem nomine, clara voce, seditiosis verbis i t. p.; poet.: morantes aeris rauci clamor increpat; carmina increpant pectus (wzruszają serce); *c)* dawać słyszeć; minas, sonitum, lyram digitis (grać na lirze); z 4 przyp. i tryb. bez. wołać, increpans, timeri hostes; wyrzucać, wymawiać, perfidiam.

Incresco, crevi, 3. rość nad czém, narastać, squammae cuti increscunt; 2) wzrastać, wzmagać się, właś. i przenoś. aequora ventis; dolor increvit.

Incrētus, a, um, nieoddzielony, piper cum sale incretum.

Incruentātus, a, um, nieskrwawiony.

Incruentus, a, um, niekrwawy, incruenta victoria, zwycięztwo bez krwi przelewu, incruento exercitu, bez przelewu krwi wojska.

Incrusto, 1. powlekać czém, sincerum vas incrustare cupimus, czyste naczynie brzydką powlec chcemy polewą, cnotę oznaczyć imieniem występku.

Incubo, avi, ātum, i ui, ĭtum, āre, leżéć na czém, pellibus; inc. Jovi, spać w świątyni Jowisza, aby za pośrednictwem snu otrzymać wiadomość od wyroczni; in fano Pasiphaae; — przenoś. *a)* bawić gdzie, przebywać, Erymantho, poet. *b)* leżéć na czém, z chciwością strzedz, pilnować, pecuniae; auro defosso; divitiis; *c*) o nocy: zalegać, ponto nox incubat atra.

Incūdo, cudi, cusum, 3. wykuć, lapis incusus, obrobiony.

Inculco, 1. deptać, przydeptać; — przenoś. *a*) o mowie: umieścić, wmieszać, wtrącić, verba Graeca; inania verba; *b*) w odniesieniu do pamięci, wzroku, słuchu: wbić, utkwić, wrazić, wpoić, memoriae, animis; oculis imagines; se auribus alicujus.

Inculpatus, a, um, nienaganny, niewinny, nieobwiniony.

Inculte, *przysł.* niekształtnie, nieozdobnie, bez wytworu, prosto.

Incultus, a, um, nieuprawny, nieosiadły, pusty, locus, regio, ager; nieutorowany, via; nieułożony, zaniedbany, comae; homines intonsi et inculti; acies; — przenoś. nieokrzesany, nieukształcony, ingenium; homo ut vitâ sic oratione durus, incultus, horridus; nieobrobiony, zły, versus.

Incumbo, cubui, cubĭtum, 3. leżéć, wspierać na czém, z przyim. in i 4 przyp. albo z 3.; in gladium lub gladio, ferro, wspierać się na mieczu; także w znacz. nieprzyjacielskiém: nacierać, nastawać, in aliquem; in Macedoniam; — przenoś. o przedmiotach nieżywot. poet. nakłaniać się, nachylać się, wznosić się, wisieć nad czém, laurus incumbens arae; opanować, nova cohors febrium incubuit terris; venti veloque marique incumbunt; tempestas incubuit silvis; zajmować się czém, oddawać się czemu, przykładać się do czego, in aliquod studium; ad laudem; ad ulciscendas injurias; qui divitiis soli incubuere repertis; ze spój. ut i tr. łącz.: incubuit, ut dicerent; przyspieszyć, ne fato urgenti incumbere vellet.

Incunābŭla, orum, *n.* kolebka; — przenoś. miejsce urodzenia, pierwiastkowe miejsce pobytu, początek, Jovis incunabula (o Krecie); doctrinae; inde ab incunabulis, od dzieciństwa.

Incurātus, a, um, nieuleczony.

Incuria, ae, *ż.* zaniedbanie, niestaranność, niedbalstwo, alicujus rei; aedes vetustate atque incuria detecta.

Incuriōse, *przysł.* niestarannie, niedbale.

Incuriōsus, a, um, niedbały, niedbający, niestaranny, nieuważny.

Incurro, curri (cucurri), cursum 3. wbiegać, wpadać, wpływać; 1) z zamiarem: natrzeć, uderzyć, napadać, in columnas; armentis, cornibus, in latus hostium; in confertissimos hostes; suos jam incurrentes tubâ revocavit; wtargnąć do jakiego kraju, in Macedoniam; — przenoś. zelżyć, złajać, in aliquem; 2) przypadkowo: *a*) o osobach: napotkać kogo, natrafić, wpaść w co lub na co, in aliquem; in oculos alicujus; — przenoś. wpaść na co, natrafić przy czytaniu, pisaniu, mówieniu, in aliquid; wpaść w nienawiść, in odium; w kłopoty, in difficultatem; w słabość, in morbum; spotkać kogo, przytrafić się komu, incurrit in aliquem casus bene meritum; casus, qui in sapientem potest incurrere i t. p *b*) o przedmiotach nieżywotnych, a mianowicie o miejscowości: graniczyć, stykać się, in locum; agri, qui in publicum incurrebant; o czasie: przypadać, in hunc diem; w ogóle: zdarzać się, trafiać się, incurrunt tempora.

Incursiō, ōnis, *ż.* nabieganie, atomorum; 2) napad, najazd, natarcie, wtargnienie, incursionem facere in fines; prohibere hostes ab incursionibus.

Incursito, āre, wpadać, wlatywać, wbiegać; 2) napadać, nacierać.

Incurso, 1. wtargnąć, napaść, natrzéć, najechać, juventus armata in agmen Romanum incursavit; in hostem; in aciem; także: aciem; agros; agmen incursatum ab hostibus; — przenoś. incursabit in te dolor (dotknie cię boleść); 2) wpadać na co (przypadkowo), uderzyć, ramis, rupibus.

Incursus, us, *m.* nabieganie; napad, najazd, wtargnienie, hostium; equitum incursus sustinere.

Incurvesco, lub incurvisco, ĕre, naginać się, krzywić się, ubertate baccarum.

Incurvo, 1. zakrzywiać, naginać, validis flexos incurvant viribus arcus.

Incurvus, a, um, zakrzywiony, krzywy, aratrum, jugum.

Incus, cūdis, *ż.* kowadło; male tornatos incudi reddere versus, źle zrobione wiersze przerabiać; *przysłowie:* eandem incudem tundere, toż samo ciągle robić.

Incusātio, ōnis, *ż.* oskarżenie, obwinienie.

Incūso, 1. obwiniać, skarżyć się, ganić, aliquem probri.

Incustodītus, a, um, niestrzeżony.

Incutio, cussi, cussum, 3. uderzyć o co, scipionem in caput; alicui colaphum; 2) ciskać, rzucać, miotać, faces, saxa, hastas; — przenoś. wrażać, wzbudzać, sprawić, zrządzić, nabawić, alicui timorem, metum, desiderium; nadać, vim ventis.

Indagātio, ōnis, *ż.* śledzenie, badanie, veri.

Indagātor, ōris, *m.* badacz, śledzący, indagatrix, īcis, *ż.* śledząca.

Indāgo, 1. tropić, węchem dochodzić, — przenoś. śledzić, badać, szperać, aliquid.

Indāgo, ĭnis, *ż.* roztoczenie sieci, obstawienie, okrążenie, wyraz myśliwski, saltus indagine cingere.

Inde, *przysł.* stamtąd, z owego miejsca, haud procul inde; inde a Stygia unda prospiciens; inde ad Atticam accesserunt: inde Ephesum pervenit; inde per Ligures transiit; 2) w odniesieniu do rzeczy: stąd, ex avaritia erumpit audacia, inde omnia scelera gignuntur; inde tibi, quod imitere, capias; 3) o czasie: potém, inde tollunt se celeres; odtąd, inde usque repetens; często się mówi: inde a, w takim razie inde nie tłómaczy się na język polski: inde a principio, od początku; jam inde a cunabulis.

Indēbitus, a, um, nienależny, praemia.

Indeclīnātus, a, um, stały, nieodmienny, qui perstas indeclinatus amico.

Indecōre, *przysł.* nieprzystojnie, niepięknie.

Indecōris, e, nieprzystojny, szpetny, niechwalebny.

Indecōro, 1. hańbić

Indecōrus, a, um, nieprzystojny.

Indefensus, a, um, nieobroniony, bez obrony.

Indefessus, a, um, niespracowany, niezmordowany, agendo.

Indefletus, a, um, nieopłakany, animae.

Indejectus, a, um, niezrzucony, nieobalony, domus.

Indelēbilis, e, niezgładzony, niezatarty, nie mogący zaginąć, nomen erit indelebile nostrum.

Indelibātus, a, um, nietknięty, nienaruszony, opes.

Indemnātus, a, um, niepotępiony

Indemnis, e, nieuszkodzony.

Indeplorātus, a, um, nieopłakany.

Indeprehensus, lub indeprensus, a, um, niedostrzeżony, error, vestigia.

Indesertus, a, um, nieopuszczony, regna.

Indestrictus, a, um, nietknięty, nieraniony, indestrictus abibo.

Indetonsus, a, um, nieostrzyżony.

Indevitātus, a, um, nieochybny nieuniknniony, telum.

Index, ĭcis, *m.* i *ż.* donosiciel,

oznajmiciel; o przedmiotach nieżywot.: znak, znamię, cecha, skazówka, imago animi vultus, indices oculi; digitus index, palec wskazujący, czyli drugi palec u ręki; tytuł, napis; kamień probierski.

Indi, orum, *m.* Indyanie, mieszkańcy kraju zwanego India, ae, *ż.* w Azyi, podzielonego na: India extra i intra Gangem; w licz. poj. Indus, Indyanin; Indus = rector elephantis, dozorca słoniów; w licz. mn. poet. o Arabach i Etyopach; stąd: Indus i Indicus, a, um, Indyjski; dens, kość słoniowa.

Indicens, tis, nie mówiący, me indicente (gdy tego nie mówiłem).

Indicium, ii, *n.* wyjawienie, odkrycie, wskazanie: także w przedmiocie sądowym: wyznanie, zeznanie, indicium profiteri; adferre ad aliquem indicium rei, zrobić zeznanie, zeznać; 2) nagroda za wyznanie, partem indicii accipere; 3) znak, znamię, cecha, dowód, skazówka, benevolentiae, innocentiae, irae, sceleris; oratio indicio fuit, mowa była dowodem; indicio fuit z 4 przyp. i tryb. bez.; indicio esse alicujus rei lub alicui rei lub ze zdan. wzgl.

Indĭco, 1. wskazać, wyjawić, wydać, aliquem lub aliquid lub z 4 przyp. i tryb. bez.; aliquid alicui; alicui de aliqua re; aliquid aliqua re; quum se ipse indicasset; ind. conscios; de conjuratione; vultus indicat mores; 2) szacować, oceniać, fundum alicui.

Indīco, dixi, dictum, 3. zapowiadać, oznajmiać, ogłaszać, obwieszczać, comitia, diem comitiis; consilium alicui in diem certam; supplicationem; ferias; wypowiadać, bellum alicui; dać rozkaz do stawienia się, exercitum aliquo lub in aliquem locum; nakazać, nałożyć. uaznaczyć, tributum.

Indictus, a, um, niepowiedziany, niewzmiankowany; poet. nieopiewany, adhuc indictum ore alio; nec tu carminibus nostris indictus abibis; indicta causa, bez wysłuchania sprawy.

Indicus, patrz Indi.

Indĭdem, *przysł.* stamtądże, stamtąd właśnie (dodaje się samo miejsce) indidem Thebis, właśnie z Teb ind. ex Achaja; z téjże rzeczy stąd także, exibant venena indider

Indidi, patrz indo.

Indiffĕrens, tis, *n.* rzecz obustronna, obojętna.

Indifferenter, *przysł.* obojętnie, bez różnicy.

Indigĕna, ae, *m.* i *ż.* krajowy, swojski, bos, aper; *rzeczow.* krajowiec, rodak.

Indigentia, ae, *ż.* niedostatek, potrzeba; 2) żądza nienasycona.

Indĭgeo, igui, 2. potrzebować, z przyp. 2. lub 6. consilii, praesidii, alienarum opum, existimatione, medicina; indigens, potrzebujący, z przyp. 2; *rzeczow.* indigens, biedny, ubogi; 2) nie mieć czego, być pozbawionym, pecunia; 3) pragnąć, non auri indigere.

Indiges, ĕtis, *m.* ojczysty, krajowy; indigetes dii, ubóstwieni od Rzymian przodkowie, jako bóstwa ich opiekuńcze.

Indiges, is, potrzebujący, poet.

Indigestus, a, um, pomieszany, nieuporządkowany, moles.

Indignabundus, a, um, pełen gniewu, niechęci.

Indignans, tis, gniewający się.

Indignātio, ōnis, *ż.* niechęć; 2) wzbudzenie niechęci (postać krasomówska).

Indigne, *przysł.* niegodnie, niesłusznie, haniebnie, perire; 2) nie-

chętnie, z niechęcią, z przykrością, pati, ferre.

Indignitas, ātis, *ż.* niedogodność, alicujus lub alicujus rei; stąd: niegodne, nieprzyzwoite obejście się, zelżywość, omnes indignitates perferre: indignitatibus compulsus; 2) niechęć.

Indignor, 1. uważać za rzecz niegodną, być niechętnym, gniewać się, aliquid; de aliqua re; z nast. quod; indignantes milites, quod conspectum suum hostes ferre possent; z 4 przyp. i tryb. bez. indignari coepit, regem evocari; z tr. bez. non indignabere vinci; indignandus, rażący, oburzający, wzbudzający niechęć; poet. pontem indignatus Araxes.

Indignus, a, um. niegodny, nie zasługujący, nie wart, z przyp. 2. lub 6. avorum honore; z sup. digna atque indigna relatu vociferans; z tryb. bez.: referri, poet.; z ut lub qui i tryb. łącz. indigni, ut redimeremur; indigni, qui impetrarent: niezasłużony, nieprzyzwoity, oburzający, haniebny, niegodziwy, indigna morte peremptus; o quam indigna perpeteris; indignum est, z 4 przyp. i tryb. bez., rzecz niegodna, niesłuszna, haniebna; facinus indignum; samo indignum! jako wykrzyknik, o hańbo!; indigna hiems, ostra, nieznośna.

Indĭgus, a, um, potrzebujący, opis.

Indiligens, tis, niedbały, niestaranny; non indiligens, troskliwy, pilny.

Indiligenter, *przysł.* niedbale, niestarannie.

Indiligentia, ae, *ż.* niedbalstwo, opieszałość, hominis, literarum.

Indipiscor, eptus, 3. otrzymać, osiągnąć, dostać, dopiąć.

Indiscretus, a, um, nierozdzielony, nierozłączony, nierozróżniony, bez różnicy, convivia cum iisdem ind. vicissim habens, nie odróżniając się przytem jako wyższy godnością.

Indiserte, *przysł.* niewymownie.

Indisertus, a, um, niewymowny, niedobrze wysłowiający się, ubogi w słowa.

Indissolūbĭlis, e, nierozerwany, nie dający się rozwiązać.

Individuus, a, um, niepodzielony, corpora, atomy, ciała najdrobniejsze nie dające się podzielić; stąd: individuum, i, *n.* atom.

Indo, dĭdi, dĭtum, 3. wpuszczać, venenum potioni; ornamenta gemmarum vestibus (ozdobić suknie drogiemi kamieniami). 2) — przenoś. nadać, przydać, nomen alicui (z przyp. 3. dodanego imienia); puero ab inopia Egerio nomen inditum; Superbo ci Romae inditum cognomen.

Indocĭlis, e, tępy, niepojętny, nieumiejętny, poet. z tryb. bez. pauperiem pati; ciemny, nieświadomy, genus indocile; niezdatny do czego, terra indocilis Cereri; 2) trudny do pojęcia, disciplina.

Indocte, *przysł.* nieumiejętnie, nieuczenie, niebiegle.

Indoctus, a, um, nieuczony, nieświadomy, niesposobny, niezręczny, poet. z przyp. 2. pilae discive: z tryb. bez. ferre juga; niezgrabny, indoctum canere.

Indolentia, ae, *ż.* nieczułość, odrętwiałość na bóle.

Indŏles, is, *ż.* własność przyrodzona, frugum: szczegól. o ludziach: charakter, zdolność, talent, skłonność, sposób myślenia, ad virtutem lub virtutis; virtutum ac vitiorum.

Indŏlesco, dolui, 3. boleć smu-

cić się, quis fuit, qui non indoluerit; z 4 przyp. i tr. bez.; ze spój. quod lub quia; z przyp. 6.; także poet.: id ipsum indoluit Juno.

Indomitus, a, um, nieogłaskany, dziki, equus, pastores; ingenia Gallorum; niezwyciężony, niepokonany, nieukrócony; Mars, ira, vires, dextra.

Indormio, 4. spać na czém, przy czém, congestis saccis; — przenoś. zaspać, zaniedbywać, causae, tempori, in isto homine colendo tam diu indormivi.

Indotātus, a, um, nieuposażony, ubogi, soror; — przenoś. ars ind. bez ozdoby.

Indubito, āre, wątpić, niedowierzać, nie ufać, absiste viribus indubitare tuis.

Induciae, patrz Indutiae.

Induco, duxi, ductum, 3. wprowadzić, w ogóle: prowadzić dokąd, doprowadzić, exercitum in Macedoniam; Aegyptum; milites in pugnam; cohortes in medios hostes; messorem arvis; in senatum, in regiam; wprowadzić na plac szermierski lub na scenę, gladiatores; personam alicujus; kogo mówiącego wprowadzić, aliquem commemorantem; Gyges inducitur; — przenoś. obyczaje, zwyczaje, mowę t. p. wprowadzać; aliquid in nostros mores; verbum novum in linguam Latinam; dowodzić, być dowódzcą, princeps turmas inducit Asylas; wnosić do księgi rachunkowéj, zaliczyć, kłaść na rachunek, pecuniam in rationem; in rationibus; alicui agros pecunia ingenti (wysoko porachować); wprowadzić, wprawić, aliqem in errorem; wnieść, wzniecić, discordiam in civitatem; postanowić co sobie, umyślić, uroić, animum lub in animum ind. z tr. bez.; do czego przyprowadzić, skłonić, zniewolić, pobudzić, dać powód, aliquem ad bellum, ad misericordiam, ad pudendum; uwodzić, aliquem spe, pretio, promissis, gratia; ze spój. ut i tr. łącz., inductus cupiditate regni; zwieść, omamić, oszukać, podejść, socios; przywieść, przytoczyć, rationem alicujus; causam; powlec, pokryć, rozciągnąć nad czém, tectorium; coria super lateres; z prz. 3. plumas membris, umbras terris; pontem flumini (postawić); także o ubiorach: poet. toga inducitur artus; z przyp. 6. powlec, pokryć czém, scuta pellibus; brachia penna; powlec woskiem co napisanego, wymazać, nomina; stąd: znieść, skasować, unieważnić, senatus consultum, locationem, venditionem.

Inductio, onis, *ż.* wpuszczanie, sprowadzanie, aquarum, kanał, wodociąg; wprowadzenie, juvenum armatorum; personarum ficta ind. (zmyślone wprowadzenie osób do mowy); — przenoś. ind. animi, skłonność, przedsięwzięcie; ind. erroris, prowadzenie do błędu; w logice inductio, gatunek rozumowania (z wielu szczególnych podobnych zdań, przykładów, wyprowadzanie zdania powszechnego).

Inductus, us, *m.* namowa, nakłonienie, inductu alicujus lub alieno.

Indulgens, tis, łagodny, łaskawy, pobłażający, pater; civitas indulgens in captivos.

Indulgenter, *przysł.* łagodnie, łaskawie, pobłażliwie, loqui: habere captivos.

Indulgentia, ae, *ż.* względność, łaskawość, łagodność, czułość. pobłażliwość.

Indulgeo, dulsi, dultum, 2. pobłażać, być powolnym, z prz. 3

naturae; sibi, dogadzać sobie, pobłażać swoim namiętnościom; oddać się czemu, dolori, vino, epulis, luxuriae, spei; si aviditati indulgeretur: dogadzać, pilnować, mieć staranie, być troskliwym, valetudini; zajmować się, labori; hospitio; być życzliwym, sprzyjać, legioni, civitati; novis amicitiis, wchodzić w nowe stosunki przyjaźni; genio patrz genius.

Induo, dui, dūtum, 3. przywdziać, włożyć na siebie, lub na kogo, vestem, tunicam alicui; vestes humeris; soleas pedibus; galeas; arma alicui; anulum articulis; indui veste; indutus soccis; indutus vestem, poet.; ind. scalam (wziąć drabinę); — przenoś. *a)* wziąć, przybrać, dii induti specie humana, bogowie, którzy przybrali na siebie postać ludzką; alicui speciem latronis, udawać kogo za zbójcę; poet.: przemienić, homines in vultus ferarum; arbor induit se in florem (okryło się); in flore novo pomis se induit arbos; przybrać, mores Persarum; sibi cognomen: novum ingenium; *b)* wpaść między co, zawikłać się, zaplątać się, se vallis, hastis; stimulis; se in laqueos; se in captiones; indui confessione sua (dać się złapać); se mucrone (przebić się).

Indūresco, durui, 3. twardnieć, drętwieć, corpus induruit usu.

Indūro, 1. stwardzać, nadawać twardość, hartować; — przenoś. induratus timor, wzmocniona bojaźń.

Indus, patrz Indi.

Indus, i, *m*. główna rzeka w Indyi; 2) rzeka we Frygii i Karyi, zwana także Calbis.

Industria, ae, *ż*. nieustanna czynność, działalność, usilność, natężenie sił, pilność, przemysł, magna industria bellum apparavit; ponere industriam in scribendo; non mediocris est industriae, z tr. bez.; de lub ex industria, umyślnie, z zamiarem.

Industrie, *przysł*. pilnie, starannie, przemyślnie, przezornie, castra a cohortibus industrie defendebantur; quis dixit industrius?

Industrius, a, um, pilny, skrzętny, starowny.

Indūtiae, arum, *ż*. rozejm, zawieszenie broni, facere, petere, conservare, per indutias, przez czas rozejmu.

Inēbrio, 1. upajać

Inĕdia, ae, *ż*. wstrzymanie się od pokarmu, głód, vigiliis et inedia necatus; inediam sustinere.

Inēdĭtus, a, um, nieogłoszony, nieobwieszczony, niewiadomy.

Inēlĕgans, tis, niepiękny, źle dobrany, niezdatny, copia orationis.

Ineleganter, *przysł*. niepięknie, niekształtnie, bez smaku, scribere.

Ineluctābĭlis, e, nieuchronny, nieunikniony, venit summa dies et ineluctabile tempus; fortuna omnipotens et ineluctabile fatum.

Inemŏrior, mori, umierać przy czém, spectaculo dapis.

Inemptus, a, um, niekupiony, dapibus inemptis onerare mensas.

Inenarrābĭlis, e, niewymowny, trudny do opisania, labor.

Inenarrābĭliter, niewymownie, niewypowiedzianie, w sposobie trudnym do opisania.

Inenodābĭlis, trudny do rozwiązania, ciemny, zawiły.

Ineo, ii (czasem ivi), ĭtum, īre, wchodzić, in urbem; — przenoś. zaczynać, poczynać, iniens aetas (wiek młodzieńczy); vitia ineuntis adolescentiae; ab ineunte aetate, adolescentia; 2) przech. wejść w co

lub na co, domum, urbem, agrum Romanum, convivia, viam; zaczynać, inita aestate, hieme, tertia vigilia (z początkiem trzeciéj straży): — przenoś. a) wchodzić w urzędowanie, lub czynność jaką rozpoczynać, magistratum, consulatum, honerem, imperium; iter, convivium de die; pugnam, proelium; bellum cum aliquo; b) roztrząsać, rozważać, rozpoznawać, rationem alicujus rei; podać, pokazać, numerum alicujus rei; powziąć, przedsięwziąć, ułożyć, postanowić, consilium de aliqua re, alicujus rei, contra aliquem; z tr. bez. tollare; in consilia inire, radzić o czém; in aliquam viam, udać się jaką drogą; talem rationem inire, wyrachować, roztrząsnąć, także: kroki zrobić; gratiam ab aliquo lub apud aliquem, zjednać, zaskarbić sobie czyje względy; societatem cum aliquo, wejść z kim w związki stowarzyszenia; suffragia, zacząć głosować; poet. somnum, zasnąć.

Inepte, *przysł.* niestosownie, niedorzecznie, nie w swoim czasie.

Ineptia, ae, *ż.* niedorzeczność, nierozum, rzecz niestosowna, w licz. mn. brednie.

Ineptus, a, um, niesposobny, niedorzeczny, niestosowny, nihil iasolens aut ineptum.

Inequitābilis, e, o miejscu, gdzie konno jeździć nie można, campus.

Inermis, e, i inermus, a, um, bezbronny, nieuzbrojony; — przenoś. nieobeznajmiony, słaby, in philosophia; nieobrażający, nieuszczypliwy, carmen.

Inerrans, tis, nie błądzący, *rzeczow.* w licz. mn. inerrantes, gwiazdy stałe.

Iners, ertis, bez sztuki, niezgrabny; zwykle. nieczynny, bezwładny, gnuśny, tępy, leniwy, homo, senectus; — przenoś. nieruszający się, stojący, aqua; leżący odłogiem, terra, glebae; nietrawiący, stomachus; na próżnowaniu spędzony, tempus, horae; poet.; także: wprawiający w nieczynność, somnus, frigus, poet.

Inertia, ae, *ż.* niezgrabność, brak sztuki; zwykle: nieczynność, gnuśność, lenistwo, laboris; operis.

Inerudītus, a, um, nieuczony, nieumiejętny. [i przenoś.

Inesco, 1. przynęcać, wabić, właś.

Inevitābilis, e, nieuchronny, nieunikniony.

Inexcitus, a, um, nieporuszony, spokojny.

Inexcusābilis, nie mogący się uniewinnić.

Inexercitātus, a, um, niewprawny, niewyćwiczony, miles, histrio, eloquentia.

Inexhaustus, a, um, niewyczerpany, metalla; nienasycony, aviditas legendi.

Inexorābilis, e, nieubłagany, nieuproszony, in aliquem, adversus aliquem. [budzony

Inexperrectus, a, um, nieprze-

Inexpertus, a, um, nie mający w czém doświadczenia, z prz. 3. lub 4. z przyim. ad: exercitus bonis lub ad bona inexpertus atque insuetus; 2) niedoświadczony, niepróbowany, ne quid inexpertum frustra moritura relinquat; b) niewypróbowany, niesprawdzony, puppis; remedium; fides.

Inexpiābilis, e, nieubłagany, zawzięty, zacięty, odium; 2) niedający się oczyścić (religijnie), scelus.

Inexplēbilis, e, nienasycony, stomachus; cupidītas.

Inexplētus, a, um, nienapełniony, nienasycony, poet.

Inexplicābilis, e, nierozwikłany, ścisły, nie dający się rozwikłać, vinculum; — przenoś. via imbribus; droga trudna do przebycia dla deszczów; res, legatio, niepodobne do wykonania; facilitas, do niczego nie prowadząca; haec inexplicabilia esse dictis, niepodobne do wyjaśnienia, niezbadane.

Inexplorātus, a, um, niewyśledzony, nieznany, vada; inexplorato, bez wyśledzenia, bez zasiągnienia poprzednio wiadomości.

Inexpugnabilis, niepodobny do zdobycia, arx; locus; — przenoś. via, nieprzystępna, niepodobna do przebycia; poet.: gramen, trawa trudna do wykorzenienia.

Inexspectātus, a, um, nieoczekiwany, niespodziany.

Inexstinctus, a, um, nieugaszony, niepodobny do ugaszenia, ignis; — przenoś. nienasycony, niezaspokojony, fames, libido; niewygasły, nieśmiertelny, nomen.

Inexsuperābilis, e, nieprzebyty, trudny do przejścia, niedostępny, munimentum, altitudo; — przenoś. *a)* niepokonany, vis fati; *b)* nieprzewyższony, inexsuperabilia haec erant.

Inextricābilis, e, nie dający się rozwikłać, skąd się trudno wydobyć, errores (o labiryncie).

Infābre, *przysł.* niesztucznie, niekształtnie.

Infabricātus, a, um nieobrobiony, robora.

Infacēte, *przysł.* niedelikatnie, bez smaku.

Infacētus, i **Inficētus**, a, um, niedelikatny, niezgrabny, non infacetus, dość przyjemny.

Infacundus, a, um, niewymowny, niebiegły w wymowie.

Infamia, ae, *ż.* niesława, hańba, rei; infamia adspergi, flagrare, być okrytym hańbą; resarcire infamiam, poprawić sławę; poet.: o osobie, która hańbę przynosi: nostri infamia seculi.

Infāmis, e, osławiony, niecny, homines vitiis infames, Alpes frigoribus infames; 2) hańbiący, niesławę przynoszący, pax; quae omnia apud nos infamia ponuntur.

Infamo, 1. osławiać, obwiniać, mocno przyganiać, aliquem.

Infandus, a, um, trudny do wysłowienia, niesłychany; smutny, straszny, dolor, caedes, mors; *rzeczow.* infanda, orum, *n.* straszne rzeczy, okropności; *przysł.* infandum lub infanda, straszliwie, okropnie.

Infans, fantis (od in i for), niemówiący, niemy, homo, statua; szczegól. o dzieciach nie mogących jeszcze mówić: jeszcze młody, mały, filius, puer; *rzeczow.* infans, niemowlę; — przenoś. dziecinny, tyczący się dzieci, pectora infantia; infanti vagiat ore puer; omnia fuere infantia; niewymowny, nie mający daru wymowy, nihil Lentulo infantius; ne infantissimus exstimarer; Fannii historia.

Infantia, ae, *ż.* niemożność mówienia, linguae; szczegól. *a)* niemowlęctwo, wiek dziecinny, dzieciństwo; *b)* brak wymowy.

Infantīlis, e, do niemowlęctwa ściągający się, dziecinny.

Infarcio, farsi, fartum, 4. napychać co czém, nadziewać.

Infātuo, āre, odurzyć, omamić, głupim czynić.

Infaustus, a, um, nieszczęśliwy; niepomyślny, homo infaustus bellis; amicitia; auspicium.

Infector, ōris, *m.* farbiarz.

Infectus, a, um, nieobrobiony, niewyrobiony, argentum, aurum (w sztukach, w massie); 2) nie-

zrobiony, niewykończony, re infecta i infectis rebus, nie skończywszy rzeczy; infecta victoria (nie odniosłszy zwycięztwa); infecto bello (nieukończywszy wojny); reddere infectum (przeszkodzić skutkom, w niwecz obrócić); pro infecto habere; facta atque infecta canere, co było i czego nie było głosić: 3) niemożny, niepodobny, rex nihil jam infectum Metello credens.

Infecundus, a, um, niepłodny, nieżyzny, nieurodzajny.

Infelicitas, ātis, nieszczęście.

Infeliciter, *przysł.* nieszczęśliwie.

Infelix, icis, nieszczęśliwy, homo, puer, patria; z przyp. 2 animi (co do usposobienia umysłowego); *b)* sprawujący, zapowiadający nieszczęście, nieszczęśliwy dla kogo, exsilium: monstrum, vates; arbor inf., drzewo, którego owoce poświęcone były bogom podziemnym, na którem zwykle złoczyńców wieszano; *c)* nieurodzajny, niepłodny, oleaster; terra frugibus infelix.

Infense, *przysł.* po nieprzyjacielsku.

Infenso, 1. być nieprzyjaznym, postępować po nieprzyjacielsku.

Infensus, a, um, nieprzyjazny, zagniewany, rozjątrzony.

Infer i **infĕrus**, a, um, dolny, loca, mare (Toskańskie m.); o zachodzie gwiazd: infera in loca abire; szczegół. podziemny, flumina, dii; *rzeczow.* inferi, orum, *m.* podziemni, umarli, świat podziemny, ab inferis excitare, revocare, wskrzesić; 2) st. wyż. inferior, niższy co do położenia, pars, locus, spatium, Pannonia i t. p.; versus (pentameter); inferiora, niższe części; pod względem czasu: późniejszy, nowszy, młodszy, aetate inferior; erant inferiores, quam illorum aetas; co do liczby: mniejszy, słabszy, inferior numero navium; inferior copiis; pod względem rodu, stanu, godności, znaczenia, mocy i t. p., niższy, słabszy, podlejszy, inferiorem esse, decedere, być pokonanym; ordines, causa; inferiores animo; indignius vinci ab inferiore; dignitate non inferior; non inferiora secutus: 3) stop. najw. *a)* infimus, a, um, najniższy, ostatni, inf. radices montis; ad infimos montes (u spodu gór); collis infimā apertus (u spodu); także: ab infimo; pod względem stanu, godności i t. p., najniższy, najmniejszy, najpodlejszy, faex populi; ex infima plebe; infimo loco natus; infima conditio servorum: *rzeczow.* infimi, orum, *m.* najniżsi, z niżkiego bardzo rodu, ut communis infimis, par principibus videretur; adversus infimos justitiam servandam esse; także: precibus infimis (najpokorniéj) petere; *b)* imus, a, um, najniższy, radices montis, gradus, sedes, conviva; vox (bas); ab imis unguibus ad verticem, od stóp do głowy; ab imo pectore, z głębi piersi; *rzeczow.* ab imo, z dołu; imo, w głębi; ima petrae; summa imis confundere (wszystko pomieszać); pod względem stopnia, godności: superi imique deorum; pod względem czasu: ostatni, mensis; ad imum Thrax erit, wreszcie, nakoniec.

Infercio, patrz Infarcio.

Inferi, patrz Infer.

1. **Inferius**, a, um (od infero), przyniesiony, podany na ofiarę, stąd: vinum inferium, wino ofiarne, ofiarowane bogom przed skosztowaniem; inferiae, arum, *ż.* ofiary czynione cieniom zmarłych.

2. **Inferius**, *przym.* w stop. wyż. *rzecz. n.* patrz Infer; 2) patrz Infra.
Infernas, **ātis**, który jest z miejsc nizkich.
Infernus, **a**, **um**, nizki, partes; stagna; szczegól. podziemny, dii; rex (Pluton); Juno (Prozerpina); palus (Styks).
Infero, intuli, illatum, inferre, wnosić co na co, w co, z 4 prz. i przyim. in lub ad, lub z prz. 3; pedem inferre, wchodzić, wstępować, także poet.: gressum; mortui corpus eodem (pogrzebać). Stąd w szczegól. *a)* we względzie religijnym: składać ofiary, przynosić na ofiarę, spumantia cymbia lacte; honores Anchisae, poet.; *b)* wnosić do rachunków, rationes; porachować co komu, sumptum civibus; we względzie nieprzyjacielskim: manus alicui lub in aliquem, napadać na kogo; vim alicui, gwałt komu zadać; pedem alicui, uderzyć na kogo; także: gradum: pugnam; se inferre lub inferri, wpaść, z przyim. in i 4 prz. lub z prz. 3.; se per medios; quo se inferebat; concitato impetu se inferre; signa inf. in hostem lub hostibus, nieść chorągwie naprzeciw nieprzyjacielowi, napaść na niego, uderzyć; bellum inf. wydać wojnę, wypowiedzieć, alicui; Italiae; in Italiam; contra patriam; arma inferre, wkroczyć z wojskiem, wojnę zacząć; 2) — przenoś. w ogóle: *a)* se ipse inferebat, wmieszał się; se in periculum, wystawić się na niebezpieczeństwo; *b)* sprawić, wyrządzić, zadać, zrobić, alicui vulnus, injuriam, moram, controversiam de re, wszcząć; spem, misericordiam, wzbudzić; terrorem, przestraszyć; mortem, zabić; vulnera gloriae alicujus, ujmować komu sławy; *c)* wszcząć, sermonem, mentionem alicujus rei; wnieść, przytoczyć dać, causam; alicui causam belli, szukać pozoru; *d)* wyraz logiczny: wnioskować, wniosek zrobić.
Inferveo, ferbui, 2. rozgrzać się.
Infeste, *przysł.* po nieprzyjacielsku, facere.
Infesto, 1. wpadać po nieprzyjacielsku, napastować, niepokoić, mare, munitiones, Africam; Scylla latus dextrum, laevum Charybdis infestant.
Infestus, **a**, **um**, 1) bier. wystawiony na niebezpieczeństwo, niepokojony, via, itinera, civitas, vita; infestum habere aliquid (= infestare); 2) w znacz. czyn. zagrażający, nieprzyjazny, przykry, nienawistny, dokuczający, canes, regiones, exercitus, provincia; zwykle z przyp. 3. animo infesto Romanis; gens infestissima nomini Romano; quum ei esset infestissimus; o rzeczach, które nieprzyjacielskie natarcie wskazują: lancea, pila, infestis signis impetum facere.
Inficet-, patrz Infacet-.
Inficiae, patrz Infitiae.
Inficio, feci, fectum, napuszczać, aliquid aliqua re; szczegól. *a)* farbami napuszczać, farbować, se vitro (pomalować się); rivos sanguine (zafarbować); poet.: ora pavor albus inficit; nigri volumina fumi infecere diem, kłęby czarnego dymu dzień zaciemniły: — przenoś. uczyć, kształcić, napoić wtajemniczać, infici debet iis artibus; *b)* zaprawić czém szkodliwém, pocula veneno; stąd: zepsuć, zatruć, zarazić, pabula tabo; aer infectus; — przenoś. animum deliciis, desidia inficere; vitiis inf.; inficimur opinionum pravitate; poet. aliis eluitur infectum scelus (inni

oczyszczają się ze zbrodni, którą zostali skalani).

Inficior, patrz Infitior.

Infidēlis, e, niewierny, niedotrzymujący obietnic, nierzetelny.

Infidēlitas, ātis, *ż.* niewierność, nierzetelność, brak wiary, amicitiarum.

Infidus, a, um, niepewny, zawodny, fałszywy, zdradliwy, niewierny, nie wart zaufania, amicus; societas regni; pax; promissa; mens; civitas Rhodiorum.

Infigo, fixi, fixum, 3. wbijać, wtykać, utkwić, wrazić, sidera certis infixa sedibus (osadzone, umieszczone); signum inf. (utkwić chorągiew); gladium hosti in pectus; lanceam pectori; sagitta per thoracem infigitur; dentes in vulnere; hamos; w znacz. bier. być utkwionym, hasta infigitur portae; tela corporibus infixa; pila infixa; infixum corpori signum; vulnus — przenoś. inf., zadać ranę; wpoić, wrazić, utkwić, zatopić, cura erit infixa animo, res memoriae infixa, animus infixus est in patriae caritate; infixus pectori dolor haeret.

Infimus, a, um, patrz Infer.

Infindo, fidi, fissum, 3. rozłupać, rozdzielić, sulcos telluri, brózdy robić, sulcos mari inf., próć morze.

Infinitas, ātis, *ż.* nieograniczoność, nieskończoność, infinitatem omnem peregrinabatur, po całym świecie wędrował.

Infinīte, *przysł.* nieskończenie, nieograniczenie, bez granic.

Infinitio, ōnis, *ż.* nieskończoność.

Infinītus, a, um, nieograniczony, bez granic; pod względem czasu: bez końca, nieskończony; pod względem liczby: niezliczony, bardzo liczny, rozliczny, bardzo mnogi; inf. nobilitas, bardzo znaczna liczba szlachty; si cui nimis infinitum videtur (jeżeli się komu zanadto obszerném wydaje); *rzeczow.* infinitum, i, *n.* nadzwyczajna mnogość, auri atque argenti; — przenoś. nieograniczony, bez granic, imperium, potestas, spes, odium; infinita animo complecti; 2) nieoznaczony, nieokreślony, ogólny, res; quaestio.

Infirmatio, ōnis, *ż.* osłabienie, odpieranie dowodów, zbijanie zarzutów.

Infirme, *przysł.* słabo, niebardzo; inf. animatus, nie bardzo ożywiony.

Infirmĭtas, ātis, *ż.* słabość, valetudinis, virium, puerorum; — przenoś. w odniesieniu do umysłu: słabość, niestałość, animi, mentis, lub samo infirmitas; veritus infirmitatem Gallorum (niestałości).

Infirmo, 1. osłabiać, siły nadwerężać; — przenoś. osłabiać, fidem testis, unieważniać, odjąć moc, legem.

Infirmus, a, um, słaby, chory, bezsilny, pod względem ciała i zdrowia, corpus annis infirmum; — przenoś. słaby, niedołężny, lękliwy, trwożliwy, animus; terrentur infirmiores (lękliwsi).

Infit, sł. ułomne, zaczyna, z tryb. bez. postulare, praedicare; czasem samo infit; et talibus infit, tak mówić zaczyna; najczęś. u poet.

Infitiae, arum, *ż.* zaprzeczanie, używa się tylko w 4 przyp. ze słowem eo, infitias ire, zaprzeczać; quod nemo it inf.; także z 4 przyp. i tryb. bez. alterum infitias eo nos — dedisse.

Infitialis, e, przeczący, quaestio.

Infitiātio, ōnis, *ż.* przeczenie, zaprzeczanie.

Infitiātor, ōris, *m.* zaprzeczający, szczegól. wypierający się składu

pieniężnego, albo otrzymanéj wypłaty; zły dłużnik.

Infitior, 1. przeczyć, zapierać się czego, nie chcieć o czém wiedzieć, aliquid; non est infitiandum Hannibalem praestitisse.

Inflammātio, ōnis, *ż.* zapalenie, pożar; — przenoś. zapał poetycki.

Inflammo, 1. zapalać, rozpalać, taedas; — przenoś. pobudzać, zagrzewać, zapalać, ad gloriam; cupiditate honorum; populum in aliquem.

Inflāte, *przysł.* nadęto, dumnie, pysznie, z przesadą, inflatius perscribere; inflatius fama percrebuerat (wieść rozgłosiła coś w postaci przesadzonéj). [wzdymanie.

Inflātio, ōnis, *ż.* nadęcie, wzdęcie,

Inflātus, a, um, nadęty, wzdęty, stąd: rozpuszczony, capilli.

Inflatus, us, *m.* dęcie, tibicinis; — przenoś. natchnienie, divinus.

Inflecto, flexi, flexum, 3. nachylać, zginać, zakrzywiać, bacillum; na str. bier. schylać się, zakrzywiać się, sinus ad urbem inflectitur; zwracać, vestros oculos; zmieniać, vestigia sui cursus; o głosie: vocem inf., na ton żałosny nastroić; — przenoś. nakłaniać, wzruszać, rozczulać, aliquem lub sensus; precibus; nakręcać, jus gratia.

Infletus, a, um, nieopłakany.

Inflexio, ōnis, *ż.* zgięcie, laterum.

Infligo, flixi, flictum, 3. uderzyć czém w co, o co, caput parietibus; alicui alapam, dać policzek; alicui vulnus, zadać ranę; — przenoś sprawić, wyrządzić, alicui turpitudinem.

Inflo, 1. nadymać, dąć w co, tibias infl. lub samo inflare, grać na dętym instrumencie; także: inflare sonum aliquem, zanucić; 2) nadymać, odymać, ambas buccas; wzdymać, amnis inflatus aquis; inflavit vehementius, dał się lepiéj słyszéć. — przenoś. podnieść, zwiększyć, animos, spem; na str. bier.: nadymać się, pysznić się, inflari secundo proelio.

Influo, fluxi, fluxum, 3. wpływać, wpadać, in Pontum, in oceanum; in amnes; lacum; stąd: *a)* zwalić się, wpadać, wchodzić w wielkiéj liczbie, influentes in Italiam Gallorum copiae; *b)* wkradać się, wciskać się, in aures populi; in animos.

Infodio, fodi, fossum, 3. zakopać, zagrzebać, hominem, puerum; corpora terrae; wkopać, taleas in terram.

Informātio, ōnis, *ż.* wyobrażenie, pojęcie.

Informis, e, niekształtny, brzydki, szpetny, hiems, cadaver.

Informo, 1. nadać kształt materyi, clypeum; wystawić w słowach obraz jakiego przedmiotu, opisać jakim ma być, oratorem; nadać kształt w myśli, wyobrazić co sobie, cogitationem; kształcić przez naukę, aetatem puerilem ad humanitatem.

Infortunātus, a, um, nieszczęśliwy.

Infortunium, ii, *n.* nieszczęście.

Infra, *przysł.* (= inferā, od infer) na dole, w dolnéj części, u spodu, stop. wyż. inferius, niżéj; infra nihil est, nisi mortale; 2) *przyim.* rządzi prz. 4. *a)* pod, poniżéj, infra oppidum; infra eum locum; *b)* w odniesieniu do wielkości; magnitudine infra elephantos (mniejszy jak słoń); *c)* pod względem wartości i godności, res humanas infra se positas arbitrari; omnia infra se esse.

Infractio, ōnis, *ż.* nadłamanie; — przenoś. animi, upadek na duchu, brak odwagi.

Infractus, patrz infringo.

Infragilis, e, nie dający się złamać, skruszyć; — przenoś. mocny, vox.

Infrĕmo, fremui, 3. szemrać, mruczeć.

Infrenātus, a, um, nieokiełznany, equites, jazda, której konie są nieokiełznane.

Infrendo, ĕre, i -eo, ēre, zgrzytać, dentibus infrendens.

Infrēnis, e, i -us, a, um, bez wędzidła; Numidae (na koniach bez wędzideł).

Infrēno, 1. okiełznać, wkładać wędzidło; infrenant currum (kiełznają do zaprzęgu konie); — przenoś. hamować, ukrócić, wstrzymywać.

Infrēnus, patrz Infrenis.

Infrequens, tis, 1) w przestrzeni: *a)* nieliczny, niegromadny, w małéj liczbie znajdujący się, nieuzupełniony co do liczby, hostes; copiae; senatus; *b)* nielicznie odwiedzany, uczęszczany, obsadzony, zamieszkały, pars urbis infrequens aedificiis erat; signa infrequentia armatis; infrequentissima urbis, części miasta najmniéj zaludnione; causa, mało słuchaczów mająca; 2) w odniesieniu do czasu: rzadki, rzadko gdzie bywający, lub czyniący co, sum Romae infr.; cultor deorum.

Infrequentia, ae ż. nieliczne zebranie, senatus.

Infrĭco, fricui, frictum i **fricātum**, 1. nacierać.

Infringo, fregi, fractum, 3. połamać, nadłamać, skruszyć, remum, lilia, vestes (podrzéć); — przenoś. przemódz, powściągnąć, aliquem; osłabić, wycieńczyć siły, zniweczyć, znieść, vim militum, conatus adversariorum, spem; animum; pacem; improbitatem hominum; gloriam; infractus, osłabiony, złamany, animus, Latini; Juno: *b)* rozbić co na czém lub na kim, infregit cratera viro; zranić, skaleczyć, lumbos postibus.

Infrons, frondis, bez gałęzi, bez drzewa: ager, pole bezleśne.

Infucātus, a, um, ubarwiony, upiększony, ozdobny, oratio.

Infŭla, ae, ż. infuła, przykrycie głowy kapłanów i Westalek białe i szkarłatne z materyi wełnianéj, przewiązywane przepaskami; używali także tej infuły proszący uroczyście o pokój, przebaczenie, opiekę lub łaskę, inermes cum infulis sese porta foras proripiunt; zdobiono nią także bydlęta przeznaczone na ofiarę; hostia stans ad aram, lanea dum nivea circumdatur infula vitta; w ogóle: cecha religijnego poświęcenia, stąd: infulae imperii Romani, nienaruszalne, nietykalne grunta państwa Rzymskiego.

Infundibŭlum, i, *n.* lejek.

Infundo, fūdi, fusum, 3. wylewać co w co, lub na co nalewać, aquam; nardum; venenum alicui; nimbum desuper alicui, ceram tabellis; poet. poculum alicui; o przedmiotach suchych: nasypać, narzucać, gemmas litoribus; jumentis hordea; sagittas ratibus. Stąd: przenoś. na str. bier. *a)* wejść w wielkiéj liczbie, wtargnąć, wpaść, agmina infusa in Graeciam; populus infusus circo; poet. sole infuso (dom. terris), ze świtem, z początkiem dnia; *b)* poet. humeris infusa capillos, mając włosy spadające na ramiona; infundi gremio, collo, rzucić się na łono, na szyję, uściskać; 2) wciskać się, wchodzić, homines humiliores in alienum infunderentur genus; rozszerzać się, vitia in civitatem; detrimenta civitati.

Infusco, 1. śniadém robić, przyćmić, poczernić; — przenoś. splamić, zeszpecić, zepsuć, przyćmić, gloriam, militiam gloriosam.

Ingauni, orum, *m.* plemię Liguryjskie w wyższéj Italii, którego główne miasto nazywało się Albingaunum, stąd: Albingauni Ligures, mieszkańcy tego miasta.

Ingemino, 1. podwajać, powtarzać, voces, ictus, terrorem; nieprzech. ingeminant austri, wzmagają się, clamor, curae, ignes.

Ingĕmisco, gemui, 3. wzdychać nad czém, ulli malo.

Ingĕmo, gemui, 3. wzdychać nad czém, in aliqua re, alicui rei; także: aliqua re; 2) opłakiwać, interitum.

Ingĕnĕro, 1. wszczepić, zaszczepić; aliquid: non ingenerantur hominibus mores; 2) tworzyć, rodzić, wydać, societas, quam ingeneravit natura.

Ingeniōse, *przysł.* dowcipnie, przemyślnie, verba collocare.

Ingeniōsus, a, um, usposobiony, zdatny z przyrodzenia do czego, ager ad segetes; vox sonis imitandis; o osobach: dobremi zdolnościami obdarzony, bystry, przenikliwy, dowcipny; poet. res est ingeniosa dare (dawanie wymaga wiele przezorności).

Ingenium, ii, *n.* własność przyrodzona, arvorum; o ludziach: *a)* temperament, charakter, sposób myślenia, ing. docile, come, mite; ingenia ferocia, molliora; vir ingenii pravissimi, parum civilis; ingenia immitia naturā (dzikie usposobienie); uti ingenio suo; ing. suo vivere; *b)* zdolność przyrodzona, talent, zdatność, admodum subtilis ingenio; mores ingeniique facultates; ingenium atque virtus; tardum, acutum, magnum ing.; ingenii acies lub acumen (bystrość umysłu); versari in re cum ingenio (dowcipnie, rozumnie); *c)* geniusz, siła twórcza, dowcip, który się objawia w wynalezieniu różnych rzeczy i w delikatnych żartach, calliditas et celeritas ingenii; superari ingenio, auctoritate; ingenio abundare; ad fingendum.

Ingens, gentis, bardzo wielki, ogromny, nadzwyczajny, pecunia, praeda, acervus; numerus; znaczny, znakomity, ingens genus; ingens haberi coepit; ingens viribus (bardzo silny).

Ingĕnue, *przysł.* jak przystoi człowiekowi szlachetnego rodu, educatus; 2) szczerze, otwarcie, confiteri.

Ingenuĭtas, ātis, *ż.* stan wolno urodzonego, szlachetne urodzenie; stąd: szlachetny sposób myślenia, uczciwość.

Ingenuus, a, um, wolno urodzony, pochodzący od rodziców, którzy nie byli niewolnikami; stąd: *a)* szlachetny, uczciwy, przyzwoity, jak wypada na człowieka wolnie urodzonego, animus, studia artes, mores; *b)* słaby, vires, poet.

Ingĕro, gessi, gestum, 3. wnosić, wkładać w co, rzucać, ligna foco; szczegól. o pociskach: hastas in tergus; saxa, tela, missilia, jacula in aliquem lub alicui; stąd: verbera ing. (bić); — przenoś. ing. se omnium oculis, wszędzie się pokazywać, także: naturae causa se ingessit, probra, convicia alicui (miotać, rzucać); alicui omnia imperia, narzucać; podobnież: aliquem (narzucać sędziego stronie).

Ingigno, gĕnui, genitum, 3. nadać co z przyrodzenia; ingenita, wrodzone zdolności.

Inglōrius, a, um, niesławny, nieznany.

Inglūvies, ēi, *ż.* gardło; — przenoś. żarłoczność.

Ingrāte, *przysł.* nieprzyjemnie: 2) niewdzięcznie.

Ingrātia, ae, *ż.* w 6. przyp. ingratiis, wbrew woli czyjéj, na złość (alicujus); niechętnie.

Ingrātus, a, um, nieprzyjemny, oratio, alicui; 2) niewdzięczny, niepamiętny, in aliquem, contra aliqnem; z przyp. 2. salutis, za ocalenie; *b*) niezawdzięczony, sin ingrata esse sciam.

Ingravēsco, ĕre, stawać się cięższkim; — przenoś. zwiększać się, studium philosophiae; ingr. morbus, pogorsza się, wzmaga się, fenus, annona, powiększa się; aetas, aevum (przybywa lat) i t. p.; 2) doznawać ociężałości, corpora defatigatione ingravescunt.

Ingrāvo, 1. obciążyć, obładować, puppem; — przenoś. pogorszyć, robić nieznośném, ingravat haec saevus Drances.

Ingrĕdior, gressus, 3. 1) nieprzech. *a)* wstępować, wchodzić; po nieprzyjacielsku: wtargnąć, wkroczyć, z przyim. intra, in, ad i przyp. 4. lub z prz. 3.; — przenoś. jąć się czego, począć jaką rzecz, przystąpić do czego, wdać się w co, in eam orationem, in sermonem, in causam, in bellum, in rationem studiorum; in rempublicam (zacząć sprawować urzędy publiczne); *b)* postępować, iść, tardius; pedibus; vestigiis (iść w ślad); in arvis; per nivem; quacunque ingreditur; — przenoś. vestigiis patris (wstępować w ślady, naśladować). 2) przech: w co lub na co wchodzić, wstąpić na co, przystąpić do czego, aquam, domum, urbem, viam; iter, udać się w podróż; pontem; po nieprzyjacielsku: uderzyć na kogo, napaść, targnąć się, wkroczyć dokąd, wtargnąć, aliquem; fines; regnum; — przenoś. *a)* narazić się, pericula; naśladować, vestigia patris: *b)* wdać się w co, rozpocząć, causam, orationem; z tryb. bez. dicere, scribere, facere, describere; samo ingredi, zacząć mówić, poet. sic contra est ingressa Venus; lacrimis ingressus obortis.

Ingressio, ōnis, *ż.* wejście, fori (na rynek); — przenoś. wstęp, początek, 2) chód, chodzenie.

Ingressus, us, *m.* wejście, wchód, prohiberi ingressu; — przenoś. wstęp, początek, ingressus capere, wziąć początek; 2) chód, chodzenie.

Ingruo, grui, 3. spadać, zwalić się, rzucić się na co, Aeneas ingruit Italis; — przenoś. zbliżać się, zagrażać, nastawać, periculum, vis; terror, fuga, defectio sociorum, belli clades ingruerunt; morbi ingruunt in remiges; armorumque ingruit horror.

Inguen, inis, *n.* przednia część biodra, słabizna, łono, częściéj w licz. mn. niższa część brzucha.

Ingurgĭto, 1. o zbytkowaniu w pokarmach i napojach: objadać się, opijać się; — przenoś. zatopić się, zabrnąć, se in flagitia; opanować, zabrać gwałtownie, se in copias alicujus.

Ingustātus, a, um, niekosztowany, nietknięty.

Inhabĭlis, e, niezręczny, niezgrabny, trudny do użycia, navis, telum; niezdatny, niedogodny, ad aliquid.

Inhabitābĭlis, e, niemieszkalny, pusty, niezamieszkany.

Inhabĭto, 1. zamieszkać.

Inhaereo, haesi, haesum, 2. więznąć, lgnąć, przylepić się, trzymać się czego, ad saxa inhaerentes; sidera sedibus suis inhae-

rent; — przenoś. być z kim w połączeniu, alicui; oddać się czemu, studiis; utkwić, in mente; być w związku, virtutes virtutibus; poet. inh. oculis, snuć się przed oczyma; canis inhaesuro similis, jakby już miał chwytać źwierza.

Inhaeresco, haesi, haesum, 3. zahaczyć się, zabrnąć; — przenoś. utkwić, poetae leguntur et inhaerescunt in mentibus.

Inhālo, 1. tchnąć na co, ochuchać, owionąć, alicui aliquid.

Inhĭbeo, hibui, hibĭtum, 2. wstrzymywać, zatrzymywać, tamować, kłaść tamę, przeszkadzać, właśc. i przenoś. impetum victoris, equos, fugam; inhiberi vix potuit, quin-; navem retro inhib. lub inh. remis lub samo inhibere, w tył płynąć, cofać się, nie obracając statku, aby nie dać poznać, że się cofa; 2) naznaczyć, ograniczyć, modum; wykonywać, sprawować, używać, imperium in deditos; supplicia alicui; naznaczać, damnum (karę pieniężną).

Inhibitio, ōnis, *ż.* zatrzymywanie; remigum, cofanie okrętu.

Inhio, 1. otwierać usta z powodu zdumienia lub chciwości, uberibus: — przenoś. żądać czego chciwie, pragnąć czego bardzo, hereditatem, aurum; upatrywać chciwie, inhians reclusis pectoribus consulit exta.

Inhoneste, *przysł.* nieuczciwie, haniebnie.

Inhonestus, a, um, nieuczciwy, haniebny, poet. brzydki na spojrzenie.

Inhonōrātus, a, um, nieuczczony, bez czci, vita, bez znakomitego urzędu; 2) nieudarowany, niewynagrodzony, aliquem inhonoratum dimittere. bez znaczenia.

Inhonōrus, a, um, nieuczczony,

Inhorreo, ēre, drętwieć od strachu lub zdumienia, domus principis inhorruit.

Inhorresco, horrui, 3. sterczéć, najeżać się, spicea jam campis messis inhorruit; aper inhorruit armos, dzik grzbiet najeżył; mare inhorrescens, wzburzone, najeżone falami; inhorruit unda tenebris (wzburzyło się morze i strasznym zaćmiło się mrokiem); o ludziach: drętwieć, drżeć od strachu; inhorrescit vacuis: także: vim: poet.: inhorruit aer; mobilibus adventus veris inhorruit foliis (wiatr wiosenny poruszył liście).

Inhospitālis, e, niegościnny. [ność.

Inhospitālitas, atis, *ż.* niegościn-

Inhospĭtus, a, um, niegościnny, tecta; 2) niezamieszkany, Syrtis; tesqua.

Inhumāne, *przysł.* nieludzko, dziko, nieczule; niegrzecznie.

Inhumānitas, ātis, *ż.* nieludzkość, mianowicie: *a)* dzikość, okrucieństwo; *b)* niegrzeczność, grubiaństwo; *c)* skąpstwo, sknerstwo.

Inhumāniter *przysł.* nieludzko, niegrzecznie.

Inhumānus, a, um, nieludzki, mianow. *a)* dziki, okrutny; *b)* niegrzeczny, grubiański; *c)* nieukształcony.

Inhumātus, a, um, niepogrzebiony.

Inibi, *przysł.* tamże, inibi esse, w tém samém miejscu, albo tuż prawie być; 2) w odniesieniu do czasu: zaraz, wnet, quod sperare debemus aut inibi esse, aut jam esse confectum.

Inimice, *przysł.* po nieprzyjacielsku.

Inimicitia, ae, nieprzyjaźń, zwykle w licz. mn. inimicitias gerere cum aliquo, być z kim w nieprzyjaźni; concipere ex aliqua re, poróżnić się o co; deponere, pogodzić się.

Inimico, 1. poważnić, poróżnić, poklócić, ira miseras inimicat urbes.

Inimicus, a, um, nieprzyjazny, nieprzychylny, alicui; inimicissimum nomini Romano; *rzeczow.* nieprzyjaciel, ne inimicissimum suum secum haberet; Philippi domus ac familiae inimicissimos; aliquem insectari tanquam inimicum et hostem, także o narodach: inimici populi Romani; o rzeczach nieżywotnych: przeciwny, szkodliwy, odor nervis inimicus; inimicum est, jest szkodliwe. 2=hostilis, nieprzyjacielski, we względzie politycznym, poet

Inimitābilis, e, trudny, niepodobny do naśladowania.

Iniquē, *przysł.* nierówno; — przenoś. niegodziwie, niesprawiedliwie; 2) niechętnie, ferre.

Iniquĭtas, ātis, *ż.* nierówność, niedogodne położenie, loci; — przenoś. przykry, niekorzystny stan, rerum, temporum; 2) nierówny podział; — przenoś. niesłuszność, niesprawiedliwość, niegodziwość, hominis.

Iniquus, a, um, nierówny, pugna (co do sił), locus (co do położenia); — przenoś. nieżyczliwy, niezręczny, defensio, niedogodny, tempus; *b)* niecierpliwy, niechętny, iniquo animo aliquid ferre, animo iniquo audire aliquid; 2) nierówno rozdzielony, a zatém: za wielki, pondus, sol (upał); albo za mały, hemina; przenoś. niesprawiedliwy, niesłuszny, niegodziwy, surowy, lex; conditio; iniquum est, z tryb. bez.; *rzeczow.* nieprzyjaciel.

Initio, 1. przypuszczać do tajemnic religijnych, aliquem Cereri; aliquam Bacchis.

Initium, ii, *n.* początek, zaczęcie jakiéj rzeczy sumere, ponere, dare, facere, zrobić, wziąć, dać początek, zacząć; initio, na początku, początkowo; w licz. mn. *a)* pierwsze początki, pierwiastki; *b)* początkowe zasady jakiéj umiejętności, artificiorum, mathematicorum; *c)* punkt wyjścia, cognoscendi; *d)* ród, pochodzenie, natus obscurissimis initiis; *e)* wieszczba (auspicia), od któréj się wszystkie ważniejsze czynności zwykle zaczynały; 2) tajemnicza cześć religijna Cerery, Bachusa, tajemnice Eleuzyjskie, Bachanalia, także Kabirów w Samotracyi.

Initus, us, *m.* przyjście, przybycie, volucres te, diva, tuumque significant initum.

Injicio, jeci, jectum, 3. wrzucić, wtrącić, rzucić, z przyim. in i 4. przyp. lub z przyp. 3.; se in medios hostes; — przenoś. *a)* wdawać się w co, zwracać się do czego, rozpocząć, manus se injicit in aliquid; *b)* w mówieniu: dać się słyszéć, napomknąć, nadmienić, wspomniéć, alicui aliquid; alicui de aliqua re; imperitis injecerat nomen meum; także samo inji.; nuper injecit; *c)* sprawić, zrządzić, być przyczyną, przyczynić się do czego, przyprowadzić do czego, nabawić, napełnić, natchnąć, alicui timorem, pavorem, terrorem; curam, studium, spem, suspicionem, admirationem sui, certamen, tumultum, moram, cunctationem, cogitationem, religionem; 2) narzucać, rzucać na kogo lub na co, securim alicui; terram alicui; arbores cumulo saxorum, brachia collo; pellis huc injecta est; pontem flumini; narzucić, włożyć, wdziać, sibi vestem: pallium alicui; alicui frenos, catenas, vincula, laqueum; w przedmiocie

prawniczym: injicere manum alicui, pozwać do sądu; zwyczajnie zaś: przywłaszczyć sobie, opanować, zagarnąć co jako swoją własność; — przenoś. mihi veritas manum injecit; injecere manum Parcae.

Injucunde, *przysł.* nieprzyjemnie.

Injucunditas, atis, *ż.* nieprzyjemnośc.

Injucundus, a, um, nieprzyjemny, niemiły, przykry, ostry.

Injungo, junxi, junctum, 3. spoić, wprawić, wstawić, tignos in asseres; 3) przyłączyć, przydać, vineas et aggerem muro; vineas moenibus; — przenoś. *a)* zrządzić, wyrządzić, alicui injuriam, ignominiam, detrimentum reipublicae; *b)* włożyć, narzucić, obarczyć, alicui onus, laborem, servitutem; inimicos alicui; nec sibi ullius rei moram necessitatemque injungebat, quin-, nie dał się niczém wstrzymać, aby-.

Injurātus, a, nieprzysięgły, który nie przysiągł.

Injūria, ae, *ż.* krzywda, niesprawiedliwość, zniewaga, hańba, obelga, złe obchodzenie się, injuriam alicui inferre, imponere, immittere, facere; injuria aliquem afficere, wyrządzić krzywdę; propulsare, repellere, odpierać; z prz. drug. tak w znacz. czynném, kto wyrządza, jako i bier., kto doznaje, stąd: injuria amicorum, suorum civium (od nich pochodząca); inj. judicii, niesprawiedliwość wyroku; przeciwnie: inj. raptorum, legatorum, soceri, patriae (im wyrządzona); injuria tuā (którą wyrządziłeś); injuriā, niesłusznie, niesprawiedliwie, z krzywdą; haud injuria, słusznie; nec injuria, i słusznie; per injuriam, z krzywdą; 2) przedmiot niesprawiedliwości, rzecz niesprawiedliwie zabrana, injuriam obtinere, odebrać to, co było niesłusznie wzięte; 3) zemsta, kara za krzywdę wyrządzoną, inj. caedis.

Injuriōse, *przysł.* niesprawiedliwie, z krzywdą.

Injuriōsus, a, um, niesprawiedliwy, krzywdzący, in proximos; — przenoś. swawolny, szkodliwy, ventus, poet.

Injūrius, a, um, niesłuszny, niesprawiedliwy.

Injussus, a, um, nie mający rozkazu, injussa virescunt gramina, same z siebie, bez uprawy.

Injussus, us, *m.* bez rokazu, używa się tylko w 6 przyp. injussu imperatoris, ne injussu pugnam iniret.

Injuste, *przysł.* niesprawiedliwie, przeciw prawu.

Injustitia, ae, *ż.* niesprawiedliwość.

Injustus, a, um, niesprawiedliwy, nihil injustum agens (nic niesprawiedliwego); — przykry, zbyteczny, nad siły. onus, fascis; surowy, ostry, noverca.

Inl- patrz ill-.

Inm- patrz imm.

Innābilis, e, niezdatny do pływania, unda.

Innascor, natus, 3. rodzić się gdzie, wyrość na czém, z przyp. 3. lub 6. eodem solo; silix agris; — przenoś. powstać, brać początek, in hac elatione cupiditas innascitur.

Innăto, 1. wpływać w co, płynąć dokąd; in concham; innatat unda dulcis freto; 2) pływać gdzie, na czém, w czém, z przyp. 3; poet. z przyp. 4. undam innatat alnus.

Innatus, a, um, wrodzony, przyrodzony.

Innavigabilis, e, nieżeglowny, niespławny, niezdatny do żeglugi.

Innecto, nexui, nexum, 3. wplatać, splatać, wiązać, obwijać, okręcać, comas; tempora sertis; fauces laqueo, vincula gutturi; — przenoś. causas morandi, zebrać i przytoczyć razem przyczyny zwłoki; innectere fraudem alicui, uknuć zdradę.

Innītor, nixus i nisus, 3. wspierać się na czém, podpierać się, opierać się o co, in cubitum, baculo, templa innixa columnis; poet. latać, avis innixa alis; — przenoś. wspierać się, haec in humeris omnium nostrum innituntur.

Inno, 1. pływać po czém, fluvio; poet. fluvios innare rapaces; przepływać, Stygios innare lacus; paras Stygiam innare paludem.

Innocens, tis, nieszkodliwy, innocentis pocula Lesbii; epistola; contentiones; ruina; 2) niewinny, cnotliwy, praetor, homo innocentissimus.

Innocenter, *przysł.* niewinnie, cnotliwie, opes innocenter paratae.

Innocentia, ae, *ż.* niewinność, poczciwość, powściągliwość, prawość.

Innŏcue, *przysł.* nieszkodliwie, nienagannie.

Innocuus, a, um, nieszkodliwy, herbae; bezpieczny, litus; stąd: niewinny, nienaganny, viximus innocuae; agere causas innocuas, stawać w sprawie w obronie niewinnych; 2) nieuszkodzony, carinae.

Innotesco, notui, 3. dać się poznać, aliqua re.

Innŏvo, 1. odnowić, wznowić, se ad suam intemperantiam, do niepowściągliwości powrócić.

Innoxius, a, um, nieszkodliwy, tela; stąd: niewinny, poczciwy, bez winy, maluit innoxium plecti; plurimos innoxios occidit; z prz. 2. lub 6; 2) nieuszkodzony, nieskażony, navigia, magistratus.

Innubo, nupsi, nuptum, 3. wejść do familii przez połączenie się związkiem małżeńskim, ne thalamis Auram patiare innubere nostris; ea, quae innupsisset.

Innūbus, a, um, nieożeniony, niezamężna, innuba permaneo (o Sybilli); laurus (w odniesieniu do Dafny w laur przemienionej, która została niezamężną).

Innumerābĭlis, e, niezliczony.

Innumerabĭlitas, ātis, *ż.* niezliczoność, niezliczone mnóstwo.

Innumerabĭliter, *przysł.* bez liku.

Innumĕrus, a, um, niezliczony, bardzo liczny, gentes; hostis.

Innuptus, a, um, niepołączony związkiem małżeńskim, puella, Minerva.

Innutrio, 4. karmić gdzie, wychowywać, innutriri castris.

Ino, us, *ż.* córka Kadmusa, żona Atamasa; stąd: **Inōus**, a, um, tyczący się Iny.

Inoblītus, a, um, pomny.

Inobrūtus, a, um, nieprzywalony, niezatopiony, Deucalioneas effugit inobrutus undas.

Inobservatus, a, um, niepostrzeżony.

Inocco, 1. bronować.

Inoffensus, a, um, niedoznający przeszkody, zawady, pedem inoffensum referre; mare inoffensum, niemające przeszkód do żeglugi; vita, szczęśliwe, na żadne przeszkody, przykrości nienarażone.

Inofficiōsus, a, um, nieczyniący zadość swoim powinnościom; niegrzeczny, in aliquem; 2) zrobiony przeciw powinności, testamentum.

Inolesco, olēvi, 3. wyrastać na czém, wrastać, udo libro; multa diu concreta modis inolescere miris.

Inominātus, a, um, bez dobréj wieszczby, nieszczęśliwy.

Inopia, ae, *f.* brak, niedostatek, ubóstwo, frumentaria, publica; frugum, rei frumentariae; tecti; loci, consilii, rerum omnium; amicitiam ex inopia natam; inopiam tolerare mercede manuum.

Inopinābilis, e, nie dający się wystawić w myśli, wyobrazić.

Inopinans, tis, niespodziewający się, nieprzygotowany, inopinante Curione, przeciw mniemaniu K.; inopinantes deprehendit, na nieprzygotowanych napadł.

Inopinātus, a, um, niespodziany, nagły, nieprzewidziany, res, malum, praeda, finis vitae; *rzeczow.* inopinatum, coś niespodziewanego; nihil inopinati, nic niespodziewanego, inopinato, niespodzianie, znienacka.

Inopinus, a, um, niespodziewany, poet. visus, quies, facies.

Inops, ŏpis, bez pomocy, bez ratunku, będący w niedostatku, ubogi, inopes relicti a duce; solare inopem, inops aerarium; z prz. 2. auxilii, consilii, pacis, laris et fundi; aeris; somni cibique, saeculum inops oratorum; mentis et animi (bez rozumu); versus inopes rerum; inops amicorum, także: ab amicis; causa inops verbis.

Inorātus, a, um, nieopowiedziany urzędownie; legati re inorata reverterunt, nie przełożywszy urzędownie przedmiotu, dla którego byli wysłani.

Inordinātus, a, um, nieuporządkowany, będący w nieporządku, milites, hostes; *rzeczow.* inordinatum, i, *n.* nieporządek, nieład, idque ex inordinato in ordinem adduxit.

Inornāte, *przysł.* nieozdobnie.

Inornātus, a, um, nieozdobny, prosty, niewykwintny, verba; 2) niechwalony, niesławiony, non ego te meis chartis inornatum sileri patiar.

Inous, a, um, patrz Ino.

Inp- patrz Imp.

Inquam, patrz Inquio.

Inquies, ētis, niespokojny, humanum genus.

Inquiētus, a, um, niespokojny, animus.

Inquilīnus, i, *m.* mieszkaniec bez prawa własności, dzierżawca, praediorum alicujus; privatarum aedium; inquilinus civis Romae, nie w Rzymie urodzony.

Inquināte, *przysł.* nieczysto, brudno, bez wyboru.

Inquinātus, a, um, nieczysty, oszpecony, splamiony, skalany; nieszlachetny, adolescentia vitiis inquinata.

Inquino, 1. splamić, zeszpecić, zanieczyścić, właś. i przenoś. vestem, aquam venenis; aere tempus aureum (wiek złoty zamienić na miedziany); se vitiis; famam alterius.

Inquio, zwykle inquam, inquis, inquit, *słowo ułomne*, mówię, powiadam, kładzie się po jednym lub kilku wyrazach, po zaczęciu przytoczenia cudzych słów; est vero, inquit, signum; przy powtarzaniu dla większéj dobitności; hunc unum diem, hunc, inquam, defendo; po nawiasie, zwłaszcza długim.

Inquīro, quisīvi, quisītum, 3. wyszukiwać, śledzić, właś. i przenoś. corpus; honestas, quam natura maxime inquirit; 2) badać, roztrząsać, in aliquem, patrios in annos; in se; omnia ordine; vitia alicujus; de capitalibus; ze zdaniem względném: cum inquiritur, quid sequatur; szczegól. w znacz.

sąd.: roztrząsać to, co jest do skargi przeciw komu potrzebném, in aliquem.

Inquisitio, ōnis, *ż.* wyszukiwanie, śledzenie; 2) roztrząsanie, badanie, veri; szczegól. w znaczeniu prawném: roztrząsanie przedmiotów potrzebnych do skargi przeciw komu.

Inquisitor, ōris, *m.* śledziciel, badacz, rerum; 2) śledzący sądownie, oskarżyciel.

Inquisitus, a, um, *imiesł.* od Inquiro.

Inr- patrz Irr.

Insalūbris, e, niezdrowy.

Insalutātus, a, um, niepozdrowiony, niepożegnany.

Insanābilis, e, nieuleczony, niedający się uleczyć, morbus; — przenoś. niedający się poprawić, ingenium, homo, caput.

Insāne, *przysł.* bezrozumnie, szalenie.

Insānia, ae, *ż.* utrata rozumu, szaleństwo, zapamiętałość, żądza nieumiarkowana, zbyteczne uniesienie, in insaniam incidere; aliquem ad insaniam adigere, scelerata insania belli (szał); libidinum; 2) natchnienie poetyczne, an me ludit amabilis insania?

Insanio, 4. szaleć, wściekać się, tracić rozum; poet o zapędach miłości, zbytecznéj żądzy: insanit statuas emendo; scelere et malis (w skutku); także: insaniens Bosporus; z przyp. 4. similem errorem (szaleć w podobny sposób); solennia (jak zwykle).

Insanitas, ātis, *ż.* zły stan zdrowia, choroba.

Insanus, a, um, 1) bier.: bezrozumny, szalony, wściekły; uter est insanior horum; — przenoś. szalony, burzliwy, fluctus, venti; nadzwyczaj wielki, silny, montes, moles, trepidatio, cupiditas; natchniony, vates, poet.; 2) w znacz. czyn.: sprawujący szaleństwo, aqua.

Insatiābilis, e, nienasycony; — przenoś. cupiditas, avaritia, crudelitas, animus; 2) taki, którym się nasycić nie można, ciągle się podobający, pulchritudo, varietas, species.

Insaturābilis, e, nienasycony, abdomen.

Insaturābiliter, *przysł.* nienasycenie, nienasyconym sposobem.

Inscendo, scendi, scensum, 3 wlazić na co, wstępować, wsiadać, in currum, in arborem; equum.

Insciens, tis, niewiedzący, nieświadomy; insciente eo, bez jego wiedzy.

Inscienter, *przysł.* nieumiejętnie, inflare tibiam; niebacznie, nieroztropnie, facere.

Inscientia, niewiadomość, nieznajomość, we względzie podmiotowym: se propter inscientiam levitatemque vulgi nihil gravius in civitate judicare (dla ciemnoty gminu); we względzie przedmiotowym: locorum, belli, usus linguae; 2) brak wiedzy, w znaczeniu filozoficzném.

Inscite, *przysł.* nieumiejętnie, niezgrabnie.

Inscitia, ae, *ż.* nieumiejętność, nieświadomość czyja: barbarorum: nieznajomość czego: negotii gerendi; rerum, artis, legum.

Inscitus, a, um, niewiedzący, nieświadomy niesposobny, nierozumny; 2) nieznany.

Inscius, a, um, niewiedzący, nieświadomy rzeczy, nieobeznajmiony, homo; non sum inscius, wiem; omnibus insciis (bez wiedzy, gdy nikt o tém nie wiedział, potajemnie) z przyp. 2. omnium rerum.

culpae ins. (wolny od winy); ze zdaniem względném: inscii, quid in Aeduis gereretur.

Inscribo, scripsi, scriptum, 3. pisać co na czém, wpisać, nomen in scutis; libris nomen suum; regum nomina tropaeis; ut in periculo suo inscriberent (aby w wyroku wydanym na niego dopisali); — przenoś. *a)* wrazić, aliquid in animo; nacechować, wypiętnować, aliquid in fronte alicujus; *b)* przypisać, przyznać, sibi nomen philosophi; *c)* uważać za sprawcę, współuczestnika czego, deos sceleri, osłaniać zbrodnię pozorami religijnemi, poet; 2) dać napis (tytuł, adres), epistolam patri; libros inscripsi rhetoricos; oratorem meum, sic enim inscripsi; oratio, quae inscribitur: pro Sulla; poét.: *a)* wkazywać, sua quemque deorum inscribit facies; *b)* oznaczać, wydrążać rysy, versa pulvis inscribitur hasta.

Inscriptio, ōnis, *ż.* napisanie, nominis; 2) napis, tytuł księgi.

Insculpo, sculpsi, sculptum, 3. wyryć, wyrznąć rylcem, foedus insculptum columna; — przenoś. wrazić, res habere insculptas in animo.

Insĕco, secui, sectum, 1. nacinać, rozcinać, aliquid dentibus.

Insectātio, ōnis, *ż.* ściganie, gonienie za kim, hostis; — przenoś. prześladowanie, przymawianie, nagana, principum.

Insectātor, ōris, *m.* prześladowca, nieprzyjaciel, plebis.

Insector, 1. uganiać, ścigać, aves; także bier.: insectatus, ścigany; — przenoś. karcić słowami, audaciam improborum; dokuczać, aliquem vehementius; łżyć, aliquem maledictis; *b)* pilnie uprawiać, terram rastris.

Insectus, a, um, patrz inseco.

Insenesco, senui, 3. zestarzeć się przy czém, libris.

Insepelio, sepelii, sepultum, 4. pogrzebać; — przenoś. ukryć.

Insepultus, a, um, niepogrzebiony; sepultura insepulta, pogrzeb bez przyzwoitych obrzędów odbyty.

Insequor, secutus, 3. następować (w odniesieniu do czasu, przestrzeni, kolei), hunc Themistocles insecutus est; annus insequens; proximus huic insequitur; nox insecuta est; insequitur clamorque virum stridorque rudentum; 2) ścigać, gonić, nastawać, aliquem gladio stricto, aliquem bello; clamore et minis: mors insequitur aliquem; — przenoś. arva jacto semine, pilnie uprawiać, poet.; convellere vimen insequor, pracuję nad tém, aby-; non te insequor, ut erudiam (nie mam zamiaru); ścigać, prześladować, nunc eadem fortuna viros tot casibus actos insequitur; dokuczać, irridendo; Antonii familiares insequebantur; powstawać na co, turpitudini vitae.

Insĕro, sēvi, situm, 3. wsiewać, wszczepiać, zaszczepiać, zasadzać; — przenoś. *a)* wcielić, in Calatinos; zaszczepić, novas opiniones, vitia; stąd: insitus, wrodzony, lub przez wychowanie nabyty, insitus menti cognitionis amor; odium; *b)* połączyć, corpora animis.

Insĕro, serui, sertum, 3. wprawić, wsadzić, wetknąć, pueris cibum in os, ramos terrae; falces longuriis; collum in laqueum; furca capiti ejus inserta; rostrum lagenae; — przenoś. oculos in pectora alicujus, zajrzeć w serce; dodać, wtrącić, pauca verba sermoni, jocos historiae; wmieszać.

deos minimis rebus; se turbae, proeliis, bellis; pomieścić, stellis; obłożyć, wysadzić, przyprawić, przyozdobić, gemmas soleis; włożyć, catenam collo.

Inserto, 1. wsadzić, wetknąć, sinistram clipeo.

Inservio, 4. służyć, być na usługi, nadskakiwać, hołdować, alicui; stosować się do czego, temporibus; 2) starać się o co, oddać się czemu, ubiegać się, studiis eorum; artibus; honoribus; commodis; magis firmitati corporis quam ingenii acumini; omnibus rebus, wszelkie siły natężać na co.

Insibilo, 1. świstać, gwizdać, Eurus.

Insideo, sēdi, sessum, 2. siedzieć na czém, in dorso; toro; equo; osiąść; vapor insedit Apuliae; — przenoś. zająć, opanować, osiąść gdzie, utkwić; in animo; in mente species; 2) przech. opanować, locum; ad insidenda itinera.

Insidiae, arum, *ż.* *a)* ludzie zasadzeni, którzy na kogo czyhają, insidias equitum collocare, disponere; *b)* miejsca zasadzki, in insidiis collocare milites; insidias intrare; *c)* podejście, zdrada, podstęp, zamach, insidias facere vitae; struere, instruere; parare; per insidias lub insidiis, zdradziecko.

Insidiātor, ōris, *m.* żołnierz będący na zasadzce, czatujący; 2) czyniący zamach, godzący na co, imperii.

Insidior, 1. zasadzać się, robić zasadzki, alicui; Piraeeo; quosdam insidiari; czyhać, czatować na co, somno maritorum; tempori lub temporibus.

Insidiōse, *przysł.* zdradliwie, podstępnie.

Insidiōsus, a, um, zdradliwy, podstępny, verba; facies oculis insidiosa meis.

Insīdo, sēdi, sessum, 3. usiąść na czém, z przyp. 3. apes insidunt floribus; osiąść gdzie, zająć jakie miejsce z przyp. 3. lub 4. silvis, jugis Etruriae; tumulos; cineres insedisse supremos; credit digitos insidere membris, zdaje mu się, że palce jego wraziły się, wtłoczyły się w członki posągu (wykutego z kamienia); — przenoś. utkwić, zakorzenić się, fervor in venis, dolor; in animo, in memoria; tibi insedisset suspicio; macula insedit in nomine populi Romani.

Insigne, is, *n.* patrz Insignis.

Insignio, 4. odznaczać, przyozdabiać, clipeum auro; agros tropaeis; na stronie bier. odznaczyć się, stać się pamiętnym, tempora nullis calamitatibus insignirentur; nulla tristi nota insignitus est.

Insignis, e, odznaczający się, uderzający, znaczny, maculis insignis; Phoebus insignis crinibus; insignis ad deformitatem; — przenoś. odznaczający się, znakomity, nadzwyczajny, studium, improbitas, impudentia, contumelia. Stąd: *rzeczow.* insigne, is, *n.* *a)* znak wojenny, hasło; *b)* chorągiew, flaga; *c)* w licz. mn. insignia, oznaki godności, urzędu, sacerdotum, pontificalia, regia; w ogóle: ozdoby, świetność, virtutis, gloriae; distinguere orationem verborum et sententiarum insignibus.

Insignite, *przysł.* znacznie, bardzo, impudens, improbus.

Insigniter, *przysł.* bardzo, w sposób odznaczający się, quo insignius ornarentur milites; rempublicam insigniter moderaturus.

Insignītus, a, um, znaczny, łatwy do poznania, wyraźny, conforma-

tio, imago; 2) w oczy wpadający, odznaczający się, invidia, facinus.

Insilio, silui i silii, sultum. 4. wskoczyć w co lub na co, rzucić się, najechać, in equum, in phalangas; Aetnam; undas; arboris ramis; prorae puppique.

Insimulātio, ōnis, *ż*. oskarżenie, obwinienie.

Insimŭlo, 1. obwiniać, zarzucać co komu, posądzać, aliquem; falso aliquem: falso crimine aliquem; aliquem proditionis lub proditionis crimine; criminibus falsis; cupiditatis, avaritiae; także: quod ego insimulo; z 4 przyp. i tryb. bez.: insimulant hominem discessisse; quod eos insimulemus omnia incerta dicere.

Insincērus, a, um, zepsuty, cruor.

Insinuātio, ōnis, *ż*. wkradanie się do serca, ujmowanie sobie kogo.

Insinuo, 1. wprowadzać przez miejsce ciasne lub kręte, ordines, quacunque intervalla data essent; se ins. lub insinuari, wciskać się, wkradać się, zwykle z przyim. in lub inter i 4 przyp. se in turmas equitum; inter corpus et arma; z prz. 3. se ins. alicui; — przenoś. se insinuare, lub insinuari, lub insinuare in alicujus familiaritatem, lub in alicujus familiarem usum; in consuetudinem alicujus lub alicui; se in sermonem hominum; wlać, wpoić, wrazić, vitam moresque feris mentibus.

Insipiens, tis, nierozsądny, bezrozumny.

Insipienter, *przysł*. nierozsądnie, głupio.

Insipientia, ae, *ż*. nierozum, głupota.

Insisto, stiti, 3. stanąć, stąpić na co, opierać się na czém, in jugo; institerant ramis; poet. z przyp. 4. utque pedum primis infans vestigia plantis institerat; gdy pierwsze kroki stawiać dziecię zaczęło; firmiter, mocno stanąć; szczegól. nastawać na kogo, ścigać, acrius hostibus institit; — przenoś. gorliwie koło czego chodzić, zajmować się, et mente et animo in bellum; z 4 przyp. rationem belli; munus; także: spei (oddać się); poet.: sic institit ore (tak zaczął); 2) stać spokojnie, zatrzymać się, stellae insistunt; — przenoś. zostac przy czém, zatrzymać się nad czém, vitiis alicujus; importune; z tryb. bez. flagitare.

Insĭtio, ōnis, *ż*. szczepienie, sadzenie płonek; 2) czas szczepienia.

Insitīvus, a, um, wszczepiony; — przenoś. nieprawdziwy, podsunięty, liberi.

Insociābĭlis, e, nietowarzyski.

Insolens, tis, nieprzyzwyczajony, z przyp. 2. belli; malarum artium; insolens emiratur; niewprawny, in dicendo; 2) niezwyczajny, uderzający, nieużywany, verbum; nadzwyczajny, wielki, laetitia, voluptas; niepohamowany, dumny, swawolny, ne insolentiores redderentur; nihil unquam neque insolens neque gloriosum ex ore ejus exiit.

Insolenter, *przysł*. przeciw zwyczajowi, niezwykle, nad miarę, zbyt często, insolentius abutitur; 2) zuchwale, dumnie, hardo, gloriari.

Insolentia, ae, *ż*. nienawyknienie do czego, nieoswojenie się z czém, fori, loci, disputationis; rerum secundarum; 2) nowość; verborum; nieumiarkowanie, zuchwałość, duma.

Insŏlesco, ĕre, stać się dumnym, zuchwałym, zbytkującym.

Insolidus, a, um, słaby, herba.

Insolĭtus, a, um, nieprzywykły,

nieprzyzwyczajony, rerum bellicarum; ad laborem; 2) niezwyczajny, insolita mihi loquacitas.
Insomnia, ae, *ż.* bezsenność.
Insomnis, e, nieśpiący, bezsenny, insomnem ducere noctem.
Insomnium, ii, *n.* marzenie we śnie, zwykle w licz. mn., falso ad coelum mittunt insomnia Manes.
Insŏno, sonui, sonĭtum, 1. wydawać dźwięk, klaskać, trzaskać, dać się słyszéć, calamus; spiritus Boreae insonat Aegaeo; ins. flagello lub verberare, biczem trzaskać.
Insons, sontis, niewinny, sanguinis; 2) nieszkodzący, Cerberus.
Insopitus, a, um, nieuśpiony, czujny.
Inspectio, ōnis, *ż.* oglądanie, rozważanie.
Inspecto, 1. poglądać na co, przypatrywać się, inspectantibus nobis, w naszych oczach.
Inspērans, tis, niemający nadziei, niespodziewający się, insperanti mihi accidit, trafiło mi się niespodzianie.
Insperatus, a, um, niespodziany, gaudium, praesidium, consilium.
Inspergo, spersi, spersum, 3. wsypać, wlać, pokropić, molam et vinum.
Inspicio, spexi, spectum, 3. wpatrywać się, wglądać, in speculum lub samo speculum; stąd: czytać, leges, verba; 2) spoglądać, oglądać, przeglądać, rem; jako ofiarnik: exta; w zamiarze kupienia: candelabrum, aedes, equos; robić przegląd, arma, classem, viros, equos; — przenoś. roztrząsać, starać się poznać, aliquem a puero.
Inspico, āre, zaostrzać, kończatém co robić, faces
Inspiro, 1. dmuchać, dąć w co, conchae; 2) przech. *a)* wdmuchać, medicamenta per calamum: wlać, wpuścić, wpoić, venenum morsibus; — przenoś. wzbudzić, mentem, alicui fortitudinem; natchnąć, aliquem.
Inspoliātus, a, um, niezłupiony, niezrabowany.
Instăbĭlis, e, niestały, ruchomy; — przenoś. chwiejący się, niestateczny, niejednostajny, niepewny, motus, animus, fortuna; 2) na którym stać nie można, instabilis tellus, innabilis unda.
Instans, tis, obecny, teraźniejszy; *rzeczow.* instantia, ium, *n.* rzeczy obecne, teraźniejszość, de instantibus verissimme judicabat.
Instantia, ae, *ż.* obecność, teraźniejszość.
Instar, *n.* nieodm. rys, obraz, podobieństwo, wzór, naksztalt, jakby, quantum instar in ipso est; Plato est mihi instar omnium; ut navalis belli instar efficeret; u później. pis. ad instar; w odniesieniu do liczby: około, do, habet instar septuaginta.
Instaurātio, ōnis, *ż.* odnowienie.
Instaurativus, a, um, ponowiony, ludi.
Instauro, 1. odnowić, powtórzyć, sacrificium, epulas, bellum; odpłacić, oddać wet za wet, dii talia Graiis instaurate, poet.
Instigātio, ōnis, *ż.* pobudzanie, poduszczanie, auditorum.
Instīgo, 1. pobudzać, poduszczać, Romanos in Hannibalem; in arma; instigante te, za twojem poduszczeniem, namową.
Instillo, 1. wpuszczać kroplami; — przenoś. wrażać, wpajać, praeceptum auribus; 2) spadać kroplami, saxa, na skały.
Instimŭlātor, ōris, *m.* podszczuwacz, podżegacz, seditionis.
Instimŭlo, āre, pobudzać, zachęcać.

Instinctus, us, *m.* pobudka, popęd, natchnienie, divinus.

Instinguo, stinxi, stinctum, 3. pobudzać, aliquem; instinctus, pobudzony, natchniony, furore et audacia.

Instita, ae, *ż.* obłoga, falbana u tuniki bogatych Rzymianek; poet. dama wyższego rzędu.

Institiō, ōnis, *ż.* zastanowienie się, zatrzymanie się, stellarum.

Institor, ōris, *m.* przekupień, kramarz, pomocnik kupca.

Instituo, stitui, stitūtum, 3. ustawić, umieścić, aciem duplicem; remiges ex provincia; zakładać, zaczynać, przedsiębrać, naves; munitiones, pontem, officinam; położyć, zakładać, conditionem; wystawiać, dać, exemplum; — przenoś. rozporządzać, urządzać, przedsiębrać, zaczynać, delectum, iter, viam, historiam, sermonem; z tr. bez.: postanowić, scribere, oppugnarę; tempus ejus interficiendi quaerere; *b)* ustanowić, naznaczyć, aliquem heredem, tutorem; consum, ludos, dies festos; ei deae pulvinar; legem, poenam; rationem operis; ze spój. ut i tr. łącz. postanowić, rozporządzić, Arcesilas instituit, ut-; także z tr. bez. quotannis facere instituerat; hoc sibi pulcra suum ferri Proserpina munus instituit; *c)* urządzać, porządkować, civitates; *d)* uczyć, kształcić, sposobić, aliquem ad dicendum; institutus est ad philosophiam; aliquem ad omne officii munus; aliquos sibi amicos; elephantos.

Institūtio, onis, *ż.* urządzenie, rerum; zwyczaj, conservans institutionem nostram; ćwiczenie, nauka.

Institūtum, i, *n.* przedsięwzięcie, zamiar; 2) ustawa, urządzenie, zwyczaj, majorum, patriae; ex instituto, podług umowy; 3) nauka, zasada, w licz. mn. praecepta institutaque philosophiae.

Insto, stiti, 1. stać na czém, saxo, jugis; ścigać, vestigiis; nacierać, dokuczać, uciskać, trapić, z prz. 3. lub 4. alicui; hostes; inst. ferro, a fronte, acrius, cupidius; instat curru cristatus Achilles; si instetur; zbliżać się, nastawać, grozić, instat dies, hiems, nox, bellum, periculum, discrimen, poena; — przenoś. poświęcać się gorliwie, z zapałem jakiéj rzeczy, przyśpieszać wykonanie czego, operi; currum; de Milone; instant ardentes Tyrii; z tr. bez.; ze spój. ut lub ne i tr. łącz.

Instrātus, a, um niezasłany, niezakryty.

Instrātus, a, um, patrz Insterno.

Instrenue, *przysł.* niechętnie, niemężnie, nierzesko.

Instrenuus, a, um, niemężny, nieodważny, niedbały, animus.

Instrepo, strepui, strepitum, 3. skrzypieć, brzęczéć, sub pondere axis inst.

Instructe, *przysł.* z przygotowaniem, instructius facere ludos.

Instructio, ōnis, *ż.* ustawianie, szykowanie, signorum.

Instructor, ōris, *m.* ten, co szykuje, w porządek układa, convivii.

Instructus, a, um, opatrzony, aliqua re, instructus dimicationi, 2) wyuczony, doctrinis, artibus.

Instructus, us, *m.* przygotowanie, przysposobienie.

Instrumentum, i, *n.* sprzęt, przygotowanie; — przenoś. *a)* sprężyna, oratoris, causarum; *b)* środek pomocniczy, regni; artium; ad obtinendam sapientiam.

Instruo, struxi, structum, 3. budować, stawić, muros, aggeres; tuguria conchis; przysposabiać,

urządzać, zastawiać; mensas;; 2) porządkować, mianowicie: *a*) wojsko w szyku bojowym ustawiać, aciem, agmen, copias, exercitum in aciem; elephantos; także: insidias, robić zasadzki; — przenoś. zdradę przygotowywać, fraudem; *b)* porządnie ustawiać, należycie opatrzyć, convivium, domus instructa, horti instructi, szczegól.: *c)* we wzgl. woj. opatrzyć, exercitum. milites, classem omnibus rebus; socios armis; instructi paratique cum ingenti exercitu; vias copiis, obsadzić; *d)* w znacz. sąd. potrzebne kroki zrobic, accusationem (do osk-) lub w potrzebne objaśnienia zaopatrzyć, testes; *c)* nauczyć. zaprawić do czego, ćwiczyć, artibus instrui ad usum forensem; ad omne officii genus; 2) spoić, połączyć, contabulationem in parietes.

Insuavis, e, niemiły, nieprzyjemny. cibus, vita.

Insubres, ium, lub um, *m*. lud w Gallii Cyzalpińskiéj, w licz. poj. Insuber, Insubrejczyk lub *przym*. Insubrejski.

Insūdo, āre, pocić się przy czém, libellis insudat manus.

Insuefactus, a, um, do czego przyzwyczajony.

Insuesco, suevi, suetum, 3. przyzwyczaić się do czego, z przyim. ad i przyp. 4. lub z przyp. 3. także z tryb. bez. 2) kogo do czego przyzwyczaić, insuevit pater hoc me.

Insuetus, a, um, nieprzyzwyczajony, nieprzywykły do czego z przyp. 2. 3, lub ad i przyp. 4; laboris; moribus; ad onera portanda; z tr. bez. vera audire, vinci. 2) niezwyczajny, solitudo, iter, *przysł*. insueta, niezwyczajnie, insueta rudentem, poet.

Insŭla, ae, *ż*. wyspa na morzu lub rzece; — przenoś. dom odosobniony, który zwykle był najmowany i oddawany pod dozór niewolnikowi, zwanemu stąd insularius; 2) na wyspie leżąca część miasta Syrakuzy (Nasos), arcem et insulam adjunctam oppido.

Insulānus, i, *m*. wyspiarz.

Insulāres, ium, *m*. stróże i mieszkańcy świątyni (jako budowy odosobnionéj).

Insulse, *przysł*. bez smaku, głupio.

Insulsitas, ātis, *ż*. głupstwo, nikczemność, Graecorum; orationis.

Insulsus, a, um, niesmaczny, niesłony; — przenoś. niedorzeczny, głupi, genus ridiculi.

Insulto, 1. skakać, wskakiwać z przyp. 3.; — przenoś. zuchwale się z kim obchodzić, urągać się, szydzić, alicui lub aliquem in calamitate; in rempublicam.

Insum, fui, esse, być w czem, przy czém, z przyp. 3. — przenoś mieszkać z kim, z przyim. in i przyp. 6. lub z przyp. 3.

Insūmo, sumpsi, sumptum, 3. wziąć co na co, obrócić, aliquid in aliquem lub in rem.

Insuo, sui, sūtum, 3. wszywać, z przyp. 6 lub 3. haftować, aurum vestibus; przyszyć, przyczepić, terga boum insuto plumbo.

Insuper, *przysł*. nadto, oprócz tego.

Insuperabĭlis, e, nieprzebyty, niedostępny; — przenoś. niepokonany, niezwyciężony, nieunikniony.

Insurgo, surrexi, surrectum, 3. powstać, podnieść się, ins. remis, silnie napierać wiosła, podnosić się o bałwanach burzy; — przenoś. robić zamach, zagrażać, regnis, poet.

Insusurro, 1. poświstywać, Favonius; szeptać, ad aurem, in aures, alicui.

Intabesco, tabui, 3. roztapiać się, rozpływać się, cera; wysychać, niknąć.

Intactus, a, um, nietknięty, nieuszkodzony, niepokonany; — przenoś. wolny od czego, aliqua re; 2) nowy, dotąd niepisany, carmen.

Intaminātus, a, um, niepokalany, nieskażony, honores.

Integellus, a, um, czysty, bez zmazy, niezepsuty.

Intĕger, tegra, tegrum, w całości, nieuszkodzony, 1) o istotach żywotnych i o tém, co się do nich odnosi; a) co do ciała: nienaruszony, nieskaleczony, niewycieńczony; jeszcze świeży, silny, zupełnie zdrowy, przy pełnéj sile, kwitnący; także: nieskalany, czysty; czasem: integer ab aliqua re; poet. integer aevi, w kwitnącym wieku; b) co do ducha: α) zdrowy, wolny od namiętności, nieuprzedzony, bezstronny, poet.: int. mentis lub animi; β) nieuprzedzony, nieprzesądny, integer laudo; integrum se servare; c) co do obyczajów i sławy: niezepsuty, niewinny, nienaganny, nieposzlakowany, czysty, testis; int. vitae, poet.; 2) o przedm. nieżywot.: nienaruszony, cały, niezmniejszony, nieuszkodzony, niezmieszany, niezepsuty, świeży, czysty, pełny, całkowity, zupełny: re integra (gdy rzecz była jeszcze w dobrym stanie), integris rebus; integerrima omnia ad pacem sunt, wszystko się skłania ku pokojowi; de lub ab integro, na nowo; szczegól. aliquem lub aliquid in integrum restituere, przywrócić kogo lub co do dawnego stanu;—przenoś. o czasie: nieskrócony, cały, integro die, z początkiem, kiedy się jest jeszcze na czczo; — przenoś. a) nieskażony, nieskazitelny, jus; b) nierozstrzygniony, nierozsądzony, causa, res; in integro mihi res est lub est mihi integrum w mojej jest mocy.

Intego, texi, tectum, 3. pokrywać powlekać, aliquid aliqua re.

Integre, *przysł.* nieskażenie, t. j a) niezepsucie, czysto, dicere; b bezstronnie, judicare; c) nieposzlakowanie, bezinteresownie, in privatorum periculis versari.

Integrĭtas, ātis, *ż.* stan rzeczy dobry, niezepsuty, valetudinis, corporis; b) zdrowy stan ducha; c) czystość, sermonis Latini, d) niewinność, nieskażoność, poczciwość.

Intĕgro, 1. wznawiać, lacrimas; pugnam; 2) odświeżać, orzeźwiać, animum.

Integumentum, i, *n.* pokrycie, zasłona, właś. i przenoś. nequitia frontis involuta integumentis.

Intellectio, ōnis, *ż.* zrozumienie.

Intellectus, us, *m.* postrzeganie;— przenoś. a) rozumienie, wyobrażenie, pojęcie, smak w odniesieniu do dzieł sztuki; b) myśl, znaczenie, litera alium intellectum facit.

Intelligens, tis, rozumny; umiejętny, biegły, znawca sztuki.

Intelligenter, *przysł.* rozumnie, voluptates legere.

Intelligentia, ae, *ż.* rozum, poznanie, rozumienie, znajomość, obznajomienie się z nauką, umiejętnością lub sztuką, smak.

Intellĭgo, lexi, lectum, 3. zmysłami: spostrzegać, czuć i t. p.; rozumem: spostrzegać, dostrzedz, na str. bier. pokazać się, ex quo intelligitur lub intelligi potest, lub intelligendum est; facile intellectu est; lub przyjść do poznania czego, otrzymać o czém pojęcie, wyobrażenie, zrozumieć, poznać, znać, umiéć, wiedziéć, w obydwóch odniesieniach z 4. prz.

lub z 4 przyp. i tryb. bez. lub ze zdan. wzgl.; int. aliquid aliqua re, poznać co po czém; z podw. 4 przyp., co przez co rozumiéć; quid intelligit honestum; w szczegól. *a)* umiejętność lub sztukę poznać, znać się na czém, być znawcą, biegłym w sztuce; *b)* potrafić kogo należycie ocenić.

Intemĕlii, ōrum, *m.* szczep Liguryjczyków na wschodniéj stronie Alp.

Intemerātus, a, um, niezgwałcony, nieskażony, czysty, nienaruszony, fides, munera.

Intempĕrans, tis, niepowściągliwy, niepomiarkowany, niepowstrzymany, gwałtowny, zapamiętały, animus.

Intemperanter, *przysł.* nieumiarkowanie, niepowściągliwie.

Intemperāntia, ae, *ż.* brak umiarkowania, niepowściągliwość, nieposłuszeństwo, zuchwalstwo, libidinum.

Intemperāte, *przysł* nieumiarkowanie, vivere.

Intemperātus, a, um, nieumiarkowany, benevolentia.

Intempĕries, ei, *ż.* stan gwałtowny, nieumiarkowany; aquarum, wylew; ebrietatis; — przenoś. niestateczność, amici; 2) niepogoda, coeli.

Intempestive, *przysł.* nie w swoim czasie.

Intempestivus, a, um, niewczesny, niedogodny, niestosowny, niezręczny.

Intempestus, a, um, niewczesny, int. nox, późna noc, północ; illic intempesta nox silet; *b)* niezdrowy, Graviscae.

Intendo, tendi, tensum i tentum, 3. natężać, napiąć, rozciągać, chordas, arcum, tormenta, tabernacula velis, rozbić namioty poet. sagittam, wypuścić; nubes se intendunt coelo, rozszerzają się, okrywają; se intendentibus tenebris, gdy się rozciągnęła ciemność; także: dextram ad statuam; brachia remis; corpus, fauces, spiritum, natężać, wyprężać; aciem in omnes partes, natężyć; iter in locum, skierować; se intendere lub intendi in locum, iść, zmierzać dokąd; — przenoś. skierować zwrócić, animum ad lub in aliquid lub alicui rei; curas in aliquem; se int. in aliquid, lub samo int. ad aliquid lub alicui rei, zwrócić na co uwagę, baczność, uważać; szczegól. grożąc: litem alicui (pozywać); periculum in omnes partes; z 4 przyp. lub tryb. bez., coś przedsiębrać, zacząć, fugam lub fugere; dolum; z 4 przyp. i tryb. bez. utrzymywać, zapewniać.

Intentatus, a, um, nieprobowany niedoświadczany, nil intentatum nostri liquere poetae.

Intente, *przysł.* z natężeniem, usilnie, petere aliquid.

Intentio, onis, *ż.* natężenie, corporis; — przenoś. *a)* uwaga, animi, cogitationum; *b)* zaskarżenie sądowe.

Intento, 1. wyciągać, w znacz. nieprzyjacielskiém: manus in aliquem lub alicui, wyciągać ręce na kogo w celu ujęcia; alicui stipitem, sicam, (grozić); — przenoś. grozić czém, arma alicui (wojną), praesentem mortem alicui; sądow. napastować, quasi intentantis loco.

Intentus, a, um, od intendo, wyprężony, natężony, arcus, oculi; — przenoś. animus in lub ad lub adversus aliquid; lub z 3 przyp., na co uważny, baczny, pełen oczekiwania; także: z nast. sive-sive lub quam i tryb. łącz.; alicui rei lub (in) aliqua re, gorliwie czém

zajęty; samo int. pilny, ciekawy, usilny, zajęty, cura, custodia.

Intentus, us, *m.* wyciąganie, rozciąganie, palmarum.

Intĕpeo, tepui, zletnieć być ciepłym.

Intepesco, tepui, 3. stawać się ciepłym.

Inter, *przyim.* rządzący przyp. 4. o przedmiotach; 1) w przestrzeni; w stanie spoczynku lub ruchu w miejscu ograniczoném: między, Gallia, quae inter Alpes flumen Rhodanum, Rhenum et Oceanum est; qui medii sunt inter Picenum Campaniam, et Apuliam; portus jacens inter Cyrenas et Aegyptum; inter Callinicum Carrasque congressus; morari inter aras; templa; porów. manus; inter homines esse: inter omnes constat; inter pastores latrocinari i t. p.; stąd: inter falcarios, inter lignarios; int. sicarios; — przenoś. dla oznaczenia *a*) stronnictwa i tego, co ma z niém związek: między, inter Marcellos et Claudios judicare; divisorem regni inter filios esse jussit; inter has sententias dijudicare· *b*) stosunków z osobami i t. p. między, amicitiam nisi inter bonos esse non posse; pacem inter aliquos facere, conciliare, intercedit amicitia inter aliquos; w znacz. nieprzyjaciel.: inter aliquos oritur dissensio, est contentio; incidit obtrectatio; varia inter eos bella; bellum inter aliqnos conflare; *c*) wzajemności: z, między, inter se, inter nos, vos, ipsos, wzajemnie, z obu stron, amare, timere inter se; genere inter se conjuncti fuerunt; gerere bellum inter se; colloqui inter se; complexi inter se; także: inter se nondum satis noti; ut caedes c i v i u m inter se fiat, inter se, inter ipsos; haud procul inter se esse (od siebie); colles propinqui inter se; res inter se similes, do siebie; *d)* różnicy między przedmiotami: między, przy słowie interesse, differre i tym podob. wyobrażeniach: stąd także: inter spem et desperationem haesitare; *e*) pierwszeństwa, wyższości: między, przed, unus eminet inter omnes in omni genere dicendi; erat inter eos dignitate regia, clari inter suos; inter cuncta; inter omnia, przedewszystkiem; inter cetera, mianowicie; inter paucas lub inter paucos (o ludziach), należący do małéj liczby, odznaczający się osobliwością; także przy stop. najwyż.; 2) w stanie ruchu: między, pomiędzy, inter stationes hostium emissi; inter densas fagos assidue veniebat; II) pod względem czasu, a mianowicie: *a)* przy oznaczeniu dwóch punktów czasu albo zdarzeń, między którémi co przypadło: między, luce inter horam tertiam et quartam tenebrae obortae fuerant; *b*) o czasie, w przeciągu którego coś się dzieje: wpośród, w ciągu, inter noctem; inter tot annos; podobnież przy zjawiskach, zdarzeniach, czynnościach i t. p.: podczas, inter hunc tumultum; inter coenam; inter coenandum i t. p., inter haec, inter quae, wpośród tego, tymczasem. III) w liczeniu i stosunkach porządkowych, a mianowicie przy oznaczeniu liczby lub klassy; *a*) do jakiéj kto należy i t. p., między, inter omnes unus excellit; potens vir inter sui corporis homines; inter corporis custodes iter facere; qui inter legatos sollicitari non potuerat; inter alios venit etiam Attalus: inter alia egregia; *b)* pomiędzy których co się dosta-

je: pomiędzy, inter patres lectus; inter eos divisa est respublica; inter divos referri. Niekiedy się przekłada, lub odrywa od wyrazu do którego należy, si quos inter. Cic. Am. 22; haec inter, Phaed. II. 8. 20. inter errem nuda leones, Hor. Od. 3. 27, 51.

Interamenta, orum, *n*. drzewo potrzebne do wewnętrznego opatrzenia okrętów wojen.

Interamna, ae, *ż*. miasto; *a)* w Umbryi przy rzece Nar; *b)* w Lacyum; stąd: Interamnas, ātis, Interamnacki, w licz. mn. Interamnates, Interamnaci.

Interāresco, ĕre, usychać, stawać się suchym.

Intercālāris, e, wtrącony, wstawiony, dies, mensis.

Intercalarius, a, um, wtrącony, wstawiony, przybyszowy, mensis.

Intercălo, 1. wtrącić, dodać dzień przestępny; 2) odkładać na inny czas, poenam.

Intercapēdo, ĭnis, *ż*. przestanek, przerwa.

Intercēdo, cessi, cessum, 3. chodzić pomiędzy, stawać między; — o czasie upływającym między zdarzeniami: nox nulla intercessit; nullus dies intercessit, quo non scriberet; 2) wchodzić w co, wkroczyć; — przenoś. nisi qua in re major ipsius cupiditas intercesserat; szczegól. *a)* protestować, mianowicie ze strony Trybunów ludu, z przyp. 3. lub ze spój. quo minus i tryb. łącz.; stąd: z przeszkodą na drodze stanąć, być na przeszkodzie, quum nulla senatus intercessisset auctoritas; *b)* wdać się w co, wstawić się za czém lub za kim (aliquid) pro aliquo; *c)* zdarzać się, przytrafiać się, intercedunt magni casus, res i t. p. nulla inter eos querimonia intercessit; 3) być pomiędzy czém, leżeć, intercedit palus; intercedunt silvae inter aliquos; — przenoś. mieć miejsce, zachodzić być, inter nos vetus usus intercedit; interc. cum aliquo causa necessitudinis, hospitium, affinitas, societas; bellum; ut nulla intercederet obtrectatio.

Interceptio, ōnis, *ż*. przejęcie, wzięcie, zabranie, poculi.

Interceptor, ōris, *m*. który co przejmuje, chwyta, praedae.

Intercessio, ōnis, *ż*. stawienie się między czém; — przenoś. *a)* opieranie się, sprzeciwianie się; *b)* wstawianie się, pośrednictwo, przemawianie za kim.

Intercessor, ōris, *m*. który między czém staje; — przenoś. zaprzeczający, przeszkadzający, niedozwalający, dictaturae; *b)* pośrednik, zaręczyciel.

Intercīdo, cīdi, cisum, 3. przecinać, rozcinać, przełamać, venas fontis cuniculis; pontem; montem; przerywać, przedzielać, colles intercisi vallibus, jugum intercisum valle a castris.

Intercĭdo, cidi, 3. spadać między czém; — przenoś. ginąć, niszczeć, niknąć, int. alicui lub memoria alicujus; 2) zdarzyć się, trafić się, si quae interciderunt.

Intercĭno, ĕre, śpiewać między czém, neu quid medios intercinat actus.

Intercĭpio, cēpi, ceptum, 3. przejąć, przyjąć. Ganges decursurum in mare Acesinem intercipit; stąd: przejąć, wziąć to, co dla kogo innego było przeznaczone, hastam, venenum; szczegól. uchwycić, odebrać, wykraść, aliquid lub aliquem; także: porwać, życie odebrać, aliquem; — przenoś. odebrać, pozbawić, wydrzeć, usum alicujus rei; honorem, gloriam; *b)* przerwać, przeszkodzić, iter.

Intercise, *przysł.* w sposób przerywany, w nieładzie.

Intercludo, clusi, clusum, 3. przecinać, zamykać, aliquid, w szczegól. *a*) aliquem ab aliqua re, odciąć od czego; — przenoś. przeszkodzić, z nast. quo minus; *b*) zamknąć, otoczyć, aliquem locorum angustiis.

Interclusio, ōnis, *ż.* zamknięcie, zatamowanie.

Intercolumnium, ii, *n.* przestrzeń między dwiema kolumnami.

Intercurro, cŭcurri i curri, cursum, 3. biegać między; — przenoś. wmieszać się, wtrącić się, exercitationibus dolor intercurrit; 2) wystąpić między co, — przenoś. wdać się w co, być pośrednikiem; 3) chwilowo gdzie bawić, Vejos.

Intercurso, are, biegać między czém, przebiegać.

Intercursus, us, *m.* wbieganie prędkie.

Intercus, cŭtis, zaskórny, aqua (wodna puchlina).

Interdico, dixi, dictum, 3. *a*) zakazywać, zabraniać, alicui aliquid; alicui aliqua re; stąd: non potuit interdici socero genero; ze spój. ne lub ut ne i tryb. łącz.; szczegól. interd. alicui aqua et igni, zabronić komu wody i ognia, posłać na wygnanie, wywołać z kraju; sacrificiis interd., wyłączyć od obrzędów religijnych; *b*) nakazywać, rozkazywać, ze spój. ut i tr. łącz., mianowicie o Pretorze: wydać wyrok, de aliquo; de aliqua re, z nast. ut lub samym tr. łącz 2) przy czém wspomnieć, nadmienić, zrobić uwagę, impraesentiarum hoc interdicere non alienum fuit.

Interdictio, ōnis, *ż.* zabronienie, aquae et ignis, skazanie na wygnanie.

Interdictum, i, *n.* zakaz urzędowy; *b*) wyrok, rozporządzenie Pretora.

Interdiu, *przysł.* w dzień.

Interductus, us, *m.* przecinkowanie, kropkowanie, przedzielanie znakami pisarskiemi.

Interdum, *przysł.* czasem, niekiedy. [wszelako.

Interea, *przysł.* tymczasem; jednak,

Intereo, ii, ĭtum, īre, ginąć, przepaść, o żyjących i nieżywotnych istotach: fame aut ferro; naves naufragio intereunt; int. segetes novae pergunt interire lunae.

Interĕquito, āre, przejeżdżać się konno wpośród czego, z przyp. 4. ordines, agmina.

Interfatio, ōnis, *ż.* (id interfor) przerywanie komu mowy.

Interfector, ōris, *m.* zabójca.

Interficio, fēci, fectum, 3. zabić, zamordować, aliquem; porazić, pobić na głowę, exercitum; zniszczyć, wytępić, messes; herbas arescere et interfici.

Interfluo, fluxi, fluxum, 3. przepływać między czém, z 4 przyp. Naupactum et Patras interfluit.

Interfor, 1. mówić między czém; przerywać komu mowę.

Interfulgeo, ēre, błyszczéć między czém, z przyp. 3. aurum cumulo aliarum rerum interfulgens.

Interfundo, fūdi, fusum, 3. rozlać co między czém; na str. bier. rozlewać się, płynąć między czém, quos novies Styx interfusa coërcet; — przenoś. maculis interfusa genas = habens genas interfusis maculis.

Intĕrim, *przysł.* tymczasem; 2) wszelako, jednak.

Interimo, emi, emptum, 3. odjąć, porwać, zabrać: stąd: sprzątnąć ze świata, zabić, zniszczyć; — przenoś. me interimunt voces.

Intĕrior, ius, st. wyż. wewnętrzny, wewnątrz, w głębi znajdujący się, pars aedium, fossa; Falernum interiore nota (w głębi piwnicy schowane, wyborniejsze); interiorem ire (iść z prawéj strony); int. ictibus (wolny od postrzału, bezpieczny); int. periculo vulneris (wolny od-); *rzeczow.* interiores, wewnątrz miasta zamknięci; szczegól. w głębi kraju mieszkający, nationes; pars Britanniae; interiora regni, Aegypti; stąd: interiores Arabes, w głębi kraju mieszkający Ar-; mniejszy, krótszy, gyrus, cursus; — przenoś. *a)* poufały, amicitia; skryty, tajemny, consilia; głęboko zakorzeniony, timor; głęboko w rzecz wchodzący, bardzo uczony, literae; 2) stop. najw. intimus, a, um, najbardziéj w głąb zachodzący, sacrarium; diversorii pars; — przenoś. *a)* najzaufańszy, najpoufalszy; *rzeczow.* intimus, przyjaciel najpoufalszy; *b)* najrzadszy, najtrudniejszy, największy, disputatio, ars; *c)* najdzielniejszy, najskuteczniejszy, vis.

Interĭtio, ōnis, *ż.* zguba, strata.

Interĭtus, us, *m.* zniszczenie, zatracenie, śmierć, rerum omnium; Gracchi immaturus interitus.

Interius, patrz Interior i Intra.

Interjăceo, ēre, leżéć między czém, campus interjacens Tiberi ac moenibus.

Interjectio, ōnis, *ż.* myśl uboczna, nawiasowa.

Interjĭcio, jeci, jectum, 3. rzucić co między co; rubos sentesque; saxa; w ogóle: umieścić co między czém, postawić, sagittarios inter equites; legionarias cohortes; na str. bier. być między czém, leżéć, znajdować się, aër interjectus inter mare et coelum; nasus oculis interjectus; interjectis paucis porticibus; pod względem czasu: interjecto anno, po roku, interjectis paucis diebus, po kilku dniach.

Interjungo, junxi, junctum, 3. łączyć z sobą, dextras.

Interlābor, lapsus, 3. wpadać między co, wpływać, inter enim labentur aquae.

Interlĕgo, ĕre, zbierać co między czém, przebierać, poma.

Interlĭno, lēvi, lĭtum, 3. wymazać między czém; stąd: *a)* w odniesieniu do tabliczek woskiem powleczonych, na których starożytni pisali: sfałszować, tabulas; testamenta; *b)* powlec, namazać, caementa luto; muros bitumine.

Interlūceo, luxi, 2. świecić między czém; —przenoś. *a)* pokazać się, dać się widziéć, corona militum; quibus inter gradum dignitatis et fortūnae aliquid interlucet (pokazuje się różnica; *b)* świecić przez co.

Interlūnium, ii, *n.* nów księżyca.

Interluo, lui, 3. płynąć przez co, arva et urbes.

Intermenstruum, i, *n.* nów księżyca.

Intermĭnātus, a, um (od terminus) nieokreślony, nieskończony, magnitudo.

Intermĭno i interminor, 1. grozić; 2) grożąc zakazywać, interminatus cibus.

Intermisceo, miscui, mistum lub mixtum, 2. przymięszać co do czego, pomieszać, aliquem dignis; intermixti hostibus

Intermissio, ōnis, *ż.* zaniechanie, opuszczenie, przerwa.

Intermitto, misi, missum, 3. opuszczać, locum custodiis, nie obsadzić strażą; na str. bier. być we środku, przerywać, non certis spatiis intermissis; planicies intermissa collibus; intermissis passibus quadringentis; pars oppidi a flu-

mine intermissa; intermissa vallis (we środku leżąca); trabes paribus spatiis intermissae (niepołączone, oddzielone); w odniesieniu do czasu: opuścić, dać przeminąć, neque diem neque noctem; intermisso brevi tempore; quinque intermissis diebus; tempus ab opere (po pracy odpocząć); nullum tempus ad laborem; neque ullum diem intermittebat, quin-; — przenoś. *a)* opuścić, od współuczestnictwa wyłączyć, intermissis magistratibus; *b)* porzucić, provinciam Daciam intermisit; 2) przez czas niejaki zaniechać, zawiesić, odłożyć, przerwać, proelium, iter, opus, laborem remigandi, studia, sacrum; z tryb. bez.: dare obsides; na str. biernej: być przerwanym, ustać, vento intermisso; intermissa flamma. II) nieprzech. przestrzeń we środku zostawić, przerwę zrobić, qua flumen intermittit; sic canere coepisse, ut nen intermitterent.

Intermŏrior, mortuus, 3. umrzéć; — przenoś. ginąć, ustawać, niszczeć, ignis; res, memoria, conciones; 2) omdlewać, intermortuus paulo post exspiravit.

Intermundia, ōrum, *n.* przestwory między rozmaitemi światami.

Intermūrālis, e, znajdujący się między murami.

Internascor, natus, 3. rosnąć między czém.

Internĕcio, ōnis, *ż.* zupełna zagłada, wytępienie, zniszczenie, upadek, civium; improborum; Lucerini ad internecionem caesi.

Internecivus, a, um, morderczy, zgubny, bellum.

Internecto, 3. wiązać, spinać, crinem auro.

Internĭteo, nitui, 2. lśnić się pomiędzy czém, sidera.

Internōdium, ii, *n.* część łodygi między dwoma kolankami; 2) goleń.

Internosco, nōvi, nōtum, 3. rozpoznawać, rozróżniać, blandus amicus a vero internosci potest.

Internuncio, 1. z obu stron posłańców wyprawiać, nawzajem oznajmiać.

Internuncius, a, posłaniec, posłanka, pośrednik, pośredniczka.

Internus, a, um, wewnętrzny.

Intĕro, trivi, trītum, 3. wdrobić, wkruszyć.

Interpellātio, ōnis, *ż.* przerywanie (w mówieniu); w ogóle przeszkadzanie.

Interpellātor, ōris, *m.* przeszkadzający, przerywający komu mowę.

Interpello, 1. przerywać mowę komu, aliquem; wprowadzać co jako zarzut, zarzucać, quod interpellavit Hortensius; często w ogóle: przeszkadzać, aliquem in jure suo; aliquem ze spój. ne i tryb. łącz.; interpellatum erat; aliquid, mianowicie: epulas ludis; otium bello; comitia, victoriam i t. p.; poet. z tr. bez. quantum interpellet inani ventre durare diem; 2) dokuczać komu pytaniami, prośbami i t. p. być natrętnym, naprzykrzać się.

Interpŏlo, 1. przerabiać tu i owdzie, przemieniać, togam praetextam; stąd: fałszować, tabulas.

Interpōno, pŏsui, posĭtum, 3. włożyć, położyć, umieścić co między czém, z przyim. inter i 4. prz. lub 3. lub samo interp.; szczegól. wsuwać, wtrącać, menses intercalares; hoc loco libet interponere, quantae i t. d.; — przenoś. *a)* dać czas, spatium ad recreandos animos; spatio interposito, po niejakim czasie; zwlekać, robić zwłokę, moram; przykładać starania,

operam, laborem, studium; neque ulla belli suspicione interposita, gdy nie było podejrzenia; *b*) przedstawiać, przytaczać, judicium suum, dubitationem, accusatorem, suspicionem, edictum, decretum, postulata; auctoritatem, causam, gladiatores (jako powód do skargi); querelas; fidem in aliquid lub in aliqua re (słowo dawać); jusjurandum (pod przysięgą zapewniać); *c*) przybierać, przyzywać, diis immortatibus interpositis judicibus (jako sędziów) accusatorem; se interp. in aliquid lub alicui rei, wdać się w co, wmieszać się, pośredniczyć, nihil me interpono; semper se interposuit, zawsze się w to wdał, pośpieszył z pomocą; *d*) int. rationes, fałszować rachunki.

Interpositio, ōnis, *ż.* wtrącenie, pomieszczenie między czém, personarum.

Interpositus, us, *m.* pomieszczenie między czém, terrae (między słońcem i księżycem).

Interpres, prĕtis, *m.* i *ż.* pośrednik, pośredniczka, posłannik, pacis; 2) tłómacz, który co objaśnia, wykładacz, juris; effert animi motus interprete lingua; int. coeli, astronom; tłómacz, który przekłada z jednego języka na drugi, nec verbum verbo curabit reddere fidus interpres.

Interpretātio, ōnis, *ż.* wykład objaśnienie, tłómaczenie, juris.

Interprĕtor, 1. objaśniać, wykładać, aliquid, lub z 4 przyp. i tr. bez.; także: przekładać; — przenoś. *a*) uważać za co, sądzić o czém; aliquid ex aliqua re, wnioskować; *b*) pojmować, voluntatem alicujus, recte sententiam alicujus, epistolam; *c*) wyrokować, sądzić, neque, recte an perperam, interpretor.

Interpunctio, ōnis, *ż.* rozdzielanie wyrazów w pisaniu za pomocą znaków pisarskich.

Interpungo, punxi, punctum, 3. za pomocą znaków pisarskich oddzielać wyrazy; *rzecz.* interpunctum, i, *n.* rozdzielenie wyrazów za pomocą znaków pisarskich, zwykle w licz. mn. interpuncta verborum.

Interqueror, questus, 3. żalić się przy czém.

Interquiesco, quiēvi, quiētum, 3. odpoczywać, przestawać w działaniu na czas niejaki.

Interregnum, i, *n.* bezkrólewie; po zniesieniu monarchii czas zastępstwa najwyższych urzędników w Rzymie, w razie ich śmierci lub nieobecności.

Interrex, regis, *m.* zastępca króla po jego zgonie; w czasie zaś rzeczypospolitej urzędnik nadzwyczajny, wybierany z patrycyuszów, gdy ani konsulów, ani dyktatora, ani trybunów wojskowych z władzą konsularną nie było.

Interritus, a, um, nieustraszony, spectat interrita pugnam; classis interrita fertur (o pomyślnéj żegludze).

Interrogātio, ōnis, *ż.* zapytanie; badanie sądowe; wnioskowanie.

Interrogatiuncŭla, ae, *ż.* wykrętne, sztuczne zapytanie; wniosek.

Interrogo, 1. pytać, zapytywać, aliquem de aliqua re; aliquem, ze zdaniem pytającém; aliquid (o co): aliquem aliquid; ad interrogata respondere; szczegól. badać, w znaczeniu sądowém; z dodaniem lege lub legibus, oskarżac.

Interrumpo, rupi, ruptum, 3. przerywać, zrywać, pontem; rozrywać, interrupti ignes, rzadkie, gdzie niegdzie; — przenoś. prze-

rwać, przeszkodzić, iter, colloquium, orationem, querelas; voces; opera, officium.

Interrupte, *przysł.* przerywając, w sposób przerywany, narrare.

Interscindo, **scidi**, scissum, 3. przecinać, rozrywać, pontem, aggerem; opera; rozdzielać, Chalcis interscinditur freto.

Intersēco, secui, sectum, 1. wyrzynać, wycinać; — przenoś. in animis auditorum, wrazić w umysły słuchaczów.

Intersēpio, sepsi, septum, 4. zamknąć, obwarować, urbem vallo; oddzielić, urbem vallo ab arce; przeszkodzić, iter.

Intersēro, serui, sertum, 3. wkładać, umieścić między czém; — przenoś. causam interserens, przytaczając za powód; oscula interserens mediis verbis (dołączając ucałowania).

Interspīrātio, ōnis, *ż.* oddychanie wśród czego, np. w ciągu mowy.

Intersterno, strāvi, strātum, 3. prześcielać co czém.

Interstrēpo, ĕre, między czém chrobotać, szeleścić, brzmiéć.

Intersum, fui, esse; 1) w przestrzeni być, znajdować się, leżeć gdzie, z przyim. inter i 4 przyp. lub samo interesse; Tiberis inter eos interesset; 2) w czasie: *a*) upłynąć, inter primum et sextum consulatum sex et quadraginta anni interfuerunt; *b)* przy czém znajdować się, być obecnym, z przyim. in i przyp. 6. lub z przyp. 3. lub samo interesse; proelio, rebus divinis, negotio, consiliis, in convivio; si ipse interfuerit; 3) — przenoś. różnicę stanowić, wyróżniać, z przyp. 2 lub 3. stulto intelligens quid interest; ab aliqua re; in his omnibus nihil omnino interest (żadnéj nie ma różnicy); tempus interesse, czas stanowi różnicę; inter hominem et beluam hoc maxime interest; z następ. ne- an (ne); neque interesse, ipsosne interficiant, impedimentisne exuant; *b*) nieosob. interest, zależy na tém, z przyp. 2 osoby lub rzeczy, interest omnium recte facere; reipublicae; rei familiaris; wyjmują się od tego zaimki osobowe, w miejsce których kładą się dzierżawcze: zależy mnie, tobie i t. d., interest mea, tua, sua nostra, vestra; dla okazania, jak wiele zależy; multum, quantopere; magni, parvi; magni int. z 4 prz. i tryb. bez. magni interest salvam esse rempublicam; dla okazania rzeczy, na której zależy, z tr. bez. lub z 4. przyp. i tr. bez. lub ze zdaniem wzgłęd.; także: vestra hoc interest, lub samo int. non tam interest, quo animo i t. d.

Intertexo, texui, textum, 3. przetkać, wyszyć, haftować, chlamys auro intertexta; przepleść, pomieszać, pars telae habet flores hederis intertextos, poet.

Intertrimentum, i, *n.* wytarcie, ubytek przez ocieranie się, argenti; — przenoś. strata, szkoda.

Interturbātio, ōnis, *ż.* zamieszanie, niepokój.

Intervallum, i, *n.* właściwie przestrzeń między dwiema palisadami (vallus); stąd: przestrzeń, odległość, ex intervallo, zdaleka; pari intervallo, w równéj odległości; o czasie: przeciąg (ex) tanto intervallo, po tak długim czasie; annuum, regni; — przenoś. różnica, niepodobieństwo, sonorum.

Intervenio, vēni, ventum, 4. wchodzić pomiędzy co, nadejść na co, pokazać się, zjawić się, z prz. 3. querelis alicujus, lub samo interv.; — przenoś. o rzeczach nie-

żywotnych: wpłynąć, fluvius intervenit; w odniesieniu do czasu: z przyp. 3. quum nox proelio intervenisset, gdy noc zaskoczyła; także bez 3 przyp. nocte interveniente; — przenoś. zdarzyć się, przytrafić się, spotkać, z prz. 3. nulla res mihi potest intervenire tanta; także bez 3 przyp. mirificus casus intervenit; 2) wdać się w co, wpływem swoim roztrzygnąć, wtrącać się, sprzeciwić się, senatu interveniente, ze spój. ne i tryb. łącz.

Interventor, ōris, *m.* który się w co wdaje, posrednik.

Interventus, us, *m.* nadejście, hominis, noctis.

Interverto, verti, versum, 3. prowadzić na stronę, dać inny kierunek, stąd: przeszkodzić, aedilitate interversa; odebrać, zabrać, na swoją korzyść obrócić, donum regale.

Interviso, visi, visum, 3. oglądać, 2) kiedy niekiedy odwiedzać, widzieć się z kim.

Intervolito, āre, przelatywać między czém.

Intervŏlo, āre, latać pomiędzy czém.

Intestābilis, e, niezdatny na świadka; stąd: bez czci, bezecny, niepoczciwy, is intestabilis esto.

Intestatus, a, um, który nie zrobił testamentu; intestato lub ab int. bez testamentu.

Intestinus, a, um, wewnętrzny, dolor; *rzeczow.* intestinum, i, *n.* trzewia, kiszki, wnętrzności; *b*) domowy, bellum, caedes, facinus, discordia, malum i t. p.

Intexo, texui, textum, 3. nahaftować, naszyć, w tkanin przydać, purpureas notas filis; album tunicae, vestes auro intextae, złotem wyszywane; — przenoś. dodać, przymieszać, parva magnis; aliquid in causa; 2) obetkać, tkanką obwieść, opleść, aliquid coriis, scuta intexta viminibus; venae toto corpore intextae (rozchodzące się po całém ciele); 3) powlec, hastas foliis, hederae solent intexere truncos.

Intime, *przysł.* wewnętrznie, potajemnie; — przenoś. bardzo poufale; uti aliquo int., żyć z kim w wielkiéj poufałości; 2) bardzo usilnie, commendari.

Intĭmus, patrz Interior.

Intingo, tinxi, tinctum, 3. zmaczać czém, faces sanguine.

Intolerabĭlis, e, nieznośny, nie do wytrzymania, dolor, verba.

Intolerandus, a, um, nieznośny, licentia.

Intolerans, tis, nieznoszący, niecierpiący, corpora intolerantissima laboris; vir aequalium intolerans.

Intoleranter, *przysł.* nieznośnie, niepomiarkowanie, intoler. gloriari.

Intolerantia, ae, *ż.* nieznośność, brak umiarkowania.

Intŏno, tonui, 1. grzmiéć, intonuere poli; 2) przech. wrzask, dzwięk, szelest wydawać, quum haec intonuisset; minas intonuisse; intonata fluctibus hiems, burza z bałwanami nadchodząca.

Intonsus, a, um, niestrzyżony, brodaty, niedbały pod względem porządnego utrzymania włosów na głowie; — przenoś. okryty liściem, quercus intonsa coelo attollunt capita.

Intorqueo, torsi, tortum, 2. kręcić, wykręcać, obracać, ramos; rudentes lub funes intorti; mentum in dicendo (wykrzywiac); talum (wywichnąć); 2) ciskać, rzucać, miotać, telum in hostem; hastam tor-

go lub equo, navem vorticibus:— przenoś. ardentes oculos lumine glauco, poet. intorquentur inter fratres gravissimae contumeliae (miotają na siebie bracia wzajemnie obelgi).

Intra, 1) *przysł.* wewnątrz, stop. wyż. interius; — przenoś. ne insistat interius, żeby był krótki. II) *przyim.* rządzi 4. przyp. przedmiotu; 1) w przestrzeni wewnątrz, intra Italiam bellum gestum est; quum et intra vallum et foris caederentur; lub przy słowach oznaczających dążenie dokąd, wewnątrz, quum adversarios intra moenia compulissent; intra fines, intra praesidia se recipere; także: intra verba peccare (tylko w słowach); 2) w czasie: w, w ciągu, w przeciągu, intra sex dies; intra nonum diem; intra triennium; intra unam aestatem 3) przy oznaczeniu liczebném: niżéj, mniéj jak, intra centum; — przenoś. intra legem epulari (mniéj aniżeli prawo pozwala); intra naturale desiderium.

Intrabilis, e, przystępny, łatwy do wnijścia.

Intractabilis, e, niedający się dotykać, ugłaskać, surowy, dziki;— przenoś. nie zamieszkany, pusty, loca frigore intractabilia.

Intractātus, a, um, nieugłaskany, nieujeżdżony, equus; nowy, nieznany, niedoświadczony, scelus, poet.

Intremisco, i **intrĕmo**, tremui, 3. drżéć, lękać się.

Intrepidus, a, um, nieustraszony.

Intrinsĕcus, *przysł.* wewnątrz.

Intrītus, a, um, nieosłabiony.

Intrītus, *imiesł.* od Intero.

Intro, *przysł.* wewnątrz, do środka, intro vocare; sequere intro me.

Intro, 1. wchodzić wkraczać, z przyim. in lub ad, lub intra i 4 przyp. lub samym 4 przyp. in hortos, ad se, intra limen; januam; quo qui intrarat, także: portum, wpłynąć; — przenoś. wnikać, zagłębiać się, in rerum naturam, in familiaritatem alicujus (zabrać z kim przyjaźń); intravit animum gloriae cupido, powstała w sercu żądza chwały.

Introdūco, duxi, ductum, 3. wprowadzać, z przyim. in, ad, inter lub samo introd. — przenoś. wprowadzać, philosophiam in domos, exemplum in republica; consuetudinem; twierdzić, utrzymywać co (w mowie), rozprawiać, z 4 prz i tryb. bez.

Introductio, ōnis, ż. wprowadzenie.

Introeo, ivi, lub ii, itum, ire, wchodzić, wkraczać, in urbem; in castra; in tabernaculum; ad aliquem; curiam; theatrum; Syracusas; quum multitudo visendi gratia introisset; portā (przez bramę).

Introfĕro, tŭli, latum, ferre, wnosić, z przyim. ad i 4 przyp. lub z 3 przyp.; lectica introferri.

Introgredior, gressus, 3. wchodzić, wkraczać.

Introitus, us, *m.* wejście, wkroczenie, wtargnienie, in urbem; Smyrnam; militum, 2) miejsce, którędy się wchodzi, wejście aedis, portus; introitum praecludere; — przenoś. początek, wstęp, fabulae; defensionis.

Intromitto, misi, missum, 3. wpuścić, kazać wejść, posłać, legiones.

Introrsum, *przysł.* wewnątrz, do środka, hostem intror. accipiunt; 2) we środku, nihil int. roboris esse.

Introrumpo, rūpi, ruptum, 3. wtargnąć, wedrzéć się.

Introspicio, spexi, spectum, 3. wglądać w co, z przyim. in i 4 prz. właś. i, przenoś. in partes reipublicae; fortunam.

Introvoco, āre, wołać dokąd, przywoływać.

Intŭbus, i, *m.* i *ż.* lub -um i, *n.* endywia.

Intueor, tuitus, 2. przypatrywać się, in aliquem, aliquid; także: samo int., szczegól. z podziwieniem, spoglądać, aliquem; — przenoś. rozważać, swoją uwagę na co zwracać, roztrząsać, aliquid.

Intumesco, tumui, 3. nadymać się, puchnąć.

Intumulātus, a, um, niepogrzebiony.

Intuor = intueor, spoglądać na co, alienam opulentium fortunam.

Intus, *przysł.* wewnątrz, we środku, właś. i przenoś. intus in corpore esse, adductos intus agere equos (sięgać bliżéj mety); 2) wewnątrz w kierunku dokąd, ire, duci.

Intūtus, a, um, niebezpieczny, niestrzeżony, nieobwarowany, castra, urbs.

Inūla, ae, *ż.* oman.

Inultus, a, um, niezemszczony, nieukarany, injuriae, mors ejus inulta non fuit; ne inultus esset; poet.: preces, niewysłuchane; 2) niepokonany, bezpieczny, aliquem inultum sinere lub pati; catulos ferae celent inultae.

Inumbro, 1. ocienić, cieniem okryć, palmaque vestibulum aut ingens oleaster inumbret.

Inundatio, ōnis, *ż.* powódź, wezbranie wód, potop.

Inundo, 1. zalewać, wylewać z brzegów, Tiberis agros inundavit; także o mnóstwie ludzi: densi inundant Troes; 2) nieprzech. być pełnym czego, sanguine.

Inungo, unxi, unctum, 3. namaszczać.

Inurbane, *przysł.* niedelikatnie, nieobyczajnie.

Inurbanus, a, um, niedelikatny, nieobyczajny, , homo; habitus orationis, dictum.

Inuro, ussi, ustum, 3. przypalać, piętnować; 2) zapalić, rozognić, sanguinem vulnere, poet.

Inusitāte, *przysł.* niezwyczajnie, sposobem niezwykłym, loqui, scribere.

Inusitātus, a, um, niezwyczajny, niesłychany, nadzwyczajny, rzadki, magnitudo, lepos.

Inutilis, e, nieużyteczny, nieprzydatny, szkodliwy, z przyim. ad i przyp. 4. lub z 2. przyp.; z przyp. 6.

Inutilitas, ātis, *ż.* nieużyteczność; szkodliwość.

Inutiliter, *przysł.* nieużytecznie, szkodliwie.

Inuus, i, *m.* bożek Pan, opiekujący się trzodami.

Invado, vasi, vasum, 3. napadać, nachodzić, wpadać, in eas urbes, in rupem lub portum, viam, in collum (wpaść na kark); stąd: wziąć się do czego, coś przedsięwziąć, zacząć, aliquid magnum, poet.; pugnam fundis sagittisque; także: Martem, poet.; szczegól. po nieprzyjacielsku, napaść, najechać, natrzéć, uderzyć z przyim. in i 4 prz. zwykłe z samym 4 prz. lub samo inv.; o przedmiotach nieżywot. o ogniu, słabościach i innych nieszczęściach: opanować; — przenoś. napaść słowami, continuo invasit z nast. mową wprost; *b)* często o namiętnościach, pogłoskach, strachu i t. p. opanować, z przyim in i 4 przyp.; lub samym 4 przyp. lub z przyp. 3; także: tantus terror invasit (roz-

szerzył się); 2) opanować, zabrać, zagarnąć siłą, wziąć w posiadanie, in aliquid; totam Asiam; — przenoś. regnum, imperium.

Invalesco, valui, 3. wzmagać się, sił nabierać, opibus.

Invalidus, a, um, słaby, niedołężny, chory.

Invectio, ōnis, *ż.* wprowadzenie np. towarów; 2) gromienie, łajanie, powstawanie.

Inveho, vexi, vectum, 3. wprowadzać, przywozić, vinum in Galliam; pecuniam in aerarium, mare fluminibus; — przenoś. wprowadzać, divitiae avaritiam invexere; quae (mala) tibi casus invexerat; nadać, Romano imperio regiae consuetudinis formam magis, quam Romanae libertatis; 2) invehi, wjeżdżać, wpływać, z bliższém określeniem, jak np. equo curru, nave i t. p. lub bez określenia, z nast. in i 4 przyp. lub z 3 przyp.; invehens, jadąc, płynąc na-; se invehere lub invehi, dokąd wejść, wtargnąć, wpaść, o ludziach i zwierzętach; — przenoś. invehunt se fluctus; invehi in aliquem, napaść na kogo, powstawać; także: in oratione sua multa in aliquem; nonnulla in aliquem; 3) sprowadzać na dół, spuszczać, torrentes aquas (o rzece).

Invenio, veni, ventum, 4. właś. nadchodzić na co, natrafić, kogo albo co znaleźć, aliquem; in opere et arans est inventus, znaleziono go przy robocie; naves, lintres, vadum i t. p.; dowiedzieć się, powziąć wiadomość, apud plerosque auctores invenio; — przenoś. poznać, aliquem si invenisset idoneum; ipsis durior inventus est; *b*) przyjść do czego, otrzymać, zjednać sobie, nomen, veniam ab hoste; 2) wynaleźć, odkryć, quas in arce invenerat; locum, ubi esset facile inventuros; argenti venas na str. bier. być znalezionym, znajdować się, być, inventa sunt civium capita i t. d.; spolia ibi inventa; — przenoś. *a*) uskutecznić, dokonać, per me inventa salus; inventis auspiciis; *b*) przez badanie: wynaleźć, wydobyć, dowiedzieć się, ex captivis; conjurationem; lub przez rozmyślanie, zastanawianie się; wynaleźć, wymyślić, remedium; nihil in eis causis; 3) se invenire, znaleźć się, pokazać się, zjawić się, dolor se invenit, poet.

Inventio, ōnis, *ż.* wynalezienie, wynalazek, także: przemysł.

Inventor, ōris, *m.* wynalazca, twórca, sprawca.

Inventrix, icis, *ż.* wynalazczyni, sprawczyni

Inventum, i, *n.* wynalazek, pomysł.

Invenustus, a, um, nieprzyjemny, niekształtny.

Inverecundus, a, um, bezwstydny.

Invergo, ĕre, nachylać, nalewać, aliquid; 2) lać na co, vina fronti, poet.

Inversio, ōnis, *ż.* zamiana, verborum (ironia).

Inverto, verti, versum, 3. wywracać, przewracać, na wszystkie strony obracać, aliquid; poet. vomere terras graves, campum (uprawiać); mare (wzruszać, burzyć); także: inversus annus (zima); — przenoś. zburzyć, zmieszać, zepsuć, ordinem; inversi mores; szczegól. nadać inne znaczenie virtutes; verba (używać w znaczeniu ironiczném).

Invesperascit, ĕre, już się ma ku wieczorowi.

Investigatio, ōnis, *ż.* śledzenie, badanie, rerum, veri.

Investigātor, ōris, *m.* badacz, śledziciel.

Investigo, 1. śledzić, iść w ślad, tropić; — przenoś. śledzić, badać, poszukiwać.

Inveterasco, veterāvi, 3. zestarzeć się, wkorzenić się, zagnieździć się, bello; miles; exercitus in Gallia inveterascit; consuetudo, opinio invet.; neque inveterascere eorum aes alienum patiebatur (zadawnić się, długo nie być spłaconym); inveteravit z ut i tr. łącz. (dawny to jest zwyczaj, że-); 2) pójść w zapomnienie, si (res) inveteravit.

Inveterātio, ōnis, *ż.* błąd zadawniony, wkorzeniony.

Invetĕro, 1. zadawnić, utrwalić, stąd: inveteratus, a, um, dawny, zastarzały, w nałóg zamieniony.

Invicem, *przysł.* naprzemian, in armis esse, proeliari, requiescere i t. p. 2) nawzajem, wzajemnie, zobopólnie, his invicem sermonibus; scribere, se occidere, sermonem consumere, natare; 3) na odwrót, przeciwnie, populationum invicem ultor; requiescat Italia, uratur inv. Africa.

Invictus, a, um, niepokonany, niezwyciężony, imperator, Germani; inv. morior; invicte jako 5 prz. połącz. z przyim. a i przyp. 6; z przyim. ad lub in i 4 przyp.: z przyp. 6 armis, bello, terra; — przenoś. adamas; animus; robur; fides (niezłomna); defensio (niezbita).

Invidentia, ae, *ż.* zawiść, zazdrość.

Invideo, vidi, visum, 2. zazdrościć, alicui, lub alicui rei; alicui aliquid, alicui in aliqua re; alicui alicujus rei, poet.; z tr. bez; także: quod multi invideant; w znacz. bier. invidetur alicui lub alicui rei; poet.: ego cur invideor; invidendus: godzien zazdrości; 2) inv. alicui, nie chcieć, być niechętnym.

Invidia, ae, *ż.* zazdrość, smutek z cudzego szczęścia, nienawiść, niezadowolenie z kogo, obmowa, uwłaczanie, facere alicui invidiam, conflare; subire, narazić się na nienawiść; exstinguere, invidiam a se removere.

Invidiōse, *przysł.* zazdrośnie, nienawistnym sposobem, cierpko, dicere, crimimari.

Invidiōsus, a, um, zazdrosny, który zazdrości, także biernie, *a)* któremu zazdroszczą, godzien zazdrości; *b)* nienawistny, znienawidzony.

Invidus, a, um, zazdrosny, zawistny, potentiae; *rzeczow.* zazdrośnik, invidis meis.

Invigĭlo, 1. pilnować, czuwać nad czém, z przyp. 3. lub z przyim. pro i 6 przyp., u poet. pro casibus nostris.

Inviolāte, *przysł.* nienaruszenie, niezgwałconym sposobem.

Inviolātus, a, um, niezgwałcony, nienaruszony, nietknięty, cały, homo, amicitia; aliquid integrum atque inviolatum praestare; nienaruszalny, nietykalny, którego się tknąć nie godzi, templum; tribunus plebis.

Inviso, visi, visum, 3. zwiedzić, obaczyć, obejrzeć, aliquid; szczegół. kogo lub jakie miejsce, Delum invisit Apollo.

1. **Invisus**, a, um (od in i vĭdeo) niewidziany, nieznany, res.

2. **Invisus**, a, um (od invideo), nienawistny, cupressus, alicui; quam invisa sit singularis potestas.

Invitāmentum, i, *n.* przynęta, ponęta, naturae.

Invitātio, ōnis, *ż.* zapraszanie, wzywanie; 2) pobudzanie, zachęcanie, invitatio, ut graeco more biberetur; 3) uczta, benigna.

Invitātus, us, *m.* zaproszenie.

Invite, *przysł.* niechętnie.

Invito, 1. zapraszać, w ogóle: wzywać, powoływać, aliquem; aliquem in legationem, hostem ad deditionem; ad dimicandum; ad spectaculum ludorum vicinas nationes; poet.: z tryb. bez. vicina invitet decedere ripa calori; szczegół. na ucztę, w gościnę zapraszać, ad coenam, ad epulas, in hospitium, domum, hospitio, tecto ac domo, apparatis epulis i t. p.; se, uczęstować się; — przenoś. wabić, pobudzać, przynęcać, pociągać, praemiis aliquem ad rem; praeda invitati; appetitum animi; invitat hiems; ubertas terrae; somnos (do snu pobudzać).

Invītus, a, um, niechętny, przeciw własnéj woli czyniący; invito me, te i t. d. wbrew mojéj, twojéj i t. d. woli; poet. o tém co się niechętnie robi, invita ope.

Invius, a, um, bezdrożny, nieprzechodny; *rzeczow.* invia, orum, *n.* bezdroża.

1. **Invocātus**, a, um (od in i voco) niepowołany, niezaproszony.

2. **Invocātus**, a, um, *imiesł.* od invoco.

Invoco, 1. wzywac, przywoływać, deos testes, bogów na świadectwo; stąd: nazywać, aliquem optimum regem; aliquam reginam.

Involātus, us, *m.* lot, latanie.

Involito, 1. wlatywać.

Involo, 1. wlatywać; — przenoś. rzucić się na kogo, najeżdżać, ad aliquem; stąd: opanować, in possessionem.

Involucrum, i, *n.* powłoka do zawijania czego, właś. i przenoś. clipei; ingenii.

Involūtus, a, um, okręcony, obwinięty, ciemny, res involutas explicare.

Involvo, volvi, volūtum, 3. potoczyć co na co, cupae involutae; często u poet.; 2) obwinąć, otoczyć, okryć, sinistras sagis; manum ad digitos usque, nemus flammis, często u poet. — przenoś. se literis, oddać się naukom, zatopić się; bellum pacis nomine involutum (ukryta pod-).

Invulgo, 1. ogłosić, obwieścić.

Invulneratus, a, um, nieraniony.

Io! *wykrzyknik* wyrażający szyderstwo; także: żal, radość.

Io, us i ōnis, *ż.* córka Inacha, króla Argos, matka Epafusa (Epaphus).

Iolāus, i, *m.* syn Ifiklusa.

Iolcos, lub -us, i, *ż.* miasto w Tessalii; stąd: **Iolciăcus**, a, um, Iolcyjski.

Iŏlē, es, *ż.* córka Eurytusa, króla Echalii (Oechalia).

Iōnes, um, Jonowie, należący do Greckich plemion, którzy powiększéj części w Azyi Mniejszéj mieszkali; stąd: *a)* **Ioniăcus**, a, um, Joński, mare, morze między Italią, Sycylią i Grecyą, także samo Ionium zwane; stąd: Ionia, ae, *ż.* kraina na wybrzeżu Azyi Mniejszéj między Karyą i Eolią.

Iphias, ădis, *ż.* córka Ifisa, Ewadna.

Iphigenia, ae, *ż.* córka Agamemnona.

Ipse, ipsa, ipsum, 2 przyp. ipsius, 3 ipsi, jako przymiot. sam; przy oznaczeniu liczb i czasu: właśnie ten; także stopniując: nawet, już; często: *rzeczow.* ja sam, ty sam, on sam, z przyciskiem: on właśnie, ten właśnie, tenże sam; ipse per se, sam przez się, sam z siebie.

Ira, ae, *ż.* gniew, zemsta, chęć zemsty, iram concitare, excitare, attollere.

Iracundia, ae, *ż.* gniewliwość, skłonność do gniewu, popędli-

wość, iracundiam fortitudinis esse cotem.

Iracundus, a, um, gniewliwy, popędliwy; iracunda Iovem ponere fulmina, poet.

Irascor, iratus, 3. gniewać się, in aliquem lub alicui; nostram vicem, na nas; irasci eos nefas duxit.

Iräte, *przysł.* gniewliwie, z gniewem.

Irätus, a, um, zagniewany, alicui; — przenoś. mare, burzliwe; venter, zgłodniały.

Iris, idis, *ż.* córka Taumasa i Elektry, siostra Harpij, posłanka bogów i bogini tęczy.

Ironia, ae, *ż.* ironia.

Irraucesco, rausi, 3. chrypki dostać.

Irreligätus, a, um, niezwiązany, comas, poet.

Irreligiösus, a, um, bezbożny, niesumienny.

Irremeabilis, e, miejsce, z którego się wydobyć, którego drugi raz przepłynąć nie można, Styx.

Irreparabilis, e, czego naprawić lub odzyskać nie można, tempus.

Irrepertus, a, um, nieznaleziony, aurum.

Irrepo, repsi, reptum, 3. włazić, wcisnąć się, wczołgać się;—przenoś. wkradać się, wciskać się, in mentes hominum; eloquentia irrepit in sensus.

Irreprehensus, a, um, nienaganny.

Irrequietus, a, um, niespokojny, czyniący niepokój, Charybdis.

Irresectus, a, um, nieobcięty.

Irresolūtus, a, um, nierozwiązany, nierozwolniony, vincula.

Irrëtio, 4. uwikłać w sieć:—przenoś. podejść kogo, illecebris voluptatum, usidlić ponętami roskoszy.

Irretortus, a, um, nieodwrócony, oculo irretorto, obojętném okiem.

Irrevocäbilis, e, nieodwołalny, którego odwołać, cofnąć nie można, verbum.

Irrevocätus, a, um, nieodwołany; 2) niewstrzymany.

Irrideo, risi, risum, 2. śmiać się z czego, wyśmiewać się, szydzić; 2) przech. wyszydzać kogo albo co, aliquem; aliquid.

Irridicūle, *przysł.* nieśmiesznie, bez dowcipu.

Irrigätio, ōnis, *ż.* skrapianie, polewanie, zwilżanie.

Irrigo, 1. zwilżać, skrapiać, polewać; — przenoś. fessos sopor irrigat artus, sen rozlewa się po zmużonych członkach; 2) sprowadzać wodę, imbres plantis.

Irriguus, a, um, polewany, zmoczony, zroszony, hortus, herba; 2) zwilżający, fons.

Irrisio, ōnis, *ż.* wyśmianie, wyszydzenie.

Irrisor, ōris, *m.* szyderca.

Irrisus, us, *m.* szyderstwo.

Irritabilis, e, uraźliwy, pochopny do gniewu.

Irritamen, inis, *n.* i irritamentum, i, *n.* pobudka, drażnienie, podnieta, malorum, do złego.

Irritätio, ōnis, *ż.* drażnienie.

Irrito, 1. drażnić, pobudzać, ad aliquid; in aliquem; wzniecać, sprawiać, voluptatem, iram, i t. p. szczegól. do gniewu przyprowadzać, aliquem; poet.: quietos omnes, poruszyć.

Irritus, a, um, zniweczony, nieważny, testamentum facere irritum (unieważnić); stąd często: próżny, nadaremny, labor, inceptum, tela, dona; literas irritas habuit, listy były bezskuteczne; stąd: irritum, i, *n.* rzecz próżna, daremna, ad irritum cadere, chybić celu; ad irritum redigere, zniweczyć, udaremnić: — przenoś.

o osobach: czyniący co bezskutecznie. irritus urget, z prz. 2. irrita spei, bez nadziei, próżną mając nadzieję.

Irrogātio, ōnis, *ż.* naznaczenie, nałożenie, multae.

Irrŏgo, 1. stanowić co, naznaczać przeciw komu, alicui legem, multam, poenam.

Irrōro, 1. zrosić, zwilżyć, zmoczyć, z przyp. 6. oculos lacrimis; z przyp. 3. lacrimae irrorant foliis, spadają na liście, poet.; liquores vestibus et capiti, spadają kroplami, poet.

Irrumpo, rūpi, ruptum, 3. wpadać wtargnąć, wlecieć, właśc. i przenoś. in partem hostium, portam; thalamo; wciskać się, imagines in animos per corpus irrumpunt; także: samo irr., ne qua minima bestiola conaretur irrumpere; opanować, patrimonium alicujus.

Irruo, rui, 3. rzucić się na co, wpaść, uderzyć na kogo lub na co, z przyim. in i 4 przyp. in aliquem, in mediam aciem; — przenoś. opanować, zagarnąć, in alienas possessiones; wpaść, in odium.

Irruptio, ōnis, *ż.* wtargnienie, napad, irruptionem facere.

Irruptus, a, um, nierozerwany, quos irrupta tenet copula.

Irus, i, *m.* żebrak z wyspy Itaki; stąd przysłowie: Iro pauperior; Irus est subito, qui modo Croesus erat.

Is, ea, id, *zaim. wskaz.* ten, ta, to, is mihi literas abs te dedit; is obiit mortem; często się kładzie zamiast talis, hujusmodi, ego is in illum sum, quem tu me esse vis, takim jestem względem niego, jakim mię mieć chcesz; czasem się kładzie dla nadania większéj mocy, id quod necesse erat accidere (i to właśnie); et is et ea, et id, atque is, atque id, isque (a do tego jeszcze), cum una legione, eaque vacillante; imprimis nobis sermo, isque multus de te fuit; te annum jam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare-; nec is, i wcale nie, certa flagitii merces, nec ea parva; jako *rzeczow.* z przyp. 2. ad id locorum, do tych miejsc; ad id temporis, do tego czasu; id aetatis, w tym wieku; eo, ze stop. wyż. odpowiada następnemu lub poprzedzającemu quo, tém, im; w znaczeniu *przysł.* in id, do tego, dla tego, ex eo, stąd; porów. eo i ea.

Isara, ae, *ż.* rzeka w Gallii.

Isauri, orum, *m.* mieszkańcy krainy Isauria, ae, *ż.* w Azyi Mniejszéj przy Taurus; stąd: Isauricus i Isaurus, a, um, Izauryjski; jako przydomek, Izauryk.

Isēum, i, *n.* świątynia Izydy Egipskiéj.

Isis, idis, *ż.* bóstwo Egipcyan, żona Ozyrysa, godło natury; stąd: Isiacus, a, um, do Izydy należący

Ismăros, lub -us, i, *m.* i Ismara, orum, *n.* góra w Tracyi z miastem tegoż nazwiska; stąd: Ismarius, a, um, Izmaryjski, w ogóle: Tracki.

Ismēnus, lub -os, i, *m.* rzeka w Beocyi; stąd: *a)* Ismenis, idis, *ż.* mieszkająca przy Izmenie, Tebanka: *b)* Ismenius, a, um, Izmeński, Tebański.

Isocrătes, is, *m.* retor w Atenach, uczeń Prodika i Gorgiasza; stąd: Isocratēus, a, um, do Izokrata należący.

Issa, ae, *ż.* wyspa na morzu Adryatyckiém; stąd: *a)* Issensis, e, Isseński; *rzeczow.* Issenses, ium, *m.* Isseńczyncy; *b)* Issaeus i Issaïcus, a, um, Issajski.

Issus, lub -os, i, *ż.* miasto w Cylicyi.

Iste, a, ud, 2. przyp. **istĭus**, poet. **istius**, *zaim. wskaz.* ten, ta, to, ów, owa, owo, tak *rzeczow.* jak *przym.*; szczegól. w znaczeniu wzgardliwém, lex quam idem iste tulerat.

Ister, lub Hister, stri, *m.* nazwisko Dunaju u Greków, a niższego Dunaju u Rzymian.

Isthmus, lub -os, i, *m.* międzymorze przy Koryncie; stąd: Isthmius, um, Istmijski, *rzeczow.* Isthmia, orum, *n.* igrzyska Istmijskie.

Istic (isthic), istaec, istoc lub istuc, tenże sam, ma moc natężającą; z przyp. 2. istuc aetatis esse, być w tymże wieku.

Istic (isthic), *przysł.* tam; — przenoś. w tym razie, neque istic, neque alibi tibi usquam erit in memoria.

Istim, *przysł.* tam.

Istinc (isthinc) z owego miejsca, stamtąd.

Istiusmodi, w takim sposobie, w takim rodzaju, taki, taka, takie.

Isto, *przysł.* tam, ku owemu miejscu; do owéj rzeczy.

Istoc, *przysł.* tam, ku owemu miejscu.

Istri, orum, *m.* Istrowie, mieszkańcy krainy zwanej Istria, ae, *ż.* na pograniczu Illiryi; stąd: *a)* **Istriāni**, orum, *m.* Istryanie; *b)* **Istrĭcus**, a, um, Istryjski.

Istricus, patrz Ister i Istri.

Istuc, *przysł.* tam, do owego miejsca.

Ita, *przysł.* tak, w ten sposób, est ita, factum est ita (używa się chcąc jakie zeznanie, wyrzeczenie potwierdzić), stąd ita, tak jest, w rzeczy saméj; itane? itane vero? więc w istocie? (dla okazania niechęci lub podziwienia); itane censes? tak więc myślisz? quid ita? jak to? dla czego to? Mianowicie dla uwydatnienia: *a)* jakiego przymiotu czyli własności; tak a tak rzecz się ma, ita res sunt nostrae, w takim stanie są rzeczy nasze; si ita sum; quae cum ita sint; często ze spój. ut i tr. łącz ego ita ero, culpa ut abstineam; *b)* sposobu następstwa; tak, w takich okolicznościach, w tém położeniu, zdarzeniu, illum adolescentem aegrotasse aliquot dies et ita esse mortuum; ita legati comiter dimissi; szczegól. w zdaniach wnioskowych: a tak, przeto, zatém, si igitur non sunt (nie istnieją), nihil possunt esse; ita ne miseri quidem sunt; *c)* stopnia: tak, tak bardzo, w tym stopniu, non (haud lub nec) ita, nie tak bardzo; non ita multi; haud ita magna manu; non (neque) ita multum lub multo; non (haud) ita multo post; haud ita multo ante; haud ita longe; 2) przy porównaniach: tak, zwykle z odpowiadającém sobie ut (jak), rzadko: quomodo, quemadmodum i t. p., influit incredibili lenitate, ita ut judicari non possit, in utram partem fluat; przy uroczystych zapewnieniach, zaklinaniu się, przysiędze; ita z tryb. łącz. -ut z tr. ozn. lub łącz.; ita deos mihi velim propicios, ut perhorresco; ita vivam (jak mi życie miłe); ita me dii juvent; 3) przy wykazaniu warunku lub ograniczenia: tak, tak jednak, tylko o tyle, tibi imponam (onus) ita tamen, ut nolim tibi molestus esse; pax ita conveniit, ut-; hoc ita justum est, si est voluntarium (o tyle, o ile); ita- ne (tamen), tak- byleby nie.

Itălia, ae, *ż.* Italia (Włochy); stąd: *a)* Italicus, a, um, Italski; *rzeczow.* Italici, orum, *m.* związkowe ludy Italii w wojnie domowéj;

Italica, ae ż. nazwisko miasta Corfinium; *b*) Italis, idis, ż. należąca do Italii, ora; *rzeczow.* mieszkanka Italii; *c*) Italicus i Italus, a, um. Italski, do Italii należący; *rzeczow.* Itali, orum, *m.* Italowie, mieszkańcy Italii.

Italica, ae, *ż.* miasto w Hiszpanii betyckiéj; stąd: Italicensis, e, Italiceński; *rzeczow.* Italicenses, ium, *m.* mieszkańcy Italiki.

Itaque, *spój.* 1) = et ita; 2) więc, przeto (zwykle się kładzie na początku zdania); itaque ergo, tak więc, a przeto; 3) po nawiasie, gdy się powraca do przerwanéj myśli: owoż, otóż tedy, deinde homo acutus — itaque attulit.

Item, *przysł.* podobnież, tymże sposobem, item milites cogebat; z odpowiadającemi sobie ut, sicut i t. p item ut in versu fecisti; item uti praedones solent; quasi quum caletur—item parasiti latent.

Iter, itinĕris, czasem iteris (dawna forma itiner) *n.* chodzenie, jechanie, podróż, droga, pochód, jazda; in itinere, w drodze, w pochodzie, ex itinere redire, powrócić z podróży; iter facere, odbywać; itineri se committere, puścić się w drogę; iter contendere, przyspieszać podróż, spiesznie dążyć; *b*) prawo, przywilej chodzenia, przejeżdżania jaką drogą; *c*) miara, sposób odprawiania drogi pod względem prędkości, przeciągu czasu, iter unius diei, podróż jednodniowa, modicum, justum, brevius; magnis itineribus contendere, bardzo spiesznym iść pochodem; — przenoś. droga, zamiar, sposób, fortuna salutis monstrat iter; iter facere sceleri; patiamur illum ire nostris itineribus; iter hujus sermonis quod sit, vides; 2) droga, gościniec, przejście pod względem miejscowości, in Tauro iter fecit; itinera muniit; itinera patefacere, intercludere; facile, angustum, difficile; erant omnino itinera duo; także: iter, quo meant navigia.

Iterātio, ōnis, *ż.* powtórzenie, podwojenie, verborum.

Iterāto, *przysł.* drugi raz, powtórnie.

Itĕro, 1. powtarzać, znowu co czynić, ponowić, pugnam, cursus; agrum, drugi raz zorać; aequor, drugi raz żeglować; lanam, dwa razy farbować.

Itĕrum, *przysł.* znowu, powtórnie, semel atque iterum lub iterumque, raz i drugi raz, kilka razy; iterum atque it. lub iterumque wielekroć; 2) przeciwnie, wzajemnie, na odwrót, ut non oporteret — sic iterum nos esse iniquos.

Ithăca, ae, i -e, ēs, *ż.* wyspa na morzu Jońskiém; stąd: *a*) Ithacensis, e, Itaceński; *b*) Ithacus, a, um, do Itaki należący; *rzecz.* mieszkaniec Itaki (Ulisses).

Itĭdem, *przysł.* podobnie, tymże sposobem.

Itiner, patrz Iter.

Itio, chód, chodzenie.

Itius, (Iccius) portus, port w Gallii belgijskiéj.

Ito, are, iść, chodzić, ad legionem; ad coenas.

Itōne, ēs, *ż.* i Itonus, i, *m.* miasto w Beocyi; stąd: Itonius. a, um, Itoński.

Itūraei, lub **Ityrēi,** orum, *m.* Iturejczycy, mieszkańcy Ituryi w północno-wschodniéj części Palestyny

Itus, us, *m.* chodzenie.

Itys, yos, *m.* syn Tereusza i Progny.

Iulēus, a, um, Jula syna Eneasza tyczący się; 2) odnoszący się do Juliusza Cezara i jego familii, Ju-

lijski, calendae Juleae, pierwszy dzień lipca.

Iūlus, i, *m.* syn Eneasza, inaczéj zwany Ascanius: 2) Iulus Antonius, syn tryumwira Antoniusza.

Ixion, ŏnis, *m.* król Lapitów w Tessalii, ojciec Pirytousa; stąd: *a)* **Ixionius**, a, um, Iksyoński, orbis, koło ciągle obracające się, w które Iksyon był w krainie podziemnéj za karę wpleciony; *b)* **Ixionīdes**, ae, *m.* potomek Iksyona (Pirytous).

J.

Jăceo, jacui, jacĭtum, 2. leżéć, o żyjących i nieżywotnych istotach, stąd: w szczególn. *a)* leżéć przy stole, o jedzących, tudzież o spoczywających, śpiących, chorych, umarłych, humi, sub arbore, in lecto, in triclinio; te jacente, gdy byłeś chory; (rana) rupto jacuit corpore, pękła; *b)* o miejscowości: leżéć, być położonym, znajdować się, (portus) jacens inter Cyrenas et Aegyptum; także: quae gens jacet supra Ciliciam (mieszka); lub poet. rozciągać się, hanc super planities ignota jacet; tantum campi jacet; w gruzach leżéć, jacet Ilion ingens; poet. o członkach: być spuszczonym, oculi jacentes, śpiące, snem zmorzone; vultusque attolle jacentes; o ubiorze: wlec się, spadać, praeverrunt jactas veste jacente vias; *c)* — przenoś. o ludziach: zapomnianych, in oblivione; pogrążonych w smutku, moerore; pozbawionych znaczenia, Pompejus ut totus jacet; si jacens vobiscum ageret; pauper ubique jacet; nie mających nadziei, quum septimum annum post praeturam jaceret; o pokonanych: jacent hi suis testibus; jacet tota conclusio (upadł wniosek); o rzeczach zaniedbanych, mianowicie: o naukach, sztukach, umiejętnościach, cnotach i t. p., ars tua jacet; studia; justitia omnesque virtutes; judicia; quomodo tibi tanta pecunia jacet; jacent pretia praediorum, grunta staniały; verba jacentia sustulit de medio, znane powszechnie, pospolite, będące na zawołaniu.

Jacetāni, ōrum, *m.* lud w Hiszpanii tarrakoneńskiéj.

Jacio, jēci, jactum, 3. rzucać, ciskać, stosownie do wyrazów, z któremi się łączy: *a)* zarzucać, ancoram; rzucać; sypać, wysypywać, flores, semen; odrzucać, porzucać, ciskać, miotać, arma; tela manu; lapides, ignem; rzucać, talos, aleam; stąd: alea jacta est. patrz alea; in profundum lub se culmine terris; — przenoś. rzucać, miotać, contumeliam in aliquem, probra, suspicionem; terrores; minas, grozić; injuriam, krzywdę wyrządzać; dać się z czém słyszéć, napomykać, quod jacis obscure; de aliqua re, z 4 przyp. i tryb bez. jecit oportere rescindi; *b)* zakładać, stawiać, fundamenta urbi, muros; wysypać, wznieść, aggerem, vallum; — przenoś. zakładać fundamenta pacis; robić, gradum atque aditum ad rem; zasadzać, zakładać, salutem in arte.

Jactans, tis, chełpliwy, chełpiący się.

Jactātio, ōnis, *ż.* poruszanie, wstrząsanie, vulneris; equi crebra jactatione cervicum jugum excusserunt; rzucanie się, ruszanie się, robienie giestów, corporis; miotanie, rzucanie, mówiąc o nawalności morskiej; — przenoś. *a*) poruszenie, niespokojność, animorum; *b*) publiczne występowanie, chęć okazania się, nadskakiwanie, jactationem habere: zwykle: próżność, chełpliwość, alicujus; z 2 przyp. przedmiotu, cultus.

Jactātus, us, *m.* ruch mocny, trzepotanie, pennarum.

Jactito, āre, publicznie o czém mówić.

Jacto, 1. często rzucać, miotać, ardentes faces, fulmina, hastas, ossa post tergum; se in praeceps e muris; wyrzucać, materiam (o wulkanach); wydawać, odorem late; — przenoś. w mowie: głosić, opowiadać, mówić, verba, versus, preces; jocosa dicta in aliquem; talia jactanti, gdy to mówił; rzucać, miotać, minas, probra in aliquem; 2) wstrząsać, poruszać, cerviculam, brachium; jactata flumine navis; jactari in alto; maritimis fluctibus, szczegól. o mówcy i tancerzu: robić ruchy, giesta, manus; se; — przenoś. niepokoić, bior. doznawać niepokoju, być niepokojonym, aestu febrique jactari; tales jactantem pectore curas, kiedy go takie troski niepokoją; opiniones se jactantes; krzyżujące się zdania; se jactare lub jactari, mocno się czém zajmować, przykładać się do czego, se in causis centumviralibus; forensi labore jactari; *b)* kilka razy coś wspominać, przywodzić, przytaczać, wzmiankować, nadmieniać, rem in concione; aliquem beatum; (nazywać); se stirpem Jovis praedicatione; stąd: mieć co zawsze w ustach, chlubić się czém, chełpić się, gratiam urbanam, genus et nomen; in eoque se jactasset; quo se plus jactet Apollo; z 4 prz. i tryb. bez. jactavit, victoriam sui operis fuisse.

Jactūra, ae, *ż.* wyrzucanie; mianow. wyrzucanie rzeczy z okrętu dla ulżenia ciężaru, de illis potissimum jactura fit, quia pretii minimi sunt; in mari jacturam facere; stąd: *a*) strata, szkoda, uszczerbek, jacturam alicujus rei facere, accipere, ferre, pati, ponieść stratę, uszczerbek; rei familiaris; vitae, juris; causae, honoris, dignitatis; *b)* koszt, nakład, ofiara, eos ad se magnis jacturis pollicitationibusque perduxerant; magnis jacturis sibi quisque animos eorum conciliabat.

Jactus, us, *m.* rzucanie, rzut, ciskanie, miotanie, fulminum, talorum, tesserarum; ad teli jactum venire, na odległość wystrzału przyjść; intra teli jactum, na donośność strzału; extra teli jactum esse lub stare, stać w takiéj odległości, że strzał nie dosięgnie.

Jaculābilis, e, zdatny do rzucania, telum.

Jaculātor, ōris, *m.* rzucający pociski.

Jaculātrix, īcis, *ż.* rzucająca pociski; przydomek Dyany.

Jacūlor, 1. rzucać pocisk, strzelać;—przenoś. probris in aliquem, miotać obelgi; 2) przechod. ciskać co, saxa, ignes; *b)* ciskać na kogo lub na co, aliquem, cervos, rubente dextra sacras jaculatus arces; — przenoś. walczyć o co, ubiegać się za czém, quid multa jaculamur?

Jacūlum, i, *n.* grot, pocisk, strzała; 2) sieć, hi jaculo pisces, illi capiuntur ab hamis.

Jam, *przysł.* właśnie, teraz, wnet, natychmiast, już, odnosi się do teraźniejszości, przeszłości i przyszłości: sunt duo menses jam, już miesięcy dwa upłynęło; vidi ego jam juvenem; jam videbimus; jam omnes exstinguentur; non jam, jeszcze, non jam de eo sumptum esse supplicium; więcej nie, już nie, ut jam se sustinere non posset; przy wyliczaniu: jam — jam, już — już, bądź — bądź, jam secundae, jam adversae res; jam jam, już właśnie; jam jam futurus rusticus, już właśnie miał zostać wieśniakiem; jam jamque, już prawie, jam jamque tenet similisque tenenti est; już prawie chwyta i zdaje się, że już schwycił; niekiedy ma moc połączenia i używa się przechodząc do innego przedmiotu; otoż, owoż więc, jam quantum consilio valeat, saepe cognostis.

Janicŭlum, i, *n.* lub Janiculus mons i collis, jeden z siedmiu pagórków Rzymu.

Janigĕna, ae, *m.* i *ż.* dziecię Janusa.

Janĭtor, ōris, *m.* odźwierny.

Janua, ae, *ż.* drzwi; — przenoś. wstęp, przystęp; janua ingredi in causam.

Janus, i, *m.* podług powieści mitologicznych dawny król Lacyum, który zbudował zamek na górze Janiculum: jako bożek słońca czczony w świątyni, mającej dwa wchody przeciwległe, które w czasie pokoju zamykano, a otwierano podczas wojny; stad: Janus Clusius, Patulcius; 2) miejsce pokryte służące do przejścia; 3) miejsce publiczne w Rzymie posągami Janusa ozdobione, które kupcy, przekupnie i t. p. zajmowali, podzielone na trzy części: summus, medius, imus; 4) miesiąc styczeń poświęcony Janusowi; stąd: Januarius, a, um, do Janusa należący, mensis Jan. lub samo Januarius, styczeń.

Jecur, **jecŏris** lub **jecinŏris** lub **jocinŏris**, *n.* wątroba.

Jecuscŭlum, i, *n.* wątróbka.

Jejūne, *przysł.* czczo, oschle, disputare, dicere.

Jejunitas, ātis, *ż.* czczość żołądka; — przenoś. oschłość stylu.

Jejunium, ii, *n.* post; 2) głód, poet.; 3) chudość, wychudzenie.

Jejunus, a, um, na czczo będący; stąd: głodny, chudy; sanies (w małej ilości); — przenoś. *a*) bez mocy, ubogi, lichy, mało znaczący, cognitio, oratio; si non jejunum, quod gessi; *b*) ograniczony, miałki, jejuni et inanis animi; humile aut jejunum.

Jentacŭlum, i, *n.* śniadanie.

Jocātio, ōnis, *ż.* żartowanie.

Jocor, 1. żartować, cum aliquo de re; in morbum, z choroby; żartem co mówić, haec jocatus sum.

Jocōse, *przysł.* żartobliwie.

Jocōsus, a, um, żartobliwy, res; sermo, dicta; — przenoś. imago vocis, odbicie głosu, echo zabawne; Nilus joc. z powodu, że Egipcyanie prowadzili życie wesołe.

Joculāris, e, żartobliwy, zabawny, ucieszny; *rzecz.* jocularia, ium, *n.* żarty.

Joculātor, ōris, *ż.* żartowniś, śmieszek.

Jocŭlor, 1. żartować, drwić.

Jocus, i, *m.* żart, w licz. mn. joci, pojedyncze zdania żartobliwe; joca, żartowanie w ogóle: joco lub per jocum, żartem; extra jocum lub remoto joco, bez żartu, żart na stronę; 2) igraszka, zabawka, neu sis jocus.

Jovis, is, *m.* dawny przyp. pierw = Juppiter.

Juba, ae, *ż.* grzywa; grzebień, czub u ptaków; kita u szyszaka.

Jubar, ăris, *n.* blask, światło promieniste, mianowicie ciał niebieskich; stąd: poet. słońce, gwiazdy, jubare exorto.

Jubātus, a, um, grzywiasty, grzywę mający, mający grzebień.

Jubeo, jussi, jussum, 2. rozkazywać, kazać, nakazać; na str. bier. jubeor, rozkazują mi, z 4 przyp. i tryb. bez. czynnym, jeżeli wyrażona jest osoba, któréj się coś rozkazuje; biernym zaś, jeżeli się nie wymienia osoba, do której się rozkaz odnosi: jusserunt Hannibalem pugnare; filium ejus sic educari jussit; ipse redire in Africam jubetur; a Maximo jussus occidi; Dionysium jube salvere (pozdrów odemnie D.); jussi valere illum (pożegnałem się z nim); także z nast. ut lub ne i tryb. łącz. lub samym tryb. łącz. jussit, ut peterent; jube, mihi respondeat; z samym przyp. 4. tego, co się rozkazuje; nakazać, nałożyć, nadać, stąd: na str. bier. jussa poena; z 4 przyp. osoby i rzeczy; literae, non quae te aliquid juberent; stąd: bier. quod jussi sunt, faciunt; samo jub.: Scipione jubente (na rozkaz Scypiona); *rzeczow.* jussum, i, *n.* rozkaz, nakaz, jussa efficere, capessere, wykonywać, jussis obediens. Szczegól. o senacie i ludzie: postanowić, uchwalić, zwykle z ut i tryb. łącz.; także z 4. przyp. i tryb. bez. lub z 4 przyp. np. legem, foedus; lub de bello; *rzeczow.* jussum, i, *n.* uchwała, postanowienie, rozporządzenie; stąd o prawach: nakazywać, polecać, lex jubet aut vetat.

Jucunde, *przysł.* przyjemnie, z zadowoleniem, vivere, bibere; juc. esse, być zadowolonym.

Jucundĭtas, atis, *ż.* przyjemność, uciecha, roskosz, jucunditate perfundi; dare se jucunditati; w licz. mn. przyjemne, uprzejme usługi, jucunditatibus tuis.

Jucundus, a, um, przyjemny, miły, kochania godny.

Judaea, ae, *ż.* kraina żydowska, Palestyna, stąd: *a)* Judaeus, i, *m.* żyd; *b)* Judaicus, a, um, żydowski, tyczący się żydów.

Judex, ĭcis, *m.* sędzia, rozstrzygający sprawy i dający wyrok w przedmiotach prawnych; judicem dare, wyznaczyć; dicere, mianować; ferre, wskazać; apud judicem causam agere, sprawę wytoczyć; judex quaestionis, zastępca pretora; 2) w ogóle: sędzia, znawca, studiorum; — przenoś. vespā judice; 3) wielkorządzca, namiestnik, hunc primum Aegyptus Romanum judicem habuit.

Judicātio, ōnis, *ż.* sądowe rozbieranie rzeczy, roztrząsanie przedstawionego usprawiedliwienia; w ogóle: wyrok, osądzenie.

Judicātum, i, *n.* rzecz osądzona, judicatum facere, zrobić to, co wyrok nakazuje.

Judicātus, us, *m.* urząd sędziego.

Judiciālis, e, i **Judiciārius**, a, um, sądowy, sądowniczy, consuetudo, genus dicendi.

Judicium, ii, *n.* sądowe śledzenie; sądy u Rzymian dzieliły się na sądy zwane judicia privata i j. publica, tamte zajmowały się szczególnemi prawami pojedyńczych osób, czyli gdzie szło o własność prywatną, te zaś sprawami bezpieczeństwa publicznego; jud. de aliqua re, lub z przyp. 2 (o co); stąd: *a)* proces, sprawa, judicium habere; j. vincere (wygrać), j. ca-

pitis (sprawa kryminalna); *b*) urząd sędziego; także sędzia, j. sortiri, implorare, hoc judicio damnatur; *c*) miejsce sądu, in j. venire; 2) rozpoznanie, rozstrzygnienie, wyrok, sąd zdanie, sposób widzenia rzeczy, w oznaczeniu sądowém i niesądowém, meo judicio podług mego zdania; meum semper fuit judicium, zawsze byłem tego zdania, zawsze tak myślałem; stąd: *a*) władza sądzenia, rozsądek, smak, habere intelligens judicium; *b*) rozwaga, uwaga, non inertiā, sed judicio.

Judĭco, 1. sądownie rozpoznawać, być sędzią; 2) wyrok sądowy wydać, sądownie rozstrzygnąć, osądzić, aliquid contra aliquem; gravius de aliquo, aliquem capitis; poenae; judicatus pecuniae; aliquem hostem; exsulem; hostis judicatus est; judicata causa, res (rozstrzygniona); w przedmiotach niesądowych: umyślić, postanowić, rozstrzygnąć, sibi ipsi, de aliqua re; judicatum est (jest rzecz rozstrzygniona, pewna); w ogóle: *a*) sądzić, de aliquo lub de aliqua re, lub z 4 przyp. i tr. bez.; ale z przyim. ex i 6 przyp. lub samym 6 przyp. oceniać, aequo; si utilitate judicandum est; *b*) uważać, poczytać, aliquid pulcherrimum; ogłosić, uznać, aliquem sapientissimum; aliquem hostem.

Jugālis, e, do jarzma należący, zaprzężny, sprzężajny, equi jumentaque jugalia; gemini jugales (zaprząg z dwojga bydląt); — przenoś. małżeński, vinculum, dona; stąd: poet. ignes enixa jugales (wydała na świat syna Parysa który miał być przyczyną wojny, pożaru, zniszczenia).

Jugātiō, ōnis, *ż*. przywiązanie winorośli.

Jugĕrum, ĕri, i ĕris, *n*. morg, przestrzeń ziemi wynosząca 240 st. wzdłuż, 120 wszerz.

1. **Jugis**, jarzmowy, zaprzężny, auspicium (połączona), branie wieszczby ze spotkania bydląt zaprzężonych.

2. **Jugis**, e, ciągle trwający, puteus, aqua; jugi triennio, trzy lata wciąż.

Juglans, dis, *ż*. orzech włoski.

Jugo, 1. przywiązywać; — przenoś. połączyć związkiem małżeńskim, aliquem lub aliquam alicui; połączyć, virtutes inter se jugatae sunt.

Jugōsus, a, um, górzysty.

Jugulātio, ōnis, *ż*. zamordowanie.

Jugŭlo, 1. zabić, zamordować ludzi i źwierzęta; — przenoś. zniszczyć, pognębić, pokonać, aliquem factis decretisque; jugulari sua confessione; his literis te jugulatum esse.

Jugŭlum, i, *n*. obojczyk; zwykle: gardło, crudelitatem a jugulis vestris avertite; obsidis jugulum mucrone resolvit.

Jugum, i, *n*. jarzmo, chomąt; stąd: zaprzęg, multa juga; poet. o zaprzężonych koniach: aurigae concussere lora immissis jugis; w ogóle: para, j. impiorum nefarium; — przenoś. związek małżeński, j. ferre; stan niewolniczy, servile; j. accipere, exuere; ferre j. pariter (o stanie niepomyślnym); j. fortunae praesentis; imperii. Szczegól. *a*) żerdzie poprzeczne do przywiązywania winnych latorośli; poprzecznice u szalek (stąd: waga jako gwiazdozbiór); waga u dyszla; sub jugum mittere lub sub jugo, rodzaj upokorzenia i hańby wojskowéj dla zwyciężonych: zbijano dwie żerdzie z trzecią poprzeczną u góry i kazano wojsku

zwyciężonemu przechodzić przez tę jakby bramę; poet. czółenko albo nawój, na który tkacze przędzę nawijają; pokłady na statku wodnym; często: *b)* wierzchołek gór, szczyt, grzbiet, pasmo wysokie, in jugo consistere; summum jugum nacti.

Jugurtha, ae, *m.* król Numidyi; stąd Jugurthinus, a, um, Jugurtyński, bellum, conjuratio.

Julius, a, um, nazwisko rodu Rzymskiego, z którego szczególniej odznaczył się C. Julius Caesar i przysposobiony przez niego za syna Octavius, który się odtąd nazywał C. Julius Caesar Octavianus; *przym.* Julius, do Juliusza odnoszący się, mensis lub samo Julius, miesiąc Lipiec, dawniéj Quintilis, na cześć Juliusza Cezara tak nazwany.

Jumentum, i, *n.* źwierzę do pociągu, zaprzężne konie, woły, osły, muły, vectus jumentis junctis; jumenta sarcinis levare.

Junceus, a, um z sitowia, vincula.

Juncōsus, a, um, pełen sitowia.

Junctio, ōnis, *f.* złączenie, spojenie.

Junctūra, ae, *f.* złączenie, spojenie; w mowie: związek, połączenie wyrazów, notum si callida verbum reddiderit junctura novum; junct. generis, spowinowacenie.

Junctus, a, um, połączony, blizki, junctior cum exitu; junctior Haemonia est ponto; o mowie: oratio, dobrze połączona, harmonijna; — przenoś. połączony przyjaźnią, junctissimus illi et comes.

Juncus, i, *m.* sit, sitowie.

Jungo, junxi, junctum, 3. łączyć, sprzęgać, spajać, inter se; aliquid cum aliqua re; aliquid alicui rei, naves, rates, currus i t. p. Stąd: 1) w szczegól. *a)* źwierzęta zaprzęgać, equos curru (= currui); equos; juncti boves: juncta bina juga, dwa zaprzęgi; vehi jumentis junctis; *b)* wóz opatrzyć zaprzęgiem, zaprządz do wozu, rheda equis juncta; junctum vehiculum; *c)* o miejscowości: połączyć, insulam continenti (za pośrednictwem mostu); urbem; zwykle: fluvium ponte, most zarzucić na rzece; na str. bier. o miejscowości: opierać się o co, łączyć się, blizko leżéć, graniczyć, Italia Dalmatis juncta; Aegypto juncta Africa, junctior Haemonia ponto i t. p.; także o czasie: bezpośrednio następować, consularem praetextam praetoriae; consilio belli bellum; *d)* o wojskach: połączyć, copias; alicui pedites; sibi exercitum: socia arma Rutulis; se alicui; se alicui contra aliquem; 2) składać wyrazy, verba jun.; 3) — przenoś. łączyć, kojarzyć, cum hominibus consuetudines, amicitias; res rationesque; improbitas scelere juncta; szczegól. *a)* połączyć związkiem małżeńskim; aliquam sibi matrimonio lub secum (in) matrimonio; se alicui; jungi cum aliquo (połączyć się); jure matrimonii jungi; connubio jungam stabili; także: przywiązywać, juncta vitis ulmo; *b)* pokrewieństwem, przyjaźnią być połączonym, se ad aliquem; alicui jungi; a sanguine materno junctus; amici juncti; stąd: wchodzić w takie stosunki, zawierać, affinitatem, amicitiam cum aliquo; *c)* przez przymierze: societate lub foedere alicui jungi; stąd: foedus, pacem cum aliquo, zawierać.

Junior, patrz Juvenis.

Junius, ii, *m.* nazwisko Rzymskiego rodu; Junius mensis lub samo Junius, miesiąc Czerwiec; stąd:

Juniānus, a, um, tyczący się Juniusza, causa.
Juno, ōnis, *ż.* córka Saturna, siostra i żona Jowisza, królowa bogiń, opiekunka małżeństw, Juno inferna, Averna = Proserpina; urbs Junonis = Argos; stąd: *a*) Junonālis, e, do Junony należący, tempus (miesiąc czerwiec); *b*) Junonicola, ae, *m.* i *ż.* czciciel, czcicielka Junony; *c*) Junonigĕna, ae, *m.* syn Junony (Wulkan); *d*) Junonius, Junoński, do Junony należący, custos (Argus); ales (paw').
Juppiter, Jŏvis, *m.* syn Saturna, brat Neptuna i Plutona, mąż Junony, najwyższy z bogów u Rzymian (J. Optimus Maximus), władzca nieba, opiekun państwa, familii, domu i t. p. porów. Ammon, Feretrius, Hospitalis; stąd: niebo, powietrze: sub Jove, pod gołém niebem; malus, pluvius, uvidus, frigidus, metuendus; aethera, quem homines Jovem appellant.
Jūra, ae, *m* pasmo gór między Gallią narboneńską i belgijską.
Jurandum, i, *n.* przysięga.
Jurātus, a, um, przysięgą zobowiązany, ille eadem nobis juratus in arma.
Jureconsultus, patrz Jurisconsultus.
Jurejūro, 1. przysięgać.
Jureperitus, patrz Jurisperitus.
Jurgium, ii, *n.* sprzeczka, spór, zwada, kłótnia.
Jurgo, 1. kłócić się, szczegól. prawować się, rozprawiać się z kim w sądzie.
Juridiciālis, e, tyczący się prawa, prawny.
Juridicus, i, *m.* sędzia.
Jurisconsultus, i, *m.* prawnik, biegły w prawie.
Jurisdictio, ōnis, *ż.* władza sądownicza, wymierzanie sprawiedliwości w sprawach prywatnych, oparte na edyktach pretorów, urbana, peregrina.
Jurisperītus, a, um, biegły w prawie, znawca prawa.
Juro, 1. przysięgać, per Jovem, per deos, zaklinać się na bogów, wzywać na świadectwo: jur. in verba alicujus, przysięgać podług przepisanej formuły; in litem, przedmiot sporu przysięgą stwierdzać; jurantia verba, słowa przysięgi; jurare in verba magistri, ślepo się trzymać zdania; 2) przech. *a*) stwierdzać co przysięgą, aliquid lub z 4 przyp. i tryb. bez. jurat se cum non deserturum; juravit se non reversurum; *b*) zaklinać się na kogo lub na co, deos, Jovem lapidem; maria aspera; jurata numina, bóstwa, na które się kto zaklął; *c*) calumniam, przysięgać na dobrą wiarę w sprawie.
Juror, = Juro, przysięgać, aliquid lub z 4 przyp. i tryb. bez.; in legem; jurato mihi crede, zawierz mi, jako temu, który pod przysięgą twierdzę.
1. **Jūs**, jūris, *n.* polewka.
2. **Jūs**, jūris, *n.* prawo, ustawa, juris conditor, wydawca prawa, zbieracz; stąd: jus Flavianum, Papirianum; civile; jura dare; miejsce sądu, sąd, in jus adire, vocare; illum in jure relinquere; 2) prawo, moc, upoważnienie, stąd: *a*) przywilej, wzgląd szczególny, optimo jure provinciam obtinere; optimo jure censor creatus est; jus civitatis; jura muliebria; *b*) prawo, moc, władza, jus agendi cum plebe; jus patrium; homines recipere in jus ditionemque; sui juris esse (być niezależnym); aliquem sui juris facere; suo jure imperare (samowolnie); jus fortunae.
Jusjurandum, i, *n.* przysięga, j. da-

re alicui, składać przysięgę; accipere, odebrać, przyjąć; servare lub conservare, dotrzymać; jusj. inter se dare, zobowiązać się wzajemnie przysięgą.

Jussum, i, *n*. patrz Jubeo.

Jussus, us, *m*. rozkaz, nakaz, jussu populi; jussu vestro coactus.

Juste, *przysł.* słusznie, sprawiedliwie, należycie, juste et legitime imperare.

Justīnus, i, *m*. Rzymski dziejopis, który z pism Troga Pompejusza zrobił wyciąg.

Justĭtia, ae, *ż*. sprawiedliwość; 2) prawne obchodzenie się; łagodność, dobroć, sperare se pro ejus justitia impetraturos.

Justitium, ii, *n*. wstrzymanie biegu sądownictwa: w ogóle: przerwa, zawieszenie czynności publicznych, omnium rerum.

Justus, a, um, sprawiedliwy, vir, judex, j. in socios: ut praeter ceteros justus appellaretur; często: o tém co jest zgodne z prawem, prawny, prawy, słuszny, przyzwoity, rex; supplicium; imperium, bellum; exitus; causa; uxor (prawym związkiem połączona); justum colere, zachować sprawiedliwość; także: vir justi tenax: stąd: *a)* należyty, dostateczny, numerus; exercitus; altitudo; plus justo, zanadto, więcej jak należy; justo major; *rzeczow.* justa, orum, *n*. to co się podług praw i zwyczaju robić powinno, należytość, justa praebere servis; j. hospitalia, militaria; ludorum; szczegól. funebria, oddanie ostatniéj posługi, pogrzeb; *b)* formalny, porządny, bellum, proelium, pugna, victoria; iter (pochód, jaki zwykle odbywano w dniu jednym); justo jure, najsprawiedliwiej; *c)* uzasadniony, causa formidinis; timor, ira; preces.

Juturna, ae, *ż*. źródło w Lacyum; 2) nimfa, siostra Turnusa.

Juvenālis, e, młodociany, młodzieńczy, corpus.

Juvencus, a, um, młody, equus; *rzeczow.* *a)* juvencus, i, *m*. młodzieniec, młodzik, matres metuunt suis juvencis; młody byk, aratra jugo referunt suspensa juvenci; *b)* juvenca, ae, *ż*. dziewczyna; także jałowica.

Juvenesco, juvenui, 3. dojść do lat młodzieńczych, wyrastać, vitulus; 2) odmłodnieć, homo.

Juvenīlis, e, młodzieńczy, anni.

Juvenīliter, *przysł.* zwyczajem ludzi młodych; z zapałem młodzieńczym.

Juvĕnis, is, *m*. i *ż*. młody, młodzieńczy, stop. wyż. junior; *rzecz.* młodzieniec, młody człowiek, w sile wieku (od 20 do 40 lat); także młoda kobieta.

Juvĕnor, āri, sprawować się zwyczajem młodych osób, robić wybryki

Juventa, ae, *ż*. wiek młodzieńczy, młodość, młodzi ludzie, moderator juventae.

Juventas, ātis, *ż*. wiek młodzieńczy, młodość; także: bogini młodości, inaczej zwana Hebe.

Juventus, ūtis, *ż*. młodość, wiek młodzieńczy (od 20 do 40 lat, mniéj więcéj); 2) młodzież, młodzieńcy zdatni do służby wojskowéj; princeps juventutis, *a)* pierwszy na czele spisu stanu rycerskiego w czasach rzeczypospolitéj; *b)* za cesarzów, syn cesarski.

Jŭvo, jūvi, jutum, 1. pomagać, wspierać, być pożytecznym, aliquem aliqua re, ad aliquid, przyczynić się do czego; juvante deo lub diis (bene) juvantibus (przy boskiéj pomocy); juvor, doznaję

pomocy, proscriptum juvari vetat; o przedmiotach nieżywot.: pomagać, facundia juvit causam; disciplinam beatae vitae; onera alicujus (ulżyć); 2) bawić, cieszyć, sprawiać zadowolenie, przyjemność, multos castra juvant; nec me mea vita juvaret, z tr. bez. juvit me tibi profuisse; forsan et haec olim meminisse juvabit; stąd: chce się, podoba się, juvat ire et Dorica videre castra.

Juxta, *przysł.* obok, podle, blizko, j. posita recens statua; legio, quae j. constiterat; sellam j. ponere; fuit juxta tumulus; qui j. erant; także: accedere juxta; zarówno, podobnie, aliaque castella j. ignobilia; ceteri j. insontes; j. aestimo; z nast. ac, atque, que, quam (jak); ac, si (jak gdyby), juxta hieme atque aestate; j. invia ac devia; j. ac si meus frater esset; także z przyp. 3. lub 6. z przyim. cum; rem parvam ac juxta magnis difficilem; juxta mecum omnes intelligitis; 2) *przyim.* rządz. 4 prz. osoby, obok, blizko, juxta se in sella collocare; j. hostem castra habere nautica; o miejscowości: victi sunt j. flumen Rhodanum; j. murum castra posuit, juxta theatrum occisus est; sepultus est j. viam Appiam; czasem się kładzie po wyrazie rządzonym; hunc juxta; — przenoś. *a)* zaraz po, najbliżéj, apud quos juxta divinas religiones fides humana colitur; *b)* prawie tak, juxta se conjuges vexari; *c)* wedle, podług, j. praeceptum; j. responsum; j. nocturnum visum.

K.

K. = Kaeso (Caeso), ōnis, *m.* nazwisko rodu Sabinów.

Kalendae, patrz Calendae.

Karthaginiensis, Karthago, patrz Carth-.

Kometes, ae, *m.* patrz Cometes.

L.

L skrócenie imienia Rzymskiego Lucius; 2) w liczbach znaczy 50; 3) LL. duae librae, LLS. lub HS. sestertius lub sestertium.

Labasco, ĕre, chwiać się, być blizkim upadku.

Labeātes, ium, *m.* lud w północnéj stronie względem Macedonii, na wschód Illiryi; stąd: Labeatis, idis, *ż.* do Labeatów należąca.

Labecŭla, ae, *ż.* mała skaza, plama, — przenoś. l. aspergere alicui, przypiąc komu łatkę.

Labefacio, feci, factum, na str. bier. labefio, factus, fieri, wstrząsać, zachwiać, osłabić; — przenoś. *a)* zniszczyć, osłabić, aliquid lub aliquem; poet.: labefactus amore animum; *b)* wprowadzić w stan wahania się, zachwiać w przedsięwzięciu, aliquem.

Labefacto, 1. wstrząsnąć, zachwiać; — przenoś. osłabić, zniszczyć, nadwerężyć, aliquem; amicitiam; fidem; opinionem; rempublicam; na str. bier. chwiać się, być zachwianym.

1. **Labellum**, i, *n.* mała warga (od 1. labrum).

2. **Labellum**, i, *n.* wanienka (od 2. labrum).
Labeo, ōnis, *m.* przezwisko Rzymskie.
Labĕrius, ii, *m.* nazwisko Rzymskiego rodu.
Labes, is, *ż.* upadnienie, zapadnienie, rozstąpienie się, terrae; plama, skaza, victima labe carens; — przenoś. *a)* upadek, strata, zniszczenie, innocentiae; *b)* plama, skaza, conscientiae, civitatis, imperii, vita sine labe peracta.
Labici, ōrum, *m.* dawne miasto Latynów; stąd: Labicanus, a, um, Labikański, *rzeczow.* Labicanum, i, *n.* okolica miasta Labici.
Labiēnus, i, *m.* jeden z wodzów Cezara; stąd: **Labieniānus**, a, um, do Labiena należący.
Labium, ii, *n.* warga.
Labo, 1. chwiać się, być blizkim upadku; — przenoś. *a)* niszczeć, upadać, słabnąć, memoria; *b)* chwiać się w myślach, wahać się, być niepewnym, cum ei Antonius labare videretur; l. fides sociorum.
Labor, lapsus, 3. posuwać się, toczyć się, padać, spadać, z przyim. a, de, ex i 6 przyp. lub samym 6. przyp., ab arbore, ex oculis, de coelo; sunąć się, serpens labitur; płynąć, per aequora rate, medio labitur amni; wypływać, lapsi de fontibus amnes; spuszczać się, per funem demissum; toczyć się, obracać się, sidera labentia coelo; — przenoś. o czasie i życiu: upływać, schodzić, l. aetas; tot jam labentibus annis; tacito pede lapsa vetustas; wpadać w co, z przyim. in lub ad i 4 prz. ad somnos, in segnitiem, in vitium, ad mollitiem; *b)* omylić się, zbłądzić, błąd popełnić, consilio, opinione, casu, per errorem, propter imprudentiam; in officio; hac spe (być zawiedzionym); 2) rozchodzić się, rozszerzać się, populus in diversa labitur; — przenoś. *a)* rozchodzić się, illico res foras labitur; wciskać się, rozszerzać się, dolor lapsus ad ossa; labique somnum sensit in artus, uczuła (Irys), że sen ogarnia jej członki; *b)* upadać, niszczeć, ginąć, domus; o umierających: labuntur frigida leto lumina; labitur exsanguis; *c)* ujść, wymknąć się, wypaść, e manibus custodientium; poet. quam nostro illius labatur pectore vultus; *d)* odbić się napróżno, chybić celu, ne adjectae voces laberentur atque errarent.
Labor, ōris, *m.* praca, mozoł, trud, natężenie sił, corporis; podjąć się pracy, laborem sibi sumere; l. insumere in rem; przedsiębrać, adire, suscipere, obire; se maximis laboribus frangere, trudzić się mozolnemi pracami; o trudach wojennych: labor militiae lub belli, lub samo l.; *b)* skutek pracy, czyn, dzieło, rei militaris; poet. o czynach Herkulesa: perrupit Acheronta Herculeus labor; o dziełach sztuki: operum laborem miratur i t. p.; 3) pracowitość; czynność, działalność, vivere in studiis laboribusque; stąd: przykrość, cierpienie, utrapienie, uciążliwość, dolegliwość, nieszczęście, maximos labores summaque adiisse pericula; in labore meo; supremum audire laborem; audire Iliacos labores; poet.: labores solis, lunae (zaćmienie słońca, księżyca); labores boum (praca rolnicza); istota uosobiona w miejscach podziemnych, dolegliwość, terribiles visu formae: Lethumque Labosque.
Laborifer, a, um, wytrzymały w pracy, znoszący trudy.

Laboriōse, *przysł.* pracowicie.

Laboriōsus, a, um, uciążliwy, przykry, trudny, opus laboriosissimum; 2) pracowity, czynny, gorliwy, homo; znękany trudami, Ulixes.

Laboro, 1. pracować trudzić się, zadawać sobie pracę, dokładać starania, in aliqua re; de aliqua re; także: idem; pro salute alicujus; ze spój. ut lub ne i tryb. łącz.; z tr. bez.: quae nunc quoque ferre laboro; stąd: *a*) być o co troskliwym, troskać się, kłopotać się, alienis malis; noli laborare; non laboro, nihil l., nie dbam, nic mię to nie obchodzi; *b*) cierpiéć jaką dolegliwość, chorować, być trapionym, ex pedibus; aere alieno, być zadłużonym; a re frumentaria, annona, doznawać braku żywności; fame, inopia, cierpiéć głód, ubóstwo; także: ex invidia lub odio, być znienawidzonym; ob avaritiam; często: samo lab., cierpiéć, być w przykrém położeniu, undique suis laborantibus succurrebaut; o przedmiotach nieżywotnych: ut triremes ex concursu laborarent; aquilonibus querceta lab.; 2) przech. pracowicie co obrabiać, wyrabiać, aliquid; vestes auro laboratae; dona laboratae Cereris (o chlebie), poet.

Laboe, ŏris, *m.* = Labor.

1. **Labrum**, i, *n.* warga; 2) brzeg, cornuum, fossae; — przenoś. primoribus labris gustasse aliquid, z lekka się czego dotknąć, nie zgłębić rzeczy.

2. **Labrum**, i, *n.* wanna.

Labrusca, ae, *ż.* dzika winorośl; i labruscum, i, *n.* owoc dzikiéj winorośli.

Labyrinthus, i, *m.* Labirynt, gmach mający bardzo wiele pokojów tak rozłożonych, że wyjście z niego trudne było.

Lac, lactis, *n.* mleko; 2) sok niektórych roślin; 3) poet. o kolorze mlecznym: una fuit labes, cetera lactis erant.

Lacaena, ae, *ż.* Lacedemońska, Spartańska; *rzeczow.* Spartanka.

Lacedaemon, ŏnis, *ż.* 6 przyp. Lacedaemone lub -i, miasto i państwo w połud. części Peloponezu, inaczej Sparta zwane; stąd: Lacedaemonius, a, um, Lacedemoński; *rzeczow.* Lacedemończyk, mieszkaniec miasta Sparty i krainy Lakonii.

Lacer, a. um, podarty, poszarpany, corpus, currus; także czyn.: szarpiący, artus lacero divellere morsu.

Laceratio, ŏnis, *ż.* szarpanie, rozdzieranie.

Lacerna, ae, *ż.* zwierzchnia suknia u Rzymian, którą się odkrywali od niepogody lub zimna; stąd: lacernatus, a, um, suknią lacerna zwaną odziany.

Lacĕro, 1. szarpać, rozdzierać, w ogóle: niszczyć, vestem, navem; — przenoś. *a*) reliquias vitae, puścić na przedaż; zniszczyć, zgubić, aliquem, patriam; szczegól. strwonić, przemarnować, bona patria, pecuniam; *b*) szarpać kogo słowami, lżyć, złorzeczyć, aliquem, famam alicujus.

Lacerta, ae, *ż.* jaszczurka.

Lacertōsus, a, um, mocny, silny, barczysty.

Lacertus, i, *m.* zwykle w licz. mn. muskuły, szczegól. wyższa część ręki aż do łokcia; — przenoś. o pszczołach: aptant lacertos, zbierają siły do walki, poet.; o mocy wymowy: in Lysia sunt lacerti; 2) = Lacerta; 3) gatunek ryby morskiéj.

Lacesco, lacessīvi, lub ii. laces-

sītum, 3. drażnić, wyzywać, napastować, napadać, aliquem ferro, telis, proelio, bello, jurgiis, injuria; ad bellum i t. p.; aliquem scripto lub ad scribendum (do pisania pobudzać); deos (dokuczać prośbami, naprzykrzać się), poet.: ferro regna; pelagus carinā (żeglować); aera fulgent sole lacessita (rażone); aliquid, do czego pobudzać, wyzywać, zaczynać co, pugnam, proelium, sermones.

Lacetāni, ōrum, *m.* lud w Hiszpanii tarrakoneńskiéj; stąd: Lacetania, ae, *ż.* Lacetania.

Lachĕsis, is, *ż.* jedna z Park, która przędła nić życia ludzkiego.

Laciădes, ae, *m.* mieszkaniec gminy Lacia w Attyce.

Lacīnia, ae, *ż.* brzeg szaty, obtinere lacinia, zatrzymać z trudnością, zaledwie.

Lacīnium, ii, *n.* przylądek w krainie Bruttów ze świątynią Junony zwanéj Lacinia, stąd: attolit se diva Lacinia, poet.

Laco, ōnis, *m.* Lakończyk, rura regnata Laconi Phalanto; fulvus L., pies z Lacedemonu odznaczający się siłą i czujnością; w licz. mn. **Lacōnes**, um, *m.* Lakonowie, Lacedemończycy. Stąd: *a)* **Lacōnicus**, a, um, Lakoński, Lacedemoński; *rzeczow.* Laconica, ae, lub -ē, ēs, *ż.* kraina w Peloponezie; Laconicum, i, *n.* łaźnia; *b)* **Lacōnis**, idis, *ż.* Lacedemonka.

Lacrima, ae, *ż.* łza; effundere, profundere, wylewać; tenere, comprimere, wstrzymać: oculos suffusa lacrimis, mając łzy w oczach, poet.

Lăcrimābilis, e, żałosny, opłakania godny.

Lacrimabundus, a, um, płaczący.

Lacrimo, i, lacrimor, 1. łzy wylewać, płakać; z 4 przyp. opłakiwać, casum alicujus; — przenoś. o roślinach, które z siebie sok, żywicę wydają, lacrimatas cortice myrrhas.

Lacrimōsus, a, um, zapłakany, lumina; 2) do płaczu pobudzający, funus, bella, carmen.

Lacrĭmŭla, ae, *ż.* łezka.

Lacteo, ēre, ssać; poet. lactens annus, wiosna; 2) mieć w sobie mleko, być mlecznêm, sata lactentia.

Lactesco, ĕre, w mleko się obracać.

Lacteus, a, um, mleczny, humor (mleko); pełen mleka, ubera; poet. biały jak mleko, cervix; via lub orbis (dróga mleczna).

1. **Lacto**, 1. (od lac) mleko w sobie zawierać; 2) ssać.

2. **Lacto**, 1. (od lacio), wabić do siebie, nęcić.

Lactūca, ae, *ż.* sałata.

Lacūna, ae, *ż.* kałuża, bagno, sadzawka; poet. głębia, przepaść; przerwa, stąd: dołek na licach; — przenoś. strata, brak, lacunam rei familiaris explere.

Lacūnar, āris, *n.* połap, strop.

Lacūno, 1. sklepić, wklęsłém co robić, ozdabiać w tafle, jak sufit.

Lacunōsus, a, um, dołkowaty, pełen wydrążeń, nihil eminens, nihil lacunosum.

Lacus, us, *m.* jezioro, bagno, sadzawka, staw; poet. w ogóle: woda, zbiór wody; 2) koryto z wodą, w którém kowale gaszą żelazo; kadź, stągiew, naczynie na wszelkie płyny; stąd: przenoś. oratio quasi de musto ac lacu fervida, niewystała, niewytrawiona.

Ladon, ōnis, *m.* rzeka w Arkadyi.

Laedo, laesi, laesum, 3. mocno uderzyć o co, zwykle: uszkodzić co, urazić, naruszyć, cursu aristas; frondes; herba morsu; collum (powiesić się), — przenoś.

a) nadwerężyć, naruszyć; fidem, pietatem; zaszkodzić, aliquem perjurio suo; *b)* obrazić, zasmucić, zmartwić, aliquem; tunc tua me infortunia laedent; szarpać kogo słowami, universos.

Laelius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu; stąd: Laeliānus, a, um, do Leliusza należący.

Laena, ae, *ż.* suknia zwierzchnia podszyta nakształt płaszcza.

Laertes, lub -a, ae, *m.* ojciec Ulissesa; stąd: *a)* **Laërtiades**, ae, *m.* syn Laerta; *b)* Laërtius, a, um, do Laerta należący.

Laesio, ōnis, *ż.* powstawanie, natarcie słowami na przeciwnika.

Laestrygōnes, um, *m.* lud w Sycylii, w licz. poj. Laestrygon, Lestrygończyk; urbs Lami L. (miasto Formia, które Lamus założył); stąd: Laestrygonius, a, um, Lestrygoński.

Laetabilis, e, przyjemny, wesoły.

Laetātio, ōnis, cieszenie się.

Laete, *przysł.* wesoło, radośnie.

Laetifico, 1. rozweselać, aliquem; użyzniać, Indus agros laetificat.

Laetificus, a, um, radość sprawiający.

Laetītia, ae, radość, wesołość; laetitiam capere, percipere, laetitia frui; laetitiam alicui afferre; — przenoś. żyzność.

Laetor, 1. cieszyć się, radować się, aliqua re, lub z 4 przyp.; in aliqua re; in hoc, quod; często z 4. przyp. i tr. bez.

Laetōrius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu.

Laetus, a, um, wesoły, uradowany, zadowolony, wypogodzony, de aliqua re; aliqua re. lub z 2 prz. 1. laborum; laetum facere aliquid (chętnie), także: lubiący co, mający w czém upodobanie, aliqua re; 2) rozweselający, przyjemny, spectaculum, aspectus: segetes, trunci, armenta, colles; omnia erant facta laetiora; — przenoś. *a)* pomyślny, błogi, dobrze wróżący, haud laetum id somnium regi esse; *b)* obfity, bujny, żyzny, pascua, pabuli laetus ager; lucus laetissimus umbrae; genus orationis; flumina mammis pressis laeta manabunt.

Laeve, *przysł.* z lewéj strony; — przenoś. opacznie, niezręcznie, accipere jussa.

Laevigatio, -igo, -is, -o, -or, patrz lev-.

Laevus, a, um, lewy, z lewéj strony leżący, ut laevus incederet, szedł z lewéj strony; *rzeczow.* laeva, ae, *ż.* lewa ręka; także: lewa strona, in laeva Danubii, na lewym brzegu Dunaju; także: laeva, orum, *n.* lewa strona, laeva Propontidis intrat; — przenoś. *a)* niedogodny, tempus, lub nieprzyjazny, nieszczęśliwy, picus; u Rzymskich augurów: szczęśliwy, pomyślny, przyjazny, numina: laevum intonuit (z lewéj strony); *b)* niezręczny, niedorzeczny, głupi, nieuważny, o ego laevus!; si mens non laeva fuisset.

Lagănum, i, *n.* gatunek ciasta z mąki i oliwy.

Lagēna, ae, *ż.* naczynie z wązką szyjką i uchem, flasza.

Lagēos, a, um, vitis lub samo lag. gatunek winorośli greckiéj.

Lagōis, ĭdis, *ż.* podobno cietrzew.

Lajus, lub Laius, i, *m.* syn Labdaka, król Teb, ojciec Edypa; stąd: Laiădes, ae, *m.* potomek Lajusa (Edyp).

Lallo, āre, śpiewać, nucić przy kolebce dziecinnéj.

Lama, ae, *ż.* jama, dół, bagno.

Lambĭtus, us, *m.* lizanie.

Lambo, lambi, lambĭtum; 3. lizać,

oblizywać; — przenoś. z lekka dotykać, chwytać się, flamma properabat lambere tectum; podmywać, quae loca lambit Hydaspes.

Lamentābilis, e, opłakania godzien, regnum; 2) żałosny, płaczliwy, vox, także: funus, z płaczem połączony.

Lamentātio, ōnis, *ż.* krzyk żałosny, narzekanie.

Lamentor, 1. krzyk żałosny wydawać, żale rozwodzić; przech. opłakiwać co, aliquem lub aliquid.

Lamentum, i, *n.* krzyk żałosny, narzekanie, najcz. w licz. mn. parcere lamentis, zaprzestać narzekań.

Lamia, ae, *ż.* czarownica.

Lamia, ae, przydomek familii Eliuszów; stąd: Lamianus, a, um, Lamiański.

Lamia, ae, *ż.* miasto we Ftyotydzie.

Lamina i lamna, ae, *ż.* płaski kawał kruszcu, marmuru, drzewa; blacha; poet. o srebrze i złocie: inimicus lamnae; laminae ardentes, gatunek tortur.

Lampas, pădis, *ż.* pochodnia, zapalona głownia, świeca; poet. Phoebea l. słońce.

Lampsăcum, i, *n.* i -us, i, *ż.* miasto w Myzyi przy Hellesponcie; stąd: Lampsaceni, ōrum, *m.* Lampsacenowie.

Lamus, i, *m.* król Lestrygonów, założyciel Formii.

Lamўrus, i, *m.* gatunek ryby morskiéj.

Lana, ae, *ż.* wełna, lanam ducere, prząść; stąd: wyroby z wełny, lanam facere lub tractare, zajmować się wyrobami wełnianemi; lanae dedita; wełnistość na owocach, liściach i t. p.; bawełna; poet. vellera tenuia lanae, delikatne obłoki; porów. caprinus.

Lanātus, a, um, wełnisty, noszący wełnę, ovis.

Lancea, ae, *ż.* dzida, oszczep.

Laneus, a, um, wełniany, pallium.

Langobardi, orum, *m.* naród północnéj Germanii.

Languefacio, fēci, factum, 3. gnuśnym uczynić; osłabić.

Langueo, langui, 2. być mdłym, wątłym, znużonym, o osobach i częściach ciała: nostri languentes; brachia mihi languent; l. morbo; — przenoś. być nieczynnym, gnuśnym, słabieć, languet juventus (in) otio; languent vires; languet amor; favor; stąd: languens, tis, mdły, słaby, bezsilny, nieczynny, nieskuteczny, ociężały, vox; stomachus, hyacinthus, senatus, spes.

Languesco, langui, 3. mdłym się stawać, słabieć, gnuśnieć, senectute; także o przedmiotach nieżywotnych: flos; poet. Bacchus languescit in amphora (łagodnieje);— przenoś. słabieć, tracić moc, sprężystość.

Languide, *przysł.* słabo, leniwo, opieszale, versari languidius in opere; zniewieściale, nie po męzku, languidius dictum.

Languidŭlus, a, um, słaby, mdły, ociężały, powolny, o żyjących i nieżywotnych istotach, homo, pecus; flumen; vina languidiora, które straciły cierpkość, złagodniały; — przenoś. zniewieściały, niemęzki, philosophus; opieszały, studium; wycieńczający, osłabiający, voluptates.

Languor, ōris, *m.* znużenie, utrudzenie, słabość sił, o ludziach, zwierzętach i częściach ciała; szczegól. przez chorobę, omdlałość, osłabienie; aquosus, wodna puchlina; — przenoś. nieczynność, gnuśność, languori se dare.

Laniātus, us, *m.* szarpanie, rozdzieranie, ferarum.

Lanicium, ii, *n.* wełna.

Laniēna, ae *ż.* jatka.

Lanificium, ii, *n.* urabianie wełny, przędzenie, tkanie.

Lanificus, a, um, robiący z wełny, ars, sztuka przędzenia i tkania.

Laniger, a, um, noszący wełnę, wełną okryty; *rzeczow.* laniger, eri, *m.* baran, jagnię.

Lanio, 1. rozszarpać, rozedrzéć, podrapać. hominem; artus; ora digitis; poet. laniata genas.

Lanista, ae, *m.* nauczyciel szermierzy; — przenoś. herszt rabusiów; podżegacz do rokoszu, do wojny.

Lanius, ii, *m.* rzeźnik.

Lanōsus, a, um, wełnisty.

Lanūgo, inis, *ż.* kosmacizna, wełnisty porost na owocach, liściach; mech na twarzy, pierwszy zarost brody.

Lanūvium, ii, *n.* miasto w Lacyum ze świątynią Junony zwanej Sospita; stąd: Lanuvīnus, a, um, do Lanuwium należący; *rzeczow.* Lanuvinum, i, *n.* posiadłość wiejska przy Lanuwium i Lanuvini, orum, *m.* Lanuwinowie.

Lanx, lancis, *ż.* misa, szala, szalka.

Laocoon, ontis, *m.* kapłan Neptuna w Troi, który podczas ofiary razem ze swoimi dwoma synami od dwóch wężów napadnięty i życia pozbawiony został.

Laodămia, ae, *ż.* córka Akasta, żona Protezylausa.

Laodicēa, ae, *ż.* miasto: *a)* we Frygii W.; *b)* w Seleucydzie w Syryi; stąd: Laodicensis, Laodyceński; **Laodicēni**, ōrum, *m.* Laodycenowie.

Laomĕdon, ontis, *m.* król Trojański, ojciec Pryama; stąd: *a)* **Laomedontēus**, a, um, Laomedontejski, w ogóle: Trojański; *b)* Laomedontius, a, um, do Laomedonta należący; *c)* **Laomedontiădes**, ae, *m.* potomek Laomedonta (Pryam); w licz. mn. Trojanie.

Lapăthum, i, *n.* i -thus, i *ż.* szczaw.

Lapicida, ae, *m.* kamieniarz.

Lapicīdīna, a, *ż.* łomy kamienne, kopalnie kamieni.

Lapidātio, ōnis, *ż.* ciskanie kamieni, kamienowanie.

Lapidātor, ōris, *m.* ciskający kamieniami.

Lapĭdeus, a, um, kamienny

Lapido, 1. kamienować, aliquem; nieosob. lapidat, kamienie spadają (o deszczu kamiennym), także: de coelo lapidatum est.

Lapidōsus, a, um, kamienisty, ager; 2) twardy jak kamień, corna.

Lapillus, i, *m.* kamyk, l. Libyci, kawałki z marmuru Numidyjskiego; 2) drogi kamień, niveos viridesque lapillos, u poet.

Lapis, idis, *m.* kamień, poet. Phrygius, marmur; l. albus pocula sustinet (o stole z białego marmuru); u poet: drogi kamień; *b)* kamień milowy, milliaris, stawiano je z napisem przy drogach dla oznaczenia odległości co tysiąc kroków; stąd: ad quintum lapidem (o pięć mil Rzymskich); *c)* kamień, czyli kamienne wzniesienie, na którém woźny stawał przy sprzedawaniu niewolników, stąd: duos de lapide emptos tribunos (uszczypliwa przymówka); *d)* posąg kamienny, Jovem lapidem jurare.

Lapĭtha, ae, *m.* i *ż.* i Lapithes, ae. *m.* w licz. mn. Lapithae, arum, *m.* Lapitowie górale przy Olimpie i Pelionie; stąd: *a)* Lapithaeus, a, um, do Lapitów należący; *b)* **Lapithēius**, a, um, Lapitejski.

Lappa, ae, *ż.* łopian, roślina.
Lapsio, ōnis, *ż.* upadanie.
Lapso, āre, chwiać się.
Lapsus, us, *m.* każde prędkie poruszenie, płynienie, lot, bieg i t. p. rapidos lapsus fluminum; volucrum; rotarum; dracones effugiunt lapsu; sidera volvuntur lapsu; szczegól. upadek, sustinere a lapsu; — przenoś. błąd, omyłka, przeoczenie.
Laquear, āris, *n.* sklepienie, sufit, strop, połap.
Laqueātus, a, um, ozdobiony sufitem, tecta; templa.
Laqueus, i, *m.* sidło, laqueis captare feras; sznur do obwieszania, duszenia, collum inserere in laqueum; — przenoś. sidło, zdrada, zasadzka, l. alicui ponere, disponere; in laqueos cadere.
Lār, lub Lars, Lartis, *m.* książę Etrusków; stąd: jako przydomek, Lar Tolumnius; ad Lartem Porsennam.
Lar, Laris, *m.* w licz. mn. Lares, bóstwa opiekuńcze Etrusków i Rzymian, domestici, familiares, privati, patrii, bóstwa opiekujące się domem; rurales, agri custodes, opiekunowie rolnictwa; permarini, żeglugi; — przenoś. mieszkanie, dom, lare certo gaudere, ad suum larem familiarem redire; także poet. gniazdo ptaków.
Lara, ae, *ż.* nazwisko nimfy.
Larentālia, ium, *n.* uroczystość obchodzona na cześć karmicielki Romulusa i Rema zwanéj Acca Larentia.
Largo, *przysł.* szczodrze, obficie.
Largifluus, a, um, obficie płynący.
Largior, 4. hojnie udarować, obficie udzielić, Hortensio summam copiam dicendi natura largita est; ex lub de alieno, z cudzej własności; przyznać co komu, populo libertatem; civitatem alicui; być powolnym, nie sprzeciwiać się, inertiae aliquid; sprawiać, laetitiam; nastręczyć, podać, occasionem; z nast. ut i tr. łącz.; ze zd. wzgląd.
Largītas, atis, *ż.* hojność, szczodrobliwość.
Largiter, *przysł.* szczodrze, hojnie, obficie; 2) wiele, largiter posse.
Largitio, onis, *ż.* szczodre udarowanie, maximas largitiones facere; przekupowanie, ujmowanie sobie kogo darami, tribum turpi largitione corrumpere; udzielanie, przyznanie civitatis.
Largītor, ōris, *m.* dawca szczodrobliwy, praedae; ten, który przekupujo, ujmuje sobie kogo darami.
Largitūdo, ĭnis, *ż.* szczodrobliwość, hojność.
Largus, a, um, obfity, mnogi, vino largiore uti; l. opum; szczodry, hojny, duo genera sunt largorum, alteri prodigi, alteri liberales; poet. z tr. bez. donare.
Largus, i, *m.* Rzymski przydomek.
Laridum, skróc. lardum, i. *n* słonina.
Larīnum, i, *n.* miasto Frentanów w niższéj Italii; stąd: Larinas, ātis, należący do miasta Larinum; Larinates, um, *m.* Larynaci.
Larissa, ae, *ż.* miasto w Pelazgiotydzie w Tessalii; stąd: Larissaeus, a, um, Laryssejski; *rzeczow.* Larissaei, ōrum, *m.* Larysseowie lub Larissenses, ium, *m.* Larysseńczycy; 2) L. Cremaste, miasto we Ftyotydzie w Tessalii, 3) L. Phriconis, miasto na pobrzeżu Myzyi; 4) nazwisko zamku w Argos.
Larius, ii, *m.* jezioro w wyższéj Italii (lago di Como).
Larix, icis, *m.* i *ż.* modrzew.

Lars, patrz Lar, tis.
Larva, ae, *ż.* widmo, straszydło; 2) maska.
Lasănum, i, *n.* urynał.
Lascivia, ae, *ż.* swawola, wesołość bez granic; rozpusta, rozwiązłość.
Lascīvio, lascivii, 4. swawolić, igrać, agnus; pozwalać sobie zanadto, plebs.
Lascivus, a, um, swawolny; 2) rozpustny, rozwiozły; poet. hedera, okręcający się, czepiający się.
Lassitūdo, inis, *ż.* znużenie, zmordowanie, strudzenie, opperitur unum diem ad lassitudinem militum sedandam; lassitudine confici.
Lasso, 1. zmordować, utrudzić.
Lassus, a, um, znużony, zmordowany, zmęczony, ab aliqua re lub aliqua re; poet. z przyp. 2. maris et viarum; — przenoś. wycieńczony, humus lassa fructibus assiduis; pochylony, lasso papavera collo.
Late, *przysł.* szeroko, wszerz, rozlegle, quam latissime possint ignes faciant (w jak największéj rozległości); longe lateque incensis aedificiis (daleko, na wszystkie strony); poet.: late rex (rozległe mający panowanie); także: l. tyrannus; sanguis latius manat (mocniéj); — przenoś. ars late patet; latius opibus uti (z rozrzutnością), w odniesieniu do mowy: obszernie, szczegółowo, loqui, perscribere.
Latĕbra, ae, *ż.* kryjówka, schronie, ferarum; poet. terebrare latebras uteri, otworzyć wnętrze (o koniu trojańskim); l. teli, miejsce, w którem tkwi pocisk; — przenoś. *a*) kryjówka, tajnik, obscuritatis, tajemniczy mówienia sposób; *b*) wykręt, wybieg, se in latebram conjicere; wymówka, latebram habere.
Latebrōsus, a, um, pełen kryjówek, via; poet.: pumex, pełen dziur; l. flumina służące za kryjówki.
Latenter, *przysł.* skrycie, potajemnie.
Lateo, latui, 2. kryć się, być ukrytym, apud Volumnium; anguis in herba; in paludibus, tuta latet arce viator; poet.: latet sub classibus aequor, morze okryte flotami; być nieznanym, żyć prywatnie, nie ubiegając się o urzędy, qui bene latuit, bene vixit; — przenoś. *a*) o przedmiocie, który jest komu nieznany, który jest tajemnicą, nec latuere doli fratrem Junonis et irae; neque id, qua ratione consecutus sit, latet; *b*) doznawać opieki, sub umbra alicujus lub amicitiae alicujus; facili praesidio latet.
Later, ĕris, *m.* cegła.
Latercŭlus, i, *m.* cegiełka, coctilis, wypalona.
Laterensis, is, *m.* przydomek familii Juwencyuszów.
Laterĭcius, a, um, ceglany, z cegieł zbudowany; *rzeczow.* latericium, ii, *n.* robota z cegły
Laterna, ae, *ż.* latarnia.
Laternārius, a, um, noszący latarnie.
Latesco, ĕre, ukrywać się.
Latex, icis, *m.* wszelka ciecz, poet. *a*) woda, marinus; *b*) wino, meri, Lyaeus; *c*) oliwa, Palladii.
Latialis, — aris, patrz Latium
Latibŭlum, i, *n.* kryjówka, schronie, łożysko, legowisko, serpens e latibulis; — przenoś. przytułek, doloris mei.
Laticlāvius, a, um, obszyty szerokim purpurowym szlakiem, tunica.
Latifundium, ii, *n.* rozległa majętność.

Lātine, Latini, Latiniensis, Latinitas, patrz Latium.
Latinus, a, um, patrz Latium.
Latinus, i, *m.* król w Italii w krainie Laurentyńskiéj.
Latio, ōnis, *ż.* niesienie, dawanie, auxilii; l. legis, podanie wniosku do prawa; suffragii, głosowanie.
Latĭto, 1. ukrywać się.
Latitūdo, inis, *ż.* szerokość, rozległość, obszerność, possessionum; 2) verborum, wymawianie zbyt otwartemi ustami.
Latium, ii, *n.* kraina w Italii z miastem Rzym, stąd: *a*) Latialis, e, do Lacyum należący; *b*) Latiaris, e, Lacyarski, Łaciński, Juppiter, jako opiekun związku Latynów; stąd: Latiar, aris, *n.* uroczystość obchodzona na cześć Jowisza Lacyarskiego na górze Albańskiéj; *c*) Latinus, a, um, Łaciński, feriae L. lub samo Latinae, uroczystość czterodniowa obchodzona na cześć Jowisza przez Latynów; *rzeczow.* Latinus, mieszkaniec Lacyum; stąd: *α*) latine, *przysł.* po łacinie, loqui; także: dobrze, czysto; β) Latiniensis, e, do Lacyum należący i Latinienses, ium, *m.* Latynowie; γ) **Lātinĭtas**, ātis, *ż.* łacina, język łaciński, albo prawo czyli przywilej Latynów, inaczéj jus Latii nazwane, wydane dla urządzenia stosunków Rzymian z Latynami.
Latmus, lub -os, i, *m.* góra w Karyi; stąd: Latmius, a, um, latmijski.
Lato, us i Latona ae, *ż.* córka tytana Ceosa i Feby, matka Apollina i Dyany; stąd: *a)* **Latōis** i **Letōis**, idis lub idos, *ż.* do Latony należąca, Dyana; *b)* Latōiuslub **Letōius**, a, um, do Latony odnoszący się; *rzeczow.* Latoius, Apollo, Latoia, Dyana; *c)* Latonĭgena, ae, *m.* i *ż.* dziecię Latony; *c)* Latonius, a, um, latoński; *e)* Latōus, a, um, latojski.
Latobrigi, ōrum, *m.* lud w Gallii.
Latona, i pochod. patrz Lato.
Lator, ōris, *m.* nosiciel, legis, podający wniosek do ustawy.
Lātous, a, um, patrz Lato.
Latrātor, ōris, *m.* szczekacz.
Latrātus, us, *m.* szczekanie.
Latro, 1. szczekać, latrans, szczekający, *rzeczow.* pies. — przenoś. o ludziach, a szczegól. o złych mówcach: wrzeszczéć, kłócić się; o falach morskich: szumieć; poet.: stomachus latrans, zgłodniały; 2) szczekać na kogo, aliquem.
Latro, ōnis, *m.* rozbójnik, rabuś, łotr, ut jugulent homines surgunt de nocte latrones; 2) bierka w warcabach; 3) myśliwy, leo impavidus frangit telum latronis.
Latro, ōnis, *m.* Rzymski przydomek.
Latrocĭnium, ii, *n.* rozbój, rozbijanie po drogach; 2) zgraja rozbójników, si ex tanto latrocinio unus tollatur; 3) podstęp, zdrada, intryga, przewrotność; 1) gra w warcaby.
Latrocĭnor, 1. rozbijać, łotrostwem się zajmować, latrocinati navibus Romanorum erant.
Latruncŭlus, i, *m.* rozbijający po drogach.
Latus, a, um, *imiesł.* patrz fero.
Latus, a, um, szeroki, z prz. 4. lub 6. fossa quindecim pedes lata; duodecim cubitis latus; w ogóle: obszerny, wielki, rozległy, locus, fines, regio, planities, moenia i t. p. — przenoś. latus ut in circo spatiere (dumny, wziąwszy się pod boki); o mowie: obfity, treściwy, cujus tu lata verba imitaris; disputatio, quaestio

Latus, ĕris, *n.* bok ludzi i zwierząt, lateris lub laterum dolor, ból boku, kłócie; lateri alicujus haerere, adhaerere, junctum esse, być przy czyim boku, nie odstępować kogo; stąd: *a)* a latere, mówi się o najbliższych krewnych, przyjaciołach, osobach otaczających; artifices lateris, baletnicy, tancerze; utroque latere adstare, otaczać z obu stron; latus dare (w walce szermierskiéj), odsłonić się przeciwnikowi; stąd: latus apertum; *b)* piersi, płuca, siła, es nobilitatus ex lateribus et lacertis tuis; legem magna voce et bonis lateribus suasi; valentiorum haec laterum sunt; poet. w ogóle: ciało, latus fessum longa militia; penna latus vestit; reddes forte latus; *c)* bok, strona domu, okrętu wyspy, wojska i t. p. ab latere, a lateribus i ex lateribus; latere aperto i ab latere aperto, z boku nie zasłonionego; ad latus apertum hostium constitui; naves ad latera disponit; l. castrorum insula, cujus unum latus est contra Galliam.

Laudabĭlis, e, chwalebny, pochwały godny, orator, carmen, fides.

Laudabiliter, *przysł.* chwalebnie.

Laudātio, ōnis, *ż.* chwalenie, pochwała, mowa pochwalna; laud. tua, mowa przez ciebie wyrzeczona; z przyp. 2 przedmiotu pochwały, matronarum; w szczegól. *a)* przychylne świadectwo przed sądem; *b)* mowa pogrzebowa; *c)* zaszczytne świadectwo dane urzędnikowi Rzymskiemu od prowincyi, którą zarządzał.

Laudātor, ōris, *m.* wielbiciel, pochwalacz, rerum gestarum; temporis acti se puero; w szczegól. *a)* ten, który składa przyjazne świadectwo przed sądem; *b)* mający mowę pochwalną (na pogrzebie).

Laudātrix, īcis, *ż.* wielbicielka, która występuje z mową pochwalną.

Laudātus, a, um, chwalebny, pochwały godny, wyborny.

Laudo, 1. chwalić, aliquem lub aliquid; vere laudantibus occasionem magnificentissimi praestare exempli; w szczegól. *a)* życzliwe świadectwo przed sądem składać; *b)* miéć mowę pochwalną, *c)* uwielbiać, unosić się nad czém z pochwałą; głosić za szczęśliwego; zazdrościć, agricolam laudat juris peritus; 2) przytaczać, wspominać, przywodzić, auctorem.

Laurea, patrz Laureus.

Laureātus, a, um, uwieńczony, wieńcem laurowym ozdobiony; literae, list wodza do senatu donoszący o zwycięztwie.

Laurentum, i, *n.* miasto w Lacyum; stąd: *a)* Laurens, tis, do Laurentu należący, *rzeczow.* Laurentes, ium, *m.* Laurentowie; *b)* Laurentius, a, um, Laurentski.

Laureŏla, ae, *ż.* gałązka laurowa lub wieniec, znak zaszczytny tryumfujących; stąd także: tryumf.

Laureus, a, um, laurowy, wawrzynowy, corona; stąd: *rzeczow.* laurea, ae, *ż.* *a)* laur, wawrzyn; *b)* gałązka laurowa lub wieniec, ozdoba Apollina, poetów i tryumfujących; zdobiono nią także obrazy przodków i listy obejmujące doniesienie o zwycięztwie; stąd: oznacza także tryumf lub zwycięztwo.

Laurĭger, a, um, wawrzynem uwieńczony.

Laurus, i, lub us, *ż.* laur, wawrzyn; *b)* wieniec laurowy, gałązka; *c)* tryumf, zwycięztwo, nostra laurus incurrit in oculos; porów. laureus.

Laus, laudis, *ż.* chwała, pochwała, sława; laus alicujus rei, chwała z powodu czego; laus est z tr. bez., principibus placuisse viris non ultima laus est; laudem habere, być chwalebném; non l. habet de me, nie może się chlubić z mojego powodu; laudem ferre, otrzymać pochwałę; in laudibus est lub laudi ducitur, uważa się za pochwałę, z tr. bez. in summa laude esse, być bardzo uwielbianym; summis laudibus aliquem ferre lub efferre, zaszczycać kogo wielkiemi pochwałami; habere laudes de aliquo, miéc mowę pochwalną; laudes gratiasque congerere alicui lub laudes et grates agere alicui, uwielbienie i dzięki składać; — przenoś. czyn chwalebny, zasługa, abundans bellicis laudibus; sunt hic etiam sua praemia laudi.

Laus, Laudis, *ż.* miasto w Gallii cyzalpińskiéj.

Laute, *przysł.* wspaniale, okazale, świetnie, vivere.

Lautia, ōrum, *n.* gościnne podejmowanie przybyłych do Rzymu posłów.

Lautĭtia, ae, *ż.* zwykle w licz. mn. okazałość, wspaniałość.

Lautŭlae, arum, miasteczko Wolsków w Nowém Lacyum.

Lautŭmia, lub **Latŏmia**, ae, *ż.* kopalnie kamieni, łomy kamienne; 2) więzienie w skale wykute w Rzymie i Syrakuzie.

Lautus, a, um (od lavo), chędogi, czysty; *b*) okazały, wspaniały; znakomity, świetny, wielki, przyzwoity.

Lavācrum, i, *n.* kąpiel, łaźnia.

Lavātio, ōnis, *ż.* mycie; 2) wanna, łaźnia.

Laverna, ae, *ż.* bogini złodziejów i filutów.

Lavernium, ii, *n.* miejsce w Lacyum Nowém.

Lavic- patrz Labic-.

Lavīnia, ae, *ż.* córka Latyna, żona Eneasza.

Lavīnium, ii, *n.* miasto w Lacyum; stąd: Lavinius i Lavinus, a, um, tyczący się Lavinium.

Lavo, lavi, lautum, āre i ĕre, myć, kąpać; lavari i nieprzech. lavare, kąpać się; poet. zwilżać, skrapiać, vultum lacrimis; mare lavit arenas; — przenoś. zmyć, zgładzić, pozbyć się, mala vino.

Laxāmentum, i, *n.* rozszerzanie, przestwór; — przenoś. złagodzenie, zwolnienie, laxamentum dare legi; przerwa, a bello.

Laxātus, a, um, rozprzestrzeniony, rozszerzony, custodiae (pojedynczo stojące).

Laxe, *przysł.* przestronnie, obszernie, habitare; laxius, wolniéj, nie od razu; wolno, słabo, vincire aliquem; — przenoś. swobodnie, bez przeszkody, in hostico laxius rapto vivere.

Laxĭtas, ātis, *ż.* obszerność, przestronność.

Laxo, 1. rozprzestrzeniać, rozszerzać, rozciągać, forum, foramina, manipulos, ordines; poet. wyprężać, rudentes; 2) spuścić, zwolnić, popuścić, arcum; habenas (zwolnić cugle, właś. i przenoś.); funes, claustra; compages operis se laxant; sinus montium paulatim se laxant; vincula epistolae, rozpieczętować; — przenoś. *a*) zwolnić, złagodzić, uśmierzyć, ex eo, quo astricti sumus, laxari aliquid velim; aliquid laboris; vis morbi videbatur laxata; ubi dolor vocem laxaverat; także z mniejszém staraniem i zapałem co robić, pugnam, custodias; *b*) ulgę przynieść, pokrzepić, uwolnić, oswobodzić,

membra quiete; spiritum, animum curamque; animum curis; quum laxati curis sumus; animum ab assiduis laboribus.

Laxus, a, um, przestronny, obszerny, szeroki, male laxus calceus; w odniesieniu do czasu: daleki, diem statuo satis l. naznaczam termin daleki; — przenoś. in quo laxior negligentiae locus esset, 2) niewyprężony, obwisły, arcus, funis, habena, tunica; stąd: otwarty, janua, compages;—przenoś. wolny, łatwy, annona laxior, łatwiejszy dowóz, a stąd: niższa cena żywności; laxiore imperio milites habere, niedość przestrzegać karności wojskowéj.

Lea, ae, *ż.* lwica.

Leaena, ae, *ż.* lwica.

Learchus, i, *m.* syn Atamasa i Iny (Ino): stąd: Learcheus, a, um, do Learcha należący.

Lebadia, ae, miasto w Beocyi.

Lebĕdus, i, *ż.* miasto w Jonii.

Lebes, ētis, *m.* naczynie metalowe, kocieł, miednica.

Lechaeum, i, *n.* miasto portowe przy odnodze Korynckíéj.

Lectica, ae, *ż.* lektyka, krzesło do noszenia; 2) mary, na których niesiono do grobu bogatszych i znakomitszych.

Lecticārius, ii, *m.* noszący lektykę.

Lecticŭla, ae, *ż.* mała lektyka; także: mary dla bogatszych, elatus est in lecticula.

Lectio, ōnis, *ż.* zbieranie, stąd. wybieranie, wybór, judicum; 2) przegląd, odczytanie listy senatorów przez cenzora.

Lectisternium, ii, *n.* uczta wyprawiana dla bogów, zastawiano stoły z potrawami, około których umieszczano sofy z poduszkami, a na tych sofach posągi bogów.

Lectito, 1. czytać co z uwagą, często odczytywać.

Lectiuncŭla, ae, *ż.* krótkie czytanie.

Lector, ōris, *m.* czytelnik; niewolnik czytający swemu panu.

Lectŭlus, i, *m.* łoże, łóżko do spoczynku, sofa, na któréj leżano przy jedzeniu.

Lectus, a, um, wybrany, pueri; verba; milia lectissima, tysiąc ludzi wyborowego wojska; dobry, wyborny, Massicum.

Lectus, us, *m.* łoże, łóżko, sofa, patrz lectŭlus.

Lēda, ae, lub **Lēdē**, es, *ż.* żona Tyndara króla Spartańskiego, matka Kastora i Polluksa Heleny i Klitemnestry; stąd: Ledaeus, a, um, do Ledy odnoszący się: poet. w ogóle: Spartański, dii (Kastor i Polluks).

Legātio, ōnis, *ż.* urząd posła, poselstwo, legationem suscipere, obire, administrare, peragere; legationis munus, officium, jus; libera, honorowe poselstwo, tytularne, do którego żadna czynność urzędowa nie była przywiązana; zaszczycano tym tytułem znakomitych ludzi, udających się w interesie własnym na prowincyą, dla nadania im przez to większego poważania; *b*) zlecenie, cel, treść poselstwa i zdanie sprawy z niego, legationem renunciare lub referre; *c*) posłowie, legationem mittere; legatio venit; legationi respondere; legationem audire; leg. Carthaginiensium; legationum conventus; 2) urząd legata albo namiestnika przy wodzu lub rządzcy prowincyi.

Legatōrius, a, um, do legata należący.

Legātum, i, *n.* zapis testamentowy.

Legātus, i, *m.* poseł; 2) legat,

pomocnik albo namiestnik wodza lub rządzcy prowincyi.

Legifer, a, um, przepisujący prawa, Minos, Ceres.

Legio, ōnis, *ż.* legion, oddział wojska składający się z dziesięciu kohort, od 4,200 do 6,000 żołnierzy pieszych i 300 jazdy; 2) u poet. w ogóle: wojsko, cetera dum legio campis instructa manebat.

Legionārius, a, um, do legionu należący, cohors, milites.

Legitime, *przysł.* prawnie, zgodnie z prawem.

Legitimus, a, um, prawem oznaczony, zgodny z prawem, uprawniony, prawny; dies; horae; impedimentum; quaestio; legitimis quibusdam confectis (przy zachowaniu prawnych formalności; 2) stosowny, przyzwoity, właściwy, prawdziwy, numerus, verba, poëma, vox; niefałszywy, sonus.

Legiuncŭla, ae, *ż.* mały legion.

Lego, 1. *a)* wyprawiać kogo w poselstwie: aliquem; aliquem ad aliquem; in Africam; ad senatum; *b)* mianować kogo legatem, aliquem; aliquem sibi (przybrać sobie za legata); 2) testamentem co przekazać, zapisać, pecuniam alicui; alicui aliquid ab aliquo (tak, aby zapis przez dziedzica testamentem ustanowionego był wypłacony).

Lego, lēgi, lectum, 3. zbierać, zdejmować, zrywać, nuces, spolia caesorum; oleam; mala ex arbore; flores; alicui capillos (wyrwać); stąd: *a)* wybierać, wyszukiwać, obrać, centum ex senatoribus; de classe biremes; sibi domum; aliquem in senatum; in patres; milites in supplementum; viros in bella; aliquem ad obtinendum imperium; judices; milites; dictatorem et magistrum equitum i t. p.; *b)* u poet i późn. pisarzy: zwijać, extrema Lauso Parcae fila legunt; navita ponto humida vela legit; zabierać, kraść, qui nocturnus sacra divum legerit; przebiegać, saltus; tortos orbes; vestigia alicujus (w ślady czyje wstępować); przepłynąć, opłynąć, oram Italiae; terram; stąd: oram litoris primi (w pisaniu: nie zapuszczać się daleko); *c)* przeglądać, przebiegać co oczyma, omnes adversos; stąd: czytać, libros; volumen; veteranorum facta; quum relatum legeret; senatum l., odczytać spis senatorów (o cenzorze); princeps in senatu lectus est (najpierwszy przeczytany został).

Legulējus, i, *m.* lichy prawnik.

Legūmen, ĭnis, *n.* jarzyna.

Lelĕges, um, *m.* lud Pelazgów; stąd: *a)* **Lelegēis**, idis, *ż.* do Lelegów należąca; *b)* **Lelegējus**, a, um, Lelegejski.

Lemannus, lub **Lemānus**, i, *m.* z wyrazem lacus, lub samo Lem. jezioro Genewskie.

Lembus, i, *m.* lekki statek wodny, łódź, czółno.

Lemniacus, Lemnias, Lemnicola, patrz Lemnos.

Lemniscātus, a, um, wstęgami ozdobiony, palma l. (jako najświetniejsza nagroda).

Lemniscus, i, *m.* ozdoba ze wstęg u wieńca.

Lemnos, lub -us, i, *ż.* wyspa na morzu Egiejskiém; stąd: *a)* Lemnias, ădis, *ż.* niewiasta z Lemnu (przyp. 3. licz. mn. Lemniasi); *b)* **Lemniăcus**, a, um, do wyspy L. należący, pater L. lub samo Lemnius = Wulkan; furtum (Prometeusza, który Wulkanowi ogień na wyspie Lemnos wykradł); *rzeczow.* Lemnii, orum, *m.* Lemnijczycy; *c)* **Lemnicŏla**, ae, *m.* mieszkaniec Lemnu (Wulkan); Lemnicolae stirps (Erychtoniusz).

Lemonia tribus, oddział wiejski ludności przy drodze zwanéj via Latina.

Lemŏnum, i, *n*. lub Limo, onis, *m*. miasto w Gallii akwitańskiéj.

Lemovices, um, *m*. lud w Akwitanii.

Lemŭres, um, *m*. dusze umarłych, z których dobre były czczone jako Lares; złe zaś uważane były jako strachy nocne (larvae); dla przebłagania ostatnich obchodzono uroczystość Lemuria, orum, *n*. przez trzy noce w Maju.

Lēna, ae, *ż*. wabicielka, nastręczycielka nierządu; — przenoś. natura est quasi sui l., wabi do siebie.

Lenaeus, a, um, Lenejski, do Bachusa należący; L. pater lub samo Lenaeus = Bachus.

Lēne, *przysł*. łagodnie, aqua lene sonans.

Lenimen, ĭnis, *ż*. i lenimentum, i, *n*. złagodzenie, ulga, senectae; laborum.

Lenio, 4. łagodzić, sprawiać ulgę, uśmierzyć, uspokoić, dolentem aliquem solando; iras; seditionem, clamorem; odium suum bonitate.

Lenis, e, łagodny, powolny, umiarkowany, vinum, ventus, somnus; ingenium, sententia, homo lenis et facilis; venenum, zwolna działająca; fastigium, niegwałtownie spadzisty.

Lenitas, ātis, *ż*. łagodność, powolność, o rzece: influit incredibili lenitate; 2) łagodność charakteru, animi; non est jam lenitati locus, severitatem res flagitat.

Leniter, *przysł*. łagodnie, powolnie, niegwałtownie, spokojnie, lenius decurrit; iter facere; lenius agere, dicere, sentire; leniter traducere vitam; cierpliwie, ferre aliquid.

Lenitūdo, ĭnis, *ż*. łagodność, orationis, animi; in aliquem.

Lenium, ii, *n*. miejsce w Luzytanii.

Leno, ōnis, *m*. stręczyciel nierządu; pośrednik w złym zamiarze.

Lenocinium, ii, *n*. utrzymywanie domu nierządnego; 2) ponęta, powab, cupiditatum; 3) upiększenie zbyteczne, lenocinii negligens.

Lenocĭnor, 1. utrzymywać dom nierządny; — przenoś. pochlebiać, alicui.

Lens, tis, *ż*. gnida.

Lente, *przysł*. pomału, powoli, lentius subsequi; 2) długo, lentius spe, dłużej niżeli się spodziewano; — przenoś. powolnie, spokojnie, obojętnie, dicere; rozważnie, z uwagą, probare.

Lentesco, ĕre, stawać się lepkiém, klejowatém, tellus picis in morem lentescit; — przenoś. ustawać, zwolnieć, curae.

Lentiscĭfer, a, um, rodzący drzewo mastyksowe.

Lentiscus, i, *ż*. i -um, i, *n*. mastyks, drzewo.

Lentitudo, ĭnis, *ż*. ociężałość; — przenoś. opieszałość, obojętność.

Lento, 1. zginać, poet. robić wiosłem, lentandus remus in unda.

Lentŭlŭs, a, um, nieco ciągły; opieszały, leniwy (w wypłacie).

Lentŭlus, i, *m*. imię familii z rodu Korneliuszów; stąd: **Lentulĭtas**, ātis, *ż*. dawna znakomitość familii Lentula.

Lentus, a, um, giętki, ciągły, lepki; stąd: *a*) powolny, leniwy, in lento marmore luctantur tonsae (w spokojném morzu) poet.; — przenoś. spokojny, cierpliwy, albo powolny, obojętny, opieszały; *b*) nieskory, ociągający się w wypłacie lub udzielaniu pożyczki; — przenoś. uparty, uporczywy, zacięty, fastus, poet.

c) w odniesieniu do czasu: długi, długotrwały, lentus abesto (nie bywaj długo) poet.; ignis; carbones, długo żarzące się; remedia, długo skutkujące; spes, która nie prędko się spełnia.

Lenuncŭlus, i, *m.* mały statek wodny, bat, łódź.

Leo, ōnis, *m.* lew; także gwiazdozbiór.

Leo, ōnis, *m.* imię Rzymskiéj familii.

Leocŏrion, ii, *n.* po łacinie **Leonatĭcum**, i, *n.* świątynia w Atenach na cześć trzech córek Leosa.

Leon, ontis, *m.* miasteczko w Sycylii.

Leontīni, orum, *m.* miasto w Sycylii; stąd: Leontinus, a, um, leontyński, i Leontini, orum, *m.* Leontynowie.

Leopardus, i, *m.* łampart.

Lepĭde, *przysł.* trafnie, pięknie, zabawnie, uciesznie.

Lepĭdus, a, um, delikatny, miły, piękny, puer; inurbanum lepido seponere dicto.

Lepĭdus, i, *m.* przydomek rodu Emiliuszów.

Lepontii, orum, *m.* lud w Gallii cyzalpińskiéj.

Lepor, lub lepos, ōris, *m.* wdzięk, przyjemność, uprzejmość, dicendi; wesoły dowcip, żart dowcipny, insit lepos.

Leptis, is, *ż.* 1) w Afryce: magna, miasto między Syrtami w okolicach miasta Tripolis; minor, miasto w Byzacenie przy Lapsus; stąd: Leptitani, orum, *m.* Leptytanie; 2) miasto w Hiszpanii betyckiéj (wątpliwe).

us, ōris, *m.* zając; także gwiazbiór.

epuscŭlus, i, *m.* zajączek.

erna, ae, lub Lerne, es, *ż.* baguiste jezioro, rzeka i miasto przy Argos w Peloponezie; stąd: Lernaeus, um, lernejski, anguis, hydra

Lesbos (us), i, *ż.* wyspa na morzu Egiejskiém; stąd: *a*) Lesbiăcus, a, um, lesbijski, libri, na wyspie Lesbos miane rozmowy Dycearcha; *b*) Lesbias, ădis, *ż.* do Lesbos należąca, Lesbianka; *c*) Lesbis, ĭdis, *ż.* Lesbianka; L. puella lub Lesbis (Safo); *d*) Lesbius, a, um, lesbijski, civis (Alceusz); stąd: plectrum Lesb. (alcejski lub liryczny); także: pes; Lesbium, wino Lesbijskie; *e*) Lesbous, a, um, Lesbojski, do Alceusza odnoszący się, Lesboum tendere barbiton.

Lessus, i lub us, *m.* narzekanie, płacz w czasie pogrzebu.

Lethālis, e, śmiertelny.

Lethaeus, patrz Lethe.

Lethargia, ae, *ż.* letarg, śpiączka; stąd: lethargicus, a, um, letargiczny.

Lethargus, i, *m.* letarg, śpiączka.

Lethe, es, *ż.* rzeka w krainie podziemnéj, któréj wodę cienie piły celem zapomnienia przeszłości; stąd: Lethaeus, a, um, do Lety, do świata podziemnego należący, letejski; vincula L. abrumpere alicui, wskrzesić, przywrócić życie, poet.; sprawujący zapomnienie, somnus, sucus. [sprawujący.

Letĭfer, a, um, śmiertelny, śmierć

Leto, āre, zabijać.

Letois, -ius, patrz Lato.

Lētum, i, *n.* śmierć, leto dare aliquem, zabić; leto perire lub affici, być zamordowanym, pari leto est affectus; letum ferre, być powodem śmierci; letum alicui adimere, wyratować od śmierci; — przenoś. zguba, zniszczenie, Teucrum res eripe leto, poet.

Leucădia, ae, *ż.* i Leucas, ădis, *ż.* wyspa na morzu Jońskiém z główném miastem Leucas, stąd: Leu-

cadius, a, um, do Leukadyi odnoszący się, mos (zwyczaj, podług którego Leukadyjczycy corocznie człowieka w morze rzucali, tak jednak, że nie utonął); rzeczow. Leucadia, ae, ż. sztuka teatralna Turpiliusza: i Leucadii, orum, m. Leukadowie.

Leucaspis, idis, białą tarczą uzbrojony.

Leucāta, lub -es, ae. m. także: Leu as, ădis, ż. przylądek na wyspie Leukadyi.

Leuce, es, ż. miasto w Lakonii.

Leuci, ōrum, m. lud w Gallii belgijskiéj.

Leucippus, i. m. ojciec Feby i Hilairy; stąd: Leucippis, idis, ż. córka Leucyppa; 2) filozof grecki, nauczyciel Demokryta.

Leucopětra, ae, ż. przylądek w Brucyum.

Leucōsia, ae, ż. wyspa na morzu Etruskiém przy Pestum (Paestum).

Leucosyri, orum, m. lud w Kappadocyi.

Leucothea, ae, lub -thee, ēs, ż. przydomek Inony, córki Kadmusa.

Leuctra, orum, n. miasteczko w Beocyi; stąd: Leuctrius, a, um, należący do Leuktrów.

Levāci, ōrum, m. lud w Gallii belgijskiéj.

Levāmen, inis, i levamentum, i, n. ulga, miserarium; res est mihi levamento.

Levātio, ōnis, ż. podnoszenie; — przenoś. a) ułatwienie, ulga, aegritudinum; a) zmniejszenie, vitiorum.

Levicūlus, a, um, za lekki, płochy, próżny.

Levidensis, e, rzadki, cienki; — przenoś. małej wartości, lichy, munusculum.

Levigo, 1. gładzić.

Levipes, pědis, lekkonogi, szybkonogi, lepus.

1. **Levis**, e, gładki, niechropowaty, locus; corpuscula alia levia, alia aspera; stąd: a) lśniący, pocula; b) bez brody, nie zarosły włosami, juventas; łysy, senex; świeży, młodzieńczy, piękny, pectus, humeri; c) ślizki, sanguis; 2) gładki, płynny, concursus verborum; oratio; sectantem levia nervi deficiunt.

2. **Levis**, e, lekki, pondus, armatura (lekkie uzbrojenie, lub lekko uzbrojeni żołnierze); także: agmen; humus, lekka, nieurodzajna, chuda. Stąd: a) pod względem ruchu: chyży, prędki, rączy, cursus, saltus, cervus, Parthi; ut ad motus concursusque essent leviores; ventus, hora; b) co do skutku: nie mocno ciążący, terra; łagodny, lekki, somnus, malvae: 2) — przenoś. a) pod względem wykonania: łatwy, quod levissimum videbatur; z tr. bez.: leviora tolli Pergama (Troja łatwa do zburzenia), poet; b) co do skutku: nieuciążliwy, nieprzykry, łagodny; reprehensio; fatigatio; c) pod względem wartości: małej wagi, mało znaczący, praesidium; periculum, bellum, proelium, dolor; ea quae ipsis leviora sunt; szczególn. meritum; auditio (wieść niepewna, bezzasadna); genus scripturae, musa, levi calamo ludere; causa; auctor; levia et potius contemnenda; d) pod względem sposobu myślenia i uczuć: lekkomyślny, płochy, niestały, homo, amicitia.

1. **Levitas**, ātis, ż. gładkość.

2. **Levitas**, ātis, ż. lekkość, armorum: sagittae; corporum; stąd: prędkość, szybkość, lotność, quae mobiliter summa levitate feruntur; 2) — przenoś. a) bezzasadność, nieważność, małoważność, opinionis; b) lekkomyślność, płochość,

amatoriae levitates; c) niestałość, zmienność, hominis, vulgi, animi; zły stan, niedbalstwo, niedokładność w wykonaniu, judiciorum.

Leviter, *przysł.* lekko co do ciężaru, armatus; nieszkodliwie, niebardzo dotkliwie, levius casura pila; — przenoś. omnia levius casura, wszystko pójdzie pomyślniéj, lepiéj; mało, niewiele, niebardzo, lekko, eminere, aegrotari; dolere; significare; l. saucius, aeger, miser, eruditus, fastigatus; łagodnie, dicere; cierpliwie, spokojnie, ferre.

1. **Lēvo**, 1. gładzić, nimis aspera levabit (o piśmie).

2. **Lévo**, 1. podnosić, dźwignąć, aliquem; se l. i levari, podnieść się, se de cespite; corpus; arma super caput; se pennis lub alis, podlecieć, wzbić się do góry; superpositum capiti decus; navigia (przez wezbranie wody): oprzéć, corpus in cubitum lub cubito, membra gramine lub humo; zdjąć, alicui vincula; stipites onere; oddalić, usunąć, ictum dextra; — przenoś. *a)* oddalać, odpierać, usuwać, inopiam, vim solis, vim morbi; metum; curam, desiderium, sollicitudinem, suspicionem, invidiam; uwolnić kogo od czego, zrobić w czém ulgę, aliquem aliqua re, hibernis, metu; se aere alieno; *b)* wzmocnić, orzeźwić, rozweselić, corpus rore; fessos corporis artus; aliquem; me levarat tuus adventus; levari alicujus luctu; stąd: wesprzéć, vires auxilio: zmniejszyć, osłabić, fidem. auctoritatem.

Lex, legis, *ż.* projekt albo wniosek do prawa lub uchwały, legem ferre lub rogare, podawać projekt; perferre, dokazać, żeby wniosek był przyjęty i zamieniony w prawo; sciscere lub jubere, przyjąć prawo; antiquare, odrzucać, stąd: w prawo zamieniony wniosek, w ogóle *a)* postanowienie, rozporządzenie, prawo, leges constituere; ponere, condere, statuere, scribere; legibus parere; legis poenam subire; leges libertasque, wolność, żyć według własnych praw; legibus suis uti, miéć własną formę rządu; lege lub legibus, podług prawa, prawnie; lege agere cum aliquo. prawnie z kim postępować, pozywać, skarżyć, legibus experiri, zaskarżyć sądownie, dochodzić prawnie; lex est, ze spój. ut i tryb. łącz.; *b)* prawidło, przepis postępowania w sztukach, umiejętnościach i t. p. versibus certa est lex; hanc ad legem formanda est oratio; vitae lex; stąd: porządek, qua sidera lege mearent; lege sua fruges mitescunt; lex fati; sine lege; w ogóle: właściwy przymiot, haec ex lege loci commoda Circus habet; 2) formuła, venalium vendendorum; stąd: warunek, pacem his legibus constituerunt; compositae leges foederis; homines ea lege natos; umowa, kontrakt, mancipii; censoria, umowa, którą cenzorowie przedsiębiercom robót publicznych przedstawiali i z nimi zawierali.

Lexis, is, *ż.* słowo, wyraz.

Lexabii, lub -vii, orum, *m.* lud w Gallii lugduneńskiéj.

Libāmen, inis, *n.* wszystko, co się na cześć bogów przy ofiarze wylewa lub wysypuje, ofiara; — przenoś. pierwsze dotknięcie, odjęcie czego, strata, capies libamina famae, poet.

Libamentum, i, *n.* wszystko, co na cześć bogów jako ofiarę wylewano lub wysypywano, ofiara.

Libănus, i, *m.* góra w Syryi południowéj.

Libātio, ōnis, *ż.* wylewanie lub wysypywanie czego na ofiarę bóstwu, ofiarowanie.

Libella, ae, *ż.* pieniążek wartości assa, stąd: przysłowie: ad libellam, do ostatniego grosza, dokładnie; — przenoś. całość czego, np. dziedzictwa, fecit te heredem ex libella.

libellus, i, *m.* małe pismo, pisemko, libellum malus poeta subjecit; *b*) dziennik, spis, memoriae causa retulit in libellum; mandatorum; *c*) skarga, doniesienie, libelli conjurationem nuntiantes dati; *d*) prośba na piśmie, libellum composuit; *e*) pismo zapraszające (afisz), gladiatorum libelli, wykaz szermierzy mających wystąpić na igrzyskach do walki; *f*) obwieszczenie, dejicere libellos.

Libens lub lubens, tis, chętny, ochoczy, libenti animo, chętnie; libentissimis omnibus, za zgodą wszystkich.

Libenter, lub lubenter, *przysł.* chętnie, z serca; ochotnie, audire; co libentius, tém chętniéj; nusquam se libentius coenasse (z większym apetytem, zadowoleniem).

Libentīna, i Lub-, ae, *ż.* przydomek Wenery.

Liber, era, erum, wolny, *rzeczow.* z wolnych rodziców urodzony, nemo liber; liberi atque servi; wolny od daniny, podatków, od służby, od obowiązków, ab omni sumptu, munere; agri, civitates; wolny od przeszkód, liberae aedes; loca ab arbitris libera; wolny od długów, nieobdłużony, ut rei familiaris liberum quidquam sit; 2) wolny, nieskrępowany, libera a ferro crura; liber religione (animus; liber cura; liber laborum, poet.; wolny, swobodny, bez przymusu, niezawisły, adolescentia, custodia lub conclave; tempus lub otia; consuetudo peccandi; judicium senatus, sententia, intercessio; fide libera (bez przyrzeczenia, bez zobowiązania się obietnicą); liberum habere aliquid (postępować według własnéj woli; mieć co zostawioném swojéj woli); liberum est mihi (jest w mojéj mocy, wolno mi); z tr. bez.; toga, vestis l., toga męzka; w myśleniu i mowie: otwarty, szczery, lingua; vocem liberam mittere; 3) we względzie moralnym: wolny, qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam; rozpustny vita liberior.

Liber, bri, *m.* łyko, kora cienka na drzewie; a ponieważ starożytni na korze pisali, stąd: pismo, list (gravis), spis; w ogóle: księga (jako oddział większego dzieła lub całe dzieło), l. scribere, conscribere, componere, edere.

Liber, ĕri, *m.* u dawnych mieszkańców Italii bóstwo płodności; późniéj przydomek Bachusa: Liber pater lub samo Liber; stąd: poet. o winie, praecordia aperit Liber.

Libĕra, ae, *ż.* Prozerpina, córka Cerery, siostra Bachusa; 2) Aryadna, żona Bachusa.

Liberālia, um, *n.* uroczystość obchodzona na cześć Bachusa.

Liberālis, e, tyczący się wolności, causa (sprawa, w której idzie o wolność); 2) godny człowieka wolnego, szlachetny, przystojny, mens; artes lub studia lub disciplinae, sztuki i nauki piękne: poezya, wymowa, historya, znajomość języków, filozofia i t. p.; stąd: *a*) szczodrobliwy, hojny, o osobach; także z przyp. 2. pecuniae; *b*) łaskawy, usłużny, uprzejmy, voluntas, responsum; lib. in

aliquem; natura liberalis admodum fuit.

Liberalitas, ātis, *ż.* szlachetny sposób myślenia i postępowania, szlachetne usposobienie serca; stąd: *a)* szczodrobliwość; w licz. mn. hojne dary; *b)* łaskawość, usłużność, uprzejmość.

Liberaliter, *przysł.* *a)* szlachetnie, przystojnie, educatus; *b)* szczodrobliwie, hojnie, donare, accipi; liberalius sibi indulgere, żyć wystawniéj; bogato, obficie, instructus; *c)* łaskawie, grzecznie, uprzejmie, polliceri alicui aliquid, promittere, facere.

Liberātio, ōnis, *ż.* oswobodzenie państwa; 2) uwolnienie, uniewinnienie, culpae.

Liberātor, ōris, *m.* oswobodziciel, wybawca.

Libĕre, *przysł.* swobodnie, bez zawady bez przeszkody, vivere, vagari, aquari, respirare, facere, decernere; stąd: *a)* dobrowolnie, bez przymusu, ipsaque tellus omnia liberius ferebat; poet. *b)* otwarcie, szczerze, profiteri, loqui, dicere.

Liberi, orum (także: **liberûm**), *m.* dzieci (rzadko w licz. poj. liber).

Libero, 1. uwalniać, aliquem (z niewoli, więzienia, zamknięcia) pullos caveā; w ogóle: oswobodzić, wybawić, a terrore, ex incommodis; invidia, culpa, poena, periculo, obsidione, suspicione, aere alieno; Athenas totamque Graeciam; occasio liberandae Graeciae; castra; obsidionem urbis (znieść); fidem suam (spełnić przyrzeczenie); nomina (długi spłacić); oculos (zejść z oczów); templa liberata (odsłonione); a dictatore capitis damnatus ingenti favore militum et populi liberatus est; ab eodem in judiciis defensus aliquoties liberatus discesserat; z 1 przyp. i tryb. bez.: Milo liberatur non profectus esse. Cic. Mil. 18.

Liberta, ae, *ż.* patrz Libertus.

Libertas, ātis, *ż.* wolność, w przeciwieństwie do stanu niewolniczego; se in libertatem vindicare; servos ad libertatem vocare; aliquem libertati confirmare; 2) prawa i korzyści obywatela Rzymskiego, Romana; lib. aequa; szczegól. prawo głosowania na zgromadzeniach ludu: stąd: usurpare libertatem, miéć wolność głosowania; eripere lib., pozbawić prawa głosowania; niezawisłość, niezależność państwa, libertate donare civitatem; libertatem reddere Syracusanis; leges libertatemque civitatibus reddere;— przenoś. *a)* wolność, pozwolenie, z przyp. 2, a szczegól. z gerund. omnium rerum; praecidere sibi libertatem vivendi: fandi; *b)* rozwiązłość, rozpusta; *c)* śmiałość w mówieniu, otwartość, nieustraszoność; 3) jako bogini wolności, któréj świątynia była na placu forum zwanym i na pagórku Awentyńskim w Rzymie.

Libertinus, a, um, tyczący się stanu wyzwoleńców; *rzeczow.* libertinus, i, *m.* wyzwoleniec w stosunku do swojego stanu, nie zaś do swojego pana, bo w tym ostatnim względzie nazywał się libertus; libertina, ae, *ż.* wyzwolenica.

Libertus, a, um, na wolność wypuszczony; *rzeczow.* libertus, i, *m.* wyzwoleniec, w stosunku do swojego pana; liberta, ae, *ż.* wyzwolenica.

Libet albo lubet, libuit i libitum est, 2. podoba się, chce się, quod libet; hoc loco libet interponere; non libet mihi deplorare vitam; non libet plura scribere.

Libethrum, i, *n.* miasto w Tessalii ze źródłem i grotą poświęconą

muzom; stąd: Libethris, idis, ż. do Libetrum należąca, nymphae (muzy).

Libidinōse, *przysł.* samowolnie, namiętnie, aliquid facere, cogitare.

Libidinōsus, a, um, namiętny, samowolny, rozpustny, homo dissolutus, libidinosus.

Libido, inis, ż. żądza, pragnienie, chętka, upodobanie, ad libidinem lub ex libidine lub libidine, podług upodobania; l. ulciscendi: juventus magis in armis libidinem habebat; szczegól. *a)* niepowściągniona żądza, samowolność; w licz. mn. naganne żądze; *b)* często: rozpusta; lubieżność, wszeteczność.

Libitina, e, ż. bogini pogrzebu, w której świątyni można było kupić lub nająć to wszystko, co do obchodu pogrzebowego należało; stąd; *a)* narzędzia i sprzęty pogrzebowe; *b)* śmierć, poet. multaque pars mei vitabit Libitinam.

Libo, 1. wziąć cząstkę z czego, ująć, urwać, libas ex omnibus: a natura deorum libatos animos habemus; ex variis ingeniis excellentissima libavimus. Stąd: mianow. u poet. *a)* kosztować pokarmu, napoju, cibos, jecur. panem, epulas, amnem; z lekka dotykać, cibos digitis; oscula, całować; altaria pateris, pokropić; *b)* wylewać co na ofiarę bogom; laticum libavit honorem; w ogóle: ofiarować co bogom, diis dapes; frugem Cereri; tura diis; — przenoś. alicui lacrimas.

Libo, ōnis, *m.* Rzymski przydomek.

Libra, ae, ż. waga; libra et aere, za opłatą, gotowizną; także: gwiazdozbiór; rzymski funt z wyrazem pondo lub samo libra, coronam auream libram pondo; 2) waga do wynalezienia poziomu; stąd: ad libram, prosto, prostopadle.

Librāmen, inis, *n.* siła odśrodkowa.

Librāmentum, i, *n.* ciężar, waga, l. plumbi; 2) równowaga, linia horyzontalna.

Librariōlus, i, *m.* zajmujący się książkami, mianowicie przepisywaniem ich lub przedażą.

Librarius, a, um, tyczący się książek, scriptor, zajmujący się przepisywaniem; *rzeczow.* *a)* librarius, ii, *m.* przepisywacz ksiąg; *b)* librarium, ii, *n.* miejsce, gdzie chowano książki i inne pisma.

Librātus, a, um, rzucony z zamachem, glans, ictus, telum.

Librīlis, e, funtowy, mający wagę funta; *rzeczow.* librilia, ium, *n.* funtowe kamienie lub machiny wojenne do ciskania ciężkich kamieni.

Libro, 1. ważyć; 2) równać, równoważyć, w równowadze utrzymać, terra librata ponderibus; 3) utrzymywać w stanie bujania, vela librantur ab aura, poet. 4) ciskać, miotać, telum, saxa fundā; geminas libravit in alas suum corpus (wzniósł się na skrzydłach); se l. wznosić się, wzlatywać, o pszczołach i ptakach; corpus in herba, rzucić się na trawę, poet.

Libum, i, *n.* placek, mianowicie ofiarny, liba recuso; lancesque et liba feremus; podobne ciasta pieczono na dzień urodzin.

Liburnia, ae, ż. kraina w Illiryi; stąd: *a)* Liburnus, a, um, do Liburnii należący; *rzeczow.* Liburni, orum, *m.* Liburnowie, słynni żeglarze, i Liburna, ae, ż. lekki statek wodny; *b)* Liburnicus, a, um, liburnicki, classis.

Libya, ae, i -e, es, ż. Libia, starożytnym znana północna część Afryki; stąd: *a)* Libycus, a, um, libijski, afrykański, lapilli (z marmuru numidyjskiego); *b)* Libys,

yos, *m.* Libijczyk; *c)* Libystis, idis, *ż.* kobieta z Libii.

Libyophoenices, um, *m.* naród w Libii, pochodzący z Fenicyi, mianowicie w Bizacyum.

Libyssa, ae, *ż.* miasto w Bitynii.

Licens, tis, wolny, nieskrępowany, licentior dithyrambus.

Licenter, *przysł.* śmiało, odważnie, bez obawy, zuchwale, samowolnie, dicere, scribere.

Licentia, ae, *ż.* wolność, pozwolenie, pueris non omnem ludendi licentiam damus; l. largiri; l. concessam habere; pozwalanie sobie, śmiałość, licentiam sibi sumere; w mówieniu i pisaniu, poetarum, dicendi; wolność, niekarność, militum; swawola wyuzdana, rozpusta, cupiditatum suarum.

Liceo, licui, licĭtum, 2. być wystawionym na przedaż, być szacowanym, z przyp. 2. wartości, quanti licuisse tu scribis.

Liceor, licĭtus, 2. podawać na co cenę, licytować, contra l., podkupować, podawać cenę wyższą; illo licente contra liceri audet nemo, nikt nie śmie z nim współubiegać się w przedaży publicznéj; l. digito; hortos.

Licet, licuit i licĭtum est, 2. wolno, godzi się, można, alicui; zwykle z tryb. bez. lub 4. prz. i tr. bez.: si suo jure imperare licuisset; licet cuivis ephoro hoc facere regi; l. consulere, loqui; nos frui liceret; praescripta servantem licet magnifice vivere; także: Themistocli licuit esse otioso; civi Romano licet esse Gaditanum; per leges ei consulem fieri licet; si Virginiae liberae vivere licitum fuisset; z tryb. łącz. fremant omnes licet, sis licet felix; per me licet (nie sprzeciwiam się, nic nie mam przeciw temu); si per te licebit (jeżeli pozwolisz); si per suos esset licitum; quoad licitum est; 2) przy wprowadzeniu zdania przyzwalającego: licet, może być, że-; przypuściwszy, że-; chociaż, lubo, z tr. łącz. omnes fremant licet, dicam, quid sentiam: licet terreat- servet; licet tibi significarim, ut ad me venires, tamen intelligo-.

Lichas, ae. *m.* sługa Herkulesa.

Licinius, ii, *m.* nazwisko Rzymskiego rodu; *przym.* do Licyniusza należący. [zwisko.

Licinus, i, *m.* Rzymskie prze-

Licitātio, ōnis, *ż.* podawanie ceny przy sprzedaży publicznéj.

Licitor, 1. podawać cenę, licytować.

Licitus, a, um, pozwolony, godziwy, sermo.

Licium, ii, *n.* wątek, licia telae addere, rozpocząć robotę tkacką; w ogóle: nić.

Lictor, ōris, *m.* liktor, w licz. mn. lictores, liktorowie, słudzy publiczni najwyższych urzędników Rzymskich, przed którymi postępowali w miejscach publicznych dla ułatwienia im przejścia przez tłum ludu (submovere) i ostrzegali lud, aby przechodzącemu urzędnikowi należną cześć okazał (animadvertere). Oni także wykonywali kary, na jakie winowajcy byli przez tych urzędników skazani.

Lien, ēnis, *m.* śledziona. [wiązka.

Ligamen, inis, *n.* związanie, prze-

Ligarius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu, stąd: Ligariānus, a, um, do Ligaryusza należący, oratio L. lub samo Ligariana (mowa Cycerona w obronie Ligaryusza).

Ligēa, ae, *ż.* nazwisko nimfy

Liger, ĕris, *m.* rzeka w Gallii (Loire).

Lignārius, ii, *m.* tyczący się drzewa; stąd: inter lignarios, tak nazwana ulica w Rzymie.

Lignātio, ōnis, *ż.* ścinanie, zbieranie drzewa w lesie.
Lignātor, ōris, *m.* sprowadzający drzewo z lasu.
Ligneŏlus, a, um, zrobiony z drewienek.
Ligneus, a, um, drewniany.
Lignor, 1. sprowadzać drzewo z lasu.
Lignum, i, *n.* drewno, w licz. mn. drwa na opał; przysłowie: ligna ferre in silvam, drwa do lasu nosić, tłusty połeć smarować; 2) poet. zamiast arbor.
Ligo, 1. wiązać, przywiązywać, obwiązywać, aliquid aliqua re; poet.: pisces in glacie ligati (zamarzłe); nimbi ligati (lód); — przenoś. połączyć, zjednoczyć, dissociata locis concordi pace ligavit.
Ligo, ōnis, *m.* motyka.
Ligŭla lub lingŭla, ae, *ż.* języczek; — przenoś. międzymorze.
Ligŭres, um, *m.* lud w Italii wyższéj, także używa się i o krainie Liguryi; w licz. poj. Ligus, rzadko Ligur, ŭris, *m.* i *ż.* mieszkaniec lub mieszkanka Liguryi. Stąd: *a)* Liguria, ae, *ż.* Ligurya; *b)* Ligustinus, a, um, Ligustyński, Liguryjski, ager.
Ligŭrio, lub ligurrio, 4. lizać, zlizywać, furta (potajemnie łasować); — przenoś. *a)* być chciwym, pożądać, lucra; curationem agrariam; *b)* przykładać się do czego, oddać się czemu, et hoc quoque ligurris.
Ligurītio, ōnis, *ż.* łakotliwość, chęć do przysmaczków.
Ligustrum, i, *n.* ligustr, gatunek krzewu.
Lilium, ii, *n.* lilia; — przenoś. w sztuce woj. rów, który jak lilia ku dołowi się zwężał, a z jego środka słup zaostrzony sterczał.
Lilybaeum, i, *n.* przylądek i miasto w Sycylii; stąd: Lilybaetanus, a, um, Lilibetański; *b)* **Lilybēius**, a, um, Lilibejski.
Limāte, *przysł.* gładko, starannie, dokładnie, limatius scriptum.
Limātus, a, um, wygładzony, wypracowany, dokładny, dicendi genus.
Limbus, i, *m.* obszycie, obrąbek, obiamowanie, szlak.
Limen, inis, *n.* próg 2) wejście, drzwi, penetrare limina regum; 3) dom, pokój, miejsce pobytu, limina deorum: — przenoś. *a)* początek, operum laborumque; in limine victoriae stare, u późn. *b)* kres zawodniczy, szranki na widowiskach, limenque relinquunt.
Limes, ĭtis, *m.* miedza, granica, kopiec lub kamień graniczny; 2) droga, kierunek komet i innych zjawisk nadpowietrznych; koryto rzeki, aquarum dum currant flumina limite; — przenoś. *a)* różnica, brevi limite; *b)* środek, eundem limitem agere, tegoż samego sposobu się chwytać, poet.
Limĭto, 1 ograniczać, oznaczać granice.
Limo, 1. gładzić; — przenoś. *a)* wykształcać, ogładzać, poprawiać, se ad aliquid, sposobić się do czego; *b)* badać, roztrząsać, zgłębiać, mendacium, veritatem; 2) opiłować; — przenoś. ująć, zmniejszyć, de altero; commoda alicujus oculo obliquo.
Limo, patrz Lemonum.
Limōsus, a, um, mulisty, błotnisty, lacus.
Limpĭdus, a, um, przezroczysty.
Limus, a, um, ukośny, krzywy.
Limus, i, *m.* purpurą obszyty, fartuch ofiarników.
Limus, i, *m.* muł, błoto, szlam.
Limўra, ōrum, *n.* Limyre, es, *ż.* miasto w Licyi.
Lindus, lub os, i, *ż.* miasto wyspy Rodus.

Linea, ae, *ż.* nić, sznur, szczegól. sznur czyli prawidło do prostowania roboty rzemieślniczéj, ad lineam i rectis lineis, prostopadle, pionowo; linea discere uti: 2) linia, kres zawodniczy, zakres, stąd: tanquam transilire lineas (przekroczyć zakres); mors ultima linea rerum est; *b)* przegroda, przedział w siedzeniach teatru.

Lineāmentum, i, *n.* kréska, pociąg pióra lub kredy i t. p., w licz. mn. główne rysy w obrazie lub posągu; zewnętrzna postać, corporis; rysy twarzy, oris; — przenoś. charakter duszy, animi.

Lineo, 1. pionowo prowadzić.

Lineus, a, um, lniany, ze lnu.

Lingŏnes, um, *m.* lud w Gallii celtyckiéj.

Lingua, ae, *ż.* język, stąd: *a)* mówienie, mowa, commercia linguae (zamiana słów, rozmowa); libertas linguae; vitemus linguas hominum; linguae acerbae et immodice liberae fuit; Aetolorum linguas retundere; dar wymowy, largus opum, lingua melior; głos, brzmienie, śpiew, linguae volucrum; *b)* język, mowa, Graeca, Latina, Persica, peregrina i t. p.; lingua uti, być obeznajmionym z językiem; 2) przenoś. międzymorze, także: przylądek.

Lingŭla, ae, *ż.* patrz Ligula.

Linĭger, era, erum, płócienne odzienie noszący; o kapłanach Izydy i o niéj saméj.

Lino, līvi lub lēvi, litum, 3. namazać, nasmarować, zasmarować, spiramenta cera; spicula felle; oblać, vinum levi (pice); pociągnąć, pokryć, powlec, auro tecta; wykreślić, wymazać; *b)* zbrudzić, splugawić, splamić, splendida facta carmine foedo.

Linquo, liqui, lictum, 3. zostawić, opuścić, urbem, terram; solitudo linquitur; porzucić, socios ignotae terrae (in terra ign.); — przenoś. *a)* linqui animo lub samo linqui, omdleć; także: linquente animo i animus liquit; linquentem animum revocare; o umierających: l. dulces animas; podobnież: linquente spiritu ac sanguine; *b)* porzucić, zaprzestać, zaniechać, linquamus igitur haec; severa; nil intentatum nostri liquere poetae.

Linteatus, a, um, płócienne odzienie noszący, legio; senex.

Linter, tris, *ż.* łódka, czółno; — przenoś. in liquida nat tibi linter aqua; masz dobrą porę, sposobność; 2) niecka, koryto.

Linteus, a, um, płócienny, libri (na płótnie pisane); *rzeczow.* linteum, i, *n.* płótno, także: żagiel.

Lintricŭlus, i, *m.* czółenko.

Linum, i, *n.* len, *b)* lina, sznur, sznur u wędki, moderabar arundine linum; *c)* sieć łowiecka, lina madent cruore ferarum; *d)* włok, niewód, pelago trahit humida lina; *e)* płótno, velati lino.

Linus lub Linos, i, *m.* syn Apollina i Terpsychory, nauczyciel Orfeusza i Herkulesa; podług dawniejszéj powieści syn Apollina i Uranii.

Lipăra, ae, i, -ē, ēs, *ż.* największa z wysp Eolskich; w licz. mn. Liparae, wyspy Eolskie; stąd: Liparensis, e, do Lipary odnoszący się; i Liparenses, ium, *m.* Lipareńczycy.

Lippio, 4. mieć zaropiałe oczy, chorować na oczy.

Lippitūdo, inis, *ż.* zaropienie, zapalenie oczu.

Lippus, a, um, cierpiący na oczy, stąd: niewidzący dobrze, lippis et tonsoribus notum (o rzeczy, którą każdy widzi, zna).

Liquefăcio, fēci, factum, 3. na str. bier. liquefio, factus, fieri, roztopić, rozpuścić, viscera liquefacta (zepsute, zgniłe); — przenoś. osłabić, pectora liquefiunt curis.

Liquentia, ae, *ż*. rzeka w krainie Wenecyańskiéj.

Liqueo, liqui lub licui, 2. być płynném; — przenoś. być jasném, jawném, widoczném, non liquet, (formuła prawna, na tabliczkach wyrażona w skróceniu NL., używana w razie, gdy sędzia nie był dostatecznie o jakim czynie przekonany, tak że ani za, ani przeciw zdania swego wyrzec nie mógł).

Liquesco, licui, 3. topnieć, stawać się płynném, nix, cera; stąd: gnić, psuć się: liquescunt corpora; — przenoś. *a)* rozpływać się, zatapiać się, voluptate; *b)* niknąć, fortuna.

Liquet, patrz liqueo.

Liquide, *przysł*. jasno; — przenoś. pewno, niewątpliwie, liquidius negare.

Liquidus, a, um, płynny, płynący; *rzeczow*. liquidum, i, *n*. płyn, woda i t. p. stąd: jasny, czysty, wypogodzony, właś. i przenoś.; ad liquidum veritas explorata (z pewnością, dokładnie); *przysł*. liquido, z zupełném przekonaniem, z pewnością, sumiennie, dicere, confirmare, jurare.

Liquo, 1. topić; vinum, cedzić.

Liquor, ōris, *m*. płynność np. wody, stąd: sama rzecz płynna, amnium, salis (= maris); fluidus (= tabes); także: samo l. o morzu: poet. medius liquor Europen ab Afro secernit.

Liquor, 3. topnieć, rozpływać się; — przenoś. słabieć, niszczeć, uchodzić, niknąć, aetas.

Lira, ae, *ż*. brózda.

Liriŏpe, es, *ż*. matka Narcyssa.

Liris, is, *m*. rzeka w Lacyum.

Liro, 1. bróżdzić, brózdy robić.

Lis, lītis, *ż*. zwada, kłótnia, spór, proces sądowy, intendere, zapozwać; discernere, rozstrzygnąć; componere, uspokoić; także: przedmiot sporu, litem aestimare (porów. aestimo).

Lissus, i, *ż*. lub Lissum, i, *n*. miasto w Illiryi greckiéj.

Litātio, ōnis, *ż*. ofiara pomyślna.

Litera, ae, *ż*. głoska, l. tristis (C. t. j. condemno), salutaris (A. t. j. absolvo); literae legis (ścisłe trzymanie się prawa); stąd; sine literis (bez zasad prawa); pismo, przypisanie, rewers, spis i t. p. poet.; także: własnoręczne pismo (manus); w licz. mn. pisanie, pismo, list, oznajmienie, polecenie na piśmie, per literas; dare literas; dare literas alicui lub ad aliquem; szczegól.: mowa, pamiętniki piśmienne, dzieje, księgi, nauki, umiejętności, literatura, expers literarum graecarum; literarum studium, literarum scientia.

Literāte, *przysł*. wyraźnie, rzetelnie, l. et scite perscriptae rationes; stąd: dosłownie, respondere; 3) uczenie, uczonym sposobem, loqui; dicta.

Literātor, ōris, *m*. nauczyciel języka.

Literatūra, ae, pisanie głosek; 2) wiadomości objęte zakresem nauk pięknych.

Literātus, a, um, uczony, naukowo wykształcony.

Liternum, i, *n*. miasto w Kampanii nad rzeką Liternus; stąd: *a)* Liternus, a, um, do Liternu należący; *b)* Literninus, a, um, Literniński i Literninum, i, *n*. wiejska posiadłość Scypiona Afrykańskiego.

Literŭla, ae, *ż*. mała głoska; w licz.

mn. liścik; często: nieco nauk, wiadomości.

Liticen, inis, *m.* trębacz.

Litigiōsus, a, um, kłótliwy, disputatio; poet.: forum, pełen spraw sądowych; o osobach: pieniacz, kłótliwy; 2) sporny, będący przedmiotem sporu, praediolum; ager.

Litigo, 1. spierać się, spór wieść, prawować się.

Lito, 1. czynić ofiarę z dobrą wróżbą, z przyp. 6. proximā hostiā saepe litatur; anima litandum Argolica; non litato, bez ofiary; ofiarę czynić, zadowolić, litemus Lentulo: także o saméj ofierze: dawać dobrą wróżbę, victima nulla litat; szczęśliwie ofiarować, sacris litatis; sacra forda bove, u poet. — przenoś. pomścić się, centurionum interitio hac adversariorum poena litata est.

Litoralis, e, i **litōreus**, a, um, pobrzeżny, tyczący się brzegu.

Littora, Littus i pochod., patrz Lit-

Litūra, ae, *ż.* wymazywanie, poprawianie pisma na tabliczkach woskiem powleczonych; stąd: wyraz wymazany, miejsce wykreślone, unius nominis litura; multa litura; poet.: plamy od łez, które padły na pismo.

Litus, ŏris, *n.* brzeg morski; przysłowie: litus arare (napróżno pracować); arenas in litus fundere (o pracy nieużytecznéj); poet. także: brzeg rzeki; okolice nadbrzezne.

Lituus, i, *m.* zakrzywiona laska augurów; 2) dęte narzędzie muzyczne wojskowe; lituo tubae permixtus sonitus; — przenoś. nakłaniający, namawiający do czego, podżegacz, profectionis.

Livens, tis, siny, zsiniały.

Liveo, ēre, być sinym, livent rubigine dentes; — przenoś. zazdrościć.

Liviānus, a, um, patrz Livius.

Lividus, a, um, siny, zsiniały, sinawy; — przenoś. zazdrosny, nieżyczliwy, nos nostraque lividus odit; oblivio (kiedy kto zazdrością powodowany puszcza w niepamięć czyje zasługi).

Livius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu; stąd: Liviānus, a, um, do Liwiusza należący.

Livor, ōris, *m.* sinośé, siniak; — przenoś. zazdrość, nienawiść, si livor obtrectare curam voluerit.

Lixa, ae, *m.* ciura, przy wojsku sprzedający przedmioty żywności; w licz. mn. czeladź obozowa.

Locātio, ōnis, *ż.* wynajęcie, wydzierżawienie; stąd: umowa dzierżawcza.

Locātor, ōris, *m.* wynajmujący, puszczający w dzierżawę; stąd: locatōrius, a, um, tyczący się wydzierżawienia.

Loco, 1. umieścić, położyć, postawić, castra; milites supra vallum, homines in custodiis; aliquem sacra sede; w szczegól. *a)* in matrimonio (wydać za mąż; także: aliquam alicui nuptiis); *b)* wydzierżawić, wynająć z przyp. 6. za co, agrum frumento; stąd: locatum, i, *n.* wydzierżawienie, rzecz wydzierżawiona; *c)* umówienie się względem wykonania jakiéj czynności, secanda marmora; statuam faciendam; columnas aedificandas; *d)* wypożyczać, łożyć na co, argentum, pecuniam; stąd: benefacta male locata, poet.

Locri, orum, *m.* mieszkańcy krainy zwanéj Locris, idis, *ż.* w Grecyi; stąd: Locrenses, ium, *m.* Lokrensowie; 2) miasto w Italii niższéj, którego mieszkańcy nazywali się Locri lub Locrenses.

Locŭlus, i, *m.* małe miejsce; *b)* w licz. mn. często schowanie,

skrzynka z przegrodami, przedziałami, numum in loculos demittere; c) w licz. poj. trumna.

Locŭples, ētis, mający wiele posiadłości gruntowych; w ogóle: bogaty, majętny; — przenoś. pewny, wiarogodny, testis, auctor, mogący dać rękojmię, reus l.

Locupletātor, ōris, *m.* który zbogaca, familiarium.

Locupletissime, *przysł.* bardzo bogato, hojnie.

Locuplēto, 1. zbogacać, właś. i przenoś. hominem fortunis; eloquentiam instrumento artium.

Locus, i, *m.* w licz. mn. loci lub loca, miejsce, plac; w szczegól. *a*) dom, mieszkanie, miasto, okolica i t. p., l. primus aedium, l. campestria, l munita, loca nocte tacentia (królestwo umarłych); *b*) stanowisko szermierza lub żołnierza; locum tenere; se loco tenere; locum excedere; loco pellere; stąd: stanowisko, wpływ, korzystne położenie; loco ille motus est (o Katylinie); także: locum virtutis deseruit; *c*) loci lub loca, macica; *d*) miejsce w książce, l. de natura verborum; loci communes, główne względy, pod któremi zwykliśmy rzeczy uważać i o nich myśleć; 2) przenoś. *a*) czas, cognoscendi et ignoscendi dabitur locus; ad id locorum, do tego czasu; ad locum, natychmiast; in loco lub loco, w stosownym, właściwym czasie; *b*) sposobność, powod, nocendi i t. p., locus est lub non est alicui rei; locum alicui rei facere; *c*) własność, położenie, stan, okoliczności, meliore loco erant res nostrae; in eo loco res est; res erat eo loci; *d*) locum dare lub relinquere misericordiae, zlitować się; locum habere, mieć miejsce; nihil loci est alicui rei, to nie ma miejsca; często: eo loci, w tym punkcie, w tym stanie rzeczy; *e*) miejsce, we względzie porządku, następstwa, priore, posteriore loco; secundo loco; *f*) miejsce, uważanie, znaczenie, stąd: loco z przyp. 2 w miejscu, zamiast, za, jak; eodem loco habere; habere eo loco, tak szacować, tak cenić; loco patris habere, uważać za ojca; nullo loco numerare, nie mieć za nic, si eo loco esset, gdyby był w tém położeniu; *g*) miejsce, urząd, godność lub stan, pochodzenie, ród, quorum in locum ac numerum pervenire velis; loco honesto; loco summo, illustriori natus.

Locusta, ae, *ż.* szarańcza.

Locūtio, lub loquutio, ōnis, *ż.* mówienie, mowa, szczegól. wymawianie.

Locutius, patrz Ajus.

Logēum, ei, *n.* archiwum, skład urzędowych papierów.

Logicus, a, um, logiczny; *rzeczow.* logica, orum, *n.* logika.

Logos, lub -us, i, *m.* słowo, wyraz; logi, bajki, baśnie, żarty.

Loligo, īnis, *ż.* ryba morska, sepia, wypuszczająca sok czarny; — przenoś. złośliwość, hic nigrae succus loliginis.

Lolium, ii, *n.* kąkol.

Lollius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu.

Lomentum, i, *n.* umywadło, massa z mąki bobowéj używana od Rzymianek dla nadania delikatności cery.

Longaevus, a, um, stary, sędziwy, senex, sacerdos.

Longe, *przysł.* daleko, progredi abesse, videre, petere, audire i t. p.; l. gradi, postępować szerokim krokiem; często: l. lub haud (non) l. ab aliquo loco; longe ultra Rhenum; longe lateque,

wzdłuż i wszerz, obszernie, na wszystkie strony; l. gentium, daleko w świat, gdzieś w dalekich stronach; 2) w odniesieniu do czasu: długo, daleko, wiele, bardzo, l. ante; longius anno; longius debere, oddanie długu przeciągnąć daléj niż termin jest oznaczony; quam longissime tempus ducere; — przenoś. ne longius abeam, abym się zanadto nie rozwodził; tam longe repetita principia, z daleka wyprowadzone zasady; abesse a vero; a humanitate; l. abesse ab aliquo; l. alicui esse, wcale nie pomagać; szczegól. przy wyobrażeniach różności, jak przy dissimilis, diversus, alius i t. p.; longe alio spectare; l. inter se discedere; l. dissentire; longissime voluntas abhorrebat; i t. p.; nareszcie przy stop. wyższym i najwyższym, tudzież przy wyobrażeniach wyższości: bardzo wiele, daleko, nierównie, longe melior, l. nobilissimus; l. princeps; praestare, anteponere antecellere, superare.

Longinquĭtas, **ātis**, *ż.* dalekość, odległość miejsca; 2) pod względem czasu: długość, długotrwałość, alicujus rei; lub samo long.

Longinquus, **a**, **um**, daleki, odległy w przestrzeni i czasie, ex locis tam longinquis; victoria tempore longinqua; oppugnatio, consuetudo; morbus.

Longinus, **i**, *m.* Rzymskie przezwisko.

Longitudo, **ĭnis**, *ż.* długość w przestrzeni, agminis; in longitudinem, wzdłuż; 2) o czasie: consulere in longitudinem, zaradzać na przyszłość.

Longiuscŭlus, nieco długi.

Longobardi, patrz Langobardi.

Longŭla, **ae**, *ż.* miasto Wolsków.

Longŭlus, **a**, **um**, za długi, nieco długi.

Longŭrius, **ii**, *m.* żerdź, drąg.

Longus, **a**, **um**, długi; navis, okręt liniowy, wojenny; z przyp. 4. dla oznaczenia długości, ferrum tres pedes longum; stąd: daleki, bardzo oddalony, longa a domo militia; — przenoś. cognatio; poet. także w ogóle: rozległy, rozciągający się daleko, wzdłuż i wszerz, pontus, fluctus, freta; 2) w odniesieniu do czasu: *a)* długi, długotrwały, in longum, na długo, na długi czas; in longiorem diem aliquid conferre, odłożyć co na czas dłuższy, dalszy; ex longo, od dawnego czasu; ne longum fiat lub ne l. faciam, krótko mówiąc; longum est enumerare, zadługo byłoby to wyliczać; dicere longa mora est; także: nolo esse longus, nie chce się zanadto rozszerzać; *b)* daleki, daleko sięgający, spes; longus spe, pełen dalekiéj nadziei, poet.

Longus, **i**, *m.* Rzymskie przezwisko.

Loquacĭtas, **ātis**, *ż.* wielomowność, gadatliwość.

Loquacĭter, *przysł.* wielomownie.

Loquax, **ācis**, wielomowny, gadatliwy; poet.: rana, skrzecząca; nidus (z powodu świegotania piskląt); stagna (gdzie się słyszeć daje głos łabędzi); lymphae (szmer wydające).

Loquēla, **ae**, *ż.* mowa, słowo, język, poet.

Loquor, locutus (loquutus), 3. mówić, rozmawiać pure et latine; lingua Graeca; liberius, ferocius; vere ac libere; plane et dilucide; ornate; cum aliquo; de aliquo lub de aliqua re; pro aliquo, za kim, lub w czyjém imieniu; apud populum aut in senatu; ad aliquem; — przenoś. consuetudo loquitur; res ipsa loquitur; poet.: pinus loquen-

tes (szumiące); 2) przech. mówić co, o czém, pugnantia; falsa; aliquid cum aliquo; pauca apud aliquem; często: loquuntur, powiadają, głoszą z 4 przyp. i tr. bez.; szczegól. ciągle o czém mówić, miéć w ustach, classes, proelia; Catilinam; — przenoś. jakby mówić, pokazywać wyraźnie, oculi loquuntur, quemadmodum affecti simus.

Loramentum, i, *n*. rzemień.

Lorica, ae, *ż*. pancerz, zbroja; — przenoś. szaniec, blanki, kosz szańcowy; turres contabulantur, pinnae loricaeque ex cratibus attexuntur.

Lorico, 1 uzbroić pancerzem, loricatus, okryty pancerzem, pancerny.

Lorĭcŭla, ae, *ż*. mały pancerz, mały szaniec.

Lorium, ii, *n*. miasteczko w Etruryi.

Lorum, i, *n*. rzemień; 2) cugle, dare lora; 3) bicz, loris non ureris.

Lotophăgi, orūm, *m*. lud w Afryce w blizkości małéj Syrty.

Lotos, lub -us, i *ż*. komonica (zizyphus lotus) drzewo afrykańskie, którego owoc służył za pożywienie ludom zwanym stąd Lotophagi; *b*) flet zrobiony z tego drzewa; 2) gatunek drzewa w Italii, wydającego owoc pestkowy; 3) roślina pastewna, koniczyna.

Lotus, patrz Lavo.

Lua, ae, *ż*. bogini, któréj broń zdobytą ofiarowano.

Lubet i pochodne patrz Libet.

Lubrĭcus, a, um, ślizki, gładki, saxa, humus, anguis, conchylia; *rzecz*. lubrica, orum, *n*. miejsca ślizkie; szybko ulatujący, prędki, amnis; także: annus, poet.; żywy, ruchawy, membra, oculi; — przenoś. *a*) ślizki, niebezpieczny, niepewny, via vitae; viae adolescentiae; aetas puerilis; defensionis ratio; poet. z tryb. bez.; *rzeczow*. in lubrico versari lub stare; *b*) zwodniczy, fortuna; poet.: nequidquam patrias tentasti lubricus artes.

Luca, ae, *ż*. miasto w Etruryi; stąd: Lucensis, e, należący do miasta Luki.

Lucāni, ōrum, *m*. lud w niższéj Italii, Lukanowie; stąd: *a*) Lucania, ae, *ż*. kraina Lukania; *b*) Lucanus, a, um, należący do Lukanii; *rzeczow*. lucanica, ae, *ż*. kiełbasa.

Lucellum, i, *n*. mały zysk, obrywka.

Luceo, luxi, 2. świecić, jaśnieć, wydawać światło; lucet, dnieje, świta; — przenoś. być jawnem, jasnem, widocznem, res lucet argumentis; być świetnem, virtus; splendor imperii.

Lucĕres, um, *m*. jeden z trzech najdawniejszych oddziałów (tribus) ludu Rzymskiego.

Lucĕria, ae, *ż*. miasto w Apulii; stąd: **Lucerinus**, a, um, do Luceryi należący i Lucerini, orum, *m*. Lucerynowie.

Lucerna, ae, *ż*. lampa.

Lucesco, lub lucisco, ĕre, zaczynać świtać, lucescit lub luciscit, dnieje, rozwidnia się.

Luci = luce, w dzień, venire.

Lucĭde, *przysł*. jasno, wyraźnie, dobitnie, definire verbum.

Lucĭdus, a, um, jasny, świetny, sidera; — przenoś. jasny, wyraźny, ordo.

Lucĭfer, era, erum, niosący światło. equi; *rzeczow*. lucifer, eri, *m*. jutrzenka, Wenus; podług mytów syn Aurory i Ceyksa; poet.: dzień, tres de mense supersunt luciferi; 2) wydająca na świat, Dyana.

Lucifŭgus, a, um, unikający światła, odludek, homo.

Lucilius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu

Lucina, ae, *ż.* bogini ułatwiająca wydanie na świat płodu, opiekująca się położnicami.
Lucisco, patrz Lucesco.
Lucius, ii, *m.* imię Rzymskie.
Lucrētilis, is, *m.* góra w kraju Sabinów; stąd: **Lucretinus**, a, um, lukretyński.
Lucrētius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu.
Lucrifacio, feci, factum, na str. bier lucrifio, factus, fieri, zyskać, zarobić, pecuniam; — przenoś. popełnić bezkarnie, maleficium.
Lucrinus, i, *m.* Lukryńczyk w Kampanii: *przym.* Lucrinus, a, um, i Lucrinensis, e, Lukryński, lacus.
Lucror, 1. zyskiwać, zarabiać, pecuniam; nomen, otrzymać; — przenoś. lucretur indicia veteris infamiae, przebaczę mu, pominę, nie przytoczę.
Lucrōsus, a, um, zyskowny, korzystny, zysk przynoszący.
Lucrum, i, *n.* zysk, korzyść, in lucris ponere lub lucro apponere, uważać co za zysk: lucri facere mieć w zysku; de lucro vivere (uważać za zysk, że się żyje, uniknąć niebezpieczeństwa); stąd: poet. bogactwo, periculosum semper vitavi lucrum.
Luctāmen, inis, *n.* usiłowanie.
Luctātio, ōnis, *ż.* pasowanie się, chodzenie w zapasy; w ogóle: walka, usiłowanie; — przenoś. spór, sprzeczka, cum Academicis.
Luctātor, ōris, *m.* zapaśnik.
Luctificus, a, um, smutek przynoszący, żałosny, clades.
Luctisŏnus, a, um, smutno brzmiący, żałosny, mugitus.
Luctor, 1. pasować się, mocować się, w ogóle: walczyć, cum aliquo, lub z samym przyp. 6.; in turba; silić się, usiłować, z tryb. bez., telum eripere; — przenoś. spór wieść, sprzeczać się; inter se; non luctabor tecum amplius.
Luctuōse, *przysł.* żałośnie, canere.
Luctuōsus, a, um, smutny, żałosny, sprawujący smutek, luctuosum est z tryb. bez. tradi alteri; 2) pełen smutku, mocno zasmucony, Hesperia.
Luctus, us, *m.* smutek, żal, mianowicie po stracie ulubionéj osoby, objawiony przez oznaki powierzchowne; także: uosobienie smutku, poet.: Luctus et ultrices posuere cubilia Curae: powód do smutku, tu luctus eris levior.
Lucubrātio, ōnis, *ż.* pracowanie w nocy przy świetle; także: praca wykonana w nocy przy świetle.
Lucŭbro, 1. pracować w nocy przy świetle; przech. w nocy przy świetle co wypracować, opus lucubratum.
Lucŭlente, *przysł.* jasno, wyraźnie, wyrozumiale, scribere, dicere; 2) pięknie, wybornie.
Lucŭlenter, *przysł.* pięknie, wybornie, texebatur opus luculenter.
Lucŭlentus, a, um, jasny, światły, caminus; — przenoś. *a)* jasny, wyraźny, zrozumiały, verba, scriptor, oratio; *b)* znakomity, znaczny, wielki, plaga, patrimonium; factum; stąd: wiarogodny, auctor.
Lucullus, i, *m.* imię familii z rodu Licyniuszów.
Lucŭmo, ōnis, *m.* tytuł pospolity niegdyś królów i książąt Etruryi.
Lucus, i, *m.* gaj, las bóstwu poświęcony, poet.; w ogóle las.
Ludibrium, ii, *n.* szyderstwo, pośmiewisko; ludibrio alicui esse, być przedmiotem pośmiewiska; ad lud. recidere, stać się pośmiewiskiem; per lud. urągając się, in longum sui ludibrium, na hańbę, na urąganie się; stąd: *a)* igraszka, igrzysko, ludibria ventis; l. fortu-

nae; ludibria excogitat fortuna; b) złudzenie, omamienie, is l. verius quam comes; l. oculorum; vanissimi cujusque.

Ludibundus, a, um, żartujący; 2) igrając, bez pracy, niepostrzeżenie.

Ludicer, lub ludicrus, a, um, rozrywkowy, do zabawy służący, certamen, ars armorum; sermo; *rzeczow.* ludicra, orum, *n.* zabawki; szczegól. 2) należący do widowisk i aktora, ars, sztuka dramatyczna; *rzeczow.* ludicrum, i, *n.* wszelki rodzaj widowisk, igrzysk, Olympiorum i t. p.; l. edere.

Ludificātio, ōnis, *ż.* drwiny, naśmiewanie się.

Ludifico, 1. drwić, naśmiewać się, aliquem.

Ludificor, 1. drwić, urągać się, aliquem; — przenoś. podstępnie niweczyć, locationem; ea, quae hostes agerent.

Ludimăgister, stri, *m.* nauczyciel.

Ludio, ōnis, *m.* = Ludius.

Ludius, ii, *m.* aktor, baletnik.

Ludo, lusi, lusum, 3. grac, alea, talis, trocho; ludis Circensibus; ludere qui nescit, campestribus abstinet armis; — przenoś. a) igrać żartować, żarciki stroić, ad ludendum, na żart; poet.: cymba ludit in lacu; jubae ludunt, igrają (poruszane od wiatru); b) dla rozrywki czém się zajmować, bawić się, armis, palaestra, versibus; 2) w znacz. przech. grać, proelia latronum (w warcaby); alea luditur; poet.: ludum insolentem, swawolić; — przenoś. a) drwić, żartować, szydzić, aliquem, verbum; stąd: podejść, oszukać, łudzić, aliquem; b) bawić się, zajmować się czém dla zabawy, carmina; żartem przedstawiać, bonum civem.

Ludus, i, *m.* gra, zabawa, szczegól. ludi, widowiska, igrzyska publiczne, Circenses; scenici, gladiatorii; ludis, w czasie igrzysk; — przenoś. igraszka, rzecz, która się łatwo i bez wszelkiéj pracy robi, illa perdiscere ludus esset; per ludum, igrając, bez trudu; ludum jocumque lub l. et j. fuisse (było to igraszką); b) żart, drwiny, amoto ludo; per ludum et jocum, żartem, dla zabawy; c) miejsce ćwiczenia ciała i umysłu, gladiatorius, szkoła szermierska; effracto Capuae ludo; militaris, miejsce ćwiczeń wojennych; l. literarum lub discendi, szkoła, gdzie uczono czytać, pisać, rachować i t. p. in ludo (w szkole), aliquem cognosse; ludum habere, udzielać nauki; l. aperire, otworzyć szkołę; magister ludi; d) tytuł sztuki teatralnéj Newiusza, in Naevii ludo.

Lues, is, *ż.* zaraza; — przenoś. niepoczciwy, zły, szkodliwy człowiek.

Lugdūnum, i, *n.* miasto w Gallii lugduneńskiéj.

Lūgeo, luxi, luctum, 2. smucić się, boleć, nosić żałobę; poet.: lugentes campi (smutne pola w krainie podziemnéj; 2) przech. opłakiwać, żałować, nunc cassum lumine lugent; mortem alicujus; z 4. przyp. i tryb. bez. Catilina urbem ex suis faucibus ereptam esse luget.

Lugŭbris, e, żałobny, w żałobie będący, domus; *rzeczow.* lugubria, ium, *n.* żałobna odzież, Punico lugubre mutavit sagum; smutny, żałosny, pełen smutku, żalu, verba; clamor; vox; bellum; poet.: lugubre jako *przysł.* sanguinei cometae lugubre rubent; także: złowieszczy, ales.

Lumbus, i, *m.* lędźwie.

Lumen, ĭnis, *n.* światło; solis;

stąd: światło dzienne, dzień, lumine secundo si te hic offendero; także: świeca, pochodnia, latarnia i t. p. lumine apposito; lumini oleum instillare; wzrok, oczy, luminibus amissis; lumine torvo; życie, l. adimere: cassus lumine; — przenoś. światło, środek objaśniający, ułatwiający, ordo est, qui memoriae lumen affert; ozdoba, zaszczyt, hoc vestrum lumen est; consulatus, civitatis; 2) okno, fenestrarum angustiae.

Lumināre, āris, *n.* otwór w ścianie, to co daje światło; — przenoś. zaszczyt, ozdoba, luminaribus tot exstinctis.

Luminōsus, a, um, jasny, wydatny, odznaczający się, luminosae partes orationis.

Luna, ae, *ż.* księżyc, także: bogini, córka Latony i siostra Słońca.

Luna, ae, *ż* miasto na granicy Liguryi i Etruryi; stąd: Lunensis, e, luneński.

Lunāris, e, do księżyca należący, księżycowy, cursus; 2) do księżyca podobny, inerant lunaria fronti cornua.

Luno, 1. zakrzywić nakształt rogów księżyca; stąd: lunatus, obłączysty, zgięty, pelta.

Luo, lui, luitum, lub **lūtum, 3.** obmywać, płókać; — przenoś. zmyć winę, przypłacić czém, odpokutować, noxam pecuniā; scelus supplicio; delicta majorum; przez pokutę lub ofiarę odwrócić, pericula; *b)* dług zapłacić, aes alienum; stąd: ponieść karę, l. poenam, poenas, supplicia i t. p.

Lupa, ae, *ż.* wilczyca; 2) nierządnica; stąd: lupānar, āris, mieszkanie nierządnic.

Lupātus, a, um, ostremi kolcami nakształt wilczych zębów opatrzony; *rzeczow.* lupati, orum, *m.* lub lupata, orum, *n.* krygi, wędzidło z kolcami na konie narowiste.

Lupercal, ālis, *n.* ludicrum lub w licz. mn. Lupercalia, ium, *n.* uroczystość obchodzona w lutym na cześć Luperka; 2) jaskinia poświęcona Luperkowi na górze Palatyńskiéj.

Lupercus, i, *m.* imię bożka, Pana licejskiego (Lycaeus); 2) kapłan tegoż bożka.

Lupia, ae, *ż.* rzeka w Germanii, Lippe.

Lupinus, a, um, wilczy; *rzeczow.* lupinus, i, *m.* i lupinum, i, *n.* słonecznik strączysty.

Lupus, i, *m.* wilk, przysłowia: lupus in fabula, o wilku gadka, a wilk w sieci; ovem lupo committere, zrobić kozła ogrodnikiem; lupus non curat numerum (ovium), bierze wilk i liczone; lupus ultro fugiat oves (o rzeczy niemożebnéj, przeciwnéj przyrodzeniu); — przenoś. *a)* wędzidło ząbkowate, kryga (frenum lupatum); *b)* ferrei, haki wojenne; 2) Lupus, Rzymskie przezwisko.

Lura, ae, *ż.* wór skórzany; brzuch, wnętrzności.

Luridus, a, um, blady, żółtawy, spełzły, membra, pellis; 2) bladość sprawujący, horror; lurida miscent aconita novercae.

Luscinia, ae, *ż.* słowik.

Luscus, a, um, jednooki.

Lusio, ōnis, granie, gra, pilae.

Lusitania, ae, *ż.* Luzytania, dziś Portugalia; stąd: Lusitanus, a, um, do Luzytanii odnoszący się; *rzeczow.* Lusitani, orum, *m.* Luzytańczycy.

Lusius, ii, *m.* rzeka w Arkadyi.

Lusor, ōris, *m.* gracz; bawiący się czém.

Lusōrius, a, um, do gry należący.

Lustrālis, e, oczyszczalny, błagalny, służący do oczyszczenia w sposobie religijnym, sacrificium, aqua, exta.

Lustrātio, ōnis, *ż.* oczyszczenie religijne przez ofiary, sacro lustrationum peracto; obejrzenie w objeździe, municipiorum; bieg, solis.

Lustro, 1. oświecać, lustrabat lampade terras orta dies; *b)* oglądać, quae sit circum me copia; — przenoś. rozważać, rozmyślać, omnia ratione animoque; *c)* zwiedzać, objeżdżać, Aegyptum, terram; aequor navibus; 2) błagalnemi ofiarami oczyszczać, viros; a ponieważ *a)* przy takich ofiarach odbywał się przegląd, stąd: lustrare, przeglądać, robić popis, exercitum; *b)* bydlęta ofiarne w obec ludu oprowadzano; stąd: lustrare, obchodzić, czynić obieg kołowy, okrążać, aliquem choreis, poet.

Lustrum, i, *n.* (od luo lub lavo), kałuża, bagno, jama, jaskinia; *b)* łożysko zwierząt, ferarum; poet.: las, horrentia, invia lustra; *c)* dom nierządu; — przenoś. rozpusta, lustris confectus.

Lustrum, i, *n.* (od luceo) ofiara oczyszczalna, co pięć lat dopełniana przez cenzorów po uczynionym przeglądzie; w ogóle: zwyczajna ofiara oczyszczenia; stąd: przeciąg czasu pięcioletni, Troja obsessa lustris duobus; w ogóle: okres lat niekoniecznie pięciu, np. czterech, stu.

Lusus, us, *m.* granie, bawienie się. żartowanie, apti lusibus anni.

Lutātius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu.

Luteŏlus, a, um, żółtawy.

Lutetia Parisiorum, miasto w Gallii lugdunenskiéj.

1. **Luteus**, a, um, żółtawy, szafranowy. złotożółty (od lutum 1).

2. **Luteus**, a, um, gliniany, mulisty; — przenoś. podły, nikczemny (od lutum 2).

Lutulentus, a, um, błotnisty; zabłocony; — przenoś. nieczysty, plugawy, brzydki, homo, vitia.

1. **Lutum**, i, *n.* farbownik, roślina żółto farbująca; 2) farba żółta.

2. **Lutum**, i, *n.* błoto; także wyraz obelgi: podły, plugawy człowiek.

Lux, lucis, *ż.* światło gwiazd; stąd: luces, świecące ciała niebieskie; światło dzienne; stąd: dzień, luce lub luci, w dzień; l. centesima; crastina; natalis; w ogóle: światło, blask, lychnorum; oczy, damnum lucis ademptae; życie, negant intueri lucem fas esse; lucem propriam accipere, urodzić się; luce privare, życia pozbawić; luce magis dilecta; — przenoś. *a)* światło, świetność, ozdoba, urbs, lux orbis terrarum; *b)* światło, jasność, objaśnienie, historia testis temporum, lux veritatis; sententiae auctoris lucem desiderant; *c)* znakomitość, zaszczyt, familias e tenebris in lucem vocavit; *d)* widoczność, jawność, widok publiczny, benefacta in luce collocari volunt; in luce Italiae (przed oczyma, w oczach); res occultas in lucem proferre.

Luxŭria, ae, i -es, ei, *ż.* wybujałość, zbytoczna płodność, in oratione ut in herbis est luxuries; 2) zbytkowanie w pokarmach, napojach, ubiorach, przepych, rozrzutność, roskoszowanie, luxuries Hannibalem corrupit.

Luxŭrio, i **Luxŭrior**, 1. być bujnym, o ziemi i roślinach, humus, seges, virgae arborum; bujać, skakać, pecus; ut serpens luxuria-

re solet; membra luxuriant (objawiają młodzieńczą żywość, dziarskość); — przenoś. zbytkować, roskoszować, oddawać się rozpuście, psuć się, z przyp. 6. animi otio; Capuam luxuriantem felicitate.

Luxuriōse, *przysł.* zbytkownie, rozrzutnie, rozpustnie, vivere.

Luxŭriosus, a, um, bujny, frumenta, vitis, seges; zbyteczny, otium; — przenoś. rozpustny, wylany na zbytki, marnotrawny, homo.

Luxus, us, *m.* wybujałość roślin; — przenoś. zbytek, marnotrawstwo.

Lyaeus, i, *m.* uwalniający od troski, przezwisko Bachusa; poet. wino, latex Lyaeus; curam dulci Lyaeo solvere.

Lycaeus, i, *m.* góra w Arkadyi; *przym.* licejski, nemus.

Lycambes, ae, imię jakiegoś Tebańczyka; stąd: Lycambēus, a, um, do Likambesa należący.

Lycaon, ōnis, *m.* król Arkadyi, syn Pelazga, ojciec Kallisty; stąd: *a)* Lycaŏnis, ĭdis, *ż.* córka Likaona; *b)* Lycaonius, a, um, do Likaona należący, Arctos, gwiazdozbiór, i axis, północna strona, w któréj jest ten gwiazdozbiór; 2) syn Kallisty.

Lycăŏnes, um, *m.* Likaonowie, lud w Azyi mniejszéj; stąd: *a)* Lycaonius, a, um, do Likaonów należący; *b)* Lycaonia, ae, *ż.* kraina Likaonia.

Lycaonis, patrz Lycaon.

Lycēum, i, *n.* sławne gimnazyum w Atenach, gdzie Arystoteles wykładał naukę filozofii; 2) miejsce w Tuskulum posiadłość Cycerona.

Lychnūchus, i, *m.* lichtarz, podstawa pod lampę.

Lychnus, i, *m.* lampa, kaganiec.

Lycia, ae, *ż.* kraina w Azyi mniejszéj. Licya; stąd: Lycius, a, um, do Licyi należący i Lycii, orum, *m.* mieszkańcy Licyi.

Lycomēdes, is, *m.* król na wyspie Scyros.

Lycōrias, ădis, *ż.* córka Nereusza i Dorydy.

Lycōris, ĭdis, *ż.* aktorka mimiczna, wyzwolenica senatora Wolumniusza.

Lycormas, ae, *m.* rzeka w Etolii.

Lyctus, i, *ż.* miasto na wyspie Krecie, stąd: Lyctius, a, um, liktyjski, kreteński.

Lycurgus, i, *m.* syn Dryanta, król Edonów w Tracyi; 2) syn Aleusa i Neery (Neaera), ojciec Anceusza, król Arkadyi, stąd: Lycurgides, ae, *m.* syn Likurga; 3) mówca w Atenach; stąd: Lycurgēi, orum, *m.* stronnicy Likurga, surowi ganiciele; 4) prawodawca Spartan.

Lўcus, i, *m.* rzeka; *a)* w Paflagonii; *b)* we Frygii, wpadająca do Meandra; *c)* w Assyryi wpadająca do Tygrysu

Lydia, ae, *ż.* kraina w Azyi mniejszéj, z głównem miastem Sardes; stąd: *a)* Lydius, a, um, lidyjski, także: etruski (ponieważ podług dawnego podania Etruskowie od Lidów wzięli początek); *b)* Lydus, a, um, do Lidów odnoszący się; Lydus, i, *m.* Lidyjczyk, Lydi, orum, Lidowie, poet. także: Etruskowie.

Lympha, ae, *ż.* woda, poet. loquaces lymphae desiliunt.

Lymphaticus, a, um, obłąkany, szalony, wodowstrętny· pavor, nagły, raptowny, pomieszanie sprawujący.

Lymphātus, a, um, = lymphaticus; l. mens; velut lymphati, nagłym strachem przejęci, prawie od przytomności odchodzący.

Lyncestes, ae, *m.* mieszkaniec

krainy Lyncestac w Macedonii lub jéj głównego miasta Lyncus, i, ż. stąd: Lyncestius, a, um, do Linku miasta lub do krainy Lincesty należący.

Lyncaeus, ei i eos, *m*. Messeńczyk, jeden z Argonautów, bystrym wzrokiem obdarzony; stąd: *a)* Lyncēus, a, um, tyczący się Linceusza; — przenoś. daleko widzący, przenikliwy, quis est tam lyncaeus?; contemplari oculis lynceis; *b)* Lyncides, ae, *m*. potomek Linceusza; 2) syn Egipta, mąż Hipermnestry.

Lyncus, i, *m*. król Scytów; Lyncus, r, ż. porów. Lyncestes.

Lynx, cis, *m*. i *ż*. ostrowidz.

Lyra, ae, *ż*. lutnia, lira; stąd u poet.: pieśń, poezya liryczna, non haec jocosae conveniunt lyrae; 2) gwiazdozbiór.

Lyrcēus, i, *m*. źródło w Peloponezie; *przym*. lircejski.

Lyricus, a, um, liryczny; *rzeczow*. lyrici, *m*. poeci liryczni.

Lyrnessus, lub Lyrnesus, i, *ż*. miasto w Troadzie; stąd: *a)* Lyrnesis, idis, *ż*. do Lirnezu należąca; *rzeczow*. mieszkanka Lirnezu (Bryzeida lub Hippodamia); *b)* Lyrnesius, a, um, tyczący się Lirnezu.

Lysimăchia, ae, *ż*. miasto w Tracyi; stąd: Lysimachienses, ium, *m*. mieszkańcy Lizymachii.

Lysis, is, *m*. rzeka w Azyi mniejszéj; 2) filozof z Tarentu, nauczyciel Epaminondasa.

M.

M. skrócenie imienia Rzymskiego Marcus; M'. skrócenie imienia Manius; 3) M. znak liczebny = mille lub millesimus.

Macareus, ei i eos, *m*. syn Eola; stąd: Macareis, idis, *ż*. córka Makareusa (Issa).

Macĕdo, i -on, ŏnis, *m*. Macedończyk, mieszkaniec krainy zwanéj Macedonia, ae, *ż*. diffidit urbium portas vir Macedo (Filip); legio Macedonum; jako *przym*. Macedoński, miles. Stąd: Macedonicus i Macedonius, a, um, Macedoński.

Macellum, i, *n*. jatki, miejsce przedaży rozmaitéj żywności.

Maceo, ēre, być chudym.

Macer, cra, crum, chudy, taurus; solum; przenoś. stroskany, wynędzniały od troski, si me palma negata macrum reducit.

Macer, cri, *m*. imię Rzymskiéj familii.

Macēria, ae, *ż*. ogrodzenie kamienne lub z cegły.

Macēro, 1. kruszyć, miękczyć; 2) osłabiać, wycieńczać, aliquem macerare fame; 3) dręczyć, martwić, trosk nabawiać, aliquem desiderio; mentem de rebus futuris; lentis penitus maceror ignibus.

Macesco, ĕre, schnąć, chudnąć.

Machaera, ae, *ż*. miecz; stąd: Machaerophorus, i, *m*. noszący miecz, drabant.

Machāon, ŏnis, *m*. syn Eskulapa; stąd: Machaonius, a, um, odnoszący się do Machaona.

Machina, ae, *ż*. machina, narzędzie do pomnożenia skutków siły; szczegól. kusza wojenna do wyrzucania ciężkich pocisków (ballista, catapulta); także: wieża, szopa wojenna i. t. p.; stąd: przenoś. sztuczny

obrot, wykręt, podejście, machinas omnes adhibere, użyć wszelkich sprężyn; 2) rusztowanie, na którém wystawiano niewolników na przedaż.

Machinâmentum, i, *n.* machina.

Machinâtio, ônis, *ż.* użycie machin, wprawienie w ruch, mechaniczne, sztuczne poruszanie; *b*) machina używana przy oblężeniach i zdobywaniu miejsc warownych, także do pociągu okrętów, navalis; — przenoś. biegłe użycie środków, judex machinatione quadam in partes rei est flectendus.

Machinâtor, ôris, *m.* wynalazca machin, mechanik; — przenoś. sprawca, poduszczyciel, scelerum.

Machinor, 1. sztucznie co wynaleźć, ułożyć, opera, versum; szczegól. coś złego zamyślać, knuć, necem alicui, perniciem, dolum; także: machinatus w znacz. bier. ułożony, uknowany.

Macies, ēi, *ż.* chudość, wyschłość, turpis macies decentes occupat malas.

Macra, ae, *m.* rzeka w Italii; 2) M. Come, *ż.* miasteczko w Lokrydzie.

Macresco, macrui, 3. chudnąć.

Macrî Campi, ōrum, *m.* okolica w Italii wyższéj.

Macrochir, *m.* = Longimanus, długoręki, przezwisko Artakserksesa króla Persów.

Macrocôlum, i, *n.* papier regałowy.

Macte, macti, patrz Mactus.

Macto, 1. pomnażać cześć bogów, uświetniać, łagodzić, przebłagać, extis deos manes; — przenoś. obdarzyć, zaszczycić, uraczyć, uczcić, aliquem honoribus; w ogóle: ofiarować, hostiam; mactant lectas de more bidentes Cereri; — przenoś. poświęcać na co, przeznaczać; aliquem Orco; zabić, aliquem summo supplicio; zgubić kogo, testimonio aliquem; zniszczyć, jus civitatis.

Mactus, a, um, pomnożony, uświetniony; stąd: macte i macti, wyrażenie, gdy życzymy komu szczęścia i wytrwania, darz Boże! szczęść Boże! macte nova virtute puer, ciesz się z twojego męztwa i utwierdzaj się w niém; macte bez przyp. ślicznie! bardzo dobrze! wybornie.

Macŭla, ae, *ż.* plama, skaza, maculas auferre de vestibus; cętka, equus maculis albis; oko w sieci, reticulum minutis maculis; — przenoś. plama, skaza, hańba, niesława; delenda est vobis illa macula bello suscepta; non ego paucis offendar maculis.

Macŭlo, 1. splamić, zbrudzić, terram tabo; — przenoś. splamić, zhańbić, nomen crimine.

Macŭlôsus, a, um, mający plamy, vestis; pstry, lynx; — przenoś. zhańbiony, senatores.

Madefăcio, feci, factum, 3. (na str. bior. madefio, factus, fieri), zmoczyć, zrosić.

Madena, ae, *ż.* część Armenii.

Madeo, madui, 2. być mokrym, wilgotnym, zlanym, zbroczonym, terrae madent pluvialibus Austris; terra sanguine; madens, wilgotny, mokry; poet. o śniegu: topić się, sole; także: zmięknąć, być uwarzonym, ugotowanym, igni exiguo; — przenoś. obfitować, opływać w co, być oswojonym z czém, przejętym czém, sermonibus madet Socraticis.

Madesco, madui, 3. stawać się mokrym, wilgotnieć, pluvio madescit ab Austro.

Madĭdus, a, um, wilgotny, mokry; poet.: pełen wody, fossa.

Maeander, dri, i -dros, dri, *m.*

rzeka w Jonii i Frygii, nadzwyczaj kręto płynąca; stąd: *imię pospol.* krzywość, zakręt, wyboczenie, kołowanie; także wężykowate obszycie u sukien, victori chlamydem auratam, quam plurima circum purpura maeandro duplici cucurrit; stąd: Maeandrius, a, um, do Meandru należący.

Maecenas, ātis, *m.* imię Rzymskiego, pierwotnie Etruskiego rodu.

Maecius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; 2) nazwisko okolicy w Lacyum, ad Maecium is locus dicitur.

Maedi, orum, *m.* naród w Tracyi; stąd: **Maedicus**, a, um, do Medów należący, i Maedica, ae, *ż.* kraina Medów.

Maelius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu; stąd: Maeliānus, a, um, do Meliusza należący i Meliani, orum, *m.* stronnicy Meliusza.

Maena, i mena, ae, *ż.* mała ryba morska.

Maenades, patrz Menas.

Maenălus, i, *m* i -la, orum, *n.* góra w Arkadyi z miastem tegoż nazwiska Maenalus lub Maenalum. Stąd: *a*) Maenălis, ĭdis, *ż.* rodem z Menalu, do góry Menalu odnosząca się; *b*) Maenalius, a, um, menalijski, poet. arkadyjski.

Maenas, ădis, *ż.* obłąkanego umysłu niewiasta; Bachantka.

Maenius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu; columna M. porów. columna; stąd: Maenianus, a, um, meniański; *rzeczow.* Maenianum, i, *n.* ganek, galerya.

Maeŏnes, um, *m.* Meonowie, mieszkańcy krainy Maeonia, ae, *ż.* w Lidyi; u poet. Meonią nazywa się także Etrurya, ponieważ Etruskowie od Lidów mieli pochodzić. Stąd: *a*) **Maeonĭdes**, ae, *m.* Lidyjczyk (Homer), poet.: mieszkaniec Etruryi; *b*) Maeonis, ĭdis, *ż.* Lidyjka, rodem z Lidyi; *c*) Maeonius, a, um, meoński, lidyjski; senex lub vates (Homer) także do Homera odnoszący się, bohaterski, pes, carmen; poet. etruski.

Maeotis, ĭdis, lub ĭdos, *ż.* meotycka, do Meotów ludu scytyjskiego należąca, ora, palus: w ogóle: scytyjska, hiems.

Maeŏtius, a, um, meotycki, do Meotów należący, tellus.

Maereo, ēre, 2. smucić się, być pogrążonym w głębokim smutku, trapić się, suo incommodo, 2) przech. *a)* ubolewać nad czém, casum, mortem alicujus; calamitatem reipublicae, lub z przyp. 4. i tryb. bez. *b)* żałośnie narzekać, z żalem opowiadać, talia maerenti.

Maeror, oris, *m.* smutek głęboki, żałość, żałoba, maeror est aegritudo flentis; conficere se maerore; maerorem atque luctum deponere.

Maesia silva, las w krainie Wejentów.

Maeste, *przysł.* smutno, żałośnie.

Maestĭtia, ae, *ż.* smutek, żal, maestitiam pellere ex animis; — przenoś. smutna postać, orationis.

Maestus, a, um, smutny, żałosny; poet.: zapowiadający smutek, złowrogi, avis; smutek zrządzający, funus; nieszczęsny, niebezpieczny, tectum.

Maga, ae, *ż.* czarownica.

Magālia, ium, *n.* chaty, chałupy, miratur molem, magalia quondam.

Mage, = magis, u poet.

Magĭcus, a, um, czarodziejski, ars.

Magis, *przysł.* bardziéj, więcéj, z nast. quam (jak, niżeli); magis ut consuetudinem servem, quam-; non magis quam, nie więcéj jak,

również; obok 6 przyp. eo, hoc, tanto m., tém więcéj, et eo lub eoque m., a to tém bardziéj; multo magis, daleko więcej; nihilo magis, nie więcéj, również; magis etiam, więcéj jeszcze; magis et magis, coraz więcéj; quotidie lub in dies m., codzień więcéj; z nast. quo, quod, quoniam, si, ut, ne; z przym. i przysł. które nie mają stopnia wyższego; m. anxius, troskliwszy; m. necessaria ratione; 2) = potius, raczéj, non equidem invideo, miror magis; magis id dicere; magis est, quod gratulem; jest raczéj powód, abym winszował; magis est, ut ipse moleste ferat. II) w stop. najwyż. maxime, nader, bardzo, nadzwyczaj; przy wyrazach unus omnium, multo, quum unus omnium maxime floreret, między wszystkimi najbardziéj się odznaczał; quam maxime, vel m., jak najwięcéj; tam sum amicus reipublicae, quam qui maxime, ut qui m., jak tylko można najwięcéj; ut quisque m. — ita m., tłomaczy się przez st. wyż. im więcéj — tém bardziéj, ut quisque maxime opis indiget, ita maxime ei opitulari; ut quisque animi magnitudine maxime excellit, ita maxime vult princeps esse; z przymiotnikami, które nie mają stop. najwyż. maxime necessarius, m. naturalis; 2) = potissimum, głównie, osobliwie, szczególnie, zwłaszcza, mianowicie, quae ratio poetas et maxime Homerum impulit; quae vel maxime suspicionem movent; in hunc m. modum lub hoc m. modo; nunc quum m., teraz szczególniéj, teraz właśnie; ut Jugurtham m. vivum sibi traderent (o ile można).

Magister, stri, *m.* przełożony, zwierzchnik, naczelnik, populi, equitum, navis, morum (Cenzor); societatis, przełożony nad stowarzyszeniem dzierżawców ceł; artium, ludi m., nauczyciel; 2) podżegacz, poradnik, m. ad despoliandum templum.

Magistĕrium, ii, *n.* zwierzchnictwo, urząd przełożonego; — przenoś. rada, nauka.

Magistra, ae, *ż.* przełożona; nauczycielka, vita rustica parsimoniae magistra est.

Magistrātus, us, *m.* urząd, magistratum petere, inire, accipere, deponere; urzędy u Rzymian były: ordinarii, zwyczajne, stałe, w oznaczonym czasie rozdawane, jak konsulat; extraordinarii nadzwyczajne, które miały miejsce tylko w okolicznościach nadzwyczajnych, jak dyktatura; curules, wyższe, konsulat, pretura i edylostwo kurulne; albo plebeji, dla osób z gminu; majores, rozdawane na zgromadzeniach ludu zwanych comitia centuriata, jak konsulat, pretura, cenzura, lub minores rozdawane na zebraniach ludu zwanych comitia tributa: edylostwo, trybunat ludu i t. d.; porów. imperium; *b)* urzędnik, proprium magistratus intelligere se gerere personam civitatis.

Măgnanimĭtas, ātis, *ż.* wielkość duszy, wspaniałomyślność.

Magnanĭmus, wielkomyślny, bohaterski, vir.

Magnes, ētis, *m.* mieszkaniec krainy lub miasta Magnezyi, *przym.* lapis M. lub samo M., magnes; w licz. mn. Magnetes, um, *m.* Magnezyanie, mieszkańcy krainy zwanéj Magnesia, ae, *ż.* przy morzu Egiejskiém. Stąd: *a)* Magnessa, ae, *ż.* Magnezyanka; *b)* Magnetarches, ae, *m.* najwyższy urzędnik Magnezyi; *c)* Magnetis,

ïdis, *ż.* do Magnezyi odnosząca się, Argo, okręt w mieście Pagazio w krainie Magnezyi zbudowany

Magnesia, ae, *ż.* miasto: *a*) w Karyi; *b*) w Lidyi.

Magnī campi, ōrum, *m.* miejsce niedaleko od Utyki.

Magnifice, *przysł* (stop. wyż. -centius, najw. -centissime), okazale, wystawnie, wspaniale, świetnie, hojnie, przepysznie, znakomicie, donare aliquem; convivio aliquem pascere; convivium comparare; exornare triclinium; habitare, vivere; zaszczytnie, vincere, triumphare: w wyrazach i przedstawieniu się; szumnie, górno, chełpliwie, collaudare aliquem; jactare aliquid; loqui; z przesadą, incedere; pod względem uczuć i usiłowań: wielkomyślnie, bardzo, sentire, loqui, appetere.

Magnificentia, ae, *ż.* przepych, okazałość, epularum; funerum ac sepulcrorum; aedificiorum; wielkość duszy, szlachetny sposób myślenia; chełpliwość; górność mowy, verborum.

Magnificus, a, um, (st. wyż. -centior, najwyż. -centissimus) przepych lubiący, elegans non magnificus; w czynach: szlachetny; w słowach i obejściu się: chełpliwy, próżny, pyszniący się, poważny; w charakterze: wielkomyślny; o przedmiotach nieżywotnych: okazały, świetny, znakomity, wystawny, apparatus, funus, exemplum, ornatus; o czynach: świetny, aedilitas, factum; o słowach i myślach: wzniosły, pełen zapału, dicendi genus.

Magniloquentia, ae, *ż.* wzniosłość, szczytność, górność mowy; 2) chełpliwość.

Magnilŏquus, a, um, górno mówiący; 2) chełpliwy, talia magniloquus tumido memoraverat ore.

Magnitūdo, inis, *ż.* wielkość, a mianowicie: w przestrzeni, wielkość, ogrom, maris, fluminum, fluctuum; pod względem liczby: wielkie mnóstwo, copiarum; fructuum; pecuniae, aeris alieni; co do działania: wielkość, moc, tęgość, frigoris; — przenoś. *a*) wielkość, znakomitość, rerum gestarum; beneficii; szczegól. wysokie stanowisko, godność, dostojność, imperatoria; *b*) wielkość, wysoki stopień, supplicii, doloris, amoris, odii, periculi; szczegól. wielkość duszy, animi.

Magnopĕre, lub magno opere, *przysł.* bardzo, mocno, usilnie, z naleganiem; velle, desiderare, petere, cohortari, suadere, curare i t. p. w stop. najwyż. maximopere petere; indigne ferre: w wysokim stopniu. bardzo, nadzwyczaj, szczególnie, perturbari, delectare, pertinere ad aliquid; res magno opere gestae (znakomite czyny wojenne); non m., nie bardzo, non m. ordines servare; nulla m. clade accepta (nie poniosłszy żadnej wielkiej klęski); ut mihi dicendum nihil magnopere videatur (zdaje się, że nic tak dalece ważnego nie ma, coby powiedzieć wypadało.

Magnus, a, um, stop. wyż. major, najwyż. maximus, wielki, większy, największy, we wszelkich względach, a mianowicie: 1) w przestrzeni: wielki, wysoki, wzniosły, mons. domus, maximi aestus maritimi; maximus Danubius; - przenoś. wielki, ważny, znaczny; lub wysoki, trudny, res; magnum pondus habituras literas; magnum rzecz wielka, wielkiej wagi, magna curant dii; pod względem znaczenia, mocy, potęgi, zasług:

wielki, znakomity, magnus hoc bello Themistocles fuit; nec bello major; stąd: Jupiter Optimus, Maximus (potentissimus); praetor maximus = dictator; w złéj myśli: obrotny, przebiegły, fur; w wyrażeniu: mocny, przesadny, verba, imperia, minae; stąd: in majus extollere, przesadzać, przedstawiać co większém, aniżeli jest w istocie; in majus accipere; in m. celebrare; in m. ferre; chełpliwy, próżny, verba m.; sermones; lingua; stąd: aliquid magnum dicere, chełpić się; puduit magna locutum cedere; 2) w czasie: *a)* znaczny, długi, długo trwający, anni, menses; magno (post) tempore; *b)* w odniesieniu do lat życia: stary, mater magno natu (w podeszłym wieku); filius maximo natu (najstarszy); majores natu, starzy (o senacie); samo majores, przodkowie; major annis sexaginta, mający lat przeszło 60; 3) co do liczby, ilości i wagi: liczny, znaczny; stąd: w odniesieniu do wartości, ceny: kosztowny, wysoki, drogi; magni lub magno, wysoko, drogo; majoris, drożej; maximi, bardzo drogo, przy słowach: emere, vendere, aestimare, facere; existimare (poczytywać za rzecz ważną); magui esse (wielkie mieć znaczenie); magno illi ea cunctatio stetit (wiele go to ociąganie się kosztowało; 4) co do mocy; silny, mocny, wielki, głośny, sonus, vox, clamor, stridor i t p.

Magus, a, um, czarodziejski, ars; *rzeczow.* magus, i, *m.* czarnoksiężnik; maga, ae, *ż.* czarownica.

Maja, ae, *ż.* córka Atlasa i Plejony, matka Merkurego.

Mājalis, is, *m.* wieprz.

Majestas, ātis, *ż.* wielkość, zaszczyt, godność, dostojność ludu Rzymskiego w czasach rzeczypospolitej, a później cesarza; crimen majestatis, zbrodnia obrazy majestatu; lex majestatis, prawo tyczące się obrazy majestatu; stąd: majestatem minuere, laedere, wykroczyć przeciw godności monarchy albo ludu; majestatis condemnari; majestatis rei.

Major, patrz magnus.

Majus, a, um, majowy, do maja należący; mensis M. lub sam M., miesiąc maj.

Majusculus, a, um, nieco większy; cura.

Mala, ae, *ż.* szczęka; 2) policzek.

Malaca, ae, *ż.* miasto w Hiszpanii betyckiej.

Malăcia, ae, *ż.* cisza morska.

Male, *przysł.* (stop. wyż. pejus; najwyż. pessime), źle, olere; vestitum esse; male alicui est; pejus alicui accidit, gorzéj się komu powodzi. Stąd w szczególn.: *a*) pod względem postępowania i zachowania się: źle, przewrotnie, opacznie, loqui; m. audire, być osławionym, być w złej opinii; consulere alicui; mereri de aliquo; pessime agitur mecum, bardzo mi się źle powodzi, nieszczęśliwy jestem; m. accipere aliquem, źle się z kim obejść, dać się komu we znaki; m. habere, carpere, źle się obchodzić; m. agere; *m.* facere alicui, wyrządzić komu krzywdę; *b*) pod względem skutku, następstwa: źle, nieszczęśliwie, niekorzystnie, zgubnie, rem gerere, pugnare, vagari, cadere (wypaść); emere, redimere (drogo); vendere (tanio); poet. napróżno, bezskutecznie, ter m. sublato ense; *c*) źle, zdradliwie, agere; cogitare, (zamyślać co złego); szkodliwie, nieprzyjaźnie, sentire, existimare de aliquo; *d*) w odniesieniu do miejsca i cza-

su: nie na swojém miejscu, niewczas, w porze niewłaściwéj, m. si palpere; m. salsus; m. sedulus, u poet. e) dla oznaczenia miary i stopnia: bardzo, tęgo, mocno, mulcare, nocere, odisse: cane pejus et angue vitabit chlamydem; m. raucus, dispar: stąd: o stopniu zanadto wygórowanym i wielkiéj mierze: zbyt, zanadto, male laxus, superbus, parvus, poet.; albo o nizkim stopniu i małéj mierze: nie dosyć, niedostatecznie, zaledwie, tegere, haerere, sustinere arma; m. densatus agger; m. percepti fructus (w małéj ilości); m. fortes undąe; m. viva caro; stąd: m. plenus, niezupełny; m. sonus, nieroztropny; m. gratus, niewdzięczny; m. parens, nieposłuszny; digitus m. pertinax (tylko pozornie okazujący upor); statio m. fida carinis (przystań niepewna, niebezpieczna dla okrętów). [Lakonii.

Malĕa i Malĕa, ae, *ż.* przylądek

Malĕdĭce, *przysł.* złorzeczliwie.

Maledicens, tis, złorzeczący, potwarzający.

Maledīco, dixi, dictum, 3. złorzeczyć, lżyć, szkalować.

Maledictum, i, *n.* złorzeczenie, obelga, in aliquem conferre, conjicere; w licz. mn. także: podszczanie, podburzanie.

Maledĭcus, a, um, złorzeczliwy, stop. wyż. -centior, najw. centissimus; *rzecz.* oszczerca, potwarca.

Malefăcio, feci, factum, 3. źle czynić, szkodzić.

Malefactum, i, *n.* zły uczynek, występek.

Maleficium, ii, *n.* zły uczynek, przestępstwo, zbrodnia, sine maleficio iter facere, bez zrobienia szkody.

Maleficus, a, um, źle czyniący, niecnotliwy, nieżyczliwy, bezbożny, stop. wyż. -centior. najw. -centissimus; naturam maleficam nactus est in fingendo corpore; *rzecz.* złoczyńca.

Malesuadus, a, um, źle doradzający, fames, poet.

Maleventum, i, *n.* miasto Hirpinów w Samnium (Benewent).

Malevŏlens, tis, nieżyczliwy, nieprzyjazny.

Malevŏlentia, ae, *ż.* nieżyczliwość, niechęć, nienawiść; także: radość z czyjéj szkody, voluptas ex malo alterius sine emolumento suo.

Malevŏlus, a, um, stop. wyż. -volentior, najw. -volentissimus, nieżyczliwy, zazdrosny, alicui lub in aliquem: *rzeczow.* nieprzyjaciel, zazdrośnik, zawistnik.

Malies, eon, *m.* lud w południowo-zachodniéj stronie Tessalii; stąd: *a)* Maliacus sinus, odnoga morska między Tessalią i Achają. *b)* Maliensis, e, malieński.

Malĭfer, era, erum, rodzący jabłka.

Maligne, *przysł.* złośliwie, nieżyczliwie, zazdrośnie, dicere; detrectare benefacta; skąpo, zbyt oszczędnie, dividere agrum plebi.

Malignitas, ātis, *ż.* złośliwość, niechęć, zazdrość. 2) skąpstwo, sknerstwo.

Malignus, a, um, złośliwy, źle życzący, zazdrosny; vulgus; skąpy;— przenoś. nieżyzny, nieurodzajny, terra, collis; słaby, mały, lux; szczupły, aditus.

Malitia, ae, *ż.* złość, złe, niegodziwe postępowanie, podejście, zdradliwość, chytrość, malitia est versuta et fallax nocendi ratio.

Malitiōse, *przysł.* zdradliwie, podstępnie, agere aliquid.

Malitiōsus, a, um, zdradliwy, podstępny, chytry, złośliwy, interpretatio juris; silva Malitiosa, las w krainie Sabinów.

Maliv-, patrz Malev-.
Malleŏlus, i, *m.* młotek; — przenoś. *a)* młoda gałązka, zraz, latorośl, mianowicie winna. *b)* pocisk ognisty do zapalenia oblężonego miasta.
Malleus, i, *m.* młot, szlaga.
Malli, orum, *m.* lud w Indyach nad rzeką Hydraotem.
Malloea, ae, *ż.* miasto w Tessalii.
Mallos, i, *ż.* miasto w Cylicyi.
Malo, malui, malle, bardziéj chciéć, woleć, przekładać jedno nad drugie, aliquem, lub aliquid; z tryb. bez. rem obtinere; z 4 przyp. i tryb. bez. maluit se diligi quam metui; carere me aspectu civium mallem, quam conspici; z tryb. łącz. mallem, dedisses mihi; malle alicui omnia, lub m. alicui, być dla kogo życzliwszym.
Malobathron, lub -um, i, *n.* drzewo syryjskie, z którego otrzymywano olejek wonny do namaszczania. 2) tenże sam olejek.
Malum, i, *n.* patrz malus.
Malum, i, *n.* jabłko; aurea (pigwy); — przenoś. discordiae mittere, rzucić jabłko niezgody, dać powód do kłótni; ab ovo usque ad mala, od początku do końca.
Malus, a, um (stop. wyż. pejor; najwyż. pessimus), zły, lichy, podły, mianowicie: *a)* powierzchownie: niepoczesny, niepokaźny, brzydki, pes, facies, crus; stąd: malum, i, *n.* ułomność; *b)* pod względem uzdatnienia w wykonaniu czynności: zły, niezdatny, lichy, sutor, poeta. *c)* pod względem moralnym: zły, złośliwy, niegodziwy, bezbożny; malum, i, *n.* wada, przywara, ułomność; poet. także: bezprawie, zły postępek, zbrodnia, effodiuntur opes, irritamenta malorum; we względzie politycznym: zły, źle myślący, cives. 2) we względzie stanu ciała i umysłu: zły, słaby, valetudo; valetudo animi; quum omnis aeger fere pejor fiat; malum, i, *m.* cierpienie, słabość; przykry, odor; szkodliwy, szkodzący, manus, falx; szczegól. o truciźnie i rzeczach jadowitych: virus, cicuta, gramina, dapes, także: lingua, oszczerczy, jadowity, złośliwy; carmen, uszczypliwy; querimoniae, nikczemne; o przepowiedniach: nieprzyjazny, złowrogi, avis, ales; o wieściach, pogłoskach, doniesieniach: przykry, szkodliwy, nuncius; rumor; o mniemaniu względem kogo, ocenianiu kogo: malam opinionem de aliquo habere, złe, niekorzystne powziąć o kim mniemanie; m. fama, niesława; m. pudor, fałszywy, także: ambitio; haniebny, libido; zły, szkodliwy, niebezpieczny, facinora, artes, exemplum, mos; smutny, szkodliwy, nieszczęśliwy, res, pugna, exitus; in pejorem partem mutari, zmienić się na gorsze; in pejus ruere, pogorszyć się; poet. malum = male, ne gallina malum responset dura palato. Stąd: *rzeczow.* malum, i, *n.* nieszczęście, niebezpieczeństwo, przygoda, utrapienie, dolegliwość, zguba, malo assuetus; malo cum tuo; malum jako *wykrzyknik* w gniewie: quae, malum, est ista audacia? jakaż u licha jest ta odwaga?
Malus, i, *ż.* jabłoń; 2) malus, i, *m.* maszt, celeri saucius Africo; 3) drąg, za pomocą którego zawieszano zasłonę w teatrze lub cyrku przeciw słocie lub promieniom słonecznym, carbasus magnis intenta theatris, malos inter jactata trabesque.
Malva, *ż.* ślaz.
Mamercus, i, *m.* imię Rzymskiéj [familii.
Mamertini, orum, *m.* mieszkańcy

miasta Messany w Sycylii; stąd: Mamertinus, a, um, do Mamertynów należący.

Mamilius, a, um, imię Rzymskiéj familii.

Mamilla, ae, *ż.* pierś.

Mamma, ae, *ż.* pierś, cycek.

Mamurius, ii, *m.* nazwisko rzemieślnika, który robił tarcze zwane ancilia, patrz ancile.

Mamurra, ae, *m.* bogaty Rzymianin stanu rycerskiego z miasta Formii.

Manceps, cipis, *m.* zakupnik, nabywca, dzierżawca dochodów rządowych; przedsiębiorca publicznych budowli i t. p.

Mancinus, i, *m.* Rzymskie przezwisko.

Mancipium, lub mancŭpium, ii, *n.* prawne, formalne kupno; lex mancipii, kontrakt kupna; jus mancipii, prawo kupna; mancipio dare, oddać jako własność, przedać, accipere, kupować; 2) prawo własności jakiéj rzeczy, własność; res mancipii, przedmioty, do których kto ma prawo własności; 3) niewolnik lub niewolnica.

Mancipo lub mancŭpo, 1. oddać co komu na własność, quaedam mancipat usus, przez używanie nabywa się prawo własności.

Mancus, a, um, ułomny, kaleka;— przenoś. niedokładny, słaby, virtus, praetura.

Mandātum, i, *n.* polecenie, poruczenie, ustny lub na piśmie rozkaz, m. persequi, wykonywać; fallere, frangere, nie wypełniać; judicium mandati, proces w przedmiocie niewypełnienia zlecenia.

Mandātus, us, *m.* polecenie, rozkaz, mandatu praetoris, z polecenia pretora.

Mandēla, ae, *ż.* miejsce w krainie Sabinów.

Mando, 1. polecić, przykazać, dać rozkaz ustnie lub na piśmie, alicui aliquid, alicui de aliqua re, res mandata; ze spój. ut lub ne i tryb. łącz.: Volusenus mandat, ut revertatur; Trebonius mandaverat, ne pateretur; huic mandat, Rhemos adeat; alicui lub ad aliquem, kazać komu co powiedzieć, z 4 przyp. i tryb. bez. lub z mową wprost (oratio directa); powierzyć, poruczyć, alicui magistratum, honores; se lub vitam fugae (ratować się ucieczką); aliquid mentibus (wrazić); aliquid memoriae (nauczyć się na pamięć); aliquid literis (napisać, podać na piśmie); versibus; historiae; fruges vetustati (długo przechowywać); alicui stationem tuendae reipublicae; alicui curam rei; poet.: hordea sulcis, corpus humo.

Mando, mandi, mansum, 3. żuć, przeżuwać; *rzeczow.* mansa, orum, *n.* rzeczy przeżute; stąd: jeść, niszczyć, manditque trahitque molle pecus; lora.

Mandūbii, orum, *m.* lud w Gallii celtyckiéj.

Manduria, ae, *ż.* miasto Salentynów w niższéj Italii.

Mane, nieodm. *n.* poranek, rano, cum primo mane, ze świtem; multo mane, bardzo rano; a mane diei od rana, mane erat; vigilabat ad ipsum mane. 2) *przysł.* rano, bene mane, bardzo rano; hodie m., cras m., postridie m.

Maneo, mansi, mansum, 2. zostawać na miejscu, przebywać, bawić, mieszkać gdzie; manetur, zostaje się; domi; in loco; apud aliquem; sub Jove frigido; z wyobrażeniem trwałości: pozostać, ciągle trwać, o żyjących i nieżywotnych istotach, z dodatkiem nunc, adhuc, ad nostram aetatem i t. p nihil semper suo statu manet; monumenta ad nostram memoriam

manserunt, omnes munitiones integrae manserunt; nomenque tuum laudesque manebunt; stąd: wytrwać, wiernym pozostać, in amicitia, in pactione, in fide, in officio; maneat ergo, niech więc tak będzie; — przenoś. grozić ingens periculum; czekać, praemia manent; 2) przech. czekać, oczekiwać, adventum hostium; — przenoś. czekać, te gloria manet, te triste manebit supplicium.

Manes, ium, *m.* dusze zmarłych, cienie świata podziemnego; stąd. *a)* poet., o świecie podziemnym: veniet sub Manes imos.

Manica, ae, *ż.* długi rękaw przy tunice; — przenoś. więzy na ręce, okowy, manicis jacentem occupat; manicas levari jubet.

Manicatus, a, um, długie rękawy mający, tunica.

Manifeste, *przysł.* jawnie, widocznie.

Manifesto, 1. objawić, odkryć, hoc manifestatur, to się jasno daje widzieć.

Manifesto; *przysł.* jawnie, widocznie.

Manifestus, a, um, jawny, oczywisty, widoczny, res, scelus, peccatum; velle manifesta magis ex illo habere, chcieć dokładniéj z niego samego wyczerpnąć; z przyp. drugim, manifesta vitae, dająca znaki życia; mendacii, sceleris.

Manilius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu; stąd: Maniliănus, a, um, do Maniliusza odnoszący się.

Manipulăris, e, należący do oddziału żołnierzy pieszych, zwanego manipulus; prosty, miles; manipularis, dein centurio.

Manipulătim, *przysł.* kompaniami, rotami.

Manipŭlus, i, *m.* garść, wiązka; — przenoś. rota, kompania, oddział żołnierzy pieszych, składający się z 120 ludzi; żołnierzy zaś zwanych triarii 60. Takiemu oddziałowi w czasach Romulusa służyła wiązka siana za chorągiew; 2) w ogóle: gromada.

Manius, ii, *m.* imię Rzymskie, przez skrócenie M.

Manlius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu; *przym.* do Manliusza należący; stąd: Manliănus, a, um, tyczący się Manliusza; i Manlianum i *n.* posiadłość wiejska Cycerona.

Mannus, i, *m.* (wyraz celtycki), koń Gallów, Celtów, ulubiony z powodu szybkiego biegu.

Mano, 1. ciec, wypływać, sączyć się, fons sub ilice manat; aqua m. de nive; także o powietrzu i innych rzeczach: rozchodzic się, rozszerzać się, wychodzić; aër, qui per maria manat; manant ex arbore guttae; Herculis simulacrum multo sudore manavit (spotniał); — przenoś. *a)* powstawać, pochodzić z przyim. ex lub a i 6 przyp. fama manaret a Mutina; peccata ex vitiis; *b)* rozchodzić się, rozszerzać się, z przyim. per i 4 przyp. malum m. per Italiam; fidei nomen m. latius; rozgłaszać się, stawać się znanym publiczności, orationem nunquam manaturam putavi; *c)* uchodzić, znikać, pójść w zapomnienie, de pectore; 2) przech. dać płynąć, wylewać, lacrimas; — przenoś. te manare solum mella poëtica.

Mansio, ōnis, *ż.* pobyt, przebywanie gdzie.

Mansuefăcio, fēci, factum, 3. (na str. bier. mansuefio, factus, fieri), oswoić, ogłaskać, obłaskawić (o dzikich zwierzętach); — przenoś. ułagodzić, uśmierzyć, uspokoić, plebem; ze stanu dzikości wyprowadzić, uobyczaić, homines.

Mansuesco, sūevi, sūetum, 3. łagodnieć, oswoić się, dać się ogłaskać.

Mansuete, *przysł.* łagodnie, łaskawie.

Mansuetūdo, inis, *ż.* oswojènie się (dzikich zwierząt); — przenoś. łagodność, powolność, imperii, morum, animorum; 2) tytuł, którego używano w przemawianiu do cesarzów, mansuetudo tua.

Mansuētus, a, um, oswojony; — przenoś. łagodny, spokojny, cichy, cur tam subito mansuetus fuerit, quum tam fuisset ferus.

Mantēle, lub mantile, is, *n.* ręcznik.

Mantĭca, ae, *ż.* sakwy.

Mantinēa, ae, *ż.* miasto w Arkadyi, krainie Peloponezu.

Manto, us, *ż.* córka Tyrezyasa, matka Mopsusa; 2) nimfa, wieszczka, matka Enusa (Oenus).

Mantua, ae, *ż.* miasto w Italii wyższéj.

Manūbiae, arum, *ż.* łupy, zdobycz wojenna; pieniądze ze sprzedaży łupów; udział wodza w zdobyczy.

Manubrium, ii, *n.* rękojeść, trzonek, ucho u naczynia.

Manumissio, ōnis, *ż.* udarowanie wolnością niewolnika; *a*) justa, urzędowne, formalne; per censum, per vindictam, per testamentum; non justa, mniéj uroczyste; inter amicos, per epistolam, per mensam.

Manumitto, misi, missum, 3. wyzwolić, wolnością niewolnika udarować.

Manupretium, ii, *n.* zapłata za robotę; — przenoś. w ogóle: nagroda, eversae civitatis.

Manus, us, *m.* ręka, in manus sumere, (in) manu tenere; per manus trahere, z rąk do rąk porywać; (de) manu, własną ręką; inter manus auferri; in manibus esse; de manu in manum tradere; dla oznaczenia blizkości w przestrzeni i obecności w czasie; in manibus esse, być w blizkości; victoriam in manibus videre; ad manum esse, habere aliquem ad manum scribae loco (pod ręką, przy sobie); stąd: inter manus esse (pod ręką); tenere manu, wiedzieć z pewnością; manibus teneri, wpaść w oczy; — przenoś. *c*) trąba słonia; *b*) manus ferrea, hak żelazny, wojenny, porów. harpago; *c*) garść, stado, gromada, oddział żołnierzy, piechoty i jazdy, manum facere, armare, colligere, conducere, comparare, cogere; m. exigua, parva, si nova manus cum veteribus copiis se conjunxisset; w ogóle: zebranie ludzi, orszak, zgraja, bonorum, comitum, conjuratorum, juvenum; poet. robotnicy, nos aera, manus, navalia demus; 2) męztwo, waleczność, manu fortis; manu capere urbes; usu manuque; (victas) manus dare (poddać się); manu vincere; poet. committere manum Teucris; manum ferre in proelia; ad manum venire, accedere, bić się wręcz, zetrzeć się; także: ad lub in manus venire; manum conserere, bić się; non manu neque vi; 3) w ogóle: moc, władza, haec non sunt in manu nostra; expedita manus, swobodna, bez przeszkód; porów. infero, injicio i t. p.; 4) praca, robota ręczna, dzieło sztuki, manu quaerere; manu sata; oppidum manu munitum; artificum manus miratur; poet. aptius a summa conspiciare manu, pokaż się wtedy, gdy będziesz jak najpiękniéj wystrojony; 5) pismo, styl, alia, Alexidis manum amabam; manum ejus falso imitatus.

Mapāle, is, *n* namiot chałupa, także: wieś.

Mappa, ae, *ż.* serweta do stołu; 2) chustka, którą w cyrku dawano znak do rozpoczęcia gonitw.

Maracanda, orum, *n.* główne miasto w Sogdyanie.

Marăthon, ōnis, *m.* i *ż.* miejsce w Attyce, pamiętne zwycięztwem, które Milcyades odniósł nad Persami; stąd: Marathonius, a, um, do Maratonu odnoszący się.

Marăthos, i, *ż.* miasto Fenicyi; stąd: Marathēnus, a, um, z Maratos pochodzący, marateński.

Marathrus, i, *m.* lub -um, i, *n.* koper.

Marcellus, i, *m.* imię Rzymskiéj familii; stąd: Marcellia, orum, *n.* uroczystość obchodzona na cześć familii Marcella.

Marceo, marcui, 2. być zwiędłym, wątłym, bezsilnym, rozmarzonym.

Marcesco, ĕre, więdnąć, gnuśnieć, upadać na siłach.

Marcĭdus, zwiędły, lilia marcida demittunt caput.

Marcius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu; *przym.* do Marcyusza należący, saltus (w Liguryi); stąd: Marcianus, a, um, do Marcyusza odnoszący się.

Marcŏmanni, orum, *m.* szczep Swewów w Germanii; stąd: Marcomannicus, a, um, do Markomanów należący.

Marcus, i, *m.* Rzymskie przezwisko.

Mardi, ōrum, *m.* lud przy morzu Kaspijskiém, w licz. poj. natione Mardus; 2) lud w górach prowincyi Persydy.

Mare, is, *n.* morze; mari, na morzu; nostrum, Śródziemne; superum Adryatyckie i Jońskie; inferum, Etruskie; przysłowia: mare coelo miscere, największe wysilenia robić dla dopięcia czego; polliceri maria et montes, złote góry obiecywać; in mare fundere aquas, tłusty polecć smarować; stąd: woda morska, Chium maris expers.

Marea, lub Mareŏta, ae, *ż.* jezioro i miasto w niższym Egipcie; stąd: *a*) Mareotis, ĭdis, lub idos, *ż.* do Mareoty odnosząca się, vitis; palus; *b*) Mareoticus, a, um, mareotycki; Mareoticum (wino m.).

Margarita, ae, *ż.* perła.

Margĭno, 1. wykładać, wysadzać brzegi, viam.

Margo, ĭnis, *m.* i *ż.* krawędź, brzeg, longo margine terrarum.

Margum, i, *m.* miasto w Mezyi wyższéj.

Marianus, a, um, patrz Marius.

Marica, ae, *ż.* nimfa przy Minturnie nad rzeką Lirys, któréj gaj dębowy był poświęcony, zwany lucus Maricae, lub samo Marica.

Marīnus, a, um, do morza należący, w morzu urodzony, morski, humor, latex, Venus.

Marita, ae, *ż.* patrz maritus.

Maritālis, e, małżeński, vestis.

Maritĭmus, a, um, na morzu znajdujący się lub odbywający się, praedones, imperium, cursus, dimicatio; nadmorski, civitas, ora, villa; maritima, orum, *n.* pomorze, okolice nadmorskie.

Marīto, 1. żenić, wydawać za mąż; — przenoś. przywiązywać latorośl do podpory, do drzewa, adulta vitium propagine altas maritat populos.

Marītus, a, um, małżeński, do małżeństwa należący; *rzeczow.* maritus, i, *m.* mąż, małżonek, i marita, ae, *ż.* żona, małżonka; poet. maritus olens, kozieł.

Marius, a, um, nazwa Rzymskiego rodu, *przym.* do Maryusza należący; stąd: Marianus, a, um, maryański.

Marmarides, ae, *m.* mieszkaniec z Marmaryki (w Afryce).

Marmor, ŏris, *m.* marmur, ducent de marmore vultus; u poet. płaszczyzna morska, morze, fluidum; in lento luctantur marmore tonsae; spumant vada marmore verso.

Marmŏreus, a, um, z marmuru, marmurowy; poet. podobny do marmuru, biały, gładki jak marmur, cervix, palma.

Maro, ōnis, *m.* imię Rzymskiéj famililii.

Maronēa, lub -īa, ae, *ż.* miasto *a)* w krainie Samnitów. *b)* w Tracyi; stąd: Maronites, ae, *m.* mieszkaniec Maronei, Maronita.

Marpēsus, i, *m.* góra na wyspie Paros; stąd: Marpesius, a, um, należący do Marpezu, cautes, rupes.

Marrubium, ii, *n.* miasto w Lacyum; stąd: Marrubius, a, um, do Marrubium należący, gens.

Marrūcini, orum, *m.* lud w Italii nad morzem Adryatyckiém; stąd: Marrucinus, a, um, Marrucynów tyczący się.

Mars, Martis, *m.* bożek wojny, ojciec Romulusa i Rema, stąd uważany za bóstwo opiekuńcze narodu Rzymskiego; także: stella Martis, Mars, planeta; stąd: *a)* rozruch wojenny, zgiełk, wrzawa, walka, bitwa, invadunt Martem, rozpoczynają walkę; suo Marte, o własnych siłach, bez obcéj pomocy; także: rodzaj walki, equitem suo Marte pugnare (gdy jeździec walczył siedząc na koniu); alieno Marte (gdy walczył pieszo zsiadłszy z konia); *b)* szczęście wojenne, wypadek walki, aequato lub aequo Marte; M. anceps; *c)* waleczność, Martem accendere cantu; si patrii quid Martis habes. Stąd: *a)* Martialis, marsowy; także: do legionu Marsa należący, milites; *b)* Martius, a, um, do Marsa należący, od niego pochodzący, marsowy; M. mensis, marzec, Marsowi poświęcony, Calendae M., pierwszy dzień marca; campus M., pole marsowe; legio M., legion Marsa; — przenoś. wojenny bitny, M. proles; także: do planety Marsa należący, fulgor.

Marsi, orum, *m.* lud w Lacyum niedaleko jeziora Fucinus, miał czynny udział w wojnie ze sprzymierzeńcami, zwanej bellum sociale, *przym.* Marsus, a, um, do Marsów odnoszący się, duellum (bellum); aper; Marsicus, a, um, tyczący się Marsów.

Marsūpium, ii, *n.* worek na pieniądze.

Marsyas, lub -ya, ae, *m.* satyr, flecista; 2) rzeka we Frygii wielkiéj, wpadająca do Meandru.

Martialis, e, patrz Mars.

Martiŏŏla, ae, *m.* i *ż.* czciciel albo czcicielka Marsa.

Martigēna, ae, *m.* i *ż.* syn lub córka Marsa.

Martius, a, um, patrz Mars.

Mas, măris, *m.* męzki, rodzaju męzkiego; *rzeczow.* mężczyzna, samiec; 2) mężny, odważny, śmiały, animos mares exacuit.

Masculīnus, a, um, męzki.

Mascŭlus, a, um, męzki, genus; — przenoś. mężny, odważny, nieustraszony, proles.

Massa, ae, *ż.* massa, materyał niewyrobiony, bryła, lactis coacti, sér; auri; aeris; quae pressa diu massa latuere sub illa (o pierwiastkowym odmęcie żywiołów świat składających).

Massaesȳli, orum, *m.* lud w Numidyi.

Massăgĕtae, ārum, *m.* lud w Scytyi azyatyckiej nad morzem Kaspijskiém.

Massicus, i, *m.* góra między Lacyum i Kampanią; vinum M.; hu-

mor M. i samo **Massicum**, wino massyckie.

Massilia, ae, *ż.* miasto w Gallii narboneńskiéj; Massiliensis, e, do Massylii należący i Massilienses, ium, *m.* Massylieńczycy.

Massyli, orum, *m.* lud w Numidyi; stąd: Massylus, a, um, massylski, w ogóle: afrykański.

Mastruca lub -ga, ae, *ż.* kożuch barani; stąd: mastrucatus, a, um, takim kożuchem odziany.

Matara, patrz Materis.

Matellio, ōnis, *ż.* nocne naczynie.

Mater, tris, *ż.* matka, (o boginiach, ludziach i zwierzętach), magna mater deorum, Cybele; żona, małżonka, matres atque viri; pani, gospodyni domu, mater familias;— przenoś. pien drzewa, abscindens plantas de corpore matrum; źródło, przyczyna, początek czego, sapientia bonarum artium mater; intemperantia omnium perturbationum mater; poet.: miłość macierzyńska, matrem labare sensit.

Matercūla, ae, *ż.* mateczka, matuleńka.

Materia, ae, i materies, ei, *ż.* materyał, przedmiot do pożywienia, palenia, budowli i t. p.; ovum durum valentissimae materiae est; arborum consectione omnique materia partim ad calefaciendum igni adhibito et ad mitigandum cibum utimur, partim ad aedificandum; — przenoś. *a)* powód, przyczyna, seditionis, belli, malorum, invidiae; *b)* materya, treść, przedmiot, ad jocandum; sermonum; artis, aequitatis; sumite materiam, qui scribitis, vestris aequam viribus; pro m., stosownie do przedmiotu; poet.: zasob, zapas, ficti; *c)* usposobienie, in humanis animis; ad audaciam, ad cupiditatem; ingentis decoris; alicujus; poet.: charakter, non sum materia digna perire tua.

Matĕrio, 1. z drzewa budować, aedes male materiatae.

Matĕrior, āri, robić zapas drzewa, sprowadzać drzewo.

Matĕris lub **mataris**, is, lub **matara**, ae, *ż.* (wyraz celtycki) rodzaj pocisku.

Maternus, a, um, macierzyński, od matki pochodzący.

Matertĕra, ae, *ż.* siostra matki, ciotka.

Mathematĭcus, a, um, matematyczny; *rzeczow.* matematyk.

Matīnus, i, *m.* góra w Apulii; ztąd: Matinus, a, um, do Matinu odnoszący się, apis Matina; cacumina.

Matisco, ōnis, *ż.* miasto w Gallii lugduneńskiéj.

Matius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu.

Matrālia, ium, *n.* święto bogini zwanéj Mater Matuta, które obchodziły same tylko kobiety 11. czerwca.

Matricida, ae, *m.* matkobójca.

Matricīdium, ii, *n.* matkobójstwo.

Matrimōnium, ii, *n.* małżeństwo, habere aliquam in matrimonio, mieć za żonę; in matrimonium ducere, ożenić się.

Matrīmus, a, um, mający matkę jeszcze żyjącą.

Matrix, īcis, *ż.* maciora.

Matrōna, ae, *ż.* niewiasta poważna stanem i wiekiem; w ogóle: żona, małżonka.

Matrŏna, ae, *m.* rzeka w Gallii lugduneńskiéj, Marna.

Matronālis, e, ściągający się do matrony, małżeński; matronalia, ium, święto obchodzone przez kobiety w marcu na cześć Marsa.

Matruēlis, is, *m.* i *ż.* brat cioteczny lub siostra.

Matta, ae, *ż.* mata, rogóżka z sitowia.

Maturāte, *przysł.* wcześnie, rychło.

Maturātio, ōnis, *ż.* kwapienie się, przyśpieszenie.

Matūre, *przysł.* w czas, w porę, occurrere, sentire; *b*) prędko, wcześnie, proficisci, venire i t. p.; exspectatione maturius (prędzej aniżeli się spodziewano); zaprędko, mature decessit, mature senem fieri.

Maturesco, maturui, 3. dojrzewać, frumentum; — dorastać, dochodzić lat, wieku dojrzałego, puella; — przenoś. przychodzić do doskonałości, virtus maturescens.

Maturĭtas, ātis, *ż.* dojrzałość, frugum, frumentorum: właściwa pora, czas po temu, aetatis ad prudentiam; temporum; rei; - przen. dojrzałość, doskonałe rozwinięcie, illud in me esse perfectum et habere maturitatem suam.

Matūro, 1. dojrzałość przyśpieszać, annus maturat uvas; na str. bier. dojrzewać, – przenoś. *a*) w czasie właściwym, w stosownéj porze co robić, multa maturare datur, poet.; *b*) przyspieszać, coepta; alicui mortem; necem; iter; fugam; z tryb. bezok. venire, ab urbe proficisci; transducere; pergere iter; signum dare; 2) nieprzech. śpieszyć, in Africam; maturandum ratus; maturato opus est.

Matūrus, a, um, dojrzały, fruges, poema; o wieku: dojrzały, dorosły, pełnoletni; także: sędziwy, stateczny, aevi maturus Acestes; pod względem rozwinięcia działania: dojrzały, przysposobiony, blizki, seditio: quae jam matura videtis; causa belli (należycie uzasadniona): maturum videbatur repeti patriam (zdawało się, że jest stosowna pora); także: maturum ratus; quibus erat missio matura; scribendi exspectandum tempus maturius (właściwszy); aetas matura tantis rebus; w odniesieniu do rozumu: dojrzały, animi lub animo, u poet.; 2) wczesny, rychły, hiems, decessio, mors, honores; sum maturior illo (wcześniéj przybyłem); nagły, prędki, szybki, victoria, judicium.

Matūta, ae, *ż.* Ino, córka Kadmusa, jako bogini zwana u Rzymian Mater Matuta, u Greków Leucothea.

Matutīnus, a, um, porankowy, ranny, tempora; salutatio: poet.: pater (Janus) m. w rannéj porze wzywany; Aeneas se m. agebat, rano przybył.

Mauri, orum, *m.* Maurowie; *przym. a)* Maurus, a, um, do Maurów należący; w ogóle: afrykański, także: punicki; *b*) Mauritānia, ae, *ż.* kraina Maurów w północnéj Afryce.

Maurūsia, ae, *ż* = Mauritania; stąd: Maurusius, a, um, maurytański, w ogóle: afrykański i Maurusii, Mauruzyanie, Maurytanowie.

Mavors, tis, *m.* wyraz daw. i poet. = Mars; stąd: Mavortius, a, um, marsowy, do Marsa należący, pochodzący od niego, *rzeczow.* o Meleagrze, który był synem Marsa.

Maxilla, ae, *ż.* szczęka.

Maxime, patrz magis.

Maximopere, patrz magnopere.

Maximus, patrz magnus.

Mazăca, ae, *ż.* główne miasto Kappadocyi.

Mazăgae, arum, *ż.* miasto w Indyach.

Meātus, us, *m.* ruch, przechód, bieg, solis lunaeque.

Meddix, icis, *m.* urzędnik u Osków; stąd: Meddixtuticus, najwyższy urzędnik.

Medêa, ae, *ż.* córka Eety króla Kolchidy, siostra Absyrta; głośna z czarów; stąd: Medeis, ĭdis, *ż.* należąca do Medei, czarodziejska, herba.

Medēla, ae, *ż.* leczenie, lekarstwo.

Medeor, ēri, leczyć, być pomocnym, zaradzać, właś. i przenoś. z przyp. 3 rzadko z 4; morbo, capiti; inopiae rei frumentariae; incommodis omnium; ars medendi, sztuka leczenia; medens, lekarz.

Medi, orum, *m.* Medowie, mieszkańcy krainy zwanej Media, ae, *ż.* Medya; w ogóle: Persowie, Assyryjczycy, Partowie; w licz. poj. Medus, Medyjczyk, Pers; stąd: Medicus, a, um, medyjski; w ogóle: perski, assyryjski.

Mediastinus, a, um, sługa, niewolnik do różnych posług używany.

Medicābĭlis, e, dający się uleczyć.

Medicāmen, ĭnis, *n.* lekarstwo, środek ratowania zdrowia, vita medicamine reddita; poet. czary, agnus medicamine fiet; przyprawa; poet. pięknydło, bielidło, formae.

Medicāmentum, i, *n.* lekarstwo wewnętrzne lub zewnętrzne; medicamentis delibutus; salubre, salutare;—przenoś. środek pomocniczy, laborum; trucizna; pięknydło; — przenoś. środki przyozdobienia mowy, medicamenta fucati candoris.

Medicātus, a, um, pomocny zdrowiu, służący do leczenia.

Medicātus, us, *m.* czarowanie, czary.

Medicīna, ae, *ż.* lekarstwo, medicinam adhibere, dare alicui; nauka lekarska, m. exercere;—przen środek zaradczy przynoszący ulgę, pociecha, non egeo medicina; exspectare medicinam temporis.

Medĭco, 1. leczyć, uzdrawiać; — przenoś. przyprawiać, zaprawiać, zwilżać, smarować, nacierać i t. p. u poet. i późn. pisarzy; somnus medicatus (czarami sprowadzony).

Medĭcor, 1. leczyć, u poet.

Medĭcus, a, um, leczący; digitus medicus, lub samo med., czwarty palec u ręki; *rzeczow.* medicus, i, *m.* lekarz.

Medie, *przysł.* miernie, średnio.

Mediĕtas, ātis, *ż.* środek.

Medimnum, i, *n* i -us, i, *m* miara u Greków zawierająca około 12 garncy; przyp. drugi l. m. medimnūm.

Mediocris, e, mierny, niewiele znaczący, małoważny, w znacz. właś. i przenoś.; orator, familia, eloquentia; non m., znaczny; non m. animus, wzniosły, wysoko sięgający; mediocria gerere, rzeczy małéj wagi robić.

Mediocrĭtas, ātis, *ż.* mierność, niewielkie znaczenie, mediocritas, quae est inter nimium et parum; magnificentiam ad mediocritatem revocare; aurea, ingenii; in dicendo.

Mediocrĭter, *przysł.* miernie, średnio; non m., znacznie, bardzo, niemało; 2) łagodnie, z umiarkowaniem, non m. ferre aliquid.

Mediolānum, i, *n.* miasto Insubrów w Gallii cyzalpińskiej; stąd: Mediolanensis, e, należący do Medyolanu, i Mediolanenses, ium, *m.* Medyolańczykowie.

Mediomatrĭci, ōrum, *m.* lud w Gallii belgijskiéj.

Medion, ōnis, miasto w Akarnanii; stąd: Medionii, orum, *m.* mieszkańcy Medyonu.

Meditābundus, a, um, zamyślony, pilnie się nad czém zastanawiający.

Meditātio, onis, *ż.* rozmyślanie, zastanawianie się, rozwaga w celu uskutecznienia czego, obeundi muneris; multi naturae vitium me-

ditatione sustulerunt; sposobienie się do czego, mortis; futuri mali.
Mediterrāneus, a, um, śródziemny, opodal od morza leżący, regio; *rzeczow.* mediterranea, orum, n. środkowa część kraju.
Meditor, 1. rozmyślać nad czém, rozważać, roztrząsać; aliquid, de aliqua re; ze zdan. wzgląd: meditabor, quomodo cum illo loquar; meditatus, bier. rozważany, roztrząsany, nihil feci non ante meditatum, Cic. Harusp. 2; szczeg. myśléć o czém, w celu przysposobienia, versus; ad dicendum; in proelia; także. z tryb. bezok. proficisci; ślęczyć nad czém, pilnie się ćwiczyć, Demosthenes perfecit meditando.
Medium, ii, patrz medius.
Medius, a, um, 1) w przestrzeni *a*) średni, we środku znajdujący się, z przyp. 2; eligere locum earum regionum medium; poet. medium coeli terraeque per aëra, (między); także: medio coeli terraeque; pośród, in m. colle; a medio spatio, od połowy; ex medio itinere, wśród podróży; e mediis Caesaris partibus, z pośród; *rzecz.* medium, ii, *n.* środek, punkt środkowy, mianow. w wojsku: hufiec, oddział średni; w panstwie: miejsce, w którém się coś publicznie odbywa, w którém kto publicznie występuje; stąd: in medio ponere, przedstawić do wspólnego naradzenia się; in medio relinquere, rzecz nierozstrzygnioną zostawić; w ogóle: powszechność, świat, życie, de medio recedere, ustąpić z miejsca publicznego; aliquem tollere de medio, zgładzić, sprzątnąć, zabić; e medio, z życia publicznego; verba e medio, słowa powszechnie znane, i t. p.; in medium proferre aliquid, dać się słyszéć, odezwać się z czém; publicznie coś objawić; in medium quaerere, dare (na użytek publiczny); in medio posita (rzeczy do wspólnego wszystkich użytku służące); in medium consulere, wspólnie się naradzać względem przedmiotów dobra publicznego; *b*) – przenoś. we środku stojący, trzymający się drogi średniéj; skłaniający się na dwie strony; u poet. pośredniczący lub przeszkadzający, medium se gerere; pacis bellique medius; fratris et sororis (między bratem i siostrą); paci se medium offerre (być pośrednikiem); bezstronny, dwuznaczny, obojętny, responsum; mierny, mało znaczący, zwyczajny, pospolity = mediocris, bella, vulgus, plebs; non m., niepospolity; 2) w odniesieniu do czasu: pośredni, połowiczny, środkujący między dwoma punktami czasu, m. dies, południe: in medios dormire dies (do południa); media aestate, wśród lata; stąd: medio sermone, wśród rozmowy; *rzeczow.* medium, ii, *n.* środek, czas pośredni; poet.: nec longum in medio tempus, nie wiele upłynęło czasu w pośród tego.
Medius Fidius, patrz Fidius.
Medix, patrz Meddix.
Medobrēga, ae, *ż.* miasto w Luzytanii: stąd: Medobregenses, ium, *m.* Medobregensowie.
Medon, ontis, *m.* syn króla Kodrusa, pierwszy archon w Atenach; stąd: Medontĭdae, arum, *m.* potomkowie Medonta.
Medulla, ae, *ż.* szpik, rdzeń, jądro; — przenoś. o uczuciu wewnętrznem boleści: est (comedit) mollis flamma medullas; certius accipiet damnum propiusque medullis; o serdecznem przywiązaniu: tu mihi haeres in medullis.

Medullia, ae, *ż.* miasteczko w Lacyum; stąd: **Medullinus**, a, um, z Medullii rzymski przydomek.
1. **Medus**, i, *m.* patrz Medi.
2. **Medus**, i, *m.* rzeka w Persyi; poet.: Medum flumen; 2) syn Medei.
Medusa, ae, *ż.* córka Forkusa, matka Pegaza, jedna z Gorgon (patrz Gorgo); stąd: Medusaeus, a, um, do Meduzy odnoszący się.
Megaera, ae, *ż.* jedna z trzech furyj.
Megălensia i **Megalesia**, ium, *n.* Megalezya, uroczystość obchodzona na cześć Cybeli zwanéj Magna Mater w dniu 4 kwietnia; także: Megalesia ludi.
Megalopŏlis, is, *ż.* miasto w Arkadyi; stąd: *a)* Megalopolītae, arum, *m.* Megalopolici. *b)* Megalopolitānus, a, um, megalopolitański i Megalopolitani, Megalopolitanie.
Megăra, ae, *ż.* zwykle: Megăra, orum, *n.* miasto w Megarydzie, stąd: *a)* Megarēus, a, um, megarejski; Megarea, orum, *n.* pola do Megary należące. *b)* Megareus, ei i eos, *m.* z Megary. *c)* Megaricus, a, um, do Megary należący i Megarici, orum, *m.* zwolennicy Euklidesa z Megary. *d)* Megarus, a um, do Megary należący, 2) miasto w Sycylii.
Megareus, eos, *m.* patrz Megara, 2) syn Neptuna, ojciec Hippomenesa; stąd: Megarēius, a, um, do Megareusa należący.
Megăris, ĭdis, *ż.* miasto w Sycylii.
Megarus, a, um, patrz Megara.
Mehercule, patrz Hercules.
Mejo, ĕre, mocz wypuszczać.
Mel, mellis, *n.* miód; przenoś. słodycz, przyjemność, hoc juvat et melli est; fidis enim, manare poëtica mella te solum.
Melae, arum, *ż.* i Meles, ium, *ż* miasteczko w Samnium.
Melampus, pŏdis, *m.* syn Amytaona, lekarz i wieszcz.
Melanchŏlicus, a, um, melancholiczny.
Melanippe, ēs, *ż.* siostra Antyopy królowéj Amazonek; 2) córka Eola lub Desmontesa, matka Beota i Ankia.
Melanippus, i, *m.* syn Akasta, Tebańczyk.
Melanthius, ii, *m.* pasterz kóz Ulissesa.
Melantho, us, *ż.* córka Deukaliona i nimfy morskiéj.
Melanthus, i, *m.* rzeka Sarmacyi; 2) król Elidy, ojciec Kodrusa.
Melanūrus, i, *m.* gatunek ryby morskiéj.
Melas, ănis, lub ănos, *m* imię kilku rzek: w Tessalii, Tracyi i w innych miejscach.
Meldi, orum, *m.* lud w Gallii celtyckiéj.
Meleăger i **Meleăgros**, i, *m.* syn Eneusza króla Kalidonii i Altei; stąd: Meleagrĭdes, um, *ż.* siostry Meleagra.
Meliboea, ae, *ż.* miasto w Tessalii; stąd: Meliboeus, a, um, melibejski, dux (Filoktet); purpura.
Melicerta, lub -tes, ae, *m.* syn Inony i Atamanta.
Melĭcus, a, um, muzykalny, liryczny, sonus, poema.
Melilōtos, i, *ż.* i -ton, i, *n.* gatunek koniczyny.
Melior, patrz bonus.
Melisphyllum, i, *n.* melissa.
Melĭta, ae, i -ē, ēs, *ż.* wyspa Malta między Sycylią i Afryką z miastem tegoż nazwiska; stąd: Melitensis, e, meliteński, maltański, z Malty; 2) nazwisko nimfy morskiéj.

Melius, patrz bene i bonus.

Meliuscŭle, *przysł.* lepiéj nieco, od meliusculus, a, um, trochę lepszy.

Mella, i Mela, ae, *ż.* rzeka w Italii wyższéj. [apis.

Mellĭfer, era, erum, miodorodny,

Mellītus, a, um, miodowy, miodem zaprawny; — przenoś. miły, przyjemny.

Melodūnum, i, *n.* miasto w Gallii celtyckiéj.

Melos, *n.* śpiew, pieśń, poet.

Melos, i, *ż.* jedna z wysp Sporadyjskich na morzu Egiejskiém; stąd: Melius, a, um, do wyspy Melos odnoszący się.

Melpomĕne, es, *ż.* muza poezyi tragicznéj.

Membrāna, ae, *ż.* błona w ciele zwierząt; poet. skóra węża; pargamin do pisania.

Membranŭla, ae, *ż.* skóreczka, pargamin.

Membrātim, *przysł.* częściami, członkami, od członka do członka; deperdere sensum; — przenoś. pojedyńczo, po szczególe, w zdaniach krótkich, urywkowych, dicere.

Membrum, i, *n.* członek ciała; 2) część całości, np. domu, okrętu; część okresu.

Memet, patrz ego.

Memĭni, isse, przypominać sobie, pamiętać, mieć w pamięci, z prz. 2. lub 4. constantiae; beneficia, numeros; et haec meminisse juvabit; z przyim. de, de omnibus; z przyp. 4 i tr. bez. memini te mihi narrare; meministis, me ita distribuisse; ze zdaniem względ.: meministis, quanta hominum esset admiratio; ze spój. quum, memini, quum mihi desipere videbare; 2) wspominać o czém, wzmiankować, meministi de exsulibus.

Memmius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu: stąd: Memmiānus, a, um, do Memmiusza należący.

Memnon, ŏnis, *m.* syn Tytona i Aurory, król Etyopii; stąd: Memnonius, a, um, wschodni, color (czarny); 2) Grek z wyspy Rodus, wódz Daryusza Kodomana; 3) wódz Aleksandra Wielkiego.

Memor, ŏris, pomny, pamiętny, pristinarum virtutum; wdzięczny, beneficiorum; mściwy, ob iram memorem saevae Junonis; *b)* baczny; *c)* mający dobrą pamięć; 2) przypominający nam co, impressit memorem dente notam; perscribere aliquid memori versu.

Memorābĭlis, e, wspomnienia godny, zasługujący na wspomnienie, znakomity.

Memorandus, a, um, pamiętny, pamięci godny.

Memŏria, ae, *ż.* pamięć, władza przypominania, bona, tenacissima; memoria tanta fuit, memoriae mandare: memoriam exercere; memoria comprehendere, complecti, tenere; hoc in memoria mea penitus insedit; hoc est mihi in memoria; ex memoria exponere (mówić z pamięci); 2) pamiętanie; *a)* w odniesieniu do przeszłości: przypominanie, alicujus lub alicujus rei, memoria dignus; memoriam alicujus rei deponere; memoria alicujus rei excidit lub abiit lub abolevit (zapomniano o czém); in memoriam alicujus rei redire (przypomniéć); memoriam rei oblivione delere (zapomniéć); haec res affert mihi memoriam Platonis (przypomina mi); *b)* względem rzeczy przyszłych: myśl, rozmyślanie, periculi; belli inferendi; 3) często się odnosi do czasu i rzeczy przeszłych, których trwa pamięć; nostra memoria, za naszych

czasów; philosophi hujus memoriae; usque ad nostram memoriam, aż do naszych czasów; in omni memoria; omni m. et ante et postea; paullo supra hanc m.; pueritiae memoriam repetere; memoria multorum annorum; post hominum memoriam, jak dawno pamięć ludzka zasięgnąć może; stąd: zdarzenie, wypadek, veteris cujusdam memoriae recordatio; opowiadanie, dzieje, pamiętniki, de Magonis interitu duplex memoria prodita est; m. publica.

Memoriŏla, ae, *ż.* mała pamięć.

Memoriter, *przysł.* na pamięć, z pamięci, respondere, pronunciare; przypominając co sobie, cognoscere.

Memŏro, 1. wspominać, opowiadać, mówić, aliquid lub z 4 prz. i tryb. bez.; de aliqua re; ze zd. wzgląd.

Memphis, is, lub ĭdis, *ż.* miasto w środkowym Egipcie, stolica królów Egipskich; stąd; *a*) Memphitĭcus, a, um, tyczący się miasta Memfis, albo Egiptu, poet.: *b*) Memphĭtis, ĭdis, *ż.* należąca do Memfis lub do Egiptu.

Menae, arum, *ż.* miasto w Sycylii; stąd: Menaeni, orum, *m.* Meneńczycy.

Menander, i -drus, i, *m.* poeta komiczny, Ateńczyk; 2) wódz Aleksandra Wielkiego; 3) wyzwoleniec Ampiusza Balba.

Menăpii, orum, *m.* lud w Gallii belgickiéj; stąd: Menapia, ae, *ż.* główne miasto tego ludu.

Mendacium, ii, *n.* kłamstwo, mendacio fallere; zmyślenie, poetarum; — przenoś. o przedmiotach nieżywotnych: złudzenie, oculorum reliquorumque sensuum.

Mendaciuncŭlum, i, *n.* małe kłamstwo.

Mendax, ăcis, kłamliwy; *rzeczow.* kłamca; — przenoś. o rzeczach nieżywot.: *a)* łudzący, zwodniczy, visa, speculum, forma; poet. fundus, grunt, który zdaje się wiele obiecywać, a zawodzi nadzieję; *b)* zmyślony, fałszywy, damnum, infamia; *c*) nienaturalny, przyprawny, pennae.

Mendes, ētis, *ż.* miasto w Egipcie; stąd: Mendesius, a, um, mendezyjski.

Mendicĭtas, ātis, *ż.* żebractwo, stan wielkiego niedostatku, mendicitatem perpeti.

Mendĭco, 1. żebrać, prosić o jałmużnę.

Mendĭcus, a, um, żebracki, bardzo ubogi; *rzecz.* żebrak; w licz. mn. o kapłanach Cybeli, którzy dla siebie jałmużnę zbierali; — przenoś. instrumentum mendicum, narzędzie bardzo nikczemne.

Mendōse, *przysł.* błędnie, niepoprawnie, scribere.

Mendōsus, a, um, błędny, niepoprawny, pełen błędów, historia mendosior; 2) robiący błędy, np. w pisaniu, servus.

Mendum, i, *n.* i menda, ae, *ż.* wada, skaza na ciele; — przenoś. błąd, omyłka w pisaniu, rachowaniu, librariorum menda tollere.

Menecles, is, *m.* retor z Alabandy; stąd: Meneclius, a, um, do Meneklesa należący.

Menelaus, lub -os, i, *m.* syn Atreusza, brat Agamemnona, mąż Heleny.

Menēnius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu; stąd: Meneniānus, a, um, meneniański, do Meneniusza należący.

Meninx, lub Menix, gis, *ż.* wyspa przy Afryce.

Mennis, is, *ż.* miasto w Babilonii.

Menoeceus, ei i eos, *m.* syn Kreonta, króla Tebańskiego.

Menoetius, ii, *m.* syn Aktora, oj-

ciec Patrokla, który stąd nazywał się Menoetiades, ae, *m.*

Mens, mentis, *ż.* *a)* umysł, sposób myślenia, usposobienie umysłu, sana, divina, fida, prava; vestrae mentes atque sententiae; stąd: *b)* serce, dusza, animi, qui nostrae mentis sunt, skłonności, uczucia naszéj duszy: quorum mentes sensusque vulneras; *c)* rozum, mens et ratio; mentem animumque perturbare; mente comprehendere lub complecti, pojąć rozumem; esse suae mentis: suae mentis compotem esse, miéc zdrowy rozum; mente captus lub inops mentis, obłąkany, pozbawiony rozumu; animus et mens, serce i rozum: mentis acies; mentem intendere; *d)* rozwaga, rozmyślanie, zastanawianie się, przytomność umysłu, quae tanta mente fiant; mens destituit aliquem; mens ut rediit; mentem eripere, praepedire, colligere; *e)* myśl, mentem injicere, dare, mittere, rzucic, nasunąć; podać myśl; venit in mentem, przychodzi na myśl, z prz. 1. lub 2 osoby lub rzeczy, która przychodzi na myśl: si quid in mentem veniet; solet mihi in mentem venire illius temporis; in mentem venit omnibus hominis illius; sanare mentes, na lepsze myśli naprowadzić; stąd: mniemanie, zdanie, eadem mente esse; longe mihi alia mens est; zamiar, przedsięwzięcie, hac mente; muta jam istam mentem; classem ea mente comparavit, ut-; *f)* odwaga, addere mentem; 2) jako bóstwo myślenia, rozwagi.

Mensa, ae, *ż.* stół jadalny, apud mensam; mensas onerare dapibus; pisces imponere mensis; — przenoś. jedzenie, potrawy, mensa secunda, drugie danie, wety; *b)* bank, stół bankowy, numeravit a mensa publica; *c)* ołtarz albo skład naczyń poświęconych, mensae deorum.

Mensārius, ii, *m.* bankier publiczny; m. triumviri lub quinqueviri, bankierowie ustanowieni od senatu do uregulowania wypłaty długów.

Mensio, ōnis, *ż.* mierzenie, rozmiar.

Mensis, is, *m.* miesiąc, primo mense, na początku miesiąca.

Mensor, ōris, *m.* miernik, mensor signavit humum limite.

Menstruus, a, um, każdomiesięczny, usura; 2) miesięczny, trwający przez miesiąc, na jeden miesiąc obrachowany, stąd: menstruum, i, *n.* żywność jednomiesięczna.

Mensūra, ae; *ż.* mierzenie, miara, narzędzie, naczynie, za pomocą ktorego co się mierzy, mensuram rei facere; mensurae ex aqua, patrz clepsydra; majore mensura reddere; nosse mensuras itinerum; qui modus mensurae medimnus appellatur; — przenoś. ficti mensura crescit (wielkość); mensuram nominis implere, dosyć uczynić, odpowiedziéć wielkości oczekiwania.

Menta, ae, *ż.* mięta.

Mentio, ōnis, *ż.* wzmianka, wspomnienie, mentionem facere alicujus rei lub de aliqua re lub de aliquo; szczegół. przedwstępne przełożenie lub wniosek w senacie lub na zgromadzeniach ludu, mentionem intulit, quid eo die faciendum esset; także: m. habere, jacere, movere, agitare; m. de aliqua re inchoare.

Mentior, 4. kłamać, nieprawdę mówić, ne joco quidem mentiri; de aliqua re; in aliqua re; — przenoś. łudzić, zawodzić, frons, oculi, vultus saepe mentiuntur; men-

tiens, wniosek fałszywy; w szczegól. *a*) zmyślać; *b)* nie dotrzymywać słowa, przyrzeczenia, honestius; alicui; 2) z przypad. 4 zmyślać co, wymyślić, fałszywie co powiedzieć, aliquid lub z 4 przyp. i tr. bez.; poet.: zawodzić, seges mentita spem; stąd: *a)* fałszywie co przedstawiać, używać czego za pozor, łudzić, udawać, auspicia; fugae causam, capitis dolores; także. mentitus w znacz. bier. zmyślony, udany, i t. p. primi clipeos mentitaque tela agnoscunt, et se mentitis superos celasse figuris; *b*) fałszywie przywłaszczać, przybierać postać osoby lub rzeczy, regiae stirpis lub alicujus originem; centum figuras; także: nec varios discet mentiri lana colores.

Mentor, ŏris, *m.* sławny płaskorzeźbiarz; jako imię pospol., naczynie ozdobione rzeźbą jego roboty, u poet.; 2) wódz Daryusza Kodomana.

Mentum, i, *n.* podbródek.

Meo, 1. iść, jechać, płynąć, krążyć, celeri equo per terga amnis; qua sidera lege mearent.

Mephītis, is, *ż.* wyziew szkodliwy,

Merăcus, a, um, czysty, nie mieszany, nie fałszowany, vinum meracius.

Mercābĭlis, e, kupny.

Mercātor, ōris, *m.* kupiec, handlujący; 2) kupujący, nabywający co przez kupno, mercatores provinciarum.

Mercatūra, ae, *ż.* kupiectwo, handel, mercaturam lub mercaturas facere, kupczyć, zajmować się kupiectwem.

Mercātus, us, *m.* kupczenie, handlowanie, kupno i przedaż; 2) miejsce kupna i przedaży, targ, jarmark; 3) publiczne zgromadzenie, literae recitatae in mercatu Olympico.

Mercēdŭla, ae, *ż.* mała nagroda lub małe dochody.

Mercenārius, a, um, najęty, płatny, miles; equites, scriba; *rzeczow.* najemnik.

Merces, cēdis, *ż.* zapłata, nagroda, mercede conducere aliquem; milites arcessere mercede; także: m. temeritatis (kara); non sine magna m., wielkim kosztem; non alia bibam mercede, nie pod innym warunkiem; 2) dochód, zysk, praediorum, habitationum.

Mercor, 1. kupiectwem się trudnić, sprzedawać, ire mercatum, aliquid ab aliquo.

Mercūrius, ii, *m.* syn Jowisza i Mai, posłaniec bogów, bożek kupców, przemysłu, wymowy, ćwiczeń zapaśniczych. Posągi Merkurego, Hermae, patrz Hermes; 2) jedna z gwiazd. Stąd Mercuriālis, e, tyczący się Merkurego; viri Mercuriales lub samo Merc., uczeni i poeci, mianowicie liryczni, ponieważ Merkury był wynalazcą liry; *rzeczow.* Mercuriales, um, *m.* kupcy.

Merda, ae, *ż.* gnój, odmiot źwierzęcy.

Mereo, merui, merĭtum i mereor, meritus, 2. zasłużyć, zarobić, pozyskać, aliquid, quid mereas lub mereri velis, ut-, cóżbyś wziął za to; poet.: hic meret aera liber Sosiis (mieć będzie wielu kupujących); otrzymać, pozyskać co drogą zasług, nomen, triumphum; nihil non venerationis; praemia, laudem; immortalitatem; na złą stronę: zasłużyć, ściągnąć na siebie, odium, poenam; lub z tryb. bez.: meruit inter deos referri; meruisse mori; ze spój. ut i tryb łącz.: quid hic meruit, ut juve-

nes amitteret filios? także: nec meruerant Graeci, ut diriperentur. Często także: mereri de aliquo lub de aliqua re, przysłużyć się, położyć zasługę względem kogo lub czego, de republica bene mereri; male mererer de meis civibus; 2) służyć w wojsku, być żołnierzem, merere lub mereri stipendia; merere triplex stipendium, otrzymać żołd potrójny; sub aliquo imperatore; merere imperante aliquo; equo lub equis, służyć w jeździe; pedibus, w piechocie. Stąd: merens, godny lub winny, bene merenti tribuit; scelus expendisse merentem; meritus, a, um, godzien, który zasłużył, meriti juvenci, poet., które położyły zasługi; słuszny, należący się, mors; dona, iracundia.

Meretrīcius, a, um, nierządny, wszeteczny.

Meretrīcŭla, ae, *ż.* nierządnica.

Merĕtrix, īcis, *ż.* nierządnica.

Merges, ĭtis, *ż.* snop.

Mergo, mersi, mersum, 3. zanurzać, zatapiać, pogrążać, in aquam, in mari, sub aequore, lub samo aequore; quatuordecim naves; biernie: utonąć, utopić się, być zatopionym, terrae profundo sale mersae; ad caput aquae Ferentinae mergi; aquā languida mergi; vicino in aequore; w ogóle: zapuścić w głąb, zagłębić, wetknąć, utkwić, wsadzić, caput in terram effossam; in viscera; canes immersis in corpore rostris dilacerant dominum; o gwiazdach: mergi, zachodzić; — przenoś. *a)* ukryć, vultus in cortice; pogrążyć, aliquem malis; wtrącić, aliquem funere acerbo; mergi in voluptatibus, zatopić się w roskoszach; *b)* mersus vino somnoque, bardzo pijany i w głębokim śnie pogrążony; mersus rebus secundis, zatopiony w szczęściu; *c)* niszczyć, pochłaniać, usurae mergunt sortem.

Mergus, i, *m.* nurek, ptak.

Meridiānus, a, um, południowy, tempus, hora; 2) w stronie południowéj leżący, vallis.

Meridiātio, ōnis, *ż.* spoczynek w porze południowéj.

Merīdies, ei, *ż.* południe, czas południowy, permansit ad meridiem; 2) strona południowa, ad meridiem spectat.

Meridio i meridior, 1. przesypiać się w południe.

Meriŏnes, ae, *m.* kierujący wozem Idomeneusa w czasie wojny, Kreteńczyk.

Merĭto, āre, zasłużyć, zarobić, zyskać za pracę.

Merĭto, *przysł.* słusznie, podług zasług.

Merĭtum, i, *n.* zasługa, propter hoc m.; merito tuo feci; pro meritis talibus; merita et patris et fratris; ob m. victoriae; magnitudo tuorum in me meritorum; 2) wina, przewinienie, uchybienie, występek; non meo merito, nie z mojéj winy; nullo meo in se m.; chociaż nic względem niego nie zawiniłem; quo suo merito?; meriti sui in Harpagum oblitus; alterius meriti cur ego damna tuli? 3) wartość, quo sit merito quaeque notanda dies.

Meritus, a, um, patrz Mereo.

Meroe, es, *ż.* wyspa Nilu w Etyopii.

Merope, es, *ż.* córka Atlasa, żona Syzyfa, jedna z Plejad.

Merops, ŏpis, *m.* król Etyopii, mąż Klimeny, ojciec Faetona.

Merops, ŏpis, *m.* żołna, ptak.

Meros, i, *m.* góra w Indyach, z téj strony Gangesu.

Merso, āre, zanurzać, topić w wodzie; — przenoś. mersari civili-

bus undis, oddawać się sprawom publicznym.

Merŭla, ae, *ż.* kos; 2) gatunek ryby morskiéj.

Merŭla, ae, imię Rzymskiéj familii.

Merus, a, um, czysty, niepomieszany, vinum m. lub samo merum, wino niepomieszane z wodą; — przenoś. *a)* sam, sam jeden, tylko, nic więcéj jak, monstra; m. bellum loquitur, o niczém więcéj nie mówi tylko o wojnie; *b)* prawdziwy, prawy, principes; libertas.

Merx, mercis, *ż.* towar, m. expedire, permutare.

Mesembria, ae, *ż.* miasto w Tracyi; stąd: Mesembriăcus, a, um, do Mezembryi należący.

Mesopŏtămia, ae, *ż.* kraina Azyi między Eufratem i Tygrem.

Messala lub **Messalla**, ae, *m.* imię familii rodu Waleryuszów; stąd: Messalina, ae, *ż.* żona cesarza Klaudyusza.

Messāna, ae, *ż.* miasto w Sycylii; 2) = Messene, stąd: Messanius, a, um, messański.

Messāpia, ae, *ż.* dawne nazwisko krainy w Italii niższéj; stąd: Messapius, a, um, do Messapii odnoszący się, także: apulski, kalabryjski i Messapii, orum, *m.* mieszkańcy Messapii.

Messāpus, i, *m.* król Apulii lub Kalabryi.

Messēne, es, lub -a, ae, *ż.* główne miasto Messenii w Peloponezie stąd: Messenius, a, um, odnoszący się do Messeny i Messenii, orum, *m.* Messeńczycy.

Messis, is, *ż.* żniwo; poet.: podbieranie miodu, duo tempora messis; 2) płody zebrane lub mające się zebrać, ruperunt horrea messes; frustra exspectant promissas horrea messes; 3) czas żniwa, ante focum, si frigus erit, si messis, in umbra; przysłowie: adhuc tua messis in herba est (jeszcze pszenica twoja nie kwitnie, daleka jeszcze nadzieja); — przenoś. messis temporis Sullani (o licznych wywołaniach z kraju za czasów Sulli).

Messor, oris, żniwiarz.

Messorius, a, um, żniwiarski.

Meta, ae, *ż.* kres zawodniczy, kamień nakształt piramidy, umieszczony po obu końcach Cyrku, który obiedz lub objechać trzeba było nie zawadziwszy, metaque fervidis evitata rotis; stąd: *a)* miejsce, które się objeżdża, metas lustrare Pachyni; *b)* cel, koniec, granica, często u poet. optatam cursu contingere metam; vitae metam tangere: nox mediam coeli metam contigerat.

Metallum, i, *n.* kruszec, potiore metallis libertate caret; 2) kopalnia, najczęściéj w licz. mn., condemnare ad metalla.

Metapontum, i, *n.* miasto w Lukanii; stąd: Metapontīnus, a, um; do Metapontu należący i Metapontini, orum, *m.* Metapontynowie.

Metātor, ōris, *m.* ten, który wytyka, oznacza granice jakiego miejsca, castrorum.

Metaurus, i, *m.* rzeka w Umbryi; *przym.* Metaurum flumen, poet.

Metellus, a um, imię familii rodu Cecyliuszów; stąd: Metellīnus, a, um, tyczący się Metella.

Methymna, ae, *ż.* miasto na wyspie Lesbos; stąd: *a)* Methymnaeus, a, um, do Metymny odnoszący się i Methymnaei, orum, *m.* mieszkańcy Metymny; *b)* Methymnias, adis, *ż.* kobieta z Metymny.

Metilius, a, um, imię Rzymskiéj familii.
Mētior, mensus, 4. mierzyć, odmierzać, agrum; altitudinem; numos; frumentum alicui; pedes syllabis (podług); bier.: mensa spatia, Cic. Nat. Deor. 2. 27; — przenoś. *a*) przejść jaką przestrzeń, przebiedz, przejechać, przepłynąć, sacram metiente viam; Aegaeas metiri aquas; *b*) o czasie: przejść, upłynąć, jam duas lucis partes Hyperiore menso, poet.; *c*) oceniać, sądzić o czém, brać miarę z czego, aliquid auribus, oculo; magnos homines virtute non fortuna; fidelitas, quam ego ex mea conscientia metior.
Mĕtius, ii, *m.* sławny krytyk, Metius Tarpa: descendat in aures Metii judicis.
Meto, messui, messum, 3. żąć; przysłowie: ut sementem feceris, ita et metes, jaka praca, taki owoc; jak pościelesz, tak się i wyśpisz; 2) przech. żąć, kosić, ścinać, pabula falce; proxima quaeque gladio; — przenoś. sprzątać, metit Orcus grandia cum parvis; o pszczołach: purpureos metunt flores, zbierają sok z kwiatów.
Mĕto, ōnis, *m.* astronom Ateński.
Metor, 1. mierzyć, zmierzyć, odznaczać, regiones, agros; castra metari jussit, wytknąć miejsce na obóz.
Metrodōrus, i, *m.* uczeń Epikura z Aten, zwykle zwany Lampsacenus. 2) retor i filozof ze Scepsis, stąd: Scepsius nazwany, uczeń Karneadesa.
Metropŏlis, is, *ż.* miasto w Tessalii; stąd: *a*) Metropolitae, arum, *m.* Metropolitanie; *b*) Metropolitānus, a, um, Metropolitański.
Mettius lub **Mettus**, *m.* wódz Albańczyków.
Metuens, tis, lękający się, bojaźliwy, legum, deorum, futuri.
Metuo, metui, metūtum, 3. obawiać się, być w obawie, lękać się, ab aliquo, kogo; de aliquo, o kogo; de aliqua re lub alicui rei, o co; 2) przech. bać się kogo, czego, deos, insidias ab aliquo; nihil tale; z nast. ne, aby; lub ut, ne non, aby nie i tryb. łącz.; wahać się, strzedz się, starać się uniknąć, nie chcieć, aliquid; lub z tryb. bez. metuentis reddere soldum; illum aget penna metuente solvi fama superstes; poet. fides metuit culpari.
Metus, us, *m.* bojaźń, obawa, esse in metu, w dwojakiém znaczeniu: albo być w obawie albo być przedmiotem obawy, być strasznym; mihi unum de malis in metu est; metum habere, obawiać się lub bojaźń wzbudzać, być strasznym; bojaźń, troskliwośc o kogo, propter aliquem, lub de aliquo; obawianie się kogo lub czego, z przyim. a i przyp. 6. lub z przyp. 2, metus ab hoste et a cive; metus existimationis vivorum; ze spój. ne i tr. łącz., ne solus rerum potiretur; poet.: poszanowanie religijne, laurus multos metu servata per annos.
Meus, a, um, mój, do mnie należący, z przyp. 2 bliżéj osobę określającym; mea dicta consulis; mei, orum, moi przyjaciele, ziemkowie, powinowaci, extrema flamma meorum; crimina mea, zarzuty przeciwko mnie; meus sum, jestem przy zdrowym rozumie, pavidum (me) vixque meum firmat deus; także: meus sum, nie jestem niczyim naśladowcą, trzymam się moich zasad; meum est, z tryb. bez. jest moją rzeczą, jest moim obowiązkiem, do mnie należy.

Mevānia, ae, *ż.* miasto w Umbryi.

Mezentius, ii, *m.* król Ceretanów w Etruryi.

Mīca, ae, *ż.* okruszyna, odrobina.

Mīco, micui, āre, ruszać się ze drganiem, drgać, tętnić, venae et arteriae micant; corda timore micant; o wężu: linguis micat ore trisulcis; micare digitis, zabawa, w któréj otwierając szybko palce u ręki, każe się drugiemu zgadywać, ile otworzono, a ile jest zamkniętych; 2) błyskać, lśnić się, migać, rzucać promienie, iskrzyć się, micat ignibus aether; Julium sidus; — przenoś. oculis micat ignis; vultus hostis ardore animi.

Midaion, ii, *n.* miasto we Frygii; stąd: Midaenses, ium, *m.* Mideensowie.

Midas, ae, *m.* syn Gordyusa, król Frygii, który za to, że w walce muzycznéj Apollina z Panem przyznał pierwszeństwo Panowi, dostał uszy ośle.

Migrātio, ōnis, *ż.* przeniesienie się, wyprowadzenie się z jednego miejsca na drugie; 2) przenośnia.

Migro, 1. wyprowadzić się skąd, przesiedlić się, ab lub ex aliquo loco; in aliquem locum; ad aliquem; — przenoś. ex lub de vita, umrzéć; equiti migravit ab aure voluptas ad oculos (przeszła), poet. 2) przech. *a)* wynieść, przenieść, difficilia migratu; *b)* przestąpić, przekroczyć; — przenoś. jus civile.

Milānion, ōnis, *m.* mąż Atalanty.

Mile, milies i pochod. patrz mill-.

Miles, ĭtis, *m.* żołnierz, mianow. prosty żołnierz w przeciwieństwie do oficerów: żołnierz pieszy lub zbior. wojsko piesze, piechota, milite atque equite; milites equitesque; — przenoś. szach, warcab.

Milētus, i, 1) *m.* ojciec Kaunusa i Biblidy; 2) *ż.* miasto w Karyi; stąd: *a)* Milesius, a, um, do Miletu należący; Milesii, orum, *m.* Milezyanie, mieszkańcy Miletu; *b)* Miletis, ĭdis, *ż.* córka Mileta, Biblida lub do Miletu odnosząca się, urbs (Tomi, osada Milezyan).

Militāris, e, wojskowy, do wojska należący, żołnierski, vir lub homo m., wojownik, dzielny żołnierz; via m., gościniec wojenny, droga dla przechodu wojsk.

Militarĭter, *przysł.* po żołniersku, po wojskowemu.

Militia, ae, *ż.* *a)* służba wojskowa; militiae, na wojnie, domi militiaeque, w pokoju i na wojnie, lub w służbie cywilnéj i wojskowéj; *b)* wyprawa wojenna, D. Bruti m.; m. adversus Graecos; *c)* wojsko, żołnierz, cogere militiam; cum omni m. — przenoś. wszelkie urzędowanie, służba, urbana.

Milito, 1. być żołnierzem, pełnić służbę wojskową; m. gloriae (dla chwały); poet.: bellum militatur, odbywa się wyprawa wojenna; w ogóle: służyć, poet.. catulus militat in silvis.

Milium, ii, *n.* proso.

Mille, tysiąc, w licz. poj. nieodm. w licz. mn. millia, millium, millibus; jako *rzeczow.* z przyp. 2. hominum, militum; jako appozycya: equites quindecim millia numero; mille passuum, tysiąc kroków, mila rzymska, ut mihi ultra quadringenta millia liceret esse; — przenoś. liczba nieokreślona, ale wielka, tentat mille modis, mille trahens varios colores.

Millēni, ae, a, po tysiąc.

Millesimus, a, um, tysiączny.

Milliarius, a, um, zawierający liczbę tysiąc, stąd: milliārium, ii, *n.* kamień milowy, oznaczający

odległość tysiąca kroków: mila rzymska.

Millies, *przysł.* tysiąckroć; 2) niezliczenie, bardzo wiele razy.

Milo, ōnis, *m.* sławny szermierz z Krotony; 2) imię familii z rodu Anniuszów; stąd: Miloniānus, a, um, do Milona odnoszący się.

Milvīnus, a, um, kani; — przenoś. drapieżny.

Milvus, lub poet. miluus, i, *m.* kania, ptak drapieżny; 2) ryba jakaś drapieżna; 3) gwiazdozbiór.

Milyas, ădis, *ż.* kraina we Frygii W.

Mima, ae, *ż.* aktorka sztuki scenicznéj zwanej mimos; patrz mimus.

Mimallŏnis, ĭdis, *ż.* bachantka.

Mimas, antis, *m.* góra i przylądek Jonii niedaleko Kolofonu; 2) imię olbrzyma.

Mimĭcus, a, um, mimiczny.

Mimŭla, ae, *ż.* = mima.

Mimus, i, *m.* aktor sztuki scenicznéj, który przez migi i ruchy ciała wyrażał myśli, uczucia i charaktery osób; 2) dramat mimiczny.

Mina, ae, *ż.* rodzaj wagi u Greków, która zawierała sto drachm attyckich; 2) srebrna moneta grecka, mająca wartość stu drachm attyckich, lub denarów rzymskich.

Mināciter, *przysł.* groźno, grożąc, minacius dicere quam facere.

Minae, ārum, *ż.* blanki na murach; — przenoś. groźby, minas exercere; minis aliquem insequi; o wężu: tollentem minas.

Minanter, *przysł.* groźno, z groźbą.

Minātio, onis, grożenie, odgrażanie się.

Minax, ăcis, sterczący, wyniesiony, scopulus; — przenoś. groźny, grożący, homo, literae, vox, verba.

Mincius, ii, *m.* rzeka koło Mantui.

Mineo, ēre, sterczéć.

Minerva, ae, *ż.* córka Jowisza, bogini sztuk i umiejętności, tudzież z roztropnością prowadzonéj wojny (armipotens, praeses belli, dea bellica); wynalazczyni przędzenia i tkania; crassa lub pingui Minerva agere, bez sztuki, znajomości, niezgrabnie, nieudolnie; invita M., bez zdatności, bez talentu; sus Minervam (docet), głupi chce uczyć mądrego; poet.: przędza, tkanina, cui impositum tolerare vitam colo tenuique Minerva. Stąd: *a)* Minervium, ii, *n.* miasto i zamek w Kalabryi, ze świątynią Minerwy, najdawniejsza siedziba Salentynów; poet. Minervae arx; *b)* Minervae promontorium, przylądek w Kampanii przy wyspie zwanéj Capreae.

Mingo, minxi, minctum, 3. mocz wypuszczać.

Miniānus, a, um, cynobrem farbowany.

Miniatŭlus, a, um, farbowany czerwono, cerulae.

Miniātus, a, um, cynobrem farbowany.

Minime, patrz parum.

Minimus, patrz parvus.

Minio, onis, *m* rzeczka w Etruryi.

Minister, stra, strum, służący; *rzeczow.* minister, i, *m.* i ministra, ae, *ż.* sługa, pomocnik, pomocnica i t. p. właś. i przenoś. o żywotnych i nieżywotnych istotach: sługa ołtarza, kapłan, m. Martis; pomocnik, podwładny urzędnik na prowincyi, imperii, np. legatus; Calchante ministro, przy pomocy Kal.; minister fulminis, poet. (orzeł); seditionum; virtutes voluptatum ministrae; in maleficiis.

Ministerium, ii, *n.* służba, posługa, wypełnianie powinności, zatrudnienie i t. p. ministerium imperii; scribarum; nauticum, ministerio fungi.

Ministra, patrz minister.
Ministrātor, ōris, *m.* pomocnik, doradzca.
Ministrātrix, īcis, *ż.* służąca, pomocnica.
Ministro, 1. usługiwać, posługiwać, alicui; mianowicie przy stole: dawać na stół, podawać, coenam, nectar; także z tryb. bez.: Jovi bibere ministraret, zamiast potum, poculum;—przenoś. *a)* dodawać, dostarczać, faces furiis Clodianis; poet.: furor arma ministrat; vinum, quod verba ministret; vires animumque; *b)* załatwiać, jussa medicorum; rządzić, zawiadywać, kierować, velis.
Minitābundus, a, um, grożący.
Minitor, 1. grozić, zagrażać, alicui mortem; alicui ignem ferrumque; urbi ferro ignique; vulnera.
Minium, ii, *n.* minia, cynober.
Minois, Minoius, patrz Minos.
Minor, 1. sterczeć, wznosić się, in coelum, — przenoś. grozić, alicui; alicui aliquid; lub z 4 przyp. i tryb. bez. minabitur se abiturum esse; poet.: ornus minatur (grozi upadkiem); nec semper feriet, quodcumque minabitur arcus; obiecywać, zapowiadać chełpliwie, multa et praeclara.
Minor, patrz parvus.
Minos, ōis, *m.* syn Jowisza i Europy, brat Radamanta, król i prawodawca kreteński, po śmierci sędzia w krainie podziemnéj; 2) syn Linkastesa, wnuk pierwszego Minosa, król na wyspie Krecie, mąż Pazyfai; ojciec Deukaliona, Aryadny i Fedry; przy pomocy Dedala wystawił labirynt. Stąd: *a)* Minōis, ĭdis, *ż.* córka Minosa (Aryadna); *b)* Minōius, a, um, do Minosa odnoszący się, w ogóle: kreteński; *c)* Minotaurus, i, *m.* syn Pazyfai, potwór (pół człowieka pół byka), którego Tezeusz przy pomocy Aryadny zabił.
Minturnae, arum, *ż.* miasto w Lacyum; stąd: Minturnensis, e, Minturneński, i Minturnenses, ium, *m.* mieszkańcy Minturny.
Minūcius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodn.
Minume, i -us, patrz parum i parvus.
Minuo, minui, minūtum, 3. zdrobić, poszczepać, rozłupać, ligna; zmniejszyć, uszczuplić, sumptus; se m. lub minui, lub samo minuere, ustawać, zmniejszać się, minuente aestu; chudnąć, mizernieć, minuuntur corporis artus; — przenoś. *a)* zmniejszać, osłabiać, gratiam, spem, auctoritatem, gloriam, curas, timorem; censuram (ograniczać); rationem audaciae (śmiałość usprawiedliwiać); na str. bier. ustawać, diligentia minuitur; być osłabionym, upaść na siłach, na duchu, consul vulnere minutus; porów. caput; *b)* podkopać, zrujnować, zniszczyć, suspicionem; opinionem; controversias (położyć koniec); *c)* znieważyć, majestatem populi; religionem.
Minus, patrz parum i parvus.
Minuscŭlus, a, um, zamały, villa, epistola.
Minutātim, *przysł.* po kawałku, kawałkami; *b)* stopniowo, zawsze coś dodając, interrogare; *c)* powoli, pomału, minutatim aliquid additur; se recipere; cedere.
Minūte, *przysł.* drobno na drobne kawałki, concidere; przenoś. oschle, sucho, drobiazgowo, minute grandia dicere; minutius rem tractare.
Minutius, patrz Minucius.
Minūtus, a, um, mały, drobny, minutae res, drobnostki;—przenoś.

lichy, błahy, mało znaczący, imperatores; philosophi; genus sermonis; animus m., upadek na duchu.

Minyas, ae, *m.* król Orchomenu, dziad Jazona; stąd: *a)* Minyae, arum, *m.* Minyanie, Argonauci; *b)* Minyēias, ădis, *ż.* i Minyēis, ĭdis, *ż.* córka Minyasa; *c)* Minyēius, a, um, do Minyasa należący.

Mirābĭlis, e, godny podziwienia, zadziwiający, nadzwyczajny; osobliwy, niesłychany; dziwny, cupiditas pugnandi; mirabile est, quam non multum differat: także z nast. quantum, quod; z sup. na u: mirabile visu, auditu, dictu.

Mirabiliter, *przysł.* dziwnie, w sposób zadziwiający, loqui de aliquo; divinare; bardzo, wielce, laetari.

Mirabundus, a, um, bardzo dziwiący się.

Miracŭlum, i, *n.* cud, dziw, cudowne zdarzenie, dziwna postać, esse miraculo, wydawać się cudem; verti in miracula; transformare se in miracula rerum, przybrać dziwną postać; m. magnitudinis, nadzwyczajna wielkość.

Mirandus, a, um, podziwienia godny.

Mirātio, ōnis, *ż.* podziwienie, facere mirationem, wzbudzić podziwienie.

Mire, *przysł.* dziwnie, bardzo, niezwykle, favere.

Mirifice, *przysł.* dziwnie, bardzo, nadzwyczajnie, dolere, laudare, delectari.

Mirificus, a, um, dziwny, zadziwiający, mirifico studio esse in aliquem, bardzo sprzyjać komu.

Mirmillo, ōnis, *m.* rodzaj szermierzy, którzy z innymi zwanymi Threces i retiarii zwykle walczyli.

Miror, 1. dziwić się, podziwiać, aliquem lub aliquid; z 4 przyp. i tr. bez. si miratur me descendere; z nast. quod, mirari se ajebat, quod non rideret haruspex; także z nastę. si, cur, unde i t. p.; id mirandum est, dziwić się nad tém wypada; neque id mirandum, nic w tém dziwnego; nieprzech. miratus motusque tumultu; 2) cenić wysoko, szacować, Tyrios colores; signa, tabulas pictas.

Mirus, a, um, dziwny, zadziwiający, nadzwyczajny, hoc mirum videtur; mirum quam lub quantum, do podziwienia, jak bardzo, jak wiele; mirum ni, z tr. łącz. byłoby rzeczą dziwną, gdyby nie—; mirum in modum, osobliwie, dziwnym sposobem.

Misceo, miscui, mistum lub mixtum, 2. mieszać, pomieszać, aliquid aliqua re, lub cum aliqua re, lub samo aliquid, właś. i przenoś.; certamina lub proelia miscere, walczyć, potykać się; poet.: vulnera, zadawać rany wzajemnie; se mis. alicui lub alicui rei, wmieszać się; wdawać się; misceri, połączyć się, miscentur densae circa regem, poet.; napój przyrządzać, alicui mulsum; poet.: pocula; *b)* aliquid aliqua re; napełniać, domum gemitu et luctu; omnia flamma ferroque; pulvere campum; *c)* wzbudzać, wzniecać, sprawiać, murmura, incendia, mala; motus animorum; mianowicie gdy się mówi o rozprzężeniu porządku i spokojności, coelum terramque; magno murmure pontum; miscent se maria (o burzy); przysłowie: coelum ac terras miscere (o wielkiém zamieszaniu); często w znaczeniu polityczném: rempu-

blicam: omnia; plura, większe zaburzenie wzniecić; plurima, robić bardzo wielki nieporządek.

Misēnum, i, *n.* przylądek i miasto w Kampanii; poet. Misenus (o przylądku).

Miser, era, erum, nędzny, biedny, nieszczęśliwy, politowania godny, z przyp. 2, miser animi (pod względem usposobienia umysłowego); miserum! co za nieszczęście!

Miserābĭlis, e, godny pożałowania, opłakany; poet. miserabile, jako *przysł.* w sposób wzbudzający politowanie; 2) żałosny, smutny, rozrzewniający, vox, elegi.

Miserabĭlĭter, *przysł.* w sposób godny politowania, perire; *b*) żałośnie, w tonie żałosnym, epistola m. scripta; deflere aliquid.

Miserandus, a, um, godny pożałowania, homo fortuna; m. in modum, w sposób opłakania godny.

Miserātio, ōnis, *ż.* litowanie się, żałowanie; 2) użalanie się, ton mowy wzbudzający litość, współczucie, miseratione mens judicum permovenda est.

Misĕre, *przysł.* nędznie, biednie, nieszczęśliwie, vivere; 2) usilnie, koniecznie, misere cupis abire; bardzo, szalenie, amare.

Misĕreo, miserui, miseritum lub misertum i misereor, miseritus lub misertus, 2. litować się, miseremini sociorum; nieosob. miseret lub miseretur me tui, lituję się, ubolewam nad tobą.

Miseresco, ĕre, litować się, mieć litość; regis.

Miseret, patrz misereo.

Miseria, ae, *ż.* nędza, bieda, ubóstwo, niedola, in miseriis versari; levare aliquem miseria; 2) jako osoba: córka Erebu i nocy.

Misericordia, ae, *ż.* litość, politowanie, misericordia est aegritudo ex miseria alterius; misericordia alicujus, litowanie się nad kim; misericordia commoveri, captum esse; 2) położenie, okoliczności wzbudzające litość.

Misericors, cordis, litościwy, miłosierny, in aliquem.

Miseritus, patrz misereor.

Miseror, 1. żałować, litować się, ubolewać, inopem, amicum, infandos labores Trojae; u późniejpisarzy także z przyp. 2; m. animi lub animo, czuć litość w sercu; poet.: juvenem animi miserata.

Missĭlis, e, pociskowy, do ciskania przydatny, telum, ferrum, fundae lapidesque missiles; także samo missile, is, *n.* pocisk, strzała.

Missio, ōnis, *ż.* posłanie, wyprawienie, legatorum, literarum; 2) wypuszczenie, uwolnienie; *a*) jeńca, lub od służby wojskowéj; *b*) uwolnienie szermierza od walczenia; stąd: dare munus gladiatorium lub gladiatores edere sine missione, bez ułaskawienia, nie uwalniając od walki aż na śmierć.

Missĭto, 1. często posyłać.

Missor, ōris, *m.* strzelec, sagittae.

Missus, us, *m.* posyłanie wyprawianie poselstwa, missu Caesaris; 2) ciskanie, telorum, pili.

Mite, *przysł.* łagodnie, mitissime legatos appellare.

Mitella, ae, *ż.* czapeczka, zawój.

Mitesco, ĕre, dojrzewać, uvae; mięknąć, mitescere flammā, przez gotowanie, warzenie; łagodnieć, nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit; hiems; frigora: oswajać się, ferae quaedam nunquam mitescunt; o namiętności, rozruchach: ustawać, uśmierzać się, ira, discordia.

Mithres, ae, *m.* bóstwo Persów, Solem Mithren invocare.

Mithridates, is, *m.* król Pontu (Ponticus); także imię jakiegoś świadka w sprawie przeciw Flakkusowi; stąd: Mithridatĭcus, do Mitrydatesa odnoszący się.

Mitifico, 1. miękczyć, łagodzić.

Mitigātio, ōnis, *ż.* łagodzenie, kojenie.

Mitigo, 1. zmiękczyć, uwarzyć, upiec, cibum; do stanu dojrzałości przyprowadzić, fruges; spulchnić, użyznić, agrum; o zwierzętach: oswoić, aures elephantorum ad aliquid, (przyzwyczaić); o namiętnościach, uczuciach i t. p: uspokoić, ułagodzić, usmierzyć, ukoić, animum alicujus, tristitiam et severitatem; invidiam; dolorem; iram.

Mitis, e, miękki, dojrzały, poma, uvae; łagodny, Bacchus (wino); pulchny, żyzny, solum; łagodny, powolny, spokojny, fluvius; oswojony, ukrócony, taurus; o ludziach, ich charakterze, zasadach, namiętnościach, mowie i t. p.: łagodny, powolny, spokojny, dobry, homo, animus, oratio, verba: poet.: mitior animum, łagodniejszy pod względem usposobienia umysłowego.

Mitra, ae, *ż* zawój, rodzaj czapki; u ludów Azyatyckich, (u Greków i Rzymian nosiły ją szczególniéj kobiety i zniewieściali mężczyzni).

Mitto, misi, missum, 3. wysłać, posłać, wyprawić, ze wskazaniem celu z przyim. de i przyp. 6, z przyim. ad lub in i przyp. 4, z przy. 3: z ut lub qui i tr. łącz; z supinum: de deditione; aliquem ad mortem lub morti; in arma; misimus, qui solveret; miserunt Delphos consultum; nuncios lub literas, posłańców lub list wyprawić; kazać powiedzieć, oświadczyć, napisać, donieść, uwiadomić, z nast. 4 przyp. i tryb. bez.; z ut i tryb. łącz., misit, se venturum; ad Caesarem mittit, paratum, se esse; misit in Siciliam, uti duae legiones ad se mitterentur; Attico mitteret, quid ageret; stąd: *a*) wydać, objawić, dać się słyszéć, pokazać, vox de quaestura nulla missa est; oratio ex ipsius ore Pompeji mitti videbatur, zdawało się, że wychodzi z ust samego Pompejusza; signum timoris (objawić), o księżycu: luna mittit lucem in terras; o deszczu: coeli mitti; o pociskach i strzałach: ciskać, wyrzucać, miotać, pila, tormenta, telum, hastam; także o ludziach: rzucać się, se ab alto saxo; wtrącić, aliquem in foveam; poet.: corpus saltu ad terram; animas in pericula; fert missos patella cibos; zaprowadzić kogo, odprowadzić, animas sub Tartara; Italos mittĕre (dostaniesz się do-), u poet.; m. sanguinem, krwi upuścić; *b*) — przenoś. wprowadzić, aliquem in possessionem; se in foedera, zawrzeć, zrobić przymierze; lares sub titulum, dom wystawić na sprzedaż; orbem sub leges, hołdowniczym zrobić, narzucić prawa; alicui mentem, podać myśl; funera Teucris, przygotować zgubę T; 2) puścić, wypuścić, aliquem; mitti eum jubere; rzucić, porzucić, dać upaść, arma; o zgromadzeniu: rozpuścić, pozwolić się rozejść, senatum; praetorium; wypuścić na wolność, uwolnić, quin missum eum fieri juberet; — przenoś. mittere lub missum facere aliquid. porzucić, przestać, zaniechać, moestum timorem mittite; odium; iram mis-

sam facere; mitte precari; w mowie: opuścić, pominąć, ut haec missa faciam; de aliqua re; także: mitto, quod; zrzec się czego, honores.

Mixt-, patrz misceo.

Mnemon, ōnis, *m*. mający dobrą pamięć, przydomek Artakserksesa II.

Mnemonides, um, *ż*. muzy córki Mnemozyny.

Mnemosўne, es, *ż*. pamięć, matka muz.

Mobilis, e, ruchomy, łatwo poruszać się dający, oculi, aequor, aër; — przenoś. *a*) giętki, łatwy do powodowania, drażliwy, aetas, ardor; ad aliquid; *b*) zmienny, niestały, niestateczny, płochy, populus, animus, voluntas; in aliqua re.

Mobilitas, ātis, *ż*. ruchomość, prędkość, szybkość, equitum, navium; — przenoś. zmienność, niestałość, animi, fortunae, hominis.

Mobiliter, *przysł*. ruchawo, prędko, zwinnie, obrotnie.

Moderābilis, e, umiarkowany, dający się umiarkować.

Moderāmen, ĭnis, *n*. środek kierowania, stér, navis; 2) kierowanie, powodowanie, ingenium eget moderamine nostro.

Moderāte, *przysł*. umiarkowanie, spokojnie, z powolnością, uti rebus secundis; omnia humana ferre.

Moderātio, ōnis, *ż*. powściąganie, populi, cupiditatum; ograniczenie, rei familiaris; — przenoś. kierowanie, mundi, oculorum; 2) zachowanie pewnéj stosownéj miary we względzie fizycznym, moderationem in cibo adhibere; umiarkowany stan powietrza; w odniesieniu do mowy: harmonijny układ wyrażeń, vocis, numerorum ac pedum; we względzie umysłowym i moralnym: *a*) powściągliwość w mówieniu; *b*) często: umiarkowanie, łagodność, przyzwoitość; *c*) ostrożność, ingenti labore et moderatione.

Moderātor, ōris, *m*. kierujący, rządzca, przełożony, sternik, w znaczeniu właś. i przenoś.

Moderātrix, īcis, *ż*. przewodniczka, władczyni, temperantia est moderatrix omnium commotionum.

Moderātus, a, um, umiarkowany, mierny, convivium, oratio, ventus; szczegól. o osobach: spokojny, łagodny, przyzwoity, homo, senex.

Modĕror, 1. powściągać, w ograniczeniu trzymać, panować nad czém, właś. i przenoś.: irae; animo et orationi; animos in secundis; rządzić, kierować, navem; res rusticas; equum; consilia officio; ita rem moderando, taki dając obrot albo kierunek rzeczy.

Modeste, *przysł*. z umiarkowaniem, rozsądnie, modeste munificum esse, być umiarkowanym w szafowaniu darów; 2) powolnie, spokojnie, *m*. aliquid ferre; 3) skromnie, obyczajnie, uczciwie, qui modeste paret.

Modestia, ae, *ż*. umiarkowanie, powściągliwość; łagodność; 2) skromność, przyzwoitość w zachowaniu się pod względem czasu i miejsca; obyczajność, uczciwość.

Modestus, a, um, *a*) umiarkowany; *b*) powolny, spokojny, łagodny; *c*) skromny; *d*) obyczajny, uczciwy.

Modice, *przysł*. z umiarkowaniem, spokojnie, łagodnie, facere, dicere, ferre; 2) miernie, nie bardzo, minae Clodii modice me tangunt, m. locuples.

Modicus, a, um, mierny, umiarkowany, m. severitas; modicis con-

avis delectari; niebardzo wielki, mało znaczący, pecunia, acervus; z przyp. 2. m. virium, niebardzo silny; 2) skromny, wstrzemięźliwy, domi modicus.

Modifico, 1. rozmierzyć należycie, verba, membra.

Modius, ii, *m.* miara na zboże, pleno modio, pełną miarą, obficie.

Modo, *przysł.* tylko, *a*) przy życzeniach i wymaganiach: vide modo, uważaj tylko; tende modo plagas; vos modo parcite. *b*) przy zdaniach warunkowych: modo ut lub samo modo, aby tylko; qui modo, kto tylko; si modo, jeżeli tylko, byleby tylko; modo ne, byleby nie; modo ut tacere possis; quis ignorat, qui modo scire curaverit; modo ne summa turpitudo sequatur; *c*) non modo — sed etiam lub verum, nietylko — ale; już nie — ale; non modo in causa, verum in aliquo honesto praesidio spem collocasset; non modo in auribus, sed in oculis; non modo ductores, sed universi etiam exercitus; non modo ad expeditiones, sed vix ad quietas stationes sufficerent; non modo non, — sed ne — quidem, nietylko że nie, — ale nawet nie; non modo frumenta matura non essent, sed ne pabuli quidem satis magna copia suppeteret; 2) w odniesieniu do czasu: teraz właśnie, teraz dopiero, świeżo, dopiero co, advenis modo; modo gratia floruimus; modo egens, repente dives; stąd: już — już —, przy wyliczaniu różnych wyobrażeń współrzędnych: modo — modo; modo – nunc i t. p.; m. Mucianum, modo principem; modo recta capessens, interdum malis obnoxia; m. accedens, tum autem recedens.

Modulāte, *przysł.* harmonijnie, w takt, canere.

Modulātio, ōnis, *ż.* harmonijny układ, wymiar w muzyce i wierszach.

Modulātor, ōris, *m.* muzyk, śpiewak.

Modulātus, a, um, rozmierzony, podług taktu ułożony, verba.

Modŭlor, 1. rozmierzyć, mianow. wyrazy podług taktu i harmonii ułożyć; stąd: śpiewać, grać harmonijnie; carmina; barbitos modulatus alicui (zam. ab aliquo).

Modŭlus, i, *m.* miara, przysłowie: metiri se suo modulo ac pede, mierzyć się własną piędzią.

Modus, i, *m.* miara, objętość, wielkość, długość; w szczegól. *a*) w muzyce: takt, melodya, flebilibus modis concinere; fidibus Latinis Thebanos aptare modos; *b*) miara, cel, granica, kres, koniec, modum alicui rei dare, imponere. statuere, facere i t. p.; modum adhibere, ograniczyć się; extra modum lub praeter modum, nad miarę; z przyp. 2. gerund., modum legendi facere; u poet. z tr bez. saevire; *c*) miara, prawidło przepis, kierunek, aliis modum pacis ac belli facere; ad pristinum modum redigere; in modum venti, podług kierunku wiatru *d)* w ogóle: sposób, concludendi i t. p.; modo lub in modum lub ad modum z bliższém określeniem przez dodanie przymiotnika lub przez przyp. 2., jak, podobnie jak, in vaticinantis modum apis more modoque; servilem in modum, podobnie jak niewolnik w sposób niewolniczy; hostilem in modum, po nieprzyjacielsku.

Moecha, ae, *ż.* cudzołożnica.

Moechor, 1. cudzołożyć.

Moechus, i, *m.* cudzołożnik

Moene, is, *n.* mur, zwykle w licz. mnogiéj.

Moenia, ium, *n.* mury otaczające miasto, urbem moenibus cingere; — przenoś.; *a)* w ogóle to co otacza jaką przestrzeń, navis, theatri, ściany; *b)* domy miasta, miasto, fusi per moenia Teucri; poet. o mieszkaniu Plutona, moenia triplici circumdata muro.

Moereo, i pochod. patrz maereo.

Moesi, ōrum, *m.* lud w dzisiejszéj Serbii i Bulgaryi, mieszkańcy krainy, która się zwała Moesia, ae, *ż.* była podzielona na dwie części: superior i inferior; stąd: w licz. mn. Moesiae.

Moeste, i pochod. patrz maeste.

Mōgontiacum, i Magontiacum, i, miasto w Germanii.

Mola, ae, *ż.* młyn; 2) mola salsa lub samo m., mąka, którą posypywano bydlęta ofiarne; w tém znacz. mówiono także: salsae fruges, salsa farra.

Molāris, is, *m.* kamień młyński; w ogóle: wielki kamień.

Moles, is, *ż.* massa ogromnéj wielkości, rudis indigestaque moles; stąd: grobla, tama, moles oppositae fluctibus; zaspa piaszczysta, naturalis; wielkie gmachy, budowle, exstructae moles opere magnifico; m. propinqua nubibus; machiny wojenne, refectis vineis aliaque mole belli; bałwany morskie, quam m. subito excierit, poet.; 2) wielkość, siła, właś. i przenoś.: exercitus, clipei, invidiae; ad muros mole feruntur; stąd: *a)* wysilenie, natężenie sił, trudność, majore mole pugnare; tantae molis erat Romanam condere gentem; *b)* bieda, nieszczęście, major domi m. exorta est.

Moleste, *przysł.* z przykrością, niechętnie m. fero, jest mi przykro, nieprzyjemnie; 2) uciążliwie, do naprzykrzenia, amici m. seduli.

Molestia, ae, *ż.* przykrość, nieprzyjemność, zmartwienie; molestiam ex re capere, doznać przykrości; molestiam alicui exhibere, aspergere, zrobić komu przykrość; 2) rażące, wymuszone wyrażenie, przesada w mówieniu, elegantia diligens sine molestia.

Molestus, a, um, przykry, ciężki, nieprzyjemny, dokuczliwy, inimicus; labor, mores; 2) rażący, przesadny, wymuszony, verba.

Molīmen, ĭnis, i molimentum, i, *n.* usiłowanie, natężenie sił, ważne przedsięwzięcie.

Molior, 4. *a)* z natężeniem sił do ruchu pobudzić, ruszyć z miejsca co ogromnego, num montes sua sede moliri paramus; wyłamać, portam; ciskać, miotać, ignem, fulmina; — przenoś. zachwiać, podkopać, osłabić, fidem; *b)* orać, kopać, terram, arva ferro; przebrnąć, sabulum; *c)* zakładać, tworzyć, budować, muros, classem, arcem; — przenoś. przedsiębrać, brać się do czego, zamierzać, myśléć o wykonaniu czego, starać się o co, aliquid lub z tryb. bez. multa, res, expeditionem, bellum, defectionem, insidias; alicui calamitatem, pestem patriae; res novas (chciéć zrobić wstrząśnienie polityczne, i przywłaszczyć sobie panowanie); qui jam moliebantur erumpere; efficere molitur; *d)* wzbudzić, wzniecić, morbos, amorem, odium i t. p.; zrobić, moram: 2) nieprzech. poruszyć się, usiłować, wyruszyć, odpływać, molientem hinc Hannibalem; naves molientes a terra.

Molītio, ōnis, *ż.* wprawianie w ruch czego ciężkiego, uprzątanie, roz-

walanie, burzenie, valli; 2) przysposabianie czego z trudem.

Molitor, ōris, *m*. twórca, budownik, mundi, ratis.

Mollesco, ĕre, mięknąć; — przenoś. łagodnieć, stawać się zniewieściałym.

Mollio, 4. nadać giętkość, miękkość, zmiękczyć, artus oleo, aquis; ceram pollice; dum ferrum molliat ignis; herbas flamma; Cererem (chléb) in vino; humum foliis; glebas, agros (spulchnić); lanam trahendo (prząść); odjąć ostrość, złagodzić, fructus feros colendo; poprawić, vitia locorum remediis; także o wzgórzach: clivum, collem, ułatwić wejście na wzgórze przez kołowanie; — przenoś. *a)* złagodzić, znośniejszym zrobić, imperium, dissensiones; poenam, opus; verba usu; o osobach i ich namiętnościach, ukrócić, poskromić, złagodzić, aliquem; animum alicujus; impetum, īras; *b)* zniewieściałym zrobić, animos, legionem.

Mollĭpes, pĕdis, miękkonogi.

Mollis, e, miękki, ruchawy, gibki, łagodny; o miejscowości: niestromy, nieprzepaścisty, niespadzisty, clivus, fastigium; o dziełach rzeźby: wytwornie, delikatnie wyrobiony, signa; molles imitabitur aere capillos; w odniesieniu do wymowy i utworów poetycznych: miły, łagodny, płynny, oratio; versus; — przenoś. *a*) miły, przyjemny, umbra; mollia ridere, przyjemnie uśmiechać się; łagodny, aestas; Zephyri; czuły, cor, pectus; *b*) łatwy, wygodny, aditu: viri molles, dający się łatwo skłonić, in obsequium; animus ad accipiendam et deponendam offensionem; zmienny, nihil est tam molle, quam voluntas erga nos civium; zniewieściały, rozpustny, philosophus; Sabaci; nie czyniący oporu, słaby, powolny, consul; trwożliwy, lękliwy, pecus.

Mollĭter, *przysł.* giętko, miękko, łagodnie; w odniesieniu do miejscowości: niestromo, zwolna, nieprzykro, collis molliter assurgens· o wyrobach rzeźby: dokładnie, pięknie, delikatnie, excudent alii mollius spirantia aera (natchną życiem dokładnie wyrobione posągi); — przenoś. *a)* łagodnie, powolnie, ferre; *b)* słabo, lekko, laedere aliquem; rozpustnie, zniewieściale, vivere; curasti te molliter uraczyłeś się.

Mollitia, ae, i -es, ei, *ż*. giętkość, ruchawość, cervicum; — przenoś. drażliwość, czułość, tkliwość, animi, pectoris; słabość, brak energii, zniewieściałość, rozpusta, mores ad mollitiam lapsi.

Mollitūdo, inis, *ż*. miękkość, in pulmonibus est mollitudo; giętkość, vocis; czułość, humanitatis.

Molo, molui, molĭtum, 3. mléć, molita cibaria, zmielone zboże.

Molo, ōnis, *m*. przydomek retora greckiego Apollodora na wyspie Rodus.

Molorchus, i, *m*. winiarz przy Nemei; poet.: Molorchi luci, lasy przy Nemei.

Molossi, orum, *m*. Molossowie, mieszkańcy krainy zwanéj Molossis, ĭdis, *ż*. w części wschodniéj Epiru; stąd: Molossus, a, um, należący do Molossów; canis M. lub samo M., pies z krainy Molossów.

Moly, yos, *n*. roślina z białym kwiatem i czarnym korzeniem, lekarstwo przeciwko czarom.

Momentum, i, *n*. cokolwiek porusza, przeważa ciężar; 2) w przestrzeni: odległość, parvo momento antecedere; 3) w czasie: upłynienie, ciąg, przeciąg, momento

(unius) horae; tam brevi horarum momento (w kilku godzinach); stąd: krótka część czasu, chwila, certis momentis; momento (temporis), w oka mgnieniu; siła poruszająca i skutek, nacisk, uderzenie, levi momento impulsae (arbores); — przenoś. *a)* użycie siły, środków, praebere momenta salutis; *b)* skutek, wpływ, powód, m. ad mutandos animos habere; parvae res magnum in utramque partem m. habent; wpływ stanowczy, ważność, waga, znaczenie, wartość; także o osobach: nullius momenti esse apud exercitum, żadnego nie mieć znaczenia; levi m. aestimare aliquid, mało cenić, lekceważyć; magnum habere m., wiele znaczyć.

Mōna, ae, *ż.* wyspa leżąca między Hibernią (Irlandyą) i Brytannią.

Monaeses, is, *m.* imię dowódzcy Partów.

Monēdŭla, ae, *ż.* kawka.

Moneo, monui, monĭtum, 2. przypominać co komu, aliquem de aliqua re; aliquem; z przyp 4 i tr. bez.; zwykle: *a)* przedstawiać, objaśniać kogo w czém, nauczać, ostrzegać, aliquem; aliquem de aliqua re; quod me mones; ea, quae monemur; quum Phocion moneretur Nicanorem insidiari; *b)* doradzać, napominać, powoływać, pobudzać, ze spój. ut i tryb. łącz. lub samym tryb. łącz.; moneo, ut vitet; eos hoc moneo, desinant furere; z tr. bez., soror monet succurrere Lauso Turnum; odradzać, odwracać kogo od czego, ostrzegać, ze spój. ne i tryb. łącz. annus monet, ne speres; także o natchnieniu wieszczów i przepowiedniach: tu vatem diva mone (natchnij); ni monuisset cornix (gdyby nie przepowiedziała wrona)

Monēris, is, *ż.* okręt o jednym rzędzie wioseł.

Monēta, ae, *ż.* matka muz; 2) przydomek Junony, ze świątynia w Rzymie, w któréj była mennica; stąd: moneta, ae, *ż.* mennica; u poet. i późniéj. pisarzy, pieniadze.

Monetālis, e, należący do mennicy, triumviri, przełożeni nad mennicą, stąd: monetalis, chciwy na pieniądze.

Monetārius, ii, *m.* pracujący w mennicy.

Monīle, is, *n.* naszyjnik, ozdoba, którą kobiety i dzieci nosiły na szyi, gesserat collo monile baccatum

Mōnim-, patrz monum-.

Monĭtio, ōnis, *ż.* przypominanie, rada, przestroga.

Monĭtor, ōris, *m.* przypominacz, pomocnik w sądzie, także = nomenclator; 2) napominacz, przestrzegacz, monitoribus asper.

Monĭtum, i, *n.* przypominanie, przestroga; 2) przepowiednia, wyrocznia Carmentis nymphae.

Monĭtus, us, *m.* przypominanie, przestroga; 2) przepowiednia, wyrocznia, monitu divum.

Monoecus, i, *m.* osobno mieszkający, przydomek Herkulesa, Monoeci arx lub portus, przylądek i port w Liguryi.

Monogrammos, on, z pierwszych zarysów składający się, dii monogrammi, bogowie bez ciała.

Monopŏdium, ii, *n.* stół jednonogi.

Mons, montis, *m.* góra, przysłowie; maria montesque polliceri (o zbytecznych obietnicach), złote góry obiecywać; — przenoś. praeruptus mons aquae, bałwan wody wysoko wzniesiony; poet. skała.

Monstrātor, ōris, *m.* pokazujący, nauczyciel, aratri (o Tryptolemie).

Monstro, 1. pokazywać, wskazy-

wać, aliquid digito; iter; 2) mówić, nauczać, oznajmiać, quo scribi possent numero, monstravit Homerus; monstrate, si vidistis (powiedzcie); 3) nakazywać, polecać, monstratas excitat aras; piacula; 4) doradzać, pobudzać, ira monstrat.

Monstrum, i, *n.* oznaka woli bogów, monstra deum; nec dubiis ea signa dedit Tritonia monstris; coś przeciwnego naturze, dziw, potwór, m. horrendum; foedissimum; fatale; oculis objicitur monstrum; stąd: monstra narrare, dicere, loqui, prawić dziwolągi.

Monstruōse, *przysł.* nienaturalnie, dziwnie, cogitare.

Monstruōsus, a, um, dziwotworny, straszny.

Montānus, i, *m.* Rzymskie przezwisko.

Montānus, a, um, górny, na górach znajdujący się, cacumina, oppida; castella; fraga; Ligures; flumen (z gór spadająca); *rzeczow.* montani, orum, *m.* górale, mieszkańcy gór, i montana, orum, *n.* okolice górne; 2) górzysty, Dalmatia, poet.

Monticŏla, ae, *m.* i *ż.* góral, mieszkaniec gór.

Montivăgus, a, um, włóczący się po górach.

Montuōsus, i montosus, a, um, górzysty, pełen gór.

Monumentum, i, *n.* pomnik, pamiątka, z bliższém określeniem lub bez określenia, oznacza świątynię, dom, posąg, grobowiec i t. p.; także dzieło piśmienne: monumenta rerum (gestarum), księgi dziejów; annalium, roczniki; orationum; m. expeditionis, ważniejsze szczegóły wyprawy wojennéj; — przenoś pamiątka, furtorum; laudis, amoris; clementiae; crudelitatis.

Mopsōpius, a, um, do Mopsopii (dawne nazwisko Attyki) należący. Attycki, Ateński, Mopsopia urbs, Ateny.

Mopsuhestia, i Mopsuestia, ae, *ż.* miasto w Cylicyi.

Mopsus, i, *m.* z Tessalii wieszcz Argonautów; 2) syn Kreteńczyka Rakiusa i wieszczki Manto, dał początek wyroczni Apollina w Azyi Mniejszéj; 3) imię pasterza.

1. **Mora**, ae, *ż.* zwłoka, przeszkoda, nihil in mora habuit, quominus perveniret, nie zwlekał przybycia, nie dał się wstrzymać; esse in mora, zwlekać, moram trahere, moliri, sprawiać zwłokę; rumpe moras, nie zwlekaj, pośpieszaj; nulla mora est, nie ma żadnéj przeszkody; sine mora lub nulla mora interposita lub poet. haud m. niezwłocznie; 2) pobyt na jakiém miejscu, przebywanie, segnis; placidae morae; 3) wypoczynek w pochodzie; 4) przestanek w mowie; 5) przeciąg czasu, w ogóle: czas, dolor finitus est morā; molliri morā.

2. **Mora**, ae, *ż.* oddział wojska Spartańczyków.

Morālis, e, moralny, tyczący się obyczajów.

Morātor, ōris, *m.* przeszkadzający, publici commodi nieprzyjaciel dobra publicznego; w sądzie: rodzaj złych obrońców, którzy przez swoje przemawianie i zarzuty bieg sprawy przewlekali; 2) włóczęga wojskowy, maroder.

Morātus, a, um, patrz moror.

Morātus, a, um, (od mos) uobyczajony, dobremi obyczajami odznaczający się, bene, melius, optime, probe, egregie i t. p.; 2) do obyczajów i charakteru ludzi zastosowany, poëma, fabula.

Morbōsus, a, um, chory.

Morbus, i, *m.* choroba, słabość, morbo laborare, affici, afflictari, być dotkniętym chorobą; morbo decedere, perire, skończyć życie śmiercią naturalną; — przenoś. choroba duszy: namiętność.

Mordaciter, *przysł.* uszczypliwie, ostro, mordacius scripsit.

Mordax, ācis, kąsający, canis; parzący, urtica; ostry, securis; gryzący, pumex; szczypiący, sal; — przenoś. uszczypliwy, cierpki, carmen; Cynicus; dokuczający, sollicitudo.

Mordeo, momordi, morsum, 2. kąsać, canis; poet. gryźć, żuć, pabula; o zimnie i upale: dokuczać, dopiekać, frigora matutina mordent; aestus; spinać, mordet fibula vestem; podmywać, amnis m. rura; — przenoś. *a)* szczypać, szydzić, drwić, aliquem dictis; *b)* gryźć, dręczyć; morderi conscientia, czuć zgryzotę sumienia; occulto dolore; scribis, morderi te, że cię to boli, że ci jest przykro.

Mordicus, *przysł.* kąsając zębami; — przenoś. upornie, mocno, rem tenere m.

Morētum, i, *n.* potrawa wiejska z czosnku, ruty, octu, oliwy.

Moribundus, a, um, umierający, konający.

Morigĕror, 1. dogadzać komu, stosować się do czego, voluptati aurium debet morigerari oratio.

Morini, ōrum, *m.* lud w Gallii belgijskiej.

Morior, mortuus, 3. (imiesł. czasu przyszł. moriturus) umierać, ferro, morbo, curis, frigore; mori in aliqua re, zajmować się czém aż do śmierci: moriar, si lub nidalbym gardło, niech zginę, jeżeli-, rodzaj przysięgi; przenoś. o roślinach: niszczeć, usychać, segetes; o pamięci i wdzięczném wspomnieniu; wygasnąć, memoria beneficiorum nunquam moriatur. Stąd: mortuus, a, um, umarły; *rzeczow.* trup, a mortuis excitare, wskrzesić; — przenoś. mare m., morze martwe; plausus, leges, pozbawione mocy.

Moritūrio, īre, chcieć umrzeć.

Mormyr, ўris, *ż.* gatunek ryby morskiéj.

Moro, āre = moror.

Moror, 1. bawić gdzie, przebywać, przemieszkiwać, Brundisii; in villa; apud oppidum, circa flumen; ibi diutius; in gente inimica; także poet. i przenoś. o przedmiotach nieżywotnych: znajdować się, rosa quo locorum moretur; zajmować się czém, in externis; morandi in imperiis cupiditas, pragnienie pozostania przy władzy; *b)* zatrzymywać się, zwlekać, ociągac się, auxilia morantur; morantes castigare; poet.: haud multa i nec plura moratus, długo, dłużéj nie ociągając się; z tryb, bez. inferre bellum; nihil moror, quominus abeant, nie przeszkadzam bynajmniéj, nie jestem wcale przeciwny, żeby odeszli; 2) zatrzymywać kogo lub co, kazać czekać, przeszkadzać komu, aliquem, agmen; amnem, agilitatem rotarum, iter, impetum, reditum, victoriam, celeritatem belli, i t. p. aliquem ab itinere, a fuga; non moror z nast. quominus; nihil vos moramur patres conscripti (mówił konsul przy rozpuszczaniu senatu); ne te morer lub ne multis morer, żebym cię długiém mówieniem nie nudził; nec dona moror, nie chcę darów; nihil moror eos salvos esse, nie jestem temu przeciwny, nie mam nic przeciwko temu, aby-; *b)* poet. krępować, zajmować czém, populum, oculos auresque alicu-

jus; novitate morandus spectator.

Moröse, *przysł.* dziwacznie.

Morositas, ātis, *ż.* dziwactwo, zrzędność, in morositatem incidere.

Morōsus, a, um, zrzędny, dziwaczny, senex; uporczywy, morbus

Morpheus, eos, *m.* bożek snu.

Mors, mortis, *ż.* śmierć, zgon; mortem lub morti occumbere, uledz śmierci; m. afferre lub dare, zabić, życia pozbawić; in morte, w czasie śmierci lub po śmierci; in extrema m., w ostatniéj chwili śmierci; także: suprema morte; w licz. mn. śmierć wielu osób, mortes imperatoriae; meorum; wypadki śmierci, rodzaje śmierci, omnes per mortes animam dedissem; totidem m.; clarae m.; zwłoki, ciało zmarłego, mortem ejus lacerari.

Morsus, us, *m.* ukąszenie, ugryzienie, dziobanie, serpentis, avium; poet. zaczepianie, chwytanie, unco non alligat ancora morsu; m. roboris, szpara w któréj uwiązł pocisk; — przenoś. *a)* dokuczanie słowami, uszczypliwość, commoda mea morsu venenat; *b)* zmartwienie, udręczenie, zgryzota, libertatis intermissae; ex discessu.

Mortālis, e, śmiertelny, znikomy, przemijający, właśc. i przenoś. *rzeczow.* mortalis, is, *m.* człowiek, szczegół. w licz. mn. nil mortalibus arduum est; multos mortales defendo; istot śmiertelnych tyczący się, ludzki, od ludzi pochodzący, ziemski, conditio vitae; acta mortalia; opera; mortalia facta peribunt; mortale, is, *n.* *rzeczow.* rzecz ludzka; nec mortale sonans, mówiąca głosem nadludzkim; często w licz. mn. mentem mortalia tangunt, poet.

Mortālitas, ātis, *ż.* śmiertelność, znikomość; u późniéj. pis. śmiertelni, ludzie, człowieczeństwo.

Mortīcinus, a, um, zdechły.

Mortĭfer, era, erum, śmierć przynoszący, śmiertelny, vulnus, morbus.

Mortuus, a, um, patrz morior.

Morum, i, *n.* morwa.

Morus, i, *ż.* drzewo morwowe.

Mos, moris, *m.* wola, postanowienie, morem gerere alicui, czynić zadosyć czyjéj woli, słuchać, być dla kogo powolnym; także: voluntati alicujus morem gerere; 2) obyczaj, zwyczaj, sposób życia, vitae mores; est hoc in more positum; more et exemplo populi Romani; często w licz. mn. obyczaje, charakter, est ita temperatis moribus; m. suavissimi; boni et modestiores; vir morum veterum, dawnej poczciwości; cum moribus notis, znanego charakteru;—przenoś. *a)* sposób, własność, coeli, siderum, apis more; torrentis; in morem fluminis; *b)* u poet. przepis, prawidło, prawo, mores viris ponet; pacis imponere morem; in morem, porządnie; sine more furit tempestas, nadzwyczajnie, okropnie sroży się burza.

Mosa, ae, *m.* rzeka w Gallii belgijskiéj.

Mosella, ae, *m.* rzeka Mozela.

Mōtio, ōnis, *ż.* ruch, poruszenie, corporum; animi, wzruszenie.

Motus, us, *m.* ruch, poruszenie tak naturalne jak sztuczne; motus terrae, trzęsienie ziemi; m. Jonici, taniec Joński; m. palaestrici, ruch szermierzy; corporis motus plenus artis, giestykulacya mówcy; także o obrotach wojennych: ut ad motus concursusque essent leviores;—przenoś. *a)* wzruszenie, żywe uczucie, namiętność, cohibere motus animi; działalność umysłu, celeres ingenii motus; pociąg, popęd,

natchnienie, divino concita motu, Bellonae motu est agitata; *b)* we względzie politycznym: poruszenie, magnificentissimus m. Italiae; także w złéj myśli: niespokojność, powstanie, bunt; motum afferre reipublicae, zaburzyć; magno motu concutere imperium, zachwiać, osłabić.

Moveo, mōvi, mōtum, 3. poruszyć, w ruch wprawić, se movere lub moveri, poruszyć się; także: movere, poruszyć się, trząść się, terra movit; o ruchu strón muzycznych: fila sonatia; citharam; o ruchu ust przy śpiewie: ora sonantia; o ruchu tanecznym: Cyclopa moveri, w pantomimach przedstawiać; arma movere, wziąć się do broni, wojnę prowadzić, poet.; agrum m., uprawiać, orać; mare, poruszać, próć morze wiosłami, płynąć. Stąd: 1) ze względu na punkt wyjścia: z dołu co w ruch wprawiać, wydobywać, limum e gurgite; motum ex profundo mare; testa moveri digna bono die; numum centesimis ab aliquo wydobyć, odebrać); o pączkach: rozwijać się, de palmite gemma movetur; — przenoś. wzbudzić, wzniecić, pobudzić do czego, risum, fletum, dolorem, jocum, discordias, suspicionem i t. p.; wnosić, wprowadzać, przytaczać przedmiot do działania, roztrząsania, consultationem, actionem; historias; czynność rozpocząć, zacząć, cantus; bellum, seditionem; także: ne quid a tergo moveretur; jam undique pugna se moverat (rozpoczęła się); w znaczeniu oddalenia: usunąć, uprzątnąć, wyprowadzić, wyparować, wypchnąć, wydalić; se movere lub moveri, oddalić się, ustąpić, odejść, res quae moveri possunt, ruchomości; także o przemianach: quorum forma semel mota est; w znaczeniu wojenném: m. signa, castra i t. p., se m. lub samo movere, wyruszyć, odejść; primis tenebris movit; se m. lub moveri, ruszyć się; także w znaczeniu religijuém: bidental movere, naruszyć; Dianae non movenda numina; wydalić, wypędzić, wyprzéć z siedziby, posiadłości, placu boju, z urzędu, z przyim. ex lub de i przyp. 6. lub samym przyp. 6. senatu; aliquem loco senatorio, tribu; także: od mniemania odwieść, de sententia; z drogi prawdy, a vero; 2) w ruch działalności wprowadzać; se movere lub moveri, przysposabiać się, zabierać się do czego, gotować się, impigre; ad bellum; *a)* w odniesieniu do zmysłów; robić wrażenie, m. sensus; pulchritudo corporis movet oculos; na str. bier. doznawać wrażenia, consuetudine loci moveri; w złéj myśli: szkodliwie działać, szkodliwy wpływ wywierać, o słabości, upale i t. p., vis aestus omnium corpora movit; *b)* w odniesieniu do ducha, wyobrażeń i t. p.; rozważać, roztrząsać, multa animo; animus eadem illa movebat, knuł te same zamysły, zajmował się temiż myślami; acute moveri (przenikliwie myśléć); se m. ad lub in aliquid, zwracać myśl swoją na co; aliquem thyrso (natchnąć); *c)* w odniesieniu do uczucia, do serca: wzruszyć kogo, pobudzić, zmiękczyć, czułość, życzliwość, współczucie wzbudzić, quem quum minus moveret; misericordia movēri: precibus; w złéj myśli: zaniepokoić, przerazić, niepokoju nabawić; na str. bier. niepokoić się, przerazić się, absiste moveri; *d)* w odniesieniu do woli, postanowienia: skłonić, tanta auctoritate,

consilio; *e)* we względzie politycznym: pobudzić, wzniecić rozruch, wzburzyć, Hispaniam adversus Romanos; na str. bier. oburzyć się, zbuntować się, powstać; *f)* w ogóle: zachwiać, osłabić, sententiam alicujus; fidem; fatum (zmienić).

Mox, *przysł.* wkrótce, zaraz, wnet, natychmiast, se mox venturum; mox revertar; mox ubi, skoro, potem gdy, mox ubi publicas res ordinaris; 2) w ogóle: potóm, następnie, fusi, mox intra vallum recepti.

Mucĭdus, a, um, spleśniały.

Mucius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd: Muciānus, a, um, do Mucyusza odnoszący się.

Mucor, oris, *m.* pleśń.

Mucro, ōnis, *m.* kończatość, ostrze, mianowicie miecza; stąd: miecz, mucronem stringere, dobyć miecza, mucronem extulit, pugnare mucrone; — przenoś. moc, dzielność, defensionis.

Mucus, i, *m.* smark.

Mugio, 4. ryczeć, greges mugientium, bydlęta; — przenoś. trzeszczeć, malus Africis procellis; dźwięk wydawać, huczeć, clangor tubae.

Mugītus, us, *m.* ryk, boum; m. dare, edere, ciere, tollere; — przenoś. huk, łoskot, terrae.

Mula, ae, *ż.* mulica.

Mulceo, mulsi, mulsum, 2. *głaskać*, z lekka się dotykać, barbam manu: Zephyri mulcebant flores, poet.; — przenoś. *a)* przymilać się, zachwycać, bawić, aliquem carmine; mulcebant carmina aures; *b)* łagodzić, uspokajać, aliquem lub animos dictis, verbis i t. p.; poet. tigres carmine; fluctus; aethera cantu lub aëra concentibus (o ptakach); także: vulnera m. (przynosić ulgę); corpora duris fessa laboribus (usypiać).

Mulcĭber, bĕris i bĕri, *m.* przydomek Wulkana; poet. ogień, ceras urebat.

Mulco, 1. bić, chłostać, źle się obchodzić, dać się we znaki, hominem; popsuć, uszkodzić, navem; male mulcatus graculus, źle przyjęta, oskubana.

Mulcta, i pochod. patrz mult-.

Mulctra, ae, *ż.* i mulctrarium, ii, *n.* i mulctrum, i, *n.* skopek, donica.

Mulgeo, mulsi, mulctum, 2. doić.

Mulĭebris, e, kobiecy, niewieści, do niewiast należący, vestis, venustas; *rzeczow.* muliebria, ium, *n.* rzeczy kobietom właściwe; 2) zniewieściały, animus.

Muliebrĭter, *przysł.* po kobiecemu, zniewieściale, dedere se lamentis; facere.

Mulier, ĕris, *ż.* kobieta, niewiasta; 2) żona, mężatka, virgo aut mulier.

Mulierārius, a, um, kobiecy.

Mulierc ŭla, ae, *ż.* kobietka, kobiecina.

Mulierōsĭtas, ātis, *ż.* namiętna miłość, jurność.

Mulierōsus, a, um, jurny, kobieciarz.

Mulio, ōnis, *m.* poganiacz mułów.

Muliōnius, a, um, należący do poganiacza mułów.

Mullus, i, *m.* barwenna, ryba morska.

Mulsus, a, um, z miodem pomięszany; *rzeczow.* mulsum, i, *n.* wino zaprawne miodem.

Multa, ae, *ż.* kara pieniężna.

Multātīcius, a, um, należący do kary pieniężnéj.

Multātio, ōnis, *ż.* skazanie na karę pieniężną; kara na majątku, bonorum.

Multicāvus, a, um, dziurkowaty, wiele wydrążeń mający.

Multicius, a, um, z gęstéj i cienkiéj tkaniny zrobiony, vestimenta.

Multifariam, *przysł.* z wielu stron, na wielu miejscach.

Multifidus. a, um, na wiele części rozłupany, podzielony, fax.

Multiformis, e, wielokształtny.

Multiforus, a, um, dziurkowaty, wiele dziur, otworów mający.

Multijŭgus, a, um, i -jugis, e, wielosprzężny, equi; — przenoś. rozmaity, liczny, literae.

Multimŏdis, *przysł.* rozmaicie, różnym sposobem, pod różnemi względami, multimodis reprehendi potest.

Multiplex, plĭcis, wielofałdowny, alvus; obszerny, pełen manowców, domus; vitis serpens multiplici lapsu, rozmaicie poplątana, kręto rosnąca; poet.: lorica, pancerz z pierścieni w ogniwa połączonych składający się; *b)* liczny, mnogi, praesidium, fetus; wielokrotny, consulatus; multiplex clades utrimque facta; wiele razy większy, liczniejszy, jak-, multiplex quam pro numero damnum est; *rzeczow.* si multiplex alterius arbitrio accipiat, jeżeliby daleko większą liczbę otrzymał; *c)* rozmaity, wielostronny, obfity, bellum; ratio disputandi; sermones; cura, exspectatio; rozmaite powody dający, ad suspicionem et simultates; wieloznaczny, verborum potestates; niezbadany, nieodgadniony, naturae hominum; ingenium; często: niestały, animus i t. p.

Multiplicābĭlis, e, dający się pomnożyć; 2) rozmaity.

Multiplicātio, ōnis, *ż.* mnożenie.

Multiplĭco, 1. mnożyć, pomnażać, powiększać, aes alienum; usuras; regnum, auxilia.

Multĭtūdo, ĭnis, *ż.* mnóstwo, mnogość, wielka liczba, hominum, navium, jumentorum, beneficiorum; multitudine domum ejus circumdederunt (wielkim tłumem ludzi). 2) gmin, pospólstwo, imperita; judicio multitudinis moveri; magnus multitudini timor est injectus.

Multo, 1. karać, skazać na karę, poenā, morte, exsilio, multā i t. p.; za karę skazać na utratę czego, pecunia, agris, finibus, Antiochum Asia; parte regni; aliquem parte membrorum, za karę pozbawić; z przyp. 3. za karę na czyją korzyść oddać swoje mienie, Veneri esse multatum, zrzec się dziedzictwa na rzecz Wenery. [multus.

Multo, i multum, *przysł.* patrz

Multus, a, um, liczny, gromadny, mnogi, stop. wyż. plus, pluris, więcéj; zwykle w licz. mn. plures, plura: stop. najw. plurimus, a, um, bardzo liczny; *rzeczow.* multi, wielu, szczegól. wielka gromada, mnogość, mnóstwo, una e multis; multa w licz. mn. wielka ilość, wiele rzeczy, ne multa lub ne multis (słowem, krótko mówiąc), podobnież: quid plura, pluribus, obszerniéj; plurimi, największa liczba, najw. część; poet. plurimus dicet, bardzo liczni, bardzo wielu; przy określaniu materyi: mnogi, obfity, caro, sanguis, supellex, victima, aurum, sudor i t. p., plurima rosa; pl. Aetna, największa część Etny; wielki, pars Europae; plurimus collis; w odniesieniu do mowy: obszerny, rozwlekły, oratio, ne multus sim; o czasie: postquam dies jam multa erat, gdy już znaczna część dnia upłynęła; podobnie: multo die; multa nocte, w późnéj porze nocnéj; ad multam noctem; multo mane, bardzo rano; pod względem

mocy skutku: mocny, silny, wielki, silnie działający, sermo, labor, cura, libertas; plurimus sol, największy upał; silva, najgęstszy las; pl. coma, canities, fons, labor i t. p. multum est (to wiele znaczy); poet.; — przenoś. pod względem działalności: częsty, nieustanny, ustawiczny, gorliwy, pilny, multa viri virtus; ad vigilias multus adesse; multus instare; legor plurimus in orbe; multum est (bywa to często, daje się często słyszeć); naprzykrzony, nudny, nieprzyjemny, natrętny, aut inconcinnus aut multus. Stąd 2) multum *a) rzeczow.* wielka część, wielkie mnóstwo, plus, większa część, większa ilość; plurimum, bardzo wiele, tylko w przyp. 1. lub 4. z przyp. 2. multum diei; plus virium, plurimum studii; quam plurimum, jak można najwięcéj; w przyp. 2. dla oznaczenia wartości, ceny: multi, wysoko, bardzo, drogo; pluris, drożéj, wyżéj; plurimi, bardzo wysoko, bardzo drogo, ze słowami aestimare, putare, facere, habere, vendere, emere; mea conscientia pluris mihi est quam sermo hominum i t. p.; w przyp 6. dla oznaczenia stopniowania i różnicy: multo, o wiele, znacznie, daleko, multo pauciores; iter multo facilius; multo plura; ze stop. najwyż. multo jucundissimus, najprzyjemniejszy; non multo post, wkrótce potém; multo ante lub ante multo, o wiele wprzód; *b) przysł.* multum, wiele = multo przy stop. wyż. rzadko; o czasie: często, wiele razy, multum mocum est; bardzo, multum loquax; m. dispares; plus, więcéj, plus posse; z quam, non plus quam stipitem; z przyp. 6. non plus duobus mensibus.

Mūlus, i, *m.* muł.

Mulvius, a, um, mulwijski; pons, most na rzece Tybrze koło Rzymu.

Mummius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu.

Munātius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu.

Munda, ae, *ż.* miasto w Hiszpanii betyckiej; stąd: Mundensis, e, mundeński, i Mundenses, ium, *m.* mieszkańcy Mundy.

Mundānus, i, *m.* obywatel świata.

Mundĭtia, ae, i -es, ei, *ż.* czystość, ochędóstwo; w stylu: ozdobność, czystość.

Mundus, a, um, czysty, chędogi, supellex; strojny, ozdobny, wykwintny, cultus justo mundior; piękny, zgrabny, wytworny, verba.

Mundus, i, *m.* świat powszechny; niebo ozdobione gwiazdami, m. lucens, ardens; okrąg ziemski; 2) stroje kobiece, m. muliebris.

Munĕro, 1. obdarzyć kogo czém, aliquem aliqua re.

Munĕror, 1. darować, alicui commodum; obdarzyć, udarować, aliquem aliqua re; opipare.

Munia, ium, *n.* obowiązki, czynności stosowne do powołania, candidatorum; munia regis obire; m. vitae servare.

Municeps, cĭpis, *m.* i *ż.* obywatel lub obywatelka miasta zwanego municipium; 2) ziomek, rodak, współobywatel, współobywatelka.

Municipālis, e, municypalny, do miasta municipium zwanego odnoszący się.

Municipium, ii, *n.* miasto wolne mające prawo obywatelstwa Rzymskiego.

Munifice, *przysł.* hojnie, szczodrobliwie.

Munificentia, ae, *ż.* hojność, szczodrość.

Munificus, a, um, hojny, szczodry,

dobroczynny, stop. wyż. -ficentior; najwyż. -ficentissimus.

Munimen, ĭnis, *n.* środek zasłonienia, obrona.

Munimentum, i, *n.* obrona, środek obwarowania, okopy, wał i t. p.

Munio, 4. obwarować, postawić w stanie obronnym; w ogóle: zasłonić, zabezpieczyć, locum muro; aditus insulae mirificis operibus; portus aggere; Alpibus Italiam munierat natura; — przenoś. se multorum benevolentia; 2) drogę torować, właś. i przenoś.

Munitio, ōnis, *ż.* obwarowanie, zabezpieczenie za pomocą wałów, warowni; oszańcowanie, urbem munitionibus sepire; 2) utorowanie drogi, właś. i przenoś.

Munito, 1. utorować, viam.

Munitor, ōris, *m.* robiący szańce, okopy, castrorum; 2) zajmujący się utorowaniem dróg.

Munitus, a, um, obronny, obwarowany, bezpieczny, silny, oppidum munitissimum; insula; se munitiorem ad vitam tuendam fore.

Munus, ĕris, *n.* służba, powinność, obowiązek, szczegól. służba rządowa, urząd, munus administrare, explere susceptum munus reipublicae; muneribus perfunctus senex; 2) usługa, przysługa przyjacielska, uczynność, m. afferre; totum hoc tui muneris est; munere alicujus, przy pomocy; ostatnia usługa dla umarłych, pogrzeb, amplo munere efferre; fungi inani munere; decorare supremis muneribus; 3) dar, podarunek, upominek, mittere alicui aliquid muneri; munere donare; divino munere datus reip.; m. Liberi, Cereris; 4) widowisko, walka szermierzy sprawiona dla przyjemności ludu, m. dare, praebere; magnificentissima munera Pompeji, budowle publiczne na igrzyska; stąd: budowle w ogóle; także budowa świata; moderator tanti operis et muneris.

Munusculum, i, *n.* mały podarunek, upominek.

Munychia, ae, *ż.* port koło Aten; stąd: Munychius, a, um, do Munichium odnoszący się, w ogóle Ateński.

Muraena, ae, *ż.* ryba morska bardzo lubiona od starożytnych.

Muraena, patrz Murena.

Murālis, do muru odnoszący się, murowy, corona m., wieniec dawany w nagrodę temu, który się pierwszy dostał na mury nieprzyjacielskie.

Murcia, ae, *ż.* przezwisko Wenery (= Myrtea, od mirtu, który był jéj poświęcony); ad Murciae (aram) lub ad Murciam, dolina w Rzymie między pagórkiem Palatyńskim i Awentyńskim.

Muréna, ae, *m.* imię Rzymskiéj familii.

Murex, ĭcis, *m.* gatunek ślimaka morskiego; *b*) poet. o jego skorupie, która służyła za trąbę Trytonowi, tudzież do zdobienia grot; *c)* sok z tego ślimaka farbujący purpurowo; *d*) m. acutus, skała spiczasta; m. ferrei, kolce, ćwieki ostre.

Murgantia, ae, *ż.* miasto: *a)* Samnitów; *b)* w Sycylii; stąd: Murgentīnus, a, um, do Murgancyi należący, i Murgentīni, orum, *m.* Murgentynowie.

Muria, ae, *ż.* rosół słony.

Murica, patrz myrice.

Murīnus, a, um, do myszy odnoszący się; pelles m., skórki z kun lub gronostajów.

Murmur, ŭris, *n.* szmer, szemranie, mruczenie i t. p., jucundo la-

bentes murmure rivi; o pszczołach: strepit omnis murmure campus; 2) łoskot, grzmot, huk, incipit coelum misceri murmure; 3) dźwięk narzędzi muzycznych, perstringis aures minaci murmure cornuum.
Murmŭro, 1. mruczéć, szumiéć, szeleściéć.
Murra lub murrha, patrz myrrha.
Murrha, ae, *ż*. kamień lub massa, z któréj robiono bardzo kosztowne naczynia do picia; stąd: murrhinus, a, um, z murry zrobiony, pocula.
Mursa, lub Mursia, ae, *ż*. miasto w Pannonii.
Murtetum, patrz myrtetum.
Murteus, patrz myrteus.
Murŭs, i, *m*. mur około miasta, muris urbem sepire, cingere oppida muris; skąd: muri za miasto, repetens patrios muros; 2) wał, grobla, okop; — przenoś. obrona, tarcza, warownia, Achilles murus Grajorum.
Mus, muris, *m*. mysz (do tego rodzaju źwierząt liczono także szczury, gronostaje, kuny, sobole i t. p.); 2) Mus, przydomek rodu Decyuszów.
Musa, ae, *ż*. muza, bogini nauk i sztuk; liczono ich dziewięć; Calliope, Clio, Melpomene, Thalia, Euterpe, Erato, Urania, Polyhymnia, Terpsichore; 2) pieśń, poemat, Damonis musam dicemus; m. procax; 3) zatrudnienie naukowe, cum Musis, id est, cum humanitate et doctrina.
Musaeus, i, *m*. poeta grecki.
Musca, ae, *ż*. mucha.
Muscōsus, a, um, mchem obrosły.
Muscŭlus, i *m*. myszka; — przenoś. *a)* w ciele: muskuł; *b)* machina wojenna, szopa, pod któréj osłoną oblegający zbliżali się do murów.
Muscus, i, *m*. mech.
Musēum, i. *n*. miejsce posiedzeń uczonych, czytelnia, biblioteka, akademia i t. p.
Musica, ae, i -e, es, *ż*. muzyka, która podług wyobrażenia starożytnych obejmowała sztuki i umiejętności muzom poświęcone, zwłaszcza poezyą, wymowę, muzykę.
Musicāni, orum, *n*. lud w Indyach z tej strony Gangesu.
Musicus, a, um, tyczący się muzyki, muzykalny, muzyczny; stąd: *rzeczow*. musicus, i, *m*. znawca muzyki, muzyk, i musica, orum, *n*. muzyka, dedere se musicis, oddać się muzyce.
Mussito, āre, mruczéć, szmer wydawać.
Musso, āre, mruczéć, szmer wydawać; o pszczołach: brzęczéć; lękać się mówić lub czynić, ociągać się, namyślać się, dicere mussant; mussat rex ipse Latinus, quos generos vocet, poet.
Mustāceum, i, *n*. lub -eus, i, *m*. placek, w którym mąka z moszczem, liściem laurowym i innemi przyprawami była pomieszana; przysłowie: laureolam in mustaceo quaerere, szukać sławy w małych rzeczach.
Mustela, lub mustella, ae, *ż*. łasica.
Mustum, i, *n*. moszcz; poet. jesień, w licz. mn. tercentum musta videre.
Muta, ae, *ż*. niema, jedna z nimf.
Mutābilis, e, zmienny, niestały, pectus.
Mutabilitas, ātis, *ż*. niestałość, zmienność, mentis.
Mutātio, ōnis, *ż*. zmiana, odmiana, consilii; 2) zamiana, przemiana, mutatio officiorum, dando accipiendo, wzajemność przysług.
Mutĭlo, 1. obciąć, kaleczyć, aures; zepsuć, uszkodzić, naves; — przenoś. zmniejszyć, exercitum.

Mutilus, a, um, obcięty, alces mutilae cornibus; — przenoś. mutila loqui, mówić bez należytego rozwinięcia i zaokrąglenia okresów.

Mutina, ae, *ż*. miasto w Italii, dziś Modena; stąd: Mutinensis, e, do Mutyny odnoszący się, Mutyneński.

Mutio, 4. bąknąć, mruknąć, powiedzieć z cicha.

Mutius, patrz Mucius.

Mūto, 1. ruszyć, poruszyć, przenieść gdzieindziej, ne quis invitus civitate mutetur, żeby nie był wydalony; se mutare lub mutari wydalić się, aliquo loco; o drzewach: przesadzać, aut scrobibus mandet mutata subactis, poet.; stąd: zwycz.: *a*) zmieniać, odmieniać, nihil mutavit de cultu; mutari i czasem mutare, zmieniać się, quantum mutatus ab illo Hectore; przemieniać kolor, farbować, vellera luto; naprawiać, factum; zepsuć, sfałszować, vinum mutatum; *b*) pomieniać się na co, aliquid cum aliqua re; o wygnańcach: mut. solum lub locum, pójść na wygnanie; lecz: terras lub lares et urbem, do innego kraju się przenieść; quid terras alio calentes sole mutamus? mutare vestem, wdziać żałobę.

Muttio, patrz Mutio.

Mutuātio, ōnis, *ż*. pożyczanie, pożyczka.

Mūtue, *przysł.* wzajemnie, nawzajem.

Mutuo, *przysł.* wzajemnie, nawzajem; *m*. sentire, podobnie myśléć, mieć podobny sposób myślenia; *m*. miseri, podobnie nieszczęśliwi.

Mutuor, 1. pożyczać, pecunias ab aliquo; także samo m., cogor mutuari; — przenoś. brać skąd, otrzymać, virtus nomen a viris mutuata est.

Mutus, a, um, niemy, niemówiący, milczący, cichy, pecudes; artes, sztuki piękne w porównaniu do wymowy; także: o sztukach mało rozgłosu i zysku przynoszących, maluit mutas agitare inglorius artes.

Mutuus, a, um, pożyczony, pecunias mutuas sumere ab aliquo; mutuo, pożyczonym sposobem; 2) wzajemny, obustronny, benevolentia; officia voluntas erga aliquem; stąd: per mutua lub samo mutua, nawzajem, wzajemnie, pedibus per mutua nexis.

Mutȳcē, es, *ż*. miasto w Sycylii; stąd: Mutycensis, e, Mutyceński.

Mycăle, es, *ż*. przylądek w Jonii naprzeciw wyspy Samos.

Mycēnae, ārum, i -a ae, *ż*. miasto w Argolidzie; stąd: *a*) Mycenaeus, a, um, Miceński; *b*) Mycenenses, ium, *m*. Miceńczykowie; *c*) Mycēnis, ĭdis, *ż*. pochodząca z Micen (Ifigenia).

Mȳcŏnos, lub -us, i, *ż*. jedna z wysp Cykladyjskich.

Mygdŏnes, um, *m* lud Tracyi; stąd: *a*) Mygdonis, ĭdis, *ż*. Migdonka, urodzona w Migdonii; *b*) Mygdonius, a, um, Migdoński, Frygijski (ponieważ Migdonowie przeszli do Frygii).

Mygdonides, ae, *m*. Migdonida, syn Migdona, króla Frygijskiego.

Mylae, ārum, *ż*. zamek w Sycylii.

Mylăsa, ōrum, *n*. miasto w Karyi; stąd: *a)* Mylasenses, ium, *m*. Milazeńczycy; *b)* Mylasius a, um, do Milazy należący; *c)* Mylasēni, orum, *m*. Mylazenowie.

Myndus, lub -os, i, *ż*. miasto w Karyi; stąd: Myndii, orum, *m*. Mindowie.

Myopăro, ōnis, *m*. lekki okręt korsarski.

Myrīcē, es, i myrica, ae, *ż*. tamaryszek, krzew.

Myrina, ae, *ż.* miasto w Eolii.
Myrmecides, ae, *m.* imię rzeźbiarza.
Myrmidŏnes, um, *m.* lud w Tessalii.
Myro, ŏnis, *m.* sławny rzeźbiarz z Eleutery.
Myrrha, ae, *ż.* drzewko mirrowe; 2) żywica z niego sącząca się; stąd: Myrrha, córka Cynirasa, która w drzewo mirrowe była przemieniona.
Myrrheus, a, um, nakrapiany balsamem mirrowym, crinis.
Myrrhinus, a, um, namaszczony balsamem mirrowym; 2) zrobiony z massy murrha zwanéj, patrz murrha. murrhinus.
Myrtētum, lub murtetum, i, *n.* miejsce mirtem zarosłe; w licz. mn. myrteta, miejsce przy Bajach.
Myrteus, a, um, mirtowy, mirtem zaprawny, ozdobny.
Myrtĭlus, i, *m.* syn Merkurego, woźnica Enomausa (Oenomaus).
Myrtos, i, *ż.* wyspa przy Eubei; stąd: Myrtŏus, a, um, Mirtejski, mare Myrtoum, część morza Egiejskiego koło wyspy Mirtos, między Kretą, Eubeą i Peloponezem.
Myrtum, i, *n.* owoc mirtowy.
Myrtus, i, *ż.* mirtowe drzewo, mirt *b)* las mirtowy; *c)* włócznia z drzewa mirtowego, poet.
Myscĕlus, i, *m.* syn Alkmona, rodem z Achai, założyciel Krotony.
Mysi, orum, *m.* Mizowie, mieszkańcy krainy zwanéj Mysia, ae, *ż.* w Azyi mniejszéj, sławni łucznicy, pogardzani z powodu tępości władz umysłowych: tritum est, si quis despicatui ducitur, ut Mysorum ultimus esse dicatur; w licz. poj. Mysus, Mizyjczyk; stąd: Mysius i Mysus, a, um, należący do Mizyi.
Mysta, lub -es, ae, *m.* kapłan tajemniczych obrzędów religijnych.
Mystagōgus, i, *m.* wprowadzający do miejsc tajemnic religijnych.
Mystēria, orum, *n.* tajemnicze obrzędy religijne, mianow. Cerery w Eleusis; 2) w ogóle: wszelkie tajemnice, skrytość, rzeczy tajne, mysteria rhetorum aperire; epistolae nostrae habent tantum mysteriorum.
Mysticus, a, um, tajemny, tyczący się tajemnic religijnych.
Mytilēnae, arum, i -e, ēs, *ż.* główne miasto na wyspie Lesbos; stąd: Mytilenaeus, a, um, do Mityleny odnoszący się; *rzeczow.* Mityleńczyk, w l. mn. Mytileni, orum, Mityleńczycy.
Mytĭlus, i, *m.* gatunek małży.
Myus, untis, *ż.* miasto w Karyi.

N.

N. jako skrócenie = Numerius.
Nabathaei (Nabataei), *m.* Nabateowie, lud w Arabii skalistéj; stąd: Nabathaeus, a, um, Nabatejski, w ogóle: Arabski, wschodni, u poet., regna.
Nablium, lub naulium, ii, *n.* narzędzie muzyczne strónowe.
Nactus, a, um, *imiesł.* patrz nanciscor.
Nae, *przysł.* zaiste, zaprawdę, zapewne.
Naenia, patrz nenia.
Naevius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd: Naevianus, a, um, Newiański, do Newiusza odnoszący się.
Naevus, i, *m.* znamię, brodawka, znak z przyrodzenia.
Najas, ădis, często: Nais, ĭdis lub

ïdes, *ż.* Najada, nimfa wodna; poet. puellae lub sorores Naides; w ogóle: nimfa.

Nam, *spój.* bo, ponieważ, albowiem, stoi na początku zdania i służy do uzasadnienia poprzedzającéj myśli.

Namque, *spój.* bo, albowiem, ponieważ, kładzie się na początku zdania i służy do udowodnienia poprzedzającéj myśli.

Nanciscor, nactus i nauctus, 3. dostać, otrzymać, dostąpić, osiągnąć, nomen poetae; provinciam; captivos; spem; turmas; naviculam; znaleźć, doczekać się, dignum exitum; tempestatem idoneam, ventum secundum; n. morbum, wpaść w chorobę: nactus silentia ruris, dostawszy się na ciche pola; quidquid est nacta vitis, czegokolwiek dosięgła.

Nannētes, lub Namnetes, um, *m.* lud w Gallii celtyckiéj

Nantuātes, um, *m.* lud w Gallii narbonenskiéj.

Napaeus, a, um, tyczący się dolin lesistych, nymphae N. lub samo Napaeae, nimfy opiekujące się dolinami leśnemi.

Nar, naris, *m.* rzeka wpadająca do Tybru.

Narbo, ōnis, *ż.* miasto od którego Gallia narbonenska wzięła nazwisko; stąd: Narbonensis, e, do Narbony odnoszący się.

Narcissus, i, *m.* narcys, kwiat; jako imię własne: syn Cefiza i Liryopy, młodzieniec cudnéj piękności.

Nardus, i, *ż.* i nardum, i, *n.* nard, roślina pachnąca, zwłaszcza nard indyjski, z którego kwiatu robiono balsam, olejek wonny, nardo uncti; madefactus tempora nardo, poet.

Naris, is, *ż.* nozdrze, w licz. mn. nares, nozdrza, nos, ad nares admovere, wąchać; homo obesae naris, nie mający węchu delikatnego; nieprzenikliwy, ograniczony; emunctae naris, człowiek bystrego dowcipu, przenikliwy; acutae nares, delikatny węch; naribus uti, drwić, szydzić.

Narnia ae, *ż.* miasto w Umbryi; stąd: Narniensis, e, do Narnii odnoszący się.

Narrabilis, e, dający się opowiedzieć.

Narrātio, ōnis, *ż.* opowiadanie; powieść.

Narrātor, ōris, *m.* opowiadacz.

Narrātus, us, *m.* opowiadanie.

Narro, 1. opowiadać, objawiać, dać wiadomość, wykładać co w mowie, w ogóle: mówić, alicui; alicui aliquid; de aliqua re; narravit mihi te sollicitum esse; ut res gesta est, narrabo ordine; si respublica tibi narrare posset, quomodo se haberet; także z 1 przyp. i tryb. bez. Graecia narratur collisa duello (mówią, że-).

Narthēcium, ii, *n.* puszczka, słoik na maść, na lekarstwo.

Narўcius, a, um, z Naryksu (miasta Lokrów ozolskich), narycyjski; w ogóle: lokryjski; Narycia (Locri miasto w Italii); stąd: pix N. (z Lokrów w Italii).

Nasāmon, ōnis, *m.* Nazamończyk, w licz. mn. Nasamones, um, Nazamończycy, lud w Afryce w południowo zachodniéj stronie od Cyrenaiki aż do wielkiéj Syrty; stąd: Nasamoniacus, a, um, do Nazamonów należący.

Nascor, natus, 3. rodzić się, z przyim. ex lub de lub a i przyp. 6. lub samym przyp. 6.; post homines natos, od początku rodu ludzkiego; w ogóle: pochodzić, brać początek, antiquo genere, amplissima

familia, honesto loco i t. p.; o przedmiotach nieżywotnych: rość, rodzić się, wschodzić, humi nascentia fraga; wszczynać się, powstawać, brać początek, bellum; unde nigerrimus Auster nascitur; wznosić się, zaczynać się, ab eo flumine nascitur collis; nascente luna, na nowiu. Stąd: natus, a, um, urodzony, n. Macedo, rodem z Macedonii; clare, obscurissime natus; z 4 przyp. czasu: oznacza wiek, octodecim annos natus, mający lat ośmnaście; często: zdatny, z przyrodzenia usposobiony do czego, ad aliquid lub alicui rei; z przysłówkowém określeniem: ita natus locus est, taką ma własność; versus male nati, wiersze źle ułożone; pro re nata, z powodu nastręczającéj się zręczności. *Rzeczow.* natus, nata, syn, córka, nati, orum, dzieci. [Scypionów.

Nasīca, ae, *m.* przezwisko familii

Nasīdius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd: Nasidianus, a, um, do Nazydyusza należący.

Naso, ōnis, *m.* przezwisko Rzymskie.

Nasus, i, *m.* nos, poet. siedlisko węchu, węch, nasus illis nullus erat; aliquem lub aliquid suspendere naso (adunco), szydzić, drwić z kogo lub z czego.

Nasūte, *przysł.* szyderczo, scripta destringere.

Nasūtus, a, um, nosal, z dużym nosem; 2) przebiegły, szyderczy.

Nata, patrz nascor.

Natalĭcius, a, um, ściągający się do urodzin, praedicta, przepowiednie z położenia gwiazd w czasie urodzenia czyjego; natalicia, orum, *n.* uczta z powodu urodzin, dat n in hortis.

Natālis, e, ściągający się do urodzin, diem natalem suum agere, obchodzić dzień swoich urodzin; — przenoś. dies natalis reditus mei, dzień powrotu z wygnania; *rzeczow.* bożek, duch opiekuńczy, który towarzyszył każdemu od urodzenia; miejsce urodzenia, czas urodzenia; w licz. mn. urodzenie, stan, familia.

Natātio, ōnis, *ż.* pływanie, miejsce do pływania.

Natātor, ōris, *m.* pływacz.

Nates, patrz natis.

Natio, ōnis, *ż.* ród, pokolenie, plemię, szczep; stąd: pewien gatunek ludzi, gromada, candidatorum, optimatium; często ze wzgardą: deteriores cavete, quorum magna est natio.

Natis, is, *ż.* jedna z części pośladkowych, w licz. mn. pośladek.

Natīvus, a, um, rodzony, powstały przez rodzenie się, dii, verba n., wyrazy pierwotne. 2) niesztuczny, naturalny, coma, sensus, sermo, lepos.

Nato, 1. pływać, in Oceano; natant aequore pisces; z 4 przyp. freta, aquas; stąd: bier. unda natatur piscibus, ryby pływają po falach; natantes, ium, *m.* ryby, poet.; 2) wahać się, kołysać się, chwiać się jak zboże za powiewem wiatru, segetes altae campique natantes; — przenoś. chwiać się, być niepewnym, Democritus natare videtur in natura deorum; pars multa natat; 3) wylewać, wzbierać, rozlewać się, występować z koryta, Tiberinus campo liberiore natat, 4) o oczach mdłych, omdlałych, sennych, condit natantia lumina somnus.

Natrix, īcis, *ż.* lub *m.* wąż wodny.

Natu, patrz natus, us.

Natūra, ae, *ż.* urodzenie, naturā filius, frater; naturā calamitosi; 2) przyrodzona własność czego, *a)* mia-

now. rzeczy nieżywotnych: położenie, kształt, postać, montis; ruch, bieg, fluminis i t. p.; o człowieku: własności fizyczne, naturae et virium infirmitas; naturam vincere studio; Demosthenes impedimenta naturae diligentia industriaque superavit; pod względem usposobienia umysłowego: charakter, skłonności, temperament, naturā ferus, liberalis, mitis i t. p. difficillima natura; naturam expellas furca, tamen usque recurret, natura ciągnie wilka do lasu (o trudnem pokonaniu skłonności); nałóg przemieniony w naturę, in naturam vertere; *b*) bieg rzeczy przyrodzonych, porządek, n. civitatum; powszechność istot stworzonych, świat cały, natura rerum lub samo natura; siła twórcza Bóstwa, natura ipsa est fabricata; działalność, rei, deorum.

Natūrālis, e, przyrodzony, rodzony, pater; *b*) z natury powstały, moles, tumulus; wrodzony, motus, notio, bonitas; *c*) zgodny z przyrodą, conditio fatorum; *d*) tyczący się przyrody, quaestiones.

Natūrālĭter, *przysł.* zgodnie z przyrodą, naturalnie, istotnie, divinare; alacritas n. innata omnibus

Natus, patrz nascor.

Natus, us, *m.* zwykle w przyp 6. rodzenie się, wiek, lata, rośnienie, magno n. esse, być w podeszłym wieku; major, maximus n., starszy, najstarszy wiekiem; maximo natu filius, najstarszy; minimus natu, najmłodszy.

Naucum, i, *n.* i naucus, i, *m.* drobnostka, rzecz mało znacząca.

Naufrāgium, ii, *n.* rozbicie okrętu, naufragium facere, rozbić się z okrętem; — przenoś. klęska, przygoda, szkoda, strata, patrimonii; rei familiaris; 2) szczątki z rozbitego okrętu; — przenoś. o ludziach i rzeczach: addite illa naufragia Caesaris amicorum; naufragia reipublicae colligere.

Naufrăgus, a, um, ten który uległ rozbiciu się okrętu; — przenoś. zniszczony, zrujnowany, patrimonio naufragus; 2) poet. sprawujący rozbicie okrętu, mare.

Naupactus, i, *ż.* miasto w Etolii; stąd: Naupactēus, a, um, do Naupaktu odnoszący się.

Nauplius, ii, *m.* król wyspy Eubei, ojciec Palamedesa, który stąd nazywa się Naupliades, ae, *m.*

Nausea, ae, *ż.* choroba morska, ckliwość, skłonność do wymiotów; w ogóle: nudność, wymioty.

Nauseo, 1. ulegać chorobie morskiéj, mieć skłonności do wymiotów; — przenoś. *a*) czuć wstręt, obrzydliwość; *b*) bredzić, paplać, bajać, si qui stulti nauseant.

Nauseŏla, ae, *ż.* mała ckliwość.

Nauta, ae, *m.* patrz navita.

Nauticus, a, um, okrętowy, żeglarski, morski; n. homines lub samo nautici, marynarze, majtkowie.

Navālis, e, żeglarski, morski; bellum, certamen, corona; *rzeczow.* navale, is. *n.* stanowisko okrętów, port; w licz. mn. navalia, ium, *n.* miejsce, warsztat do budowania okrętów, także materyały do budowy okrętów.

Navarchus, i, *m.* kapitan okrętu.

Navicŭla, ae, *ż.* bacik, łódź, czółno.

Naviculārius, a, um, tyczący się małych kupieckich statków; stąd: *a*) navicularia, ae, *ż.* żeglowanie małemi statkami, n. facere, zajmować się przewożeniem towarów lub osób za opłatą; *b*) navicularius, ii, *m.* właściciel statku przewozowego, przewoźnik

Navifrāgus, a, um, = naufragus.

Navigabilis, e, żeglowny, spławny, mare, amnis.

Navigātio, ōnis, *ż.* żeglowanie, żegluga, fluminis (po rzece)

Navigiŏlum, i, *n* mały statek do żeglugi, bacik.

Navigium, ii, *n.* statek do żeglugi, łódź, czółno.

Navigo, 1. o ludziach: pędzić statek, płynąć, navibus; o okrętach: płynąć, classis navigavit; o wyprawie wojennéj: belli impetus navigavit; 2) przech. *a)* przepłynąć na okręcie, gens navigat aequor, opłynąć, okrążyć, terram; *b)* zarabiać za pomocą żeglugi, quae homines navigant.

Navis, is, *ż.* okręt, longa, wojenny, liniowy; oneraria, przewozowy; navem ornare, uzbroić, opatrzyć; przysłowie: navibus et quadrigis, wszystkiemi siłami; — przenoś. o rzeczypospolitéj; una n. est bonorum omnium; o wspólności losu: ubicumque es, in eadem es navi.

Navita, skróc. nauta, ae, *m.* żeglarz, marynarz, majtek lub właściciel okrętu, kupiec.

Navĭtas, ātis, *ż.* rzczkość, pilność, staranność, gorliwość.

Navĭter, *przysł.* rzeżko, pilnie, starannie, dzielnie.

Navo, 1. usilnie nad czém pracować, zajmować się czém pilnie; operam, dzielnie się trzymać w walce; operam alicui, gorliwie nieść pomoc, pomagać; także: aliam operam, w inny sposób być pomocnym.

Navus, a, um, czynny, rzeźki, starowny, pilny.

Naxos, i, *ż.* wyspa na morzu Egiejskiém, największa z Cyklad.

Ne, 1) *przysł.* nie, ne-quidem, ani-nawet, wyraz, na który pada przycisk, kładzie się w środku, ne in oppidis quidem; ut ne, aby nie, ut ne cui quis noceat; w szczególności w zdaniach niezależnych, które prośbę, wezwanie, rozkaz zamykają: nie, tylko nie, z tr. roz. i łącz. czasu teraź. lub przeszł. dok., mortuum in urbe ne sepelito; ne conferas culpam in me; w zdaniach zawierających życzenie: niechaj nie, ne id Jupiter sineret; przy zaklęciach: ne vivam, niech nie żyję; ne salvus sim; w przypuszczeniach: ne sit sane summum malum dolor, przypuśćmy, że-; byleby nie, sint misericordes, ne illis sanguinem nostrum largiantur; dum ne; modo ne, dum modo ne, tantum ne, tylko nie, byleby nie; ze stop. wyż., tylko nie, ne plus; ne minus i t. p.; 2) *spój.* z tr. łącz. *a)* dla oznaczenia celu, zamiaru, skutku zamierzonego, aby nie, ne multa dicam lub ne multa, lub ne multis, krótko mówiąc; semper id egi, ne interessem; *b)* po słowach: wystrzegania się, odmawiania, zakazywania, zabraniania, przeszkadzania: Decii corpus ne inveniretur, nox quaerentes oppressit (impedivit); sententiam ne diceret, recusavit; cave, ne studeas; *c)* po wyrazach: obawy, troskliwości, ne, aby nie, kiedy życzymy, aby się to nie spełniło, czego się obawiamy: timet, ne deseras; ut lub ne non, kiedy życzymy sobie, aby się co spełniło, lecz obawiamy się, że się może nie spełni, videris vereri, ut epistolas illas acciperem; timeo, ne non impetrem; przy słowach rozważania, badania, zastanawiania się, ne non, czy może nie, czy czasem nie; vide. ne non

sit facile; 2) nĕ, part. pyt. *a)* w pytaniu pojed. wprost, czy, czy nie, izaliż, iżali nie, jamne vides? jamne sentis, itane? quine putatis difficile, czy może sądzicie, że-; w zależ., czy może, czy może nie, liceretne mittere; *b)* w pyt. złoż. wprost, -isne, an non; honestumne factu, an turpe; w złoż. zależ. ne—ne; utrum—ne, utrum pluris patrem matremne faceret; sintne, nec ne; maturarent, traherentne bellum.

Neapŏlis, is, *ż.* część miasta Syrakuzy w Sycylii; 2) miasto w Kampanii; stąd: Neapolitanus, a, um, Neapolitański, i Neapolitani, orum, *m.* Neapolitańczycy; 3) miasto w Zeugitanie w Afryce.

Nebŭla, ae, *ż.* mgła, para, poet. obłok, et multo nebulae circum dea fudit amictu;—przenoś. wszystko, co jest cienkie, np. wełna, u poet.

Nebŭlo, ōnis, *m.* wyraz obelgi: hultaj, pustak, bałamut, nicpoń, pędziwiatr.

Nebulōsus, a, um, mglisty, chmurny, ciemny, coelum.

Nec, i neque, *spój.* i nie, ani; także: ani nawet, de quo ego consulto neque apud vos feci ante mentionem; przy zapyt. zależném podwójném służy do połączenia przeczących myśli, necne, czy téż nie, albo nie, utrum ex usu esset, necne; przy wyrazach: enim, vero, tamen, etiam, znaczy toż samo co non; neque vero, w istocie nie, rzeczywiście nie; neque tamen, przecież nie, jednak nie; neque enim, ponieważ nie, mianowicie nie; neque non etiam (et) i pewno też; neque non tamen, i pewno jednak; nec — quidem, ani — nawet, nec jucunde quidem; 2) w podwójném przeczeniu czyli w połączeniu dwóch lub więcéj przeczeń: nec—nec lub neque—neque lub nec—neque lub neque—nec, ani—ani; neque—et, częścią nie—częścią; nietylko nie—ale owszem, nec miror et gaudeo; neque—que, nie—i przeciwnie; bynajmniéj—owszem; et—neque, częścią—częścią nie; wprawdzie—ale nie.

Necdum, lub nequedum, i jeszcze nie, necdum perfecta canebat; necdum audierant.

Necessarie, *przysł.* koniecznie, nieodbicie, nieodzownie.

Necessario, *przysł.* koniecznie, z potrzeby, mimo woli, cum quibus vivo necessario.

Necessārius, a, um, potrzebny, konieczny, nieuchronny, nieochybny, mors, usus, egressus, lex i t. p.; necessarium est senatori nosse rempublicam; non neces., niekoniecznie potrzebny; eos cives non esse necessarios; necessarium, konieczność, konieczna potrzeba, która kogo do czego znagla; stąd: *a)* n. rogationes, z potrzeby wynikające; *b)* naglące okoliczności, tempus, causa, res i t. p. 2) mający z kim związki, przyjaciel, krewny, połączony węzłem pokrewieństwa, klient, patron, ab homine tam necessario; cum utrique sis maxime necessarius; familiaris ac necessarius.

Necesse, *przysł.* koniecznie, niezbędnie, id quod necessè erat; n. est, jest potrzeba, konieczność z tryb. bez. homini necesse est mori, musi koniecznie umrzéć: z tryb. łącz. Leuctrica pugna immortalis sit necesse est; est mihi n. lub n. habeo, uważam za rzecz konieczną, co minus n. habeo scribere.

Necessitas, ātis, *ż.* potrzeba, ko-

nieczność, rzecz niezbędna, przeznaczenie, los, mors est necessitas naturae; b) nagląca okoliczność, temporis; praesens; necessitate coactus. permotus, astrictus, adductus, i t. p. propter necessitatem; n. foederis, z konieczności zawarte przymierze; c) potrzeba, brak, niedostatek, aedificia ad nec. constituta; suarum necessitatum causa; publicae necessitates; 2) — przenoś. a) pokrewieństwo, przyjaźń, necessitatem violare; b) obowiązek miłości, szacunku, magnam necessitatem possidet paternus maternusque sanguis.

Necessitūdo, ĭnis, *f.* nieuchronność, konieczność, coactus rerum necessitudine;—przenoś. a) związek rzeczy, stosunek, rerum ordo et necessitudo; b) związek krwi, liberorum; przyjaźni, sunt mihi cum eo omnes amicitiae necessitudines; koleżeństwa, towarzyszenia w urzędowaniu, quaesturae; gościnności, propter necessitudinem regni; opieki, cum municipio Caleno mihi magna necessitudo est; w licz. mn. przyjaciele, krewni, u późn. pis.

Necessum est=necesse est, z tryb. bezo. paucis respondere.

Necne, patrz nec.

Neco, 1. zabić, zamordować, zgładzić.

Necopīnans, tis, nie spodziewający się, necopinantem liberavi.

Necopīnātus, a, um, niespodziewany, ex necopinato i necopinato, niespodzianie, nagle.

Necopīnus, a, um, niespodziewany, mors; 2) niespodziewający się, accipiter necopinum rapit.

Nectar, ăris, *n.* napój bogów, balsam bogów; — przenoś. słodycz, przyjemność, dulci distendunt nectare cellas (o miodzie); flumina nectaris ibant, poet.

Nectareus, a, um, nektarowy, z nektaru.

Necto, nexui i nexi, nexum, 3. splatać, spajać, flores, coronam myrto, vasa ex viminibus; wiązać, krępować, więzić, nexi (ob aes alienum) dłużnicy; — przenoś. zobowiązywać, sacramento nexi; łączyć, wiązać, omnes virtutes inter se nexae; knuć, dolum alicui; wszczynać, jurgia; causas inanes, przytaczać próżne wymówki.

Necūbi, *spój.* aby gdzie nie.

Necunde, *spój.* aby skąd nie.

Nedum, *przysł.* iż nie powiem, tém bardziéj, daleko mniéj z następ. tryb. łącz. lub z ut i tr. łącz. lub samo nedum, nedum sermonum stet honos; nedum ut ulla pars fieret; na początku zdania z zastęp. sed etiam, tłómaczy się: nietylko-ale-nawet, nedum morbum removisti, sed etiam gravedinem.

Nĕfandus, a, um, bezbożny, niegodziwy, przeklęty, scelus, odium

Nefārie, *przysł.* bezbożnie, niegodziwie.

Nefārius, a, um, bezbożny, niegodziwy, zbrodniczy, homo, societas, bellum, facinus; stąd: *rzeczow.* nefarium, ii, *n.* niegodziwość, bezbożność, zbrodnia, multa commemorare nefaria in socios.

Nefas, *n.* nieodm. bezbożność, zbrodnia, grzech, niegodziwość, postępek szkaradny, nefas dictu, niegodzi się mówić: patriae irasci nefas esse ducebat; corpora viva nefas Stygia vectare carina; per fas et nefas, środkami godziwemi i niegodziwemi; jako *wykrzyknik*: okropność! zgroza! heu nefas! także o osobach: zbrodzień, exstinxisse nefas, poet.; 2) niemoż-

ność, niepodobieństwo, quidquid corrigere est nefas.

Nefastus, a, um, przeciwny prawom boskim, niepozwolony, zakazany, dies, dzień, w którym niewolno było odbywać sądów; stąd: *a)* nieszczęśliwy, źle wróżący, nefasto te posuit die; *b)* bezbożny, quae augur injusta, nefasta defixerit; — przenoś. quid intactum nefasti liquimus.

Negantia, ae, *ż.* zaprzeczenie.

Negātio, ōnis, *ż.* przeczenie, zapieranie się, facti.

Negīto, āre, uporczywie zapierać się, przeczyć.

Neglectio, onis, *ż.* zaniedbanie.

Neglectus, a, um, zaniedbany; wzgardzony, mało ceniony.

Negligens, tis, niedbały, leniwy, gnuśny, opieszały, obojętny, negligentior legis, officii, amicorum; 2) marnotrawny, rozrzutny.

Negligenter, *przysł.* niedbale opieszale, nieuważnie.

Negligentia, ae, *ż.* niedbalstwo, opieszałość, niestaranność, nieuwaga; 2) małe uważanie, zaniedbanie, pogarda, obojętność.

Negligo, lexi, lectum, 3. zaniedbywać, nie dbać o co, rem familiarem, trwonić majątek: z tr. bezok. obire diem edicti; 2) mało cenić, pogardzać, imperium alicujus; leges; periculum, sacramentum; z tr. bezok. lub z 4 przyp. i tr. bez. 3) przepuścić; pobłażać, darować, injurias; pecuniam captam; vitam ereptam.

Nego, 1. przeczyć, zapierać się, mówić, że nie—, alicui; potes his impune negare; 2) przech. *a)* zaprzeczać, aliquid; z 4 przy. i try. bezo. negāvit se sententiam rogaturum; negor z przy. 1 i tryb. bez. mówią, że ja nie—, negor casta (esse); non nego, z następ. quin i tryb. bez., negare non posso, quin rectum sit; *b)* odmawiać czego, nie przyzwalać, alicui aliquid; quod quum esset negatnm

Negotiālis, e, ściągający się do rzeczy.

Negotiātio, ōnis, zajmowanie się handlem, kupczenie.

Negotiātor, ōris, *m.* zajmujący się interesami, kupiec ryczałtowy, bankier. [sprawka.

Negotiŏlum, i, *n.* mały interes,

Negōtior, 1. zajmować się interesami, kupczyć, trudnić się handlem; omnes per agros vicinasque urbes; negotians = negotiator.

Negotiōsus, a, um, zatrudniony interesami.

Negōtium, ii, *n.* *a)* wszelkie zatrudnienie, interes, quid mihi negotii est, co mam robić? często z połączoném wyobrażeniem trutrudności: nihil habituri negotii essent, nie mieliby żadnych trudności; satis habuit negotii in sanandis vulneribus; neque esse quidquam negotii, nie jest to bynajmniej trudna robota, zadanie; quid negotii est, cóż to trudnego; n. alicui exhibere lub facere lub facessere, narobić komu kłopotu; est alicui n. cum aliquo, ma z kim do czynienia, jest z kim w sporze; nullo n. lub sine negotio, bez kłopotu, z łatwością; *b)* zlecenie, poruczenie, n. alicui dare, mandare; suscipere, gerere i t. p.; podjęcie się czego, zawód, urzędowe zatrudnienie, urzędowanie, publica, bellica vel civilia; interessa pieniężne, handlowe zwykle w licz. mn. negotia gerentes; interesa domowe prywatne, n. male, praeclare gerere; — przenoś. osoba, n. inhumanum, lentum, położenie, atrox.

Neleus, i, *m.* ojciec Nestora, król

Pylos; stąd: *a)* Nelējus, a, um, do Neleusza odnoszący się; *rzeczow.* Neleius, i, *m.* Nestor; *b)* Nelēus, a, um, Nelejski; *c)* Nelīdes, ae, *m.* Nelida = Nestor.

Nemea, ae, *ż.* miejsce w Argolidzie; stąd: *a)* Nemeaeus, a, um, Nemejski; *b)* Nemea, orum, *n.* igrzyska Nemejskie.

Nemĕsis, ios, *ż.* bogini sprawiedliwości; imię kobiet.

Nemētes, um, *m.* lud w Gallii belgijskiéj.

Nemetocenna, ae, *ż.* miasto w Gallii belgijskiéj.

Nemo, inis, *m.* i *ż.* nikt, n. unus, nikt pojedynczo, ani jeden; n. alius, nikt inny; non n., ktoś, ten lub ów; nemo non, każdy; *przymiotnie*, żaden, n. homo, civis, hostis i t. p.

Nemorālis, e, gajowy, leśny, umbra, antrum, templum Dianae.

Nemoricultrix, īcis, *ż.* przebywająca w gaju, sus.

Nemorŏsus, a, um, pełen lasów, mons; gęsto drzewami zarosły, silva.

Nempe, tak jest, bez wątpienia, zaiste, ma się rozumiéć, to jest.

Nemus, ŏris, *n.* gaj; w szczegól. gaj poświęcony Dyanie przy Arycyi, gdzie były Rzymskie villae; u poet. w ogóle: las.

Nenia, ae, *ż.* pieśń żałobna, pogrzebowa; u poet. śpiew smutny, Cea n. wiersz czarodziejski, mixta cum magicis Marsa venena sonis; w ogóle: pieśń, śpiew lichy.

Neo, nēvi, nētum, 2. prząść; tkać.

Neocles, ĭs, *m.* ojciec Temistoklesa, który stąd nazywa się Neoclīdes, ae, *m.*

Neoptolĕmus, i, *m.* syn Achillesa, inaczéj Pirrusem zwany.

Neotĕrici, orum, *m.* nowi, niedawni

Nepa, ae, *ż.* niedźwiadek; rak morski; 2) gwiazdozbiór.

Nepe i **nepĕte**, is, *n.* miasto w Etruryi; stąd: Nepesīnus, tyczący się miasta Nepetu; w licz. mn. Nepesīni, orum, *m.* Nepezinowie.

Nephĕle, es, *ż.* matka Fryksusa i Helli; stąd: Nephelēis, ĭdos, *ż.* córka Nefeli.

Nepos, nepōtis, *m.* wnuk; poet. w ogóle: potomek, magna de stirpe nepotum; często: utratnik, marnotrawca.

Nepos, ōtis, *m.* imię Rzymskiéj familii.

Neptis, is, *ż.* wnuczka.

Neptūnus, i, *m.* Neptun, syn Saturna, mąż Amfitryty, bożek morza; stąd u poet.: morze, immergere Neptuno; Neptūnius, a, um, do Neptuna odnoszący się; arva lub prata, morze; heros, Tezeusz, potomek Neptuna; dux, Sekst. Pompejus, jako mniemany syn Nep.; aquae, źródło przy Terracynie.

Nequam, nieodm. stop. wyż. nequior, najw. nequissimus, zły, niepoczciwy, niegodny, rozpustny, ladaco.

Nequāquam, *przysł.* bynajmniéj, wcale nie.

Neque, nequedum, patrz nec, necdum.

Nequeo, quīvi i quii, quĭtum, īre, nie módz, nie zdołać.

Nequicquam lub **nequidquam**, *przysł.* nadaremnie, napróżno, niepożytecznie, bezskutecznie.

Nequior, nequissimus, patrz nequam.

Nequĭter, *przysł.* stop. wyż. nequius, źle, nikczemnie, niepoczciwie, niegodziwie.

Nequitia, ae, i ies, ei, *ż.* złość, niepoczciwość rozpusta, nikczemność.

Nereus, eos, i ei, *m.* syn Oceana, mąż Dorydy, ojciec Nereid, bożek morski; stąd: *a)* Nereis, ĭdis, *ż.* Nereida, nimfa morska; *b)* Nerējus, a, um, do Nereusza odnoszący się; *c)* Nerīne, ēs, *ż.* Neryna, nimfa morska.

Nerītos, lub -us, i, *m.* wyspa na morzu Jońskiém; stąd: Neritius, nerycki, do Itaki, do Ulissesa odnoszący się.

Nero, ōnis, *m.* imię familii rodu Klaudyuszów; stąd: Neroniānus, a, um, tyczący się Nerona.

Nersāe, arum, *ż.* miasto w Italii.

Nerŭlum, i, *n.* miejsce w Lukanii.

Nerva, ae, *m.* Rzymskie przezwisko.

Nervii, ōrum, *m.* lud w Gallii belgijskiéj; stąd: Nervĭcus, a, um, do Nerwiów należący.

Nervōse, *przysł.* silnie, mocno, dobitnie, dicere, disserere.

Nervōsus, a, um, pełen mocnych nerwów; — przenoś. silny, jędrny, dobitny w mowie, quis Aristotele nervosior?

Nervus, i, *m.* nerw, nervi in omne corpus ducuntur; 2) rodzaj więzów, in nervis teneri, eximere de nervo; nervis vinctus; 3) strona muzyczna, resonare nervis; 4) cięciwa, nervis aptare sagittas; — przenoś. *a)* moc, dobitność, jędrność w mowie, sectantem levia nervi deficiunt animique; *b)* siła, organ, wszystko, przez co możemy skutecznie działać, vectigalia nervos esse, reipublicae; nervos belli pecuniam esse: *c)* główna osoba, nervi conjurationis.

Nescio, 4. nie wiedzieć, aliquid; z 4 przyp. i tr. bez., ze zdaniem wzgl. pyt.; nescio qui, quis, nie wiem, który, kto, przywiązując do tego wyobrażenie o osobie lub rzeczy nieznanéj, małego znaczenia, causidicum, nescio quem; nescio quid literularum; albo przedmiotów odznaczających się ważnością, których określić nie możemy, tum illud nescio quid praeclarum solere exsistere, coś nadzwyczajnego, coś niepojętego; 2) nie znać, aliquem; hiemem; 3) nie módz, nie być w możności, nie umiéć, nie rozumiéć, quiescere; equo haerere; graece, latine; imitari, irasci; nescit vox missa reverti.

Nescius, a, um, niewiedzący, nieświadomy czego, z przyp. 2 lub z przyim. de i przyp. 6; z przyp. 4 i tryb. bez.; non sum nescius, wiadomo mi; ne sis nescius, abyś o tém wiedział; 2) ten, który nie może, nie rozumie, nie chce, nie zwykł, z tryb. bez. nescia fallere vita, Pelides cedere nescius; 3) niewiadomy, nieznany, locus, causa, poet.

Nēsis, ĭdis, *ż.* wyspa przy Kampanii na odnodze Puteolańskiéj.

Nessus, i, *m.* rzeka w Tracyi; 2) centaur w Etolii; stąd: Nessēus, a, um, do Nessusa odnoszący się.

Nestor, ŏris, *m.* syn Neleusa, krol w Pylos w Elidzie.

Netum, -i, *n.* miaste w Sycylii, stąd: Netīni, orum, i Netinenses, ium, *m.* Netynowie.

Neu, patrz neve.

Neuter, neutra, neutrum przyp drugi neutrius, trzeci neutri, żaden ze dwóch, quid bonum, quid malum, quid neutrum; in neutram partem moveri, być obojętnym.

Neutĭquam, *przysł.* bynajmniéj, wcale nie.

Neutrālis, e, nijaki.

Neutro, *przysł.* na żadną z dwóch stron, n. inclinata pugna.

Neve i neu, *spój.* i żeby nie, ma przed sobą ut lub ne, ut retine-

rent, neu perturbarentur; ne contrahas, neve sinas; neve (neu) — neve (nęu), ani — ani.

Nex, necis, *ż.* śmierć gwałtowna, mord, zabójstwo; u późniéj. pis. w ogóle: śmierć.

Nexum, i, *n.* uroczyste zobowiązanie w przedmiocie długu, i wynikający stąd stosunek między dłużnikiem i wierzycielem.

Nexus, a, um, *imiesł.* patrz necto.

Nexus, us, *m.* związanie, związek, węzeł; — przenoś. zobowiązanie, szczegól. z powodu długu.

Ni, zamiast nisi, jeżeli nie, gdyby nie, ocius hinc te ni rapis; ni copia pugnae fieret; 2) quid ni, czemu nie?

Nicaea, ae, *ż.* miasto w Bitynii; stąd: Nicaeenses, ium, *m* Niceńczykowie; 2) miasto i zamek w Lokrydzie; 3) miasto w Indyach przy wschodniéj stronie Hidaspu.

Nicomēdes, is, *m.* imię kilku królów Bitynii; stąd: Nicomēdia, ae, *ż.* główne miasto w Bitynii, i Nicomedienses, ium, *m.* mieszkańcy Nikomedyi.

Nicopŏlis, is, *ż.* miasto: *a)* w Akarnanii, *b)* w małéj Armenii.

Nicto, 1. mrugać, migać.

Nictus, us, *m.* mruganie, miganie.

Nidor, ōris, para, zapach, swąd od rzeczy tłustych przypalonych.

Nidŭlor, āri, gnieździć się.

Nidŭlus, i, *m.* gniazdeczko.

Nidus, i, *m.* gniazdo, nidum facere, fingere, construere; 2) pisklęta w gnieździe, nidi loquaces; 3) siedziba, siedlisko, dom, tu nidum servas.

Niger, nigra, nigrum, czarny, ciemny; *rzeczow.* nigrum, czarność, czarna plama; przysłowie: facere candida de nigris, zmyśloną, udaną cnotą pokryć występki; — przenoś. *a)* dies, n., hora n., dzień, godzina zgonu; ignis n. stos na którym ciała zmarłych palono; stąd: poet. nieszczęsny, nieszczęście przynoszący, sol; złowrogi, avis; *b)* o ludziach: zły, złośliwy, niepoczciwy, hic niger est, hunc tu Romane caveto; 2) zaciemniający, zaczerniający, ventus, auster, imber, u poet.

Niger, gri, *m.* Rzymskie przezwisko.

Nigidius, ii, *m.* imię Rzymskiéj familii.

Nigresco, nigrui, 3. stawać się czarnym, ciemnym, coelum nigrescit ab austris.

Nigro, 1. być czarnym; nigrans, czarny, poet. nigrantes terga juvencos.

Nihil, skróc. nil, u poet., nieodm. nic, agere, loqui, timere; z przy. 2 nihil vini, n. rerum humanarum, n. occasionum; n. reliqui, n. mali; lub n. justum, n. cruentum, atrox i t. p.; n. esse, nic nie znaczyć, nie mieć żadnéj wartości; aliquem n. putare, za nic nie mieć; n. dicere, nic nie mówić gruntownego; nihil agis, próżne są twoje usiłowania, nie dokażesz tego; n. est, cur lub quod lub ut, nie ma potrzeby, nie ma przyczyny, żeby-, nihil erat, quod scriberem; n. est, cur gestias; n. mihi est cum illo, nic nie mam z nim do czynienia; n. ad me, n. ad rem, nic to do mnie, nic to do rzeczy nie należy; także: n. est ad Coelium, niczém jest w porównaniu do C.; n. non, wszystko, ut nihil ei non tribuerit fortuna; non nihil, coś, nieco, non n. temporis tribuit literis; n. aliud nisi, quam, n. praeter quam, nic, nic innego oprócz; n. quidquam, n. unum, nic wcale, nic zgoła; *b)* przysłówkowo: w niczém, pod żadnym względem,

n. cedimus Graeciae; n. graviora passus; non nihil, po części, w pewnym względzie; n. aliud quam; n. nisi, tylko, jedynie, amare nihil aliud est, nisi-.

Nihildum, *przysł.* jeszcze nie.

Nihilum, i, *n.* skróc. nilum u poet. nic, ex nihilo oriri; de nihilo fieri; ad n. redigere, venire; in nihil interire, occidere (do szczętu zginąć, być zniszczonym); pro nihilo putare, ducere, habere; pro nihilo est (jest tak jak nic); ex quo idem (homo) nihili dicitur (ladaco, nic nie wart), non nihilo aestimare, nieco szacować; de nihilo, o nic, bez przyczyny; nihilo ze stop. wyż. i wyrazami oznaczającemi różnicę, równy, nihilo majus discrimen; nihilo minus, n. secius jednakowo; n. segnius, niegnuśnie, lub równie skrzętnie; n. sapientior, wcale nie mędrszy, równie mądry; n. benevolentior, równie życzliwy; n. aliter, nie inaczéj.

Nil, nilum, patrz nihil, nihilum.

Nilus, i, *m.* Nil, rzeka w Egipcie; stąd: Niliăcus, a, um, do Nilu należący, w ogóle: Egipski; 2) rów, kanał.

Nimbĭfer, ĕra, ĕrum, nawałnicę, burzę przynoszący, burzliwy.

Nimbōsus, a, um, burzliwy, burzę przynoszący, ventus; assurgens fluctu nimb. Orion.

Nimbus, i, *m.* deszcz ulewny, nawalny; poet. ferreus (o żelaznych pociskach); 2) burza, nawalnica, chmura grożąca burzą; toto sonuerunt aethere nimbi; stąd: obłok, Venus obscuro faciem circumdata nimbo; wielka ilość, tuman kurzu, arenae; pocisków, telorum, saxorum; mnogość wpadających żołnierzy: insequitur n. peditum, poet.;— przenoś. burza, nagle nieszczęście, nimbum hunc cito transisse laetor.

Nimiĕtas, ātis, *ż* zbytek, nadmiar; zbyteczna mnogość.

Nimio, patrz nimius.

Nimirum, *przysł.* tak jest, bez wątpienia, pewnie, zaiste.

Nimis, *przysł.* zbyt, zbytecznie, za wiele; non nimis lub haud nimis, nie zbyt, niebardzo.

Nimius, a, um, zbyteczny, bardzo wielki, przechodzący miarę, celeritas, imber; o osobach: nieumiarkowany, gwałtowny, z prz. 6. lub 2. nimius fiducia, nimius animi; także: in decernendis honoribus; nimium quantum, bardzo, nadzwyczajnie, sales nimium quantum valent; *rzeczow.* nimium, to, co jest nadto, rzecz zbyteczna, quod est inter nimium et parum; *przysł.* nimium, bardzo, o fortunatos nimium agricolas, sua si bona norint; nimio, ze stop. wyż. zanadto, dolere nimio plus.

Ningit, ninxit, 3. śnieg pada.

Niobē, ēs, i -a, ae, *ż.* córka Tantala, żona Amfiona, stąd: Niobēus, a, um, do Nioby odnoszący się.

Niphātes, ae, *m.* odnoga góry Taurus między Armenią i Mezopotamią.

Niptra, orum, *n.* kąpiele; sztuka sceniczna Pakuwiusza.

Nireus, ei, lub eos, *m.* syn Charopa, najpiękniejszy z bohaterów Greckich walczących pod Troją.

Nisaeus, Niseis, Nisejus, patrz Nisus.

Nisi, *spój.* jeżeli nie, z tr. ozn. nisi ego insanio; gdyby nie, z tr. łącz. nisi nos vicina villa recepisset; quod nisi domi debilitatus esset, a gdyby nie-; 2) oprócz, chyba, tylko, wyjąwszy: nisi si quis scripsit, wyjąwszy, jeżeli kto napisał; nisi quod, wyjąwszy że, chyba że, nisi quum, wyjąwszy

gdy; n. vero, n. forte, chyba może; non n., tylko; także w znacz. ironicznêm, nisi tu mihi tutor es, przecież nie jesteś moim opiekunem.
Nisias, patrz Nisus.
Nisĭbis, is, *ż.* miasto w Mezopotamii.
Nisus, a, um, *imiesł.* patrz nitor.
Nisus, i, *m.* krogulec; 2) *imię wł.* król Megary; stąd: Nisaeus, a, um, do Nizusa należący; Niseis, ĭdis, *ż* córka Nizusa, Scylla.
Nisus, i nixus, us, *m.* wspieranie się, silenie się; 2) zapęd, lot, pennarum nisus inanis; 3) obrot, ruch gwiazd, astra nisu suo conglobata.
Nitedŭla, ae, *ż.* myszka polna.
Nitens, tis, lśniący, jaśniejący, błyszczący, arma, nitentior ostro flos; frondes auro renidente nitentes; — przenoś. świetny, homo nitens gloria recenti; 2) otyły, wypasły, dobrze wykarmiony, taurus; — przenoś. okazały, piękny, oratio, oculi.
Nitens, tis, *imiesł.* od nitor.
Niteo, nitui, 2. błyszczéć, jaśnieć, lśnić się, właś. i przenoś. coelum lumine; oratores nituerunt; 2) być tłustym, otyłym, unde sic nites? być w dobrym stanie, vectigal in pace niteat.
Nitesco, ĕre, zaczynać lśnić się, stawać się świetnym, stellarum candore.
Nitĭdus, a, um, lśniący się, jaśniejący, ebur, caput; jasny, pogodny, dies; 2) spasły, tłusty, dobréj tuszy, jumenta; nitidus bene curata cute; 3) piękny, okazały, verba; genus verborum; ukształcony, okrzesany, strojny, ex nitido fit rusticus.
Nitiobrĭges, um, *m.* lud Celtów w Akwitanii.
Nitor, nisus i nixus, 3. wspierać się, podpierać się, z prz. 6 baculo, scopulo; hasta lub in hastam; usiłować, starać się usilnie, silić się, perrumpere; utrzymać się w locie, latać, motis in aera pennis; piąć się, starać się wleźć, wejść na wyższe miejsce, gradibus: per ardua, ad sidera; także in adversum, w przeciwną stronę; — przenoś. *a)* polegać na czém, spuszczać się na co, in vita alicujus; tu eris unus, in quo nitatur salus civitatis; consilio alicujus; animo (spuszczać się na odwagę), auctoritate; regno; insidiis; *b)* usiłować, wszystkie siły zebrać, usilnie się starać, trudzić się, pro aliquo lub pro aliqua re; często z tr. bez. irrumpere, recuperare; z przyim. ad lub in i 4 przyp., ad gloriam, in vetitum; contra aliquem lub aliquid, działać przeciw komu lub czemu; z ut i tr. łącz. nalegać, obstawać przy czém, Miltiades maxime nitebatur, ut castra fierent; ze spój. ne i tr. łącz. starać si przeszkodzić, nitebantur, ne consuleretur; z przyp. 4 i tr. bez. starać się dowiéść, że-, nitamur igitur nihil posse percipi.
Nitor, ōris, *m.* blask, połysk, aurorae, argenti; 2) piękność, Hebri, pennarum; — przenoś. świetność, generis; ozdoba, okrasa, piękność, orationis.
Nitrum, i, *n.* saletra.
Nivālis, e, śnieżny, dies; — przenoś. biały jak śnieg, equi candore nivali; 2) śniegiem pokryty.
Nivеus, a, um, śnieżny, ze śniegu, agger; — przenoś. biały jak śnieg, color, lacertus, vestis.
Nivosus, a, um, pełen śniegu, hiems; Scythia.
Nix, nivis, *ż.* śnieg; — przenoś. nives capitis, siwizna, poet.
Nixor, āri, podpierać się, silić się.
Nixus, a, um, *imiesł.* patrz nitor.
Nixus, us, *m.* patrz nisus.
No, 1. pływać; przysłowie: nare

sine cortice, nie potrzebować pomocy; poet.: latac (o pszczołach), nare per aestatem liquidam.

Nobilior, ŏris, *m.* Rzymski przydomek familii Fulwiuszów.

Nobĭlis ĕ, znany, znajomy, neque, iis unquam nobilis fui; stąd: *a)* znakomity, sławny, rhetor, oppidum, multi in philosophia nobiles; głośny, crimen; *b)* szlachetny, znakomitego rodu; u Rzymian ten, z którego familii jeden lub kilku piastowało urzędy najwyższe zwane magistratus curules; w licz. mn. *rzeczow.* nobiles, szlachta; — przenoś. wyborny, dobrego gatunku, equae, canis, fundi i t. p.

Nobilitas, ātis, *ż.* sława, wziętość, nobilitatem virtutis habere summam; słynąć z męztwa; 2) znakomitość urodzenia, szlachetność rodu, znakomity stopień, stąd zbiorowo: szlachta, omnis nobilitas interiit; wyborność, wyśmienitość, eloquio tantum nobilitatis inest.

Nobĭliter, *przysł.* znakomicie, szlachetnie

Nobilito, 1. ogłaszać, wiadomém czynić, rem, famam; stąd: *a)* wsławić, disciplina militari nobilitatus est, wsławił się znajomością sztuki wojennéj; osławić, flagitiis; *b)* uzacnić, znakomitym uczynić.

Nocens, tis, szkodliwy, szkodę przynoszący; występny; *rzeczow.* winowajca, złoczynca, nocentem defendere.

Noceo, nocui, nocĭtum, 2. szkodzić, alicui lub alicui rei; alicui aliqua re; bier. nieos. ne cui noceatur, aby nie szkodzić nikomu; n. noxam, dopuścić się przestępstwa; nocendi locum dare, podać sposobność do szkodzenia.

Noctilūca, ae, *ż.* świecący w nocy; crescentem face noctilucam (o księżycu).

Noctivăgus, a, um, błąkający się w nocy.

Noctu, *przysł.* (dawny przyp. 6. od noctus = nox) w nocy, dum noctu stertit; n. aliquid describere.

Noctua, ae, *ż.* sowa.

Noctuabundus, a, um, czyniący co w nocy, podróżujący w nocy.

Nocturnus, a, um, nocny, tyczący się nocy.

Nocuus, a, um, szkodliwy.

Nodo, 1. zawiązać węzeł, związać, zapiąć, crines in aurum.

Nodōsus, a, um, pełen węzłów, sękowaty; plagae; stipes; — przenoś. Cicuta n., lichwiarz za czasów Horacego, który dłużników swoich trudnemi warunkami krępował.

Nodus, i, *m.* węzeł, vinctus nodis; sęk, baculum sine nodis tenens; staw w budowie ciała zwierzęcego, crura sine nodis; poet. o tém, co jest związane, np. pukiel włosów, exiguum nodum fronte relinquere; pas, nodo sinus collecta fluentes, poet.; — przenoś. *a)* węzeł, związek, amicitiae; *b)* trudność, przeszkoda, nodum explicare, expedire; poet. o osobie: zawada, n. pugnae; przysłowie: nodum in scirpo quaerere, zadawać sobie niepotrzebną pracę.

Nola, ae, *ż.* miasto w Kampanii, stąd: Nolānus, a, um, do miasta Noli należący, i Nolāni, orum, *m.* mieszkańcy Noli.

Nolo, nolui, nolle, nie chcieć, aliquid lub z tryb. bez. n. mittere; lub z 4 przyp. i tryb. bez. id vos ignorare nolui; noli z tryb. bez. zamiast ne z tryb. łącz. noli putare, nie myśl, nie sądź, nolite existimare; non n., chcieć; quod nolim, czegobym sobie nie życzył; nollem, nieradbym; n. alicui, nie sprzyjać komu.

Nomas, ădis, *m.* pasący, nomades

um, narody koczujące, pasterskie; 2) Numida.

Nomen, inis, *n* imię, nazwanie, nazwa, vocare aliquem nomine, wołać po imieniu, est mihi nomen z przyp. 1, 2 lub 3, ei morbo est nomen avaritia, nomen Mercurii est mihi; cui Egerio inditum nomen; militiae n. dare, profiteri, zapisać się zaciągać się do wojska; n. accipere, przyjąć, zapisać; w znacz. sądowém: nomen alicujus deferre, oskarżyć kogo, n. recipere, przyjąć oskarżenie. Stąd: w szczegól. ród, familia, nostrum in nomen ituras, przejdą do naszego rodu; *b)* tytuł, sub dictaturae nomine; imperatoris: *c)* dług: nomen lub nomina facere, pożyczać komu; exigere, domagać się oddania; solvere, dissolvere. expedire, exsolvere, płacić dług, zaspokajać; 2) osoba, nomina tanta, tak znakomici mężowie; vestrum n. (= vos); n. Latinum, wszystkie pod imieniem Latynów połączone ludy; n. Romanum, naród Rzymski; 3) imię, tytuł, powód, nomine meo, tuo i t. d., w mojém, twojém imieniu, z mojej, twojéj strony, co do mnie, co do ciebie: nomine alicujus, z czyjéj strony; nomine z przyp. 2. pod imieniem, pod tytułem, jako, nomine tributi, praedae, dotis, lucri, obsidum i t. p.; eo nomine, dla tego, z tego powodu; także: pozór, honesto n.; *b)* często: imię, sława, wziętość żyjących i nieżyw. istot, clarum n. Scipionis; urbis Romae; populi Romani; rex tanti nominis; bellum magni nominis; et nos aliquod nomenque decusque gessimus; sine nomine, niesławny; poet. nec pomis sua nomina servat.

Nomenclātio, ōnis, *ż.* nazywanie po imieniu.

Nomenclātor, oris, *m.* nazywający po imieniu; niewolnik, który towarzyszył swemu panu, proszącemu ludu zgromadzonego w miejscu publiczném o kreski i wymieniał, jak się który obywatel nazywał.

Nomentum, i, *n.* miasto w krainie Sabinów, stąd: Nomentānus, a, um, do miasta Nomentum należący; *rzeczow.* Nomentani, orum, *m.* Nomentanowie, i Nomentanum, i, *n.* majątek ziemski Attyka koło Rzymu.

Nominātim, *przysł.* po imieniu, wyraźnie; dicere, decernere.

Nominātio, ōnis, *ż.* nazwanie, mianowanie, wybranie na urząd.

Nominātus, a um, mianowany; sławny.

Nomino, 1. mianować, nazywać, quae nominantur, tak nazwane; także: przezywać, idem etiam Pius nominatus; amor, ex quo amicitia est nominata; 2) wymieniać po imieniu, przytaczać, philosophi ab Aristippo nominati; ze czcią wspominać, Sulla, quem ego honoris causa nomino; donieść zwierzchności, zaskarżyć, aliquem; mianować na urząd; interregem; aliquem augurem; a senatu Augustus nominatus.

Non, *przysł.* nie; n. homo; = nemo; n. nihil, cokolwiek, coś, nihil n., wszystko; non nemo, ktokolwiek, ktoś; nemo non, każdy; nonnulli, niektórzy; nullus n., każdy; ze stop. najw. homo n. probatissimus, nie bardzo poczciwy; n. beatissimus, nie w najlepszym bycie, wcale niemajętny; n. ita, n. tam, nie tak bardzo, niekoniecznie, nieszczególnie; n. quod lub quo, nie dla tego żeby; non quod sola ornent; n. quo sit mihi quidquam carius; n. modo (solum) sed etiam (quoque, et), nietylko-,

lecz także, lecz nawet; n. modo (solum) non- sed etiam (sed nequidem), nietylko nie-, lecz ani nawet; non zamiast non ne, non amentia est?

Non skróc. zamiast nonae.

Nonăcris, is, *ż.* miasto i kraina w Arkadyi; stąd: *a)* Nonacrius, a, um, Nonakryjski, w ogóle: Arkadyjski; Nonacria = Atalanta; *b)* Nonacrīnus, a, um, Nonakryjski, w ogóle Arkadyjski.

Nōnae, arum, *ż.* siódmy dzień marca, maja, lipca i października, innych zaś miesięcy dzień piąty; III. Non. Sept. dnia 3-go września; pridie Non. Jan., dnia 4-go stycznia.

Nonagēni, ae, a, po dziewięćdziesiąt.

Nonagesimus, a, um, dziewięćdziesiąty.

Nonāgies, *przysł.* dziewięćdziesiąt razy.

Nonaginta, dziewięćdziesiąt.

Nondum, *przysł.* jeszcze nie.

Nongentēsimus, i noningentesimus, a, um, dziewięćsetny.

Nongenti, i noningenti, ae, a, dziewięćset.

Nongenties, i nonigenties, *przysł.* dziewięćset razy.

Nonius, a, um, nazwa Rzymskiego rodu.

Nonne, czy nie? czyby nie, nonne animadvertis? quaero, nonne id numeris effecerit.

Nonnemo, nonnihil, patrz nemo, nihil.

Nonnullus, a, um, niejaki; w licz. mn nonnulli, niektórzy *przym.* i *rzeczow.*

Nonnunquam, *przysł.* niekiedy, czasem.

Nonus, a, um, dziewiąty; *rzeczow.* nona, ae, *ż.* godzina dziewiąta (trzecia po południu, o której zwykle obiadowali), post nonam venies.

Nora, orum, *n.* miasto w Sardynii; stąd: Norenses, ium, *m.* Norensowie; 2) twierdza graniczna w Kappadocyi.

Norba, ae, *ż.* miasto w Lacyum; stąd: Norbānus, a, um, do Norby należący i Norbāni, orum, *m.* Norbanowie.

Noricum, i, *n.* kraina między Dunajem i Alpami; Noricus, a um, Norycki, rex, ager.

Norma, ae, *ż.* węgielnica;—przenoś. prawidło, przepis, n. loquendi; ad rationis normam vitam dirigere.

Nortia, ae, *ż.* bogini Etrusków.

Nos, my, w licz. mn. od ego.

Noscito, 1. spostrzegać; 2) poznawać, aliquem facie.

Nosco, nōvi, nōtum, 3. poznawać, rozeznawać, nec noscitur ulli; dociekać, praecepta philosophiae; 2) w czasie przesz. dok. znać, wiedzieć, nosti cetera, wiesz resztę; si bene me novi, jeżeli siebie dobrze znam; 3) w znacz. sąd. u późn. pis. roztrząsać; 4) czasem także: = agnoscere, uznać, przystać na co, przyjąć, causam (wymówkę).

Noster, stra, strum, nasz, amor n. = erga nos; Furnius n., nasz F.; nasz przyjaciel F.; nostri, orum, *m.* nasi, nasze wojska; nostra, orum, *n.* nasza własność; stąd: przychylny, n. Mars; dogodny, n. loca; w żarcie: noster = ego.

Nostras, ātis, krajowiec, współziomek.

Nota, ae, *ż.* znak, znamię, oznaka, właś. i przenoś. w szczegól.: znak, który się w piśmie kładzie dla okazania pochwały lub nagany jakiego miejsca, notam apponas ad malum versum; notae literarum, glo-

ski; poet. pismo, list; notae librariorum, w piśmie znaki przestankowe; tajemniczy sposób pisania, mianowicie w formułach, które prawnicy swoim klientom podawali; 2) znak, plama, cętka, vitulus, qua notam duxit; oris notae (rysy twarzy); *b)* piętno, compungere notis; — przenoś. nota turpitudinis inusta est vitae tuae; homo omnibus notis turpitudinis insignis; *c)* znak na naczyniach wina, dla okazania jego wartości lub gatunku, seu te bearis interiore nota Falerni; optimae notae vini; — przenoś. de meliore nota, z lepszego gatunku; *d)* cenzora przygana ustnie lub na piśmie objawiona, notis senatu ascribere notas; *e)* stępel na monecie, n. numaria.

Notābilis, e, znakomity, odznaczający się, candore notabilis ipso; także: osławiony, znany ze złéj strony, gravi saevitia notabilis.

Notātio, ōnis, *ż.* oznaczenie, naznaczenie, tabularum, tabliczek używanych do głosowania rozmaitym woskiem powleczonych; 2) wywód słów, źródłosłów; 3) opisanie; 4) postrzeżenie, uważanie, naturae; temporum; quae notatione et laude digna sunt; stąd: n. censoria, postrzeganie, uwaga cenzora; n. judicum, roztrząsanie przy wyborze.

Notātus, a, um, naznaczony, znaczny.

Notesco, notui, 3. dać się poznać.

Nothus, a, um, z nieprawego łoża: o źwierzętach: mieszaniec.

Notio, ōnis, *ż.* zabranie znajomości, zaznajomienie się; stąd: poszukiwanie, badanie, pontificum; populi; censoria; 2) pojęcie, wyobrażenie, rei lub de aliqua re; animi (które jest w umyśle); znaczenie, moc, neque ulla alia huic verbo subjecta notio est.

Notitia, znajomość, obznajmienie się, alicujus lub alicujus rei; stąd wyobrażenie, poznanie, wiedza, rei; corporis sui; dei notitiam habere; notitiam aperire (wyobrażenie wyjaśnić); 2) znajomość z kim, propter notitiam intromissi (ponieważ byli znajomi, znani); in notitiam venire (być poznanym, zaznajomić się); hoc plus notitiae dedit (to posłużyło do bliższego zaznajomienia się).

Noto, 1. oznaczać, naznaczać, tabellam cera; poet.: genas ungue (podrapać); w szczególności *a)* oznaczać, określać, loca, tempora cursu lunae; res nominibus; aliquid verbis latinis; aliquem dedecore (napiętnować); *b)* naznaczyć, przeznaczyć, oculis ad caedem unumquemque; mianowicie o cenzorze: imię obywatela naznaczyć z dodaniem nagannéj uwagi; stąd: ukarać, aliquem armis (siłą oręża); aliquem ignominia; ganić, verbis aliquem; rem; *c)* zapisywać, wspominać, wzmiankować, przytaczać, legem, res singulas; poet.: dicta mente lub memori pectore, zatrzymać w pamięci; 2) znakami co wyrażać, stąd poet.: pisać, verba, literam, nomina; lecz: chartam n. zapisać, pismem zapełnić; 3) uważać, czynić postrzeżenia, cantus avium; sidera; fortem fumum; ex vultu aliquid.

Notos, patrz notus.

1. **Notus**, a, um, znany, a mianowicie: *a)* w znacz. bier. komuś znany, aliquid notum habere, wiedzieć; z przyp. 2. n. in fratres animi paterni, znany z życzliwego usposobienia; noti, znajomi, przyjaciele; poet.: zwyczajny, sedes, munera, velamina; znakomity, sławny, fama super aethera notus; także osławiony; — przenoś.

doświadczony, uznany, virtus; 2) w znacz czyn. znający, świadomy, noti, którzy kogo znają; notis sed etiam iguotis.

2. **Notus** lub **notos**, i, *m*. wiatr południowy; w licz. mn. poet. w ogóle: wiatr, tendunt vela Noti; powietrze.

Novācula, ae, *ż*. brzytwa.

Novālis, e, odmłodnienia tyczący się; *rzeczow*. novalis, is, *ż*. i novale, is, *n*. ugor; 2) nowina (o gruntach); 3) pole uprawne, novalia culta.

Novātrix, īcis, *ż*. odnowicielka.

Nove, *przysł*. nowo, nowym, niesłychanym sposobem; 2) novissime, w odniesieniu do czasu, niedawno, świeżo, nakoniec.

Novellus, a, um, młodziutki, niedorosły, arbor, vitis, prata; w ogóle: nowy, nieużywany, frena; niedawno osiadły, n. Aquilejenses.

Novem, dziewięć.

November, bris, mensis november lub samo nov., listopad, dziewiąty miesiąc roku Rzymskiego, zaczynając od marca.

Novendiālis, dziewięciodniowy, sacrum, lub feriae, święta lub ofiary odbywane przez dni dziewięć, z powodu jakiéj oznaki zapowiadającéj nieszczęście; 2) odbywający się dnia dziewiątego; pulveres n., popioły zmarłego przed dziewięcioma dniami.

Novensides lub Novensiles dii, dopiero później w poczet bogów zaliczeni.

Novēnus, a, um, *imię liczeb. podziałowe*, po dziewięć, ter novenae virgines.

Noverca, ae, *ż*. macocha; przysłowie: apud novercam queri, napróżno się żalić.

Novi, patrz nosco.

Novicius, a, um, nowy, świeży, nowo przybyły, mianow. o niewolnikach, novicii, orum; *m*.

Novies, *przysł*. dziewięć razy.

Noviodūnum, i, *n*. miasto: *a)* Eduów w Gallii lugduneńskiéj; *b)* Biturygów w Gallii akwitańskiéj; *c)* Swessyonów, w Gallii belgijskiéj, późniéj Augusta Suessionum.

Novitas, ātis, *ż*. nowość, rei; anni, początek roku; n. generis, nowo szlachectwo; w licz. mn. novitates, o świeżo skojarzonych przyjaźniach; 2) nadzwyczajność, osobliwość, rerum, pugnae, remedii.

Novius, ii, *m*. imię męzkie.

Novo, 1. odnawiać, transtra; orzeźwiać, wzmacniać, membra; odmieniać, aliquid in legibus; niepokój w kraju wszczynać, nov. res lub samo novare; ne quid novaretur; zmieniać, corpus, formam; nomenque simul faciemque novavit, poet.; 2) wymyślić, tworzyć co nowego, verba.

Novus, a, um, nowy, świeży; res nova, nowość, nowe zjawisko; res novae, nowiny, odmiany, i t. p. mianow: zmiany w kraju pod względem politycznym, rozruchy, zaburzenia, novis rebus studere; novas res moliri; quaerere res novas; *rzeczow*. novum, i, *n*. coś nowego, nowość; n. homo, lub homo novus. człowiek nie mający szlachetnych przodków, świeżo zaszczycony godnością szlachectwa, porów. nobilis; novae tabulae, świeże książki rachunkowe; Novae tabernae lub samo Novae, sklepy wekslarskie w północnéj stronie rzymskiego forum, które po pożarze na nowo były odbudowane; — przenoś. *a)* często: nowy, dotąd nieznany, niesłychany, niespodziewany, osobliwy, nadzwyczajny, hostis, species, sidus,

genus belli, supplicium; consilium, flagitium, i t. p.; *b)* nieprzyzwyczajony, equus; 2) nowy, drugi, n. Camillus; n. Liber pater; 3) novissimus, a, um, ostatni, najpóźniejszy, histrio; acies, agmen, tylna straż, wojsko odwodowe; n. cauda, koniec ogona; bellum n., ostatnia wojna; nov. tempore, niedawno, w ostatnim czasie; novissimi, marodery.

Nox, noctis, *ż.* noc, właś. i przenoś. nocte, w nocy; per noctem, podczas nocy; de nocte media, o północy; prima nocte, ze zmierzchem; ciemność. imber noctem ferens; także: ciemność w mowie; ślepota, nox perpetua; to co się dzieje w nocy: sen, oculis noctem accipit; śmierć, jam te premet nox; omnes una manet nox; in aeternam clauduntur lumina noctem; zaburzenie w kraju, smutne okoliczności, reipublicae offusa sempiterna nox esset; niepojętność, ograniczenie umysłu, animi.

Noxa, ae, *ż.* szkoda, noxae esse, szkodzić; 2) przestępstwo, wina, noxam fateri; quam ob noxam; 2) kara, noxae dare.

Noxia, ae, *ż.* wina, wykroczenie.

Noxius, a, um, szkodliwy, szkodę przynoszący, tela; przestępny; kary godny, n. conjurationis, obwiniony o spisek.

Nubecŭla, ae, *ż.* obłoczek;—przenoś. posępność, ponurość, surowość frontis.

Nubes, is, *ż*, obłok; — przenoś. *a)* tuman kurzu, pulveris, kłęby dymu; mnóstwo, locustarum; equitum peditumque; volucrum; cień, zasłona, ciemność, nubem objicere fraudibus; czczość, nicość, nubes et inania captare; ponurość, posępność, deme supercilio nubem; smutny stan państwa, caecis reipublicae nubibus; ogrom walki, n. belli.

Nubĭfer, ĕra, ĕrum, obłoczysty, chmurami okryty, Apenninus; chmury przynoszący, notus.

Nubigĕna, ae, *ż.* zrodzony z obłoków (o Centaurach).

Nubĭlis, is, dorosła, zdatna do zamężcia, filia, virgo.

Nubilus, a, um, pochmurny; nubila, orum, *n.* chmury, obłoki, nubila conducere, sprowadzać; disjicere, rozpędzać; — przenoś. ciemny, ponury, Styx; smutny, nieszczęśliwy, tempora, poet.: 2) chmury sprowadzający, auster.

Nūbo, nupsi, nuptum, 3. okrywać, osłaniać; stąd: pójść za mąż (gdyż w czasie wesela oblubienica była okryta zasłoną i tak oddana oblubieńcowi); filiam alicui nuptum dare; nuptam esse cum aliquo; aliquam nuptum collocare; nubere in familiam clarissimam; nupta filia, mulier, zaślubiona; nupta, ae, *ż.* mężatka, żona, małżonka.

Nuceria, ae, *ż.* miasto w Kampanii; stąd: Nucerīnus, a, um, należący do Nuceryi, i Nucerini, orum, *m.* Nuceryńowie.

Nucleus, i, *m.* jądro, pestka.

Nudius, = nunc dius (t. j. dies), jest teraz dzień, w połączeniu z liczebnikami porządkowemi tertius, quartus, quintus i t. d., onegdaj dni trzy, cztery, pięć temu.

Nudo, 1. obnażać, hominem nudari jussit; partem corporis; corpus; — przenoś. vis ingenii scientia juris nudata; 2) telum, gladium vagina, wydobyć z pochwy; pozbawić, murum defensoribus; collem hominibus; navem epibatis; agros, zebrać zboże; messes, wymłócić zboże; w znacz. wojen. ogołocić, nie obsadzić, spatium,

litora, ripam; terga fugā, wystawić na pociski (na sztych), uciekać;—przenoś. wyjawić, dać spostrzedz, animos (sposób myślenia); consilia; 3) pozbawić własności, środków, aliquem; omnia; aliquem praesidio; tribuniciam potestatem omnibus rebus; praeceps alea nudat.

Nudus, a, um, nagi, goły, bez odzieży; poet.: nudus membra; nudus ara, w lekkiéj odzieży tylko w tunice; — przenoś. sam tylko, z niczém nie połączony, czysty, veritas; ira; nuda si ista poenas; 2) niepokryty, niezasłoniony, vertex, terga; goły, ensis; dextra (bez miecza); pectus; latus; subsellia (próżne); solum, silex, calles, goły, niezarosły, bez trawy; stipites (bez liści); humo nuda sedere; nudus in paludibus latuit (sam bez towarzyszów); nudus jacebis in arena (bez pogrzebu); — przenoś. bez ozdoby, prosty, naturalny, capilli, commentarii Caesaris; 3) pozbawiony, niemający czego z przyp. 6 i przyim. a lub samym przyp 6. respublica nuda a magistratibus; n. agris, remigio; z przyp. 2. arboris; z przy. 4. poet. omnia nudus.

Nugae, arum, *ż.* fraszki, baśnie, brednie, bałamuctwa, nugas agere, bredzić; także o osobach płochych, próżnych, bałamutnych, amicos habet meras nugas.

Nugātor, ōris, *m.* bajarz, pleciuch.

Nugatōrius, a, um, bałamutny, bredzący.

Nugor, 1. pleść, bredzić, niedorzecznie mówić, gawędzić, fraszkami się zajmować, Graecia nugari coepit.

Nullus, a, um, żaden, przyp. 2, nullius, trzeci nulli (rzadko w rodzaju *m.* nullo, np. nullo usui; *rzeczow.* nullus zam. nemo, nikt, in muro consistendi potestas erat nulli; w rodz. *n.* nullum, nic, Grajis nullius avaris; nullus zamiast non, Philoxenus nullus venit; nullo periculo, bez niebezpieczeństwa; n. ordine bez porządku, n. mora, bez zwłoki, niezwłocznie; nullus sum, już po mnie, jestem zgubiony; także: nic wart, błahy, nikczemny, nullum argumentum; nullos judices habemus; ob nullam rem misit.

Num, *przysł.* czy, także, numue, w zapyt. wprost, numue vis audire? num igitur censes, czy więc sądzisz? i t. d. num genu posuit, czy ugiął kolano? num quid, czy może, num quid duas habetis patrias? w zapyt. nie wprost: czyby, czyby może, scire velim, num quid necesse sit esse Romae; num quid vis? przy pożegnaniu: maszże co powiedzieć, czy masz co do rozkazania, jestem na twoje usługi; nec, cum discederet, num quid vellem, rogaret.

Numantia, ae, *ż.* miasto w Hiszpanii tarrakoneńskiéj; stąd: Numantinus, a, um, Numantyński Numantini, orum, *m.* Numantynowie.

Numārius, numatus, patrz numm—

Numen, ĭnis, *n.* skinienie głową na znak twierdzenia, potakiwanie; stąd: wola, rozkaz, mianow. bóstwa, terram sine meo numine miscere; moc boska, potęga, dopuszczenie, zrządzenie, sit fas numine vestro pandere res; 2) bóstwo, numina montis adorant.

Numerābilis, e, łatwy do zliczenia, stąd: nieliczny, populus.

Numerius, ii, *m.* imię Rzymskie, którém się odróżniały osoby do

jednego rodu i familii należące, Num. Fabius, Vibulanus.

Numĕro, 1. liczyć, rachować, aliquid per digitos; wyliczyć, wypłacić, alicui pecuniam, stipendium militibus; stąd: numeratum, numerata pecunia, gotówka, argentum n.; non erat numeratum, nie było gotówki; — przenoś. *a)* kłaść w liczbie, mieć za co, z przyim. in i przyp. 6, lub z inter i z przyp. 4, Bias numeratur in septem sapientibus; numerare aliquem inter amicos; także z podwójnym 4 przyp. Sulpicium accusatorem suum numerat; *b)* opowiadać, przytaczać, auctores suos; dies deficiat, si velim numerare, quibus bonis male evenerit.

Numerōse, *przysł.* w odniesieniu do muzyki: w takt, fidiculae num. sonantes; w mowie: z harmonijną pełnością okresów, dicere.

Numerōsus, a, um, liczny, obfity, mnogi, amici, provinciae, gentes anni; si cum amicis numerosioribus esset epulandum, u późn pis.;—przenoś. w muzyce i tańcu: taktowny; w mowie: harmonijny, pełny, Horatius; oratio.

Numĕrus, i, *m.* liczba, ilość, numero, in numero, w liczbie; in numerum, do liczby, ad numerum, w zupełnéj ilości; poet.: nos numerus sumus, motłoch, tylko dla powiększenia liczby;—przenoś. *a)* członek, część całości, animalia trunca suis numeris; elegans omni numero poema; officium omnes numeros habet; zupełny, expletus omnibus suis numeris et partibus; quod omnes in se habet numeros veritatis; *b)* takt w tańcu, in numerum exsultant; takt w muzyce i sama muzyka, melodya. obloquitur numeris septem discrimina vocum; numeros memini, si verba tenerem; miara wiersza, res gestae — quo scribi possent numero, monstravit Homerus; numerus gravis, wiersz bohaterski; w wymowie: harmonijna pełność okresów, n. in soluta oratione; *c)* znaczenie, stanowisko, miejsce, stopień, godność, in aliquo numero et honore esse; obtinere aliquem numerum; numero aliquo putare, szacować, cenić, stąd: numero lub in numero z przyp drug. jak, za, habere in numero hostium, uważać, mieć za nieprzyjaciela; deorum numero ducere, policzyć między bogów; *d)* poet. in numerum lub numero, porządnie; digerere in numerum; compositi numero in turmas; ad numeros quidque suos exigere, podług właściwego porządku, prawidła; *e)* także: powinność, obowiązek, Veneri numeros suos eripere.

Numicius, ii, i Numicus, i, *m.* rzeka w Lacyum.

Numida, ae, *m.* mieszkaniec krainy zwanéj Numidia, ae, *ż.* w Afryce; *przymiot.* Numidyjski, leo, jaculatores; stąd: Numidĭcus, a, um, Numidyjski, należący do Numidyi i Numidicus, przydomek Kwinta Cecyliusza.

Numisma, lub nom-, ătis, *n.* pieniądz.

Numitor, ōris, *m.* król Alby, ojciec Ilii, dziad założyciela Rzymu.

Nummarius, a, um, do pieniędzy należący, pieniężny; 2) przedajny, przekupny, judex.

Nummātus, a, um, pieniężny bogaty.

Nummŭlus, i, *m.* mały pieniądz, pieniążek.

Nummus, i, *m.* pieniądz, moneta, habere in nummis, mieć w gotówce; in suis nummis esse lub

versari, mieć pieniądze; szczegól. num. sestertius lub samo nummus, pieniądz rzymski małéj wartości, ad nummum convenit, zgadza się co do grosza; nummo sestertio addicere aliquid alicui, za bezcen, za fraszkę, za byle co.

Numquam, *przysł.* nigdy; n. non, zawsze; non n. niekiedy, czasem; n. z nastę. quin lub ut non, nigdy, żeby nie; numquam desitum interim turbari.

Numus, i, *m.* patrz nummus.

Nunc, *przysł.* teraz, w tym czasie; n. ipsum, teraz właśnie, tylko co, dopiero; n. jam lub jam n., teraz już; n. demum, teraz dopiero; etiam n. dotąd jeszcze; ut n. est, jak teraz jest, w obecnych okolicznościach; nunc-nunc, już-już, n. huc n. illuc curro, tu i owdzie biegam; 2) niekiedy kładzie się zamiast sed, verum, at, lecz, już zaś, i służy do połączenia zdań przeciwnych lub odmiennéj natury.

Nuncia, ae, *ż.* patrz nuncius.

Nunciātio, ōnis, *ż.* oznajmienie, obwieszczenie, ogłoszenie.

Nuncio, 1. oznajmiać, uwiadamiać, donosić, alicui aliquid; salutem alicui nunciare, pozdrowić; lub z 4 przyp. i tr. bez. misit, ut ei nunciaret adversarios in fuga esse; na str. bier. z pierw. przyp. i tr. bezo. equites adesse nunciabantur; z ut lub ne i tr. łącz.; nieos. nunciatum Romam i Romae est (doniesiono, oznajmiono); nunciato, po odebraniu wiadomości.

Nuncius, a, um, oznajmujący, donoszący, zwiastujący, rumor, litera; *rzeczow.* a) nuncius, ii, *m.* posłaniec, goniec, mittere nuncios ad aliquem; wiadomość, doniesienie, nuncium afferre; list rozwodowy, zapowiedzenie rozwodu, nuncium uxori remittere, — przenoś. n. remittere virtuti, wyrzec się cnoty, zrobić rozbrat z cnotą; b) nuncia, ae, *ż.* oznajmicielka, posłannica, historia nuncia vetustatis; nuncia Jovis; c) nuncium, ii, *n.* ogłosiciel, wskaziciel, przy imionach rodz. *n.* verba nuncia animi mei.

Nuncupātio, ōnis, *ż.* uroczyste wyrzeczenie, votorum.

Nuncŭpo, 1. mianować, nazywać; szczegól. a) uroczyście co wymawiać, vota, czynić śluby; b) uznać kogo czém, aliquem heredem.

Nundinae, patrz nundinus.

Nundinātio, ōnis, *ż.* kupczenie, handel.

Nundinor, 1. kupczyć, handlem się zajmować; przech. kupować, przedawać;—przenoś. frymarczyć, jus; 2) licznie się zgromadzać.

Nundinus, a, um, tyczący się dni dziewięciu; a) nundinae, arum, *ż.* targ, jarmark w Rzymie; handel, przedaż; b) nundinum, i, *n.* przeciąg czasu od jednego targu do drugiego; trinum nundinum, czas w którym targi miały miejsce, albo dni 17; in trinum n., na trzeci dzień targowy.

Nunquam, patrz numquam.

Nunti, — patrz nunci.

Nuo, ĕre, kiwać (nieużywane, od niego pochodzi: nuto, nutus).

Nuper, *przysł.* stop. najw. nuperrime, niedawno, świeżo, mało co przedtém; nuperrime maxime; dopieruteńko; także: kiedyś, niegdyś przed wieloma laty, nuper, id est paucis ante seculis.

Nupta, ae, *ż.* patrz nubo.

Nuptiae, arum, *ż.* wesele, gody małżeńskie, zaślubienie.

Nuptiālis, e, godowy, weselny, ściągający się do ślubów małżeńskich, donum, faces, pactio, carmen.

Nursia, ae, *ż.* miasto Sabinów; stąd: Nursīnus, a, um, do miasta Nursyi należący, i Nursīni orum, *m.* Nursynowie.
Nurus, us, *ż.* synowa, żona syna; u poet. w ogóle: młoda kobieta.
Nusquam, *przysł.* nigdzie, na żadném miejscu; n. gentium, nigdzie (w świecie); przy słowach znaczących poruszenie, nigdzie, w żadną stronę, n. abeo; n. moturos; nigdzie, w niczém, sumptum nusquam melius posse poni; do niczego, n. alio.
Nuto, 1. kiwać, n. capite, chwiać się wahać się, schylać się, nutantem vulnerat ense, ornus nutat;—przenoś. *a)* chwiać się, być w niebezpiecznem położeniu; być blizkim upadku, quum Romanum imperium non dubia jam calamitate nutaret; *b)* chwiać się w zdaniu, wahać się, in natura deorum.
Nutricius, a, um, żywiący, karmiący; *rzeczow.* nutricius, ii, *m.* wychowujący dzieci, puerorum.
Nutricor, 1. karmić, żywić, wychowywać.
Nutricŭla, ae, *ż.* mamka, karmicielka;—przenoś. praediorum, seditiosorum.
Nutrimen, ĭnis, i nutrimentum, i, *n.* pokarm, pożywienie;—przenoś. zasiłek, eloquentiae; podnieta, n. ignis; arida circum nutrimenta dedit.
Nutrio, 4. karmić, żywić, zasilać, hodować, utrzymywać, pueros; aper nutritus glande;—przenoś. amorem; pectora vatum.
Nutrior, īri,=nutrio, poet.
Nutrix, īcis, *ż.* mamka, żywicielka, właśc. i przenoś.
Nutus, us, *m.* skinienie, digitis saepe est nutuque locutus;—przenoś. skinienie, rozkaz, ad nutum praesto esse; ad nutum alicujus se fingere.
Nux, nŭcis, *ż.* orzech; n. cassa, fraszka; 2) wszelki owoc twardą łupiną pokryty, castaneae nuces; 3) drzewo orzechowe.
Nyctelius, a, um, nocny, N. pater lub samo Nyctelius, przezwisko Bachusa, z powodu jego bachanaliów obchodzonych w nocy.
Nycteus, ei i eos, *m* syn Hyryeusa, ojciec Antyopy, która stąd nazwana Nyctēis, ĭdis, lub ĭdos, *ż.*
Nympha, ae, Nymphē, es, *ż.* nimfa, w licz. mn. Nymphae, arum bóstwa opiekujące się, wodami, górami, lasami, łąkami, stąd różne ich nazwiska: Oreades, nimfy gór; Dryades lub Hamadryades, leśne; Nereides, morskie: Najades, wodne. Często także od poetów muzy nimfami bywają nazywane, Nymphae Libethrides.
Nymphaeum, i, *n.* przylądek, miasto i port w Illiryi.
Nysa, ae, *ż.* miasto i góra w Indyach; stąd· *a)* Nysēis, ĭdis, *ż*, Nizejska; nymphae, które Bachusa wychowały; *b)* Nyseus, ei lub eos, *m.* przydomek Bachusa; *c)* Nysias, ădis, *ż.*=Nyseis; *d)* Nysius, a, um, Nizejski; *rzeczow.* przydomek Bachusa; 2) miasto w Karyi; stąd: Nysaei, orum, *m.* Nizejczykowie; 3) imię syna Dyonizyjusza starszego

O.

O, w skróceniu: Jupiter O. M. znaczy Optimus Maximus.

O! *wykrz.* o! ach! radości, smutku, podziwienia, z przyp. 5. lub 4. o vir fortis! o paterni generis oblite! o me miserum! o! si, życząc, o gdyby, o mihi praeteritos referat si Jupiter annos.

Oaxes, is, *m.* rzeka na wyspie Krecie.

Ob, *przyim.* rządzi przyp. 4. przed, ob oculos versari; ignis qui est ob os offusus; stosownie, odpowiednio, frustra an ob rem; dla, z powodu, ob eam rem, quam ob rem, ob ea, ob haec, ob quae, ob id, ob hoc, ob aliquod emolumentum.

Obaerātus, a, um, zadłużony, długami obarczony; obaerati, orum, *m.* dłużnicy.

Obambŭlo, 1. przechadzać się, krążyć, chodzić naokoło, ante vallum; gregibus obambulat lupus; Aetnam; in herbis.

Obarmo, 1. uzbrajać, dextras.

Obaro, 1. oborać, zorać.

Obbrūtesco, brutui, 3. rozum stracić.

Obc-, patrz occ-.

Obdo, dĭdi, dĭtum, 3. zastawić co czém, zapierać, pessulum ostio; wystawić na co, nadstawić, latus apertum nulli malo.

Obdormio, 4. i obdormisco, ĕre, zasypiać.

Obduco, duxi, ductum, 3. oprowadzać, obwodzić w koło, aliquem (przedstawiać jako kandydata na urząd); alicui aliquid, stawiać naprzeciw, zastawiać czém, vallum viis; aulaea tectis, fossam; obciągać czem, powlekać, okrywać, na str. bier. okrywać się, obducitur vulneri cicatrix lub samo obducitur cicatrix, zabliźnia się, goi się; — przenoś. luctus obductos annis rescindere, odnawiać smutek ukojony upływem czasu, poet.: callum dolori, stać się odrętwiałym na boleść; dolor obductus; 2) także: nubes lub nox coelo obducitur, chmury i noc zaciemniają niebo; stąd: obducta nocte, wśród ciemnéj nocy; przenoś. tenebras rebus; frons obductus, zasępione, zachmurzone, zmarszczone; 3) aliquid aliqua re, powlekać, pokrywać, trunci obducuntur libro aut cortice; 4) wciągać w siebie, wypić, venenum; 5) obd. diem posterum, przydać, czyli jeszcze dzień jeden przepędzić, strawić.

Obductio, ōnis, *ż.* zakrycie, osłonienie, capitis.

Obduresco, durui, twardnieć; — przenoś. stawać się nieczułym, animus ad dolorem novum.

Obduro, 1. wytrzymywać cierpliwie, przetrwać.

Obediens, tis, posłuszny, uległy, ob. dicto; imperiis obedientissimus; *rzeczow.* poddany.

Obedienter, *przysł.* posłusznie, ulegle, imperata facere.

Obedientia, ae, *ż.* posłuszeństwo, uległość.

Obēdio, 4. być posłusznym, uległym, słuchać, ulegać, iść za czyją radą, alicui; praecepto; voluntati; legi; — przenoś. dogadzać, ob. ventri; stosować się, tempori.

Obeo, ivi lub ii, itum, ire, 1) nieprzech.: *a)* opierać się, podołać, ad omnes hostium conatus: ad

omnia bella; *b)* schodzić, zstępować, in infera loca; stąd: umrzéć; także o gwiazdach: zachodzić; 2) w znacz. przech.: obchodzić, objeżdżać, zwiedzać, colonias, regiones, provinciam, urbes; bywać gdzie, uczęszczać, coenas, nundinas, comitia; — przenoś. okiem przebiegać, oglądać, visu aliquid; przebiegać w mowie, wyliczać, oratione aliquid; o ogniu: ogarnąć, obit aliquem flamma; jąć się czego, wziąć co na siebie, sprawować, legationem, negotium, munera consularia i t. p.; vadimonium lub diem, stawić się na dzień oznaczony; diem supremum lub diem lub samo obire, umrzeć; także: obire mortem; obire morte repentina, umrzéć nagle; *b)* okrążać, otaczać, chlamydem limbus obibat aureus; okrywać; quem fulva pellis leonis obit totum, poet.

Obequĭto, 1. przejeżdżać się konno tu i owdzie, objeżdżać, castris, stationibus.

Oberro, 1. błąkać się, z przyp. 3. oculis, snuć się przed oczyma; o rzece: przebiegać, przepływać; błądzić, mylić się, fałszować, chorda qui semper oberrat eadem.

Obēsus, a, um, obżarty, stąd: opasły, otyły; gruby, nabrzmiały; — przenoś. tępy, głupi, ograniczony, porów. naris.

Obex, obĭcis, i objicis, *m.* i *ż.* zapora, rygiel, tama, zawada, przeszkoda, portas objice firma clauserat; maria tumescunt objicibus ruptis; objices viarum.

Obf-, patrz off

Obirascor, sci, gniewać się, alicui; obiratus, a, um, zagniewany; stąd: obiratio, onis, *ż.* gniew, rozgniewanie się.

Obiter, *przysł.* przytém, obok tego, nawiasem, przy zdarzonéj okoliczności.

Obitus, us, *m.* zejście, zgon, śmierć, ante obitum supremaque funera; zachód gwiazd, signorum; zniszczenie, klęska, omnium rerum; ustąpienie na wygnanie, post obitum occasumque nostrum.

Objăceo, jacui, 2. leżéć przy czém lub przed czém, saxa objacentia pedibus.

Objectātio, ōnis, *ż.* zarzut.

Objecto, 1. wystawiać na co, rzucać, pogrążać, caput fretis; — przenoś. *a)* wyrzucać, wymawiać, robić zarzuty, alicui probrum; *b)* narażać, aliquem periculis; *c)* sprawiać, zrządzać, moras.

Objectus, a, um, naprzeciwko leżący, insula objecta Alexandriae; vallo munitiones; — przenoś. narażony, wystawiony, fortunae; ad omnes casus.

Objectus, us, *m.* stawianie naprzeciw, leżenie przed czém, insula portum efficit objectu laterum; 2) przedmiot, widok, zjawienie się, quo repentino objectu viso.

Objĭcio, jēci, jectum, 3. wyrzucać co przed czém, aliquem bestiis; corpus feris i t. p.; w ogóle: nadstawiać, stawiać przed czém, przykładać, aliquid alicui rei; vinum naribus, claustrum, fores i t. p., szczegól. w znacz. wojen. tarcze, wozy, okręty i t. p. na obronę stawiać, carros pro vallo, clipeos, navem faucibus portus; na str. bier. pokazać się, objawić się, dać się widzieć, objicitur monstrum oculis; signo objecto; — przenoś. wyrzucać, wymawiać co komu, robić zarzuty, alicui aliquid lub de aliqua re lub de aliquo; ze spój. quod, non tibi objicio, quod spoliasti; z 4 przyp. i tryb. bez. objicit mihi, me ad Bajas fuisse;

stąd: objecta, zarzuty; 2) stawiać naprzeciw, wystawiać, se copiis, se telis hostium, peditem hosti; — przenoś. *a)* narażać, wystawiać, caput furori civium; consulatum concionibus seditiosorum; in tantas dimicationes; *b)* wlać, natchnąć, nabawić; na str. bier. nawinąć się, nasuwać się, objicitur monstrum oculis; error objicitur judici, objectis difficultatibus; objecta religione; *c)* zrządzić, sprawić, terrorem, metum et dolorem; spem, furorem; podać, mentem.

Objurgātio, ōnis, *ż.* łajanie, strofowanie, nagana.

Objurgātor, oris, *m.* strofujący, [ganiący.

Objurgatōrius, a, um, tyczący się strofowania, epistola, list z wyrzutami.

Objurgo, 1. łajać, karcić, ganić, robić wyrzuty, aliquem in lub de aliqua re; aliquem lub aliquid; z nast. quod, quum objurgarer, quod desiperem; z ut i tr. łącz. objurgas me, ut sim firmior.

Oblanguesco, langui, 3. osłabnąć, ustawać.

Oblectāmen, ĭnis, i oblectāmentum, i, *n.* rozrywka, przyjemność, uciecha, puerorum, senectutis.

Oblectātio, ōnis, *ż.* uciecha, rozkosz, vitae beatae; animi

Oblecto, 1. bawić, rozweselać; se obl. i oblectari aliqua re, bawić się czém, zajmować się czém z przyjemnością; tempus studio, przyjemnie czas przepędzić na nauce.

Oblīdo, lisi, lisum, 3. przycisnąć, udusić, zadławić.

Obligātio, ōnis, *ż.* obwiązanie; zobowiązanie; linguae, trudność w wymawianiu, zająkliwość.

Obligātus, a, um, obwiązany; zobowiązany.

Obligo, 1. związać, przywiązać, oprawić, corio obl.; — przenoś. *a)* wiązać, krępować, ograniczać, judicio; *b)* aliquem scelere, wplątać, pociągnąć kogo do zbrodni; na str. bier. stać się winnym; fraude impia obligari, dopuścić się zdrady; 2) zawiązać, obwiązać, vulnus; także: aliquem; oculos; często przenoś. zobowiązać, aliquem sua liberalitate, beneficio; dać w zastaw, praedia obligata; poet.: uroczyście przyrzec, obligatam dapem redde Jovi.

Oblīmo, 1. zamulać, agros, fossas; — przenoś. przemarnować, strwonić, rem patris.

Oblino, lēvi, litum, 3. oblepić, obmazać, unguentis; w ogóle. okryć, actor oblitus divitiis (odziany); w złéj myśli: splamić, splugawić, se externis moribus; oczernić, aliquem versibus atris.

Oblīquo, *przysł.* na ukos, poprzek, krzywo.

Oblīquo, 1. dać kierunek ukośny, oculos, zézem spoglądać.

Oblīquus, a, um, ukośny, krzywy, ab obliquo i per obliquum, z boku, oculo obliquo aspicere (zézem).

Oblītero, 1. zagładzić, zamazać; — przenoś. zatrzéć w pamięci, puścić w niepamięć, offensionem; famam rei male gestae; res obliterata vetustate.

Oblītesco, litui, kryć się, nie ukazywać się na świat, ab aspectu.

Oblīvio, ōnis, *ż.* zapomnienie, niepamięć, dare oblivioni, puścić w zapomnienie, capit me oblivio rei, nie pamiętam; ab oblivione vendicare, nie dozwolić, aby co poszło w zapomnienie; lex oblivionis, amnestya.

Obliviōsus, a, um. zapominający; 2) odejmujący pamięć, vinum, poet.

Obliviscor, litus, 3. zapominać, contumeliae; res praeclarissimas; obliviscor, esse viros primarios; 2) nie mieć względu na co, paterni generis; quid deceat, quid non, obliti; obl. sui, nie postępować podług swego zwyczaju, poet.

Oblivium, ii, *n.* zapomnienie, poet. oblivia ducere, zapominać.

Oblŏco, 1. najmować kogo do zrobienia czego.

Oblongus, a, um, podługowaty.

Obloquor, loquutus lub locutus, 3. przerywać mowę, sprzeciwiać się w mowie, przeszkadzać, alicui; 2) przyśpiewywać, przygrywać, obloquitur numeris septem discrimina vocum.

Obluctor, 1. opierać się, biedzić się, walczyć, genibus adversae obluctor arenae.

Obmolior, 4. zatamować, zatykać, zawalać, saxa.

Obmurmūro, 1. odmrukiwać, szemrać na co

Obmūtesco, mutui, 3. oniemieć, stać się niemym, zamilknąć, właś. i przenoś. de me nulla obmutescet vetustas; obmutuit animi dolor.

Obnascor, natus, 3. wyrastać koło czego, obnata ripis salicta.

Obnītor, nisus lub nixus, 3. opierać się na czém, z przyp. 3. także z tr. bez.; 2) opierac się czemu z wysileniem, nec nos obniti contra sufficimus.

Obnixus, a, um, stały, zacięty.

Obnoxie, *przysł.* niewolniczo, bojaźliwie, sententias dicere.

Obnoxius, a, um, zasługujący na karę, winny w czém, z przyp. 3. delicto, libidini; z przyp. 2 pecuniae debitae bona debitoris non corpus obnoxium; także bez przyp.: obn. capita vestra; 2) ulegający komu, posłuszny, subjecti atque obnoxii vobis essemus; 3) obowiązany komu, plerique Crasso ex negotiis publicis obnoxii; 4) podły, nikczemny, animus; aut superbus, aut obnoxius videar; 5) wystawiony, narażony na co, z przyp. 3. bello, periculo, odio.

Obnubilus, a, um, zaćmiony, mglą zakryty, loca.

Obnūbo, nupsi, nuptum, 3. zasłaniać, zakrywać, caput, comas amictu.

Obnunciātio, ōnis, *ż.* obwieszczenie wróżby niepomyślnéj, comitiorum dies tolluntur obnuntiationibus.

Obnuncio, 1. obwieszczać co złego.

Oborior, ortus, 4. zjawić się, powstać, obortis tenebris; visus est obortus.

Obp-, patrz opp-.

Obrepo, repsi, reptum, 3. przyczołgać się, przywlec się, przygramolić się; — przenoś. niezaacznie nadchodzić, zaskoczyć, senectus adolescentiae; wcisnąć się, ad honores; imagines in animos obrepunt.

Obrepto, āre, wciskać się w sposób niepostrzeżony, nieznacznie nadejść, mihi decessionis dies obreptat.

Obrigesco, rigui, 3. krzepnąć.

Obrimas, ae, *m.* rzeka we Frygii wpadająca do Meandru.

Obrŏgo, 1. ustawę w części lub całkowicie znosić, stanowiąc nową, lex nova antiquae obrogat; stąd: obrogatio, onis, *ż.* podawanie wniosku do ustawy, przez którąby dawne prawo było zniesione lub w części zmienione.

Obruo, rui, rŭtum, 3. przywalić, zasypać, zagrzebać, zakopać, thesaurum, se arena; pogrążyć, zatopić, submersas obrue puppes; zabić, zniszczyć, obrue dextra; —

przenoś. zakryć, zatrzeć, zagładzić, zagrzebać w niepamięci; perpetua oblivione; nomen alicujus; se vino, pić nad miarę.

Obrussa, ae, *ż.* próba złota.

Obsaepio, patrz obsepio.

Obscoene, *przysł.* sprośnie, bezwstydnie, wszetecznie.

Obscoenitas, ātis, *ż.* sprosność, wszeteczność.

Obscoenus, a, um, szkaradny, plugawy, brzydki, wszeteczny, w rod. n. w licz. pojed. lub mn. obscoenum lub obscoena, dom. membra, członki wstydliwe; versus obscoenissimi, wszeteczne; także: jocandi genus; źle wróżący, omen; poet.: obrzydliwy, canes, volucres, fames.

Obscurātio, ōnis, *ż.* zaćmienie, ciemność, nieznaczność.

Obscūre, *przysł.* ciemno; — przenoś. *a)* niewyraźnie, niezrozumiale, memorare; *b)* nieznacznie, w cichości, tajemnie, malum obscure serpens; obs. ferre aliquid; *c)* o pochodzeniu: obscurissime natus obscurius imperavit, pochodząc z bardzo nizkiego rodu, mniéj się odznaczył w panowaniu.

Obscūritas, ātis, *ż.* ciemność, brak światła; — przenoś. *a)* niezrozumiałość, verborum; *b)* pod względem pochodzenia: nizkość, generis.

Obscūro, 1. zaćmić, sprawić ciemność, coelum; — przenoś. *a)* ciemno, niezrozumiale wykładać, aliquid dicendo; *b)* zaćmić, świetności pozbawić, fortuna res celebrat obscuratque; 2) ukryć, zakryć, caput lacerna; — przenoś. zatracić, znieść, consuetudinem.

Obscūrus, a, um, ciemny, niejasny, bez światła, coelum; poet.: ibant obscuri (w ciemności); *rzeczow.* obscurum, i, *n.* ciemność, sub obscurum noctis; mętny, aquae, poet.; posępny, zasępiony, vultus; — przenoś. *a)* niewyraźny, niezrozumiały; non obscurum est, rzecz oczywista; *b)* nieznany, niesławny, nizkiego rodu, obs. loco, genere; obscuris ortus majoribus; nomen obscurius; 2) ukryty, niewidzialny, locus; obscurus delitui; — przenoś. skryty, nieznany, co do sposobu myślenia.

Obsecratio, ōnis, *ż.* usilna prośba, błaganie; 2) modły publiczne, dzień pokuty; 3) zaklinanie i zapewnienie przy wzywaniu bogów.

Obsecro, 1. prosić usilnie, zaklinać na wszystko, co jest święte, błagać, z podwójnym 4 przyp., te hoc obsecro; z ut lub ne i tr. łącz. obsecro, ut mihi ignoscas; obs. ne facias; często się wtrąca, obsecro te, nawiasowo: Attica mea, obsecro te, quid agit; sed ubi est? obs. te, proszę cię, słuchajno! dla Boga!

Obsecundo, 1. stosowac się do czyjéj woli, być na skinienie posłusznym, alicui.

Obsēpio, sepsi, septum, 4. zagrodzić, zatamować, nieprzystępnym zrobić, iter, viam, właś. i przenoś.

Obsequēla, ae, *ż.* uległość, powolność, dogadzanie komu, orationis.

Obsequens, tis, powolny, dogadzający w czém komu.

Obsequenter, *przysł.* ulegle, z powolnością, parere alicui.

Obsequentia, ae, *ż.* powolność dogadzanie komu, uległość.

Obsequium, ii, *n.* uległość, powolność, uprzejme zachowanie się; ventris, żarłoczność, obżarstwo; dzielność, spełnienie życzenia; inter obsequia fortunae, gdy szczęście sprzyjało; posłuszeństwo, wierność, jurare in obsequium alicujus, przysięgać na wierność.

Obsequor, sequutus i secutus, 3.

ulegać, być powolnym, posłusznym, alicui in omnibus; stosować się do czego, voluntati alicujus; animo suo, żyć podług swego upodobania, dogadzać swemu widzimisię; studiis, oddać się naukom, poświęcić się.

Obsĕro, 1. zamknąć (na zamek), aedificium; — przenoś. obseratis auribus fundis preces.

Obsĕro, sēvi, sītum, 3. zasiewać, obsiewać, nasadzić, aliquid aliqua re; obsītus, zasiany, zarosły, pokryty, pełny, aliqua re.

Observans, tis, szanujący, observantissimus mei.

Observantia, ae, *ż.* uważanie, temporum; uszanowanie, poważanie, cześć, in regem, mea tibi observantia nunquam defuit.

Observatio, ōnis, *ż.* uważanie, postrzeżenie, siderum; 2) ostrożność, troskliwość, ścisłość, dokładność, summa erat observatio in bello movendo.

Observo, 1. uważać, spostrzegać, motus stellarum; strzedz, pilnować czego, januam, greges; wykonywać, wypełniać, mieć co na względzie, stosować się do czego, przestrzegać czego, praeceptum, leges, foedus; szanować, czcić, me ut parentem observat; populi regem observant.

Obses, sĭdis, *m.* i *ż.* zakładnik, obs. accipere, dare, retinere; 2) poręczyciel, rękojmia, ejus rei obsidem fore, że za to zaręczy; obsides non dedit z 4 przyp. i tryb. bezok.

Obsessio, ōnis, *ż.* oblężenie, otoczenie jakiego miejsca, militaris.

Obsessor, ōris, *m.* bawiący gdzie, aquarum, poet.; 2) oblężyciel, curiae, urbis.

Obsideo, sedi, sessum, 2. siedzieć na około, mieszkać, bawić gdzie ciągle; 2) otaczać, oblegać, wziąć w oblężenie, obsaczyć, hominem, aditus, fores, urbem; clausi ab hostibus obsidebantur; — przenoś. opanować, ścieśniać, ograniczać, qui tempus mihi obsiderot, któryby mi czas zajął; 3) czatować na co.

Obsidio, ōnis, *ż.* oblężenie, osaczenie, obsidione cingere, premere; in obs. tenere, obsidione liberare; więzienie; — przenoś. grożące niebezpieczeństwo, qui ex obsidione feneratores exemerit.

Obsidionālis, e, obléżniczy, do oblężenia odnoszący się, corona, wieniec zwycięzki, który dawano wodzowi za uwolnienie miasta od oblężenia.

Obsido, sedi, sessum, 3. obsadzić, opanować, milite campos; vias.

Obsignātor, ōris, *m.* pieczętarz, który co pieczętuje.

Obsigno, 1. pieczętować, pieczęcią stwierdzić, epistolam, testamentum; w znacz. sąd. cum aliquo contra aliquem literas, ze skargą przeciw komu wystąpić; tabellis obsignatis agis mecum, odwołujesz się do moich własnych wyrazów.

Obsisto, stĭti, stĭtum, 3. stawić się przeciw; drogę zamknąć, abeunti; sprzeciwiać się, opierać się, opór stawiać, injuriae, opinionibus; hamować, dolori; obstitit, ne res conficeretur; famae alicujus, zaćmić czyją sławę; 2) obstita, piorunowisko, miejsce rażone piorunem.

Obsolesco, olēvi, 3. wychodzić ze zwyczaju, tracić moc, wartość, oratio; quae propter vetustatem jam obsoleverint; stąd: obsolētus, a, um, przestarzały, verba, studia militaria; zużyty, vestis; — przenoś. spowszedniały, honores, gaudia, crimina; splugawiony, pater-

nis sordibus; obsolete, *przysł.* po staroświecku, obsoletius vestitus.

Obsōnium, ii, *n.* wszystko co się dodaje w jedzeniu do chleba, jarzyna, mięso, ryba i t. p. w licz. mn. obsonia, orum, potrawy rybne.

Obsōno, i obsōnor, 1. skupować żywność na kuchnią; — przenoś. zaostrzać apetyt, obson. famem ambulando.

Obsorbeo, sorbui, 2. połknąć, chlipnąć.

Obstětrix, īcis, *ż.* kobieta przy połogu odbierająca dzieci.

Obstināto, *przysł.* upornie, uporczywie, obstinatissime recusare.

Obstinātio, ōnis, *ż.* upor, uporczywość, sententiae; taciturna obs., uporczywe milczenie.

Obstinātus, a, um, uporczywy, uparty, stały, voluntas, animus.

Obstĭno, 1. upierać się, uporczywie obstawać przy czém, mocno sobie postanowić, obstinaverant animis aut vincere, aut mori.

Obstĭpus, a, um, pochylony, skurczony, stes capite obstipo, metuenti similis.

Obsto, stĭti, 1. stawać naprzeciw, sprzeciwiać się, być na przeszkodzie, alicui; alicujus commodis; consiliis, sceleri; z następ. quin, quo minus, ne i tr. łącz. quid obstat, quo minus sit beatus? obstitit, ne res conficeretur.

Obstrěpo, strepui, strepĭtum, 3. szmer, szum na przeciw wydawać, pluvia; mare Bajis obstrepens; mianowicie: krzykiem, hałasem swoje niezadowolenie objawiać, szmerem, mruczeniem mowę przerywać, decemviro obstrepitur; — przenoś. przeszkadzać, naprzykrzać się, ut tibi literis obstrepere non auderem.

Obstringo, strinxi, strictum, 3, związać, mocno ścisnąć, skrępować, ventos (w zamknięciu trzymać); zwykle przenoś. *a)* zobowiązać, ująć, aliquem beneficio, jurejurando, foedere, religione i t. p.; *b)* wplątać, uwikłać, aliquem lub se scelere.

Obstructio, ōnis, *ż.* przeszkoda.

Obstruo, struxi, structum, 3. budować przed czém, zabudować, frontem munitionum auxiliis; odbudować, novum murum pro diruto; zabudować, zasłonić komu widok, światło, luminibus alicujus; zamknąć, zatamować, zawalić, iter, aditus, portas; — przenoś. być na przeszkodzie, cognitio est difficultatibus obstructa; perfugia improborum obstruere.

Obstupefăcio, feci, factum, 3. na str. bier. obstupefio, factus, fieri, zdumiewać, w zadumienie wprawiać: obstupefactus, osłupiały. zdumiały.

Obstŭpesco, stupui, 3. odchodzić od przytomności, zdumiewać się.

Obsum, fui, esse, zawadzać, być na przeszkodzie, szkodzić.

Obsuo, sui, sūtum, 3. obszyć, zaszyć; 2) zatkać, aures, poet.

Obsurdesco, surdui, 3. ogłuchnąć, stać się głuchym, aures sonitu obsurdescunt; — przenoś. stać się głuchym, nieczułym, nie chcieć słuchać, obsurdescimus nescio quomodo.

Obtego, texi, tectum, 3. przykryć, okryć, zasłonić, se corpore alicujus; — przenoś. pokryć, utaić, nihil dissimulem, nihil obtegam; bronić, armis.

Obtemperātio, ōnis, *ż.* posłuszeństwo.

Obtempěro, 1. słuchać, być opsłusznym, ulegać, stosować się do czyjéj woli, alicui; imperio alicujus, voluntati, auctoritati i t. p.

Obtendo, tendi, tentum, 3. co

przed czém rozciągnąć, rozpiąć, opiąć, zasłonić, coria munitionibus; nebulam pro viro; poet.: obtenta nocte, gdy się noc rozpostarła; quasi velis obtenditur uniuscujusque natura.

Obtento, āre, utrzymywać, wspierać, me spes obtentabat.

Obtentus, us, *m.* zasłanianie, frondis obtentu inumbrant; — przenoś. pozor, pokrywka.

Obtĕro, trīvi, trītum, 3. ścierać, zgnieść, zgruchotać, duro pede; — przenoś. zniszczyć, zniweczyć, majestatem populi; jura populi.

Obtestātio, ōnis, *ż.* zaklinanie, formuła, którój używano przy wzywaniu bóstwa; 2) usilna prośba, błaganie.

Obtestor, 1. wzywać na świadectwo, deum hominumque fidem; 2) zaklinać, błagać, usilnie prosić, aliquem; obtestor vos, ut misericordiam tribuatis; id sibi ne eripiatis obtestatur.

Obtexo, texui, textum, 3. zakryć, zasłonić coelum umbra obtexitur.

Obtĭceo, ticui, 2. umilknąć.

Obtĭneo, tinui, tentum, 2. dokazać, dowieść, dopiąć; si minus id obtinebis; his obtinuit, ut praeferretur; obtinebo, eam (sententiam) leviorem fuisse; także: duas contrarias sententias (utrzymać się w dowodzeniu przy-); 2) mieć w posiadaniu, dzierżyć, piastować, otrzymać, trzymać w swéj mocy, zarządzać, właś. i przenoś. regnum, imperium, magistratum, provinciam; zajmować, opanować, caligo noctem; rem. obt., otrzymać zwycięztwo; locum proverbii obtinuit, poszło w przysłowie; 3) mocno się czego trzymać, nie odstępować od czego, mocno czego przestrzegać; dignitatem suam; necessitudinem cum publicanis; także: „samo obtinere, ciągle się przy czém utrzymywać, trwać, uchodzić za co, pro vero; fama obtinuit; in eo gloria bonitatis obtinuit.

Obtingo, tĭgi, 3. wydarzyć się, przytrafić się, spotkać, dostać się, quod cuique obtigit, co się komu dostało; provincia tibi obti.; si quid mihi obtigerit, gdyby mię co spotkało (przez eufemizm czyli delikatne omówienie: gdybym umarł).

Obtorpesco, torpui, 3. drętwieć, cierpnąć, martwieć, właś. i przenoś. manus prae metu; subactus miseriis obtorpui.

Obtorqueo, torsi, tortum, 2. skręcać, zakręcać, obtorta gula in vincula abripi (gwałtem).

Obtrectātio, ōnis, *ż.* uwłaczanie, obmowa; zazdrość, zawiść, gloriae alicujus.

Obtrectātor, ōris, *m.* uwłaczający, obmówca, zazdrośnik.

Obtrecto, 1. uwłaczać, alicui; gloriae alicujus; także: laudes.

Obtrunco, 1. obcinać, okrzesywać, 2) ściąć głowę, zabić, hostes, cervos.

Obtundo, tŭdi, tusum i tunsum, 3. obić, pobić, wybić, wytłuc, pugnis; 2) stępić, przytępić, aures alicujus (słuch); także: naprzykrzać się komu, aliquem longis epistolis; w odniesieniu do ducha, władzy myślenia: przytępić, aciem ingenii; o czuciu, namiętności: osłabić, przytłumić, dolorem, aegritudinem.

Obturbo, 1. zmącić, pomieszać; — przenoś. mieszać, przeszkadzać, solitudinem; literae me non obturbant.

Obtūro, 1. zatykać, aures.

Obtūsus, a, um, tępy, przytępiony, telum; o słuchu: ogłuszony, strudzony, aures, o świetle: przy-

ćmiony, acies stellis obt.; o duchu, władzy myślenia: tępy, ograniczony, acies animi obtusior; non obtusa adeo gestamus pectora; pod względem działalności: słaby, vires.

Obtūtus, us, *m.* rzut oka, spojrzenie.

Obucula, ae, *ż.* lub Obuculum, i, *n.* miasto w Hiszpanii betyckiéj.

Obumbro, 1. ocieniać, cieniem okrywać, zaciemniać, humum; aethera telis; — przenoś. *a*) okryć, ukryć, ubarwić, crimen; *b*) bronić, zasłaniać, nomen reginae, poet.

Obuncus, a, um, zakrzywiony, rostrum, hamus.

Obustus, a, um, w koło opalony; — gleba gelu obusta, ziemia zmarzła, ścięta od mrozu.

Obvallo, 1. otoczyć wałem; — przenoś. ubezpieczyć, omni ratione.

Obvenio, vēni, ventum, 4. nadejść na co, pugnae; 2) spotykać się, qui mihi primus obvenisset; stąd: *a*) dostać się, Scipioni obv. Syria: hereditas alicui; 3) wydarzyć się, nadarzyć się, occasio.

Obversor, 1. znajdować się gdzie, być obecnym, uwijać się gdzie; — przenoś. pokazywać się, przedstawiać się, snuć się, ante oculos mihi obversatur reipublicae dignitas; memoria cladis non animis modo sed prope oculis obv.

Obverto, verti, versum, 3. obrócić co ku jakiéj stronie, zwrócić, skierować, arcus in aliquem; ora eb (ad) os alicujus; proras pelago; terga alicui, uciekać przed kim; obverti, zwrócić się; obversus, zwrócony, ad matrem.

Obviam, *przysł.* naprzeciw. obv. ire alicui, procedere, prodire, fieri, wyjść naprzeciw, spotykać się; 2) wystąpić w zamiarze przeciwieństwa, hostibus; sprzeciwiać się, opierać się, ire obv. cupiditati, irae, sceleri, superbiae nobilitatis; narażać się, periculis.

Obvius, a, um, spotykający, znajdujący się na drodze, obvii caedebantur; ab omnibus obviis; multo obvio hoste; obv. esse lub fieri, spotykać; obv. ire, iść naprzeciw; 2) o przedmiotach nieżywot.: leżący, znajdujący się na drodze, montes, qui obvii erant itineri; 3) wystawiony, furiis ventorum, poet.

Obvolvo, volvi, volūtum, 3. obwijać, okrywać, caput; — przenoś. osłaniać, ubarwiać, vitium verbis decoris.

Occaeco, 1. oślepić, zaślepić; — przenoś. zaślepić, occ. animos fortuna, poet.: artus, pozbawić czucia; 2) zaćmić, caligo occaecaverat diem; pokryć, niewidzialnym zrobić, semen; — przenoś. zaciemnić, niezrozumiałym zrobić, orationem.

Occallesco, callui, 3. skamienieć, dostać stwardnienia, an tumor occalluerit; — przenoś. stać się nieczułym, jam prorsus occallui.

Occāsio, ōnis, *ż.* zręczność, pora, sposobność, z przyp 2. opprimendi, pugnandi; occasione data, inventa, reperta, oblata, przy nadarzonéj sposobności; occasionis res est, zależy to od szczęścia, trafu; occ. temporis, chwila przyjazna; nihil occassionum praetermittens, nie zaniedbując żadnéj sposobności; per occasionem, przy sposobności.

Occāsus, us, *m.* zachód słońca, gwiazd, solis, Majae; stąd: zachód, strona nieba, ad occasum, na zachód, w stronie zachodniéj; — przenoś. zguba, zniszczenie, upadek, reipublicae; śmierć, Eumenis.

Occātio, onis, *ż.* bronowanie.

Occento, 1. śpiewać przed kim, przyśpiewywać komu; hymenaeum, nócić, śpiewać pieśń weselną, śmieszną.

Occidens, tis, zachód, strona, kraina zachodnia; sol occidens, zachód słońca.

Occīdio, ōnis, *ż.* porażka, klęska, zagłada, occidione occidere, na głowę porazić.

Occido, cĭdi, cāsum, 3. upadać, alii super alios occiderent; o gwiazdach: zachodzić, sol; ginąć, umierać, być zabitym, poleda, in bello; vulnere;—przenoś. upaść, zniszczeć, przepaść, funditus occidimus; occidit spes omnis et fortuna nostri nominis; causa occidit.

Occīdo, cīdi, cīsum, 3. obalić, zabić, zamordować; 2) dręczyć, trapić natręctwem, saepe rogando.

Occiduus, a, um, zachodzący, zachodni co do strony nieba; blizki śmierci, senecta, poet.

Occĭno, cinui, centum, 3. śpiewać, krakać, dać się słyszéć, corvus clara voce occinuit

Occĭpio, cēpi, ceptum, 3. zaczynać, rozpoczynać, magistratum; z tryb. bezok. agere, loqui.

Occīsio, ōnis, *ż*: zabicie, zupełna zagłada, occisione occidere copias, na głowę porazić.

Occlūdo, clusi, clusum, 3. zamknąć.

Occo, 1. bronować.

Occŭbo, cubui, cubĭtum, 1. leżéć, spoczywać (o umarłych), tumulo occ. Hector.

Occulco, 1. zdeptać.

Occulo, cului, cultum, 3. ukryć, utaić, zasłonić, schować, vulnera; classem sub rup cavata.

Occultātio, ōnis, *ż.* ukrywanie zataienie.

Occultātor, ōris, *m.* przechowywacz.

Occulte, *przysł.* skrycie, potajemnie.

Occulto, 1. kryć, ukrywać, taić, vitia, insidias; se occultare lub occultari, ukrywać się.

Occultus, a, um, skryty, tajemny, *rzeczow.* in occulto lub ex occ., w ukryciu, skrycie, pokryjomu; occulta, orum, *n.* tajne miejsca, templi; — przenoś. tajemnice, occulta servis credere.

Occumbo, cŭbui, cubĭtum, 3. upadać, zapadać, stąd: *a)* o gwiazdach, zachodzić; *b)* occ. mortem lub morti lub morte lub samo occumbere, poledz, umrzeć; także poet.: occ. neci.

Occupātio, ōnis, *ż.* zajęcie czego, opanowanie, fori; ante occupatio, uprzedzenie, postać krasomowska: kiedy mówca sam sobie czyni zarzuty, i takowe zbija; zatrudnienie, maximis occupationibus impediri, distineri, implicari.

Occupo, 1. zająć, opanować, wziąć pod swoją moc, regnum, portum; napełnić, Armeniam cohortibus; napaść, uderzyć na kogo, aliquem gladio, saxo; wchodzić, Aeneas aditum occ. poet.; wstąpić, wleść, wsiadać na co, currum;—przenoś. *a*) opanować, ogarnąć, timor occ. exercitum, pavor animos; animus occupatur ab iracundia; *b*) zająć, zatrudniać czém, occupatum esse in aliqua re; *c*) pecunias apud aliquem occ., wypożyczyć; pecuniam grandi fenore, pożyczyć na wysoki procent lub włożyć w co w nadziei otrzymania wielkich korzyści; uprzedzić, rates; ortum solis; aestum maris; aliquem celeritate; diem fati; munus suum facere; bellum facere, in agrum Sabinum transire; także: samo occ., num quid vis? occupo, uprzedzam zapytując, czy.

Occurro, curri (także: cucurri), cursum, 3. iść naprzeciw, spotykać, alicui, lub samo occ., w myśli nieprzyjacielskiéj: uderzyć, rzucić się na kogo, legionibus; eques a tergo occurrendo; także w mowie: odpowiadać, occurritur nobis; huic loco sic solemus occurrere; o przedmiotach nieżyw.: nastręczać się, spotykać, silex ferro (przy kopaniu); — przenoś. przeszkadzać, zapobiegać, zaradzać, uprzedzać, opierać się, sprzeciwiać się, rebus; consiliis alicujus; incendio; utrique rei, exspectationi; 2) przybyć na co, pilnować czego, być przy czém obecnym, concilio lub ad concilium; comitiis; jąć się czego, signis, negotiis; nastręczać się, nawijać się, oculis; facies terribiles occurrunt; pedes ipsi occurrent orationi; — przenoś. ad animum, in mentem, animo lub samo occ.; wpadać, przychodzić na myśl; desiderium quietis occurrit alicui.

Occursātio, ōnis, *ż.* wyjście na spotkanie kogo z uszanowaniem.

Occurso, 1. spotkać się, alicui; uderzyć na kogo, natrzeć, gladio; — przenoś. sprzeciwić się; 2) nadchodzić, przybywać, stawić się, portis.

Occursus, us, *m.* spotkanie.

Oceănus, i, *m.* Ocean; podług powieści bajecznych mąż Tetydy; *przym.* mare Oceanum, Oceanītis, īdis, *ż.* córka Oceana.

Ocellus, i, *m.* oczko; — przenoś. wybór, ozdoba, ocellos Italiae, villulas nostras.

Ocelum, i, *n.* miasto, w Gallii cyzalpińskiéj.

Ochus, i, *m.* rzeka w Baktryanie; 2) imię Perskie.

Ocior, ius, stop. wyż. prędszy, najw. ocissimus.

Ocīter, *przysł.* prędko, szybko, stop. wyż. ocius, prędzéj; rychléj, serius ocius, czy późniéj czy prędzéj; stop. najw. ocissime.

Ocnus, i, *m.* założyciel Mantui.

Ocrea, ae, *ż.* nagolenice, gatunek obówia; stąd: ocreatus, a, um, będący w takiém obówiu.

Ocricŭlum, i, *n.* miasto w Umbrii; stąd: Ocriculānus, a, um, do Okrykulum należący i Ocriculani, orum, *m.* Okrykulanie.

Octavius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd: Octaviauns, do Oktawiusza odnoszący się; *rzeczow.* Octavianus, nazwisko cesarza Augusta z rodu Oktawiuszów do rodu Juliuszów przeniesionego.

Octāvus, a, um, ósmy, octavum, po ósmy raz; *rzeczow.* octava, ae, ósma część.

Octies, *przysł.* ośm razy.

Octingēni lub **octingentēni**, ae a, po ośmset.

Octingentesīmus, a um, ośmsetny.

Octingenti, ae, a, ośmset.

Octingenties, *przysł.* ośmset razy.

Octĭpes, pĕdis, ośmionogi.

Octo, *nieodm.* ośm.

Octōber, bris, *m.* październik (ósmy miesiąc licząc od marca).

Octodĕcim, *nieodm.* ośmnaście.

Octodurus, i, *m.* miasteczko w Gallii narbonerískiéj.

Octogēni, ae, a, po ośmdziesiąt.

Octogesa, ae, *ż.* miasto w Hiszpanii nad rzeką Iberus.

Octogesimus, a, um, ośmdziesiąty.

Octogies, *przysł.* ośmdziesiąt razy.

Octoginta, ośmdziesiąt.

Octojŭgis, e, ośmiosprzężny.

Octōni, ae, a, po ośm.

Octōphŏros, on, przez ośmiu noszony.

Octuplicātus, a, um, ośmkrotnie powiększony.

Octŭplus, a, um, ośmiokrotny; *rzeczow.* octuplum, i, *n.* ilość ośm razy większa, damnare octupli, skazać na zapłacenie ośm razy więcéj.

Octussis, is, *m.* pieniądz wartości ośmiu assów.

Ocŭlātus, a, um, jawny, pod oczy podpadający.

Ocŭlus, i, *m.* oko; oculorum lumina, oczy, wzrok; oculum lub oculos amittere, stracić wzrok; oculos auferre, zamydlić komu oczy, oszukać; ante oculos lub in oculis lub sub oculis, przed oczyma, w obecności; (in) oculis omnium, w obec wszystkich; — przenoś. in oculis esse alicujus lub alicui, być bardzo kochanym, szanowanym; oculus mundi, słońce, poet.; oc. orae maritimae (o Koryncie i Kartaginie).

Oda, ae, lub odē, ēs, *ż.* śpiew, pieśń = carmen.

Odēum, i, *n.* miejsce publiczne nakształt małego teatru dla muzyków i śpiewaków.

Odi, odisse (od dawn. odio, odivi lub odi, osum, odire), nienawidziéć, aliquem; także z tr. bez. oderunt peccare boni virtutis amore.

Odiōse, *przysł.* nienawistnie, nieprzyjaźnie, dicere, facere.

Odiosus, a, um, nienawistny, przykry, genus hominum, verbum; multa odiosa, wiele rzeczy sprawujących przykrość.

Odium, ii, *n.* nienawiść, nieprzyjaźń, odraza, z przyp. 2. przedmiotu, na który nienawiść jest zwrócona, servitutis; albo osoby nienawidzącéj, incurrere in odia hominum, popaść w nienawiść, lub ściągnąć na siebie nienawiść ludzi; in odium venire alicui, lub in od. alicujus pervenire; esse alicui odio lub esse apud aliquem in odio, być znienawidzonym, niecierpianym; habere od. alicujus rei lub in aliquem, nienawidziéć; nihil odii habet, nie jest znienawidzony; magno odio in aliquem ferri, bardzo nienawidziéć; magnum cepit me odium alicujus, bardzo nienawidzę, nie cierpię, wielką mam odrazę; 2) przykrość, natrętność, nieprzyjemność z czyjéj strony, nieprzyjemne obejście się lub mowa, odio qui posset vincere regem; odio et strepitu senatus coactus est perorare.

Odor, ōris, *m.* zapach, woń, suavitas odorum; odor teterrimus, smród; 2) para, volvitur ater odor tectis; rzeczy pachnące, balsamy i t. p. szczegól. w licz. mn. odoribus liquidis perfusus; — przenoś. przeczucie, domysł, od. dictaturae nonnullus est, jest podobieństwo, że obiorą dyktatora.

Odorātio, ōnis, *ż.* wąchanie, powonienie.

Odorātus, a, um, pachnący, wonny, capilli.

Odorātus, us, *m.* zapach, powonienie.

Odorifer, era, erum, pachnący, wydający zapach.

Odōro, 1. zaprawiać wonnością, nadawać zapach.

Odōror, 1. wąchać, węchem śledzić; — przenoś. badać, śledzić, quid futurum sit; w znacz. wzgardliwém: starać się o co, dążyć do czego, hunc decemviratum.

Odōrus, a, um, pachnący przyjemnie, flos, myrrha; 2) dochodzący węchem, od. canum vis.

Odos, ōris, *m.* = odor.

Odrȳsae, arum, *m.* lud w Tracyi; stąd: Odrysius, a, um, do Odryzów należący, w ogóle: Tracki i Odrysii, orum, *m.* Odryzowie.

Odyssēa, ae, *ż.* poemat Homera,

przedstawiający przypadki w podróży Ulissesa.

Odysseae portus, port w południowéj stronie Sycylii.

Oeăgrus, i, *m.* król Tracyi, ojciec Orfeusza, stąd: Oeagrius, a, um, do Eagra odnoszący się, w ogóle: Tracki.

Oebălia, ae, *ż.* miasto Tarent (od Ebalidów to jest od Spartan zamieszkane).

Oebalus, i, *m.* król Spartański, ojciec Tyndara, dziad Heleny; stąd: *a)* Oebalĭdes, ae, *m.* Ebalida, w ogóle: Spartańczyk; *b)* Oebalis, ĭdis, *ż.* Ebalska, w ogóle: Spartańska; także: Sabińska (ponieważ Sabinowie od Spartan mieli pochodzić); *c)* Oebalius, a, um, Ebalijski, w ogóle: Spartański, także: Sabiński.

Oechalia, ae, *ż.* miasto na wyspie Eubei.

Oeclĭdes, ae, *m.* syn Ekleusa (Oecleus, Amfiaraus.

Oeconomĭcus, i, *m.* tytuł pisma Ksenofonta o gospodarstwie.

Oedĭpus, i, lub podis, *m.* król Tebański, syn Lajusa i Jokasty; ojciec Eteokla, Polinicesa, Izmeny i Antygony; stąd: Oedipodĭonius, a, um, do Edypa należący.

Oeneus, ei i eos, *m.* król w Etolii lub Kalidonii, mąż Altei, ojciec Meleagra; stąd: *a)* Oenĕius, a, um, do Eneusa należący; *b)* Oenĭdes, ae, *m.* syn lub potomek Eneusza (jak Meleager, Dyomedes, syn Tydeusza).

Oenomăus, i, *m.* król w Elidzie, ojcie Hippodamii, teść Pelopsa, dziad Atreusza.

Oenonē, ēs, *ż.* nimfa Frygijska.

Oenophŏrum, i, *n.* naczynie na wino.

Oenŏpia, ae, *ż.* wyspa nazwana późniéj Egina; stąd· Oenopius, a, um, do Enopii należący.

Oenŏpion, ŏnis, *m.* król na wyspie Chios.

Oenōtria, ae, *ż.* kraina w niższéj Italii od Enotra króla nazwana; stąd: Oenotrius i Oenotrus, a, um, Enotryjski, w ogóle: Italski, Rzymski.

Oenus, a, um, daw. zamiast unus.

Oestrus, i, *m.* giez, gzik.

Oesus, i, *m.* daw. zamiast usus.

Oesўpum, i, *n.* nieczystość u wełny owczéj.

Oeta, ae, lub aetē, ēs, *ż.* pasmo gór w południowéj Tessalii; stąd: Oetaeus, a, um, należący do góry Ety.

Offa, ae, *ż.* sztuka, kęs, kawałek ciasta lub czego podob., gałka. melle soporatam et medicatis frugibus offam objicit.

Offendo, fendi, fensum, 3. uderzyć się o co, zawadzić, z przyp. 3. lub z przyim. in i przyp. 6., solido; puppis in scopulis; — przenoś. *a)* uchybić, wykroczyć, zbłądzić, in eo, quod-; si quid offenderit; *b)* mieć co do zarzucenia, do naganienia, si Caesarem probatis, in me offenditis; *c)* uderzać, razić, nie podobać się, quum consulare nomen offenderet; stąd offensus, rażący, obmierzły, znienawidzony, niemiły, argumentum; *d)* wpaść w niebezpieczeństwo, w nieszczęście, doznać szkody, naves in redeundo offenderunt; si in re navali offendisset; 2) przech: zawadzić, uderzyć, caput, pedem, głową, nogą; scutum, limen, o tarczę, o próg; pes offensus; ranić, uszkodzić, zadać boleść, latus vehementer; także: existimationem, nadwerężyć dobre imię, wziętość; natrafić na kogo, spotkać, znaleźć, omnes imparatos impru-

dentesque; — przenoś. obrazić, aliquem lub animum alicujus; animum in aliquo (czuć się obrażonym od kogo); także: razić, cos splendor offendit; na str. bier. obrażać się, gniewać się, oburzać się, animus offendebatur multis rebus; poet.: z tryb. bez. ut non offendar surripi; stąd: offensus, obrażony, oburzony, zagniewany, animus; alicui off. aliqua re.

Offensa, ae, *ż.* uderzenie się czém o co, zawadzenie; — przenoś. *a*) obraza, krzywda, offensas vindicare; *b*) nienawiść, nieprzyjaźń, in magna offensa sum apud Pompejum.

Offensio, ōnis, *ż.* nster.k, uderzenie się o co, pedis; także przedmiot, o który zawadzamy, zawada, mundum ita ornavit, ut nihil haberet offensionis; zły stan zdrowia, dolegliwość, corporum; gravis; — przenoś. *a*) błąd, pomyłka, uchybienie, judiciorum; obraza, gniew, sine ejus offensione animi; nienawiść, odraza, wstręt, niechęć, offensioni esse, lub offensionem habere; *b*) przygoda, nieszczęście, niepomyślność, offensione permotus; off. belli, judiciorum.

Offensiuncŭla, ae, *ż.* zdrob. od offensio; — przenoś. *a*) obraza, gniew, animi; *b*) niepomyślność, off. accipere (doznać).

Offenso, āre, uderzyć się o co.

Offero, obtuli, oblātum, offerre, nieść naprzeciw, zanieść dokąd, aliquid alicui; quam in partem fors obtulit; se off. i na str. bier. offerri, nastręczyć się, nasunąć się, stawić się, zjawić się, opportune te offers; wystawiać się, narażać się, se periculis; morti i t. p.; — przenoś. *a*) nastręczać, pokazywać, speciem; na str. bier. pokazywać się, nastręczać się, oblata religio est; offertur mihi occasio; in rebus difficillimis auxilium ejus oblatum est; *b*) wyświadczyć, beneficium alicui; w złéj myśli: wyrządzić co komu, nabawić kogo czém, zadać, sprawić, mortem lub necem alicui, incendium; *c*) oświadczyć, przyrzec, ofiarować, operam suam alicui; off. alicui z nast. ut: offerentibus Romanis, ut-; *d*) zarzucać co komu, crimina; opierać się, sprzeciwiać się, se off. sceleri alicujus.

Officina, ae, *ż.* rękodzielnia, armorum; — przenoś. falsorum commentariorum; dicendi.

Officio, feci, fectum, 3. właś. czynić co naprzeciw; stąd: zawadzać przeszkadzać, szkodzić, commodis alicujus; libertati; luminibus mentis; laetis frugibus herbae; rzadko z 4 przyp. adversariorum iter, przeciąć drogę.

Officiōse, *przysł.* usłużnie, uczynnie, grzecznie.

Officiōsus, a, um, obowiązkowy, zgodny z powinnością, labor, sedulitas; uczynny, usłużny, uprzejmy, voluntas, amicitia.

Officiperda, ae, *m.* ten, który zrobionych sobie przysług na złe używa.

Officium, ii, *n.* obowiązek, powinność; posłuszeństwo, uległość, in officio esse, permanere; continere; ad officium redire; 2) urząd, służba, officia atque honores; off. legationis; maritimum; off. itineris, w pochodzie (w marszu); 3) usłużność, grzeczność, przysługa przyjacielska, okazywanie czci i uszanowania, mianow. ze strony klientów swoim patronom, summo officio praeditus, bardzo uczynny, uprzejmy.

Offigo, fixi, fixum, 3. wbić, umocować.

Offirmātus, a, um, uporczywy, stały.

Offirmo, 1. umocnić, utwierdzić.

Offŭla, ae, *ż.* kąsek, kawałeczek.

Offulgeo, fulsi, 2. zajaśnieć, nova lux oculis offulsit.

Offundo, fūdi, fusum, 3. wylać co przed kim, przed czém, wysypać; stąd: rozciągnąć, rozszerzyć; na str. bier. rozszerzyć się, z przyim. ob i przyp. 4. ignis ob os; zwykle z 3. przyp. caliginem oculis off.; 2) zaćmić, lumen lucernae luce solis offunditur; — przenoś. napełnić, pavorem alicui; Marcellorum memoria meum pectus offudit.

Ogulnius, ii, *m.* Rzymskie przezwisko.

Ogÿges, is, *m.* założyciel i król Teb; stąd: Ogygius, a, um, do Ogygesa odnoszący się, w ogóle: Tebański.

Oileus, ei lub eos, *m.* król Lokrów, ojciec Ajaksa (Ajax Oileos lub Oilei lub A. Oileus.

Olbia, ae, *ż.* miasto w Sardynii; stąd: Olbiensis, e, do Olbii odnoszący się.

Olea, ae, *ż.* oliwa; 2) drzewo oliwne.

Oleaginus, a, um, oliwny, radix, virgulae.

Olearius, a, um, ściągający się do oliwy.

Oleăros, i Oliaros lub -us, i, *ż.* jedna z wysp Sporadyjskich na morzu Egiejskiém.

Oleaster, stri, *m.* dzikie drzewo oliwne.

Olenos, Olenius, patrz Olenus.

Olens, tis, pachnący; 2) cuchnący.

Olenus, lub -os, i, *ż.* nazwisko dwóch miast w Achai i Etolii; stąd: Olenius, a, um, do Olenu należący, w ogóle: Achajski, Etolski.

1\. **Oleo**, olui, ēre, pachnąć, zapach wydawać; cuchnąć, śmierdzieć, bene; male; z przyp. 6. Arabo rore capillus olet; lub z 4. crocum olet, ma zapach szafranu; — przenoś. pokazywać znaki czego, malitiam; nihil peregrinum; zwąchać, aurum huic olet (zwąchał u mnie złoto, miarkuje, że je mam); non olet, unde sit? czyliż nie widać, skąd jest?

2\. **Oleo**, ēre, rosnąć, używa się tylko w złożonych słowach: aboleo i t. p.

Oleum, i, *n.* oliwa, przysłowie: oleum et operam perdere, nadaremnie pracować.

Olfăcio, fēci, factum, 3. wąchać; — przenoś. zwietrzyć, zwąchać, nummum.

Olfactus, us, *m.* węch, powonienie.

Olĭdus, a, um, pachnący; 2) śmierdzący, cuchnący.

Olim, *przysł.* kiedyś, niegdyś (o przeszłości), sic olim loquebantur; 2) kiedyś (w przyszłości), non si male nunc, et olim sic erit; 3) niekiedy, czasem, pueris olim dant crustula blandi doctores.

Olĭtor, ōris, *m.* ogrodnik warzywny.

Olitōrius, a, um, warzywny, forum olitorium.

Olivētum, i, *n.* ogród oliwny.

Olivĭfer, era, erum, oliworodny, arvum.

Olivum, i, *n.* oliwa.

Olla, ae, *ż.* garnek.

Ollus, a, um, (dawny wyraz) = ille.

Olor, ōris, *m* łabędź.

Olorīnus, a, um, łabędzi, od łabędzia, pennae, alae.

Olus, ĕris, *n.* jarzyna, warzywo.

Oluscŭlum, i, *n.* jarzynka, olusculis pascere.

Olympeni, patrz Olympus.

Olympia, ae, *ż.* okolica w Elidzie poświęcona Jowiszowi, gdzie się od-

bywały igrzyska Olimpijskie; stąd: *a*) Olympiacus, a, um, Olimpijski; *b*) Olympias, ădis, *ż*. Olimpiada, przeciąg lat czterech, po którego upływie igrzyska Olimpijskie ponawiano; u poetów znajduje się wyraz ten w znaczeniu przeciągu pięcioletniego, quinquennis Olympias acta est; *c*) Olympĭcus, a, um, Olimpijski; *d*) Olympicum, .i, *n*. świątynia Jowisza Olimpijskiego; *e*) Olympionīces, ae, *m*. zwycięzca na igrzyskach Olimpijskich; *f*) Olympium, ii, *n*. miasteczko w Sycylii ze świątynią Jowisza; *g*) Olympius, a, um, Olimpijski; stąd: Olympia, orum, *n*. igrzyska Olympijskie, coronari Olympia (na igrzyskach Ol.), poet

Olympias, ădis, *ż*. patrz Olympia.

Olympias, ădis, *ż*. matka Aleksandra W.

Olympos i -us, i, 1) *m*. *a*) góra na granicy Macedonii i Tessalii, siedlisko bogów Greckich; poet.: niebo; *b*) flecista uczeń Marsyasa; 2) *ż*. miasto przy Olimpie; stąd: Olympēni, ōrum, *m*. Olimpenowie.

Olynthus lub -os, i, *ż*. miasto w Chalcydyce krainie Macedonii; stąd: Olynthii, orum, *m*. mieszkańcy Olintu.

Omasum, i, *n*. kiszka, flaki.

Omen, ĭnis, *n*. przepowiednia, wieszczba, wróżba; optima omina, najlepsze życzenia; poet.: o tém, co było zwykle z wróżbą połączone, a zatém: prima omina = primae nuptiae; także: uroczysty obrzęd, który się od wieszczby zaczynał, hic sceptra accipere et primos attollere fasces regibus omen erat.

Omentum, i, *n*. błona pokrywająca kiszki; 2) wnętrzności.

Omĭnor, 1. przepowiadać, wieszczyć male ominatis parcite verbis, wstrzymajcie się od wyrazów złowrogich.

Omitto, mīsi, missum, 3. porzucić, puścić, opuścić, arma, habenas; — przenoś. *a*) zaniechać, spem, metum, timorem, consilium, pugnam, obsessionem, pietatem i t. p.; z tryb. bezok. przestać, urgere; *b*) spuścić z oka, z uwagi, zostawić w spokojności, nie zważać, hostem; Scythas, Galliam; *c*) zaniedbać, opuścić, tempus, navigationem; pila (nie używać); *d*) pominąć, zamilczéć, ut omittam Philippum; aliquid in praesens tempus; de reditu Gabinii.

Omnĭfer, era, erum, wszystkonośny.

Omnigĕnus, a, um, wszelkiego rodzaju, omnigenum deum monstra. sobami.

Omnimŏdis, *przysł*. wszelkiemi sposobami.

Omnino, *przysł*. w ogóle, de hominum genere aut omnino animalium; zupełnie, całkiem, wcale, zgoła, koniecznie, aut omnino, aut magna ex parte; nihil omnino; non tamen omnino Teucros delere paratis.

Omnipŏtens, tis, wszechmocny, wszechwładny.

Omnis, e, wszystek, wszystka, wszystko; *rzeczow*. omnes, wszyscy; omne, omnia, wszystko, omnia tribuere, deferre ad aliquem; ante omnia, przedewszystkiém; szczególniéj, omnia hostium, wszystko, co do nieprzyjaciół należy; omnia esse, być wszystkiém, miéć u kogo znaczenie, Demetrius iis unus omnia est; 2) każdy, omnis aetas; omni tempore; omnibus mensibus; omnibus rebus, pod każdym względem; 3) wszelki, omne olus; o. diligentiae provisio; omnis lascivia; omnibus suppliciis; omni-

bus tormentis; omnibus sceleribus, probris; omnes secundi proventus rerum; 4) cały, Gallia omnis; o. patrimonium; omne corpus intendere; omnis in eo sum; poet.: non omnis moriar.

Omnivăgus, a, um, wszędzie błąkający się.

Onchae, arum, *ż*. miejsce w Syryi.

Onchesmites, ae, *m*. wiatr wiejący od Onchezmu portu w Epirze.

Onerārius, a, um, ładowny; o. navis lub samo oneraria, okręt przewozowy, kupiecki.

Oněro, 1. obciążyć, obładować, naves commeatu, saxis et arena plaustra; poet.; vina cadis, napełnić naczynia winem; dona Cereris canistris; przeciążyć, przeładować, aliquem lub aliquid aliqua re; se epulis et vino, przebrać miarę w jedzeniu i piciu; uzbroić, manum jaculis; przykryć, membra sepulcro; ossa aggere terrae; zastawić, mensas dapibus; poet.—przenoś. *a*) o. aliquem mendaciis, potwarzać, zadawać komu rzeczy niezgodne z prawdą: poet.: przykrzyć się, aethera votis; verba lassas onerantia aures; *b*) obsypywać, aliquem laudibus, contumeliis, promissis; *c*) pogorszać, inopiam alicujus, invidiam, dolorem.

Onerōsus, a, um, ciężki, praeda, aer onerosior igne; przykry, uciążliwy, quantum non onerosus ero; sors.

Onus, oněris, *n*. ciężar, ładunek, naves cum suis oneribus; onera afferuntur lintribus; gravius dorso subit onus; — przenoś. oneri alicui essse, być komu ciężarem; magnum munus atque onus suscipere, przyjąć ciężki urząd; oneribus premi, być obarczonym podatkami, onera graviora injungere.

Onustus, a, um, obciążony, obładowany, obarczony, praedā; naves frumento; pełny, napełniony, aliqua re.

Onyx, ўchis, *m*. gatunek marmuru; 2) rzeczy z niego wyrabiane, jako to: naczyńka, słoiki na balsamy, perfumy i t. p.

Opāco, 1. ocienić, cieniem osłonić.

Opācus, a, um, cienisty, ocieniony, nox; 2) ocieniający, arbor; zaciemniający nubes.

Opella, ae, *ż*. mała praca, usługa.

Opěra, ae, *ż*. praca, staranie, robota, usilność, operam dare alicui rei, przykładać staranie, chodzić pilnie koło czego, zajmować się czém; op. dare z następ. ut lub ne i tr. łącz. starać się o to, pilnować tego, aby lub aby nie; operam dante aliquo, przy czyjém staraniu; operae pretium facere, robić to co jest warto pracy; operae pretium habere, mieć korzyść za swoją pracę; operae pr etium est, jest rzecz warta trudu, pracy, jest pożyteczna; data lub dedita opera, umyślnie; 2) usługa, przysługa, zajęcie się dla drugiego; także wina, operam polliceri, offerre alicui, praestare in aliqua re, navare i t. p.; opera alicujus uti, użyć kogo do czego; in operis alicujus esse, być komu na usługi; operam dare sermoni alicujus, przysłuchiwać się; auctioni, funeri i t p. znajdować się, być obecnym; w znacz. sąd.: operam dare, zajmować się roztrząsaniem i rozstrzyganiem jakiéj sprawy, cepere me arbitrum, dixi me operam daturum; stąd; opera forensis; w przyp. 6 mea, tua, alicujus opera, za mojém i t. d. staraniem, przyłożeniem się, pomocą; consulis opera amissum (przez winę); 3) czas, który na

co poświęcić możemy, est mihi operae, mam czas, także: mam ochotę, chce mi się; deest mihi opera, non operae est mihi, nie mam czasu, ochoty; 4) osoba pracująca, robotnik, najemnik, zwykle z licz. mn. numos dividere operis.

Operārius, ii, *m.* robotnik, najemnik, homo op. lub samo op.; operarius lingua, lichy mówca.

Operculum, i, *n.* nakrywka, wieko.

Operimentum, i, *n.* nakrycie.

Opĕrio, operui, opertum, 4. okryć, zakryć, zasłonić, aliquid (aliqua re); — przenoś. *a*) okryć, judicia operta dedecore; *b*) ukryć, utaić, res opertae; 2) zamknąć, ostium, lecticam.

Opĕror, 1. pracować, zajmować się czém, oddawać się jakiéj czynności, in cute curanda; capillis ornandis; studiis Dianae; oper. sacris lub samo operari, czynić ofiary, zajmować się obrzędami religijnemi.

Operōse, *przysł.* pracowicie, mozolnie.

Operōsus, a, um, zadający sobie wiele pracy, senectus, colonus; 2) połączony z wielką pracą, trudny, artes, opus; 3) skutecznie działający, herba.

Opertum, i, *n.* miejsce ukryte, tajemnica.

Opes, patrz Ops.

Ophīon, ŏnis, *m.* jeden z towarzyszów Kadmusa; stąd: Ophionīdes, ae, *m.* syn Ofiona (Amycus).

Ophiūchus, i, *m.* = Anguitenens, wężownik.

Ophiusa, ae, *ż.* dawne nazwisko Cypru, stąd: Ophiusius, a, um, do Ofiuzy odnoszący się, Cypryjski.

Opifer, era, erum, dający pomoc, pomocny.

Opifex, ficis, *m.* i *ż.* twórca, sprawca, sprawczyni, rzemieślnik.

Opilius, ii, *m.* imię familii Rzymskiéj; Op. Macrinus, imię cesarza.

Opimius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd: Opimianus, a, um, do Opimiusza odnoszący się.

Opimo, 1. tuczyć.

Opimus, a, um, żyzny, urodzajny, ager, regio; tłusty, utuczony, bos; obfity, bogaty, praeda; spolia opima, broń odjęta przez naczelnika naczelnikowi nieprzyjaciół; późniéj: broń odjęta nieprzyjacielowi przez zwycięzcę; w odniesieniu do mowy: nadęty, genus dictionis.

Opinābĭlis, e, na domniemaniu oparty.

Opinātio, ŏnis, *ż.* domysł.

Opinātor, ōris, *m.* domyślający się.

Opinātus, a, um, mniemany, bonum.

Opinio, ōnis, *ż.* mniemanie, przypuszczenie, domysł, spodziewanie, oczekiwanie, ut mea fert opinio, podług mojego zdania; praeter opinionem, nad spodziewanie; pro opinione, jak się spodziewano; opinione celerius, prędzéj, niż myślano, niż się spodziewano; opinia, zdanie, mniemanie o przymiotach, zdolnościach, habere opinionem virtutis, integritatis, ingenii; summam habent justitiae et bellicae laudis opinionem; ejus diei, sława walki tego dnia stoczonéj; u późn. pis.: wieść, pogłoska.

Opiniōsus, a, um, pełen domysłów.

Opīnor, 1. mniemać, myśléć, multa falso; de aliquo bene, male; z przyp. 4 i tryb. bezok., opinatus sum, me exiturum; ut opinor, jak mniemam, podług mego zdania; imiesł. opinatus w znacz. bier. mniemany, Cic.

Opipāre, *przysł.* okazale, kosztownie, parare convivium.

Opiparus, a, um, okazały, kosztowny.

Opis, is, *ż.* nimfa z orszaku Dyany.

Opitulor, 1. pomagać, dawać pomoc, alicui; inopiae alicujus.

Opobalsamētum, i, *n.* miejsce zarosłe drzewami balsamicznemi, od opobalsamum, i, *n.* balsam.

Oportet, oportuit, 2. *sł. nieosob.* należy, potrzeba, wypada, z tryb. łącz. ex rerum cognitione efflorescat oportet oratio; z 4 przyp. i tryb. bezok. irritari Antoninm non oportuit.

Oppēdo, ěre, wypuszczać z siebie [wiatry.

Oppěrior, perītus lub pertus, 4. czekać, oczekiwać, unum diem, jeden dzień; classem adversariorum.

Oppěto, petīvi lub petii, petītum, 3. iść naprzeciw, mortem opp. lub samo oppetere, iść na śmierć, umrzeć.

Oppidānus, a, um, miejski, z małego miasta; *rzeczow.* oppidani, orum. *m.* mieszczanie, mieszkańcy małego miasta.

Oppido, *przysł.* bardzo, nader, niepospolicie, nadzwyczajnie, ridiculus; opp. opportune.

Oppidŭlum, i, *n.* miasteczko.

Oppidum, i, *n.* miasto, miejsce warowne; aliqnod oppida et castella cepit: oriundns ex Africa, oppido Lepti; in oppido Uzidae.

Oppigněro, 1. zastawić co u kogo, dać w zakład, libellos; filiam.

Oppīlo, 1. zatykać, zamykać, ostium, scalas.

Oppius, a, um, nazwisko Rzymskiéj familii.

Oppleo, plēvi, plētum, 2. napełnić, zapełnić, nives omnia oppl.;— przenoś. Graeciam haec opinio opplevit.

Opplōro, āre, płakać przed kim, auribus alicujus, nabijać uszy płakaniem.

Oppōno, pŏsui, posĭtum, 3. stawiać naprzeciw, nadstawiać dla obrony lub odporu; manum ante oculos; fronti, zasłaniać oczy, czoło; manum ad os, przykładać do ust na znak potrzeby milczenia;— przenoś. *a*) przedstawiać słowami, formidines alicui; terrorem; często: przytaczać dla udowodnienia lub obrony, nomen alicui; valetudinem, auctoritatem; w ogóle: stawić przeciw czemu, na str. bier. być przeciwnym, vitium virtuti opponitur; stąd: stawiać naprzeciw dla porównania, porównywać, multis secundis proeliis unum adversum opponere; *b*) wystawiać, narażać, se periculis; ad omne periculum opponi.

Opportūne, *przysł.* dogodnie, w stosownéj porze, venire.

Opportūnitas, ātis, *ż.* dogodność, korzystne położenie, loci, fossae; sposobność, zdolność, usposobienie, corporis; in animis ad res maximas: korzyść, inter viros tales amicitia habet tantas opportunitates; opp. aliqua data, przy danéj sposobności; 2) stosowna pora, temporis

Opportūnus, a, um, dogodny, przydatny, locus; opp. consilio urbs; narażony, wystawiony na co, Romanus opp. huic. eruptioni fuit; często: opp. injuriae; *rzeczow.* opportuna, orum, *n.* miejsca narażone na napad nieprzyjacielski; pożyteczny, korzystny, res opp. sunt singulae singulis, opp. homines; 2) w odniesieniu do czasu: stosowny, dogodny, sprzyjający, tempus, aetas; nox opp eruptioni.

Oppositio, ōnis, *ż*. stawianie naprzeciw.

Oppositus, a, um, leżący naprzeciw, mons; z prz. 3. lub z przyim. contra i 4 przyp.

Oppositus, us, *m*. stawianie naprzeciw, corporum.

Oppressio, ōnis, *ż*. gwałtowne zajęcie, opanowanie jakiego miejsca, curiae; — przenoś. zniesienie, zniszczenie, legum. [gnębiciel.

Oppressor, ōris, *m*. uciemiężyciel,

Opprimo, pressi, pressum, 3. przyciskać, sinistra manu mulieris pectus; zamykać, os loquentis; stąd: udusić, zadławić, zabić, zasypać; przytłumić, vis flammae opprimitur; ruina conclavis opprimi; oppressus est factione militari; przeciwnika, nieprzyjaciela w wojnie zwyciężyć, pokonać, zwalczyć, bello opp.; — przenoś. *a*) ucisnąć, przycisnąć, znękać, szczegól. na str. bier. być znękanym, dręczonym, przyciśnionym, obarczonym, opprimi aere alieno, corporis doloribus, timore, metu, lassitudine, onere officii; somno oppressus, ujęty snem; przytłumić, uśmierzyć, orientem ignem, motum, tumultum; przeszkodzić, orationem; zniweczyć, quaestionem, fraudem; *b*) pokryć milczeniem, nie chcieć mówić o czém, mentionem alicujus rei; ukryć, utaić, iram, dolorem; *c*) czepiać się kogo, mocno obstawać przy czém, institit, oppressit, non remisit; 2) napaść na kogo, natrzéć, aliquem inopinantem; incautos; Massiliae oppressus; in tabernaculo opprimi; zaskoczyć nagle, oppressit aliquem mors, nex, ignis, clades i t. p.; luce opprimi; — przenoś. opp. consilio aliquem; subito ab aliquo opprimi (być podchwyconym, nagle zapytanym).

Opprobrium, ii, *n*. hańba, zakała, sromota, civitati esse opprobrio; 2) słowa zelżywe, obelgi, opprobria dicere, fundere; morderi opprobriis.

Oppugnātio, ōnis, *ż*. uderzenie, napaść, właś. i przenoś.

Oppugnātor, ōris, *m*. oblegający, napadający; — przenoś. nastający na co, patriae, salutis meae.

Oppugno, 1. dobywać, oblegać, oppidum, castra; — przenoś. aliquem pecunia, chciéć ująć, przekupić; clandestino consilio, podejść.

Ops, opis, *ż*. (w licz. poj. tylko w przyp. 2, 4 i 6-tym w licz. mn. opes, opum, opibus), moc, siła, omni ope, wszelkiemi siłami; pomoc, zasiłek, opem ferre alicui; alienarum opum indigere; szczególn. w licz. mn. bogactwa, majątek, skarby, ruris; avitae; inter opes inops; potęga, siła zbrojna, Trojanas ut opes eruerint Danai; Lacedaemoniorum opes concussit; tantas opes prostravit.

Ops, opis, *ż*. Ziemia jako bóstwo, matka ziemiopłodów, bogini urodzajności, obfitości, siostra i żona Saturna.

Opson- patrz Obson.

Optabilis, e, pożądany.

Optātio, ōnis, *ż*. życzenie.

Optātus, a, um, pożądany, upragniony; *rzeczow*. optatum, i, *n*. życzenie; optatis meis fortuna respondit; stąd: optato, podług życzenia, optato ventis coortis.

Optimas, ātis, jeden z najlepszych i najszlachetniejszych; *rzeczow*. ten który ma na celu dobro ogólne, dobro kraju, umiarkowany patryota, trzymający zwykle z senatem i możnymi, w przeciwieństwie do popularis.

Optime, patrz bene.

Optimus, patrz bonus.

Optio, ōnis, *ż.* wolny wybór, wola, optio vobis datur.

Optīvus, a, um, wybrany, pożądany.

Opto, 1. wybierać, upatrywać, wyszukiwać, locum tecto; ut optaret, quem vellet; opta, utrum vis; 2) życzyć, alicui aliquid; optant, ut vivant; hunc videre saepius optabamus.

Optume, optumus = optime, optimus.

Opŭlens, tis, i zwykle opulentus, a, um, zamożny, dostatni, obfity, bogaty, exercitus op. praedae lub praeda; możny, potężny, factis; gens opulentissima armis virisque; żyzny, arva Etruriae.

Opulenter i opulente, *przysł.* bogato, wspaniale, kosztownie.

Opulentia, ae, *ż.* dostatek, bogactwo, habemus publice egestatem, privatim opulentiam; potęga, invidia ex opulentia orta.

Opulento, āre, zbogacać.

Opulentus, a, um, patrz opulens.

Opuntius, a, um, patrz Opus.

1. **Opus**, ĕris, *n.* praca w obszernėm znaczeniu, opus quaerere; hic opus non defuit; 2) jako skutek pracy: rzecz przez pracę wykonana, dzieło, w odniesieniu do sztuk i nauk, opus perfectum; pocula fagina, opus Alcimedontis; opus habeo in manibus (książkę, pismo); opus oratorium; w sztuce wojennėj: nondum opere castrorum perfecto; urbem vincis aliisque operibus (machinami oblężniczemi) oppugnare; operibus aditus praemunire; poet: duo tela diversorum operum (różne co do skutku); 3) sprawa, czyn, dzieło, opera immortalia edere; op. egregium, memorabile; sui operis fuit (było jego dzieło); virtutis opus edere; 4) usilność, quanto, tanto opere (jak bardzo, tak bardzo), także: nimio opere (zanadto).

2. **Opus**, *n.* nieodm. w połączeniu: opus est, potrzeba; dux nobis opus est; si quid ipsi a Caesare opus esset; z 6 przyp. opus est celeri auxilio; quid facto opus sit, coby trzeba było zrobić; rzadko z przyp. quanti argenti opus fuit; z tryb bez. lub z 4 przyp. i tryb. bez. quid opus est affirmare? nihil opus est, te exspectare; sic opus est.

Opus, untis, *ż.* miasto Lokrów; stąd: Opuntius, a, um, do Opuntu należący i Opuntii, orum, *m.* mieszkańcy Opnutu, Lokrowie Opuntscy.

Opusculum, i, *n.* dziełko.

1. **Ora**, ae, *ż.* brzeg, granica, ora maritima lub samo ora, brzeg nadmorski, pobrzeże; 2) kraina, strona świata, quibus Hector ab oris exspectate venis? orae belli, widownia (teatr) wojny; 3) strefa, ora gelida.

2 **Ora**, ae, *ż.* lina okrętowa, oras praecidere.

Ora, ae, *ż.* nazwisko Hersylii jako bogini.

Oracŭlum, i, *n.* wyrocznia, jako miejsce, gdzie otrzymywano odpowiedzi bogów; — przenoś. domus jureconsultorum, oraculum civitatis; 2) odpowiedź wyroczni, or. poscere, dare, edere; — przenoś. ważne zdanie, or. physicorum.

Oratio, ōnis, *ż.* mowa, a mianowicie: *a)* zdolność mówienia, słowa, wyrazy, apud quem saepe haec oratio (te słowa) usurpata est; 2) język, utriusque orationis facultas; 3) wymowne wysłowienie, satis in eo fuit orationis; orationem latinam efficies pleniorem; mowa krasomowska, orationem facere, conficere, habere, exprimere, recitare, dicere.

Oratiuncŭla, ae, *ż.* mówka.

Orator, ōris, *m.* mówca; 2) poseł do obcych narodów wyprawiany z ustném zleceniem, Fabricius ad Pyrrhum de captivis missus orator; induciarum oratores feciales.

Oratórie, *przysł.* wymownie, po krasomówsku, dicere.

Oratórius, a, um, krasomówski, ornamenta; vis dicendi.

Oratrix, īcis, *ż.* prosząca.

Orātus, us, *m.* prośba.

Orba, ae, *ż.* patrz orbus.

Orbātor, ōris, *m.* który kogo z czego ogołaca.

Orbicŭlus, i, *m.* krążek, kółko.

Orbis, is, *m.* okrąg, koło; in orbem torquere, obracać w koło; *a)* w znacz. woj. in orbem consistere, w szyku utworzyć koło; orbem facere, colligere; ex orbe excedere; *b)* or. signifer, zwierzyniec niebieski, zodyak; lacteus, droga mleczna na niebie; orbes finientes, widnokrąg, horyzont; orbis terrarum lub samo orbis, okrąg ziemi, ziemia, gdyż dawni uważali ziemię za płasko-okrągłą, nie za kulę; także: część ziemi, kraj, okolica, or. Eous, kraje na wschodzie; Scythicus; Crete, quae meus est orbis; *c)* ruch kołowy: o kłębach, które wąż robi przy posuwaniu się, angues immensis orbibus incumbunt pelago; o biegu rocznym: or. anni; triginta magnos orbes explebit; 2) zaokrąglenie: or. genuum, jabłko w kolanie; or. mensae, stół okrągły; or. lunae, solis, tarcza księżyca, słońca, stąd: luna implet orbem (o pełni księżyca); miejsce oczu, inanem luminis orbem (o Polifemie pozbawionym wzroku); także same oczy, poet. — przenoś. orbis orationis lub verborum, zaokrąglenie peryodyczne; orbis in republica est conversus, zaszła zmiana w rzeczypospolitéj.

Orbĭta, ae, *ż.* kolej, ślad, który koła wyciskają na ziemi.

Orbĭtas, ātis, *ż.* pozbawienie miłych osób, osierocenie, owdowienie, stracenie dzieci; — przenoś. orb. reipublicae virorum talium.

Orbo, 1. pozbawić rodziców lub dzieci, filio orbatus — przenoś. pozbawić przedmiotów lub osób wielkiéj wagi, aliquem sensibus; Italiam juventute; patria multis claris viris orbata.

Orbōna, ae, *ż.* bogini opiekująca się rodzicami, którzy utracili dzieci.

Orbus, a, um, osierocony; pozbawiony dzieci, filius; senex; *rzeczow.* orbus, i, *m.* i orba, ae, *ż.* sierota; — przenoś. pozbawiony osób lub rzeczy wielkiéj wagi, z prz. 6. fratribus: z przyp. 2. poet. auxilii.

Orca, ae, *ż.* beczka.

Orcădes, um, *ż.* gromada wysp przy Szkocyi.

Orchas, ădis, *ż.* gatunek oliwek.

Orchomĕnus, i, *m.* i -on, i, *n.* miasto w Beocyi; stąd: Orchomenius, a, um, do Orchomenu należący, i Orchomenii, orum, *m.* Orchomeńczycy: 2) miasto w Arkadyi.

Orcus, i, *m.* świat podziemny, kraina umarłych; stąd: *a)* bożek świata podziemnego, Pluton; *b)* śmierć.

Ordinārius, a, um, zwyczajny, pospolity, consules, najpierwéj w ciągu roku wybrani; consulatus, roczny konsulat; consilium.

Ordinātim, *przysł.* porządnie, szeregami, sequi.

Ordinātio, ōnis, *ż.* uporządkowanie, urządzenie.

Ordinātus, a, um, uporządkowany, porządny.

Ordĭno, 1. porządkować do po-

rządku przyprowadzać, copias, agmina; partes orationis; urządzać, disciplinam, litem, pacem inter aliquos (skojarzyć); gentem; censum; przeznaczyć, rozporządzić, consulibus ordinatis in futurum annum; ordinavit provide multa et disposuit: fata; porządnie opisać, res publicas.

Ordior, orsus, 4. osnować, nałożyć tkaninę na krosna, telam; zacząć, rozpocząć, causam; z tryb. bez. disputare, loqui; paulo altius de re; przejść w opisaniu do czego, bellum, reliquos lub reliquas res: zacząć mówić, sic orsus Apollo, poet.; 2) zaczynać się, brać początek, unde est orsa oratio.

Ordo, ĭnis, *m.* porządek, rozkład, ułożenie każdej rzeczy na swojém miejscu, cespitum, cratium, olivarum, remorum, rerum, temporum i t. p., ordine, in ordine, porządkiem, porządnie; ex ordine, porządkiem, z kolei, pasmem, bez przerwy; in ordinem cogere, do porządku przyprowadzić, uspokoić, ukrócić; extra ordinem, nie zachowując porządku, provinciam alicui decernere; albo: nadzwyczajnie, niepospolicie, spem quam de te extra ordinem habemus. Stąd: 1) w szczegól. *a*) w znacz. wojennėm: rota, hufiec, oddział, setnictwo, ordinem ducere, dowodzić setnictwem, być setnikiem; nullo lub sine ordine, nie trzymając się wojskowego porządku, sine signis, sine ordinibus, equites pedites permixti; między set nictwami były stopnie, stąd: inferiores et superiores ordines legionum; omnium ordinum centuriones, wszystkich stopni; primi ordines oznacza także dowódzców pierwszego stopnia, fortissimi centuriones, qui iam primis ordinibus appropinquabant: tribunis militum primisque ordinibus coactis; *b*) stan w Rzymie: senatorski senatorius lub amplissimus; rycerski, equester; gminny, pedester lub plebejus; w ogóle: klassa, oddział, publicanorum, libertinorum, scribarum, haruspicum, aratorum, mercatorum; *c*) rzędy wioseł z obu stron okrętu, terno consurgunt ordine remi; siedzenia w teatrze podług godności każdego, in quatuordecim ordinibus sedere, siedzieć na miejscu przeznaczonėm dla stanu rycerskiego; 2) — przenoś. porządek, oznaczona droga, porządny układ, res in ordinem adducere lub redigere; ordinem sequi, tenere, conservare, immutare; suum quisque ordinem percurrit; sceleris (plan); strenuae militiae ordine (przez porządek i dzielność); hoc ordine na téj drodze, tym sposobem.

Oreas, adis, *ż.* nimfa gór.

Orestae, arum, *m.* mieszkańcy krainy zwanéj Orestis, między Epirem i Illiryą.

Orestes, ae, lub is, *m.* syn Agamemnona i Klitemnestry, brat Ifigenii, Elektry, przyjaciel Piladesa; stąd: Oresteus, a, um, do Orestesa należący.

Orgia, ōrum, *n.* nocne obrzędy religijne na cześć Bachusa.

Orichalcum, i, *n.* mosiądz.

Orĭcos, lub -us, i, *ż.* i -um. i, *n.* miasto w Illiryi; stąd: *a*) Oricius, a, um, Orycki; *b*) Oricini, ōrum, *m.* Orycynowie.

Oriens, tis, wschodzący, oriens (sol) wschód słońca; kraje wschodnie, subjectos orientis oris Seras et Indos: nunc oriens ultime noster eris.

Orientālis, e, wschodni; orientales, ium, *m.* ludy na wschodzie mieszkające.

Origo, ĭnis, *ż.* początek, źródło; boni, virtutum; 2) urodzenie, pochodzenie. ród, familia, paterna, materna; ab origine ultima stirpis Romanae; 3) twórca, nadający początek, mundi melioris origo; origines, nazywano miasta, z których wysyłano mieszkańców na osady czyli kolonie; 4) pismo Katona Starszego: Origines, pierwotne dzieje.

Orion, ōnis i ōnis, *m.* gwiazdozbiór.

Orior, ortus (oriturus), orīri, (w cz. ter. orior, orĕris, orĭtur, orĭmur, orĭmini) wstawać, podnosić się, consul oriens de nocte silentio; o słońcu i gwiazdach: wschodzić, sol ortus, poranek, porówn. oriens; stąd: luce orta lub oriente, ze świtem, za nadejściem dnia; oriens sol, wschodzące słońce, wschód; 2) o rzekach: wypływać, Rhenus ex Lepontiis oritur; o krajach: zaczynać się, Belgae ab extremis Galliae finibus oriuntur; 3) w ogóle: powstawać, brać początek, pochodzić, wynikać, tempestas, ventus, fletus, clamor, invidia, seditio, timor; 4) o ludziach: pochodzić z jakiego rodu, plerosque Belgas ortos a Germanis; equestri loco ortus; 5) o roślinach: wyrastać, uva; flos e sanguine ortus; także: juvencs orientes (dorastający).

Orithyīa, ae, *ż.* córka Erechteusa, króla Aten, matka Zetesa i Kalaisa; 2) królowa Amazonek.

Oriundus, a, um, pochodzący, ród swój wiodący, liberis parentibus; ab Syracusis; ex Etruscis.

Orměnis, ĭdis, *ż.* Ormenida, wnuczka Ormena, Astydamia.

Ornamentum, i, *n.* uzbrojenie, opatrzenie zapasy wojenne; 2) ozdoba, strój gemmarum; capitis; triumphi; fani; signa aenea et pictae tabulae et alia urbis ornamenta; — przenoś. *a)* ozdoba, senectutis; sententiarum i dicendi; *b)* godność, zaszczyt, quaecunque a me ornamenta in te proficiscentur; nullum ab eo habebat ornamentum.

Ornate, *przysł.* ozdobnie, świetnie, pięknie, dicere, causas agere, defendere.

Ornatrix, īcis, *ż.* służąca do trefienia włosów pani.

Ornātus, a, um, opatrzony w rzeczy potrzebne, uzbrojony; 2) przyozdobiony, ustrojony;—przenoś. *a)* zaszczycony, honoribus amplissimis; jako tytuł, vir ornatissimus, bardzo szanowny: *b)* zaszczytny, locus ad dicendum ornatissimus.

Ornātus, us, *m.* uzbrojenie, opatrzenie, militaris, gladiatorum; 2) przyozdobienie, przystrojenie, portarum; ozdobny ubior, strój, regius; — przenoś. ozdoba, ornatum afferre orationi.

Orno, 1. uzbrajać, opatrywac w rzeczy potrzebne, urządzac, classem, naves; provinciam; convivium; aliquem armis; ozdabiać, stroić, cornua sertis; ornabant monilia collum; — przenoś. uwielbiać, zaszczycać, aliquem laudibus, sententiis; beneficiis; alicujus egressum frequentia, uczcić czyj odjazd licznym orszakiem.

Ornus, i, *ż.* jesion.

Oro, 1. mówić, pro se; modlić się, talibus dictis, poet.; prosić, de sua salute precibus; ze spój. ut lub ne i tr. łącz.; 2) przech. *a)* ustnie co przedstawiać, mieć mowę, stawać w sprawie, litem; orabunt causas melius; *b)* prosić, aliquem pro salute alicujus; auxilium; illud te oro; aliquem z nast. ut lub ne i tryb. łącz.;

poet.: z tr. bezok.; oro te, oro vos, używa się jako formuła dla wzbudzenia uwagi.

Orphas, ădis, *ż.* gatunek ryby morskiéj.

Orpheus, ei, i eos, *m.* syn Kalliopy i Apollina lub Eagra (Oeagrus), mąż Eurydyki, sławny śpiewak i muzyk w starożytności; stąd: *a*) Orphēus, a, um, i Orphĭcus, a, um, tyczący się Orfeusza.

Orsa, orum, *n.* zaczęcie, usiłowanie; poet. słowa, orsa ore refert.

Orsus, us, *m.* rozpoczęcie.

Ortōna, ae, *ż.* miasto Frentanów.

Ortus, us, *m.* wschód, solis et lunae reliquorumque siderum; także: strona wschodnia; — przenoś. *a*) początek, źródło, juris; tribuniciae potestatis; *b*) urodzenie, puerorum; primo ortu, zaraz po urodzeniu; ortu Tusculanus, rodem z Tuskulum.

Ortygia, ae, i -ē, ēs, *ż.* część miasta Syrakuzy; 2) nazwisko wyspy Delos; stąd: Ortygius, a, um, do Ortygii należący.

Os, ōris, *n.* twarz, oblicze; poet. maska, ora horrenda sumunt; usta, in ore est omnium, in ore habere i t. p., uno ore, jednogłośnie; otwór, wejście, portus; o rzekach: źródło albo ujście; przód okrętu, ora navis rostrata;—przenoś. obecność, przytomność, oblicze, in ore omnium versari; in ore provinciae; śmiałość, bezczelność, która się na twarzy maluje, os durum, os hominis insignemque impudentiam cognoscite; quo ore redibo? (z jakiém czołem).

Os, ossis, *n.* kość, ossa legere, zbierać kości umarłych po spaleniu dla pochowania; in ossibus lub ossibus, wskróś, do żywego; gelidus cucurrit per ossa tremor;— przenoś. ossa nudare mówić, pisać oschle.

Osca, ae, *ż.* miasto w Hiszpanii tarrakoneńskiéj; stąd: Oscensis, e, Osceński, i Oscenses, ium, *m.* Osceńczykowie.

Oscen, ĭnis, *m.* ptak, z którego śpiewu lub głosu przepowiadano przyszłość.

Osci, orum, *m.* Oskowie, lud w Kampanii, stąd: Oscus, a, um, należący do Osków.

Oscillum, i, *n.* laleczka, mały wizerunek Bachusa.

Oscitanter, *przysł.* ospale, ociężale, niedbale, aliquid agere.

Oscito, āre, i oscitor, āri, otwierać usta, ziewać; — przenoś. oscitans, ospały, leniwy, niedbały.

Osculātio, ōnis, *ż.* całowanie.

Oscŭlor, 1. całować.

Oscŭlum, i, *n.* usteczka; 2) pocałowanie, dare, ferre, jungere.

Oscus, a, um, patrz Osci.

Osdroēnē, ēs, *ż.* zachodnia część Mezopotamii; stąd: Osdroeni, orum, *m.* Ozdroenowie.

Osiris, ĭdis, *m.* mąż Izydy, bóstwo opiekuńcze Egipcyan.

Osismii, orum, *m.* lud Gallii celtyckiéj.

Ossa, ae, *m.* góra w Tessalii wschodniéj, stąd: Ossaeus, a, um, należący do góry Ossy.

Osseus, a, um, kościany, z kości zrobiony.

Ostendo, tendi, tentum, lub tensum, 3. nadstawić, stąd: pokazać, dać widziéć; aliquem lub aliquid (alicui), se, aciem, legiones, aby nieprzyjaciela zastraszyć albo złudzić, omamić; poet. vocem, dać się słyszéć, odezwać się· — przenoś. *a*) pokazać, objawić, se alicui inimicum; virtutem, documentum sui; wykazać, wynurzyć, oświadczyć, uwiado-

mić o czém, aliquid; z 4 przyp. i tryb. bezok. lub ze zdaniem względném; *b*) przyrzekać, obiecywać, munus; zapowiadać, victoriam; sprawić, zrobić, wzbudzić, spem, metum; 2) wystawić na co, supinatas Aquiloni glebas, poet.

Ostentātio, ōnis, *ż*. pokazywanie, w znacz. woj. ostentationis causa latius vagari, dla pokazania się, zwrócenia na siebie uwagi i omamienia lub zastraszenia nieprzyjaciela; 2) objawianie, ab ostentatione saevitiae; 3) chełpienie się, chełpliwość, vitanda ostentationis suspicio; 4) pozór, udawanie, zmyślanie, consul veritate non ostentatione popularis.

Ostentātor, ōris, *m*. człowiek chełpliwy, samochwał, factorum.

Ostento, 1. nadstawiać, ofiarować, jugula sua pro capite alicujus; stąd: pokazać, dać widzieć, passum capillum; dolentis speciem; equitatum omnibus locis; equum armaque capta;—przenoś. *a*) pokazywać, objawiać, pericula, se alicui inimicum, se in aliqua re; przedstawiać, dowodzić, oświadczać, ostentavi tibi, me istis esse familiarem; *b*) przyrzekać, obiecywać, aliquid verbis: spem pro re; praemia; agrum; grozić, caedem; *c*) chełpić się, prudentiam suam; se; se inani simulatione (czczym pozorem); odwoływać się do kogo lub do czego, aliquem; aetatis honorem.

Ostentum, i, *n*. znak cudowny, dziw, zjawisko, przepowiednia.

Ostentus, us, *m*. pokazywanie, stawianie za dowód, ostentui esse scelerum Jugurthae, służyć za dowód zbrodni Jugurty; 2) pozór, omamienie, illa deditionis signa ostentui credere.

Ostia, ae, *ż*. miasto przy ujściu Tybru; stąd: Ostiensis, e, należący do tego miasta.

Ostiārium, ii, *n*. podatek od drzwi.

Ostiātim, *przysł*. od drzwi do drzwi, od domu do domu.

Ostiensis, patrz Ostia.

Ostium, ii, *n*. wejście, drzwi; 2) ujście rzeki, Rhodani, Nili.

Ostrea, ae, *ż*. ostryga.

Ostrifer, era, erum, obfitujący w ostrygi.

Ostrum, i, *n*. krew ślimaka morskiego farbująca purpurowo; stąd: vestes ostro perfusae, suknie szarłatne; stratoque super discumbitur ostro (na posłaniu purpurowém).

Osurus, a, um, *imiesł*. od słowa odi.

Otacilius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Otho, ōnis, *m*. Rzymskie nazwisko.

Othryădes, ae, *m*. syn Otrysa, Pantus; 2) nazwisko dowódzcy Spartańskiego.

Othrys, yos, *m*. góra w Tessalii.

Otiŏlum, i, *n*. krótki wypoczynek.

Otior, 1. nie mieć zatrudnienia.

Otiōse, *przysł*. bez zatrudnienia; 2) powoli, nie spiesząc się.

Otiōsus, a, um, próżnujący, wolny od zatrudnień, mianowicie publicznych, urzędowych, dies, senectus; 2) wolny od niepokojów, niezagrożony, ab hoste; 3) bez trosk, kłopotów, si otiosum Fabium reddideris; 4) wolny od namiętności, otiosus stilum prehenderat; 5) bezstronny, bezinteresowny, spectatores pugnae; 6) nieużyteczny, nieprzydatny, peregrinatio.

Otium, ii, *n*. czas wolny od zatrudnień mianowicie urzędowych, quantum mihi respublica otii tribuet, ad scribendum conferam; per otium, lub otio, mając czas; spokojnie; 2) poet. otia nostra,

moje utwory poetyczne w czasie wolnym napisane; 3) spokojność, pokój, ab hoste otium fuit; 4) bezstronność, obojętność.

Ovātio, ōnis, *ż.* mniejszy tryumf, gdy wódz zwycięzca nie na wozie tryumfalnym, lecz konno wjeżdżał do miasta lub wchodził pieszo uwieńczony myrtem.

Ovicŭla, ae, *ż.* owieczka.

Ovidius, ii, *m.* znakomity poeta Rzymski z czasów Augusta.

Ovilis, e, owczy, tyczący się owiec, *rzeczow.* ovile, is, *n.*; *a)* owczarnia, także: koziarnia; *b)* miejsce ogrodzone na polu Marsowém, gdzie się odbywały sejmy.

Ovillus, a, um, owczy, grex.

Ovis, is, *ż.* owca.

Ovo, āre, odprawiać mały tryumf, decretum est, ut ovans urbem ingrederetur, patrz Ovatio; 2) radować się, wykrzykiwać z radości.

Ovum, i, *n.* jaje; przysłowie: ab ovo usque ad mala (od początku aż do końca), ponieważ jaja dawano u Rzymian na początku jedzenia, a na końcu owoce. W licz. mn. ova, oznaczało siedm jaj drewnianych wytkniętych w Cyrku, służących do obliczania obiegów w gonitwach, ova curriculis numerandis.

Oxos, lub Oxus, i, *m.* rzeka w Azyi przy Baktryanie.

Oxydrācae, ārum, *m.* lud w Indyach.

P.

P. w skróc. = Publius; P. C. = patres conscripti; P. R. = populus Romanus.

Pabulātio, ōnis, *ż.* szukanie paszy.

Pabulātor, oris, *m.* zajmujący się dostarczaniem paszy (picownik).

Pabŭlor, 1. dostarczać paszy (picować), pabulatum mittere.

Pabŭlum, i, *n.* pasza, żywność, właś. i przenoś. animorum.

Pacālis, e, do pokoju ściągający się, będący godłem pokoju, olea, laurus.

Pacātus, a, um, uspokojony, uśmierzony, spokojny; *rzeczow.* pacata, orum, *n.* kraje spokojne, ex pacatis praedas agere.

Pachȳnum, i, *n.* lub -os, i, *ż.* przylądek południowo-wschodni w Sycylii.

Pacifer, era, erum, przynoszący, zwiastujący pokój, oliva; *rzeczow.* przydomek Merkurego.

Pacificātio, ōnis, *ż.* zawarcie pokoju.

Pacificātor, ōris, *m.* dawca pokojn.

Pacificatōrius, a, um, należący do zawarcia pokoju.

Pacifico, i -cor, 1. zawierać pokój, venerunt pacificatum; ad pacificandum.

Pacificus, a, um, pokój zawierający; spokojny.

Paciscor, pactus, umawiać się z kim, wchodzić w układy, cum aliquo: pacti sunt inter se; z nast. ut lub ne i tr. łącz.; zawarować sobie co, vitam ab aliquo, pacem; nuptias filiae cum aliquo, zaręczyć komu córkę; także: ex aliqua domo feminam; dać w zamian, vitam pro laude, poet.; pactus, a, um, w znacz. bier. wymówiony, zastrzeżony, zawarowany; stąd: pacto, podług umowy, po zawartym układzie.

Paco, 1. uspokoić, uśmierzyć, nadać pokój; poet. silvas vomere, uprawiać.

Pacta, ae, *ż.* zaręczona, oblubienica.

Pactio, ōnis, *ż.* umowa, ugoda, układ, warunkowe przyrzeczenie, rozejm, zawieszenie broni, pactionem inire, talibus p. pacem facere; bellicas p. perturbare perjurio; także w złéj myśli: przekupstwo, tajemny układ, spisek.

Pactōlus, i, *m.* rzeka w Lidyi, która miała złoty piasek, Pactolus irrigat auro; stąd: Pactolis, ĭdis, *ż.* należąca do Paktolu, nymphae.

Pactor, ōris, *m.* pośrednik, za którego pomocą robi się umowa.

Pactum, i, *n.* umowa, ugoda, traktat, pacta servanda sunt; manere in pacto; pacto stare; często: eo, isto, quo pacto, tym, jakim sposobem; nullo p., w żaden sposob; alio pacto, innym sposobem.

Pactyē, ēs, *ż.* miasto w Tracyi.

Pacuvius, ii, *m.* Rzymski poeta dramatyczny; stąd: Pacuviānus, a, um, do Pakuwiusza należący.

Padus, i, *m.* rzeka w Italii wyższéj (Po).

Padūsa, ae, *ż.* kanał ciągnący się od rzeki Po aż do Rawenny.

Pāean, ānis, *m.* przezwisko Apollina jako bożka sztuki lekarskiej; 2) hymn uroczysty na cześć Apollina; w ogóle: śpiew radosny na pochwałę zwycięzców.

Paedagōgus, i, *m* przewodnik, dozorca dzieci.

Paedor, ōris, *m.* nieczystość, niechlujstwo.

Paemani, orum, *m.* lud w Gallii belgijskiéj.

Paene, lub pene, *przysł.* prawie, jakby, bez mała nie.

Paeninsŭla, ae, *ż.* półwysep.

Paenŭla, ae, *ż.* płaszcz gruby używany w podróży i od wojskowych; przysłowie: paenulam alicui scindere, usilnie kogo prosić, aby pozostał.

Paenulātus, a, um, płaszczem odziany.

Paeon, ōnis, *m.* miara wiersza składająca się z trzech zgłosek krótkich i jednéj długiéj.

Paeŏnes, um, *m.* lud Macedonii, w licz. poj. Paeon, Peończyk; stąd: *a*) Paeonia, ae *ż* kraj Peonia; *b*) Paeonis, ĭdis, *ż.* rodem z Peonii.

Paeonius, a, um, do bożka lekarzy należący, lekarski, zdrowy, zbawienny.

Paestum, i, *n.* miasto w Lukanii; stąd: Paestānus, a, um, należący do Pestu, i Pestani, orum, *m.* Pestanie.

Paetŭlus, a, um, zdrobn. od paetus.

Paetus, a, um, zezem spoglądający, blaskooki, przymrużający oczy.

Pagānus, a, um, wiejski, należący do wsi; *rzeczow.* wieśniak.

Pagăsa, ae, i Pagasae, arum, *ż.* miasto w Tessalii, gdzie okręt Argo był zbudowany; stąd: Pagasaeus, a, um, tyczący się miasta Pagazy i okrętu Argo, w rodzaju *m.* przydomek Jazona.

Pagātim, *przysł.* po wsiach.

Pagella, ae, *ż.* zdrobn. od pagina.

Pagina, ae, *ż.* stronnica papieru, książki.

Paginŭla, ae, *ż.* zdrobn. od pagina.

Pago, ĕre, daw. słowo = pango.

Pagur, *m.* gatunek ryby.

Pagus, i, *m.* wieś, poet. mieszkańcy wsi, pagus agat festos; w obszerniejszém znaczeniu: powiat, gmina, omnis civitas Helvetia in quatuor pagos divisa.

Pala, ae, *ż.* rydel, łopata; 2) tarcza pierścienia, osada.

Palaemon, ōnis, *m.* bożek morski = Melicerta; 2) imię pasterza.

Palaeopharsālus, i, *ż.* część dawna miasta Pharsalus w Tessalii.

Palaestē, ēs, *ż.* miasto w Epirze;

stąd: Palaestinus, a, um, należący do Palesty, deae (furye).

Palaestina, ae, *ż.* kraina w Azyi, Palestyna; stąd Palaestinus, a, um, należący do Palestyny, i Palestini, orum, *m.* mieszkańcy Palestyny.

Palaestra, ae, *ż.* miejsce, gdzie się zapaśnicy i szermierze ćwiczyli; in gramineis exercent membra palaestris; 2) ćwiczenia zapaśnicze, wprawa, zręczność, zwinność nabyta przez ćwiczenia ciała, palaestrae operam dare, ćwiczyć się w sztuce zapaśniczéj: discere palaestram; castris utendum non palaestra; 3) w odniesieniu do wymowy: ćwiczenie, wprawa, non tam armis institutus quam palaestra.

Palaestrice, *przysł.* sposobem zapaśniczym.

Palaestricus, a, um, odnoszący się do palestry.

Palaestrita, ae, *m.* zapaśnik; mistrz zapaśników.

Palaetўros, i, *ż.* Tyr dawny w Fenicyi.

Palam, 1) *przysł.* otwarcie, bez ogródki, w obliczu, w przytomności, proferre, agere; palam, in ore atque in oculis proviuciae aliquid gerere; jawnie, wiadome, palam est, wiadoma jest rzecz; palam facere, objawić; p. fieri, stać się jawném; 2) *przyim.* z przyp. 6 w obecności, w oczach, przed = coram, p. populo; me p.; p. luce, w dzien.

Palamēdes, is, *m.* syn Naupliusa, towarzysz Agamemnona przy oblężeniu Troi.

Palātium, ii, *n.* pagórek i część miasta Rzymu, gdzie było mieszkanie cesarza Augusta i jego następców; stąd: = pałac, zamek cesarski; poet.: mieszkanie bogów; Palatinus, a, um, Palatynski: tribus Palatina lub samo Pal., dzielnica Palatyńska; także: cesarski.

Palātum, i, *n.* (daw. palatus, i, *m.*), podniebienie; poet.: p. coeli, sklepienie nieba.

Palea, ae, *ż.* plewa.

Palear, aris, *n.* podgardle u bydlęcia.

Pales, is, *ż.* bogini opiekująca się pasterzami, trzodami; stąd: Palilis, e, należący do bogini Pales: festa P. lub samo Palilia, ium, *n.* święto oczyszczalne na cześć bogini Pales, obchodzone 21 kwietnia, w czasie którego, po dopełnionych ofiarach, ogień słomą lub sianem rozniecano i przezeń skakano (flamma Palilis); poet.: sacra lub lux Palis.

Palĭci, ōrum, *m.* bliźnięta, synowie Jowisza z nimfy Talii, bóstwa opiekuńcze Sycylijskie, których świątynia była przy mieście Palica

Palĭliā, Palilis, patrz Pales.

Palimpsestus, i, *m.* pargamin, który, po wytarciu na nim pierwszego pisma, powtórnie służył do pisania, in palimpsesto scribere.

Palinūrus, i, *m.* sternik Eneasza który koło przylądku Lukanii wpadł w morze; stąd ten przylądek od jego imienia został nazwany, locus Palinuri nomen habebit.

Palla, ae, *ż.* zwierzchnia szeroka suknia, szczegól. Rzymskich kobiet.

Pallas, ădis lub ădos, *ż.* nazwisko Minerwy; invita Pallade = invita Minerva, patrz Minerva; exstincti Palladis ignes (ogień Westy, gdyż w świątyni Westy Palladium było umieszczone); poet.: o świątyni i posągu Pallady, conspecta Pallade; capta Pallade · o drzewie oliwném i oliwie: P. baccifera; Palladem infundere. Stąd: Palla-

dius, a, um, należący do Pallady; *rzeczow.* Palladium, ii, *n.* posąg Pallady w Troi, przez Ulissesa i Dyomedesa zabrany; późniéj, jak utrzymywano, dostał się w posiadanie Rzymian, i zachowany był w świątyni Westy.

Pallas, antis, *m.* syn Pandyōna; 2) przodek Ewandra; stąd: *a)* Pallantēus, a, um, Pallantejski; *rzeczow.* Pallanteum, i, *n.* nazwisko miast w Arkadyi i Italii; *b)* Pallantias, ădis, *ż.* i Pallantis, ĭdis lub ĭdos, *ż.* jutrzenka, Aurora, jako pochodząca od Giganta Pallanta; *c)* Pallantius, a, um, pochodzący od Pallanta, heros, Ewander.

Pallens, tis, blady, o przedmiotach świata podziemnego: umbrae, animae; żółto-zielony, herbae; 2) sprawujący bladość, morbi.

Palleo, pallui, 2. być bladym, z przyp. 6 metu, ze strachu; morbo, z powodu choroby; tracić kolor naturalny, ne vitio coeli palleat aegra seges; — przenoś. zbladnąć, zblednieć, lękać się, troskać się, niepokoić się, z przyp. 4 lub 3. pontum, lękać się morza; pueris, obawiać się o dzieci.

Pallesco, pallui, 3. blednieć, żółknąć; — przenoś. lękać się, niepokoić się, nulla culpa.

Palliātus, a, um, odziany płaszczem zwanym pallium; tém się różnili Grecy od Rzymian używających togi; Graeculus p., Grecki filozof.

Pallidus, a, um, blady; p. in femina, zakochany; 2) sprawujący bladość, mors. [kaptur.

Palliŏlum, i, *n.* płaszczyk; 2)

Pallium, ii, *n.* okrycie, zasłona; płaszcz używany od Greków, a szczególniéj filozofów.

Pallor, ōris, *m.* bladość, ora pallor albus inficit; spełzły kolor, pallorem ducunt rami; strach, trwoga; także: jako osoba, bożek strachu.

Palma, ae, *ż.* dłoń, także: ręka, arcebant vincula palmas; 2) drzewo palmowe; 3) gałązka tego drzewa, jako znak zwycięztwa, palmae victoribus datae; w ogóle: nagroda, zaszczyt, chluba; na złą stronę: mordy, zabójstwo, plurimarum p. gladiator; 4) latorośl lub gałąź jakiego drzewa, stipitis; palmae ramique; 5) owoc drzewa palmowego, daktyl.

Palmāris, e, zasługujący na pierwszeństwo, odznaczający się, sententia; statua.

Palmātus, a, um, haftowane palmy na sobie mający, toga, tunica

Palmes, ĭtis, *m.* winna latorośl.

Palmētum, i, *n.* miejsce zarosłe palmami.

Palmĭfer, era, erum, palmy rodzący.

Palmōsus, a, um, obfity w palmy.

Palmŭla, ae, *ż.* dolna szersza część wiosła; wiosło.

Palor, 1. błąkać się, rozpraszać się; często: palantes i palati; — przenoś. animi palantes.

Palpebra, ae, *ż.* powieka.

Palpĭto, 1. drgać, cor p., bije mocno serce; lingua, bełkoce.

Palpo, i palpor, 1. z lekka dotykać, głaskać; — przenoś. pochlebiać, przymilać się.

Paludāmentum, i, *n.* płaszcz żołnierski. szczegól. płaszcz purpurowy wodza naczelnego Rzymskiego.

Paludātus, a, um, odziany płaszczem żołnierskim, zwanym paludamentum.

Paludōsus, a, um, bagnisty.

Palumbes, is, *m.* i *ż.* dziki gołąb, grzywacz.

Pālus, i, *m.* pal.

Palus, ūdis, *ż.* bagno, woda stojąca.

Paluster, stris, stre, błotnisty, bagnisty.

Pamphylia, ae, *ż.* kraina w Azyi mniejszéj; stąd: Pamphylius lub -lus, a, um, do Pamfilii należący; mare, na pobrzeżu Pamfilii; i Pamphylii, orum, *m*, mieszkańcy Pamfilii.

Pampineus, a, um, winny, zrobiony z gałązek, z liści winnych.

Pampinus, i, *m.* i *ż.* winna gałązka; liść winny.

Pan, Panos, przyp. 4. Pana, *m.* Arkadyjski bożek lasów, trzód, pasterzy, ovium custos, w licz. mn. Panes, bóstwa pól, pinu praecincti cornua Panes.

Panaetōlicus, i Panaetōlius, a, um, do całéj Etolii odnoszący się, concilium.

Panathenaicus, a, um, należący do świąt Ateńskich Panathenaea zwanych; *rzeczow.* rodz. *m.* mowa Izokratesa miana w czasie uroczystości obchodzonéj na cześć bogini Ateny.

Panchāia, ae, *ż.* bajeczna wyspa na morzu Erytrejskiém przy wschodnim brzegu Arabii; stąd: Panchaeus, Panchaicus i Panchaius, a, um, Panchajski.

Panchrestus, a, um, bardzo, wszędzie pożyteczny, medicamentum, pieniądze.

Pancration, ii, *n.* gatunek ćwiczenia szermierskiego, zawierający pasowanie się i walkę na kułaki.

Pandion, ŏnis, *m.* król Aten, ojciec Progny i Philomeli; stąd: Pandionius, a, um, należący do Pandyona, w ogóle: Ateński.

Pando, pandi, pansum i passum, 3. rozwinąć, rozpiąć, rozszerzyć, vela; crines passi, capillus passus, rozpuszczone włosy; suszyć, racemi passi; uva; poet.: lac passum, zwarzone mleko; otwierać, ostia: na str. bier. otwierać się, rozszerzać się, planicies, mare; — przenoś. *a)* rozciągać się, mieć wpływ, wpływać na co, divina bona longe lateque se pandunt; *b)* otwierać, dać widzieć, spectacula; torować, viam salutis; viam ad dominationem; poet.: objawiać, nomen; res caligine mersas.

Pandrŏsos, i, *ż.* córka Cekropsa.

Pandus, a, um, krzywy, zgięty.

Panegyrĭcus, i, *m.* mowa Izokratesa, w któréj zasługi Ateńczyków w korzystném świetle przedstawia, zachęca ich do jedności i pobudza do wojny przeciw Persom.

Pangaea, orum, *n.* góra w Tracyi na pograniczu Macedonii.

Pango, panxi, panctum i od dawnego pago, pēgi lub pepĭgi, pactum, 3. wbijać, wtykać, wsadzać, clavum, ancoram litoribus; o poetach: tworzyć, poemata; aliquid Sophocleum; opiewać, facta patrum; — przenoś. *a)* oznaczać, określać, terminos, fines; *b)* w czasach dokon. zawrzeć, pacem, foedera, inducias, amicitiam cum aliquo; z nast. ut lub ne i tr. łącz.

Panicum, i, *n.* zboże jakieś (tatarka).

Panificium, ii, *n.* piekarstwo; 2) pieczywo, chleb.

Panis, is, *m.* chléb.

Paniscus, i, *m.* mały Pan (bożek).

Pannŏnii, orum, *m.* mieszkańcy krainy zwanéj Pannonia, ae, *ż.* (dziś Węgry), która była podzieloną na dwie części: P. inferior i P. superior; stąd: Pannonĭcus, a, um, należący do Pannonii.

Pannōsus, a, obszarpany, w łachmanach.

Pannus, i, *m.* sukno lub suknia, duplex p., gruba wełniana; 2) pła-

tek, przewiązka, gałganek, łachman; stąd: panni, odzież zszarzana, obszarpana, łatana, pannis obsitus.

Panomphaeos, i, *m.* przezwisko Jowisza, jako pierwszego sprawcy wszelkich wyroczni i przepowiedni.

Panopē, ēs, *ż.* miasto w Focydzie.

Panopēa, ae, *ż.* nimfa morska.

Panormus, lub -os, i, *ż.* i -um, i, *n.* miasto na północném pobrzeżu Sycylii (dziś Palermo); stąd: Panormitānus, a, um, z Panormu, należący do Panormu i Panormitani, orum, *m.* Panormitanie.

Pansa, ae, *m.* przezwisko Rzymskie.

Pantăgies, ae, *m.* rzeka w Sycylii.

Panther, ĕris, *m.* i Panthēra, ae, *ż.* ryś.

Panthus, i, *m.* (przyp. 5 Pantu) syn Otrysa, ojciec Euforba; stąd: Panthoides, ae, *m.* Pantoida: *a)* Euforbus; *b)* Pitagoras, ponieważ utrzymywał, że był Euforbem.

Panticăpaeon, i, *n.* miasto przy cieśninie Cymmeryjskiéj.

Papăver, eris, *n.* mak.

Papavĕreus, a, um, makowy.

Paphius, a, um, patrz Paphos.

Paphlagon, lub -o, ŏnis, *m.* Paflagończyk, mieszkaniec krainy zwanéj Paphlagonia, ae, *ż.* w Azyi mniejszéj.

Paphos, lub -us, i, 1) *m.* syn Pigmaliona; 2) *ż.* miasto na wyspie Cyprze ze świątynią Wenery; stąd: Paphius, Pafijski, Cypryjski, Wenerze poświęcony.

Papĭlio, ōnis, *m.* motyl.

Papilla, ae, *ż.* brodawka na piersi, pierś.

Papirius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu; stąd: Papiriānus, a, um, do Papiryusza odnoszący się.

Papius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu, Papia lex, prawo Papiusza (de peregrinis exterminandis).

Pappo, 1. jeść (wyraz dziecinny).

Papŭla, ae, krostka, wysypka.

Papyrĭfer, era, erum, wydający krzew zwany papyrus.

Papȳrus, i, *m.* i *ż.* lub -um, i, *n.* krzew Egipski, z którego łyka wyrabiano papier do pisania.

Par, păris (przyp. 6. pari, *rzeczow.* także pare), równy, alicui lub alicui rei; cum aliquo; inter se; in aliqua re lub aliqua re, lub ad aliquid, równy pod jakim względem, in amore; vel ingenio vel industria; ad virtutem; z nast. ac, atque, et lub quam, magistrum equitum pari ac dictatorem imperio, z równą władzą dyktatorskiéj; pari spatio atque est ex Gallia in Britanniam, w takiéj odległości, jak-; *rzeczow.* rodz. *m.* lub *ż.* towarzysz, towarzyszka, rówiennik, pares cum paribus facillime congregantur; poet.: mąż, żona; rodz. *n.* rzecz równa, par pari respondere; paria paribus referre, odwzajemnić się, oddać wet za wet; par impar ludere, grać w cetno, licho; także: para, dwie osoby, dwie rzeczy, p. gladiatorum; tria aut quatuor paria amicorum; paria scyphorum; 2) sposobny, zdolny, mający siły po temu, universi pares esse possunt, połączeni mogą podołać, opór stawiać; *rzeczow.* przeciwnik, parem habere, aspernari; 3) równie usposobiony w rozmaitych względach, ut par sis in utriusque orationis facultate; animo ac viribus par; 4) przyzwoity, stosowny, godziwy, zgodny ze słusznością, par est, słuszna jest rzecz; z 4 przyp. i tr. bez. par est, ipsum esse bonum virum; quid me facere par sit.

Parābilis, e, łatwy do nabycia.

Parada, ae, *ż*. miasto w Zeugitanie.

Parădoxa, orum, *n*. zdania przeciwne powszechnemu mniemaniu.

Paraetăcae, arum, i Paractacēni, orum, *m*. mieszkańcy krainy zwanéj Paractacēnē, ēs, *ż*. między Medyą i Persyą.

Paraetŏnium, ii, *n*. miasto i port w Maimaryce, na granicy Egiptu.

Parapam-, patrz Paropam-.

Parasīta, ae, *ż*. pasożytka, żywiąca się cudzém, pochlebnica.

Parasītus, i, *m*. wspólnie jedzący; w znaczeniu wzgardliwém: pasożyt; darmozjad.

Parāte, *przysł.* z przygotowaniem, paratius dicere.

Parātio, ōnis, *ż*. przygotowanie, dążenie do czego, regni.

Parātus, a, um, gotowy, na pogotowiu będący, tak dobrze jak pewny, urbs, victoria, praeda i t. p., parati in armis, stojący pod bronią; przygotowany na co, chętny do czego, z przyp. 3 lub z 4 przyp. i przyim. ad, veniae; ad omnem eventum; ad navigandum; z tr. bez. perpeti; trajicere; sic animo paratus, ut-, tak usposobiony, iż-; dobrze opatrzony, uzbrojony, ad aliquid: usposobiony w jakim przedmiocie, in rebus maritimis.

Parātus, us, *m*. przysposobienie, przygotowanie, triumphi; ubiór, strój, Tyrios induta paratus, poet.

Parca, ae, *ż*. Parka, w licz. mn. Parcae, trzy boginie, od których los i osnowa życia ludzkiego zawisła (Clotho, Lachesis, Atropos).

Parce, *przysł.* oszczędnie, skąpo, vivere; mało, scribere, gaudere; rzadko kiedy, parcius quatiunt fenestras.

Parcimonia, patrz parsimonia.

Parco, peperci (rzadko parsi), parcītum lub parsum, 3. ochraniać, szanować, starać się zachować, valetudini, aedificiis; darować, nullius vitae pepercit; oszczędzać, skąpić, sumptui, labori; ne cui rei parcat; parcendo, przez oszczędność; wstrzymywać się od czego, auxilio, a caedibus; zaniechać, nie chcieć, fidem jactare; parce metu, nie bój się; wystrzegać się, periculo; poet.: luminibus, odwrócić oczy.

Parcus, a, um, oszczędny, skąpy, parcissimus donandi; nieobfity, mały, w małéj ilości, sal; questa sum vento lintea parca dari, żaliłam się, że okręt powoli płynie; umiarkowany, łagodny, verba; ira parcior = minor.

Pardălis, is, *ż*. i pardus, i, *m*. ryś.

Parens, tis, *rzeczow.* poddany, parentes abunde habemus.

Parens, tis, *m*. i *ż*. ojciec, matka, parentes, rodzice; — przenoś. początkodawca, założyciel, twórca, Socrates philosophiae parens; w licz. mn. przodkowie, krewni, more parentum: także: w licz. poj. krewny, parens et ipse Tarquinii.

Parentālis, e, rodzicielski; 2) ściągający się do umarłych rodziców lub krewnych, dies; *rzeczow.* parentalia, ium, *n*. obrzędy, ofiary czynione na cześć zmarłych rodziców lub krewnych.

Parento, 1. odprawiać obrzędy przy grobie rodziców lub krewnych; 2) pomścić się czyjéj śmierci zgubą zabójcy, Cethego; w ogóle: pomścić się, irae aliqua re; przebłagać cienie, umbris.

Pareo, parui, parĭtum, 2. pokazać się, dać się widzieć, zjawić się, paret, rzecz widoczna, jawna, dowiedziona; 2) stawić się na roz-

kaz, stąd: *a)* być posłusznym, powolnym, powodować się, ulegać, stosować się do czego i t. p. irae plus quam utilitati; necessitati, legibus, consiliis alicujus; także o przedmiotach nieżywotnych: parerent arva colono, poet.; *b)* być poddannym, być pod rozkazami, pod panowaniem, Romanis; duobus; imperio.

Paricid- patrz Parricid-.

Paries, ĕtis, *ż.* ściana.

Părietĭnae, arum, *ż.* rozwaliny starego muru.

Parilia, patrz Palilia.

Parilis, e, podobny, równy, aequitas, vox.

Pario, pepĕri, partum, 3. (imiesł. czasu przyszł. pariturus), rodzić, wydać płód na świat, liberos; optima matrum terra parit; wynaleźć, tworzyć, verba; — przenoś. *a)* zjednać, sibi salutem; amicitiam cum aliquo, laudem, libertatem; otrzymać, victoriam ex lub de aliquo; parta, orum, *n.* rzecz nabyta, majątek; *b)* ultionem malorum alicui, wywrzeć zemstę; wzbudzić, wzniecić, sprawić, dolorem, suspicionem; zadać, lethum sibi manu, poet.

Paris, ĭdis, *m.* syn Pryama, i Hekuby, który był przyczyną wojny Trojańskiéj.

Parisii, orum, *m.* lud w Gallii Celtyckiéj.

Parĭter, *przysł.* równie, zarówno, niemniéj, podobnie, z nast. ac, atque, et, que, ut, równie jak; także; z przyp. 3.; 2) razem, Numidae pariter cum equitibus; Jugurtham et Bocchum p. superavit; p. et a lateribus et a fronte; studia cum aetate p. crescunt; 3) także, postquam p. Nymphas incedere vidit, poet.

Parĭtor, ōris, *m.* sługa, żołnierz na zawołaniu, na straży.

Parium, ii, *n.* miasto w Myzyi; stąd: Pariānus, a, um, należący do tego miasta.

Parius, a, um, patrz Paros.

Parma, ae, *ż.* mała tarcza okrągła; u poet. w ogóle: tarcza.

Parma, ae, *ż.* miasto w Gallii Cyspadańskiéj; stąd: Parmensis, e, do Parmy odnoszący się; *rzeczow.* Parmensis, Parmeńczyk.

Parmātus, a, um, opatrzony w tarczę parma zwaną.

Parmensis, patrz Parma.

Parmŭla, ae, *ż.* zdrobn. od parma.

Parnāsus i **Parnassus**, i, *m.* góra w Focydzie, przy któréj były Delfy i źródło Kastalskie; stąd: *a)* Parnāsius, a, um, do Parnasu należący, poet. w ogóle: Delficki; *b)* Parnāsis, ĭdis, *ż.* rodem z Parnasu.

1\. **Paro**, 1. gotować, przysposabiać, convivium, se ad rem; uzbrajać się, se proelio; bellum; przedsiębrać, iter; zabierać się do czego, fugam; zamyślać o czém, zamierzać, alicui necem; z tryb. bezok. prŏficisci, zabierać się do odjazdu; perficere, do wykonania; 2) zbierać, copias, exercitum, commeatus; uzyskać, locum ac sedes; latos fines; starać się o co, divitias, pacem, amicitias, necessitudines; nabywać, kupować, jumenta inmenso pretio; hortos, praedia; aere, argento paratus, o niewolniku.

2\. **Paro**, 1. (od par) porównywać, se paraturum cum collega.

Parŏchus, i, *m.* przedsiębierca, który urzędnikom Rzymskim podróżującym dostarczał rzeczy potrzebnych do wygody; poet. w ogóle: urządzający biesiady.

Paropamisus, i, *m.* góra na północ Indyj; stąd: Paropamisădae,

arum, *m.* mieszkańcy na południowéj pochyłości góry Parop.

Paros lub **-us**, i, *ż.* wyspa, na morzu Egiejskiém; stąd: Parius a, um, tyczący się wyspy Paros, i Parii, orum, *m.* mieszkańcy wyspy P.

Parra, ae, *ż.* ptak złowrogi, puszczyk?

Parrhăsia, ae, *ż.* kraina i miasto w Arkadyi; stąd: *a*) Parrhasis, ĭdis, *ż.* rodem z Parrazyi, w ogóle: z Arkadyi; Arctos lub ursa, konstellacya, patrz Arctos; *rzeczow.* = Callisto; *b*) Parrhasius, a, um, do Parrazyi należący, w ogóle: Arkadyjski.

Parrhasius, ii, *m.* sławny malarz z Efezu.

Parricīda, ae, *m.* ojcobójca, matkobójca, zabójca powinowatych; także: targający się na ojczyznę, zdrajca stanu.

Parricidālis, e, ojcobójczy, zbrodniczy, bezbożny.

Parricīdium, ii, *n.* zamordowanie rodziców, krewnych, w ogóle: mężobójstwo, także: spisek przeciwko ojczyżnie, zbrodnia stanu.

Pars, partis, *ż.* część, pars-pars, zam. alii-alii, jedni-drudzy; parte-parte, po części-po części; ex aliqua parte, po części; magna ex parte, w znacznéj części, majore lub maxima ex parte, po większéj lub największéj części; magnam partem, w znacznéj części; maximam partem lacte vivunt, po największéj części, najwięcéj żyją mlekiem; partim (4 przyp.) w części; in parte, po części; 2) strona, okolica, Alpes ea parte inviae; partes Orientis; p. Coae; ex omnibus partibus advolaverunt; ex una parte ex altera; (in) omnibus partibus; reliquis partibus; quam in partem, dokąd;—przenoś. strona wzgląd, ex ulla parte; nulla parte, wcale nie, bynajmniéj, pod żadnym względem; omni ex (a) parte, lub omni parte, pod każdym względem; multis partibus (bardzo); omnibus partibus (pod każdym względem, we wszystkiem); in eam partem peccant, pod tym względem wykraczają; scripsi in eam partem, ne-, napisałem w tym zamiarze, aby nie-; in utramque partem, na obie strony, za i przeciw; nullam in partem, pod żadnym względem; 3) stronnictwo, pars Mariana i partes Marianae; Antonius partium Caesaris; p. Sullanae; conspiratis factionum partibus; p. optimae, patryoci; 4) udział, uczestnictwo, pars mea nulla erit in hoc; partes omnium corripere; partem habere in aliqua re; partes dare, habere (w przedsiębierstwach pieniężnych i t. p.); 5) w licz. mn. rola aktora, p. primae, secundae, tertiae;—przenoś. obowiązek, urząd, meae, tuae p.; priores; omnium ordinum; excepit has partes; 6) sposób, gatunek = species.

Parsimōnia, ae, *ż.* oszczędność.

Parthāon, ŏnis, *m.* syn Agenora i Epikasty, król Kalidonu, ojciec Eneusa (Oeneus); stąd: Parthaŏnius, a, um, do Partaona odnoszący się.

Partheniae, arum, *m.* = spurii.

Parthenius, ii, *m.* góra między Argolidą i Arkadyą; poet. Parthenium nemus; Partheniae valles i t. p.

Parthenŏpaeus, i, *m.* jeden z siedmiu wodzów oblegających Teby.

Parthenŏpe, ēs, *ż.* dawne nazwisko Neapolu; stąd: Parthenopeius, a, um, Partenopejski, Neapolitański.

Parthenopŏlis, is, *ż.* miasto w niższéj Mezyi.

Parthi, ōrum, *n.* Partowie lud

Scytyjski; stąd: a) Parthia, ae, *ż.* kraj Partów; *b*) Parthicus, a, um, należący do Partów; *c*) Parthiēnē, ēs, *ż.* = Parthia; stąd: Parthieni, orum, *m.* = Parthi; *d*) Parthus, a, um, należący do Partów.

Parthini, orum, *m.* lud w południowéj Illiryi.

Parthyaei, orum, *m.* = Parthi.

Particeps, cĭpis, mający w czém udział, voluptatis, belli; *rzeczow.* uczestnik, spólnik, towarzysz; regni, conjurationis; rzadko z przyp. 3.

Participo, 1. robić uczestnikiem, dzielić, suas laudes cum aliquo; także bier.: nos esse factos ad participandum alium ab alio.

Particŭla, ae, *ż.* cząstka, odrobina.

Particulātim, *przysł.* częściami, cząstkowo.

Partim, częścią, w części, patrz pars.

Partio, 4. dzielić, partitus, podzielony.

Partior, 4. dzielić, praedam in socios; curas cum aliquo; copias inter se; poet.: campum limite, oddzielać, rozdzielać.

Partite, *przysł.* z należytym podziałem, dicere.

Partitio, ōnis, *ż.* podział, rozkład.

Partŭrio, īvi, ii, 4. silić się na wydanie płodu; — przenoś. *a*) trapić się, si tanquam parturiat unus pro pluribus; *b*) respublica p. periculum, jest w stanie niebezpiecznym; ira p. minas, gniew zagraża; 2) = pario: poet.: Notus p. imbres, wydaje, sprowadza, jest przyczyną; arbor parturit, rozwija się; ager parturit zaczyna się zielenić.

Partus, us, *m.* rodzenie; 2) płód wydany, potomstwo, partum edere, eniti, także: owoc.

Parum, *przysł.* mało, niedosyć, sapientiae, splendoris; parumne est, quod-, czyż to jeszcze niedosyć; parum habere, nie być zadowolonym, nie przestawać na czém; z tryb. bezok. violare parum habet; 2) stop. wyż. minus, mniéj, nie tak bardzo, także: zamało, dicere; z przyp. 2 minus quatuor millium; non lub haud m., nie mniéj, tyleż, tyle właśnie; nihil m., wcale nie; plus minus, mniéj więcéj, około, blizko; minus minusque (lub ac, atque minus), coraz mniéj; z nast. ac, atque, quam, (jak) peccas minus atque ego; z przyp. 6. przedmiotu wchodzącego do porównania albo liczby, ilości i t. p. nemo fuit illo minus emax; minus triginta diebus; multo m., daleko mniéj; paullo m., nieco mniéj; me minus uno, mniej jednego wyjąwszy, poet.; quo m. lub quominus, aby nie; si minus, jeżeli nie; sin minus, jeżeli zaś nie, w razie przeciwnym; 3) stop. najw. minime, najmniéj, bynajmniéj, irasci m. decet; m. omnium ad te pertinebat, wcale do ciebie nie należało; m. saepe, bardzo rzadko; w odpowiedziach: placet — Catilinae? minime, bynajmniéj.

Parumper, *przysł.* nieco, trochę, na krótki czas, pulsus corde dolor; abduco p. animum a molestiis.

Paruncŭlus, i, *m.* mały okręt. patrz myoparo.

Parus, i, *ż.* patrz Paros.

Parvitas, ātis, *ż.* małość, drobność.

Parvŭlus, a, um, bardzo mały, malutki, mało znaczący, navicula, oppidum, pecunia, proelium, detrimentum, causa i t. p.; hoc parvulum, ta drobnostka; 2) bardzo mały, b. młody, *rzeczow.* małe dziecię, a parvulo - lub a parvulis, od dzieciństwa.

Parvus, a, um, stop. wyż. minor, najw. minimus; 1) pod względem przestrzeni, liczby, ilości i wagi: mały, mało znaczący; *rzeczow.* parvum, i, *n.* drobnostka, troszeczka, odrobina; minus, rzecz mniejsza, ilość mniejsza; minimum, rzecz bardzo mała, lub *przysł.* bardzo mało, praemia apud me m. valent; non m., nie mało; ne m. quidem, bynajmniéj, wcale nie. — Przenoś. *a*) pod względem wartości: mały, mało znaczący, dona, munera; parvo pretio; *rzeczow.* parvum, i, *n.* coś małego, parvi lub minoris ducere. aestimare, pendere, mało albo mniéj cenić; parvi esse, mało znaczyć, parvo emere, tanio kupować; minoris vendere, taniej sprzodawać; *b*) pod względem mocy i znaczenia: mały, mało znaczący, małéj wagi, res, labor, detrimentum, momentum, fides i t. p.; si parva licet componere magnis; poet.: carmen, modi (łatwe) w lekkim rodzaju; vox (słaby, cichy); o osobach, małego znaczenia, niższego rzędu: dii, senator; parvum parva decent; parvi et ampli, niżsi i znakomici, poet.; pod względem sposobu myślenia: małoduszny, parvi animi haberi; w odniesieniu do mowy: pokorny, animis verba minora; verbis minoribus uti; pod względem ducha: non tibi parvum est ingenium, wielkie masz zdolności; stąd: operosa parvus carmina fingo, mało mając zdolności, z wielką pracą składam wiersze; 2) pod względem czasu i wieku: mały, krótki, pars noctis: dies sermone minor fuit; minima pars temporis; parvus, mały, młody; minor, mniejszy, młodszy; minimus, najmniejszy, najmłodszy; *rzeczow.* parvus, i, *m.* mały chłopiec; parva, ae, *ż.* mała dziewczyna; parvi, małe dzieci; a parvo lub a parvis, od dzieciństwa; minores, młodzież; poet.: potomkowie, utcunque ferent ea facta minores.

Pasargădae i **Persagadae**, arum *ż.* zamek w Persyi.

Pasco, pavi, pastum, 3. paść, pasać, greges armentaque; sues; samo pascere, hodować bydło; w ogóle: paść, karmić, żywić, o zwierzętach i ludziach, nos oluscculis soles pascere; legationes convivio, podejmować, ugościć; przenoś. *a*) kogo lub co utrzymywać, zasilać, karmić, żywić, dać rosnąć, pomagać do wzrostu, aliquem rapinis et incendiis; barbam, crines (zapuszczać); animum, spem (podsycać) poet.; *b*) paść, lubować się czém, oculos in aliqua re, oculos animumque aliqua re; pasci aliqua re; 2) wypasać, asperrima collium; — przenoś. pożerać, niszczyć, pustoszyć, polentam, campos; pastus cibus.

Pascor, pastus, 3. pożerać, paść się, o źwierzętach; 2) wypasać, silvas, arbuta; mala gramina pastus.

Pascuus, a, um, pastewny, na pastwisko przydatny, ager; *rzeczow.* pascua, orum, *n.* pastwisko.

Pasiphăē, ĕs, lub -aa, ae, *ż.* córka Słońca i Persydy, siostra Cyrcy, żona Minosa króla Krety, matka Minotaura, Androgeusa, Fedry i Aryadny; stąd: Pasiphaēius, a, um, od Pazyfai pochodzący.

Pasitīgris, is, *m.* nazwisko połączonych rzek Eufratu i Tygru (dziś Szat-el Arab).

Passer, ĕris, *m.* wróbel; 2) ryba, płaszcz morski.

Passercŭlus, i, *m.* wróbelek.

Passim, *przysł.* (od pando) tu i owdzie, po rozmaitych miejscach,

considere; 2) w rozmaite miejsca, confugere; 3) bez różnicy bez wyboru, u późn. pisarzy.

Passum, i, (od pando), wino z jagód suszonych.

Passus, a, um, *imiesł.* od Patior i Pando.

Passus, us, *m.* krok: passu admisso, śpiesznie; jako miara: mille passus, mila rzymska: ślad, saepe tui specto si sint in litore passus, poet.

Pastillus, i, *m.* gałeczka z ciasta, pigułka.

Pastor, ōris, *m.* pasterz.

Pastorālis, e, pasterski. [lilia.

Pastoricius, a, um; sacra = Pa-

Pastus, ūs, *n.* pasienie, pasza; — przenoś. p. animorum, pokarm umysłowy.

Patalius, a, um, należący do Patali, okolicy przy ujściu Indu.

Patăra, ōrum, *n.* miasto w Licyi ze świątynią Apollina; stąd: *a)* Patareus, ei lub eos, *m.* Patarejczyk (Apollo); *b)* Pataraeus, a, um, Patarejski; *c)* Patarani, orum, *m.* mieszkańcy Patary.

Patăvium, ii, *n.* Padwa, miasto we Włoszech; stad: Patavīnus, a, um, należący do Padwy, i Patavini, orum, *m.* mieszkańcy Padwy.

Patefăcio, feci, factum, 3. na str. bier. patefio, factus, fieri, otworzyć, portas, aures assentatoribus; 2) utorować drogę, ułatwić przejście, vias, iter, loca, Alpes ea parte invias; Pontum; 3) uczynić widzialném, widok otworzyć, orbem; Sejanum; poet.: sulcum (bróżdy zrobić, uprawić, zorać); — przenoś. objawić, wydać na jaw, odkryć, dać do zrozumienia, rem, conjurationem, consilia, verum, odium; se alicui (objawić swój sposób myślenia, chęci, zamiary).

Patefactio, ōnis, *ż.* otwarcie, odkrycie, objawienie, rerum.

Patella, ae, *ż.* naczynie płaskie do potraw; 2) jabłko w kolanie.

Patens, tis, otwarty, niezasłoniony, widzialny ze wszech stron, via, campus, loca, coelum; — przenoś. domus patens et exposita voluptatibus; jawny, causa.

Patenter, *przysł.* otwarcie, jawnie.

Pateo, patui, 2. stać otworem, być otwartém, patent valvae, nares; patet alicui domus, regia; także: p. alicui aditus, via, iter, semitae, portus; 2) rozciągać się, in latitudinem, in longitudinem; late; circuitu ad-; latitudo silvae; stąd: — przenoś. *a)* hoc praeceptum latius patet, ma obszerniejszy zakres; *b)* być otwartém, nie mieć przeszkody, patet via rei agendae, via ad fugam, fuga alicui; Europa victoribus; patent alicui honores, magistratus, omnia i t. p.; *c)* leżéć przed oczyma, być widocznêm, jawném, nomen in adversariis patet; causa patet; res patet; samo patet, jest rzecz widoczna, z 4 przyp. i tr. bezok., patet illos deceptos; *d)* być wystawionym, narażonym na co, insidiis alicujus, morbis, vulneri, casibus.

Pater, tris, *m.* ojciec, w licz. mn. ojcowie, rodzice, przodkowie; patrum nostrorum memoria, za pamięci ojców naszych; p. familias lub familiae, gospodarz, pan domu; p. coenae, sprawiający ucztę; jako tytuł zaszczytny z powodu wieku, wyświadczonych dobrodziejstw, szczególnych zasług, (o bogach i ludziach) Gradivus p. Mars; rexque paterque audisti; p patriae: p. conscriptus. senator; patres, senatorowie, w ogóle: patrycyusze; p. patratus, patrz Fe-

tialis i patro; u poet.: sprawca, początkodawca; także: starzec.

Patĕra, ae, *ż.* czara, naczynie ofiarne.

Patercŭlus, i, *m.* Rzymskie przezwisko.

Paterfamilias, patrz pater.

Paternus, a, um, ojcowski, od ojca pochodzący, odziedziczony, genus, origo, hospitium; provincia, mores, fortuna, regnum, bona, odium; nihil paternum (żaden z przymiotów ojcowskich; 2) ojczysty, terra; ripa paterni fluminis, poet.

Patesco, patui, 3. stać otworem, otwierać się, atria, fores, portus; rozciągać się, campus; — przenoś. stawać się jawném, res, insidiae.

Pathalius, patrz Pataliuś.

Patibĭlis, e, znośny, dolor; 2) uczuciem obdarzony, natura.

Patibulum, i, *n.* szubienica.

Patiens, tis, cierpliwy, wytrwały, wytrzymały, z przyp. 2 laboris, operum; corpus p. inediae, vigiliae, algoris; amnis navium p., spławna; powolny, dający się powodować, uległy, taurus aratri; poet.: twardy, nieuginający się, aratrum.

Patienter, *przysł.* cierpliwie, ferre, accipere.

Patientia, ae, *ż.* cierpienie, znoszenie, paupertatis, famis, frigoris; stąd: wytrzymałość, cierpliwość, patientia est honestatis aut utilitatis causa rerum arduarum ac difficilium voluntaria ac diuturna perpessio; patientiam alicujus tentare; patientia abuti; przestawanie na mierności; uległość.

Patina, ae, *ż.* misa płaska; patelnia.

Patio, ĕre, dawn. sł. = patior.

Patior, passus, pati, cierpieć, wytrzymywać, znosić, famem, dolorem; o fortes pejoraque passi! także: samo pati, przetrwać, przeżyć wśród przykrości i niedostatku, per novem secula; in silvis; 2) ponieść, doznać, naufragium, repulsam, calamitatem; pozwolić, dozwolić, dopuścić, przystać na co, aliquid; z tryb. bezok.; z 4 przyp. i tryb. bezok. lub ze spój. ut i tr. łącz., patitur tangi; nullo se implicari negotio passus est; non patiendum est, ut arbitrarentur; quamdiu diei tempus est passum; często: z przysłów. facile, libenter, indigne, moleste; i t. p.; z przymiotnikiem w znaczeniu predykatu: zostawić, nihil intactum neque quietum; nec quidquam satis tutum munientibus pati.

Patrae, arum, *ż.* miasto w Achai stąd: Patrensis, e, Patreński; i Patrenses, ium, *m.* mieszkańcy tego miasta.

Patrātio, ōnis, *ż.* wykonanie, spełnienie.

Patria, ae, *ż.* patrz patrius.

Patrĭcius, a, um, do patrycyuszów należący; *rzeczow.* patricius, patrycyusz. Patrycyusze stanowili w Rzymie najdawniejszą szlachtę; wyprowadzali swój ród od senatorów, których Romulus i Tarquinius Priscus postanowił; magistratus patricii, urzędnicy wybierani z rodu patrycyuszów.

Patrimōnium, ii, *n.* dziedzictwo, spuścizna po ojcu.

Patrīmus, a, um, osoba, która ma ojca przy życiu.

Patrius, a, um, ojcowski, od ojca lub od rodziców pochodzący, po rodzicach odziedziczony, fundus, regnum; stąd: patria, ae, *ż.* ojczyzna, miejsce urodzenia; stąd: patrius, a, um, ojczysty, krajowy, dii, sermo, mores, nemus i t. p

Patro, 1. sprawić, wykonać, zdzia

łać, promissa, spełnić obietnicę; pacem, zawrzéć pokój; bellum, skończyć wojnę; facinus, zbroić co, popełnić; jusjurandum (przy zawarciu przymierza wykonać przysięgę z dopełnieniem przepisanych obrzędów = zawrzeć przymierze); pater patratus, ten z pomiędzy kapłanów zwanych Fetiales, który przy zawarciu przymierza przysięgę w imieniu ludu Rzymskiego składał.

Patrocinium, ii, *n.* opieka, pomoc, mianowicie obrona oskarżonego; 2) klient, si tu in patrociniis tuendis consuetudinem tuam servas.

Patrocinor, 1. bronić, opiekować się, alicui.

Patrocles, is, lub -us, i, *m.* syn Menecyusza, przyjaciel Achillesa, z pod Troi.

Patrōna, ae, *ż.* obronicielka, opiekunka.

Patrōnus, i, *m.* obrońca, opiekun, patron, który miał pieczę nad pojedynczemi osobami (klientami), tudzież miastami i prowincyami, stawał w ich obronie; 2) po wyzwoleniu niewolnika pan jego dawniejszy był jego patronus; 3) w ogóle: obronca sądowy, causae p. lub samo patr.

Patruēlis, e, pochodzący od brata ojcowskiego, frater lub samo patruelis, brat stryjeczny, tudzież syn siostry ojca; 2) tyczący się synów brata ojcowskiego, im wspólny, do nich należący, dona.

Patruus, i, *m.* stryj, wuj,—przenoś. ganiciel, przyganiacz, zwłaszcza młodzieży, ne sis patruus mihi; *przym.* patruus, a, um, stryjowski.

Patulcius, ii, *m.* (od pateo), przydomek Janusa, z powodu, że w czasie wojny świątynia jego stała otworem; 2) imię Rzymskie; stąd: nomen Patulcianum, dług Patulcyusza.

Patŭlus, a, um, otwarty; fenestra; rozłożysty, szeroki, rami. quercus.

Paucĭtas, ātis, *ż.* mała liczba, niewielość, oratorum, hostium.

Paucŭlus, a, um. maluczki (co do liczby), zwykle w licz. mn. bardzo mało, niewiele.

Paucus, a, zwykle w licz. mn. mało, niewiele, paucis diebus w kilku dniach; *rzeczow.* pauci, niewielu (domyśl. homines), paucis temeritas est bono; pauca, mała ilość; in pauca conferam, w kilku słowach zamknę, krótko powiem; in paucis alicui carum esse (być bardzo miłym, lubionym).

Paulātim, *przysł.* pomału, zwolna.

Paulisper, *przysł.* trochę, na chwilę, na krótko, intermittere proelium.

Paulo, patrz paulus.

Paulŭlus, maluchny, bardzo mały; *rzeczow.* paululum, małość, mała rzecz, drobnostka, paululum est, quod requiram; *przysł.* trochę, nieco, operiri, respirare.

Paulus, a, um, mały, *rzeczow.* paulum, drobnostka, nihil aut paulum abstulerat; post paulum, w krótkim czasie; paulo przy stop. wyż. nieco, trochę, melius; *przysł.* paulum i paulo, nieco, mało, commorari; recreare; paulo ante, nieco pierwej; paulo post, wkrótce potém.

Paulus, i, *n.* Rzymskie nazwisko.

Pauper, ĕris, ubogi, cierpiący niedostatek; *rzeczow.* biedak, żebrak.

Pauperies, ēi, *ż.* ubóstwo, niedostatek.

Paupĕro, 1. zubożyć, przyprowadzić do ubóstwa, aliquem aliqua re.

Paupertas, ātis, *ż.* ubóstwo, niedostatek, nędza.

Pausa, ae, *ż.* przerwa, przestanek.
Pausea, ae, *ż.* gatunek oliwek.
Pausias, ae, sławny malarz z Sycyonu; stąd: Pausiăcus, a, um, tyczący się Pauzyasza.
Pauxillŭlus, i pauxillus, a, um, bardzo mały.
Pavefactus, a, um, przestraszony, przelękniony.
Paveo, pavi, 2. bać się, lękać się, drżéć ze strachu, pavet agna lupos; novitate; ad omnia; także: z tryb. bez. laedere; pavens, lękliwy, bojaźliwy, stroskany.
Pavesco, ĕre, lękać się, trwożyć się.
Pavĭde, *przysł.* lękliwie, z trwogą, fugere.
Pavĭdus, a, um, lękliwy, pełen obawy, przestraszony, lepus, aves; *przysłówkowo:* pavidum, bojaźliwie, z bojaźnią, pavidum blandita, poet.; 2) bojaźń wzbudzający, religio.
Pavimento, 1. układać posadzkę.
Pavimentum, i, *n.* gatunek posadzki.
Pavio, 4. ubijać, terram.
Pavĭto, āre, lękać się, drżeć.
Pavo, ōnis, paw'.
Pavor, ŏris, *m* drżenie, bicie serca z powodu jakiego gwałtownego uczucia; corda exsultantia pavor haurit, poet.; 2) strach, wielka bojaźń, pavor omnes occupavit; ze spój. ne, pavor cepit milites, ne vulnus esset mortiferum; 3) Strach, jako bóstwo, któremu Tullus Hostilius świątynię wystawił.
Pax, pācis, *ż.* pokój; także: bogini pokoju; in pace lub pace, w czasie pokoju; cum bona pace dimittere, rozstać się w dobréj przyjaźni spokojnie; 2) pozwolenie, pace tua, za pozwoleniem; pace alicujus loqui; dicere; 3) łaska, pomoc, divum; manium ac deae; pacem deorum exposcere; 4) spokojność, animi.
Paxillus, i, *m.* kołek.
Peccātum, i, *n.* wykroczenie, wina, grzech, błąd.
Peccātus, us, *m.* błąd, uchybienie, in manifesto p. tenebatur, naocznie mu dowodzono.
Pecco, 1. błądzić, wykroczyć, przewinić, grzeszyć, in se lub in aliquem (względem-), in aliqua re, w jakim przedmiocie; verbo lub intra verba, mową; multa, wiele błędów popełnić; oderunt peccare boni.
Pecten, ĭnis, *n.* grzebień; 2) płocha, narzędzie tkackie, gręplą do czesania wełny, grabie; 3) załamywanie rąk w utrapieniu, digitis inter se pectine junctis; 4) pręcik, narzędzie, którém uderzano strony lutni, pectine pulsat eburno; stąd: pieśń, poemat, alterno pectine (o wierszu elegiackim, do którego naprzemian wchodzi hexameter i pentameter).
Pecto, pexi, pexum, 3. czesać, pexus, uczesany; vestes pexa, suknia obfita w wełnę, nowa, nie wytarta.
Pectus, ŏris, *n.* pierś, kość piersiowa; poet. żołądek; — przenoś. a) serce jako siedlisko uczuć, skłonności, odwagi, toto pectore, z całego serca; homo sine pectore; forti p., odważnie; pectus capax bonae spei; poet. o osobach: cara sororum pectora, miłe siostry; *b)* dusza, myśl, rozum, toto pectore cogitare; poet.: non tu corpus eras sine pectore; excidere pectore alicujus, być zapomnianym od kogo; oculis pectoris hausit.
Pecu, u, *n.* w licz. mn. pecua, trzody, bydlęta.
Pecuārius, a, um, ściągający się do bydła; res, hodowanie bydła

rzeczow. *a)* pecuarius. ii, *m.* utrzymujący bydło; w licz. mn. dzierżawcy skarbowych łąk i pastwisk na prowincyi; *b)* pecuaria, ae, *ż.* hodowanie bydła, u późn. pis.; pecuaria, orum, *n.* trzody bydląt, poet.

Peculātor, ōris, *m.* dopuszczający się kradzieży skarbu publicznego.

Peculātus, us, *m.* kradzież skarbu publicznego.

Peculiāris, e własny, właściwy, testis, hoc mihi peculiare fuerit; szczególny, osobliwy, nadzwyczajny, munus, edictum, provincia.

Pecūlio, 1. obdarzyć kogo własnością, udarować; peculiatus, a, um, obdarzony własnością, zbogacony.

Pecūlium, ii, *n.* właściwie majątek składający się z bydła; stąd w ogóle: majątek, cupiditas peculii, cura p.; własność udzielna, to co sobie syn zostający pod opieką ojca, mianowicie jako żołnierz lub na innéj drodze przez własny obrót uzbierał; peculia servorum, to co sobie niewolnik przez własne zabiegi zebrał.

Pecunia, ae, *ż.* majątek (pierwiastkowo składający się z bydła), publica, dochody publiczne; pieniądze, p. numerata, gotowe pieniądze, gotowizna; pec. conficere, zebrać; curare, kazać wypłacić; dare mutuam, pożyczyć komu; collocare foenori graviori, pożyczyć na wysoki procent; dies pecuniae, termin wypłaty; pecunias magnas in provincia collocatas habent, wielkie sumy pieniężne; p. grandis, immanis; vitiatis pecuniis, fałszywemi pieniędzmi.

Pecuniārius, a, um, pieniężny, tyczący się pieniędzy; inopia rei pecuniariae, brak pieniędzy; praemia rei pec. nagrody w pieniądzach.

Pecuniōsus, a, um, bogaty obfitujący w pieniądze; *rzeczow.* kapitalista.

Pecus, ōris, *n.* bydło (jako gatunek); p. lanigerum, equinum, setigerum; tylko poetycznie o sztukach pojedynczych; — przenoś. o ludziach: imitatorum servum pecus.

Pecus, ŭdis, *ż.* bydlę (jako sztuka pojedyncza), źwierzę, konie, ryby, pszczoły i t. p., szczegól. owce i kozy; tylko poet. jako gatunek; czasem oznacza źwierzęta lądowe, pecudes pictaeque volucres.

Pedālis, e, stopowy, na stopę długi, szeroki, trabs pedalis in latitudinem.

Pedārius, a, um (od pes); senatores p. lub samo pedarii, niższego rzędu senatorowie, którzy jeszcze żadnego kurulnego urzędu nie piastowali.

Pedes, pedĭtis, *m.* pieszo idący, mianow. pieszy żołnierz, i zbiorow. piechota; także: wojska lądowe; — przenoś. = plebejus.

Pedester, stris, stre, pieszy, copiae, i exercitus lub u późn. pis. samo pedestres, wojsko piesze, piechota, także wojsko lądowe; scutum, pugna, proelium ped., tarcza, bitwa piechoty, lub wojska lądowego; iter. p. podróż lądem; — przenos. *a)* plebejuszowski, ordo; *b)* prozaiczny, mową niewiązaną wyrażony, historiae; lub prosty bez poetycznego polotu, sermo, Musa.

Pedetentim, *przysł.* noga za nogą, powoli, zwolna.

Pedica, ae, *ż.* sidło, więzy.

Pedicŭlus, i, *m.* nóżka; 2) wesz.

Pedisĕquus, a, um, idący za kim; *rzeczow.* sługa; — przenoś. scientia p. eloquentiae.

Peditātus, us, *m.* wojsko piesze.

Pedius, a, um, nazwisko Rzym-

skiego rodu; także: do Pedyusza należący.

Pedo, pepēdi, pedĭtum, 3. puszczać wiatry z siebie.

Peducaeus, a, um, imię Rzymskiéj familii; także: do Peduceusza należący.

Pedum, i, *n*. laska pasterska.

Pedum, i, *n*. miasto w Lacyum; stąd: Pedānus, a, um, Pedański; *rzeczow*. Pedani, orum, *m*. mieszkańcy miasta Pedum.

Pegăsis, ĭdis, *ż*. nimfa źródeł; porów. Pegasus.

Pegăsus, lub -os, i, *m*. Pegaz, koń skrzydlaty, powstał ze krwi Meduzy; gdy w ziemię uderzył kopytem, wytrysnęło źródło Hippocrene; *imię posp*. posłaniec, goniec; stąd: Pegasis, ĭdis, *ż*. tycząca się Pegaza, undae, źródła muz; *rzeczow*. Pegasides, muzy.

Pegma, ătis, *n*. rzecz złożona z desek; półka na książki, szafa.

Pejero, 1. fałszywie przysięgać; jus pejeratum, krzywoprzysięztwo.

Pejor, pejus, patrz malus, male.

Pelagius, a, um, = maritimus.

Pelagŏnes, um, *m*. Pelagonowie, mieszkańcy krainy zwanéj Pelagonia, ae, *ż*. i w Macedonii północnéj, także: imię miasta tamże.

Pelăgus, i, *n*. morze; poet. woda rzeki, pelago premit arva.

Pelasgi, orum, *m*. Pelazgowie, pierwiastkowi mieszkańcy Grecyi; poet. w ogóle: Grecy; stąd: *a)* Pelasgias, ădis, i Pelasgis, ĭdis, *ż*. Pelazgijska, Grecka; *b*) Pelasgus, a, um, Pelazgijski, Grecki.

Pelethronii, orum, *m*. przezwisko Lapitów, mieszkańców Tessalii, Pelethronius a, um, Peletroński, tyczący się Lapitów.

Peleus, ei, lub -eos, *m*. król Tessalii, syn Eaka, brat Telamona, mąż Tetydy, ojciec Achillesa; stąd: *a*) Peliăcus, a, um, do Peleusa lub Achillesa należący: *b*) Pelīdes, ae, *m*. Pelida (Achilles)

Pelias, ădis, *ż*. patrz Pelion.

Pelias, ae, *m*. król Tessalii, brat Neleusa, Ezona (Aeson), teść Admeta; stąd: Peliădes, um, *ż*. córki Peliasa (Alcestis i inne).

Pelides, patrz Peleus.

Peligni, orum, *m*. lud w Samnium, głośny z czarodziejstw; stąd: Pelignus, a, um, należący do Pelignów, frigora; anus P., czarownica.

Pelion, ii, *n*. góra w Tessalii; stąd: *a)* Pelias, ădis, *ż*. tycząca się góry Pelion, arbor; *b*) Pelius, a, um, odnoszący się do góry Pelion.

Pella, ae, lub Pelle, es, *ż*. miasto w Macedonii; stąd: Pellaeus, a, um, Pellejski, w ogóle: Macedoński; a ponieważ Aleksander zdobył Egipt, stąd u poet.: Egipski.

Pellax, ăcis, zwodniczy, podstępny, Ulysses.

Pellectio, ōnis, *ż*. odczytywanie.

Pellex, ĭcis, *ż*. nałożnica.

Pellicātus, us, *m*. nałożnictwo.

Pellicio, lexi, lectum, 3. wabić, nęcić, ciągnąć do siebie, aliquem ad se, populum in servitutem, animum adolescentis.

Pellicŭla, ae, *ż*. skórka, pelliculam curare, dogadzać sobie zbytecznie.

Pellis, is, *ż*. skóra, futro, caprina, leonis; do okrywania namiotów zimowych: tabernaculi pelles; sub pellibus contineri; do powlekania tarcz: pellibus scuta inducere; do obuwia i okrycia ciała: pes in pelle natet; pellibus tecta tempora; — przenoś. detrahere alicui pellem, wykryć czyją wadę; także o pozorze, powierzchowności, speciosus pelle decora.

Pellītus, a, um, okryty skórą, fu-

trem; oves p., okryte lub obszyte owce dla zachowania piękności wełny.

Pello, pepŭli, pulsum, 3. trącać, uderzać, tłuc, terram pede, tupać; fores, kołatać, stukać; puer pulsus, obity; poet.: vulnere pulsus, raniony; — przenoś. *a*) poruszyć, wzruszyć, zrobić wrażenie, animum auresque; visa mentem acriter pepulerunt; *b*) uderzać, ugodzić, dotknąć, nulla me pepulit insignis injuria; 2) uderzając lub trącając do działania, do ruchu pobudzić, nervos in fidibus, lyram, sagittam; poet.: Haemum, wstrząsnąć; — przenoś. pobudzać, dać powód, longi sermonis initium; 3) wypędzić, wydalić, oddalić, usunąć, z przyim. ex lub a i przyp. 6 lub samym przyp. 6 na pyt. skąd; lub z przyim. in i przyp. 4 na pyt. dokąd; także z 6 na pyt. czém, właśc. i przenoś.; mianowicie: *a*) przymusić do ustąpienia, odeprzeć, odpędzić, hostium aciem; hostes; pulso Narseo; pellor ab agris; flumen pellitur; stąd: do ucieczki przymusić, pobić, pogromić, porazić, hostes, exercitum, adversariorum copias; *b*) z miasta, z kraju, z posiadłości wygnać, wypędzić, aliquem civitate, in exsilium; praesidium ex arce; possessionibus; ut Tarquinii pellerentur; pulsis regibus.

Pellūceo, i perlūceo, luxi, 2. przebijać się, świecić przez co, wychodzić na jaw, lux perlucens. — przenoś. przebijać się, być widocznem, maxime perlucet ex iis virtutibus; 2) być przezroczystym, perlucens aether, amictus; — przenoś. perlucens oratio, mowa jasna, zrozumiała.

Pellūcĭdus, i perlucĭdus, a, um przezroczysty, fons; bardzo jasny, stella.

Pelops, Pelŏpis, *m.* syn Tantala, mąż Hippodamii, zięć Enomausa, ojciec Atreusza i Tyestesa, przybył z Azyi Mniejszéj do południowéj części Grecyi i nadał jéj nazwisko Peloponezu. Stąd: *a*) Pelopēias, ădis, *ż.* tycząca się Peloponezu, Peloponezka, poet.; *b*) Pelopēius, a, um, należący do Pelopsa; *rzeczow.* Pelopeia, osoba z famili Pelopsa, poet. Peloponezka.; *c*) Pelopēus, a, um, należący do Pelopsa; poet. Peloponezki; *rzeczow.* Pelopea, wnuczka Pelopsa, córka Tyestesa; *d*) Pelopidae, arum, *m.* Pelopidowie, potomkowie Pelopsa; *e*) Peloponnēsus, i, *ż.* Peloponez stąd: *α*) Peloponnenses, ium, *m.* mieszkańcy Peloponezu; *β*) Peloponnesiăcus i Peloponnesius, a, um, Peloponezki i Peloponnesii, orum, *m.* mieszkańcy Peloponezu.

Pelōris, ĭdis, *ż.* gatunek muszli.

Pelōros, i, *m.* przylądek w północno-wschodniéj części Sycylii; stąd: Pelorias, ădis, i Peloris, ĭdis, *ż.* należąca do przylądku Pelora.

Pelta, ae, *ż.* mała, lekka tarcza; stąd: peltastae, arum, *m.* żołnierze taką tarczą uzbrojeni.

Pelūsium, ii, *n.* miasto w Egipcie; stąd: Pelusius i Pelusiăcus, a, um, Peluzyjski, należący do miasta Peluzyum.

Pelvis, is, *ż.* miednica.

Penārius, a, um, śpiżarniany, cella.

Penātes, ium, *m.* z wyrazem dii, lub samo P., bóstwa domowe, opiekuńcze rodziny, (minores, familiares, privati); bóstwa opiekuńcze kraju, państwa (majores, publici); stąd: mieszkanie, dom, siedziba, nostris succede penatibus hospes; poet.: o ulu pszczół.

Penātiger, era, erum, noszący bóstwa domowe, Aeneas.

Pendeo, pependi, 2. wisieć, in lub ex arbore; in cervice; de collo: sagittae pendent ab humero; dulces pendent circum oscula (ora) nati, poet.; być obwisłym, spadać, obwisnąć, fluidos pendere lacertos; palearia p. a mento; zawiesić się, cur aliquis de trabe pependit?; unosić się, bujać, niby wisieć, nubes p. in aëre; pendere pennis (latać); illic prora pependit: scopulus p. wznosi się; trzymać się czego, przebywać gdzie, in limine alicujus, poet.; — przenoś. *a)* w ógóle: ex lub ab ore alicujus p., uważnie przysłuchiwać się; omnia sunt hominum tenui pendentia filo (o niepewności rzeczy ludzkich); *b)* pochodzić, ex una origine: quum ejus origo paterna a Numa P. penderet; być od kogo lub od czego zawisłym zależéć, polegać; ex quo verbo tota causa pendebat: ex parvis rebus saepe magnarum momenta pendent; *c)* zawiesić czynność, zaniechać, pendent opera interrupta, poet.; być niepewnym, chwiać się, wahać się, animo, animis lub animi; pendentes animi (wahające się) także: pendet belli fortuna, los wojny niepewny; być blizkim upadku, pendentem amicum corruere patitur.

Pendo, pependi, pensum, 3. ważyć, odważyć herbae pensae; — przenoś. rozważać, rozeznawać, sądzić, res non verba; res ex levi conjectura, sądzić o rzeczach z bezzasadnego domniemania; oceniać, szacować, aliquem non ex fortuna, séd ex virtute; magni, plurimi; parvi, minoris, wysoko, nizko; mało, mniéj. Stąd: *a)* płacić, wypłacać (ponieważ starożytni wartość pieniędzy oznaczali wagą) pecuniam, vectigal, tributum, stipendium, bina millia aeris, partem usurae: — przenoś. ponosić, cierpiéć, co się zasłużyło, przypłacić czém (ponieważ dawniéj kary opłacano pieniędzmi) poenam, supplicium, ignominiam, temeritatis magnas poenas; *b)* ważyć, być ciężkim, minus pondo octoginta.

Pendūlus, a, um, wiszący, obwisły, pochyły; — przenoś. niepewny, wątpiący, spe.

Pene, *przysł.* patrz paene.

Peneis, i **Peneius** patrz Peneus.

Penelōpa, ae, i -ē, ēs, *ż.* żona Ulissesa, matka Telemaka; stąd: Penelopēus, a, um, należący do Penelopy.

Penes, *przyim.* rządzi przyp. 4 przy, co do miejsca, penes quem miles sit; w ręku, w posiadaniu, w mocy, penes reges summa potestas est, w ręku królów jest najwyższa władza; penes te culpa est, twoja wina; penes te es? czy jesteś przy zdrowym umyśle?

Penetrābilis, e, przenikliwy, corpus p. telo; przenikający, frigus, poet.

Penetrālis, e, wewnętrzny, środkowy; *rzeczow.* penetrale i penetral, alis, *n.* w licz. mn. penetralia, wewnętrzna część domu lub świątyni.

Penĕtro, 1. przenikać, wkradać się, wchodzić, wciskać się, przedzierać się, właś. i przenoś. ad urbes, ad aures, in palaestram; ad sensum judicis: hominum ratio in coelum; także przech.: sinus Illyricos; penetratis gentibus.

Penēus, lub ēos, i, *m* główna rzeka w Tessalii; jako bożek rzeczny, ojciec Cyreny; stąd: *a)* Peneis, ĭdis, *ż.* należąca do téj rzeki, un-

da; *b*) Penēius i Penēus, a, um, należący do téj rzeki, od niéj przerżnięty, arva, Tempe.

Penicillum, i, *n*. lub -us, *m*. pędzel; stąd: przenoś. o malarstwie i stylistycznėm przedstawieniu.

Peninsula, patrz paeninsula.

Peninus, patrz penninus.

Penis, is, *m*. ogon, członek męzki.

Penitus, *przysł*. wewnątrz, głęboko, p. in Thraciam se abdidit, saxum p. excisum; daleko, p. repostae gentes; terrae penitus penitusque jacentes, poet.; —przenoś. głęboko, ea animis p. mandate; *b)* usilnie, serdecznie, rogare; *c*) dokładnie, gruntownie, videre, nosse, perspicere, intelligere, pervidere; *d)* zupełnie, całkowicie, Dalmatia p. tum subacta; se p. perdiderunt; p. expers alicujus rei; p. diffidere; non p. reprehendere.

Penius, ii, m. rzeka w Kolchidzie.

Penna, ae, *ż*. pióro, w licz. poj. i mn. skrzydła; latanie lot; poet. pennas explicare, celeritate pennae effugere necem; pióra u strzały i strzała, poet.;—przenoś. pennas mihi inciderant, podcięto mi skrzydełka; także: humilis decisis pennis, pozbawiony majątku.

Pennātus, a, um, skrzydlaty, w pióra i skrzydła opatrzony.

Penniger, era, erum, skrzydlaty, mający pióra i skrzydła, genus animantium.

Penninus, a, um, Peniński, mons lub samo Penninus, góra ś. Bernarda; Alpes lub juga, pasmo gór od góry ś. Bernarda, aż do ś. Gotarda.

Pennŭla, ae, *ż*. piórko, skrzydełko.

Pensĭlis, e, wiszący, zawieszony, uvae; na arkadach urządzony, wiszący, horti.

Pensio, ōnis, *ż*. płaca, termin wypłaty; u późn. pis. nakład, podatek.

Pensĭto, 1. ważyć, ściśle odważyć, lanam; przenoś. dokładnie rozważyć, roztrząsnąć, aliquid; 2) wypłacić, zapłacić, vectigalia, stipendium; praedia, quae pensitant, posiadłości, od których należy się podatek, danina.

Penso, 1. ważyć, odważyć, aurum; — przenoś. *a)* rozważać, rozpoznawać, zastanawiać się nad czém, mićć wzgląd na co, hostis vires; consilium, honesta; stąd: z przyim. ex i 6 przyp. lub samym 6 przyp. oceniać, szacować, amicum ex factis; scriptores eadem trutina; vires magis oculis quam ratione; z przyp. 6 porównywać, adversa secundis; nova maleficia veteribus malefactis; *b*) nagradzać, powetować, beneficia impensa exigua; 2) zapłació, opłacić, aliquid aliqua re; — przenoś. odpokutować za co, przypłacić czém. vulnus vulnere; nece.

Pensum, i, *n*. rzecz odważona, mianowicie wełna rozdawana niewolnicom pod wagą na robotę dzienną, stąd: pensum trahere; carpentes pensa puellae; przenoś. zadanie, powinność, urząd.

Pensus, a, um, ważny, stąd: nihil pensi habere, mieć za nic, nie dbać, być na wszystko obojętnym; nec quicquam pensi habere lub ducere, żadnéj wagi, żadnéj wartości do czego nie przywiązywać, nie uważać na co.

Pentelĭcus mons, góra w Attyce sławna białym marmurem; *przymiotnik* Pentelicus, a, um, należący do téj góry, Hermae, popiersia zrobione z marmuru téj góry.

Pentēris, is, *ż*. okręt o pięciu rzędach wioseł.

Penthesilēa, ae, *ż.* królowa Amazónek, sprzymierzona z Pryamem.
Pentheus, ei, lub eos, *m.* król Tebański, wnuk Kadmusa; stąd: *a)* Penthēus, a, um, do Penteusa odnoszący się; *b)* Penthīdes, ae, *m.* potomek Penteusa (Likurg).
Penūria, ae, *ż.* niedostatek, brak czego, edendi, cibi, civium.
Penus, us lub i, *m.* i *ż.* lub penum, i, *n.* lub penus, ŏris, *n.* zapas żywności, jéj skład.
Peparēthus, lub -os, i, *ż.* wyspa na morzu Egiejskiém z miastem tegoż nazwiska.
Peplum, i, *n.* lub -us, i, *m.* suknia zwierzchnia wspaniała, którą na uroczystości obchodzonéj co lat pięć w Atenach na cześć Minerwy strojono jéj posąg: 2) w ogóle: zwierzchnia szeroka suknia kobieca.
Per, *przyim.* rządzi przyp. 4; 1) w przestrzeni, *a)* oznacza: przejście przez nią, przez, po, z; sanguis per venas in omne corpus diffunditur; per manus, z ręki do ręki; p. domos, z domu do domu; *b)* oznacza ruch w jakiém miejscu lub znajdowanie się, rozłożenie się na niém przedmiotu, po, wśród, transire p. corpora, przejść po trupach; equites per oram maritimam erant dispositi; spuma fluit p. armos; p. forum; p. munitiones; p. gradus, p. mare; p. temonem; p. silvas p. castra, p. compita, p. herbas; p. feras; ire p. umbras, w cieniu, w krainie podziemnéj, p. Apuliam, p. Italiam;—przenoś. oznacza *a)* przejście przez różne okoliczności, przez różne koleje, per tot imperia ad summum fastiginm evectus; p. multa ac varia officia atque honores ad administrationem venit: per varios casus, per tot discrimina rerum tendimus in Latium; per omnia, wszędzie, we wszystkiém; fortuna per omnia humana potens; *b)* środek czyli narzędzie: przez, za pomocą, per Anci filios occisus est; i tak zwykle o osobach: per me, per te, per se, sam z siebie, sam przez się, bez pomocy, per me tibi obstiti; per se virtus esset expetenda; ea facere ipsa per se laetitiam; także: per literas, listownie; per epistolas et munera rogatus: per insidias caesi sunt; p. manus, rękami; per vim, p. contumeliam; p. virtutem; p. simulationem; p. causam, p. ludum et jocum; częściéj jednak używa się w tém znaczeniu przyp. 6; p. fidem fallere aliquem, pod pozorem, pod zasłoną dobréj wiary oszukać kogo; *c)* zasadę, czyli powód: dla z, przez, z przyczyny, per aetatem, p. avaritiam, p. metum, p. gloriam; p. iram; per haec, dla tego; szczegól. o osobach lub rzeczach, które za pomagające lub przeszkadzające przyczyny są uważane: dla, z, z przyczyny, urbs recipi, per Antiochum, non poterat; si p. valetudinem posses, gdyby ci stan zdrowia pozwolił; si per fata licuisset; per me licet, z mojéj strony, co do mnie, nie przeszkadzam; si per te frui libertate non licet, z twojéj przyczyny; si per vos licitum erit, jeżeli z waszéj strony nie będzie przeszkody; stąd: przy prośbach, zaklinaniach, przysięgach, dla, na, oro te per deos, per dextram; i t. p. per deos jurare; per deos immortales; 2) co do czasu: *a)* przy wyrażeniu trwania czynności, na pyt. jak długo? przez, per quinos dies; decem p. dies ludi sunt facti; per duas noctes; p. duos

menses; p. hosce annos; p. septem reges; p. biduum; *b*) na pytanie: kiedy? podczas, w, per eos dies; p. noctem; p. idem tempus; p. hoc tempus; per somnum; p. concilium; per ludos; p otia; p. inducias; p. multa bella.

Pera, ae, *ż.* wór, torba.

Perabsurdus, a, um, bardzo niedorzeczny.

Peraccommodâtus, a, um, bardzo stosowny, przyzwoity.

Peracer, cris, cre, bardzo ostry.

Peracerbus, a, um, bardzo cierpki, przykry, peracerbum mihi est. bardzo mi jest przykro.

Peractio, ōnis, *ż.* wykonanie, uskutecznienie; 2) dokończenie, aetatis.

Peracūte, *przysł.* bardzo ostro; — przenoś. dowcipnie, przenikliwie.

Peracūtus, a, um, bardzo ostry; o głosie: bardzo donośny; — przenoś. bardzo dowcipny.

Peradolescens, tis, młodziuchny.

Peradolescentŭlus, i, *m.* młodzieniaszek.

Peraea Rhodiorum, pobrzeże w południowéj części Karyi.

Peraea, ae, *ż.* miasto w Argolidzie. [żnicy.

Peraeque, *przysł.* równie, bez ró-

Peragito, 1. gonić, poruszać, niepokoić, hostes.

Perăgo, ĕgi, actum, 3. przerabiać, przewracać, uprawiać, humum; odbywać, navigationem, cursum, concilia, conventus, comitia; — poet. quum sol duodena peregit signa; stąd: przeżyć, przepędzić, vitam, aetatem, noctem; wykonać, uskutecznić, incepta, mandata, postulata; jusjurandum; dokończyć, coeptas ante laudes; cetera, ut orsus est, peregit; consulatu peracto, po ukończeniu konsulatu; doprowadzić do końca, odegrać, fabulam, skargę, proces aż do wyrzeczenia wyroku doprowadzić, causam rei, albo ścigać oskarżonego, aż do jego potępienia, póki nie będzie za winnego uznany, reum; poet. ense latus, przeszyć, przebić; dona p. porozdawać dary; fortunam p. wytrzymać, znieść; opisywać, bello res gestas; rozmyślać, rozważać, animo aliquid.

Peragrātio, ōnis, *ż.* wędrówka, przejażdżka.

Peragro, 1. przejść, przejechać, przewędrować, zwiedzać kraje, provincias, agros; poet: litora classe; bier. terras esse peragratas; — przenoś. latebras suspicionum, przeniknąć, odkryć powody do podejrzeń; *b)* bez przyp. 4, dojść, dostać się gdzie; — przenoś. eā fama peragravit: per animos hominum, przeniknąć skrytość umysłów ludzkich.

Peramans, tis, bardzo przywiązany, nostri.

Peramanter, *przysł.* bardzo mile, uprzejmie, serdecznie, observare aliquem.

Perambŭlo, 1. przechodzić, zwiedzać, rura; — przenoś. frigus perambulat artus, zimno przenika członki; crocum floresque perambulat fabula (o ulubionéj sztuce teatralnéj) poet.

Peramplus, a, um, bardzo wielki, b. obszerny.

Peranguste, *przysł.* bardzo ciasno, b. wązko.

Perangustus, a, um, bardzo ciasny, bardzo wązki, fretum, via.

Perantīquus, a, um, b. dawny.

Perappositus, a, um, bardzo stosowny, b. przyzwoity, alicui.

Perarduus, a, um, bardzo trudny do wykonania, perarduum est demonstrare.

Perargūtus, a, um, bardzo dowcipny.

Perarmātus, a, um, dobrze uzbrojony.
Peráro, 1. przeorać; — przenoś. *a)* pomarszczyć, rugis ora; *b)* pisać, blandis verbis.
Perattente, *przysł.* bardzo uważnie, audire.
Perattentus, a, um, bardzo uważny, animus.
Perbacchor, 1. spędzić na biesiadach, multos dies.
Perbeatus, a, um, bardzo szczęśliwy.
Perbelle, *przysł.* bardzo dobrze, zgrabniutko.
Perbene, *przysł.* bardzo dobrze.
Perbenevŏlus, a, um, bardzo życzliwy, alicui.
Perbenigne, *przysł.* bardzo łaskawie.
Perbĭbo, bibi, 3. wypić, wyssać; — przenoś. brać w siebie, wciągać, terra lacrimas
Perblandus, a, um, bardzo ujmujący.
Perbonus, a, um, bardzo dobry.
Perbrevis, e, bardzo krótki, p. tempore lub samo perbrevi, w krótkim bardzo czasie.
Perbrevĭter, *przysł.* bardzo krótko, exponere, attingere.
Percallesco, callui, 3. odrętwieć; — przenoś. stracić czucie, civitatis patientia percalluerat; 2) obeznawać się z czém, usum rerum.
Percarus, a, um, bardzo drogi.
Percautus, a, um, bardzo ostrożny.
Percelebro, 1. bardzo rozsławiać, versus; na str. bier. słynąć.
Percĕler, celeris, e, bardzo prędki, rączy.
Percelerĭter, *przysł.* bardzo prędko.
Percello, cŭli, culsum, 3. uderzyć gwałtownie, alicui femur; aliquem genu; obalić, wywrócić, rzucić o ziemię, stąd: pobić zupełnie, hostes; — przenoś. *a)* zniszczyć, zgubić, obalić, imperium; *b)* przerazić, zatrwożyć, przestraszyć, timore perculsa civitas; deorum ira percelli; perculsus plaga.
Percenseo, censui, 2. przejrzeć, oglądać, przebiedz w rachunku, obliczyć, perc. promerita numerando; oceniać, orationes; przejść, przejechać, Thessaliam; totum orbem.
Perceptio, ōnis, *ż.* zebranie frugum; — przenoś. poznanie, pojęcie, nauczenie się.
Percio, cīvi, cītum, 4. i percieo 2. wzruszyć, pobudzić, stąd: percitus; *a)* poruszony, pobudzony, uniesiony, irā; *b)* porywczy, łatwy do poruszeń, burzliwy, gwałtowny, ingenium.
Percĭpio, cēpi, ceptum, 3. chwytać, zbierać, otrzymać, fructus (właś. i przenoś); praemia; poet.: auras, chwytać powietrze; otrzymać wrażenie za pomocą zmysłów, wiedzieć, słyszeć i t. p. sensibus, oculis (visu), auribus aliquid; lub samo perc., sonum, luctus, querelas; fugam; percepta fuga Trevirorum; percipite diligenter, quae dicam (słuchajcie); perc. voluptatem, salubritatem; pojąć, zrozumieć, nauczyć się, usum rei militaris; praecepta percepta habuerat; nomen perceptum usu a nostris (znane, wiadome); ratione aliquid; ut cito dicta percipiant; facilius aliquid; percepta artis, zasadnicze wiadomości.
Percōlo, 1. przecedzać.
Percōmis, e, bardzo uprzejmy, grzeczny.
Percommŏde, *przysł.* bardzo dogodnie, b. dobrze, accidit; factum est.
Percommŏdus, a, um, bardzo dogodny, wygodny.
Percontātio, ōnis, *ż.* dowiadywanie się, zapytanie.

Percontātor, ōris, *m.* zapytujący, wywiadujący się.

Percontor i percunctor, atus, 1. badać, wywiadywać się, zapytywać, aliquid. aliquem aliquid, solębat ex me percontari disciplinam augurii; p. a peritis; ille me de nostra republica percontatus est: ze zdaniem pyt. i wzgląd. percunctabere doctos, qua ratione.

Percoquo, coxi, coctum, 3. przegotować; — przenoś. doprowadzic do dojrzałości, mora percoquit uvas.

Percrebresco, crebrui, 3. rozgłaszać się, rozszerzać się, rozchodzić się, fama, opinio.

Percrĕpo, crepui, crepĭtum, 1. bardzo brzmieć, rozlegać się, lucus percrepat vocibus.

Perculsus, a, um, patrz percello.

Percultor, ōris, *m.* czciciel, wielbiciel, doctorum.

Percunct-, patrz percont-.

Percupĭdus, a, um, bardzo chciwy; bardzo przywiązany do kogo, tui.

Percŭpio, ĕre, mocno pragnąć.

Percuriōsus, a, um, bardzo ciekawy.

Percūro, 1. uleczyć, doskonale leczyć, vulnus.

Percurro, cucurri lub curri, cursum, 3. nieprzech. *a)* przebiedz, przeskoczyć, per temonem; *b)* pośpieszyć dokąd, dojechać, dobiedz, z przyim. ad lub in i 4. przyp.; Philam; citato equo Cales; 2) przech. przebiedz, przejechać, agrum Picenum; conventus omnes; pectine telas; pollice chordas; iter (o rzekach); — przenoś. *a)* przebiegać, salubritas omnes partes anni percurrit; multa legendo; paginas; *b)* przebiegać w mowie, opowiadać, multas res oratione; quae breviter a te percursa sunt; *c)* przebiegać w myśli, multa animo.

Percursātio, ōnis, przebieganie, przejazd, Italiae.

Percursio, ōnis, *ż.* przebieganie; — przenoś. przebieganie prędkie w mowie lub w myśli rozmaitych rzeczy, propter animi multarum rerum brevi tempore percursionem.

Percurso, 1. przebiegać, finibus nostris.

Percussio ōnis, *ż.* uderzenie, capitis; digitorum (pstrykanie palcami); wybijanie taktu w muzyce, numerorum, intervallorum.

Percussor, ōris, *m* zabójca, zwłaszcza nasłany, namówiony.

Percussus, us, *m.* gwałtowne uderzenie, pchnięcie.

Percŭtio, cussi, cussum, 3. przebić, przeciąć, przeszyć, rostro navem; aliquem lanceā, pectus; 2) gwałtownie, mocno bić, uderzać, forem virgā; januam manu; poet.: palmis percussa lacertos; aliquem fulmine, turres de coelo; poet.: pennas p, latać; lyram, grać; stąd: *a)* ranić, caput. brachium gladio: — przenoś. zadać ranę, zranić, boleścią dotknąć, percussus vulnere fortunae, calamitate; przerazić, zatrwożyć, percussus atrocissimis literis, suspicione; pectora pavore; aliquem inani cogitatione (przez samo urojenie, przywidzenie nabawic strachu); opanować, amore; *b)* zabić, zamordować. aliquem fusti, securi; manu Diocletiani percussus est; feras; stąd: foedus, zawierać przymierze (ponieważ przytém zabijano bydlę na ofiarę); *c)* odrwić, oszukać, aliquem.

Perdifficilis, e, bardzo trudny, aditus, quaestio.

Perdifficiliter, *przysł.* bardzo trudno.

Perdignus, a, um, bardzo godny, aliqua re.

Perdiligens, tis, bardzo pilny, starowny, troskliwy.

Perdiligenter, *przysł.* bardzo troskliwie.

Perdisco, didĭci, 3. doskonale się nauczyć.

Perdiserte, *przysł.* bardzo wymownie.

Perdite, *przysł.* nader źle, se gerere.

Perdĭtor, ōris, *m.* niszczyciel, reipublicae, dignitatis.

Perditus, a, um, zgubiony, stracony, bez nadziei, bez ratunku, aeger, valetudo, res, judicia; szczegól. luctu, moerore (w smutku pogrążony); w znacz. moral.: zły, zepsuty, nie do poprawienia, adolescens, mores.

Perdiu, *przysł.* bardzo długo, przez długi czas.

Perdiuturnus, a, um, bardzo długotrwały.

Perdives, divĭtis, bardzo bogaty.

Perdix, ĭcis, *m.* i *ż.* kuropatwa.

Perdo, dĭdi, dĭtum, 3. (daw. cz. ter. tryb. łącz. perduim), marnować, trwonić, oleum et operam, tempus; stąd: stracić, oculos, liberos, regem, naves, agrum, civitatem, imperium; przegrać sprawę, litem, causam; przegrać w grze, sic ne perdiderit, non cessat perdere lusor; poet.: zabić, serpentem; arma p., rzucić broń, uciekać; zgubić, nieszczęśliwym zrobić, amicos; se ipsos penitus perdiderunt.

Perdŏceo, docui, doctum, 2. doskonale uczyć, aliquem; aliquem aliquid; z 4 przyp. i tryb. bez.

Perdoctus, a, um, bardzo uczony, usposobiony.

Perdŏleo, dolui, dolĭtum, 2. bardzo ubolewać, smucić się, z 4. przyp. i tryb. bez., suam virtutem irrisui fore perdoluerunt.

Perdŏmo, domui, domĭtum, 1. podbić, uskromic, ujarzmić, tauros; perdomitique sunt omnes; Latium; Apulia.

Perdūco, duxi, ductum, 3. doprowadzić, przyprowadzić, aliquem Romam; legionem in Allobrogas; comprehensos ad Caesarem; omnes naves incolumes; do pewnego miejsca i pewnéj wysokości doprowadzić, przeciągnąć budowle, mury, rowy, wodę i t. p., murum fossamque ad montem; munitiones in castella i t. p., turris altitudinem ad contabulationem; przeciągnąć, doprowadzić do pewnego czasu, ad mediam noctem; in serum; ad centesimum annum; — przenoś. doprowadzić, rem ad extremum casum, do ostateczności; wynieść, aliquem ad summam dignitatem; ad honores amplissimos; także: nakłonić, aliquem ad lub in suam sententiam; ad suam voluntatem; aliquem ad se; 2) namaścić, corpus odore ambrosiae.

Perductor, ōris, *m.* stręczyciel.

Perduellio, ōnis, *ż.* postępowanie nieprzyjacielskie; zbrodnia stanu, targnienie się na rząd, na władzę.

Perduellis, is, *m.* nieprzyjaciel zbrojny.

Perduim, patrz perdo.

Perdūro, 1. wytrzymać, trwać, in longum aevum.

Perēdo, ēdi, ēsum, 3. przegryźć, niszczyć, quos durus amor crudeli tabe peredit.

Peregre, *przysł.* na pyt. gdzie? nie w domu, w obcéj stronie, habitare; na pyt. skąd? z obcéj krainy, prodigia p. nuntiata; na pyt. dokąd? w obce strony, exire; — przenoś. peregre est animus sine corpore velox, umysł daleko buja, zapuszcza się w głębokie myśli, poet.

Peregrinābundus, będący w chęci podróżowania.

Peregrinātio, ōnis, *ż.* wędrówka, zwiedzanie obcych krajów.

Peregrinātor, ōris, *m.* wędrownik.

Peregrinitas, ātis, *ż.* cudzoziemczyzna, mowa i obyczaje cudzoziemskie, infusa est in urbem.

Peregrinor, 1. być obcym, cudzoziemcem, in urbe; 2) podróżować; — przenoś. animus longe lateque peregrinatur.

Peregrīnus, a, um, obcy, cudzoziemski, divitiae: *rzeczow.* cudzoziemiec, nie mający prawa obywatelstwa tam gdzie przebywa, nieobywatel; stąd: provincia peregrina lub sors inter peregrinos, urząd sędziego rozstrzygającego sprawy między cudzoziemcami przebywającemi w Rzymie; — przenoś. nieświadomy, aures; orator in nulla re debet esse peregrinus.

Perelĕgans, tis, bardzo piękny, kształtny, udatny, oratio.

Perelĕganter, *przysł.* bardzo pięknie, wybornie, dicere.

Pereloquens, tis, bardzo wymowny.

Peremnis, e, tyczący się przeprawienia się przez rzekę, auspicia.

Perendie, *przysł.* po jutrze.

Perendīnus, a, um, pojutrzejszy, dies.

Perenna, patrz Anna.

Perennis, e, cały rok trwający, zostający, militia; — przenoś. trwały, nieustanny, contine te in tuis perennibus studiis; fons, aquae, amnis (nieustannie płynące); niepożyty, monimentum aere perennius.

Perennĭtas, ātis, *ż.* ciągłe trwanie, trwałość, fontium.

Perenno, 1. trwać przez wiele lat.

Pereo, perii (perīvi), perĭtum, perīre, przejść, odejść, stąd: *a)* zginąć, przepaść, życie stracić, umrzéć, proelio, w bitwie; morbo lub a morbo, skutkiem choroby; ex vulneribus; pereundum sibi esse; peream, si lub nisi lub ni, niech zginę, jeżeli lub jeżeli nie, (rodzaj przysięgi); amore, przepadać z miłości, szalenie się zakochać; o przedmiotach nieżywotnych: niknąć, ginąć, urbes funditus perierunt; regna peritura; nix perit, topnieje, poet.; *b)* pod względem znaczenia: upaść, podupaść, meo vitio pereo; o rzeczach nieżywotnych: być straconym, ne opera et oleum perierit; si auxilii perierunt tempora; upadać (o procesie) quia multis actiones et res peribant.

Perequito, 1. przejeżdżać się konno, per agmen; inter duas acies; ea viā longe; objeżdżać, aciem.

Pererro, 1. błąkać się, krążyć, zwiedzać, forum; freta; pererrato ponto; — przenoś. aliquem totum luminibus, obejrzéć całego, przypatrzyć się.

Pererudītus, a, um, bardzo uczony.

Pereundum, patrz pereo.

Perexcelsus, a, um, bardzo wysoki, wzniosły.

Perexigue, *przysł.* bardzo szczupło, skąpo, praebere.

Perexiguus, a, um, bardzo szczupły, w małéj ilości, semen; spatium; b. krótki, dies.

Perfacēte, *przysł.* bardzo dowcipnie, dicta.

Perfacētus, a, um, bardzo dowcipny.

Perfacile, nader łatwo.

Perfacilis, e, nader łatwy; perfacile factu, rzecz bardzo łatwa do wykonania; z tryb. bez. sententias

mpetrari perf. est; 2) grzeczny. uprzejmy, chętny, in audiendo.
Perfacundus, a, um, bardzo wymowny.
Perfamiliāris, e, bardzo poufały, alicui; *rzeczow.* przyjaciel poufały.
Perfecte, *przysł.* doskonale, eruditus.
Perfectio, ōnis, *ż.* wykończenie, dokonanie, doskonałość, maximorum operum.
Perfector, ōris, *m*, wykończający, udoskonalający.
Perfectus, a, um, wykończony, doskonały.
Perferens, tis, cierpiący, wytrzymujący, injuriarum.
Perfĕro, tŭli, latum, ferre; donieść do miejsca, do celu, lapis non pertulit ictum, nie doleciał, nie trafił; alveus fluminis non pertulit gravissimas naves; quos pavor pertulerat in silvas, zaniósł, zapędził; zatrzymać, zachować, intrepidos ad fata novissima vultus;— przenoś *a)* ponieść, wytrzymać, poenam decem annorum: w ogóle: znieść mężnie. wycierpieć, onus, cruciatus, omnes indignitates contumeliasque, servitutem, seditionem, luxuriem, vigilias; także: omnes; *b)* popierać, legem, rogationem, zrobić, żeby wniosek do prawa został przyjętym; perfertur lex; 2) przenieść, zanieść, donieść, literas, mandata ad aliquem; nuncium alicui; praedam Romam: perferri, dojść, fama Romam perlata est; dostać się, przejść, agrum perferri ad paucos; samo perferre, przynieść wiadomość, uwiadomić, equites pertulere, consulem obsideri: na str. bier. otrzymać doniesienie, być uwiadomionym, perfertur ad me.
Perfĭcio, fēci, fectum, 3. wykonać, uskutecznić, dokonać, opus, vallum, munitionem, pontem, co vata, cogitata, mandata; skończyć, tellum; przeżyć, skończyć, centum annos; odbyć, comitia, lustrum, censum; doprowadzić do skutku, senatus consulta: zrobić, dokazać, ze spój. ut, eloquentia perfecit, ut- privarentur.
Perfidēlis, e, bardzo wierny.
Perfidens, tis, pełen zaufania, spuszczający się na kogo.
Perfidia, ae, *ż.* zdrada, wiarołomność, przeniewierzenie się.
Perfidiōse, *przysł.* zdradliwie, wiarołomnie.
Perfidiōsus, a, um, zdradliwy, perfidiosum est fidem frangere.
Perfĭdus, a, um, zdradliwy, wiarołomny, perfidum ridens, poet.
Perflabĭlis, e przewiewny, na przewiew wystawiony.
Perflagitiōsus, a, um, bardzo występny.
Perflo, 1 przewiewać, terras turbine; dąć, wiać na co, z przyp 4 i przyim. ad.
Perfluo, przepływać, przeciekać;— przenoś. wydać się z czem, nie zachować tajemnicy, hac atque illac perfluo.
Perfŏdio, fōdi, fossum, 3. przekopać, przebić, parietem; wykopać, fretum manu.
Performidolōsus, a, um, bardzo lękliwy, bojaźliwy.
Perfŏro, 1. dziurawić, przebić, przewiercić, aliquid rostro, ense, spiculis, uno ictu; odkryc widok, Stabianum; duo lumina perforata: przedziurawić, zatopić, triremem.
Perfrĕmo, ĕre, szum, dźwięk wydawać.
Perfrequens, tis, bardzo ludny, emporium.
Perfrico, fricui, fricātum i frictum 1. nacierać, namaszczać; caput unguento: caput, skrobac się w gło-

wę; wahać się, nie wiedzieć co począć; frontem, os, stracić wstyd, czoło, stać się bezwstydnym.

Perfrigidus, a, um, bardzo zimny.

Perfringo frēgi, fractum, 3. przełamać, połamać, rozbić, zniszczyć, aliquid dolabra; claustra, munitiones, tabulationem i t. p.; także: naves perfregerant proras; — przenoś. zniszczyć, zniweczyć, obalić, leges, decreta senatus, jus civile potentia; omnia cupiditate ac furore; 2) przełamać, siłą sobie drogę utorować, aciem phalangem hostium; — przenoś. pokonać trudności, omnes angustias, omnes altitudines; animos, siłą wymowy poruszyć.

Perfruor, fructus, 3. używać czego z przyjemnością, auctoritate, gloria, laude: salva republica; także: ad perfruendas voluptates; 2) spełnić, mandatis.

Perfŭga, ae, *m*. zbieg; — przenoś. odstępca, przeniewierca.

Perfŭgio, fūgi, fugitum, 3. uciekać, szukać schronienia, Corinthum; ad aliquem; uciekać do nieprzyjaciół, przejść na stronę nieprzyjaciół, ad aliquem; in castra Caesaris; ad imperatores nostros.

Perfŭgium, ii, *n*. miejsce schronienia, przytułek, nullum perfugium ac praesidium salutis

Perfunctio, ōnis, *ż*. odbywanie, wykonywanie, laborum: piastowanie, sprawowanie, honorum.

Perfundo, fūdi, fūsum, 3. oblewać, polewać, zmoczyć, lacrimis; perfudit toto corpore sudor; kąpać, pecus fluviis; na str. bier. być oblanym lub oblać się, kąpać się, aliqua re; poet.: ostro perfusae vestes, suknie purpurowo farbowane; — przenoś. napełnić, przepełnić, przejąć czém, religione animum; horror me perfudit; perfundi laetitia, gaudio, timore, metu.

Perfungor, functus, 3. odbywać, sprawować, wykonywać, rebus amplissimis; piastować, honoribus; munere et gravi opere; często: wytrzymać, przebyć, znieść, laboribus, molestia i t. p.; perfunctus, ten który co przebył, wytrzymał, periculis; zaś: perfunctum periculum w znacz. bier. niebezpieczeństwo, które kto przebył, Cic. Sext. 4.; rzadko: używać z przyjemnością, bonis omnibus; epulis.

Pĕrfŭro, ĕre, bardzo szaleć.

Pergamum, i, *n*. lub Pergamus lub -os, i, *ż*. u poet.: Pergama, orum, *n*. twierdza Troi; stąd: Pergameus, a, um, Pergamejski, Trojański; 2) miasto w Mizyi W., stolica królów państwa Pergamejskiego; stąd: Pergamēnus, a, um, Pergameński, i Pergameni, orum, *m* mieszkańcy Pergamu.

Pergaudeo, ēre, bardzo się cieszyć.

Pergo, perrexi, perrectum, 3. (od per i rogo), dążyć, postępować daléj, iter; p. ire, z przyim. ad, in, adversum i 4 przyp., p. navigare Peloponnesum; stąd: samo pergere, posuwać się, iść daléj, domum; Romam, ad castra, ad forum; in Macedoniam ad Planciumque; in solitudines; adversum hostes; — przenoś. postępować daléj, rzecz daléj prowadzić, daléj mówić, pergamus ad reliqua; perge de Caesare; perge reliqua; często: z tr. bez. agere, insequi, sciscitari, docere, explicare i t. p.

Pergrandis, e; bardzo wielki; p natu, w podeszłym wieku, bardzo stary.

Pergrātus, a, um, bardzo przyjemny, pergratum mihi feceris, zrobiłbyś mi wielką przyjemność.

Pergravis, e, bardzo ciężki; 2) wiele znaczący, ważny, poważny, testis.
Pergraviter, *przysł.* bardzo ciężko, dotkliwie, offensus; b. ostro, reprehendere.
Pergŭla, ae, *ż.* kram, sklep, ganek, budka.
Pergus, i, *m.* jezioro w Sycylii.
Perhĭbeo, hibui, hibĭtum, 2. stawiać, przedstawiać; aliquem suo nomine, od siebie jako pełnomocnika): — przenoś. nazywać, vatem hanc perhibebo optimum; w ogóle: mówić, głosić, ut perhibent; nuntii fuisse perhibentur.
Perhonorifice, *przysł.* bardzo zaszczytnie, z wielką czcią.
Perhonorificus, a, um, bardzo zaszczytny, consalutatio; 2) okazujący uszanowanie, szanujący, in aliquem.
Perhorresco, horrui, 3. drżéć, wstrząsac się, aequor perhorruit; clamore perhorruit Aetne; 2) drżéć od strachu, lękać się, toto corpore: z przyp. 4. hanc religionem; fugam.
Perhorrĭdus, a, um, bardzo najeżony; stąd: straszny, stagna perhorrida situ.
Perhumaniter, *przysł.* bardzo uprzejmie, grzecznie, scribere.
Perhumānus, a, um, bardzo ludzki, uprzejmy, grzeczny. sermo, epistola.
Periclitātio, ōnis, *ż.* doświadczenie, próba.
Periclitor, 1. doświadczać, robić próbę, remigio, wiosłem; periclitemur in iis exemplis; często ze zdaniem względném: periclitabatur, quid nostri valerent; stąd: być wystawionym na niebezpieczeństwo, ut potius Gallorum vita, quam legionariorium periclitaretur; in acie; ingenii famā; 2) przech. doświadczać, probowac, fortunam; periclitandae vires ingenii; szczegól: narażać na niebezpieczeństwo, non est salus periclitanda reipublicae.
Periclymĕnus, i, *m* syn Noleusa i Chlorydy.
Periculōse, *przysł.* niebezpiecznie, aegrotare, navigare.
Periculōsus, a, um, niebezpieczny bellum; narażający się na niebezpieczeństwo, fuissemus in nosmet ipsos periculosi
Periculum, i, *n.* doświadczenie, próba, p. facere alicujus lub alicujus rei, doświadczac, próbować, periculum sui facere. dać z siebie dowód, zrobić na sobie próbę; in isto periculo, w tém dziele, w tém piśmie ułożoném na próbę; 2) niebezpieczeństwo, meo p., z mojém niebezpieczeństwem, na mój karb; periculo alicujus, na czyją szkodę z czyjém niebezpieczeństwem; p. facere alicujus rei, odważyć się na co; pericula obire, ingredi, subire, suscipere, narazić się na niebezpieczenstwo; p alicui creare, conflare, intendere, injicere, inferre, facessere, facere, comparare, moliri, narazić, wystawić kogo na niebezp.; in periculo esse lub versari, znajdować się w niebezp.; abesse a periculo, być dalekim od n.; a tergo p. non habere, nie być zagrożonym żadném niebezpieczeństwem; p. est alicui ab aliquo, zagraża komu z czyjéj strony n.; periculo certaminis, z obawy lub obawiając się walki; p. est, ne-, jest obawa, aby nie-; 3) proces, sprawa sądowa. amicorum; wyrok, protokół, ut in periculo suo inscriberent; pericula magistratuum.
Peridōneus, a, um, bardzo zdatny, dogodny, alicui rei; ad rem.

Perillustris, e, bardzo jasny, jawny; 2) bardzo znakomity, zacny.
Perimbecillus, a, um, bardzo słaby.
Perimo, ēmi, emptum. 3. całkiem odjąć, sensum; zniszczyć, obalić, simulacra deorum; zgładzić, zabić, indigna morte peremptus; przeszkodzić, reditum, ludos, consilium alicujus.
Perimpeditus, a, um, pełny zawad, nieprzybyty, trudny do przejścia, locus.
Perincommŏde, *przysł.* bardzo niedogodnie.
Perincommŏdus, a, um. bardzo niedogodny, alicui.
Perinde, *przysł.* równie, podobnie, właśnie w ten sposób, z wyrazami: ac, atque, ut, jak: tanquam, quasi, ac si, jakby, jak gdyby; p. tamen, z następ. ut i tryb. łącz., tak jednak że-.
Perindulgens, tis, bardzo pobłażający: b. tkliwy, in patrem.
Perinfirmus, a, um, b. słaby.
Peringeniōsus, a, um, bardzo dowcipny.
Periniquus, a, um, bardzo niesprawiedliwy; 2) bardzo niechętny, periniquo patiebar animo.
Perinsignis, e, bardzo odznaczający się.
Perinthus lub -os, i, *ż.* miasto w Tracyi (późn. Heraklea).
Perinvīsus, a, um, bardzo znienawidzony.
Perinvitus, a, um, bardzo niechętny.
Periŏdus, i, *ż.* okres (= ambitus verborum).
Peripatēticus, a, um, przechadzający się: a ponieważ Arystoteles przechadzając się uczył, stąd: Peripateticus, tyczący się szkoły Arystotelesa. Peripatetici, orum, uczniowie, zwolennicy Arystotelesa.
Peripĕtasma, ătis, *n.* zasłona, kobierzec, obicie.
Perirātus, a, um, mocno rozgniewany, alicui.
Periscĕlis, ĭdis, *ż.* podwiązka.
Peristrōma, ătis, *n.* kobierzec, obicie.
Perite, *przysł.* biegle, umiejętnie, dicere, versari in re.
Perithous, patrz Pirithous.
Peritia, ae, *ż.* biegłość, znajomość czego, locorum.
Peritus, a, um, biegły, umiejętny, obeznany z czém. z przyp. 2 lub 6, rerum multarum, earum regionum; belli navalis; jure, scientia bellandi; z przyim. ad i 4 prz. ad usum et disciplinam (pod względem): z tryb. bezok. cantare; często samo peritus *przym.* i *rzeczow.*
Perjucunde, *przysł.* nader przyjemnie, z wielką przyjemnością.
Perjucundus, a, um, bardzo przyjemny, miły, literae, disputatio.
Perjurium, ii, *n.* krzywoprzysięztwo.
Perjūro, 1. krzywoprzysięgać, dii perjurati, bogowie krzywoprzysięztwem obrażeni, poet.
Perjūrus, a, um, krzywoprzysięzki, krzywoprzysiężca, poet. kłamca.
Perlābor, lapsus, 3. przebiegać, przesuwać się, rotis undas; dojść dokąd, wcisnąć się, dostać się, aura famae.
Perlaetus, a, um, nader wesoły.
Perlāte, *przysł.* bardzo szeroko, rozlegle, p. patere, daleko się rozciągać.
Perlăteo, latui, 2. ciągle się ukrywać.
Perlectio, patrz pellectio.
Perlĕgo, lēgi, lectum, 3. przeczytać, librum, epistolam; przypatrzyć się w szczegółach, dispositas coras per atria; o senacie: robić przegląd.
Perlĕvis. e, bardzo lekki, maléj wagi.

Perleviter, *przysł.* bardzo lekko, bardzo mało, commotus.

Perlibens, -libenter, patrz perlub-.

Perliberālis, e, dobrze wychowany, szlachetny.

Perlīberaliter, *przysł.* bardzo szczodrze, uprzejmie.

Perlicio, patrz pellicio.

Perlito, 1. szczęśliwie czynić bogom ofiarę, z dobrą wróżbą; nieosob. perlitatum est.

Perlitus, a, um, zbroczony, crudelitate sanguinis.

Perlongus, a, um, bardzo długi.

Perlūbens, tis, bardzo chętnie co widzący, mający w czém upodobanie.

Perlubenter, *przysł.* bardzo chętnie.

Perluc-, patrz Pelluc-.

Perluctuōsus, a, um, bardzo smutny, żałosny, funus.

Perluo, lui, lūtum, 3. umyć, wymyć, manus undā; na str. bier. kąpać się, in fluminibus; gelida cum perluor undā, poet.

Perlustro, 1. przejrzéć, oculis; zastanawiać się nad czém, uważać, animo aliquid; 2) zwiedzić, agros.

Permagnus, a, um, bardzo wielki; interest permagni, bardzo wiele na tém zależy; vendere permagno, sprzedawać bardzo drogo.

Permāle, *przysł.* bardzo źle, nikczemnie.

Permàneo, mansi, mansum, 2. zostać, wytrwać, in acie; in disciplina, in officio, in libertate, in sententia, in amicitia, in proposito susceptoque consilio, in voluntate, i t. p; trwać ciągle, utrzymywać się, qui (ludi) ad nostram memoriam permanent; aqua plures dies permansit; corpora permaneant diuturna; Athenis ille mos permansit.

Permāno, 1. przechodzić, przenikać przez co jak płyn, venenum in omnes partes; succus ad jecur; — przenoś. rozchodzić się, dochodzić, fama ad aliquem; ad aures alicujus; permanat doctrina in civitatem, macula ad animum.

Permansio, ōnis, *ż.* trwanie, in sententia.

Permarinus, a, um, morski, służący do żeglugi; Lares permarini, od żeglarzy wzywane bóstwa, których posągi brano na okręt dla szczęśliwéj podróży.

Permaturēsco, maturui, 3. dojrzewać zupełnie, pomum.

Permodiōcris, e, bardzo mierny.

Permeo, 1. przechodzić, przewędrować, maria ac terras; nieosob. iter, quo in Galliam permeatur (którędy się dostaje do G.).

Permessus, i, *m.* rzeka w Beocyi.

Permētior, mensus, 4. przemierzyć, zmierzyć, aliquid decempedā; — przenoś. przebyć, przejechać, przepłynąć, aequor, poet.

Permingo, minxi, 3. zlać uryną.

Permirus, a, um, bardzo dziwny.

Permisceo, miscui, mistum lub mixtum, 2. zmieszać, pomieszać, cum suis permixti; — przenoś. ira et aegritudo permixta sunt; fructus magna acerbitate permixtos tuli; wprawić w zamieszanie, domum, Graeciam; zagmatwać, jura divina humanaque.

Permissio, ōnis, *ż.* zostawienie czego do woli komu; poddanie się komu bezwarunkowo; pozwolenie, mansionis.

Permissus, us, *m.* pozwolenie, permissu magistratus, dictatoris, legis, (za pozwoleniem).

Permitto, misi, missum, 3. przepuścić, pozwolić przejść, qua equi permitti possent; equos concitatos

calcaribus permittere, pędzić konno; se permittere in hostem, puścić się pędem na nieprzyjaciela; o pociskach: miotać, ciskać, wypuszczać, saxum in hostem; tela longius; — przenoś. a) tribunatum p., używać władzy trybuńskiéj bez ograniczenia, nadużywać, puszczać cugle władzy tr.; porzucić, zaniechać, inimicitias patribus conscriptis et temporibus reipublicae (przez wzgląd na senat i okoliczności rzeczypospolitéj); przebaczać, iracundiae tuae permitto; b) powierzyć, poruczyć, zostawić, oddać, alicui potestatem; arbitrium alicujus rei; summam belli, rempublicam; fortunas suas fidei alicujus; se in fidem atque potestatem alicujus; pozwolić, zostawić czyjéj woli, dopuścić, nie sprzeciwiać się, z nast tr. bezok. lub z ut i tr. łącz. lub samym tr. łącz.: ei permisit eligere; permisit, ut partes faceret; permissum ipsi erat, faceret; permittente senatu, za zezwoleniem sen.; permittor, wolno mi, u późn.; permisso, ut regnaret; permissum, *rzeczow.* pozwolenie, utor permisso, korzystam z pozw. [w nieładzie.

Permixte, *przysł.* w pomieszaniu,

Permixtio, ōnis, *ż.* pomieszanie, mieszanina, — przenoś. zamieszanie, zamieszki, reipublicae.

Permodestus, a, um, nader skromny, umiarkowany.

Permoleste, *przysł.* bardzo przykro, z wielką przykrością, ferre aliquid.

Permolestus, a, um, bardzo przykry, dotkliwy.

Permŏlo, ĕre, zmleć.

Permōtio, ōnis, *ż.* poruszenie, wzruszenie; natchnienie, animi lub mentis; szczegól. namiętność.

Permŏveo, mōvi, mōtum, 2 w ruch wprawiać, wzruszać, poruszać: — przenoś. a) nakłaniać, aliquem pollicitationibus; często: permotus, powodowany, przywiedziony, auctoritate, injuriis, ignominia et dolore i t. p.; b) rozjątrzyć, rozdrażnić, oburzyć, aliquem; rozczulić, mentem judicum; permoveri animo, stracić odwagę; mente, wpaść w uniesienie, przyjść do szaleństwa; permoveri laboribus itineris, zrazić się, zniechęcić się trudami podróży; permotus metu, iracundia, odio, z obawy, gniewu, nienawiści.

Permulceo, mulsi, mulsum, lub mulctum, 2. głaskać, gładzić, comas; aliquem manu; z lekka dotykać; aram flatu permulcet spiritus austri (o łagodnym powiewie); languida lumina virgā; — przenoś. a) pochlebiać, przymilać się, pieścić, aliquem; łechtać, aures; sensum voluptate; b) łagodzić, uspokajać, animum alicujus; animos dictis; pectora dictis; iram alicujus; efferatos; senectutem consolatione, pocieszać.

Permultus, a, um, bardzo liczny. permulti viri; permultum i permulta, bardzo wiele, permulta fecit; permulto przy stop. wyż. o wiele, znacznie, daleko, p. clariora; permultum interest, bardzo wiele na tém zależy; p. ante certior factus eram, daleko wprzód.

Permūnio, 4. ukończyć twierdzę, zupełnie obwarować; 2) w ogóle: zasłonić, zabezpieczyć.

Permutātio, ōnis, *ż.* odmiana, rerum; wymiana, przemiana, captivorum, pecuniae.

Permūto, 1. zupełnie odmienić, statum reipublicae; 2) przemienić, zamienić co na co, aliquid aliqua re; stationum vices; szczegól.

a) wypłacić przez przekaz (weksel), illud, quod permutavi tecum; ut cum quaestu populi pecunia permutaretur; ut permutetur Athenas, aby weksel był posłany do Aten; *b)* wykupić, odkupić; captivos; puellas triginta milibus.

Perna, ae, *ż.* pośladek.

Pernecessārius, a, um, bardzo potrzebny, naglący, tempus; 2) zostający w blizkich stosunkach z powodu pokrewieństwa, przyjaźni; i t. p. *rzeczow.* poufały przyjaciel, pernecessarios meos.

Pernecesse, *przysł.* koniecznie, esse.

Pernĕgō, 1. stale zaprzeczać, z 4 przyp. i tryb. bezok.

Perniciābĭlis, e, szkodliwy, zgubę przynoszący.

Perniciālis, e, zgubny, śmiertelny, morbus.

Perniciēs, ēi, *ż.* (dawn. przyp. 2 i 3, pernicii), zguba, upadek, nieszczęście, res illis perniciei fuit; perniciem alicui moliri; także: osoba zniszczenie przynosząca, pernicies provinciae Siciliae (o Werresie): p. macelli, żarłok; klęska, porażka, victus est ultima pernicie.

Perniciōsus, a, um, zgubny, szkodliwy, consilia; perniciosissimum foro videbat, widział, że to najzgubniejsze pociągnie za sobą skutki.

Pernicĭtas, ātis, *ż.* prędkość, chyżość, pedum.

Perniciter, *przysł.* prędko, chyżo.

Pernix, icis, prędki, chyży, rączy, pernicibus alis; z tr. bezok. amata relinquere pernix, poet.

Pernōbĭlis, e, bardzo sławny.

Pernocto, 1. przenocować, całą noc przepędzić, venatores in nive; in publico; loco; apud aliquem lub cum aliquo.

Pernosco, nōvi, 3. poznać z gruntu, doskonale, aliquid ex aliqua re; stąd pernotus, a, um, bardzo znajomy.

Pernox, noctis, trwający przez noc całą, luna p. erat, księżyc całą noc świecił, luna pernocte, poet.

Pernumĕro, 1. obliczyć, przeliczyć.

Pero, ōnis, *m.* gatunek obuwia.

Perobscūrus, a, um, bardzo ciemny, quaestio.

Perodiōsus, a, um, bardzo znienawidzony, niemiły.

Perofficiōse, *przysł.* bardzo uprzejmie, grzecznie, aliquem observare.

Peropportūne, *przysł.* bardzo dogodnie, w sam czas, venire.

Peroportūnus, a, um, bardzo dogodny, diversorium.

Peroptātus, a, um, bardzo pożądany, peroptato, podług życzenia.

Perorātio, ōnis, *ż.* domówienie, ostatnia część mowy.

Perornātus, a, um, bardzo ozdobny, in dicendo.

Perōro, 1. dokładnie o czém rozprawiać, rzecz roztrząsać, rozbierać, aliquid lub z 4 przyp. i tryb. bezok.; de aliqua re; 1) zakończyć mowę, przestać mówić, quoniam satis multa dixi, est mihi perorandum; res illa die non peroratur; narratione perorata.

Perosus, a, um, bardzo nienawidzący, lucem, solitudinem; perosum esse, bardzo nienawidzieć, plebs nomen consulum perosa erat.

Perpāco, 1. zupełnie uspokoić, uśmierzyć.

Perparvŭlus, a, um, malutki.

Perparvus, a, um, bardzo mały.

Perpastus, a, um, dobrze utuczony, tłusty, canis.

Perpaucŭlus, a, um, bardzo nieliczny, gressus.

Perpaucus, a, um, bardzo mały,

nieliczny; perpauci homines, niewielu, bardzo mała liczba; perpauca dicere, krótko mówić.

Perpaulŭlus, a, um, bardzo mały co do ilości; perpaulŭlum, bardzo mała ilość czego.

Perpaulum, *przysł.* bardzo mało.

Perpauper, ĕris, bardzo ubogi.

Perpello, pŭli, pulsum, 3. całą siłą, użyciem wszelkich środków znaglić, zmusić, nakłonić, doprowadzić do czego, urbem ad deditionem; często: aliquem z nast. ut lub ne i tryb. łącz. perpellit, ut mittat; collegam perpulerat ne scutīret.

Perpendicŭlum, i, *n.* kula zawieszona na nici dla znalezienia prostopadłości; ad perp. columnas exigere, pod linią prostą, prostopadle, pionowo.

Perpendo, pendi, pensum, 3. pilnie rozważać, roztrząsać, ad disciplinae praecepta aliquid; consilium; aliquid aliqua re; ze zdaniem względném, perp. quantum quisque possit.

Perpĕram, *przysł.* źle, opacznie, judicare, dicere; niebacznie, przez pomyłkę, ad castra venire.

Perperna, ae, *m.* nazwisko Rzymskiéj familii.

Perpessio, ōnis, *ż.* cierpienie, znoszenie, laborum, dolorum.

Perpĕtior, pessus, znosić, cierpiéć, dolorem; indigna; poet. z tr. bez. perp. memorare.

Perpĕtro, 1. wykonać, uskutecznić, caede perpetrata, dopuściwszy się zabójstwa; bello perpetrato, po skończeniu wojny.

Perpetuitas, ātis, *ż.* ciąg nieprzerwany, ciągła trwałość, vitae, cały ciąg życia; sermonis, ciąg mowy bez przerwy; ad perp. na zawsze.

Perpetuo, 1. nie przerywać, nie przestać, trwać w czém, aliquid.

Perpetuo, *przysł.* patrz perpetuus.

Perpetuus, a, um, nieprzerwany, ciągły; carmen, poemat, w którym zbiór powieści stanowi całość, poet.; w odniesieniu do czasu: ciągle trwający, amicitia, ignis Vestae; perpetua vitā, przez cały ciąg życia; p. quaestiones, badania sądowe kryminalne, które stale przez pretorów były załatwiane; in perpetuum, na zawsze, na wieki; perpetuo, ciągle, bez przerwy; 2) co do przestrzeni, ciągły, nieprzerwany, munitiones, stationes, agmen; Apenninus tendens perpetuis jugis; trabes perpetuae in longitudinem; 3) co do rozległego znaczenia rzeczy: powszechny, edictum, jus, quaestio; 4) jako tytuł cesarzów Rzymskich: Perpetuus Augustus.

Perplaceo, ēre, podobać się bardzo

Perplexe, *przysł.* zawikłanie, ciemno, loqui, indicare.

Perplexus, a, um, zawikłany, zagmatwany, iter silvae, błędna droga; — przenoś. ciemny, zawiły, niezrozumiały, dwuznaczny, sermones, responsum.

Perpluo, ĕre, przeciekać.

Perpŏlio, 4. wygładzić; — przenoś. wydoskonalić, wypracować (dzieło piśmienne), opus.

Perpolite, *przysł.* ozdobnie.

Perpolītio, ōnis, wygładzenie.

Perpopŭlor, 1. zupełnie spustoszyć, zrabować; perpopulatus, w znacz. bier. spustoszony, ager.

Perporto, 1. nosić dokąd, przewozić, praedas.

Perpotātio, ōnis, *ż.* pijatyka.

Perpōto, 1. długi czas na pijatyce przepędzać, totos dies.

Perprimo, ĕre, bardzo tłoczyć, uciskać.

Perpropinquus, a, um, bardzo blizki.
Perpugnax, ācis, ochoczo walczący, kłótliwy, zwadliwy.
Perpusillus, a, um, bardzo mały, perpusillum rogabo (dwuznacznie: albo prosić będę kogo małe znaczenie mającego, albo bardzo mało).
Pērquam, *przysł.* bardzo, perquam flebiliter.
Perquiro, quisīvi, quisītum, 3. ściśle, dokładnie badać, dowiadywać się, zasiągać wiadomości, res, vias. perquirunt, quid causae sit
Perquisite, *przysł.* starannie, pilnie, perquisitius conscribere, spisać po pilném zbadaniu.
Perrāro, *przysł.* bardzo rzadko.
Perrarus, bardzo rzadki.
Perreconditus, a, um, bardzo skryty, ratio consuetudinis meae.
Perrhaebia, ae, *ż.* kraina w Tessalii: stąd: Perrhaebus, a, um, należący do Perrebii, Tessalski i Perrhaebi, ōrum, mieszkańcy téj okolicy.
Perridĭcŭle, *przysł.* bardzo śmiesznie.
Perridiculus, a, um, bardzo śmiechu godny.
Perrŏgo, āre, zapytywać z kolei, sententias.
Perrumpo, rūpi, ruptum, 3. przełamać; gwałtem sobie drogę torować, przedrzeć się, per medios hostes, per aciem, in urbem; 2) przech. przełamać, przeciąć, rates, limina bipenni, poet; siłą sobie drogę otworzyć, wtargnąć, munitionem, paludem, cuneos hostium; perrupit Acheronta Herculeus labor; — przenoś. pokonać, zniweczyć, zniszczyć, periculum, fastidia, leges, quaestiones.
Persa, ae, *ż.* nimfa. matka Aeetesa i Cyrcy; stąd: Persēis, ĭdis, *ż.* Perseida, córka Persy, albo = Persa: Perseides herbae. zioła czarodziejskie: także: nazwisko poematu; 2) nazwisko psa.
Persae, arum, *m.* (w licz. pojed. Perses, ae), Persowie, mieszkańcy krainy Persydy w Azyi. in Persas proficisci, do Persyi udać się; stąd: *a)* Persis, ĭdis, *ż* Perska; *rzeczow.* Persis i Persia, ae *ż.* Persyda kraina, państwo Perskie; *b)* Persĭcus, a, um, należący do Persyi, mare, zatoka Perska; Persica, orum, *n.* dzieje Perskie; Persice porticus, krużganek w Sparcie zbudowany kosztem łupów zdobytych na Persach, także portyk w posiadłości wiejskiéj Brutusa.
Persaepe, *przysł.* bardzo często.
Persagadae, patrz Pasargadae.
Persalse, *przysł.* bardzo dowcipnie, gratias egit.
Persalsus, a, um, bardzo dowcipny.
Persalutātio, ōnis. *ż.* pozdrawianie.
Persalūto, 1. pozdrawiać wielu, jednego po drugim.
Persapiens, tis, bardzo mądry.
Persapienter, *przysł.* bardzo mądrze.
Perscienter, *przysł.* bardzo biegle.
Perscindo, scĭdi, scissum, 3. przeciąć, rozedrzeć.
Perscitus, a, um, bardzo udatny, zręczny, delikatny; rozdziela się: per mihi scitum videtur.
Perscribo, scripsi, scriptum, 3. opisać dokładnie, spisać, zapisać. mianowicie: *a)* wnieść do ksiąg publicznych, senatus consultum; w ogóle: *b)* donieść dokładnie, zdać sprawę, uwiadomić listownie, rem gestam; haec uberiora Romam ad suos perscribebam; z 4. przyp. i tryb. bezok. lub z przyim.

de i przyp. 6. perscribit in literis hostes discessisse; de rebus meis ad Lollium perscripsi; także: orationem alicui, przesłać; *c)* wpisać do księgi rachunkowéj, nomen, usuras: *d)* pieniądze przekazać, przez przekaz wypłacić, pecuniam se perscripsisse dicunt; si quid emptum foret, a quaestore perscribebatur; pecuniam in aedem sacram reficiendam; *e)* odrysować, skreślić, castelli planiciem.

Perscriptio, ōnis, *ż.* wnoszenie do ksiąg rachunkowych, suarum perscriptionum et liturarum adversaria; *b)* kontrakt, weksel, przekaz do wypłaty.

Perscriptor, ōris, *m.* używany do pisania umowy, weksla, wpisujący do księgi rachunkowej.

Perscrūtor, 1. szperać, badać, śledzić, właśc. i przenoś. omnia; naturam criminum.

Persĕco, secui, sectum, 1. przeciąć, wytępić, wykorzenić, perseca et confice.

Persecūtio, *ż* ściganie sądowe skarga.

Persĕdeo, sēdi, sessum, 2. przesiadywać, bez przerwy siedziéć, in equo dies noctesque persedendo.

Persegnis, bardzo gnuśny, opieszały.

Persĕis, patrz Persa.

Persentio, sensi, sensum, 4. czuć głęboko; 3) wyraźnie spostrzegać.

Persephŏne, ēs, *ż.* = Proserpina.

Persĕpŏlis, is, *ż.* główne miasto Persyi.

Persequens, tis, ścigający, flagitii.

Persĕquor, secūtus lub sequutus, 3. ustawicznie chodzić za kim, aliquem ipsius vestigiis (w ślad); vestigia alicujus; vestigia muri, ciągle chodzić koło-; zwiedzać, omnes solitudines, stąd: 1) w szczególności *a)* trzymać się jakiéj sekty stronnictwa, sectam et instituta alicujus; *b)* ścigać po nieprzyjacielsku, a mianowicie: *α*) w znaczeniu wojenném: aliquem equitatu; Romanos armis; fugientes, civitatem bello; także: feras lub beluas (polować, gonić); *β*) w znaczeniu sądowém: dochodzić, poszukiwać, jus suum: bona sua lite atque judicio; pecuniam ab aliquo; *γ*) mścić się, karać, aliquem jure belli; injurias, inimicitias; jus legationis; mortem alicujus: maleficia; 2) opowiadać, opisywać, wykładać, aliquid versibus: scriptura aliquid; de vita et moribus plura: philosophiam literis latinis: przebiegać z uwagą, dies: 3) — przenoś. *a)* wyszukiwać, upominać się, omnes vias (chwycić się wszelkich środków); starać się osiągnąć, voluptates; *b*) naśladować, ironiam; aliquem; *c)* gorliwie się czém zajmować, artes, bella; *d)* daléj rzecz prowadzić, trwać w czém, trzymać się czego, societatem, vitam inopem; kończyć, spełnić, incepta, mandata. II) doścignąć, dogonić, aliquem; ubiegać się o co, starać się, hereditates; pisać za mówiącym, celeritate scribendi, quae dicuntur.

Perses, ae, *m.* Pers, patrz Persae; 2) ostatni król Macedoński inaczéj Perseus zwany.

Perseus, ei, lub eos, *m.* syn Jowisza i Danai; 2) nazwisko ostatniego króla Macedonii; stąd: *a*) Persēius, a, um, Perski: *b)* Persĭcus, a, um, Perski.

Perseverans, tis, wytrzymały.

Persevĕranter, *przysł.* stale, uporczywie, tueri.

Perseverantia, ae, *ż.* wytrzymałość, wytrwałość, p. est stabilis

et perpetua permansio; długotrwałość, belli.

Persĕvēro, 1. trwać w czém statecznie, in vitiis, in errore; obstawać przy czém, in sententia; bellis continuis, ciągle wojny prowadzić; u późn. pis. przebywać gdzie, apud Carnuntum; także: trwać z oznaczeniem jak długo, dignitas tribunorum non diu perseveravit; triennio perseveraverunt (tribuni militares); z 4 przyp. quo id constantius perseveraret; z tr. bez. bellare, urgere; z 4 przyp. i tryb. bez. perseveraret se esse Orestem; z ut i tr. łącz.

Persice, Persicus, patrz Persae.

Persīdo, sēdi, sessum, 3. wchodzić w co, przeniknąć, frigidus imber altius ad vivum persedit.

Persigno, āre, oznaczyć.

Persimĭlis, e, bardzo podobny, z przyp. 2 lub 3. statuam istius persimilem; isti tabulae.

Persis, patrz Persae.

Persisto, ĕre, trwać, stać przy swojém, in eadem impudentia.

Persolvo, solvi, solūtum, 3. rozwiązać; — przenoś. objaśnić; 2) zapłacić, wyliczyć, zaliczyć, uiścić; alicui aliquid; pecuniam ab aliquo, zapłacić przez przekaz, albo pożyczonemi od kogo pieniędzmi; pretium militiae, należny żołd wypłacić; — przenoś. wywdzięczyć się, grates; gratiam diis; officium; honorem diis, dziękować bogom przez ofiarę; poenas, ponosić karę; vota, promissa, wypełniać śluby, przyrzeczenia; epistolae, odpowiedzieć na list.

Persōna, ae, ż. maska, któréj używali aktorowie teatralni; stąd: osoba przedstawiana w teatrze lub rola, jaką człowiek w świecie odgrywa, personam gerere lub tenere, odgrywać; sibi accommodare lub suscipere, przyjąć, wziąć na siebie, p. petitoris capere; accusatoris deponere; — przenoś. charakter, stan, personis summorum virorum non dignum; abest a persona principis; altera p. sed tamen secunda, druga z dwóch znakomitości, lecz niższa; p. mea, tua, sua, ja, ty, on.

Personātus, a, um, zamaskowany, w masce; 2) fałszywy, obłudny.

Persŏno, sonui, sonĭtum, 1. brzmieć, rozlegać się głośno, dźwięk wydawać, cantu, vocibus, gemitu; id personabat totis castris, dało się słyszéć, o tém mówiono; poet.: grać, cithara; 2) przech. głosem, dźwiękiem, krzykiem napełniać, regna Cerberus; aurem; stąd: krzyczéć, z 4 przyp. i tryb. bez.

Perspectus, a, um, dobrze poznany, pewny, virtus; perspectum habere, znać dobrze.

Perspecŭlor, 1. pilnie uważać, poglądać, de vallo.

Perspergo, ĕre, pokrapiać, posypywać, orationem tanquam sale.

Perspicacĭtas, ātis, ż. przezorność, przenikliwość.

Perspicax, ācis, przezorny, przenikliwy.

Perspicientia, ae, ż. dokładne poznanie, veri.

Perspicio, spexi, spectum, 3. zajrzéć, quo non modo non intrari, sed ne perspici quidem posset; 2) przech. *a)* dostrzedz, rozpoznać, prae densitate arborum, prae caligine non (vix) persp. aliquid; *b)* dokładnie ze wszystkich stron obejrzéć, przypatrywać się, uważać, domum, villam; in castra venire operis perspiciendi causa; epistolas p., przejrzéć; — przenoś. spostrzedz, dostrzedz, poznać, dociec, rozpoznać, fidem alicujus; virtutem, conditionum aequitatem;

ut perspicere posses, quanti te facerem; z 4 przyp. i tryb. bezok.; perspectum habere aliquid, być o czém przekonanym.

Perspicue, *przysł.* widocznie, oczywiście, wyraźnie.

Perspicuĭtas, ātis, *ż.* oczywistość, jasność, wyraźność.

Perspicuus, a, um, przezroczysty, aqua; — przenoś. widoczny, wyraźny, oczywisty.

Persterno, strāvi, strātum, 3 całkiem usłać, viam, wyłożyć kamieniami.

Persto, stĭtī, stātum, 1. stać mocno, pozostać, tota nocte; ad vallum; trwać statecznie, perstet hiems; si perstiterit ira dei; obstawać przy czem, upierać się, in sententia, eadem mens perstat mihi; poet. z tr. bezok. persto condere semen.

Perstringo, strinxi, strictum, 3. zadrasnąć, solum aratro (orać, uprawiać); stąd: lekko zranić, uderzyć, summam cutem; femur; aures, (ogłuszyć); — przenoś. *a)* nieprzyjemne zrobić wrażenie, przerazić, przejąć, horror ingens spectantes perstringit; animos horrore; consulatus meus eum perstrinxerat; *b)* w mowie: w krótkości dotknąć, napomknąć, reliquum vitae cursum; perquam leviter p. atque attingere; przymawiać, dotykać uszczypliwemi słowy, aliquem asperioribus facetiis.

Perstudiōse, *przysł.* bardzo chętnie.

Perstudiōsus, a, um, bardzo przywiązany, całkiem oddany czemu, pilnie zajmujący się, literarum.

Persuādeo, suasi, suasum, 2. przekonywać, militibus; hoc volunt persuadere; dicere ad persuadendum accommodate; z 4 przyp. i tr. bezok. velim tibi persuadeas, me tuis consiliis non defuturum; de aliqua re; na str. bier. mihi persuadetur, jestem przekonany, z 4 przyp. i tr. bezok.; mihi persuasum habeo, mam zupełne przekonanie, z następ. 4 przyp. i tryb. bezok.; rzadko: persuasus est: 2) namawiać, nakłaniać, usposabiać do czego, z przyp. 3 osoby lub bez przyp. 3; ze spój. ut i tryb. łącz. lub samym tr. łącz. lub ze zdaniem względném lub z tr. bezok. huic persuadet, ut ad hostes transeat; huic persuadet, regnum petat; persuadet ei finem facere; na str. bier. mihi persuadetur, daję się skłonić, ze spój. ut i tryb. łącz. lub samym tr. łącz.; rzadko: persuasi mori, umyślili, postanowili umrzeć.

Persuasio, ōnis, *ż.* przekonywanie, namawianie.

Persubtīlis, e, bardzo delikatny, udatny, piękny, oratio.

Persulto, 1. biegać, latać, bujać, in agro; loco stabili.

Pertaedet, taesum est, 2. przykrzyć sobie w czém, obmierzić sobie co, nunquam suscepti negotii eum pertaesum est.

Pertendo, tendi, tensum (tentum) 3. dążyć, iść dokąd, Romam; ad castra.

Pertento, 1. badać, dochodzić, vada; — przenoś. rozważać, rozmyślać, zastanawiać się nad czém, causam; 2) przenikać, przejmować, tremor pertentat corpora; pertentant gaudia pectus, poet.

Pertĕnuis, e, bardzo szczupły, bardzo mały, spes.

Pertĕrĕbro, 1. przewiercić, columnam.

Pertergeo, tersi, tersum, 2 ścierać, obcierać, mensam.

Perterreo, terrui, terrĭtum, 2. przestraszyć, przerazić, aliquem; ze spój. ne i tryb. łącz; perterritus

fama, conscientia; także często: motu, timore.

Pertexo, texui, textum, 3. dotkać, dokończyć tkanie; w odniesieniu do mowy: wykończyć, pertexe modo, quod exorsus es.

Pertĭca, ae, *ż*. drąg, żerdź, tyka.

Pertimefactus, a, um, bardzo przestraszony.

Pertimesco, timui, 3. bardzo się lękać, obawiać się, stracić przytomność, potentiam; de capite ac fortunis suis; pertimuerunt, ne descisceret.

Pertinăcia, ae, *ż*. upor, zaciętość.

Pertinaciter, *przysł*. uporczywie, stale, nieporuszenie.

Pertinax, ācis, mocno trzymający, digitus male p; — przenoś. uporny, krnąbrny, niewzruszony.

Pertineo, tinui, 2. rozciągać się, dochodzić do czego, z przyim. in lub ad i przyp. 4; nervi toto corpore, po całém ciele rozchodzą się; we względ. geogr. graniczyć, dochodzić aż do-, Aquitania a Garumna pertinet ad Pyrenaeos montes; Belgae pert. ad inferiorem partem fluminus Rheni; gentes ad Caucasum et Tanaim pertinentes; — przenoś. *a)* rozciągać się, z przyim. per lub ad i przyp. 4; *b)* ściągać się mieć wpływ na co, należéć do czego, ad aliquem, ad aliquid, eodem, i t. p.; hoc nihil ad me pertinet; ad rem pertinere visum est, z następ. 4 przyp. i tr. bezok.

Pertīsum, = pertaesum, patrz pertaedet.

Pertractātio, ōnis, *ż*. zajmowanie się, trudnienie się czém, reipublicae.

Pertracto, 1. dotykać się czego, aliquid manibus; — przenoś. zajmować się czém, badać, roztrząsać. zgłębiać, omni cogitatione; philosophiam.

Pertrăho, traxi, tractum, 3. przyciągać, wlec gwałtem, aliquem in castra, naves ad ripam; także: wprowadzić, zwabić, in locum iniquum.

Pertrecto, patrz pertracto.

Pertristis, e, bardzo smutny, carmen; ponury, posępny, tetryczny, patruus.

Pertumultuōse, *przysł*. bardzo burzliwie.

Pertundo, tŭdi, tūsum, 3. przebić, przewiercić, przedziurawić; pertusus, przedziurawiony; przysłowie: in pertusum dolium congerere, nadaremnie pracować, czas tracić.

Perturbāte, *przysł*. nieporządnie, bez ładu, dicere.

Perturbātio, ōnis, *ż*. zamieszanie, zamęt, coeli (burza); — przenoś. nieporządek, nieład, exercitus, vitae; niepokój, zaburzenie, zawichrzenie, quantas perturbationes habet ratio comitiorum; gwałtowne uniesienie. wzruszenie umysłu, namiętność, perturbatio est aversa a recta ratione contra naturam animi commotio.

Perturbātrix, īcis, *ż*. wichrzycielka.

Perturbātus, a, um, pomieszany, zatrwożony.

Perturbo, 1. bardzo pomieszać, wprawić w nieład, ordines, aciem; — przenoś. naruszyć, nadwerężyć, zniszczyć, aetatum ordinem; conditiones pactionesque bellicas; fortunas omnium; zaburzyć, zawichrzyć, provinciam; civitas seditionibus perturbata; zmieszać, przestraszyć, zatrwożyć, aliquem; perturbari animo; animo aliqua re, de aliqua re.

Perturpis, e, bardzo brzydki, nieprzystojny, haniebny.

Perungo, unxi, unctum, 3. sma-

rówać, namaszczać, corpora oleo; peruncti faecibus ora, poet.

Perurbānus, a, um, b. delikatny, wykształcony, dowcipny, grzeczny.

Perūro, ussi, ustum, 3. wypalić, spalić, agrum; colla perusta, zaogniono, zranione; Ibericis peruste funibus latus, osmagany; terra perusta gelu, zmarzła, poet.; — przenoś. perurimur aestu (amoris) pałamy; perustus inani gloria, pałający żądzą próżnéj chwały.

Perŭsia, ae, *ż.* miasto w Etruryi: stąd: Perusinus, a, um, należący do Peruzyi i Perusini, orum, *m*, Peruzynowie.

Perutilis, e, bardzo użyteczny.

Pērvādo, vasi, vasum, 3. przechodzić, per loca; — przenoś. rozchodzić się, rozszerzać się, murmur totam concionem, incendium per agros; 2) dostać się, dojść, właść. i przenoś. cohors usque ad vallum; quo non illius diei fama pervaserit.

Pervagātus, a, um, rozszerzony, rozgłoszony, fama; powszechnie znany, pervagatissimus versus; wielu przedmiotom wspólny, pars pervagatior.

Pervăgor, 1. błąkać się tu i owdzie, bujać, przebiegać, omnibus in locis; in omnes partes; — przenoś. rozszerzać się, rozchodzić się, in exteris nationibus usque ad ultimas terras; ne honor nimium pervagetur; 2) przech. przebiegać, orbem terrarum; ogarnąć, cupiditates omnium mentes pervagantur.

Pervăgus, a, um, błąkający się wszędzie, puer. [cie, p narrantur.

Pervărie, *przysł.* bardzo rozmai-

Pervasto, 1. do szczętu spustoszyć.

Pervěho, vexi, vectum, 3. przewozić, commeatus; na str. bier. przejechać, przepłynąć, freto Siciliae pervehitur; 2) zawieźć dokąd, virgines et sacra Caere; — przenoś. wynosić, aliquem in coelum; na str. bier. dostać się dokąd, in portum; — przenoś. ad exitus optatos, dojść do zamierzonego celu.

Pervello, velli, 3. skubać, szczypać, targać, obrywać, aurem alicui; — przenoś. drażnić stomachum; dręczyć, si te dolor pervellerit; ganić, szydzić, ołcować, jus civile.

Pervěnio, vēni, ventum, 4. przyjść, dojść, dostać się dokąd, z przyim. ad lub in i przyp. 4 właś. i przenoś., in tutum, in fines, in summum montis; ad portam; in amicitiam, pozyskać przyjaźń; in odium, in invidiam, popaść w nienawiść, być znienawidzonym; ad octogesimum annum, dożyć do-; o przedmiotach nieżyw.: dostać się, dojść, secures in praedonum potestatem: pecunia ad Verrem; clamor ad aures; perventum est, przyszło się.

Perverse, *przysł.* przewrotnie, opacznie, dicere, interpretari.

Perversio, ōnis, *ż.* przewrócenie, przekręcenie.

Perversitas, ātis, *ż.* przewrotność, hominum, opinionum.

Perversus, a, um, przewrócony, perversissimi oculi, bardzo zezowate oczy; — przenoś. przewrotny, zły, zepsuty, mos, homo.

Perverto, verti, versum, 3. przewracać zburzyć, tecta; — przenoś. *a)* zupełnie znieść, zniszczyć, zgwałcić, justitiam, sacra, amicitiam, jura, mores, civitatem, aliquem; *b)* przestraszyć, nunquam ille me ullo artificio pervertet.

Pervespěri, *przysł.* bardzo późno w wieczór. [danie, śledzenie.

Pervestigātio, ōnis, *ż.* pilne ba-

Pervestigo, āre, śledzić, badać.

Pervětus, ěris, bardzo dawny.

Pervetustus, a, um, bardzo dawny.

Pervicācia, ae, *ż.* wytrwałość, upór, krnąbrność.

Pervicāciter, *przysł.* uporczywie, zacięcie, mocno.

Pervicax, ācis, uporczywy, uporny, zacięty.

Pervideo, vīdi, vīsum, 2. oglądać, przeglądać, przypatrywać się, rozpoznawać, właś. i przenoś. sol, qui pervidet omnia; mens oculis pervidet suis; 2) poznać dokładnie, qui hoc non pervidet.

Pervigil, vigilis, bardzo czujny, nox, noc bezsennie przepędzona.

Pervigilātio, ōnis, *ż.* czuwanie przez noc całą.

Pervigilia, ae, *ż.* czuwanie przez noc całą.

Pervigilium, ii, *n.* czuwanie przez całą noc; obrzęd religijny w Rzymie obchodzony w nocy.

Pervigilo, 1. czuwać, noctem, noc na czuwaniu przepędzić, in armis.

Pervīlis, e, bardzo tani.

Pervinco, vici, victum, 3. otrzymać zwycięztwo; — przenoś. pervicit Cato, utrzymał swoje zdanie; 2) przech. zupełnie zwyciężyć, pokonać; — przenoś. przewyższyć, voces pervincunt sonum, skłonić, przekonać, dokazać czego, dopiąć, wymódz, z nast. ut i tryb. łącz. rationibus Rhodios pervicerat, ut retinerent.

Pervius, a, um, przechodni, mający przejście; dostępny.

Pervolito, āre, przelatywać, loca.

Pervŏlo, 1. przelecieć, latać przez co, aedes pervolat hirundo; przebiedz, przejechac prędko, sex milia passuum cisiis; 2) prędko się szerzyć, rozchodzić się, rumor pervolat, poet.; 3) lecieć dokąd, in hanc sedem.

Pervŏlo, volui, velle, bardzo chcieć, mocno pragnąć, scire ex te pervelim; czasem per oddziela się od słowa, per videre velim. Cic.

Pervolūto, āre, przewracać: libros, czytać.

Pervolvo, volvi, volūtum, 3. przewracać, włóczyć, tarzać; — przenoś. bier. zajmować się czém pilnie, ut in iis locis pervolvatur animus.

Pervulgātus, a, um, bardzo zwyczajny, pospolity, spowszedniały, consolatio; 2) znany powszechnie, sławny, res pervulgata et nota.

Pervulgo, 1. ogłaszać, obwieszczać tabulas.

Pēs, pēdis, *m.* noga ludzi i zwierząt, pedibus iter facere, pieszo lub na lądzie; pedibus vincere, w gonitwach pieszych; servus a pedibus, sługa do posyłek. Stąd: 1) w szczegól. *a)* w znaczeniu woj.: ad pedes descendere lub digredi, z koni zsiadać; ad pedes desilire, skoczyć z konia; deducere equitem ad pedes, kazać zsiąść z konia; pedibus merere, służyć w piechocie; pugna it ad pedes, walka przemienia się na pieszą; porów. conferre, referre; *b)* w senacie: pedibus ire in sententiam alicujus, w głosowaniu zgodzić się na czyje zdanie; ne (quis) pedibus iret; 2) poet. *a)* o płynącéj wodzie: revocat pedem Tiberinus; crepante lympha desilit pede; o czasie: cito pede labitur aetas; *b)* noga łóżka, stołu i t. p.; lectulus ilignis pedibus; p. mensae; *c)* pes veli, lina okrętowa, którą się żagiel kieruje stosownie do wiatru; stąd: pede aequo lub pedibus aequis, gdy okręt przy pomyślnym wietrze płynie; pedem facere, napiąć żagiel stosownie do wiatru; *d)* stopa, miara, cujus altitudo centum quadraginta quatuor pedes habet; u-

num pedem discessisse; — przenoś. pede suo se metiri, mierzyć się swoją piędzią, stosować się do swéj możności, poet.; c) miara wiersza, stopa, p. citus, jamb.: seu celer, extremum seu trahat ille pedem; stąd: gatunek wiersza, Lesbius; hunc socci cepere pedem; 3) — przenoś. o szczęśliwém przybyciu: secundus, felix, dexter, poet.; dla oznaczenia obecności: ante pedes esse; przemocy albo odporu: sub pedibus; pedem opponere; wzgardy lub poniżenia: sub pedibus esse lub jacere, być w poniewierce; sub pede ponere.

Pessime, i -us, patrz male i malus.

Pessinus, nuntis, ż. miasto w Galacyi; stąd: Pessinuntius, a, um, tyczący się Pessynuntu.

Pessum, *przysł.* na dół, na dno, w połączeniu: p. ire, spadać na dół, przepaść, zginąć ze szczętem; pessum do lub pessumdo, zniszczyć, zgubić, zrobić nieszczęśliwym; na str. bier. pessumdari ad inertiam, oddać się gnuśności.

Pestĭfer, i pestifĕrus, a, um, zgubny, śmiertelny.

Pestifĕre, *przysł.* zgubnie, szkodliwie.

Pestĭlens, tis, szkodliwy zdrowiu, niezdrowy, zaraźliwy, locus, aedes, aspiratio; w ogóle: szkodliwy, zgubny, munus.

Pestilentia, ae, ż. zaraza, morowe powietrze, gravi pestilentia conflictari; szkodliwe powietrze, niezdrowe miejsce, auctumni; agrorum genus propter pestilentiam desertum.

Pestis, is, ż. zaraza, morowe powietrze, szkodliwe powietrze; — przenoś. zguba, zniszczenie, servatae a peste carinae; także: o osobach i przedmiotach szkodliwych: pestis patriae (Clodius).

Petasātus, a, um, mający na sobie kapelusz podróżny; gotowy do podróży.

Petăsus, i, *m.* kapelusz do podróży.

Petēlia, ae, ż. miasto Brucyów; stąd: Petelīnus, a, um, należący do Petelii.

Petesso, i petisso, ĕre, ubiegać się o co, laudem.

Petītio, ōnis, ż. natarcie, zamach, cios, petitiones tuas effugi; powstawanie na kogo (w mowach sądowych); dopraszanie się, prośba, ubieganie się, staranie się o co, z przyp. 2. consulatus, sacerdotii; sądow.: skarga, roszczenie prawa do czego; także: prawo żądania, mea est petitio.

Petītor, ōris, *m.* starający się o urząd, generosior descendat in campum petitor; 2) poszukujący sądownie, skarżyciel, powód.

Petītūrio, īre, chcieć prosić o co, czynić zabiegi.

Peto, petīvi, petii, petītum, 3. chcieć co osiągnąć, starać się, sięgać, a mianowicie: *a)* aliquem dextrā, podać komu rękę, poet.; *b)* godzić na kogo, uderzać, ciskać, aliquem aliqua re, saxo; arcu alta petens; szczegól. w walce: cios zadawać, aliquem lub alicujus caput, latus i t. p.; także: cujus latus mucro ille petebat; stąd: napadać, napastować, zagrażać, aliquem; aliquem insidiis, armis, bello, exercitu, signis inferendis; także poet.: Trojanos haec monstra petunt; *c)* pójść dokąd, jechać; udać się w pochód, wyruszyć, loca calidiora; non castra sed naves; drogę przedsięwziąć, iter; alium cursum; aliam in partem fugam; lecieć, petere iter pennis, poet.; o rzekach: płynąć, campum petit amnis, poet.;

o górach: wznosić się, sterczéć, mons petit astra; *d*) nalegać, prosić, domagać się, dopraszać się, żądać, aliquid lub aliquid ab aliquo lub z ut i tryb. łącz. albo samym tr łącz.; także: quantum res petit, ile rzecz wymaga; w szczegól *α*) pragnąć co osiągnąć, wyjednać, czynić o co zabiegi, consulatum, virginem; β) sądow.: poszukiwać, domagać się, hereditatis possessionem; stąd: skargę zanieść, p. ab aliquo: is, a quo petitur, oskarżony; is, qui petit, skarżący, powód; 2) pragnąć osiągnąć, *a)* szukać, upatrywać, sedes apibus statioque petenda; — przenoś. szukać, starać się o co, salutem fuga, mortem, gloriam, sapientiam, laudem; *b)* iść po co, szukać, dostać, aggerem, commeatum, pabulum, aquam; pożyczyć, wystarać się, argento ostiatim petito; wydobywać, wydawać, gemitus alto de corde; latere imo spiritum; — przenoś. aliquid a Graecis; initium rei demonstrandae altius; praesidium ex benevolentia alicujus.

Petorĭtum, lub petorrĭtum, i, *n.* gatunek powozu.

Petra, ae, *ż.* skała.

Petra, ae, *ż.* brzeg nadmorski w Illiryi; 2) miasto w Sycylii, którego mieszkańcy Petrīni, orum, *m.* Petrynowie.

Petrējus, a, um, nazwa Rzymskiego rodu; stąd: Petrejānus, a, um, Petrejański.

Petrīnum, i, *n.* miasteczko i posiadłość wiejska w Kampanii.

Petrocŏrii, ōrum, *m.* lud w Akwitanii.

Petronius, i Petrosidius, a, um, nazwiska Rzymskich rodów.

Pĕtŭlans, tis, swawolny, rozpustny.

Petulanter, *przysł.* swawolnie, rozpustnie, vivere.

Petulantia, ae, *ż.* rozpusta, swawola, złośliwa radość.

Petulcus, a, um, bodzący, bodliwy, haedi.

Peucetia, ae, *ż.* kraina w Apulii; stąd: Peucetius, a, um, do Peucecyi należący.

Phaeāces, um, *m.* mieszkańcy wyspy Korcyry, w licz. poj. Phaeax, ācis; stąd: *a)* Phaeacis, ĭdis, *ż.* rodem z Feacyi; *rzeczow.* nazwisko poematu o pobycie Ulissesa w krainie Feaków; *b)* Phaeacius, a, um, do Feaków należący.

Phaedra, ae, *ż.* córka Minosa, króla Kreteńskiego, siostra Aryadny, żona Tezeusza.

Phaestum, i, *n.* miasto na wyspie Krecie: stąd: *a*) Phaestias, ădis, *ż.* rodem z Festu: *b*) Phaestius, a, um, należący do Festu: 2) miasto w Tessalii.

Phaëton, ontis, *m.* przyświecający, przydomek Heliosa czyli Słońca; 2) syn Heliosa i Klimeny; stąd: *a)* Phaëthontēus, a, um, do Faetona odnoszący się: *b)* Phaetontias, ădis, *ż.* należąca do Faetona; *rzeczow.* Phaethontiades, um, *ż.* siostry Faetona.

Phaetūsa, ae, *ż.* siostra Faetona.

Phalanga, ae, *ż.* wałek, drąg, lewar do podnoszenia i posuwania machin.

Phalangitae, arum, *m.* żołnierze należący do szyku zwanego phalanx.

Phalantus, i, *m.* Spartańczyk, założyciel Tarentu.

Phalanx, phalangis, *ż.* gromada, oddział wojenny, poet. Tuscorum, Trojanorum: w szczegól. *a*) szyk ścieśniony w kształcie czworogranu u Ateńczyków i Spartan; *b)* oddział wojska Macedońskiego, od

4 do 16 tysięcy; *c*) szyk wojenny Gallów i Germanów.

Phalăra, orum, *n*. miasto w Tessalii.

Phalēra, orum, *n*. patrz Phalerum.

Phalerae, arum, *ż*. ozdoby drogie, które noszono na piersiach; także: kosztowne rzędy, któremi zdobiono konie.

Phalerātus, a, um, ozdobiony rzędem, equus.

Phalērum, i, *n*. i Phalēra, orum, *n*. port Ateński z miasteczkiem tegoż imienia; stąd: *a*) Phalēreus, ei, lub eos, *m*. Falerejczyk; Phalereus, a, um, Falerejski; *b*) Phalerĭcus, a, um, Falerycki.

Phānae, arum, *ż*. przylądek na wyspie Chios; stąd: Phanaeus, a, um, Fanejski, rex Ph. (o winie Fanejskiém).

Phantăsos, i, *m*. syn bożka snu.

Pharĕtra, ae, *ż*. sajdak, kołczan.

Pharetrātus, a, um, kołczanom opatrzony.

Pharitae, Pharius, patrz Pharos.

Pharmaceutria, ae, *ż*. czarownica.

Pharmacopōla, ae, *m*. sprzedający lékarstwa, lekarz jarmarczny.

Pharos, lub -us, i, *ż*. wyspa przed portem Aleksandryi w Egipcie, na któréj była wzniesiona sławna wieża z latarnią; stąd: *a*) Pharĭtae, arum, *m*. mieszkańcy téj wyspy; *b*) Pharius, a, um, Faryjski, poet. Egipski.

Pharsālos, lub -us, i, *ż*. miasto w Tessalii; stąd: Pharsalĭcus i Pharsalius, a, um, tyczący się miasta Farsału i okolic.

Pharus, patrz Pharos.

Phasēlis, ĭdis, *ż*. miasto w Licyi; stąd: Phaselĭtae, arum, *m*. Fazelici.

Phasēlus, i, *m*. gatunek małego okrętu; 2) fasola.

Phasis, ĭdis, *m*. rzeka w Kolchidzie (przyp. 5 Phasi); w r. *ż*. miasto i port przy ujściu rzeki Fazys: stąd: *a*) Phasis, ĭdis i Phasias, ădis, *ż*. Fazyjka, mieszkanka Kolchidy, poet.; *b*) Phasiăcus, a, um, Fazyacki, poet. Kolchicki.

Phēgeus, ei lub eos, *m*. ojciec Alfezybei: stąd: *a*) Phegējus, a, um, do Fegeusa odnoszący się; *b*) Phegis, ĭdis, *ż*. córka Fegeusa; *c*) imię króla Indyjskiego.

Phĕneos, lub -us, i, *ż*. miasto w Arkadyi; stąd: Pheneātae, ārum, *m*. Feneaci.

Phĕrae, arum, *ż*. miasto: *a*) w Messenii; *b*) w Tessalii; stąd: Pheraeus, a, um, Ferejski, z Fery. Alexander Ph. lub samo Pheraeus, Ferejczyk i Pheraei, orum, *m*. Ferejczycy; poet. w ogóle: Tessalski.

Pherĕclus, i, *m*. budowniczy, który wystawił okręty Parysowi do porwania Heleny; stąd: Phereolēus, a, um, tyczący się Fereklusa, puppis.

Pherecȳdes, is, *m*. filozof z wyspy Scyros, nauczyciel Pitagorasa: stąd: Pherecydēus, a, um, tyczący się Ferecydesa; 2) pisarz dziejów z Aten przed Herodotem.

Pheres, ētis, *m*. władzca Tessalii, ojciec Admeta, który stąd nazywa się Pheretiădes, ae, *m*.

Phidias, ae, *m*. znakomity snycerz Ateński; stąd: Phidiăcus, a, um, odnoszący się do Fidyasza.

Phiditia (lub philitia), orum, *n*. wspólne, skromne jedzenie u Lacedemończyków.

Philadelphus, i, *m*. kochający brata, przydomek króla Egipskiego Ptolomeusza.

Philaeni, orum, *m*. dwaj bracia z Kartaginy; stąd: arae Philaenorum lub Philaenon, port na granicy Cyrenaiki.

Philammon, ŏnis, *m*. syn Apollina.
Philēmon, ŏnis, *m*. mąż Baucydy.
Philippēus, patrz Philippus.
Philippi, ōrum, *m*. miasto w Macedonii, wsławione walką Oktawiana i Antoniusza, przeciwko Brutusowi i Kassyuszowi, którzy tam byli pokonani.
Philippus, i, *m*. imię kilku królów Macedońskich, z których najznakomitszym był ojciec Aleksandra W.; poet.: pieniądze złote wybijane za panowania Filipa, retulit acceptos regale nomisma Philippos. Stąd: *a)* Philippēus, a, um, do Filipa odnoszący się, numus; *b)* Philippĭcus, a, um, tyczący się Filipa; 2) nazwisko Rzymskie.
Philitia, orum, *n*. patrz Phiditia.
Philoctēta, lub -es ae, *m*. syn Peanta, towarzysz Herkulesa; stąd: Philoctetaeus, a, um, do Filokteta odnoszący się.
Philolŏgia, ae, *ż*. (chęć do badań uczonych); zajmowanie się nauką języków i literatury, jako to: grammatyki, retoryki, poezyi i t. p.
Philolŏgus, i, *m*. miłośnik literatury, literat, uczony.
Philomēla, ae, *ż*. córka Paudyona króla Ateńskiego, siostra Prokny, z których tamta w słowika, a ta w jaskółkę przemienioną była; stąd poet.: słowik.
Philomēlium, ii, *n*. miasto we Frygii; stąd: Philomelienses, ium, *m*. mieszkańcy tego miasta.
Philorhomaeus, i, *m*. przyjaciel Rzymian, jako tytuł honorowy.
Philosophia, ae, *ż*. miłość mądrości, filozofia; przedmiot filozoficzny; de ph. sermonem habere; w licz. mn. sekty, systemata, szkoły filozoficzne.
Philosŏphor, 1. filozofować, oddawać się badaniom filozoficznym.
Philosŏphus, a, filozof, filozofka.
Philtrum, i, *n*. napój miłosny.
Philȳra, ae, *ż*. lipa; stąd: łyko lipowe.
Philȳra, ae, *ż*. nimfa, córka Oceana, matka Chirona; stąd: *a)* Philyrējus, a, um, do Filiry odnoszący się; *b)* Philyrĭdes, ae, *m*. Filiryda (Chiron).
Phīmus, i, *m*. puszeczka do grania w kostki.
Phīneus, i, *m*. król Tracki, od bogów ślepotą ukarany, wieszcz; stąd: Phinējus i Phinēus, a, um, do Fineusza odnoszący się; 2) brat Cefeusza króla Etyopów.
Phintia, ae, *ż*. miasto w Sycylii.
Phlegēton, ontis, *m*. rzeka w krainie podziemnéj (ogniem płynąca); stąd: Phlegethontis, ĭdis, *ż*. należąca do téj rzeki, unda, lympha.
Phlegra, ae, *ż*. miejsce w Macedonii, zwane późniéj Pallene: stąd: Phlegraeus, a, um, Flegrejski, tyczący się Flegry.
Phlēgyas, ae, *m*. król Lapitów, ojciec Iksyona i Koronidy; 2) w licz. mn. lud w Tessalii.
Phlius, untis, *ż*. miasto i okolica w Peloponezie; stąd: Phliăsius, a, um, Fliazyjski, Phliasii, orum, *m*. Fliazowie.
Phobētor, ŏris, *m*. syn bożka snu.
Phōca, ae, i -e, es, *ż*. cielę morskie; pies morski.
Phocaea, ae, *ż*. miasto w Jonii; stąd: *a)* Phocaeensis, e, Foceeński i Phocaeenses, Foceensowie; *b)* Phocaei, orum, *m*. mieszkańcy Focei: *c)* Phocaĭcus, a, um Focejski; *d)* Phocenses, ium, *m*. mieszkańcy Focei.
Phōcis, ĭdis, *ż*. kraina w średniéj Grecyi; stąd: *a)* Phocaicus, a, um, Focejski; *b)* Phocenses, ium, *m*. mieszkańcy Focydy; *c)* Phocēus, a, um, Focejski; *rzeczow*. Focej-

czyk (Pilades); *d)* Phocii, orum, *m.* mieszkańcy Focydy.

Phōcus, i, *m.* syn Eaka, brat Peleusa i Telamona.

Phoebas, patrz Phoebus.

Phoebe, es, *ż.* siostra Feba=Diana; 2) córka Leucyppa; 3) córka Ledy, siostra Heleny.

Phoebus, i, *m.* właś. jaśniejący, świecący, przymiot Apollina, Ph. Apollo, poet. samo Ph. = Apollo, albo o słońcu: Phoebi pallidus orbis, i sub utroque Phoebo, na wschodzie i zachodzie; stąd: *a)* Phoebas, ădis, *ż.* kapłanka Feba; *b)* Phoebējus i Phoebēus, a, um, tyczący się Feba; *c)* Phoebigĕna, ae, *m.* syn Feba (Eskulap).

Phoenices, um, *m.* Fenicyanie, w licz. poj. Phoenix, Fenicyanin, mieszkaniec krainy zwanéj Phoenicē, ēs, lub Phoenicia, ae, *ż.* przy wschodniéj stronie morza Śródziemnego; stąd: *a)* Phoenīcēus, purpurowy; *b)* Phoenīcius, a, um, Fenicki; *c)* Phoenissa, ae, *ż.* Fenicyanka, z Fenicyi; Phoenissae, Fenicyanki, poemat dramatyczny.

Phoenix, **īcis**, *m.* syn Amyntora, towarzysz Achillesa w czasie wojny Trojańskiéj; 2) ptak bajeczny, który żył lat przeszło 500 i spalił się w swojém gnieździe. Z jego popiołów powstał nowy feniks.

Pholoē, ēs, *ż.* góra w Arkadyi.

Phorcus, i, lub Phorcys, ÿos, lub Phorcyn, ÿnos, *m.* syn Neptuna, ojciec Meduzy, po śmierci uważany za bożka morskiego; stąd: Phorcȳnis, ĭdis lub ĭdos, *ż.* i Phorcys, ĭdis, *ż.* córka Forkusa, Meduza.

Phorōneus, ei i eos, *m.* król w Argos, syn Inacha brat Jony (Jo): stąd: Phorōnis, ĭdis, *ż.* Feronida (Jo).

Phraātes, is, *m.* nazwisko króla Partów.

Phrenētĭcus, a, um, szalony, obłąkany; *rzeczow.* phrenetici, orum. *m.* szaleńcy.

Phrixus, i, *m.* syn Atamasa i Nefeli, brat Helli; stąd: Phrixēus, a, um, do Fryksusa należący.

Phryges, um, *m.* Frygijczycy: w licz. poj. Phryx, Frygijczyk, Ph. pius, Eneasz. Stąd: *a)* Phrygia, ae, *ż.* Frygia, kraina w Azyi mniejszéj, podzielona na wielką i małą Frygią; *b)* Phrygius, a, um, Frygijski, poet. Trojański, mater (Cybele); modi, muzyka żywa, pełna namiętności, używana podczas obrzędów odbywanych na cześć Cybeli; vestes (haftowane szaty, ponieważ Frygijczycy słynęli ze sztuki haftowania); lapis, marmur; *rzeczow.* Phrygiae. Frygijskie niewiasty.

Phryx, Phrygis i Phrygius amnis, rzeka w Lidyi.

Phthia, ae, *ż.* miasto w Tessalii; stąd: *a)* Phthias, ădis, *ż.* mieszkanka Ftyi; *b)* Phthiōta, lub -es, ae, *m.* Ftyota, Ftyjczyk; *c)* Phthiōtis, ĭdis, *ż.* kraina w Tessalii; *d)* Phthiōtĭcus, a, um, Ftyotycki, w ogóle: Tessalski; *e)* Phthīus, a, um, Ftyjski, Tessalski, z Ftyi (Peleus, Achilles).

Phylăcē, ēs, *ż.* miasto: *a)* w Molossydzie w Epirze; *b)* w Tessalii; stąd: *a)* Phylacēis, ĭdis, *ż.* Filacejka, Tessalka; *b)* Phylacējus, a, um, Filacejski.

Phylăcus, i, *m.* ojciec Ificyusza, dziad Protezylausza, męża Laodamii; stąd: Phylacĭdes, ae, *m.* Filacyda, Protezylausz.

Phylarchus, i, *m.* naczelnik pokolenia.

Phylē, ēs, *ż.* mały zamek w Attyce na granicy Beocyi.

Phyllis, ĭdis, lub ĭdos, *ż.* nazwisko dziewczyny.

Phyllos, i, *ż.* miasto w Tessalii; stąd: Phyllējus, a, um, tyczący się tego miasta; poet. Tessalski.

Physica, ae, *ż.* fizyka, nauka przyrodzona.

Physice, *przysł.* fizycznie.

Physicus, a, um, fizyczny, tyczący się przyrody; *rzeczow.* fizyk, badacz przyrody: physicum quiddam, coś z nauki przyrody: physica, orum, *n.* rzeczy przyrodzone, fizyka.

Physiognōmon, ŏnis, *m.* poznający charakter i skłonności człowieka, zwłaszcza z rysów twarzy.

Physiològia, ae, *ż.* znajomość czyli badanie przyrody.

Piabĭlis, e, w znacz. relig., dający się odwrócić przez ofiary.

Piaculāris, e, błagalny, mający moc oczyszczenia, p. sacrificia, lub samo piacularia.

Piacŭlum, i, *n.* ofiara oczyszczalna, błagalna; w ogóle; wszelki środek naprawienia czego; *a*) środek zaradczy, lekarstwo, sunt certa piacula, quae te ter pure lecto poterunt recreare libello; *b*) kara, gravia p. exigere: 2) to, co wymaga ofiary oczyszczalnéj, wykroczenie, występek, p. committere, sibi contrahere, mereri.

Piāmen, ĭnis, *n.* środek religijny przebłagania.

P[illegible]**a**, ae, *ż.* sroka.

Picāria, ae, *ż.* smolarnia, miejsce gdzie wytapiają smołę.

Picea, ae, *ż.* świerk.

Picēnum, i, *n.* kraina w Italii; stąd: *a*) Picens, tis, Picentyński, i Picentes, um, *m* Picentynowie; *b*) Picēnus, a, um, Piceński.

Piceus, a, um, czarny jak smoła.

Pico, 1. smołą zalewać, napuszczać.

Pictŏnes, um, *m.* lud w Akwitanii.

Pictor, ōris, *m.* malarz

Pictor, oris, *m.* Rzymski przydomek.

Pictūra, ae, *ż.* malowidło; malowanie; 2) wyszywanie, haftowanie, p. textilis; 3) w mowie: malowniczo rzeczy przedstawienie

Picturātus, a, um, wyszywany, haftowany, vestes.

Pictus, a, um, malowany; haftowany, acu chlamys; ozdobiony, orationis genus.

Pie, *przysł.* religijnie; z przywiązaniem względem rodziców, dzieci i t. p.

Piĕria, ae, *ż.* kraina Macedonii.

Piĕros, lub -us, i, *m.* król Ematyi; 2) Macedończyk, ojciec dziewięciu Muz; 3) góra w Tessalii; stąd: *a*) Pierides, um, *ż.* córki Pierusa, Muzy: *b*) Pierius, a, um, Pieryjski, Tessalski; *rzeczow.* w licz. mn. Pieriae, Muzy; stąd: poet. modi, via.

Piĕtas, ātis, *ż.* bogobojność; 2) miłość ku rodzicom, rodzeństwu krewnym, ojczyźnie; 3) uszanowanie, wdzięczność; 4) łagodność, tkliwość, miłosierdzie; 5) sprawiedliwość.

Pigeo, pigui; 2) czuć wstręt, odrazę, przykrość, zwykle nieosob. piget, piguit lub pigitum est, z przyp. 4 osoby i 2 rzeczy, me piget stultitiae meae; pigere eum facti coepit, zaczął żałować, że to zrobił; 2) wstydzić się, pigebat fateri.

Piger, pigra, pigrum, niechętny, leniwy, opieszały, gnuśny, in militia; ad militaria opera; poet. z przyp. 2, militiae; lub z tryb. bez., ferre laborem; poet. o przedmiotach nieżywot.: *a*) nieżyzny, campus, radix; *b*) powolny, po-

woli upływający, bellum, annus; *c*) nieczuły, pectora.

Pigmentārius, ii, *m*. farbami lub maściami trudniący się.

Pigmentum, i, *n*. farba, piększydło; — przenoś. ozdoba krasomówska, orationis.

Pignerātor, ōris, *m*. biorący w zastaw.

Pignĕro, 1. zastawiać dawać co w zastaw.

Pignĕror, 1, brac w zastaw; — przenoś. *a*) zobowiązać, quemque; *b*) uważać za rzecz niezawodną, quod mihi das omen, pigneror, poet.

Pignus, pignŏris, *n*. zastaw, zakład; p. ponere, pignore certare, zakładać się; o osobach: zakładnik; adde natos natasque et nepotes, pignora cara, dzieci i wnuki, jako zakład miłości małżeńskiéj; — przenoś. zakład, dowód, znak pewny, voluntatis, injuriae.

Pigre, *przysł*. opieszale, niechętnie, nieochoczo.

Pigritia, ae, *ż*. gnuśność, lenistwo.

Pigror, āri, lenić się, być opieszałym, scribere.

1. **Pila**, ae, *ż*. moździerz; — przenoś. *a*) słup, filar, pontis; lapidea; *b*) tama kamienna, saxea pila cadit.

2. **Pila**, ae, *ż*. piłka do grania, pilae studio teneri; przysłowie: claudus pilam, o tym, który z jakiéj rzeczy nie umie zrobić użytku.

Pilānus, i, *m*. = triarius.

Pilātus, a, um, pociskiem uzbrojony.

Pileātus, a, um, czapkę na głowie mający.

Pilentum, i, *n*. powóz na pasach dla kobiet.

Pileŏlus, i, *m*. i -um, i, *n*. czapeczka.

Pileus, i, *m*. i -um, i, *n*. czapka, którą nosili wyzwoleńcy; ad pileum vocare, zachęcać niewolników do broni, przyrzekając im wolność.

Pilo, āre, włosy obrywać, rabować.

Pilōsus, a, um, kosmaty, włosami obrosły.

Pilum, i, *n*. pocisk piechoty Rzymskiéj; p. murale, pocisk, który oblężeni na oblężeńców z murów rzucali.

Pilumnus, i, *m* syn Daunusa, dziad Turna.

1. **Pilus**, i, *m*. oddział żołnierzy zwanych triarii lub pilani; stąd: primus p., pierwszy oddział tego wojska; centurio primi pili lub qui primum pilum ducit; 2) primus pilus lub primipilus, sam setnik pierwszego oddziału tryaryów.

2. **Pilus**, i, *m*. włos, palpebrae munitae vallo pilorum; — przenoś. mało czego, fraszka, rzecz mała, pilo minus; ne pilum quidem, ani na włos; ne ullum pilum viri boni habere dicatur, ani trochę.

Pimpla, ae, *ż*. miasteczko w Pieryi, tudzież góra i źródło muzom poświęcone; stąd: Pimplēus, a, um, tyczący się tego miejsca, należący do muz, i Pimplea, ae, *ż*. muza.

Pinārius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Pinărus, i, *m*. rzeka w Cylicyi.

Pindărus, i, *m*. sławny poeta liryczny Grecki, Tebańczyk; stąd: Pindarĭcus, a, um, do Pindara odnoszący się.

Pindenissus, i, *ż*. miasto w Cylicyi; stąd: Pindenissae, arum, *m*. mieszkańcy Pindenissu.

Pindus, lub -os, i, *m*. góra w Tessalii.

Pinētum, i, *n*. las sosnowy.

Pineus, a, um, sosnowy.

Pingo, pinxi, pictum, 3. malować, tabula picta, obraz, malowidło; 2) acu p. lub samo pingere, haftować, wyszywać, stragulum textile magnificis operibus pictum; 3) namazać czém, sanguineis frontem moris et tempora pingit; 4) ozdobić, bibliothecam; 5) w mowie: odmalować, malowniczo, żywo przedstawić.

Pinguesco, ĕre, tłuściec, stać się tłustym.

Pinguis, e, tłusty, stłuszczony, spasły, otyły, o żyjących i nieżyw. istotach, mianow. o roli: ager, solum, campus, żyzny, obfity; także: oliva lecta de pinguissimis ramis arborum; pinguia stabula apum, poet.; *rzeczow.* pingue, is, *n.* tłustość; — przenoś. niezgrabny, nieokrzesany, nieudatny, bez ożywienia, Minerva; nadęty, verba; spokojny, somnus, quies, amor, poet.

Pinguitūdo, ĭnis, *ż.* tłustość.

Pinifer, lub pinĭger, era, erum, sosnorodny.

1. **Pinna**, ae, *ż.* pióro, w licz. mn. pióra, skrzydła: 2) pletwy u ryb; 3) blanki murów.

2. **Pinna**, ae, *ż.* gatunek ślimaków.

Pinnātus, a, um, skrzydlaty, pierzasty.

Pinnĭger, era, erum, mający skrzydła lub pletwy, amor (kupidyn). piscis.

Pinnotēres, ae, *m.* pilnujący ślimaków, gatunek raka.

Pinso, ĕre, tłuc, na proch zetrzeć.

Pinus, us lub i, *ż.* sosna; — poet. pochodnia, manum pinu flagranti implet; okręt, pinus in undis navigat.

Pio, 1. błagać przez ofiary, Tellurem porco, Silvanum lacte; oczyścić religijnie, si quid tibi piandum fuisset; w ogóle: naprawić, damna; odwrócić, imaginem noctis (straszne sny); także: zemścić się, ukarać, culpam morte, poet.

Piper, ĕris, *n.* pieprz.

Piraeeus, ei, 4. przyp. -eum lub -ea, *m.* sławny port Ateński; triplex Piraeei portus, złożony z 3-ch stacyj, Zea, Aphrodisium i Cantharus; poet.: Piraea tuta; stąd: Piraeus, a, um, do portu Ateńskiego należący, litora.

Pirāta, ae, *m.* rozbójnik morski, korsarz.

Piratĭcus, a, um, korsarski, bellum, wojna z korsarzami; *rzeczow.* piratica, ae, *ż.* rozbójnictwo morskie, korsarstwo, piraticam facere, rozbijać na morzu.

Pirēnē ēs, *ż.* źródło w Koryncie: stąd: Pirenis, ĭdis, *ż.* należąca do źródła Pireny, unda; Pirenis Elphyre, Korynt.

Pirithous, i, *m.* syn Iksyona, król Lapitów. przyjaciel Tezeusza.

Pĭrum, i, *n.* gruszka, owoc.

Pĭrus, i, *ż.* grusza, drzewo gruszkowe.

Pirustae, ārum, *m.* lud w Illiryi.

Pīsa, ae, *ż.* i Pisae, arum, *ż.* miasto w Elidzie przy rzece Alfeus; stąd: Pisaeus, a, um, Pizejski i Pisaea, ae, *ż.* pochodząca z Pizy (Hippodamia); 2) w licz. mn. miasto w Etruryi; stąd: Pisānus, a, um, Pizański, i Pisani, orum, *m.* mieszkańcy Pizy.

Pisaurum, i, *n.* miasto w Umbryi; stąd: Pisaurensis, e, należący do Pizauru.

Piscātor, ōris, *m.* rybak.

Piscatōrius, a, um, rybacki, navis.

Piscātus, us, *m.* rybołówstwo, ryby.

Piscicŭlus, i, *m.* rybka.

Piscina, ae, *ż.* sadzawka rybna.

Piscinārius, a, um, mający upodobanie w utrzymywaniu stawów, sadzawek rybnych.

Piscis, is, *m.* ryba; 2) pisces, gwiazdozbiór; p. major (aquosus), gwiazda w stronie południowéj.

Piscor, 1. ryby łowić.

Piscōsus, a, um, rybny, obfity w ryby.

Pisida, ae, *m.* rodem z Pizydyi; w licz. mn. Pisidae, arum, *m.* Pizydowie, mieszkańcy krainy zwanéj Pisidia, ae, *ż.* w Azyi mniejszéj.

Pisistrātus, i, *m.* samowładzca Ateński; stąd: Pisistratĭdes, ae, *m.* Pizystratyda, potomek Pizystrata.

Piso, ōnis, *m.* nazwisko Rzymskiéj familii.

Pistor, ōris, *m.* roztłukujący, rozcierający np. zboże w moździerzu lub w żarnach; 2) piekarz.

Pistōrium, ii, *n.* miasto w Etruryi; stąd: Pistoriensis, e, Pistoryjski, z miasta Pistoryum.

Pistrīnum, i, *n.* miejsce, gdzie przed wynalezieniem młynów zboże w moździerzu lub w stępie tłuczono na mąkę; późniéj do obracania kamienia młyńskiego używano koni lub niewolników za karę, stąd: dare aliquem in pistrinum; — przenoś. o przykrém położeniu rzeczy: tibi mecum in eodem pistrino est vivendum.

Pistris, lub pristis, is, i pistrix, lub pristix, ĭcis, *ż.* gatunek wieloryba; 2) gwiazdozbiór, wieloryb; 3) gatunek okrętu.

Pitanē, ēs, *ż.* miasto w Argolidzie w Azyi Mniejszéj.

Pithecūsae, arum, *ż.* wyspa na morzu Tyrreńskiém.

Pittheus, ei, lub eos, *m.* król Trezeny (Troezen), ojciec Etry (Aethra); stąd: *a)* Pitthēis, ĭdis, *ż.* Pitteida (Etra); *b)* Pitthējus lub -ēus, Pittejski.

Pituīta, ae, *ż.* ślina, flegma.

Pituitōsus, a, um, zaflegmiony.

Pius, a, um, szanujący, przywiązany; *a)* względem bogów: bogobojny, pobożny, religijny; *b)* względem tych osób, z któremi związkiem krwi lub dobrodziejstw jesteśmy połączeni: przywiązany, życzliwy, tkliwy, uprzejmy; *c)* sprawiedliwy, cnotliwy, poczciwy, słuszny; pii, błogosławieni, szczęśliwi (o cieniach zmarłych na polach Elizejskich), piorum sedem consecuti; pium est, tego wymaga bogobojność, z tryb. bez., poet.; 2) Rzymski przydomek.

Pix, pĭcis, *ż.* smoła, żywica.

Placabilis, e, dający się łatwo przebłagać, se inimicis placabilem praebere; 2) służący do przebłagania, te ipsum purgare ipsis coram placabilius est, łatwiéj przebłagasz uniewinniając się, poet.

Placabilĭtas, ātis, *ż.* pojednalność, łatwość do przebaczenia.

Placāmen, ĭnis, *n.* środek pojednawczy.

Placāte, *przysł.* spokojnie, cierpliwie, łagodnie, omnia humana ferre.

Placātio, ōnis, *ż.* ułagodzenie, ubłaganie, deorum.

Placātus, a, um, ubłagany, ułagodzony, exercitus; stąd: łagodny, spokojny, status animi.

Placenta, ae, *ż.* placek.

Placentia, ae, *ż.* miasto w Gallii Cyspadańskiéj; stąd: Placentīnus, a, um, tyczący się Placencyi, i Placentini, orum, *m.* mieszkańcy Placencyi.

Placeo, placui, placĭtum: 2. podobać się, alicui; pl. sibi, być z siebie zadowolonym, być pel-

nym miłości własnéj, zaufać sobie, być zarozumiałym; placet mihi, lub samo pl., uważam to za dobre, pochwalam, zgadzam się na to; ze spój. ut i tryb. łącz., placuit, -ut conscriberemus; z 4. przyp. i tryb. bez. duo placet esse Carneadi genera visorum; placere sibi ternas tabellas dari; uchwalić, postanowić, polecić, z 4 przyp. i tryb. bez. senatui placere, Cassium provinciam obtinere; suggestum adornari placuit; także: z ut i tryb. łącz.; placitum est, postanowiono.

Placĭde, *przysł.* łagodnie, spokojnie, ferre dolorem; loqui; 2) zwolna, colles pl. acclives, mało spadziste.

Placĭdus, a, um, łagodny, spokojny, nihil non tranquillum et placidum agens; niebystry, niegwałtowny, amnis.

Placĭtus, a, um, podobający się, miły; *rzeczow.* placitum, i, *n.* upodobanie, życzenie, ultra placitum, więcéj niż sobie życzono.

Placo, 1. błagać, uspokajać, łagodzić, przejednać, właś. i przenoś. divinum numen precibus; aequor; aliquem in aliquem lub alicui, pojednać kogo z kim; esca ventrem iratum, głód uśmierzyć; homo ipse sibi placatus, sam z sobą w zgodzie; uspokojony.

1. **Plaga**, ae, *ż.* raz, cios, uderzenie, stąd jako skutek: rana, accipere, infligere, imponere; — przenoś. nieszczęście, przeszkoda, hac ille perculsus plaga, wrażenie, oratio gravem plagam facit.

2. **Plaga**, ae, *ż.* sieć myśliwska, tendere plagas; — przenoś. zawikłanie, sidła. in majores plagas incidendum est; 2) strona, okolica, kraj, pl. Materina, powiat, okrąg M.

Plagiārius, ii; *m.* ludokradzca, który niewolników wykradał lub wolnych ludzi w niewoli trzymał.

Plagōsus, a, um, lubiący bić, skory do bicia.

Plagŭla, ae, *ż.* zasłona, firanka.

Plancus, i, *m.* nazwisko Rzymskiéj familii; stąd: Planciānus, a, um. tyczący się Planka.

Planctus, us, *m.* bicie się w piersi na znak wielkiego żalu lub żałoby; głośne narzekanie.

Plane, *przysł.* równo, po równinie; — przenoś. *a)* wyraźnie, zrozumiale, jasno, loqui, explicare, scribere; *b)* zupełnie, całkiem, pl. eruditus; cognoscere; carere sensu communi.

Plango, planxi, planctum, 3. bić, uderzać; poet. na str. bier. bić się w piersi przy gwałtownym żalu, smutku, pectora palmis femur; lacertos; także: samo plangere lub plangi, płacząc i narzekając, tłuc sobie piersi, załamywać ręce i t. p., agmina plangentia: planguntur matres.

Plangor, ōris. *m.* uderzenie z łoskotem; mianow. tłuczenie piersi, załamywanie rąk, głośne narzekanie, plangoribus aedes femineis ululant, poet.

Planguncŭla, ae, *ż.* lalka.

Planĭtia, ae, lub -es, ei, *ż.* równina, płaszczyzna.

Planta, ae, *ż.* płonka, latorośl, szczep; roślina, plantam defigere in hortis; 2) stopa nogi, pl. pedis lub samo planta.

Plantāris, e, tyczący się latorośli; *rzeczow.* plantaria, ium, *n.* szkółka drzew.

Planus, a, um, równy, płaski, *rzeczow.* planum, i, *n.* płaszczyzna;—przenoś. *a)* łatwy, bez trudności, via; de plano promittere;

b) jasny, zrozumiały, narratio; planum facere, wyjaśnić.

Planus, i, *m*. włóczęga, szalbierz, oszust, łudzigrosz.

Plastes, ae, *m*. wyrabiający co z gliny, gipsu i t. p.

Plataeae, arum, *ż*. miasto w Beocyi; stąd: Plataeenses, ium, *m*. mieszkańcy Platei.

Platalea, ae, *ż*. gęś dzika.

Platănus, i, *ż*. jawor.

Platĕa, ae, *ż*. (także: platĕa) ulica.

Plato, ōnis, *m*. filozof Ateński, uczeń Sokratesa; stąd: Platonĭcus, a, um, Platoński, tyczący się Platona; 2) Epikurejczyk rodem z Sardes.

Plaudo (plodo) plausi, plausum, 3. klaskać, manibus, na znak zadowolenia; alicui rei; sibi, być z siebie zadowolonym, populus me sibilat, at mihi plaudo; klaskać, szelest wydawać skrzydłami, plausit pennis; figit columbam plaudentem alis; 2) przech u poet. uderzać o co, pectora manu; plausa colla equorum; tańczyć, pedibus choreas; plausis verberat alis, uderzywszy skrzydłami.

Plausibilis, e, na oklask, na pochwałę zasługujący.

Plausor, ōris, *m*. dający oklaski.

Plaustrum, i, *n*. wóz ładowny; 2) wóz gwiazdozbiór, ursa major.

Plausus, us, *m*. klaskanie, oklask na znak zadowolenia; 2) bicie skrzydłami, dant plausum pennis.

Plautius, lub Plotius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd: Plautiānus, tyczący się rodu Plocyuszów.

Plautus, i, *m*. Rzymski poeta, komik; stąd: Plautīnus, a, um, tyczący się Plauta.

Plebecŭla, ae, *ż*. gmin w znaczeniu wzgardliwém.

Plebējus, a, um, gminny do stanu plebejuszów należący; — przenoś. pospolity, lichy, sermo; philosophi.

Plebes, ēi, *ż*. = plebs.

Plebicŏla, ae, *m*. przyjaciel gminu, popularny.

Plebiscītum, i, *n*. (dawn. 6 przyp. plebiscitu), ustawa, uchwała ludu.

Plebs, plebis, *ż*. gmin, pospólstwo, plebejusze, w przeciwieństwie do patricii, patres, i senatus; — przenoś. plebs superum, bogowie niższego rzędu.

1. **Plecto**, plexi i plexui, plexum, 3. spleść, upleść;—przenoś. se pl. skręcić się, obrócić się, quo se pacto plecteret.

2. **Plecto**, ĕre, karać, zwykle w formie biernéj, być ukaranym, tergo; plectar pendens; multis in rebus negligentia plectimur; być naganionym, cavit, ne qua in re jure plecteretur.

Plectrum, smyczek, pręcik do bicia w strony lutni; stąd: lutnia, także: poezya liryczna, quaere modos leviore plectro, poet.

Pleïas, i Plējas, lub Plias, ădis, *ż*. Plejada, często w licz. mn. Plejades, siedm córek Altanta i Plejony, które w liczbie gwiazd umieszczone zostały, zwane także Vergiliae.

Pleiŏnē, ēs, *ż*. córka Oceana i Tetydy, żona Atlasa, matka Plejad.

Plēmmȳrium, ii, *n*. przylądek w Sycylii.

Plēne, *przysł*. pełno; — przenoś. obficie, dostatecznie, dokładnie, praestare; aliquid perficere; plenius aequo laudare, chwalić nad słuszność.

Plenitūdo, ĭnis, *ż*. pełność, zupełność.

Plenus, a, um, napełniony, właś. i przenoś.; poet. nasycony, plenus eras minimo; przesycony, znu-

dzony czém, quod cupide petiit, mature plena reliquit. Stąd: 1) w szczegól. a) z przyp. 2 lub 6 obfitujący, obficie w co opatrzony, Gallia plena civium Romanorum; argenti; vita plena voluptatibus, omni apparatu: b) samo plenus, pełny, gruby, tłusty, otyły, homo, corpus; brzemienna, ciężarna; często: obfitujący we wszystko, bogaty, urbs, domus, mensa, homo i t. p. 2) pod względem mnogości, liczby: liczny, agmen; lub cały, zupełny, annus, numerus, legio, cohortes; nieskrócony, verbum; pleno gradu, rączym, sporym krokiem, w cwał albo porządnie; — przenoś. doskonały, zupełny, gaudium, concordia; ad plenum philosophiae scientiam adipisci, nabyć dokładnéj znajomości filozofii; b) pod względem mocy: silny, mocny, vox.

Plerique, plerumque, patrz plerusque.

Plerusque, plerăque, zwykle w licz. mn. plerique, pleraeque, pleraque, większa część, po większej części, wiele, bardzo wielu, plerique omnes, prawie wszyscy, *rzeczow.* plerumque, większa część, z przyp. 2, pl. noctis processit; i *przysł.* po większéj części, ogólnie, pospolicie, bardzo często.

Pleumoxii, orum, *m.* lud w Gallii Belgijskiéj.

Pleurŏn, ōnis, *ż.* miasto w Etolii; stąd: Pleuronius, a, um, należący do tego miasta.

Plias, patrz Pleias.

Plico, 1. składać, zwijać, fałdować.

Plinius, a, um, nazwa Rzymskiego rodu.

Plisthĕnes, is, *m.* syn Pelopsa, brat Atreusza i Tyestesa, ojciec Agamemnona i Menelausa; stąd: Plisthenĭcus, a, um, do Plistenesa należący.

Plodo, patrz plaudo.

Plorātus, us, *m.* głośne płakanie, omnia mulierum ploratibus sonant.

Plōro, 1. rzewnie, głośno płakać, kwilić się, conducti plorant in funere; 2) przech. opłakiwać kogo, co, juvenem raptum; turpe commissum: także: z tryb. bezok. lub z 4 przyp. i tryb. bezok., ploravere, suis non respondere favorem speratum meritis.

Plostellum, i, *n.* wózek.

Plotius, a, um, = Plautius.

Pluit, patrz pluo.

Pluma, ae, *ż.* puch, pierze; — przenoś. pierwszy zarost brody, mech, quum venerit pluma superbiae; płochość umysłu, qui pluma facilius moventur.

Plumbeus, a, um, ołowiany; — przenoś. tępy, pugio, gladius; ciężki, przykry, auster; głupi, nieświadomy, tępy, in physicis

Plumbo, 1. ołowiem spajać

Plumbum, i, *n.* ołów; — przenos. cokolwiek z ołowiu, np. kula, rura ołowiana.

Plumeus, a, um, puchowy, puchem wypchany, culcita.

Plumo, 1. okrywać pierzem; — lorica plumata, zbroja łuskowata, zrobiona z blach zachodzących na siebie nakształt łuski.

Pluo, plui i plūvi, 3. padać (mówiąc o deszczu); zwykle nieosob. pluit, deszcz pada; sanguinem lub sanguine pluit, krew pada nakształt deszczu; tantum pluit glandis, tyle pada żołędzi, poet.

Plures, od plus, patrz multus.

Pluries, *przysł.* częstokroć, wiele razy.

Plurimum, plurimus, patrz multus.

Plus, patrz multus.

Plusculus, a, um, trochę więcéj,

za wiele, plusculum z przyp. 2 plusc. negotii, za wiele pracy, kłopotu, lub z nast. quam, pl. quam concedet veritas, więcéj niż-.

Pluteus, i, *m.* i pluteum, i, *n.* szopa oblężnicza, pod którą żołnierze oblegający zabezpieczeni od pocisków nieprzyjaciół prace oblężnicze wykonywali; 2) zasłona z desek.

Pluto i Pluton, ōnis, *m.* bożek, władzca świata podziemnego, brat Jowisza i Neptuna, mąż Prozerpiny; stąd: Plutonius, a, um, tyczący się Plutona i Plutonia, orum, *n.* kraina w Azyi mniejszéj ze świątynią Plutona.

Plūtus, i, *m.* bożek bogactw.

Plŭvia, ae, *ż.* deszcz.

Pluviālis, e, dżdżysty, słotny, auster, deszcz przynoszący; aqua, deszczowa, z deszczu powstająca; fungi, rosnące w dżdżystéj porze.

Pluvius, a, um, dżdżysty, deszcz sprowadzający, ventus; nakształt deszczu spadający, aurum.

Pocillum, i, *n.* kubeczek.

Pocŭlum, i, *n.* kubek, puhar; 2) napój, p. mortis exhaurire; pocula infundere, ad pocula venire; pocula sunt fontes liquidi; pocula desiderii, amoris.

Podagra, ae, *ż.* podagra, choroba.

Podalīrius, ii *m.* syn Eskulapa, lekarz; 2) nazwisko Trojańczyka.

Podex, Ĭcis, *m.* pośladek.

Poeas, antis, *m.* ojciec Filokteta, który stąd nazwany Poeantiădes, ae, lub Poeantius heros lub Poeantia proles.

Poecĭlē, ēs, *ż.* galerya, portyk w Atenach ozdobiony sławnemi obrazami.

Poēma, ătis, poemat, utwór poetyczny (przyp. 3 licz. mn. poematis).

Poena, ae, *ż.* kara, pokuta, pomsta, poenas dare, solvere, luere, karę ponieść, być ukaranym; poenas verborum capere, mścić się za słowa; poena aliquem afficere, poenas de aliquo capere, sumere, ukarać kogo; 2) u późn. pis. udręczenie, męka, trud, dolegliwość, ultimis poenis afficiuntur; post longam poenarum patientiam.

Poenus, i, *m.* Kartagińczyk, w licz. mn. Poeni, orum; stąd: *a*) Poenus, a, um, Kartagiński, Fenicki, gdyż Kartagińczycy od Fenicyan pochodzą, leo; *b*) Punĭcus, a, um, Punicki, Fenicki, Kartagiński, bellum; perfidia, fides; poet. szarłatny, czerwony, sagum.

Poenio, īre, i poenior, jako depon. = punio

Poenitentia, ae, *ż.* żal z przyczyny jakiego uchybienia, z przyp. 2.

Poeniteo, poenitui, 2. żałować, si poenitere possint; poenitens, żałujący, locus poenitendi; corrigere errorem poenitendo; zwykle nieosob.: z przyp. 4. osoby i 2 rzeczy, me poenitet consilii; quum populum judicii sui poeniteret; solet Dionysium poenitere; z zaim. rodz. nij., quod poenitere possit; z 4 przyp. osoby i tryb. bez. me poenitet didicisse; non te poenitet calamo trivisse tabellam; 2) przyganiać, nie być zadowolonym, haud poenitet sententiae eorum, nie razi mię ich zdanie, nie wydaje mi się przeciwne.

Poēsis, is, *ż.* poezya.

Poēta, ae, *m.* poeta.

Poētica, ae, i ē, ēs, *ż.* poetyka, sztuka poetycka.

Poētice, *przysł.* poetycznie.

Poēticus, a, um, poetycki, należący do poezyi, verbum, numerus.

Poētria, ae, *ż.* poetka.

Pol, *wykrz.* rodzaj przysięgi; zaklęcie się na Polluksa.

Polĕmo, ōnis, *m.* król Pontu, stąd: Polemoniăcus, a, um, do Polemona należący, Pontus; 2) filozof grecki w Atenach, nauczyciel Zenona; stąd: Polemōnius, a, um, Polemoński, tyczący się Polemona.

Polenta, ae, *ż.* krupy jęczmienne.

Polio, 4. gładzić, polerować, columnas, albo pobielać; — przenoś. wygładzać, poprawjać, carmina, orationem.

Polite, *przysł.* ozdobnie, gładko, pięknie, dicere, scribere.

Polites, ae, *m.* syn Pryama.

Politia, ae, *ż.* rządzenie państwem; tytuł pisma Platona.

Politicus, a, um, tyczący się rządu państwa, polityczny.

Polītus, a, um, ozdobiony, pięknie urządzony, domu; — przenoś. okrzesany, wykształcony, oratio; judicium; omni liberali doctrina politissimus.

Pollen, ĭnis, *n.* i pollis, ĭnis, *m.* i *ż.* bardzo delikatna mąka, pyłek.

Pollens, tis, potężny, wiele mogący, silny, mocny, z przyp. 2 lub 6.

Pollentia, ae, *ż.* moc, potęga; uosobiona jako bogini.

Polleo ēre, módz, przemagać, miec znaczenie, ważyć, plurimum in republica; terra marique; plurimum pollet oratio.

Pollex, ĭcis, *m.* wielki palec u ręki; utroque pollice laudare, chwalić bardzo.

Polliceor, pollicĭtus, 2. przyrzekać, obiecywać, aliquid; alicui aliquid; z tryb. bez. lub z 4 przyp. i tryb. bez.; benigne lub liberalissime alicui, łaskawie przyobiecać; pollicitus, w znacz. bier. obiecany, przyrzeczony, pollicitam dictis adde fidem Ovid. Fast. III. 366.; pollicitum, i, *n.* obietnica, przyrzeczenie, pollicitis corrumpere aliquem.

Pollicitātio, ōnis, *ż.* obietnica, przyrzeczenie.

Pollicĭtor, 1. obiecywać.

Pollio, ōnis, *m.* imię Rzymskiéj familii.

Pollius, a, um, Pollijski, tribus.

Polluo, pollui, pollūtum, 3. skalać, zwalać, oszpecić, splugawić, ora cruore; — przenoś. zbezcześcić, znieważyć, zgwałcić, divina atque humana jura scelere; pollūtus, znieważony, zgwałcony, sacra.

Pollux, ūcis, *m.* syn Jowisza (lub Tyndara) i Ledy, brat Kastora, Heleny i Klitemnestry.

Polus, i, *m.* biegun północny, gelidus, glacialis; południowy, australis; 1) niebo, nox pólum tenebat: kula niebieska, na któréj umieszczone są gwiazdy, poet.

Polydămas, antis, *m.* Trojańczyk, przyjaciel Hektora.

Polydectes, ae, *m.* król na wyspie Seriphos, wychował Perseusza syna Danai.

Polydōrus, i, *m.* syn Pryama; stąd: Polydorēus, a, um, do Polidora odnoszący się.

Polyhymnia, ae, *ż.* (wielośpiewna) jedna z 9 Muz.

Polymnestor, i -mestor, ŏris, *m.* król Tracyi, zięć Pryama, mąż Iliony.

Polyphēmus, i, *m.* syn Neptuna, Cyklop jednooki

Polўpus, i, *m.* (wielonogi), polip morski; narośl w nozdrzach.

Polyxĕna, ae, *ż.* córka Pryama.

Pomārius, a, um, owocowy, tyczący się owoców; *rzeczow.* *a*) pomarius, ii, *m.* handlujący owocami; 2) pomarium, ii, *n.* ogród owocowy. [południowy.

Pomeridiānus, i postm-, a, um, po-

Pomerium, patrz Pomoerium.

Pométia, ae, *ż.* i Pometii, orum, *m.* miasto Wolsków w Lacyum; stąd: Pometīnus, a, um, należący do miasta Pomecyi. [autumnus.

Pomĭfer, era, erum, owocorodny,

Pomoerium, ii, *n.* próżna przestrzeń zostawiona po obu stronach muru otaczającego miasto.

Pomōna, ae, *ż.* bogini owoców.

Pompa, ae, *ż.* uroczysty pochód, orszak postępujący, p. lictorum, p. funeris; mianowicie w czasie igrzysk Cyrceńskich, gdy obnoszono posągi bogów; — przenoś. przepych, wystawność, okazałość, in dicendo adhibere pompam; petitio pompae plena.

Pompēji, orum, *m.* miasto w Kampanii; stąd: Pompejanus, a, um, Pompejański; *rzeczow.* Pompejanum, i, *n.* posiadłość wiejska Cycerona przy Pompejach i Pompejāni, orum, *m.* Pompejanie.

Pompējus, i, *m* nazwisko Rzymskiego rodu; Pompejus, a, um, należący do Pompejusza, domus; stąd: Pompejānus, a, um, tyczący się Pompejusza i Pompejani, ōrum, *m.* stronnicy Pompejusza, Pompejanie.

Pompĭlius, ii, *m.* Numa, drugi król Rzymski; *przym.* Pompilius, do Pompiliusza odnoszący się, sangius.

Pompĭlus, i, = nautilus.

Pomponius, a, um, nazwa Rzymskiego rodu; stąd: Pomponiānus, a, um, tyczący się Pomponiusza.

Pompt-, lub Pomt- patrz Pont-.

Pomum, i, *n.* owoc drzewa; — przenoś. drzewo owocowe.

Pomus, i, *ż.* drzewo owocowe.

Pondĕro, 1. ważyć; — przenoś. rozważać, roztrząsać, sądzić o czém aliquid; z przyim. ex i przyp. 6 lub samym przyp. 6.

Ponderōsus, a, um, ciężki, wiele wagi mający; — przenoś. ważny pod względem treści, epistola.

Pondo, (6 przyp. od daw. wyrazu pondus, 1) co do wagi, corona libram pondo; zwycz. pondo funt (bez libra), triginta milia pondo argenti; quingentis milibus pondo argenti; auri pondo septuaginta i t. p.; uncia pondo, dwa łóty.

Pondus, ĕris, *n.* waga, używana do ważenia czego, pondera a Gallis allata; taleae ferreae ad certum pondus examinatae; p. facti argenti; 2) ciężkość, ciężar, magni ponderis saxa lub vasa; gemuit sub pondere cymba; równowaga, motus oritur extra pondus (wychodzi z linii prostéj, przechyla się); trans pondera porrigere dextram (gdy się kto zanadto zgina); tellus ponderibus librata suis, utrzymująca się w równowadze; 3) ciało ciężkie, in terram feruntur omnia pondera; lub mnogość, mnóstwo, wielka ilość, infinitum auri argentique p.; aeris p. — Przenoś. *a)* znaczenie, ważność, lacrimae habent vocis pondera; persona testimonii pondus habet; pondera verborum; tuae literae maximi apud me sunt ponderis; *b)* ciężar, uciążliwość, troska, amara pondera senectae, in tantarum pondere rerum.

Pone, *przysł.* z tyłu, ante et pone moveri; pars pontum pone legit; 2) *przyim.* rządzi 4 przyp. za kim, za czém, p. castra populatum ibant.

Pono, pŏsui, posĭtum, 3. położyć, postawić, posadzić, ustawić, umieścić, złożyć, a mianow.: *a)* dona in Capitolio, złożyć, ofiarować; *b)* artus in ripa, in litore, położyć się; corpus lub aliquem in terra, złożyć do grobu, pogrzebać; *c)* u-

mieścić, osadzić, aliquem in aliquo loco; 2) – przenoś. a) legem, prawo ustanowić; finem lub terminum alicui rei, położyć koniec; b) przytoczyć, powiedzieć, ut paulo ante posui; c) przypuszczać, positum sit igitur, przypuśćmy więc; d) pomieścić, policzyć, aliquem inter veteres; aliquid in malis, in vitiis; poczytać, pro certo, aliquid in beneficiis; quae ego in beneficii loco non pono; quae omnia infamia ponuntur; e) pokładać, opierać, zasadzać, spem in aliquo; in fuga, in celeritate, in virtute; positum esse in aliqua re, na czém polegać, być od czego zawisłym; f) uważać za co, in dubio p.; haud in magno ponere discrimine; szczegól. mianować kogo czém, obrać, ustanowić, custodem alicui; z podwójnym 4 przyp. aliquem custodem frumento publico; aliquem principem in bello; na str. biern. princeps positus est; g) łożyć, poświęcić czas na co, przepędzić na czém, tempus, mensem, diem totum in consideranda re; unum tecum diem libentius posuerim; oddać się czemu, zajmować się czém, se totum in aliqua re; totum animum, omnem curam, operam diligentiamque suam in re: 3) siać, zasadzać, uprawiać, pone ordine vites; piros, arbores, semina; budować, postawić, statuam, tropaeum, templa i t. p.; w znacz. wojenném: postawić, umieścić, praesidium; legio tuendae orae maritimae posita; założyć, rozłożyć, castra contra aliquem; złożyć, arma; o pieniądzach: pecuniam in praedio, włożyć w gospodarstwo; apud aliquem in fenore, dać komu na lichwę; — przenoś. beneficium, munus apud aliquem, wyświadczyć komu dobrodziejstwo, przysługę; o dziełach sztuk: poet. wyrznąć, wyrazić, Orphea in medio poculo poet.; hominem coloribus (wymalować); o wiatrach: uspokoić, quum venti posuere (dom. se); także: ponere vult freta; flammae atque incendia vires indomitas posuere; positus, spadły, nix; leżący, znajdujący się, Roma in montibus posita; Delos in Aegaeo.

Pons, pontis, *m.* most, pontem in flumine facere; amnem jungere ponto; pontem rescindere; pokład okrętowy do wsiadania na okręt i wysiadania, socios de puppibus altis pontibus exponit; 3) pomost u wież oblężniczych; 4) mostek albo kładka, przez którą lud Rzymski przy głosowaniu na zgromadzeniach pojedynczo wchodził do zagrody septum zwanéj dla złożenia tabliczek.

Pons, Pontis, *m.* 1) Argenteus, miejsce i most na rzece Argenteus w Gallii Narboneńskiéj; 2) Campanus, most na rzece Savo na drodze Appijskiéj.

Pontĭcŭlus, i, *m.* mostek, kładka.

Ponticus, 1) *przym.* patrz Pontus; 2) i, *m.* imię Rzymskiego poety.

Pontĭfex, fĭcis, *m.* kapłan w Rzymie, który czuwał nad obrzędami religijnemi, był z początku jeden; późniéj ustanowiono ich czterech, następnie liczba ich powiększoną została. Najstarszy nazywał się Pontifex Maximus. Stąd: a) Pontificālis, e, tyczący się kapłana pontifex zwanego, insignia, auctoritas; b) pontificātus, us, *m.* urząd lub godność tego kapłana; c) pontifĭcius, a, um, odnoszący się do tych kapłanów, libri, jus.

Pontīnus, lub Pomtinus, a, um, Pontyński, palus i paludes, bagnista okolica w Lacyum, przez

którą przechodziła droga Appijśka; ager P. lub Pomtinum, i, *n*. kraina Pontyńska; Pomtina summa, ae, *ż*. wyższa część bagien Pontyńskich.

Ponto, ōnis, *m*. gatunek okrętów Gallijskich przewozowych.

Pontus, i, *m*. głębia, głębokość, maris; stąd poet.: morze.

Pontus, i, *m*. morze Czarne, Euxinus; 2) kraina nad tém morzem w Azyi mniejszéj między Bitynią i Armenią, Pont, królestwo Mitrydata; późniéj Rzymska prowincya; stąd: Pontĭcus, Pontycki, mare.

Popa, ae, *m*. ofiarnik, zabijający bydlęta na ofiarę.

Popellus, i, *m*. gmin, pospólstwo, motłoch.

Popilius, a, um, nazwa Rzymskiego rodu.

Popīna, ae, *ż*. garkuchnia; także: potrawy, które w niéj sprzedają.

Pōpīno, ōnis, *m*. żarłok, włóczący się po garkuchniach.

Poples, ĭtis, *m*. podkolanek, także: kolano.

Poplicŏla, ae, *m*. patrz Publicola.

Populabĭlis, e, podległy zniszczeniu.

Populabundus, a, um, pustoszący.

Populāris, e, krajowy, swojski, flumina, oliva, leaena, poet.; *rzeczow*. popularis, is, *m*. ziomek, rodak, krajowiec; także: uczestnik, wspólnik, sceleris, conjurationis; 2) ludu, gminu tyczący się, od niego pochodzący, dla ludu przeznaczony, ludowy; stąd: popularny, t. j. *a*) miły gminowi, ingenium, sacerdos; clementia; nihil est tam populare; nomen censorium populare factum est; quo nihil popularius est; *b*) starający się o miłość ludu nadskakujący; *rzeczow*. populares, ium, *m*. stronnictwo w Rzymie trzymające z gminem, demokraci, w przeciwieństwie do obywateli zwanych optimates, ex quo eveniunt alii populares, alii studiosi optimi cujusque.

Populariter, *przysl*. gminnie, sposobem zwykłym gminowi, loqui, scribere; 2) popularnie, nadskakując ludowi, agere.

Populātio, ōnis, *ż*. spustoszenie, zrabowanie; 2) łupy, grabież, pleni populationum.

Populātor, ōris, *m*. pustoszyciel, łupieżca, rabuś.

Popŭleus, a, um, topolowy.

Populĭfer, era, erum, topolorodny.

Populiscitum, i, *n*. ustawa, uchwała ludu.

Popŭlo i popŭlor, 1. pustoszyć, rabować, niszczyć, agros; poet. w ogóle: pozbawiać czego, aliqua re.

Populōnia, ae, *ż*. i ii, orum, *m*. miasto w Etruryi; stąd: Populonienses, ium, *m*. mieszkańcy Populonii.

Popŭlor, patrz populo.

Popŭlus, i, *m*. lud, naród; poet. i u późn. pis. mnóstwo, fratrum; 2) lud, gmin, w przeciwieństwie do senatu i stanu rycerskiego, jussu populi; diutius quam populus jusserat; w przeciwieństwie do znaczniejszych obywateli, populi potentiae non amicus et optimatum fautor, (nie sprzyjający demokratom); także civitas popularis, in qua in populo sunt omnia; lud, wszystkie stany z senatem na czele, stąd: senatus et populus; w ogóle lud, ludność; w przeciwieństwie do wojska: et populum urbanum in sua tenuit potestate, et apud exercitum plurimum valuit.

Popŭlus, i, *ż.* topola.
Porca, ae, *ż.* świnia.
Porcellus, i, *m.* prosię.
Porcius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu, lex Porcia, prawo Porcyusza.
Porcŭlus, i, *m.* prosię, prosiak.
Porcus, i, *m.* wieprz; p. femina, maciora; 2) wyraz obelgi: rozkosznik, rozpustnik, p. de grege Epicuri.
Porgo, porxi, 3. = porrigo, poet.
Porrectio, ōnis, *ż.* rozciągnienie, digitorum.
Porrectus, a, um, patrz porricio i porrigo.
Porrĭcio, porrectum, 3 daw. forma = projicio, wyraz ofiarny: bogom co ofiarować, p. exta in mare lub in fluctus, rzucać jako ofiarę.
Porrīgo, ĭnis, *ż.* strupy na głowie; łupież na głowie.
Porrĭgo, porrexi, porrectum, 3. rozciągać, wyciągać, membra, manum, cru , brachia alicui (do kogo); coelo, neque erat, quo manus porrigeret, nie miał po co sięgać; manus avaras ad aliquid; aciem, rozciągnąć linią szyku do boju; na str. bier. rozciągać się, corpus porrigitur per novem jugera, poet.; 2) o miejscowości: sięgać, dochodzić, scopulus frontem porrigit in aequor. poet.; na str. bier. rozciągać się, Rhodope porrecta sub axem, poet.; stąd: porrectus, rozciągły, długi pod względem przestrzeni, locus, litora; długi w odniesieniu do czasu, morbus in id tempus; 3) powalić, obalić, ubić, hostem; in herbis, poet.; 4) — przenoś. se p. rozciągać się, posuwać się, quo se tua porrigat ira, poet.; II) dać, podać, alicui aliquid, dextram, gladium, pocula; — przenoś. praesidium clientibus opemque amicis.
Porro, *przysł.* daleko, w oddaleniu, quae sint ea flumina porro; dalėj, ire, agere armentum; porro loqui, dicere, mówić dalėj, postępować w mowie; sequitur porro, et sic porro, i tak dalėj; 2) w odniesieniu do czasu: w dalszym czasie, na przyszłość, quid agam, porro intelligas.
Porrum, i, *n.* i porrus, i, *m.* łuczek, roślina.
Porta, ae, *ż.* brama; w ogóle: wchód wyjście, decumana i t. p.; coeli; portae Ciliciae, wąwozy; p. Taenaria, loch, przepaść, którędy Herkules miał się dostać do piekieł; portae jecoris.
Portātio, ōnis, *ż.* noszenie, przewożenie czego.
Portendo, tendi, tentum, 3. wskazywać, przepowiadać, zapowiadać, rokować, o bożkach, ptakach wieszczych, ofiarach, dii mihi sacrificanti laeta omnia portendere; na str. bier. pokazywać się, zanosić się na co, quidquid monstro portenditur isto.
Portentĭfer lub portentĭfĭcus, a, um, sprawujący dziwy, cuda; straszny.
Portentōsus, a, um, dziwotworny, potworny, nienaturalny, portentosa e pecude aut ex homine nata.
Portentum, i, *n.* znak przyszłego wypadku, przepowiednia, nadzwyczajne zjawisko; w szczegól. *a)* dziwotwór, straszydło, poczwara; także o zepsutym i szkodliwym człowieku, p. reipublicae (o Pizonie); *b)* dziwne zmyślenia, poetarum et pictorum.
Porticŭla, ae, *ż.* przysionaczek, mały krużganek.
Porticus, us, *ż.* krużganek, przysionek; 2) dach ochronny = vinea, przy oblężeniach, pod którym żoł-

nierze oblegający byli zabezpieczeni od pocisków nieprzyjaciół, 3) szczegól. przysionek, w którym się zgromadzali zwolennicy szkoły Stoików; stąd porticus oznacza także zasady tejże szkoły, qui fulcire putatur porticum Stoicorum; Chrysippi p. et grex.

Portio, ōnis, *ż.* część stosunkowa, dział, wymiar; stąd: pro portione i u późn. samo portione, stosunkowo.

1. **Portĭtor**, ŏris, *m.* (od portus) poborca, pobierający opłatę od wprowadzenia i wywozu towarów.

2. **Portĭtor**, ŏris, *m.* (od porto) przewoźnik, który przewozi okrętem, łodzią, orci, (Charon).

Porto, 1. nieść, przynosić, przenosić, przewozić, panem humeris; frumentum secum; navis, quae milites portaret; jechać, portari vehiculo; equus me portet; 2) portare et agere, rabować;—przenoś. przynosić, zwiastować, laetum nuncium ad aliquem; portantia verba salutem.

Portŏrium, ii, *n.* cło od towarów, vini; solvere, dare, exigere; opłata za przewóz, circumvectionis.

Portŭla, ae, *ż.* fórtka.

Portūnus lub Portumnus, i, *m.* bożek portów u Rzymian.

Portuōsus, a, um, wiele portów mający.

Portus, us, *m.* port, przystań; przysłowie: in portu esse lub navigare, być w miejscu bezpiecznėm; 2) ujście rzeki, per septem portus in maris exit aquas, poet;—przenoś. ucieczka, schronienie, in portum philosophiae se conferre.

Posco, poposci, 3. żądać, domagać się, wymagać, o żywot. i nieżyw. przedmiotach, aliquid, munus ab aliquo; aliquem aliquid; quod res poscere videbatur; usus poscit; poscor aliquid, wymagają czego ode mnie; poscor Palilia, żądają, abym opiewał uroczystość obchodzoną na cześć bogini Pales; z tr. bezok. poet.; w szczegól.: *a*) oskarżać sądownie, żądać ukarania, quos populus poscit; dictatorem, reum; *b*) wyzywać do walki, aliquem in proelia lub aciem, poet.; bez 4 przyp. poscunt majoribus poculis (dom. bibere); *c*) pytać, badać, z 4 przyp. veniendi causas; lub ze zdaniem wzgl.; quae sit sententia, posco, poet.; *d*) wołać, wzywać, poscor Olympo, Olimp mię wzywa, poet.; numina poscere, poet.

Posĭtio, ōnis, *ż.* położenie, postawienie, u późn. pis.

Posĭtor, ōris, *m.* założyciel, budownik, templorum.

Posĭtus, us, *m.* położenie, urbis.

Possessio, ōnis, *ż.* posiadanie, esse in possessione bonorum; possessionem bonorum dare alicui; posiadłość, aes alienum ex possessionibus solvere; feci iter per ejus possessionem.

Possessiuncŭla, ae, *ż.* mała posiadłosć, mająteczek.

Possessor, ōris, *m.* posiadacz, właściciel.

Possĭdeo, sēdi, sessum 2. posiadać, mieć w posiadaniu, bona, partem agri;—przenoś. nomen, ingenium; plus fidei quam artis; 2) obsadzic, forum armatis.

Possīdo, sēdi, sessum, 3. opanować, bona, agros armis; loca, quae hostes possiderent.

Possum, pŏtui, posse (od potis, e, i sum) módz, być w możności, z tryb. bezok. lub samo posse; fieri potest, być może, z nast. ut i tryb. łącz.; non potest fieri, ut non lub quin, musi to byc; także: facere non possum, ut non lub quin i tr. łącz. muszę; potest, mo-

żna lub być może, nos dignitatem, ut potest, retinebimus; potuit, ut commiserit; quantum potui, ile mogłem, ile możności; także: ut gravissime potui; 2) módz, miéć znaczenie, znaczyć, multum in re militari potest fortuna; qui apud me plurimum possunt; plurimum posse ad morsus serpentum, bardzo skutecznie działać przeciw ukąszeniu wężów; 3) być w dobrém zdrowiu, possunt oculi, caput, pulmones, possunt omnia.

Post, I) *przysł.* w odniesieniu do przestrzeni: z tyłu, qui post erant; ante aut p. pugnare;—przenoś. invidia atque superbia p. fuere (za nic były miane) 2) w czasie: potém, paullo post lub p. paullo, wkrótce potém; multo p. lub p. multo, daleko późniéj; non (haud) multo p. lub p. non multo, niedługo potém; aliquanto p. lub p. aliquanto (aliquantum), po niejakim czasie; multis p. annis, po wielu latach; anno post, w rok potém; biennio p., po dwóch latach; aliquot annis p., po kilku latach; anno quarto post, quam—, we cztery lata od czasu, jak—; porów. postquam; primo-post; primum-post najprzód-potém lub następnie; II) *przyim.* rządz. przyp. 4 przedmiotu; 1) w przestrzeni: za, esse post aliquem; collocare impedimenta p. legiones; p. tergum, z tyłu; przenoś. pod względem godności: po, secundus p. Tarquinium fuit; honor ei secundus p. Romulum delatus est; 2) w czasie: po, od, post Trojae excidium, anno i t. d. p. hanc urbem constitutam; p. Hannibalem devictum; p. hominum memoriam, ile pamięć ludzka zasięgnąć może; post annum, po upływie roku, w rok potém: tertio anno p. reges exactos; p. Romam conditam; p. ea lub p. haec, lub p. quae, potém po czém; z nast. quam, post annum quartum, quam expulsus fuerat; post diem tertium gesta res est, quam dixerat.

Postea, *przysł.* potém, późniéj, następnie, postea quam lub posteaquam, potém, gdy.

Posteăquam, *spój.* patrz postea.

Posterĭtas, ātis, *ż.* przyszłość, potomność, posteritati servire; amicitiam notam posteritati fore; in posteritatem, na przyszłość.

Postĕrus, a, um, następny, postero die, w dniu następnym; z nast. quam, postero igitur die, quam illa erant acta, nazajutrz potém, gdy to się stało; postera nocte; postero anno; p. tempore, następnie; in posterum (dom. diem), na dzień następny, na potém, na przyszłość; p. acies, dnia następnego; p. laus, chwała przyznana przez potomność; *rzeczow.* posteri, orum, *m.* potomkowie; 2) st. wyż. posterior, ius, późniejszy, dalszy, gdy mowa o dwóch przedmiotach, et sua aetate et posteriore tempore fere primus; p. tempora; cogitationes; *przysł.* posterius, późniéj, potém; — przenoś. gorszy, pośledniejszy, posterius et nequius isto nihil; 3) stop. najw. *a*) postremus, ostatni, najdalszy w rzędzie; in p. libro, na końcu książki; *przysł.* postremo lub ad postremum, na końcu; postremum, po raz ostatni; — przenoś. najgorszy, najnędzniejszy, najpośledniejszy, homo; servitus omnium malorum postremum est; hoc non in postremis; nec tibi cura canum postrema (niepoślednie, osobliwe); *b)* postŭmus, a, um, ostatni, szczegól. o dzieciach po śmierci ojca urodzonych, *rzeczow.* pogrobowiec.

Postfĕro, ferre, kłaść niżéj, mniéj cenić, upośledzać, alicui aliquem; opes suas libertati.

Postgĕniti, orum, *m*. potomkowie.

Posthăbeo, habui, habĭtum, 2. mniéj cenić; mniéj zważać na co, omnibus rebus posthabitis; posthabita Samo.

Posthac, *przysł.* potém, nadal, późniéj.

Postĭcus, a, um, tylny; partes aedium, tylne części domu; *rzeczow.* posticum, i, *n*. tylne drzwi, atria servantem postico falle clientem, wymknij się tylnemi drzwiami przed klientem pilnującym wejścia do domu.

Postis, is, *m*. podwoje; poet. drzwi.

Postlimĭnium, ii, *n*. powrót na własne progi, do domu, czyli prawo powrotu do własnego kraju, tudzież do przywilejów dawnych; postliminio, prawem takiego powrotu.

Postmeridianus, patrz pomeridianus.

Postmŏdo, i postmŏdum, *przysł.* potém.

Postpōno, posui, posĭtum, 3. mniéj cenić, mniej dbać o co, omnia; aliquem alicui.

Postprincĭpia, orum, *n*. dalszy ciąg po wstępie.

Postquam, *spój.* skoro, gdy, kiedy już, najczęściéj z tr. ozn. p. excessit ex ephebis; eo p. pervenit.

Postremo, -us, patrz posterus.

Postrīdie, *przysł.* nazajutrz, dnia następnego, prima luce postridie; z 4 przyp. p. ludos; postridie ejus diei, rodzaj pleonazmu, nazajutrz.

Postsum, fui, esse, następować po czém; — przenoś. mniéj znaczyć, invidia atque superbia postfuere.

Postulātio, ōnis, *ż*. żądanie, wymaganie, domaganie się, prośba, alicujus postulationi concedere, resistere; 2) w znacz. sąd. skarga.

Postulātum, i, *n*. żądanie, deferre ad aliquem postulata alicujus; postulata facere.

Postulātus, us, *m*. domaganie się sądowe.

Postŭlo, 1. żądać, domagać się, nalegać, prosić kogo o co, aliquid ab aliquo; aliquem aliquid; stąd: non postulatus, nieżądany; często: ze spój. ut lub ne i tryb. łącz., lub samym tr. łącz., postulare, ut quaedam sibi concedantur; postulavit, ne quem adducerent; z tryb. bez., non parere sed imperare postulabant; p. de colloquio, chciéć się z kim rozmówić; także o rzeczach nieżywot.: wymagać, quod tempus necessitasque postulat; prout postularet locus; amicitia nostra postulat; 2) w znacz. sąd. *a*) żądać, domagać się, judicem, judicium, quaestionem; *b*) skarżyć, pozywać, aliquem; aliquem proditionis; aliquem de ambitu.

Postumius, i Postumus, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd: Postumiānus, a, um, do Postumiusza należący.

Postumus, patrz Posterus.

Potens, tis (od possum), mogący, stąd: *a*) zdolny do czego, armorum tenendorum; neque pugnae, neque fugae; *b*) możny, potężny, civis, civitas; z przyp. 2 władnący czém, diva p. Cypri (Wenera); frugum (Ceres); nimborum tempestatumque (Eol); dum mei potens sum, dopóki panuję nad sobą; p. sui, umiarkowany, ograniczony w swoich żądaniach; p. mentis, będący przy zdrowym rozumie; p. irae, powściągający gniew; p. consilii, będący w możności wykona-

nia swego postanowienia; c) silny dzielny, skuteczny, vir in bello potens (dzielny żołnierz); nihil est potentius auro; arma, verba, herba; 2) ten, który czego dopiął, p. voti; który co spełnił, jussi; poet.: bogaty, parvo potens.

Potentātus, us, *m.* najwyższa władza.

Potenter, *przysł.* mocno, silnie, potężnie, potentius ictu fulmineo; 2) stosownie do sił, cui lecta potenter erit res, poet.

Potentia, ae, *ż.* możność, stąd: *a*) moc, działalność, skuteczność, solis, morbi, fermae, herbarum, poet.; *b*) możność, zdolność, siła, supra humanam potentiam; *c*) pod względem politycznym: znaczenie, wpływ osoby lub państwa, potentiam alicujus invidiose criminari; p. nobilitatis; erant in magna potentia, qui consulebantur; szczegól. przewaga, najwyższa władza, victoris; populi (gminowładztwo); singularis (władza monarchiczna); p. rerum (naczelna władza).

Potestas, ātis, *ż.* możność, stąd: *a*) moc, siła, działalność, skuteczność, wartość, znaczenie, herbarum, verborum; *b*) moc, władza, habere potestatem vitae necisque in aliquem; mihi est p. lub est in potestate mea, jest w mojéj mocy; esse in potestate senatus, ulegać, być posłusznym senatowi; esse in sua p., być panem własnéj woli; in potestate mentis esse, być przy zdrowym rozumie; exire ex lub de potestate (mentis), stracić rozum, głowę, unieść się zbyteczną namiętnością; szczególn. α) moc, władza, redigere aliquem in (sub) potestatem suam lub alicujus; in p. venire; esse in ditione ac potestate alicujus; infinitum auri pondus in potestatem Romanorum redactum; Thessaliam in potestatem redigere; β) zwierzchnia władza, godność, urząd zwierzchniczy, imperii (władza cesarska): severe praefuit ei potestati; ut potestates ibi majores non essent; stąd: magistratus aut aliqua potestas; poet o Jowiszu: hominum divumque p. (władzca, król); γ) zlecenie, potestate data; *c*) moc możność, zręczność, sposobność, szczegól. pozwolenie, z przyp. 2; facere alicui potestatem sui, ofiarować komu swoje usługi; często: wdać się w walkę, quum castris se tenuisset, neque sui potestatem fecisset; facere alicui lub praebere potestatem sui, lub conveniendi sui, dać komu do siebie przystęp lub dać posłuchanie; fit mihi p. dicendi, veniendi i t. p., pozwalają mi mówić, przyjść.

Potiō, *ż.* picie, napój; 2) lekarstwo, trucizna w napoju, napój miłosny.

Pŏtior, 4. (także: potītur, poet), opanować, dostać, osiągnąć, dopiąć, z przyp. 6 lub 2 impedimentis castrorum, praeda; urbis, regni; rerum, otrzymać władzę najwyższą; także z 4 przyp. urbem, victoriam; stąd: potiundorum castrorum spes; 2) posiadać, mieć w posiadaniu, trzymać, władać; mari, oppido; mare, quo nunc hostes potiuntur; rerum p. mieć zwierzchnictwo; summam imperii, mieć najwyższą władzę.

Potis, e, mogący, zwykle p. est lub samo potis, może, u poet., at non Evandrum potis est vis ulla tenere; pote, być może, hoc quidquam pote impurius? 2) stop. wyż. potior, potius, ōris, znakomitszy, lepszy, godniejszy, heres; sententia; eligere potiorem; potiorem aliquam rem habere (wyżéj cenić); często: z nast. quam, cives

potiores quam peregrini; lub z przyp. 6 potior patre; z nast. ut lub qui i tryb. łącz., potiores habui, quibus crederem; *przysł.* potius, raczéj, bardziéj, lepiéj, magnus vel p. summus; z nast. quam, jak, niżeli, Galliam p. esse Ariovisti quam Caesaris; niekiedy się opuszcza, tamen statuit congredi quam refugere; czasem stoi zbytecznie przy słowach malle, praestat, patriae potius opes quam regis augeri maluit, 3) st. najw. potissimus, a, um, najznakomitszy, najgłówniejszy, najcelniejszy, quid potissimum sit; potissimum credere, za najlepsze uważać; *przysł.* potissimum, najbardziéj, nadewszystko, zwłaszcza, mianowicie, quo potissimum accedam; exsistat aliquis et potissimum Caecus ille.

Potītius, a, um, nazwa Rzymskiego rodu.

Potniae, ārum, *ż.* miasteczko w Beocyi; stąd: Potnias, ădis, *ż.* tycząca się tego miasteczka, equae lub quadrigae (które w szalonym pędzie Glaukusa życia pozbawiły).

Pŏto, 1. (sup. potum), pić, aquas; huc ipsi potum veniunt juvenci, u poet.; potus, wypity, sanguine poto, po wypiciu krwi; poti cadi; stąd: upijać się, oddawać się pijatyce, totos dies potabatur; frui voluptate potandi; potus, upojony, pijany, anus; bene potus; — przenoś. wciągać w siebie, potantia vellera fucum.

Potor, ōris, *m.* pijący, aquae; Rhodani, mieszkający przy Rodanie; 2) pijak, acres potores, u poet.

Potrix, īcis, *ż.* pijaczka.

Potulentus, a, służący do picia; *rzeczow.* potulenta, orum, *n.* napoje.

Potus, a, um, patrz poto.

Potus, us, *m.* picie, napój.

Prae, 1) *przysł.* z nast. quam lub ut, w porównaniu z tém, praequam quod molestum est, w daw. łacinie; 2) *przyim.* rząd. przyp. 6 przedmiotu w przestrzeni, przed, prae se mittere, agere, ferre; — przenoś. *a*) prae se ferre lub gerere, objawiać, pokazywać, dać poznać, scelus et facinus prae se ferens; animum altum prae se gerebat; *b*) względem, w porównaniu do-, w stosunku do-, przed, nad, Atticos prae se barbaros putat (w porównaniu do siebie); omnes prae illo parvos futuros; prae nobis beatus; Gallis prae magnitudine corporum suorum brevitas nostra contemptui est; *c*) przy oznaczeniu przeszkody, najczęściéj w zdaniu przeczącém: dla, z powodu, non prae lacrimis possum reliqua scribere; solem prae jaculorum multitudine non videbitis; nec loqui prae moerore potui; prae ira, gaudio, metu i t. p.

Praeacūtus, a, um, z przodu spiczasty, ostry.

Praealtus, a, um, bardzo wysoki, bardzo głęboki, rupes, flumen.

Praebeo, praebui, praebĭtum, 2. dawać, parvulo ubera; manum verberibus; nadstawiać, os ad contumeliam; terga (uciekać); dostarczać, podawać, urbem ei donarat, quae ei panem praeberet; omnia large ad epulas; — przenoś. *a*) sprawiać, zrządzać, być przyczyną, być powodem, sonitum, terrorem, tumultum, suspicionem, alicui admirationem; *b*) przedstawiać, speciem horribilem; speciem pugnantium; opinionem timoris; *c*) z tryb. bez. pozwolić, praebuit ipsa rapi (se), dała się porwać; także: se continendam; 2) pokazać, dać widzieć; — przenoś. wyświadczyć, okazać, udowodnić,

operam alicui; fidem alicui; se pr., okazać się, se virum, se timidum; se aequum (bezstronnym); se misericordem; se dignum majoribus suis; 3) wystawiać, se telis hostium; aliquem hosti ad caedem.

Praebibo, bibi, 3. pić naprzód, pić do kogo.

Praebitio, ōnis, *ż.* dawanie, dostarczanie.

Praebitor, ōris, *m.* dostawca, dostarczyciel.

Praecānus, a, um, przed czasem osiwiały.

Praecāveo, cāvi, cautum, 2. być ostróżnym, mieć się na ostrożności, strzedz się, ab insidiis; ab ira multitudinis, ze spój. ne i tr. łącz., Caesar praecavendum exsistimabat, ne id accideret; zabezpieczać, sibi, decemviris; 2) przech. zapobiegać, starać się odwrócić, peccata, quae difficillime praecaventur; nihil.

Praecēdo, cessi, cessum, 3. poprzedzać, uprzedzać, iść naprzód, ad capiendum locum, — przenoś. fama praecessit ad aures; 2) przech. poprzedzać, currum alicujus; agmen; custodes; — przenoś. przewyższać, aliquem aliqua re.

Praecellens, tis wyborny, znamienity, vir animo et virtute p.

Praecello, ĕre, górować, celować, odznaczać się, przewyższać, u późn. pisarzy.

Praecelsus, a, um, bardzo wysoki, wyniosły, locus, rupes.

Praecentio, ōnis, śpiewanie, przygrywanie przed ofiarami.

Praecepi, patrz Praecipio,

Praeceps, cipĭtis, gwałtownie spadający (mając głowę naprzód podaną), dare se praecipitem; se praecipitem tecto dedit; ab equo praeceps decidit in arva; prędki, szybki, praecipites se fugae mandant; p. columbae; amnis, ventus; o czasie: będący na schyłku, die jam praecipiti; praeceps in occasum sōl;—przenoś. *a*) agunt eum praecipitem Poenae civium Romanorum (ścigają go na złamanie szyi Jędze, zemsta obywateli Rzymskich); quoniam ab inimicis praeceps agor (ponieważ nastają na mnie, pragną méj zguby); p. amentiā ferebare, unosiłeś się zapędem szalonym; dający się z łatwością skłonić do czego, p. ingenio in iram erat; ad flagitia; *b*) gwałtowny, zapalczywy, homo in omnibus consiliis pr.; vir pr. animi; ingenium, consilium, furor. *c*) dążący do upadku, libertas; niebezpieczny, krytyczny, tempus; naglący, naciskający, tam praecipiti necessitate; 2) spadzisty, przepaścisty, urwisty, locus, saxa, rupes. fossa; iter, saltus; *rzeczow.* praeceps. *n.* miejsce przepaściste, przepaść, głębia; in pr. deferri, se jactare; ex praecipiti devolvi;—przenoś. via, iter ad finitimum malum; *rzeczow.* przepaść, zguba niebezpieczeństwo, rempublicam in pr. dare.

Praeceptio, ōnis, *ż.* przepis, prawidło, nauka, recti, Stoicorum; 2 pierwsze wyobrażenie, zarys w myśli.

Praeceptor, oris, *m.* nauczyciel.

Praeceptrix, īcis, *ż.* nauczycielka

Praeceptum, i, *n.* przepis, prawidło, nauka, rada. praecepta dare; praeceptis philosophiae abundare; pr. artis; 2) rozkaz, p. facessere, poet.

Praecerpo, cerpsi, cerptum, przed czasem zrywać; — przenoś. laetitia praecerpta, niezupełn fructum officii, zmniejszac.

Praecertātio, ōnis, *ż.* współubieganie się.

Praecīdo, cīdi, cisum, 3. uciąć, urznąć, manus alicui, caput; ancoras (przeciąć liny kotwic); naves (uszkodzić);—przenoś. skracać, brevi praecidam; praecide, powiedz w krótkości; odjąć, pozbawić, sibi reditum, spem; także: obciąć, zaokrąglić, quod quia plane praeciderat, 2) przeciąć, cutem novacula;—przenoś. raptownie zerwać, amicitiam.

Praecingo, cinxi, cinctum, 3. przepasać, opasać, na str. bier. opasać się, praecingi ense, mieć miecz przypasany do boku; praecinctus przepasany, mówiono o porządnym człowieku, którego tunika gładko i obcisło leżała, recte praecincti pueri.

Praecīno, cinui, 3. przyśpiewywać, przygrywać, deorum pulvinaribus et epulis; 2) przepowiadać, wieszczyć, magnum aliquid populo Romano.

Praecĭpio, cēpi, ceptum, 3. brać pierwéj, wcześniéj, pecuniam mutuam; Piraeeum, zająć wprzód; zawinąć; iter festinando lub samo iter, wyprzedzić, prześcignąć; longius spatium fugā; lub aliquantum intervalli; aliquem; tempore praecepto (gdy to się wcześniéj stało); — przenoś. *a*) objąć, ogarnąć, samo praecipere lub z wyrazami animo, cogitatione, consilio prudentiaque; opinione, fama i t. p.; p. consilia hostium, naprzód sobie wystawiać w myśli; res humanas praeceptas habere, naprzód poznać; *b)* przypominać, ostrzegać, radzić, w ogóle: uczyć, wykładać, lectoribus; hoc tibi praecipio; alicui rationem tempestatum; praecipere de eloquentia, wykładać zasady wymowy; *c*) rozkazywać, zalecać z nast. ut i tr. łącz. praecepit, ut Miltiadem sibi imperatorem sumerent; lub z samym tr. łącz., praecepit, omnes mortales pecunia aggrediantur; z tr bezok., sunt, qui praecipiant herbas sumere, poet.

Praecipĭto, 1. strącać, spychać gwałtownie (na łeb), na str. bier spadać, na pyt. skąd, z przyim. e lub de i 6 przyp. lub samym 6 przyp. e Leucade; de turri; pontibus; na pyt. dokąd, z przyim. in i 4 przyp., se in fossas;—przenoś.; *a)* strącać, spychać, aliquem ex altissimo dignitatis gradu; stąd: zniszczyć, rempublicam; pozbawić, spem; praecipitatus zbliżony do końca, będący na schyłku, nox, aetas; *b)* przyspieszać, moras, obitum, consilia praecipitata; 2) nieprzech. spadać, ex montibus altis, nimbi praecipitant in vada;—przenoś *a*) o słońcu i czasie: mieć się ku schyłkowi, sol praecipitans; hiems; *b*) zbliżać się do upadku, respublica; *c)* wpaść, in insidias; *d*) spieszyć się, sustinenda est assensio, ne praecipitet.

Praecipue, *przysł.* szczególnie, osobliwie.

Praecipuus, a, um, właściwy, wyłączny, szczególny, osobisty, jus; fortuna; sors periculi; *b*) wyborny, znamienity, odznaczający się, vir; honor; praemium i t. p., praecipui fuerunt inter conjuratos duo Bruti (najznakomitsi); praecipua, orum, *n.* rzeczy osobliwe.

Praecīse, *przysł.* krótko, w krótkości; 2) bezwarunkowo, negare.

Praecīsio, ōnis, *ż.* przemilczenie, postać krasomowska.

Praecīsus, a, um, przepaścisty, saxum; iter utriuque pr.

Praeclāre, *przysł.* jasno, wyraźnie, explicare, intelligere; 2) wy-

bornie, bardzo dobrze, gerere negotium; praeclarissime facta.

Praeclārus, a, um, bardzo jasny, lux, sol.; 2) wyborny, bardzo znakomity, homo in philosophia praeclarus; indoles; genus dicendi, victoria; *b)* odznaczający się, znany ze złéj strony, sceleribu. suis.

Praeclūdo, clusi, clusum 3. zamykać co przed kim, właś. i przenoś. portas alicui; maritimos cursus; sibi curiam.

Praeco, ōnis, *m*. wozny, ogłosiciel, zapowiadacz; 2) mówca pochwalny, wielbiciel, virtutis.

Praecogito, 1. wprzód rozważać. namyślać się, facinus.

Praecŏlo, colui, cultum, 3. wprzód uprawić; — przenoś. wypracować.

Praecompositus, a, um, wprzód ułożony.

Praeconinus, i, *m*. Rzymskie przezwisko.

Praecōnius, a, um, tyczący się woźnego; *rzeczow.* praeconium, ii, *n*. urząd, powinność woźnego, p. facere, być woznym; — przenoś. *a)* ogłoszenie, obwieszczenie publiczne, w licz. mn. u poet., nostra per immensas ibunt praeconia gentes; *b)* pochwała, wielbienie, wysławianie, laborum; pr quod Alexander ab Homero Achilli tributum esse dixit.

Praeconsūmo, sumpsi, sumptum, 3. przed czasem strawić, zniszczyć, vires.

Praecontrecto, āre, wprzód dotykać się.

Praecordia, orum, *n*. błona otaczająca serce i płuca, otoczyna; 2) serce, piersi i t. d. wyższe wnętrzności; 3) uczucia, myśli, verax aperit praecordia Liber.

Praecorrumpo, rūpi, ruptum, 3. wprzód ująć, przekupić, donis.

Praecox, ōcis, wczesny, zawczesny, właś. i przenoś.

Praecurro, cucurri i curri, cursum 3. wybiegać naprzód, wyprzedzać, ante omnes; ad aliquem; — przenoś. eo jam fama praecurrerat; *rzeczow*. praecurrentia, ium, *n*. rzeczy poprzedzające; 2) aliquem aliqua re, uprzedzać, uterque Isocratem aetate praecurrit; także: ut certis rebus certa signa praecurrerent; praecurrit amicitia judicium; przewyższać, celować, aliquem celeritate, nobilitate, studio.

Praecursio, ōnis, *ż*. uprzedzanie, wyściganie.

Praecursor, ōris, *m*. biegnący przed kim, wysłany na zwiady, goniec; w licz. mn. przednia straż.

Praecŭtio, cussi, cussum, 3. miotać przed sobą, na przedzie, trząść, taedas, faces.

Praeda, ae, *ż*. zdobycz nieprzyjacielska, łup, magnas facere praedas ab hostibus; praedam militibus donat; dare praedae urbem (wystawić na łup); zdobycz z myślistwa i t. p. cervi praeda luporum; — przenoś. zysk, mianow. niesprawiedliwy, magnas (maximas) praedas facere (ab aliquo).

Praedabundus, a, um, plondrujący, biorący łupy.

Praedamno, 1. zawczasu potępiać, aliquem; — przenoś. przed czasem wyrzec się, spem.

Praedātor, ōris, *m*. łupieżca, rabuś; 2) łowczy, myśliwy.

Praedātōrius, a, um, rozbójniczy, łupiezki; naves.

Praedēlasso, āre, przed czasem znękać, zmordować.

Praedestino, 1. przed czasem coś sobie przeznaczać, zamierzać, triumphos.

Praediātor, ōris, *m*. zakupujący majątki ziemskie, tudzież oswojo-

ny z formalnościami ściągającemi się do takiego kupna.

Praediatōrius, a, um, ściągający się do kupna dóbr ziemskich, jus.

Praedicābilis, e, chwały godny, sławny.

Praedicātio, ōnis, *ż.* publiczne opowiadanie, głoszenie; 2) pochwała, wielbienie, beneficiorum.

Praedicātor, ōris, *m.* głoszący pochwały, wielbiciel, beneficii.

Praedĭco, 1. publicznie ogłosić, obwieścić, zapowiedzieć, w ogóle: mówić, hoc non auditum sed cognitum praedicamus; paucitatem militum nostrorum suis praedicaverunt; consul praedicans participem fore; 2) sławić, wychwalać, wielbić, mówić z pochwałą, aliquid miris laudibus; de se praedicari volunt; vere potest praedicare, se plus valuisse.

Praedīco, dixi, dictum, 3. mówić, wspominać o czém wprzód, praedictus, wprzód wspomniony, wzmiankowany; w szczegól. *a)* przepowiadać, wieszczyć, defectionem solis multo ante praedicere; z 4 przyp. i tryb. bezok.; *b*) oznajmić wyznaczyć, diem; polecić, radzić, ostrzegać, z nast. ut lub ne i tr. łącz., praedixit, ne prius legatos dimitterent; praedixit, ut exciperent.

Praedictio, ōnis, *ż.* przepowiednia, proroctwo, rerum futurarum; mali; vatum.

Praedictum, i, *n.* umowa, velut ex praedicto; 2) przepowiednia, proroctwo. Chaldaeorum; vatum; 3) rozkaz, dictatoris.

Praediŏlum, i, *n.* mała posiadłość wiejska.

Peaedisco, didĭci, 3. wprzód o czém się dowiedzieć, aliquid.

Praedispositus, a, um, wcześnie na różnych miejscach pozostawiany.

Praedĭtus, a, um (od prae i do) obdarzony, zaopatrzony, mający co, sensibus, opibus, spe.

Praedium, ii, *n.* majętność ziemska, posiadłość.

Praedives, divĭtis, bardzo bogaty.

Praedo, ōnis, *m.* łupieżca, rabuś; maritimus, korsarz.

Praedŏceo, docui, doctum, 2. wprzód nauczyć, uwiadomić.

Praedor, 1. rabować, exire praedatum, wychodzić na zdobycz; poet.: pisces calamo, łowić; — przenoś. przez podstęp zabierać, zyski ciągnąć, in bonis alicuius; de aratorum bonis; ex alterius imprudentia; 2) przech. zrabować, porwać, ovem unam (o wilku); — przenoś. złowić kogo, usidlić, aliquem; singula de nobis anni praedantur euntes (lata zabierają, ujmują, wydzierają).

Praedūco, duxi, ductum, 3. prowadzić przed czém, obwodzić, murum, fossam castris, fossas viis.

Praedulcis, e, bardzo słodki; — przenoś. bardzo przyjemny, decus.

Praedūrus, a, um, bardzo twardy; — przenoś. bardzo silny, krzepki, hartowny, homo praedurus viribus.

Praeeo, ivi lub ii, ĭtum, ire, iść wprzód, uprzedzać, Romam; — przenoś. carina praeeunte, poet.; wskazywać drogę, natura praeeunte, za skazówką przyrodzenia; stąd: *a)* mówić wprzód, ut vobis voce praeirent, quae judicaretis; mianow. poddawać, komu słowa, podpowiadać, verba, carmen, preces; czytać rotę przysięgi, jurare te praeeunte; pr. alicui: *b)* rozkazywać, omnia, ut decemviri praeierunt, facta.

Praefātio, ōnis, *ż.* przemowa, w szczegól. *a)* przy rozpoczęciu religijnych lub publicznych czyn-

ności słowa przedwstępne, sacrorum; donationis; *b)* na początku pisma: wstęp do dzieła, przemowa, przypisanie.

Praefectūra, ae, *ż.* przełożeństwo, dozór, mianow. w życiu publicznėm; *a)* pr. morum, nadzór nad obyczajami (cenzura); pr. urbi, patrz praefectus; zwierzchnictwo nad jazdą, equitum, lub nad wojskiem na prowincyi, multorum consulum praetorumque praefecturas delatas sic accepit, ut — (od wielu konsulów i pretorów ofiarowane); stąd: miasto w Italii zawisłe bezpośrednio od Rzymu, jako nie mające praw oddzielnych.

Praefectus, i, *m.* przełożony, urzędnik, naczelnik; *a)* pr. morum, czuwający nad obyczajami; pr. custodum, naczelnik straży; pr. annonae, mający nadzor nad targami; pr. urbis lub urbi, zastępca nieobecnych konsulów w Rzymie w czasach rzeczypospolitéj; pod cesarzami zaś stały urzędnik; pr. fabrum, przełożony nad rzemieślnikami przy wojsku; pr. practorio, naczelnik straży przybocznéj cesarskiéj (gwardyi); pr. classis, admirał; pr. navis, kapitan okrętowy; *b)* pr. equitum, czasem samo prefectus, naczelnik jazdy; także: copiarum, najwyższy wódz wojska królów Azyatyckich, pr. regis lub regius; *c)* namiestnik zarządzający krajem, Lydiae, Ioniae, totiusque Phrygiae; Bactrianae regionis; Damasci.

Praefĕro, tŭli, lātum, ferre, nosić co przed kim, przed czém, urbis praeclarissima ornamenta ante aliquem; Herculis simulacrum agmini; faces practoribus; ardentem facem; insignia laureae; praelata est ingens pecunia; in triumpho signa militaria; ferrum alicui; lanceas dextrā, i t. p.;—przenoś.; *a)* uprzedzać, diem triumphi; *b)* oświecać, clarissimum lumen menti; objawiać, pokazywać, wydawać się z czém, dolorem animi vultu; motum animi oculis; avaritiam, judicium, amorem, sensus, in vultu habituque insignem memoriam ignomiminiae acceptae; opinio praefertur (rozgłasza się, objawia się); *c)* przekładać, przyznawać pierwszeństwo, cenić wyżéj, aliquem sibi; ut omnibus principibus merito praeferatur; otium labori; voluntatem commodis; se alicui; praelatus honor; z tr. bezok. praetulerim scriptor delirus inersque videri, (wolałbym), poet.; praeferri alicui aliqua re, kogo w czém przewyższać; 2) przenosić mimo, stąd: na str. bier. przebiegać, przejeżdżać, praeter castra praelati; także: praelati castra; praelati hostes; 3) udawać, zasłaniać się czém, titulum speciosum facinoris; titulum officii solemnis sceleri (używać za pokrywkę zbrodni); speciem pietatis odio suo, (ukrywać nienawiść pod płaszczykiem miłości).

Praefĕrox, ōcis, bardzo porywczy, gwałtowny.

Praefervĭdus, a, um, bardzo gorący, pałający, zapalczywy, ira.

Praefestīno, 1. bardzo się spieszyć, kwapić się.

Praefica, ae, *ż.* narzekalnica, która najęta na pogrzebie płakała.

Praeficio, fēci, fectum, 3. przełożyć kogo nad czém, postawić na czele, zrobić zwierzchnikiem, aliquem provinciae, powierzyć zarząd prowincyi; aliquem in exercitu; imperatorem bello, poruczyć dowództwo; praefici pari imperio, otrzymać dowództwo z równą władzą.

Praefidens, tis, za nadto zaufany, sibi, zuchwały.

Praefigo, fixi, fixum, 3. zatknąć, wbić na przedzie, arma puppibus; capita in hastis; praefixae sudes; 2) opatrzyć czém, obić, okuć, ora capistris (zamiast capistra oribus), podobnież: cornua ferro; hastilia praefixa ferro.

Praefinio, 4. wprzód oznaczyć, określić, postanowić, diem; sumptum funerum; alicui aliquid.

Praeflōro, 1. wcześnie pozbawiać kwiatu; — przenoś. zmniejszyć, gloriam victoriae.

Praefluo, ĕre, mimo płynąć, Aufidus regna Dauni praefluit; infima valle pr. Tiberis.

Praefōco, 1. udusić, zadławić.

Praefōdio fōdi, fossum, 3. wykopać dół przed czém, portas; 2) wprzód zakopać, aurum.

Praefor, 1 mówić wprzód, ustnie lub na piśmie coś wyrzec, objawić, aliquid lub z 4 przyp. i tr. bezok.; pr. honorem, uczcić czyje uszy, żeby się mową nie obraził; poet.: praefatus divos solio rex infit ab alto, zaniosłszy modły do bogów, król z tronu mówić zaczyna; 2) przepowiadać, wieszczyć, talia praefantes Parcae.

Praefracte, *przysł.* uporczywie, zacięcie, defendere.

Praefractus, a, um, chropowaty, niepłynny (o stylu); 2) uporczywy, nieugięty.

Praefrigidus, a, um, bardzo zimny.

Praefringo, frēgi, fractum, 3. odłamać z wierzchu, z przodu, hastas, cornu galeae.

Praefulcio, fulsi, fultum, 4. postawić co za podporę; — przenoś. wesprzeć

Praefulgeo, fulsi, 2. bardzo błyszczeć, lśnić się, jaśnieć, rzucać blask

Praegelidus, a, um, bardzo zimny.

Praegestio, īre, bardzo sobie czego życzyć, pragnąć mocno, praegestit animus videre.

Praegnans, tis, brzemienna, ciężarna.

Praegrăvis, e, bardzo ciężki, onus; — przenoś. bardzo przykry, trudny, uciążliwy.

Praegrăvo, 1. obciążać, na dół ciągnąć, scuta praegravata inhaerentibus telis; — przenoś. być przykrym, uciążliwym, dantem et accipientem; przytłumiać, corpus onustum hesternis vitiis animum quoque praegravat; przewyższać, mieć przewagę, artes infra se positas.

Praegrĕdior, gressus, gredi, iść przed kim, wprzód postępowa; uprzedzać, aliquem, famam sui adventus; 2) przejść mimo, castra.

Praegressio, ōnis, *ż.* poprzedzanie, causae.

Praegustātor, ōris, *m.* ten, który wprzód kosztuje, probuje, np. potrawy, nim się poda do stołu; — przenoś. posługiwacz w czém, libidinum tuarum.

Praegusto, 1. wprzód kosztować.

Praejudĭcium, ii, *n.* sąd lub wyrok przedstanowczy przed wyrokiem ostatecznym, powód do ostatecznego wyroku; 2) wypadek, przykład służący za zasadę do działania lub sądzenia, vestri facti praejudicio Pompejus Italia excessit; Africi belli praejudicia sequimini.

Praejudĭco, 1. uprzednio osądzić, de aliqua re; re semel atque iterum praejudicata; stąd: praejudicatum = praejudicium; *imiesł.* praejudicatus, poprzednio osądzony, eventus belli; opinio praejudicata, przesąd, uprzedzenie, powzięte mniemanie o rzeczy przed

należytém jéj roztrząśnieniem; stąd: pro praejudicato ferre.

Praelābor, lapsus, 3. przesunąć się koło czego, przemknąć się, przepłynąć, przejechać, flumina rotis.

Praelambo, lambi, 3. lizać wprzód.

Praeligo, 1. przewiązywać, przywiązywać, sarmenta cornibus boum; 2) zawiązać, os.

Praelium, i t. d. patrz proel-.

Praelongus, a, um, bardzo długi.

Praelūceo, luxi, 2) przyświecać, właś. i przenoś.; poet.: przewyższać, nullus sinus praelucet Bajis.

Praelustris, e, bardzo świetny, znakomity; praelustria vita, unikaj wielkiego świata, poet.

Praemando, 1. polecić, terra marique ut conquireretur praemandavi; praemandatis requisitus.

Praematūrus, a, um, zawczesny.

Praemedicātus, a, um, za pomocą lekarstw lub czarów ocalony.

Praemeditātio, ōnis, ż. przemyślanie, przewidywanie, malorum,

Praemedĭtor, 1. przemyślać, namyślać się, wprzód się zastanawiać, przewidywać, praemeditari, ferendum esse; pr. quo animo accedam; także biernie: praemeditata mala, przewidziane.

Praemetuens, tis, wcześnie lękający się, z przyp. 2 ovis pr. doli.

Praemĕtuo, ĕre, wprzód się lękać, z bojaźnią przewidywać, troszczyć się, z przyp. 3 alicui, o kogo; 2) przech. lękać się czego, aliquid.

Praemitto, misi, missum, 3. wprzód wysyłać, wyprawiać naprzód, legatum cum cohortibus; literas alicui; legiones in Hispaniam; aliquem ad explorandum lub exploratum; z nast. qui i tryb, łącz., a quo jam sciam esse praemissos, qui praestolarentur.

Praemium, ii, *n.* pierwszeństwo, zaszczyt, zwykle: nagroda, praemio aliquem afficere, donare, udarować. zaszczycić nagrodą; praemium dare, tribuere, dać, udzielić; pr. consequi, otrzymać; poet. łup, zdobycz, praemi- pugnae, spectat sua praemia raptor (o zdobyczy z łowów).

Praemolestia, ae, *ż.* zawczesna troska, obawa o przyszłość.

Praemōlior, 4. przygotować, res.

Praemŏneo, monui, monĭtum, 2. wcześnie ostrzegać, przypomi ać, aliquem de aliqua re; z nast. ut lub ne i tr. łącz. me praemonebat, ut caverem; praemonito filio, ne crederet; 2) wróżyć, przepowiadać, aliquid lub z 4 przyp. i tryb. bez.

Praemonĭtus, us, *m.* przestroga, proroctwo, deorum.

Praemonstro, 1. przepowiadać.

Praemorior, mortuus, 3. umierać przed czasem; — przenoś. praemortui pudoris homo, człowiek bez wstydu.

Praemūnio, 4. obwarowac, umocnić, utwierdzić, loca; aditum operibus; Isthmum; — przenoś. genus dicendi praemunitum; 2) mówić wprzód dla mocniejszego poparcia, quae praemuniuntur sermoni; illud praemuni, to niech będzie pierwszém staraniem.

Praemunītio, ōnis, *ż.* obwarowanie; — przenoś. przygotowanie w krasomówstwie, kiedy mówca stara się zjednać umysły słuchaczów dla zapewnienia sobie dobrego skutku.

Praenāto, āre, wprzód płynąć; 2) przepływać, płynąć mimo, amnem, qui domos praenatat, poet.

Praeneste, is, *n.* miasto w Lacyum; stąd: Praenestīnus, a, um, Prenestyński, tyczący się Prenesty

i Praenestini, orum, *m*. Prenestynowie.

Praenĭteo, nitui, 2. bardzo jaśniéć, odznaczać się blaskiem; — przenoś. celować, przewyższać, cur tibi praeniteat junior.

Praenomen, ĭnis. *n*. przedimię, które się kładzie zwykle w skróceniu przed imieniem rodu, M. Tullius Cicero.

Praenosco, nōvi, nōtum, 3. wprzód dowiedziéć się, wprzód wiedziéć.

Praenōtio, ōnis, *ż*. wrodzone pojęcie, wyobrażenie, deorum.

Praenubilus, a, um, bardzo mglisty, ciemny, lucus.

Praenuncio, 1. przepowiadać, zapowiadać, futura; de eorum adventu.

Praenuncius, a, um, przepowiadający; *rzeczow*. zwiastun, zwiastunka; lucis, kogut; veris, jaskółka.

Praeoccupātio, ōnis, *ż*. zajęcie wprzód, locorum.

Praeoccŭpo, 1. wprzód zająć, opanować, vias, iter, colles, saltum, loca, Macedoniam; — przenoś. animos: se praeoccupatum legatione a Pompejo (otrzymał wprzód miejsce legata od Pompejusza); quas (partes) praeoccupavit oratio tua; praeoccupatis beneficio animis; 2) uprzedzić, ne alteruter alterum praeoccuparet; z tryb. bez. ipsi praeocccupaverunt ferre legem, uprzedzili (trybunów) z podaniem wniosku do prawa.

Praeopto, 1. bardziéj sobie czego życzyć, przekładać, exsilio modicam fortunam domi; często z tr. bez.: emittere scutum et nudo corpore pugnare.

Praepando, ĕre. wprzód otwierać, [rozwinąć.

Praeparātio, ōnis, *ż*. przygotowanie, przysposobienie, praeparationem diligentem adhibere.

Praeparātus, us, *m*. przygotowanie.

Praepāro, 1. przygotować; przysposabiać, aliquid; bene praeparatum pectus; quae animo praeparasset, co przedsięwziął; z prz. 3. lub z przyim. ad lub in i prz. 4, arva frumentis; animos ad sapientiam; se ad proelia; frumentum in decem annos; z tryb. bez. navigare ad filium; ex praeparato, z przygotowaniem.

Praepedio, 4. uwięzić, usidlić nogi, zaplątać, uwikłać, se sine modo praeda, obciążyć się zanadto zdobyczą; 2) zatrzymać, zatamować, przeszkodzić, sonos; praepeditus morbo; naves ad omnia praepeditae, — przenoś. timor praep.; bonas artes animi et corporis avaritia praepediebat.

Praependeo, pendi, 2. wisiéć przed czem.

Praepes, pĕtis, latający prędko, chyży, pr. avis lub samo praepes, rodzaj ptaków wieszczbiarskich, z których lotu wróżono: stąd: pr. penna; 2) mający pióra, skrzydlaty, deus (kupidyn), poet.; *rzeczow*. ptak, pr. Jovis; pr. subvolat.

Praepilātus, a, um, tępo zakończony, gałką na końcu opatrzony, pr. missilia.

Praepinguis, e, bardzo tłusty.

Praepollens, tis, przemożny, znakomity, divitiis, virtute.

Praepolleo, ēre, przemagać, miéć przewagę.

Praeponděro, 1. przeważać, więcéj ważyć; przech. przewyższać więcéj znaczyc, neque volunt emolumenta praeponderari honestate, nie chcą, aby uczciwość więcéj znaczyła niż korzyści.

Praepōno, pŏsui, posĭtum, 3. przekładać, kłaść przed czém, pauca; ultima primis; versus in prima

fronte; także pod względem czasu: causae praepositae (poprzedzające); 2) przekładać, postawić na czele, dać zwierzchnictwo, aliquem provinciae; bello; navibus; hibernis; negotio; praepositum esse, mieć zwierzchnią władzę; 3) przekładać co do wartości, wyżéj cenić, aliquem alicui; fratri praeponendus; amicitiam patriae; salutem reipublicae vitae suae; *rzeczow.* praeposita, orum, *n.* rzeczy osobliwe (u Stoików dobra względne albo wypadkowe, np. zdrowie, bogactwo i t. p.).

Praepositio, ōnis, *ż.* przełożenie, pierwszeństwo; 2) przyimek.

Praepostĕre, *przysł.* opacznie, agere cum aliquo.

Praepostĕrus, a, um, opaczny, ordo; niewczesny, consilium, gratulatio; przewrotny, homo.

Praepŏtens, tis, przemożny, przeważny, bardzo wiele mogący, viri; terra marique pr. armis Romanus; Juppiter omnium rerum pr.; *rzeczow.* praepotentes, ium, *m.* wielcy, przemożni; — przenoś. pr. philosophia.

Praeprŏpĕre, *przysł.* bardzo skwapliwie, prędko, śpiesznie, agere.

Praeprŏpĕrus, a, um, bardzo śpieszny, prędki, skwapliwy, festinatio, bardzo wielka skwapliwość.

Praequam, patrz prae.

Praequĕror, questus, 3. wprzód się żalić, multa.

Praerădio, āre, rzucać z przodu promienie, celować blaskiem.

Praerapĭdus, a, um, bardzo porywczy, prędki.

Praerĭpio, ripui, reptum, 3. przed kim porwać, wziąć, zabrać, wydrzéć, alicui aliquid; 2) wprzód zabrać, omnia incendio (zniszczyć);—przenoś. uprzedzić, wcześnie się dowiedziéć, consilia hostium.

Praerōdo, rosi, rosum, 3. z przodu ogryźć, ugryźć.

Praerogatīvus, a, um, ten, którego się najprzód o zdanie pytają, stąd: najprzód głosujący, centuria pr. lub samo praerogativa, setnia, która na zgromadzeniu ludu pierwsza do głosowania była wezwana; 2) praerogativa, ae, *ż.* lub praerogativa, orum, *n.* poprzedni wybor, t. j. głosy, kréski dane przez najpierwszą centuryę lub oddział tribus zwany; 3) omen pr. wróżba lub przepowiednia, którą brano z głosowania pierwszego oddziału, triumphi.

Praerumpo, rūpi, ruptum, 3. z przodu odłamać, oderwać, w ogóle: odłamać, oderwać, przerwać, funes; retinacula.

Praerūptus, a, um, oderwany, urwisty, przepaścisty, stromy, saxum; aquae mons; *rzeczow.* praerupta, orum, *n.* urwiska; — przenoś. wzniecający obawę, periculum; gwałtowny, p. animo.

Praes, praedis, *m.* ręczyciel, praedem esse pro aliquo; praedem alicujus rei fieri; 2) majątek ręczycieli, in praediis praedibusque vendendis.

Praesāgio, 4. przeczuwać, domyślać się, qui ante sagit, quam oblata res est, dicitur praesagire.

Praesagītio, ōnis, *ż.* przeczuwanie; przepowiadanie, divina.

Praesāgium, ii, *n.* przeczucie, przepowiednia.

Praesagus, a, um, mający przeczucie, mens praesaga mali; wieszczy, fulmen.

Praescisco, scivi, 3. wprzód się dowiedziéć.

Praescius, a, um, wprzód wiedzący, przewidujący, vates praescia futuri.

Praescribo, scripsi, scriptum, 3. wprzód pisac, na czele co pisać, pagina, quae sibi praescripsit nomen Vari, wiersz, na którego czele wypisane jest imię Warusa, poet.; auctoritates praescriptae, imiona obecnych senatorów wypisane na czele uchwały; 2) przepisać, polecić, rozkażać, stanowić, oznaczyć, jura civibus; senatui, quae sunt agenda; ostrzegać, tibi praescribo, ne-.

Praescriptio, ōnis, *ż.* napis, tytuł, legis; senatus consulti; — przenoś. pozór, pokrywka, płaszczyk, honesta praescriptione rem turpissimam tegere; 2) przepis, prawidło, prawo, naturae, rationis; ograniczenie, semihorae.

Praescriptum, i, *n.* przepis, polecenie, prawidło, praescripta servare; agere ad praescriptum; ex communi praescripto; intra praescriptum.

Praesĕco, secui, secātum i sectum 1. wprzód co uciąć; odciąć, przeciąć, praesectum ad unguem castigare, bardzo dokładnie wygładzić.

Praesens, tis, obecny, przytomny me presente, w mojéj obecności; in rem praesentem venire, przybyć na miejsce, gdzie się co stało; lub in re praesenti, na miejscu, o które spór idzie; in praesenti, w obecném położeniu, teraz; in praesens lub in praesentia, na teraz; ex praesentibus, podług obecnych okoliczności; w szczegól.: *a)* niezwłoczny, poena, mors; decretum; diligentia consulis; pr. pecunia, gotowizna; *b)* skuteczny, dzielny, pewny, niewątpliwy, auxilium; quo non praesentius ullum; malum; z tryb. bezok. mogący, tollere mortale corpus, poet.; życzliwy, pomocny, opiekuńczy, łaskawy, deus, dea; *c)* widoczny, jawny, oczywisty, naoczny, insidiae; jam praesentior res erat; *d)* przytomny, animus; animo praesens, poet.

Praesensio, ōnis, *ż.* przeczucie, zgadywanie, rerum futurarum.

Praesentia, ae, *ż.* obecność, in praesentia, wtedy właśnie; quod in pr. erat, co właśnie było pod ręką, na doręczu; 2) dzielność, działanie, veri, poet.; 3) pr. animi, przytomność umysłu, odwaga.

Praesentio, sensi, sensum, 4. przeczuwać, przewidywać, futura; animus praesentit in posterum.

Praesento, āre, przedstawić, pokazać.

Praesēpe, is, *n.* żłób; — przenoś. stół, ul, poet.

Praesēpio, sepsi, septum, 4. zagrodzić, zawalić, aditum trabibus.

Praesertim, *przysł.* zwłaszcza, osobliwie, z nast. quum lub si.

Praeses, sidis, *m.* i *ż.* przełożony, przełożona, zwierzchnik, naczelnik, pr. provinciae; Aquitaniam praesidis honore administrans; per praesidem dimicavit (za pośrednictwem namiestnika); 2) opiekun, obrońca, reipublicae; templorum, libertatis.

Praesĭdeo, sēdi, sessum, 2 pierwsze miejsce zasiadać; 2) rządzić, mieć zwierzchność, przewodniczyć, rebus urbanis, regioni, arci: in Piceno praesidebat; 3) opiekować się, bronić, ochraniać, urbi et reipublicae; dii patrii, qui huic urbi atque huic imperio praesidetis.

Praesidiārius, a, um, ściągający się do obrony; milites, załoga.

Praesidium, ii, *n.* siedzenie z przodu albo na wyższém miejscu; 2) ochrona, pomoc, alicui praesidio esse lub proficisci ferre pr. ali-

cui; pr. sperare ab aliquo; spem praesidii offerre; in fuga sibi pr. ponere; przedmiot broniący, classis pr. provinciae; Pollio insigne praesidium reis; ad judicium cum praesidio venit; praesidia generis; quod satis esset praesidii; quaerere sibi praesidia; mianowicie w znaczeniu wojenném: załoga, obrona, praesidio esse; ut sexaginta naves ad pr. Italiae salvae essent; osoby stanowiące obronę: modico pr. relicto; regis p. interficere; pr. ex arce expellere; cum praesidiis morari in loco; pr. dare, constituere, disponere; locum praesidiis firmare; stanowisko, obóz, quum legio praesidium occupavisset et munire coepisset; in praesidiis alicujus esse, być w czyim obozie; praesidio decedere; pr. relinquere; intra pr. Romana.

Praesignifico, āre, przepowiedzieć, hominibus futura.

Praesignis, e, odznaczający się, znakomity.

Praesŏno, sonui, wprzód dźwięk wydawać.

Praestābĭlis, e, wyborny, celujący, zacny, virtute excepta, nihil amicitia praestabilius.

Praestans, tis, znakomity, wyborny, niepospolity, celujący, omnibus ingenio; virtute; poet. z prz. 2. praestans animi juvenis; także: z tryb. bezok. non praestantior alter aere ciere viros.

Praestantia, ae, ż. wyższość, wyborność, znakomitość, virtutis, dignitatis.

Praestes, stĭtis, *m.* i *ż.* przełożony nad czém lub przełożona; opiekun, opiekunka, Lares praestites.

Praestīgia, ae; *ż.* (zwykle w licz. mn.) kuglarstwo, mamidło, oszukaństwo, non per praestigias, sed palam compilare.

Praesti, orum. *m.* lud nad rzeką Indus.

Praestĭtuo, stitui, stitūtum, 3. wprzód wyznaczyć, przepisać, postanowić, diem operi, tempus alicui.

Praesto, *przysł.* obecnie, pod ręką, na doręczu, praesto esse, być gotowym, obecnym, pokazać się, także: być na usługi, służyć, być pomocnym, falsi amici sereno tempore vitae praesto sunt (są na usługi); praesto multis esse, ratować wielu; commeatum exercitui praesto fore, żywność będzie dostarczona.

Praesto, stĭti, stĭtum (także: praestaturus), 1. stać na przedzie, na czele; — przenoś. celować, odznaczać się; longe praestare inter aequales; przewyższać, omnibus humanitate; omnes eloquentia; nieosob. praestat, lepiéj jest, jest rzeczą korzystniejszą, z nast. tryb. bezok. tacere quam loqui; 2) ręczyć za kogo lub za co, hos praestabis; alicui damnum, periculum; a vi; de re numaria; de me; także: z 4 przyp. i tryb. bezok. praedones nullos fore, quis praestare poterat? 3) wyświadczyć, uczynić, dać, auxilium, operam; fidem (dotrzymać słowa); zachować, aliquem incolumem; socios salvos; także: utrzymać, pacem, rempublicam; jus hospitii; zrobić, aliquem opulentiorem; wypełnić, suum munus; okazać, dowieść, fidem, voluntatem, virtutem, benevolentiam, memoriam benevolentiae; alicui pietatem; honorem debitum patri; honores; nihil; se cum praestare, takim się pokazać; se invictum; wynurzyć, senatui sententiam; wypłacić, stipendium exercitui; quaterna milia argenti; dimidium eorum tributorum.

Praestōlor, 1. czekać, adventum alicujus; alicui lub alicui rei; apud aliquem.

Praestringo, strinxi, strictum, 3. bardzo ścisnąć, skrępować, faucem laqueo; 2) musnąć, dotknąć; 3) osłabić, przyćmić, przytępić, oculos lub aciem oculorum; — przenoś. przytępić, osłabić, aciem animi lub mentis

Praestruo, struxi, structum, 3. wprzód co budować· — przenoś. sibi fidem in parvis, zjednać sobie wiarę w małych rzeczach, aby potém w większych podejść, oszukać; 2) zamknąć, nieprzystępném zrobić, poet. aditum.

Praesul, sŭlis, *m.* i *ż.* i praesultātor, ōris, *m.* pierwszy tancerz, tańcujący na przedzie, stąd: najstarszy z kapłanów Marsa zwanych Salii.

Praesulto, āre, wyskakiwać przed kim, rej wieść w tańcu.

Praesum, fui, esse, być z przodu, przodkować; stąd: kierowac, rządzić, być przełożonym, panować nad czém, z przyp. 3, statuis faciendis; alicui negotio, exercitui, classi; ibi, Lissi, in provincia, in Brutiis; 2) mieć w czém wielki udział, temeritati, crudelitati alicujus; dignitati, laudi; 3) bronić czego, opiekować się, moenibus, poet.

Praesūmo, sumpsi, sumptum, 3. wprzód brać, uprzedać w braniu, neve domi praesumas dapes; — przenoś. wprzód sobie wystawiać, wyobrażać, arma parate animis, et spe praesumite bellum, u poet.

Praesumptio, ōnis, *ż.* wzięcie, przyjęcie wprzód; 2) domysł, domniemanie, przypuszczenie uprzedzenie, nadzieja, u późniejszych pisarzy.

Praesuo, sui, sūtum, 3. zaszyć, okryć, osłonić, praesuta foliis hasta.

Praetendo, tendi, tensum i tentum, 3. rozpiąć z przodu, roztoczyć, postawić przed czém, rozciągnąć, sepem segeti; vestem ocellis; poet.: praetendit manu ramum olivae (trzymał przed sobą); sermonem praetendere decreto, powiedzieć przed wyrokiem; na str. bier. rozciągac się, leżeć przed czém, litus; Sicanio praetenta sinu jacet insula; — przenoś. *a*) objawiac, okazywać, nec conjugis unquam praetendi taedas (nigdy nie oświadczałem, że jestem małżonkiem), poet.; *b*) często: zasłaniać się czém, dawać pozorną przyczynę, pokrywać czém, przywodzić co na pozór, aliquid seditioni; nomen hominis doctissimi moribus tuis barbaris; legatorum decretum calumniae.

Praetento, 1. wprzód doświadczać, próbować, iter baculo; pollice chordas; vires, poet.

Praetĕpesco, tepui, 3. wprzód się rozgrzać.

Praeter, I) *przyim.* rządzi 4 przyp *a*) koło, przed, blizko, copias praeter castra transducere; pr. Arbela; praeter omnium oculos; *b*) więcéj jak, unus praeter ceteros audivisti, ty jeden więcéj jak inni słyszałeś; *c*) oprócz, wyjąwszy, nihil praeter rem locuti sumus, nic oprócz tego, co do rzeczy należało; pr. calamitates, quae in proelio acciderunt; omnes praeter eum; neque vestitus, praeter pelles, habeant quidquam; praeter haec lub ea, oprócz tego; ut praeter se denos adducerent (z sobą); często: z nast. etiam lub quoque; *d*) przeciw, w nieprzychylném rozumieniu: pr. voluntatem; p. consuetudinem; p. naturam;

pr. opinionem; p. spem; e) nad. p. modum; II) *przysł.* wyjąwszy, oprócz, omne frumentum, praeter, quod secum portaturi erant; cavendae sunt familiaritates, praeter hominum perpaucorum; nulla civitas praeter Plataeensium.

Praeterăgo, ēgi, actum, 3. pędzić mimo, diversoria nota praeteragendus equus.

Praetereā, *przysł.* oprócz tego, nadto: 2) nadal, potém, et quisquam numen Junonis adoret praeterea? poet.

Praetĕreo, ivi, lub ii, ĭtum, īre, mijać, przechodzić mimo, o żywotnych i nieżywotnych istotach: unda, flumina; także o czasie: upływać, hora, aestas, aetas, anni, suavitas verni temporis; 2) przech. *a*) koło czego przechodzić, aliquem locum, hortos; o czasie: praeteritus, upłyniony, przeszły, praeterita, orum, rzeczy przeszłe; — — przenoś. *a)* z wyrazem silentio lub samo praeterire, zamilczéć, opuścić, nie wspomniéć, pominąć, pokryć milczeniem; także: nullam partem orationis silentio (bez okazania zadowolenia, bez dania oklasków); o cenzorach: imię jakiego senatora przy odczytaniu listy opuścić, a przez to usunąć go z senatu; przy wyborze na urzędy: pominąć, populus solet dignos praeterire; saepius suffragiis praeteritur; Philippus et Marcellus praetereuntur; podobnież przy zapisach testamentowych: filium fratris praeteriit; 3) non praeterit me, wiem, jest mi wiadomo; *b)* przebrać w czém miarę, modum pr.; kogo wyprzedzić, aliquem cursu pr.; — przenoś. przewyższyć, aliquem.

Praeterequito, āre, mimo przejechać konno.

Praeterfĕro, tŭli, lātum, ferre, nieść mimo; na str. bier. przejść mimo, przebiedz, przejechać, acies praeterlata est latebras.

Praeterfluo, ĕre, płynąć koło czego, amnis praeterfluit; moenia (koło murów); — przenoś. mijać, upływać, voluptas praeterfluit.

Praetergrĕdior, gressus, 3. przechodzić mimo, castra.

Praeterlābor, lapsus, 3. przesunąć się mimo, przejść, przejechać, tumulum; — przenoś. definitio ante praeterlabitur, quam percepta est (ulatuje z pamięci).

Praetermissio, ōnis, *ż.* opuszczenie, formae; 2) zaniechanie, niestaranie się o co, aedilitatis.

Praetermitto, mīsi, missum, 3. opuścić, pominąć, neminem; — przenoś. *a*) opuścić, dać upłynąć, nullum diem; occasionem; nihil occasionum; *b*) pominąć, opuścić w mówieniu, w pisaniu, quod memoria dignum visum est, praetereundum non existimavimus; *c)* zaniechać, nie dbać o co, officium, gratulationem, defensionem: nullum genus quaestus (nie używać); z tryb. bezok. facere.

Praeterquam, *przysł.* oprócz, wyjąwszy, pr. si, chyba gdyby; pr. quod, chyba, że; 2) nadto, do tego.

Praetervectio, ōnis, *ż.* przejeżdżanie, żeglowanie mimo.

Praetervĕhor, vectus, 3. blizko, koło czego, mimo przejeżdżać konno, wozem, żeglować, z 4 przyp. ostia; — przenoś. pomijać w mowie, scopulos praetervecta est oratio; oratio quae non praetervecta sit aures vestras (nie doszła); także: z wyrazem silentio lub samo praetervehi, pokryć milczeniem, zamilczéć.

Praetervŏlo, āre, mimo lecieć,

przelatywać, quem praetervolat ales; — przenoś. mijać prędko, uchodzić, sententiae sensus hominum praetervolant.

Praetexo, texui, textum, 3. wytkać z przodu, obszyć szlakiem, obramować, toga lub tunica purpurā pr. lub toga pr. lub samo praetexta, ae, *ż.* purpurą obszyta suknia, którą nosili wyżsi urzędnicy i dzieci z wolnych rodziców urodzone, do lat 17; 2) z przodu obsadzić, osłonić, puppes praetexunt litora; Mincius ripas arundine, poet.; carmen primis literis sententiae praetexitur (pierwsze głoski każdego wiersza porządkiem wzięte składają wyraz lub myśl): Augusto praetextum nomine templum (z napisem Aug.); — przenoś. natura omnia lenioribus principiis praetexuit, w naturze wszystko zaczyna się od rzeczy mało znaczących; culpam nomine conjugii, pokryć winę tytułem małżeństwa.

Praetextātus, a, um, odziany togą zwaną praetexta.

Praetextus, us, *m.* pozór.

Praetingo, tinxi, tinctum, 3. wprzód zmoczyć, zwilżyć. semina praetincta veneno.

Praetor, oris, *m.* (od praeeo), naczelnik, dowódzca, przełożony, zwierzchnik. W Rzymie najwyższy urzędnik po zniesieniu władzy królewskiéj, regio imperio duo sunto iique praeeundo, consulendo, judicando praetores, consules, judices appellantor; praetor maximus = dictator. Od r. 387 po założ. Rz. pretor był najwyższym urzędnikiem sądowym; następnie było dwóch pretorów, z których jeden urbanus rozstrzygał sprawy sądowe między obywatelami; drugi zaś peregrinus między cudzoziemcami lub między obywatelami i cudzoziemcami. Od r. 526 wybierano pretorów do zarządu prowincyi. Później liczba pretorów została powiększoną, którzy wszyscy po jednoroczném urzędowaniu w Rzymie obejmowali zarząd prowincyi pod tytułem propretorów, stąd często: propraetor zamiast praetor; 2) Rzymscy pisarze nazywają pretorami najwyższych dowódzców wojskowych u obcych narodów, stąd: praetor Atheniensium i t. p.

Praetoriānus, a, um, tyczący się pretora, p. milites lub samo praetoriani, straż przyboczna cesarska (gwardya); praefectura pr. = munus praefecti praetorio.

Praetōrius, a, um, tyczący się pretora lub pretorów, pretorski, comitia (zgromadzenie ludu, na którém byli wybierani), potestas, jus; lub propretorski, domus (na prowincyi); cohors; *rzeczow.* praetorius, ii, *m.* były pretor i praetorium ii, *n.* mieszkanie propretora; 2) navis praetoria, okręt admiralski; imperium, naczelne dowództwo przy flocie; porta, brama obozowa z téj strony, gdzie był namiot wodza; cohors, straż przyboczna wodza; *rzeczow.* praetorium, ii, *n.* *a)* namiot wodza; także: rada wojenna, która się w nim odbywała; stąd: pr. mittere lub dimittere, rozwiązać radę wojenną; poet.: komórka matki pszczół; *b)* straż przyboczna cesarska, praefectus praetorio, naczelnik straży przybocznéj cesarskiéj.

Praetūra, ae, *ż.* urząd praetora, pretura.

Praetūtii, orum, *m.* lud w krainie Picenum zwanéj; stąd: Praetutiānus, a, um, tyczący się tego ludu.

Praeustus, a, um, z przodu, z końców opalony, hasta; sudes.

Praeut, patrz prae.

Praevăleo, valui, 2. przemagać, mieć przewagę, większe znaczenie, praevalens equus (bardzo mocny); praev. populus; ingenium praevalet virtute (więcéj znaczy niż-).

Praevallo, āre, obwodzić wałem, oszańcować.

Praevaricātio, ōnis, ż. przestępstwo, postępek przeciw obowiązkowi, mianowicie obrońców sądowych, przeniewierzenie się, zmowa ze stroną przeciwną.

Praevaricātor, ōris, *m*. przeniewierca, oszukujący tych, których obrony się podjął, causae publicae.

Praevaricor, 1. właśc. chodzić nieprostą linią; — przenoś. postępować przeciw obowiązkowi, mianowicie: działać zmownie za stroną przeciwną, z przyp. 3. accusationi.

Praevĕho, vexi, vectum, 3. wynosić, wywozić naprzód, na str. bier. wyjechać naprzód, equites praevecti; 2) mimo przenosić, przewozić, na str. bier. mimo jechać, biedz, lecieć, z przyim. praeter i 4 przyp., praeter undecim fasces praevectus.

Praevĕnio, vēni, ventum, 4. wyprzedzić, uprzedzić, breviore viā; także: z przyp. 4 osoby lub rzeczy, hostem; famam adventus sui; exitium fortuita morte; stąd: morte praeventus (którego śmierć uprzedziła); ut praeveniretur, ab iisdem interfectus est.

Praeverro, ĕre, wprzód zamiatać, vias veste.

Praeverto, verti, versum, 3 i depon praevertor, versus: 3. właść wyżéj, przenosić, quod huic sermoni praevertendum putes; jako depon., zwracać na co szczególniejszą uwagę, czém się zająć, illuc praevertamur; eam rem omnibus; aliud praevertendum sibi esse; ad aliquem opprimendum; 2) wyprzedzic, prześcignąć, cursu pedum praevertere equos; ventos equo, poet.; — przenoś. brać nad czém górę, pokonać, praevertunt me fata; przeszkodzić, zniweczyć, quorum usum opportunitas praevertet; wprzód ująć, zająć, animos amore.

Praevĭdeo, vīdi, vīsum, 2. przewidzieć, futura; 2) ustr edz się zaradzić, nisi quid praevidisset.

Praevĭtio, 1. wprzód skazić, zepsuć.

Praevius, a, um, wprzód idący, poprzedzający.

Praevŏlo, 1. wprzód lecieć

Pragmatĭcus, i, *m*. znawca świata, biegły polityk; 2) biegły prawnik.

Prandeo, prandi, pransum; 2) śniadać, jeść śniadanie, luscinias, olus.

Prandium, ii, *n*. śniadanie, posiłek ranny.

Pransus, a, um, który już śniadał; curatus et pr., gotowy do wyruszenia z miejsca (do marszu); pransus, potus, ten który przeładował żołądek pokarmem, napojem.

Prasii, orum, *m*. lud w Indyach.

Pratensis, e, tyczący się łąki.

Pratŭlum, i, *n*. łączka.

Pratum, i, *n*. łąka; poet.: Neptunia pr., morze; trawa na łące, tenerrima prata subsecuisse.

Prave, *przysł*. opacznie, źle, niedorzecznie, versus prave facti.

Pravĭtas, ātis, *ż*. krzywość, niekształtność, oris, corporis, membrorum; — przenoś. niedorzeczność, złość, nieprawość, hominis; consulum; animi, mentis.

Pravus, a, um, krzywy, niezgrabny, niekształtny, membra; talus;—przenoś. zły, nieprawy, niegodziwy, consilium, ingenium, affectio.

Praxitĕles, is, *m*. sławny rzeźbiarz z Aten; stąd: Praxitelius, a, um, tyczący się Praksytęlesa.

Precārius, a. um, wyjednany przez prośby, otrzymany z łaski, auxilium, libertas; stąd: precario, przez prośbę, drogą prośby, aliquid possidere; dare; 2) pożyczony, forma, poet.

Precātio, ōnis, *ż*. prośba, modły.

Preces, um, *ż*. patrz prex.

Preciae lub pretiae, arum, *ż*. gatunek winorośli. [akwitańskiéj.

Preciāni, orum, *m*. lud w Gallii

Precor, 1. prosić, aliquem; aliquid ab aliquo (kogo o co); z nast. ut lub ne i tryb. łącz.; czasem samo precor, wtrąca się we środek innego zdania, parce, precor, fasso; 2) modlić się, ad deos; 3) życzyć, alicui aliquid; male; także: przeklinać, alicui.

Prehendo i prendo, prehendi (prendi), prehensum, (prensum) 3. chwytać, porywać, aliquem manu; dextram (alicujus); schwycić, zatrzymać kogo, ująć za rękę dla pomówienia, modo me prehendit, ait, se-; poet.: dostać się, oras Italiae; zająć, opanować, quam prendimus arcem? — przenoś. pojąć, zrozumiéć, naturam.

Prehensio, onis, *ż*. winda, machina do dźwigania ciężarów.

Prehenso i prenso, 1. porywać, chwytać, manus, brachia; 2) ściskać w celu proszenia, błagania, mianowicie głosujących przy staraniu się o urząd.

Prelius lacus, jezioro w Etruryi.

Premo, pressi, pressum, 3. cisnąć, przyciskać; *a)* ręką: natos ad pectora; habenas, (natężać, krótko trzymać); nogami: anguem, deptać; zębami: frena dente, gryźć; aliquid ore, żuć; vitem falce, obcinać; całém ciałem: niby naciskać, torum, sedilia, ebur, terga equi, humum i t. p. (siedziéć, leżéć, upaść na co); wszystko to u poet.; saltus montium praesidiis, obsadzić; trzymać się jakiego miejsca, nie oddalać skąd, litus, poet.; lub często gdzie się znajdować, forum; membra rotis, przejechać; juvenci pressi jugo, zaprzężone; insulam premit amnis, otacza; fronde crinem, canitiem galeā, pokryć; carinae pressae, obładowane; premere aliquid terrā, zakopać; ossa, pochować, pogrzebać stąd: pokryć, ukryć, właś. i przenoś.; *b)* uciskać, prześladować, dokuczać, trapić, aliquem; necessitas, aerumnae, aliquem premunt; hostes; partem castrorum, nacierać; oppidum obsidione, oblegać; na str. bier. premi, być wystawionym na przykrości, dokuczliwości, niedostatek, niebezpieczeństwo i t. p. premi aere alieno; tanquam a senatu premeretur; ancipitibus locis, ancipiti periculo, telis, pabulatione, re frumentaria, valetudine, multitudine tributorum; premere cervos ad lub in retia, napędzać do sieci, przez napominania, wymagania dokuczać, nalegać, aliquem (aliqua re); na str. bier, być naglonym, doznawać przykrości, premi ab aliquo, premi ad exeundum; — przenoś. argumentum premere, przedmiot jaki daléj prowadzić, popierać; 2) w szczególnych odniesieniach: *a)* kierować na dół, currum, na dół zjeżdżać; na str. bier. spuszczać się, staczać się, mundus premitur devexus in austros, pochy-

la się; aulaeum premitur, spuszcza się, spada, poet.; — przenoś. ditione aliquem lub imperio aliquid, panować, poet.; poniżać słowami, aliquem; arma Latini; humana omnia (pogardzać); facta premunt annos, są wyższe nad lata, poet. *b)* wrazić, wcisnąć, dentes in vite; presso vomere, zapuściwszy w głąb lemiesz; cubitum pr. oprzeć; rem notā, naznaczyć, nacechować, poet.; stąd: zasadzić, virgulta per agros, lub wycisnąć, wytłoczyć, vina; ignem, wykrzesać, wydobyć, poet.; *c)* ścisnąć, fauces alicui, guttur, collum laqueo; os, oculos, zamknąć;—przenoś. skrócić, quae dilatantur a nobis, Zeno sic premebat; tamować, wstrzymywać cursum; vestigia; poet.: vocem (milczéć); vocem alicujus, (przymusić do milczenia); 3) wyciskać, wyrabiać, caseos, lac, poet.; wykopać, fossam, sulcum; caveae in altitudinem pressae; presso alveo.

Prendo, patrz prehendo.

Prensātio, ōnis, *ż.* ubieganie się o urząd.

Prenso, patrz prehenso.

Presse, *przysł.* krótko, nierozwlekle, bez ozdób, po prostu, dicere; 2) ściśle, dobitnie, dokładnie, disputare; pressius agere.

Presso, āre, ściskać, ubera palmis, doić.

Pressus, a, um, tłoczony, ciśniony, presso pede lub gradu incedere, iść powoli; — przenoś.; *a)* o głosie: przytłumiony, umiarkowany, vox; soni, modi; o mowie i mówcy: krótki, prosty, bez ozdób, orator; oratio pressior; 2) dokładny, ścisły, Thucidides verbis pressus.

Pressus, us, *m.* ciśnienie, ponderum; ściskanie, palmarum, oris

Pretiae, patrz preciae.

Pretiōse, *przysł.* drogo, kosztownie, vasa pretiose caelata.

Pretiōsus, a, um, kosztowny, equus; possessiones; 2) wiele wydatkujący, emptor, poet.

Pretium, ii, *n.* cena, wartość, pretium constituens; parvi pretii; minimi; 2) pieniądze, pretio, za pieniądze; magno, parvo pr., drogo, tanio; poet.: converso in pretium deo, gdy bożek przemienił się w złoto; sine pretio captivos reddere, bez wykupu; pieniądze należące się za kupno, pretio dominis reddito; wartość pieniężna, est pretium in pretio; 2) nagroda, zapłata, właś. i przenoś. z przyp. 2. manus, za robotę; carminis; magni pretium certaminis esses; porów. opera.

Prĕx, prĕcis, *ż.* prośba, zwykle w licz. mn. preces, um, prośby, precibus infimis petere, najpokorniéj prosić; ad miseras preces decurrere; 2) modły, in prece totus eram; ni Cloanthus fudisset preces; 3) życzenie, damus alternas accipimusque preces; 4) przekleństwo, misit Thyesteas preces.

Priămus, i, *m.* syn Laomedona, król Trojański, mąż Hekuby, ojciec Hektora; stąd: *a)* Priamēis, ĭdis, *ż.* córka Pryama, Kassandra; *b)* Priamēius, a, um, tyczący się Pryama; *c)* Priamĭdes, ae, *m.* Pryamida, syn Pryama.

Priapus, lub -os, i, m. bożek opiekun ogrodów i winnic.

Pridem, *przysł.* dawno, za dawnych czasów; 2) mało co przedtém; 3) kiedyś, niegdyś.

Pridie, *przysł.* dniem wprzód; pridie eum diem; usque ad pr. Cal Sept.; pr. Cal. Januarias; pr. ejus dici, pleonazm; także: z nast quam

Priēnē, ēs, *ż.* miasto w Jonii.
Primaevus, a, um, w pierwszych latach życia, młodociany.
Primārius, a, um, znakomity, celniejszy, jeden z pierwszych.
Primigĕnia, ae, *ż.* przydomek Fortuny, bogini szczęścia.
Primīpīlus, i, *m.* patrz pilus.
Primitiae, ārum, *ż.* pierwiastki owoców; primitias dare Cereri; — przenoś. pierwsze owoce zwycięztwa; pr. miserae, pierwsze próby walki, poet. [pierwszy.
Primītus, *przysł.* najprzód, po raz
Primo, *przysł.* najprzód.
Primordium, ii, *n.* początek, źródło, mundi, urbis.
Primōris, e, pierwszy, przodkowy, na przedzie będący, primoribus labris gustare, ledwie się dotykać ustami, powierzchownie się czém zajmować; 2) najznakomitszy, najcelniejszy, primore juventute conscripta; *rzeczow.* primores, um, *m.* najpierwsze, najznakomitsze osoby, civitatis; populorum; patrum.
Primum, *przysł.* najprzód, na początku; quam primum, jak najprędzéj, ut, ubi, quum, simulac pr., skoro tylko, ut primum potestas data est; simulac pr. niti possunt; 2) po najpierwszy raz.
Primus, a, um, patrz prior.
Princeps, cĭpis, *m.* i *ż.* pierwszy, co do znaczenia; najznakomitszy, principibus placuise viris non ultima laus est; gravitate pr. Plato; prin. juventutis, najznakomitszy z młodzieży, szczegól. pierwszy ze stanu rycerskiego; także; pr. senatus; 2) mający do czego szczególniejsze usposobienie z przypad. 2 lub z przyim. ad i przyp. 4, pr. eloquentiae; hunc mihi principem ad suscipiendum fuisse: 3) sprawca, przywódzca, doradzca, głowa; 4) panujący, monarcha, w czasach cesarstwa; 5) w znaczeniu wojennėm: principes, żołnierze ciężko uzbrojeni, trzymający środek w czasie bitwy między oddziałami zwanemi hastati i triarii; stąd: princeps, dom. ordo, kompania tego oddziału; signum primi principis, pierwszego oddziału żołnierzy zwanych principes; prior princeps, dowódzca pierwszego takiego oddziału; także: stopień, ranga centuryona żołnierzy zwanych principes, mihi princeps prioris centuriae est assignatus.
Principālis, e, początkowy pierwotny, causae.; 2) portae principales, dextra, sinistra, bramy w obozie, które prowadziły do miejsca zwanego principia.
Principātus, us, *m.* piérwsze miejsce, przodkowanie, pierwszeństwo, tenere principatum sententiae, w głosowaniu; także: belli propulsandi; szczegól. najwyższa władza, naczelne dowództwo, u późn. pis. godność, panowanie cesarza, ab initio principatus ejus i t. p.; — przenoś. *a)* początek, źródło; *b)* kierownicza zasada, animae.
Principium, ii, *n.* początek, źródło, criminis; ducere principium ab aliquo; urbis, pierwszy zakład; a principio, od początku; 2) ten, który co rozpoczyna, Faucia curia fuit pr. (najprzód głosowała); poet.: Graecia pr. moris fuit, była początkiem, dała początek; 3) w znacz. woj.: czoło, pierwsza linia wojska, post principia; także: miejsce w obozie, gdzie się odbywały sądy wojenne, gdzie były znaki wojskowe i t. p. jura reddere in principiis: główna kwatera; 4) zasady, pierwiastki, rerum, naturae, juris

Prior, prius, stop. wyż. pierwszy, (gdy jest mowa o dwóch), przedni, na przedzie będący, pedes; w odniesieniu do czasu: wcześniejszy, dawniejszy, poprzedni, ut prior angustias occupaverit; priore aestate; prioribus comitiis; pod względem wieku: starszy, Dionysius prior; stąd: priores, przodkowie, poprzednicy; pod względem porządku, stopnia, godności, znakomitości: znakomitszy, przedniejszy, celniejszy, nulla ales prior foret, *przysł.* prius, patrz niżéj prius; 2) stop. najw. primus, a, um, z przodu będący, przodkowy, pars aedium; primis labris, powierzchownie, patrz labrum; *rzeczow.* primum, przód, czoło (front), provolant in primum; pod względem czasu i porządku: najpierwszy, primo quoque tempore, przy najpierwszéj sposobności; in prima pugna, na początku bitwy; także często: prima nocte, z początkiem nocy; primus triumphans urbem ingressus est, najprzód, najpierwszy; *rzeczow.* primum, i, *n.* początek, a primo, od początku, początkowo; in primo, najprzód; w licz. mn. prima, początki, pierwiastki, żywioły. prima naturae; e primis facta minutis; pod względem stanu, stopnia, godności: najpierwszy, najznakomitszy, najzaszczytniejszy, homines pr.; juvenum primos miserit Orco; partes primae lub samo primae, główna rola, primas agere, cedere, concedere, deferre; prima gloriae, najgłówniejsze czyny chwały; ad prima, zwłaszcza, osobliwie; in primis, szczególnie, osobliwie; in primisque i cum primis = in primis quoque; primo i primum jako *przysł.* patrz wyżéj.

Prisce, *przysł.* po dawnemu, po staroświecku, po prostu, bez ogródki, agere.

Priscus, a, um, dawny, staroświecki, szczególniéj z pochwałą w odniesieniu do złotego wieku, gens mortalium; mores, severitas; 2) przeszły, poprzedni, priscum nomen cum corpore mutat, poet

Priscus, i, *m.* Rzymski przydomek

Pristinus, a, um, dawny, przeszły dignitas, mos, amicitia, consuetudo: 2) wczorajszy, niedawno przeszły, dici pristini perfidia.

Pristis i pristix, patrz pistris.

Prius, *przysł.* wprzód, pierwéj, przedtém, z nast. quam; *a)* wprzód niż, nim, aż, neque prius fuga destiterunt, quam pervenerint: 2) raczéj niż, hos prius judicio populi debere restitui, quam suo beneficio videri receptos.

Priusquam, patrz prius.

Privātim, *przysł.* prywatnie, nieurzędownie, niepublicznie, w widokach osobistych, privatim se tenere, nie pokazywać się publicznie, żyć w zaciszu domowém: 2) ze swego własnego majątku publice privatimque ditans omnes

Privātio, ōnis, *ż.* pozbawienie. odjęcie, doloris.

Privātus, a, um, prywatny, osobisty, vita, agri; privatus census erat brevis: homo pr. lub samo privatus, nie piastujący urzędu, nie biorący udziału w sprawach publicznych; w rodz. *n.* in privato, w domu; ex privato, z domu, in privatum, na prywatny, osobisty użytek; ex privato, ze swego majątku.

Privernum, i, *n.* miasto w Lacyum: stąd: Privernas, ātis, *m.* tyczący się miasta Prywernu; *rzeczow.* in Privernate, w domu wiejskim koło Pr. i Privernates, um, *m.* Prywernaci.

Privigna, ae, *ż.* pasierbica.

Privignus, i, *m.* pasierb.

Privilēgium, ii, *n.* (od privus i lex), prawo lub rozporządzenie tyczące się jednéj lub kilku osób, pr. de aliqua re ferre; *szczegól* przez prawo otrzymany przywilej albo pierwszeństwo.

Privo, 1. ogołacać, pozbawiać, wyzuwać, odjąć, aliquem, somno, vita, luce; commeatu, przeszkodzić w dowozie żywności; *rzeczow.* privantia, ium, *n.* wyrazy lub zdania przeczące; 2) uwolnić, dolore; injuria, exsilio.

Privus, a, um, pojedynczy, homines; ut privos lapides ferrent, aby każdy niósł jeden kamien; 2) prywatny, osobisty, własny, triremis; milites binis privis tunicis donat.

1. **Pro** lub proh, *wykrz.* podziwienia, świadczenia się i żalu, o! ach! z przyp. 1, 4 lub 5, pro dii immortales, przebóg! pro deum immortalium fidem.

2. **Pro**, *przyim.* rządz. przyp. 6 przedmiotu w przestrzeni: przed, na widoku, w obliczu, po słowach oznaczających spoczynek, sedens pro aede Castoris; albo działalność, pro castris constituit; copias pro oppido collocaverat, rem pro suggestu pronuntiare, z wyższego miejsca; pro tribunali; po słowach ruchu: copias producere pro castris; 2) dla oznaczenia stosunku: stosownie do-, w stosunku do-, w miarę, podług, za, pro multitudine hominum et pro gloria belli ac fortitudinis; pro scelere; pro rata parte; pro tempore atque pro re; non pro opinione; pro patriae caritate; agere pro viribus; pro dignitate laudare; pro facultatibus; pro suis opibus, i t. często; pro se quisque, każdy stosownie do sił swoich; pro eo, podług tego, z nast. ac, atque, quam (jak), quantum (ile), ut (jak), pro eo ac debui, podług tego, jak powinienem był, stosownie do mojéj powinności; pro eo quod, dla tego że, pro eo quod nomen ejus magnum erat; 3) przy oznaczeniu zastępstwa, zmiany: zamiast, w miejscu, za, pro vallo canes objecerant; pro noxiis; pro funibus; pro numo; pro consule; pro magistro; pro patre alicui esse (ojca miejsce zastępować); stąd: dla okazania równéj wartości, znaczenia: tak dobrze jak, nonnulli ab insciis pro noxiis conciduntur; quum jam pro damnato esset; transire pro transfuga; se pro cive gerere (jak obywatel, t. j. obowiązki i prawa obywatelskie wykonywać); pro certo scire, wiedzieć z pewnością; pro infecto habere, uważać rzecz, jakby się nie stała; id pro non dicto habendum; pro eo ac si, podobnie jak gdyby, pro eo ac si concessum sit; także przy oznaczeniu wynagrodzenia: za, solvere pro vectura, accipere pecuniam pro aliquo; pro meritis gratiam referre; amare aliquem pro ejus suavitate; 4) w znaczeniu obrony, opieki, korzyści; dla, za, na korzyść; planities pro equitibus erat; petere pro aliquo; dimicare pro legibus, pro libertate; hoc non modo pro me, sed contra me est potius; przez, za pośrednictwem, fieri pro tribuno aedilem; ut pro suffragio renuntiaretur.

Proagŏrus, i, *m.* najwyższy urzędnik w niektórych miastach Sycylii.

Proăvia, ae, *ż* prababka.

Proavitus, a, um, pradziadowski, po przodkach odziedziczony, regna.

Proavus, i, *m.* pradziad; w ogóle: przodek, vestri proavi.

Probabĭlis, e, do wiary, do prawdy podobny, causa, conjectura; 2) pochwały godny, dobry, orator.

Probabĭlĭtas, ātis, *ż.* wiarogodność, podobieństwo do prawdy.

Probabĭlĭter, *przysł.* prawdopodobnie, dicere, rem exponere.

Probātio, ōnis, *ż.* doświadczenie, badanie: 2) chwalenie, przyzwolenie.

Probātor, ōris, *m.* pochwalający, przyzwalający, facti.

Probātus, a, um, doświadczony, wyprobowany, roztrząsany, badany; 2) dobry, wyborny, zacny, poczciwy; 3) przyjemny, alicui.

Probe, *przysł.* dobrze, należycie, curare, scire, judicare, definire.

Probĭtas, ātis, *ż.* poczciwość, prawość.

Probo, 1. doświadczać, badać, rozpoznawać, aliquid ex aliqua re, lub samo aliqua re; stąd: *a)* uznawać za dobre, pochwalać, być z kogo lub z czego zadowolonym, przystać na co, potwierdzić, aliquid lub z tryb. bezok., rationem officii; Caesar probabat mare transire; aliquem; aliquem imperatorem: *b)* komu co jako dobre, pochwały godne przedstawić, alicui aliquid lub de aliqua re; aliquem pro aliquo, udawać kogo zręcznie; se alicui, podobać się komu; alicui minus probātum esse, niepodobać się; stąd: przedstawiać co, jako podobne do prawdy, dowodzić, przekonywać, causam paucis verbis; z 4 przyp. i tryb. bezok.: perfacile factu esse illis probat.

Proboscis, ĭdis, *ż* ryj, trąba słonia.

Probrōsus, a, um, haniebny, sromotny, ohydny, crimen.

Probrum, i, *n.* czyn szkaradny, haniebny, mianowicie cudzołóztwo; 2) hanba, probrum inferre alicui, zhańbić; szkalowanie, mowa zelżywa, obelga, bonos probris omnibus maledictisque vexare; literas plenas probrorum.

Probus, a, um, dobry, należyty, zdatny, res, navigium, argentum; artifex; ingenium; pod względem moralnym: dobry, uczciwy, cnotliwy; 2) Probus i, *m.* Rzymski przydomek.

Proca, i Procas, ae, *m.* król Albanów.

Procācĭtas, ātis, *ż.* wymaganie posunięte aż do bezwstydu; natręctwo, procacitatem manibus coërcere.

Procācĭter, *przysł.* zuchwale, bezczelnie, swawolnie, procacius stipendium flagitare.

Procax, ācis, natrętny, zuchwały, swawolny, nieumiarkowany, libertas; vernae.

Procêdo, cessi, cessum, 3. z przyim. a, de lub e i przyp. 6.; z ad, usque ad, in; ante, extra i 4 przyp. *a)* wystąpić, posunąc się, wyruszyć, ante agmen, ante portam, e portu, extra munitiones, castris, in aciem; wystąpić, pokazać się, in publicum, in solem, longius, obviam alicui;—przenoś. posteaquam philosophia processit; o gwiazdach: wschodzić, processit Caesaris astrum: *b)* o czasie i wieku: upływac, jam dies alterque dies processit; ubi plerumque noctis processit, pr. vesper; procedente jam die; aetate procedere, stawać się starszym; trwać ciągle, stationes procedunt; *c)* postąpić w rachubie, powiększać się, przybywać, stipendia; także: aera procedunt militibus; posuwać się dalej, eo processit socordiae, ut-; in dando et credendo longius; mentio eo processit; irae proce-

dunt longius, gniew za daleko się posuwa; in multum wini processerat, za wiele pił wina; *d)* postąpić dalej, uczynić postęp, in philosophia tantum; eo magnitudinis; honoribus longius; laude dicendi multum; *e)* powodzić się źle albo dobrze, omnia prospere; minus prospere; magis ex sententia respublica vestra vobis procedat; alicui bene; quasi ei pulcherrime priora processerint; quum parum procederet consuli res; benefacta mea reipublicae procedunt (na dobre wychodzą).

Procella, ae, *ż.* burza, nawałność stridens aquilone; navis quassata procella — przenoś. natarcie, mianowicie jazdy, pr. equestri hostem circumfundere; zaburzenie, zamieszanie procellae civiles; temporis, seditionum

Procellōsus, a, um, pełen nawałności, ver; sprawujący burzę, ventus.

Procer, ĕris, jeden z najmożniejszych; w licz. m. proceres, najznakomitsi mężowie.

Procēre, *przysł.* długo, wzdłuż.

Procerĭtas, ātis, *ż.* długość, wysokość, wysmukłość, arborum; w mowie: pr. pedum, gdzie się wiele długich zgłosek znajduje.

Procērus, a, um, wysokiego wzrostu wysmukły, długi, wysoki; alnus, populus (topola); aves procero rostro; — przenoś. numerus, miara wiersza przydłuższa.

Processio, ōnis, *ż.* pochód

Processus, us, *m.* postęp, posuwanie się; — przenoś. postęp w czém, powodzenie, pomyślność, szczęście, tantos processus efficiebat.

Prochўta, ae, i -tē, ēs, *ż.* wyspa na morzu Tyrreńskiém.

Procĭdo, cĭdi, 3. upadać, spadać, muri pars; ad pedes Achillei.

Procinctus, us, *m.* przepasanie, stąd: uzbrojenie, gotowość do boju; in procinctu, w uzbrojeniu, testamentum in pr. facere, zrobić testament przed samą bitwą.

Proclamātor, ōris, *m.* krzykacz (o złym patronie).

Proclāmo, 1. mocno wołać, krzyczéć, aliquid lub z 4 przyp. i tr. bezok., patre proclamante, se judicasse; pro aliquo (w znaczeniu wzgardliwém, o złym patronie).

Proclīno, 1. pochylać; — przenoś. res proclinata, rzecz na schyłku, blizka upadku.

Proclīvis, e, i proclīvus, a, um, pochyły, spadzisty, via; per lub in proclive lub samo proclive, z góry; per pr. pelli; pr. labuntur; — przenoś. *a)* skłonny, ad morbum; ad comitatem, ad perturbationes; *b)* łatwy, proclivia omnia sunt iis; proclive dictu; z tryb. bezok. quibus erat proclive transnare flumen.

Proclīvĭtas, ātis, *ż.* pochyłość, spadzistość; — przenoś. skłonność.

Proclīvĭter, *przysł.* łatwo, proclivius currit oratio.

Proclīvus, a, um, patrz proclivis.

Procnē, ēs, *ż.* córka Pandyona, siostra Filomeli, żona Tereusza, przemieniona w jaskółkę, stąd: poet. jaskółka.

Prŏco, āre, i procor, āri, nalegać, domagać się czego.

Proconsul, is, *m.* prokonsul; rządzca prowincyi, albo dowódzca wojsk pod prokonsulem zarządzającym prowincyą.

Proconsulātus, us, *m.* prokonsulostwo, godność prokonsula.

Procor, āri, patrz proco.

Procrastinātio, ōnis, *ż.* odwłoka, odłożenie do jutra.

Procrastīno, 1. odkładać do jutra,

w ogóle: odwlékać, rem differre ac procrastinare.

Procreātio, ōnis, *ż.* rodzenie.

Procreātor, ōris, *m.* ojciec, twórca; w licz. mn. rodzice.

Procreātrix, īcis, *ż.* matka.

Procreo, 1. spłodzić, wydać, z przyimkiem ex lub de i przyp. 6 właś. i przenoś.

Pocris, ĭdis, *ż.* córka Erechteusza, żona Cefala.

Procrustes, ae, *m.* rozbójnik w Attyce.

Procŭbo, cubui, leżeć.

Procūdo, cudi, cusum, 3. wykuć, ukuć, enses; wybić, numum; — przenoś. wykształcić, linguam.

Procul, *przysł.* daleko, opodal, zdaleka, procul tela conjicere; procul este profani (oddalcie się); często z przyim a i przyp 6 lub samym 6 przyp., a castris; urbe;—przenoś. bez, pr. dubio, bez wątpienia; bardzo, pr. errare; pr. tanto facinore abhorrere; daleko, haud pr. seditione res erat.

Proculco, 1. deptać, segetes, przebrnąć, nives.

Procŭlus, i, *m.* imię senatora Rzymskiego.

Procumbo, cŭbui, cubĭtum, 3. nachylać się, naginać się, certamine summo procumbunt (o majtkach, którzy nachylają się robiąc wiosłami); in latera pr. (o okrętach); frumenta imbribus; planities sub radicibus montium procumbit (rozciąga się); stąd: upadać, spadać, ad pedes alicui, ad genua alicujus lub genibus; procumbit humi bos; qui vulneribus confecti procubuissent; domus procubuit in domini caput; emoti procumbunt cardine postes; — przenoś. pogorszać się, ginąć, przepadać, ulegać zniszczeniu, res.

Procurātio, ōnis, *ż.* zajmowanie się czém, zawiadywanie, reipublicae, annonae; 2) w znaczeniu religijném; odwracanie złéj wróżby przez ofiary lub modły, prodigii.

Procurātor, ōris, *m.* zawiadowca, rządzca, sprawujący interesa z poruczenia, regni; szczegól. zarządzający majątkiem ziemskim.

Procurātrix, īcis, *ż.* dozorczyni, zawiadowczyni.

Procūro, 1. zawiadować, mieć staranie, sacrificia, corpus; zajmować się interesami, negotia alicujus, zarządzać, hereditatem; imperium alienum (być namiestnikiem); *b*) odwracać złą wróżbę przez ofiary, modły, prodigia, monstra, ostenta, quae a diis hominibus portenduntur; procuratum est.

Procurro, cŭcurri lub curri, cursum, 3. wybiegać, in vias, in publicum, in proximum tumulum; repente; wystąpić, wyruszyć, ex castris; extra aciem; ad hostem repellendum; — przenos. storczeć, wystawać, saxa procurrentia; zachodzić gdzie, sięgać, terra in aequor.

Procursātio, ōnis, *ż.* wycieczka.

Procursātor, ōris, *m.* żołnierz z przedniéj straży lekko uzbrojony.

Procurso, āre, robić wycieczki.

Procursus, us, *m.* wybieganie naprzód w celu walczenia, procursu rapido invadunt.

Procurvus, a, um, krzywy, zgięty, litora; falx.

Prŏcus. i *m.* zalotnik, starający się o rękę.

Procyon, ōnis, *m.* gwiazdozbiór Antecănis zwany, także: gwiazda najjaśniejsza w tym gwiazdozbiorze.

Prōdeo, ii, ĭtum, īre, wychodzić, występować, wypływać, wyruszyć, ex portu; in proelium; ad colloquium; in aciem; longius pr.;

obviam alicui; szczegól. pokazać się, zjawić się na zgromadzeniach ludu, w sądzie, w teatrze i t. p.:— przenoś. *a*) wystawać, sterczeć, immodico prodibant tubere tali; *b)* pokazać się, powstać, nastać, consuetudo prodire coepit; eloquentia quam sero prodierit in lucem; nocens ferrum ferroque nocentius aurum prodierat; pr. bellum; *c*) postąpić, posunąć się daléj, est quadam prodire tenus, jest kres, do którego się można posunąć; sumptu extra modum, przekroczyć miarę w. wydatkach; ad extremum, do ostateczności.

Prodīco, dixi, dictum, 3. przepowiadać, ea quae futura sunt: 2) zapowiedziéć, naznaczyć, ne nisi prodicta die quis accusetur; 2) przewlekać, odraczać, diem.

Prodictātor, ōris, *m*. zastępca dyktatora.

Prodĭcus, i, *m*. Grecki sofista z wyspy Ceos· stąd: Prodicius, a, um, do Prodyka odnoszący się.

Prodīgo, *przysł.* marnotrawnie, rozrzutnie, vivere.

Prodigiālis, e, cudowny, nadzwyczajny, dziwny.

Prodigialitĕr, cudownie, cudownym sposobem, nadzwyczajnie, variare rem pr.

Prodigiōsus, a, um, cudowny, dziwotworny, mendacia vatum.

Prodigium, ii, *n*. znak cudowny, nadzwyczajne zjawisko, potwór;— przenoś. potwór, reipublicae, (o Klaudyuszu i Katylinie).

Prodĭgo, ēgi, actum, 3. trwonić, marnotrawić.

Prodĭgus, a, um, marnotrawny, rozrzutny; —przenoś. prodigus animae, narażający. poświęcający życie; 2) bogaty, bujny, żyzny. tellus; locus pr. herbae, poet

Prodĭtio, ōnis, *f* zdrada.

Prodĭtor, ōris, *m* zdrajca.

Prōdo, dĭdi, dĭtum, 3. wydawać, wydobywać, alto suspiria pectore; rodzic, wydać, foetum olivae; 2) ogłaszać, podawać do powszechnéj wiadomości, decretum, exemplum; z podwójnym 4 przyp. mianować kogo czém, aliquem interregem, flaminem; 3) podawać do potomności, wspominać, wzmiankować, memoriae lub memoriā prodere aliquid, lub samo prod. de aliquo; wyjawić, odkryć, conscios; u poet. i późn. pis.: wydać, pokazać, dać poznać, crimen vultu; foetore cadaveris prodita est mors; cultu prodi; stąd: 4) zdradzić, wystawić na zgubę, na niebezpieczeństwo, urbem; prodere rem Danaum finxit; rem et causam et utilitatem communem; wydać, classem praedonibus; opuścić, officium; proditus a socio; 5) przekazać, zostawić, sacra posteris; regnum a Tantalo proditum; 6) poet. rozkrzewiać; rozpleniać, genus a sanguine Teucri.

Prodŏceo, ēre, wprzód powiadać, uprzednio uczyć.

Prodrŏmus, i, *m*. posłaniec, goniec wyprawiony naprzód; 2) wiatr północny, który wieje przez ośm dni przed wschodem Syryusza.

Produco, duxi, ductum, 3. wyprowadzić, wywabić, wyciągnąć, stawić przed czém, z przyim. pro, ex i przyp. 6; z przyim. in i 4 przyp. lub samo prod.; poet.: aliquem funere, odprowadzić, towarzyszyć orszakowi pogrzebowemu; w szczegól.: wyprowadzić na widok publiczny, na zgromadzenie ludu, na widowisko i t. p. z przyim. ad lub in i 4 przyp. miejsca, lub samo prod. aliquem; aliquem in conspectum populi Romani; ad

populum; testem in judicium; 2) daléj naprzód wyprowadzić, posunąć, unam navem longius; paullulum cornu; w wymówieniu: przedłużyć, primam literam, syllabam; przedłużyć, przewlec, aliquid ad lub in multam noctem, do późnéj nocy; sermonem longius; coenam, convivium; poet.: aliquem, przy życiu zostawić; odwlec, odłożyć, rem in hiemem; res producitur, idzie w odwłokę; diem pr., termin przedłużyć; stąd: wstrzymać, aliquem conditionibus; przedłużyć, vitam aliqua re; — przenoś. *a*) doprowadzić, spowodować; na str. biern. być spowodowanym, produci aliqua re; ze spój. ut i tr. łącz., producti sumus, ut loqueremur; *b)* wynieść kogo, uświetnić, aliquem ad dignitatem; aliquem omni genere honoris; aliquem

Producte, *przysł.* z przedłużeniem (wymawiać).

Productio, ōnis, *ż.* przedłużenie, temporis, verbi.

Productus, a, um, 1) znamienity, producta, orum, *n.* podług zasad Stoików rzeczy które, ściśle mówiąc, nie są dobremi, ale przekładają się nad inne; 2) przedłużony, długi, o wyrazach, zgłoskach; *b*) długo ciągnący się, exitus orationis.

Proēgmena, orum, *n.* = producta (patrz productus, 1)

Proeliator, ōris, *m.* wojownik.

Proelior, 1. staczać bitwę, walczyć.

Proelium, ii, *n.* walka; bitwa; — przenoś. spór, kłótnia.

Proetus, i, *m.* król w Tyryncie (Tiryns), brat Akryzyusza; stąd: Proetides, um, *ż.* córki Pretusa.

Profāno, 1. znieważyć, zbezcześcić, dies festos; pozbawić, wydrzéć pudorem.

Profānus, a, um, niepoświęcony, pospolity, locus; *rzeczow* profana. ōrum, *n.* rzeczy niepoświęcone, w przeciwieństwie do sacra; secernere sacra profanis; — przenoś. bezbożny, bezecny, mens, verba, u poet., 2), wyłączony od tajemnic bóstwa, procul este profani; pr. vulgus, poet.; 3) złowrogi, bubo.

Profectio, ōnis, *ż.* odjazd, odejście, oddalenie się; — przenoś. przychód, pecuniae.

Profecto, *przysł.* zaiste, rzeczywiście.

Profectus, us, *m.* (od proficio), postęp, wzrost, korzyść.

Profectus, a, um, *imiesł.* patrz proficiscor.

Profero, tŭli, lātum, ferre, wynosić, wydobywać, pecuniam ex arca; arma ex oppido; caput e stagno; aliquid in conspectum lucemque; 2) wydać, dostawić, arma; 3) pokazać, in conspectum literas, tabulas testamenti; 4) odkryć, ogłosić, artem; 5) przytoczyć, przywodzić, wspomniéć, testimonia; stawić, testes. II) daléj zanieść, daléj posunąć, rozciągnąć, rozszerzyć, castra, exercitum, fines reipublicae, pomoerium, vineas, munitiones, aggerem; arma in Europam; imperium ad mare; imperium super Indos; pr. signa, udać się w pochód; w odniesieniu do czasu: przedłużyć, beatam vitam usque ad rogum, być szczęśliwym aż do śmierci; odwlekać, przeciągać, diem; diem de die, ode dnia do dnia; res proferre, gdy się sądy i sprawy publiczne zawieszają; stąd: res prolatae, zawieszenie publicznych spraw i sądów, ferye; — przenoś. *a*) dalej posunąć, si paullo longius pietas

et fraternus amor L. Caecilium protulisset; *b)* rozciągnąć, continentiam in fortunam regni.

Professio, ōnis, *ż.* jawne wyznanie, pokazywanie po sobie, voluntatis; 2) podanie swego nazwiska, majątku, długów; stąd: spis imion, majątku, quae solae ex illa professione obtinent tabularum publicarum auctoritatem; 3) rzemiosło, sztuka, nauka, powołanie, którym się kto oddaje, honestarum artium; artis magicae; bene dicendi.

Professor ōris, *m.* nauczyciel publiczny.

Profestus, a, um, nieświąteczny, nieuroczysty, dies lub lux, dzień roboczy.

Proficio, fēci, fectum, 3. posuwać naprzód; stąd: *a)* o osobach: wykonać, dokazać, zrobić postęp, do skutku przyprowadzić, aliquid in philosophia; aliquid celeritate; tantum ad spem salutis; satis ad laudem; nihil in oppugnatione; nihil his rebus; parum ad reliqui temporis pacem; haud sane auctoritate apud aliquem; adeo loci opportunitate profecit; multitudine telorum; *b)* o rzeczach: być skutecznym, pomagać, posłużyć do czego, raro; plurimum, aliquid; nihil; parva certamina in summam totius profecerant spei.

Proficiscor, fectus, 3 (od pro i facio), udać się, puścić się w drogę, wyruszyć z miejsca, wypłynąć, ex Asia Romam versus; e castris portu; ad bellum; in pugnam; contra quosdam barbaros, Aegyptum oppugnatum erat profectus; a Concordia civitate Altinum; — przenoś. *a)* wyjść, zrobić początek, ab hoc initio profectus legem promulgavit; zaczynać się, brać początek, powstać, quae a falsis initiis profecta, vera esse non possunt; quae a me in te profecta sunt, co tobie wyświadczyłem; *b)* przechodzić, nunc proficiscemur ad reliqua; qui in mediocre genus orationis profecti sunt.

Profiteor, fessus, 2. jawnie, otwarcie wyznać, magna, wielkie robić nadzieje; z 4 przyp. i tryb. bez. profitetur, se recusare; także w znacz. bier. professa culpa, wyznana, wiadoma· dux pr., znany, mors pr., pewna; 2) ogłaszać się za co, nazywać się, se grammaticum; amicum; se digniorem; także: z 4 przyp. i tryb. bezok. me defensorem ·esse profiteor; przyznawać się do czego, oświadczać się ze znajomością jakiéj nauki, rzemiosła; philosophiam, jus; 3) dobrowolnie przyrzec, ofiarować, operam, studium; porów. indicium; 4) publicznie, urzędownie podać, wykazać, jugera, frumentum; także: nomen pr. lub samo profiteri, podać się (do służby wojskowej lub do urzędu).

Profligātus, a, um, zgubiony, upadły, nieszczęśliwy, homo; judicia senatoria; 2) niepoczciwy, zepsuty, homo; tu profligatissime.

Profligo, 1. porazić, znękać, zwyciężyć, copias hostium; classem, hostes; — przenoś. *a)* zniszczyć, zgubić, rempublicam, opes tantas; *b)* załatwić, skończyć, bellum, rem; quantum in juventute profligatum sit, jak wiele dokonano, dokazano.

Proflo, 1. wydymać, wyziewać, flammam;— przenoś. proflabat somnum toto pectore, spał, chrapał.

Profluens, tis, płynny, expedita, et profluens oratio.

Profluenter, *przysł.* płynnie; — przenoś. omnia pr poddostatkiem.

Profluentia, ae, *ż.* obfity wypływ;—

przenoś. loquendi, potok wyrazów.

Profluo, fluxi, fluxum, 3. płynąć, wypłynąć, Mosa ex monte Vogeso, in mare; sudor profluens; aqua profluens, płynąca; — przenoś. płynąć, cujus ore sermo melle dulcior profluebat: przechodzić, ab his fontibus profluxi ad hominum famam.

Profluvium, ii, *n*. płynienie, sanguinis; pr. ventris, biegunka.

Profor, 1. wymówić, powiedzieć, tum breviter-profatur.

Profŭgio, fūgi, fugĭtum, 3. uciekać, ex oppido; domo; in exsilium; pójść na wygnanie; ad aliquem; in aliquem locum; także: samo prof.; 2) przech. uciekać przed kim, unikać, aliquem lub aliquid.

Profŭgus, a, um, uciekający, zbiegły, z przyim. ex i przyp. 6 lub samym przyp 6; lub samo prof. *rzeczow*. profugus, zbieg, wygnaniec; — przenoś. koczujący, błąkający się, Scythes.

Profundo, fūdi, fūsum, wylewać rozlewać, se prof. lub profundi, wylewać się, być wylanym, sanguinem suum; lacrimae se profunderunt; 2) se prof. lub profundi, o żyjących istotach: wysypać się, wypaść, multitudo sagittariorum se profudit; o głosie: wydać, vocem, clamorem; sonitum; o tchnieniu: wyzionąć, animam, spiritum; o roślinach: dobywać się, rodzić się, quae frugibus atque baccis terrae fetu profunduntur; 3) dawać obficie, rozdawać, szafować, poświęcać, non modo pecuniam, sed vitam etiam profundere; łożyć, poświęcać, omnes vires animi; w złej myśli: trwonić, przemarnować, patrimonium; pecunias in aliquid; divitias; se in aliquem, wylać się dla kogo, być hojnym; 4) wychodzić na wierzch, pokazywać się, subito se nonnunquam profundunt voluptates; 5) wywierać, odium in aliquem; se in questus flebiles profuderunt, rozpływali się we łzach i narzekali.

Profundus, a, um, głęboki, profundum, głębia, głębokość, aquae; Manes pr (świat podziemny); także: nox Erebi; profundum, morze, profundo ve a dabit: — przenoś. bezdenny, niewyczerpany, niezmierzony, bardzo wielki, altitudo, libidines; avaritia, Pindari os: 2) wysoki, coelum, poet.

Profūse, *przysł*. nieumiarkowanie, zbytkownie, zbyt wolnie, profusius sumptui deditus erat.

Profūsio, ōnis, *ż*. wylanie; — przenoś. trwonienie, marnotrawstwo.

Profūsus, a, um, nieumiarkowany. hilaritas, genus jocandi; 2) rozrzutny, marnotrawny, sui; z wielkim kosztem urządzony, epulae.

Progenĕro, 1. rodzic, wydawać na świat.

Progĕnies, ēi, *ż*. ród, plemię, familia; 2) potomstwo, dziecię, syn, córka, Sarpedon mea progenies; potomkowie, principes ex Herculis progenie; poet. o zwierzętach: potomstwo, progeniem nidosque fovent: także o utworach poetycznych: progenies mea, moje dzieło.

Progenitor, ōris, *m*. naczelnik rodu.

Progigno, genui, genĭtum, 3. rodzic, wydawać płód na świat.

Prognatus, a, um, urodzony, deo; pochodzący, ex Cimbris; a Dite; Penelope pr.

Progne, patrz Procne.

Prognostĭcum, lub -on, i, *n*. znak wieszczy, przepowiednia.

Progredior, gressus, 3. wyjść naprzód, ex domo; portā; wystąpić.

pokazać się publicznie, in publicum; in concionem, ad certamen singulare; ad colloquium; cultius pr.; iść daléj, posuwać się, szczegól. w znacz. wojen. tridui viam; paulum; longius a castris; z przyim. in, ad, praeter i 4 przyp. in locum iniquum; ad urbem; ad amnem; praeter paludes; naves audacius progressae; — przenoś. posunąć się, postąpić; *a*) w wieku: aetate progressus; *b*) w myśli: divinatio conjectura nititur, ultra quam progredi non potest; *c*) w mowie: ad reliqua progredior; *d*) w cnocie, uczuciach, namiętnościach i t. p.: in virtute; quatenus amor in amicitia progredi debeat; quoad progredi potuerit hominis amentia.

Progressio, ōnis, *ż.* postęp, wzrost; w krasomówstwie następstwo coraz mocniejszych wyrazów.

Progressus, us, *m.* postępowanie, posuwanie się naprzód, stellarum; arcere aliquem progressu; — przenoś. *a*) wstęp, początek, primo progressu, na wstępie; *b*) postęp, dalsze rozwiniecie zdarzeń, causas rerum videt, earumque progressus — non ignorat; *c*) postęp, wzrost, aetatis; in studiis progressus facere; in virtute.

Proh, *wykrz.* patrz pro.

Prohibeo, hibui, hibĭtum, 2. nie dopuszczać, wstrzymywać, przeszkadzać, zabraniać, vim hostium ab oppidis; hostem a pugna; hostem rapinis populationibusque; aliquem cibo tectoque; exercitum itinere; ut eos id prohiberet; aliquem z następ. tr. bezok. lub 4 przyp. i tr. bezok., prohibiti estis pedem ponere; quid prohibet inesse nomen: ze spój. ut, ne, quo minus i tr. łącz. dii prohibeant, ut-) potuisti prohibere, ne fieret; hiemem prohibuisse, quo minus de te certum haberemus; 2) bronić, zabezpieczac, ochraniać od czego, tenuiores injuria; rempublicam a periculo.

Proinde, więc, zatém, przy zachęceniach i napomnieniach, pr. fac.; 2) podobnie, równie, z wyrazami porównywającemi, ac, atque, ut, jak; quasi, ac si, jak gdyby, pr. aestimans, ac si usus esset.

Projectio, ōnis, *ż.* rzucanie, wyciąganie naprzód, brachii.

Projectus, a, um, wystający, wydatny; — przenoś. niepowściągliwy, nieumiarkowany, audacia; cupiditas; homo ad audendum pr. śmiałek; 2) porzucony, leżący, ad pedes; ad terram; ante simulacra; in antro; — przenos. wzgardzony, opuszczony, consulare imperium.

Projicio, jēci, jectum, 3. naprzod rzucić, wyrzucić, wyciągnąć, cibum, brachium, pedem laevum; hastam (spuścić po attaku), clipeum, scutum; wytrącić, wypchnąć, wypędzić, foras; se ex navi, rzucić się z okrętu; projectus ad saxa, wyrzucony (z morza) na skały; poet.: wygnać, Sarmaticas in oras; o budowlach: wznosić, robić wydatném, na str. bier. wznosić się, sterczeć, quod tectum projiceretur; 2) rzucić, porzucić, wrzucić, z przyim. ante, in lub intra i 4 przyp.; lacrimas pr. wylewać; se pr., rzucić się, ad pedes alicujus; lub cisnąć się, tłoczyć się, in forum; in judicium; — przenoś. milites ad inconsultam pugnam, na sztych wystawić; se projicere, narazić się na niebezpieczeństwo; odrzucić, złożyć, arma, velamenta, insignia; se pr. poniżyć się in muliebres fletus; gardzić, lekceważyć, mało cenić, porzucić, virtutem; libertatem; pudorem;

ampullas et sesquipedalia verba; animam pr., życie sobie odebrać.

Prolābor, lapsus, 3. ześliznąć się, posunąć się na dół; stąd:—przenoś. *a)* zabrnąć w co, przyjść do czego, huc libido est prolapsa; z przyim. in lub ad i 4 przyp. skłonić się, in misericordiam; libenter ad istam orationem tecum prolabere, longius pr., być obszernym w opowiadaniu, rozszerzać się w mowie; *b)* uchybić, omylić się, zbłądzić, wykroczyć, cupiditate, timore; stąd: przyjść do upadku, zginać ze szczętem, prolapsa Pergama, prolapsa juventus, disciplina; wypaść, wymknąć się, verbum ab aliqua cupiditate prolapsum.

Prolapsio, ōnis, *ż.* potknięcie się, usterk.

Prolātio, onis, *ż.* opowiadanie, wykład, przytoczenie, exemplorum; 2) odłożenie na inny czas, odroczenie, judicii, diei; rerum (zawieszenie czynności publicznych).

Prolāto, 1. odkładać, odwlekać, odraczać, comitia; prolatando extrahere tempus; diem belli.

Prolatus, patrz profero

Prolecto, 1. wabić, nęcić, aliquem spe largitionis.

Proles, is, *ż.* dziecię potomek, potomstwo; 2) młodzi ludzie, sternitur Arcadiae proles; 3) także plemię źwierząt, equorum; owoce drzew. prolem tarde crescentis olivae.

Proletārius. a, um. odnoszący się do potomstwa; *rzeczow.* proletarius, ii, *m.* obywatel najuboższéj klassy ludu Rzymskiego, który nic nie płacił do skarbu i tylko potomstwem swojém przynosił korzyść krajowi.

Prolicio, ĕre, zwabić, przynęcić.

Prolixe, *przysł.* szczodrze, hojnie, promittere, facere.

Prolixus, a, um, rozciągły, długi, szeroki (od laxus); stąd: — przenoś. *a)* życzliwy, przychylny, chętny, natura, animus, prolixior in aliquem; *b)* pomyślny, szczęśliwy, cetera spero prolixa esse his competitoribus.

Prolŏgus, i, *m.* wstęp, przemowa

Prolŏquor, locutus lub loquutus, 3. wymówić, wyrzec, z przyp 4 lub z 4 przyp. i tryb. bezok.

Prolūdo, lusi, lusum, 3. grać na próbę; — przenoś. quibus (sententiis) proluditur, które służą na próbę; ad pugnam pr., gotować się do walki.

Proluo, lui, lūtum, 3. wyrzucać, genus natantum; 2) spłókać, zmyć, tempestas ex omnibus montibus proluit nives; silvas Eridanus; stąd poet.: umyć, obmyć, zmoczyć, in vivo prolue rore manus; pleno se proluit auro, wypił pełen kielich wina; multa prolutus vappā, opiwszy się zepsutym winem.

Prolūsio, ōnis, *ż.* próba przed rozpoczęciem czego.

Prolūvies, ēi, *ż.* wylew, powódź; 2) poet. wymioty, wyrzutki, plugastwo, ventris, alvi.

Promĕreo, merui, merĭtum, i promereor, meritus, 2. zasłużyć, zjednać sobie prawo do czego, suo beneficio pr., se ut ames; albo zawinić, ściągnąć na siebie winę, poenam; levius punitus, quam sit promeritus; *rzeczow.* promeritum, zasługa, wina; 2) promereor, zasłużyć się komu, de multis; ego te nunquam negabo promeritam

Promētheus, ei, lub eos, *m.* syn Japeta, brat Epimeteusa, ojciec Deukaliona, który stąd nazywa się Promethīdes, ae, *m.*; Prome-

theus, a, um, odnoszący się do Prometeusza.

Promineo, minui, 2. być wydatnym, sterczéć, w różnym kierunku, in altum; collis longo acumine in pontum; coma in vultus, spadają na twarz; rozciągać się, a Tauro monte in Aegeum usque mare; fine pectoris prominentes, podając się naprzód piersiami; — przenoś. rozciągać się, gloria in posteritatem prominet.

Promiscue, *przysł.* bez różnicy, wspólnie, promiscue stultis ac sapientibus a natura datum.

Promiscuus, a, um, pomieszany, wspólny, comitia plebi et patribus; in promiscuo esse, być wspólném; 2) jednakowy, bez różnicy, divina atque humana promiscua habere, za jedno uważać, nie robić różnicy.

Promissio, ōnis, *ż.* obietnica, przyrzeczenie, zapewnienie, provinciae, auxilii.

Promissor, ōris, *m.* ten, który obiecuje, quid dignum tanto feret hic promissor hiatu.

Promissum, i, *n.* przyrzeczenie, obietnica, pr. facere, implere, promissa servare, promissis stare.

Promitto, misi, missum, 3. puszczać naprzód, stąd: *a*) zapuszczać, capillum et barbam; promissus capillus, długie włosy; promissa barba; *b*) przyrzekać, obiecywać, zapewniać, z 4 przyp., si quid prōmittere de me possum; z 4 przyp. i tr. bezok. promitte, Caesarem fore; ad fratrem promiserat, przyrzekł, że będzie u brata; ad coenam mihi promitte, przyrzecz, że przyjdziesz na wieczerzę; bene promittere, dobrą czynić wróżbę; *c*) ślubować, domum Jovi; *d*) przepowiadać, id futurum, quod evenit.

Promo, prompsi, promptum, 3. dobywać co skąd, dostawać, brać, pecuniam ex aerario alicui, vina dolio; — przenoś. dawać, consilia; dobywać, vires; odkrywać, objaśniać, obscura, jura clienti; opowiadać, promendo, quae acta essent.

Promontōrium, ii, *n.* część góry stercząca, przylądek.

Promōta, orum, *n.* = producta, patrz productus.

Promŏveo, mōvi, mōtum, 2. posuwać daléj, pomykać, popychać, saxa vectibus; z nast. ad lub in i przyp. 4, mianow. w znacz. woj. castra ad Carthaginem; legiones, copias; aggerem ad urbem; — przenoś. odkrywać, wyjawiać, arcana loco, poet.; 2) rozszerzać, przedłużać, rozciągać, powiększać, imperium; vires immensum in orbem, poet.; se in latitudinem; — przenoś. *a*) wynosić, wywyższać, ad eum gradum promotus, u późn. pis.; *b*) podnosić, powiększać, doctrina vim promovet insitam, poet.; 3) odsuwać, oddalać, aciem longius ab adversariorum copiis; 4) przesunąć, in balneariis assa in alterum angulum.

Prompte, *przysł.* prędko, szybko, niezwłocznie; 2) łatwo biegle.

Promptus, a, um, dobyty, stąd: widoczny, jawny, aliud clausum in pectore, aliud promptum in lingua habere; vultu promptum habuit et lingua; o osobach i rzeczach: łatwy, gotowy, homo, fides, defensio; promptus in rebus gerendis: promptum est z tr. bezok., nec mihi dicere promptum nec facere est isti; szczegól. o osobach: skłonny, ochoczy, chętny, Gallorum animus ad bella gerenda promptus; ad defendendam rempublicam; z przyp. 2 lub 6, belli promptissimos deligebant; ingenio, lingua, manu pr., waleczny.

Promptus, us, *m.* używa się tylko w przyp. 6 z przyim. in i ze słowami, esse, habere, ponere; in promptu esse, być widoczném, in pr. ponere, zrobić widzialném; in pr habere, pokazać; 2) ea dicam, quae mihi sunt in promptu, powiem co mam na pogotowiu, co mi na myśl przychodzi; 3) in promptu esse, być łatwém, quadrupedes regere in promptu est.

Promulgātio, ōnis, *ż.* obwieszczenie, ogłoszenie.

Promulgo, 1. ogłosić, obwieścić, podać do wiadomości publicznéj (mówiąc o prawach) legem, rogationem; w ogóle i o innych rzeczach, proelia.

Promulsis, ĭdis, *ż.* pierwsza potrawa, pierwsze danie.

Promus, i, *m.* szafarz.

Promūtuus, a, um, przed czasem zaliczony, p. vectigal insequentis anni, podatek za rok następny przed terminem wypłacony.

Prōne, *przysł.* przychylnie, chętnie.

Pronĕpos, ōtis, *m.* prawnuk.

Pronoēa, ae, *ż.* opatrzność.

Pronominātio, ōnis, *ż.* nadanie innéj nazwy przedmiotowi, np. eversor Carthăginis, zamiast Scipio.

Pronŭba, ae, *ż.* swachna towarzysząca zaślubionéj przy obrzędzie weselnym; Juno pr., bogini małżeństw; Bellona pr., opiekunka nieszczęśliwego małżeństwa.

Pronunciātio, ōnis, *ż.* publiczne ogłoszenie, obwieszczenie, rozkaz, wyrok; 2) założenie logiczne; 3) krasomowskie wyrzeczenie mowy, deklamacya.

Pronunciātor, ōris, *m.* opowiadacz.

Pronunciātum, i, *n.* założenie.

Pronuncio, 1. ogłosić, wyrzec, oznajmić, opowiedzićć, aliquid lub z 4 przyp. i tryb. bezok. lub ze zdan. względ.; mianowicie: *a*) publicznie co ogłosić, obwołać, zapowiedzićć, oznajmić, na zgromadzeniu ludu, w senacie i t. p. victorum nomina; vocatis ad concionem praemia pronunciat; pronunciatum, ne quis violaretur; jusserunt pr., ut impedimenta relinquerent; praeconibus circummissis pr. jubet — sine periculo licere; *b*) wyrok ogłosić, rozstrzygnąć, de tribunali pronunciavit, sese recepturum: judex ita pronunciat; *b)* wyrzec, wygłosić, przeczytać, wiersze, mowę, versus multos uno spiritu; multa memoriter.

Pronŭrus, us, *ż.* żona wnuka.

Pronus, a, um, nachylony, naprzód podany, corporis motus; w odniesieniu do miejscowości: pochyło leżący, stoczysty, zniżający się, via; urbs in paludes; *rzeczow.*: nihil proni habere; per prona montium (pochyłość, spadzistość); o gwiazdach zbliżających się do zachodu, Orion, sidera; o czasie: prędko upływający, menses;—przenoś. skłonny do czego, pr. in obsequium; ad tyrannidem pronior; pr. ad credendum. Stąd: *a)* przychylny, łaskawy, życzliwy, pronior fortuna; *b*) łatwy, nie mający przeszkód, omnia virtuti prona; pronius ad fidem, rzecz podobniejsza do prawdy.

Prooemium, ii, *n.* wstęp, przemowa.

Propagātio, ōnis, *ż.* rozmnożenie drzew, krzewów, vitium;—przenoś. *a*) rozkrzewienie rodu, nominis; *b*) rozszerzenie granic, finium imperii nostri; *c*) przedłużenie, temporis, vitae.

Propagātor, ōris, *m.* przedłużający; provinciae, zatrzymujący kogo dłużéj na wielkorządztwie.

Propāgo, 1. rozkrzewiać, rozmnażać, stirpem, animantium genus; 2) rozciągać dalėj, rozszerzać, terminos populi Romani; 3) pod względem czasu: przedłużać, bellum; imperium alicui in annum; posteritati aliquid, przekazywać potomności; laudem alicujus ad sempiternam gloriam, uniešmiertelnić czyją chwałę.

Propāgo, ĭnis, *ż.* latorośl, płonka, vitium;—przenoś. plemię, potomstwo, dzieci, ród, Romana; da pignora, genitor, per quae tua vera propago credar; także i o źwierzętach: catulorum pr.

Propălam, *przysł.* jawnie, w obecności drugich, publicznie, dicere.

Propatŭlus, a, um, otwarty, gdzie każdemu wolne wejście, locus; *rzeczow.* propatulum, i, *n.* wolne, otwarte miejsce, in propatulo, publicznie, jawnie; in pr. aedium, na dziedzińcu; in prop. habere aliquid, wystawiać na sprzedaż.

Prope, I) *przysł.* 1) w przestrzeni; *a*) blizko, stop. wyż. propius, bliżéj; stop. najw. proxime, najbliżéj; bardzo blizko, volebam prope alicubi esse; — przenoś. pod względem zbliżenia i podobieństwa; blizko, dokładnie, propius res adspice nostras; lub podobnie, równie, insanis et tu stultique prope omnes; proxime atque ille; prawie, quum pr. alia omnia bella cessarent; jam pr erat, ut-, nie wiele brakowało aby-; propius nihil est factum quam ut-; *b*) przy oznaczeniu miejsca kładzie się także prope z przyimkiem a, prope a Sicilia, blizko S.; prope a meis aedibus sedebas; tam prope ab domo detineri; 2) w odniesieniu do czasu: blizko, prope adest, zbliża się czas, jam prope erat, ut pellerentur, mało brakowało, żeby—; proxime, mało co przed tém, świeżo, niedawno, quem proxime nominavi; literae, quas proxime accepi; civitates, quae pr. bellum fecerant; II) *przyim.* z przyp. 4, czasem z 3; 1) w przestrzeni: blizko, pr. castra; propius urbem, bliżéj; proxime hostem, bardzo blizko; także: propius Tiberi: proxime hostium castris; — przenoś. pod względem zbliżenia i podobieństwa: vitium propius virtutem erat, występek zdawał się być zbliżonym do cnoty; proxime morem Romanum, bardzo podobnie do zwyczaju Rz.; 2) pod względem czasu: blizko, około, pr. Calendas Sextiles.

Propĕdiem, *przysł.* wkrótce, lada dzień, te videbo.

Propello, pŭli, pulsum, 3. pędzić przed sobą, wyganiać, popychać, navem in altum, navem remis, pecus extra portam; zrzucać, spychać, corpora in profundum; szczegól. w znacz. woj.: odpędzać, hostem a castris; przymuszać do ucieczki, hostes, multitudinem equitum; — przenoś. *a*) posuwać dalėj, orationem dialecticorum remis; pobudzać, powodować, ad ultima propulsus, do ostateczności doprowadzony; *b*) oddalać, odpierać, vitae periculum ab aliquo; famem aliqua re; vim firmiore praesidio.

Propemŏdo, *przysł.* prawie.

Propemŏdum, *przysł.* prawie, podobnież, prawie tak.

Propendeo, pendi, pensum, 2. przechylać się, przeważać, lanx propendet; — przenoś. bona propendent, mają przewagę, więcéj są warte; skłaniać się do czego, si propendent, quo impellimus.

Propensio, ōnis, *ż.* skłonność, in virtutem aut vitia.

Propensus, a, um, przechylony, nachylony; — przenoś. *a)* skłonny, ad misericordiam; ad voluptates; ad lenitatem; in eum fere est voluntas nostra propensior; propensior benignitas esse debebit in calamitosos; *b)* zbliżający się, ad veritatem; *c)* przeważający, id fit propensius.

Properanter, *przysł.* spiesznie, prędko.

Properantia, ae, *ż.* skwapliwość.

Properātio, onis, *ż.* prędkość, skwapliwość.

Propĕre, *przysł.* śpiesznie, prędko, skwapliwie, egredi; se recipere.

Propĕro, 1. śpieszyć, kwapić się, in Italiam; ad praedam; Romam; 2) przech. przyśpieszać, opus; mortem; fulmina Cyclopes properant; z tryb. bezok., pr. invenire; z sup., licentiam in vos auctum et adjutum properatis.

Propĕrus, a, um, śpieszny, prędki, skwapliwy.

Propexus, a, um, na dół uczesany, barba.

Propino, 1. pić do kogo, aliquid alicui.

Propinquĭtas, atis, *ż.* blizkość, loci, hostium; ex propinquitate pugnare, z blizka walczyć; — przenoś. powinowactwo, pokrewieństwo, propinquitate proximus, bardzo blizki krewny.

Propinquo, 1. zbliżać się, z przyp. 3 lub 4 fluvio; propinquantes amnem Tartanium; — przenoś. dies propinquat; 2) przyspieszać, przybliżać, augurium, mortem.

Propinquus, a, um, blizki pod względem miejsca i czasu, tumultus, in propinquo esse, być blizko; ex propinquo, z blizka; ex propinquis locis itineris; prop. reditus, blizki co do czasu;—przenoś. *a)* zbliżony podobieństwem, z przyp. 3, motus propinqui his animi perturbationibus; *b)* blizki z powodu pokrewieństwa, powinowactwa, krewny, genere propinqui; comitem et consanguinitate propinquum.

Propior, ius, bliższy, w odniesieniu do przestrzeni i czasu: portus, tumulus, epistola; z przyp. 3 lub 4.; propiora tenere, zajmować bliższe miejsca; veniunt ad propiora;— przenoś. *a)* bliższy pod względem podobieństwa, podobniejszy, tauro; philosopho; sceleri; *b)* pod względem stosunków przyjaźni, pokrewieństwa, bliższy, bliżej obchodzący, amicus, societas; locus amicitiae; periculum, alicui; *c)* stosowniejszy, lepszy, dogodniejszy, exemplum; portus pr. huic aetati; Latium supplemento propius esse; 2) stop. najw. proximus, a, um, bardzo blizki, najbliższy w przestrzeni: via, collis, iter i t. p.; z przyp. 3 lub 4; in proximo, w blizkości, w sąsiedztwie; ex proximo, z najbliższego miejsca; pod względem czasu: następny, nadchodzący, nox, aestas, annus; lub świeżo upłyniony, ostatni: nox, dies, triennium; literae (świeżo otrzymany); bellum; qui proximus ante me fuerat, mój poprzednik; pr. aetate; — przenoś *a)* pod względem podobieństwa bardzo zbliżony, podobny, deo; ficta proxima veris; *b)* pod względem związków przyjaźni, pokrewieństwa: najbliższy, cognatione, propinquitate; proximi, krewni, injuriosi sunt in proximos; *c)* we względzie sposobu myślenia i uczuć: bardzo oddany jakiemu przedmiotowi, wylany, religioni suae.

Propĭtio, 1. błagać, jednać prośbą

przychylność, życzliwość, Jovem carmine i t. p. u późn. pisarzy.

Propĭtius, a, um, przychylny, życzliwy, łaskawy, dii; homo; custodes; — przenoś. praebere aures propitias, słuchać łaskawie; voluntas pr., zyczliwość, łaskawość.

Propius, patrz prope.

Propōla, ae, *m.* przekupień.

Propōno, pŏsui, posĭtum, 3. wystawiać, przedstawiać, wykładać, aliquid venale, vexillum, signum pugnae; wydawać, ogłaszać, do powszechnéj wiadomości podawać. edictum; léges in publicum; epistolam in publico, fastos populo; voluntatem senatus; w ogóle: wspominać, mówić o czém, opowiadać, aliquid lub z przyp. 4 i tryb. bez. lub ze zdaniem względném, viros notissimos; pr. esse nonnullos; ut proponat, quid dicturus sit; de Galliae moribus; 2) zapowiadać, zagrażać, mortem, poenam improbis; lub przyrzekać, obiecywać, praemia alicui; 3) objawiać, oświadczać, podawać, quaestionem (przedmiot do rozprawiania); remedia morbo; sic est propositum, de quo disputaremus; 4) stawiać, przedstawiać, aliquem sibi ad imitandum, conditionem; sibi salutem, spem (pocieszać się czém, robić sobie nadzieję); pr. sibi metum (przejmować się obawą); animo aliquid sibi (wystawiać sobie w myśli); 5) przedsięwziąć, postanowić, ułożyć sobie, zamierzyć, animo aliquid; sibi aliquid; propositum habere aliquid; także: iter (zamierzyć sobie); 6) utworzyć zdanie zasadnicze do wniosku.

Propontis, ĭdis lub ĭdos, *ż.* Propontyda, morze Marmora; stąd: **Propontiacus**, a, um, Propontski, tyczący się Propontydy.

Proportio, ōnis, *ż.* stosunek.

Propositio, ōnis, *ż.* wystawienie, vitae; postanowienie, animi; 2) założenie, rzecz główna, przedmiot, o którym się ma mówić; 3) główne zasadnicze zdanie w syllogizmie.

Propositum, i, *n.* założenie, przedmiot wzięty do rozwinięcia w mowie, ad prop. reverto; a pr. declinare, aberrare; 2) zamiar, przedsięwzięcie; pr. tenere, habere, peragere; assequi; a pr. deterreri; id pr. est huic epistolae, ut laudem; propositi tenax; 3) sposób życia, powołanie, urgere pr.; vir proposito sanctissimus; mutandum tibi est propositum et genus vitae; 4) główne założenie w syllogizmie.

Propositus, a, um, przeznaczony, arti; 2) wystawiony, telis fortunae, ad praedam; 3) zagrażający, p. vitae periculum; invidia.

Propraetor, ōris, *m.* rządzca prowincyi; pretor, który po jednorocznėm piastowaniu pretury w Rzymie, wysłany był na prowincyą jako namiestnik, bez władzy wojskowéj.

Proprie, *przysł.* osobiście, wyłącznie, we względzie osobistéj własności, korzyści, w przeciwieństwie do commune, proprie id tuum est; 3) szczególnie, mianowicie, cetera universe mandavi, illud proprie; 3) właściwie, dokładnie, w znaczeniu właściwém, pr. vereque dicere.

Propriĕtas, ātis, *ż.* właściwość, rerum; frugum.

Proprius, a, um, wyłączny, osobisty w przeciwieństwie do communis, z przyp. 2 lub 3, hominis est propria veri investigatio; tempus agendi mihi proprium; często

w połączeniu z zaim. dzierż.: sua propria facultato; *rzeczow.* proprium, ii, *n.* własność; proprium est alicujus, jest to rzecz właściwa, jest to właściwa cecha, to znamionuje kogo, z tryb. bez. lub z ut i tryb. łącz.; 2) szczególny, osobliwy, judices et defensores; pr. regis veneratio; pr. praesidium; 3) właściwy, verbum, nomen; 4) stały, trwały, ciągły, victoria; munera non propria; propriam dicabo; stąd często łączy się z wyrazami perpetuus i perennis.

Propter, 1) *przysł.* blizko, pr. est spelunca; filii pr. cubantes; pr. volans; 2) *przyim.* rządz. 4 przyp. *a)* blizko, przy, koło, insulae pr. Siciliam; pr. mare; pr. venas; pr. aedem Vulcani; pr. urbem; *b)* przy okazaniu powodu albo zasady: dla, quos senatores nominavit pr. senectutem; amicitia pr. se expetenda; pr. necessitatem (z potrzeby); pr. metum, timorem (z bojaźni); pr. eum (z jego powodu, dla niego); *c)* dla okazania przyczyny działającéj: przez, propter te salvus sum; pr. quos vixit.

Proptĕreā, *przysł.* dla tego, z téj przyczyny, często z nast. quod.

Propŭdium, ii, *n.* bezwstydność; także o człowieku, wyraz obelgi: bezecnik.

Propugnācŭlum, i, *n.* przedmurze, twierdza, warowne miejsce, oppositum barbaris; — przenoś. tranquillitatis.

Propugnātio, ōnis, *ż.* walka dla obrony, dignitatis; pro ornamentis tuis.

Propugnātor, ōris, *m.* walczący dla obrony, obrońca; — przenoś. juris, senatus, fortunarum.

Propugno, 1. wypadając skąd walczyc, ex silvis; e muris, stojąc na murach; walczyć za kogo lub za co, bronić kogo, czego, pro partu suo; — przenoś. bronić, walczyć, pro salute; pro aequitate, pro fama alicujus, gloria: nugis, poet.

Propulsātio, ōnis, *ż.* odpieranie, oddalanie, periculi.

Propulso, 1. odganiać, odpędzać, hostem; odpierać, tela clipeo; oddalać, bellum a moenibus; frigus, famem; periculum a capite; suspicionem a se; injurias.

Propȳlaeon, lub -um, i, *n.* plac, miejsce przed bramą, przedsionek: w licz. mn. propylaea, orum, *n.* miejsce przed świątynią Minerwy w zamku Aten.

Proquaestōre, prokwestor, kwestor na prowincyi, który czuwał nad dochodami państwa, przyjmował je do kassy, opłacał wojsko.

Prora, ae, *ż.* przód okrętu; 2) poet. cały okręt; przysłowie: prora et puppis mihi fuit, cały mój plan od początku do końca.

Prorēpo, repsi, reptum, 3. wypełzać, wyłazić, z przyim. ex i przyp. 6 lub samym przyp. 6.

Proreus, ei, lub eos i prorēta, ae, *m.* podsternik.

Proripio, ripui, reptum, 3. porywać, repente hominem proripi jubet; pr. pedes, wybiedz, wyskoczyc; se pr. wypaść, ex curia; portis foras; domo; in publicum; — przenoś. wybuchnąć, quae libido se non proripiet; 2) se pr., wyrwać się, wymknąć się, uciec, se custodibus; także: quo proripis? dokąd biegniesz, uciekasz; — przenoś. ne virilis cultus proriperet in caedem, żeby ubiór męzki nie powołał do wojny.

Prorogātio, ōnis, *ż.* przewłoka, odwłoka, diei (terminu); przedłużenie, imperii; obszerniejsze tłóma-

czenie, zastosowanie do obecnego wypadku, legis.

Prorŏgo, 1. właśc. zapytać ludu sejmującego, czy dozwoli dać komu w jakiéj rzeczy przewłokę; stąd: przedłużyć, imperium alicui, provinciam; Latium in alterum lustrum; lub odwlec, odłożyć, odroczyć, dies ad solvendum.

Prorsus, *przysł.* naprzód, przed sobą; stąd: przenoś. *a)* prosto, bez namysłu, pewno, hoc mihi prorsus valde placet; *b)* właśnie, ita pr. existimo; zupełnie, verbum prorsus nullum intelligo; *c)* w ogóle, krótko mówiąc, non solum nobis, sed prorsus omnibus.

Prorumpo, rūpi, ruptum, 3. wypychać, wypuszczać, nubem atra ad sidera; na str. bier wypadać, wybuchać, wyrywać się, mare proruptum, poet.; także: w prozie zwykle prorumpere (domyśl. se) wypadać, wpadać, wybuchać, o żywotn. i nieżywot. przedmiotach, z przyim. in, per i 4 przyp. lub samo pror., Tiberinus in mare; in densos hostes; pror. pestis, vis morbi

Proruo, rui, rŭtum, 3. uderzyć na kogo, wypaść, in hostem; 2) przech. powalić na ziemię, obalić, zniszczyć, columnam, vallum, munitiones.

Proruptio, ōnis, *ż.* wypadanie, wycieczka, hostium.

Proruptus, a, um, niepohamowany, niepowściągniony, audacia.

Prŏsus, a, um (od prorsus), prozaiczny; p. oratio lub samo prosa, proza, mowa niewiązana, u późn. pisarzy.

Prosăpia, ae, *ż.* pokolenie, plemię, linia rodu.

Proscenium, ii, *n.* miejsce przed sceną; w ogóle: teatr.

Proscindo, scĭdi, scissum, 3. rozerznąć, rozłupac, stąd poet.: orać, campum ferro, terram; — przenoś. lżyć, szkalować, docinać, aliquem.

Proscrībo, scripsi, scriptum, 3. obwieścić, ogłosić co przez pisma publiczne, Calendas, auctionem, legem i t. p.; lub z 4 przyp. i tryb. bez.; 2) przez pisma przedstawić co do sprzedania, wydzierżawienia, bona, fundum, insulam; 3) ogłosić konfiskatę majątku, zabrać co na skarb, aliquem, possessiones; 4) skazać na wygnanie, wygnać z kraju, aliquem; proscriptus, wygnaniec.

Proscriptio, ōnis, *ż.* publiczne obwieszczenie przez pisma: *a)* zabrania dóbr na skarb, bonorum, praediorum; *b)* wywołania z kraju, wygnania.

Proscriptŭrio, īre, chcieć kogo wywołać z kraju.

Prosěco, secui, sectum, 1. odciąć zwłaszcza część ofiar na spalenie; stąd: ofiarować, exta; *rzeczow.* prosecta, orum, *n.* części odcięte na ofiarę.

Prosemino, 1. zasiewać, rozmnażać; — przenoś. familiae proseminatae sunt.

Prosequor, secūtus, lub sequutus, 3. iść za kim, towarzyszyć, eum milites electi prosecuti sunt; exsequias pr., należéć do orszaku pogrzebowego; diem, uroczyście obchodzić; — przenoś. *a)* uczcić, okazać cześć, verbis, vocibus, oratione; virtutem alicujus grata memoria; praeterita veneratione, przeszłe rzeczy szanować; udarować kogo, zaszczycić, aliquem beneficiis, liberalitate, laudibus; honore, donis; omnibus officiis, czynić wszelkie usługi; lacrimis pr., opłakiwać; *b)* mówić, rozpra-

wiać o czém, quod non longius prosequar; poet.: mówić daléj: prosequitur pavitans; 2) ścigać, gonić, fugientes longius pr. — przenoś. prześladować, aliquem.

Prosĕro, serui, sertum, 3. pokazywać, wystawiać, linguam.

Proserpīna, ae, *ż*. córka Jowisza i Cerery, żona Plutona, królowa miejsc podziemnych.

Prosilio, silui (także: silivi i silii), 4. wyskoczyć skąd, ex tabernaculo, de navi, a sede sua; sanguis prosilit (wytryska); — przenoś. prosiliet frenis natura remotis, poet.; wyskoczyć dokąd, pośpieszyć, in concionem.

Prosŏcer, eri, *m*. dziad żony.

Prospecto, 1. wyglądać, ex fenestris; spoglądać, przypatrywać się, proelium equestre, pontum e puppi; Capitolia ex aede; — przenoś. *a)* rozciągać się, być obróconym, villa Siculum mare; *b)* oglądać się na co, oczekiwać czego, myśléć o czém, z 4 przyp. lub ze zdaniem zależném, exsilium; diem de die prospectans, ecquod auxilium appareret; *c)* zanosić się na co, czekać, te quoque fata prospectant paria.

Prospectus, us, *m*. widok, wyglądanie, wyjrzenie, prospectum praebere ad urbem, impedire, adimere, prohibere; eripere oculis; poet. o oczach: aequora metior prospectu meo; 2) widok, widzialność, esse in prospectu, być widzianym; in prospectum populi producere; portus pulcherimo prospectu, z którego się bardzo piękny przedstawia widok.

Prospecŭlor, āri, spoglądać, de vallo; wywiadywać się, zasięgać wiadomości Siccium prospeculatum mittunt; także przech.: ujrzéć, zoczyć, spostrzedz, adventum imperatoris e muris.

Prosper, i prospĕrus, a, um, pożądany, pomyślny, błogi, status, fortuna, eventus, proelium, indoles i t. p.; *rzeczow*. prospera, orum, *n*. pomyslność, pomyślne okoliczności; 2) sprawujący pomyślność, uszczęśliwiający, Bellona; z przyp. 2. u poet.

Prospĕre, *przysł*. szczęśliwie, pomyślnie, podług życzenia, cedere, minus pr. procedere; rem gerere.

Prosperitas, ātis, *ż* pomyślność, dobre powodzenie, valetudinis (dobry stan zdrowia); vitae; improborum prosperitates.

Prospĕro, 1. poszczęścić, pobłogosławić, pożądany skutek sprawić, uti populo Romano vim victoriamque prosperetis.

Prosperus, a, um, patrz prosper.

Prospicientia, ae, *ż*. przezorność, ostrożność, baczność.

Prospicio, spexi, spectum, 3. spoglądać, ex castris in urbem, longe, procul, multum, daleko sięgać wzrokiem; oglądać się, uważać, a janua, toto die;—przenoś. miéć o czém staranie, być o co troskliwym, z przyp. 3, sociis, patriae, liberis suis, saluti, rei frumentariae; także z nast. spój. ut lub ne i tryb. łącz.; 2) przech. *a)* daleko widziéć, aliquem lub aliquid, szczegól. upatrywać kogo, oglądać się za kim, ex speculis adventantem hostium classem;—przenoś. *a)* pod względem położenia być obróconym, leżéć ku jakiéj stronie, domus agros prospicit; *b)* przewidywać, tempestatem futuram; casus futuros; multum in posterum; ante animo; stąd: miéć o czém staranie, zapewniać, zabezpieczać, sedem senectuti; prospecti commeatus.

Prosterno, strāvi, stratum, 3. podesłać, obalić na ziemię, powalić, wywrócić, se ad pedes alicujus, rzucić się komu do nóg; corpus humi, hostem, oppida; — przenoś. *a)* zniszczyć, zgubić, aliquem; omnia furore; mores civitatis; Galliam; *b)* poniżyć, spodlić, se.

Prostĭtuo, stitui, stitūtum, 3. wystawiać publicznie na przedaż, aliquem lub aliquid; — przenoś. vocem foro ingrato.

Prosto, stĭti, stātum, 1. być wystawionym, stąd: *a)* wystawać, sterczéć; *b)* nadstawiać się publicznie; *c)* o towarach: być na przedaż, ut prostes Sosiorum pumice mundus.

Prosubĭgo, ĕre, wyryć, skopać, terram.

Prosum, fui, prodesse, być pożytecznym, służyć do czego, nec sibi nec alii; nil tibi meae literae profuerunt; ad virtutem; profore = profuturum esse, quae profore credam; także z tryb. bez.: nec quidquam tibi prodest tentasse.

Protectus, a um, osłoniony, okryty, zabezpieczony, protectior sapientia.

Protĕgo, texi, tectum, 3. zakryć z przodu, osłonić, aliquem lub aliquid aliqua re; — przenoś. *a)* ukryć, pokryć, insidias; nequitiam supercilio truci; *b)* zasłonić, zabezpieczyć, portus naves a ventis protegit; 2) dać obdaszek, qui aedes protexisset.

Protēlo, 1. odegnać, odpędzić.

Protēlum, i, *n.* ciąg, pociąg, sprzężaj; — przenoś. nieprzerwany ciąg, postęp, protelo stimulatur fulgure fulgur.

Protendo, tendi, tensum lub tentum, 3. wyciągać przed sobą, dextram; hastas; brachia in mare; stąd: protentus, a, um, wyciągniony, długi, in octo pedes.

Protĕnus, lub protĭnus, *przysł.* przed sobą, naprzód, ire, agere, pergere; stąd: *a)* o przestrzeni: ciągle, bez przerwy, quum pr. utraque tellus una foret; obie ziemie (Italia i Sycylia), stanowiły jednę całość, były z sobą połączone; *b)* w odniesieniu do czasu: nieprzerwanie, nieustannie, ciągle; albo: natychmiast, bez zwłoki, zaraz z początku, in Africam transducere exercitum; ad aliquem mittere; pr. Carthaginem ituros: monere; pr. de via.

Protĕro, trīvi, trītum, 3. rozetrzéć, zgnieść, zdeptać, stłuc, agmina curru;—przenoś. *a)* zniszczyć, ruinā sua proteri; *b)* zupełnie wzgardzić, miéć za nic, aliquem; 2) zacierać; — przenoś. wypychać, ver proterit aestas.

Proterreo, terrui, terrĭtum, 2. wystraszyć, wypłoszyć, hostes.

Proterve, *przysł.* bezwstydnie, bezczelnie, facere.

Protervĭtas, ātis, *ż.* bezczelność, zuchwalstwo.

Protervus, a, um, niszczący, stella canis (która zbytecznym upałem wszystko niszczy); — przenoś. bezwstydny, bezczelny; także. zuchwały, manus pr. intentare.

Protesilāus, i, *m.* mąż Laodamii, który najpierwszy z pomiędzy Greków pod Troją został zabity.

Proteus, ei, lub eos, *m.* wieszczy bożek morski, pasterz trzód Neptuna; miał tę własność, że mógł się przemieniać w rozmaite postacie; poet. Protei columnae, granice Egiptu; jako *imię posp.* człowiek niestały, zmienny, chytry.

Protinus, patrz protenus.

Protraho, traxi, tractum, 3. wywlec, pedibus cadaver;—przenoś. wyjawić, odkryć, facinus per indicium; auctorem facinoris; 2) za-

prowadzić, aliquem in convivium; ad operas mercenarias; — przenoś. skłonić do czego, spowodować, ad indicium; 3) przeciągnąć, przewlec, na str. bier. przedłużyć się, przeciągnąć się, bellum Cimbricum protrahebatur.

Protrūdo, trusi, trusum, 3. popchnąć, cylindrum, wypchnąć, aliquem foras; 2) odłożyć, odroczyć, comitia in Januarium.

Proturbo, 1. wypchnąć, wygnać, wyrzucić, aliquem aliquo loco; 2) obalić, wywrócić, silvas, poet.

Prout, *przysł.* jak, podług tego jak, w miarę jak, pr. res postulat.

Provectus, us, *m.* podniesienie, wywyższenie.

Provĕho, vexi, vectum, 3. wywozić, na str. bier. provehi equo, ante stationes, wyjechać; provehi navi, cum classe freto, portu in altum, pelago, a terra, odpłynąć; wypłynąć; — przenoś. *a)* posuwać daléj, provectus aetate, w podeszłym wieku, sędziwy; longius aetate pr; vestra benignitas provexit orationem meam, przedłużyła mowę moją, pozwoliła obszerniéj mówić; haec spes provexit, ut-, nadzieja do tego posunęła, doprowadziła, iż-; aliquem ad largius vivendum; gaudio provehente (me); na str. bier. provehi, posunąć się dalój, unosić się, zapędzić się, pr. amore, vino, divino instinctu, in amicitia longius; in maledicta; *b)* powiększać, podwyższać, vim temperatam in majus; wynosić, posuwać do wyższych godności, aliquem in consulatus, na str. bier. posuwać się, postępować wyżéj.

Provĕnio, vēni, ventum, 4. wyjść, wystąpić; — przenoś. wyrastać, frumentum angustius provenerat; u późn. pis. o ludziach: rodzić się, quibus provenere liberi; — przenoś. provenere ibi scriptorum magna ingenia; 2) udawać się, powodzić się, carmina proveniunt; u poet. i późn. pis.

Proventus, us, *m.* wyjście, wschodzenie, wyrastanie; stąd: plon, urodzaj onerat sulcos proventu, poet.; 2) wypadek, koniec, zwłaszcza pomyślny, temporis superioris.

Proverbium, ii, *n.* przysłowie; in pr. venit, poszło w przysłowie; in proverbio est, jest to przysłowie; proverbio veteri, podług dawnego przysłowia.

Provide, *przysł.* przezornie, ostrożnie.

Providens, tis, ostrożny, przezorny.

Providenter, *przysł.* ostrożnie, przezornie, bacznie.

Providentia, ae, *ż.* przezorność, przewidywanie, pr. est, per quam futurum aliquid videtur; 2) opatrzność, deorum providentia mundum administrari.

Provideo, vidi, visum, 2. *a)* nieprzech. daleko widzieć, procul; stąd: przewidywać; być przezornym, ostrożnym; często: mieć staranie, pieczołowitość, troskliwość, multum in posterum; providetur de aliqua re; alicui rei; *b)* przech. daleko widzieć, zoczyć, aliquem; stąd: przewidywać, prov: animo lub samo providere aliquid lub z 4 przyp. i tryb. bezok.; non provisus, nieprzewidziany, niespodziany; często: mieć o czém staranie, dbać o co, zajmować się troskliwie, ze spój. ut lub ne i tryb. łącz., albo ze zdaniem wzgl., cura et provide, ne quid ei desit; providebo, ut rectissime agantur omnia; stąd: dostarczać, rem frumentariam; ea, quae ad usum navium pertinerent, providere instituunt; zaradzać, starać się uniknąć, aliquid.

Providus, a, um, przewidnjący, rerum futurarum; opinio pr. futuri; 2) przezorny, ostrożny, animal hoc providum, sagax (homo); 3) troskliwy, staranny, natura provida utilitatum opportunitatumque omnium.

Provincia, ae, *ż*. powierzony komu zakres działalności urzędowéj w ogóle; w szczegól. zaś zakres czynności konsulów, pretorów, wodzów tak w pokoju jak i w czasie wojny; stąd o preturze: provincia urbana, peregrina; także: decrevere patres, ut alteri consulum Italia bellumque cum Hannibale provincia esset; 2) zarządzanie jakim krajem zewnątrz Italii, który był podbity przez Rzymian, provinciam prorogare, deponere; 3) sam kraj podbity nazywał się provincia, jak Gallia i t p.; szczegól. zaś wschodnia część Gallii narbonońskiéj i królestwo Pergamu, jako prowincya Azyatycka, porów. Gallia i Asia.

Provincialis, e, do prowincyi odnoszący się, prowincyonalny, z prowincyi; *rzeczow*. provinciales, ium, *m*. mieszkańcy prowincyi.

Provisio, ōnis, *ż*. przezorność, baczność, animi; 2) przewidywanie, animi; stąd: troskliwość, pieczołowitość; opatrzność, divina, oględność, temporis posteri; omni diligentiae provisione, z całą troskliwością; także: unikanie, wystrzeganie się, vitiorum.

Proviso, ere, oglądać się na co, uważać, patrzéć.

Provisor, ōris, *m*. obmyślający nadal, czyniący zapas, utilium tardus provisor.

Provocātio, ōnis, *ż*. wyzywanie (przeciwnika do walki), ex provocatione hostem interemit; 2) odwołanie się do wyższego sądu, est provocatio, wolno odwołac się wyżéj.

Provocātor, ōris, *m*. rodzaj szermierza, który wyzywał do walki.

Provŏco, 1. powoływać, wzywać, mandat, ut ad se provocent Simonidem; poet.: Aurora roseo ore diem pr.; pobudzać, provocari aliqua re, beneficiis, sermonibus; drażnić, maledictis, injuriis; wyzywać do walki, pr. ad pugnam lub samo provocare; 2) odwoływać się do kogo, ad aliquem.

Provŏlo, 1. wylecieć; — przenoś. szybko wybiedz, wyjechać, subito omnibus copiis pr.; provolant duo Fabii.

Provolvo, volvi, volūtum, 3. zwalić, stoczyć, zrzucić, cupas ardentes in opera; saxa in subeuntes; se cum armis; se pr. lub provolvi, spaść, zwalić się, ad genua, ad pedes, upaść do nóg.

Proxime, patrz prope.

Proximitas, ātis, *ż*. blizkość, sąsiedztwo; — przenoś. *a)* podobieństwo; *b)* blizkie powinowactwo, pokrewieństwo.

Proxĭmo, āre, zbliżać się, być blizko, z przyp. 3 capiti Equi proximat Aquarii dextra.

Proxĭmo, *przysł*. niedawno.

Proximus, a, um, patrz propior.

Prudens, tis (złoż. z pro-videns), naprzód wiedzący, przewidujący, quos prudens praetereo, wiedząc, z namysłem, umyslnie pomijam; 2) dobrze co znający, dobrze z czem obeznajmiony, biegły, z przyp. 2 rei militaris, także: z 4 przyp. i tryb. bezok.; 3) przezorny, baczny, roztropny, malebant eum nimis timidum quam prudentem existimari; vir ad consilia prudens; in existimando.

Prudenter, *przysł*. przezornie, oglę-

dnie, bacznie, roztropnie, persequi, facere.

Prudentia, ae, *ż.* dokładna znajomość, umiejętność, biegłość, juris publici, civilis; futurorum; physicorum est ista pr.; 2) przezorność, oględność, roztropność, pr. est rerum expetendarum fugiendarumque scientia; także: chytrość, suspecta alicujus pr., u późn.

Pruīna, ae, *ż.* szron; poet.: *a)* śnieg, corpora circumfusa pruinis; *b)* zima, ad medias sementem extende pruinas.

Pruinōsus, a, um, szronisty, pełen szronu, nox, herba.

Prūna, ae, *ż.* węgle rozżarzone, zarzewie. [rzewia, torris.

Prunĭtius, a, um, tyczący się zarzewia, torris.

Prūnum, i, *n.* śliwka (owoc).

Prūnus, i, *ż.* drzewo śliwkowe.

Prūrio, ire, świerzbieć; — przenoś. mieć chętkę do czego.

Prusa, ae, *ż.* miasto w Bitynii.

Pritanēum, i, *n.* gmach publiczny, w niektórych miastach Greckich, gdzie najwyżsi urzędnicy zbierali się i jadali; tamże zasłużeni mężowie mieli kosztem publicznym zapewnione dla siebie dożywotnie utrzymanie.

Prytănis, is, *m.* jeden z najwyższych urzędników w niektórych miastach Grecyi.

Psallo, psalli, 3. grać na instrumencie strónowym; śpiewać przygrywając.

Psaltērium, ii, *n.* instrument muzyczny podobny do cytry.

Psaltria, ae, *ż.* grająca na instrumencie strónowym.

Psecas, ădis, *ż.* nazwisko niewolnicy, która włosy swéj pani wonnym olejkiem nakrapiała, trefiła; 2) nazwisko nimfy.

Psephisma, ătis, *n.* uchwała ludu, wyrok u Greków.

Pseudocăto, ōnis, *m.* fałszywy Katon, małpujący Katona.

Pseudodamasippus, i, *m.* małpujący Damazyppa.

Pseudŏlus, i, *m.* kłamca, łgarz, tytuł komedyi Plauta.

Pseudomĕnos, i, *m.* fałszywy sylogizm = mentiens.

Pseudoperseus, i, *m.* fałszywy Perseusz.

Pseudophilippus, i, *m.* patrz Andriscus.

Pseudothўrum, i, *n.* tył skryte drzwi; — przenoś. quemadmodum ad istum postea per pseudothyrum lub pseudothyro (numi) revertantur (tajemnym sposobem).

Psittăcus, i, *m.* papuga.

Psophis, ĭdis, *ż.* miasto w Arkadyi.

Psychomantium, ii, lub -ēum, ei, *n.* miejsce, w którém wywoływano dusze zmarłych w celu ich zapytywania.

Psythius, a, um, psytyjski, vitis ps. lub samo psythia, gatunek greckich winorośli.

Pteleon, lub Pteleum, i, *n.* miasto i port w Tessalii.

Ptisanārium, ii, *n.* odwar z jęczmienia lub ryżu.

Ptolemaeus, i, *m.* imię królów Egipskich po śmierci Aleksandra Wielkiego, z których pierwszy nazywał się Pt. Lagi (syn Macedończyka Lagusa i Arsinoi); stąd: *a)* Ptolemaeus, a, um, do Ptolemeusza odnoszący się; *b)* Ptolemăis, ĭdis, *ż.* imię kilku miast w Egipcie, Fenicyi, Cyrenaice.

Pubeo, ēre, być w wieku dojrzałym, młodziańskim; stąd: pubens. młodzieniec dorosły.

Pubertas, ătis, *ż.* męzkość, wiek młodziaństwa; stąd: znaki mężnienia, zarastanie, mech na brodzie.

Pubes, pubĕris, będący w wieku młodzieńczym, zarastający, dorosły; stąd: *rzeczow.* puberes, osoby dorosłe, dojrzałe; — przenoś. o mchu na liściach: puberibus caulis foliis, poet.

Pubes, is, *ż.* męzkość, stąd: dorośli, dojrzali ludzie, omnem Italiae pubem; poet. miejsce zarastania, łono.

Pubesco, pubui, 3. przychodzić do lat młodzieńczych: w ogóle: o płodach ziemi, dorastać, dojrzewać, pubescunt, quae oriuntur e terra; stąd: zarastać, okrywać się porostem, aequali tecum pubesceret aevo; — przenoś. i poet. powlekać się, okrywać się, prata pubescunt flore.

Publicānus, a, um, tyczący się dochodów publicznych; *rzeczow.* publicanus, i, *m.* dzierżawca główny dochodów państwa Rzymskiego z ceł, pastwisk i dziesięcin zbożowych. Dzierżawcy ci zwykle byli ze stanu rycerskiego.

Publicātio, ōnis, *ż.* zabranie na skarb.

Publice, *przysł.* z polecenia lub w imieniu narodu, rządu, frumentum, quod essent publice polliciti; w interesie państwa z korzyścią lub szkodą, publice maximam putant esse laudem; nakładem, kosztem publicznym, elatus; vesci; alere; 2) publicznie, w obliczu rządu, publiczności, p. est interfectus; tractus per urbem Romam p.

Publicius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; clivus P., pagórek w Rzymie od jednego z Publicyuszów nazwany; stąd: Publiciānus, a, um, publicyański.

Publico, 1. zabierać na skarb, regnum Jubae, bona, agros, pecunias, Ptolemaeum, jego majątek; 2) dozwolić na użytek powszechny, Aventinum (zająć pod uprawę).

Publicŏla, ae, *m.* przyjaciel gminu, zasługujący się ludowi, przydomek Waleryusza i jego potomków.

Publĭcus, a, um, tyczący się rządu państwa, miasta, gminy, wspólny; w imieniu lub nakładem państwa urządzony; *rzeczow.* *a)* publicus, i, *m.* osoba pełniąca obowiązki rządowe, urzędnik; *b)* publicum, i, *n.* własność narodowa, kraina do skarbu należąca, Campanum, quod ejus (agri) publicum populi Romani esset; często: majątek narodowy, skarb publiczny, dochody państwa, addicere in publicum; in p. redigere, deponere, deferre; in p. emere; convivari de publico; ex p. tradere; frui publico; dzierżawa publiczna, in eo p. esse, publica male redimere; societas omnium publicorum; miejsce publiczne, plac, rynek, droga, skład publiczny, in p. conferre, prodire, in publico epulari; proripere se in publicum; in publico esse, nie być w domu; publico carere, zostawać w domu; nudus per p. ductus, przez ulicę; 2) powszechny, wszystkim do użytku dozwolony, lux mundi (słońce); libertas; luctus; verba; p. moribus degere (zwyczajnym sposobem); structura carminis p., budowa wiersza pospolita, nieosobliwa.

Publilius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Publius, ii, *m.* Rzymskie przedimię.

Pudendus, a, um, haniebny, zawstydzający, sromotny, causa, vita.

Pudens, tis, wstydliwy, skromny, obyczajny.

Pudenter, *przysł.* wstydliwie, skromnie, rogare, vivere.

Pudeo, pudui, pudĭtum, 2. wstydzić się, pudendo, przez wstyd; zwykle nieosob.; osoba wstydząca się kładzie się w przyp. 4. a to, o co się kto wstydzi, w przyp. 2. pudet me alicujus rei lub alicujus, wstydzę się czego, kogo; także: me autem quid pudeat, qui-; ja zaś czegoż się mam wstydzić, który-; z tr. bez.: quem Romanorum pudet uxorem ducere in convivium? plebem pudet reverti.

Pudibundus, a, um, wstydzący się, wstydliwy, matrona.

Pudicitia, ae, ż. wstydliwość, skromność, czystość; także jako bóstwo: Pudicitia patricia i plebeja.

Pudicus a, um, wstydliwy, skromny, obyczajny, uxor, mores.

Pudor, ōris, *m.* wstyd, bojaźń słusznéj nagany, famae; ex quo fit, ut pudorem rubor, terrorem pallor consequatur; 2) obyczajność, czystość, wstydliwość, oblita pudoris; 3) także o tém, czego się mamy wstydzić: nec pudor est; pudori esse, sprawiać hańbę, quantus pudor esset obsideri· cum pudore alicujus, na wstyd, ze wstydem, proh pudor! co za wstyd, hańba!

Puella, ae, ż. dziewczyna; poet.: Danai puellae, córki; w ogóle: młoda kobieta, młoda żona.

Puellāris, e, dziewczęcy, tyczący się dziewczyny.

Puer, ĕri, *m.* chłopiec, zwykle do lat 17; a puero i a pueris, od dzieciństwa, od wieku dziecinnego; ex pueris excedere, wyjść z wieku dziecinnego: admodum p., jeszcze bardzo młody: cum filio adhuc puero, gdy był jeszcze w wieku dziecinnym; poet. i u późn. pis.: syn, Latonae, Ledae; w licz. mn. dzieci, młodzi ludzie; 2) sługa, niewolnik, pueri literatissimi; regius; 3) nieżonaty, poet.; 4) czasem znaczy lekką naganę: zniewieściały, u późn. pis.

Puerilis, e, dziecinny, młodociany, aetas, anni; — przenoś. dziecinny, nierozważny, płochy, niebaczny, consilium, sententia.

Puerilĭter, *przysł.* dziecinnie, po dziecinnemu; nierozważnie, niebacznie, ludere; facere.

Pueritia, ae, ż. dzieciństwo, wiek dziecinny do lat 17, c lud.) atque pueritiae disciplina: pueritiae adolescentia obrepit.

Puerpĕra, ae, ż. położnica.

Puerpĕrium, ii, *n.* połóg.

Puertia, ae, ż. = pueritia

Puerŭlus, i, *m.* chłopczyna, puerulo me, gdy byłem jeszcze małym chłopcem.

Pugil, ĭlis, *m.* szermierz walczący na kułaki, opatrzony w rękawice rzemienne, caestus.

Pugilātio, ōnis, ż. walka na kułaki.

Pugio, ōnis, *m.* sztylet, puginał; — przenoś. plumbeus p., słaby dowód.

Pugiuncŭlus, i, *m.* mały sztylet.

Pugna, ae, ż. bitwa, walka, potyczka, equestris, pedestris; pugnavalem facere, committere, pugna decertare; p. singularis, pojedynek; — przenoś. *a)* spór, kłótnia uczonych, doctissimorum hominum; *b)* linia bojowa, szyk, p. media, średni hufiec; ordinata pugna.

Pugnacĭter, *przysł.* z zapałem do walki, natarczywie, zacięcie.

Pugnātor, ōris, *m.* walczący.

Pugnax, ācis, chciwy walki, wojowniczy, bitny; 2) gwałtowny, silny, exordium; 3) zwadliwy, zacięty.

Pugno, 1. walczyć, bitwę staczać, bene, male, szczęśliwie, nieszczęśliwie, pugnam, proelium pugna-

re, poet.: bella pugnata; — przenoś. *a)* spierać się, kłócić się, cum aliquo; de aliqua re; poet. o rzeczach nieżywotnych: frigida pugnabant calidis; stąd: być w sprzeczności, secum; alicui rei; pugnantia loqui; *b)* ze spój. ut lub ne i tr. łącz. usilnie się starać, usiłować, id ne impetremus, pugnabis; poet. z tryb. bezok. pugnat molles evincere somnos.

Pugnus, i, *m*. pięść, kułak, poet. walka pięściowa, pugno victus; superare pugnis.

Pulchellus, a, um, ładniuchny, szczegól. w znaczeniu wzgardliwém, ironicznie, Pulchellus jako przezwisko Klodyusza.

Pulcher, chra, chrum i pulcer, cra, crum, piękny, hoży, urodziwy, puer; — przenoś. *a)* piękny, wyśmienity, wyborny, sławny, exemplum, poëma, consilium; pulchrum est, piękna jest rzecz, z tr. bezok. cui pulchrum fuit in medios dormire dies; pulchrumque mori succurrit in armis; *b)* błogi, szczęśliwy, dies, victoria; se pulchrum ac beatum putare.

Pulcher, chri, *m*. Rzymskie przezwisko; 2) Pulchri promontorium, przylądek w Afryce.

Pulchre, lub pulcre, *przysł.* pięknie, wybornie, dobrze, p. est mihi, błogo mi; jako wykrzyknik: brawo! wybornie! clamabit enim pulchre, bene, recte.

Pulchritūdo, ĭnis, *ż*. piękność, corporis, colorum, verborum; — przenoś. świetność, zacność, wspaniałość, virtus tantam habet pulchritudinem, ut-; pulchritudinis duo genera sunt, quorum in altero venustas, in altero dignitas.

Pulējum, i, lub pulegium, ii, *n*. polej, roślina pachnąca; — przenoś. przyjemność, ad cujus rutam pulejo mihi tui sermonis utendum est, przyjemności twojej rozmowy.

Pulex, ĭcis, *m*. pchła.

Pullārius, ii, *m*. zajmujący się utrzymywaniem kurcząt, których używano do wróżby, przypatrując się jak jadły rzucone sobie zboże.

Pullātus, a, um, żałobną suknią odziany.

Pullŭlo, 1. puszczać odrostki, rozwijać się; — przenoś. tot pullulat atra colubris, najeżona mnóstwem wężów; szczycić się, pullulare incipiebat luxuria.

1. **Pullus**, a, um, młody; *rzeczow.* pullus, i, *m*. w ogóle: młode żwierzątko, szczegól. kurczę; — przenoś. pullus milvinus, jastrzębie plemię, o zdziercy, chciwym zdobyczy człowieku.

2. **Pullus**, a, um, ciemny, czarniawy, czarny, pulla vestis, toga, tunica i t. p. ciemna odzież, żałobna; także: *rzeczow.* pullum, i, pulla, orum, *n*. poet.

Pulmentārium, ii, *n*. przysmak, jedzenie służące do zaostrzenia apetytu; — przenoś. pulmentarium quaere sudando.

Pulmentum, i, *n*. przykąsek do chleba; 2) jedzenie, potrawa, coenes pulmenta laboribus empta.

Pulmo, ōnis, *m*. płuca, także w licz. mn. pulmones.

Pulpa, ae. *ż*. mięsista część u źwierząt. [sa.

Pulpāmen, ĭnis, *n*. potrawa z mię-

Pulpamentum, i, *n*. potrawa z mięsa, przykąsek, środek, jedzenie do zaostrzenia apetytu, pul. fames.

Pulpĭtum, i, *n*. miejsce wzniesione dla mówców, aktorów, Aeshylus modicis instravit pulpita tignis.

Puls, pultis, *ż*. zacierka z mąki i jarzyn, używana od Rzymian pierwéj nim chleb wypiekać zaczęli;

rzucano ją zwykle kawałkami na karm kurom wieszczym, stąd: offa pultis.

Pulsātio, ōnis, *ż.* bicie, trącanie.

Pulso, 1. trącać, uderzać, stukać, bić, aliquem lub aliquid; poet. o koniach: pedibus spatium Olympi, przebiegać; także: campus assiduis pulsatus equis; stad o jadących: curru Phoebo medium pulsabat Olympum; o rzeczach nieżywotnych: pulsarunt arva ligones (potłukły, pokruszyły, uprawiły); erupere nervo pulsatae sagittae (wypadły strzały przez wyprężenie cięciwy); — przenoś. *a)* uderzać o co, surdas aures (groch na ścianę rzucać); na str. bier. być uderzonym, otrzymać wrażenie, adventitia visione pulsari; *b)* pobudzać, skłaniać do czego, quae te vecordia pulsat, qui lacessas Pirithoum? *c)* niepokoić, corda pavor pulsans, poet.

Pulsus, us, *m* uderzenie, bicie, trącenie, tupanie, pedum, lyrae (granie na l.): — przenoś. wrażenie, pulsus animos dormientium commovet.

Pulvĕreus, a, um, prochowy, z prochu, z kurzu powstały, nubes, tuman kurzawy; 2) zakurzony, pełen kurzu solum, także: wznoszący kurz, palla.

Pulverŭlentus, a, um, pełen kurzawy albo prochu: poet. praemia, połączone z wielkim trudem.

Pulvillus, i, *m.* poduszeczka; 2) Pulvillus, Rzymskie przezwisko.

Pulvīnar, āris, *n.* poduszka, wezgłowie; w świątyniach łoże czyli sofa, na której umieszczano posągi bogów przed zastawionemi dla nich potrawami, porów. lectisternium; 2) małżeńskie łoże cesarzowéj.

Pulvinārium, ii, *n.* łoże czyli sofa w świątyniach, na której umieszczano posągi bogów.

Pulvīnus, i, *m.* poduszka, wezgłowie, materac.

Pulvis, ĕris, *m.* rzadko *ż.* proch, kurzawa, pył; przysłowie: sulcos in pulvere ducere, napróżno pracować; p. eruditus, piasek, pyłek, na którym dawni matematycy kreślili figury; stąd: hominem a pulvere excitabo; poet.: hibernus, sucha zima; 2) pole, miejsce utarczki, ćwiczeń, exercentur equis, domitantque in pulvere currus;—przenoś. *a)* pole, miejsce działalności, in suo pulvere, w swoim zawodzie; in solem atque pulverem procedere, wystąpić publicznie; *b)* o działalności: palma sine pulvere, bez walki, bez trudu, poet.

Pumex, ĭcis, *m.* pumeks, kamień; u poet. skała dziurkowata.

Pumiceus, a, um, tyczący się pumeksu, z pumeksu zrobiony.

Pumilio, ōnis, *m.* i *ż.* karzeł, karlica.

Punctim, *przysł.* koląc, punctim magis quam caesim petere hostem.

Punctum, i, *n.* (od pungo) kropka, punkt; w szczegól. *a)* znak otrzymanego głosu czyli zdania przychylnego na zgromadzeniu ludu przy wyborze urzędników; ponieważ przed wprowadzeniem tabliczek rogator liczbę głosów, na tablicy woskiem powleczonéj, kłóciem odznaczał, quot in ea tribu puncta tuleris; w ogóle: pochwała, zdanie przychylne, omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci; *b)* znak do oddzielania zdań i same oddziały w mowie, interrogatiunculis, quasi punctis; puncta argumentorum; *c)* punkt matematyczny, stąd: każda najmniejsza część w przestrzeni, quasi p. terrae; w czasie: chwila, temporis

puncto, w okamgnieniu; p. temporis eodem; omnibus minimis temporum punctis

Pungo, pupŭgi, punctum, 3. kłóć; — przenoś. martwić, trapić, robić nieprzyjemność, epistola tua me p.; qui se dies noctesque stimulat ac pungit.

Puniceus, a, um, Fenicki, Kartagiński; 2) czerwony, do purpury zbliżony, chlamys.

Punicus, a, um, patrz Poenus.

Punio, i depon. punior, 4. karać, sontes, maleficia: prohibenda in puniendo ira est; 2) mścić się, dolorem, necem.

Punitor, ōris, *m.* karzący, mściciel.

Pupa, ae, *ż.* dziewczę; lalka.

Pupilla, ae, *ż.* dzieweczka; sierota

Pupillāris, e, sierocy, tyczący się sieroty.

Pupillus, i, *m.* chłopczyk, sierota.

Pupinia, ae, *ż.* kraina w Lacyum, niedaleko od Tuskulum, nazywana także Pupiniensis ager.

Pupius, a, um, nazwanie Rzymskiego rodu; stąd: lex P.

Puppis, is, *ż.* tylna część okrętu; poet. okręt, puppibus illa prius, patulis nunc hospita plaustris; advertere puppim, wylądować; avertere puppes, odpływać, uciekać; — przenoś. o trzymaniu steru rządu, sedebamus in puppi et clavum tenebamus.

Pupŭla, ae, *ż.* dziewczę (wyraz pieszczoty), laleczka; 2) źrenica.

Pupŭlus, i, *m.* chłopczyna.

Pupus, i, *m.* chłopiec.

Pure, i poet. purĭter, *przysł.* czysto, pure lauta corpora: jasno, świetnie, splendens Pario marmore purius: naturalnie, bez osłony, w naturalnej postaci, apparere, poet.; — przenoś. *a)* w odniesieniu do mowy: poprawnie, czysto, loqui; *b)* niewinnie, nieskażenie, bez skazy, acta aetas; *c)* doskonale, zupełnie, quid p. tranquillet, poet.

Purgāmen, ĭnis, *n.* śmiecie, nieczystość, gnój; 2) środek oczyszczenia pod względem religijnym, mali, caedis, poet.

Purgamentum, i, *n.* brud, plugastwo; — przenoś. w licz. mn. hałastra, motłoch, gawiedź, urbium, servorum, u późn. pis.

Purgātio, ōnis, *ż.* czyszczenie, alvi; — przenoś. uniewinnienie, usprawiedliwienie.

Purgo, 1. czyścić, przeczyszczać, wypróżniać, quid radix ad purgandum possit; purgor bilem, poet.; także: purgatum te illius morbi esse, że się wyleczyłeś z téj słabości, poet.: — przenoś. oczyścić, urbem; uniewinniać, usprawiedliwiać, aliquem de aliqua re; se alicui, usprawiedliwiać się przed kim; civitatem facti dictique; p. crimina, zbijać zarzuty; oczyszczać sposobem religijnym, populos, nefas, poet.; qui etiam Tiberii dedecora purgaverit.

Purĭter, *przysł.* patrz pure.

Purpŭra, ae, *ż.* ślimak wydający farbę szarłatną; stąd: *a)* farba szarłatna, purpura; *b)* suknia purpurowa, bramowana purpurą, którą nosili królowie, wyżsi urzędnicy i cesarze, purpuram accipere, sumere, zostać cesarzem; nosiło ją także pospólstwo, ale w lichym gatunku, p. plebeia.

Purpurātus, a, um, szarłatną suknią odziany; *rzeczow.* purpuratus; i, *m.* wyższy urzędnik przy panujących na wschodzie, minister, generał, dextro cornu purpuratorum unus praeerat.

Purpŭreus, a, um, purpurowy,

szarłatny czerwony, czerwonawy, fioletowy, i t. p. vestis, amictus, pallium: conscia purpureus venit in ora rubor; poet. piękny, świetny, lumen juventae purpureum; olores ver; — przenoś. purpurą odziany, rex; purpurą okryty, torus, poet.

Purus, a, um, czysty, aqua, terra, humus, aëre purior ignis: sol; coelum, czyste, pogodne. stąd: *a*) czysty, gładki, bez ozdób, parma: argentum, naczynie srebrne bez rzeźby; hasta, włócznia bez żelaza: vestis, toga, bez obszycia purpurowego; *b*) wolny, nie zabudowany, nie zarosły; campus: *c*) o zysku: czysty, po odtrąceniu kosztów, quid possit ad dominum puri ac reliqui pervenire; *d*) w odniesieniu do mowy: czysty, bez błędów, bez ozdób krasomówskich, naturalny; we względzie sądowym: prosty, bezwarunkowy, bez wyjątków bez zastrzeżeń, judicium: *e*) we względzie moralnym: czysty, bez skazy, nieskalany, prawy, uczciwy, skromny; stąd: locus, niezbezczeszczone nieuczęszczane; *f*) wolny od żałoby, wesoły, familia, dies.

Pūs, puris, *n.* ropa;—przenoś mowa jadowita, złośliwa, Rupilipus atque venenum.

Pusillus, a, um bardzo mały szczupły, drobny, epistola: habuimus in Cumano quasi pusillam Romam: przenoś. mały mało znaczny drobiazgowy causa: niedołężny, bojaźliwy, homo, animus.

Pusio, ōnis, *m.* chłopczyk.

Pustŭla, ae, *ż.* krostka, pęcherzyk na ciele.

Puta, (tr. rozk. od 2 puto), naprzykład, to jest.

Putāmen, ĭnis, *n.* łupina, skorupa.

Putātio, ōnis, *ż.* (od 1 puto) obcinanie, arborum ac vitium.

Puteal, ālis, *n.* opasanie i przykrycie studzienne: - przenoś. o miejscu nie przykrytém, lecz tylko opasaném, które szanowano jako święte i na które wchodzić nie godziło się; takie np. było na placu zwanym comitium p. Libonis lub Scribonianum. Przy niém zgromadzali się zwykle bankierowie i lichwiarze dla robienia układów pieniężnych p. Libonis mandabo siccis

Puteālis, e, studzienny.

Puteo, putui, 2. cuchnąć, trącić zgnilizną.

Puteŏli, orum, *m.* miasto na pobrzeżu Kampanii (dziś Pozzuoli); stąd: Puteolānus, a um, tyczący się Puteolów; *rzeczow.* Puteolanum, i, *n* posiadłość wiejska przy Puteolach i Puteolani, orum, *m.* Puteolanie.

Puter, putris, putre i putris, e, spróchniały, zbútwiały, zgniły, poma, fanum;—przenoś. *a*) pulchny, kruchy, solum, gleba, sulci; *b*) obwisły, mamma; lubieżny, oculi.

Puteus, i, *m.* studnia; 2) dół, jama, p. demittere, wykopać.

Putide, *przysł.* smrodliwie.—przenoś. nieprzyjemnie, z przesadą, zbyt wytwornie, dicere, literas exprimare.

Putidiuscŭlus, a, um, nieco przesadny pedantyczny.

Putidus, a, um, zgniły, zbútwiały, stęchły; — przenoś. cerebrum putidius, głowa przewrócona, człowiek nierozsądny: 2) drobiazgowy, pedantyczny, ne aut obscurum sit, aut putidius; 3) przesadny w mowie.

1. **Puto**, 1. obcinać, okrzesywać vitem

2. Puto, 1. obliczać, obrachować, rationem cum publicanis; szczegól. pod względem wartości wewnętrznéj: *a)* oceniać, szacować, uważać za co, z podwój. przyp. 4., na str. bier. z podwój. przyp. 1, quod idoneum ad muniendum putarent; jam latrones putabantur; z przyp. 2 wartości: magni, pluris, tanti, i t. p. wysoko, wyżéj, tak bardzo, tyle; z przyim. pro i 6 przyp.: aliquem pro nihilo; aliquid pro certo; także: aliquem in parentis numero putare; aliquid denariis quingentis; *b)* myśléć, mniemać, sądzić, facta puta, quaecunque jubes, uważaj to tak, jakby już było wykonane; zwykle z 4 przyp. i tryb. bezok., często z opuszczoném esse, tempus transmittendum putavi; na str. bior.: ut putarentur etiam cum numinibus habere sermonem; często samo puto lub ut puto, nawiasowo, jak myślę, jak sądzę, at. puto, est contenta; 2) rozważać, rozmyślać, roztrząsać, multa putans sortemque animo miseratus iniquam.

Putrefăcio, fēci, factum, 3 (na str. bier. putrefio, factus, fieri), zgnoić, zrobić zbótwiałém, na str. bier. zgnić, zbótwieć, putrefacta per imbres; 2) skruszyć, saxa infuso aceto.

Putresco, putrui, 3. spróchnieć, zbótwieć, vestis p. in arca.

Putridus, a, um, zgniły, spróchniały, zbótwiały.

Putris, patrz puter.

Putus, a, um, czysty, jasny, zrozumiały, naturalny, putissimae orationes.

Pydna, ae, *ż.* miasto w Macedonii, stąd: Pydnaei, orum, *m.* Pydnejczycy.

Pyga, ae, *ż.* pośladek.

Pygmaei, orum, *m.* bajeczny lud karłowaty w Indyach, Tracyi i Etyopii, stąd: Pygmaeus, a, um, do Pigmejczyków odnoszący się.

Pygmălion, ōnis, *m.* wnuk Agenora; 2) król Tyru i brat Dydony.

Pylădes, ae lub is, *m.* syn króla Strofiusa, przyjaciel Oresta; stąd: Pyladēus, a, um, tyczący się Piladesa, amicitia, bardzo tkliwa, czuła.

Pylae, arum, *ż.* wąwozy, przechody między górami, P. Tauri, Amanicae, Susides: także w Tesalii zwane Thermopylae; stąd: Pylaicus, a, um, w wąwozach mający miejsce, conventus, concilium, zebranie w Termopilach.

Pylus i **Pylos**, i, *ż.* imię miast: w Messenii i Elidzie, gdzie panował Nestor; stąd: Pylius, a, um, do miasta Pylos należący; *rzeczow.* Pylius, Pylejczyk (Nestor), Pylius, a, um, do Nestora odnoszący się, dies.

Pyra, ae, *ż.* stós drzewa (do palenia trupa); 2) miejsce na górze Oeta, gdzie Herkules spalił się.

Pyrămis, ĭdis, *ż.* piramida.

Pyramus, i, *m.* kochanek Tysby.

Pyrămus, i, *m.* rzeka w Cylicyi.

Pyrēnē, ēs, *ż.* *a*) jedna z pięćdziesięciu córek Danausa; *b*) córka Bebryksa, pochowana w górach Pirenejskich, które od niéj wzięły nazwisko; stąd: Pyrenaeus, a, um, od Pireny nazwany, Pirenejski, Pyrenaeus saltus, Pyrenaei montes lub samo Pyrenaeus, góry między Hiszpanią i Gallią.

Pyrĕthron, lub -um, i, *n.* zębownik, roślina.

Pyrgi, orum, *m.* miasto w Etruryi; stąd: Pyrgensis, pochodzący z tego miasta.

Pyrgo, us, *ż.* mamka dzieci Pryama.

Pyrŏpus, i, *m*. mieszanina z trzech części miedzi i jednéj złota.

Pyrrha, ae, i Pyrrhē, ēs, *ż*. córka Epimeteusa, żona Deukaliona; 2) miasto na wyspie Lesbos; stąd: Pyrrhias, ădis, *ż*. pochodząca z tego miasta.

Pyrrho, ōnis, *m*. Grecki filozof z Elidy, założyciel szkoły Sceptyków, stąd: Pyrrhonēi, orum, *m*. zwolennicy Pirrona.

Pyrrhus, i, *m*. syn Achillesa i Deidamii, z przydomkiem Neoptolemus; stąd: Pyrrĭdes, ae, *m*. potomek Pirrusa, w licz. mnog. mieszkańcy Epiru, gdzie Pirrhus założył królestwo; 2) król Epiru.

Pythagŏras, ae, *m*. Grecki filozof z wyspy Samos, założyciel filozofii Italskiéj w Krotonie i Metaponcie w niższéj Italii; stąd: *a)* Pythagorēus, a, um, do Pytagorasa odnoszący się; *rzeczow*. Pitagorejczyk, uczeń i zwolennik Pitagorasa; *b)* Pythagorĭcus, a, um, Pitagorejski; *rzeczow*. Pythagorici, orum, *m*. Pitagorejczycy.

Pytho, us, *ż*. dawne imię okolicy w Focydzie przy Parnasie, gdzie były Delfy; stąd: *a)* Pythĭcus, a, um, pityjski, delficki, Apollo, oraculum, vox; *b)* Pythius, a, um, pityjski, delficki; *rzeczow*. Pythia, ae, *ż*. kapłanka Apollina w Delfach i Pythia, orum, *n*. igrzyska Pityjskie na cześć Apollina przy Delfach.

Python, ōnis, *m*. wąż wielki przy Delfach, którego Apollo zabił.

Pyxis, ĭdis, *ż*. puszeczka do chowania wonnych olejków, robiona pierwiastkowo z bukszpanu, a potém z żelaza, ołowiu i t. p.

Q.

Q. jako przedimię=Quintus; w wyrażeniu: S. P. Q. R. znaczy que, Senatus Populusque Romanus.

Qua, *przysł*. którędy, pontem fecit in Histro flumine, qua copias traduceret; qua sex mensibus iter fecerat, eadem i t. d.; duae erant viae, qua ad hibernacula posset erveniri; 2) jakim sposobem, jak, illuc, qua veniam? qua facere id possis, nostram nunc accipe mentem; 3) qua-qua, częścią-częścią, tak-jak, qua dominus, qua advocati; 4) ne qua, aby czasem nie, aby przypadkiem nie; si qua, jeżeli tylko, jeżeli jakim sposobem, si qua fata sinant; 5) o ile, effuge, qua potes.

Quacumque, lub quacunque, *przysłówek*, którędykolwiek, quacunque iter fecit, quacunque ingredimur; qua se cunque tulit, poet.

Quadamtĕnus, *przysł*. do pewnego kresu, punktu, poniekąd.

Quādi, orum, *m*. lud w południowo wschodniéj Germanii.

Quadrāgeni, ae, a, po czterdziestu.

Quadragēsimus, a, um, czterdziesty.

Quadrāgies, *przysł*. czterdzieści razy.

Quadraginta, czterdzieści.

Quadrans, tis, *m*. czwarta część całości: w odniesieniu do wagi, czwarta część funta, trzy uncye; jako pieniądz: czwarta część asa.

Quadrantārius, a, um, to, czego bardzo tanio, za czwartą część asa dostać można.

Quadratus, a, um, czworograniasty; quadrato agmine incedere, w szyku czworobocznym postępować; *rzeczow.* quadratum, i, *n.* czworobok, kwadrat.

Quadriennis, e, czteroletni.

Quadriennium, ii, *n.* przeciąg czterech lat.

Quadrifāriam, *przysł.* na czworo, dividere. dispertire.

Quadrifidus, a, um, podzielony na czworo, sudes.

Quadriga, ae, *ż.* zwykle w licz. mnog. quadrigae, zaprząg czterokonny albo wóz czterozaprzężny, aurora quadrigis jam medium trajecerat axem. poet.; o gonitwach konnych: quum carceribus se effudere quadrigae; — przenoś. aut equis aut quadrigis poeticis; navibus atque quadrigis petimus bene vivere (usilnie).

Quadrigārius, ii, *m.* woźnica kierujący zaprzęgiem czterokonnym, mianow w Cyrku.

Quadrigātus, a, um, napiętnowany wyrażeniem wozu czterokonnego (o stęplu na pieniądzach).

Quadrigŭla, ae, *ż.* mały wóz czterozaprzężny.

Quadrijŭgis, e, i quadrijugus, a, um, czterozaprzężny, equi; *rzeczow.* quadrijugi, orum, *m.* cztery konie sprzężone, quod simul ac sensere quadrijugi.

Quadrimus, a, um, czteroletni, merum.

Quadringenārius, a um, zawierający w sobie liczbę czterysta, cohortes.

Quadringēni, ae, a, po czterysta.

Quadringentēsimus, a, um, czterysetny.

Quadringenti, ae, a, czterysta.

Quadringenties, *przysł* czterysta razy, sestertium qu., czterdzieści milionów sesterców mniejszych.

Quadripartītus, a, um, na cztery części podzielony.

Quadrirēmis, is, *ż.* okręt mający cztery rzędy wioseł.

Quadro, 1. obrobić, ociosać w czworogran; — przenoś. należycie co zrobić, uzupełnić, wydoskonalić, quadrandae orationis industria: 2) nieprzech. być czworograniastém; - przenoś. przypadać, stosować się, ad lub in aliquid; quoniam ita tibi quadrat, ponieważ to się wydaje tobie stosownem, zgadzasz się na to; o liczbach: zgadzać się, quomodo sexcenta eodèm modo quadrarint.

Quadrum, i, *n.* patrz quadrus

Quadrupĕdans, tis, czworonożny; galopujący, cwałujący, sonitus, tentent cwałującego konia, poet.; 2) koń, quadrupedantum pectora, poet.

Quadrŭpes, pedis, czworonożny; *rzeczow.* źwierzę czworonożne, qu. cursus (koni), poet.

Quadruplātor, ōris, *m.* we czwórnasób co pomnażający; donosiciel, oskarżyciel, skarżący w nadziei otrzymania za to nagrody.

Quadrŭplex, plĭcis, poczwórny, czworaki.

Quadrŭplus, a, um, czworonasobny, cztery razy tyle mający; in quadruplum, we czwórnasób.

Quadrus, a, um, czworograniasty, *rzeczow.* a) quadra, ae, *ż.* czworogran; w licz. mn. skórki z chleba, których Trojanie zamiast talerzy używali, patulis nec parcere quadris; w ogóle: czworograniasty kawałek chleba lub placka, poet. dividuo findetur munere quadra; b) quadrum, i, *n.* czworokąt; — przenoś. redigere in qu. numerumque sententias, uporządkować, w sposób harmonijny wyrazić.

Quaerĭto, 1. pilnie poszukiwać, badać, wypytywać, śledzić, aliquid.

Quaero, quaesīvi, lub quaesii, quaesītum, szukać, wyszukiwać, badać; w szczegól.: *a)* starać się zarobić, zyskać, rem mercaturis faciendis; numos aratro ac manu; opus est quaesito, trzeba zarobić; *b)* szukać napróżno, spostrzedz brak czego, quaerit Boeotia Dircen.; amissam occasionem; numerum jugerum et dominorum; 2) — przenoś. *a)* starać się zjednać, pozyskać, viros ad administrandam rempublicam: amorem sibi aliqua re; gloriam belli domique; z tryb. bezok. exaggerare quaerit omni vigilia: stąd: osiągnąć, wyjednać, honores alicui: nobilitatem periculis; ściągnąć, invidiam in aliquem; *b)* wypytywać, zapytywać, dowiadywać się, aliquem lub aliquid, o kogo, o co; a, de, ex aliquo, pytać kogo, ex ipsis quaesiit; eadem secreto ab aliis quaerit; zwykle z nast. zdan. pyt., quaerant, numquid-; quaere, cur?: quid quaeris? o cóż się pytasz? nie pytaj, dosyć tego, co powiem; si quaeris, jeżeli się chcesz dowiedzieć; szczegól. w badaniach naukowych, zadawać pytanie, natura fieret laudabile carmen an arte, quaesitum est; badać sądownie, conjurationem; de tanta re; de morte alicujus; de servo in dominum; satis quaesitum videri; w ogóle: badać, naradzać się, zasięgać rady, tempus profectionis; rationem perficiendi; *c)* wymagać, domagać się, czuć potrzebę, eloquentiam; dictatoriam majestatem.

Quaesītor, ōris, *m.* badacz.

Quaesītum, i, *n.* pytanie, accipe quaesiti causam.

Quaeso, quaesīvi, 3. prosić. z nast. ut i tryb. łącz. quaeso a vobis, ut mihi detis hanc veniam; z samym tryb. łącz.; quaeso, quaesumus używa się często bez rządu, nawiasowo: tu, quaeso, oro-bro ad me scribe; proszę cię, słuchajno, dla Boga!

Quaestĭcŭlus, i, *m.* mały zysk.

Quaestio, ōnis, *ż.* zapytywanie, badanie, captivorum; magna quaestio est, ważne jest zapytanie; quaestionis res est; res in quaestione versatur, zachodzi pytanie; in quaestionem vocare, badać; szczegól. badanie sądowe, quaestionem decernere: qu. habere (alicujus rei, de lub ex aliquo, de aliqua re); quaestiones perpetuae, badania sądowe tyczące się przestępstw kryminalnych, odbywane pod przewodnictwem pretorów od r. 149 przed Chr., judex quaestionis, naczelny sędzia w badaniach spraw kryminalnych; 2) przedmiot badania, rzecz do mówienia wzięta, zadanie, główny punkt, o który idzie, qu. de natura deorum; Academica.

Quaestiuncŭla, ae, *ż.* małe pytanie, badanie.

Quaestor, ōris, *m.* kwestor, z początku sędzia do rozstrzygania spraw kryminalnych; 2) urzędnik zawiadujący skarbem publicznym; quaestor urbanus, aerarii lub samo quaestor: 3) późniéj konsulom, pretorom udającym się na prowincyą dla objęcia jéj zarządu dodawano kwestora, do którego szczególniéj skarbowość należała, queastor provincialis, proquaestor.

Quaestōrius, a, um, tyczący się kwestora, od niego pochodzący, kwestorski; porta, brama w téj stronie obozu, gdzie był namiot kwestora; *rzeczow.* quaestorium, ii, *n.* namiot kwestora w obozie;

2) będący w charakterze kwestora, mający stopień kw., legatus; *rzeczow.* quaestorius, były kwestor.

Quaestuōsus, a, um, korzystny, zyskowny, mercatura, ager, annus, res; est multo quaestuosius; 2) zbogacony, gens navigiorum spoliis quaestuosa; 3) pilnujący zysku, chciwy, homo.

Quaestūra, ae, *ż.* urząd kwestora, kwestura; także: kassa kwestora; translator quaesturae.

Quaestus, us, *m.* nabytek, pecuniae; stąd: *a*) przemysł, rzemiosło pracujących za nagrodą, środek utrzymania się, improbantur ii quaestus, qui in odia hominum incurrunt; *b*) zysk, korzyść, quaestui habere aliquem lub aliquid, zysk z kogo lub z czego ciągnąć; pecuniam in quaestu relinquere, dać na procent; autumnus gravis Libitinae quaestus acerbae, poet. o wielu umierających w porze jesiennéj.

Qualis, e, jaki. w zapytaniu: co za jeden, qualis est istorum oratio? co to za mowa tych ludzi? w znaczeniu wzgl.: jaki, z nast. talis lub bez niego, qualem nosti talis est, jest takim, jakeś go poznał; nieozn. quale, jakiekolwiek, mające jakąś własność.

Qualiscumque, qualecumque, jakikolwiek, jakiebądź własności mający, nieozn. homines, locus; w znacz. względ. z nast. talis, qualescumque — viri fuerint, talem civitatem fuisse.

Qualĭtas, ātis, *ż.* jakość, własność, przymiot.

Qualĭter, *przysł.* jak, jakim sposobem, równie jak.

Qualĭtercumque, *przysł.* jakkolwiek.

Quālum, i, *n.* i qualus, i, *m.* koszyk

Quam, *przysł.* jak, zwykle z odpowiedniém sobie tam, nemo tam multa scripsit, quam sunt nostra; szczegól. *a)* ze stop. najw. i ze słowem posse lub bez posse, tak jak można, ile być może, de quo, quam verisse potero, dicam; re frumentaria, quam celerrime potuit, comparata; qu. maxima possum voce dīco, tak mocnym głosem, jak tylko można; także: quam maximus numerus, jak największa być może liczba; qu. plurimi; qu. angustissime, longissime, diutissime, latissime, qu. primum, jak można najprędzéj; poet.: nocte quam longa est, przez całą noc; *b*) quam, po stop. wyż. jak, major quam qui-, większy, jak ten, który-; major quam ut-, większy jak aby-; non quidquam libentius facio, quam ad te scribo; nihil optabilius, quam dignitas; longior quam latior, więcéj mający długości, jak szerokości; non acrior quam pertinacior, równie natarczywy, jak uporny; także po słowach: malle, praestare, velle, statuere, a szczegól. po wyrazach porównawczych, mianow.: aeque, supra, ultra, contra, secus, aliter, alius i t. p.; także: ne quis Asiae rex sit, quam ille; quam pro, jak w stosunku do, castra metatus latius, quam pro copiis; dimidium tributi, quam quod pendere soliti erant; nakoniec po stop. najwyż., cum tyranno, quam qui unquam saevissimo; *c*) quam przy wyrażeniu czasu: jak, niż gdy, potém gdy, seculis multis ante, quam-; sexto fere anno, quam-; post annum quartum quam-; postea vero quam-; vicessima die quam creatus erat, dictatura se abdicavit; haec epistola est pridie data, quam illa; 2) dla oznaczenia stopnia:

jak, jak bardzo, jak mało, szczegól. przy wykrzyknieniach; quam familiariter; quam illius diei cogitatio delectat.
Quamdiu, *przysł.* jak długo, tak długo jak, dopóty dopóki.
Quamlĭbet, *przysł.* ile się podoba, podług woli, qu. lambe otio; chociażby nawet, q. infirmas adjuvet ira manus.
Quamobrem, *przysł.* pyt. i wzgl.: dla czego, czemu, dla jakiéj przyczyny; dla tego, przeto.
Quamplurimus, quamprimum, patrz quam.
Quamquam, *spój.* chociaż, lubo, z nast. tamen lub bez tamen, z trybem oznaj.; 2) jednak, wszakże, poprawiając rzecz w mowie, quamquam quid loquor?
Quamvis, *przysł.* jak chcesz, ile chcesz, quamvis multos proferre; dla oznaczenia stopnia: bardzo, quamvis copiose dicere; 2) *spój.* chociaż, lubo, zwykle z tryb. łącz. qu. in rebus turbidis sint.
Quānam, *przysł.* którędy, quum circumspectaret, quanam transirent.
Quandiu, patrz quamdiu.
Quando, 1) *przysł.* pyt. lub wzgl. o! rus, quando ego te aspiciam; quando te visuri essemus, non potui suspicari; nieozn.: kiedykolwiek, po num, ne, si, num quando amici novi veteribus sint anteponendi; 2) *spój.* przyczynowy, ponieważ, quando unam societatem esse volumus; czasowy, gdy, kiedy, tum, quando misimus.
Quandocumque, *przysł.* kiedykolwiek, qu. trahunt invisa negotia Romam; kiedyś, qu. mihi poenas dabis; czasem się rozdziela, quando consumet cumque.
Quandoque, *przysł.* kiedykolwiek, qu. trahet; kiedyś, ne qu. parvus hic ignis incendium ingēns exsuscitet; ponieważ; zamiast et quando.
Quandoquidem, *spój.* gdyż, ponieważ, kiedy właśnie.
Quanquam, patrz quamquam.
Quantĭtas, ătis, *ż.* wielkość, mnogość, ilość, u późn. pis.
Quanto, patrz quantus.
Quantopĕre, lub quanto opere, z jak wielką pracą, starannością; stąd: w jak wysokim stopniu, jak bardzo, ile; często: z odpowiedniém: tanto opere, tak bardzo.
Quantulŭs, a, um, jak mały, jak drobny, jak szczupły.
Quantuluscumque, quantulacum., quantulumc., jakkolwiek mały, do hac mea, quantulacumque est, scientia; *rzeczow.* w rodz. *n.* jakkolwiek mało; czasem się rozdziela: quantulum id cumque est.
Quantum, patrz quantus.
Quantumvis, ile chcesz, wiele, bardzo, quantumvis licet excellas; chociaż, lubo, ille catus, qu. rusticus.
Quantus, a, um, 1) względ. w odniesieniu do przestrzeni, liczby, czasu, mocy i znaczenia: jak wielki, jak znaczny, jak długi, jak mocny i t. p., quot, quantas, quam incredibiles hausit crudelitates; quantos acervos scelerum reperietis; z poprzedzającém tantus, tak wielki, quantus, jaki lub jak, tantam dimicationem, quanta numquam fuit; ze stop. najw. i słowem posse, oznacza natężenie, czyli nadaje większą moc przymiotowi, tanta est inter eos, quanta esse potest maxima, morum distantia, jaka może być największa; quanta maxima poterat vi; quantis maximis poterat itineribus; 2) *rzeczow.* quantum (jako przyp. 1 i 4), jak wiele, samo lub z przyp. 2, qu. importunitatis;

quantum in ipsis fuit, ile mogli; in quantum, jak dalece; quanti, do oznaczenia wartości, ceny, jak drogo, jak wysoko, emit tanti, quanti Pythius voluit; vide, quanti apud nos sis; quanti quanti, tak drogo, tak wysoko, jak tylko być może; nakoniec 6. przyp. quanto, przy stop. wyż. tudzież przy słowie praestare i innych mających znaczenie wyższości: ile, o ile, im, tém, quanto diutius considero, tanto mihi res videtur obscurior; quanto praestat; o ile jest wyższym; quanto antecedebat; 3) *przysł.* quantum, jak wiele, quantum potest, quant. sentio; quantum przy stop. wyż. z nast. eo, im, tém, quantum magis insinuabant, eo magis-; przy stop. najw., quantum maxima potuit voce, jak mógł najgłośniéj; także: quantum potes, ile możesz; 4) w pytaniach i wykrzyknieniach; quantum mutatus ab illo Hectore! 5) quantus, ironicznie, jak mały, nequaquam cum quantis copiis ante tenuerat ad Pachynum classem; homunculi quanti estis!

Quantuscumque, quantac., quantumc. jakkolwiek wielki, bona quantacunque erant; *przysł.* quantumcumque, ile tylko, debeo, qu. possim; 2) jakkolwiek mało znaczący.

Quantuslibet, quantal., quantuml., jakibykolwiek wielki.

Quantusvis, quantav., quantumv., jakibykolwiek wielki.

Quapropter, *przysł.* dla czego, czemu, quid sit. quapropter te evocaro jussi; 2) przeto, dla tego, quapr vos moneo.

Quare, *przysł.* przez co, multas res in edictum addidit, quare luxuria reprimeretur; 2) dla czego, nescio quare; quid causae fuerit, quare consilium mutaris; 3) stąd, przeto, zatém.

Quartānus, a, um, do czwartego należący; szczegól. co czwarty dzień przypadający, febris quartana lub samo quartana.

Quartārius, ii. *m.* ćwierć, albo czwarta część miary.

Quartus, a, um, czwarty; qu. decimus, czternasty; *przysł.* quartum lub quarto, czwarty raz.

Quasi, *przysł.* jak, jako, quasi parens; qu. pueri; jakby, jak gdyby, quasi consilii sit res: często w połączeniu z ita, sic, perinde proinde, tam, idem i t. p., sic avide arripui, quasi vellem-; *c)* około, prawie, quasi decem fiscos: est enim quasi in extrema pagina.

Quasillus, i, *m.* i quasillum, i, *n.* koszyk na wełnę do przędziwa.

Quassātio, ōnis, *ż.* poruszenie, wstrząśnienie, capitis.

Quasso, 1. wstrząsać, poruszać, alas, caput, hastam; ramum super tempora (uderzać) poet.; często jako skutek: stłuc, zbić, rozbić, podziurawić, naves quassatae (podziurawiono); classis ventis quassata; quassata muri, rozwaliny muru; — przenoś. skołatać, zachwiać, nadwerężyć, osłabić, quassata respublica; 2) nieprzech. wstrząsać się; jako skutek, następstwo: chrobotać, siliqua quassante.

Quassus, a, um, *imiesł.* patrz quatio.

Quassus, us, *m.* wstrząśnienie.

Quatefăcio, fēci, 3. wstrząsnąć, zachwiać, aliquem.

Quatĕnus, *przysł.* póki, do jakiego kresu, qu. tuto possent, Italiam spectatum irent: — przenoś. *a)* jak daleko; qu. amor in amicitia progredi debeat; *b)* ponieważ, q. virtutem odimus; 2) w od-

niesieniu do czasu: jak długo, qu. haberem.

Quater, *przysł.* czterykroć; qu. decies, czternaście razy; ter et (aut) quater i terque quaterque, wielekroć, bardzo, wielce, terque quaterque beati.

Quaterni, ae, a, po czterech.

Quatio, quassi, quassum, 3. wstrząsać gwałtownie, poruszać, alas, caput, aquas, silvas; poet.: risu populum, śmiech mocny wzbudzać; uderzać, trącać, quatit ungula campum; aliquem prae se, pędzić przed sobą; jako następstwo: rozbić, roztłuc, muros arietibus; quassae naves; quassi muri;—przenoś. multo tempora quassa mero (o człowieku pijanym, rozmarzonym, odurzonym); trapić, aegritudine; dokuczać, nękać, oppida bello; mordować, męczyć, equum cursu; także: artus; vox quassa, głos zwątlony.

Quatriduum, i, *n.* przeciąg czterech dni.

Quatuor, i quattuor, cztery.

Quatuordĕcim, czternaście, sedere in quatuordecim (ordinibus), siedzieć na widowisku na 14 ławach dla stanu rycerskiego przeznaczonych; należeć do stanu rycerskiego.

Quatuorviri, orum, *m.* zgromadzenie składające się ze czterech urzędników najwyższych w miastach wolnych i osadach czyli w municypiach i koloniach; stąd: quatuorvirātus, us, *m.* urząd czterech mężów.

Quĕ, *spój.* i, kładzie się zwykle po wyrazie i z nim się zrasta; niekiedy stoi nie przy właściwym wyrazie: pacis erat mediusque belli = belli pacisque: terra dum sequiturque mari = terra marique; czasem kilka razy się powtarza: sideraque ventique; tectumque laremque armaque; que-et, tela in hostem, hastaque et gladius; etque, et laudes gratesque; 2) czasem wyjaśnia: to jest, largitiones temeritatisque invitamenta; 3) albo: praecipitare, subjectisque urere flammis; 4) lecz: nihil remittere debemus, dareque operam.

Queis, daw. = quibus.

Quemadmodum, *przysł.* jak, w jaki sposób, praescriberet, qu. uteretur; qu. spero; z nast. sic, ita, eodem modo, item i t. p. quemadmodum soles, sic de amicitia disputabis.

Queo, quīvi, lub quii, quĭtum, quīre, módz.

Quercētum, i, *n.* las dębowy.

Querceus, a, um, dębowy.

Quercus, us *ż.* dąb, poświęcony Jowiszowi; 2) poet. wieniec z liści dębowych który dawano jako nagrodę za ocalenie obywatela w czasie wojny, umbrata gerunt civili tempora quercu.

Querēla, ae, *ż.* użalanie się, narzekanie, de injuriis; epistola plena querelarum; poet. odnosi się do zwierząt i przedmiotów żałosny ton wydających, mugire boves, atque omne querelis impleri nemus; querelas, quas tibia fundit.

Queribundus, a, um, użalający się, vox.

Querimōnia, ae *ż.* użalanie się, narzekanie, versibus impariter junctis querimoniae inclusae; skarżenie, criminis, t. j. de crimine; Romae querimoniae de injuriis habebantur.

Queror, questus, 3. żalić się, narzekać, uskarżać się, suum fatum, omnia; injuriam; verba, żałosne wyrazy wymawiać; multa querens, mocno się żaląc; de aliquo

lub de aliqua re, de Milone expulso, na wygnanie Milona; de injuria; z 4 przyp. i tr. bezok., querebatur abesse tam diu; apud aliquem; cum aliquo lub alicui aliquid lub de aliqua re, przed kim o co; z nast. quod, legatos miserunt Athenas questum, quod-; poet. o źwierzętach lub przedmiotach smutny głos wydających: queruntur in silvis aves; flebile nescio quid queritur lyra.

Querŭlus, a, um, żałośliwy, skłonny do żalenia się, senex difficilis, querulus, laudator temporis acti se puero; dolor; vox, sonus; o źwierzętach i narzędziach muzycznych wydających głos żałosny, poet.: cicadae; querulus volucrum nidus; flebiles percurrit pollice chordas.

Questus, us, *m.* żalenie się, narzekanie, effundit pectore questus; poet. o słowiku: maestis late loca questibus implet.

1. **Qui**, quae, quod (w 6 przyp. qui zamiast quo i qua; queis lub quis zamiast quibus; 1) względ. który, która, które, z poprzedzającym lub następującym wyrazem wskazującym (mianow. is) stosuje się w rodz. i licz. do wyrazu, do którego się odnosi, i albo określa go ściśléj, albo przedstawia w związku z tryb. łącz. zamiar lub skutek; po wyrazach is, talis i t. p. po dignus, idoneus, i t. p., dignus sum, qui lauder; nemo est tam afflictus, qui non possit; po esse, reperire, invenire i t. p. z tryb. ozn. lub łącz., sunt, quos juvat; est, qui nec veteris pocula Massici spernit; erunt, qui me finxisse loquantur; czasem qui nie zgadza się w rodzaju z poprzedzającym, lecz z następnym wyrazem: locus in carcere, quod Tullianum appellatur; domicilia, quas urbes dicimus; animal plenum rationis et consilii, quem vocamus hominem; niekiedy w przyp. stosuje się do wyrazu poprzedniego, eorum, quorum consuesti; *b)* quod używa się w zdaniach nawiasowych, servi, quod nunquam antea, manumissi et milites facti sunt, co nigdy przedtém nie było, nie miało miejsca; obsides, quod nulli antea, Persae ei dederunt; częściéj w tym razie kładzie się id quod, compluribus navibus fractis, magna, id quod necesse erat accidere, totius exercitus perturbatio facta est; 2) w zapytaniu i wykrzyknieniu: Xenophon qui vir! co to za mąż. qui me est confidentior?

2 **Quī**, dawny przyp. 6 od powyższego qui; *a)* względ. in tanta paupertate decessit, ut, qui efferretur, vix reliquerit, za co byłby pochowany; habeo, qui utar; *b)* w pytaniu: jak, jakim sposobem, qui potest esse in ejus modi trunco sapientia? qui fit Maecenas?

Quia, *spój.* ponieważ, bo; poet.: quiane, czy dla tego, quiane auxilio juvat ante levatos? quianam, dla czego? quianam sententia vobis versa retro?

Quicquam, patrz quisquam.

Quicquid, patrz quisquis.

Quicum, patrz cum.

Quicumque, quaec., quodc., ktokolwiek, cokolwiek, jakikolwiek, wszelki, *przym.* i *rzeczow.* quacumque ratione potui, placavi; fortunam, quaecumque accidat, experiamur; quicumque is est, ktokolwiek ten jest; ut, quodcumque vellet, liceret facere; hoc, quodc. est lub vides, to wszystko; quodcumque est lucri, cały zysk.

Quid, patrz quis.

Quidam, quaedam, quoddam, *zaimek nieozn.-przym.* jakiś; quidam, quaedam, quiddam, *rzeczow.* ktoś, coś (kiedy jakiéj osoby lub rzeczy wymienić lub przynajmniéj bliżéj oznaczyć nie możemy lub nie chcemy) z przyim. ex lub de i przyp. 6; quiddam divinum, coś boskiego; inanimum quiddam, coś nieżywego; quiddam mali, coś złego; w licz. mn. niektórzy pewni, niektóre, pewne, quaedam pewne rzeczy, in quibusdam, w pewnych względach.

Quidem, *spój.* właśnie, wprawdzie, consules bonos quidem, sed duntaxat bonos; dobrych wprawdzie, lecz tylko dobrych; oritur et quidem aliquot diebus, i właśnie w kilku dniach; przynajmniéj, mihi quidem eae verae videntur; zaiste, fratris me quidem pudet, quidem—sed lub verum, wprawdzie—ale; ne—quidem, ani—nawet; si quidem, jeżeli właśnie.

Quidnam, patrz quisnam.

Quidpiam, patrz quispiam.

Quidquid, patrz quisquis.

Quies, ētis, *ż.* wypoczynek, wytchnienie, wczas, laborum; senectutis; quietem capere, wypocząć; mianow. spoczynek nocny, sen, alta; in quiete, we śnie; tradere se quieti, udać się na spoczynek; ire ad quietem; 2) śmierć, dura; 3) spokojne życie, pokój, diuturna; 4) umiarkowane powietrze w czasie wiosennym, si non tanta quies iret frigusque caloremque inter.

Quiesco, quiēvi, quiētum, 3. spoczywać, w szczegól. *a)* spać; poet.: o umarłych, sedibus ossa quierunt; *b)* ustać, zaprzestać, wstrzymać się od czego, indoctus pilae, trochive, discive quiescit; 2) uciszyć się, milczéć, quum quiescunt, probant; usunąć się od spraw publicznych, być nieczynnym, quiescendum in praesenti decreverunt; w odniesieniu do wojny: zachować się spokojnie, nie należéć do żadnego stronnictwa, quod quierim; poet. o rzecz. nieżyw.: uspokoić się, flamma quievit; alta aequora; — przenoś. *a)* dozwolić, quiescas; tamen quiescat rem adduci ad interregnum; *b)* ustać, nie miéć znaczenia, nimia ista potentia in hoc solo genere quiescit; *c)* zostać nienaruszonym, quietura foedera; *d)* mieć pokój, nec unquam Syracusas quieturas, donec i t. d.

Quiēte, *przysł.* *a)* spokojnie, vivere; *b)* powolnie, bez zapału, se recipere; ferre aliquid.

Quiētus, a, um, spokojny, amnis; aer; aequor, poet.; 2) zachowujący się spokojnie, nie należący do stronnictw, domi quietus fuit; w odniesieniu do miejscowości: spokojny, wolny od zaburzeń, zamieszek, tribunal; respublica, Gallia; a bello ut quieta esset provincia; spokojny, łagodny, powolny, homo, animus, sermo.

Quilibet, quael., quodl. każdy bez różnicy, wszelki, którykolwiek; w liczbie mn. wszyscy; *rzeczow.* quodlibet, cokolwiek; w znacz. wzgardl. quilibet, pierwszy lepszy.

Quin, *spój.* (z qui i ne) 1) po przeczących zdaniach głównych, aby nie, ktoby nie, coby nie, czegoby nie, z tryb. łącz. nihil praetermisi, quin scriberem; Messanam nemo venit, quin videret, quum nemo esset, quin hoc se audisse diceret; nihil est tam difficile, quin quaerendo investigari possit; non quin, nie dla tego żeby nie, non quin ipse dissentiam; non quin breviter reddi respon-

sum poterit, sed ut-; *b)* po słowach znaczących powątpiewanie, niewiadomość, położonych z przeczeniem lub pytaniem, non dubito, non ignoro, non est dubium, quis ignorat? i t. p. że, non dubito, quin mirere, nie wątpię, że się dziwisz; quis ignorat? quin tria genera sint; także: negare non posse, quin rectum sit; neque abest suspicio, quin ipse sibi mortem consciverit, że sam sobie śmierć zadał; po słowach znaczących przeszkodę, zwlekanie, wzbranianie, quin, tłómaczy się, aby nie, albo razem ze słowem przez rzeczownik słowny, vix resisti posse, quin obruatur res, zaledwie można przeszkodzić zniszczeniu; non poterit, quin acciperet, recusare; 2) w zdaniach głównych quin z tryb. oznaj. przy zachęceniu lub wyzywaniu, w mowie ożywionéj, gwałtownéj: czemu nie? quin conscendimus equos?; quin continetis vocem? z tryb. oznaj. rozk. lub łącz., daléj tedy, nuże, quin tu uno verbo dic.; przy wzmacnianiu wyobrażeń i stopniowaniu: nawet, i owszem, quin etiam, imo.

Quinam, quaen., quodn., któryż, któraż, któreż?

Qninct, patrz quint-.

Quincunx, uncis, *m*. pięć dwunastych części jakiéj całości; postać piątki Rzymskiéj (:·:). Kształt ten był używany do sadzenia drzew, directi in quincuncem ordines; obliquis ordinibus in quincuncem dispositis.

Quincŭplex, plĭcis, pięcioraki.

Quindecies, piętnaście razy.

Quindecim, piętnaście, qu-primi, piętnastu pierwszych senatorów wolnego miasta (municipium).

Quindecimviri, orum, *m*. zgromadzenie złożone z piętnastu mężów, mianow.: qu. sacris faciundis lub samo qu., zgromadzenie kapłanów, którym straż ksiąg Sybillijskich była powierzona.

Quingenārius, a, um, z pięciuset składający się.

Quingeni, ae, a, po pięćset.

Quingentēsimus, a, um, pięćsetny.

Quingenti, ae, a, pięćset.

Quingenties, pięćset razy.

Quini, ae, a, po pięć; quini deni, po piętnaście; quini viceni, po dwadzieścia pięć.

Quinimo, patrz quin.

Quinquagēni, ae, a, po pięćdziesiąt.

Quinquagēsimus, a, um, pięćdziesiąty; *rzeczow*. quinquagesima, ae, *ż* pięćdziesiąta część, gatunek podatku.

Quinquāgies, pięćdziesiąt razy.

Quinquāginta, pięćdziesiąt.

Quinquātrus, uum, *ż*. uroczystość na cześć Minerwy obchodzona przez dni pięć, majores, minores.

Quinque, pięć; quinque primi, pięciu pierwszych senatorów wolnego miasta (municipium).

Quinquegentiāni, orum. *m*. lud w Cyrenaice; także: Quinquegentianae nationes.

Quinquennalis, e, pięcioletni, to jest, co pięć lat odbywający się albo pięć lat trwający.

Qninquennis, e, pięcioletni, mający lat pięć, vinum; lub poet. obchodzony co lat pięć.

Quinquennium, ii, *n*. przeciąg lat pięciu.

Quinquepartītus, a, um, na pięć części podzielony.

Quinquerēmis, e, mający pięć rzędów wioseł; *rzeczow*. *ż*. okręt o pięciu rzędach czyli ławach dla robiących wiosłami.

Quinquevir, viri, zwykle w licz.

mn. zgromadzenie z pięciu mężów złożone, urzędnicy, którzy się zajmowali rozdzielaniem gruntów, naprawą murów i uregulowaniem wypłaty długów i t. p.; quinquevirātus, us, *m.* urząd pięciu mężów.

Quinquies, pięć razy.

Quintānus, a, um, do piątego należący; *rzeczow.* quintana, ae, *ż.* jedna z ulic obozu, która także służyła za targowisko.

Quintianus, patrz Quintius.

Quintīlis, is, *m.* mensis, lub samo quin, piąty miesiąc zaczynająo od marca, późniéj Julius nazwany.

Quintius, ii, nazwisko Rzymskiego rodu, *przym.* od Kwincyusza nazwany; stąd: Quintiānus, a, um, do Kwincyusza odnoszący się.

Quintus, a, um, piąty; *przysł.* quintum, w odniesieniu do czasu: po raz piąty; quinto, na piątém miejscu; u późn. pis. w odniesieniu do czasu, po raz piąty.

Quintus, a, um, przedimię Rzymskie.

Qnintusdecĭmus, a, um, piętnasty.

Quippe, *spój.* służy do zapewnienia i udowodnienia; zapewne, zaiste, jużci, quippe vides; quippe vetor fatis, zapewne losy są mi na przeszkodzie, (ironiczuie); movet me quippe lumen curiae; 2) jako, Democrito, quippe homini erudito; diis carus ipsis, quippe ter et quater anno revisens aequor Atlanticum impune; quippe qui, jako ten który; qu. quum; qu. ubi, mianowicie gdy.

Quippiam, patrz quispiam.

Quirīna, ae, *ż.* jeden z oddziałów ludu Rzymskiego, tribus.

Quirīnus, i, *m.* wojowniczy, tak zwano Romulusa po jego ubóstwieniu, tudzież Augusta; stąd: *a)* Quirinus, a, um, Kwiryński, Kwirynalski, collis; *b)* Quirinālis, e, Kwirynalski, do Romulusa odnoszący się; *rzeczow.* Quirīnalia, ium, *n.* uroczystość obchodzona na cześć Romulusa d. 17 lutego.

Quiris, patrz Quirites.

Quirītātio, ōnis, *ż.* żałosny krzyk, wołanie o pomoc.

Quirites, ium lub um, Kwiryci, mieszkańcy Sabińskiego miasta Cures; po złączeniu się Sabińczyków z Rzymianami, Rzymian także nazwano Quirites; populus Romanus Quiritium lub pop. Rom. Quiritesque lub Quirites Romani lub populi Romani Quirites; w licz. poj. Quiris, ītis, Kwiryta, Rzymski obywatel.

Quirīto, āre, i dep. quirītor, āri, właść. wzywać pomocy Kwirytów; stąd: uskarżać się, żałośnie krzyczéć, o pomoc wołać, vox quiritautium.

1. **Quis**, quid, *zaim. pyt.* 1) *rzeczow.*: kto? co? quid z przyp. 2 co, jak wiele, quid pictarum tabulārum; quid inimicitiarum; *przysł.*, quid? co? jak? jako wyraz podziwienia i niechęci: quid? tu me hoc tibi mandasse existimas? jakto? ty sądzisz, że tobie to poleciłem?; quid? eundem destituisti?; często także: po co? dla czego? fare, quid venias?; sed quid argumentor? quid ita? 2) *przym.* co za jeden, jedna, jedno, rogitat, quis vir esset; quid hominis sit, co to za człowiek?; quid hoc rei est? co to znaczy? quid causae est?

2. **Quis**, quid *zaim. nieozn.* ktoś, coś, *rzeczow.* z przyp. 2 si quid secundi eveuisset; si quid adversi accidisset.

3. **Quis**, = quibus, patrz qui.

Quisnam, quidnam, któż, kto też, cóż, quisnam tuebitur memoriam?

czasem znaczy kto, co, num quisnam praeterea? num quidnam amplius?

Quispiam, quaep., quodp., lub *rzeczow.* quidpiam i quippiam, ktoś tam, ktokolwiek, coś tam, jakiś tam, si pecuniam cuipiam ademit; quidpiam, *przysłówkowo*, nieco, niewiele, si grando quidpiam nocuit· 2) niejeden.

Quisquam, quaequ., quidquam lub quicquam, kto, ktokolwiek, co, et quisquam numen Junonis adoret praeterea? cujusquam imperio; nec quisquam, i nikt; ne quisquam, aby nikt, nec quidquam, i nic; nihil quidquam, nic wcale; qu. unus, ktoś, ktokolwiek, pierwszy lepszy; nec qu. unus, ani jeden.

Quisque, quaeque, quodque i quidque, każdy, każda, każde, z zaimkami sui, sibi, se, suus, kładzie się albo przed albo po nich: quum suo cuique judicio sit utendum; quisque suos patimur manes; dicere nomine quemque suo: przy stop. wyższym, quo quisque melior est, im kto jest lepszy; przy stop. najw., nobilissimus quisque, każdy najszlachetniejszy, to jest, wszyscy najszlachetniejsi; doctissimus quisque; antiquissimum quodque tempus, najdawniejsze czasy; także po liczebnikach porządkowych: primo quoque tempore lub die, jak tylko można najrychlej; quinto quoque anno, co piąty rok; primum quodque videamus, co najpierwsze zobaczymy; 2) = quicunque, cujusque populi cives vicissent.

Quisquiliae, arum, *ż.* śmiecie, wyrzutki; — przenoś. o ludziach: motłoch, hałastra, stek, seditionis.

Quisquis, quaeque, quodquod i *rzeczow.* quidquid lub quicquid, ktokolwiek, cokolwiek, którykolwiek, jakikolwiek, quisquis es: quoque tempore fuerit; quisquis erit vitae color; dicam, quoque animo me auditurus est; z przp. 2 deorum quisquis amicior Afris; deorum quidquid regit terras; qu. lucis internitebat (wszystko światło, które-); quidquid malorum (wszystkie przykrości); quidquid, *przysłówkowo*, dokądkolwiek, im daléj, qu. progredior; quidquid proferent arma; 2) każdy, wszelki, quocumque in loco quisquis est.

Quitus, patrz queo.

Quivis, quaevis, quodvis, i *rzeczow.* quidvis, każdy, ktokolwiek, cokolwiek, wszystko bez różnicy, quivis unus, pierwszy lepszy.

Quo, *przysł. wzgląd.* *a)* przy słowach bytności i spoczynku: gdzie, quo loci; stąd przenoś.: *α*) przed stop. wyż. albo: im, z nast. eo, tém, quo difficilius, eo praeclarius; albo z nast. tryb. łącz.: aby, aby tém, zamiast, ut eo; quo minus, po słowach oznaczających przeszkodę, si te infirmitas valetudinis tenuit, quo minus venires: β) przez co, skąd, dla czego, quo factum est, ut-, skąd poszło, iż-; *b*) przy słowach oznaczających poruszenie: dokąd, quo scelesti ruitis? stąd przenoś: dla oznaczenia α) stopnia: jak daleko, do jakiego stopnia, quo amentiae; β) celu: do czego, quo tandem pecuniam? quo mihi fortunam? dixit, quo vellet aurum.

Quoad, *przysł.* 1) w przestrzeni: jak daleko, dopóki, quoad progredi potuerit; — przenoś. jak daleko, do jakiego stopnia, quoad possunt cognosci; qu. ejus facere possum, tyle, ile zrobić mogę; 2) w odniesieniu do czasu: *a*) dopóki, tak długo jak, quoad vixit, virtutem

laude crevit; ut, quoad ille viveret, ipsi secum esse non possent; *b)* aż, ferrum usque meo tenuit, quoad renuntiatum est vicisse Boeotios; także z tryb. łącz.; quoad usque, tak długo aż.

Quocirca, *spój.* przeto, czasem się rozdziela, quo, bone, circa vive beatus, poet.

Quocumque, *przysł.* dokądkolwiek, rozdziela się, quo nos cumque feret melior fortuna.

Quod (rodz. *n.* od 1. qui), 1) *przysł. wzgl.* ile, jak daleko, quod continens memoria sit; quod sine jactura fieri posset; est quod z tryb. łącz., jest zasada, jest powód, est quod gratuler; in viam quod te des, nihil est, nie masz powodu, potrzeby; stąd: na początku zdania, quod, dla tego, quod te obsecro, vitae me redde priori; quod te oro; quod si, a jeżeli, jeżeli więc, quod si tibi unquam sum visus fortis; quod nisi, i jeżeli nie, jeżeli więc nie, quod nisi assiduis terram insectabere rastris; quod ubi, quod quum, gdy przeto; 2) na początku zdania: quod, co się tyczy tego, że; że, quod scribis te venturum; quod te petiisse dicis; przy oznaczeniu czasu: inde quod, odtąd jak; dla oznaczenia przyczyny, że, mirari, quod non rideret; fecisti mihi pergratum, quod librum ad me misisti; accusatus quod corrumperet juventutem; consolabar me, quod non dubitabam.

Quodammŏdo, *przysł.* poniekąd, w pewnym względzie, niejako.

Quolibet, *przysł.* dokądkolwiek, dokąd się podoba.

Quom = quum.

Quominus, patrz quo.

Quomŏdo, *przysł.* jak, jakim sposobem.

Quomŏdocumque, *przysł.* jakkolwiek, jakimkolwiek sposobem.

Quomŏdonam, *przysł.* jakże przecie.

Quōnam, *przysł.* dokąd; — przenoś. do czego, quonam haec omnia pertinere?

Quondam, *przysł.* niegdyś, przedtém, populus Romanus qu. lenissimus existimabatur; 2) niekiedy, czasem, qu. suscitat Musam; kiedyś w przyszłości, nec Romula qu. se tellus jactabit.

Quoniam, *spój.* (od quum i jam), bo, ponieważ, gdy.

Quoquam, *przysł.* dokądkolwiek, w którąkolwiek stronę.

1. **Quoque**, *przysł.* także, (nie kładzie się na początku).

2. **Quoque**, 1) 6 przyp. od quisque; 2)=et quo.

Quoquo, *przysł.* dokądkolwiek, terrarum (w świecie).

Quoquōversus, lub -versum, *przysł.* na wszystkie strony.

Quorsus, i quorsum, *przysł.* dokąd, w jaką stronę; przenoś. d) czego? w jakim celu? qu. haec spectat tam longa oratio?

Quot, jak wiele, ile; quot — tot, ile — tyle; tot — quot; quot annis, corocznie.

Quotannis, patrz quot.

Quotcumque, ile tylko.

Quotēni, ae, a, jak wielu, jak wiele.

Quotidiānus, a, um, codzienny, usus, labor, sumptus; 2) zwyczajny, pospolity, verba.

Quotidie, *przysł.* codziennie.

Quoties, i quotiens, *przysł.* ilekroć, ile razy; toties — quoties, tyle razy — jak.

Quotiescumque, *przysł.* ile razy tylko.

Quotquot, ile tylko.

Quotus, a, um, jak liczny, który

(z porządku), quota hora est, która godzina? quotā, o któréj godzinie? quoto quoque loco libebit, gdzie się tylko spodoba; quota pars terrae, jak mała część ziemi; quota pars laudis, bardzo mała część chwały; quotus enim quisque philosophorum invenitur, jak mała bowiem jest liczba filozofów; quotocuique lorica est?

Quotuscumque, quotac., quotumc., jakikolwiek co do liczby, ilości, qu. pars, jakakolwiek część, choćby najmniejsza.

Quotusquisque, patrz quotus.

Quousque, *przysł.* jak długo, dopóki, do jakiego czasu.

Quum, lub cum, daw. quom, *spój.* (od 1. qui); 1) przy oznaczeniu czasu: *a*) gdy, w połączeniu z wyrazami czas wskazującemi, tum, tunc, nunc, jam, także: eo tempore; fuit quoddam tempus, lub samo fuit, dies decem intercesserant i t. p.; quum recte navigari poterit, tum naviges; quum primum, skoro tylko; często także: quum repente, qu. subito, qu. interim i t. p.; *b*) ile razy, quum ad aliquod oppidum venerat, in cubiculum deferebatur; veniebat in theatrum, quum ibi concilium populi haberetur; *c*) odtąd jak, multi anni sunt, quum Fabius in aere meo est; *d*) gdy, z tryb. łącz. czasem przeszłym niedok. lub zaprzeszłym dla wyrażenia czynności jednoczesnéj lub dawniejszéj względem zdania głównego: quum pluribus verbis flens peteret, Caesar manum ejus prendit; Caesari quum nunciatum esset, maturat ab urbe proficisci; 2) że, quum imperium abrogabat, poterat videri facere id juste; praeclare facis, quum puerum diligis; 3) chociaż, pauci potentes quum tabulas emunt, tamen divitias vincere nequeunt; 4) przy oznaczeniu przyczyny: ponieważ, gdy, quae quum ita sint; 5) quum—tum, jak—tak; nietylko — ale też, quum gloria — tum licentia; quum multas commoditates amicitia contineat, tum illa nimirum praestat; quum doctrina, tum imprimis pietate excellens; *b*) quum maxime, szczególniéj, właśnie.

R.

R. jako skrócenie=Romanus w wyrażeniu: S. P. Q. R.

Rabĭde, *przysł.* wściekle.

Rabĭdus, a, um, wściekły; — przenoś. namiętny, gwałtowny, ira, fames, ventus; — poet. natchniony duchem wieszczym, os Sibyllae, rabida ora quierunt.

Rabies, ēi, *ż.* wściekłość, szaleństwo; — przenoś. gwałtowność, namiętne uniesienie, animi; wzburzenie, ventorum, noti, coeli marisque; także o natchnieniu Sybilli, rabie fera corda tument.

Rabio, ěre, wściekać się.

Rabiōse, *przysł.* wściekle.

Rabiosŭlus, a, um, nieco wściekły; nieco zajadły, literae.

Rabiōsus, a, um, wściekły, szalony; zapalczywy, fortitudo; poet. fugio rabiosi tempora signi (o kanikule).

Rabirius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd: Rabiriānus, a, um, do Rabiryusza odnoszący się.

Rabŭla, ae, *m.* zły adwokat, krzykacz.

Racemĭfer, a, um, grononośny; 2)

uwieńczony gronami winnemi, Bacchus.

Racemus, i, *m*. grono, szczegól. winne grono, lecti de vite racemi.

Racilius, a, um, nazwiskó Rzymskiego rodu.

Radiātus, a, um, promienisty.

Radicitus, *przysł*. z korzeniem;— przenoś. zupełnie, do szczętu, cupiditas est tollenda atque extrahenda rad.

Radicŭla, ae, *ż*. korzonek.

Radio, i dep. radior, 1. rzucać promienie, świecić, aliqua re; radians, promienisty, luna, astra, radiantia lumina solis.

Radius, ii, *m*. pręt, laska; 2) szpica u koła, radiis rotarum districti pendent, wiszą wpleceni w koła; 3) iglica tkacka, czółenko; 4) gatunek podługowatych oliwek; 5) promień koła; *b*) promienie światła, błyskawicy, słońca; radii aurati, korona promienista, promieniste otoczenie głowy.

Radix, īcis, *ż*. korzeń roślin, drzew, warzywo, radices agere, puszczać korzenie: segetem a radicibus imis evellere, wyrywać z korzeniem; 2) osada języka, radix micat ultima linguae; 3) podnóże, najniższa część góry, skały, domu, ab infimis radicibus montis; saxo, quod viva radice tenetur; 4) początek rodu, iisdem, quod nos radicibus natum; — przenoś. vera gloria radices agit; szczegól. początek, źródło, patientiae; zasada, na któréj co polega, iis radicibus Cassium delegit.

Rado, rasi, rasum, 4. skrobać, drapać, gładzić, czyścić; szczegól. golić, strzydz, caput et supercilia, corpus; — przenoś. u poet. *a)* iść, jechać, płynąć mimo, litora (o żeglujących); raditur ultima meta (o jadących), zbliża się do kresu; posse putes illos sicco freta radere passu, że mogliby suchą nogą przebiedz przez morze; zamiatać, aquilo radit terram; *b*) zrywać, unosić, spławiać, eurus radit arva imbribus.

Raet-, patrz Rhaet.

Ramāle, is, *n*. sucha gałąź.

Ramentum, i, *n*. oskrobiny, opiłki, trociny.

Rameus, a, um, gałęziowy, z gałęzi, fragmenta.

Ramnes i Ramnenses, ium, *m*. jeden z trzech najdawniejszych oddziałów ludu Rzymskiego (porów. Luceres i Tities), z których trzy tegoż nazwiska centurye jazdy powstały; poet. Ramnes = equites, celsi praetereunt austera poemata Ramnes.

Ramōsus, a, um, gałęzisty, rozłożysty, cornua cervi.

Ramŭlus, i, *m*. gałązka.

Ramus, i, *m*. gałąź, właśc. i przenoś.; poet. drzewo i jego owoce; w liczbie mn. rosochy, końce u rogów, rami late diffunduntur.

Rāna, ae, *ż*. żaba; r. marina, gatunek ryby morskiéj.

Rancĭdus, a, um, zgniły, stęchły, zgorzkły.

Ranuncŭlus, i, *m*. żabka; żartobliwie: o mieszkańcach Ulubry w blizkości bagien Pontyńskich.

Rapacĭtas, ātis, *ż*. drapieżność, skłonność do zdzierstwa, rabusiostwo.

Rapax, ācis, gwałtownie porywający, ogarniający, ventus, ignis;— przenoś. chciwy, z przyp. 2.; 2) rabuś, łupieżca, drapieżny, furem aut rapacem accusare; lupi; bestiae; poet.: Orcus.

Rapide, *przysł*. bystro; porywczo prędko.

Rapidĭtas, ātis, *ż*. bystrość, prędkość, fluminis.

Rapĭdus, a, um, bystry, gwałtownie porywający, o żyw. i nieżyw. istotach; poet.: gwałtowny, flamma, ignis, Sirius, sol, aestus; — przenoś. oratio; rapidus in consiliis (porywczy, zbyt skwapliwy); 2) drapieżny, chciwy zdobyczy, ferae, poet.

Rapīna, ae, *ż.* grabież, zdzierstwo; poet. łup, zdobycz.

Rapio, rapui, raptum, 3. chwytać, łapać, arma manu; rapta hasta; flammam in fomite (zachwycić, złapać); rapiunt ruuntque, poet., mianow. prędko zdobyć, castra urbesque primo impetu; Syriam; poet. szybko przebiegać, silvas; o wężu: immensos orbes per humum (robiąc wielkie kłęby posuwać się szybko); — przenoś. *a)* o rzeczach nieżyw. prędko przybierać, comae nigrum rapuere colorem; *b)* porywać dla siebie, przywłaszczyć co, commoda ad se; victoriae gloriam ad se; *c)* chwytać z pośpiechem, skwapliwie używać, occasionem de die; Venerem, poet.; *d)* spiesznie odbywać, viam, nuptias; 2) prędko zabierać, wydzierac, odrywać, scalas; pilam; corpus consulis, aures; ossa ab ore canis; ab aede funale; lanceam ex manibus; repagula de poste; ab ubere infantes; także aliquem hinc; rapi a domo longius; ex subsidiariis manipulos aliquot in primam aciem secum; Turno mille populos; poet. o żegludze, jeżdzie: per aequora navem; rapit ungula currus; rapimur rhedis; se r., pośpieszać; stąd w szczegól. *a)* gwałtownie co porywać, unosić, wlec, raptus Hector equis; lembum rapere, unosić z sobą (o rzece) u poet.; do sądu, do więzienia i t. p. ciągnąć, in jus ad regem; ad consulem; e carcere ad palum et necem; ad supplicium jako zdobycz zabierać, porywać coenam; virgines; armenta stabulis; stąd: *rzeczow.* rapta, ae, *ż.* branka, porwana kobieta, propter raptarum injuriam; i raptum, i, *n.* zdobycz, rapto lub ex rapto vivere; rapto gaudere; stąd: rabować, plondrować, villas; rapiunt incensa feruntque Pergama, poet.; o śmierci: porywać, wydzierać, amicus raptus; labor rapit, u poet.; *b)* — przenoś. limis (oculis) rapere, śpiesznie czytać; simul tecum solatia rapta, razem z tobą porwane pociechy, t. j. zniknęły, poet.; przynosić, dostarczać, ipsae res verba rapiunt; porywać, prowadzić, in adversum; animum in partes varias, poet.; aliquem rapere in invidiam, in odium, wzbudzić nienawiść przeciw komu; rapi in errorem, być wprowadzonym w błąd; porywać, ciągnąć kogo do czego namiętnie, homines huc illuc; rapi cupiditate, unosić się chciwością; ad omnes affectus impetu rapi; ad divinarum rerum cognitionem rapi, brać się namiętnie do-; cupiditas ad oppugnandam Capuam rapit; animus cupidine caecus ad inceptum scelus rapiebat.

Raptim, *przysł.* porywczo, śpiesznie, rem agere; r. mutatione facta; haec r. scripsi.

Rapto, 1. gwałtem ciągnąć, porywać, uxorem, conjugem; śpiesznie posyłać, prowadzić, legiones huc illuc; włóczyć, poet.: Hectora circum Iliacos muros; viscera viri per silvas.

Raptor, ōris, *m.* drapieżca, wydzieracz, porywacz.

Raptus, us, *m.* porwanie, gwałtowne zabranie z sobą.

Rapŭlum, i, *n.* rzepka

Rārē, *przysł.* rzadko.

Raresco, ĕre, stawać się rzadkiém, rozrzedzać się, nubila.

Raritas, ātis, *ż.* rzadkość, dziurkowatość, in pulmonibus inest r.; — przenoś. rzadkość, osobliwość.

Rāro, rzadko, nieczęsto, prodest oratio.

Rarus, a, um, rzadki, dziurkowaty, cribrum; cienki, przezroczysty, tunica; 2) rozsypany, pojedynczy, nieskupiony, loca, aedificia: coma, racemi; w znacz. wojenném: porozdzielany, rozsypany, rari magnisque intervallis proeliantur; rari equis insidentes juvenes; rari ordines; rarior acies; 2) gdzie niegdzie znajdujący się, w małéj liczbie, fontes; portus; genus (amicorum); literae, beneficium; apparent rari nantes; optimum quidque rarissimum: omnia praeclara rara: z przyp. 2: aditus, (rzadko przystępny, o osobie); także: nec Iliacos coetus nisi rarus adibat (rzadko); stąd: rzadki w swym rodzaju, osobliwy, odznaczający się, rara quidem specie, sed rarior arte canendi, u poet. i późn. pis.

Rasilis, e, skrobany, wygładzony; 2) dający się wygładzić, buxum.

Raster, stri, *m.* lub rastrum, i, *n.* motyka.

Ratio, ōnis, *ż.* rachunek, obrachowanie, obliczenie, par est r. acceptorum et datorum; rationem ducere, haberę, referre, inire; rationes subducere, conficere, deferre i t. p.; przegląd statystyczny, carceris; interes, sprawa, ratio Gallicana, numaria, domestica, fori judiciique; civitatis; comitiorum; i t. p. rationes publicae privataeque; rationes meae tuae i t. d., mój, twój interes, korzyść; rationes meas vestrae saluti anteposuissem; — przenoś. *a)* obrachowanie, wyjaśnienie, zdawanie sprawy, rationem habere; reddere alicujus rei, lub alicui; reposcere ab aliquo; inita subductaque ratione. Stąd: *α*) stosunek, wzgląd, rationem habere lub aliquid rationis habere cum aliquo (być z kim w stosunkach); także: ratio est lub intercedit alicui cum aliquo, zachodzi stosunek; rationem habere, ducere, mieć wzgląd, uważać na co, quorum (civium Romanorum) vobis habenda ratio est diligenter; *β*) sposób, prawidło, scribendi; in dicendo; r. alicujus; ratio belli; rationes belli gerendi; contra rationem belli; haec ratio vatum est; rationem inire, reperire, quaerere; vitae rationes susceptae; omnibus rationibus satis facere; porządek, metoda, ratione et viā; r. et numero; modo et r.; lub urządzenie, układ, własność, gatunek, sposób, pontis; rei militaris; vitae naturaeque nostrae; pecuniarum; rationes civitatum; juris r.; qua ratione; alia ratione; *b)* obrachowanie umysłowe, myślenie, rozważanie; stąd: władza myślenia, rozum, rozsądek, roztropność i t. p. corpus ita afficiendum, ut obedire consilio rationique possit; homo rationis particeps; quod nobis nulla ratione factum a Pompejo videtur; ratione providere; ratione ac consilio vincere; in ratione esse; ratio non est z tryb. bezok. to nie jest zgodne z rozumem. Stąd: *α*) pobudka, powód, zasada, nostra confirmare argumentis et rationibus; rationem alicujus rei quaerere, afferre, subjicere; ad hanc sententiam cum reliquis causis haec quoque ratio

eos deducit, quod-; ea ratione, qua ratione; sposób dowodzenia, rozumowania, rationem concludere, cogere: β) zdania zasadnicze, system, umiejętność, ars aut ratio; r. aut scientia; r. disciplinaque Stoicorum; Epicuri r.; r. vivendi; r. civilis; r. belli; γ) zdanie, sposób widzenia, mniemanie, in eam rationem loqui, scribere; popularis (demokratyczny).

Ratiocinātio, ōnis, *ż.* rozważanie, rozumowanie, wnioskowanie, wniosek.

Ratiocinatīvus, a, um, oparty na rozumowaniu, z rozumowania wynikający.

Ratiocinātor, ōris, *m.* rachmistrz, biegły w rachunkach; — przenoś. ut boni ratiocinatores officiorum esse possimus, abyśmy dobrze obrachować, rozważyć mogli nasze obowiązki.

Ratiocinor, 1. obrachować, obliczyć; — przenoś. *a)* rozważyć, ze zdaniem wzgl.; *b)* wnioskować, wyprowadzać wniosek, ex eo, utile quid sit: inter se z nast. 4 przyp. i tryb. bezok.

Rationālis, e, tyczący się rachunków, *rzeczow.* prowadzący rachunki, podskarbi, u późn pis; 2) odnoszący się do rozumu; rozumny.

Ratis, is, *ż.* tratwa; poet. łódź, okręt, rates quassas reficere.

Ratiuncŭla, ae, *ż.* rachuneczek;— przenoś. *a)* słaby dowód; *b)* słaby wniosek, concludunt ratiunculas.

Ratus, a, um (od reor), obliczony, pro rata parte lub pro rata, w stosunku, stosunkowo; — przenoś. *a)* nieodmienny, stały, motus siderum; cursus lunae; astrorum ordines; *b)* ważny, pewny, nihil fore ratum; id jussum ratum ac firmum futurum; censoriae subscriptiones in perpetuum ratae; ebrietas spes jubet esse ratas; ratum habere, ducere, za pewną rzecz uznawać; facere, potwierdzać; mihi ratum est aliquid, pochwalam, potwierdzam; neque pax rata fuit; poet. rata sint vi sa sua, niechaj się spełnią.

Raucio, rausi, rausum, 4. mieć chrypkę.

Raucĭtas, ātis, *ż.* chrypka.

Raucus, a, um, chrapliwy, o ludziach i źwierzętach; vox ranarum; cornix, cicada; poet.: vicinia rauca reclamat., w bliskości daje się słyszéć głos chrapliwy; raucum sonare; poet.: wydający głos przytłumiony, chrapliwy, fluctus Hadriae, fluenta; murmur undae, tympana, aes r. (o trąbie i tarczy); nisi rumor jam raucus erit factus.

Raudius, a, um, Raudyjski, campi, równina w wyższéj Italii.

Raudus, lub rudus, ĕris, *m.* miedź, pieniądz miedziany; stąd: raudusculum, i; *n.* mała summa pieniężna.

Raurăci, orum, *m.* lud w Gallii nad Renem.

Ravenna, ae; *ż.* miasto w Gallii cyspadańskiéj; stąd: Ravennas, ātis, mieszkaniec Rawenny.

Ravis, is, *ż.* chrypka.

Ravus, a, um, ciemno żółty.

Rea, ae, patrz reus.

Reapse, *przysł.* (z re eapse, to jest: ipsa) w istocie, rzeczywiście w rzeczy saméj.

Reāte, *n.* miasto Sabinów; stąd: Reatīnus, a, um, do Reaty odnoszący się i Reatini, orum, *m.* Reatynowie.

Reātus, us, *m.* stan oskarżonego, revocare aliquem ad reatum, aby się bronił w przedmiocie oskarżenia

Rebellātrix, īcis, *ż.* ponawiająca wojnę, buntująca się na nowo, provincia.

Rebellio, ōnis, *ż.* odnawianie wojny, buntowanie się, rebellionem facere.

Rebellis, e, odnawiający wojnę; buntownik, powstaniec.

Rebellium, ii, *n.* = rebellio.

Rebello, 1. wznawiać wojnę, burzyć się; poet. wznawiać walkę, tauro mutatus membra rebello.

Rebilus, i, *m.* nazwisko Rzymskiéj familii.

Reboo, āre, powtarzać głos, dawać odgłos, reboant silvae et Olympus.

Recalcitro, āre, wierzgać, uderzać tylnemi nogami; — przenoś. nie dać przystępu, poet.

Recalefacio, i recalfacio, feci, factum, 3. odgrzewać, telum sanguine.

Recăleo, ēre, znowu być ciepłym, fluenta sanguine.

Recalesco, calui, 3. znowu się rozgrzewać, właśc. i przenoś.

Recandesco, candui, 3. znowu się zabielić, zapienić się, unda; — przenoś. znowu się rozpalić, terra aestu; r. irā.

Recanto, āre, odczarować, przez czary oddalić, curas; — przenoś. odwołać, opprobria, poet.

Recedo, cessi, cessum, 3. cofnąć się, oddalić się, undae accedunt et recedunt; a Mutina; in castra; poet o miejscowości: być oddalonym, leżéć daleko, Anchisae domus recessit; recedentia longius a mari; quae procul recessere; lub o miejscach, które na widnokręgu giną z oczu dla jadących, provehimur portu, terraeque urbesque recedunt; ubi terra recessit; także o czasie: anni recedentes; 2) odejść, usunąć się, wyprowadzić się, wynieść się; o żyjących istotach, recede de medio; ab armis; a conspectu suorum; thalamo; poet.: caput (e) cervice recedet, oddzieli się; — przenoś o majątku: zginąć, przepaść, być straconym, quum res ab eo recessisset et ad heredem transisset; poet.: zniknąć, in ventos vita recessit; ustępować, pariter Phoebes, pariter maris ira recessit; odstąpić, zaniechać czego, ab armis; ut a maritimis proeliis recederetur; ab oppugnatione; a caritate patriae (wygasić w sobie); ab officio, ab aequitate; a verbo, nie dotrzymać słowa; nomen hostis a peregrino recessit, straciło znaczenie „obcy"; res ab usitata consuetudine recedit.

Recello, ĕre, podawać się w tył.

Recens, tis, świeży, nowy, tectorium calcis, aqua, lac, flos, caespes, prata, vestigia, vulnus, incendium, dolor, injuria, victoria i t. p.; *rzeczow.* recentiores, nowsi (o pisarzach); recenti re lub negotio, za świeża, natychmiast, na gorącym uczynku; recens ab aliqua re, bezpośrednio, zaraz po czém następujący; recenti memoria, za świeżéj pamięci; recens a lub ex aliquo loco, lub z samym przyp. 6 miejsca, świeżo skąd przybyły; poet.: tepida caede locus recens, miejsce, gdzie świeżo popełnione było zabójstwo; — przenoś. pod względem siły: mocny, silny, niespracowany, o ludziach i zwierzętach, a szczególności o żołnierzach, którzy świeżo przybyli do liczby walczących, nie byli jeszcze znużeni, recentes defatigatis succederent; non facile recentes sustinebant; także: animus, vires; 2) *przysłówkowo:* świeżo, niedawno, dopiero, sole r. orto, poet. Roma r. condita; r. accepta clades.

Recenseo, cĕnsui, censĭtum i censum, 2. przeliczyć, przebiegać w celu badania, przeglądać, numerum suorum; exercitum; equites (o cenzorze): poet. (o słońcu) przebiegać, signa recensuerat bis sol sua; także: przebiegać w myśli, rozważać, albo opowiadać, fortia facta.

Recensio, ōnis, *ż.* przegląd, (o cenzorze).

Recensus, us, *m.* przegląd, popis, agere, (o cenzorze).

Recenter, *przysł.* świeżo.

Recentōricus, ager, pole w Sycylii należące do skarbu publicznego.

Receptacŭlum, i, *n.* skład, miejsce do przechowania, cibi: także z przyp. 3, mercibus; 2) ucieczka, miejsce schronienia się, przytułek, hostium, militum; ad detrectandam militiam.

Receptio, ōnis, *ż.* przyjęcie.

Recepto, 1. przyjmować, dać schronienie, mercatores; 2) se r. udać się, cofać się, poet.: quo stella se receptet: 3) wyrwać, wyciągnąć, hastam r. ossibus haerentem.

Receptor, ōris, *m.* odbierający, quasi r. Orientis Occidentisque, u późn. pis.; 2) przechowywacz;— przenoś. ipse ille latronum occultator et r. locus.

Receptrix, īcis, *ż.* przechowywaczka, praedarum ac furtorum.

Receptus, a, um, patrz recipio.

Receptus, us, *m.* cofnięcie, nimis pertinacis sententiae; 2) cofanie się wojska, pochód odwrotny, wsteczny obrot, Caesar receptui suorum timens; signum receptui dare; receptui canere;—przenoś. a maliis consiliis r.; receptum ad poenitendum non habere; canere receptui a molestiis; szczegól. ucieczka, przytułek, receptum habere ad aliquem, ad gratiam atque amicitiam alicujus; tutus receptus

Recessus, us, *m.* ustępowanie, cofanie się, odwrót, recessum primis ultimi non dabant; accessus et r. maris, przypływ i odpływ, wzbieranie i opadanie; lunae accessus et r., zbliżanie się do słonca i oddalanie się;—przenoś. natura dedit bestiis accessum (pociąg) ad res salutares et ad pestiferas recessum (wstręt); tum accessus ad causam, tum recessus, już zajmowanie się sprawą, już odstąpienie od niéj; recessus quidam animi et fuga, brak odwagi; 2) wydrążenie, spelunca vasto submota recessu; ustronie, osobność, kryjówka, kąt; — przenoś. skrytość, in animis hominum sunt tanti recessus.

Recidīvus, a, um, odnawiający się, powracający, febris; poet.: Pergama, Troja znowu byt swój odzyskująca.

Recĭdo, cĭdi, cāsum, 3. wpadać, in aliquem; — przenoś. *a)* in graviorem morbum, uledz cięższéj chorobie; spaść, recidit ad aliquem potentatus omnis; także: in aliquem, in caput alicujus; *b)* przyjść do czego, popaść w co, ze stanu lepszego w gorszy, ex laetitia et voluptate ad luctum et lacrimas; ad nihilum; in eam fortunam; regiae majestatis imperium eo recidere; ex quantis opibus quo recidissent Carthaginiensium res; *c)* wpaść, in periculum; ad ludibrium, stać się przedmiotem pośmiewiska; wpaść znowu, wrócić do dawnego stanu, in invidiam; in eandem fortunam; in antiquam servitutem; recidunt haec eodem; *d)* quorsum recidat responsum tuum, non magnopere laboro, jaki weźmie kierunek, jaki skutek mieć będzie; *e)* przypadać w jakim czasie, in nostrum

annum; in aliorum consulum vigiliam; *f)* spadać na kogo, ściągać się, maleficium in aliquem; *g)* o głosie: zniżać się, contentio nimia vocis reciderat.

Recīdo, cīdi, cīsum, 3. obciąć, oberznąć, barbam, ungues; odciąć, caput, vulnus ense; przeciąć, przerwać, pontem;—przenoś. usunąć, ambitiosa ornamenta; quod obstet imperio; wytępić, culpam supplicio; nationes.

Recingo, cinxi, cinctum, 3. odpasać, rozpasać, tunicas, zonam; vestis recincta; recingi, rozpasać się, rozbierać się; stąd: sumptum recingitur anguem, odejmuje węża, który się nakształt pasa okręcił, poet.

Recĭno, ĕre, śpiewać; 2) brzmieć, in vocibus nostrorum recinit quiddam urbanius; 3) przech. opiewać, głosić, cujus recinit jocosa nomen imago; lyrā Latonam; haec recinunt juvenes dictata senesque.

Reciper-, patrz recuper-.

Recĭpio, cēpi, ceptum, 3. I) odebrać, arma; pecuniam mutuam; res amissas; se rec., powrócić, udać się na dawne miejsce, cofnąć się, schronić się, ex Sicilia; ad castra; in portum; in silvam ad suos; intra sua praesidia; si legiones se recepissent inde; eo se recipere coeperunt; stąd: ratować kogo, uwolnić, wyrwać; ex servitute; medio ex hoste recepi; zatrzymać sobie, ruta caesa; — przenoś. powrócić, se recipere ad bonam frugem; se ad reliquam cogitationem belli; vocem ab acutissimo sono usque ad gravissimum sonum (zniżyć); 2) znowu otrzymać, znowu dostać, odzyskać, znowu przyjąć, in regnum recipi; — przenoś. spiritus et vocem; rec. animum, przyjść do przytomności, odzyskać odwagę; a lub ex pavore se rec., ochłonąć z przestrachu, przyjść do siebie; ex aliqua re; II) przyjąć, otrzymać, ferrum (cios śmiertelny); także: telum toto corpore; ab latere aperto tela; frenum r., poddać się; stąd: w szczegól.: *a)* przyjąć kogo, aliquem; aliquem ad epulas; aliquem in castra, in oppidum, in civitatem, aliquem intra fines; aliquem tecto, oppidis, urbe et portibus; aliquem domum suam domum ad se hospitio; recipi in equis; przyjąć kogo do stanu, godności, przyjaźni i t. p., aliquem in ordinem senatorium; in numerum deorum; aliquem in fidem, in deditionem, in amicitiam; in parem conditionem juris libertatisque; in fastigium (na tron); *b)* zająć, wziąć w posiadanie, zdobyć, oppidum, castra, civitatem, provincias; Sicilia recepta; recepto Asculo; rempublicam armis; *c)* dochód z czego otrzymać, pecuniam ex novis vectigalibus; *d)* o pretorze: nomen rec. lub nomina, przyjąć skargę lub skargi; 2) — przenoś. *a)* przyjąć na siebie, in se religionem, mandatum, officium, przyjąć zobowiązanie, zobowiązać się do czego, podjąć się czego, obiecać co uczynić, dać rękojmię, in se lub sibi lub samo recipere aliquid lub z 4 przyp. i tryb. bezok., mihi receperat se defensurum; pro aliquo aliquid lub de aliqua re; *b)* dozwolić, dopuścić, cunctationem res jam non ultra recipit, rzecz nie cierpi zwłoki.

Recīprŏco, 1. wracać tąż samą drogą, animam, oddychać; o wznoszeniu się i opadaniu morza: in motu reciprocando; reciprocare i reciprocari, wracać się; quinqueremem in ad-

versum aestum reciprocari non posse; — przenoś. wzajemnie po sobie następować, si quidem ista sic reciprocantur.

Recīsus, a, um, krótki.

Recitātio, ōnis, *ż.* odczytywanie, literarum; legis.

Recitātor, ōris, *m*, czytający głośno (w obecności drugich)

Recĭto, 1. czytać głośno, publicznie, literas in senatu; testimonium; senatum (spis senatorów); non recito cuiquam nisi amicis, idque coactus.

Reclamātio, ōnis, *ż.* okrzyk nagany, niezadowolenia.

Reclamĭto, āre, opierać się, sprzeciwiać się, głośno zaprzeczać.

Reclāmo, 1. wydawac okrzyk niezadowolenia, sprzeciwiać się, głośno zaprzeczać, alicui; orationi; una voce omnes, ne juraret, reclamasse; często samo recl.; także: z 4 przyp. i tryb. bezok., reclamant omnes vindicandam injuriam; 2) sprawiać odgłos, aequora, poet. [oparty.

Reclīnis, e, na tył pochylony,

Reclīno, 1. w tył nachylac, zginać, se; scuta; paululum reclinatae quietem capiunt; reclinatus in gramine, leżący; 2) uchylać, odwodzić, nullum a labore me reclinat otium.

Reclūdo, clusi, clusum, 3. otwierać, portas hosti; reclusa domo vigilare;—przenoś. odkryć, otworzyć, viam, fontes; ensem, dobyć; tellurem unco dente, wzruszyć, spulchnić; pectus mucrone, przeszyć; operta recl., wyjawić tajemnice; iram omnem, wybuchnąć z gniewem, poet.; 2) zamykać, aliquem;—przenoś. zmienić, non lenis precibus fata recludere, poet.

Recognĭtio, ōnis, *ż.* rozważanie, scelerum.

Recognosco, nōvi, nĭtum, 3. na nowo rozpoznawać, badać, rzecz wprzód znaną rozbierać, sua; 2) przeglądać, agros, numerum militum; 3) rozbierać, roztrząsać, decretum, codicem, leges; 4) uznawać, wnosić, ex eo recognoscere poterit.

Recollĭgo, lēgi, lectum, 3. znowu zbierać, captivos; poet.: primos annos, odmłodnieć; animum alicujus r., przebłagać; se recol. nabrać odwagi; 2) znowu wziąć, gladium; znowu przyjąć, parvulum.

Recŏlo, colui, cultum, 3. na nowo uprawiac, obrabiać, terram; metalla intermissa; poet.: znowu odwiedzać, nemo libenter recolit locum, qui laesit; — przenoś. *a)* znowu się zajmować czém, ćwiczyć się czém, studia; *b)* przywracać, na nowo wprowadzać, dignitatem; *c)* rozważać, rozmyślać, quae si tecum ipso recolis; studio recolens; *d)* poet. przypominać sobie, nam recolo.

Recompōno, posui, posĭtum, 3. znowu uporządkować, comas.

Reconciliātio, ōnis, *ż.* przywrócenie, concordiae; gratiae lub samo rec., pojednanie.

Reconciliātor, ōris, *m.* pojednawca, pacis.

Recoucĭlio, 1. pojednać, pogodzić, inimicos in gratiam, aliquem cum aliquo lub alicui; animum alicujus alicui rec.; 2) odzyskać; przywrócić, Parum insulam;—przenoś. existimationem judiciorum, pacem, gratiam cum aliquo; concordiam, amicitiam; diuturni laboris detrimentum.

Reconcinno, āre, znowu co złożyc; 2) poprawić, tribus locis aedifico, reliqua reconcinno.

Recondĭtus, a, um, schowany, ukryty, locus; venae auri argentique; *rzeczow.*: occulta et recondita templi, wewnętrzne, tajemne miejsca świątyni;—przenoś. *a)* tajemny, sekretny, res, literae; w odniesieniu do charakteru, skryty, naturā tristi ac recondita fuit; *b)* głęboko obmyślony, gruntownie rozważony, sententiae, ratio.

Recondo, condĭdi, conditum, 3. znowu schować, ukryć, wsadzic, gladium in vaginam; senatus consultum tanquam in vagina reconditum; poet.: oculos (znowu zamknąć); 2) odłożyć, a mianow. *a)* zachować, przechować, victum tectis; *b)* ukryć, opes; Ascanium curva valle; poet.: ensem in pulmone i gladium lateri (zatopić); avida recondidit alvo (potknął):—przenoś. ukryć, zamilczéć, quos fama obscura recondidit, poet.

Recŏquo, coxi, coctum, 3. znowu warzyć, przewarzyć, przegotować, Peliam (dla odmłodnienia); przetopić, przekuć, aurum, enses; — przenoś. recoctus scriba, który świeżo na ten urząd postąpił.

Recordātio, ōnis, *ż.* przypominanie, wspomnienie, temporis, patris.

Recordor, 1. przypominać sobie co, hujus meriti in me; flagitiorum; desperationes eorum; memoriam pueritiae ultimam; de lacrimis; de suis liberis; ze zdaniem zależ. recordor, quantum nobis detraxerint; z 4 przyp. i tryb. bez., hoc mihi jam ante placuisse, potes ex superioribus meis literis recordari; 2) rozważać, myśléć o czém, haec tacitus recordor; virtutem; także z 4 przyp. i tryb. bezok.

Recreo, 1. odnowić, poprawić, orzeźwić ożywić, pokrzepić, aliquem lub animum alicujus; mentem; hunc Tigranes recreavit; ex aliqua re se recreare lub na str. bier. recreari, poprawić się, przyjść do siebie, ex gravi morbo; także o państwie: wzmocnić, do dobrego stanu przyprowadzić, Siciliam; na str. bier. wzmocnić się, civitas, respublica recreatur.

Recrĕpo, āre, odgłos wydawać.

Recresco, crēvi, crētum, 3. odrastać, znowu wyrastać, luna quater pleno orbe recrevit.

Recrudesco, crudui, 3. odnawiać się, vulnus; — przenoś. na nowo się wszczynać, seditio, pugna; quae consanuisse videbantur, recrudescunt.

Rectā, *przysł.* prostą drogą, tendimus hinc recta Beneventum.

Recte, *przysł.* prosto. w prostym kierunku, aliae suo nutu r. ferentur (o atomach); — przenoś. *a)* dobrze, należycie, podług przepisu, facere, dicere, vivere, concludere; *b)* dobrze, pomyślnie, szczęśliwie, procedere, powodzić się; pożytecznie, otia recte ponere; drogo, korzystnie, vendere.

Rectio, ōnis, *ż.* rządzenie, kierowanie, reipublicae.

Rector, ōris, *m.* kierujący, cursus elephanti; r. navis, sternik; r. et gubernator civitatis, rządzca; r. reipublicae, dyktator; poet. r. Olympi, superum, Jowisz; r. pelagi, maris, Neptun; r. Thebarum, Dolopum, król.

Rectus, a, um, prosty, nieskrzywiony, linea; recto itinere contendunt; in rectum lub rectum, wprost; — przenoś. *a)* prosty, niewykwintny, naturalny, commentarii Caesaris sunt recti; quae sunt recta et simplicia, laudantur; rectum in oratione; *b)* składny, kształtny, puella, piękněj postawy; *c)* grun-

towny, zdrowy, recta consilia dare; *d)* przyzwoity, prawy, cnotliwy, Caesar firmus est et rectus; natura r.; stąd: *rzeczow.* rectum, prawość, cnota, recti pravique partes; mens conscia recti; ante oculos rectum pietasque pudorque constiterant.

Recŭbo, āre, leżéc, spoczywać, in hortulis, sub arbore, sub tegmine fagi; solo.

Recumbo, cubŭi, 3. znowu się położyć, dein, quum se collegisset, recubuisse; 2) położyć się, in herba, in conclavi; si potes Archiacis conviva recumbere lectis; 3) upadać, opadać, in humeros cervix collapsa recumbit; nebulae campo recumbunt.

Recuperātio, ōnis, *ż.* odzyskanie, libertatis.

Recuperātor, ōris, *m.* odzyskujący; w licz. mn. recuperatores, zgromadzenie sędziów z trzech lub pięciu członków złożone, które się zajmowało rozstrzyganiem sporów w przedmiocie przyznania komu własności, późniéj w ogóle sprawami wymagającemi prędkiego załatwienia; stąd: recuperatōrius, a, um, tyczący się tych sędziów.

Recŭpero, 1. odzyskać, znowu nabyć, villam suam ab aliquo; rem suam judicio; suos obsides; — przenoś. zjednać, adolescentulos laudatione, recuperare voluntatem ejus non potui.

Recurro, curri cursum, 3. w tył biedz, cofać się, wracać, o istotach żyw. i nieżywot., właśc. i przenoś., ad naves, inque suos fontes versa recurret aqua; naturam expellas furca, tamen usque recurret; poet. o biegu słonecznym i upływie lat: sol recurret equis conversis; recurrentes per annos.

Recurso, āre, biedz nazad, wracać; — przenoś. multa viri virtus animo recursat: sub noctem cura r.

Recursus, us, *m.* bieg odwrotny, powrót, ut recursus pateret.

Recurvo, 1. zgiąć w tył, zakrzywić, colla equi; poet. undae recurvatae, bieg wody wężykowaty; aquas in caput, cofać.

Recurvus, a, um, w tył zgięty, zakrzywiony, cornu recurvo intendit vocem; poet.: hederae serpunt nexu recurvo, okręcają się wężykowato; tectum r., labirynt.

Recusātio, ōnis, *ż.* odmówienie, sine recusatione negotium susceperunt; 2) zarzut.

Recūso, 1. wymawiać się, wzbraniać się, sprzeciwiać się, odmawiać, nie przyjmować, aliquem disceptatorem; amicitiam populi Romani; z tryb. bezok. mori, facere; z ne i tryb. łącz. sententiam ne diceret, recusavit; lub gdy poprzedza przeczenie, ze spój. quin lub quominus, neque recusare, quin armis contendant; non recuso, quominus legant; de stipendio; nullo recusante, gdy nikt się nie sprzeciwiał; także o przedmiotach nieżyw., ignis non unquam alimenta recusat (przyjmuje); w znaczeniu sąd robić zarzut, zastrzeżenie, quoniam satis recusavi.

Recŭtio, cussi, cussum, 3. odbijać; 2) wstrząsać, utero recusso.

Redactus, a, um, patrz redigo.

Redamo, āre, wzajemnie kochać.

Redardesco, ĕre, znowu się zapalić.

Redarguo, argui, argūtum, 3. zbijać dowody, illa redargui possunt; redargue me, si mentior, przekonaj dowodem; 2) ganić, obwiniać, inconstantiam tuam.

Reddo, reddĭdi, reddĭtum, 3. od-

dać, wydać, zwrócić, kogo lub co, aliquem lub aliquid; se red. lub reddi z przyp. 3 miejsca, wrócić dokąd, convivio; reddi tenebris, wrócić do świata podziemnego; w szczegól. *a)* wydać z siebie, janua stridorem reddit; arteria aspera animam respirat et reddit; lucem (= vitam) umrzeć; także: debitum naturae, wypłacić dług naturze; verba male, bene, wymawiać; verba novissima, powtarzać za kim; dictata magistro, carmen i t. p. powiedzieć, odmówić, wyśpiewać; causam, dać, przytoczyć, powiedzieć; alicui jus, wyrokować; poet.: aliquem nomine, nosić czyje imię, qui te nomine reddet Silvius Aeneas; *b)* oddać, doręczyć, przywrócić, właśc. i przenoś. literas alicui; Macedoniam alicui; poenas impietatis; przypłacić, ponieść karę za-; suum cuique honorem; rationem, zdać rachunek albo sprawę; judicium, dać wyrok; otium: stąd: przyznać, ustąpić, dać, zostawić, urbem, agros, leges suas; sacra; connubia; alicui salutem, zostawić przy życiu; reddo ac remitto, zrzekam się; *c)* z podwójnym przyp. 4. zrobić kogo albo co czém, wpłynąć na jego odmianę, aliquem ferocem, iratum; placidum; aliquem suum hostem; itinera infesta; loca tuta; domum inanem; rempublicam fortunatam; na str. bier. stać się, ne insolentiores redderentur; 2) oddać co za co, wywzajemnić się, vitam hominis pro vita hominis; beneficium; terrorem illatum; responsum red., odpowiedzieć; 3) przełożyć, przetłómaczyć, latine, verbum pro verbo; nec verbum verbo curabis reddere fidus interpres.

Redemptio, ōnis, *ż.* wykupienie, okup, captivorum; sacramenti, od służby wojskowéj; 2) przekupienie, judicii; 3) wzięcie w dzierżawę.

Redemptor, ōris, *m.* zakupujący, frumenti; 2) przedsiębierca, podejmujący się jakiéj roboty za pieniądze.

Redemptūra, ae, *ż.* podejmowanie się czego, np. budowy, objęcie dzierżawy.

Redeo, redii, redĭtum, redīre, iść nazad, powracać, o żyw. i nieżyw. przedmiotach; a Caesare; a coena, e provincia, aede suburbana rediens; rure; unde redierat; ad castra; ad exercitum; ad navim; in tectum, in urbem, illuc, Romam, lub samo redire; nieosob.: postquam domum reditum est; manerent, dum rediri posset; redire viam, powracać drogą, itque reditque viam toties; redeunt gramina campis; arboribus frondes. Stąd: *a)* o dochodzie: wpływać, pecunia ex metallis; ex qua regione quinquaginta ei talenta redibant; *b)* Caesar ad duas legiones redierat, Cezarowi pozostały tylko dwa legiony; collis ad planitiem redibat (ginął, kończył się w płaszczyźnie); — przenoś. *a)* in gratiam cum aliquo, pojednać się z kim; in amicitiam, znowu się zaprzyjaźnić; in viam; poprawić się, upamiętać się; ad se, przyjść do siebie, wydobrzéć, często także: ad se r., powrócić do swoich obyczajów, nałogów; in memoriam, przypominać sobie, rozmyślać o rzeczach przeszłych; *b)* ad lub in aliquid redire, jąć się czego, przyjść do czego, być do czego doprowadzonym, ad gladios; ad manus; bona in tabulas publicas redierunt (były wystawione na sprzedaż publiczną); ad interregnum; ad pa-

tres; quorum ad arbitrium summa rerum redeat, na którychby woli polegała, od którychby wyroku zależała.

Redhibeo, hibui, hibĭtum, 2. wracać kupno z powodu dostrzeżonéj wady; mancipium.

Redĭgo, redēgi, redactum, 3. odpędzić, odegnać, hostes ad mare, aliquem ad Capuam; zanieść, złożyć, pecuniam ad quaestorem; pecuniam in publicum; stąd: *a)* zebrać, wybrać, pecuniam (ex aliqua re); na str. bier. wpłynąć, multum auri redactum; tantum aeris redactum est, ut-; *b)* pod względem liczby: doprowadzić, familia ad paucos redacta; ad paucitatem redigi; ex hominum milibus sexaginta ad quinque redactum esse; 2) przenoś. *a)* przywieść, in memoriam; rem ad pristinam rationem belli; *b)* ad lub in lub sub aliquid, do czego doprowadzić; ad internecionem; ad pacem; in unum; ad certum; ad vanum et irritum (zniweczyć); opanować, wziąć, zebrać, przymusić, aliquem lub aliquid in i sub potestatem suam (alicujus); sub populi R. imperium; in servitutem; in ditionem alicujus; aliquem ad deditionem; zamienić, in formam provinciae; także: z podwójnym 4 przyp. aliquos infirmiores (osłabić); quae facilia ex difficillimis animi magnitudo redegerat (zrobiła); 3) wypędzić wydalić, in exsilium, u późn. pis.

Redimĭcŭlum, i, *n*. przepaska, strój głowy lub szyi u kobiet, r. mulieri praebeat in collum et crines.

Redimio, redimii, redimītum, 4. przewiązać, otoczyć, uwieńczyć, tempora vittā; redimitus coronis; poet: redimitus tempora quercu.

Redĭmo, redēmi, redemptum, 3. znowu kupić, odkupić, domum, fundum; 2) okupić, otrzymać co za co, pacem parte fructuum; pacem obsidibus; largitione voluntates militum; belli moram pecunia; 3) podjąć się czego za zapłatę; w nadzieję korzyści, być przedsiębiercą, opus; 4) wziąć w dzierżawę, vectigalia, portoria, picarias; 5) wykupić. uwolnić z przyjm. a lub ex i przyp. 6 od kogo, z czego, a Gallis, e servitute, i 6 przyp. sposobu (poena, pecunia, auro, pretio, suo sanguine, morte) lub samo red. captivos i t. p.; poet.: corpus, ratować; w znacz. sąd.: litem r., skończyć proces przez układ.

Redintegrātio, ōnis, *ż*. odnowienie; 2) powtórzenie, verbi.

Redintegro, 1. odnawiać, proelium, iram, spem, memoriam potestatis; powtarzać, verbum; uzupełniać, deminutas copias.

Redĭtio, ōnis, *ż*. powrót, celeritas reditionis; reditio domum.

Redĭtus, us, *m*. powrót, domum, Romam, in Asiam, ad aliquem; reditum habere in civitatem; także: est alicui reditus in curiam; reditu intercludi; 2) przychód, dochód, w licz. poj. i mn.; 3) o kołowym biegu ciał niebieskich, r. solis; — przenoś. powrót, r. ad rem, ad propositum; r. in amicitiam patet; r. in gratiam lub gratiae, pojednanie, pogodzenie się, przebłaganie.

Redivīvus, a, um, odświeżony, *rzeczow*. redivivum, i, *n*. i w licz. mn. stare materyały powtórnie do budowy użyte.

Redŏleo, olui, 2. pachnąć, wydawać zapach, z przyp 6 redolent thymo fragrantia mella; także: z 4 przyp., vinum; — przenoś.

okazywać ślady, doctrinam; ex illius orationibus Athenae redolere videntur.

Redomĭtus, a, um, uśmierzony, poskromiony.

Redones, patrz Rhedones.

Redōno, 1. wrócić komu, oddać, aliquem diis patriis; 2) odstąpić komu, zrzec się, iras et invisum nepotem Marti, poet.

Redūco, duxi, ductum, 3. odprowadzić, naprowadzić, przywrócić, z przyim. ex lub a i przyp. 6; z ad lub in i przyp. 4, często samo red. aliquem lub aliquid właś. i przenoś. ad officium; ad disciplinam Romanam; przyjąć znowu, uxorem; przywrócić, regem; 2) cofać, wstrzymywać, calculum, falces, plantas, hastam, aliquem a morte; reductus, oddalony, na ustroniu będący, vallis, sinus; reducta w rozumieniu Stoików oznacza rzeczy pośledniejsze, niższą wartość mające, w przeciwstawieniu do producta, porów. productus. [gis.

Reductio, ōnis, przywrócenie, re-

Reducto, 1. odprowadzać, exercitum.

Reductor, ōris, *m.* odprowadzający, plebis in urbem.

Reduncus, a, um, w tył zgięty, zadarty.

Redundantia, ae, *ż.* wezbranie wody; — przenoś. zbytek wyrazów.

Redundo, 1. wylewać, wzbierać; poet.: aquae redundatae, wezbrane, wylane z koryta; — przenoś. *a)* być przepełnionym, z przyp. 6, mianow. o mowie: red. ornamentis; *b)* wyjawiać się, wyświecać się, pokazywać się jawnie, ex ea causa redundat reus Postumius, pokazuje się widocznie, że Postumiusz jest winowajcą; sermones red., dają się słyszeć; ex meo tenui vectigali aliquid etiam redundabit, coś spłynie, coś pozostanie; *c)* rozciągać się, rozszerzać się, nationes in provincias redundare poterant; nullum in me periculum redundavit ex-; redundat in aliquem detrimentum, calamitas; infamia ad amicos.

Redŭvia, ae, *ż.* zanokcica; przysłowie: capiti mederi debeo et reduviam curo, zajmuję się fraszkami, a zaniedbuję rzeczy ważniejsze.

Redux, ŭcis, odprowadzający, towarzyszący przy powrocie, Jupiter; to reduce; 2) powracający, socii, exercitus, navis; reducem me esse voluistis, chcieliście, żebym wrócił z wygnania, ite reduces domos; aliquem reducem sistere domum.

Refello, felli, 3. zbijać, zaprzeczać, aliquem lub aliquid; poet.: crimen ferro, zgładzić, zniszczyć.

Refercio, fersi, fertum, 4. zapchać, zapełnić, cloacas corporibus; — przenoś. aures istis sermonibus; libros puerilibus fabulis; libris omnia referserunt; w mowie: skupiać, zwięźle wystawiać ut ea, quae refersit peranguste in oratione, dilatet atque explicet.

Referio, īre, odbijać, speculi referitur imagine Phoebus, odbija się słońce.

Refero, tŭli, lātum, ferre, nazad przynieść, odwieźć, aliquem in castra; frumentum ad aliquem; signa militaria; praedam i t. p.; se referre lub na str. bier. referri, powrócić, Romam; ad philosophiam; także ut eo se referat oratio; podobnież: pedem lub gradum ref., cofać się; stąd: poet. vestigia, ustępować; o okrętach: referri, być odpartym, powrócić, naves eodem, unde essent profectae,

relatas; me referunt pedes in Tusculanum, powracam do Tusk.; o sile wiatrów: referuntur vento ad oras; auster adversus retulit me Rhegium; o morzu: aestus te in portum refert; — przenoś. *a*) stosować, odnosić, originem sui ad regem; consilia et facta ad dignitatem; omnia ad suum arbitrium; alienos mores ad suos (porównywać); divinationem ad naturam deorum; omnia ad voluptatem corporis; poet. in melius aliquid (poprawić); na str. bier. referri, odnosić się, tyczyć się, stosować się, hoc refertur ad te: ad virtutem: leges in historia ad veritatem referuntur, in poëmate ad delectationem; *b*) donieść, oznajmić, cognoscerent et ad se referrent; legati ad regem retulerant; 2) oddać, pannum, pateram; aliquid in publicum (do skarbu publicznego);— przenoś. *a*) o dźwiękach i t. p. na str. bier. referri, odbić się, sonus relatus, ut usque Romam voces referantur; *b*) być podobnym, naśladować, aliquem ore; nomine avum; animo manibusque parentem; *c*) oddać wzajemnie, salutem alicui, nawzajem pozdrowić; gratiam alicui, odwdzięczyć się; par pari, wet za wet oddać; poet: vicem; *d*) odpowiadać, zarzucać co przeciw czemu, zbijać, quid a nobis refertur? defensioni alicujus; *e*) powtórzyć, probra; idem illud responsum; poet.: przypominać, rozważać, referens convivia; *f*) odnowić, wprowadzić coś nowego, consuetudinem, laudem Valeriae gentis; mysteria, sacra, arma (=bellum); 3) zwrócić, obrócić, skierować, oculos in aliquem; gemmam non ad os, sed ad genas, poet.; stąd: *a*) podać, przynieść, wnieść, rationes ad aerarium; pecuniam ad fiscum; magnum pondus auri Romam; caput ad aliquem; binorum hostium spolia; wpisać, zaciągnąć, wnieść, nomen in tabulas; in tabulas publicas; pecuniam multae nomine; operi publico (na budowy publiczne); senatus consultum; porów. accipio; stąd: policzyć między-, umieścić w liczbie, przenieść do liczby, in reos; in proscriptos lub in proscriptorum numerum; in deorum numero lub numerum; in deos; inter divos, u późn. pis.; numerum ref., liczyć, poet.; *b*)— przenoś. zwrócić, animum ad veritatam; przynieść, zanieść, donieść, mandata, responsum, sermonem ad aliquem; zdać sprawę, legationem, z poselstwa: praerogativam, z głosowania pierwszéj centuryi zwanéj praerogativa; wnosić, robić wniosek, poddać pod rozstrzygnienie, radzić się, ad senatum ref. lub samo referre; ad populum; ad consilium; ad aliquem; ad se ipsum, ad animum, namyślać się; omnia ad oraculum, radzić się; opowiadać, mówić, przytaczać, aliquid lub z 4 przyp. i tryb. bez. talia voce refert: res horrenda relatu; quum relatum legent.

Refert, retulit, referre, zależéć; jak wiele: magni, parvi, multum, plurimum, nihil i t. p.; komu: mea, tuâ, sua, nostra, vestra lub z przyp. 2. ref. omnium lub ad aliquem lub z samym przyp. 4.; na czém; z tryb. bez. lub ze zdaniem zależ., quod referret scire; permagni referre arbitror, ut sentiat.

Refertus, a, um, napełniony, napchany, obfitujący z przyp. 2 lub 6. Gallia referta negotiatorum; insula referta divitiis; domicilia omnibus rebus referta; także z 6. przyp. i przyim de, lub samym

przyp. 6. libri referti de nugis; Asia referta.

Referveo, ēre, burzyć się, wrzéć.

Refervesco, ěre, wrzéć, burzyć się, kipiéć; 2) stygnąć, oratio refervorat.

Reficio, fēci, fectum, 3. znowu robić, arma, tela; znowu wybrać, tribunos; 2) poprawiać, do dawnego stanu przywracać, uzupełniac. ordines, muros, pontem; naves, rates, classem, arma, aedes, fana diruta i t. p. copias, exercitum; orzeźwić, pokrzepić, exercitum ex labore atque inopia; milites quiete; equos, jumenta; herbas; wyleczvć, saucios; se ref. lub na str. bier. refici, sił nabrać, przyjść do siebie; se ex labore; cibo somnoque refici, pokrzepić się; także: animum; animos militum a terrore, wzbudzić odwagę; pod względem potęgi: Lacedaemonii post Leuctricam pugnam se nunquam refecerunt, już się nie dźwignęli; si paulum modo res essent refectae; 3) mieć skąd dochód, zyskać, tantum ex possessionibus; plus mercedis ex fundo; nagradzać co sobie, mieć zwrócone wydatki, impensas belli alio bello.

Refigo, fixi, fixum, 3. zdejmować, oddzierać co przybitego, tabulas; signa templis; leges r., znosić, zniszczyć, unieważnić; 2) wbić, zapakować, nostra.

Refingo, ěre, znowu ulepić, kształcić, cerea regna, poet.

Reflātus, us, *m.* wiatr przeciwny,

Reflecto, flexi, flexum, 3. odginać, odkręcać, odwracać, na str. bier. odwracać się, cervicem; poet. longos reflectitur ungues, przekształca się; — przenoś. animum, mentes, skłonić do litości, złagodzić; poet.: orsa in melius; animum reflexi, zwróciłem uwagę.

Reflo, 1. wiać przeciwnie, właśc. i przenoś. reflantibus ventis, za powiewem przeciwnych wiatrów quum fortuna reflavit, affligimur.

Refluo, fluxi, fluxum, 3. nazad płynąć, ambiguo cursu refluitque fluitque; 2) rozlewać się, campis, poet.

Refluus, a, um nazad płynący, cofający się. obawa.

Reformidātio, ōnis, *ż.* lękanie się,

Reformīdo, 1. lękać się, obawiać się, bellum, reprehensionem hominum; z tryb. bezok. lub z nast. quod, dicere; reformidare, quod Pompejus dixisset; — przenoś. vites ferrum, szkodzi im obcinanie.

Reformo, 1. przekształcać, inną postać nadawać, przemieniać, reformatus in annos primos; dum, quod fuit ante, reformet; 2) przywracać, pacem, u późn. pis.

Refŏveo, fōvi, fōtum, 2. znowu rozgrzać, orzeźwić, corpus; artus admoto igne, rozniecać, ignes tepidos, poet.; — przenoś. orzeźwiać, ożywiać, cuncta (o pokoju).

Refractāriŏlus, i refractārius, a, um, uporny, kłótliwy.

Refraen, patrz refren-.

Refrāgor, 1. sprzeciwiać się, opierać się, być przeciwnym, iść na przekor, alicui lub alicui rei; ze spój. ne i tr. łącz., pars optimatium refragabatur, ne promissa civitatibus persolverentur; — przenoś. gloriae suae.

Refrēno, 1. wstrzymywać wędzidłem, hamować, equos; — przenoś. wstrzymywać, powściągać, juventutem; aliquem a gloria; licentiam; libidines; animum, impetum; poet. fluvios, aquas.

Refrĭco, fricui, fricātum, 1. znowu drapać, skrobać, rozdrapać, vulnus, cicatricem; — przenoś. odnowić, odświeżyć, wzbudzić na nowo, desiderium ac dolorem; mo-

moriam alicujus rei; 2) nieprzech. znowu się objawiać, nec haec, quae refricant. hic me magis angunt.

Refrigĕro, 1. chłodzić, na str. bier. ochłodzić się, membra; refrigerari umbris; — przenoś. na str. bier. stać się oziębłym, być zniechęconym, refrigeratus ab aliquo.

Refrigesco, frixi, 3. stygnąć, ziębnąć, post tela educta refrixit; — przenoś. osłabnąć, ustawać, iść oporem, vereor, ne hasta Caesaris refrixerit; sortes refrixerunt, ustały, straciły wziętość; Scaurus refrixerat, stracił nadzieję otrzymania urzędu.

Refringo, frēgi, fractum, 3. wyłamać, wybić, gwałtem otworzyć, portas, carcerem; claustra, postes; poet.: vestes, rozedrzeć; — przenoś. powściągnąć, osłabić, vim fluminis, vim fortunae, dominationem Atheniensium; poet.: pokonać, Achivos.

Refŭgio, fūgi, fugĭtum, 3. uciekać uchodzić, umykać, uciekać się do kogo, szukać przytułku; z przyim. ex lub a i przyp. 6, acie; z przyim. ad lub in i przyp. 4 lub samym 4 przyp, Syracusas i t. p.: refugit a litore templum, oddala się, odsuwa się; visa refugit humus; 2) *przech.* uciekać przed kim lub przed czém, unikać, judicem; mandatum opus; pudore a dicendo; a toto hoc genere sermonis; poet. z tr. bezok. Polyhymnia refugit tendere barbyton.

Refūgium, ii, *n*. ucieczka; 2) miejsce schronienia, przytułek.

Rĕfūgus, a, um, uciekający; — przenoś. cofający się, ustępujący, unda.

Refulgeo, fulsi, 2. odbijać blask, zabłysnąć, zajaśnieć, refulgentia arma; stella refulsit, aura auri ref.; sol refulget a liquida aqua

Refundo, fūdi, fūsum, 3. wylewać się, wzbierać, stagnā refusa vadis; equor refundit in aequor; fletu super ora refuso.

Refutātio, ōnis, *ż*. zbijanie zarzutów.

Refūto, 1. odpierać, ukrócić, znękać, nationes bello; — przenoś. *a*) powściągać, hamować, clamorem; cupiditatem; conatum; *b*) zbijać, maledicta, contraria, testes.

Regālis, e, królewski, należący do króla, sceptrum, potestas; poet.: carmen lub scriptum, wiersz, pismo głoszące czyny królów; odpowiadający godności króla, ornątus, magnificentia, animus.

Regalĭter, *przysł.* po królewsku, okazale, conficere sacrificium; w sposób nakazujący, grożący, regaliter minas addere precibus, poet.

Regĕro, gessi, gestum, 3. odnosić, odrzucać, humum, tellurem; — przenoś. odpierać, zbijać, Stoicos; convicia.

Regia, ae, *ż*. patrz regius.

Regie, *przysł.* po królewsku.

Regienses, ium, *m*. patrz Regium.

Regifice, *przysł.* wspaniale, okazale, po królewsku.

Regificus, a, um, wspaniały, okazały, królewski.

Regillus, i, *m*. miasto Sabinów; stąd: Regillensis, Regilleńczyk; 2) jezioro w Lacyum; także: lacus R. i Regilli lacus; stąd: Regillensis, is, *m*. przydomek Postumiuszów (z powodu zwycięztwa odniesionego nad Latynami 496 prz. Chr. pod dowództwem dyktatora Postumiusza); 3) przydomek rodu Emiliuszów.

Regĭmen, ĭnis, *n*. kierowanie, rządzenie; 2) rządzca, panujący, r rerum; 3) poet. narzędzie do kierowania, stér, regimen flectere.

Regina, ae, *ż.* królowa; 2) dama znakomitego rodu; 3) żona kapłana zwanego rex sacrorum; — przenoś. r. pecunia; r. oratio; justitia omnium est domina et regina virtutum.

Reginus, i, *m.* Rzymski przydomek.

Regio, ōnis, *ż.* (od rego) kierunek, linia, recta regione, w prostym kierunku; regione platearum, w kierunku ulic; regione occidentis, ku zachodowi; r. castrorum, linia; de regione deflectere, zboczyć; e regione, w prostym kierunku, prosto, moveri; lub wprost naprzeciw z przyp. 2 lub 3 lub bez przyp., e regione oppidi; e reg. unius pontium; esse e reg. nobis; acie e regione instructa; stąd: *a)* linia graniczna, granica, zwykle w licz. mn. właść. i przenoś. Romulus regiones direxit; res, quas gessimus, orbis terrae regionibus continentur; stąd: o linii zakreślonéj przez augurów, per lituum regionum facta descriptio; *b)* strona nieba, świata, aquilonaris, australis, meridiana; poet.: vespertina; stąd: okolica, kraina, pole, właść. i przenoś. regiones inhabitabiles; dicendi regio; przedmiot lub zakres wymowy; officii; dzielnica miasta czyli okręg.

Regionātim, *przysł.* stronami.

Regium, ii, *n.* miasteczko Bojów w Gallii Cyspadańskiéj (Reggio); stąd: Regienses, ium, *m.* Regiensowie, Reginowie.

Regius, a, um, *a)* królewski, króla tyczący się, od króla pochodzący, potestas; *b)* wspaniały, okazały, moles, gmach, budowa, jam pauca aratro jugera regiae moles relinquent; *c)* morbus regius, żółtaczka; 2) *rzeczow.* *a)* regia, ae, *ż.* mieszkanie królewskie, pałac, zamek, Croesi regia Sardes; zamek króla Numy, stąd: atrium regium; *b)* familia królewska; namiot królewski; gmach w Rzymie, dokąd się schodzili kapłani zwani pontifices; *c)* regii, orum, *m.* słudzy królewscy; w odniesieniu do Persów: wojska królewskie, wielkorządzcy, dworzanie.

Regnātor, ōris, *m.* władzca, panujący.

Regno, 1. królować, panować, rządzić, Numa regnante, za panowania Numy; poet. z przyp. 2 agrestium populorum; nieosob. Romae regnatum est per septem reges (siedmiu królów panowało); regnari omnes volebant, chcieli, żeby król panował, żeby byli rządzeni przez króla; — przenoś. panować, rozkazywać, rządzić po królewsku, stąd o osobach: być samowładnym, mieć przewagę, grać rolę panującego, w dobréj i złéj myśli, in quibus (centuriis) tu regnas; vivo et regno; tribunos tantum licentiae novem annis, quibus regnant, sumpsisse; regnantem audacia videtis; o przedmiotach nieżywotnych: ignis regnat; 2) przech. zarządzać, tylko na str. bier. poet., regnata rura Phalanto.

Regnum, i, *n.* dostojność królewska, rządy królewskie, regnum appetere, sub regno esse; stąd: królestwo, kraj rządzony przez króla, in Prusiae regno esse; qui erant regno ejus finitimi; poet.: o świecie podziemnym, krainie cieniów, Cerberus haec regna personat; panowanie, władza, przeważne znaczenie, forense, judiciorum, judiciale; także w złéj myśli: samowolność; poet. regna vini, w czasie biesiady, urząd obranéj losem osoby, która prze-

pisywała, ile toastów i jakie miano spełnić.

Rego, rexi, rectum, 3. kierować, przewodniczyć, habenas, ratem, clavum, currus, motum mundi, dictis animos: 2) rządzić, panować: rozkazywać, władać, imperio populos, rempublicam; 3) oznaczać, wytykać, terminos, fines; 4) prowadzić, poprawić, errantem; si peccas, te regere possum.

Regrĕdior, gressus, 3. wracać, ustępować, iść na powrót, regredi quam progredi malo; inde; Romam; także: z przyim. ad lub in i przyp. 4; w znacz woj. cofać się, regrediens, w odwrotnym pochodzie;—przenoś. in illum annum.

Regressus, us, *m*. ustępowanie, cofanie się, powrót, dare alicui regressum, pozwolić komu powrócić;—przenoś. ab ira, ochłodnienie.

Regŭla, ae, *ż*. linia, w ogóle; pręt prosty, listwa, łata, belka; laska miernicza, sznur do pomiaru; — przenoś. prawidło, zdanie zasadnicze, consuetudinis; habere regulam, qua vera et falsa judicentur; consilia sua ad regulam virtutis dirigere et referre.

Regŭlus, i, *m*. królik, książę; 2) królewicz; należący do familii królewskiéj.

Regŭlus, i, *m*. Rzymskie przezwisko.

Regusto, 1. znowu kosztować; — przenoś. odczytać, crebro regusto tuas literas.

Reicio, patrz rejicio.

Reintegro, patrz redintegro.

Rejectāneus, a, um, do odrzucenia; *rzeczow*. rejectanea, ōrum, *n*. odrzutki, wybierki, brek.

Rejectio, ōnis, *ż*. odrzucenie, wyrzucenie; — przenoś odrzucenie, nieprzyjęcie, wyłączenie, alicujus lub alicujus rei; r. judicum lub samo rejectio; zwalenie na kogo, in alium.

Rejectus, a, um, wart odrzucenia; *rzeczow*. rejecta, orum, *n*. = rejectanea.

Rejiciendus, a, um, wart odrzucenia, res rejiciendae i rejicienda = rejectanea.

Rejicio, jēci, jectum, 3. rzucać za siebie, trzymać z tyłu, parmas, poet.; o żołnierzach: in postremam aciem, w tyle postawić; stąd: *a)* odrzucać, odpędzać, odpierać, o ludziach i źwierzętach, hostem ab Antiochia; eos in oppidum; capellas, boves; o okrętach: rejici tempestate;—przenoś. α) oddalać, odsuwać, wstrzymywać, odrywać, odciągać, odwodzić, aliquid; aliquid ab aliquo; aliquem a libris; odesłać dokąd, rem senatus a se ad populum rejecit; rem ad novos consules; rem ad Pompejum; ad ipsam te epistolam rejicio; odłożyć, reliqua in Januarium; β) odrzucić, wzgardzić, aliquid lub aliquem; *b)* odjąć, zdjąć, zrzucić, vestem ab ore; vestem de corpore; amictum ex humeris; sagula; pila, librum e gremio; 2) rzucić, cisnąć, telum in hostem; 3) wdać się w co; si huc te rejicis.

Relābor, lapsus, 3. odpaść, pomknąć się w tył; płynąć nazad, powrócić, in sinus relabere nostros, powracasz;—przenoś. nunc in Aristippi furtim praecepta relabor, poet.

Relanguesco, langui, 3 osłabnąć, ustać, stracić siły, odwagę, ochotę, zapał, ardor relanguit; animi; ut impetus relanguescat regis.

Relātio, ōnis, *ż*. odnoszenie; — przenoś. zwalanie na kogo innego, criminis; 2) powrócenie, po-

wtórzenie; 3) wyniesienie, wydobycie;—przenoś. *a)* sprawozdanie, wnoszenie jakiego przedmiotu do roztrząsania do senatu; *b)* opowiadanie, oznajmianie, u późn. pis.

Relātor, ōris, *m.* sprawozdawca.

Relaxātio, ōnis, *ż.* rozszerzenie, rozwolnienie;— przenoś. ulga, doloris; odetchnienie, odpoczynek, rozrywka, animi.

Relaxo, 1. rozwalniać, rozszerzać, na str. bier. rozszerzać się; 2) otwierać, rozwiązywać, claustra, ora fontibus, vias, tunicarum vincula, u poet.; 3) rozprężać, zmniejszać natężenie;—przenoś. zwalniać, łagodzić, risus severitatem ac tristitiam relaxat; pater, quidquid astrinxi, relaxat, dolor r., łagodnieje, zmniejsza się; często: se rel. lub samo relaxare lub relaxari, orzeźwić się, odpocząć: relaxare animum; dać wypoczynek umysłowi, rozpogodzić umysł; ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante, gdy nawet nocnym spoczynkiem nie przyniósł sobie ulgi po całodziennéj pracy.

Relegātio, ōnis, *ż.* odesłanie, wygnanie.

Relēgo, 1. wywołać, wygnać, wydalić za karę, aliquem ab aliquo, in aliquem locum; Cyprum; 2) oddalić, daleko usunąć, relegati a ceteris; terris gens relegata ultimis: 3) odsyłać, wskazać, studiosos Catonis ad illud volumen relegamus.

Relĕgo, lēgi, lectum, 3. na powrót zbierać, filo relecto (przez zwinięcie nici Aryadny); — przenoś. na powrót odbyć drogę znowu zwiedzić, litora; navis Helespontiacas relegit aquas; 2) znowu czytać, odczytywać, scriptorem i scripta. [stygnąć.

Relentesco, ĕre, znowu słabieć,

Relĕvo, 1. podnosić w górę, corpus e terra; membra in cubitum, oprzeć; 2) ulżyć; — przenoś. *a)* złagodzić, zmniejszyć, usunąć, famem, sitim, morbum, communem casum, luctum; *b)* przynieść ulgę, pocieszyć, pokrzepić; na str. bier. doznać ulgi, wydobrzeć, wzmódz się, przyjść do zdrowia, relevetur ut aeger; relevata respublica; relevari cura et metu.

Relictio, ōnis, *ż.* opuszczenie, reipublicae; consulis.

Relicuus, patrz reliquus.

Religātio, ōnis, *ż.* przywiązywanie.

Religio, ōnis, *ż.* bojaźń, cześć, uszanowanie względem Boga, religio deorum pio cultu continetur; puram religionem suscipere; religionem minuere; świętość miejsca lub przedmiotu, fani; Diana loco mutata, religionem non amisit; 2) sumienność, judicis; homo sine ulla religione, exemplar antiquae religionis; nienaganność, nieskazitelność, vitae; 3) skrupuł, religionem alicui injicere, incutere, offerre, afferre; religione impediri; res venit in religionem; 4) zobowiązanie, sacramenti, jurisjurandi, officii, societatis; religione obstringere, constringere aliquem; 5) wina, przewinienie, grzech, religio haeret in republica; religione solvere; *b)* zabobonność, vana; religiones suscipere. U późniejszych pisarzy zbiór wszystkich religijnych zwyczajów i urządzeń, stąd: religio Christiana.

Religiōse, *przysł.* sumiennie, wiernie, dokładnie, testimonium dicere; promittere; święcie, religijnie, templum religiōsissime colebant.

Religiōsus, a, um, sumienny, praebuit se in testimonio religiosum; religiosum est, jest rzecz

sumienia; ścisły, dokładny, auctor, aures; święty, religijny, quidquid religiosissimum in templis erat; r. dies (o dniu bitwy nad rzeką Alią), dzień żałoby.

Religo, 1. związać, manus post tergum; comam; 2) uwiązać, przywiązać, aliquid aliqua re, ad aliquem locum; poet.: classem ab aggere i clasem litore.

Relino, lēvi, lĭtum, 3. podbierać, mella servata thesauris, poët.

Relinquo, lĭqui, lictum, 3. zostawić gdzie, aliquem lub aliquid; aliquem ad lub apud exercitum; relicto in Hispania Hannibal; legatum castris praesidio; quod satis visum est praesidio castris; legionem in praesidio; paululum frumenti; opuścić, patriam; Britanniam relictam conspicere; 2) zostawić po sobie, domum hereditate; fundos: aliquem (testamento) heredem; aliquem successorem; rempublicam alicui, filios, liberos; historiam; reliquit scriptum; aeris alicui aliquantum; memoriam nullam; famam sui; 3) zostawić, dać, pozwolić, equitatus partem; nullum granum, naves inanes; sibi spatium deliberandi; sibi tempus ad aliquid; tempus munitioni; facultatem sui colligendi: na str. bier pozostać, relinquitur tempus, via, fuga, spes i t. p.; także: ze spój. ut i tr. łącz. relinquitur, ut quiescamus; opuścić, wystawić, urbem direptioni; relictis iis, quae occupaverat; 2) opuścić, porzucić, aliquem; domos; loca superiora; rem; relinquit aliquem animus, mdleje; lub anima, umiera; zaniechać, zaniedbać, porzucić, puścić mimo, jus suum, injurias; caedes (nie wspomnieć); relictis omnibus rebus (zaniechawszy).

Reliquiae, ārum, ż. ostatki, resztki, szczątki, copiarum, vini, cibi; conjurationis; rel. terra condere (o popiołach umarłego).

Reliquus, a, um, pozostały, resztujący; *rzeczow.* reliquum, i, *n.* i w licz. mn. pozostałość, reszta; reliquum est, z nast. ut i tryb. łącz. lub samym tryb. łącz. reliquum est, ut egomet mihi consulam, pozostaje, abym sam sobie radził; rel. est — prosequar; nihil est reliqui, nic nie pozostaje; reliquum facere aliquid, pozostawić, także: opuścić aliquem, przy życiu zostawić; quod fortuna reliqui fecit; nihil reliqui facere, nic nie zostawić albo nie zaniedbać, wszystko zrobić, co tylko można; 2) o długach: pozostały, niedopłacony, quum tanta reliqua sint; 3) w odniesieniu do czasu: pozostały, przyszły, in reliquum tempus, na przyszłość; 3) inny, drugi, ut ei magistratus reliqui omnes parerent; exercitus; reges; privata aedificia; quod reliquum est, z resztą, co do reszty; także: de reliquo; reliqui, inni; reliqua, inne rzeczy; lub *przysł.* wreszcie.

Relligio, patrz religio.

Relūceo, luxi, 2. odbijać światło, świecić się, freta igni relucent.

Relūcesco, luxi, 3. znowu zajaśnieć, solis imago.

Reluctor, 1. pasować się, opierać się, hostis reluctans; — przenoś. sprzeciwiać się, z przyp. 3 lub samo rel.

Remando, 1 nawzajem kazać powiedzieć, oświadczyć, remandatum Pyrrho a senatu est, z 4 przyp i tryb. bezok u późn. pis.

Remaneo, mansi mansum, 2. pozostać, domi; Romae; in aliquo loco; ad urbem; lub samo rem

pars integra remanebat;—przenoś. si ulla apud vos memoria remanet avi mei; gloria remansit

Remansio, ōnis, *ż.* pozostanie.

Remĕdium, ii, *n.* lekarstwo; przenoś. pomoc, środek zaradczy, timoris lub timori; ad dolorem tolerandum; r. exercitus deficientis.

Remeo, 1. powracać, aër rem.; victor ad Argos; urbes patrias. poet.

Remĕtior, mensus, 4. znowu mierzyć;—przenoś. iść nazad tąż samą drogą, stadium; bier.: remenso spatio, poet.; znowu uważać, rite astra.

Remex, rēmĭgis, *m.* robiący wiosłem, majtek; poet. w znaczeniu zbiorowém, remex zamiast remiges.

Rēmi, orum, *m.* lud w Belgii.

Remigātio, ōnis; *ż.* robienie wiosłem.

Remigium, ii, *n.* cały przyrząd potrzebny do robienia wiosłami; wiosła, nudum remigio latus; poet.: o skrzydłach Merkurego i Dedala: volat per aëra remigio alarum; sacravit remigium alarum (suarum): 2) robienie wiosłami; 3) majtkowie, remigium classicique milites evecti.

Remigo, 1. robić wiosłami, płynąć.

Remigro, 1. powrócić na swoje miejsce, na powrót się wprowadzić, właśc. i przenoś. Romam lub z przyim. in, ad i 4 przyp. in locum: ad justitiam.

Reminiscor, sci, przypominać co sobie, przywodzić co sobie na pamięć, veteris famae; amicos; 2) wymyślić, plura bona; 3) rozważać, ea potius reminiscere.

Remisceo, miscui, mistum lub mixtum, 2. pomieszać, vera falsis.

Remisse, *przysł.* zwolna, łagodnie, utrum severe agere malit, an remisse.

Remissio, ōnis, *ż.* odesłanie puszczenie od siebie; 2) spuszczenie, superciliorum: r. vocis, zniżenie głosu;—przenoś. *a)* r. animi, rozerwanie umysłu; rozrywka, odetchnienie; *b*) zwolnienie, zmniejszenie, złagodzenie, poenae, morbi; r. usus, zaniechanie stosunków, obcowania: animi in injuria względność, przepuszczenie komu; stąd: łagodność.

Remissus; a, um, nienatężony; - przenoś. *a*) słaby, mdły, leniwy, opieszały, niedbały, in labore; in petendo; animus remissus i remissus animo; *b)* wesoły, zabawny, ucieszny, jocus; cum remissis hominibus jucunde vivere; *c*) zwolniony, łagodny, ventus, frigus; —przenoś. mały, aestimatio; *d*) powolny, niegwałtowny; spokojny, homo in sermone, dicendi genera; cantus remissior, głos mniéj natężony.

Remitto, mīsi, missum, 3. odesłać, puścić od siebie: odprawić, aliquem; aliquem alicui; aliquem Romam; domum; in hiberna; obsides; rozpuścić, concionem; nuncium uxori, posłać list rozwodowy, zapowiedzenie rozwodu;—przenoś. *a*) calces (wierzgać); vincula (rozwiązać); poet.: spuścić, brachia, digiti sopore remissi; tunica remissa; arma; także: wypuszczać z siebie, sanguinem e pulmone; wydać, sonum, zrządzać, atramenta; labem; *b)* popuścić, zwolnić, ramulum adductum; habenas; frena equo; arcum; appetitus, puścić cugle swoim żądzom; mella liquefacta remittere, roztopić; vere remissus ager (rola wolna od lodu, śniegu); se rem. odpocząć; animum rem., dać wypoczynek umysłowi; o wiatrach, deszczu, bolu i t. p.: remitti, lub se remittere lub samo remittere,

zwolnieć, uspokoić się, ubi primum remiserunt imbres; quum remiserant dolores pedum; zaniechać, zaprzestać, zwolnioć w czém, odstąpić od czego, de celeritate; industriam; contentionem; inimicitias; curam, aliquantum; aliquid de pristina virtute; opinionem animo; poet.: z tr. bezok., remitte quaerere, nie pytaj, nie badaj; zrzec się, ustąpić, darować, przebaczyć, navem; multam, poenam, pecunias, stipendium; injuriam; pozwolić, przyznać, aliquid; alicui aliquid; remittentibus tribunis; 2) odesłać nazad, oddać napowrót, odrzucić, alicui aliquid lub ad aliquem, pila, telum: odbijać, vocem nemora remittunt, poet.; stąd: przenoś. oddać nawzajem, wywzajemnić się, wywdzięczyć się, alicui beneficium; poet.: veniam r.

Remmius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; lex Remmia, prawo Remmiusza.

Remōlior, 4. odwalić, pondera terrae.

Remollesco, ĕre, mięknąć, stawać się miękkim, cera remollescit sole; — przenoś. *a)* łagodnieć, precibus, poet.: *b)* robić się zniewieściałym.

Remollio, 4. zmiękczyć; — przenoś. zniewieścić, pozbawić mocy, artus, poet.

Remorāmen, ĭnis, *n.* zwlekanie, opóźnienie.

Remordeo, ĕre, wzajemnie kąsać, odgryzać się; — przenoś. *a)* niepokoić, dręczyć, animum; quando haec te cura remordet; *b)* odcinać się, nawzajem komu docinać, aliquem, poet.

Remŏris, e, powolny, opieszały.

Remŏror, 1. zatrzymywać się, in Italia; 2) przech. wstrzymywać, powściągać, przeszkadzać, aliquem; iter alicujus; aliquem a negotiis.

Remōte, *przysł.* odlegle, daleko.

Remotio, ōnis, *ż.* usuwanie, cofanie, brachii; — przenoś. zbijanie. criminis.

Remōtus, a, um, oddalony, daleki z przyim. a i przyp. 6 lub samym przyp. 6 lub samo rem.; — przenoś. *a)* wolny od czego, a culpa; ab omni suspicione; ab honestate, nieprzystojny, nieprzyzwoity; *b)* mający wstręt do czego, ab inani laude; *c)* wart odrzucenia; *rzeczow.* remota = rejecta.

Remŏveo, mōvi, mōtum, 2. oddalać, usuwać, praesidia ex locis; suspicionem a se; se a negotiis publicis; se artibus; plura de medio removebat; wyrzucać, aliquid ex oratione; remotis arbitris, bez świadków, po usunięciu świadków; remoto joco, bez żartu, żart na stronę.

Remūgio, ire, ryczéć, Sibylla remugit antro; — przenoś. odgłos wydawać, brzmiéć, grzmiéć, vox ingeminata; coelum; 2) ryknąć na co, rykiem odpowiedziéć, ad mea verba remugis, poet.

Remulceo, mulsi, mulsum, 2. głaskać; 2) tulić pod siebie, caudam.

Remulcum, i, *n.* lina, którą się ciągnie statek wodny.

Remŭlus, i, *m.* król Alby; 2) imię jakiegoś bohatéra.

Remunerātio, ōnis, *ż.* zawdzięczenie, benevolentiae.

Remūneror, 1. wzajemnie udarować, zawdzięczyć, aliquem aliqua re; także czynne: remunero.

Remūria, ae, *ż.* miejsce w Rzymie na pagórku Awentyńskim, gdzie Romulus radził się wieszczby względem założenia miasta.

Remurmūro, āre, odzywać się mruczeniem, mruczéć, unda.

Rēmus, i, *m.* wiosło, właś. i przenoś., ducere remos, robić wiosłami; remis incumbere, silnie robić wiosłami; poet.: o rękach i nogach pływającego, także o skrzydłach ptaków: alarum remis; przysłowie: remis velisque lub ventis remis lub velis remisque, bardzo usilnie, wszystkiemi siłami, remis velisque petivit; v. r. festinare.

Remus, i, *m.* brat Romulusa.

Ren, rēnis, *m.* nórka, zwykle w licz. mn. laborare ex renibus.

Renarro, āre, znowu opowiadać; powtórzyć, priora.

Renascor, nātus, 3. odradzać się, odrastać, wzmacniać się, znowu się zjawić, właś. i przenoś. multa renascentur vocabula; Trojae renascens fortuną.

Renāvigo, āre, nazad żeglować.

Reneo, ēre, odsnuć co sprzędzonego.

Renīdeo, ēre, jaśnieć, blask wydawać, luna; aureum lacunar; — przenoś. uśmiechać się, ore renidenti.

Renītor, nisus lub nixus, 3. opierać się, sprzeciwiać się.

Reno, 1. nazad płynąć.

Reno, ōnis, *m.* (może), renifer; renonum tegumentum, lub samo r., kożuch, futro, którego używali Germanowie

Renōdo, 1. związać, comam longam; 2) rozpuścić.

Renovāmen, ĭnis, *n.* zmiana kształtu.

Renovātio, ōnis, *ż.* odnowienie, mundi; timoris.

Renŏvo, 1. odnawiać, odświeżać, właśc. i przenoś. templum; proelium, bellum: vulnera; memoriam, amicitiam; powtarzać, renovabo id, quod dixi: pod względem siły: pokrzepiać, orzeźwiać, animum; se r., znowu do sił przychódzić.

Renumĕro, 1. odliczyć, wyliczyć.

Renunciātio, ōnis, *ż.* oznajmienie, obwieszczenie, ogłoszenie, consulum; suffragiorum.

Renuncio, 1. ogłaszać, oznajmiać, aliquid lub z 4 przyp. i tr. bez. lub ze zdan. wzgl. renunciatum est, patrem esse mortuum; ut renunciaret, num eodem modo undique obsiderentur; 2) w znaczeniu urzędowém: oznajmić, wnosić, ad senatum; in consilium aliquid; legationem (o skutkach poselstwa); ogłosić kogo publicznie, ter praetor primus renunciatus sum; wykazać, numerum hostium; 3) odmówić, wypowiedzićć, hospitium, amicitiam alicui; stąd: wyrzec się, opuścić, Stoicis.

Renuo, nui, nūtum, 3. odmawiać, zaprzeczać, nieprzystawać na co, z przyp. 3. lub 4 crimini; convivium.

Reor, rātus, rēri, rachować, patrz ratus; szczegól. w skutek duchowego obrachowania: mniemać, sądzić, aliquid lub z 4 przyp. i tr. bezok., delenda carmina esse reor; in quibus eas virtutes esse remur; aliquid optimum, uważać co za najlepsze; reor, ut reor, nawiasowo, sądzę, jak sądzę, nam, reor, nullis — posset esse jucundior.

Repāgŭla, ōrum, *n.* zapory, szranki, pedibus rep. pulsant; — przenoś. repagula juris et officii perfringere.

Repandus, a, um, zadarty, zakrzywiony.

Reparābĭlis, e, dający się naprawić, nagrodzić, damnum.

Repāro, 1. znowu nabyć, odzyskać, res amissas, urbes, tribuniciam potestatem; 2) odbudować, na nowo uzbroić, urządzić, naves; clas-

sem; Carthago reparata est; 3) uzupełnić, exercitum, copias; odzyskać, vires; poet. reparabat cornua Phoebe; 4) odnowić, zacząć na nowo, powtórzyć, bellum, proelium; 5) u poet.: otrzymać w zamian, vina Syrā reparata merce; nec latentes classe cita reparavit oras, nie uciekła, nie schroniła się.

Repastinātio, ōnis, *ż.* przeorywanie, powtórne skopywanie gruntu.

Repastino, 1. przeorywać, powtórnie skopywać.

Repecto, pexi, pexum, 3 znowu zaczesać.

Repello, pŭli, pulsum, 3. (w czas. przesz. dok. poet. reppuli); 1) odepchnąć, aliquem a genibus suis; odeprzeć, odbić, repagula; poet.: telum aere repulsum, strzał, pocisk, odskoczył od tarczy; naves a terra, odbić od lądu; poet.: tellurem repulit hasta, oparłszy się na włóczni, wzniósł się nad ziemię; także: amnes Oceani pede; — przenoś. *a)* wzgardzić, odrzucić, aliquem lub aliquid; repulsus, odrzucony, mianowicie ten, który doznał zawodu w ubieganiu się o urząd; *b)* zbijać, illatas criminationes; zwalczyć, pokonać, repulsus veritatis viribus; 2) odpędzić, wypędzić, wyrugować, Hannibalem a Nola; aliquem ex urbe; na pyt. czém, telis, fundis, hastis i t. p.; — przenoś. oddalić, odpędzić, dolorem a se; odeprzeć, vim vi; ictus; bellum; wstrzymywać się, iracundiam, contumeliam, od gniewu, obelgi; injuriam ab aliquo, bronić, zasłaniać kogo od krzywdy; oddalać, aliquem a gubernaculis civitatum; repelli a spe, być pozbawionym nadziei.

Rependo, pendi, pensum, 3. ważyć, odważyć, pensa, poet.; 2) opłacać co, płacić za co, aurum pro capite; caput auro; stąd: wykupić, miles auro repensus; — przenoś. wywzajemnić się, wynagrodzić, odwetować, gratiam; magna; vitam dote; damna formae ingenio (nagrodzić, zastąpić); culpam culpa; stawiać co przeciw, fatis contraria fata.

Repens, tis, nagły, niespodziewany, adventus, casus, discordia; przysłówkowo: Janus repens obtulit

Repente, *przysł.* nagle, niespodzianie.

Repentinus, a, um, nagły, niespodziany, nieprzewidziany, vis, periculum, adventus; repentino, nagle, także: eum repentinus oppressit, nagle.

Repercŭtio, cussi, cussum, 3. odbijać co od siebie, na str. bier. odbijać się, o głosie i świetle: valles repercussae (clamoribus), doliny, w których się krzyk rozlega; clara repercusso reddebant lumina Phoebo, za odbiciem się słońca.

Repĕrio, peri, pertum, 4 (u poet. repperio), znaleźć, natrafić, aliquem lub aliquid; — przenoś. *a)* znaleźć, dostrzedz, dowiedzieć się, aliquid, lub z 4 przyp. i tr. bez., lub ze zdan. wzgłęd., neque reperire poterat, quibus institutis uterentur; uznawać kogo albo co za co, z podwójnym 4 przyp. lub na str. bier. z podwój. przyp. 1, Stoici inopes reperiuntur; *b)* wynaleźć, wymyślić, serrae reperit usum; nihil novi; zjednać sobie, uzyskać, nabyć, dorobić się czego, gloriam, salutem sibi.

Repertor, ōris, *m.* wynalazca, twórca, medicinae.

Repetītio, ōnis, *ż.* powtórzenie, ejusdem verbi crebra.

Repetītor, ōris, *m.* dopominający się.

Repĕto, petīvi i petii, petītum, 3. powracać, urbem, portum, patriam,

castra, Macedoniam; retro in Asiam, viam (tąż samą drogą powracać); odliczyć, repetitis atque enumeratis diebus; 2) znowu lub napowrót domagać się, upominać się, żądać zwrotu, aliquid lub aliquem; mianow. a) res repetere, kiedy Fetiales w imieniu rządu domagali się od narodu sąsiedniego zwrotu grabieży lub w ogóle zadosyćuczynienia; pecuniae repetundae, lub samo repetundae, pieniądze albo inne rzeczy wydarte komu przez urzędnika; w ogóle: upominać się o swoje prawo, jus suum; rationem ab aliquo, żądać zdania sprawy; poenas ab aliquo, domagać się czyjéj kary; także: ukarać; b) sięgać, zasięgać, wywodzić, wyprowadzać, auxilium procul; aliquid longius; fabulas ab ultima antiquitate; originem domus; aliquid alte et a capite; repetunt ab Erechteo; initia amicitiae ex parentibus; stad także: znowu podnieść co, na nowo się zająć, praetermissa; 3) znowu napaść, uderzyć na kogo, aliquem cuspide; na nowo rozpocząć, odnowić, pugnam, consuetudinem; w myśli i mowie: powtórzyć, decies repetita placebit.

Repetundae, patrz repeto.

Repleo, plēvi, plētum, 2. znowu napełnić, domos exhaustas, scrobes terra; stąd: uzupełnić, znowu opatrzyć, exercitum; exercitum frumento et pecore; consumpta; 2) napełnić, nasycić; właś. i przenoś. aliquid aliqua re; repletus, napełniony, pełny z przypad. 6; 3) zarazić, eadem vi morbi repleti.

Replicātio, ōnis, *ż.* zwracanie się nazad, mundi, bieg kołowy.

Replico, 1. roztaczać, rozwijać, memoriam annalium lub temporum, rozmyślać nad dziejami, przebiegać w myśli; temporis primum quidque, rozwijać, rozbierać wszystko porządkiem.

Repo, repsi, reptum, 3. pełzać, czołgać się, łazić, qua unus homo vix poterat repere (przeleźć); iść powoli, milia tum pransi tria repimus; — przenoś. sermones repentes per humum, o stylu nizkim, poet.

Repōno, posui, posĭtum, 3 (*imiesł.* repostus = repositus, u poet.), *a)* składać, chować, arma; pecuniam in thesauris; poet.: sensibus imis aliquid, wrazić głęboko; *b)* odłożyć, złożyć, zdjąć, zrzucić, poet. telas; faciem deae vestemque; stąd: zrobić niepotrzebném, falcem arbusta reponunt, drzewka obcięte nie potrzebują kosy, noża;—przenoś. zaniechać, caestus artemque, poet.; *c)* pochować zwłoki, pogrzebać, tellure repostus; 2) składać na czém, grues in terga volantium colla et capita reponunt; literas in gremio; ligna super foco; stąd: — przenoś. umieścić, in numero deorum lub in deos; uważać za co, rem in artis loco; zasadzać, pokładać, opierać na czém, in virtute; nihil spei in caritate civium; in judicum humanitate; in fide Siculorum; in aliquo, in armis dextrisque salutem et dignitatem repositam esse; II) znowu włożyć, położyć, postawić nazad, umieścić, lapidem suo loco; columnas; vina mensis; donata: diadema alicui lub insigne regium: poet.: se in cubitum, znowu się oprzeć (przy stole, przy jedzeniu); aliquem in sceptra, przywrócić do panowania; fabulam i Achillem, znowu na scenie przedstawić; plena pocula, znowu postawić; także: mollia crura (stawiać nogi, iść); III) umieścić, praecla-

rum diem illis diebus festis; in ejus locum reponi; — przenoś. *a)* odpowiedzieć, ne tibi ego idem reponam; *b)* wywzajemnić się, aliquid pro aliqua re, poet.

Reporto, 1. nazad odnosić, odwozić, przeprowadzać, amphoras argento plenas; milites navibus in Siciliam; exercitum, legiones; se ad aliquem (powrócić); —przenoś. *a)* donosić, tristia dicta; regis ad aures; z 4 przyp. i tr. bezok. fama reportat advenisse viros, poet.; *b)* odnieść, otrzymać, duo signa, a rege insignia victoriae; laudem ex hostibus; spem bonam; 2) powtórzyć, audita verba, poet.

Reposco, ĕre, domagać się napowrót, upominać się znowu, aliquem ab aliquo; z podw. przyp. 4. aliquem simulacrum; Parthos signa; dopraszać się aliquid ab aliquo; 2) żądać, domagać się, rationem ab aliquo; poenas; aliquem ad poenam, foedus flammis.

Repostor, ōris, *m.* przywróciciel.

Repostus, a, um, oddalony, daleki, terras tentare repostas.

Repōtia, orum, *n.* uczta powtórna po godach.

Repraesentātio, ōnis, *ż.* płacenie gotowizną.

Repraesento, 1. uobecnić, stawić co przed oczy, aliquid; 2) wyrażać, naśladować, virtutem moresque Catonis; 3) niezwłocznie wykonać, wypełnić, zrobić, quod in longiorem diem collaturus esset, se repraesentaturum; wypłacić natychmiast, a Faberio repraesentabimus.

Reprĕhendo i reprendo, prehendi (prendi), prehensum (prensum), 3. schwycić, wstrzymać, zatrzymać, aliquem manu; reprehensi ex fuga Persae; semel elapsum non ipse possit Jupiter reprehendere; genus pecuniae; —przenoś. *a)* prostować, ganić, Pausanias in eo est reprehensus; temeritatem cupiditatemque; *b)* zaprzeczać, zbijać zarzuty, quem quomodo reprehenderent; *c)* przypominać, przytaczać, id. quod erat imprudentia praetermissum.

Reprehensio, ōnis, *ż.* wstrzymywanie, zatamowanie; stąd: ograniczenie, przeszkoda, sine r. dicere; 2) nagana, obwinienie, in varias reprehensiones incurrere; a reprehensione temeritatis absum; 3) zbijanie, zaprzeczenie.

Reprehenso, āre wstrzymywać, reprehensans singulos.

Reprehensor, ōris, *m.* przyganiacz; stąd: poprawiacz, comitiorum.

Repressor, ōris, *m.* powściągacz, caedis quotidianae.

Reprĭmo, pressi, pressum, 3. powściągać, hamować, wstrzymywac, właśc. i przenoś. impetus hostium: conatus alicujus; odium; impudentiam alicujus; gemitum; odpierac, represso Catulo; opóźniać, itinera, cursum; se r, powściągać się, wstrzymywać się.

Reprōmissio, ōnis, *ż.* wzajemne przyrzeczenie.

Reprōmitto, misi, missum, 3. wzajemnie zobowiązać się, przyrzec.

Repto, 1. czołgać się, suwać się, łazić, silvas inter reptare salubres (przechadzać się).

Repudiātio, ōnis, *ż.* odrzucenie, nieprzyjęcie czego, pogardzanie.

Repŭdio, 1. odrzucić, wzgardzić, vota, conditionem aequissimam, usunąć consilium senatus a republica; rozwieść się, rozłączyć się, uxorem.

Repudium, ii, rozwód.

Repuerasco, ĕre, odmłodnieć; 2) zdziecinnieć, postępować po dziecinnemu.

Repugnánter, *przysł.* opornie, ze wstrętem, accipere.

Repugnantia, ae, *ż.* sprzeczność.

Repugno, 1. opierać się, być przeciwnym, nie dopuszczać, sprzeciwiać się, crudelitati; contra veritatem; z tryb. bezok. lub ze spój. ne i tryb. łącz. u poet.; 2) nie zgadzać się, być w sprzeczności, alicui rei; haec inter se repugnant; pugnat enim recte accipere et invitum reddere; *rzeczow.* repugnantia, ium, *n.* rzeczy sprzeczne.

Repulsa, ae. *ż.* odrzucenie, nieprzyjęcie, odmowa, nieudanie się zabiegów o urząd, repulsam ferre, pati, accipere, doznać odmowy; vota secura repulsae, życzenia pewne skutku, poet.; repulsa aedilicia; sine repulsa factum esse consulem.

Repulsus, us, *m.* odbijanie, odbicie; odgłos, scopulorum.

Repungo, ĕre, znowu ukłóć: — przenoś. znowu trapić, dręczyć, animos.

Repurgo, 1. oczyszczać, iter; wypogadzać, repurgato coelo; poet.: oddalać, usuwać, quidquid in Aenea fuerat mortale repurgat.

Repŭto, 1. rozważać, rozmyślać, zastanawiać się nad czém, multa secum reputans; ze zdaniem zależ., reputate animis vestris, num—.

Requies, ētis, *ż.* (4 przyp. requietem i requiem, 6 przyp. requiete i requie) odpocznienie, spoczynek, rozrywka, zabawa, requies curarum; ad requiem animi et corporis; dum sibi requiem, dum risus undique quaerit; poet.: miejsce rozrywki, spoczynku.

Requiesco, quievi, quietum 3 spocząć, wypocząć, sub umbra; ossa tuta requiescite in urna; z 4 przyp. poet.: mulata suos requierunt flumina cursus; — przenoś. uspokoić się, requiescunt simultates consilio amicorum; stąd: requietus, a, um, ten który odpoczął.

Requiro, quisīvi, quisītum, 3. znowu szukać; szukać, poszukiwać, aliquid; stąd: *a)* znowu zapytywać; badać, roztrząsać, dowiadywać się, aliquem lub aliquid, o kogo lub o co: aliquid a lub ex aliquo, kogo o co; ze zdaniem wzgląd. quae sit tellus habitanda requirit; *b)* wymagać, żądać, domagać się, vestrum auxilium; neque amplius requisivit: także: widzieć brak, majorum prudentiam in aliqua re; multos inde requiro, poet.

Requisītum, i, *n.* potrzeba, ad requisita naturae descendere.

Rēs, ĕi, *ż.* w ogóle: rzecz, przedmiot, ubi rebus nox abstulit atra colorem; quid hoc rei est? w szczególn. wyraz ten przybiera rozliczne znaczenia, które się pokazują z przydanych przymiotników, słów lub przyimków: *a)* majątek, mienie, res eorum deficere coepit, rem augere; conficere (strwonić); *b)* stan, położenie, okoliczności, si res ita postulabit; vestrae res meliores facilioresque erunt; belli res adversae: *c)* sprawa, czynność, interes, si qua in re ei opus fuerit; me de illius re laborare; *d)* stosunek z kim., tecum mihi res est, mam z tobą do czynienia: *e)* w znacz. sąd.: sprawa, proces, susceptis rebus vel receptis; de rebus ab ipso cognitis: *f)* dzieło, czyn, clamorem est res secuta: w licz. mn. dzieje, res Persicae; populi Romani; *g)* zdarzenie, wypadek, zjawisko, quis rem tam veterem pro certo affirmet; *h)* rzeczywistość, prawda, re ipsa, re vera, w rzeczy samój, w istocie; re multo magis quam verbis re-

futata; *i)* środek, sposób, fortunas, quibuscunque rebus possim, tueri; *k)* skutek, res indicabit; *l)* korzyść, in suam rem convertere; sua re moveri; *m)* dowód, vincam te rebus necessariis; *n)* res publica lub respublica, państwo, rzeczpospolita; r. Romana; r. Albana; rerum potiri, mieć najwyższą władzę; potęga, moc, majores nostri majorem hanc rem fecerunt.

Resăcro, āre, uwolnić od klątwy.

Resaevio, īre, znown się srożyć, wpadać w zapalczywość.

Resalūto, 1. wzajemnie pozdrowić.

Resanesco, sanui, 3. ozdrowieć; — przenoś. error resanuit.

Resarcio, sarsi, sartum, 4. znowu naprawić, damna.

Rescindo, scĭdi, scissum, 3. znowu przeciąć, vulnus; — przenoś. odnowić, luctus obductos, poet.; 2) zerwać, pontem; przerwać, vallum; stąd: otworzyć, os ulceris; locum firmatum; 3) rozciąć, rozedrzeć, latebram teli, poet.; — przenoś. zniszczyć, unieważnić, voluntates mortuorum; pactiones; res judicatas; acta Caesaris i t. p.

Rescisco, scīvi lub scii, scītum, 3. dowiedzieć się, powziąć o czém wiadomość, quum id rescierit; de adventu; z 4 przyp. i tr. bezok.

Rescribo, scripsi, scriptum, 3. odpisać, epistolam; listownie komu odpowiedzieć, alicui lub ad aliquem; ad literas (epistolam) lub literis (na list); także samo rescr. z 4 przyp. i tr. bezok., Pompejus rescripserat, sese deducturum; 2) na nowo zaciągnąć pod chorągiew, ex eodem milite novas legiones; cantus rescripti sunt vocum sonis, wyrazy odpowiednio do śpiewu ułożone; 3) ad equum rescribere (milites), piechotę zamienić na jazdę; quod tu nunquam rescribere possis, co wziąłeś wypłacić, oddać; reliqua, zapisać jako pozostałość.

Resĕco, secui, sectum, 1. oderżnąć, obciąć, wyciąć, truncos; resecta lingua; partem de tergore; ad vivum, do żywego obciąć; — przenoś. *a)* skrócić, ograniczyć, spatio brevi spem longam, nie sięgać daleko nadzieją, poet.; ad vivum resecare, brać rzeczy bardzo ściśle; *b)* hamować, powściągać, libidinem.

Resēmĭno, āre, na nowo siać, rodzić, ales se reseminat odradza się (o feniksie), poet.

Resequor, sequūtus i secūtus, 3. aliquem, odpowiadać, talibus resecuta est Pallada dictis; his est resecuta rogantem, poet.

Resēro, 1. otwierać, odmykać, portas hosti; januam; limina, poet.; — przenoś. objawiać, oracula; zaczynać, annum, poet.

Reservo, 1. zachować, oszczędzać, zostawić, commeatum ad obsidionem urbis; legiones ad pericula; odkładać, aliquid praesenti sermoni, do ustnego rozmówienia się; zatrzymać, nihil ad similitudinem hominis.

Reses, sĭdis, nieczynny, niezatrudniony, opieszały, eum residem tempus terere; resides movebit Tullus in arma viros, odwykłych od boju.

Resĭdeo, sēdi, sessum, 2. siedzieć, zostawać, właśc. i przenoś. z przyim, in i 6 przyp., lub samym przyp. 6, arbore, in solio; in corpore nullum residere sensum (nie zostaje); in nutu residebat auctoritas (była widoczna), 2) być nieczynnym, spoczywać, qua resident mortui.

Resīdo, sēdi, sessum, 3. osiadać w celu zamieszkania, Siculis ar-

vis; dla wypoczuienia: ne ille in villa resideret: o miejscowości: zniżać się, osiadać, si montes resedissent; poet.: maria tumescunt rursusque in se ipsa residunt, burzą się i opadają; także: jam jam residunt cruribus asperae pelles, osiadają: — przenoś. uspokajać się, uśmierzać się, tumor animi, ira, impetus animorum ardorque; być znużonym, longiore certamine residere Samnitinm animos.

Residuus, a, um, pozostały, resztujący; *rzeczow.* residuum, i, *n.* pozostałość, reszta, ostatek.

Resigno, 1. odpieczętować, otwierać, literas, testamenta; — przenoś. *a)* objawiać, venientia fata, poet.; *b)* niszczyć, niweczyć, znosić, fidem tabularum; *c)* poet.: lumina morte resignat (Mercurius), zamyka; 2) z jednéj księgi rachunkowéj przenieść do drugiéj; stąd: oddać, zwrócić, wypłacić, cuncta; quae dedit.

Resilio, silui i silii, sultum, 4. odskakiwać, odbijać się, resilit grando a culmine tecti; — przenoś. *a)* ab hoc crimen resilit, nie ma u niego miejsca; *b)* zmniejszać się, in spatium breve, poet.

Resimus, a, um, w górę zadarty, nares.

Resina, ae, *ż.* żywica.

Resipio, ěre, trącić czém.

Resipisco, sipui, i sipivi, 3. przychodzić do siebie po jakiéj słabości, wydobrzeć; 2) przyjść do rozumu, opamiętać się.

Resisto, stiti, stitum, 3. opierać się, czynić opór, właśc. i przenoś. hostibus; libidini; contra veritatem; eos esse solos, qui adversus resistere auderent; ze spój. ne i tr. łącz., restitit, ne statua poneretur; nieosob. a Cotta resistitur; 2) stanąć, zatrzymać się, wstrzymać kroki, właśc. i przenoś. cervus ad fontem; in occulto; media in voce resistit, zacina się; także: pozostać, qui Romae restiterunt; si restitero; 3) znowu stanąć, ubi lapsi resistamus.

Resolūtus, a, um, rozwiązany, rozpuszczony, rozwolniony, słaby.

Resolvo, solvi, solūtum, 3. rozwiązać, rozpuścić, puella resoluta capillos, z rozpuszczonemi włosami; vestes; equos, wyprzęgać; gleba se resolvit lub resolvitur, spulchnia się, robi się kruchą; nivem r. topić; nebulas, tenebras, rozpędzać, rozpraszać; — przenoś. jura pudoris, obrazić, zgwałcić; litem lite, zakończyć; curas, rozpędzić; dolos, zniweczyć; te piacula nulla resolvent, nie uwolnią, poet.; 2) otworzyć, literas; uterum; ora; fauces in verba, do mówienia, poet.; zapłacić, ea summo studio.

Resonabilis, e, wydający głos.

Resŏno, sonavi, 1. wydawać odgłos; aedes resonant plangoribus; przech. doces resonare Amaryllida, aby brzmiało imię Amaryllidy; lucos cantu, napełniać, u poet.; — przenoś. gloria virtuti resonat tanquam imago, chwała jest odgłosem cnoty.

Resŏnus, a, um, brzmiący, rozlegający się, voces.

Resorbeo, ēre, znowu w siebie wciągać, połykać, fluctus.

Respecto, 1. oglądać się na co, ad tribunal; stąd: wyglądać, oczekiwać, par munus ab aliquo; przenoś. mieć wzgląd, troskliwość, si qua pios respectant numina, poet.

Respectus, us, *m.* oglądanie się, z przyp. 2. incendiorum, na pożary; sine respectu fugere, bez oglądania się; ucieczka, przytułek, ad

senatum, si nullus alio sit quam ad Romanos respectus; 3) wzgląd, respectu sui, przez wzgląd na siebie; resp. rerum privatarum; resp. hujus fabulae; sine majestatis resp.

Respergo, spersi, spersum, 3. pokropić, popryskać, pobryzgać, aliquid aquis; manus respersae sanguine.

Respersio, ōnis, *ż*. skropienie, pigmentorum; sumptuosa.

Respicio, spexi, spectum, 3. oglądać się, ad aliquem lub samo aliquem; — przenoś. *a)* ściągać się, należéć, ad hunc summa imperii; *b)* cofać się myślą, przypominać sobie, quoad longissime potest mens mea respicere spatium praeteriti temporis; *c)* miéć wzgląd na co, miéć o czém staranie, rempublicam; commoda populi; neglectum genus et nepotes; *d)* wyglądać, oczekiwać, subsidia: spem a Romanis; 2) za sobą widziéć, post terga; quod ubi respexit rex; 3) w ogóle: widziéć, aliquem in solio: poet. z 4 przyp. i tryb. bez. respiciunt volitare favillam.

Respirāmen, ĭnis, *n*. kanał oddechowy.

Respirātio, ōnis, *ż*. oddychanie, oddech; sine r. pugnare, bez odetchnienia; 2) przestanek w mowie wymierzany oddechem; 3) wyziewy, parowanie, aquarum.

Respirātus, us, *m*. oddychanie, oddech.

Respīro, 1. oddychać, animam lub samo respirare; 2) wytchnąć, odetchnąć; — przenoś. przyjść do siebie ze strachu, z nieszczęścia i t. p.; a metu: a continuis cladibus; si armis positis civitas respiraverit; ustawać, zwolnić, cupiditas atque avaritia respiravit; oppugnatio respiravit.

Respondeo, spondi, sponsum, 2. odpowiadać, tak w ogóle jako też w szczegól. o wyroczniach, wieszczach i przenoś. o odgłosie, interroganti tribuno; epistolae; saxa respondent voci; ad aliquid, contra contumeliam; adversus haec; multa, nihil; często z 4 przyp. i tryb. bez.; także: ze spój. ut i tr. łącz., Pythia respondit, ut moenibus ligneis se defenderent; responsum est, odpowiedziano; respondendi brevitas; 2) odpowiadać na zawołanie, uwiadamiać o swéj obecności, a więc: stawić się, jawić się: milites ad nomina non respondebant, nie byli obecni przy czytaniu listy; Verrem non responsurum, nie stanie przed sądem; respondere vadatus debebat; — przenoś. (pedes) respondere non vocatos, stawić się; resp. ad tempus, zapłacić w czasie właściwym; 3) odpowiadać pod względem położenia, leżéć naprzeciw contra respondet Gnosia tellus poet.; stąd: zgadzać się być podobnym, odpowiednim, stosownym, z przyp. 3. lub z przyim. ad i przyp. 4. verba verbis; optatis fortuna; haudquaquam ad spem eventus respondit; wywzajemniać się, amori amore; liberalitati; podołać czemu, dać odpór, orationi illorum.

Responsio, ōnis, *ż*. odpowiadanie; sibi ipsi resp., odpowiadanie samemu sobie, postać krasomówska.

Responsĭto, āre, odpowiadać, dawać objaśnienia (o prawnikach)

Respōnso, āre, odpowiadać (o odgłosie), ripae responsant; poet. 2) opierać się, cupidinibus; gardzić, coenis opimis; 3) być stosownym. ne gallina malum responset dura palato, poet.

Responsum, i, *n*. odpowiedź (w odniesieniu do wyroczni i prawni-

ków), Apollinis; dei Delphici; Sibyllae; jurisconsultorum.

Respublica, ae, ż. patrz res.

Respuo, spui, spūtum, 3. odrzucać, gardzić, nie przyjmować, właśc. i przenoś. poetas; conditionem; defensionem; munera.

Restagno, āre, wylewać z brzegów, rozlewać się, unda restagnantis maris fecit paludem; także: is locus late restagnat, zalane wodą.

Restauro, 1. odbudować, wystawić na nowo, odnowić.

Restibilis, e, corocznie odnawiany.

Restillo, 1. znowu kroplami spadać.

Restinctio, ōnis, ż. gaszenie.

Restinguo, stinxi, stinctum, 3. gasić, ignem, incendium; ad restinguendum concurrere: — przenoś. *a)* zgasić, przytłumić, uśmierzyć, sitim; odium; ardorem cupiditatum; mentes auditorum inflammatas; zniszczyć, studia ceterorum; morte restingui; sermunculum rest. koniec położyć.

Restipulātio, ōnis, ż. wzajemne przyrzeczenie, zobowiązanie się.

Restipŭlor, āri, żądać wzajemnego zobowiązania się, wzajemnie się zobowiązać.

Restis, is, ż. powróz, sznur.

Restĭto, āre, ociągać się, zwlekać, opór czynić, prope restitantes consules in concionem pertraxerunt.

Restĭtuo, stitui, stitūtum, 3. znowu postawić, statuam; stąd: *a)* oddać, zwrócić co komu, emptoribus pretia, i tak często: alicui aliquid, amissa, fraudata; Arpi restituti ad Romanos: poet.: apibus fructum suum (jako własność); se alicui, stać się znowu przyjacielem; *b)* nazad przywołać, przywrócić, in patriam; causa restituendi mei; sospites Romam ad propinquos; 2) przywrócić do dawnego stanu, muros, aedes, oppida, aciem; res perditas, libertatem; judicia (zniweczyć dawne wyroki, sądzić na nowo); provinciam in antiquum statum; aliquid in pristinam dignitatem; aliquem in regnum; in antiquum locum gratiae; in suam dignitatem, in honorem tribunicium; aliquem in amicitiam suam i t. p.; aliquem in integrum; Aetolos Romanis finibus suis imperium Romanum; odnowić, zacząć na nowo, proelium, pugnam, samo aliquem rest., przywrócić kogo do używania praw, przywilejów, także: ułaskawić; 3) zdobyć na nowo, Gallias r.; Galliae restitutae.

Restitūtio, ōnis, ż. przywrócenie do dawnego stanu; 2) odwołanie z wygnania, ułaskawienie, alicujus.

Restitūtor, ōris, m. przywróciciel, salutis, templorum.

Resto, stiti, 1. zostawać, hic restat actus; qui pauci restant; majora restant; restat z nast. ut i tr. łącz.: r. ut hic respondeam; poet.; z tryb. bez.: ire r.; restabat verba referre; poet.: dona pelago et flammis restantia, szczątki uratowane, ocalone; także: hoc Latio restare canunt, to czeka, to jest zostawione, przeznaczone; quod restat, na przyszłość; 2) opór czynić, opierać się, summa vi; nieosob.: qua minima vi restatur, gdzie najmniejszy jest opór.

Restricte, *przysł.* skąpo, oszczędnie, facere aliquid; dokładnie, ściśle; estro, surowo, praecipere, observare.

Restrictus, a, um, ograniczony, skąpy, oszczędny, homo.

Restringo, strinxi, strictum, 3. wiązać, krępować, restrictis lacertis; — przenoś. ograniczać, oszczędzać.

Resudo, 1. potnieć, pocić się; —

przenoś. solum resudat i humore resud.

Resulto āre, odskakiwać, odbijać się, tela resultant galeā; — przenoś. imago vocis resultat, odbija się echo; colles clamore resultant, krzyk rozlega się po wzgórkach, poet.

Resūmo, sumpsi, sumptum, 3. znowu brać, tabellas; — przenoś. *a)* znowu otrzymać, dostać, dignitatem; depositam potestatem, u późn. pis.; *b)* odzyskać, vires; ad spem arrectus resumendi fastigii, poet. u późn. pis.

Resupīno, w tył (w znak) obalić, assurgentem umbone.

Resupīnus, a, um, w znak leżący, resupinum fundere, obalić; — przenoś. dumny, zadzierający głowę, tulerat gressus resupina per urbem, poet.

Resurgo, surrexi, surrectum, 3. znowu powstać, znowu się podnieść; poet: luna resurgit, znowu wschodzi; — przenoś. powstawać na nowo, wszczynać się, resurgit bellum; wzmagać się na nowo, nabierać świetności, urbs resurrexit; res Romana velut resurgeret.

Resuscito, āre, znowu obudzić; — przenoś. znowu wzniecić, odnowić, positam iram, poet. ka.

Retardatiō, ōnis, *ż.* opóźnienie, zwło-

Retardo, 1. opóźniać, zatrzymywać, aliquem in persequendi studio; motus stellarum retardantur, odbywają się powoli; — przenoś. wstrzymywać, impetus hostium; aliquem a scribendo; opóźniać, przeszkadzać, auxilium.

Rēte, is, *n.* sieć.

Retĕgo, texi, tectum, 3, odkrywać, otwierać, thecam numariam; poet.: homo retectus, nie osłoniony tarczą; orbem radiis, oświecić promieniami; także: jam rebus luce retectis; — przenoś. wykryć. wyjawić, consilium, scelus.

Retendo, tendi, tensum i tentum, 3. zwolnić rzecz natężoną, napiętą, arcum.

Retentio, ōnis; *ż.* zatrzymywanie, aurigae; pecuniae; — przenoś. r. assensionis.

Retento, 1. (od retineo) wstrzymywać, equos, frena; — przenoś. utrzymywać, sensus vitamque.

Retento, 1. (re i tento) na nowo probować, doświadczać, fila lyrae; studium; także: z tryb. bezok., retentans infringere vestes, poet.

Retentus, a, um, *imiest.* od retendo lub retineo.

Retexo, texui, textum, 3. odpróć, rozebrać tkaninę, rozpleść co było utkaném, quasi Penelope telam retexens; o księżycu: plenum tenuata retexuit orbem (zmniejszył) poet.; — przenoś. *a)* przerobić, scriptorum quaeque, poet; *b)* zniweczyć, znieść, odwołać, cofnąć, orationem; 2) tkać na nowo, ponowić, fila prŏperata; fata; orbes, poet.

Retiārius, ii, *m.* szermierz, który używał sieci na uwikłanie swego przeciwnika.

Reticentia, ae, *ż.* milczenie; zamilczenie (przerwanie rozpoczętéj mowy, postać krasomowska).

Retĭceo, ticui, 2. milczéć, z przyim. de i przyp. 6, o czém, de injuriis; z przyp. 3 milczéć, nic nie odpowiadać, alicui; z przyp. 4 zamilczéć, rem.

Retĭcŭlum, i, *n.* i reticŭlus i, m, siatka.

Retĭnacŭlum, i, *n.* to, co służy do zatrzymania czego: hak, klamra, lina, powróz, cugle i t. p. u poet.

Retinens, tis, trzymający się cze-

go, obstający przy czém, juris sui dignitatisque.

Retĭneo, tinui, tentum, 2. wstrzymać, aliquem: aegre sunt retenti, quin oppidum irrumperent (trudno ich było wstrzymać), także: retineri non posse, quin-; lub zatrzymać, semel empta i t. p. aliquem obsidem, jako zakładnika;— przenoś. wstrzymać, cursum; poet.: lacrimas, gaudia, rabiem; utrzymać w pewnym zakresie, w klubach, aliquem in officio; in fide; aliquem sub sua potestate; lub zatrzymać, nomen; hunc morem usque adhuc; memoriam alicujus rei, lub aliquid memoriā, zatrzymać w pamięci, pamiętać; utrzymać się przy czém, jus suum; statum suum; suum ordinem; potestatem; pristinam virtutem; uważać, przestrzegać, mieć co na względzie, officium; utilitatem et fidem in amicitia; 2) trzymać, aliquem; aliquid manu; — przenoś. krępować, aliquem

Retorqueo, torsi, tortum, 2. skręcać, zwracać, oculos ad urbem: caput in aliquid; agmen ad dextram retorquetur (zwraca się na prawo); poet.: brachia tergo retorta, ręce w tył skrępowane; retortae litore undae, odparte od brzegu; pantherae terga lub amictum, w tył zarzucić, odwinąć;— przenoś. mentem laetata retorsit, zmieniła.

Retorrĭdus, a, um, wyschły, spiekły od słońca; zmarszczony, skurczony.

Retractātio, ōnis, *ż.* przeirzenie, poprawka: 2) ociąganie się, sine retractatione.

Retractātus, a um, poprawiony, przejrzany.

Retracto, 1. znowu się czego chwytać brać się do czego, ferrum, arma; vulnera; znowu wydobywać, verba desueta;—przenoś. *a)* znowu rozważać, aliquid diligenter; dum prima retractant fata domus; *b)* odświeżać, odnawiać, causas doloris; dolorem retractando augere; vetera odia: secum memorata, poet.; 2) cofać, odciągać; — przenoś. *a)* odwołać, nihil est, quod dicta retractent Aeneadae; *b)* ociągać się, opierać się, sprzeciwiać się, nullo retractante.

Retrāctus, a, um, oddalony, usunięty, ukryty, retractior a mari murus: emporium in intimo sinu.

Retrăho, traxi, tractum, 3. odciągnąc, cofnąć, Hannibalem in Africam; manum; ex itinere; wstrzymać, fugientem; retractus ex fuga; se retr. usuwać się, a conrictu; — przenoś. wstrzymywać, consules a foedere: ocalić, uno proelio Thebas ab interitu retraxit; 2) in odium, ohydzić, podać w nienawiść.

Retrĭbuo, tribui, tribūtum, 3. zwrócić, oddać na powrót, populo pecuniam acceptam; 2) ustąpić co komu, przyznać, fructum, quem meruerunt.

Retro, *przysł.* na pytanie dokąd? wstecz, w tył, se recipere, regredi, referre pedem, respicere; na pyt. gdzie? w tyle, z tylu, quid retro atque a tergo fieret;— przenoś. r. ponere, poniżać, upośledzać; poet.: sententia vobis versa retro, zmieniliście zdanie; 2) w odniesieniu do czasu: w przeszłości, et deinceps r. usque ad Romulum; quodcunque retro est, to, co przeszło.

Retrocēdo, cessi, cessum, 3. iść na powrót, cofać się, ustępować.

Retrorsum i retrorsus, *przysłów.* wstecz, nazad, vela dare;—przenoś. odwrotnie.

Retroversus, a, um, tyłem obrócony, odwrócony.
Retrusus, a, um, oddalony; 2) ukryty, voluntas.
Retundo, tŭdi, tūsum, 3. odbijać; —przenoś. powściągać, linguas Aetolorum; sermones; superbiam; impetum; poskromić, hostem; 2) stępić, przytępić, tela;—przenoś. *a)* mucronem stili censorii, nieskutecznym zrobić, odebrać moc, pozbawić mocy; gladios lub ferrum alicujus, zniweczyć morderczy zamiar.
Retūsus, a, um, tępy, stępiony, tela retusa cadunt; - przenoś. ingenium.
Reus, i, *m.* i rea, ae, *ż.* winowajca, obwinionv, obwiniona; reum facere lub agere aliquem, oskarżać, reum fieri lub agi, być obwinionym, oskarżonym, z przyp. 2, rzadko z 6 przedmiotu oskarżenia;—przenoś. zobowiązany, voti, do spełnienia ślubu; suae partis tutandae.
Revalesco, valui, 3. wzmagać się, przychodzić do zdrowia.
Reveho, vexi, vectum, 3. odwozić, tela; exsequias Romam; praeda revecta; na str. bier. powracać (wozem, konno, lub na okręcie) ad proelium; per circum; Ithacam; revectus equis; — przenoś. ad superiorem aetatem revecti sumus (powróciliśmy, cofnęliśmy się w mowie).
Revello, velli, vulsum, 3. wydzierać, wyrywać, odrywać, tela de corpore; telum ab alta radice; stipites; scuta; claustra portarum; puerum; morte ab aliquo revelli; quos Sidonia urbe revelli; usque proximos revellis agri terminos;—przenoś. niszczyć, wytępiać, consulatum ex omni memoria; injurias; 2) rozdzierać, rozrywać, humum dente curvo (uprawiać), poet.; sepulcra; także poet.: cinerem manesque.
Revēlo, 1. odkrywać, odsłaniać.
Revēnio, vēni, ventum, 4. powracać.
Revērā, lub rē verā, w rzeczy samej, rzeczywiście, istotnie.
Reverbĕro, āre, odbijać.
Revĕrendus, a, um, czcigodny, szanowny.
Revĕrens, tis, szanujący, pełen uszanowania.
Revĕrentia, ae, *ż.* uszanowanie, adhibenda est quaedam reverentia adversus homines; famae.
Revĕreor, verĭtus, 2. lękać się, assentandi suspicionem; 2) czcić, szanować.
Reversio, ōnis, *ż.* zwrócenie się z drogi przed dojechaniem do miejsca, reditu vel potius reversione; 2) powrót, sol binas in singulis annis reversiones facit.
Reverto, verti, versum, i revertor, versus, 3. powracać, właśc. i przenoś., ex itinere, ad aliquem; in gratiam cum aliquo; ad propositum; id malum in civitatem reverterat; nescit vox missa reverti.
Revincio, vinxi, vinctum, 4. związać, juvenem manus post terga revinctum, poet.; 2) przywiązać, przymocować, ancoras catenis: trabes; stipites ab infimo; poet.: zona summo de poste revincta; insulam revinxit Gyaro.
Revinco, vici, victum, 3. pokonać, zwalczyć, catervae revictae; — przenoś. przekonać, judicio amicorum revincetur; crimina revicta rebus.
Reviresco, virui, 3. znowu się zazielenieć, silvae; — przenoś. powracać do dawnych sił, odmłodnieć, ad renovandum bellum re-

virescent; revirescere posse parentem.

Reviso, visi, visum; 3. odwiedzić, zwiedzić, obejrzéć, revise nos aliquando; te reviset tuus vates; domos revisebant; poet.: aut quae fortuna satis digna revisit te (szczęście spotkało ciebie).

Revivisco, vixi, 3. odrodzić się, ożyć, właśc. i przenoś. reviviscunt adventu nostro justitia, abstinentia; civitates revixerunt.

Revocābilis, e, dający się odwołać, cofnąć, non r., nieodwołalny.

Revocāmen, īnis, *n.* odwołanie; 2) wstrzymanie, powściąganie.

Revocātio, ōnis, *ż.* odwołanie, a bello; — przenoś. *a)* verbi, przywrócenie; *b)* powab, ponęta, ad contemplandum; ad voluptates.

Revŏco, 1. odwołać, aliquem; aliquem z przyim. de, ex, a i prz. 6; z in i przyp. 4., w znacz. woj. copias; aliquem aliqua re, aliquem certo signo, suos tubā; — przenoś. zwabić, zwrócić nazad, spes Campanae defectionis Samnites in Apuliam versos rursus ad Caudium revocavit; oculos, lumina; cofnąć, revocat pedem Tiberinus ab alto; gradum; ograniczyć, ukrócić, comitia in unum diem; vitem (obciąć); u późn pis. także: odzyskać, zdobyć na nowo, omnia militaria signa; *a)* kogo, aliquem ad vitam lub a morte, wyratować, ocalić; aliquem in memoriam alicujus rei, przypominać co komu; se ad ea revocat, przywodzić to sobie na pamięć; stąd: se ad se r. lub samo se r. wchodzić w siebie samego, zastanawiać się nad sobą; także: se ad industriam; wstrzymać, odciągnąć, odwrócić, aliquem a turpissimo consilio; a cupiditate; a scelere; animum ab ira; *b)* co nazad przywieść, przywrócić, wznowić, vires; animos; Romanam ditionem ad pristinas vires; priscos mores; memoriam alicujus rei, lub aliquid; studia intermissa; odwołać, facta; 2) znowu powołać, wezwać, in suffragium; w znacz. sąd. na nowo pozwać; hominem; w teatrze: przywoływać, quum saepius revocatus vocem obtudisset; millies revocatum est, wołano, żeby powtórzyć; primos tres versus, żądać powtórzenia pierwszych 3-ch wierszy; o poecie: revocatum eandem rem dicere; 3) powoływać, wabić, abi, quo blandae juvenum te revocant preces; — przenoś. doprowadzić do czego, rem ad manus, do bitwy, do rozstrzygnienia przez bitwę; spem consulatus in partem; rozdwoić; aliquid in dubium, podać w wątpliwość; stosować do czego, odnosić, aliquid ad suas res; ad se aliquid; omnia ad gloriam; consilia ad naturam; także: prowadzić, aliquem ad virtutem; odwoływać się do czego, powoływać się na co, ad aestimationem alicujus; 4) nawzajem zaprosić, aliquem, vulpem.

Revŏlo, 1. nazad lecieć; — przenoś. szybko wracać, telum.

Revolūbilis, e, mogący się w tył toczyć, pondus, poet.

Revolvo, volvi, volūtum, 3. w tył toczyć, zwijać, aliquid; poet.: iter fallacis silvae lub aequora, przechodzić, podróżować; se revolvere lub na str. bier. revolvi, powracać, nazad się toczyć, revolvor in Tusculanum; lub spadać, toro; revolutus equo; rev. librum, czytać (ponieważ przy czytaniu książek trzeba było je rozwijać); o czasie: revoluta dies, wracający dzień; revoluta secula, upłynione wieki, u poet.; na str bier. wpaść na co, natrafić, ad patris

sententiam; ad dispensationem inopiae; in sollicitudinem suspicionemque; quid ad ista revolvor? 2) znowu rozwijać; znowu czytać, loca jam recitata; lub znowu opowiadać, powtarzać, haec ingrata; lub znowu rozmyślać, zastanawiać się, Numa visa revolvit; na str. bier. znowu wpaść w co, in luxuriam; rursus ad superstitionem, u późn. pis.

Revŏmo, vomui, 3. znowu z siebie wyrzucać, fluctus, poet.

Revorto, patrz reverto.

Rex, rēgis, *m.* kierujący, najwyższy rządzca kraju, król; w licz. mn. król i jego małżonka; także: familia królewska, reges Syriae (o synach króla Antyocha); poet.: populus late rex, rozległe mający panowanie; o bożkach niektórych: o Jowiszu, Neptunie, Plutonie, r. deorum, r. aquarum, r. Stygius; charakter, urząd królewski, rex patrem vicit; *b)* w znacz. relig.: rex sacrorum lub sacrificus lub sacrificulus, kapłan w Rzymie sprawujący ofiary, które przedtém królowie sprawowali; *c)* o rzekach: fluviorum rex Eridanus; o zwierzętach: r. ferarum; reges apum; *d)* r. pueritiae, przewodnik młodzieży; *e)* obrońca, patron, coram rege suo de paupertate tacentes; *f)* w ogóle: bogaty, możny, szczęśliwy, rex eris, si recte facies.

Rex, gis, *m.* przezwisko Rzymskie.

Rhadămanthus, lub -os, i, *m.* syn Jowisza, brat Minosa, sędzia w krainie podziemnéj.

Rhaeti, orum, *m.* mieszkańcy krainy zwanéj Rhaetia, ae, *ż.* między Dunajem a Renem; stąd: Rhaetĭcus i Rhaetus, a, um, Retycki.

Rhamnus, untis, *ż.* miasteczko w Attyce; stąd: *a)* Rhamnūsis, ĭdis, Ramnuzyjska (Nemesis); *b)* Rhamnusius, a, um, Ramnuzyjski i Rhamnusia, jako przydomek Nemezydy.

Rhăpsodia, ae, *ż.* część poematu śpiewana lub deklamowana przez Rapsodów; secunda, druga księga Iliady Homera.

1. **Rhēa**, ae, *ż.* Silvia, córka Numitora, króla Albańskiego, matka Romulusa i Rema.

2. **Rhĕa**, ae, *ż.* imię Cybeli.

Rhēda, ae, *ż.* powóz o czterech kołach.

Rhedārius, ii, *m.* woźnica.

Rhedŏnes, um, *m.* lud w Gallii celtyckiéj.

Rhegium, lub -on, ii, *n.* miasto Bruttów; stąd: Rhegīnus, a, um, odnoszący się do Regium i Rhegīni, orum, *m.* Reginowie.

Rheno, patrz reno.

Rhēnus, i, *m.* Ren.

Rhesus, i, *m.* król Tracyi.

Rhĕtor, ŏris, *m.* nauczyciel wymowy; także: mówca

Rhetŏrice, *przysł.* po krasomówsku.

Rhetorĭcus, a, um, tyczący się wymowy; ars rh. lub samo rhetorica; ae, lub -e, -es, *ż.* sztuka krasomówska; 2) rhetorici doctores, retorowie, nauczyciele wymowy; libri rh lub samo rhetorici, orum, i rhetorica, orum, *n.* pisma obejmujące prawidła wymowy.

Rhidăgus, lub Ridagnus, i, *m.* rzeka w kraju Partów.

Rhinocĕros, ōtis, *n.* nosorożec.

Rhinocŏlūra, ae, *ż.* miasto w Palestynie nad morzem Śródziemném w blizkości Egiptu.

Rhinton, ōnis, *m.* poeta z Tarentu.

Rhion, i Rhium, ii, *n.* przylądek w Achai.

Rhipaeus, a, um, mons lub poet. arces, góry w północnéj stronie Sarmacyi lub Scytyi.

Rhizon, ōnis, miasto w Illiryi.

stąd: Rhizōnītae, ārum, mieszkańcy miasta i okolic Ryzonu.

Rho, *n.* głoska grecka, r.

Rhŏda, ae, *ż.* miasto w Hiszpanii tarrakoneńskiéj.

Rhŏdanus, i, *m.* Rodan.

Rhodius, patrz Rhodos.

Rhodŏpē, ēs, i -pa, ae, *ż.* góra w Tracyi i jéj okolice; poet.: o Tracyi w ogóle; stąd: Rhodopējus, a, um, rodopejski, w ogóle: tracki, u poet.

Rhŏdos, lub Rhodus, i, *ż.* wyspa na morzu Śródziemném z miastem tegoż nazwiska; stąd: Rhodius, a, um, należący do Rodu i Rhodii, orum, *m.* Rodyjczycy.

Rhoecus, patrz Rhoetus.

Rhoetēum, i, *n.* przylądek i miasto w Troadzie; stąd: Rhoetēus, a, um, retejski, w ogóle: trojański, u poet., i Rh. profundum lub samo Rheteum, morze w blizkości Reteum.

Rhoetus, i, *m.* imię olbrzyma; 2) król Marrubiów albo Marsów.

Rhombus, i, *m.* bąk, fryga; motowidło używane do czarów; 2) gatunek ryby morskiéj, płaszczka.

Rhosos, lub -us, i, *ż.* miasto nadmorskie Cylicyi; stąd: Rhosiăcus, a, um, do tego miasta odnoszący się.

Rhythmĭci, orum, *m.* nauczyciele rytmu, od rhythmus, i, *m.* = numerus, takt w muzyce.

Ricīnium, ii, *n.* suknia, ktorej Rzymianki używały w czasie żałoby.

Rictus, us, *m.* także rictum, i, *n.* rozdziawianie gęby albo paszczęki, risu diducere rictum; r. Cerberei.

Rideo, rīsi, rīsum, 2. śmiać się, alicui lub ad aliquem, uśmiechać się do kogo; — przenoś. o przedmiotach nieżyw.: przyjemny przedstawiać widok, florum coloribus almus ridet ager; ille terrarum angulus mihi praeter omnes ridet (podoba się); domus ridet argento (jaśnieje); 2) śmiać się z kogo lub czego, wyśmiewać, naśmiewać się, hominem; impudentiam; ridetur ab omni conventu.

Ridicŭle, *przysł.* śmiesznie, to jest: *a)* żartobliwie, zabawnie; *b)* śmiechu godnie.

Ridicŭlus, a, um, śmieszny, to jest: *a)* zabawny, ucieszny; poet.: z tr. bezok. ridiculus totas simul absorbere placentas (śmiano się z niego, że-); *rzeczow.* ridiculum, i, *n.* żart, rzecz śmieszna; *b)* wyśmiania godny, z tryb. bez. est ridiculum nihil dicere.

Rigens, tis, skrzepły, zdrętwiały, stwardniały, omnia rigentia gelu; poet.: vestes auro rigentes (wyszywane, haftowane).

Rigeo, -ēre, być skrzepłym, zdrętwiałym, partes terrae frigore rigent; — przenoś. sterczéć, jeżyć się, sine frondibus arbos nuda riget; gelido comae terrore rigent, poet.

Rigesco, rigui, 3 drętwieć, krzepnąć, aquae in grandines; — przenoś. w czasie przeszłym dok. najeżyć się, metu riguisse capillos, poet.

Rigĭde, *przysł.* twardo; — przenoś. surowo.

Rigĭdus, a, um, stężały, skrzepły, twardy, aqua; tellus; najeżony, capilli; — przenoś. *a)* niezachwiany, nieporuszony, vultus, mens, innocentia; stąd: surowy, nieugięty, censor, satelles virtutis; *b)* nieokrzesany, gruby, niezgrabny, mores; signa rigidiora; *c)* dziki, okrutny, ferae; Getae; Sabini; ferrum.

Rigo, 1. prowadzić którędy wodę lub inny płyn, aquam per agros; stąd: oblewać, zwilżać, skrapiać, lucum fons perenni rigabat aqua;

poet.: ora lacrimis lub fletibus; karmić, uberibus gravidis natos vitali rore rigabat; — przenoś. zasilać, ingenia omnium.

Rigor, ōris, *m.* twardość, stężałość, niezgiętość, ferri, auri; zdrętwiałość od zimna i samo zimno, gelidus rigor; Alpinus r.; — przenoś. brak poloru, nieokrzesanie, poet.

Riguus, a, um, zlewający, polewający, zwilżający, amnes; 2) polany, zwilżony, horti.

Rima, ae, *ż.* rozpadlina, szpara, rysa, rimas agere lub ducere, padać się, dostawać szpar; per angustam rimam repserat; poet.: ignea rima micans (o błyskawicy.)

Rimor, 1. robić szpary, brózdy, łupać, terram rastris, krajać, uprawiać; stąd: szukając rozkopywać, szperać, badać, poszukiwać, o ludziach i źwierzętach, właśc. i przenoś. vultur viscera rimatur epulis; canes elatis rimantur naribus auras.

Rimōsus, a, um, pełen szpar, rozpadlin, dziurawy; poet.: r. auris, tego, który nic nie zamilczy.

Ringor, rictus, 3. wyszczerzać zęby: — przenoś. być niechętnym, dąsać się.

Ripa, ae, *ż.* brzeg rzeki; poet. i u poźn. pis. także brzeg morza (= litus).

Ripŭla, ae, *ż.* mały brzeg rzeki.

Risor, ōris, *m.* śmieszek, wyśmiewacz, szyderca.

Risus, us, *m.* śmiech, uśmiech, risum edere, tollere, rozśmiać się; movere, rozśmieszyć; tenere, wstrzymać się od śmiechu; in risum vertere, w żart obrócić: 2) szyderstwo, ille est risui omnibus, jest przedmiotem szyderstwa, pośmiewiska.

Rite, *przysł.* stosownie do przepisów religijnych, z zachowaniem należnych obrzędów, exsequiis solutis; deos colere; sacrum facere; 2) zwyczajnym sposobem, podług zwyczaju, vagas rite trahunt domos; religatos ritu carpere gramen equos, poet; stąd: w znacz. sądow.: prawnie, jak przepis prawa mieć chce, testes rite affuerunt; należycie, przyzwoicie, quae potest appellari rite sapientia; rebus r. paratis; 3) szczęśliwie, r. propinquare augurium.

Ritus, us, *m.* obrząd religijny; 2) wszelki obyczaj, zwyczaj, sposób, ritu, podług zwyczaju, jak, z prz. 2. pecudum ritu, jak bydlęta.

Rivālis, is, *m.* współzalotnik.

Rivālitas, ātis, *ż.* współzalotność, zazdrość.

Rivŭlus, i, *m.* strumyk, właśc. i przenoś. tardi ingenii est rivulos consectari, fontes rerum non videre.

Rivus, i, *m.* strumień, *przysłowie:* e rivo flumen facere, z małéj rzeczy zrobić wielką; — przenoś. fortunae.

Rixa, ae, *ż.* kłótnia, spór, zwada.

Rixor, 1. kłócić się, spór wieść, cum aliquo de aliqua re.

Robigo, inis, *ż.* rdza; poet. o zepsuciu zębów: — przenoś. gnuśność, ingenium longa robigine torpet; 2) rdza na zbożu, zaraza; stąd: 3) bogini, broniąca od téj szkody.

Robŏreus, a, um, dębowy.

Robŏro, 1. wzmocnić, umocować, utwierdzić. właśc. i przenoś. gravitatem (animi) a natura acceptam.

Robur, ŏris, *n.* dąb; wszelkie drzewo twarde; 2) rzecz zrobiona z dębu, ława, zagroda, rękojeść, pocisk, r. praefixum ferro; o koniu drewnianym pod Troją, sacrum; miejsce w więzieniu publiczném, r. Tullianum; — przenoś. trwałość, twardość, ferri, navium; siła, dzielność, w znacz. fizyczném, duchowém i moralném: si satis ac-

tatis atque roboris haberet; vir incredibili robore animi; dummodo plus in virtute roboris teneamus; w znacz. zbiorowém: wybór, czoło, kwiat, robora pubis, centurionum, peditum, virorum, populi Romani; quantum roboris in acie erat.

Robustus, a, um, z dębu lub innego twardego drzewa zrobiony; stąd: mocny, twardy: — przenoś. silny, mocny, corpus; animus, improbitas; robustior aetate, starszy.

Rodo, rosi, rosum, 3. gryźć, ogryzać, vitem; zjadać, cibaria; 2) niszczyć, psuć, ferrum robigine roditur; —przenoś. obmawiać, czernić, absentem.

Rogālis, e, należący do stosu drzewa, do zgliszcza, flammae, poet.

Rogātio, ōnis, *ż.* 1) pytanie; szczegól. 2) podanie wniosku do prawa zgromadzonemu na obrady ludowi, rogationem (ad populum) ferre; rogationem perferre; accipere, promulgare; 3) prośba, r. gratiosissima.

Rogatiuncŭla, ae, *ż.* krótkie pytanie; 2) projekt do prawa.

Rogātor, ōris, *m.* pytający ludu obradującego; podający projekt do prawa; przewodniczący zgromadzeniom ludu i zbierający głosy, patrz punctum.

Rogātus, us, *m.* prośba, używa się zwykle tylko w przyp. 6., ejus rogatu, na jego prośbę.

Rogito, 1. pytać.

Rogo, 1. pytać, aliquem; aliquid (o co); aliquem causam alicujus rei; de aliqua re; z następ. zdaniem zależ., rogavi, pervenissentne Agrigentum; w szczegól. *a*) rogare sententiam lub rogare aliquem, pytać o zdanie, consules populum jure rogaverunt; legem r. lub samo rog. przedstawiać do zatwierdzenia projekt do prawa: rog. magistratum, ludowi kogo do wyboru na urząd przedstawiać; comitia consulibus rogandis; także: z podwójnym 4 przyp., qui plebem Romanam tribunos plebis rogaret; interrege rogante; *b*) milites sacramento rog., do przysięgi powoływać, zobowiązywać przysięgą; 2) prosić, dopraszać się, aliquid; hoc te vehementer rogo; ab aliquo; quidquid rogabatur, o cokolwiek go proszono; z nast. ut lub ne i tryb. łącz. lub samym tryb. łącz., rogat, tentes.

Rogus, i, *m.* stos drew, na którym palono umarłych.

Roma, ae, *ż.* Rzym główne miasto Lacyum i całego państwa Rzymskiego; stąd: Romānus, a, um, Rzymski; *rzeczow.* Rzymianin, Rzymianka.

Romilius, a, um, Romilijski, tribus.

Romŭlus, i, *m.* brat Rema, założyciel i pierwszy król Rzymu; stąd: *a*) Romuleus, a, um, do Romulusa odnoszący się; poet.: Rzymski; *b*) Romulus, a, um, Rzymski, tellus, gens, poet.; *c*) Romulĭdes, ae, *m.* potomek Romula, w licz. mn. poet. Rzymianie.

Rorārius, ii, *m.* zwykle w licz. mn. gatunek żołnierzy lekko uzbrojonych, którzy w boju w tyle za żołnierzami zwanymi triarii stali.

Roro, 1. spuszczać rosę; rorat, spada rosa; — przenoś. kapać, ciec, sączyć się kroplami, rorabant sanguine vepres; 2) przech. spuszczać kroplami, roratae aquae; minuta atque rorantia pocula, małą ilość wina mające.

Ros, rōris, *m.* rosa; każda ciecz sącząca się, kroplami spadająca, poet., np. woda, deszcz, łzy i t. p. spargens rore levi (wodą); stillabit ex oculis rorem; rores pluvii: 2) ros

marinus, rozmaryn; u poet.: ros maris.

Rosa, ae, *ż.* róża; w znacz. zbior. róże, wieniec z róż, reticulum plenum rosae; redimitus rosa; poet.: krzak róży, rosa Paesti bis florens.

Rosārius, a, um, różany, z róż, *rzeczow.* rosarium, ii, *n.* miejsce zasadzone różami.

Roscĭdus, a, um, rosisty, pełen rosy; mella, spadające kroplami; poet.: Iris roscida pennis, zroszona.

Roscius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd: *a*) Rosciānus, a, um, tyczący się Roscyusza, imitatio; *b*) Roscius, a, um, od Roscyusza pochodzący, lex, prawo, trybuna ludu Roscyusza Otona, przez które stan rycerski otrzymał osobne miejsce w teatrze (in quatuordecim).

Rosea, ae, *ż.* okolica w Sabińskiéj krainie przy mieście Reate; stąd: Roseus, a, um, do Rosei odnoszący się, Rosea rura.

Rosētum, i, *n.* ogród różany.

Roseus, a, um, różany, z róż; poet. różowy, rubor; o Jutrzence i Apollinie; cervix i os (Wenery).

Roseus, a, um, patrz Rosea.

Rosmarinus, patrz Ros.

Rostrātus, a, um, opatrzony w dziób, kończaty, navis; columna r., kolumna w Rzymie ozdobiona przodami okrętów, która na cześć Duiliusza z powodu jego zwycięztwa nad Kartagińczykami była wystawiona; corona r., wieniec dawany w nagrodę temu, który najpierwszy wskoczył na okręt nieprzyjacielski; albo w ogóle za odznaczenie się w bitwie morskiéj; stąd: cui tempora navali fulgent rostrata coronā.

Rostrum, i, *n.* dziób, pysk, ryj; 2) przenoś. *a*) kończaty przód okrętu do odpierania i dziurawienia okrętów nieprzyjacielskich; *b*) w licz mn. rostra, mównica w Rzymie ozdobiona przodami okrętów zdobytych na Ancyatach r. 416, in rostra ascendere; descendere de rostris; consul concionari conantem de rostris deduxit.

Rota, ae, *ż.* koło wozowe; poet. wóz, pedibusve rotave; 2) koło garncarskie, currente rota cur urceus exit; 3) rodzaj kary u Greków, in rotam ascendere; stąd: poet. o kole Iksyona; 4) koło fortuny, t. j. jéj niestateczność, rota fortunae; 5) poet. rotae impares i dispares, o nierówności wierszy elegiackich.

Roto, 1. obracać w koło; rotare ensem, wywijać mieczem; kłębić, kłębami toczyć, flammae rotantes fumum; na str. bier. obracać się w koło, rotatis obviam ire polis; także: poet. rotantia saxa, obracające się.

Rotŭla, ae, *ż.* kółko.

Rotunde, *przysł.* okrągło; — przenoś. o stylu: z zaokrągleniem; gładko.

Rotundo, 1. zaokrąglić, rotundatus, zaokrąglony; — przenoś. zebrać w jedno, mille talenta rotundentur.

Rotundus, a, um, okrągły. poet.: mutat quadrata rotundis; także o człowieku, teres atque rotundus; — przenoś. potoczysty, płynny, gładki, verborum constructio rotunda; rotundo ore loqui.

Rubefăcio, fēci, factum, 3. zaczerwienić, cruore.

Rubens, tis, czerwony.

Rubeo, rubui, 2. być czerwonym, Tyrio murice lana; rumienić się, np. ze wstydu.

Ruber, rubra, rubrum, czerwony; canicula, gorąca; Rubrum mare, morze Czerwone; Saxa Rubra, miejsce w Etruryi.

Rubesco, rubui, 3. czerwienić się, stawać się czerwonym, arva caede; rumienić się, rubuere genae.
Rubētum, i, *n.* krzak jeżyny.
Rubeus, a, um, jeżynowy.
Rubi, orum, *m.* miasto w Apulii.
Rubĭco, ōnis, *m.* rzeka w Italii przy Rawennie.
Rubicundus, a, um, czerwony, Ceres r., zboże czerwonawe, żółtawe, dojrzałe.
Rubig- patrz Robig-.
Rubor, oris, *m.* czerwoność; 2) rumieniec, zapłonienie od wstydu, rubore suffundi; stąd: albo wstydliwość albo wstyd, hańba.
Rubra saxa, patrz Ruber.
Rubrica, ae, *ż.* glinka czerwona, okra; proelia rubrica picta; 3) tytuł prawa i samo prawo, ponieważ je oznaczano czerwono.
Rubrius, ii, *m.* nazwisko Rzymskiego rodu.
Rubus, i, *m.* krzew jeżyny, tudzież jagoda jeżyny.
Ructo, i depon. ructor, 1. womitować, cibum; — przenoś. w znacz. wzgardliwém, ructatur versus sublimes, głosi wymawia wiersze nadęte, przesadne.
Ructus, us, *m.* womity.
Rudens, tis, *m.* lina mocna, mianow. okrętowa; przysłowie: rudentibus apta fortuna, szczęście bardzo niepewne.
Rudera, patrz rudus.
Rudiae, arum, *ż.* miasto w Kalabryi; stąd: Rudinus, a, um, z Rudyi, homo (Ennius) i Rudini, orum, *m.* Rudyjczycy.
Rudimentum, i, *n* początek jakiéj sztuki lub umiejętności, pierwsza próba, szczegól. w odniesieniu do sztuki wojennéj, militare; dura rudimenta belli.
Rudinus, patrz Rudiae.
Rudis, e, nieobrobiony, surowy, lana, moles; nieuprawny, campus, — przenoś. nieukształcony, nieusposobiony, nieświadomy, nieobeznajmiony z czém, nie mający w czém doświadczenia, rerum omnium; exemplorum; belli; in republica; in jure civili; arte; ad pedestria bella, ad mala.
Rudis, is, *ż.* pręt, palcat dla wprawy ćwiczeń szermierskich; jako znak zaszczytny wysługi szermierskiéj; tam bonus gladiator rudem tam cito accepisti? u poet. o uwolnieniu zaszczytném od obowiązków; me donari jam rude.
Rudo, rudīvi, rudītum, 3. ryczéć, o żwierzętach i ludziach, insueta rudentem telis premit; także: o przedmiotach nieżywot. prora rudens, skrzypiący.
1. **Rūdus**, ĕris, *n.* gruz; novum r. lub samo rudus, wapno z piaskiem pomieszane, tynk.
2. **Rudus**, ĕris, *m.* patrz raudus.
Rufinus, i, *m.* Rzymski przydomek.
Rufrae, arum, *ż.* miasto w Kampanii.
Rufrium, ii, *n.* miasto Hirpinów
Rufŭlus, a, um, czerwonawy; rufuli, orum, *m.* imię trybunów wojskowych, których wódz sam obierał, przez lud zaś obierani nazywali się comitiati.
Rūfus, a, um, czerwonawy, lisowaty; 2) Rufus, i, *m.* Rzymski przydomek.
Ruga, ae, *ż.* marszczka z powodu wieku podeszłego, jam meos vultus ruga senilis arat; labuntur anni, nec pietas moram rugis et instanti senectae auferet; z powodu smutku, surowości, gniewu dolor et curae rugaque tristis abit; rugas coëgit, przybrał surową minę.
Rugio, īre, ryczéć, stąd: rugītus, us, *m.* ryk.

Rugōsus, a, um, zmarszczony, genae, pellis; frigore pagus, mieszkańcy osady skurczeni od zimna, poet.

Ruina, ae, *ż.* obalenie się, conclavis, ruinam dare, facere, trahere, opaść, obalić się; w licz. mn. zwaliska, ruinas ascendit; Troja ruinas ostendit; ruinas transcendere; poet.: r. coeli, burza; — przenoś. upadek, zguba, zniszczenie, fortunarum; śmierć, ille dies utramque ducet ruinam; o osobach: niszczyciel, reipublicae; 2) napad, uderzenie na kogo, primi ruinam dant ingenti sonitu, pierwsi nacierają, poet.

Ruinōsus, ae, um, grożący upadkiem, chylący się do upadku; poet.: rozwalony, domus r.

Rullus, i, *m.* Rzymski przydomek.

Ruma, ae, rumis, is, *ż.* i rumen, ĭnis, *n.* pierś, cycek.

Rumīna, ae, *ż.* bogini ssących u Rzymian; stąd: Rumīnālis ficus, drzewo figowe, pod którém wilczyca karmiła Romulusa i Rema, późniéj Rominalis nazwana; także: Rumina lub Romula ficus, u poet.

Rumināt̄io, ōnis, *ż.* przeżuwanie; — przenoś. częste rozważanie jakiéj rzeczy.

Rumĭno, i ruminor, 1. przeżuwać, pallentes herbas.

Rumor, ōris, *m.* przytłumiony, głuchy szmer, mruczenie, szum (wiatru, wody), labitur uncta vadis abies rumore secundo, przy sprzyjającym pociągu wiosłami, poet.: 2) wrzawa, tłumne i zgiełkliwe wołanie, quae vos ad coelum effertis rumore secundo, zgodnie z powszechnym głosem gminu, poet.; 3) zwykle: głucha wieść, wiadomość niepewna z przyp. 2. rumor periculi lub de aliqua re; rumor est; affertur, perfertur i t. p. z nast. 4 przyp. i tr. bez., celeri rumore dilato, Dioni vim illatam; 4) głos, opinia w znaczeniu pochwały, zadowolenia lub nagany, rumori servire, ubiegać się o dobrą opinię, uważanie; rumore adverso esse, rumore malo flagrare, być źle widzianym, za złego uważanym, być w złéj opinii.

Rumpo, rupi, ruptum, 3. zerwać, rozerwać, rozedrzéć, rozszarpać, catenas; vestes a pectore; arcum; vincula carceris; ventus rumpit carinam; vis venti rumpit nubem; na str. bier. rumpi, pękać (od śmiechu, gniewu, zazdrości) rumpantur ut ilia Codro; 2) przeciąć, przerwać, aditum; 3) gwałtownie, siłą otworzyć, ferro, cuneo viam, aditus; 4) przebić, przeszyć, przerznąć, przeciąć, ferro, cultro, securi, gladio; 5) wydobyć, dura Medusaei praepetis ungula rupit fontem; has voces; także: questus; se rumpere lub rumpi, wydobywać się, wypadać, wybuchać, wylewać się, amnes rumpuntur fontibus; inter nubila se rumpunt radii; tantus se nubibus imber ruperat; 6) — przenoś. *a)* zerwać, zniweczyć, złamać, zniszczyć, pacem, foedera, fidem, jus, edicta, testamentum, societatem, nuptias, imperium i t. p; *b)* przerwać, przeszkodzić, moras, somnum, sacra, visum, silentia i t. p.

Rumuscŭlus, wieść mało znacząca, gadanina.

Rūna, ae, *ż.* gatunek pocisku.

Runcīna, ae, *ż.* hebel; stąd: runcīno, āre, heblować, polerować.

Runco, āre, pleć, oczyszczać z chwastów.

Ruo, rui, rŭtum (także: ruiturus), 3. 1) nieprzech. *a)* lecieć, śpieszyć, biedz, rzucać się na co, ad urbem, in Cappadociam; ad proe

lia; huc omnis turba ruebat: — przenoś. ad lub in aliquid, lecićć, biedz, ad interitum, in perniciem i t. p.; upaść, stracić znaczenie, doznać niepowodzenia, in dicendo, in agendo; aliqnem ruere pati; ruere rem publicam; *b)* wypaść skąd, wylatywać, portis; o głosie: wychodzić, wydobywać się, antrum, unde ruunt totidem voces responsa Sibyllae poet.; *c)* upadać, spadać, tecta ruunt; alto a culmine Troja; poet. o burzy: ruit aether;—przenoś. vis consilii expers mole ruit sua; mijać, schodzić, upływać, ruit imbriferum ver; nox ruit, noc ma się ku schyłkowi; przeciwnie: ruit Oceano nox, nadchodzi; 2) przech., zbierać, zabierać, cinerem et confusa ossa focis; unde divitias aerisque ruam acervos: unosić, nnbem ad coelum; obalać, immanem molem volvuntque ruuntque; rozbijać, skruszyć, roztłuc, cumulos ruit male pinguis arenae; wzruszać, przewracać, totum mare a sedibus imis; spumas salis aere, próć wody żeglując; ruta (et) caesa, surowy materyał.

Rupes, is, skała, aëria, praecelsa; ardua; rupem munire, pandere, torować przechód, drogę przez skałę; cavae rupes, jaskinie.

Rupīlius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Ruptor, ōris, *m*. zrywający, gwałciciel, foederis, induciarum.

Ruricŏla, ae, *m*. i *ż*. wiejski, ziemiański, rolniczy, Ceres, deus; boves, aratrum.

Rurigĕna, ae, *m*. i *ż*. urodzony na wsi; w licz. mn. rurigenae, wieśniacy.

Rursum i **rursus**, *przysł.* wstecz, wtył, trahere, se recipere, revertere; 2) znowu, ut rursus plebs sevocanda videatur; 3) naodwrót, r. in suum locum cogere.

Rus, rūris, *n*. grunt, rola, pole, gospodarstwo wiejskie, laudato ingentia rura, exiguum colito; 2) wieś w przeciwieństwie do miasta, posiadłość wiejska; w 4 przyp. na pyt. dokąd? rus ibo; in sua rura venire; w przyp. 6 na pyt. skąd? rure huc advenit; także w przyp. 6 na pyt. gdzie? ruri esse, vivere; rure erit; z przymiot.: rure paterno, rure suo;—przenoś. prostactwo, brak poloru, manent vestigia ruris, poet.

Ruscīno, ōnis, *m*. miasto w Gallii narbonenskiéj.

Ruscum, i, *n*. lub ruscus, i, *ż*. mirt dziki.

Ruspīna, ae, *ż*. miasto w Byzacenie w Afryce północnéj.

Rustianus, i, *m*. Rzymski przydomek.

Rusticānus, a, um, wiejski. vita, vir; rusticani, orum, *m*. wieśniacy, u późn. pis.

Rusticātio, ōnis, *ż*. przebywanie na wsi, życie wiejskie.

Rustīce, *przysł.* po wiejsku, loqui; —przenoś. po prostacku, gburowato, facere, urgere.

Rusticitas, ātis, *ż*. gospodarstwo wiejskie, stan wiejski; — przenoś. *a)* nieśmiałość, wstyd niepotrzebny; *b)* prostactwo, niezgrabność.

Rustīcor, 1. bawić, przebywać na wsi, haec studia rusticantur nobiscum.

Rusticŭlus, i, *m*. wieśniaczek.

Rusticus, a, um, wiejski, wieśniaczy; *rzeczow.* wieśniak.—przenoś. *a)* prosty, bez przesady; *b)* niezgrabny, nieokrzesany, carmina; *rzeczow.* prostak, prostaczka, rusticus es; rustica sim sane, dum non oblita pudoris.

Rutā, ae, *ż*. ruta, roślina; -prze-

noś. nieprzyjemność, gorycz, patrz pulejum.

Ruta caesa, patrz ruo.

Rutabŭlum, i, *n.* narzędzie do mieszania, ożog; kopystka, warzocha.

Rutēni, orum, *m.* lud w Gallii Akwitańskiéj.

Rutĭlius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd: Rutiliānus, a, um, do Rutyliusza odnoszący się.

Rutĭlo, 1. błyszczeć jak złoto, arma rutilare vident; 2) przech. nadawać kolor rydzawy, comae rutilatae.

Rutĭlus, a, um, żółto czerwony, ignis, flammae; rydzawy, rudy, capilli; 2) Rutĭlus, i, *m.* Rzymski przydomek.

Rutrum, i, *n.* narzędzie do przewracania: grabie, motyka.

Rutŭla, ae, *ż.* ruta.

Rutŭli, orum, *m.* lud w Lacyum, którego główne miasto było Ardea; w licz. poj. Rutulus, Rutulczyk; także przym. do Rutulów należący, rex.

S.

S. jako skrócenie=Sextus; S. C.= senatus consultum; S. P. Q. R.= senatus populusque Romanus; Sp. =Spurius.

Saba, ae, *ż.* miasto w Arabii szczęśliwéj; stąd: Sabaeus, a, um, Sabejski, tyczący się Sabei; poet.: Arabski, thus, i Sabaei, orum, *m.* mieszkańcy Sabei,

Sabae-, lub Sabad-, patrz Sabaz-

Sabarcae, arum, *m.* lud w Indyach.

Sabāte, ēs, *ż.* miasto w Etruryi; stąd: Sabatīnus, a, um, do tego miasta odnoszący się.

Sabāzia, orum, *n.* święto na cześć Bachusa, który stąd nazywał się Sabazius.

Sabbăta, orum, *n.* siódmy dzień w tygodniu, dzień odpoczynku u żydów, szabas, w ogóle: dzień świąteczny.

Sabelli, orum, *m.* szczep Sabinów, Sabellowie, w licz. poj. Sabelczyk, Sabinczyk (o Horacyuszu, który miał posiadłość wiejską w krainie Sabińskiéj); stąd: *a)* Sabellus; *b)* Sabellĭcus, a, um, tyczący się Sabinów.

Sabīnus, i, *m.* Sabińczyk: Sabīni; ōrum, *m.* Sabinowie: Sabinae, arum, *ż.* Sabinki, dawny lud w Italii; stąd: Sabinus, a, um, Sabiński; *rzeczow.* Sabinum, i, *n.* wino Sabińskie; 2) Sabinus, i, *m.* imię Rzymskiéj familii.

Sabis, is, *m.* rzeka w Gallii Belgijskiéj.

Sabŭlum, i, *n.* piasek.

Saburra, ae, *ż.* gruby piasek okrętowy, onerarias multa saburra gravatas.

Sacae, patrz Saces.

Saccus, i, *m.* wór, miech.

Sacellum, i, *n.* kaplica.

Sacer, sacra, sacrum, święty, nietykalny (w przeciwieństwie do profanus); poświęcony bóstwu jakiemu; z przyp. 2 lub 3, insula sacra deorum; mensis sacer Manibus; Cereri sacrum Polypoeten; stąd: Sacer mons, w krainie Sabińskiej; via Sacra, w Rzymie prowadząca przez forum do kapi-

tolium; *rzeczow.* sacrum, i, *n.* *a)* przedmiot święty, świątynia, sprzęty, posągi, i t. p., sacra procuranda tradunt, miejsca i przedmioty święte oddają pod opiekę; sacra ex aedibus proripuisse (posągi); ofiara, sacrum accendere, cremare; poet.: s. coelestia, poezya; *b)* obrzędy religijne, Graeco sacro; sacrorum religio; arcanum sacrum Cereris vulgare, wyjawić tajemnice religijne Cerery; i t. p.; sacra publica, gentilicia, communia i t. p. sacrum lub sacra facere alicui; 2) poświęcony bogom podziemnym, śmierci; przeklęty, bezbożny, fatalny, obmierzły, ohydny, caput Jovi (Stygio) sacrum esset; is sacer esto; auri sacra fames.

Sacerdos, ōtis, *m.* i *ż.* kapłan, kapłanka; w appozycyi: regina s.; sacerdotes viri.

Sacerdōtium, ii, *n.* kapłaństwo, godność kapłana, sacerdotia mandare; sacerdotium inire.

Saces, ae, *m.* w licz. mn. Sacae, lud koczujący w Azyi północnéj od Greków Scytami zwany.

Sacrāmentum, i, *n.* przysięga, perfidum s. dicere, krzywo przysięgać; contra religionem sacramenti; szczegól. przysięga zaciągającego się do służby żołnierza: aliquem militiae sacramento obligare lub milites sacramento rogare lub adigere; sacramentum negligere złamać przysięgę; dicere sacramentum lub sacramento; 2) w znaczeniu sąd: złożenie pewnéj summy przy rozpoczęciu processu, pod warunkiem, że w razie przegrania sprawy ta summa przepada, multae sacramentum; stąd: sprawa czyli proces cywilny, w którym dawano zakład pieniężny, justo sacramento contendere cum aliquo; sacr. alicujus justum judicare; stąd: sacramento contendere, zakładać się.

Sacrāni, orum, *m.* lud w Lacyum; stąd: Sacranus, a, um, należący do Sakranów.

Sacrārium, ii, *n.* miejsce, gdzie składano świętości, przedmioty religijnie czczone; kaplica, świątynia.

Sacrātus, a, um, święty; poświęcony, templum; rite s. pecudes.

Sacrifer, era, erum, świętości noszący.

Sacrificātio, ōnis, *ż.* ofiarowanie.

Sacrificium, ii, *n.* ofiara.

Sacrifico, 1. ofiarować, składać ofiarę, apud aram; suem.

Sacrificŭlus, i. *m.* ofiarnik; rex s. kapłan sprawujący ofiary, które dawniéj sprawowali królowie.

Sacrificus, a, um, ofiarujący, czyniący ofiary, rex; 2) do ofiar należący, ofiarny, ritus, dies, poet.

Sacrilēgium, ii, *n.* świętokradztwo; w ogóle: znieważenie świętości, obrzędów religijnych, sacrilegii damnare.

Sacrilēgus, a, um, świętokradzki; *rzeczow.* świętokradzca: w ogóle: znieważający świętości, obrzędy religijne, bezbożny, zbrodniczy.

Sacriportus, us, *m.* miasto; *a)* Wolsków; *b)* nadmorskie na wybrzeżu Tarentyńskiém.

Sacro, 1. poświęcić, ofiarować co bóstwu, deum sede, bożkowi świątynię zbudować; alicui aras; aquilam, currus; w ogóle u poet.: okazać, oddać, przyznać, honorem alicui; przeznaczyć, telis Evandri sacrarunt; miratur nihil nisi quod Libitina sacravit (uwielbia tylko poetów już nieżyjących); stąd: uświęcić, nietykalném zrobić, foedus; lex sacrata, prawo, które przestępcy groziło najsurowszą karą; 2) podnieść do godności bóstwa, —

przenoś. unieśmiertelnić, uwiecznić, aliquem i aliquid.

Sacrosanctus, a, um, święty, nienaruszalny, nietykalny.

Sacrum, patrz sacer.

Saec-, patrz sec-.

Saepe, *przysł.* często, stop wyż. saepius, częściéj, najwyż. saepissime, bardzo często, najczęściéj.

Saepenumĕro, *przysł.* częstokroć.

Saepes, saepio, saet-, patrz sep-, set-.

Saeve, *przysł.* srogo, okrutnie.

Saevio, saevii, saevītum, 4. srożyć się, wściekać się, okrutnie postępować, medio in certamine Mavors; animis ignobilĕ vulgus; fortuna; anguis, lupus, panthera; mare ventis.

Saevĭtia, ae, *ż.* srogość, okrucieństwo, zapalczywość, saevitiam adhibere, exercere in aliquem; ostrość, hiemis.

Saevus, a, um, srogi, okrutny, wściekły, zajadły, ostry, o przedmiotach żyw. i nieżyw.; 2) straszny, Aeneas s. in armis; Hector; tridens; funera, u poet.

Săga, ae, *ż.* patrz sagus.

Sagacĭtas, ātis, *ż.* moc, bystrość, narium (węchu); 2) przenikliwość, erat ea sagacitate, ut decipi non posset.

Sagacĭter, *przysł.* mocno, bystro (o zmysłach a zwłaszcza o węchu), odorari sagacissime; — przenoś. w odniesieniu do umysłu: bystro, dowcipnie, przenikliwie, pervestigare.

Sagăris, is i Sangarius, ii, *m.* rzeka we Frygii i Bitynii; stąd: Sagarĭtis, ĭdis, *ż.* do téj rzeki należąca, nympha.

Sagātus, a, um, płaszczem żołnierskim lub podróżnym odziany.

Sagax, ācis, mający węch mocny, canis; także o słuchu: canibus sagacior anser;—przenoś. przenikliwy, dowcipny, przezorny, ad pericula perspicienda; mens; u poet. i późn. pis. z przyp. 2, także: z tr. bezok. s. rerum; videre.

Sagīna, ae, *ż.* karmienie, tuczenie; jako skutek: tłustość, corporis, ventris, u późn. pis.

Sagīno, 1. karmić, tuczyć, aliquem; saginati corporis belua;—przenoś. caede saginatus; sanguine reipublicae, napojony, nakarmiony; exercitus inter haec flagitia saginatur.

Sagĭo, īre, tropić, węchem dochodzić; przeczuć, przenikać.

Sagitta, ae, *ż.* strzała, impellere nervo, wypuścić z cięciwy; conjicere; 2) gwiazdozbiór.

Sagittārius, ii, *m.* łucznik, strzelający z łuku; 2) gwiazdozbiór, strzelec.

Sagittĭfer, era, erum, noszący strzały, pharetra; strzałami uzbrojony, Geloni.

Sagittĭpŏtens, tis, władnący strzałami; *rzeczow.* strzelec, jako gwiazdozbiór.

Sagitto, 1. strzelać z łuku

Sagmen, ĭnis, *n.* to co zabezpiecza nietykalność, np. trawa z ziemią wyrwana w ręku kapłana zwanego Fetialis, zawierającego przymierze z nieprzyjacielem.

Săgŭlum, i, *n.* gruba zwierzchnia suknia, płaszcz podróżny i żołnierski.

Sagum, i, *n.* płaszcz podróżny i żołnierski; stąd: sagum (saga) sumere, być w gotowości do boju; także: ad saga venire; est in sagis civitas.

Saguntum, i, *n.* i Saguntus, i, *ż.* miasto w Hiszpanii tarrakońskiéj; stąd: Saguntīnus, a, um, należący do Saguntu i Saguntīni, ōrum, *m.* Saguntynowie.

Sāgus, a, um, przepowiadający, wróżący; *rzeczow.* saga, ae, *ż* wróżka, czarownica.

Sais, is, *ż.* miasto w niższym Egipcie; stąd: Saītae, arum, *m.* Saici.

Sal, sălis, *m.* i *n.* w licz. mn. sales, *m.* sól; poet.: woda morska, morze, stant sale Tyrrheno classes; spumas salis aere ruebant;— przenoś. *a)* dowcip, żart, sal et facetiae; sales urbani; sal niger, uszczypliwość; *b)* delikatność, dobry smak, tectum plus salis quam sumptus habebat.

Salăcia, ae, *ż.* bogini morza.

Salăco, ōnis, *m.* samochwał, junak.

Salămis, īnis (4 przyp. īna); i Salamīna, ae, *ż.* wyspa i miasto nad odnogą Sarönicką, przy Attyce, gdzie panował Telamon ojciec Ajaksa i Teukra; 2) miasto na wyspie Cyprze założone przez Teukra. Stąd: Salamīnius, a, um, Salamiński i Salaminii, orum, *m.* mieszkańcy Salaminy.

Salăpia, ae, *ż.* miasto w Apulii nad rzeką Aufidus; stąd: Salapīni i Salapitāni, orum, *m.* mieszkańcy Salapii.

Salărius, a, um, solny, tyczący się soli, annona, dochód z soli; Salaria via, droga z Rzymu do Sabinów wiodąca, którędy sól sprowadzano; *rzeczow.* salarium, ii, *n.* podarunek; płaca, strawne, u późn. pisarzy.

Salassi, orum, *m.* lud Alpejski, mieszkający w okolicach dzisiejszej Sabaudyi.

Salax, ācis, jurny, lubieżny; 2) pobudzający do jurności.

Salebra, ae, *ż.* miejsce nierowne, trudne do przebycia, qui queritur salebras;—przenoś. styl niegładki, chropowaty, Herodotus sine ullis salebris, quasi sedatus amnis fluit; trudność mowy, oratio haeret in salebra; nunquam in salebras incidisset.

Salebrōsus, a, um, nierówny, chropowaty, sterczący, trudny do przebycia.

Salentini, orum, *m.* lud Kalabryi; in Salentinis, w krainie Salentyńskiéj; stąd: Salentinus, a, um, należący do Salentynów.

Salernum, i, *n.* miasto w krainie Piceńskiéj.

Saliaris, e, patrz Salii

Saliātus, us, *m.* godność kapłanów Marsa zwanych Salii.

Salictum, i, *n.* miejsce zarosłe wierzbami, wierzbiną.

Salientes, ium, *m.* patrz salio.

Salignus, a, um, wierzbowy.

Salii, orum, *m.* zgromadzenie 12 kapłanów, ustanowionych przez Numę, którzy corocznie w marcu skacząc i śpiewając pieśń na cześć Marsa obnosili po mieście tarcze ancilia zwane; w tym dniu odbywały się także świetne uczty. W Tyburze byli pod tém nazwiskiem kapłani Herkulesa. Stąd: Saliāris, e, Saliarski, carmen; — przenoś. okazały, świetny, wytworny, quum epulati essemus saliarem in modum.

Salīnae, arum, *ż.* kopalnie soli, żupy solne; salinae Romanae, przy ujściu Tybru; 2) miejsce w Rzymie przy bramie zwanéj porta tergemina, gdzie się znajdowały składy soli; — przenoś. żarty, dowcipne zwroty, parum diligenter possessio salinarum mearum a te defenditur.

Salinātor, ōris, *m.* Rzymski przydomek.

Salinum, i, *n.* solniczka, paternum splendet in mensa tenui salinum.

Salio, salui (ii) saltum, 4. skakać, o żyjących i nieżywych istotach: de muro; in aquas; sal lub mica

(salis) soliens, sól ofiarna, która pryska, kiedy jest rzucona w ogień; o gradzie: salit horrida grando; także o wodzie: wytryskać, być w szybkim ruchu, dulcis aquae saliens rivus; stąd: *rzeczow.* salientes, ium, *m.* wody wytryskające, fontanny; 2) przech. parzyć się, łączyć się, salitur ovis.

Saliunca, ae, *ż.* dziki lub celtycki nard.

Saliva, ae, *ż.* ślina.

Salix, ĭcis, *ż.* wierzba.

Salient-, patrz salent-.

Sallustius, ii, *m.* dziejopis Rzymski.

Sallyes, um, lub Salyi, ōrum, *m.* lud w Gallii narbonońskiéj.

Salmăcis, ĭdis, *ż.* źródło w Karyi i nimfa tegoż nazwiska; — przenoś. zniewieściały.

Salmōneus, ei lub eos, *m.* syn Eola, brat Syzyfa, ojciec Tyrony, król Elidy; stąd: Salmōnis, ĭdis, *ż.* Salmonida (Tyrona, matka Neleusa i Peliasa).

Salōna, ae, i Salonae, arum, *ż.* miasto portowe w Dalmacyi.

Salpa, ae, *ż.* gatunek ryby morskiéj.

Salsamentārius, ii, *m.* handlujący marynatą.

Salsamentum, i, *n.* rosół z solonéj ryby; 2) ryba marynowana.

Salse, *przysł.* dowcipnie, dicere.

Salsus, a, um, solony, słony, vada, fluctus; fruges, farra; Salsum flumen, rzeka w Hiszpanii betyckiéj; gryzący, ostry, sudor, robigo, poet.; — przenoś. dowcipny, homo facetus atque salsus; multa salsa Graecorum.

Saltātio, ōnis, *ż.* tańczenie, taniec.

Saltātor, ōris, *m.* tanecznik.

Saltatōrius, a, um, taneczny, orbem saltatorium versare, w koło tańczyć.

Saltatrix, īcis, *ż.* tanecznica.

Saltātus, us, *m.* taniec.

Saltem, *przysł.* przynajmniéj, eripe mihi hunc dolorem aut minuo saltem; non s., ani nawet.

Salto, 1. tańczyć, eleganter; przech. w tańcu, w pantominach przedstawiać, wyrażać, carmina, Cyclopa.

Saltuōsus, a, um, lesisty, lasem zarosły, regio, loca.

1. **Saltus**, us, *m.* skok, skakanie, saltum dare, skoczyć; taniec, saltu imitatus agresti.

2. **Saltus**, us, *m.* górzyste miejsce lasem zarosłe, Pyrenaeus i Pyrenaei, Grajus (Alpy); silvae aut saltus; montes saltusque; 2) pastwiska w lesie, saltibus in vacuis pascent; 3) miejsca trudne do przejścia, wąwozy, saltus Thermopylarum; 4) folwark z pastwiskiem, de saltu agroque dejicitur.

Salūber, bris, bre, i zwycz. salūbris, e, zdrowy, pomagający do zdrowia, ager, somnus; zbawienny, przydatny, justitia; consilia, dixi sententiam saluberrimam reipublicae; 2) zdrowy, nie chory, corpora.

Salubrĭtas, ātis, *ż.* zdrowość, loci; — przenoś. czystość, poprawność, Atticae dictionis.

Salubrĭter, *przysł.* zdrowo, z dobrym skutkiem dla zdrowia, refrigerari salubrius; zbawiennie, pożytecznie, leges latae salubriter; bellum trahi s., rozsądnie, przezornie, bacznie, u późn.

Salum, i *n.* głębia morza, procul ab insula in salo navem tenuit; poet. w ogóle: morze, fit sonitus spumante salo; ruch morza, a stąd chybotanie się okrętu, salo nauseaque confecti; miejsce zdatne do zarzucenia kotwicy niedaleko brzegu, in salo ad ostium portus in ancoris stetit.

Salus, ūtis, *ż.* zdrowie, dobry stan zdrowia, medicinā ad salutem reducere, uzdrowić, wyleczyć; stąd: *a)* dobre powodzenie, pomyślność, szczęście, domestica, aliena, communis; periculum salutis, niebezpieczeństwo utraty życia: id quantae saluti fuerit, jak dalece to było zbawiennem; restitutio salutis meae, przywrócenie mojego szczęścia, (przywołanie z wygnania); stąd: Salus, bogini zdrowia i powodzenia; *b)* często: ratunek, ocalenie, sine spe salutis; suae salutis causa; salutem ferre alicui, afferre alicui lub alicui rei: kogo lub co wyratować, ocalić; salutis auxilium ponere in aliqua re, szukać w czém sposobu ocalenia; salus posita est in aliqua re; salutem sibi reperire; desperare salutem lub de salute; fuga salutem petere i t. p.; 2) pozdrowienie, salutem nunciare, ascribere; salute data (lub accepta) redditaque, pozdrowiwszy się nawzajem; Anacharsis Hannoni salutem (dom. dicit); salutem dicere foro et curiae, pożegnać się, wyrzec się.

Salust-, patrz Sallust-.

Salutāris, e, zbawienny, zbawczy, pożyteczny, salut. litera, głoska *A*, znacząca absolvo, uznaję za niewinnego: z przyp. 3. lub z ad i prz. 4. hominum generi cultura agrorum est sal.; illud ad firmandam vocem est salutare; *rzeczow.* jako przydomek Jowisza, zbawca.

Salutariter, *przysł.* zbawiennie, korzystnie, armis uti.

Salutātio, ōnis, *ż.* pozdrowienie, ukłon; 2) składanie uszanowania, odwiedziny, dare se salutationi amicorum; ubi salutatio defluxit, literis me involvo.

Salutātor, ōris, *m.* składający uszanowanie, zwłaszcza zrana, possom znakomitym.

Salūtifer, era, erum, zbawienny, zbawczy, zdrowie przynoszący, puer (o Eskulapie), poet.

Salūto, 1. pozdrawiać, Tironem saluta nostris verbis, pozdrów od nas; deos, cześć słowami okazywać; składać uszanowanie, sunt honorabilia, salutari, deduci; odwiedzać, venit salutandi causa; z podwój 4. przyp. tytułować, nazywać: na str. bier. z podwój 1 przyp. cur ego poeta salutor.

Salve, *przysł.* zdrowo, w dobrym stanie, satin' salve? czy dobrze?

Salve, tryb. rozk. od salveo.

Salveo, ēre, być zdrowym, być w dobym stanie, mieć się dobrze: zwykle jako formuła przy powitaniu: salve, salvete, witaj, witajcie: jubeo te salvere, pozdrawiam cię; oznacza uszanowanie religijne: salve vera Jovis proles, witaj synu Jowisza; używa się także, gdy się ze czcią i uwielbieniem wspomina o jakiéj osobie lub rzeczy: salve magna parens frugum Saturnia tellus; przy pożegnaniu: salve, bądź zdrów, żegnam cię.

Salvus, a, um, zdrowy, nieuszkodzony, nienaruszony, zachowany w całości, ocalony, salvo jure amicitiae, bez nadwerężenia prawa przyjaźni; s. honore, bez ubliżenia czci; s. officio; salvo me, dopóki jestem zdrów albo dopóki żyję; salvis rebus, gdy rzeczy są w dobrym stanie; salva res est, jeszcze rzecz nie stracona; przy zaklęciach i mocnych zapewnieniach: ne salvus sim, si-, niech zginę, jeżeli-.

Samaria, ae, *ż.* kraina i miasto w Palestynie; stąd: Samaritae, arum, *m.* Samarytanie.

Samarobrīva, ae, *ż.* miasto w Galii belgickiéj.

Sambūcus, i, *m.* bez, drzewko.

Samē, ēs, i Samos, i, *ż.* dawne nazwisko wyspy Cefalonii i jéj głównego miasta; stąd: Samaei, orum, *m.* Samejczycy.

Samia, orum, *n.* patrz Samos.

Samius, a, um, patrz Samos.

Samnium, ii, *n.* kraina w Italii; stąd: Samnis, ītis, należący do kraju Samnitów; *rzeczow.* Samnita; w licz. mn. Samnitēs, Samnici, także: szermierze opatrzeni w broń Samnitów.

1. **Samos**, lub -us, i, *ż.* wyspa na morzu Ikaryjskiém; Threicia S. = Semothrace; stąd: Samius, a, um, tyczący się wyspy Samos; S. senex, vir lub samo Samius (Samijczyk, Pitagoras); Samii, orum, *m.* Samijczycy i Samia, orum, *n.* delikatne naczynia gliniane Samijczyków.

2. **Samos**, i, *ż.* patrz Same.

Samothrāca, ae, i Samothracia, ae, *ż.* wyspa na morzu Egiejskiém; stąd: Samothraces, um, *m.* mieszkańcy Samotracyi.

Samus, i, *ż.* patrz Samos.

Sanabĭlis, e, dający się uleczyć, vulnus.

Sanātio, ōnis, *ż.* uleczenie, corporum.

Sancio, sanxi (rzadko sancii), sancītum i sanctum, 4. postanowić, uchwalić, legem; nadać ważność, uświęcić, foedus; umocnić, utwierdzić, utrwalić, acta Caesaris; dignitatem alicujus; legibus, jurejurando aliquid; także: zakazać pod karą, zabronić, poena, supplicio, ignominia aliquid: Solon capite sanxit, si quis-, zagroził karą śmierci; silentium periculo vitae, nakazać milczenie, grożąc niebezpieczeństwem utraty życia.

Sancte, *przysł.* święcie, colere, se gerere; dokładnie, ściśle, sumiennie, tabulas servare; observare aliquid; s. habere aliquem, skromnie, uczciwie z kim się obchodzić.

Sanctimōnia, ae, *ż.* świętość, świętobliwość, deorum religio est s.; sumienność, poczciwość.

Sanctio, ōnis, *ż.* w prawach: obostrzenie; w przymierzach: zawarowanie, zastrzeżenie.

Sanctĭtas, ātis, *ż.* świętość, nietykalność, tribunatus; 2) pobożność, deorum cultus religionumque sanctitates; 3) uczciwość, nienaganność, quanta sanctitate gesserit bellum.

Sanctus, a, um, święty, nietykalny, nienaruszalny; tribuni plebis; jura patriae sanctiora quam hospitii duxit; officium; 2) święty, szanowny, poetae nomen; 3) święty, pobożny, sumienny, poczciwy, czysty, nieskażony, sanctus et innocens, viri sancti et religiosi.

Sancus, i, *m.* także: Semo (Sancus) lub Fidius Sancus, bożek Umbrów i Sabinów.

Sandix, ĭcis, *ż.* i Sandyx, ўcis, *m.* i *ż.* gatunek czerwonéj farby.

Sane, *przysł.* rozumnie, rozsądnie; zwykle jako partykuła służy do potwierdzenia, zaiste, w rzeczy saméj, rzeczywiście, sane vellem; beneficium magnum sane; stąd w odpowiedziach: tak, w istocie i owszem; przystając na co, przyzwalając: fruatur sane, pozwalam, nie sprzeciwiam się, niech używa; sit hoc sane leve; sint falsa s.; z tryb. rozk., tylko, no, nuż, age sane; także: bardzo, nader, niepospolicie, nadzwyczajnie, przy słowach i przymiotnikach: sane quam sum gavisus; s. perturbatur; res s. difficilis; nihil s., wcale nic, zgoła nic.

Sangarius, ii, *m.* patrz Sagaris.

Sangualis, patrz Sanqualis.

Sanguinārius, a, um, okrutny, krwi pragnący, juventus.

Sanguineus, a, um, krwawy, ze krwi, imber, guttae: krwią zbroczony, caput, manus, humus; czerwony jak krew, sagulum; poet.: połączony z rozlewem krwi, krwawy, rixae, caedes; — przenoś. krwi chciwy, Mavors.

Sanguinolentus, a, um. zakrwawiony, pełen krwi, pectora, czerwony jak krew, color; — przenoś. okrutny, dręczący, litera.

Sanguis, ĭnis, *m.* krew; często: pokrewieństwo, ród, paternus maternusque sanguis; sanguine conjunctus; e vilissimo sanguine; stąd: poet. potomstwo, projice tela manu, sanguis meus; regius s.; przelew krwi, morderstwo, zabójstwo, exercitum sine sanguine in deditionem accepit; odio civilis sanguinis; fraterni sanguinis insons; sanguinem facere, krew przelewać, zabijać; — przenoś. rzeźwość, siła, moc, amisimus succum et sanguinem; sanguine abuti; impendere sanguinem; integer aevi sanguis, także o mówcy i mowie: verum sanguinem deperdebat; majątek, pieniądze, de sanguine aerarii detrahere; sanguinem provinciae mittere.

Sanies, ēi, *ż.* posoka, ropa, krew zepsuta; poet.: jad, sanies manat ore trilingui; colubrae saniem vomunt.

Sanitas, ātis, *ż.* zdrowie, zdrowy stan ciała i umysłu; rozsądek, rozsądne postępowanie, przytomność umysłu, sanitas animorum; ad sanitatem reverti, redire, co convertere; także: o mowie rozsądnéj, należycie urządzonéj.

Sanna, ae, *ż.* dziwaczne wykrzywiani ust, szyderstwo przez to okazane; stąd: sannio, ōnis, *m.* wykrzywiający usta dla szydzenia lub rozśmieszenia, trefniś, śmieszek, arlekin.

Sāno, 1. uzdrawiać, leczyć (o ciele i umyśle), stąd: do rozumu przyprowadzić, quae ad sanandas eorum mentes pertinere arbitrabatur; uspokoić, pocieszyć, animos consolatione; epistolae me sanarunt; przywrócić do dobrego stanu, poprawić, partes aegras reipublicae.

Sanquālis, e, do Sankusa należący, avis (łomignat, ptak poświęcony Sankusowi).

Santŏnes, um, i Santoni, orum, *m.* lud w Gallii akwitańskiéj.

Sanus, a, um, zdrowy na ciele i umyśle, stąd: rozsądny, homo s.; sanae mentis; satisne sani essent, czy byli przy zdrowym umyśle; sani oratores, rozsądni, rozważni; nie zepsuty, wolny od wad, ego sanus ab illis vitiis, poet.; stosowny, przyzwoity, genus dicendi; w dobrym stanie będący, respublica; male sanus, nie przy zdrowym rozumie, nierozsądny, nieprzytomny na umyśle.

Sapa, ae, *ż* moszcz wywarzony [do połowy.

Sapaei, orum, *m.* lud w Tracyi.

Saperda, ae, *m.* gatunek małéj ryby morskiéj.

Sapiens, tis, mądry, rozumny, roztropny, rozsądny, vir, populus; aetas, vita, consilium, contentio; *rzeczow.* mędrzec, filozof.

Sapienter, *przysł.* mądrze, roztropnie, rozumnie, facere, temporibus uti, interpretari.

Sapientia, ae, *ż.* mądrość, roztropność, przezorność, homines usu et sapientia praestantes; mater omnium bonarum artium sapientia est; znajomość, rerum.

Sapientipŏtens, tis, celujący mądrością, rozumem.

Sapinius, a, um, Sapiński, tribus Sapinia, okolica w Umbryi (może od Sapis).

Sapio, sapui, 3. mieć smak w sobie smakować, także mieć zapach, pachnąć, z przyp. 4. unguenta crocum sapiunt, mają zapach szafranu; 2) czuć smak, palatum sapit;—przenoś. być mądrym, mieć rozum, pojmować, quum primum sapere coepisset; także, recta sapere.

Sapis, is, *m*. rzeka w Umbryi.

Sapor, ōris, *m*. smak, poma sapore tristi; także: przysmaczki, łakocie, gallae admisce saporem, poet.; w licz mn. rzeczy pachnące, wonności, jussos asperge sapores, poet.; — przenoś. smak, rozsądek, homo sine sapore; także: dowcip, vernaculus.

Sappho, us, *ż*. poetka liryczna z miasta Mityleny, wyspy Lesbos.

Sarcina, ae, *ż*. brzemię, ciężar, tłomok, legionem cum sarcinis adoriri, napaść w pochodzie; sarcinas colligere, zabierać się do pochodu; — przenoś. ciężar, brzemię, kłopot, publica rerum, rządu, poet.

Sarcinārius, a. um do ciężarów należący, jumenta.

Sarcio, sarsi, sartum, 4. naprawiać, łatać; —przenoś. nagrodzić, damnum: usuram temporis; powetować, detrimentum acceptum, 2) szczegól. o budowlach: sartus (et) tectus, w stanie do mieszkania zdatnym; sarta tecta exigere, uważać, aby budowle były w dobrym stanie utrzymane; sarta tecta aedium tueri; — przenoś. Curium sartum et tectum integrumque conserves.

Sarcŭlum, i, *n*. i sarculus, i, *m*. motyka, graca, findere agros sarculo.

Sardes, i Sardĭs, ium, *ż*. miasto w Lidyi; stąd: Sardiānus, a, um, należący do miasta Sardów, i Sardiani, orum, *m*. mieszkańcy tego miasta.

Sardi, orum, *m*. Sardowie, mieszkańcy wyspy Sardynii: stąd: *a*) Sardus, a, um, do Sardów należący, Sardŏnius, a, um, Sardyński i Sardous, a, um, Sardyński, u poet.; *b*) Sardiniensis, e, Sardyński, tyczący się Sardynii i Sardinienses, ium, *m*. Sardyńczycy.

Sardiani, patrz Sardes.

Sardica, ae, *ż*. miasto w Mezyi niższéj

Sardous, Sardus, patrz Sardi.

Sărissa, ae, *ż*. włócznia bardzo długa Macedończyków; stąd: sarissophŏros, i, *m*. żołnierz taką włócznią uzbrojony.

Sarmăta, ae, *m*. Sarmata, w licz. mn Sarmaci, mieszkańcy krainy zwanéj Sarmatia, ae, *ż*. która części w Azyi. częścią w Europie leżała; stąd: *a*) Sarmatĭcus, a, um tyczący się Sarmatów, mare, morze Czarne; *przysł*. Sarmatice, po sarmacku, zwyczajem Sarmatów, loqui; *b*) Sarmatis ĭdis, *ż*. Sarmatka. rodem z Sarmacyi.

Sarmentum, i, *n*. gałąź, latorośl; w licz. mn chróst, fasces sarmentorum; arida sarmenta.

Sarnus, i, *m*. rzeka w Kampanii.

Sarpēdon, ŏnis, *m*. syn Jowisza, król Licyi.

Sarra i Sara, ae, *ż*. nazwisko pierwotne Tyru miasta w Fenicyi; stąd: Sarrānus, a um, Sarrański, w ogóle: Tyryjski.

Sarrastes, um, *m*. lud w Kampanii.

Sarrio, 4. pleć. nie w Afryce.

Sarsūra, ae, *ż*. miasto w Byzace.

Saserna, ae, *m*. imię Rzymskie.

Sat, *przysł.* = satis, dosyć, dostatecznie, tantum, quantum sat est; sat prata biberunt; s. bonus; non sat idoneus pugnae; s. diu; sat est i s. habuit z tryb. bez., non sat officium te tuum fecisse.

Satăgo, ĕre, zadosyć czynić; 2) mićć wiele do czynienia, być w trudném położeniu.

Satelles, ĭtis, *m.* i *ż.* odbywający przy kim straż przyboczną, halabartnik; sługa, s. Orci, Charon; s. Jovis, orzeł; w licz. mn. orszak; w ogóle: towarzysz, uczestnik w złém, audaciae, sceleris.

Satias, ātis, *ż.* nasycenie, sytość, jam vini s. est; stąd: obrzydzenie, ckliwość, alicujus rei.

Saticŭla, ae, *ż.* miasto Samnitów; stąd: *a)* Saticulānus, a, um, do Satykuli odnoszący się i Saticulani, orum, *m.* Satykulanie; *b)* Saticulus, i, *m.* mieszkaniec Satykuli.

Satietas, ātis, *ż.* nasycenie, sytość; 2) przesycenie, ckliwość, przykrzenie sobie w czém, cibi, vos dominationis eorum satietas tenet.

Satin, = satisne, patrz satis.

Satio, 1. nasycić, zaspokoić, uśmierzyć, famem, sitim; — przenos nasycić, zaspokoić, desideria naturae; sitim cupiditatis, aviditatem legendi; se auro i satiari aliqua re; stąd: przesycić; na str. bier. sprzykrzyć sobie co, być przesyconym, numerus agnoscitur, deinde satiat; satiatus z przyp. 6 lub 2 poet.

Satio, ōnis, *ż.* zasiewanie, sadzenie

Satira, ae; *ż.* utwor poetyczny mieszanéj treści; szczegól. poemat uszczypliwy, sunt quibus in satira videar nimis acer.

Satis, *przysł.* dosyć, łączy się z przymiotnikami, przysłówkami i słowami, s. consequi; satin est id ad- (= satisne), s. gnarus; satis honeste; de hoc s. lub sed s. de hoc; satis agere = satagere; czasem: jako *przymiotnik nieodm.* kładzie się w znaczeniu; dostateczny, wystarczający, mianowicie przy rzeczownikach, abstinentiae hoc erit satis testimonium; satis consilium haberem; fortunam dies habuit satis; także: satis est mihi aliquid; s. est aliquid ad rem; poet.: in poenas non s. unus eris; często: s. est, si-; satis habere; s. habere, si-, poprzestać na tém, jeżeli-; z przyp. 2. s. argenti, praesidii, eloquentiae, causae; s. est, z nast. tryb.-bez., quibus non fuit satis consules spondere, którzy nie byli zadowoleni tém, że-; s. habere, z tryb. bezok. s. habere se defendere, ograniczyć się, poprzestać na obronie, tylko się bronić; w znacz. sąd. s. accipere, otrzymać dostateczną rękojmię; 2) stop. wyż. satius, lepiéj, korzystniéj z nast. tryb. bez., satius esse in Asia, quam in Europa dimicare; z 4 przyp. i tryb. bez.: s. putaverunt in urbe eam comprehendi.

Satisdātio, ōnis, *ż.* danie rękojmi.

Satisdo, dĕdi, dătum, 1. dać dostateczną rękojmię, kaucyą, z prz. 2. damni infecti; stąd: satisdato, przez daną rękojmię.

Satisfacio, fēci, factum, 3. zadosyć uczynić, zaspokoić, officio suo; alicui aliquid petenti; cumulate voluntati; mandatis; histriones satisfaciebant; w szczegól. *a)* wierzyciela zaspokoić, zapłacić mu, uiścić się z długu, alicui; de visceribus suis; ipse satisfacit; *b)* satisf. de injuriis, nagrodzić szkodę, krzywdę; albo należycie się uniewinnić, albo przeprosić, prosić o przebaczenie, alicui.

Satisfactio, ōnis, *ż.* zadosyćuczynienie, zaspokojenie, usprawiedli-

wienie, uniewinnienie, przeproszenie.

Satius, patrz satis.

Sator, ōris, *m.* zasiewający, zaszczepiający; — przenoś. twórca, ojciec, hominum sator atque deorum, Jowisz; sprawca, litis.

Satrăpes, ae, lub is, lub satrapa, ae, *m.* rządzca prowincyi u Persów, satrapa.

Satrapia, ae, *ż.* prowincya u Persów rządzona przez satrapę.

Satrĭcum, i *n.* miasto Latynów; stąd: Satricāni, ōrum, *m.* mieszkańcy tego miasta.

Sătur, a, um, nasycony, syty, pullus; conviva; z przyp. 2. altilium: omnium rerum; obfity, żyzny, pełny, Tarentum; praesepia, poet.; o kolorze: mocny, vellera hyali saturo fucata colore; — przenoś. o utworze piśmiennym zawierającym rozmaitości.

Satūra, ae, *ż.* naczynie, półmisek pełen rozmaitych owoców, lanx satura lub samo satura; mieszanina, stąd: quasi per saturam, w mieszaninie, bez ładu.

Satūrae palus, jezioro w Lacyum.

Satureja, ae, *ż.* i -jum, i, *n.* cząbr, ziele.

Saturējānus, a, um, oznaczenie jakiegoś miejsca w Apulii, stąd: caballus Saturejanus, koń stamtąd pochodzący.

Saturitas, ātis, *ż.* nasycenie, sytość, — przenoś. obfitość, dostatek, saturitate copiaque omnium rerum.

Saturnīnus, i, *m.* Rzymski przydomek.

Saturnus, i, *m.* pierwiastkowo u Rzymian bożek uprawy roli, zasiewów, mąż Ziemi, Ops, bogini płodności i urodzajów; późniéj uważany jako Kronos, bóstwo Greków, ojciec Jowisza, Plutona, Neptuna i t. d. Za jego panowania był wiek złoty; Saturni stella lub samo Saturnus, planeta. Stąd; *a)* Saturnalis, e, tyczący się Saturna; *rzeczow.* Saturnalia, ium, *n*, uroczystość na cześć Saturna obchodzona w grudniu przez dni kilka, na pamiątkę szczęśliwego panowania jego w Lacyum; *b)* Saturnius, należący do Saturna; *rzeczow.* Saturnius, ii, *m.* przydomek Jowisza i Plutona; Saturnia, ae, *ż.* przydomek Junony; także: miasto dawne, zbudowane przez Saturna na górze Kapitolińskiéj, gdzie potém Rzym był założony; 2) u Fenicyan bożek Słońca: Moloch.

Satŭro, 1. nasycić; — przenoś. zaspokoić, zadowolić, perfidiam; crudelitatem suam odiumque; honoribus saturati.

Satus, us, *m.* zasiew, sadzenie drzew, szczepienie; — przenoś. ród, plemię, Hercules Jovis satu editus.

Satyra, patrz Satira.

Satyriscus, i, *m.* mały Satyr.

Satўrus, i, *m.* Satyr, towarzysz Bachusa; w licz. mn. Satyri późniéj znaczyli toż samo co Panes i Fauni; 2) szczególny rodzaj poezyi teatralnéj u Greków, w tych dramatach Satyrowie tworzyli chóry.

Sauciātio, ōnis, *ż.* zranienie.

Saucio, 1. ranić, kaleczyć, także: śmiertelnie ranić, zabić; — przenoś. humum vomere, krajać, orać.

Saucius, a, um, skaleczony, zraniony, fugit saucius aram taurus; — przenoś. malus saucius celeri Africo, maszt uszkodzony, zepsuty, strzaskany; tellus saucia vomeribus, ziemia zorana; trabs saucia securi, poet.; dotknięty troską, gravi cura s.; zasmucony, obrażony, animus s., u poet. i w ogóle u późn. pis. pijany, mero saucius.

Sauromătes, i, -ta, ae, *m*. Sarmata.

Sav, patrz suav-.

Saxatilis, e, przebywający na skałach, między skalami.

Saxētum, i, *n*. miejsce skaliste, kamieniste.

Saxeus, a, um, kamienny, umbra saxea, cień od skały.

Saxificus, a, um, zamieniający w kamienie.

Saxifrăgus, a, um, łamiący skały.

Saxŏnes, um, *m*. Saksonowie mieszkający nad Elbą w teraźniejszym Holsztynie.

Saxōsus, a, um, opoczysty, skalisty, valles, montes; poet.: Hypanis saxosum sonans (między skałami).

Saxŭlum, i, *n*. nie wielka skała.

Saxum, i, *n*. opoka, skała; w ogóle: wielki kamień, głaz, saxa latentia, skała pod wodą, s. silex, krzemień; s. quadratum, ciosowy kamień; w szczegól. Saxum, skała Tarpejska w Rzymie, z której spychano złoczyńców, ut praecipitaretur de Saxo; Saxum rubrum, skała poświęcona na górze Awentyńskiéj.

Scabellum, i, *n*. ławeczka, podnóżek; 2) narzędzie muzyczne, wydające ton jednostajny za przyciśnieniem nogą; przy niém tańcowano w teatrze.

Scaber, bra, brum, niegładki, chropowaty, robigo.

Scabies, ĕi, *ż*. szorstkość, chropowatość; 2) wyrzuty chorobliwe na ciele; — przenoś. chętka do czego, lucri.

Scăbo, scăbi, 3. drapać, caput.

Scaea porta i Scaeae portae, brama Troi ze strony zachodniéj.

Scaeva, ae, *m*. Rzymski przydomek.

Scaevŏla, ae, *m*. (mańkut) przydomek rodu Mucyuszów.

Scaevus, a, um, lewy.

Scălae, arum, *ż*. schody, drabina, milites positis scalis urbem ascendunt.

Scaldis, is, *m*. rzeka w Gallii belgijskiéj.

Scalmus, i, *m*. osada wiosła, gwóźdź wiosłowy.

Scalpellum, i, *n*. i -us, *m*. narzędzie chirurgiczne do puszczania krwi lub odjęcia zepsutéj części ciała.

Scalpo, scalpsi, scalptum, 3. skrobać, drapać; 2) wyrzynać, ryć na czém za pomocą dłóta, sepulcro scalpe querelam, poet.

Scalprum, i, *n*. narzędzie do krajania, nóż szewcki, ogrodniczy, lancet; dłóto snycerskie, sc. fabrile.

Scalptor, ōris, *m*. snycerz, rzeźbiarz.

Scamander, dri, rzeka w Troadzie.

Scamnum, i, *n*. podnóżek, stołek, ławka; poet. scamna regni, tron.

Scando, scandi, scansum, 3. wstępować, włazić, wchodzić, in aggerem, in domos superas; przech. malos; scandit fatalis machina muros.

Scandŭla, lub scindula, ae, *ż*. gont.

Scantinius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Scantius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; Scantia silva, las w Kampanii.

Scapha, ae, *ż*. czółno, łódź.

Scaphium, ii, *n*. naczynie do picia.

Scaptia, ae, *ż*. miasto w Lacyum; stąd: Scaptius, a, um, tyczący się miasta Skapcyi.

Scapŭla, ae, *m*. przydomek rodu Korneliuszów; stąd: Scapulānus, a, um, do Skapuli należący.

Scapŭlae, arum, *ż*. barki, plecy.

Scapus, i, *m*. łodyga, pień, odziomek.

Saufējus, i, *m*. imię Rzymskie.

Scarus, i, *m*. ryba morska wybornego smaku.

Scatĕbra, ae, *ż*. zdrój, wytryskająca woda; poet. w ogóle: woda.

Scateo, ēre, i scato, ĕre. wytryskać, largifluus fons scatit; poet.: obfitować, pontum scatentem belluis.

Scaturigo, ĭnis, *ż*. w wielkiéj ilości wytryskająca woda.

Scaurus, i, *m*. mający wydatne, sterczące kostki u nogi; 2) Rzymskie przezwisko

Scelerāte, *przysł*. zbrodniczo, facere, bellum suscipere.

Scelerātus, a, um, zbrodniczy, zbrodnią splamiony, zbezczeszczony, przeklęty, haniebny, terra; Sceleratus vicus; Sc. campus, miejsce w Rzymie; scelerata sedes lub sceleratum limen, miejsce pobytu niecnotliwych w krainie podziemnéj; bezbożny, złośliwy, przeklęty, homo, insania belli; amor habendi; scelerata arma capere; chytry, zdradliwy, Proteus; *rzeczow*. sceleratus, zbrodniarz w stop. najw. sceleratissimus, największy zbrodniarz; poet.: szkodliwy, frigus.

Scelĕro, 1. skalać co zbrodnią, manus.

Sceleste, *przysł*. zbrodniczo, bezbożnie, facere.

Scelestus, a, um, zbrodniczy, bezbożny, szkaradny; *rzeczow*. zbrodniarz; scelestissimus, największy złoczyńca.

Scelus, ĕris, *n*. przestępstwo, zbrodnia, scelus in se concipere, suscipere, admittere, commitere, edere, scelere se obstringere, popełnić zbrodnię; scelus expendere, ponieść karę za zbrodnię; 2) łotr, niecnota, zbrodniarz, abin' a me scelus.

Scena, ae, *ż*. ciennik, miejsce dla uchronienia się od upałów słonecznych drzewami osłonione; w takich ciennikach w czasach najdawniejszych przedstawiano widowiska teatralne, stąd: scena, miejsce w teatrze grających aktorów, in scenam prodire; — przenoś. widownia działalności publicznéj, mianow. forum, scenae servire, występować w działaniach publicznych; maxima oratori scena videatur concionis, największa sposobność odznaczenia się na zgromadzeniach ludu.

Scenicus, a, um, sceniczny, teatralny, ludi; *rzeczow*. aktor.

Scenītae, arum, *m*. mieszkający pod namiotami, Sc. Aethiopes, ludy koczujące w okolicy oazy Amońskiéj.

Scepsis, is, *ż*. miasto w Myzyi, stąd: Scepsius, a, um, do miasta Scepsis należący, z tego miasta pochodzący, Metrŏdorus Sc., także samo Scepsius, Scepsyjczyk.

Sceptrifer, era, erum, berło noszący.

Sceptrum, i, *n*. berło królów i tryumfujących = scipio; — przenoś. władza królewska, panowanie, sic nos in sceptra reponis? sceptra Asiae tenet.

Schĕda, i scĭda, ae, *ż*. kawałek, okrawek; karta księgi.

Schedŭla, i scidŭla, ae, *ż*. kartka.

Schoeneus, ei, i eos, *m*. król Beocyi, ojciec Atalanty; stąd: *a*) Schoenēis, ĭdis, *ż*. od Scheneusa pochodząca, Atalanta; *b*) Schoenēius, a, um, Schenejski, S. virgo lub samo Schoeneia = Atalanta.

Schola, ae, *ż*. wypoczynek, przerwa pracy, zwłaszcza wolne od zatrudnień urzędowych chwile; w czasie wypoczynku przedsięwzięte uczone badanie, rozmowa, odczyt, wykład naukowy, scholas Graeco-

rum more habere; scholam explicare, wykładać przedmiot naukowy, vertes te ad alteram scholam, do innego przedmiotu naukowego; 2) zwolennicy lub stronnicy jakiego filozofa, lub nauki, clamabunt omnes philosophorum scholae; 3) szkoła, miejsce rozpraw naukowych, homo de schola.

Scholasticus, a, um, tyczący się szkoły, szkolny, szczegól. należący do retoryki; *rzeczow.* scholasticus, uczeń, nauczyciel, retor.

Scida, scidula, patrz sched-.

Sciens, tis, wiedzący, świadomy, sciente Tiribazo, za wiedzą Ti.; 2) biegły, umiejętny, obeznajmiony z czém, samo sc. lub z przyp. 2 scientem belli, scientissimus reipublicae gerendae; quis Pompejo scientior fuit?; poet.: z tr bezok.

Sciěnter, *przysł.* umiejętnie, biegle, dicere; cantare; nemo in eo genere scientius est versatus

Scientia, ae, *ż.* znajomość czego, biegłość, regionum; linguae; artium; divina ejus in legibus interpretandis scientia; de omnibus.

Scilicet, *przysł.* zapewne, w istocie, bez wątpienia, naturalnie, rozumie się, non facies fidem scilicet; także: z 4 przyp. i tryb. bezok. scilicet me facturum, rozumie się, że zrobię; z nast. tamen, sed tamen, sed; me quidem species quaedam commovit, inanis sc., sed commovit tamen; 2) mianowicie, alio tempore, tunc sc. quum tibi—; respondit id, quod necesse erat, sc.; 3) w sposobie mówienia ironicznym: tak, właśnie też, ego istius pecudis consilio scilicet aut praesidio niti volebam.

Scilla, i squilla, ae, *ż.* gatunek raka.

Scin = scisne, patrz scio.

Scindo, scĭdi, scissum, 3. rozciąć, rozerwać, rozłupać, quercum cuneis; navis scindit aquas, porze;— przenoś. sc. dolorem, odświeżać, odnawiać; se scindere lub scindi, rozdzielać się, scinditur incertum studia in contraria vulgus.

Scindula, patrz scandula

Scintilla, ae, *ż.* iskra, silici scintillam excudere;—przenoś. ne qua scintilla deterrimi belli relinquatur.

Scintillo, 1 iskrzyć się.

Scintillŭla, ae, *z.* iskierka;—przenoś. virtutum quasi scintillulas.

Scio, scīvi, i scii. scītum, 4. (scisse=scivisse), wiedzieć, mieć wiadomość, aliquid; quod sciam, (ile wiem); z 4 przyp. i tryb. bezok. lub z samym tr. bezok.; ze zdan. wzgląd.; de aliqua re; ut scitis; nihil facilius scitu est; umieć, rozumieć, aliquid lub z tryb. bezok.; scire Graece, Latine; dowiedzieć się, ex aliquo lub de aliquo; quum videro te, scies.

Scipiădes, ae, *m.* z rodu Scypionów; jeden ze Scypionów.

Scīpio, ōnis, *m.* laska, buława: sc. eburneus, laska, którą nosili viri triumphales; także dar zaszczytny, który Rzymianie królom obcych narodów posyłali: 2) Scipio, imię familijne rodu Korneliuszów.

Sciron, ōnis, *m.* rozbójnik morski koło Attyki, którego Tezeusz zabił.

Scirpeus, a, um, z sitowia zrobiony; *rzeczow.* scirpea, ae, *ż.* z sitowia upleciony kosz wozowy.

Sciscitor, 1. badać, dochodzić czego, dowiadywać się, de victoria; sententiam ex Vellejo; z zapyt. de Domitio sciscitare, ubi sit.

Scisco, scīvi, scītum, 3. dowiadywać się, wypytywać się; 2) uchwalić, legem; quae sciscerct plebes;

przyjąć projekt do prawa, rogationem; w ogóle: postanowić, nakazać, ze spój. ut lub ne i trybem łącz.

Scissus, a, um, rozdarty, rozcięty, rozstrzępiony, scissa comam, poet., mając rozpuszczone włosy;—przenoś. vox scissa lub genus vocis scissum, przerywany.

Scite, *przysł.* biegle, umiejętnie, loqui; rationes ita perscriptae sunt scite; wytwornie, coli, ubierać się; exornare convivium, urządzić biesiadę.

Scitor, 1. dowiadywać się, wypytywać się, zapytywać, badać, aliquid; aliquem de aliqua re; aliquid ex aliquo; ab aliquo; scitatum oracula Phoebi mittimus.

Scitum, i, *n*. postanowienie, uchwała, populi, plebis.

Scitus, a, um, biegły, świadomy, obznajomiony; poet.: z przyp. 2 vadorum; lyrae; scitum est, jest to myśl dowcipna.

Scitus, us, *m*. postanowienie, uchwała, plebis scitu, przez postanowienie ludu.

Scobis, is, *ż*. trociny, opiłki.

Scodra, ae, *ż*. miasto w Illiryi; stąd: Scodrenses, ium. *m*. mieszkańcy tego miasta.

Scodrus, i, *m*. mons, wschodnie pasmo gór rozciągających się w Illiryi i Dalmacyi.

Scomber, bri, *m*. wrzeciennica, ryba morska.

Scōpa, ae, *ż*. rózeczka, latorośl; w licz. mn. scopae, arum, gałązki, miotła; przysłowie: scopas dissolvere, wprawić w nieład; scopae solutae, nieporządny, roztrzepany człowiek.

Scopas, ae, *m*. snycerz z wyspy Paros; 2) Tessalczyk, równoczesny z Symonidesem.

Scopulōsus, a, um, skalisty, pełen skał, mare;—przenoś niebezpieczny, scopuloso loco versari.

Scopŭlus, i, *m*. skała wyniosła; poet.: sc. Mavortis, Areopag w Atenach; infames sc. Acroceraunia, skalista góra, przylądek w Epirze; — przenoś. twardość, nieużytość, nieczułość, scopulos gestare in corde; niebezpieczeństwo, rationes ad scopulos appellere.

Scordisci, orum, *m*. lud w Tracyi.

Scorpio, ōnis, i scorpius, lub -os, ii, *m*. niedźwiadek, jadowity owad; 2) gwiazdozbiór, niedźwiadek; 3) machina wojenna do ciskania kamieni, strzał i t. p.; 4) ryba morska kolczasta.

Scortātor, ōris, *m*. nierządnik, wszetecznik.

Scorteus, a, um, skórzany; *rzeczow*. scortea, orum, *n*. rzeczy zrobione ze skóry.

Scortum, i, *n*. nierządnik, nierządnica.

Screo, āre, chrachać. chrząkać.

Scriba, ae, *m*. pisarz przepisywacz, używany do pióra, sekretarz, habuit eum (rex) ad manum scribae loco.

Scribo, scripsi, scriptum, 3. wyryć, wyrznąć, naznaczyć, lineam; litteram, scribetur tibi forma et situs agri; stąd: *a)* skreślić, odrysowac, opisać, aliquem: scriberis Vario; *b)* pisać, na piśmie wykładać, spisywać, libros, historiam, poemata; leges, senatus consultum; alicui lub ad aliquem, lub z 4 przyp. i tryb. bezok; pisać, na piśmie postanowić, ogłosić, z podwójnym przyp. 4, aliquem heredem; aliquem tutorem liberis suis; aliquem consulem; *c)* wpisać w poczet: zaciągać żołnierzy pod chorągiew, milites; quatuor millia peditum et sexcentos equites; wysyłac na osadę, colonos scr. in

aliquam urbem; stąd: scribe tui gregis hunc, policz go do swoich przyjaciół; poet.; *d)* na piśmie żądać, aliquid lub ze spój. ut lub ne i tryb. łącz. albo samym tryb. łącz. si quid ad me scripseris; scr. ut in Italiam venirem; scribit Labieno, veniat; *e)* w znacz. sąd. dicam scribere, zapozwać na piśmie; *f)* alicui numos, przekazać do wypłaty; scribe decem a Nerio, pożycz 10,000 sesterców od Neryusza.

Scribōnius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Scrinium, ii, *n.* drewniane schowanie na papiery, księgi i t. p. ne me Crispini scrinia Lippi compilasse putes; calamum et chartas et scrinia posco; 2) w czasach cesarstwa: archiwum, scrinii magister.

Scriptio, ōnis, *ż.* pisanie, rem tenuem nec scriptione dignam; 2) pismo dla wprawy, nulla res tantum ad dicendum proficit, quantum scriptio; 3) pismo, dzieło piśmienne, impulsi sumus ad philosophicas scriptiones.

Scriptito, 1. często pisać, pisywać, scribas vel potius scriptites.

Scriptor, ōris, *m.* pisarz, zapisujący, przepisujący, sekretarz, poet.: scr. librarius; 2) pisarz, autor, artium bonarum; Trojani belli; Satyrorum; rerum; Livii scriptoris ab aevo; legum, prawodawca.

Scriptŭlum, i, *n.* linijka.

Scriptum, i, *n.* linia na tablicy do grania (na warcabnicy), ludere duodecim scriptis; 2) pismo, utwór pismienny, rozprawa, dzieło, multa contra scriptum dicere; scriptum relinquere, scriptis actiones mandare; de scripto dicere orationem; quum videtur scriptoris voluntas cum scripto ipso dissentire, nie zgadza się z tém, co napisał; 3) pisanie, in scripto essem crebrior; 4) polecenie na piśmie, scripto istius vetabatur.

Scriptūra, ae, *ż.* pisanie, scriptura aliquid persequi, pisać o czém; często: *a)* rzecz napisana, pismo, genus scripturae, rodzaj pisma, sposób traktowania przedmiotu; mendum scripturae, błąd, omyłka w piśmie; *b)* podatek, opłata z pastwisk, z utrzymywania trzód, vectigal ex scr.; qui pro magistro est in scriptura.

Scriptus, us, *m.* obowiązek, urząd pisarza. scriptum facere, być pisarzem.

Scripŭlum, i, *n.* 288 część funta, argenti.

Scrŏbis, i scrobs, is, *m.* i *ż.* dół, jama.

Scrofa, ae, *ż.* maciora, świnia.

Scrupeus, a, um, ostrokamienisty, chropowaty, przepaścisty.

Scrupulōsus, a, um, pełen ostrych kamieni, chropowaty, e scrupulosis cotibus; — przenoś. *a)* rzecz ściśle biorący, skrupulatny; *b)* trudny, zawiły.

Scrupŭlus, i scrūpus, i, *m.* ostry kamyk; — przenoś. niespokojność, niepokojąca wątpliwość, skrupuł, scrupulum, qui dies noctesque stimulat ac pungit, ex animo evellere.

Scrūta, ōrum, *n.* stare drobiazgi, starzyzna, rupieci.

Scrutātor, ōris, *m.* badacz, szperacz.

Scrūtor, 1. szperać, przeglądać, przetrząsać, zwiedzać, omnium domos; naves; loca abdita; u późn. pis. scrutatus, w znacz. bier. zbadany; — przenoś. *a)* wyszukiwać, argumenta; *b)* śledzić, mentes deum, arcanum, poet.

Sculpo, sculpsi, sculptum, 3. wy-

kalać, wyrzynać, ryć dłótem wyrabiać, ex saxo sculptus; sculpsit ebur, wyrobił posąg z kości słoniowéj; in cujus gemma ancora sculpta esset, była wyryta.

Sculptĭlis, e, wyszywany, ryty, opus dentis Numidae, wyrób z kości słoniowéj. cerz.

Sculptor, ŏris, *m*. rzeźbiarz, sny-

Sculptūra, ae, *ż*. rzeźbiarstwo, snycerstwo, rzeźba. [błazen.

Scurra, ae, *m*. śmieszek, trefniś,

Scurrīlis, e, śmieszny, błazeński.

Scurrīliter, *przysł.* błazeńsko, płocho.

Scurror, āri, błaznować, figlować, śmieszyć; 2) pochlebiać, przymilać się, metues scurrantis speciem praebere, professus amicum.

Scutāle, is, *n*. rzemień procowy, czyli denko, na które się kamień lub kula kładzie u procy.

Scutātus, a, um, tarczą opatrzony; *rzeczow.* scutati, orum, *m*. żołnierze używający tarczy.

Scutella, ae, *ż*. czarka.

Scutica, ae, *ż*. bicz z rzemienia.

Scutra, i scutŭla, ae, *ż*. misa.

Scutŭla, ae, *ż*. walec, cylinder.

Scutŭlum, i, *n*. mała tarcza.

Scutum, i, *n*. tarcza podłużna, używana od piechoty Rzymskiéj.

Scylacēum, i, *n*. miasto w niższéj Italii; stąd: Scylacēus, a, um, do tego miasta należący.

Scylla, ae, *ż*. skała stercząca na morzu Sycylijskiém, niebezpieczna dla żeglujących, naprzeciw wiru zwanego Charybdis, stąd przysłowie: incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdin, z deszczu pod rynnę. Podług bajecznych powieści Scylla była córką Forkusa, przemieniona w skałę. Druga Scylla była córką Nizusa króla Megary; stąd: Scyllaeus, a, um, do Scylli odnoszący się.

Scyphus, i, *m*. kubek, kielich, inter scyphos, w czasie pijatyki.

Scyros, i -us, i, *ż*. wyspa na morzu Egiejskiém, siedziba Likomedesa; stąd: *a)* Scyrias, ădis, *ż*. do wyspy Scyros należąca, puella (Deidamia, córka Likomedesa); *b)* Scyrius, a, um, Scyryjski, membra (Pirrusa syna Deidamii i Achillesa).

Scytăla, ae, i -ē, -ēs, *ż*. walec, u Lacedemończyków tajemniczy sposób pisania: na walcu obwijano pasek ze skóry długi, wązki i następnie pisano na nim list w podłuż walca; po rozwinięciu ukazały się głoski porozrzucane i ten tylko mógł je złożyć, kto podobnéj grubości walec posiadał.

Scythes, ae, *m*. Scyta, w licz. mn. Scythae, ludy koczujące północno-wschodnie, stąd. *a)* Scythia, ae, *ż*. Scytya kraj; *b)* Scythicus, a, um, Scytyjski; *c)* Scythis, ĭdis, *ż*. kobieta ze Scytyi: *d)* Scythissa, ae, *ż*. Scytka, kobieta ze Scytyi.

1. **Se**, *przyim.* bez, se fraude esto, w najdawniejszych zabytkach łaciny; stąd: w złożonych wyrazach, bez, securus, bez troski; oddzielnie. seponere, odkładać na stronę, oddzielać.

2. **Se** = semi, w wyrazach złożonych.

3. **Se** = sex, w wyrazach złożonych.

Sebēthos, i, *m*. rzeczka w Kampanii: stąd: Sebethis, ĭdis, *ż*. do Sebetu należąca, nympha.

Sebum, i, *n*. łój.

Secedo, cessi, cessum, 3. ustępować, oddalać się, pójść na stronę, z przyim. a lub de i przyp. 6; z in i przyp. 4. lub samo sec.; de coetu; plebs a patribus secessit; in sacrum montem; in abditam partem aedium; secedant improbi

Secerno, crēvi, crētum, 3. odłączyć, oddzielić, odosobnić, z przyim. a lub ex i 6 przyp., Europam ab Afris; e grege; poet. z samym przyp. 6. populo; — przenoś. wyłączać, oddzielać, wyjmować, hos homines; animum a corpore; sua a publicis consilia; i poet.: publica privatis; brakować, odrzucać, frugalissimum quemque; odróżniać, blandum amicum a vero; poet.: iniquum justo; honestum turpi.

Secessio, ōnis, *ż.* ustąpienie, oddzielenie się, buntownicze oderwanie się, oddalenie się, ab suis; in Aventinum montem.

Secessus, us, *m.* oddzielenie się, odejście; osobność, zacisze, ustronie, est in secessu longo locus; carmina secessum quaerunt.

Secius, patrz secus.

Seclūdo, clusi, clusum, 3. zamknąć w miejscu osobném; w ogóle: oddzielić, odłączyć, flumen a monte; terram solis lumine; nemus seclusum, antro seclusa relinquit.

Seco, secui, sectum (także: secaturus), 1. ciąć, rozciąć, odciąć, tergora in frusta; kosić, aristas, pabulum, poet.: wycinać, wyrzynać, obrabiać (jak sculpere), marmora, dona secto elephanto; odjąć część ciała, Marius quum secaretur; rozdzielać, terram; poet.: orbis sectus; ranić, secuerunt corpora vepres; ścinać, niszczyć, glacies plantas; — przenoś. rozdzielać, causas in plura genera i poet.: lites, res magnas, rozstrzygnąć; poet.. przejeżdżać, przebiegać, przelatywać, przepływać, avis secat aethera; auras; aequor puppe; curro medium secat agmen; via secta; — stąd przenoś. spem sec. mieć, żywić nadzieję.

Secrētio, ōnis, *ż.* odosobnienie, oddzielenie.

Secrētus, a, um, odłączony, oddzielony, odosobniony, domus, arva; — przenoś. tajemniczy, artes; consilium; cogitationes; *rzeczow.* secretum, i, *n.* miejsce odosobnione, ustronie, samotność, in secreto cum aliquo esse, być z kim na osobności, sam na sam; u poet, w licz. pojed. i mn., secretum petit; secreta Sibyllae; stąd: secreto na osobności; — przenoś. tajemnica, secretorum omnium arbiter; stąd: secreto, potajemnie, skrycie.

Secta, ae, *ż.* sposób życia, prawidło, zasada, natura habet quasi viam et sectam, quam sequatur; hanc sectam rationemque vitae; 2) we względzie politycznym: stronnictwo, zwolennictwo, qui M. Antonii sectam secuti sunt; pod wzgl. nauk.: szkoła, sequi sectam philosophorum.

Sectātor, ōris, *m.* towarzysz, należący do orszaku; stronnik, zwolennik.

Sectilis, e, rozcięty, rozłupany podzielony, ebur, poet.

Sectio, ōnis, *ż.* siekanie, krajanie rozcinanie; 2) rozdzielanie łupu praedae; 3) sprzedaż publiczna majątku osób na wygnanie skazanych lub potępionych sądownie i t. p.

Sector, 1. ciągle chodzić za kim, towarzyszyć, należéć do orszaku, praetorem circum omnia fora; być posługaczem, Chrysogonum sectatur; — przenoś. uganiać się za czém, robić o co zabiegi, praedam; sectantem levia nervi deficiunt; mitte sectari, nie badaj; 2) w znaczeniu nieprzyjazném: ścigać, prześladować, gonić, ut pueri eum sectentur; poet.: apros, leporem.

Sector, ōris, *m.* odrzynacz, rzezimieszek; collorum, zbójca; 2) na-

bywca na sprzedaży publicznéj rzeczy skonfiskowanych, sector Pompeji, nabywca majątku P.

Sectūra, ae, *ż.* miejsce, gdzie co wycinają, wykopują, aerariae, kopalnie miedzi.

Secŭbo, cubui, āre, leżéć osobno.

Saeculāris, e, co lat sto przypadający, ludi; carmen sec. wiersz w czasie obchodu stuletnich igrzysk śpiewany.

Secŭlum, i, *n.* wiek ludzki, pokolenie, secula hominum; w odniesieniu do długiego życia człowieka, seculis effeta senectus; stólecie, przeciąg stóletni, tak w znaczeniu właśc. (duobus prope seculis ante), jak w ogóle, o długim przeciągu czasu (secula plurima); ludzie żyjący w jakim wieku, ich zwyczaje, obyczaje, duch czasu, hujus seculi error; reliquorum seculorum judicium; fecunda culpae secula; timuerunt secula noctem.

Secum = cum se (od sui).

Secundāni, ōrum, *m.* żołnierze drugiego legionu.

Secundārius, a, um, drugi z porządku; co do wartości: podlejszy.

Secundo, āre, szczęścić, sprzyjać, pomagać, dii incepta secundent; eventus.

Secundo, *przysł.* powtóre; po drugi raz.

Secundum, 1) *przysł.* następnie, stąd: po drugi raz. II) *przyim.* z 4 przyp. przedmiotu w przestrzeni: blizko, podle, przy, secundum flumen iter facere; vulnus s. aurem; s. mare i t. p. — przenoś. z kolei, zaraz po, secundum vocem vultus plurimum potest; heres. s. filiam, dziedziczący po córce; pod względem miary: stosownie, podług, s. naturam fluminis; s. naturam vivere; w znacz. sąd.: na czyją korzyść, decernere s. aliquem; 2) w czasie: po upływie, s. comitia; s. hunc diem; s. haec lub ea, potém.

Secundus, a, um, następny, najbliższy, drugi, w odniesieniu do czasu, liczby, i kolei; Pannonia s. niższa; mensa secunda, drugie danie, wety; heres secundus, dziedzic, podstawiony w drugiém miejscu, który obejmuje dziedzictwo, gdy pierwszy umrze; partes secundae, druga rola; — przenoś. w odniesieniu do stopnia, albo: najbliższy, drugi, honor, persona; albo: niższy, gorszy, pośledniejszy, panis; secundus ab aliquo; najbliższy; poet.: haud ulli virtute secundus, nikomu w męztwie nie ustępujący; 2) pomyślny, o biegu wody i pędzie wiatru przyjaznym żegludze, defluit secundo amni; secundo Tiberi defertur; secundis ventis; vento secundissimo; Aquilone secundo; stąd: poet. s. vela, przyjaznym wiatrem wzdęte; e wozie: curru volans dat lora secundo; — przenoś. *a)* życzliwy, voluntas in aliquem; zadowalający, przyjemny, z przyp. 3. leges secundissimae plebi; *b)* szczęśliwy, pomyślny, odpowiadający życzeniom, auspicia, proelium, victoria, res, fortuna, casus, consilium i t. p.; *rzeczow.* si quid secundi accidisset, coś pomyślnego.

Secūre, *przysł.* bez troski, bez kłopotu, bezpiecznie.

Secūrifer, era, erum, noszący topor, halabardnik.

Secūriger, era, erum, uzbrojony toporem, halabardnik.

Secūris, is, *ż.* siekiera, topor; jako godło najwyższéj władzy nosili liktorowie przed najznakomitszymi urzędnikami topory i pęki rózg, stąd: wyraz secures oznacza naj-

wyższą władzę państwa Rzymskiego, sumere, ponere secures, poet.; Gallia securibus subjecta; poet.: Romana securis;—przenoś. szkodą, strata, cios, securim infligere reipublicae, zadać cios; także: securim injicere petitioni; securi Tenedia, ze zbyteczną surowością (podobnie jak na wyspie Tenedos).

Securitas, ātis, *ż.* wolność od trosk, spokojność umysłu, securitatem appello vacuitatem aegritudinis; 2) bezpieczeństwo, opieka, ut provincias omni securitate muniret, multum securitatis conferre.

Secūrus, a, um, wolny od trosk, spokojny, ab aliquo, ze strony czyjéj; de aliqua re, o co; także: z przyp. 2. poet. Teucri securi pelagi atque mei; o przedmiotach nieżywotnych: swobodny, spokojny, quies; vota secura repulsae, poet.; 2) bezpieczny, locus, tempus, possessio; securus intrat.

Secus, *n.* nieodm. = sexus, płeć.

Secus, *przysł.* inaczéj, secus est; non (haud) secus, nieinaczéj, tak samo, z nast. ac, atque, quam (jak); longe s., daleko, zupełnie inaczej, non multo s., mało co inaczéj, prawie tak; recte an s., bene aut s., aut beate aut s.; stąd: źle, ne quid s. scriberet; si s. acciderit; s. existimare de aliquo; 2) stop. wyż. secius (sequius) inaczéj, non s. quam lub ut; zamiast minus, z poprzedzającém przeczeniem: nihilo s., niemniéj lub neque eo secius, pomimo to jednakże: quo s. = quo minus.

Secutor lub sequutor, ōris, *m.* idący za kim, pewien rodzaj szermierzy.

Sed, *spój.* lecz, ale, jednak; po zdaniu przeczącém: lecz, owszem, non modo (solum, tantum)- sed etiam (et, quoque), porów. etium i modo.

Sedāte, *przysł.* spokojnie, z umiarkowaniem, dolorem ferre; loqui.

Sedātio, ōnis, *ż.* uspokojenie, aegritudinis, animi, maerendi.

Sedātus, a, um, uspokojony, spokojny, powolny, sedatiore animo scribere; amnes; oderunt sedatum celeres; sedato gradu in castra abeunt (powolnym krokiem).

Sedēcies, szesnaście razy.

Sedēcim i sexdecim, szesnaście.

Sedecŭla, ae, *ż.* krzesełko.

Sedeo, sēdi, sessum, 2. siedziéć, in solio; sellis eburneis; ad latus praetoris; theatro; in equo; w szczególe. *a*) siedziéć, zasiadać, miéć posiedzenie, mianowicie o sędziach, mortis ultores sedetis; hinc judex inter illos sedit;—przenoś. o przedmiotach nieżywotnych: *a)* siedziéć, tkwić mocno, głęboko, in scuto telum; *b)* o sukniach; leżéć, przystawać, przylegać; *c)* opaść, osiąść, fronte sedent nebulae; 2) z wyobrażeniem trwałości: siedzieć gdzie długo, przebywać, in villa totos dies; in interiore parte aedium; Corcyrae; ad aquas; uno in loco diu; na wojnie: być nieczynnym, Arretii ante moenia; ad Trebiam; sedendo et cunctando bellum gerere; circa castella; — przenoś. u poet. *a)* osiąść, ogarniać, okryć, pallor in ore sedet; o uczuciach, namiętnościach: utrzymywać się, być niewygasłym, vetus in pectore sedit amor; *b*) tkwić mocno w umyśle, mihi animo fixum immotumque sedet; idque pio sedit Aeneae.

Sēdes, is, *ż.* miejsce, na którém się siedzi, krzesło, ława, tron i t. p. coelestes sedibus altis sedent; in sede regia; 2) posada, grunt, turrim convellimus altis se-

dibus; totamque a sedibus urbem eruunt; incubuere mari, totumque a sedibus imis una Eurusque Notusque ruunt; 3) z wyobrażeniem trwałości: siedlisko, siedziba, mieszkanie, miejsce pobytu, reverti in suas sedes; sedem stabilem non habebat; także o świątyni: sedes fundatur Veneri.

Sedīle, is, *n*. miejsce, na którém się siedzi, krzesło, ława, vivo sedilia saxo; gramineoque viros locat ipse sedili.

Sedītio, ōnis, *ż*. rozłączenie, rozdzielenie, poróżnienie, niezgoda; 2) bunt, powstanie, rokosz, seditionem concitare, conflare; seditio animi, popędliwość, gniewliwość.

Sedītiōse, *przysł*. buntowniczo.

Sedītiōsus, a, um, buntowniczy, civis; wystawiony na niespokojność, vita.

Sedo, 1. sprawić, żeby co osiadło, opadło, pulverem; — przenoś. usmierzyć, uspokoić, jejunia, sitim; discordiam, seditionem; ventos, tempestatem; ugasić, incendia; położyć koniec, bella; wypocząć, lassitudinem.

Sedūco, duxi, ductum, 3. odwodzić na stronę, aliquem; 2) oddzielać, odłączać, seducit terras brevis unda duas; quum frigida mors anima seduxerit artus, poet

Seductio, ōnis, *ż*. odprowadzenie na stronę.

Seductus, a, um, oddalony, seductas despectat terras.

Sedulĭtas, ātis, *ż*. pilność, staranność.

Sedŭlus, a, um, pilny, starowny, troskliwy, apis, nutrix, mater, spectator; stąd: sedŭlo, *a*) pilnie, troskliwie, starannie; *b*) umyślnie.

Sedūni, ōrum, *m*. lud w Helwecyi.

Sedusii, orum, *m*. lud w Germanii.

Seges, ĕtis, *ż*. zasiew, pole zasiane, seges respondet votis agricolae; — przenoś. *a*) poet. wielkie mnóstwo, telorum; *b*) powód, przyczyna, źródło, suae gloriae.

Segesta, ae, *ż*. miasto w Sycylii, zwane inaczéj Acesta; stąd: *a*) Segestani, orum, *m*. Segestanie; *b*) Segestenses, ium, *m*. Segestensowie, mieszkańcy Segesty.

Segmentum, i, *n*. odcinek; w licz. mn. złote obramowanie, obszycie u sukien kobiecych.

Segnis, e, gnuśny, leniwy, opieszały, ad persequendum; in bella; ociężały, segnior equus annis; z tryb. bez. dextra segnis dare vulnera.

Segnĭter, i segne, *przysł*. opieszale, gnuśnie, leniwie, omnia agere; segnius irritant animos, słabiéj działają na umysł, słabsze czynią wrażenie.

Segnitia, ae, i -es, ēi, *ż*. gnuśność, lenistwo, opieszałość, quae tam sera moratur segnities?

Segontiăci, orum, *m*. lud w południowéj Brytanii.

Segovia, ae *ż*. miasto w Hiszpanii Betyckiéj (wątpliwe).

Segrĕgo, 1. odłączać od trzody, w ogóle: oddzielać, wyłączać, oddalać, aliquem a numero civium; a republica; liberos a se; ut segregaret pugnam, przerwał walkę, rozłączył walczących.

Segusiani, orum, *m*. lud w Gallii Lugduneńskiéj.

Sejugātus, a, um, rozłączony.

Sejŭgis, e, sześciouprzężny; *rzeczow*. sejuges, ium, *m*. zaprzęg sześciokonny.

Sejunctio, ōnis, *ż*. oddzielenie, odłączenie.

Sejungo, junxi, junctum, 3. oddzielać, odłączać, se ab aliquo; Alpes quae Italiam a Gallia se-

jungunt; przenoś. bonum, quod non possit ab honestate sejungi; sejunctum est a re proposita (nie należy do rzeczy); 2) odróżniać, morbum ab aegrotatione.

Sejus, i, *m.* imię Rzymskie.

Selectio, ōnis, *ż.* wybór.

Seleucia, i Seleucēa, ae, *ż.* nazwisko kilku miast: w Babilonii, S. Babylonia; w Syryi, Sel. Pieria; w Cylicyi, Trachea.

Selibra, ae, *ż.* pół funta.

Seligo, lēgi, lectum, 3. wybierać, exempla; selecti judices, wybrani od pretora sędziowie do rozstrzygania spraw kryminalnych.

Selinus, untis, *ż* miasto nadmorskie w Sycylii; 2) miasto w Cylicyi, póżniéj Trajanopolis nazwane.

Sella, ae, *ż.* krzesło, mianowicie: krzesło rzemieślnicze, nauczycielskie (katedra); sella curulis lub samo sella, krzesło ozdobione słoniową kością, którego najprzód królowie. a póżniéj urzędnicy wyżsi używali.

Sellisternium, ii, *n.* uczta wyprawiana dla bogów, patrz lectisternium.

Sellŭla, ae, *ż.* krzesełko: stąd: sellularius, ii, *m.* rzemieślnik.

Sema-, patrz semia-.

Semel, *przysł.* raz, quod his s. tantum contigerat; causam capitis s. dixit; neque vero hoc s. fecit, sed et saepius; 2) raz, już, semel empta retinere; quod semel aunnisset; et s. emissum volat irrevocabile verbum; ut lub ubi s., skoro tylko, kiedy już, ut s. isto accessit fervor capiti; ut s. gloriam consequutus sum, non destiti; ut s. Gallorum copias vicerit; 3) kiedyś, in apertum s. discrimen res evasura esset; si s. animum tuum perspexerit; 4) raz, najprzód, z nast. iterum, deinde, item i t. p; 5) zarazem, natychmiast, vitam s. finirent; s. absorbere placentas; raz na zawsze, ut fundus s. indicaretur.

Semĕlē, ēs, i -a, ae, *ż.* córka Kadmusa, matka Bachusa: stąd: Semelēius i Semelēus, a, um, do Semeli odnoszący się.

Semen, ĭnis, *n.* nasienie; manu spargere, condere humo, committere sulcis; poet.: pierwiastek, żywioł, non bene junctarum discordia semina rerum; ród, plemię, pokolenie, regio semine orta; przyczyna, powód, żródło, belli, malorum omnium, flammae, discordiarum; latorośl, zraz, płonka, szczep,

Sementĭfer, era, erum, plenny.

Sementis, is, *ż.* sianie, zasiew, właśc. i przenoś. sementem facere, zasiewać, przysłowie: ut sementem feceris, ita metes, jak sobie pościelesz, tak się wyśpisz; poet.; 2) zboże dorastające.

Sementīvus, a, um tyczący się zasiewów.

Semerm-, patrz semierm-.

Semestris, e, sześciomiesięczny,

Semesus, a, um, na pół zjedzony.

Semi, pół (używa się w wyrazach złożonych).

Semiadapertus, a, um, na pół otwarty.

Semiagrestis, e, na pół wiejski, na pół dziki.

Semianimis, e, i -mus, a, um, na pół żywy, na pół umarły.

Semiapertus, a, um, na pół otwarty, porta.

Semibarbărus, a, um, na pół barbarzyński, *rzeczow.* na pół barbarzyniec.

Semibos, bovis, *m.* pół wołu.

Semicăper, capri *m.* pół kozła, Pan, Faunus.

Semicremātus, a, um, na pół spa- [lony.

Semicrĕmus, a, um, na pół spalony.

Semicubitālis, e, półłokciowy.

Semideus, a, um, półboski, *rzeczow.* półbożek, półbogini.

Semidoctus, a; um, na pół uczony, niedouczony.

Semiermis, e, i -mus, a, um, na pół uzbrojony.

Semifactus, a, um, na pół zrobiony, niedokończony.

Semifer, era, erum, na pół zwierzęcy, w połowie źwierz, jak Centaur.

Semigermānus, a, um, na pół Niemiec.

Semigravis, e, na pół obciążony, na pół pijany.

Semigro, 1. wyprowadzać się, wynosić się skąd.

Semihŏmo, ĭnis, *m.* pół człowieka, pół źwierzęcia, jak Centaur: 2) dziki człowiek.

Semihŏra, ae, *ż.* pół godziny.

Semilăcer, era, erum, na pół poszarpany, rozdarty.

Semilĭber, era, erum, na pół wolny.

Semilixa, ae, *m.* nakształt ciury (ze wzgardą).

Semimas, măris, *m.* na pół samiec; 2) trzebiony.

Seminārium, ii, *n.* szkółka drzewek; — przenoś. equites seminarium senatus.

Seminātor, ōris, *m.* który zasiewa; — przenoś. twórca, omnium rerum; sprawca, malorum.

Seminex, nĕcis, na pół żywy.

Semino, 1. zasiewać; — przenoś. rodzić, wydawać, quod non sua seminat arbos.

Seminudus, a, um, na pół nagi.

Semiplacentīnus, po części Placentczyk.

Semiplēnus, a, um, do połowy napełniony, niezupełny co do liczby, stationes.

Semiputātus, a, um, do połowy, nie należycie obcięty, vitis.

Semirămis, is lub ĭdis, *ż.* żona i następczyni Ninusa króla Assyryjskiego; jako imię pospolite, oznacza osobę oddaną rozkoszy.

Semirĕductus, a, um, do połowy nachylony.

Semirĕfectus, a, um, w połowie naprawiony, classis.

Semirūtus, a, um, na pół zburzony, urbs, murus; castella; semiruta, orum, *n.* gmachy, mury na pół zburzone.

Sēmis, semissis, *m.* i sēmis, nieodm. połowa jakiéj rzeczy: jako pieniądz, połowa assa: jako miara, połowa łanu, pola, agri; w licz. mn. szósty procent.

Semisepultus, a, um, na pół pogrzebiony.

Semisomnus, a, um, na pół śpiący.

Semisupīnus, a, um, w części, na pół w znak leżący.

Semīta, ae, *ż.* ścieżka; — przenoś. zawód, sposób życia, fallentis semita vitae; sposób pisania, Aesopi semitam feci viam, rozszerzyłem, rozwinąłem przedmiot przez Ezopa obrobiony.

Semitālis, e, do ścieżki należący, znajdujący się na ścieżce.

Semiuncia, patrz semuncia.

Semiustulātus, a, um, na pół spalony.

Semiustus, a, um, na pół spalony.

Semĭvir, viri. *m.* pół człowieka, pół źwierzęcia; 2) zniewieściały.

Semivivus, na pół żywy, semivivum recreare; — przenoś. słaby, omdlały, obumarły, voces.

Semnŏnes, um, *m.* lud w Germanii wschodniej.

Semōtus, a, um, oddalony, odległy, daleki, locus a militibus; tarda necessitas leti semoti, poet.

Semŏveo, mōvi, mōtum, 2. usu-

nąć, oddalić, właśc. i przenoś. aliquem a liberis; voluptatem.

Semper, *przysł.* zawsze.

Sempiternus, a, um, ustawiczny nieustanny, wieczny.

Sempronius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; lex Sempronia, prawo pochodzące od Semproniusza· Sempronianus, a, um, Semproniusza tyczący się, senatus consultum clades.

Semuncia, ae, *ż.* pół uncyi, 24-ta część assa, pieniążek; jako waga; 24 część funta, s. auri; 24 część jakiéj całości, np. dziedzictwa: facit heredem ex deunce et s;—przenoś drobnostka, fraszka, bona ejus semuncia venierunt (za nizką cenę, za bezcen).

Semunciarius, a, um, pół uncyi wynoszący, fenus semunciarium, pół procentu rocznego.

Semurium, ii, *n.* pole w blizkości Rzymu, gdzie była świątynia Apollina.

Sena, ae, *ż.* miasto w Umbryi; stąd. Senensis, e, Seneński.

Senaculum, i, *n.* miejsce gdzie się senat Rzymski zgromadzał.

Senariolus, i. *m.* mało znaczący wiersz sześciomiarowy.

Senarius, a, um, z sześciu rzeczy złożony; versus s. lub samo senarius, wiersz sześciostopowy.

Senator, ōris, *m* senator, członek pierwotnie ze stu osób składającego się senatu Rzymskiego, (patres majorum gentium). Znaki zewnętrzne senatorów były: szerokie obszycie purpurowe przy tunice, (latus clavus), na obuwiu wyszyta głoska C. oznaczająca centum, która przypominała pierwotną liczbę senatorów.

Senatorius, a, um, senatorski; *rzeczow.* senatorius, ii, *m.* należący do składu senatu, senator, homines nobiles cum paucis senatoriis.

Senatus, us, *m.* senat, w Rzymie, którego przedmiotem było naradzanie się i czuwanie nad dobrem państwa, odbywał swoje narady najprzód pod przewodnictwem królów, a potém konsulów; princeps s., którego cenzor najprzód wymienił przy przeczytaniu listy senatorów; 2) zebranie samo albo narada senatu, senatum habere, zgromadzić senat, mittere lub dimittere, rozpuścić, rozwiązać posiedzenie; datur alicui senatus, otrzymuje kto posłuchanie w senacie.

Senatus consultum, i, *n.* uchwała senatu jednozgodna, za zgodą wszystkich; senatus auctoritas, uchwała, względem któréj zaszła jaka protestacya.

Seneca, ae, *m.* imię familijne rodu Anneuszów.

Senectus, a, um, stary, zestarzały; *rzeczow.* senecta, ae, *ż.* starość, non turpem senectam degere.

Senectus, ūtis, *ż.* starość, zgrzybiałość, sędziwość, homines senectute confecti; vixit ad summam senectutem; cruda viridisque s.; starożytność, oratio plena litteratae senectutis, człowiek sędziwy, senectus operosa semper agens aliquid, poet.. siwe włosy;—przenoś. powaga, surowość, tetryczność, obducta solvatur fronte senectus.

Senensis, e, patrz Sena.

Senesco, senui, 3. starzeć się; 2) słabnąć, ustawać, przez wiek lub z upływem czasu tracić dzielność, żywość, opes Atheniensium senescere, siły słabną; civitatem otio senescere; hiems senescens; 3) zajmować się czém długo, starzeć się przy czém, accusandis hominibus.

Senex, sĕnis, stary, sędziwy, stop. wyż. senior. starszy; *rzeczow.* senex i senior starzec;—przenoś wytrawny, senior oratio, quam aetas illa ferebat.

Seni, ae, a (2 przyp. licz. mnog. senum = senorum), po sześć.

Senidēni, ae, a, po szesnaście.

Senīlis, e, właściwy starcowi, tyczący się starca, prudentia, ruga, vultus, anni

Senior, patrz senex.

Senius, a, um, stary; *rzeczow.* starzec; senium, ii, *n.* starość i to co jest z nią połączone, słabość, osłabienie, upadek sił; — przenoś. cierpkość, posępność, inhumanae senium depone Camenae, poet.; cierpienie, troska, tota civitas confecta senio est.

Senōnes, um, *m.* lud w Gallii Lugduńskiéj; w licz. poj. Seno, Senończyk; 2) lud w Italii wyższéj pochodzący od pierwszego.

Sensim, *przysł.* powoli, zwolna, nieznacznie, s. senescit dolor; dissuere amicitias.

Sensus, us, *m.* uczucie, amoris, doloris; zmysł, videndi; 2) myśl, sposób myślenia, vultus sensus animi plerumque indicant; sensus communis; eodem sensu esse; sensus suos alicui aperire;—przenoś.: *a)* rozum, poznanie, przytomność umysłu, sensum communem auferre; sensum excutere alicui; animal quod sensu caret; mero sensibus victis; *b)* myśl, znaczenie wyrazów, pojęcie, is verbi sensus.

Sententia, ae, *ż.* myśl, zdanie, mniemanie, życzenie, sententiam mutare; in sententia manere, perstare; ex sent. podług życzenia; de sent. alicujus, podług czyjego zdania; meā sententiā, podług mnie; 2) głos, zdanie, kreska przy głosowaniu senatorów i ludu na zgromadzeniu, wyrok sędziów, wyrocznia bogów, sent. dicere, dare, ferre; populus Romanus sent. non tulit; ex senatus sententia; ex collegii sent.; ex animi sententia, z przekonania, z należytém wyobrażeniem rzeczy, szczerze, wiernie; 3) pojęcie, znaczenie, treść, in eandem sententiam loqui; zdanie, okres, de singulis sententiis disputo; myśl uderzająca, pamiętna, ważna, acutae crebraeque sententiae.

Sententiola, ae, *ż.* krótkie zdanie.

Sententiōse, *przysł.* treściwie, z obfitością myśli; 2) dowcipnemi zwrotami, saepe sententiose ridicula dicentur.

Sententiōsus, a, um, pełen myśli, zwłaszcza dowcipnych.

Sentīna, ae, *ż.* stek na spodzie okrętu;— przenoś. stek, motłoch, zbiór najgorszych ludzi, reipublicae, urbis.

Sentīnum, i, *n.* miasto w Umbryi; stąd: Sentinas, ātis, *m.* i *ż.* rodem z Sentinu

Sentio, sensi, sensum; 4. czuć, suavitatem cibi; famem; ponieść klęskę, szkodę, uczuć boleśnie, exposuit, quid ipse ad Avaricum sensisset; Philippos; invidiam; także: ora senserat vastationem; 2) we względzie umysłowym: *a)* czuć, poznać, doświadczyć, wiedzieć, zrozumieć, aliquid lub z 4 przyp. i tryb. bez. sentit animus se moveri; lub ze zdan. wzgl., ex quo fonte hauriam sentio; *b)* myśleć, mniemać, sądzić, idem; alia atque antea; recte, humiliter; mirabiliter; cum aliquo, trzymać się czyjéj strony, być czyim stronnikiem; adversus aliquem, być przeciwnikiem; z podwójnym 4 przyp., aliquem bonum civem, poczytywać, uważać kogo za dobrego obywatela; *rze-*

zbiór. sensa, orum, *n.* myśli, wyobrażenia, sensa mentis verbis explicat; 3) zdanie swoje objawić, głosować. s. lenissime.

Sentis, is, *m.* cierń.

Sentius, a, um, imię Rzymskiego rodu.

Sentus, a, um, ciernisty, chropowaty, nierówny, loca senta situ.

Seorsus i seorsum, *przysł.* osobno, oddzielnie, s. ab rege; s. hoc ab illo.

Separābilis, e, dający się oddzielić.

Separāte, *przysł.* osobno, oddzielnie.

Separātim, *przysł.* osobno, oddzielnie, compluribus locis s. gladios obruit; z przyim. a i przyp. 6. nihil accidet ei s. a reliquis civibus.

Separātio, ōnis, *ż.* oddzielnie, rozłączenie.

Separātus, a, um, rozłączony, osobny, oddzielny, privati ac separati agri apud eos nihil est; różny, separatis temporibus.

Sepāro, 1. oddzielać, rozłączać, aliquem lub aliquid z przyim a i przyp. 6.; poet.: aliquid aliqua re; — przenoś. suum consilium a reliquis; virtus per se, separata etiam utilitate, laudabilis; ut idem separetur Cato (aby był wyłączony).

Sepĕlio, sepelīvi i sepelii, sepultum, 4. pogrzebać, pochować: — przenoś. *a*) zniszczyć, zgubić, do upadku przyprowadzić, patriam, famam; ukończyć, położyć koniec, bellum; ukoić, dolorem; *b)* poet.: sepultus, pogrążony, zatopiony, zanurzony, invadunt urbem somno vinoque sepultam; stąd: custode sepulto, gdy stróż był uśpiony.

Sepes, is, *ż.* płot, ogrodzenie, segeti praetendere sepem; w ogóle: zapora, zamknięcie.

Sepia, ae, *ż.* płaz morski wydający z siebie czarną farbę.

Sepimentum, i *n.* ogrodzenie.

Sepio, sepsi, septum, 4. ogrodzić, opasać, otoczyć, aliquid (aliqua re) właśc. i przenoś. urbem muris; domum custodibus; urbem praesidio; stąd: okryć, osłonić, natura oculos membranis vestivit et sepsit.

Seplasia, ae, *ż.* nazwisko ulicy w Kapui, gdzie sprzedawano perfumy.

Sepōno, pŏsui, posĭtum, 3. odkładać na stronę; — przenoś. zachować na co, odkładać, przeznaczać, z przyp. 3. lub z przyim. ad, in i przyp. 4. dla wykazania celu, aliquid senectuti; tempus ad aliquid agendum; 2) oddzielać, wyłączać, de mille sagittis unam, poet.; — przenoś. oddzielać, a ceteris dictionibus eam partem, quae-; poet.: inurbanum lepido dicto (odróżniać); 3) oddalać; — przenoś. rozpędzać, curas, poet.

Sepse, = se ipse.

Septem, siedm; septem illi (dom. sapientes), także: qui septem appellantur (o siedmiu mędrcach Grecyi); S. Aquae, w krainie Sabińskiéj koło Reaty, gdzie się kilka strumieni łączy.

September, bris, *m.* lub mensis S. wrzesień.

Septemdecim, patrz septendecim.

Septemfluus, a, um, siedm ujść mający, flumina Nili.

Septemgeminus, a, um, siedmioraki, Nilus; siedmiokątny.

Septemplex, plĭcis, siedmioraki, clipeus, siedmioskórna, siedmioma skórami powleczona tarcza.

Septemtrio, patrz septentrio.

Septemvir, i, *m.* w licz. mn. septemviri, zgromadzenie siemiu mężów do wymiaru i rozdziału gruntów w osadach czyli koloniach;

porów. epulo; septemvirālis, e, tyczący się siedmiu mężów; *rzeczow.* w licz. mn. septemwirowie i septemvirātus, us, *m.* godność zgromadzenia siedmiu mężów, septemwirat.

Septenārius, a, um, z siedmiu złożony; versus, siedmiomiarowy.

Septendecim, siedmnaście.

Septeni, ae, a, po siedmiu, siedm.

Septennium, ii, *n.* czas siedmioletni.

Septentrio, ōnis, *m.* w licz. mn. septemtriones lub septem triones, siedm gwiazd pod biegunem północnym składających gwiazdozbiór wielkiego niedźwiadka (ursa major); stąd: północ, ad septentriones vergere, in s. spectare, esse contra s.; septentrionalis axis, biegun północny; także: wiatr północny; czasem się rozdziela: septem subjecta trioni, poet.

Septies, *przysł.*, siedmkroć.

Septimius, ii, *m.* nazwisko Rzymskiego rodu.

Septimus, a, um, siódmy; *przysł.* septimum, po raz siódmy, s. consul.

Septingeni, ae, a, po siedmset.

Septingentēsimus, a, um, siedmsetny.

Septingenti, ae, a, siedmset.

Septingenties, *przysł.* siedmset razy.

Septirēmis, is, *ż.* okręt o siedmiu rzędach wioseł.

Septuagenārius, a, um, z siedmdziesięciu złożony, aetas, wiek, przeciąg życia, obejmujący lat siedmdziesiąt.

Septuagēni, ae, a, po siedmdziesiąt.

Septuagesimus, a, um, siedmdziesiąty.

Septuagies, *przysł.* siedmdziesiąt razy.

Septuaginta, siedmdziesiąt.

Septum, i, *n.* zagroda; w licz. mn. septa, orum, *n.* miejsce ogrodzone na polu Marsowém, gdzie lud Rzymski odbywał sejmy.

Septunx, uncis, *m.* siedm dwunastych części jakiéj całości.

Sepulcrālis, e, grobowy tyczący się grobu, ara.

Sepulcrum, i, *n.* grób, condere sepulcro; 2) grobowiec, onerare membra sepulcro; ara sepulcri; pomnik, nagrobek, s. exstruere; sepulcra legere; summam incidere sepulcro; poet.: cienie zmarłych, placatis sepulcris.

Sepultūra, ae, *ż.* pogrzeb, sepultura aliquem afficere, pogrzebać, sprawić pogrzeb, corpus ad sepulturam dare.

Sequāna, ae, *ż.* rzeka w Gallii; stąd: Sequani, orum, *m.* lud w Gallii osiadły w miejscu, gdzie dziś Burgundya.

Sequax, ācis, szybko następujący, chętnie pośpieszający, equus, capreae; poet.: undae, szybko płynące, wylewające się; fumus, wszędzie wciskający się, przenikający; flamma, szerzący się.

Sequester, stra, strum i sequèster, stris, stre, pośredniczący, pace s. za pośredniotwem pokoju, poet.; *rzeczow.* sequester, stri i stris, *m.* pośrednik.

Sequior, ius, pośledniejszy, gorszy, mniejszy, quod sequius sit, coby było gorszego; nihilo s. niemniéj, równie.

Sequor, sequūtus lub secūtus, sequi, iść za kim, za czém, następować, towarzyszyć, aliquem; castra alicujus; aliquem ad bella, pod czyjém dowództwem pełnić służbę wojskową, towarzyszyć w boju, w wyprawie wojennéj; 2) udać się dokąd, Formias, Epirum, Italiam; udać się w pogoń,

ścigać w duchu nieprzyjacielskim, neque prius sequendi finem fecerunt; exercitus, qui cum consule sequebatur; także: dum feras sequitur. Stąd: 1) przenoś. *a)* o czasie i szeregu zdarzeń: następować, sequitur hunc annum nobilis caede Caudina pax; mors ejus confestim secuta est; secutum est Macedonicum bellum; sequenti tempore; et quae sequuntur, i tak daléj; varii eventus sequebantur, pojawiły się, miały miejsce; w mowie: sequitur, ut doceam, idzie zatem, abym okazał; sequitur illa divisio, wynika ten podział; z 4 przyp. i tr. bezok., illico sequitur esse causas: być skutkiem, następstwem, poena sequitur damnatum; poena s. scelus; *b)* dostać się komu jako własność, jako dziedzictwo, urbes captae Aetolos sequerentur; heredes monumentum ne sequeretur; *c)* stosować się, być powolnym, posłusznym, ipse (ramus) volens facilisque sequetur, poet.; telum non sequitur, tkwi mocno, nie daje się wyciągnąć; także u poet.: verba provisam rem non invita sequentur, znajdą się łatwo wyrazy, będą na pogotowiu; nec vox nec verba sequuntur, głos i mowa ustaje; z łatwością wypływać, non quaesitum esse numerum sed secutum; 2) przenoś. *a)* następować, iść za czém, gloria virtutem tanquam umbra sequitur; także: meminit post gloriam invidiam sequi; poet.: dicta sic voce (odpowiadać); *b)* naśladować, iść za czyim przykładem, trzymać się czyjego zdania, exemplum, factum, sententiam, leges, consilium, mores Grajorum i t. p.; *c)* starać się o co, ubiegać się, mieć co na względzie, amicitiam alicujus; otium; fortunam magis quam amicitiam; amoenitatem et salubritatem; mores gentis.

Sequut-, patrz secut-.

Sēr, Seris, *m.* w licz. mn. Seres, Serowie, lud w Azyi wschodniéj słynny z wyrobów jedwabnych; stąd: Sericus, a, um, tyczący się Serów.

Sĕra, ae, *ż.* zamek, zapora.

Serapēum, patrz Serapis.

Serăpio, onis, *m.* Greckie imię własne kilku osób.

Serăpis, is, i ĭdis, *m.* bożek Egipcyan; stąd: Serapēum, i, *n.* świątynia Serapisa.

Sēre, *przysł.* póżno; serius ocius, czy prędzéj czy późniéj.

Serenĭtas, ātis, *ż.* pogoda, coeli; — przenoś. ser. fortunae, dobre powodzenie

Serēno, 1. wypogadzać, coelum tempestatesque; — przenoś. spem fronte, wypogodzoném czołem zwiastować nadzieję.

Serēnus, a, um, pogodny, wypogodzony, coelum, regio coeli, ver, aestas; *rzeczow.* serenum, i, *n.* pogoda; w licz. mn. aperta serena, poet.; — przenoś. wypogodzony, frons; vultu ridet fortuna sereno, poet.

Seres, patrz Ser.

Sergius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Sēria, ae, *ż.* naczynie na oliwę, wino i t. p.

Sericus, a, um, patrz Ser.

Series, ēi, *ż.* ciąg, szereg, następstwo czego nieprzerwane, właść. i przenoś. annorum, temporis; potomstwo, digne vir hac serie, poet.

Serio, patrz serius.

Seriphos, lub -us, i, *ż.* jedna z wysp cykladyjskich; stąd: Seriphius, a,

um, należący do Seryfu; *rzeczow.* mieszkaniec téj wyspy.

1. **Serius**, patrz sere.

2. **Serius**, a, um, poważny, szczery, bez żartu, bez zmyślenia; serio na prawdę, bez żartu, *rzeczow.* serium, ii, *n.* rzecz prawdziwa, nie żart; in serium vertere; w licz. mn. seria, rzeczy poważne, prawdziwe, sed tamen amoto quaeramus seria ludo, żart na bok usunąwszy mówmy na prawdę; per seria et ludos.

Sermo, ōnis, *m.* rozmowa, multa inter se vario sermone serebant; mówienie o czém, wieść, pogłoska, vulgi, hominum; s. illius temporis; rozmowa listowna, s. literarum; 2) dzieło piśmienne; 3) satyra, Bioneis sermonibus et sale nigro; 4) mowa, wyrażenie, wysłowienie, s. delicatus, festivus, elegans; sermonis elegantia; fuit in Catulo s. Latinus; 5) dyalekt, język, sermo, qui natus est nobis, język ojczysty; także: patrius, domesticus; s. Persarum; s. Graecus, Latinus.

Sermocinātio, ōnis, *ż.* postać krasomowska, gdy się wprowadza osobę mówiącą.

Sermōcinor, 1. rozmawiać, mówić, gadać, cum aliquo.

Sermuncŭlus, i, *m.* mówienie, gadanie, gadanina.

Sĕro, serui, sertum, 3. wiązać, łączyć, stąd: sertus, a, um, spleciony; loricae sertae, pancerze z łańcuszków;—przenoś. colloquia cum aliquo, rozmawiać, multa inter se vario sermone; certamina s. toczyć spór, kłócić się; orationes populares s. prawić.

Sĕro, sēvi, sătum, 3. siać, sadzić, frumenta; hordea campis; satae messes, arbores; *rzeczow.* sata, orum, *n.* zasiewy; — przenoś. *a)* wydawać, rodzić, genus humanum; satus, urodzony, spłodzony, pochodzący od kogo, z przyp. 6, sanguine divum; stirpe divina; Nereide; matre terra; *b)* rozsiewać, roznosić, rozszerzać, zrządzać, być przyczyną, rumores, opinionem, crimina, discordias; bella ex bellis; wprowadzać, mores; 2) obsiewać, obsadzać, agrum loca; jugera sunt sata.

Sero, patrz serus.

Sĕrpēns, tis, *m.* i *ż.* wąż; 2) gwiazdozbiór zwany inaczéj anguis lub draco.

Serpentĭgĕna, ae, *m.* i *ż.* z węża urodzony.

Serpentĭpes, pĕdis, mający nogi podobne do wężów.

Serperastra, orum, *n.* narzędzie do wyprostowania krzywych kolan u dzieci; przenoś. (w żarcie) o ludziach, którzy innych trzymają w karbach.

Serpo, serpsi, serptum, 3. czołgać się, pełzać, anguis per humum; 2) nieznacznie się rozszerzać, powoli się posuwać, wciskać się, vitem serpentem ferro amputans coërcet ars; flamma serpens omnia incendio hausit;—przenoś. rozchodzić się, serpit per omnium vitas amicitia; consuetudo, rumor, malum; poet.: pisać stylem nizkim, serpit humi tutus nimium timidusque procellae.

Serpyllum, i, *n.* macierzanka.

Serra, ae, *ż.* piła.

Serrānus, i, *m.* przydomek rodu Attyliuszów.

Serrŭla, ae, *ż.* piłeczka (do piłowania), dentata.

Serta, patrz sertum.

Sertōrius, ii, *m.* imię Rzymskiéj familii; stąd: Sertorianus, a, um, Sertoryański, duces, milites, bellum.

Sertum, i, *n.* zwykle w licz. mn serta, orum, *n.* i serta, ae, *ż.* wieniec, sertis redimire; spicea serta.

Serum, i, *n.* serwatka.

Serus, a, um, późny; *rzeczow.* serum, i, *n.* późna pora, diei, noctis, rem in serum trahere; stąd: *przysł.* sero, późno, w późnéj porze; także poet.: serum i sera, późno, narcissum sera comantem; 2) opóźniający się, nie rychło co wykonywający, serus abi; poet.: o seri studiorum, późno biorący się do nauki; 3) o rzeczach, które się nieprędko spełniają, portenta, spes; 4) niemłody, platanus, ulmus, u poet.; 5) długo trwający, bellum; 6) za późny, spóźniony, Calendae, poenitentia; aestimatio; poet.: venis serus; *przysł.* sero, za późno: przysłowie: sero sapiunt (Phryges).

Serva, ae, *ż.* patrz servus.

Servābilis, e, dający się uratować, ocalić, caput nulli servabile, poet.

Servātor, ōris, *m.* zbawca, wybawiciel, zachowawca, reipublicae; capitis.

Servatrix, īcis, *ż.* wybawicielka.

Servīlis, e, niewolniczy, tyczący się niewolników, pochodzący od niewolników, jugum, vestis, tumultus, munus; literae; terror; indoles.

Servīliter, *przysł.* niewolniczo, facere aliquid.

Servilius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; lex Servilia, prawo od Serwiliusza pochodzące.

Servio, servīvi i servii, servītum, 4. służyć, być niewolnikiem, apud aliquem lub alicui; s. servitutem, być niewolnikiem: o domach, polach i t. p.: mieć służebność, eae (aedes) serviebant; omnia (praedia), quae serviebant; — przenoś. *a)* służyć, być przydatnym, dogadzać, amicis; auribus alicujus; iracundiae; vultus, qui maxime servit; *b)* zwracać na co uwagę, mieć o czém staranie, dbać o co, valetudini, privato compendio; bello, paci, gloriae, famae, dignitati, magnitudini virium, rei familiari, pecuniae i t. p.; stosować się do czego, tempori; incertis rumoribus; personae, pozostać wiernym charakterowi.

Servitium, ii, *n.* niewola, stan niewolniczy, ducere in servitium; s. alicui imponere; — przenoś. s. amoris: 2) niewolnik, servitium in scenam immissum; także w licz. mn. servitia concitare; servitiis collectis.

Servitūdo, īnis, *ż.* niewola, poddaństwo tak pojedynczych osób, jako téż państw, in servitutem venire; s. exuere; civitatibus injungere; 2) uleganie, posłuszeństwo, muliebris, żony względem męża; officii, zobowiązanie się do posłuszeństwa; 3) na domach, polach i t. p ciążące pewne obowiązki, fundo servitutem imponere.

Servius, ii, *m.* Rzymskie przedimię.

Servo, 1. ochronić, ocalić, uratować, navem ex hieme; ut octoginta (naves) servari vix potuerint; reliquiae exercitus servatae sunt; quo ex judicio te ulla Salus servare posset; aliquem ex periculo; populum s.; Romanum imperium s.; servatae a peste carinae; 2 zachować, utrzymać, intervallum; ordines; institutum; legem; amicitiam; pacem cum aliquo; dotrzymać, dochować, promissa; jusjurandum; jura induciarum; fidem (słowa); fidem jurisjurandi cum ho-

ste; trzymać, odbywać, vigilias, custodias, praesidia; pilnie uważać, mieć w pamięci, diem; 3) zachowywać na przyszłość, oszczędzać, fructus; se ad tempora, ad majora; durate et vosmet rebus servate secundis; 4) zwracać uwagę, pilnować, czuwać, pomaria; pilnie się przypatrywać, sidera; s. de coelo, uważać na pioruny i błyskawice (o augurach); mieć się na baczeniu, zapobiegać czemu, serva, uważaj! servarent, ne qui nocturni coetus fierent; strzedz, pilnować, aliquem libera custodia: s. limen, przebywać, zostawać w domu; także: vestibulum; silvas et flumina.

Servŭla, ae, *ż.* młoda niewolnica.

Servŭlus, i, *m.* młody niewolnik.

Servus, i, *m.* niewolnik, serva, ae, *ż.* niewolnica;—przenoś. s. cupiditatum; *przymiot.* servus, a, um, niewolniczy, służebny, s. capita, niewolnicy, imitatores servum pecus; ulegający służebności, praedia serva.

Sesama, ae, *ż.* sezam, roślina.

Sescuplex, i sesquiplex, ĭcis, zawierający półtora razy tyle, półtorny, półtoraczny.

Sesĕlis, is, *ż.* zebrzyca, roślina.

Sesqui, *przysł.* półtora, s. major.

Sesquialter, a, um, półtora razy tyle zawierający, półtorny.

Sesquimŏdius, ii, *m.* zawierający półtory miary modius zwanéj.

Sesquioctāvus, a, um, zawierający czego ośm i pół.

Sesquipedālis, e, półtory stopy zawierający;—przenoś. długi, verba.

Sesquiplex, patrz sescuplex.

Sesquitertius a, um, trzy i pół zawierający, intervalla.

Sessĭlis, e, do siedzenia zdatny, tergum (equi).

Sessio, ōnis, *ż.* siedzenie, status, incessus, sessio, accubitio; 2) posiedzenie, pomeridiana; 3) miejsce do siedzenia, tot locis sessiones; 4) siedzenie, długie gdzie bawienie, Capitolina.

Sessĭto, āre, często siadać, przesiadywać.

Sessiuncŭla, ae, *ż.* małe posiedzenie, towarzystwo.

Sessor, ōris, *m.* siedzący, in theatris; 2) mieszkaniec, sessores veteres urbe ejecit.

Sestertius, a, um (od semis tertius pół trzecia, numus lub samo sestertius), wyraża się w skróceniu przez HS. t. j. IIS. pieniądz srebrny zawierający w sobie $2^1/_2$ assa czyli $^1/_4$ denara, około 10 groszy; przyp. 2 licz. mn. sestertium lub sestertiorum; sestertium, ii, *n.* znaczy summę, wynoszącą tysiąc sestercyów, sexcenta sestertia, sześćset tysięcy sestercyów; gdy stoi przysł. liczebny na ies zakończony, wtenczas liczbę daną trzeba przez sto pomnożyć, więc decies sestertium znaczy milion, sexagies s. sześć milionów, centies s. dziesięć milionów, centie octogies, ośmnaście m., s. quadringenties, czterdzieści m., millies sto m., neque in sestertio centie affluentius vixit, mając dziesięć milionów sest.; — przenoś. num sestertio lub sest. numo, za mał summę.

Sestianus, Sestius, patrz Sextius

Sestos i Sestus, i, *ż.* miasto w Trcyi; *przym.* Sestus, a, um, z Sestu pochodzący.

Sēta, ae, *ż.* szczecina, sierć, także: ludzkie włosy najeżone, hirtae setae; 2) włos u wędki.

Sētia, ae, *ż.* miasto w Lacyum; stąd: Setīnus, a, um, tyczący się miasta Secyi.

Setiger, era, erum, okryty szczeciną; *rzeczow*. setiger, dzik, u poet.
Setōsus, a, um, mający na sobie szczecinę, aper.
Seu, patrz sive.
Sevēre, *przysł*. ostro, surowo, stanowczo, vindicare; aestimare lites; contemnere voluptatem.
Sevērītas, ātis, *ż*. surowość, srogość, judiciorum, imperii, animadversionis.
Sevērus, a, um, surowy, srogi, in improbos; acerbe severus in filium; lex, judicia; poważny, genus dicendi; pilny, custos; ostry Falernum.
Severus, i, *m*. imię Rzymskiéj familii; S. mons, góra w krainie Sabinów.
Sevŏco, 1. odwieść, odwołać, aliquem;—przenoś. zagarnąć dla siebie, de communi, quidquid poterat, ad se in privatam domum sevocabat; odłączyć, oddzielić, oderwać, animum a voluptate, a republica, a negotio omni.
Sex, sześć, sex septem, sześć lub siedm.
Sex, skrócenie przedimienia Sextus.
Sexagenārius, a, um, zawierający sześćdziesiąt; *rzeczow*. sześćdziesięcioletni.
Sexagēni, ae, a, po sześćdziesiąt
Sexagēsimus, a, um, sześćdziesiąty.
Sexagies, *przysł*. sześćdziesiąt razy
Sexaginta, sześćdziesiąt.
Sexangŭlus, a, um, sześciokątny.
Sexcenārius, a, um, składający się z sześciuset.
Sexceni, ae, a, po sześćset
Sexcentēsimus, a, um, sześćsetny.
Sexcenti, ae, a, sześćset; 2) w ogóle: liczba nieograniczona, bardzo wielka, sexcenta praeterea, bardzo wiele prócz tego.
Sexdecim, patrz sedecim.
Sexennis, e, sześcioletni.
Sexennium, ii, *n*. przeciąg lat sześciu.
Sexies, *przysł*. sześć razy.
Sexprīmi, orum, *m*. sześciu najznakomitszych.
Sextans, tis, *m*. szósta część całości, jako pieniądz: szósta część assa; jako waga: dwie uncye; dziedzictwa, in sextante sunt.
Sextārius, ii, *m*. szósta część miary zwanéj congius; miara prawie kwartę wynosząca.
Sextianus, patrz Sextius.
Sextīlis, mensis lub samo sextilis, is, *m*. szósty miesiąc w roku, zaczynając od marca, sierpień.
Sextius, i Sestius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; *przym*. odnoszący się do Sekscyusza, Aquae Sextiae, Rzymska osada w blizkości Massylii; stąd: Sextiānus, a, um, od Sekscyusza pochodzący, dicta.
Sextŭla, ae, *ż*. szósta część uncyi, siedmdziesiąta druga część całości (assa); $^1/_{72}$ dziedzictwa.
Sextus, a, um, szósty; *przysł*. sextum, szósty raz, Marius sextum consul.
Sextus, i, *m*. Rzymskie przedimię.
Sextusdecimus, a, um, szesnasty.
Sexus, us, *m*. płeć.
Si, *spój. warunkowy*. jeżeli, gdyby, si obsides dentur, se pacem esse facturum; si qua pios respectant numina; 2) przy porównaniach: ac si, perinde ac si, proinde ac si, jak gdyby, równie jak gdyby, in eo honore apud vos esse, ac si incolerent; 3) w zdaniach przypuszczalnych: gdyby nawet, przypuśćmy, że-; często z nast. tamen, si ipse his facile careret, liberis tamen suis prospiceret; 4) ma moc życzenia: oby, si nunc se ostendat; o mihi

praeteritos Jupiter si referat annos; 5) w zapytaniach zależnych i zdaniach wątpliwych, czy, czyby, quaesivit, si liceret; conati si possent; Hannibal cum quinque navibus Africam accessit, si forte Carthaginienses ad bellum proficiscerentur, Hannibal z pięcioma okrętami do Afryki się zbliżył, dla sprobowania czyby-; także: equitatum ostentare coeperunt, si ab re frumentaria Romanos excludere possent; *b)* quodsi, jeżeli więc, kładzie się na początku okresu dla połączenia myśli następnych z poprzedzającemi, quod si tibi unquam visus sum fortis.

Sibilo, āre, świstać, gwizdać, syczéć: przech. wygwizdać, wyszydzać, populus me sibilat.

Sibilus, a, um, syczący, gwiżdżący, sibila ora.

Sibilus, i, *m.* syczenie, gwizdanie, sibilis aliquem consectari, conscindere

Sibusātes, lub Sibuzātes, um, *m.* lud w Gallii Akwitańskiéj.

Sibylla, ae, *ż.* wieszczka i kapłanka Apollina, w Italii, szczegól. sybilla Kumejska za czasów Tarkwiniusza. Téj ostatniéj przypisują tak nazwane Sybillijskie księgi, chowane w Kapitolium, których się radzono w gwałtownych potrzebach państwa na rozkaz senatu, w przytomności urzędników do tego przeznaczonych; stąd: Sibyllinus, a, um, Sybilliński.

Sic, *przysł.* tak, takim sposobem, sic incipit; sive sic est, sive illo modo; przy porównaniach. z nast. ut, quemadmodum, tamquam, quasi, sic te commendavi, ut diligentissime potui; przy zapewnieniach i życzeniach: sic z nast. ut lub samo, sic te diva potens Cypri—regat; sic deus adjuvet, ut nemo constitit in litore; przy okazaniu przymiotu, znaczy taki, sic est vulgus, sic est vita hominum; przy wykazaniu skutku, następstwa: tym sposobem, w takich okolicznościach, w tém położeniu, tak więc, stąd: sic Eumenes—talem habuit exitum; sic Numitori deditur; dla wskazania warunków i ograniczenia: sic ut z tryb. łącz., tak-iż; sic-ne, tak-aby nie; sic-si, pod warunkiem-jeżeli, wtedy, gdy; dla okazania stopnia: tak, tak dalece, zwykle, z nast. ut i tryb. łącz.

Sica, ae, *ż.* sztylet; 2) mord zdradziecki, hinc sicae, venena nascuntur; sicae quaestiones.

Sicāni, orum, *m.* szczep Iberyjczyków na zachodniém pobrzeżu Italii, który się stamtąd do Sycylii przeniósł; stąd: u poet. *a)* Sicania, ae, *ż.* w ogóle Sycylia; *b)* Sicanius, a, um, Sycylijski; *c)* Sicanus, a, um, Sycylijski.

Sicārius, ii, *m.* rozbójnik, zbójca, morderca bandyta; accussare aliquem inter sicarios, oskarżać o morderstwo.

Sicce, *przysł.* sucho; — przenoś o-schle, bez ozdoby, dicere.

Siccesco, ĕre, schnąć, usychać.

Siccitas, ātis, *ż.* suchość; susza, posucha, siccitate et inopia frugum insignis annus fuit; 2) o ciele niezakatarzoném, niezaflegmioném, corporis;—przenoś. w mowie: brak ozdoby, oschłość, orationis.

Sicco, 1. suszyć, vellera, herbas, u poet.: *a)* wypijać, wypróżniać, calices; *b)* doić, oves; *c)* wyssać, ubera.

Siccus, a, um, suchy; poet.: signa, gwiazdozbiór nie zachodzący w morze; in sicco, na miejscu suchém; s. dies, dzień pogodny: oculi, bez łez; siccus, inanis, spr-

gniony, poet. *trzeźwy*, consilia siccorum; forum mandabo siccis: nienabrzmiały, (o ciele); — przenoś. o mówcy: jędrny, zwięzły, oratores Attici sani et sicci.

Sicilia, ae, *ż.* wyspa na morzu Śródziemném; stąd: *a)* Sicĭlis, ĭdis, *ż.* Sycylijka, rodem z Sycylii; *b)* Siciliensis, e, należący do Sycylii, Sycylijski.

Sicilicus, i, *m.* czterdziesta ósma część całości (np. assa).

Sicŭris, is, *m.* rzeka w Hiszpanii Tarrakoneńskiéj, wpadająca do rz. Ebro: dziś Segre.

Sicŭbi, = si alicubi, jeżeli gdzie.

Sicŭli, orum, *m.* Sykulowie, część Sykanów, która do Sycylii przeszła; stąd: Sycylijczycy, w licz. poj Siculus, i, *m.* Sycylijczyk; *przym.* Siculus, a, um, Sycylijski.

Sicunde, = si alicunde, jeżeli skąd, s. spes se ostendisset.

Sicŭt, i sicŭti, *przysł.* tak jak, podobnie jak, jak, z nast. ita, item, sic i t. p. lub samo *a)* w porównaniu, me sicut alterum parentem observat; sicut foret lacessitus; sicut pleraque, sic et hoc; *b)* w przytoczeniu przykładu: jak, jak naprzykład, sicut quum nunciatum esset; *c)* tak jak, co do położenia, stanu, okoliczności, sicut eram, fugio sine vestibus; *d)* lubo, chociaż.

Sicyon, ōnis, *ż.* miasto w Achai, na granicy Argolidy; stąd: Sicyōnius, a, um, tyczący się Sycyonu, Sycyoński, calcei, gatunek miękkiego obuwia.

Sida, ae, *ż.* miasto w Pamfilii; stąd: Sidētae, arum, *m.* mieszkańcy tego miasta.

Sidĕreus, a, um, pełen gwiazd, gwiazdami okryty, coelum; poet.: siderei ignes, gwiazdy; także o słońcu, positus sub ignibus Indus sidereis; — przenoś. jasny, lśniący, clipeus.

Sidicini, orum, *m.* lud w Kampanii; stąd: Sidicinus, a, um, należący do Sydycynów.

Sido, sidi, lub sēdi, 3. osiadać, spuszczać się na dół, siadać, columbae super arbore; — przenoś. opadać, nebula campo; pogrążać się, tonąć, navis, rostro percusso, coepit sidere.

Sidon, ōnis, *ż.* miasto w Fenicyi; stąd: *a)* Sidonĭcus, a, um, Sydoński, Fenicki; *b)* Sidones, um, *m.* Sydonowie; *c)* Sidonis, ĭdis, *ż.* (ō lub ŏ) z Sydonu, do Sydonu należąca, concha; *rzeczowo.* Sydonka, Dido; *d)* Sidonius, a, um, (ō lub ŏ) Sydoński, Fenicki; *rzeczowo.* Sidonia, ae, *ż.* okolica Sydonu i Sidonii, orum, *m.* mieszkańcy Sydonu.

Sidus, ĕris, *n.* wszelkie ciało niebieskie świecące, gwiazda, słońce, księżyc; pora roku, hiberno sidere, w zimie; grave s.; quo sidere terram vertere conveniat; klimat, tot sidera emensae ferimur, u poet.; sidus = sideratio, położenie gwiazd jakoby mające wpływ na los człowieka, notent sidera natalicia; haud secus quam pestifero sidere icti pavebant: w licz. m. niebo, ad sidera ferre, wynosić pod niebiosa: niti wznosić się bardzo wysoko; sub sidera lapsae, uleciawszy w górę; vertice sidera tangere lub ferire, być szczęśliwym, wznieść się nad los śmiertelnych, mieć wielkie znaczenie, u poet.; — przenoś. o pięknych oczach, spectat geminum sua lumina sidus i w ogóle: o pięknéj postaci, u poet.; stąd: ozdoba, zaszczyt, sidus Fabiae, Maxime, gentis; s. ac columen Macedonum; terrestria sidera flores.

Sigēum, i, *n.* przylądek i port w Troadzie; stąd: Sigēus, i Sigējus, a, um, Sygejski, należący do Sygeum, freta, litora, campi, tellus.

Sigillāria, orum, *n.* posążki, figurki z wosku, gipsu, gliny; stąd: miejsce w Rzymie, gdzie je sprzedawano; także: uroczystość w Rzymie, w czasie której przyjaciele nawzajem sobie takie figurki w darze posyłali.

Sigillātus, a, um, obrazkami, płaskorzeźbą ozdobiony, scyphi.

Sigillum, i, *n.* posążek, figurka, circus ornatus sigillis, rzeźba na pieczęci i sama pieczęć; s. annuli.

Signātor, oris, *m.* przykładający pieczęcie, pieczętujący, falsus, fałszujący testamenta.

Signia, ae, *ż.* miasto w Lacyum; stąd: Signīni, orum, *m.* mieszkańcy tego miasta.

Signifer, era, erum, niosący znaki, mający na sobie znaki. *a)* orbis signifer, zwierzyniec niebieski, zodyak; *b)* niosący chorągiew wojskową; *rzeczow.* chorąży; — przenoś. dowódzca, naczelnik, juventutis.

Significanter, *przysł.* jasno, wyraźnie, dobitnie.

Significātio, ōnis, *ż.* cecha, znamię, virtutis, artificii; okazanie, oznajmienie, objawienie, quo clamore significatio victoriae fieret; significatio fumo facta; rerum futurarum, okazanie czci, uszanowanie, populi Romani multitudinis; znaczenie, scripti; wyrażenie krasomówskie, dobitność.

Significo, 1. dać znak, oznajmiać, objawiać, pokazywać, dać do zrozumienia, aliquid lub de aliqua re; aliquid voce, nutu; voce et manibus; gratulationem plausu; per literas; fumo et ignibus; ut eorum ornatus neminem in his regem significaret; z 4 przyp. i tryb. bez., haec significat fabula dominum videre plurimum; 2) przepowiadać, futura; 3) znaczyć, oznaczać, uno verbo significari res duas.

Signini, patrz Signia.

Signo, 1. naznaczyć, odznaczyć, nacechować, sonos vocis; in animo suam speciem; poet.: humum longo limito; humum pede certo; coeli regionem in cortice; nomina saxo, wyrznąć; ceram figuris, wycisnąć na wosku, wyrobić figury z wosku; rem carmine; zapieczętować, przyłożyć pieczęć, epistolam, librum i t. p.; bić pieniądze, pecuniam signo; aes, argentum, aurum signatum; pecunia signata; — przenoś. *a)* animo lub memori pectore aliquid; wrazić, wyryć, utkwić w umyśle, wbić w pamięć; *b)* = significo, odznaczyć, poet. fama loco signata; sacra cano signataque tempora fastis; et pater ipse suo superum jam signat honore; c poet.; spostrzedz, poznac, s. ora sono discordia; videt se signari oculis, widzi, że na niego są zwrócone oczy.

Signum, i, *n.* znak, cecha, ślad, signum dare cantandi; s. pecori imprimere; nulla ad speluncam s. ferebant; signum est lub signo est, jest to dowód z 4 przyp. i tr. bez.; 2) w znacz. woj.: *a)* signa militaria lub samo signa, chorągwie, signa ferre, movere, tollere, convellere, wyruszyc w marsz; signa sequi i subsequi, postępowac, utrzymywać się w szyku bojowym, signa inferre lub conferre z prz. 3. lub z przyim in, adversus, contra i przyp. 4 lub samo inferre, uderzać na nieprzyjaciela; signa conferre ad aliquem, połączyć z kim

swoje wojsko; signa conferre cum aliquo, zetrzéć się, potykać się; także· collatis signis certare, dimicare, bitwę staczać; sub signis, pod bronią, w gotowości do boju; signa convertere, zwrócić się w inną stronę z wojskiem; stąd: oddział wojska, kohorta, octo cohortes reliqua signa; signa hostinm turbare; *b)* dany znak od wodza, sygnał, signum pugnae itinerisque proponere, s. tubā dare; dare s. proelii committendi, recipiendi; s. pugnae, proelii, receptni dare; signo dato; s. canere, signa concinunt; signorum concentus: *c)* hasło, znak umówiony, it bello tessera signnm; 3) posąg, obraz i t.p. aereum, marmoreum, eburneum; pieczęć, annuli, sub signo habere; signo detracto; signa integra; znak na niebie, gwiazdozbiór, signorum ortus et obitus; s. leonis, capellae; quum sol peregit duodena signa; 4) znak, który co zapowiada, wróżba, medici signa habent ex venis.

Sila, ae, *ż.* las w krainie Bruцyów.

Silānus, i, *m.* imię Rzymskiéj familii.

Silărus, i, *m.* rzeka w Lukanii.

Silentium, ii, *n.* spokojność, cichość, cisza, ruris; noctis, poet.: tacitae per amica silentia lunae, w spokojnéj nocy przy świetle księżyca; milczenie, s. tenere, zachować milczenie, milczéć; sil. facere, albo: sprawić milczenie, ipsa exspectatio fecit silentium; albo: milczéć, zachować milczenie; — przenoś. bezczynność, przerwa, zawieszenie czynności, judiciorum ac fori; vitam transire silentio; silentium otiumque inter armatos.

Silēnus, i, *m.* nauczyciel i nierozdzielny towarzysz Bachusa; 2) imię dziejopisa Greckiego.

Sileo, silui, 2. milczéć, de aliqua re, lub samo sil.; być w spokojności (o istotach nieżywotnych), silent loca late; omne stratum silet aequor; silet arduus aether; zamilczéć, fortia facta silendo; si chartae sileant, quod bene feceris; stąd: res siletur; silenda, rzeczy, które zamilczéć należy; silere verbum facere, ani słowa nie mówić; — przenoś. być nieczynnym, silent diutius Musae Varronis, Warron nic oddawna nie piszе; silent leges inter arma, prawa ustają w swéj mocy wśród bojn; si quando ambitus sileat.

Siler, ĕris, *n.* gatunek wierzby, molle s.

Silesco, ĕre, umilknąć, 2) ucichnąć, uspokoić się, venti.

Silex, Ĭcis, *m.* i *ż.* krzemień, silici scintillam excudit Achates; także: lapis s. i saxum s.; poet.: skała; — przenoś. nieużytość, zakamieniałość, nieczułość, dicam silices pectus habere tuum, poet.

Silianus, patrz Silius.

Silicernium, ii, *n.* uczta pogrzebowa.

Silĭgo, Ĭnis, *ż.* pszenica.

Silĭqua, ae, *ż.* strąk, w licz. mn. siliquae, owoce strąkowe.

Silius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd: Silianus, a, um, do Syliusza należący, odnoszący się, negotinm, villa.

Silo, ōnis, *m.* Rzymski przydomek.

Silus, a, um = simus, mający nos zadarty lub płaski.

Silus, i, *n.* Rzymski przydomek.

Silva, ae, *ż.* las, densa, vetus; silvarum dea (Diana); s. numina (Fauni, Satyri); ogród drzewami zasadzony, sad, signa in silva posita; domus, cujus amoenitas non aedificio, sed silvā constabat; w ogóle: krzaki, zarośle, poet.: kwia-

ty, zioła, intereunt segetes, subit aspera silva, lappaeque tribulique; — przenoś. mnogość, obfitość, bogaty zasób, silva rerum sententiarumque comparanda est; omnis ubertas et quasi silva dicendi: virtutum et vitiorum.

Silvānus, i, *m.* bożek lasów i pól; w licz. mn. w ogóle: bóstwa opiekujące się lasami i polami, monticolae Silvani.

Silvesco, ere, 3. rozrastać się zbytecznie, wybujać, zdziczeć, quam (vitem) ferro amputans coercet ars agricolarum, ne silvescat sarmentis.

Silvester, stris, stre i silvestris, stre, lasem zarosły, locus, collis, mons, insula i t. p.; leśny, z lasu wzięty, materia, cursus; dziki, belua, homines; wiejski, Musa, poezya pasterska.

Silvia, patrz Rhea.

Silvicŏla, ae, *m.* i *ż.* mieszkaniec, mieszkanka lasów.

Silvūla, ae, *ż.* lasek.

Silvōsus, a, um, lesisty, leśny.

Simia, ae, *ż.* i simius, ii, *m.* małpa; — przenoś. niedorzeczny naśladowca, małpujący.

Similis, e, podobny, stop. wyż. similior, najw. simillimus, z prz. 2. lub 3. elegit corpore et statura simillimum sui, veri similis lubo vero s.; inter se; także z nast. ac (atque) ut si, tanquam si i t. p.

Similiter, *przysł.* podobnie, podobnym sposobem, z nast. ac (atque), ut si i t. p., similiter facere eos, ut si nautae certarent.

Similitūdo, ĭnis, *ż.* podobieństwo, inter aliquos, cum aliquo lub z przyp. 2. genus radicis ad similitudinem panis efficiebant, robili z korzenia pieczywo w podobieństwie do chleba; w licz. mn. rzeczy podobne, comparare; 2) porównanie; 3) naśladowanie, similitudini relinquere; 4) jednostajność, jednokształtność, omnibus in rebus similitudo est satietatis mater.

Simĭlo, patrz simulo.

Simiŏlus, i, *m.* małpeczka.

Simius, patrz simia.

Simoīs, entis, *m.* rzeka przy Troi.

Simonīdes, is, *m.* poeta liryczny z wyspy Cea.

Simplex, plĭcis, prosty, pojedyńczy, natura animi; z niczém niepomieszany, haec simplicia, illa mixta; aqua, czysta; esca, bez zapraw; niepołączony, niezłożony, verba; jednorazowy, jeden, plus vice simplici, więcéj niż raz; poet.: non s. vulnus, nie jedna rana; — przenoś. prosty, pełen prostoty, naturalny, rzetelny, homo animus.

Simplicĭtas, ātis, *ż.* pojedynczość, jednotliwość, jednostajność; — przenoś. prostota, naturalność, otwartość, aperit mentes s.

Simplicĭter, *przysł.* po prostu, bez sztuki, sententiam referre, ludere; pojedynczo, samo w sobie, bezwzględnie, aut s. quaeritur, aut comparate; bez ograniczenia, aliquid defendere; szczerze, otwarcie, facere, aestimare, scribere, loqui, exponere.

Simplus, a, um, pojedynczy; *rzeczow.* simplum, i, *n.* pojedynczość.

Simpŭlum, i, *n.* naczyńko ofiarne do wina; przysłowie: fluctus excitare in simpulo, robić hałas z powodu rzeczy małéj wagi.

Simul, *przysł.* razem, pospołu, s. esse, venire; z przyim. cum i przyp. 6. mecum s.; s. cum nuncio; u poet. z samym 6 przyp., simul nobis habitat; s. et, que, atque i t. p., s. aspectum et probatum est; nec minore consilio simulque fortitudine; simul- simul, już—już, częścią—częścią, tak—jako też, increpando s. temeritatem, s. ignaviam;

s. sui purgandi causa, s ut impetrarent; simul ac lub atque, lub simul ut lub samo simul, skoro tylko, simul ac venerint; simul ut ortum est; simul aliquid audiero, scribam.

Simulacrum, i, *n.* wizerunek, obraz, posąg, podobieństwo, hominis, deorum; opis, wystawienie, non inferam s. viri copiosi; udawanie, naśladowanič, pugnae, belli, pugnae navalis, virtutis; widziadło, mara, widmo, s. pallentia visa sub obscurum noctis; s. somni; s. vana timebam; cień, auspiciorum simulacra.

Simŭlāmen, ĭnis, *n.* udawanie, naśladowanie, plangoris.

Simŭlans, tis, udający, naśladujący, z przyp. 2. vocum s. ales.

Simulāte, *przysł.* pozornie, zmyślonym sposobem.

Simulātio, ōnis, *ż.* naśladowanie, podobieństwo, equitum specie et s.; 2) zmyslenie, pozór, obłuda, simulatione nominis, zmyślając imię, pod zmyślonem imieniem; per s. amicitiae me prodiderunt; cum simulatione timoris; per simulationem vulnerum se recepit; ex omni vita simulatio dissimulatioque tollenda.

Simulātor, ōris, *m.* naśladowca, figurae; 2) ten, który co zmyśla, udaje fałszywie, cujuslibet rei.

Simŭlo, 1. robić podobnym, Minervam simulatam Mentori, która przybrała na siebie postać Mentora; simulata magnis Pergama: 2) malować, przedstawiać, wyrażać, u poet.: cupressum scis simulare; aera Alexandri vultum simulantia; z 4 przyp. i tryb. bez.; 3) naśladować, Catonem, nimbos, fulmen; 4) udawać, zmyślać. spem vultu, gaudia; z 4 przyp. i tryb bezok., simulavit se furere: simulabat aegrum; sanum simula; simulatus, a, um, zmyślony, udany, pozorny, amicitia, sedulitas.

Simultas, ātis, *ż.* niezgoda, zajście, niechęć, in simultate cum aliquo esse, być z kim w nieporozumieniu; simultates cum aliquo exercere; sim. deponere.

Simus, a, um, płaskonosy.

Sin, *spój.* jeżeli zaś, gdyby zaś (zwykle z poprzedzającém zdaniem warunkowém, w którém stoi si); także dla większéj dobitności: sin autem; sin minus (lub aliter lub secus), jeżeli zaś nie, przeciwnie, w razie przeciwnym.

Sināpi, *n.* *nieodm* lub sinapis, is, *ż.* gorczyca.

Sincēre, *przysł.* szczerze, otwarcie, loqui, pronunciare, agere.

Sincerĭtas, ātis, *ż.* szczerość, rzetelność, prawość.

Sincērus, a, um, prawdziwy, naturalny; — przenoś. szczery, rzetelny, bezstronny, fides; rerum gestarum pronunciator; 2) czysty, a mianow. *a)* bez skazy, bez zepsucia, zdrowy, właśc. i przenoś. ne pars sincera trahatur; judicium: nihil erat in ejus oratione nisi sincerum; *b)* niepomieszany, proelium equestre; — przenoś. voluptas.

Sine, *przyim.* rządz. przyp. 6. bez, s. ulla dubitatione, bez żadnéj wątpliwości; non s. cura, pilnie, starannie; non s. magna spe. z wielką nadzieją; czasem się przekłada, vitiis nemo sine nascitur. poet.

Singăra, ae, *ż.* miasto w Mezopotamii.

Singillātim, i singŭlātim, *przysł.* pojedynczo, osobno, oddzielnie, de unoquoque *s.* dicemus.

Singŭlāris, e, pojedynczy, sam jeden, homo, ubi aliquos singulares ex navi egredi conspexerant;

singulare certamen, pojedynek; imperium, potentia, dominatio, jedynowładztwo, samowładztwo; beneficium s., odrębne, oddzielne; — przenoś. szczególny w swoim rodzaju, osobliwy, odznaczający się, nadzwyczajny, niepospolity, ingenio atque animo singulares; singulari animo: species, virtus, opinio, fides i t. p.; w złéj myśli: nequitia, impudentia, crudelitas.

Singulāriter, *przysł.* pojedynczo; 2) nadzwyczajnie, bardzo, diligere.

Singŭli, ae, a, patrz singulus.

Singulto, 1. łkać, szlochać; o konającym: rzężéć, chrapać; stąd: przech. animam, ducha wyzionąć; sonis singultatis, wydawszy jęki, poet.

Singultus, us, *m.* łkanie, singultu pias interrumpente querelas; rzężenie, chrapanie granie w piersiach konającego, longis singultibus ilia pulsat.

Singŭlus, a, um, pojedynczy, zwykle w licz. mn. po jednemu, legiones singulas posuit Brundisii, Tarenti, po jednym legionie; każdy, pecuniam in singulos pollicitus; describebat censores binos in singulas civitates; singuli singulos delegerant, każdy wybrał jednego.

Sinis, is, *m.* nazwisko rozbójnika w Koryncie.

Sinister, stra, strum, stop. wyż. sinisterior, lewy, na lewéj stronie będący: *rzeczow.* sinistra, ae, *ż.* lewa ręka; — przenoś. *a)* niezgrabny, przewrotny, opaczny, zły, mores, natura mortalium; poet. *rzeczow.* sinistrum, i, *n.* rzecz zła; *b)* niepomyślny, przeciwny, szkodliwy, signa, notus pecori sinister; *c)* w języku religijnym, o znakach wieszczby: strona wschodnia była uważana za pomyślną, zachodnia przeciwnie; a ponieważ wieszczkowie Rzymscy przy braniu wieszczby obróceni byli twarzą na południe, Grecy zaś na północ, mieli więc pierwsi na lewéj stronie wschód, a drudzy zachód; stąd podług wieszczbiarstwa Rzymskiego sinister znaczyło błogi, pomyślny, cornix, tonitrus; podług Greków, nieszczęśliwy, omen; avibus sinistris; fulmen.

Sinistre, *przysł.* na lewo; — przenoś. źle, złośliwie, przewrotnie, exceptum sinistre.

Sinistrorsus i sinistrorsum, *przysł.* z lewéj strony, na lewo, sin. abit.

Sino, sivi, sĭtum, 3. (osoba 3. tr. łącz. sinat i sinit; przesz. dok. tr. ozn. sii, stąd: sirim, sisset, sissent), dopuścić, dozwolić, dać wolność czynienia, z 4 przyp. i tryb. bez. lub z opuszczeniem esse, neque inhonoros sinens, quorum-; pontem intactum s.; non propius tectis taxum sine; poet.: z 4 przyp. sinite arma viris; non sinat hoc Ajax; lub samo s., Constantio sinente potius quam jubente; sine z tryb. łącz. pozwól, aby, niech, sine, adveniat; si dii siverint z nast. ut i tryb. łącz. niech bogowie pozwolą, aby-; także: ne Jupiter O. M. sirit; 2) *imiesł.* situs, *a)* położony, złożony, pochowany, pogrzebiony, ossa ejus sub columna sita sunt, cujus-; także: super Numicium flumen; apud Anienem; *b)* leżący, znajdujący się gdzie, lingua in ore sita est; locus s. in media insula; cis Rhenum sitae gentes; — przenoś. voluptates in medio sitas esse dicunt; często: situm est, zależy, situm est in nobis, zależy od nas; in nostra potestate, jest w naszéj mocy.

Sinōpe, es, *ż.* miasto w Paflagonii; stąd: *a)* Sinopenses, ium, *m.*

mieszkańcy Synopy; *b*) Sinopeus, ei, i eos, Synopejczyk, z Synopy; 2) miasto w Lacyum, późniéj nazwane Sinuessa, ae, *ż*. stąd: Sinuessānus, a, um, tyczący się Synuessy.

Sinum, i, *n*. i sinus, us, lub i, *m*. naczynie do wina, mleka.

Sinuo, 1. fałdować, naginać, garbić, arcum; terga; serpens sinuatur in arcus, zwija się w kłęby, poet.

Sinuōsus, a, um, pełen zakrzywień, fałdzisty, vestes, flexus (anguis).

1. **Sinus**, us, lub i, *m*. patrz sinum.

2. **Sinus**, us, *m*. zagięcie, zakrzywienie, obłączystość, wklęsłość i t. p. stąd: pukiel włosów, sustineat similes fluctibus illa sinus; o żaglach wzdętych: sinus implere secundos; fałdy sukni, nodo sinus collecta fluentes; zebranie w garść sukni czyli poły, sinu ex toga facto; poet. sama suknia, indue regales sinus; łono, zanadrze, cedo literas ex ipsius sinu; accipere in sinum; przysłowie: gaudere in sinu, cieszyć się w cichości; 3) zatoka, wybrzeże; — przenoś. część wewnętrzna, in sinu urbis sunt hostes; o wielkiéj miłości: in sinu est meo, bardzo go kocham; in sinu gestare.

Sipārium, ii, *n*. mała zasłona w teatrze, mniejsza od kortyny; post siparium, potajemnie.

Siphnus, i, *ż*. jedna z wysp Cykladyjskich.

Sipontum, i, *n*. miasto w Apulii; stąd: Sipontīnus, a, um, tyczący się Sypontu.

Sipўlus, i, *m*. góra w Lidyi.

Siquando, *spój*. jeżeli kiedy.

Siquidem, *spój*. gdyby tylko; jeżeli właśnie; 2) ponieważ właśnie.

Sirempse (e) podobny, (wyraz staroświecki).

Siren, ēnis, *ż*. syrena, w licz. mn. sirenes, bajeczne dziwotwory z twarzą kobiecą na południowém pobrzeżu Italii, które żeglujących śpiewem do siebie wabiły i zatrzymywały: stąd: — przenoś. zwodzicielka, vitanda est improba siren, desidia; poet.; 2) Sirenum scopuli, trzy małe wyspy przy Kampanii, niedaleko wyspy Kaprei

Sirīt, patrz Sino.

Sirius, ii, *m*. Syryusz, = canicula, gwiazdozbiór; poet.: s. ardor.

Sirmium, ii, *n*. miasto w niższéj Pannonii.

Sirp- patrz scirp-.

Sirus, i, *m*. dół na przechowanie zboża.

Sis = si vis, jeżeli chcesz.

Sisăpo, ōnis, *ż*. miasto w Hiszpanii Betyckiéj.

Sisenna, ae, *m*. imię Rzymskiéj familii.

Sisto, stĭti, i stěti, stătum, 3. postawić, umieścić, aciem in litore; huc siste sororem; alicui jaculum in ore, utkwić, trafić, poet.; 2) se sistere, stawić się w sądzie, aliquem s. dostawić, przyprowadzić kogo do sądu, vas factus est alter ejus sistendi; vadimonium sistere, stawić się w sądzie na czas oznaczony; se alicui s., stawić się u kogo, przybyć; te vegetum nobis siste; 3) kogo albo co zatrzymać, powściągnąć, legiones, equos, impetum, fugam, vim hostium: pedem, gradum (wstrzymać kroki, stanąć), poet.: lacrimas, querelas, certamina, sitim; 4) coś chwiejącego się wzmocnić, utwierdzić; — przenoś. rem Romanam, poet.; stąd: status, a, um, oznaczony, umówiony, dies, caerimoniae, sacrificium. II) nieprzech. *a*) stawić się,

mianow. w sądzie, Quintium non stitisse; *b*) stanąć, zatrzymać się, ad Myonnesum; ubi sistere detur; sistunt amnes, poet.; — przenoś. utrzymać się, trwać, rempublicam sistere negat posse; vix concordiā sisti posse; nec sisti posse, ni-.

Sistrum, i, *n*. brzękadło z miedzi, którego używali kapłani Izydy podczas ofiar; używano go także na wojnie do dawania hasła, regina (Cleopatra) patrio vocat agmina sistro.

Sisymbrium, ii, *n*. rzeżucha.

Sisyphus, lub -os, i, *m*. syn Eola, brat Salmoneusa, król Koryntu; stąd: *a*) Sisyphĭdes, ae, *m*. Syzyfida, Ulisses, syn Syzyfa i Antyklei; *b*) Sisyphius, a, um, odnoszący się do Syzyfa, sanguine cretus Sisyphio (o Ulissesie), albo Koryncki, opes.

Sitella, ae, *ż*. naczynie do losowania.

Sithon, ŏnis, *m*. syn Neptuna i Ossy, król na półwyspie Trackim; stąd: *a*) Sithon, ŏnis, Sytoński, w ogóle Tracki; *b*) Sithonis, ĭdis, *ż*. pochodząca z Tracyi; *c*) Sithonius, a, um, Sytoński, w ogóle Tracki i Sithonĭi, orum, *m*. Trakowie.

Siticulōsus, a, um, spragniony, suchy, zeschły.

Sitienter, *przysł*. z upragnieniem, chciwie, expetere.

Sitio, sitivi i sitii, sitītum, 4. pragnąć, czuć pragnienie, być suchym, o żyjących istotach i nieżyw.: o roślinach, polach, i t. p. herba, agri, tellus, hortus, stąd: poet. być gorącym, w gorącym klimacie mieszkać, canicula siticus; Afri sitientes; — przenoś. być chciwym, pragnąć czego, sitiens virtutis; 2) przech. pragnąć, pożądać czego, aquae sitiuntur, poet.; — przenoś. sanguinem, honores.

Sitis, is; *ż*. pragnienie, sitim colligere, dostać pragnienia lub sprawić pragnienie; sitim explere lub exstingere, sedare, zaspokoić, ugasić pragn.; — przenoś. *a*) suchość, susza, wielki upał, siti findit Canis arva; deserta siti regio; *b*) zbyteczna żądza, chciwość, argenti.

Situs, a, um, patrz sino.

Situs, us, *m*. położenie, rerum, membrorum, locorum, urbis, castrorum, oppidorum i t. p.; poet.: pyramidum s. (budowa); 2) długie nieuprawianie, długa nieczynność roli, situ durescere campum; cessat terra situ; loca senta situ; 3) brud, pleśń, rdza, situ nidoris barba paedore horrida; canescunt tecta situ; — przenoś. nieczynność, niedbalstwo, ne pereant pectora nostra situ; senectus victa situ; także: sepulta ac situ obsita justitia, zapomniana, zaniedbana.

Sive i **seu**, *spój*. albo, jeżeli, postulo, sive aequum est, oro; sive—sive lub seu—seu, sive—seu lub seu—sive, bądź—bądź, jeżeli albo — albo jeżeli; sive casu, sive consilio deorum; sive ad tuendam —venirent, sive detrectarent i t. d; także samo sive lub seu, albo = vel, matri seu novercae.

Smaragdus, i, *m*. szmaragd, poet.: kolor szmaragdu, nitor smaragdi collo praefulget tuo.

Smaris, ĭdis, *ż*. ryba jakaś morska.

Smintheus, ei, lub eos, *m*. przezwisko Apollina (albo od miasta Smintha w krainie Trojańskiéj, albo sminthos, mysz myszobójca).

Smyrna, ae, *ż*. miasto w Jonii; stąd: Smyrnaei; orum, *m*. Smirnejczycy.

Sobii, orum, *m*. lud w Indyach przy rzece Acesines.

Sobrie, *przysł*. trzeźwo, umiarkowanie.

Sobrietas, ātis, *ż.* trzeźwość.
Sobrinus, i, *m.* i sobrina, ae, *ż.* brat cioteczny, siostra cioteczna; wuj, ciotka.
Sobrius, a, um (od se i ebrius), trzeźwy, umiarkowany; caret invidenda sobrius aulā; — przenoś. baczny, memento sobria ferre pedes; roztropny, orator.
Soccus, i, *m.* gatunek lekkiego obuwia, którego używali aktorowie komiczni; stąd poet.: komedya, indignatur socco dignis carminibus narrari coena Thyestae.
Socer, soceri, *m.* teść; w licz. mn. rodzice żony lub męża.
Socia, patrz socius. [consortio.
Sociabilis, e, towarzyski, zgodny,
Sociālis, e, towarzyski; 2) małżeński, amor, sacra; 3) tyczący się sprzymierzeńców, bellum (ze sprzymierzeńcami); lex, foedus.
Sociāliter, *przysł.* towarzysko.
Societas, ātis, *ż.* społeczeństwo, towarzystwo, nati sumus ad societatem; inire, conciliare societatem; uczestnictwo, venire in societatem laudum alicujus; przymierze, związek w dobrej lub w złej myśli, fecit societatem cum rege Persarum; applicare ad s. Atheniensium; coire s. nullam sceleris; stowarzyszenie handlowe, s. facere, gerere; s. publicanorum, stowarzyszenie dzierżawiących dochody publiczne, magister societatis; także: s. Bithynica
Socio, 1. połączyć, stowarzyszyć, vim rerum cum dicendi exercitatione; poet.: carmina nervis, śpiewać przy brzmieniu strón muzycznych; aliquem domo, przyjąć; także: dopuścić się czego lub zrobić wspólnie, sociari parricidium poterit.
Socius, a, um (przyp. 2 licz. mn. socium = sociorum). stowarzyszony, zjednoczony, wspólny, będący w związku, mający w czem udział; *rzeczow.* socius, ii, *m.* i socia, ae, *ż.* uczestnik, wspólnik, uczestniczka, wspólniczka i t. p.: poet.: s. generis, sanguinis, tori, krewny: 2) sprzymierzony, classis, agmina: *rzeczow.* socius, sprzymierzeniec: w licz. mn. ludy Italskie sprzymierzone z Rzymem, które były obowiązane dawać Rzymianom posiłki wojenne; 3) wspólnik w interesach handlowych, s. rei pecuniariae; pro sociō damnari, z powodu przeniewierzenia się względem wspólników; stąd: judicium pro socio; 4) w licz. mn. stowarzyszeni dzierżawcy dochodów publicznych, Bithyniae: scripturae: s. navales; majtkowie i żołnierze morscy.
Socordia, ae, *ż.* gnuśność, niedbalstwo, opieszałość, ospałość.
Socorditer, *przysł.* opieszale, niedbale, socordius.
Socors, cordis (od se i cor), nierozumny, ograniczony na umyśle; 2) opieszały, niedbały.
Socrătes, is, *m.* filozof Ateński; stąd: Socratĭcus, a, um, tyczący się Sokratesa i Socratici, orum, *m.* uczniowie i zwolennicy Sokratesa.
Socrus, us, *ż.* świekra, matka męża albo żony.
Sodalĭcius, a, um, do towarzystwa przyjacielskiego należący; stąd; *rzeczow.* sodalicium, ii, *n.* *a)* towarzystwo ścisłych przyjaciół; *b)* schadzka na przyjacielską ucztę składkową; *c)* związek tajemny, lex de sodaliciis.
Sodālis, e, należący do stowarzyszenia, turba; *rzeczow.* towarzysz, kolega, poufalec; poet.: s. hiemis Hebrus; współbiesiadnik, epulabar cum sodalibus; wspólnik w złej sprawie, spiskowy; podobny, s. in hoc morbo et cupiditate.

Sodālĭtas, ātis, *ż.* towarzystwo ścisłych przyjaciół, homo summa sodalitate, mający wielką liczbę takich przyjaciół; 2) schadzka na ucztę przyjacielską; 3) w złej myśli: związek tajemny.

Sodes (= si audes. t. j. si audies), formuła używana w poufałej mowie: słuchajno, proszę, vescere, sodes.

Sogdiā regio, kraina w Azyi między rzekami Jaxartes i Oxus; stąd: Sogdiani, orum, *m.* Sogdyanie.

Sōl, sōlis, *m.* 1) słońce; sol oriens, wschód; 2) światło słoneczne, ciepło, upał, s. nimius; ambulare in sole; sole tepescere nullo; stąd: sol, praca na słońcu, w przeciwieństwie do umbra, cedat umbra soli, prawnictwo służbie wojskowej; także o mowach miewanych publicznie, procedere in solem; 3) u poet.: dzień, tres soles erramus; — 4) przenoś. o osobach znakomitych: Africanus sol alter. II) jako bóstwo, filia Solis Pasiphaë; Sol Mithres, bóstwo Persów.

Sōlāmen, ĭnis, *n.* pociecha, ulga, mali.

Solānum, i, *n.* psianka, roślina.

Solāris, e, słoneczny, lumen.

Solārius, a, um, słoneczny, od słońca pochodzący, *rzeczow.* solarium, ii, *n.* zegar słoneczny, kompas; także: zegar wodny (clepsydra), jaki był w Rzymie na rynku, stąd: non ad solarium versatus est.

Solātium, ii, *n.* pociecha, ulga w dolegliwościach, studia rebus adversis solatium praebent: hoc est mihi solatio; ratunek, pomoc, ucieczka, annonae; poet.: aves solatia ruris; dicta duri solatia casus.

Soldurii, orum, *m.* lennicy u Gallów

Solea, ae, *ż.* sandał, pantofel; obuwie to Rzymianie przy stole składali, a brali po uczcie, stąd: soleas poscere, wstawać od stołu; 2) więzy na nogi, ligneae soleae in pedes inductae; 3) gatunek ryby, płaszczka, ryba języczasta.

Soleātus, a, um, mający na nogach obuwie zwane solea.

Solemn- i solenn- patrz sollemn-.

Soleo, solĭtus sum, 2. mieć zwyczaj, z tryb. bez., pejerare; solet eum poenitere; ut solet, jak zwykle bywa; solitus, przyzwyczajony, luscinias soliti impenso prandere coëmptas; porów. solitus.

Soler- patrz soller-

Sōli i Soloe, orum, *m.* miasto w Cylicyi.

Solicit- patrz sollicit-.

Solidĭtas, ātis, *ż.* zsiadłość, gęstość.

Solĭdo, 1. zgęszczać, ubijać, aream creta tenaci.

Solĭdus, a, um, mocny, tęgi, gęsty, stały, paries, terra, ripa; telum; tori Herculis; *rzeczow.* solidum, i, *n.* grunt twardy, mocna posada; solida w licz. mn. gęste ciała, ścisłe, twarde, zsiadłe bryły; 2) cały, niewydęty, lity, columna auro solida; fores ex solido elephanto; cały, zupełny, usura; ut decies solidum exsorberet (cały milion sesterców); stipendia, consulatus; solidae stant robore vires; viscera; — przenoś. *a)* czysty, szczery, prawdziwy, doskonały, istny, suavitas, libertas, laus, utilitas, justitiae effigies i t. p.; nihil solidius habere; *b)* stały, niewzruszony, niezachwiany, mens; in solido w bezpieczeństwie, esse; in s. locare; także: ex solido esse, być bezpiecznym.

Solistĭmum tripudium, nazywano w wieszczbiarstwie, gdy wieszcze ptastwo tak chciwie chwytało po-

karm, że ten aż wypadał z dziobów, co było wróżbą szczęśliwą.

Solĭtārius, a, um, samotny.

Solitūdo, ĭnis, *ż.* samotność, pustki, pustynia, audistis, quae solitudo esset in agris; discedere in aliquas solitudines; collocare aliquem in solitudine; 2) osamotnienie, osierocenie, opuszczenie, brak pomocy, sol. alicujus; s. liberorum, viduarum.

Solĭtus, a, um, zwyczajny, *rzeczow.* solitum, zwyczaj, praeter solitum, nad zwyczaj; solito magis, więcej jak zwykle, solito blandior.

Solium, ii, *n.* podniesione siedzenie, tron dla bogów, królów, attingit s. Jovis; regale; stąd: dostojeństwo królewskie, królestwo, solio sceptrisque potitur; 2) wanna.

Solivăgus, a, um, pojedynczo błąkający się, bestiae; — przenoś. cognitio, dla siebie tylko, bez względu na korzyść drugich.

Sollemnis, e (od sollus = totus i annus), coroczny, co rok odbywający się, obchodzony, sacra: iter; stąd: *a)* uroczysty, religiones, ludi, epulae, verba; carmen; vota i t. p.; *rzeczow.* sollemne, is, *n.* uroczystość, w licz. mn. ofiary, tumulo sollemnia mittere; *b)* zwykły, zwyczajny, opus, officium; *rzeczow.* zwyczaj, nostrum illud sollemne servemus; inter cetera sollemnia; poet.: sollemnia insanire (zwykłym sposobem).

Sollemnitas, ātis, *ż.* uroczystość, obchód uroczysty.

Sollemnĭter, *przysł.* uroczyście, omnia peragere.

Sollers, ertis (od sollus = totus i ars), biegły, sposobny, agricola; Musa lyrae sollers; dowcipny, roztropny, descriptio partium; genus acuminis; chytry obrotny, Ulysses.

Sollerter, *przysł.* biegle, przemyślnie, colnit sollertius hortos.

Sollertia, ae, *ż.* dowcip, przemysł, przezorność, roztropność, judicandi; chytrość, fugienda est talis sollertia.

Sollicitātio, ōnis, *ż.* poduszczanie, podburzanie, namawianie.

Sollicito, 1. (od sollus = totus i cieo, cito), mocno poruszać; tellurem, orać; freta remis, robić wiosłami, płynąć; stamina pollice, brzękać, grać; spicula, poruszać, zachwiać dla wyciągnienia; arcu feras, polować; mala copia aegrum stomachum, obciążać, osłabiać; — przenoś. *a)* wstrząsać, zachwiać, zakłócić, mieszać, statum quietae civitatis, pacem; *b)* niepokoić, nabawiać troski, animum alicujus lub aliquem; multa sunt, quae me sollicitant; Jupiter sollicitatus (rozjątrzony); *c)* podburzać, poduszczać, na swoją stronę przeciągać, uwodzić, civitatem lub aliquem; animos plebis; aliquem pecunia, donis (przekupić); z przyim. ad i 4 przyp. z ut lub ne i tryb. łącz., poet.: z tryb. bez. dla wykazania celu

Sollicitūdo, ĭnis, *ż.* troska, umartwienie, kłopot, sollicitudinem alicui afferre, struere sibi s.; levare pectora diris sollicitudinibus, poet.

Sollicĭtus, a, um (od sollus = totus i cieo), mocno poruszony, wzburzony, mare; niespokojny, canes, lepus, nox (pełna niepokoju); — przenoś. niespokojny, stroskany, bardzo czem zajęty, civitas; animo sollicito esse; vicem alicujus (o kogo, o czyj los); de (ex) aliqua re lub aliqua re; pro aliquo lub pro salute alicujus; z nast. ne i tryb. łącz.; stąd: o tem, co nabawia niepokoju, troski, opes, a-

mor, fuga, metus: in vita tyrannorum omnia sollicita.

Solliferreum, i, *n.* (od sollus = totus), pocisk mały z żelaza.

Sollistimum, patrz solistimum.

Solos, patrz Soli.

Soloecismus, i, *m.* błąd w połączeniu wyrazów pod względem grammatycznym.

Solon i **Solo**, ōnis, *m.* jeden z siedmiu mędrców Grecyi, prawodawca Ateński.

Solonius, a, um, nazwa okolicy w Lacyum: ire in Solonium.

Solor, 1. pocieszać, inopem; spes me solatur; sprawiać ulgę, łagodzić, amorem testudine, lacrimas alicujus; metum.

Solox, ōcis, szorstki.

Solstitiālis, e, do przesilenia dnia z nocą należący, tempus, dies, nox; ortus solis; orbis, zwrotnik; stąd: *a)* należący do słońca, słoneczny; *b)* letni, tyczący się upałów, solstitiali tempore.

Solstitium, ii, *n.* przesilęnie dnia z nocą, mianow. letnie, czas najdłuższych dni; stąd: lato, upał, solstitium pecori defendite.

Solum, *przysł.* patrz solus.

Solum, i, *n.* grunt, posada, dno, podłoga, stopa u nogi, podeszwa u obuwia; poet. sklepienie nieba, astra tenent coeleste solum; zwykle: ziemia, ponere membra solo; solo aequare, zrównać z ziemią; a solo evertere; ad solum diruere: columbae viridi sedere solo; solum agri; s. patriae; s. natale; przysłowie: quodcumque lub quod in solum venit, co na myśl padnie; często: solum vertere, mutare (o wygnańcach).

Soluntinus, a, um, patrz Solus.

Solus, a, um, 2. przyp. solius, 3. soli, sam jeden; quaerit ex eo solo, wypytuje jego samego (na osobności, sam na sam); o miejscowości: loca sola, samotne, bezludne, puste; 2) *przysł.* solum, tylko, jedynie: non solum,—sed (etiam), nietylko,—ale (nawet): non s., — sed ne quidem, nietylko,—lecz ani nawet; non s., — sed vix, nietylko,—lecz zaledwie.

Solus, untis, *ż.* miasto w Sycylii; stąd: Soluntinus, i, *m.* mieszkaniec tego miasta.

Solūte, *przysł.* swobodnie, podług upodobania, moveri; bez trudności, łatwo, dicere; niedbale, milites s. agentes.

Solūtio, ōnis, *ż.* rozwiązanie; 2) wypłacenie, rerum creditarum: solutione impedita: 3) łatwe, swobodne wymawianie, s. linguae.

Solūtus, a, um, rozwiązany; stąd: *a)* wolny od długów, nieobdłużony, praedia; *b)* oratio, mowa niewiązana, proza; verba, nieskrępowane pewnemi formami; numeri, wiersze różnym wymiarem według upodobania poety pisane; o mówcy: solutissimus in dicendo; ad dicendum, sposobny, zdolny, odznaczający się łatwością wysłowienia; *c)* wolny, swobodny, animus; s. lege; niezmuszony, nieujęty datkiem, veniebant soluti ad causas; w złéj myśli: wyuzdany, rozwiozły, risus; praetura, voluntas, libido; *d)* leniwy, opieszały, gnuśny, s. et mollis in gestu; eo solutiore cura, z tem większą obojętnością; zbyt ulegający, lenitas.

Solvo, solvi, solūtum, rozwiązać, odwiązać, nodum: zwolnić, popuścić, frena: 2) solvere ancoram lub navem lub samo s., podnieść kotwicę, odpłynąć; także: s. a terra, e portu; versum s., zamienić wiersz na prozę, poet; 3) zapłacić, wypłacić, pecuniam debitam, creditam; litem aestimatam;

aes alienum; lub samo s., qui pro vectura solverent; solvendo non esse, nie być w możności zapłacenia; 4) fidem s. dotrzymać słowa; beneficium, wywdzięczyć się; vota Jovi, wypełnić ślub uczyniony Jowiszowi; justa paterno funeri, ostatnią oddać posługę, sprawić pogrzeb; capite poenas, przypłacić życiem; — przenoś. *a)* uwolnić, aliquem cura et negotio; civitatem religione; aliquem legibus; poet.: nec Rutulos solvo (nie wyłączam); *b)* w złéj myśli: osłabić, aliquem lub membra alicujus; solvi morte lub samo solvi, umrzéć; *c)* rozwiązać, objaśnić, odgadnąć, captiosa; carmina; *d)* zgwałcić, zerwać, pacem, foedus; znieść, zniszczyć, morem; stać się bezwstydnym, pudorem.

Somniculōsus, a, um, ospały, snem zmorzony.

Somnĭfer, era, erum, sprawujący sen; śmiertelny, venenum.

Somnio, 1. mićć sen, marzyć, de aliquo; aliquid; 2) bredzić, mówić lub myśléć bezzasadnie.

Somnium, ii, *n.* sen, widzenie we śnie, somnii interpretatio; — przenoś. brednie.

Somnus, i, *m.* sen, spanie; poet.: somnos ducere spać, albo uśpić; somno lub per somnum, we śnie; in somnis videre, marzyć; śmierć, somnus longus; ospałość, nieczynność, dediti somno, in somnum e vigiliis conversa civitas; poet.: noc, dies somnusque; primo somno, w pierwszym śnie, na początku nocy.

Sonābĭlis, e, brzmiący, dźwięk wydający.

Sonax, ācis, mocny dźwięk wydający, concha.

Sonĭpes, pĕdis, *m.* wydający tentent nogami, u poet. o koniu.

Sonĭtus, us, *m.* dźwięk, tubae; trzask, Olympi, piorunu; flammae; nosti sonitus nostros (in dicendo) piorunowanie.

Sonĭvius, a, um, wydający dźwięk szelest, s. tripudium.

Sono, sonui, sonĭtum (także: sonaturus) 1. wydawać dźwięk, łoskot, brzmićć, tympana sonuerunt; classica; szumićć, mare, silvae; inani voce, czcze słowa wymawiać; plectro s., grać; nec vox hominem sonat, głos nie jest podobny do ludzkiego; femineum sonare, śmiać się po kobiecemu; raucum, chrapliwy głos wydawać; 2) opiewać, wspominać, te carmina nostra sonabunt; atavos s. (chełpić się), poet.; bella; na str. bier. sive mendaci lyra voles sonari; znaczyć, quid sonet haec vox.

Sonor, ōris, *m.* dźwięk, szczęk, szelest, szum, sonorem dant silvae; saeva sonoribus arma.

Sonōrus, a, um, brzmiący, szumiący, huczący, flumina, tempestates.

Sons, sontis, winny, kary godzien, *rzeczow.* winowajca, złoczyńca.

Sontĭcus, a, um, ważny, znaczący.

Sonus, i, *m.* dźwięk, brzmienie; dulcis s. complet aures; sonus nervorum, chorda s. reddit; poet.: słowo, reddebat lub edidit ore sonos; o mowie; unc mens et sonus relapsus; o głosie: s. cygni; — przenoś. sposób przedstawienia, sonis blandis adire.

Sophēnē, ēs, *ż.* połndniowo-zachodnia część Armenii.

Sophistes, ae, i sophista, ae, *m.* sofista, który ze zdań pozornie prawdziwych wyprowadza fałszywe wnioski, w ogóle: krętacz, matacz.

Sophocles, is, *m.* tragik Grecki,

stąd: Sophoclēus, a, um, do Sofoklesa odnoszący się.

Sophus, a, um. mądry, *rzeczow.* mędrzec, u poet.

Sopio, 4. uśpić, aliquem; somno sopitus, lub samo sopitus, uśpiony; — przenoś. ignis sopitus, ukryty w popiele; virtus sopita sit; stąd: odjąć czucie, odurzyć, aliquem; quies sopita, mocny sen: mero sopitus, pijany.

Sopor, ōris, *m.* mocny, głęboki sen, poet. w ogóle: sen; perpetuus, śmierć; także: ospałość, gnuśność, animi corporisque; 2) środek sprawujący śpiączkę, napój śmiertelny, patri soporem dare medicos coëgit. hostis.

Soporātus, mocnym snem ujęty,

Soporĭfer, era, erum, usypiający, sprawujący sen, papaver.

Sopōro, 1. nadać własność usypiania, ramus vi soporatus Stygia: 2) uśpić, odjąć czucie, uspokoić.

Sopōrus, a, um, sen sprawujący, nox.

Sōra, ae, *ż.* miasto Wolsków; stąd: Sorānus, a, um, Sorański, *rzeczow.* Sorańczyk.

Soractē, is, *n.* góra w Etruryi.

Sorbeo, sorbui, sorptum, 2. połykać, brać w siebie płyn, pochłonywać, flumina sorbentura terra; — przenoś. aliquid animo; odia, strawić, znosić cierpliwie.

Sorbum, i, *n.* jarzębina, jagoda.

Sordeo, sordui, 2. być brudnym; — przenoś. być w pogardzie, sordent tibi munera nostra; cuncta prae campo sordent.

Sordes, is, *ż.* często w licz. mn. sordes, ium, *ż.* brud, plugastwo; 2) odzież brudna, znak smutku, żałoby, nieszczęśliwego położenia, jacere in lacrimis et sordibus; sordes reorum: — przenoś. *a)* o ludziach, wyraz wzgardy: motłoch, gawiedź, apud sordem urbis et faecem; podłość, stan wzgardliwy, hominis; fortunae et vitae; *b)* haniebne prowadzenie się, podłość, skąpstwo, chciwość, judicum: domesticae; mens oppleta sordibus.

Sordesco, ĕre. stawać się brudnym, contrectatus (liber) ubi manibus sordescere vulgi coeperis; — przenoś. iść w pogardę.

Sordidātus, a, um, w brudnèm, żałobnem odzieniu, maestum ac sordidatum senem.

Sordĭde, *przysł.* brudno; — przenoś. skąpo; podle, nikczemnie.

Sordĭdus, a, um, brudny, plugawy, poet.: wędzony, okopcony, terga suis; w brudnéj odzieży, squalore sordidus; — przenoś. lichy, nikczemny, homo; perjurium.

Sorex, ĭcis, *m.* gatunek myszy ostropysk.

Sorites, ae, *m.* = acervus, gatunek wnioskowania, gdy do poprzednich założeń coraz nowe się dodają i z nich dopiero wyprowadza się wniosek.

Soror, ŏris, *ż.* siostra, poet.: wyraz pieszczoty, przyjaciółka; w licz. mnog. Parki, tres sorores; Muzy, doctae s.; Furye, vipereas ciet Stygia de valle sorores, poet.

Sororicīda, ae, *m.* siostrobójca.

Sorōrius, a, um, od siostry; do siostry należący.

Sors, sortis, *ż.* los, losowanie, conjicere aliquid in sortem, losować o co; sorte ducere, losem wybierać; sors mea exit; także: ut sors excidĕrat, jak los wypadł; sortibus de aliquo consulere, declarare; ei sorte provincia evenit; sorte agros assignare; extra sortem, bez losowania; sortes dejectae sunt in galeam; s. miscere, ducere; odpowiedź wyroczni, sors oraculi; responsa sortium; sortes Lyciae (Apollina Licyjskiego); dic-

tae per carmina sortes; sortem implere; — przenoś. *a)* udział, uczestnictwo w czem, in nullam sortem bonorum natus; *b)* los, przeznaczenie, dola, nescia mens sortis futurae; iniqua s. hominis; ultra vires sortemque senectae; s. mali incidit alicui, spotkało nieszczęście; s. communis periculi; s. ferrea vitae, poet.; *c)* stan, okoliczności, stosunki, humana; mortalis; non tuae sortis homo; homo ultimae sortis; nemo, quam sibi sortem ratio dederit, illa contentus vivat; *d)* stopień, prior, secunda, prima sors inter sodales; *e)* urząd, sortis necessitudó; nunquam affuit, nisi sorte (z urzędu, z powodu urzędu); cecidit custodia sorti, poet.; *f)* kapitał dany na procent, sortem exsolvere.

Sortĭlĕgus, a, um, prorocki, wieszczy, Delphi; *rzeczow.* wieszczek.

Sortio, 4. losować; sortitus, a, um, wylosowany; stąd: sortito, *a)* przez losowanie; *b)* trafem, losem, z przeznaczenia.

Sortior, 4. ciągnąć losy, losować, inter se; 2) przech. *a)* losować o co, losem wybierać, przeznaczać, provinciam, tribus: dicas (sędziów); — przenoś. *α)* wyszukiwać, wybierać, fortunam oculis; matrimonium poet.; β) rozdzielać, dzielić się czém, regnum in plebem; laborem; periculum, vices, poet. *b)* losem otrzymać, peregrinam provinciam: regna vini, poet.; w ogóle: otrzymać, dostać, amicum casu; mediterranea Asiae: o zwierzętach: praecipitia ingenia.

Sortĭtio, onis, *ż.* losowanie, wybieranie losem, provinciarum; praerogativae.

Sortīto, patrz sortio.

Sortītus, us, *m.* losowanie.

Sosius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Sospes, pĭtis, nienaruszony, nieuszkodzony, sospites redierunt a bello; sospites ad suos restituit; pomyślny, szczęśliwy, cursus.

Sospĭta, ae, *ż.* wybawicielka, przydomek Junony.

Sospĭto, āre, zachować kogo zdrowo, wybawić od zguby, progeniem.

Sotér, ēris, *m.* zbawca.

Sotiātes, lub Sontiātes, um, *m.* lud w Gallii akwitańskiej.

Sp. skróc. = Spurius.

Spădix, īcis, *m.* gałązka palmowa odłamana z czerwonawym owocem; stąd: *przym.* cisawy, kasztanowaty, poet.

Spădo, ōnis, *m.* rzezaniec.

Spargo, sparsi, sparsum, 3. sypać, rozsypywać, posypywać, numos populo; nuces; semina humo (siać); ciskać, miotać, rzucać, tela; rozciągać, manus, rozrzucać, arma per agros; corpora; se toto campo sparserunt, rozszerzyli się, rozsypali się po całém polu; se in fugam, rozpierzchnąć się w ucieczce; rozpędzać, aper spargit canes; sparsi barbari; rozdzielać, fratres; sparserat fama nomen per urbes Argolicas, sława rozniosła, rozgłosiła; spargere voces in vulgus ambiguas, rozsiewać wieści; rozlewać, odorem jucundum late; omnia, quae gerebam, spargere me in orbis terrae memoriam: trwonić, marnotrawić, sparges tua prodigus, o budowlach: pluribus locis sparguntur, stoją w wielu miejscach, tu i owdzie; wszystko po większéj części u poet.; z przyp. 6 posypać, humum foliis; — przenoś. aurora novo spargebat lumine terras; nox coelum sparsit astris, literae humanitatis sale sparsae;

2) skrapiać, polewać, zwilżyć, zmoczyć, corpus fluviali lympha; lacrima favillam amici; haustu sparsus aquarum ora fove: poet.; nakrapiać, pstrzyć, alas coloribus.

Sparsus, a, um, rozrzucony tu i owdzie rozproszony, sparsis tuguriis habitare; gens sparsa per orbem; crines lub capilli, rozpuszczone; 2) nakrapiany, pstry, anguis maculis sparsus.

Sparta, ae, i Spartē, ēs, *ż.* główne miasto Lakonii; stąd: *a)* Spartānus, a, um, Spartański, i Spartani, orum, *m.* Spartańczykowie; *b)* Spartiātes, ae, *m.* Spartańczyk.

Sparŭlus, i, *m.* gatunek ryby morskiéj, złotoleszcz, płaszczka.

Sparus, i, *m.* ryba morska, złotoleszcz, płaszczka.

Sparus, i, *m.* i sparum, i, *n.* gatunek pocisku, sparo eminus percussus.

Spatior, 1. przechadzac się, sub umbra; lentis passibus; 2) rozszerzać się, alae spatiantes, poet.

Spatiōse, *przysł.* obszernie, daleko.

Spatiōsus, a, um, obszerny, przestronny, rozległy, ogromny; w odniesieniu do czasu: długi, nox, tempus, aevum.

Spatium, ii, *n.* przestrzen miejsca, rozległość, odległość, szerokość, długość, sp. non est agitandi; sp. locorum; liberum sp. dare; spatio aequo abesse; paribus spatiis; tanto spatio; s. itineris; sp. conficere; duum milium spatio; sp. hostis; sp. aquarum; sp. viae; sp. maris; tantum relictum erat spatii; in spatium, wzdłuż. Stąd: 1) w odniesieniu do przestrzeni: *a*) droga, podróż, dimidium spatii confecerat; medio in spatio; miejsce przechadzki, ad illa spatia nostra; spatia silvestria; przechadzka, duobus spatiis tribusve factis: *b)* zawód, plac do gonitwy w cyrku; decurso spatio; equus ad campi sudabit spatia; quadrigae addunt in spatia, przysporzają kroku, poet.; przestrzeń, droga, którą przebiegają gwiazdy; — przenoś. zawód, sposób życia, przedmiot, którym się kto zajmuje, defensionis; gloriae; w odniesieniu do czasu: przeciąg, spatia omnis temporis; sp. diei; totidem dierum spatio; sp. annorum; sp. deliberandi; sp. non est ad aliquid; sp. dare alicui rei; nihil spatii conjiciendi alicui dare; sp. ad dicendum habere; brevi spatio; quum erit sp., utrumque praestabo: wymiar czasu w wierszu, trochaeus, qui est eodem spatio, quo choreus; 3) rzadko: sposobność.

Speciātim, *przysł.* w szczególności.

Species, ēi, *ż.* wejrzenie, rzut oka, prima specie; zwykle: 2) biernie, widok, postać, kształt, sp. humana vera, horribilis, nova; sp. camporum, corporis, exercitus, auspiciorum, navium i t. p.: piękny kształt, piękność, corporis, armorum, vaccae; triumpho maximam speciem captiva arma praebuere; sp. candorque coeli, także: obraz, posąg, sp. Jovis; obraz we śnie, consuli visa est sp. viri; sp. Apollinis per somnum oblata est; nocturna; wyobrażenie, własność, sp. boni viri; libertatis; optima sp. dicendi, ideał wymowy; gatunek względem rodzaju (genus), navium longarum sp.; często: pozór, majoris multitudinis sp. accidit hostibus; speciem defensorum praebere, specie alicujus rei, pod pozorem; sp. honesti habere; sp. scurrantis; sp. sapientis gerere; per sp., sub sp.; specie lub in speciem, z pozoru; ad sp., na pozór.

Specillum, i, *m.* narzędzie chirurgiczne do szukania głębokości rany.

Specimen, Ynis, *n.* próba, dowód, ingenii; sp. dare; wzór, przykład, ideał, innocentiae, prudentiae, humanitatis, salis, leporis, suavitatis.

Specio, spexi, spectum, 3. widzieć.

Speciōse, *przysł.* okazale, nadobnie.

Speciōsus, a, um, piękny, nadobny, mulier; znaczny, znakomity, familia; okazały na pozór, vocabula, titulus: vera potius quam dictu speciosa.

Spectābilis, e, widzialny, widomy, corpus coeli; campus; 2) godny widzenia, okazały, auro sp. Niobe, poet.

Spectacŭlum, i, *n.* widok, widowisko, rerum coelestium; laetum; triste, luctuosum; locum spectaculo capere; ad sp. ludorum invitare i ad sp. venire; spectaculo alicui esse; sp. alicui praebere; sp. gladiatorium; sp. scenae; spectaculorum apparatus; sp. apparatissimum i t. p; 2) w licz. mn. miejsce, z którego się patrzy, siedzenie w teatrze, resonant spectacula plausu.

Spectātio, ōnis, *ż.* oglądanie, patrzenie; 2) doświadczenie, próba.

Spectātor, ōris, *m.* przypatrujący się, rerum coelestium; widz w teatrze, spectatores plaudite; illecebris erat et grata novitate morandus spectator; znawca, oceniacz.

Spetātrix, Icis, *ż.* przypatrująca się.

Spectātus, a, um, znany, doświadczony, homo; duces virtute bellica spectati; dux spectatae virtutis; 2) znakomity, zacny, vir spectatissimus.

Spectio, ōnis, *ż.* przypatrywanie się; 2) wglądanie, rozstrząsanie, consules habent spectionem, mają prawo oceniać, czy można przypuścić wieszczbę.

Specto, 1. poglądać, patrzéć, przypatrywać się, aliquid; ludos, fabulam; ad ludos spectandos; spectatum veniunt; quum spectatum intatum iret; 2) doświadczać, probować. spectatur in ignibus aurum; stąd: przenoś. hunc igni spectatum arbitrantur: nobilitatem; 3) o położeniu miejsca, kraju, domu: leżéć w jakiéj stronie, orientem, occidentem; castra; sepulcrum; ad orientem solem; ad (in) meridiem; ad fretum, in Etruriam, inter occasum solis et septentrionem: Belgae spectant in septentriones; poet.: te adversum; — przenoś. *a)* starać się o co, miéć co na względzie, zmierzać, dążyć do czego, locum probandae virtutis suae; arma, fugam, tempus, rem, mores; ad suam magis gloriam quam ad salutem reipublicae; ad concordiam; plebs ad defectionem; także: rem spectare ad arma, ad seditionem; często: spectat aliquid eo lub huc, ut-; quo igitur haec spectat oratio; hoc longe alio spectabat, atque-, to zmierzało do czego innego zupełnie, niż-; *b)* uważać, oceniać, aliquem ex aliqua re; aliquid in aliquo.

Spectrum, i, *n.* zjawisko, strach, widmo.

1. **Spēcŭla**, ae, *ż.* (od spes) mała nadzieja.

2. **Spĕcŭla**, ae, *ż.* (od specio) strażnica, praedonum adventum significabat ignis e specula; poet. w ogóle: wyniosłość, montis; — przenoś. in speculis esse, czuwać, miéć baczność.

Speculātor, ōris, *m.* będący na cza

tach; szpieg; — przenoś. badacz, naturae

Speculatōrius, a, um, należący do czat, navis lub navigium.

Speculātrix, īcis, *ż.* przypatrująca się, wywiadująca się, Furiae speculatrices et vindices scelerum.

Specŭlor, 1. spozierać, przypatrywać się, in omnes partes, poet.; zwykle: przech. z przyp. 4 wybadywać, wypatrywać, czatować, omnia; alicujus consilia; także ze zdan. względ., ut specularetur, quae fortuna esset

Specŭlum, i, *n.* zwierciadło; quoties in speculo te videris alterum, zobaczysz siebie zmienionego; in speculo lympharum vidit simulacrum suum, poet., w przezroczystéj wodzie, — przenoś. obraz, podobieństwo, wizerunek, infantes et bestias putat specula esse naturae.

Specus, us, *m.* i *n.* jaskinia, grota; kanał podziemny, wodotok; — przenoś. przestwór, alvi, vulneris, u poet. [poet.

Spelaeum, i, *n.* jaskinia, grota,

Spelunca, ae, *ż.* jaskinia, grota, alta, vasto immanis hiatu; vasto submota recessu; speluncis abdidit atris.

Sperchēos, i -īos lub -us, i, *m.* rzeka w Tessalii; stąd: *a)* Sperchēis, īdis, *ż.* tycząca się rzeki Sp. Sperchionīdes, ae, *m.* mieszkający przy rzece Sp.

Sperno, sprēvi, sprētum, 3. odłączać, oddzielać; stąd: odrzucać, gardzić, lekce ważyć, aliquem lub aliquid; z tryb. bez. deferri, poet.; spretus, wzgardzony; non spernendus, zasługujący na uwagę, nie do odrzucenia, auctor.

Spēro, 1. spodziewać się, mieć nadzieję, omnia ex victoria; praesidium, victoriam ab aliquo; magna aliquā re; meliora; tuae literae recte sperare jubent (mieć dobrą nadzieję); ut spero, jak się spodziewam; de aliqua re; bene de aliquo; z 4 przyp. i tr. bez., sperare, se impetraturos, 2) bać się, lękać się, id quod non spero; haec spero vobis molesta videri; dolorem; at sperate deos memores fandi atque nefandi.

Spes, spĕi, *ż.* nadzieja, ufność, vera, inanis, falsa; z przyp. 2 libertatis; spes est in vobis, na was polega nadzieja; esse in magna spe, mieć wielką nadzieję; in spe esse, spe niti, duci, teneri, spodziewać się; quod nulla habeo in spe, czego się wcale nie spodziewam; adolescens summae spei, bardzo wielkich nadziei, wiele obiecujący, poet.: przedmiot, na którym polega nadzieja, spes gregis; sp. fidissima Teucrum; 2) nadzieja uosobiona, jako bogini u Rzymian; 3) obawa, spe omnino serius, auxiliorum.

Sphaera, ae, *ż.* kula; o kołowym biegu ciał niebieskich.

Sphinx, Sphingis, *ż.* dziwotwór w kształcie kobiety.

Spica, ae, *ż* i spicum, i, *n.* i Spicus, i, *m.* kłos; 2) gwiazda w konstellacyi Panny.

Spiceus, a, um, kłosiany, serta, messis, u poet.

Spicilegium, ii, *n.* zbieranie kłosów.

Spico, 1. zaostrzać (w kształcie kłosów); na str bier. wypuszczać kłosy.

Spicŭlum, i *n.* ostrze, kończatość pocisku, strzały; sam pocisk, strzała, spicula contorquent.; infesto spiculo petit; curvo direxit spicula cornu; żądło, spicula exacuunt rostris, poet.

Spicum, spicus, patrz spica

Spina, ae, *ż.* cierń, kolec, także. krzew ciernisty, kolczaty; 2) kolec u jeża, szczecina; 3) ość rybia,

humus spinis cooperta piscium; 4) kość pacierzowa, duplex agitur per lumbos spina; — przenoś. *a)* o żądzach i troskach: spinas animo evellere; *b)* w rozprawianiu zbyteczna subtelność, coś rażącego, nieprzyjemnego, disserendi, partiendi, definiendi.

Spinētum i, *n.* ciernisko.

Spineus, a, um, cierniowy

Spinifer, era, erum, ciernisty, który wydaje ciernie.

Spīnōsus, a, um, ciernisty, pełen cierni, kolczaty; — przenoś. zbyt subtelny, chropowaty, nieprzyjemny, zawiły, oratio; genus disserendi.

Spinther, ēris, *m.* przezwisko Rzymskie.

Spīnus, i, *ż.* tarnina.

Spira, ae, *ż.* zakrzywienie, kłąb zwijającego się węża, in spiram se colligit anguis.

Spīrābĭlis, e, oddychalny, powietrzny, corpus, natura; poet.: do życia służący, lumen coeli.

Spīrācŭlum, i, kanał oddechowy.

Spiramentum, i, *n.* otwór, przechód powietrza, spiramenta relaxat; płuca, spiramenta animae letali vulnere rumpit, poet.

Spīrĭtus, us, *m.* ciąg powietrza, odwianie, powiew, Boreae; 2) oddech, powietrze, aër spiritu ductus; spiritum reddere; spiritus angustior, krótki oddech; uno spiritu volvi posse, jednym tchem; 3) duch żywotny, życie, spiritum reddere, effundere, auferre, adimere; ad extremum spiritum, do końca życia; 4) dusza, morte carens spiritus; dum spiritus hos regit artus, u poet.; 5) także o osobach: carissimi sibi spiritus; 6) duch, divinus, natchnienie bóstwa, duch prorocki, entuzyazm, poetas quasi divino spiritu inflari; także: usposobienie umysłu, tenuis s.. hostilis: feroces; odwaga, spiritus facere, dodać odwagi; mianow. duch wzniosły, wzniosłość myśli, regius sp. i regii sp.; spiritum alicui afferre; w złéj myśli: duma, wyniosłość, zuchwalstwo, magnos sibi spiritus sumere; sp. alicui incessit; spiritus patricii, tribunicii; vir ingentis spiritus.

Spiro, 1. wiać, powiewać, dąć, zephyri spirant; notus ab axe; a Pontico mari; 2) oddychać, dum spirare potero; poet.: ignibus sp.; spirat e pectore flamma; spirantia exta, parujące, ze świeżo zabitego bydlęcia; freta spirantia, szumiące; stąd: *a)* żyć, ab eo spirante defendi; excudent alii mollius spirantia aera, posągi, które zdaje się, że są żywe; także: spirantia signa; poet.; — przenoś. videtur Laelii mens spirare in scriptis; *b)* być natchnionym, odznaczać się duchem poetyckim, quod spiro et placeo, tuum est; tragicum spirare, odznaczać się wzniosłością tragiczną; 3) woń wydawać, wyziewać, thymbra graviter spirans; ambrosiae comae divinum spiravere odorem; 4) — przenoś. być zajętym mocno jakim przedmiotem, żywić w sobie myśl jaką, oddychać czém, immane; majora; quae spirabat amores.

Spisse, *przysł.* gęsto, 2) powoli, zwolna.

Spisso, 1. zgęszczać, często co jedno po drugiém robić.

Spissus, a, um, gęsty, nubes; coma; comae arborum; 2) powolny, nierychły, exitus.

Splēn, ēnis, *m.* śledziona.

Splendeo, ēre, błyszczéć, jaśniéć, in mensa tenui salinum; — przenoś. odznaczać się, być w świetnym stanie, virtus splendet per se semper.

Splendesco, splendui, 3. zaczynać jaśnieć, błyszczeć, nabierać blasku, vomer: coelum flammā; — przenoś. sp. oratione.

Splendĭde, *przysł.* jasno, z blaskiem; 2) wyraźnie, zrozumiale, loqui: 3) okazale, świetnie, ornare convivium; aetatem exigere.

Splendĭdus, a, um, jasny, błyszczący, candor; 2) wyraźny, vox, dobrze brzmiący, verba, nomen; — przenoś. świetny, okazały, znakomity, homo, civitas; oratio; eques, vir.

Splendor, ōris, *m.* blask, jasność, auri, flammae; 2) czysty, przyjemny dźwięk, verborum; — przenoś. świetność, okazałość, znakomitość, spl. ac dignitas vitae; equester; animi; także: ozdoba, ordinis.

Spolētium, ii, *n.* miasto w Umbryi; stąd: Spoletīnus, a, um, Spoletyński i Spoletīni, ōrum, *m.* Spoletynowie.

Spoliātio, ōnis, *ż* rabowanie, złupienie, sacrorum.

Spoliātor, ōris, *m.* łupieżca, rabuś, templorum.

Spoliātrix, īcis, *ż.* ta, która zajmuje się rabunkiem.

Spoliātus, a, um, ogołocony, złupiony, wyzuty, biedny.

Spolio, 1. obnażyć, aliquem; corpus; w ogóle: ogołocić, złupić, zrabować, aliquem aliqua re; fana, domos.

Spolium, ii, *n.* skóra ze źwierzęcia zwleczona, zdarta, leonis, pecudis; w licz. mn. szczegól. broń zdobyta na nieprzyjacielu, binorum occisorum hostium; sp. caesorum legere; poet.: o zwycięztwie: spolia ampla referre; także: wszystko, co się nieprzyjacielowi zabiera, łup, zdobycz, sp. classium, agrorum i t. p.; w ogóle: wszelka grabież, wydarcie komu czego, natura non patitur, ut aliorum spoliis nostras facultates augeamus.

Sponda, ae, *ż.* podstawa, wiązanie łóżka, sofy i t. p; poet: łóżko, sofa, se composuit spondā.

Spondālium, ii, *n.* wiersze, które śpiewano podczas ofiar.

Spondeo, spopondi, sponsum, 2. ślubować, przyobiecywać uroczyście, zobowiązywać się do czego, aliquid (alicui); aliquid contra caput alicujus; pro aliquo (ręczyć): aliquid pro aliquo; de aliquo; sp. sibi, obiecywać sobie; animis (z pewnością się spodziewać); stąd: sponsus, a, um, przyrzeczony, zaręczony; *rzeczow.* poślubiony, oblubieniec, poślubiona, oblubienica; sponsum, zaręczenie; 2) rokować, zapowiadać co z pewnością, ingenium magnum spondebat virum.

Spondēus, i, *m.* miara w wierszu mająca dwie zgłoski długie.

Spongia, ae, *ż.* gąbka; 2) gatunek pancerza.

Spons, spontis, *ż.* chęć, wola (używa się tylko w przyp. 6) sponte, mea, tua i t. d. lub samo sponte; *a)* z własnych pobudek, dobrowolnie, sam z siebie, sua sponte conveniunt; także: magis popularium quam sua sponte; sam przez się; *b)* bez pomocy, bez przyczynienia się czyjego; ignis sua sponte exstinguitur; non sua sponte sed eorum auxilio; *c)* sam w sobie, quae res sua sp. scelerata est.

Sponsa, ae, *ż.* patrz spondeo.

Sponsālis, e, tyczący się zaręczyn; *rzeczow.* sponsalia, ium, *n.* zaręczyny, sponsalibus rite factis; 2) uczta z tego powodu, sp. praebui.

Sponsio, ōnis, *ż.* uroczyste przyrzeczenie, obietnica, w przedmiocie sądowym: zobowiązanie się, że

teu, kto sprawę przegra, pewną summę przeciwnikowi swojemu wypłaci, sponsionem facere cum aliquo; vincere sponsione lub sponsionem, wygrać zakład; facere pacem per sponsionem; ślubowanie, sp. voti.

Sponsor, ōris, *m.* poręczyciel, pro Pompejo; de mea voluntate.

Sponsum, i, *n.* = sponsio.

Sponsus, i, *m.* patrz spondeo.

Sponsus, us, *m.* uroczyste zapewnienie, zaręczenie.

Sponte, patrz spons,

Sporta, ae, *ż.* kosz.

Sportella, ae, *ż.* koszyk z jedzeniem; 2) zimne jedzenie, ciasta i t. p.

Sportŭla, ae, *ż.* koszyk z jedzeniem.

Sprētio, ōnis, *ż.* pogarda.

Sprētor, ōris, *m.* wzgardziciel, deorum.

Spuma, ae, *ż.* piana, spumas in ore agere, pienić się; poet.: spumas salis aere ruebant.

Spumesco, ĕre, zaczynać się pienić, si spumescunt aequora remo.

Spumeus, a, um, pienisty, zapieniony, torrens, amnis.

Spumifer, era, erum, niosący, wydający pianę.

Spumo, 1. pienić się, pianę toczyć, aper; pocula spumantia lacte; 2) przech. pianą okrywać, spumata saxa, poet.; — przenoś. spumans ex ore scelus, tchnący zbrodnią.

Spumōsus, a, um, pienisty, pełen piany. undae.

Spuo, spui, spūtum, 3. pluć; 2) przech. wypluć.

Spurce, *przysł.* nieczysto; — przenoś. brzydko, haniebnie, dicere.

Spurcĭtia, ae, i -es, ĕi, *ż.* nieochędóstwo, plugastwo.

Spurco, 1. brudzić, plugawić.

Spurcus, a, um, brudny, plugawy; 2) brzydki, niedobry, tempestas; — przenoś. sprosny, wszeteczny, haniebny, heluo spurcissimus.

Spurius, a, um, z nieprawego łoża; 2) Spurius, ii, *m.* imię Rzymskie.

Sputatilicus, a, um, wzgardy godzien.

Sputum, i, *n.* ślina, plwociny.

Squāleo, squalui, 2. być wyschłym; o roli: leżeć bez uprawy, squalent abductis arva colonis; być brudnym, fasdgia turpi squalebant musco; być okrytym żałobą, squalebat civitas; 2) połyskiwać, lorica squalens auro.

Squalide, *przysł.* chropowato, bez ozdoby, squalidius definire.

Squalĭdus, a, um, nieochędożny, brudno ubrany, obleczony żałobą, reus; o mowie: bez ozdób, sed quia squalidiora sunt, adhibendus erit quidam orationis nitor.

Squalor, ōris, *m.* chropowatość; 2) brudy, nieczystość, homo squaloris plenus; brudna odzież, żałoba, vestis squalore obsita.

Squălus, i, *m.* żarłok, ryba morska.

Squāma, ae, *ż.* łuska; poet.: zbroja mająca blaszki zachodzące na siebie nakształt łuski.

Squāmeus, a, um, łuskowaty, anguis.

Squamiger, era, erum, łuskowaty, mający na sobie łuskę.

Squamōsus, a, um, łuskowaty, pokryty łuską, draco; squamose corpore pisces.

Stabiae, arum, *ż.* miasto w Kampanii; stąd: Stabiānus, a, um, należący do Stabii; Stabianum, i, *n.* posiadłość wiejska przy tém mieście.

Stabilimen, ĭnis, i stabilimentum, i, *n.* środek umocnienia utwierdzenia, regni.

Stabilio, 4. utwierdzić, umocnić, właśc. i przenoś. stipites; rempublicam; leges.

Stabilis, e, mocny, mocno stojący, niechwiejący się, pes; pugna, kiedy się walczący mocno trzyma w miejscu, nie ustępując na krok; — przenoś. stały, trwały, niezmienny, amicus, animus.

Stabilitas, ātis, *ż.* mocne trzymanie się, wytrwałość, peditum in proeliis; — przenoś. stałość, trwałość, niezmienność, amicitiae, fortunae.

Stabŭlo, āre, stać w oborze, albo mieć gdzie swoje stanowisko, Centauri in foribus (Orci) stabulant.

Stabŭlor, 1. stać na stajni, w oborze, mieć gdzie swoje stanowisko, siedlisko, pecudes multae stabulantur in antris.

Stabŭlum, i, *n.* stanowisko, miejsce zatrzymania się, *a*) zwierząt: stajnia, obora, łożysko, knieja; *b*) ludzi: gospoda, dom gościnny.

Stadium, ii, *n.* staje, miara długości wynosząca 125 kroków; stąd: zawód, przestrzeń do wyścigów.

Stagira, orum, *n.* miasto w Macedonii; stąd: Stagirītes, ae, *m.* Stagiryta (Arystoteles ze St.).

1. **Stagno**, 1. (od stagnum), wylewać z brzegów, występować z koryta, effuso stagnante flumine Nilum; 2) być zalanym, pokrytym wodą, orbis stagnat paludibus; moenia oppidi stagnabant; 3) przech. loca stagnata paludibus.

2. **Stagno**, 1. zatrzymać, pozbawić ruchu, bitumine aqua stagnatur; — przenoś. wzmocnić, zabezpieczyć, se adversus insidias, u późn. pis.

Stagnum, i, *n.* woda stojąca, bagno, jezioro, kałuża; u poet. w ogóle: woda, stagna refusa vadis; per maxima Nerei stagna; także: kanał, sztuczne zabranie wody.

Stamen, ĭnis, *n.* osnowa, nić podłużna na krosnach w tkaniu; pasmo; w ogóle: nić, przędziwo, stamina ducere versato fuso; torquere digitis, prząść; stąd: nić życia, przeznaczenie, st. fatalia; także: strona muzyczna, stamina docto pollice sollicitat.

Stannum, i, *n.* cyna; 2) mieszanina ze srebra i ołowiu.

Stata mater = Vesta.

Statārius, a, um, stojąc odbywający się lub działający, miles, który w walce mocno się trzyma na miejscu bez cofania się; comoedia, której treść jest łagodna, spokojna; stąd: statarius, ii, *m.* aktor występujący w takiej sztuce; także: orator st., spokojny, nieunoszący się namiętnie.

Statēra, ae, *ż.* waga.

Statielli, orum, *m.* lud w Liguryi; stąd: *a*) Statiellas, ātis, do Stacyellów należący, ager; *b*) Statiellātes, um, i Statiellenses, ium, *m.* mieszkańcy miasta zwanego Aquae Statiellorum lub Aquae Statiellae.

Statim, *przysł.* wnet, zaraz, natychmiast, primo statim adventu arcem recipit; z wyrazami: ac, atque, ut, quum, quam, simul ac, statim ut simultatem deposuimus; statim iturum, simulac tradidisset,

Statio, ōnis, *ż.* stanowisko, we wzgl. woj.: placówka, straż, stationes portis disposuit; equites ex statione; stationem agere, habere, in statione esse, być na straży i t. p.; w ogóle: miejsce pobytu, siedlisko ludzi i zwierząt, st. mea Athenis nunc placet; apibus st. petenda; miejsce zdatne do zarzucenia kotwicy, port, zatoka, statio tutissima nautis; male fida carinis; — przenoś. stanowisko obowiązek, de statione vitae discedere; in statione manere; ut stationem tuen-

dae reipublicae junioribus mandarent.

Statīvus, a, um, do stania przeznaczony, praesidium (załoga); castra st. lub samo stativa, orum, *n.* obóz na czas dłuższy, habere stativa; także: stanowisko dla okrętów.

Stator, ōris, *m.* (od sisto), wstrzymujący, zbawca, przydomek Jowisza, hujus urbis et imperii.

Stator, ōris, *m.* sługa urzędnika na prowincyi.

Statua, ae. *ż.* posąg.

Statūmen, inis, *n.* to, co służy za podporę; w licz. mn. szpongi u okrętu = costae navium.

Statuo, statui, statūtum, 3. stawić, postawić, aliquem in vado; ante oculos: captivos in medio; crateras; robora legionum circa portus; wystawić, wybudować, statuam, tropaea, tabernaculum, tumulum, opera, urbem; — przenoś. utworzyć, ustanowić, regnum; oznaczyć, przeznaczyć, sibi finem consilii; finem gloriae, tempus colloquio; dies est statutus comitiis; statuto tempore; także: aliquem regem (obrać królem, osadzić na tronie, u późn. pis.); stąd: postanowić co względem kogo, zawyrokować, rozstrzygnąć, de aliquo; gravius in aliquem; contra aliquem; z nast. zd. pyt., neque possum statuere, utrum-; polecić, ze spój. ut lub ne i tr. łącz. statuerunt, ut naves conscenderent; statuitur, ne sit Creta provincia: powziąć zamiar, przedsięwziąć, postanowić z tr. bez. belli finem facere; decertare; lub z ut i tr. łącz.: wystawiać sobie, mniemać, z 4 prz. i tr. bez., laudem statuo esse maximam; sibi exspectandum statuit.

Statūra, ae, *ż* wielkość, wysokość, wzrost

Status, a, um, *imiesł.* od sisto

Status, us, *m.* stanie, erectus, proste trzymanie się; illo statu statnam fieri voluit, w téj postawie, w tym układzie ciała; st. minax, groźna postawa: statu movere hostem, zmusić do odwrotu; — często przenoś. stan, położenie, okoliczności, flebilis; vitae statum usque ad senectutem obtinere; quum in hoc statu res esset; nihil semper suo statu manet: de statu nostrae dignitatis est discedendum; stan pod względem urodzenia, agnationibus familiarum distinguuntur status; st. nullum habere, nie mieć już nic do stracenia.

Stella, ae, *ż.* gwiazda; u poet. gwiazdozbiór, także: słońce st. serena.

Stellans, tis, gwiaździsty. nox, coelum; — przenoś. błyszczący, gemmae.

Stellātis campus lub ager, okolica w Kampanii: stąd: Stellatīnus, a, um, tyczący się téj okolicy.

Stellātus, a, um, gwiaździsty, obsypany gwiazdami; -przenoś. Argus, stooki; ensis błyszczący, u poet.

Stellĭfer, era, erum, gwiaździsty.

Stellio, ōnis. *m.* gatunek jaszczurki.

Stercŏro, 1. gnoić, nawozem użyźniać, agrum.

Sterculīnum, i, *n.* gnojówka.

Stercus, ŏris, *n.* gnój, nawóz.

Sterĭlis, e, niepłodny, nieżyzny, ager, arena; sterilis diu palus aptaque remis; — przenoś. próżny, bezkorzystny, labor; także: urbes studiorum steriles; 2) pozbawiający żyzności, robigo, poet.

Sterilĭtas, ātis, *ż.* niepłodność, agrorum.

Sternax, ācis, zrzucający, equus.

Sterno, strāvi, strātum, 3. *a)* rozścielać, vestes; rozsypywać, are-

sam; strata poma; *b)* położyć, powalić, corpora; quidam somno strati; se st. rozciągnąć się, rozłożyć się, in litore; także: na str. bier., sterni ferarum ritu; często: stratus humi; ad pedes i t. p.; poet.: membra sub arbuto stratus; *c)* wyciąć, pobić, silvas dolabris; omnia ferro; pecus ferro; caede viros; strati caede hostes; poet.: uspokoić, ventos; obalić, ariete muros, moenia; poet.: a culmine Trojam;—przenoś. zniszczyć, znękać, afflictos se et stratos esse; corda pavor stravit i tak często u poetów; *d)* równać, gładzić, locum; aequor aquis (zam. aquarum); pontum, uspokoić wzburzone morze; wysłać równo, wybrukować, viam Appiam; clivum silice; emporium lapide; semitam saxo quadrato; *rzeczow.* strata, ae, *ż.* droga brukowana, u późn. pis.; usłać, posłać, lectum; triclinium; osiodłać, equum; *c)* u poet. i późn. pis. w ogól.: pokryć, okryć, foliis nemus; vicos floribus; solum telis; terram caesi stravere juvenci; erant itinera strata sarcinis; omnia caede Persarum.

Sternuo, sternui, kichnąć;—przenoś. trzeszczéć, pryskać, lumen.

Sternutamentum, i, *n.* kichanie.

Stertinius, ii, *m.* filozof szkoły Stoików; stąd: Stertinius, a, um, do Stertyniusza odnoszący się.

Sterto, stertui, 3. chrapać.

Sthenĕlus, i, *m.* syn Kapaneusza i Ewadny, jeden z Epigonów; 2) król Ligurów, ojciec Cyknusa. Stąd: *a)* Sthenelējus, a, um, do Stenela odnoszący się; *b)* Sthenelēis, ĭdis, *ż.* od Stenela pochodząca.

Stigmatias, ae, *m.* piętném naznaczony niewolnik.

Stilla, ae, *ż*; kropla.

Stillicidium, ii, *n.* woda kroplami spadająca z dachu, okap; 2) rynna dachowa.

Stillo, 1. kapać, spadać kroplami, de ilice stillabant mella; 2) przech. wypuszczać krople, rorem ex oculis, płakać, poet.

Stilus, i, *m.* pal, słup; 2) narzędzie u dawnych ostro zakończone, u wierzchu zaś spłaszczone; ostrym końcem pisano na tabliczkach woskiem powleczonych, a płaskim zamazywano, czyli gładzono, gdy tego była potrzeba; stąd: saepe stilum vertas, często poprawiaj; 3) pisanie dla wprawy, stilus optimus dicendi effector; stilo formanda oratio est; st. exercitatus; 4) sposób pisania: orationes paene Attico stilo scriptae; reliqua stilo majore dicenda sunt; 5) stili caeci, ćwieki ostre ukryte w ziemi, dla wstrzymania natarcia, zapędu jazdy nieprzyjacielskiéj.

Stimŭla, ae, *ż.* przezwisko Semeli.

Stimŭlo, 1 kłóć bodźcem;—przenoś. *a)* pobudzać, zachęcać, ad arma; stimulatus irā; avita gloria animam stimulabat; *b)* dręczyć, niepokoić, aliquem dies noctesque: stimulatus dolore.

Stimŭlus, i, *m.* kolec, bodziec, do poganiania źwierząt; parce stimulis, nie poganiaj; — przenoś. *a)* zachęta, pobudka, bodziec, stimulos alicui admovere, subjectare; animum stimulis gloriae concitare; ingenio stimulos subdere fama solet; *b)* udręczenie, niepokój, doloris, amoris stimuli; 2) w licz. mn. = stili, patrz stilus, 5.

Stipātio, ōnis, *ż.* skupienie, zgęszczenie; stąd: natłok, mnóstwo, liczny orszak.

Stipātor, ōris, *m.* należący do orszaku, do straży przybocznéj, Alexander praemittebat de stipatori-

bus suis, qui-; także w znaczeniu wzgardliwem: Catilina omnium flagitiosorum circum se tanquam stipatorum catervas habebat; stipatores corporis; armiger Catilinae stipator corporis, signifer seditionis.

Stipendiárius, a, um, hołdowniczy, opłacający daninę, civitates; *rzeczow.* stipendiarii, hołdownicy; 2) żołd pobierający, cohortes; stipendiarii facti sunt.

Stipendium, i, *n.* podatek, danina, st. imponere, pendere lub ferre, remittere, exigere; stipendio liberari; kara, quod me manet st. poet.; 2) żołd, płaca dla żołnierzy, stipendia militum; stipendia merere lub mereri, służyć wojskowo; honestis stipendiis militare, znakomity stopień w wojsku zajmować; stąd: lata służby wojskowéj, wyprawa wojenna, stipendia facere; primum stipendium meruit; stipendio octavo fungi; milites stipendiis confectis lub emeritis, którzy lata przepisane wysłużyli.

Stipés, ĭtis, *m.* kół, pal, pień; u poet.: drzewo.

Stipo, 1. napychać, natłoczyć, mella; stąd: stipatus zgęszczony, ściśniony, skupiony, phalanx; Graeci; poet.: pełny, curia patribus; 2) otoczyć, opasać, senatum armatis; stipatus lictoribus; equitibus; o licznym orszaku: stipatus choro juventutis; satellitum turba stipante; magna stipante caterva.

Stips, stĭpis, *ż.* składka pieniężna na cześć jakiego bóstwa, ofiara, dar, stipem Apollini conferre; jałmużna, st. cogere, żebrać; dochód, zysk, hortum exigua colere stipe.

Stipŭla, ae, *ż.* źdźbło, łodyga; słoma.

Stipulátio, ōnis, *ż.* uroczyste zobowiązanie się, przyrzeczenie, sine ulla stipulatione.

Stipulatiuncŭla, ae, *ż.* zdrobn. od stipulatio.

Stipŭlor, 1. domagać się przyrzeczenia formalnego; 2) przyrzec formalnie, aliquid; także bier. stipulata pecunia.

Stiriă, ae, *ż.* sopel lodu.

Stirpĭtus, *przysł.* z korzeniem; z gruntu, do szczętu, całkowicie, extrahere.

Stirps, stirpis, *ż.* (u poet. także *m.*) pień z korzeniem lub bez korzenia, młode drzewo, płonka, krzew. Stąd: — przenoś. 1) o ludziach: *a)* ród, familia, generosa; se ortum ab antiqua stirpe Teucrorum; dzieci, potomstwo, potomkowie, plemię, magna de stirpe nepotum; stirpem augere; neque stirps potest mihi deese; stirpem interimere; ex sua stirpe funus; st. hominum sceleratorum; *b)* plemiennik, naczelnik rodu, familiam a stirpe ad hanc aetatem ordine numeravit; 2) źródło, początek, przyczyna, malorum omnium, virtutis; wrodzona własność, przymiot, Gallicos adhuc, nondum exoleta stirpe gentis.

Stiva, ae, *ż.* kozica u pługa.

Sto, stĕti, stātum, 1. stać, o żyjących i nieżywot. istotach, często: in aliquo loco lub ad aliquem locum; muros stare; signa stant ad impluvium; classis stat in portu; obstupui steteruntque comae; stąd: u poet. z przyp. 6 stant lumina flammā, oczy zapłomienione; vides, ut alta stet nive candidum Soracte, bieleje od śniegu; kosztować, z przyp. 6 centum talentis; multo sanguine victoria stetit; haud illi stabunt parvo hospitia;—

Przenoś. pericula stant circa aliquem, zagrażają; stare a lub pro lub cum aliquo, należéć do czyjego stronnictwa; pomagać komu; także: in partibus alicujus: przeciwnie: adversus lub in aliquem, być czyim przeciwnikiem; cum aliquo adversus aliquem; 2) z wyrażeniami określającemi; *a)* stać spokojnie, niewzruszenie, o ludziach, zwierzętach, okrętach, wodach i t. p. placidum stat mare; diu pugna neutro inclinata stetit; regnum fraterna stare concordia; dum stabat regno incolumis, dopóki miał powagę, znaczenie; *b)* dotrzymać placu, nie ustępować z miejsca, in aliquo loco; in gradu stetimus, nie cofnęliśmy się: tkwić, stetit hasta medio tergo; inter ossa et costas; — przenoś. zostać, utrzymać się, utinam respublica stetisset, quo coeperat statu; respublica stat virtute sua; si stare non possunt, corruant; stamus animis, jesteśmy stałymi, niezachwianymi; o aktorach i sztukach scenicznych: utrzymać się, podobać się, securus, cadat an recto stet fabula talo; być przeznaczonem, postanowionem niezmiennie, stat sua cuique dies; tempus agendae rei nondum stare; stat alicui sententia; z tr. bez., Hannibali sententia stetit pergere, Hannibal postanowił iść dalej; także: stat lub stat alicui z tr. bez., mihi stat alere morbum desinere; stare in aliquo lub aliquo, in Ascanio stat cura parentis, troskliwość ojca zwrócona jest na Askaniusza; utrzymać się, zostać przy czém, obstawać, dotrzymać, in fide; suis judiciis; decreto alicujus; promissis, pacto i t. p.; nakoniec: stare per aliquem, być na zawadzie, z nast. quominus, quin lub ne i tr. łącz per milites non stetisse, ne vincerent, żołnierze nie byli winni, nie byli powodem.

Stoechădes insulae, gromada wysp przy Gallii Narbonońskiej.

Stoicus, a, um, Stoicki, do filozofów zwanych Stoikami należący; *rzeczow.* Stoicus, i. *m.* Stoik; *przysł.* Stoice, po stoicku.

Stola, ae, *ż.* długa suknia, którą nosiły znakomite Rzymianki.

Stolĭde, *przysł.* niedorzecznie, niezgrabnie.

Stolĭditas, ātis, niedorzeczność, niezgrabność, głupstwo.

Stolĭdus, a. um, niedorzeczny, niezgrabny; 2) bezczynny.

Stomăchor, 1. dąsać się, gniewać się, być cierpkim, złościć się.

Stomachōse, *przysł.* gniewliwie, cierpko.

Stomachōsus, a, um, gniewliwy, eques; gniew lub niechęć objawiający, genus acuminis; literae stomachosiores.

Stomăchus, i, *m.* kanał pokarmowy, często żołądek, jejunus, aeger, lassus, latrans; — przenoś. *a)* smak, ludi apparatissimi, sed non tui stomachi, nie podobają się tobie; *b)* gniew, niechęć, drażliwość, stomachum facere lub movere alicui, pobudzać do gniewu; in aliquem stomachum erumpere, wybuchnąć z gniewem.

Storea, ae, *ż.* mata ze słomy, sitowia i t. p.

Străbo, ōnis, *m.* zézowaty; 2) imię Rzymskiéj familii

Străges, is, *ż.* (od sterno) wywrócenie, obalenie, wycięcie, tectorum, arborum; porażka, zniszczenie, strages edere, ciere; 2) gruzy, rozwaliny, kupy, st. armorum.

Stragŭlus, a, um (od sterno) do pokrycia służący, vestis; pokrycie, kobierce, materace: *rzeczow.* stra-

gulum, i, *n.* pokrycie na stół, sofę i t. p.
Stramen, *inis*, *n.* (od sterno) słoma; podściełka ze słomy.
Stramenticius, a, um, słomiany, ze słomy, casa.
Stramentum, *i*, *n.* słoma, mierzwa, podściełka, słoma na dach; 2) pokrycie, materac.
Stramineus, a, um, słomiany, ze słomy, casa; str. Quirites, postacie ludzkie, bałwanki ze słomy, które corocznie topiono w Tybrze zamiast ludzi.
Strangulo, 1. dusić, aliquem; — przenoś. trapić, dręczyć, dolor, poet. [uryny.
Strangūria, ae, *ż.* zatrzymanie
Strata, ae, *ż.* patrz sterno
Strategēma, ătis, *n.* podstęp wojenny; 2) w ogóle: podejście, zdrada.
Stratonicēa, ae, *ż.* miasto w Karyi; stąd: Stratonicensis, e, należący do tego miasta.
Stratum, i, *n.* (od sterno), pokrycie, posłanie, kobierzec, materac, łoże, membra stratis reponunt.
Stratus i stravi, patrz sterno.
Strenue, *przysł.* rzesko, ochoczo, szybko, skrzętnie, obrotnie, dzielnie, navigare, arma capere, domus aedificatur strenue.
Strenuitas, ātis, *ż.* rzeskość, obrotność, szybkość, dzielność.
Strenuus, a, um, obrotny, przedsiębierczy, dzielny, szybko działający; str. inertia nos exercet, wielka gnusność, poet.
Strepito, āre, szelest, szmer, dźwięk, łoskot i t. p, wydawać.
Strepitus, us, *m.* szmer, dźwięk, hałas, chrobot, łoskot, citharae, rotarum, majore strepitu castra moveri jubet.
Strepo, strepui, strepĭtum, 3. szelest, szmer, dźwięk, łoskot i t. p. wydawać, rauco strepuerunt cornua cantu: także: aures strepunt clamoribus, krzyk obija się o uszy; strepit murmure campus, szelest rozlega się po polu; przech.: haec quum streperent.
Stria, ae, *ż.* żłobkowanie, wydrążenie.
Strictim, *przysł.* ciasno, obcisło; stąd: krótko, ulotnie, pobieżnie, dicere: perscribere res gestas.
Strictūra, ae, *ż.* massa żelaza pod młotem.
Strictus, a, um, ciasny, janua, poet.
Strideo, i strido, stridi, ēre i ĕre, syczéć, bellua Lernae horrendum stridens; stridentia tingunt aera lacu. poet.; szuméć, str. silvae, mare; Aquilone procella; skrzypiéć, chrobotać, stridentia plaustra.
Stridor, ōris, *m.* brzęk, szczęk, ferri tractaeque catenae; świst, szum, Aquilonis; skrzyp, serrae, rudentum; sykanie.
Stridŭlus, a, um, skrzypiący, plaustra; świszczący, telum.
Strigĭlis, is, *ż.* drapaczka, narzędzie używane od Rzymian do wycierania ciała w kąpieli.
Strigōsus, a, um, chudy, equus; — — przenoś. o mówcy: oschły, mówiący bez ozdób.
Stringo, strinxi, strictum, 3. ściskać, ściągać, strictus nodus; stricta matutino frigore vulnera; stringebant vincula pedes, krępowały; 2) obcinać, obrywać, ścinać, folia ex arboribus, frondes, rubos; hordea, comas i t. p.: 3) gladium, ferrum str., dobyć oręża; poet.: stringitur jambus in hostes, poet.; — przenoś. rem ingluvie, strwonić; 4) u poet. i w ogóle u późn. pis.: lekko dotknąć, drasnąć, trącić, przebiedz, przelecićć, juga montium; ultima Asiae, summas un-

das; metas interiore rotâ; 5) lekko ranić, tela stringentia corpus;—przenoś. przejąć, wzruszyć, animum; skazić, pectora delicto; nomen.

Strito, āre, zwolna postępować, chodzić.

1. **Strix**, strigis, *ż*. ptak nocny, sowa (kozodój).

2. **Strix**, strigis. *ż*. żłobkowanie snycerskie.

Strŏphades, um, *ż*. dwie wyspy na morzu Jońskiém, gdzie przebywały Harpije.

Strophium, ii, *n*. chustka niewiast Rzymskich do pokrycia piersi.

Strophius, ii, *m*. król Focydy, ojciec Piladesa.

Structor, ōris, *m*. budowniczy, mularz.

Structūra, ae, *ż*. układ, uporządkowanie, budowanie, parietum; str. antiqua: 2) szyk wyrazów, str. verborum, carminis.

Strues, is, *ż*. kupa, stos, lignorum, laterum: 2) gatunek placków ofiarnych; 3) oddział falangi.

Struix, īcis, *ż*. stós, kupa, saxeae

Struma, ae, *ż*. wole u gardła.

Struo, struxi, structum, 3. składać jedno na drugie, lateres; poet.: arbores in pyram; alta congestos ad sidera montes; penum ordine longo; także: altaria donis dary na ołtarzach; 2) budować, murować, stawić, acervum, pyram; tuguria latere; domum, templa, aggeres; structum esse saxo;—przenoś. zamyślać, układać co skrycie, stawiać sidła, clam consilia recuperandi regni; insidias alicui; odium in alios, ściągać nienawiść; quid struit? co knuje, co zamyśla? 3) szykować, urządzać, porządkować, aciem, copias, armatos in campo; verba.

Strūthio, onis, i struthio camelus, i, *m*. struś.

Strȳmo, i strymon, ŏnis, *m*. rzeka w Tracyi; stąd: Strymŏnius, a, um, odnoszący się do Strymonu, w ogóle: Tracki.

Stŭdeo, studui, 2. gorliwie się o co starać, łożyć staranie, zajmować się czém, z przyp. 3. pecuniae, labori, virtuti; divitiis alicujus (starać się kogo zbogacić); poet.: z przyp. 2. non studet tui, nie dba o ciebie; z przyp. 4. id, unum; hoc unum i t. p; często z przyp. 4 i tryb. bez. gratum se videri studet; qui sese student praestare ceteris; także: ze spój. ut lub ne i tr. łącz., studebat, ut excluderet; ne solus esset, studui; albo z tyb. bez. studeo scire, pragnę wiedzieć, audire; 2) we względzie naukowym: przykładać się, oddawać się, literis, alicui scientiae; 3) sprzyjać komu, rebus Atheniensium

Studiose, *przysł.* gorliwie, usilnie, discere, audire.

Studiōsus, a, um, ubiegający się za czém, starający się o co, mający w czém upodobanie, z prz. 2. venandi aut pilae; nemorum caedisque ferinae; florum; 2) chciwie uczący się, oddany naukom, dicendi, literarum, doctrinarum, także w ogóle: uczący się, cohors, poet.; 3) przychylny, sprzyjający, mei; existimationis meae; victoriae.

Studium, ii. *n*. chęć wielka do czego, usilność, ardore studio veri reperiendi; summo studio discere; skłonność do czego, wylanie się na co, suo quisque studio maxime ducitur, każdy się szczególniéj powoduje swoją skłonnością; studiis alicujus inservire, oddać się czyim ulubionym zajęciom: st. partium, stronnictwo; nauka, zajęcie się naukami, in studiis vitam egi; st. juris, doctrinae; stu-

dia liberalia, civilia; studiis illis se dare.

Stulte, *przysł.* głupio, nierozsądnie.

Stultitia, ae, *ż.* głupstwo, nierozum, nierozsądek.

Stultus, a, um, głupi, nierozsądny, niebaczny; *rzeczow.* głupiec, stultorum plena sunt omnia.

Stupa, patrz stuppa.

Stupĕfacio, fēci, factum, 3 (na str. bier. stupefio, factus, fieri), odurzyć, w zadziwienie wprawić; stupefactus, zdumiony, osłupiały.

Stupeo, stupui, 2. osłupieć, tracić zmysły, czucie, quum semisomnis stuperet; zdumiewać się, przypatrywać się z podziwieniem, in Turno, in tabulis; poet.: z 4 przyp. domum stupet; stupendus podziwienia godny; capti (tribuni plebis) et stupentes animi, zdumieni; 2) stawać się bezczynnym, ustawać, zatrzymać się, stupentia membra, zdrętwiałe; stupuerunt verba palato; stupente seditione.

Stupesco, ĕre, osłupiéć, zdumiewać się.

Stupeus, patrz stuppeus.

Stupĭdĭtas, ātis, *ż.* głupstwo, nierozum.

Stupĭdus, a, um, odurzony, zdumiały, tępy, głupi.

Stupor, ōris, *m.* odurzenie, tępość umysłu, zdumienie; 2) nieczułość, odrętwiałość, linguae; sensus; in corpore.

Stuppa, ae, *ż.* zgrzebie, pakuły.

Stuppeus, a, um, zgrzebny.

Stupro, 1. zgwałcić, zhańbić.

Stuprum, i, *n.* zgwałcenie niewiasty, st. afferre, inferre lub offerre alicui, dopuścić się gwałtu; st. sustinere, ponieść gwałt; stupri consuetudinem habere cum aliquo.

Sturnus, i, *m.* szpak.

Stygius, patrz Styx.

Stylus, patrz stilus.

Stymphālos, i -us, i, *m.* jezioro, rzeka i miasto w Arkadyi; stąd: Stymphalis, ĭdis, *ż.* należąca do Stymfalu, undae.

Styx, Stygis, i Stygos, *ż.* źródło w Arkadyi; 2) jezioro lub bagno w krainie podziemnéj, na które zaklinali się bogowie, Stygias juravimus undas; vides Stygiam paludem, dii cujus jurare timent et fallere numen; 2) poet.: kraina podziemna, piekło, aliquem ad Styga dare lub mittere; stąd: Stygius, a, um, odnoszący się do Styksu, piekielny, lacos Stygios aspicies; rex Stygius = Pluto; — przenoś. straszny, smutny, u poet.

Suāda, ae. patrz suadus.

Suadēla, ae, *ż.* bogini wymowy; także: nakłanianie, namawianie.

Suadeo, suasi, suasum, 2. radzić, alicui; suadere sibi, przekonać się, nisi mihi ab adolescentia suasissem, gdybym nie nabrał przekonania; zwykle w znacz. przech. namawiać doradzać, legem, pacem; suadent cadentia sidera somnos (skłaniają do spoczynku); z tr. bez. suadebo incendere odores; ze spój. ut lub ne i tr. łącz. lub samym tryb. łącz., suades, ut potam: se suadere, Pharnabazo negotium daret.

Suādus, a, um, doradzający; *rzeczow.* Suada, ae, *ż.* bogini wymowy, namawiania, przekonywania.

Suasio, ōnis, *ż.* radzenie, mowa któréj przedmiotem jest doradzanie, zachęcanie, s. legis.

Suasor, ōris, *m* doradzca, deditionis, legis; repulsis malis suasoribus.

Suasus, us, *m.* rada.

Suavilŏquens, tis, przyjemnie mówiący.

Suavilŏquentia, ae, *ż.* przyjemne mówienie,

Suavior, 1. całować, aliquem.

Suavis, e, przyjemny, miły, odor, sermo; *przysł.* suave, przyjemnie, suave resonat locus, poet.

Suavitas, ātis, *ż.* przyjemność, wdzięk, cibi, odorum; oris et vocis, sermonum, humanitatis.

Suaviter, *przysł.* przyjemnie, miło, loqui; quam s. voluptas sensibus blandiatur.

Suavitūdo, ĭnis, *ż.* = suavitas.

Suavium, ii, *n.* usta; 2) całus, suavium alicui dare.

Sub, *przyim.* I) rządzi przyp. 6, na pyt. gdzie? pod, ossa ejus sub columna sita sunt; s. terra habitare; s. pellibus hiemare; vitam s. divo agere; poet.: silvis inventa sub altis (w lasach); vidimus obscuris primam sub vallibus urbem; także: ze słow. oznaczającemi poruszenie, sub jugo mittere; sub terra vivi demissi sunt; poet.: monte sub aërio; dla oznaczenia blizkości: pod, tuż przy, sub monte esse, considere; s. moenibus esse; s. septentrionibus positum esse (ku północy); poet.: Euryalumque Helymus sequitur, quo deinde s. ipso ecce volat — Diores (tuż za nim); — przenoś. *a)* s. armis esse, manere, habere legiones pod bronią; sub onere esse; legionem s. sarcinis adoriri, napaść na legion obarczony tłomokami; s. corona, s. hasta vendere; s. nomine pacis bellum latet; s. manu esse, być na doręczu; s. jactu teli esse, na donośność wystrzału; s. oculis, przed oczyma; s. sinistra Britanniam relictam conspexit. na lewéj stronie: *b)* dla okazania podwładności: pod, sub aliquo agere, militare (pod czyjém dowództwem, pod czyjemi rozkazami); s. eo, s. hoc (pod jego panowaniem); s. rege (za panowania króla); s. imperio, regno, ditione atque imperio alicujus; s. tutela; *c)* u poet. i póź. proz. pod, na, przy, Bacchi s. nomine risit, uśmiechnął się na wspomnienie imienia Bachusa; s. hac conditione; s. specie venationis; s. belli denunciatione; 2) w czasie: przy oznaczeniu zdarzenia, które miało miejsce, *a)* albo jednocześnie z drugiém, podczas, za, w przeciągu: qui s. divo Hadriano perpetuum composuit edictum; ne sub ipsa profectione milites oppidum irrumperent; *b)* albo w czasie zbliżonym, graniczącym, około, tuż przed, sub luce urbem ingressus; excesserunt urbe sub adventu Romanorum. II) z przypadkiem 4. przedmiotu: 1) w przestrzeni: na pyt. dokąd? pod, s. jugum mittere; — przenoś. *a)* sub sensum cadere; s. sensus subjectus esse; s. judicium sapientis cadere; *b)* dla okazania podległości: pod, sub potestatem redigere; s. legis vincula conjicere aliquid; *c)* przy oznaczeniu blizkości: pod, tuż przy, sub ipsum murum fons prorumpebat; sub montem; s. aciem succedere; arat finem s. utrumque colonus; sub ictum venire; s. manum submittere; 2) w czasie: mało co przedtém, pod, zaraz po, ku, około, sub ortum ferme lucis, prawie na świtaniu; sub noctem, pod noc, s. vesperum, ku wieczorowi; s. finem certaminis, pod koniec walki; s. haec dicta, zaraz po tych słowach; s. eas (literas) statim recitatae sunt tuae.

Subabsurde, *przysł.* nieco niedorzecznie.

Subabsurdus, a, um, nieco niedorzeczny, zdrożny, opaczny, niestosowny.

Subaccūso, 1. nieco obwiniać, ganić, discessum; aliquem.
Subactio, ōnis, *ż.* ukształcenie, ingenii.
Subagrestis, e, nieco wieśniaczy, mniéj polerowny.
Subalāris, e, będący pod pachą, telum.
Subamārus, a, um, nieco gorzki, gorzkawy.
Subarroganter, *przysł.* nieco dumnie, hardo, zuchwale.
Subausculto, āre, podsłuchiwać, videntur subauscultare, quae loquor.
Subcent- patrz succent-.
Subcin- patrz succin-.
Subcisiv- patrz succisiv-.
Subcontumeliōse, *przysł.* nieco obelżywie, aliquem tractare.
Subcresco, patrz succresco.
Subcrispus, a, um, nieco kędzierzawy.
Subcubo i subcumbo, patrz succ-.
Subdebilitātus, a, um, nieco osłabiony; zrażony.
Subdeficio, ĕre, powoli ustawać na siłach.
Subdifficilis, e nieco trudny, quaestio.
Subdiffīdo, ĕre, mniéj ufać; niedowierzać.
Subditīcius, a, um, podsunięty, nieprawy, fałszywy.
Subdo, dĭdi, ditum, 3. poddać, podłożyć, ignes, saxa; z prz. 3. faces urbi, podpalić miasto; se aquis, zanurzyć się; calcaria equo, zwierać ostrogami; subditis calcaribus; radiis juga subdita matutinis, leżące w stronie wschodniéj; stimulos ingenio, dodać bodźca; ignem seditioni, podżegać do buntu; alicui spiritus, dodać odwagi; alicui acriores ad studia dicendi faces, zachęcić; podbić, ujarzmić, u późn. pis.; 2) podstawić kogo w czyje miejsce, judicem in locum alicujus; podstawić dla oszukania, aliquem in alicujus locum; subditus filius.
Subdŏceo, ēre, poduczać.
Subdŏle, *przysł.* nieco chytro, zdradliwie.
Subdŏlus, a, um, nieco chytry, zdradliwy, podstępny, oratio.
Subdubĭto, āre, wątpić nieco, te subdubitare, qua essem — voluntate.
Subdūco, duxi, ductum, 3. wyciągnąć z pod kogo, zabrać, fidum ensem capiti: usunąć, zabrać. oculis subduci; lapides ex turri: aliquid furto, ukraść; mensam, poculum; zatrzéć, vestigium: zwinąć, spuścić, vela; clam se; se de curriculo, usunąć się, wymknąć się; poet: se subducere colles incipiunt, zaczynają się zniżać, giną dla oka; uprowadzić, wyprowadzić, odciągnąć, cohortes a dextro cornu: equites ex acie; copias in montem, in proximum collem; in urbem; milites in primam aciem; aliquem in concionem; subduci ex acie (potajemnie się oddalić); — przenoś. s. rationem, policzyć, zliczyć w jedno, obrachować, rozważyć; także: calculos, summam; subducta ratione, obrachowawszy, rozważywszy; 2) podciągnąć, podjąć, podnieść w górę, cataractam in tantum altitudinis; tunicas; 3) sprowadzić, ściągnąć na ląd, naves in aridum lub samo naves, classem.
Subductio, ōnis, *ż.* wyciąganie okrętu na ląd; 2) obrachowanie.
Subdūrus, a, um, nieco twardy.
Subĕdo, edi, 3. podjadać.
Subeo, īvi, lub ii. ĭtum, īre, podejść, wejść pod co, tectum, aquas, virgulta, cavum: operta telluris; luna sub orbem solis subit; terram; schylić się dla dźwi-

gania czego, wziąć co na siebie, dźwigać, onus, lecticam; parentem humeris i feretro, u poet.; — przenoś. a) podpadać, dostawać się, podlegać, verba sub acumen stili subeant; b) być wystawionym na co, cierpieć, ponosić, doznawać, tempestatem, labores, periculum, dolorem, casum, poenas, judicium, invidiam, cruciatum voluntarium i t. p.; poet.: currum, dać się zaprządz; 2) nadejść, zbliżyć się, ad urbem; muros; napaść, uderzyć po nieprzyjacielsku, Herbosum, moenia; o wodzie: podpływać, rozlewać się pod czém, ubi maxime montes Trasimenus subit; radices petrae; leni tractu; — przenoś. napadać, subeunt morbi; przypominać co sobie, subeunt verba, subit cari genitoris imago; subit illius tristissima noctis imago; subiit cogitatio animum; subiit Creusa et domus; spes animum meum subibat (spodziewałem się); z 4 przyp. i tryb. bez.; 3) wchodzić, wstępować, włazić, dostać się, collem, muros; eodem amne s.; adversum flumen; poet.: orbem medium Nox subibat (była północ); herbae subeunt, wyrastają; 4) zająć czyje miejsce, primae legioni tertia subiit; poet.: furcas subiere columnae; subiit argentea proles.

Suber, ĕris, *n.* drzewo korkowe.

Subf- patrz suff-.

Subg- patrz sugg-.

Subhorridus, a, um, nieco szorstki, mniéj wykształcony.

Subigo, ēgi actum, 3. podbić, pokonać, ujarzmić, nationes, tertiam partem orbis terrarum; cuncta terrarum subacta; 2) zapędzić, naves ad castellum; poet.: ratem conto, popychać; przymusić, nakłonić, przywieść do czego, hostes ad deditionem; fame ad deditionem; metu subactus; insidiis; z tr. bez. ambitio multos falsos fieri subegit; ze spój. ut i tr. łącz., potest subigere, ut se amet; 3) pędzić w górę, lembum adverso flumine, poet; 4) uprawiać, obrabiać, arva aratris; glebas; ostrzyć, secures in cote, poet.; — przenoś. kształcić umysłowo, homines subacti, ingenium subactum.

Subimpŭdens, tis mniéj wstydliwy.

Subinānis, e, nieco próżny, pusty.

Subinde, *przysł.* wkrótce potém; 2) raz po raz.

Subindo, ĕre, przydać, dodać.

Subinsulsus, a, um, trochę niedorzeczny.

Subinvĭdeo, ēre, trochę zazdrościć, alicui: 2) trochę nie awidzieć.

Subinvisus, a, um, nieco znienawidzony, apud aliquem.

Subinvito, 1. poniekąd zapraszać.

Subirascor, irasci, trochę się gniewać, brevitati literarum.

Subiratus, a, um, trochę rozgniewany, alicui.

Subitārius, a, um, naprędce zebrany, exercitus.

Subĭto, *przysł.* nagle, naprędce, szybko, ex oculis s. fugit; s. copias contrahere non potuit.

Subĭtus, a, um, nagły, niespodziany, bez przygotowania zrobiony, oratio; consilia; *rzeczow.* subita, orum, *n.* rzeczy nagłe, niespodziane; ad subita belli retentae copiae, na nieprzewidziane wypadki wojny zatrzymane wojsko.

Subjaceo, jacui, 2. leżéć pod czém.

Subjecte, *przysł.* uniżenie, pokornie, subjectissime exponere.

Subjectio, ōnis, *f.* stawianie pod czém, sub aspectum, na widok; 2) podrobienie, testamenti; 3) dodanie, przytoczenie, rationis.

Subjecto, āre, podkładać, manus; stimulos alicui, kłóć, dodawać bodźca, poet.; 2) podrzucać rzucać w górę, nigram alte subjectat arenam.

Subjector, ōris, *m*. podrzucający, podrabiający, testamenti, fałszerz.

Subjectus, a, um, leżący niżéj, saxis; Candaviae; wystawiony, aquiloni; — przenoś. poddany, podległy, ulegający, servitio; parcere subjectis; 2) graniczący z czém, rivus castris subjectus; campus viae s.; insula ostio amnis s.

Sŭbjicio, jēci, jectum, 3. podkładać, podrzucać, ignem, sublicas, scutulas, rotas i t. p. ignem lub ignes alicui rei; epistolam sub pulvinum lub pulvino; sub aspectum lub oculis aliquid; — przenoś. *a*) w ogóle: ea, quae sub sensus subjecta sunt, rzeczy, które podpadają pod zmysły; także: res quae subjectae sunt sensibus; bona sub praecone lub voci praeconis subjicere, wystawiać na przedaż publiczną; dodać, połączyć, sententiam sub voce lub rem voci; cogitationi suae aliquid: zrobić poddziały, dzielić np. rodzaje na gatunki i t. p.; partes generibus; sub metum subjecta sunt pigritia, pudor i t. d.; perturbationibus duae partes subjiciuntur; *b*) poddać, podbić, hołdowniczym zrobić, aliquem lub se imperio alicujus; Babyloniam alicui; Gallia securibus subjecta; stąd: wystawić, narazić na co, navigationem hiemi, na burzę; mare est subjectum ventis; terram ferro, orać; scelus odio; 2) podsunąć, poniżéj przy czém postawić, tuż, obok położyć, założyć i t. p. subjecto ad mentum gladio; mucronem; często w znacz. woj.: aciem collibus, castris alicujus; castra urbi; castris legiones; także: aedes colli; podać, wręczyć, libellum alicui; — przenoś. podać, nastręczyć komu myśl, natchnąć, wlać i t. p. consilia certiora; spem; quae dolor querentibus subjicit; subjiciens, quid dicerem; quidquid subjicit metus aut spes; 3) w górę podnosić, wyrzucać, tragulas inter currus; regem in equum; poet.: corpora saltu in equos, wskakiwać na konie; se s. lub subjici, wznosić się, alnus se subjicit; laurus; 4) przytoczyć co w mowie, dodać, rationem; vix pauca subjicio; quod subjicit; tum risum obortum Scipioni et subjecisse; 5) postawić innego na czyjém miejscu, integros vulneratis; podrabiać, fałszować, odmieniać, librum, testamenta; potajemnie poduszczać, podżegać, aliquem.

Subjŭgo, 1. podbijać pod moc, ujarzmiać, u późn. pis.

Subjungo, junxi, junctum, 3. zaprzęgać, tigres curru; — przenoś. podbić, ujarzmić, urbes sub imperium; provincias imperio alicujus; sibi res; poet.: nulli fas Italo tantam subjungere gentem; 2) umieścić, dołączyć, puppis rostro Phrygios subjuncta leones; poet.; przenoś. połączyć, omnes artes oratori.

Sublabor, lapsus, 3: upadać, spes Danaum; 2) wciskać się nieznacznie, lues udo sublapsa veneno.

Sublāte, *przysł.* górnie, wzniośle, dicere; dumnie, chełpliwie, de se dicere.

Sublātio, ōnis, *ż*. podniesienie, wzniosłość, animi.

Sublātus, a, um (od tollo) podniesiony, clamor ad aethera, wznoszący się pod niebiosa; — przenoś. pyszny, nadęty, z przyp. 6 victoriā, z powodu zwycięztwa.

Sublēgo, lēgi, lectum, 3. zbierać co pod czém, sublegit quodcumque jaceret inutile, poet.; 2) podkradać, wykradać;—przenoś. podsłuchiwać, quae sublegi tacitus tibi carmina nuper; 3) podstawić, obrać kogo na czyje miejsce, in locum demortui aliquem; senatum.

Sublevātio, ōnis, *ż.* ułatwienie, ulga.

Sublēvo, 1. podnosić, podźwignąć, aliquem stratum ad pedes; se; sublevari ab aliquo; ab iis sublevatus murum ascendit; Aeneas terra sublevat ipsum; — przenoś. *a)* umniejszyć, ulżyć, złagodzić, laborem militum; pericula inopiam, res adversas, offensionem, calamitates, fortunam; i t. p.; *b)* wesprzec, dopomódz, causam inimici; fugam alicujus pecunia; alios; tantis implicatum rebus; vicinos, patriam (pecunia).

Sublĭca, ae, *ż.* pal, podpora.

Sublĭcius, a, um, na palach zbudowany, pons.

Subligăcŭlum, i, *n.* fartuch.

Sublĭgo, 1. podwiązać; 2) przypasać, lateri ensem.

Sublĭmis, e, rzadko sublimus, a, um, wysoki, wzniosły, columna, cacumen montis; fastigium; wysoko będący, sublimis curru; sublimes in equis redeunt; sublimis abiit, wzniósł się w powietrze; *rzeczow.* in sublime extollere, w górę podnieść; *przysł* sublime, wysoko, s. putrescere; często: sublime ferri, wysoko się wznosić; — przenoś. wzniosły, wspaniały, znakomity, świetny, vir, mens, nomen; sublimia cures; górny, szczytny, carmen, versus. [niosłość.

Sublĭmĭtas, ātis, *ż.* wysokość, wy-

Sublĭmĭter, *przysł* wysoko.

Sublimus, a, um, patrz sublimis.

Sublĭno, lēvi, litum, podmazać, namaścić, lekko farbą pociągnąć.

Sublūceo, luxi, 2. trochę jaśnieć, przebijać się jak światło, crepuscula.

Sublŭo, lui, lūtum, 3. podmywać; o rzekach: podrywać, podbierać, collis radices flumina subluebant; montem flumen subluebat.

Sublustris, e, trochę świecący.

Submergo, mersi, mersum, 3. zatopić, zanurzyć, navem, homines ponto; equus submersus; submersas obrue puppes.

Subministro, 1. dostarczać, poddawać, dawać, właś. i przenoś., tela clam; frumentum; adjumenta atque ornamenta arti; auxilia hostibus.

Submisse, *przysł.* pokornie, uniżenie, skromnie, bez dumy, supplicare; submissius nos geramus; 2) łagodnie, powolnie, dicere.

Submissio, ōnis, *ż.* zniżenie, spuszczenie, w przeciwieństwie do elatio; 2) łagodność, powolność, vocis, orationis.

Submissus, a, um, nachylony, zniżony, nizki, vertex; submissiores, mający postawę więcéj nachyloną; — przenoś. *a*) skromny, pokorny, oratio; civitates submissiores calamitate; tendere submissas manus; w złéj myśli: podły, nikczemny, submissum vivere; ne quid humile, submissum faciamus; *b*) o mowie i mówcy: cichy, spokojny, powolny, łagodny, skromny, vox; orator; submissa dicere, o małych rzeczach.

Submitto, misi, missum, 3. postawić, umieścić pod czem, podsadzić, — przenoś. poddać, animos amori; se culpae, dopuścić się wykroczenia, przewinienia; 2) cichaczem, potajemnie, posłać, aliquem; ad puppillae matrem submittebat; także w ogóle: posłać, nadesłać, subsidia alicui; aliquem

alicui subsidio: juventutem ad bellum; laborantibus auxilium; milites auxilio; 3) podnieść do góry; — przenoś. *a)* wydawać, rodzić, non monstrum submisere Colchi majus; *b*) hodować, vitulos, tauros, pullos equorum, monstrum; 4) zniżyć, se ad pedes, upaść do nóg; spuścić, fasces, clipeum; — przenoś. o mowie: multum s., słabo, niedosadnie mówić; złożyć, zwolnić, zaniechać, zaprzestać, furorem, poet.; uniżyć, se; se alicui; animum lub animos s., stracić odwagę; imperium alicui, zostawić, ustąpić, przyznać.

Submoleste, *przysł.* nieco przykro, nieprzyjemnie.

Submolestus, a, um, trochę przykry, nieprzyjemny.

Submorōsus, a, um, nieco dziwaczny, zrzędny.

Submōtor, ōris, *m.* usuwający, robiący miejsce (o liktorach).

Submoveo, mōvi, mōtum, oddalać, odpędzać, odpychać, usuwać, aliquem; ex muro; ex agro; ab Alpibus in Italiam; a porta; a republica, a bello; patria, nostros longius; sub Albim fluvium; ultra Rhenum; copias procul amne; submoto Lysandro; szczegól. o liktorach, którzy spędzali lud z drogi dla zrobienia miejsca przechodzącym konsulom i t. p.; submove turbam; populum; submoveri jubet; submoto, gdy zrobiono miejsce; 2) litora, zabudować; — przenoś. wstrzymywać, improbos maleficio.

Submūto, āre, zamieniać, verba pro verbis.

Subnascor, nātus, 3. wyrastać.

Subnecto, nexui, nexum, 3. przywiązać, przyczepić, velum antennis; podpiąć, cingula mammae: fibula vestem; — przenoś. u późpis. przytoczyć co w mowie, dodać, fabulam; deinde callide subnectit.

Subnĕgo, āre, po części zaprzeczać: odmawiać.

Subnixus, a, um, oparty na czém, solio alte subnixa; poet.: mitra mentum subnixus, mający podwiązaną-; — przenoś. *a*) polegający na czém, ufny, auxiliis; pyszny, hardy, victoriā.

Subnūba, ae, *ż.* współzalotnica.

Subnubĭlus, a, um, nieco pochmurny, nox.

Subo, āre, czuć popęd płciowy.

Subobscoenus, a, um, nieco brzydki, sprosny, na wszeteczność zakrawający.

Subobscūrus, a, um, trochę ciemny, breves et ob eam ipsam causam subobscuri.

Subodiōsus, a, um; trochę przykry, znienawidzony.

Suboffendo, ĕre, nieco zawadzić; uchybić, zawinić, apud aliquem.

Subŏleo, ēre, trochę pachnąć, (hoc) subolet mihi, lub samo subolet, domyślam się, przeczuwam.

Subŏles, is, *ż.* odrostek, latorośl; o ludziach: potomek, plemiennik, dziecię; w ogóle: potomstwo, s. stirpis; subolem producere, propagare; poet.: hircus s. gregis.

Subŏlesco, ĕre, dorastać, podrastać, juventutem subolescentem.

Suborno, 1. opatrzyć, obdarzyć, aliquem pecunia: a natura subornatus; 2) namówić w zamiarze szkodzenia komu, falsum testem; accusatorem; quum adversus Charetem eum subornaret: aliquem in caput alicujus; aliquem in bellum; hominem subornatis, qui dicat; militem subornant, ut Syracusas perferat nuncium.

Subp-, patrz supp.-

Subrancidus, a, um, nagniły, przyśmiardły, caro.

Subraucus, a, um, trochę chrapliwy, vox.

Subrefectus, a, um, trochę naprawiony, pokrzepiony.

Subrēmigo, āre, robić wiosłami, płynąć za kim.

Subrēpo, repsi, reptum, 3. podłazić, wmykać się, wciskać się, sub tabulas; moenia;—przenoś. somnus in oculos subrepit, wkrada się.

Subrīdeo, rīsi, rīsum, 2. uśmiechać się, subridens mixta Mezentius ira.

Subridicŭle, *przysł.* trochę śmiesznie.

Subrigo, lub surrigo, zwykle surgo, surrexi, surrectum, 3. wyprostować, podnieść w górę, subrigere aures, subrecto mucrone; 2) nieprzech. surgere, powstac, podnieść, e lectulo, lub samo s. ante lucem, cum die, humo, toro; poet.: ab Arpis Tydides (przybył, pokazał się); ad aetherias auras (przyjść na świat), o mówcy: powstać, podnieść się, wystąpić, ad dicendum: poet.: surgit ad hos Ajax; — przenoś. *a)* pokazać się, zaczynać się, surgit dies, sol, nox, ventus (powstaje), messis, pugna, discordia, ira i t. p.; *b)* powstawać, wznosić się, moenia, arx novae Carthaginis; lapidosos surgere montes; wzrastać, per spes surgentis Juli.

Subringor, ringi, nieco się gniewać, dąsać.

Subripio, patrz surripio.

Subrŏgo, 1. wybrać na czyje miejsce, nec collegam subrogasset in locum Bruti; collegam sibi; ad consules subrogandos.

Subrostrāni, orum, *m.* włóczący się cały dzień na placu publicznym koło mównicy rostra zwanéj, nowiniarze, próżniacy.

Subrŭbeo, ēre, trochę się czerwienić.

Subruo, rui, rŭtum, 3 podkopać, obalić, wywrócić, zburzyć, zniszczyć, murum (ab. imo): arbores a radicibus; muros cuniculis; murum admotis testudinibus; subruta turris; — przenoś. libertatem; reges muneribus.

Subrusticus, a, um, zakrawający na wieśniaka.

Subscribo, scripsi, scriptum, 3. pisać co pod czém, podpisać aliquid, haec libello; statuis; z nast. 4 przyp. i tr. bez.; o cenzorze: istam causam s., napisać przyczynę, pod nazwiskiem tego, któremu daje naganę; o oskarżycielu: pod skargą napisać swoje imię, causam parricidii; podać skargę, in aliquem; subscripsit, quod is pecuniam accepisset i t. d; o współoskarżycielu: skargę przez głównego oskarżyciela podaną podpisem swoim stwierdzać, neminem neque suo nomine neque subscribens accusavit; — przenoś. popierać, przystawać na co, potakiwać, potwierdzać, irae Caesaris; odiis; 2) wykazać, spisać, zapisać, numerum.

Subscriptio, ōnis, *ż.* podpis; *a)* o cenzorze: uzasadnienie objawionéj nagany, censoria, *b*) skarga sądowa na piśmie opatrzona podpisem oskarżyciela, porów. subscribo; podpisanie jakiego aktu z wymienieniem zawartéj w nim treści.

Subscriptor, ōris, *m.* oskarżyciel dodatkowy, który się na skardze przez kogo podanéj podpisuje, accusatore Lentulo subscriptoribusque ejus.

Subsecivus, patrz subsicivus.

Subsĕco, sĕcui, sectum, 1. podcinać.

Subsellium, ii, *n.* ława, siedzenie niższe, szczegól. dla sędziów, o-

skarżycieli i obrońców; — stąd przenoś. sąd, accusat ad subsellia; homo a subselliis; versatus in utrisque subselliis, w sądach prywatnych i publicznych; judicatio longi subsellii, długie naradzanie się.

Subsequor, sequūtus i secūtus, 3. tuż, bezpośrednio, natychmiast następować, postępować, nostri neque signa subsequi poterant; aliquem furtim; — przenoś. towarzyszyć, hos motus subsequi debet gestus; iść za czyjém zdaniem, stosować się do czego, aliquem, libertus tuus suo sermone subsecutus est humanitatem literarum tuarum.

Subsicivus, a, um, odcięty, tempora subsiciva, czas pozostały od głównego zatrudnienia; opera subs. robota podrzędna, dorywcza, wykonana w czasie wolnym od głównych zajęć.

Subsidiārius, a, um, odwodowy; pomocniczy, posiłkowy, cohortes, acies, milites, naves; *rzeczow.* subsidiarii, orum, *m.* wojska odwodowe.

Subsidior, ări, być na odwodzie, posiłkować.

Subsidium, ii, *n.* wojsko odwodowe, posiłkowe, szczegól. żołnierze zwani triarii, najczęściéj w licz. mn., subsidia et secundam aciem adortus; acies fulta subsidiis; 2) miejsce wojska odwodowego, legio in subsidio posita; reliqua signa in subsidio arctius collocat; 3) pomoc wojenna, posiłki, zwykle w licz. poj. subsidium submittere, ferre; subsidio ducere, ire, venire; 4) w ogóle: wszelka pomoc, ratunek, nec tibi subsidio sit numen; subsidium senectuti parare.

Subsīdo, sēdi, sessum, 3. przysiadać, usiąść, o ludziach i zwierzętach: 2) czatować na co, in insidiis, in eo loco; także: z prz. 4. devictam Asiam, poet.; — przenoś. zniżyć się, jussit subsidere valles; uspokajać się, undae subsidunt; aqua subsidit; 2) osiadać, zatrzymać się, in via, in Sicilia.

Subsigno, 1 podpisać; wnieść do zapisu, praedia apud aerarium.

Subsilio, silui, 4. podskakiwać.

Subsisto, stĭti, 3. zatrzymać, aliquem; 2) nieprzech. *a)* zatrzymać się, in itinere; tacita substitit unda; o okrętach: ad insulam Tauridem; substitit lingua timore; — przenoś. ustać, uspokoić się, substitit clamor, poet.; *b)* zostać gdzie, bawić, in eodem loco; biduum apud aliquem; paucos dies; diutius; *c)* opierać się, opór stawić, alicui, clipeo; quod neque ancorae funesque subsisterent, neque-; — przenoś. wytrzymać, podołać, wystarczyć, sumptui.

Subsortior, 4. na nowo losem obierać, judices.

Subsortītio, ōnis, *ż.* powtórne wybieranie losem, judicum.

Substantia, ae, *ż.* istota, byt, paternorum bonorum, u późn. pis.

Substerno, stravi, stratum, 3. podścielać, podkładać, cinnama; na str. bier. leżeć pod czém, substratus alicui; — przenoś. poddawać, omne corporeum animo; 2) wyścielać, nidos mollissime; viam glareā.

Substituo, stitui, stitūtum, 3. podkładać, podstawiać; — przenos. przedstawiać, wyobrażać, substituerat animo speciem corporis amplam; 2) stawić kogo w czyje miejsce, lub rzecz jaką w miejsce innéj, ut alium in locum ejus substituerent; aliquem alicui; aliquem pro aliquo; aliquid pro aliqua re; aliquem reum criminis, zwalić

na kogo winę; 3) stawić co przy czém, podle, w pobliżu, armaturas leves post elephantos.

Subsṭo, āre, zostać, wytrwać.

Substrictus, a, um, szczupły, chudy, ciasny, ściągnięty.

Substringo, strinxi, strictum, 3. podwiązać, podciągnąć w górę, caput equi loro altius; poet. aurem substrine loquaci, nadstaw ucha gadule.

Substructio, ōnis, ż. fundament budowy; 2) budowa, substructionum moles; theatrum substructionibus maximis.

Substruo, struxi, structum, 3. fundament do budowy założyć, z gruntu budować, Capitolium; 2) brukować, viam glareā.

Subsum, fui, esse, być pod czém, leżéć niżéj, nigra subest lingua palato, poet.; — przenoś. być w czém, ukrywać się, subest causa, ratio, suspicio; nihil doli, mali i t. p.; 2) być w blizkości, subest mons, classis, hiems, nox, dies, templa mari subsunt, nec vicina subest taberna.

Subsuo, sui, sūtum, 3. podszyć, przyszyć poniżéj, subsuta instita vestes, poet.

Subtēmen, ĭnis, n. wątek, osnowa w tkaniu; poet.: o nici Park, unde tibi reditum certo subtemine Parcae rupere.

Subter, 1) *przysł.* pod, niżéj, u dołu, esse; 2) *przyim.* pod, z 4 przyp. na pyt. dokąd; z 6 na pyt. gdzie? subter fastigia duxit; subter imas ablata cavernas; s. testudine.

Subtercutāneus, a, um, zaskórny, morbus, wodna puchlina.

Subterfūgio, fūgi, fugĭtum, 3. wymknąć się, unikać, uchronić się, uchodzić, periculum, poenam aut calamitatem.

Subterlābor, lapsus, 3. podsuwać się, podpłynąć, z 4 przyp. fluctus subterlabere Sicanos: 2) umknąć, navis subterlabens.

Subterraneus, a, um, podziemny, specus.

Subtersĕco, āre, przecinać u spodu.

Subtexo, texui, textum, 3. podetkać (o tkaczu); — przenoś. *a)* zawlec, zaciągnąć u spodu, nubes soli, poet.; *b)* okryć, coelum fumo, zaćmić niebo dymem; 2) dotkać; — przenoś. dodać, dołączyć w mowie, origininem familiarnm; z 4 przyp. i tryb. bez., subtexuit fabulae huic legatos interrogatos esse.

Subtīlis, e, cienki, szczupły; — przenoś. *a)* delikatny, wytworny, palatum; *b)* delikatny, przenikliwy, judicium; sagax et admodum subtilis ingenio; *c)* ścisły, dokładny, gruntowny, descriptio, definitio, epistolae; odznaczający się dobrym smakiem, venustas; *d)* prosty, niewykwintny, dobitny, dicendi genus; oratio; także o pisarzach: subtilis oratione; disputator subtilis.

Subtilitas, ātis, ż. cienkość; — przenoś. *a)* bystrość, przenikliwość, dokładność, gruntowność, dobitność, disserendi, disputandi, sententiarum; *b)* naturalność, niewykwintność, orationis.

Subtilĭter, *przysł.* cienko, delikatnie; — przenoś. *a)* dokładnie, gruntownie, przenikliwie, judicare, disputare, scribere, numerum exsequi; *b)* poprostu, bezozdobnie, dicere.

Subtĭmeo, ēre, lękać się nieco.

Subtrāho, traxi, tractum, 3. wyciągnąć z pod czego, w ogóle: odjąć, usunąć, zabrać, wydrzéć, cibum alicui; pecuniam; hastatos ex acie; milites ab dextro cornu; dediti-

cios; aliquem tormentis; aggerem cuniculis (zniszczyć za pomocą podkopów): impedimenta fuga clandestina; se subtrahere aspectui; także: na str. bier, subtrahitur solum, morze usuwa się pod wiosłami, poet.; — przenoś. materiam furori; materiam consternationis; cui judicio eum mors subtraxit; vires subtrabit ipse timor; se a curia et ab omni parte reipublicae; s. nomen lub aliquem, opuścić, nie wymienić, u późn. pis.

Subturpicŭlus, a, um, i subturpis, e, nieco szpetny.

Subtus, *przysł.* pod spodem, u dołu.

Subŭcula, ae, *ż.* koszula.

Subŭla, ae, *ż.* szydło.

Subūra, ae, *ż.* jedna z najwięcéj ożywionych ulic w Rzymie; stąd: Suburānus, Suburański, tribus.

Suburbānitas, ātis, *ż.* okolica blizka miasta.

Suburbānus, a, um, blizko miasta leżący, ager, fundus, rus; *rzeczow.* suburbanum, i, *n.* posiadłość wiejska blizko miasta, in suburbana amicorum deportare; suburbani, orum, *m.* mieszkający blizko Rzymu.

Suburbium, ii, *n.* przedmieście.

Suburgeo, ēre, przypierać, naganiać, napędzać, proram ad saxa.

Suburra, patrz Subura.

Subvectio, ōnis, *ż.* przywożenie, dowóz, frumenti.

Subvecto, āre, dowozić, podwozić, nieść, saxa humeris; corpora cymba.

Subveho, vexi, vectum, 3. przywozić, dowozić, dostawiać, Philippum adverso flumine lembis subvectum; poet.: curru subvecta per aĕra: ad arces subvehi; frumentum fluvio Arari; commeatus ex Samnio; subvecta ponto agmina.

Subvĕnio, vēni, ventum, 4. przychodzić, nadchodzić; 2) przynosić pomoc, ratować, pomagać, innocentiae; provinciae; subveniendum Adherbali censebant.

Subvĕreor, ēri, trochę się obawiać.

Subverto, verti, versum, 3. wywracać, obalać, moles — przenoś. niweczyć, znosić, leges ac libertatem; decretum consulis; avaritia fidem, probitatem ceterasque bonas artes subvertit.

Subvexus, a, um, w kierunku ukośnym wznoszący się.

Subvŏlo, āre, podlatywać, in coelestem locum.

Subvolvo, ĕre, toczyć w górę, manibus saxa.

Succedāneus, a, um, zastępujący miejsce; *rzeczow.* zastępca, u późn. pisarzy.

Succēdo, cessi, cessum, 3. podchodzić, wchodzić pod co, sub umbras, tumulo terrae, tectis nostris, poet; tectum; wciskać się, zachodzić, quo mare longius succedit; — przenoś. *a*) brać co na siebie, oneri; *b*) poddać się, dominationi; 2) przystępować, zbliżać się, sub montem: sub primam aciem; ad montes; muris lub muros: tumulum, portis; ad castra hostium i t. p.; — przenoś. melius tempus succedit; 3) wchodzić na co, posuwać się wyżéj, wzbijać się, wznosić się, in arduum; alto coelo, poet.; 4) bezpośrednio następować po kim w urzędzie, voluit ei succedere; in locum alicujus; quum in eum locum alii praetores successissent; pod względem miejsca: ad alteram partem succedunt Ubii; o czasie: aetas aetati succedit; pod względem znaczenia: magnitudini patriae; — przenoś. szczęścić się, powodzić

się, res nulla successerat; si ex sententia successerit; neque satis inceptis succederet; haec prospere succedebant.

Succendo, cendi, censum, 3. podpalać, zapalać, turrem, aggerem, pontem, vimina, rogum, urbem;— przenoś. zapalić, amore alicujus succensus.

Succenseo, censui, censum; 2. gniewać się, zapalać się gniewem, alicui; ze spój. quod, non succensendum ipsis, quod fidem conservare voluerint; z 4 przyp. i tryb. bezok.

Succentūrio, 1. zaciągać żołnierzy na miejsce wysłużonych lub zabitych.

Succentūrio, ōnis, *m*. niższy stopniem od centuryona.

Successio, ōnis, *ż*. następstwo, następowanie w urzędzie, w spadku i t. p. wstąpienie na czyje miejsce, in locum alicujus;—przenoś. voluptatis.

Successor, ōris, *m*. następca w urzędowaniu, w dziedzictwie i t. p.; poet.: succ. studii, naśladowca; Junius s. Maji; novus est successor habendus (o tarczy, która miała zająć miejsce dawniejszéj).

Successus, us, *m*. zbliżanie się, przysuwanie się, nadejście, hostium, equorum; 2) następstwo, ciąg, continuo totius temporis successu, przez cały przeciąg czasu, u późn pis.; — przenoś. powodzenie, pomyślność, szczęście; successum artes non habuere meae; prosperos successus dare orsis tanti operis; pleni successibus anni; successu exsultans; s. improborum plures allicit.

Succidaneus, patrz succedaneus.

Succidia, ae, *ż*. połeć.

Succīdo, cīdi, cīsum, 3. podcinać, odcinać, ścinać, frumenta, arbores, herbas curvamine falcis; flos succisus aratro; femina poplitesque, crura equis.

Succĭdo, cĭdi, 3. upadać, in mediis conatibus aegri succidimus, poet.

Succĭduus, a. um, upadający, zniżający się, genu, poples, poet.

Succinctus, a, um, uzbrojony, przygotowany do czego, gladio, cultro, ferro; avidae succincta rapinae.

Succingo, cinxi, cinctum, 3. podpasać. podkasać, succinctus, podpasany, podkasany, krótką suknią odziany, Diana; poet.: succincta comas pinus, ogołocona z gałęzi; 2) przypasać, uzbroić, pugione, pharetra i t. p.; — przenoś. otoczyć czém, succinctus armis legionibusque; Carthago succincta portubus; poet.: Scylla feris atram canibus succingitur alvum.

Succĭno, ĕre, przyśpiewywać, wtórować; — przenoś. odzywać się na co, succinit alter, poet.

Succisivus, patrz subsicivus.

Succlāmātio, ōnis, *ż*. okrzyk.

Succlamo, 1. wołać, krzyczéć, alicui, z 4 przyp. i tryb. bezok. quum succlamasset, nihil se mutare sententiae.

Succo, patrz suco.

Succresco, crēvi, cretum, 3. u dołu lub obok wyrastać; — przenoś. vident succrescere vina, widzą, że wina przybywa; orator succrescat aetati, niech zasłynie w tym czasie; gloriae seniorum succrescere, brać udział w chwale przodków.

Succumbo, cubui, cubĭtum, 3. upadać pod czém, uledz, dać się pokonać, non enim cum quoquam arma contuli, quin mihi succubuerit; s. oneri, doloribus, senectuti, somno, culpae; stosować się do czego, tempori.

Succurro, curri, cursum, 3. podbiegać, przybiegać, przybywać, szczegól. z przyp. 3. dawać pomoc, afflictis semper succurrit; non ignara mali, miseris succurrere disco; 2) przychodzić na myśl, illud etiam mihi succurrebat; ut quidque succurrit i t. p.

Succus, patrz sucus.

Succussus, us, *m*. wstrząśnienie.

Succŭtio, cussi, cussum, 3. wstrząsać, wzruszać, succutitur alte currus, podskakuje wysoko.

Sucōo, ōnis, *m*. wysysacz, zdzierca, lichwiarz.

Sucŭla, ae, *ż*. świnka; w licz. mn. Sucŭlae, hyady, gwiazdozbiór.

Sucus, i, *m*. sok, stirpes e terra sucum trahunt; maść, olejek, s. pinguis olivi, oliwa; lekarstwo, napój, pocula suci amari; trucizna, s. veneni; 2) smak dający się czuć w jedzeniu, piscis suco ingratus; ova suci melioris; — przenoś. moc. jędrność, amisimus sucum et sanguinem; szczegól. o mówcach i mowie: retinebant sucum Periclis; s. orationis.

Sudārium, ii, *n*. chustka do ocierania potu, chustka od nosa.

Sudātio, onis, pocenie się.

Sudes, is, *ż*. pal.

Sudo, 1. pocić się, potnieć; z prz. 6. być zmoczonym, zlanym, s. sanguine litus; także: sączyć się, kapać, balsama sudantia ligno, poet.; — przenoś. pocić się, pracować usilnie, sudandum est his pro communibus commodis: 2) przech. wydawać z siebie kroplami, quercus sudabunt mella; arbores balsama sudant.

Sudor, ōris, *m*. pot, quum sudor ad imos manaret talos; sudor iit per artus; sudorem excutere: — przenoś. trud, wielka usilność, stilus multi sudoris est; multo phaleras sudore receptas.

Sūdus, a, um (od se i udus), suchy, pogodny, s. ver.; *rzeczow.* sudum, i, *n*. pogoda, si erit sudum.

Sueo, ēre. być przyzwyczajonym.

Suesco, suēvi, suētum, 3. przyzwyczajać się; w cz. przesz. dok. suevi, jestem przyzwyczajony, zwykłem, quod suesti. jak zwykłeś, jak masz zwyczaj.

Suessa, ae, *ż*. miasto 1) Aurunków w Kampanii: Suessa Aurunca. stąd: Suessānus, a, um, tyczący tego miasta; 2) Wolsków w Lacyum: Suessa Pometia,

Suessiōnes, um, *m*. lud w Gallii belgijskiéj.

Suetus, a, um (od sueo) nawykły, wezwyczajony, z przyp. 3 lub z tryb. bez. his ego suetus; equi curru succedere sueti.

Suēvi, orum, *m*. lud Germanii, Swewowie, w licz. poj. Suevus, i Sueva, mieszkaniec, mieszkanka Swewii (Szwabii).

Sufes, ētis. *m*. Sufet, najwyższy urzędnik w Kartaginie.

Suffarrāneus, a um, dowożący zboże.

Suffero, ferre, nosić, utrzymywać; — przenoś, podolać, wystarczyć, nec claustra, nec ipsi custodes sufferre valent; ponosić, poenam alicujus rei.

Suffes, patrz sufes.

Sufficiens, tis, dostateczny, wystarczający, vires.

Sufficienter, *przysł.* dostatecznie.

Sufficio, fēci, fectum, 3. podkładać, opus, fundament do budowy założyć; sufficiunt lanam medicamentis, zanurzają w farbie, maczają, farbują; poet.: oculos suffecti (angues) sanguine et igni, węże mające krwią nabiegłe oczy i zaogaione: 2) dostarczać, da-

wać, właśc. i przenoś. Danais vires; ipsa satis tellus sufficit humorem; 3) wybierać na czyje miejsce, censorem in locum demortui; collegam suffici censori; Hasdrubale imperatore suffecto; suffectus consul (w przeciwieństwie do konsula wpierw obranego); — przenoś. o pszczołach: reges et parvos Quirites sufficiunt, poet. II) często nieprzech.: wystarczać, być dostatecznym, podołać, alicui lub adversus aliquem; alicui rei lub ad aliquid, lub in aliquid; często samo sufficere: non sufficiebant muri; quoad sufficere remiges potuerunt; z tryb. bez. być w stanie, być w możności, nec obniti contra, nec tendere, poet.

Suffīgo, fixi, fixum, 3. przybić, przypiąć, aliquem cruci, in cruce lub in crucem.

Suffīmen, inis, *n.* i suffimentum, i, *n.* kadzidło.

Suffio, fīvi i fii fītum, 4. kadzić, thymo; często: przech. okadzać, okurzać; suffitus, okadzony, u poet.

Suffītio, ōnis, *ż.* kadzenie.

Sufflāmen, ĭnis, *n.* hamulec.

Sufflātus, a, um, wzdęty; — przenoś. dumny, nadęty, scientia.

Sufflo, 1. dąć; przech. nadymać.

Suffōco, 1. (od faux), dusić; — przenoś. urbem, ogłodzić, głodem wyniszczyć.

Suffōdio, fōdi, fossum, 3. wykopać poniżéj, specum, zrobić loch podziemny; podkopać, murum, sacella, moenia cuniculis; Alexandria est suffossa; z pod spodu przekłóć, equos (telis); ilia.

Suffragātio, ōnis, *ż.* sprzyjanie, pomaganie ubiegającym się o urząd na wyborach

Suffragātor, ōris, *m.* sprzyjający, pomagający na wyborach. głosujący za kim.

Suffragatōrius, a, um, tyczący się głosujących za kim, amicitia.

Suffragium, ii, *n.* odłamany kawałek, skorupka, któréj starożytni używali do dawania głosu na zgromadzeniach, stąd: *a)* głos, kreska, s. inire, ferre, głosować; in s. mittere, poddać głosowaniu; testarum suffragia, sąd skorupkowy, ostracyzm, testularum suffragiis e civitate ejectus; — przenoś. głos przychylny, zdanie, pochwalenie, suffragio tuo rhetorem; supplex populi suffragia capto: *b)* prawo głosowania; suffragia dare; s. alicui impartiri.

Suffrāgo, ĭnis, *ż.* przegub w pośledniéj nodze żwierząt czworonożnych.

Suffrāgor, 1. głosować za kim, głosowaniem pomagać ubiegającemu się o urząd, suffragandi libido; w ogóle: pomagać, zalecać, popierać, alicui lub alicui rei; suffragante aliquo, za czyjém poparciem, wstawieniem się; suffragante fortuna, za sprzyjaniem losu.

Suffringo, ĕre, podłamać, złamać, crura alicui.

Suffŭgio, fūgi, fugĭtum. 3. uciekać pod co, in tecta; także: z 4 przyp. uchodzić przed czém, sensum, tactum.

Suffŭgium, ii, *n.* przytułek, miejsce schronienia się.

Suffulcio, fulsi, fultum, 4. podpierać, porticum columnis.

Suffundo, fūdi, fūsum, 3. podlewać, lać pod co; 2) oblewać, zalewać, wylewać, mero suffuso, sanguis cordi suffusus: poet.: o puchlinie wodnéj: intumuit suffusa venter ab unda; — przenoś. s. ore ruborem i rubore suffundi, zarumienić się, poet.; rubor mihi

suffunditur, rumienię się; pallor suffunditur, blednieję; z przyp. 6. zwilżyć, napełnić, okryć czém, tepido suffundit lumina rore; lacrimis oculos suffusa nitentes; lingua suffusa veneno; rubra suffusus lumina flamma; także: sales suffusi felle; animus nulla malevolentia suffusus.

Sugamber, patrz Sygamber.

Suggĕro, gessi, gest m, 3. poddawać. podkładać, flammam costis aheni, poet.; — przenoś. invidiae flammam ac materiem criminibus; 2) dostarczyć, dać, apparatus; tellus alimenta suggerit; — przenoś. dodać, przydać, ratiunculas huic sententiae, questus; sprawić, ludum Druso (zamydlić oczy); 3) zaraz przytoczyć, zaraz co po czém położyć, bezpośrednio kogo po kim wymienić, Horatium Bruto.

Suggestum, i, *n.* miejsce wzniesione, z którego mówiono do ludu, illud suggestum ascendens.

Suggestus, us, *m.* miejsce wzniesione, z którego przemawiano do ludu, de suggestu inquit; miejsce, na którém zasiadał pretor, excelso in sugestu jura reddentem.

Suggill- patrz Sugill-.

Suggrandis, e, nieco wielki.

Suggrunda, ae, *ż.* obdaszek, koniec dachu wydatny od ściany dla spływania deszczowéj wody.

Sugillātio, ōnis, *ż.* siniak; — przenoś. znieważenie, obelga, consulum.

Sugillo, 1. pobić kogo, porobić siniaki; — przenoś. znieważyć, wyrządzić obelgę, viros spectatos.

Sūgo, suxi, suctum, 3. ssać, ubera; — przenoś. wyssać, nabrać w siebie, errorem cum lacte nutricis.

Sui, *zaimek zwrot.* siebie, przyp. 3. sibi, 4 i 6 se lub dla wzmocnienia sese; przyim. cum przekłada się: secum; dodaje się przyrostek met, znaczący sam dla większéj dobitności: semet, sibimet; ad se, do siebie; do domu; apud se, u siebie, w domu, devertit Clodius ad se.

Suile, is, *n.* chlew.

Suillus, a, um, świni, wieprzowy, grex.

Sulcitāni, orum, *m.* mieszkańcy miasta Sulci w Sardynii.

Sulco, 1. orać, bróżdzić, robić brózdy, humum vomere; — przenoś. serpens sulcat arenam; marszczyć, cutem rugis; płynąć, rate sulcavimus undas; fragili ligno aequor; vada carinā.

Sulcus, i, *m.* brózda, s. imprimere; 2) dołek, jamka, rowek do sadzenia drzew, winorośli i t. p. tenui vitem commitere sulco; plantas deponere sulcis; 3) rozdzielanie się wody pod płynącym okrętem, infindunt sulcos, poet.

Sulfur, ŭris, *n.* siarka.

Sulfŭrātus, a, um, siarkowany.

Sulfŭreus, a, um, siarczany, aqua

Sulla, ae, *m.* familijne imię rodu Korneliuszów; stąd: *a*) Sullānus, a, um, Sullański, do Sulli odnoszący się; *rzeczow.* Sullani, orum, *m.* stronnicy Sulli; *b)* Sullaturio, īre, naśladować Sullę.

Sulmo, ōnis, *m.* miasto Pelignów w środkowéj Italii; stąd: Sulmonensis, e, do Sulmony odnoszący się i Sulmoneses, ium, *m.* Sulmoneńczycy.

Sulph-, patrz sulf.

Sulpicius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; *przym.* do Sulpicyusza należący, horrea.

Sultis = si vultis.

Sum, fui, esse, być, zostawać, znajdować się, żyć, omnium qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt;

nullus sum, już po mnie, jestem zgubiony; suus cuique mos est, każdy ma swój zwyczaj; w odniesieniu do miejsca: Romae, Athenis, in aliquo loco; apud aliquem lub ad aliquem, Curio fuit ad me diu; ab aliquo loco esse, w oddaleniu być, mieszkać, leżeć; w odniesieniu do stanu i usposobienia, położenia, in aere alieno, in laudibus, in spe i t. p.; esse cum aliquo, obcować, przestawać z kim; secum esse, być w samotności; est mihi aliquid cum aliquo, mam z kim do czynienia, mam stosunki; esse ab aliquo, należéć do kogo, być czyim stronnikiem, zwolennikiem, est ab Aristotele; esse pro aliquo, byc komu przydatnym; in eo esse, ut-, miéć co w myśli, być w gotowości, aby-; esse in aliquem locum, dostać się, in Syriam, in potestatem; sunt qui-, znajdują się tacy, którzy-, z nast. tryb. ozn. lub łącz., podług tego, jak się co pewnego, lub przypuszczalnego tylko przedstawia: sunt quibus unum opus est; sunt, quos juvat; sunt, qui dicant; id est, hoc est, przy wyjaśnieniu myśli poprzedniéj; być, miéć miejsce, solis defectio fuit; nec provocatio erat; stąd: sic, ita esse, tak się miéć: sicut erat, w takim stanie, jak był; sit ita lub esto, niech tak będzie, dobrze, mniejsza o to; est, jest taki wypadek, trafia się, zdarza się, z nast. ut i tryb. łącz., est, ut vir viro latius ordinet arbusta sulcis; z tryb. bez. fuerit mihi eguisse aliquando amicitiae tuae; także: est, ubi id maxime valeat; est quod lub ut lub cur, jest przyczyna, powód do-, magis est quod gratuler tibi, quam quod te rogem; nihil erat, quod singulis de rebus scriberem; nihil est, quod extimescas; 2) być czém, kim, gdy następuje predykat przymiot. lub rzeczow. lub wyrażenie przymiotne, magnus hoc bello Themistocles fuit; nos numerus manus, Iphicrates fuit talis dux; ejus aetatis lub ea aetate esse, być współczesnym, żyć w tym samym czasie; magno natu; tantis opibus esse; summi ut sint laboris, że są uzdatnione do bardzo ciężkiéj pracy; magno animo esse, miéć wielką odwagę; esse ea fama et gloria, magna sagacitate, singulari prudentia, praecipua fide, eodem animo, eadem mente; qui nunquam aegro corpore fuerunt; magni esse, miéć wielką wartość; wiele kosztować, frumentum fuit tanti; ager pluris erat; magni erunt mihi tuae literae; parvi, nullius momenti esse; z przyp. 2. przy oznaczeniu uległości, właściwości: należéć, Gallia est Ariovisti; ejusdem, alienae civitatis esse; Pompeji totum esse; suarum rerum erant; być powinnością, obowiązkiem, udziałem, rzeczą i t. p. id arbitrium non mei consilii est; non mediocris industriae est; est hoc Gallicae consuetudinis, ut-; est adolescentis majores natu vereri; temeritas est florentis aetatis, prudentia senectutis; fuit meum lugere, moją rzeczą było, do mnie należało; tuum est videre; z podwójnym przyp. 3. sprawiać, przynosić, ściągać się, służyć do czego, esse alicui auxilio, praesidio, usui, saluti, laetitiae, calamitati, malo, perniciei, detrimento, turpitudini, invidiae, opprobrio, gloriae, impedimento, fraudi et damnationi; często: non esse oneri ferendo, nie być zdolnym do dźwigania ciężaru; non esse solvendo,

nie być w możności zapłacenia; z przyim. ad i 4 przyp. służyć do czego, być przydatnym, res quae sunt ad incendium; z przyim. in i przyp. 6 stanowić, przez imperii insigne in chlamyde purpurea erat, suknia purpurowa stanowiła oznakę władzy najwyższéj; polegać, qmnem spem in impetu esse equitum; quantum in se erat; res est in opinione; rzadko z przysł.: bene, male esse, dobrze, źle się miéć; sic vita hominum est; quum in convivio bene et jucunde fuisses, dobrze i przyjemnie czas spędziłeś.

Sumen, ĭnis, *n.* (od sugo) wymię, podbrzusze świni.

Summa, ae, *ż.* (od superus) najwyższa, najważniejsza, najznaczniejsza, główna rzecz, główny punkt; s. rei lub virium, główna siła; ale: summae rei praeerat, miał najwyższą władzę; s. imperii, najwyższa władza, dowództwo, zwierzchnictwo; s. rerum, główna bitwa; s. hominis, philosophiae, główny przedmiot, rzecz najważniejsza w człowieku, w filozofii; si tantummodo summas attigero, głównych punktów życia czyjego; poet.: summa ducum, główna osoba; 2) całość jakiéj rzeczy, s. exercitus lub rerum, całe wojsko; s. rerum, cała wojna; s. rerum lub reipublicae, całe państwo; patres metus de s. rerum cepit; summae reipublicae praesse; s. victoriae, zupełne zwycięztwo; poet.: s. rerum świat, rerum consule summae; s. certaminis, cały spór, dedimus s. certaminis uni; ad summam i in summa, w całości, w ogóle; 3) w rachunkowości: liczba zbiorowa, summa pecuniae; s. litium, należące się pieniądze i koszta processu; s. facere, conficere, zrachować, zebrać w jedno, quae reliqui s. fiat; — przenoś. mnogość, znaczna ilość, praedae, copiarum; treść, querelarum; juris; summam rei dicere; s. sermonis, epistolae; s. mali; poet.: haec summa est, ta jest treść mego rozkazu.

Summārium, ii, *n.* treść, krótkie zebranie.

Summātim, *przysł.* w ogóle, w treści, scribere.

Summe, *przysł.* najwyżéj, wielce, bardzo, mocno, officiosus, studiosus, locus s. munitus, s. dissidere.

Summergo, summitto, patrz subm-.

Summŏpere, *przysł.* wielce, bardzo usilnie, vitare.

Summoveo, patrz submoveo.

Summus, patrz superus.

Summuto, patrz submuto.

Sumo, sumpsi, sumptum, 3. brac, brac na siebie, dostać, otrzymac, legem in manus, arma, literas, ejusmodi genera óbsonii, cibum, venenum, soporem; regium ornatum et nomen, imperium; purpuram; togam praetextam; unde vinum sumeret; także: frumentum ex agris; pożyczać od kogo, pecuniam mutuam; kupowac, genus signorum; quae parvo sumi nequeunt; 2) w mowie: przytaczać, wspominać, homines notos: aliquid argumenti loco; twierdzić, utrzymywać, brać za co, aliquid pro certo, pro non dubio; lub z 4 przyp. i tryb bezok. beatos esse deos sumpsisti; 3) obrać, naznaczyć, tempus cibi, hiberna, sibi studium philosophiae; aliquem sibi imperatorem, collegam; aliquem judicem; sumptis duobus Caesaribus; diem ad deliberandum; colloquendi tempus sumitur; sumite materiam vestris aequam viribus; poet.: z tryb. bez., quem virum sumis celebrare; 4) ukarać,

supplicium de aliquo; 5) podjąć się czego, przedsięwziąć, urbem ad obsidendum, bellum, laborem; 6) przyjąć, przybrać, przywłaszczyć, mores antiquos; vultus acerbos, arrogantiam sibi; auctoritatem; sibi partes imperatorias; sibi judicium.

Sumptio, ōnis, *ż.* jedno ze zdań poprzednich w syllogizmie.

Sumptuārius, a, um, tyczący się wydatków, lex.

Sumptuōse, *przysł.* kosztownie, z wielkim nakładem.

Sumptuōsus, a, um, kosztowny, drogi, coena, villa, ludi: 2) rozrzutny, marnotrawny, wiele wydatkujący, venio jam ad sumptuosos (homines).

Sumptus, us, *m.* nakład, wydatek, s. epularum: sumptum in rem impendere, facere, robić wydatki; sumptui ne parcas, nie szczędź kosztów; 2) rozrzutność, marnotrawstwo, inusitatae luxuriae sumptuumque.

Sunion i Sunium, ii, *n.* przylądek w Attyce.

Suo, sui, sūtum, 3. szyć, zszywać, w ogóle: spajać, aerea suta, pancerz, poet.

Suopte, = suo ipsius.

Suovĕtaurilia, lub suovitaurilia, ium, *n.* (od sus, ovis i taurus), uroczysta ofiara oczyszczalna, nazwana stąd, że zabijano świnię, owcę i wołu.

Supellex, supellectĭlis, *ż.* sprzęt domowy; — przenoś. amicos parare, optimam et pulcherrimam vitae supellectilem.

Super, I) *przysł.* 1) w przestrzeni wyżej, w górze, na wierzchu, decorant s. armis; s. e vallo prospectant; s. reponunt (vestes); — przenoś. *a)* nadto, s. poscunt; s quam, więcej niżeli; satis superque dixi, aż nadto powiedziałem; satis superque ditare aliquem; satis superque humilis, nadzwyczajnie; *b)* s. quam, oprócz tego, s. quam quod, oprócz tego że; 2) w odniesieniu do czasu: po czém, s. tales effudit voces; II) *przyim.* z. przyp. 6. *a)* w przestrzeni: na, nad, s. navi turrim effectam; qui s. musculo struatur; ensis s. cervice pendet; s. arce sunt; za, s. Bosporo incolere; — przenoś. względem, w przedmiocie, s. tali causa missi; s. aliqua re scribere, agere; poet.: s. urbe curas; s. sua laude molitur; *b)* w odniesieniu do czasu: podczas, nocte s. media, poet.; 2) z przyp. 4. *a)* w przestrzeni: nad, na, s. asseres coria inducuntur; s. aspidem assidere; s. corpus alicujus occumbere; s. caput regis volare; s. utres nare; aqua s. montium juga concreta erat; alii s. aliorum capita ruerent; powyżéj, situs s. Numicium flumen; erat s. ipsum, cubabat s. regem; około, s. Sunium navigas; za, daléj, s. Indos proferet imperium; s. Numidiam Gaetulos accepimus; — przenoś. przed, s. omnia, przedewszystkiém; oprócz, s. ceteros honores locus in circo datus; s. ceteros sumptus; super haec; także: vulnus s. vulnus, rana po ranie; *b)* w czasie: podczas, s. mensam, s. vinum et epulas, u późn. pisarzy.

Superabĭlis, e, łatwy do przejścia, murus; — przenoś. łatwy do pokonania.

Superaddo, ĕre, przydać, dodać, tumulo superaddite carmen.

Superator, ōris, *m.* zwycięzca, populi.

Superbe, *przysł.* dumnie, hardo, respondere, imperare.

Superbia, ae, *ż.* duma, pycha, na-

dętość, in rebus prosperis superbiam fugiamus; z dobréj strony; duma szlachetna, poczuwanie się do własnéj wyższości, sume superbiam quaesitam meritis.

Superbilŏquentia, ae, *ż.* mowa nacechowana dumą.

Superbio, īre, pysznić się, być dumnym, formā, honore.

Superbus, a, um, 1) ze złéj strony: dumny, pyszny, nadęty, superbum se praebuit in fortuna; utrum superbiorem te pecunia facit; stąd: Superbus jako przydomek Tarkwiniusza; 2) z dobréj strony: znamienity, wzniosły, odznaczający się, Atridae, populus bello superbus; 3) o przedmiotach nieżywotnych; pyszny, wzniosły; arces; ostry, surowy, judicium aurium, jura; vultus; dumny, gressus, literae; okazały, odznaczający się, wspaniały, świetny, limina civium potentiorum; conjugium; triumphus; postes auro superbi; wprawiający w dumę, victoria.

Supercilium, ii, *n.* brew; 2) jako skazówka gniewu, dumy, surowości; 3) skinienie, imperium Jovis cuncta supercilio moventis; 4) wierzchołek, tumuli, tramitis clivosi; infimo supercilio, pod górą.

Superemĭneo, ēre, sterczéć, przewyższać, undas; victorque viros supereminet omnes.

Superficies, ēi, *ż.* wyższa część jakiéj rzeczy; powierzchnia; 2) to co stoi na powierzchni ziemi: budowle, drzewa i t. p., aream praeclaram habemus, superficiem consules aestimabunt.

Superfigo, fixi, fixum, 3. zatknąć na wierzchu, wsadzić, capita superfixa.

Superfluo, ĕre, wylewać, zalewać, wzbierać; — przenoś. obfitować, nos superfluentes (w odniesieniu do wymowy).

Superfluus, a, um, obfity, zbyteczny, niepotrzebny, u późn. pis.

Superfundo, fūdi, fūsum, 3. wylewać na co, na str. bier. wylewać się, wzbierać, Tiberi superfuso; fastigio operis; — przenoś. hostes superfusi, rzuciwszy się gromadnie, w wielkiéj liczbie; superfudit se (regnum Macedoniae) in Asiam, rozszerzyło się; laetitia se superfundens, radość zbyteczna, niepohamowana; także o szczęściu: superfundit se animo alicujus, zaślepia, omamia.

Supergrĕdior, gressus, 3. chodzić po czém, ruinas, u późn. pis.

Superi, orum, *m.* patrz superus.

Superimmĭneo, ēre, sterczéć, wznosić się.

Superimpōno, pŏsui, positum, 3. kłaść na co.

Superincĭdo, ĕre, spadać na co.

Superincŭbo, āre, leżéć na czém.

Superincumbo, ĕre, kłaść się na czém.

Superinjicio, jēci, jectum, 3. narzucić, nakłaść na co, raras superinjice frondes.

Superinm-, superinp-, patrz superimm-, superimp-.

Superinsterno, strāvi, 3. pokładać czém, zaścielać, tabulas.

Superior, patrz superus.

Superius, patrz superus i supra.

Superjacio, jēci, jectum i jactum, 3. rzucać na co, membra superjecta; poet.: aequor superjectum; rozlane; 2) przerzucać przez co, scopulos superjecit undā pontus; — przenoś. przesadzać, przekraczać granice, superjecere quidam augende fidem.

Superlātio, ōnis, *ż.* przesada, przesadzanie w mowie, veritatis (hyperbola).

Superlātus, a, um, przesadzony, verba.

Supermitto, mīsi, missum, 3. wrzucać, dodać, wlać, przymieszać, aquam potioni, u późn. pis.

Superne, *przysł.* z wierzchu, na wierzchu, mulier formosa superne.

Supernus, a, um, górny, zwierzchni; poet. niebieski, numen.

Supĕro, 1. 1) nieprzech. *a)* wystawać, górować, capite, poet.;—przenoś. mieć przewagę, wyższość, brać górę, equitatu, copiis, virtute; superat sententia; tantum superantibus malis; *b)* pozostawać, quid superat? superet modo Mantua nobis; vitā superare, przeżyć; także: poet. samo superare (alicui); c) być obfitym nad potrzebę, do zbytku, divitiae superant; superante multitudine; quum otium superat: 2) przech. *a)* przebyć, przejść, przepłynąć, przejechać, montes, Alpes, aequor; przewyższać, turris superat fontis fastigium; summas ripas fluminis; także: wleźć na co, wstąpić, summi fastigia tecti ascensu supero; uprzedzić, epistolam fama esset superatura; — przenoś. α) przewyższać, celować, omnes in re; omnes splendore ac dignitate vitae; consilio, justitia, elegantia; doctrina aliquem; morum civilitate aliquem; omnes scelere; urbem utilitate; β) pokonać, zwyciężyć, hostem acie, pugna, proelio, navali certamine; Vejentes bello; Asiam bello; często samo aliquem; quarum fletu et deprecatione superatus; γ) wytrwać, wytrzymać, przetrwać, vim tempestatis labore et perseverantia; omnia casus; *b)* przejeżdżać mimo, koło czego, objechac, opłynąć, Euboeam, insidias locatas.

Superpendens, tis, wiszący nad czém, superpendentia saxa.

Superpōno, pŏsui, posĭtum, 3. włożyć na co, położyć na wierzchu, capiti decus; manum.

Superquam, patrz super.

Superscando, ĕre, wstąpić na co, corpora.

Supersĕdeo, sēdi, sessum 2. siedzieć na czém; — przenoś. zaprzestać, zaniechać, unikać, z przyp. 6 lub 3. labore itineris; pugnae; verborum multitudine supersedendum est; z tryb. bez. loqui, castigare, certare, agere.

Supersterno, strāvi, strātum, 3. rozścielać z wierzchu, nakrywać.

Superstes, stĭtis (od sto), blizko stojący, naoczny świadek; dawna formuła prawna: utrisque superstitibus praesentibus; 2) ten, który przeżył kogo lub co, z prz. 3 lub 2 superstitem esse alicui; alterius vestrum superstes; non solum vitae sed etiam dignitatis meae.

Superstĭtio, ōnis, *ż.* świętość, poszanowanie bogów, religia, templi; superstitione facile est liberari, quum sustuleris vim deorum; poet.: przysięga czyli jéj nietykalność; 2) zabobobon, anilis; superstitione captus.

Superstitiōse, *przysł.* zabobonnie, dicere.

Superstitiōsus, a, um, wieszczy, prorocki, vox, poet.; 2) zabobonny, philosophi.

Supersto, āre, stać na czém, z przyp. 3 ruinis; z przyp. 4 ossa superstabunt volucres inhumata.

Superstruo, ĕre, budować na czém.

Supersum, fui, esse, 1) być nad czém, sterczéć; — przenoś. pokonać, wytrzymać, podołać, labori, poet.; 2) pozostać, non multum aestatis supererat; bellum supererat; nihil virium superest; satis bestiam superest; quod gerendis rebus superesset; non multum su-

peresse munitionis (nie wiele brakuje do ukończenia warowni); superest, ut-, pozostaje, aby-; quod superest, wreszcie, albo: co pozostaje; szczegól. przy życiu pozostać, unus superfuit ex tanta familia; ex proelio, ex pugna lub samo superesse; z przyp. 3. przeżyć, temporibus, pugnae, patri; 3) być obfitym, zbytecznym, nad potrzebę, do zbytku, verba mihi superesse; fama Jovi superest; tantum animi superesse sententiae; stąd: być niepotrzebnym, neque absit quidquam neque supersit.

Supĕrus, a, um, górny, wierzchni, na wyższém miejscu będący, arae, vicinus, mare i t. p.; *rzeczow.* superi, orum, *m.* bogowie wyżsi, świat ziemski, ludzie na ziemi żyjący, w przeciwieństwie do świata podziemnego (inferi); 2) st. wyż. superior, ius, *a*) w przestrzeni: wyższy, wyżéj leżący, znajdujący się, s. pars aedium; także: domus, wyższa cześć domu: s. pars collis, locus, miejsce wyższe, mównica, superiore e loco concionari, dicere; loca s. wzgórza; acies s. i t. p.; Moesia s., Mezya wyższa; *rzeczow.* superiora, w przeciwieństwie do inferiora; — przenoś. α) wyższy, mocniejszy, potężniejszy, superiorem esse, być zwycięzcą, zwyciężyć; superiores bello esse coeperunt, zaczęli brać przewagę w wojnie; superiorem discedere, odejść zwycięzcą; populus superior factus, wziął przewagę; superiorem esse contra improbos; β) wyższy, znakomitszy, celniejszy, honoris gradu superior; loco, fortuna, fama superiores; superior factus ordine; quanto superiores sumus, tanto nos geramus submissius: *b)* w odniesieniu do czasu: przeszły, poprzedzający, dawniejszy, upłyniony, dies, nox, annus, tempus, aetas, castra, vita, facinus, pugna, bellum, proelia, adversae res, crudelitas i t. p. addunt ad superiores totidem naves triremes; duo superiores obscurissimo genere; *przysł.* superius, wprzód, przedtém, wyżéj; superior pod względem wieku: starszy, Dionysius s; superiorum aetas; omnes aetatis superioris; 3) stop. najw *a)* supremus, a, um, bardzo wysoki, najwyższy, montes, najwyższe szczyty gór; — przenoś. α) największy, najokropniejszy, najsurowszy, supplicium, macies; ventum est ad supremum, przyszło do ostateczności, poet; β) pod względem czasu: ostatni, nox; sole supremo, przy zachodzie słońca, poet.; szczegól. w odniesieniu do końca życia: dies, hora, vox; potio, honor; ignes i t p.; poet.: supremo ore, konającemi ustami; *rzeczow.* suprema, orum, *n.* koniec, śmierć, obchód pogrzebowy, ostatnia posługa; *przysł.* supremum, nakoniec, po raz ostatni, magna, supremum voce ciemus; *b)* summus, a, um, α) w przestrzeni: najwyższy, bardzo wysoki, jugum lub cacumen montis; aedificiorum fastigium; summus ego (in triclinio); s. urbs, najwyższa część miasta; s. mons, wierzchołek góry; s. temo, koniec dyszla; summas amphoras operit auro, z wierzchu; summa aqua, terra, powierzchnia; *rzeczow.* summum, i, *n.* wysokość, szczyt, a summo, z góry; in summo, na szczycie; summa petrae, wierzchołki; *przysł.* summum, najwyżéj; — przenoś. najwyższy, największy, najmocniejszy, najznakomitszy, najważniejszy, najgłówniejszy, hiems; vis, periculum, cruciatus; cura i t. p.

genus, magistratus, potestas, honor, studium, prudentia, aequitas, humanitas, spes, bonum, malum i t. p.; s. respublica, całe państwo; s. salus reipublicae, powszechne dobro kraju; summae res, najwyższa władza; poet.: znakomite czyny; s. bellum; główna wojna; summo reipublicae, w największém niebezpieczeństwie rzeczypospolitéj; omnia summa facere, robić co tylko można; o osobach: najwyższy, najznakomitszy, vir, dux, imperator i t. p.; β) w odniesieniu do czasu: ostatni, najpóźniejszy, dies, terminus, senectus.

Supervacāneus, a, um, zbyteczny, pozostający od zwyczajnego użycia; opus, praca dopadkowa, dorywcza, wykonana w chwilach wolnych od zwyczajnych zatrudnień; ze złéj strony: niekoniecznie potrzebny, nieużyteczny, daremny, sanguis, literae; oratio, defensio; pro supervacaneo atque inutili habere aliquem, de timore supervacaneum est disserere.

Supervacuus, a, um, zbytni, niepotrzebny, nieużyteczny, bezskuteczny, Bajas supervacuas facere; metus: honores; supervacuum est, z tryb. bez.: illis supervacuum est pugnare; ex supervacuo, niepotrzebnie, daremnie.

Supervādo, ĕre, przechodzić, ruinas muri; munimenta.

Supervehor, vectus, 3. przejeżdżać, żeglowac, powyżéj lub około, praeter oram Italiae supervectus promontorium.

Supervĕnio, veni, ventum, 4. nachodzić, wchodzić na wierzch; poet.: heres heredem velut unda supervenit undam, dziedzic nachodzi na miejsce poprzedniego, jak-; crura loquentis terra supervenit, pokryła; 2) nagle napaść, alicui, a Camillo Gallis superventum est, niespodzianie K. napadł na Gallów; curru desilit atque semianimi lapsoque supervenit; niespodzianie przyjść na pomoc, lub w ogóle: nadejść naglé, supervenerunt legati, signa; munientibus supervenit Marcellus; huic laetitiae supervenit Quintius; neque ita multo post et pedites supervenerunt; — przenoś. nox supervenit alicui, zaskoczyła; supervenit casus ignaris.

Supervīvo, vixi, 3. przeżyć, alicui, u późn. pis.

Supervŏlito, āre, często nad czém przelatywac, tecta, poet.

Supervŏlo, āre, przelatywać nad czém, totum supervolat orbem; tremebunda supervolat hasta.

Supīno, 1. w znak naginać, obracać, poet.: glebas, uprawiać; nasum nidore supinor, obracam nos na zapachy.

Supīnus, a, um, w znak, w tył podany, nachylony, leżący, motus corporis; ora; tendo supinas ad coelum manus, wyciągam zwrócone ku niebu dłonie; stertit supinus; jactus s., rzut w górę; Tibur, na spadzistości góry leżący, poet.; stoczysty, pochyły, vallis, collis; 2) wsteczny, w spak idący, cofający się, flumina in fontes cursu reditura supino; nec redit in fontes unda supina suos, poet.

Suppar, păris, prawie równy, współczesny, huic aetati suppares.

Suppărum, i, *n.* i -us, i, *m.* gatunek żagla.

Suppeditātio, ōnis, *ż.* dostatek, obfitość, bonorum.

Suppedīto, 1. znajdować się poddostatkiem, być, in hoc campo facile suppeditat omnis apparatus dicendi; obfitowac, quibus nos

suppeditamus, ille eget; wystarczać, manubiae vix in fundamenta suppeditaverunt; parare ea, quae suppeditant ad cultum; nec consilium nec ratio suppeditat: 2) przech.: dostarczać, pecuniam alicui; omnium rerum abundantiam; quod ipsis suppeditabatur; samo supp. alicui, pomagać, wspierać, quod Ciceroni suppeditas, gratum est.

Suppēdo, ēre = paululum pedo.

Suppětiae, ārum, *ż.* pomoc, posiłki, milites suppetias alicui mittere; suppetias ire alicui, iść na pomoc, także: occurrere alicui, venire, proficisci.

Suppetior, 1. posiłkować, ratować, alicui.

Suppěto, petīvi i petii, petītum, 3. być na pogotowiu, ne pabuli quidem satis magna copia suppetebat; pecunia deesse coepit, neque, quo manus porrigeret, suppetebat, nisi in amicorum possessiones; quum frumentum copiaeque aliae suppeterent; o wymowie: cui res non suppetit, verba desunt; — przenoś. si vita suppetet (mihi), jeżeli jeszcze żyć będę; si vita longius suppetisset; suppetunt vires; nec consilium sibi suppetere; suppetit fiducia; stąd: wystarczać, być dostatecznym, castris locus suppetit; ut ambitioni, sumptibus copiae suppetant; — przenoś. rudis lingua non suppetebat libertati; poet.: podołać, novis ut usque suppetas doloribus.

Suppīlo, 1. kraść, okradać.

Suppingo, pēgi, pactum, 3. wbić pod spodem; podbić czém, podszyć, z przyp. 6.

Supplanto, 1. podstawić co komu pod nogi, aby się wywrócił, aliquem.

Supplēmentum, i, *n.* uzupełnienie, szczegól. we względzie wojennym, scribere legionibus supplementum; legiones veteres supplemento explere; terna millia militum in supplementum imperata.

Suppleo, plēvi, plētum, 2. uzupełniać, dopełniać, szczegól. we względzie wojennym, legiones; poet.: sanguine venas, znowu napełnić; — przenoś. nagrodzić, zastąpić, vigorem firmitate animi.

Supplex, plĭcis, zginający kolana, stąd: proszący z pokorą, supplicem se contulisse ad alios; supplex te ad pedes abjiciebas; także: orat multis et supplicibus verbis; voce supplici postulare; tendit ad vos manus supplices; *rzeczow.* vester est supplex; supplicibus tuis parcas; dei supplex.

Supplicātio, ōnis, *ż.* publiczne upadanie na kolana, połączone z modłami dla uczczenia bogów, nakazane uchwałą senatu, bądź na podziękowanie za pomyślność w wojnie, bądź na odwrócenie klęsk i nieszczęść krajowych.

Supplĭciter, *przysł.* pokornie, loqui; respondere; aram venerari.

Supplĭcium, ii, *n.* zginanie kolan: mianow. *a)* upokorzenie się przed Bogiem, modły uroczyste i ofiary, precibus suppliciisque deos placare; in suppliciis deorum magnifici, domi parci; także: pokorna prośba, błaganie zwrócone do ludzi, Vagenses fatigati regis suppliciis; *b)* uklęknienie dla odebrania kary, poddanie głowy pod miecz, stąd: kara śmierci; w ogóle: kara ciężka, męczarnia, ad supp. dare aliquem, skazać na śmierć; sumere s. de aliquo, ukarać; s. dare alicui, być ukaranym i t. p.

Supplĭco, 1. pokornie prosić, błagać, zaklinać, neque Caesari so-

lum pro te supplicabo; szczegól. do Boga modły zanosić, cześć oddawać, ofiary czynić dla uproszenia łaski lub podziękowania, Mario per hostias diis supplicanti; a diis.

Supplōdo, plosi, plosum, 3. tupać, pedem nemo supplosit.

Supplōsio, ōnis, *ż*. tupanie, pedis.

Suppoenitet, nieosob. żal trochę czego, aliquem alicujus rei.

Suppōno, pŏsui, posĭtum, 3. (poet. suppostus=suppositus) podkładać, podstawiać, ova gallinis; ignem tectis; colla oneri; caput pedibus i t. p.: poet.: aliquem tumulo lub terrae, pochować, pogrzebać, suppositus, leżący pod czém, przykryty, ignes cineri doloso; — przenoś. poddać, se criminibus; poet.: aethera ingenio suo; 2) poniżéj do czego przyłożyć, poet.: falcem aristis (kosić)); cultrum (zarzynać);—przenoś. przydać, załączyć, generi partes; exempla; 3) postawić kogo lub co na miejscu kogo lub czego, aliquem in alicujus locum; operae nostrae fidem amicorum; fałszować, testamentum; impetum in eum faciebant, qui suppositus erat.

Supporto, 1. dowozić, dostawiać, frumentum ex Sequanis, in urbem, exercitui, navibus; ex Epiro iis omnia Samethraciam supportari jussit; commeatum, ligna, aquam i t. p.

Suppostus, patrz suppono.

Suppressio, ōnis, *ż*. zatajenie, zatrzymanie kryjomo.

Suppressus, a, um; cichy, vox; orator suppressior ut voce, sic oratione.

Supprĭmo, pressi, pressum, 3. cisnąć na dół; stąd: navem, pogrążyć w morzu, zatopić; 2) zatrzymać, classem; hostem insolenter insequentem; poet.: vocem, milczéć; fons suppressus, zatamowane; sanguinem; — przenoś. a) wstrzymać, iter; powściągnąć, przytłumić, iram, aegritudinem; querelas; *b*) ukryć, zamilczéć, pecuniam, numos; famam decreti; indicium.

Suppudet, nieosob. nieco się wstydzić, quod eorum me suppudebat, że się ich nieco wstydziłem.

Suppūro, 1. ropieć, jątrzyć się.

Suppūto, 1. obrachować, obliczyć.

Supra, 1) *przysł*. *a)* w przestrzeni: w górze, na wierzchu, powyżéj, s. et subter; także: w przeciwieństwie do infra; toto vertice s. est, całą głową wyższy jest od innych; — przenoś. wyżéj, ager fortasse trecentis aut etiam s. numorum milibus emptus; s. adjicere, podawać wyższą cenę, licytować, ut nihil s. posset (addi); że nic więcéj dodać nie można; s. deos lacessere, jeszcze więcéj naprzykrzać się bogom; s. quam, więcéj niżeli; rem s. ferre quam fieri potest, przesadzać, rzecz większą przedstawiać, aniżeli być może; corpus patiens — supra quam cuique credibile est; *b*) w czasie: pierwéj, przedtém, wprzód, uti s. demostravimus; de quo commemoravi s.; quae s. scripsi; stąd: stop. wyż. superius, wyżéj, dixi s.; 2) *przyim*. z przyp. 4. *a*) w przestrzeni: na, nad, corvus ei s. dextrum brachium sedit; accumbere s. aliquem, być u stołu wyżéj od kogo; lignumque supra turba petulans insilit; saltu s. venabula fertur, poet.; powyżéj, z tamtéj strony, supra mare sexto decimo miliario; s Pontum positae civitates; quae gens jacet s. Ciliciam; s. Suessulam;—

przenoś. nad, s. caput esse, być nad karkiem, zagrażać; s. modum, s. morem, s. vires; s. leges se esse velle, chcieć być wyższym nad prawa; po, s. aliquid navigare, poet.; — przenoś. supra aliquem ire pietate, przewyższać; *b)* w odniesieniu do czasu: przed, przy, paulo s. hanc memoriam; s. septingentesimum annum; s. coenam; *c*) przy oznaczeniu liczby: nad, więcéj niż, s. milia viginti.

Suprascando, scandi, scansum, 3. przestąpić, fines.

Supremum, supremus, patrz superus.

Sūra, ae, *ż*. łytka, w licz. mn. poet. golenie, suras vincire cothurno.

Surcŭlus, i, *m*. gałązka, latorośl, płonka; — przenoś. surculum defringere ex jure civili.

Surdaster, stra, strum, nieco głuchy, tępy słuch mający.

Surdĭtas, ātis, *ż*. głuchota.

Surdus, a, um, głuchy, pozbawiony słuchu, canore surdis; surdis auribus canere vana (praecepta); surdas aures pulsare, invocare, u późn. pis.; — przenoś. głuchy, nieczuły, leges rem surdam esse; s. posteritas; poet.: surdus ad munera; surdi in vota dii i surda vota; surdior freto; surdas clamabat ad undas; niepojmujący, nierozumiejący, in horum sermone surdi; narrare asello fabellam surdo; 2) nie dający się słyszéć, non erit officii gratia surda tui, poet.

Surēna, ae, *m*. wódz naczelny u Partów.

Surgo, patrz subrigo.

Surpite, surpuerat = surripite, surripuerat.

Surrectus, patrz subrigo.

Surrentum, i, *n*. miasto w Kampanii; stąd: Surrentinus, a, um, do Surrentu odnoszący się i Surrentini, orum, *m*. Surrentynowie.

Surrepo, patrz subrepo.

Surrigo, patrz subrigo.

Surrĭpio, ripui, reptum, 3. porywać, zabierać co ukradkiem, wykradać, aliquid (ab aliquo); filium ex custodia; de mille modiis unum; — przenoś. wydzierać, virtus surripi nunquam potest; surripere aliquem morti; ukryć, crimina oculis patris.

Surrogo, patrz subrogo.

Sursum, *przysł*. w górę, na górę, sursum deorsum, w górę i na dół; 2) u góry, w górze, naves s. sunt.

Sus, *przysł*. = sursum, używa się w połączeniu: susque deque ferre lub habere aliquid, nic sobie z czego nie robić, nie dbać, uważać za rzecz obojętną.

Sūs, suis, *m*. i *ż*. (przyp. 3. licz. mn. suibus i subus), świnia; przysłowie: sus Minervam docet, uczy głupi mądrego.

Susa, orum, *n*. główne miasto Suzyany krainy Perskiéj (Susiana regio); stąd: *a)* Susiani lub Susii, orum, *m* Suzyanie; *b*) Susis, ĭdis, *ż*. tycząca się Suzy, Pylae, wąwozy, które Persydę od Suzyany oddzielają.

Susceptio, ōnis, *ż*. podejmowanie się czego, causae; zaoszenie, laborum dolorumque.

Suscĭpio, cēpi, ceptum; 3. podnieść, podźwignąć, dominam ruentem; suscipiunt famulae, poet.; zebrać, tepidum cruorem pateris; przyjąć kogo, aliquem in regnum, in civitatem, ab aliquo honorifice suscipi; ingenti honore susceptus est; szczegól. s. filium, przyjąć, uznać za syna; stąd w ogóle suscipere liberos, mieć dzieci, potomstwo; in lucem editi et suscepti

sumus, urodziliśmy się; 2) poet.: odpowiadać, suscipit Anchises; 3) — przenoś. *a)* wziąć na siebie, podjąć się czego, rem, causam, negotium, officium, legationem, praefecturam, speculatoris munus, imperium, aliquem corrumpendum pecunia, aliquid scribendum; aes alienum amici; onus officii, laborem; ściągnąć na siebie, narazić się na co, ignominiam, maculam, turpitudinem, culpam, poenam, molestiam, pericula; powziąć, consilium, odium erga lub in aliquem invidiam; inimicitias cum aliquo; przedsięwziąć, zacząć, bellum contra lub adversus aliquem; scelus in se, dopuścić się; votum, uczynić; *b)* przyjąć, sacra, religiones; consolationem; *c)* przystawać na co, zgadzać się, quae si suscipimus; quod in causa difficillimum est, suscipiunt.

Suscito, 1. wzruszać, w górę podnosić, aliquem; poet.: terga telluris, poruszać pługiem, uprawiać; caedem, mordować; — przenoś. pobudzać, zachęcać, poet.: aliquem in proelia, in arma; 2) budzić, e somno aliquem; — przenoś. rozniecać, ignes sopitos, exstinctos; injuria suscitat ignes; ira vim suscitat; spes suscitat iras; se irā, wzbudzać w sobie gniew; tacentem Apollo suscitat Musam, poet.

Susiani, Susii, Susis, patrz Susa.

Suspectus, a, um, podejrzany, podejrzenie wzbudzający, niepewny, quo quis callidior, eo suspectior; regi; suspectum aliquem super scelere habere; de aliqua re lub z przyp. 2.

Suspectus, us, *m.* spoglądanie w górę, ad Olympum; stąd: turris vasto suspectu, wieża nadzwyczajnie wysoka, poet.;—przenoś. podziwianie, szanowanie, bonorum, poet.

Suspendium, ii, *n.* powieszenie.

Suspendo, pendi, pensum, 3. zawiesić, powiesić, arbori; in arbore; oscilla ex pinu; ab alto malo; de ficu; arcum humeris; se s. powiesić się, suspensus, zawieszony; poet.: suspensus tabulam lacerto = cui tabula est suspensa; vultum mentemque tabellā, z wielkiém zajęciem przypatrywać się; 2) podnosić w górę, wysoko postawić, prehensionibus tectum turris; tignis contignationem; murum furculis (podeprzéć); poet.: tellurem sulco (wzruszyć, spulchnić); postawić co tak, aby się lekko posady dotykało, suspenso pede evagari, lub ferre suspensos gradus, z lekka się unosząc iść na palcach, poet.; stąd: wznosić budowle na sklepieniu, na arkadach, balneolas; — przenoś. zostawić co w niepewności, w zawieszeniu, bez rozstrzygnienia, rem medio responso; animos exspectatione; exspectationem alicujus; wstrzymać, przerwać, fletum, poet.; suspendere naso, patrz nasus.

Suspensus, a, um, zawieszony, wiszący, unoszący się, currus s. (in aqua), s. circuli; per mare suspensa ferret iter, poet.; — przenoś. *a)* od czego zawisły, zależący, ex bono casu; rationes suspensas habere exstrinsecus, opierać swoje rachuby na okolicznościach zewnętrznych, szukać szczęścia i zaspokojenia w przedmiotach zewnętrznych, np. w bogactwach, dostojeństwach i t. p.; *b)* niepewny, wątpliwy, lękliwy, trwożliwy, animus, mens, exspectatio, timor, res; suspensus animi; exspectatione suspensus; plebs; nox, poet.

Suspĭcax, ācis, podejrzliwy

Suspĭcio, spexi, spectum, 3. spoglądać w górę, in coelum; coelum, astra; — przenoś. *a*) podejrzywać, mieć w podejrzeniu, aliquem; Bomilcar suspectus regi et ipse suspiciens, patrz suspectus; *b*) wysoko cenić; szanować, podziwiać, viros, nihil altum nihil magnificum suspicere possunt; suspiciendus, podziwienia godny.

Suspīcio, ōnis, *ż*. podejrzenie, suspicionem habere, mieć podejrzenie albo być w podejrzeniu; aliquem in suspicionem alicui adducere, podać kogo w podejrzenie; eique venisset in suspicionem, aliquid esse scriptum; neque abest suspicio, quin ipse sibi mortem consciverit; 2) w ogóle: domysł, suspicio est interposita; suspicionem habere; ut apud eas (gentes) nulla suspicio deorum sit.

Suspīciōse, *przysł*. podejrzliwie, loqui.

Suspīciōsus, a, um, podejrzliwy, mający podejrzenie, civitas, aliquem suspiciosum facere; 2) podejrzany, wzbudzający podejrzenie, quod est suspiciosum, perspicuum facere.

Suspīcor, 1. podejrzywać, mieć podejrzenie, aliquid de aliquo; nihil alicui; ex aliqua re lub aliqua re; często: z 4 przyp. i tr. bez. ea, quae fore suspicatus erat, facta cognovit; w ogóle: 2) domyślać się, spodziewać się, valde suspicor fore, ut infringatur improbitas.

Suspīrātio, ōnis, *ż*. i suspīrātus, us, *m*. oddychanie; 2) wzdychanie.

Suspīrĭtus, us, *m*. głębokie oddychanie.

Suspīrium, ii, *n*. wzdychanie; poet.: suspiria trahere, wzdychać.

Suspīro, 1. ciężko wzdychać, ab imis pectoribus; ze spój ne i tr. łącz.; z przyp 4 wzdychać za kim lub za czém, poet.

Susque, deque, patrz sus

Sustentātio, ōnis, *ż*. odwłoka, przewłoka.

Sustento, 1. podpierać. podtrzymywać, u poet. i późn. pis. w ogól., fratrem ruentem dextra; se armaque; animus corpus sustentat; utrzymywać, żywić, familiam; — przenoś. *a*) wspierać, wspomagać, ratować, utrzymywać, amicos; aliorum auxiliis bella; se s. i sustentari, trzymać się, sustenta te, ut potes; *b*) wytrzymywać, znosić, cierpiéć, aliquid; aegre eo die sustentatum est; także: aegre is dies sustentatur, z wielką trudnością broniono się tego dnia; nec ultra sustentaturi fuerint, nisi in tempore subventum foret; 2) wstrzymać, zatrzymać, powściągnąć, aciem; paulisper a rege sustentati; impetum a.; — przenoś. wstrzymać, odwlec, rem; malum; aedificationem ad tuum adventum.

Sustĭneo, tinui, tentum, 2. utrzymywać co, aby nie upadło, podpierać, trzymać, dźwigać, nosić, arma; spolia; se; amicum labentem; aër sustinet volatus avium; avis se sustinet alis: aliquid manu; bovem; baculo infirmos artus; pons sustinetur fornice; saxis; columnae et templa et porticus sustinent; furcis spectacula sustinentibus; lapis albus pocula sustinet; także o drzewach: przynosić, wydawać, sustineant aliae poma; utrzymywać, żywić, aliquem; re frumentaria alimur et sustinemur· sustineri pisce et herbis; poet.: arbor umbram sustinet — przenoś. *a*) utrzymać, civitatis dignitatem ac decus; varietas negotiorum to-

ta jurisdictione sustinetur; *b)* podołać czemu, godnie odpowiedzieć, nomen consulis; tantum tribuendum, quantum sustinere possit; quaestionem; przyjąć na siebie, podjąć się czego, causam; tres personas (role); imperium; exspectationem; wytrzymać, znieść, potentiam alicujus, imperia, poenam, incommoda, omnia i t. p.; szczegól w wojnie: wytrzymać, oprzéć się, impetum hostium; vim hostium, incursiones, oppugnationem, numerum hostium, hostem i t. p.; często: samo sust. utrzymać się; sustineo z tr. bezok., Paris sustinet deseruisse Oenonen; non s. nie jestem w stanie, nie przeniosę tego na sobie, perdere blanditias; także z 4 przyp. i tr. bez. sustinebunt tales viri, se literis credidisse; 2) wstrzymać, zatrzymać, powściągnąć, equos incitatos, perterritum exercitum, agmen, signa; impetum; — przenoś. *a)* wstrzymać, odwlec, odłożyć na późniéj, solutionem; rem in noctem; bellum consilio; se s. przebywać, bawić gdzie, me sustinui in Arcano fratris; *b)* wstrzymać, assensionem lub assensum; se ab assensu; me sustinebam, ne scriberem.

Sustuli, patrz tollo.

Susurrātor, ōris, *m.* szepcący, pomrukujący.

Susurro, 1. szeptać, mruczéć, szeleścić, szmer lekki robić, wydawać, pars quid velit, aure susurrat; lymphae susurrantis; o pszczołach: brzęczéć, tractim susurrant.

Susurrus, a, um, wydający szmer lekki.

Susurrus, i, *m.* szeptanie, mruczenie, szelest.

Sutilis, e, zszyty, spojony, spleciony, coronae, poet.

Sutor, ōris, *m.* szewc.

Sutōrius, a, um, szewski; *rzeczow.* były szewc.

Sutrīnus, a, um, szewski: *rzeczow.* sutrina, ae, warsztat, sklep szewski.

Sutrium, ii, *n.* miasto w Etruryi; stąd: Sutrīnus, a, um, do tego miasta odnoszący się, i Sutrini, orum, *m.* Sutrynowie.

Suus, a, um, *zaim.* swój, swoja, swoje: jego, jéj, sua manu scripsit; calamitatem suam propriam queri; incidit in eandem invidiam, quam pater suus (jego); indulsit illi quidem suus pater semper; dla większéj mocy dodaje się met lub pte, suapte manu, własną ręką, suamet scelera, swoje własne zbrodnie; ipse suus fuit accusator, sam siebie oskarżył; injuria sua, którą ktę sam sobie wyrządza; *rzeczow.* sui, swoi, przyjaciele, krewni, współobywatele, recurrere ad suos; plures opera forensi suos reddiderat; suum sui, *n.* i sua, orum, *n.* rzecz do kogo należąca, własność, ut ad suum quisque perveniat; quod suum non esset; 2) poterit esse in disputande suus, sam, o własnych siłach; sua erat, przy zdrowym rozumie, poet.; 3) przychylny, życzliwy, sprzyjający, pożądany, utebatur populo suo; sui dii; sua loca; reddere aliquem suum; suo loco pugnam facere; suus ventus; suam occasionem rati; 4) przeznaczony, należny, właściwy, suum numerum habere; anno suo; tempore suo; sua cuique stat dies, poet.; suos cuique deorum sacerdotes praeficere; suo Marte pugnare, o jeździe walczącéj z konia; suo jure.

Sybăris, is, i ĭdis, *ż.* rzeka i miasto w Lukanii; stąd: *a)* Sybarītae, arum, *m.* Sybaryci znani

z rozpusty; *b)* Sybarĭtis, ĭdis, *ż.* Sybarytka, nazwisko poematu.

Sychaeus, i, *m.* mąż Dydony; stąd: Sychaeus; a, um, do Sycheusza odnoszący się.

Sycŏphanta, ae, *m.* oszczerca, szalbierz, matacz, pieniacz.

Syēnē, ēs, *ż.* miasto w niższym Egipcie; stąd: Syenītes, ae, *m.* rodem z Syeny.

Sygambri, orum, *m.* lud Germański; stąd: Sygamber, bra, brum, do Sygambrów należący i Sygambra, ae, *ż.* Sygambryjka.

Sylla, ae, *m.* patrz Sulla.

Syllăba, ae, *ż.* zgłoska.

Syllăbātim, *przysł.*, po zgłosce, dictare, dicere aliquid.

Symaethum, i, *n.* i Symaethus, i, *m.* rzeka w Sycylii; stąd: *a)* Symaethēus, a, um, tyczący się téj rzeki; *b)* Symaethis, ĭdis, *ż.* należąca do Symetu; *c)* Symaethius, a, um, odnoszący się do Symetu, flumina, do Sym. wpadające.

Symbŏla, ae, *ż.* składka pieniężna na ucztę. [godło.

Symbŏlum, i, *m.* znak umówiony,

Symphōnia, ae, *ż.* zgodność dźwięków = concentus, koncert; stąd: symphoniăcus, a, um, do koncertu należący, pueri lub servi.

Symplēgas, ădis, *ż.* w licz. mn. Symplegades, Symplegady, dwie wyspy skaliste na Bosporze Trackim, które podług bajecznych powieści niekiedy do siebie się zbliżały; ale po przejściu okrętu Argo, stały się nieruchomemi, nunc immotae manent.

Sympŏsium, ii, *n.* uczta, biesiada; tytuł pisma Platona.

Synedrus, i, *m.* współzasiadający, członek rady, radny.

Synephēbi, orum, *m.* młodzieńcy równi wiekiem, rówienniсy; tytuł komedyi Cecyliusza.

Syngrăpha, ae, *ż.* rewers, zapis, weksel, alicui pecuniam per syngrapham credere.

Synnăda, orum, *n.* miasto we Frygii wielkiej; stąd: Synnadensis, e, do tego miasta odnoszący się.

Synŏdus, ontis, *m.* gatunek ryby morskiej.

Synthĕsis, is, *ż.* połączenie, zbiór, dobór; sprzęty stołowe.

Syracūsae, ārum, *ż.* główne miasto Sycylii; stąd: *a)* Syracusānus, a, um, Syrakuzański i Syracusani, orum, *m.* Syrakuzanie; *b)* Syracusius, a, um, Syrakuzański; *c)* Syracŏsius, um, Syrakuski, u poet.

Sȳri, orum, *n.* Syryjczycy, mieszkańcy krainy zwanéj Syria, ae, *ż.* w Azyi, nad morzem Śródziemném; w licz. poj. Syrus, Syryjczyk. Stąd: *a)* Syriăcus, a, um, Syryjski; *b)* Syricus, a, um, Syryjski, u poet.; *c)* Syrius, a, um, Syryjski, u poet. i późn. pis. w ogóle; *d)* Syrus, a, um, pochodzący z Syryi.

Syrinx, syringis, *ż.* trzcina, stąd: Syrinx, nazwisko nimfy przemienionej w trzcinę.

Sȳrius, a, um, patrz Syri.

Sȳrius, a, um, patrz Syros.

Syros, i, *ż.* wyspa na morzu Egiejskiem; stąd; Syrius, a, um, pochodzący z wyspy Syros.

Syrtis, is, *ż.* syrta, mielizna na morzu, miejsce niebezpieczne dla żeglarzy, szczegól. przy pobrzeżu Afryki: Syrtis major, przy Cyrenaice; Syrtis minor, przy Byzacenie; stąd: u poet. o piaszczystych krainach leżących naprzeciw Syrt i Syrtica gens, lud tam mieszkający.

T.

T. skrócenie przedimienia Titus; Ti = Tiberius.

Tabae, arum, *ż.* miasto w Pareta- [cenic.

Tabella, ae, *ż.* tabliczka; 2) warcabnica, parva tabella cepit ternos utrinque lapillos; 3) malowidło, priscis sparsa tabellis porticus; 4) tabliczka do pisania, stąd: bilet, list, protokół, tabellis obsignatis agis mecum; 5) tabliczka, którą zawieszano na ołtarzach przez wdzięczność dla bóstwa, t. votiva; 6) tabliczka do głosowania przy wyborach urzędników; albo gdy szło o przyjęcie lub odrzucenie projektu do prawa, jedna z napisem U R = uti rogas, znaczyła przyjęcie; druga z głoską A = antiquo, odrzucenie projektu. Na sądach były trzy: jedna z głoską A = absolvo; drugą z C = condemno; trzecia NL = non liquet, rzecz niejasna, nie mogę wyrokować.

Tabellārius, a, um, należący do listów; *rzeczow.* tabellarius, ii, *m.* posłaniec z listem; 2) tyczący się tabliczek do głosowania, lex.

Tabeo, ēre, topnieć, cerae; gnić, butwieć, psuć się, corpora; poet.: z przyp. 6. tabentes sale artus, członki zmoczone, z których woda spływała; także bez 6 przyp. genae tabent, łzami są zalane.

Taberna, ae, *ż.* chata, liche mieszkanie, pauperum tabernae; 2) warsztat rzemieślniczy, sklep, kram, tonsoris; libraria; argentaria; 3) gospoda, karczma, in tabernam devertere; 4) miejsce dla widzów w cyrku, in circo totas tabernas compararunt; 5) miejsce przy drodze Appijskiéj, Tres Tabernae.

Tabernacŭlum, i, *n.* namiot, tab militare; t. statuere; 2) miejsce, które augur przed rozpoczęciem komicyów zewnątrz miasta dla brania wieszczby zajmował, t. capere.

Tabernārius, a, um, tyczący się chaty lub sklepu; *rzeczow.* kramarz.

Tabes, is, *ż.* roztapianie się, rozpuszczanie się, psucie się; stąd: opadanie z ciała, chudnienie, suchoty; — przenoś. zaraza, fenoris crescentis; 2) ciecz nieczysta, ropa, posoka, ściek psującéj się, topniejącéj rzeczy, sanguinis; veneni; nivis.

Tabesco, tabui, 3. topnieć, cerae; niszczeć, nędznieć, dolore, curis.

Tabĭdus, a, um, topniejący, nix; — przenoś. ustający, upadający, mens; niszczący zwolna, lues; vetustas, u poet.

Tabifĭcus, a, um, powoli roztapiający, niszczący.

Tabŭla, ae, *ż.* deska, tarcica; 2) stół, stąd: wekslarnia, bank, tab. Sextiae; 3) tablica do gry, warcabnica, t. lusoria; 4) malowidło, tab. picta lub samo tabula, rozbici na morzu obnosili dla wzbudzania litości tablicę, na któréj był przedstawiony obraz burzy; to malowidło zawieszali także w świątyniach; 5) tablica rachunkowa, novae t., nowy układ z wierzycielami; 6) protokół, spis, archiwum, t. publicae lub samo tabulae; senatus consultum inclusum in tabulis; testament; także: tablica do spisania praw, tabulas figere; tablica obejmująca spis rzeczy wystawionych na przedaż publiczną, ad tabulam venire, adesse; spis

obejmujący imiona osób wywołanych z kraju; 7) karta geograficzna, Dicaearhi.

Tabŭlārius, a, um, do archiwum należący; *rzeczow.* tabularius, archiwista, tabularium, ii, *n.* archiwum. [2) piętro.

Tabulātio, ōnis, *ż.* pokład, pomost;

Tabulātum, i, *n.* pokład, pomost; 2) piętro, turris quatuor tabulatorum; 3) cokolwiek wznoszącego się nakształt piętra.

Tabum, i, *n.* ropa, posoka, krew zgniła, atro membra fluentia tabo; 2) zaraza, trucizna, jad; corpora affecta tabo; infecit pabula tabo.

Taburnus, i, *m.* pasmo gór w Kampanii.

Taceo, tacui, tacĭtum, 2. milczéć, nie dawać się słyszéć, tacere in his rebus, de rebus; — przenoś. tacet omnis ager; plectra dolore taceant; blanditiae t.; loca tacentia late (o krainie podziemnéj; 2) zamilczéć, pokryć co milczeniem, aliquid; quod semper tacui; nec tacuissem vimen acanthi; tacenda loqui.

Tacĭta, ae, *ż.* bogini milczenia.

Tacĭte, *przysł.* milcząc, aliquid tacite habere, zamilczéć; 2) skrycie, perire, occidi.

Tacito, patrz tacitus.

Tacĭturnĭtas, ātis, *ż.* milczenie, testium; — przenoś. curiae; 2) zachowanie powierzonéj tajemnicy, opus est fide et taciturnitate.

Tacĭturnus, a, um, milczący, małomówny, obstinatio, uporczywe milczenie; — przenoś. cichy, spokojny, ripa, silentia, ingenium statua taciturnius; 2) ten, o którym nic nie mówią, tineas pasces taciturnus.

Tacĭtus, a, um, 1) ten, o którym lub to o czém milczą, zamilczany, skrycie dokonany, assensio, consensus, indutiae i t. p.; tacitum aliquid tenere, relinquere, pati; non feres tacitum, nie dokażesz, żebym milczał; *rzeczow.* tacitum, i, *n.* tajemnica, taciti vulgator, poet.; — przenoś. cichy, skryty, tajemniczy, sensus, judicium, ira, vulnus, offensio; 2) ten, który milczy, milczący, me tacito, gdy ja milczę; t. concilium; os tacitum alicui praebere, nie mówić, nie odpowiadać; mirari secum tacitus; tacita tecūm loquitur patria; contumeliam tacitus tulit; — przenoś. cichy, vox, fistula; nox, nemus; aqua exspectatio; per tacitum lub tacito, w cichości, cichaczem; 3) Tacitus, i, *m.* imię Rzymskiéj familii.

Tactio, ōnis, *ż.* zmysł dotykania.

Tactus, us, *m* dotykanie, chordae ad quemque tactum respondent; wpływ, działanie, solis, lunae, coeli; 2) zmysł dotykania, tactus est corporis sensus.

Taeda, ae, *ż.* łuczywo, pochodnia używana w czasie obchodu weselnego; stąd u poet.: gody weselne, małżeństwo, dignari aliquam taedā.

Taedet, taeduit i taesum ēst, 2. czuć wstręt, odrazę, być znudzonym, sprzykrzyć sobie co, taedet aliquem alicujus rei; aliquem z nast. tryb. bez.

Taedĭfer, era, erum, niosący pochodnię.

Taedium, ii, *n.* tęsknota, znudzenie, odraza, wstręt, taedio aliquem afficere; ipsos belli taedium cepit.

Taenărus, lub -os, i, *m.* i *ż.* i Taenarum, lub -on, i, *n.* przylądek i miasto w Lakonii, w których blizkości podług powieści bajecznych było wejście do świata podziemnego; stąd poet.: Taenarus,

piekło, Styx et invisi horrida Taenari sedes. Stąd: a) Taenarĭdes, ae, m. pochodzący z Tenaru, Lacedemończyk, Hyacynt; b) Taenaris, ĭdis, ż. należąca do Tenaru, w ogóle: Lacedemonka, soror T. lub samo Taenaris, Helena, poet.; c) Taenarius, a, um, Tenaryjski, w ogóle: Lacedemoński, u poet.; T. porta, wnijście do świata podziemnego; stąd: Taenarius, podziemny, valles, kraina umarłych.

Taenia, ae, ż. przewiązka, tasiemka.

Taesum est, patrz taedet.

Taet- patrz tet-.

Tagax, ācis (od daw. tago = tango) złodziejski.

Tages, ētis, m. syn Jowialisa, wnuk Jowisza, nauczył Etrusków sztuki wieszczbiarstwa.

Tagus, i, m. rzeka w Luzytanii.

Talaionia, patrz Talaus.

Talāris, e, tyczący się kostek u nóg, tunica, długa, do kostek spadająca; rzeczow. talaria, ium, n. a) do kostek spadająca suknia, aura refert citis talaria plantis; b) obuwie ze skrzydełkami, Merkuryusza, Minerwy, Perseusza; przysłowie: talaria videamus, uciekajmy.

Talārius, a um, tyczący się kostek do grania, ludus, gra w kostki, albo miejsce téj gry.

Talassio, ōnis, także Talassius, ii, lub Talassus, i, m. wyraz używany na godach weselnych od czasów Romulusa; 2) gody i bożek zaślubin.

Talaus, i, m. ojciec Adrasta, Eryfili, Partenopea, jeden z Argonautów; stąd: Talaionia, ae, ż. córka Talausa, Eryfila.

Talea, ae, ż. kawałek czego odcięty, t. ferreae, kawałki żelaza używane u mieszkańców Brytanii zamiast pieniędzy; 2) taleae ferreis hamis infixis in terram infodiebantur, kołki drewniane w końcu ostrém żelazom opatrzone zakopywano w ziemi dla szkodzenia jezdzie nieprzyjacielskiéj, porów. stimulus.

Talentum, i, n. 1) jako waga u Greków talent wynosił 100 funtów Rzymskich, aurique eborisque talenta, poet.; 2) talent, jako summa pieniężna u Greków był różnéj wartości w różnych państwach: Attycki znaczył 60 min. przeszło 7,500 złotych.

Tallo, ōnis, odwet.

Talis, e, taki, używa się z odpowiednim sobie wyrazem qualis (jaki, jak), lub bez, quum esset talis, qualem te esse video; także z ac lub atque (jak), honos talis paucis est delatus, ac mihi; z ut lub qui i tryb. łącz., tales esse, ut jure laudemur; aliquid tale lub tale quid, coś takiego; nihil tale, nic takiego; talia fatur, tak przemawia; 2) tak wielki, tak znakomity, tales viri; lacrimans talem benevolentiam civium suorum accipiebat: tali dignitate praediti; ze złéj strony: tak niegodny, tak poniżający, tak podły, is quum talem conditionem aspernaretur; pro tali facinore.

Talpa, ae, ż. u poet. także m. kret.

Talthўbius, ii, m. herold Agamemnona.

Talus, i, m. kostka u nogi, purpura usque ad talos demissa; poet.: recto talo stare, podobać się; 2) kostka do grania (sześcian), z dwiema stronami nieoznaczonemi, a na innych stronach były liczby: 1. 3. 4. 6. Rzucano ich cztery razem; rzut najpomyślniejszy (jactus Veneris) był wtedy, gdy kostki padły stronami inną liczbą naznaczonemi, przeciwnie najnieszczę-

śliwszy (jactus canis), gdy padły wszystkie stronami mającemi jednakową liczbę.

Tam, *przysł.* tak, tak bardzo, do tego stopnia, z przymiotnikami i przysłówkami, t. multa, t. humilis, t. necessario tempore; t. vehementer, t. valde timere; także: z quam, nemo tam multa scripsit, quam multa sunt nostra; z nast. ut lub qui i tr. łącz., non essem tam inurbanus, uti eo gravarer; quam—tam przed stop. wyż. i najwyż., im — tém, tam magis illa fremens, quam magis crudescunt pugnae; quam quisque pessime fecit, tam maxime tutus est (w tym razie stop. najw. tłómaczy się na język polski przez stop. wyż.); non tam—quam, nie tak bardzo—jak; nie tak jak raczéj.

Tamăseus, lub -os, i, *ż* miasto na wyspie Cyprus; stąd: Tamasēnus, a, um, należący do tego miasta.

Tamdiu, lub tam diu, tak długo, często następują tu wyrazy: quam diu, quoad, quam, donec, cum, dopóki, aż, beneficia tamdiu meminerat, qu ad ille gratus erat; tamdiu, dum sentiat.

Tamen, jednak, wszelako, przecież, używa się: już to gdy w okresowym poprzedniku znajduje się quamquam, quamvis, etsi, etiamsi, tametsi, licet, cum, si; już tak, że tych wyrazów domyślić się można; accusatus capitis, absolvitur; multatur tamen pecunia; si tamen, zwłaszcza jeżeli, jeżeli właśnie, wszakże, si tamen in illo (ponto) quondam concreta spuma fui, poet.

Tamenetsi, *spój.* chociaż, lubo.

Tamĕsis, is, *m.* rzeka w Brytannii, Tamiza.

Tametsi, *spój.* chociaż, lubo; 2) jednakże

Tamphilus, i, *m.* Rzymskie przezwisko; stąd: Tamphĭlānus, a, um, do Tamfila należący, domus.

Tamquam, *przysł.* tak jak, niby, jakby, gloria virtutem tamquam umbra sequitur; tamquam si tua res agitur.

Tănager, gri, *m.* rzeka w Lukanii

Tanăgra, ae, *ż.* miasto w Beocyi; stąd, Tanagraeus, a, um, do Tanagry odnoszący się.

Tanais, is, *m.* rzeka w Sarmacyi europejskiéj, Don; 2) = Jaxartes, rzeka w północnéj stronie Persyi.

Tandem, *przysł.* wreszcie, nakoniec, tandem desine; przestańże już; tandem jam; t. aliquando, przecież już, przecież nakoniec; w zapytaniu, dla wyrażenia mocniejszego uczucia: dla Boga! przebóg, quousque tandem patiemini fortissimi viri?

Tango, tetĭgi, tactum, 3. dotykać, dotykać się, terram genu; cubite stantem; chordas; 3) ruszyć, wziąć, teruncium de praeda; nullum agrum ab aliquo; 3) bić, uderzać, aliquem flagello; zabić, quemquam oportuit tangi; razić, ugodzić, fulmine tactus; de coelo tactus; 4) poet.: zmaczać, skropić, nasmarować, corpus aqua; comas medicamine; tacta fumanti sulfure balat ovis (okadzona); 5) przybyć, dostać się dokąd, provinciam; castra: domos; poet.: terminum (mundi) armis; 6) kosztować, żuć, saporem mellis; cibos dente, poet.; 7) graniczyć, być przyległym, villa tangit viam; civitas Rhenum tangit; fundi, qui Tiberim tangunt; 8) w mowie: dotknąć, przytoczyć, wspomniéć, napomknąć, leviter unumquodque tangam; Aristoteles ista tetigit; 9) poet.: podjąć się czego, przedsięwziąć, carmina; 10) wzruszyć, zrobić wrażenie na

umyśle, aliquem; tetigit animum memoria nepotum; vota tetigere deos; tactus, przejęty, przeniknio-ny, cupidine, religione i t. p.

Tanquam, patrz tamquam.

Tantălus, i, *m.* król Frygijski, syn Jowisza, ojciec Pelopsa i Nioby; stąd: *a)* Tantalīdes, ae, *m.* syn, wnuk, potomek Tantala; T. fratres, Atreusz, Tyestes; *b)* Tantălis, ĭdis i ĭdos, *ż.* pochodząca od Tantala, Nioba, Hermiona, Helena.

Tantidem, patrz tantusdem.

Tantillus, a, um = tantulus.

Tantisper, *przysł.* tak długo, do czasu, z nast. dum (dopóki), ut ibi esset tantisper, dum culeus compararetur; samo tant., tymczasem, videro, quid efficiat, tantisper hoc magni aestimo.

Tanto, patrz tantus.

Tantopĕre, lub tanto opere, z taką usilnością, tak bardzo, quod tant. didicisti; tant. desiderabam.

Tantŭlus, a, um, tak mały, tak małoznaczący; *rzeczow.* tantulum, i, *n.* tak mało, taka drobnostka, qui tantuli eget; t. morae; tantulum in suam rem convertere, tylko tyle.

Tantummodo, *przysł.* tylko; t. ne, byle tylko nie, t. Cnaeus noster ne Italiam relinquat.

Tantus, a, um, tak wielki, tak znakomity, vitia; urbes; homo t.; laetitia; w porównaniu kładzie się z odpowiedniém sobie quantus, jak wielki lub u poet. quam, jak, nunquam vidi tantam (concionem), quanta nunc vestra est; non ullum pro me tantum cepisse timorem, quam ne-, często z nast. ut lub qui i tr. łącz., tanta modestia dicto audiens fuit, ut si privatus esset; nulla est tanta vis, quae non possit frangi; odwrotnie: tak mały, tak mało znaczący, ceterarum provinciarum vectigalia tanta sunt, ut iis vix contenti esse possimus; 2) *rzeczow.* tantum, i, *n.* *a)* tak wiele, alterum tantum, drugie tyle; t. effata; z przyp. 2. t. belli; t. praesidii; tantum auctoritatis, quantum vos esse voluistis; hujus tantum memoriae delatum est, ut- (tak wielka wartość); t. abest, porów. absum; w prz. 2. tanti emere, vendere i t. p., tak drogo; tanti esse, tak wiele znaczyć: quum tanti se non esse dixisset; tanti fieri, tak wiele znaczyć; w przyp. 6. tanto, o tyle, tém, tanto minoris venierint; tanto nos submissius geramus; ter tanto pejor, trzy razy gorszy; tanto ante, post, daleko wprzód, daleko późniéj; *b)* tak mała rzecz, tak mała ilość, taka drobnostka, t. navium; w przyp 2 est mihi tanti, nie wiele u mnie znaczy; 3) *przysł.* tantum, *a)* tak bardzo, tak dalece, samo lub z odpowiedniém sobie quantum lub z ut i tryb. łącz. t. auctoritate motus est, ut — jusserit; non tantum, nie tyle z nast. quantum lub quam, jak; *b)* tylko, non t.; sed etiam, nie tylko, — ale nawet; tant. non, tylko co nie, prawie, tant. non ad portas bellum esse; tant. quod, tylko co, qui tant. quod pervenerat-; jubet; tant. quod non, tylko co nie, tylko że nie, tego tylko brakuje, żeby-; tant. quod hominem non nominat.

Tantusdem, tantadem, tantumdem lub tantundem, równie wielki, równie liczny; *rzeczow.* tantumdem, tyleż, itineris, viae; voluntate a tantidem, quanti fidem suam facit; *przysł.* tantumdem in latitudinem patere (tak daleko).

Tăpes, ētis, *m.* i tapēte, is, *n.* lub tapētum, i, *n.* kobiorzec.

Taprŏbānē, ēs, *ż.* wyspa Indyjska.
Tapsus, patrz Thapsus.
Tapūri, orum, *m.* lud koczujący w Medyi.
Tarbelli, orum, *m.* lud w Gallii Akwitańskiéj.
Tarde, *przysł.* powoli, opieszale; oliva t. crescens; 2) późno, triennio tardius triumphavit.
Tardigrădus, a, um, powoli chodzący.
Tardĭtas, ātis, *ż.* powolność, ruch powolny, brak pospiechu, t. in gressu; pedum, navium; powolne działanie, veneni; opieszałość, ociąganie się, in rebus gerendis;— przenoś. tępość, niepojętność, głupota, hominum, ingenii.
Tardo, 1. opóźniac, zwlekać, tardandum est nobis; 2) przeszkadzać, tamować, wstrzymywać, profectionem; impetum hostium; palus, quae Romanos ad insequendum tardabat; tardari frigore; z tryb. bez. propius adire tardarentur.
Tardus, a, um, powolny, ociągający się, homo; pecus; incessit passu de vulnere tardo; tardis flexibus errat Mincius; poet. także sprawujący ociężałość, podagra, senectus; 2) długi, menses, nox; długo czuć się dający, sapor, poet.; 3) późno przychodzący, zjawiający się, poena, portenta deum; — przenoś. tępy, nie obejmujący rzeczy, sensus, ingenium; nimis indociles quidam tardique sunt; tardus in cogitando; powolny, przezorny, ostrożny, wyrachowany.
Tarentum, i, *n.* miasto handlowe w niższéj Italii: stąd: Terentīnus, a, um, tyczący się Tarentu, z Tarentu i Tarentini, orum, *m.* Tarentynowie.
Tarpējus, a, um, nazwisko Rzymskiéj familii; *przym.* Tarpejski, mons lub saxum, Tarpejska lub Kapitolińska góra, z któréj spychano złoczyńców.
Tarquinii, orum, *m.* miasto w Etruryi; stąd: *a*) Tarquinius, z Tarkw. pochodzący, T. Priscus, T. Superbus; do familii Tarkwiniuszów należący, nomen; factio; *b)* Tarquiniensis, tyczący się miasta Tarkwiniów, ager; i Tarquinienses, ium, *m.* mieszkańcy miasta Tarkwiniów.
Tarrăcĭna, ae, i Tarracinae, arum, *ż.* miasto Wolsków w Lacyum; stąd: Tarracinenses, ium, *m.* Tarracynowie.
Tarrăco, ōnis, *ż.* miasto w Hiszpanii; stąd: Tarraconensis, Tarrākoneński i Tarraconenses, ium, *m.* mieszkańcy Tarrakony.
Tarsus, i, główne miasto Cylicyi: stąd: Tarsensis, do miasta Tarsu należący, i Tarsenses, ium, *m.* mieszkańcy Tarsu.
Tartărus, lub -os, i, *m.* w licz. mn. Tartara, orum, *n.* świat podziemny, kraina umarłych; stąd: Tartareus, a, um, podziemny, poet.: straszny, specus, nox, vox (Furyj).
Tartessus, lub -os, i, *ż.* miasto w Hiszpanii betyckiéj; stąd: Tartessius, a, um, należący do Tartessu, litora (oceanu zachodniego); Tartessii, orum, *m.* mieszkańcy Tartessu.
Tarusātes, ium, *m.* lud w Gallii akwitańskiéj.
Tatius, ii, *m.* król Sabinów; stąd: Tatienses, Tacyensowie, jedna z trzech setni jazdy Rzymskiéj, utworzonych przez Romulusa.
Taulantii, orum, *m.* lud w Illiryi.
Taureus, a, um, wolowy, byczy, terga.
Tauri, orum, *m.* lud Scytyjski; stąd: Taurĭcus, a, um, Taurycki, Chersonesus (Krym); także: terra; ara (Dyany).

Tauriformis, e, mający kształt byka.

Taurii ludi, igrzyska obchodzone na cześć bogów podziemnych.

Taurini, orum, *m.* lud w Gallii Cyzalpińskiéj; stąd: Taurinus, a, um, do Taurynów należący.

Taurinus, a, um, byczy, wołowy.

Tauris, ĭdis, *ż.* wyspa przy Illiryi.

Tauroïs, entis, *m.* zamek w Gallii Narbonéńskiéj.

Tauromĕnium, ii, *n.* miasto w Sycylii, także: Tauromenon, poet.; stąd: Tauromenitānus, a, um, należący do Tauromenium; *rzeczow.* Tauromenitani, orum, *m.* Tauromenitanie.

Taurus, i, *m.* byk, wół; 2) gwiazdozbiór; 3) narzędzie męczarni, zrobione przez Perylla.

Taurus, i, *m.* pasmo gór w Azyi; Tauri Pylae, wąwozy między Kappadocyą i Cylicyą.

Taxo, 1. (od tango) mocno się dotykać; 2) u późn. pis. taksować, oceniać; 3) dotykać kogo słowami, przycinać, obmawiać.

Taxus, i, *ż.* cis. drzewo.

Taygĕte, ēs, *ż.* córka Atlasa i Plejony, jedna z Plejad.

Taygĕtus, i, *m.* i poet. Taygeta, ae, *ż.* góry, między Lakoniką i Messenią z przylądkiem Taenarum.

Te, przyp. 4 i 6 od tu.

Teānum, i, *n.* 1) Sidicinum, miasto w Kampanii; 2) Apulum lub Apulorum, miasto w Apulii; stąd: Teanenses, ium, *m.* Teanensowie.

Teātes, um, *m.* lud w Apulii.

Tecmessa, ae, *ż.* córka Teutrasa.

Tecte, *przysł.* skrycie, potajemnie; 2) ostrożnie, non satis tecte declinat impetum.

Tector, oris, *m.* pokrywacz, tynkarz.

Tectoriolum, i, *n.* mały tynk, polepa, polewa.

Tectorium, ii, *n.* lub opus tectorium, tynk, polepa, t. vetus delitum.

Tectosăges, um, i Tectosagi, orum, *m.* lud w Gallii narbonéńskiéj.

Tectum, i, *n.* dach, firma tecta in domiciliis habere; 2) — przenoś. dom, namiot, mieszkanie, świątynia, miejsce pobytu ludzi i źwierząt, ager incultus sine tecto; in vestra tecta discedite; tecta Sebyllae; Triviae aurea tecta; tecta ferarum.

Tectus, a, um (od tego), pokryty, naves, scaphae; cuniculi, ukryte, podziemne; — przenoś. sermo verbis tectus, pod postaciami, allegoryczna: verba; skryty, tajny, tajemny, cupiditas; amor; nieodgadniony, niezbadany, nieotwarty, ukrywający swoje zamiary, tecti ad alienos esse possumus; ostrożny, quis tectior? te videri tectissimum.

Tegea, ae, *ż.* miasto w Arkadyi; stąd: *a)* Tegeaeus, a, um, tyczący się Tegei; poet.: Arkadyjski; *rzeczow.* Tegeaea, Atalanta; *b)* Tegeates, ae, *m.* Tegeata, z Tegei i Tegeatae, arum, *m.* Tegeaci, mieszkańcy Tegei.

Teges, ĕtis, *ż.* nakrycie, mata, rogoża.

Tegimen, tegŭmen i tegmen, ĭnis, *n.* lub tegimentum, tegumentum i tegmentum, i, *n.* pokrycie, zasłona.

Tego, texi, tectum, 3. okryć, zasłonić, odziać, corpus pallio; poet.: ossa tegit humus, tumulus; ukryć, skryć, se latibulis; fugientem silvae texerunt; aliquem a conspectu alicujus; — przenoś. *a)* pokryć, ukryć, osłonić, zataić, flagitia parietibus; aliquid triumphi nomine; turpia facta oratione; aliquid mendacio; commissa, rem

turpissimam honesta praescriptione; *b)* zasłonić, bronić, otoczyć opieką, is meam salutem texit; aliquem in re; legatos ab ira impetuque hominum; tectus innocentia; jure legationis; aliquid excusatione amicitiae; poet.: towarzyszyć, omnis eum stipata tegebat turba ducum; latus alicujus tegere.

Tegŭla, ae, *ż.* dachówka, w licz. mn. dach.

Tegumen, tugumentum, patrz tegim-.

Tejus, patrz Teos.

Tela, ae, *ż.* tkanina, telam texere, retexere, exercere, tkać; u poet.: osnowa tkaniny, radio percurre telas; licia telae addere, tkać; także: nawój tkacki, wał krosienny, barbarica; wełna, putris, poet.; — przenoś. robota, dzieło, ea tela texitur.

Telămo, lub -on, ōnis, *m.* syn Eaka, brat Peleusa, ojciec Ajaksa i Teukra, należał do Argonautów; stąd: *a)* Telamoniădes, ae, *m.* syn Telamona, Ajaks; *b)* Telamonius, a, um, tyczący się Telamona, *rzeczow.* Telamończyk (Ajaks), quo si Telamonius isset.

Telchīnes, um, *m.* dawni mieszkańcy Krety, którzy stamtąd przeszli na wyspę Rhodus, a następnie na Cypr, słynni ze sztuki obrabiania kruszców i czarodziejstwa.

Telĕboae, arum, *m.* lud w Akarnanii, którego część przesiedliła się na wyspę Kapreę.

Telegŏnos, i, *m.* syn Ulissesa i Cyrcy, założył miasto Tusculum.

Telemăchus, i, *m.* syn Ulissesa i Penelopy.

Telĕphus, i, *m.* syn Herkulesa, król Mizyi; 2) współzawodnik Horacyusza.

Telĕthūsa, ae, *ż.* matka Ifisa.

Tellĕnae, arum, *ż.* miasto w Lacyum.

Tellus, ūris, *ż.* ziemia, grunt, powierzchnia ziemi, sterilis; inarata Cererem reddit quotannis; 2) kraj, Gnossia, poet.; 3) uosobiona jako bóstwo, Tellurem porco piabant.

Telmessus lub Telmissus, i, *ż.* miasto w Licyi; stąd: *a)* Telmesses, ium, *m.* Telmessowie; *b)* Telmessĭcus, do Telmessu odnoszący się.

Telum, i, *n.* pocisk, strzała, włócznia; także: puginał, miecz, topor; tela in aliquem emittere, immittere, intendere, conjicere; u poet.: róg wołu, pars caret altera telo frontis; o piorunie: arbitrium est in suo telo Jovi; — przenoś. pocisk, broń, isto telo tutabimur plebem; telis fortunae propositum esse; pobudka, bodziec, necessitas, quae ultimum ac maximum telum est; non mediocre telum ad res gerendas.

Temĕnos, miejsce przy Syrakuzie, gdzie był gaj poświęcony Apollinowi; stąd: Temenītes, ae, *m.* o posągu Apollina.

Temerārius, a, um, nierozważny, niebaczny, płochy, lekkomyślny, zbyt śmiały, homo, ratio, consilium, vox.

Temĕre, *przysł.* płocho, bezzasadnie, nierozważnie i t. p.; non (haud) temere est, to nie jest bez przyczyny, bez celu, to ma swoje znaczenie; non t., nie łatwo, non temere quivis a me ferret idem; nullus t. dies intercessit.

Temerĭtas, ātis, *ż.* płochość, lekkomyślność, nierozwaga, zbyteczna śmiałość, temeritas est florentis aetatis, prudentia senectutis; 2) nieład, nulla temeritas, sed ordo.

Temĕro, 1. skazić, zgwałcić, znieważyć, splamić, fidem; temerata

templa Minervae; zarazić, fluvios veneno.

Teměsa, ae, i -ē, ēs, *ż.* także: Tempsa, ae, *ż.* miasto Brucyów; stąd: *a)* Temesaeus lub Temesēus, a, um, tyczący się miasta Temezy; *b)* Temesānus i Tempsānus, a, um, tyczący się tego miasta.

Temētum, i, *n.* wino (wyraz staroświecki).

Temnites, patrz Temnos.

Temno, ĕre, pogardzać, non temnere divos.

Temnos lub -us, i, *ż.* miasto w Eolidzie; stąd: Temnītes, ae, *m.* Temnita, z Temnos, i Temnitae, ārum, *m.* Temnici.

Temō, ōnis, *m.* dyszel; 2) wóz (gwiazdozbiór).

Tempe, licz. mn. *n.* bardzo przyjemna okolica w Tessalii; poet.: wszelkie miejsce odznaczające się przyjemném położeniem.

Temperāmentum, i, *n.* umiarkowanie, coeli, klimat umiarkowany; 2) średnia droga, średnia miara, środek, inventum est t.

Tempĕrans, tis, umiarkowany, powściągliwy, hominem temperantem eum dices, qui se in aliqua libidine continuerit.

Tempĕranter, *przysł.* powściągliwie, z umiarkowaniem, agere.

Tempĕrāntia, ae, *ż.* umiarkowanie, powściągliwość, in victu; dicacitatis; in praetermittendis voluptatibus.

Temperāte, *przysł.* wstrzemięźliwie, powściągliwie, z umiarkowaniem, agere, scribere.

Temperātio, ōnis, *ż.* umiarkowana własność jakiéj rzeczy, średnia miara, coeli, caloris; przymieszanie czego w należytym stosunku, aeris (Corinthii); odpowiednie celowi urządzenie, rząd, reipublicae, civitatis; także: sol mens mundi et t. (organ).

Temperātor, ōris, *m.* ten, który czego z umiarkowaniem używa lub co należycie urządza.

Tempĕratūra, ae, *ż.* umiarkowana własność, u późn. pis.

Temperātus, a, um, umiarkowany, łagodny, esca, loca; — przenoś. umiarkowany, powściągliwy, poważny, spokojny, vim temperatam dii provehunt in majus; mens temperata ab insolenti laetitia; oratio temperatior.

Temperi, patrz tempus.

Tempĕries, ei, *ż.* zachowanie miary w pomieszaniu rzeczy, temperiem dedit mixta cum frigore flamma; umiarkowana własność czego, coeli; aquarum.

Tempĕro, 1. (od tempus), zachować przyzwoitą miarę, być w czém umiarkowanym, in aliqua re; z przyp. 3. panować, powściągać, wstrzymywać, sibi: manibus, linguae, oculis, irae lub animo, laetitiae i t. p., lub szanować, oszczędzać, sociis, templis; z przyp. 6. miarkować się w czém, lacrimis: risu; ab aliqua re, wstrzymać się od czego, a lacrimis, a caedibus, ab oppugnatione, ab injuria et maleficio; lub szanować, oszczędzać, ab sociis. ab his sacris; non temperare sibi z nast. quin i tryb. łącz., neque sibi temperaturos existimabat, quin in Provinciam exirent, że się nie wstrzymają od wkroczenia do Prowincyi; 2) zachować przyzwoitą miarę w pomieszaniu, acuta cum gravibus, wyższe tony z niższemi, poculum; — przenoś. *a)* porządkować, urządzać, rempublicam legibus; disciplina regum salubriter temperata; u poet.: rządzić, kierować, res hominum ac deorum; ora frenis;

ratem; *b)* umiarkować, złagodzić, coelum; calores solis; mare (uspokajać), poet.; victoriam.

Tempestas, ātis, *ż.* czas, pewien okres czasu, ea tempestate; multis ante tempestatibus, daleko wprzód, przed wielą laty; 2) zwykle: stan powietrza, pogoda, niepogoda i t. p. bona, certa, perfrigida, clara; szczegól. burza, z bliższém określeniem, acerrimae, durissimae, immoderatae i t. p.; orta subito tempestate; t. maritima, burza morska; — przenoś. zaburzenie, nieszczęście, klęska, gwałtowny nacisk, periculi, invidiae; t. popularis i populi; impendentem evitare tempestatem; temp. excitare; także o osobach: tempestas pacis, burzyciel, niszczyciel (o Klaudyuszu); temp. macelli, żarłok.

Tempestīve, *przysł.* wcześnie, w przyzwoitym czasie; 2) zręcznie, stosownie.

Tempestīvĭtas, ātis, *ż.* czas stosowny, pora przydatna.

Tempestīvus, a, um, w czasie właściwym zdarzający się, uczyniony; stosowny, dogodny, nondum tempestivo ad navigandum mari; tempestivum pueris concedere ludum; tempestivo, w porze właściwéj, poet.; multa mihi ad mortem tempestiva fuere (wiele chwil stosownych); — przenoś. dojrzały, virgo, poet.; fructum tempestivum capere, w czasie właściwym korzystać.

Templum, i, *n.* przestrzeń określona laską augura przeznaczona do wieszczby: ad inaugurandum templa capiunt; de templo descendere; stąd: poet. wysokość, wzniosłość, templa Parnasia; szczegól. o miejscu poświęconém jakiemu bóstwu; stąd: świątynia; 2) w ogóle: miejsce poświęcone przez augura, mianow. asylum, schronienie, ucieczka; kurya czyli miejsce zebrania senatu, curia templum consilii publici; mównica, excedere templo, templo a collega occupato; 3) templa coeli, przestrzeń nieba, niebo; Acherusia templa Orci, świat podziemny; nonne adspicis, quae in templa veneris, do jakich świętych miejsc;— przenoś. templa mentis, kryjówki, tajniki myśli.

Temporārius, a, um, stosujący się do czasu, do okoliczności, liberalitas, ingenia.

Tempori, patrz tempus.

Tempsa, Tempsanus, patrz Temesa.

Tempt- patrz tent-.

Tempus, tempŏris, *n.* czas, pora, diei, anni; vernum, matutinum i t. p., t. meum, tuum, legitimum i t. p.; ex ordine temporum; eo, eodem, primo, uno, omni tempore, iisdem temporibus, per haec tempora i t. p., ex tempore, wnet, natychmiast; tempore, z czasem, w swoim czasie; in tempus, na czas; in omne tempus, na zawsze; ad tempus lectus, na czas niejaki; tymczasowo: 2) czas, sposobność, t. habere, amittere, non dimittere; tempora eligere; quum tempus est visum rei gerendae; tempus est z tr. bez. facere finem, dicere, poscere; ad tempus occurrere, w czasie właściwym; ante tempus, przed czasem; suo t. lub suo tempore, w czasie właściwym; także: tempori lub temperi, w stop. wyż. temperius; 3) okoliczności, stosunki, stan, tempori servire, stosować się do okoliczności; temporis causa facere; orationes sunt temporum; temporum homo; ex, pro tempore, ad tempus, podług okoliczności; szczegól.

stan niepomyślny, in hoc tempore nulla civitas Atheniensibus auxilio fuit, w tém położeniu; hoc tam turbido tempore; dubiis formidolosisque temporibus; omne meum tempus amicorum temporibus transmittendum putavi; 4) miara zgłoski; 5) skroń, zwykle w licz. mn. tempora fertur vinxisse corona: poet. twarz lub głowa.

Tempȳra, orum, *n.* miasto w Tracyi.

Tems-, patrz Temes-.

Temŭlentus, a, um, pijany, upojony.

Tenacĭtas, ātis, *ż.* mocne trzymanie, unguium; — przenoś. skąpstwo, in purpura causam tenacitatis video.

Tenacĭter, *przysł.* mocno, silnie, krzepko, premere; — przenoś. uporczywie, zacięcie, urgere.

Tenax, ācis, mocno się trzymający czego, forceps, dens (ancorae); mocny, lipki, kleisty, tęgi, gęsty, gramen, cerae, passus; — przenoś. *a)* mocny, trwały, fides, memoria; *b)* skąpy, pater; z przyp. 2. t. quaesiti; *c)* stały, wytrzymały, t. propositi; *d)* w złéj myśli: uparty, zacięty, equus; 2) wstrzymujący, sabulum; — przenoś. ochraniający siebie, oszczędzający, restrictos et tenaces fuisse.

Tenctĕri, orum, *m.* lud Germański nad Renem.

Tendĭcŭla, ae, *ż.* sieć, sidło, łapka, literarum, sofistyczny, wykrętny wykład prawa.

Tendo, tĕtendi, tensum lub tentum, 3. natężać, naciągać, napinać, wyprężać, arcum; stąd: barbiton, nastroić; retia, plagas, zastawiać sidła; — przenoś. alicui insidias; vela, rozpinać żagle; praetorium, rozbić, rozwinąć namiot; wyciągać, dextram, manus supinas; manus lub brachia ad coelum i poet. coelo; podawać, dextram alicui lub ad aliquem; także w ogóle: podawać co komu, właśc. i przenoś; na str. bier. rozciągać się, praecordia tendebantur; zwracać, kierować, najwięcéj u poet., oculos pariter telumque; sagittas arcu; iter ad aliquem lub ad aliquid; quo tenderent cursum; przepędzić, sermone benigno noctem; 2) nieprzech. być pod namiotem, stać obozem, hic saevus tendebat Achilles; sub vallo; stać w szyku, w gotowości do boju, ante signa; zmierzać dokąd, dążyć, cursum direxit, quo tendebat; ad lub in castra; Romam; quo tendere pergant; poet.: prowadzić, via tendit sub moenia; — przenoś. *a)* do czego zmierzać, dążyć, mieć co na celu, eo tendit; ad reliqua alacri animo tendebamus; ad majora; z tryb. bez. usiłować, starać się, componere leges, praevenire; poet.: aqua tendit rumpere plumbum; *b)* w duchu nieprzyjaz.: staczać walkę, vasto certamine tendunt; summa vi; albo słowami wieść spór, spierać się, ze spój. ut i tryb. łącz. lub samo tendere.

Tenĕbrae, arum, *ż.* ciemność, stąd: noc, tenebris, w ciemności, w nocy; tenebris obortis, gdy się zmierzchło, gdy noc nadeszła; poet.: o krainie podziemnéj, infernae, Stygiae lub samo ten.; miejsce ciemne, ukryte, więzienie clausi in tenebris; 2) ślepota, zaćmienie wzroku w mdłościach, tenebrae oculis obortae; — przenoś. *a)* nieznajomość, ukrycie, zapomnienie, jacerent omnia in tenebris, nisi literarum lumen accederet; familiam e tenebris in lucem evocavit; vitam in tenebris

trahebam (nieznany, w poniżeniu); *b)* zamieszki krajowe, smutny stan państwa, in illis reipublicae tenebris.

Tenebrĭcōsus, a, um, ciemny, pokątny, lichy, nikczemny, popina; libidines; niepojmujący, sensus.

Tenĕbrĭcus, a, um, ciemny.

Tenebrōsus, a, um, ciemny, Tartara.

Tenĕdos lub -us, i, *f.* wyspa na morzu Egiejskiém; stąd: Tenedius, a, um, należący do wyspy Tenedos i Tenedii, orum, *m.* mieszkańcy téj wyspy.

Tenellus, i tenellŭlus, a, um, bardzo delikatny, młodziuchny.

Teneo, tenui, tentum, 2. trzymać, aliquid in manu; aliquid manu, dextrā, laevā, ore; res oculis et manibus tenetur, rzecz jest jawna, dotykalna; habenas; gubernacula reipublicae; kierować, zwracać, oculos in se; sub astra; dostać się w jakie miejsce, wylądować, osiągnąć, terram, regionem, portum: Diam tene; ad Mendin; — przenoś. ingenio, virtute regnum; teneri res aliter non potest; animo aliquid lub samo teneo aliquid, objąć co w myśli, wiedziéć; 2) zajmować, ea provincia in circuitu tenuit i t. d.; arenae tenent magnam partem; — przenoś. haec populos, haec magnos formula reges tenet, poet.; stąd: teneri aliqua re, zamykać się w czém, należéć do czego; 3) przytrzymywać, zatrzymywać, tigna; ancoras; navem in ancoris; szczegól. w znacz. woj. miejsce jakie zajmować, bronić, suum locum; tumulum; praesidium; — przenoś. zatrzymywać, zachowywać, memoriam alicujus: memoriā tenere, miéć w pamięci, przypominać sobie, z nast. 4 przyp. i tryb. bez., memoria tenetis — complures turres de coelo esse percussas; poet.: si verba tenerem; illud arte tenent, mocno przy tém obstają, z nast. 4 przyp. i tr. bez.; utrzymać się przy czém, auctoritatem; imperium in suos; causam apud centumviros (wygrać); t. leges suas, utrzymać się przy swoich prawach; jura communia; z nast. ut lub ne i tr. łącz., dopiąć, dokazać czego, plebs tenuit, ne consules — crearentur; 4) schwytać, pojmać, aliquem vinctum; aliquem; teneri in manifesto peccato; także: teneri alicujus rei; — przenoś. zobowiązywać kogo czém, leges eum tenent; lege, foedere, promisso, jurejurando, sacramento, vadimonio teneri; ujmować czém, zajmować, przejmować, mentes carmine; pueri ludis tenentur; oculi pictura tenentur; desiderio, studio auri, admiratione teneri; 5) utrzymywać, nutu suo; — przenoś. aliquem in officio, in servitute; tribus rebus vita animantium tenetur; trwać w czém, nie odstępować czego: *a)* przech. cursum, podróż daléj odbywać, nie ustawać; poet.: inter utrumque tene, trzymaj się średniéj drogi; — przenoś. zachowywać, ordinem, silentium, modum verborum, fidem; propositum, nie odstępować zamiaru; *b)* nieprzech. trwać, utrzymać się, nie ustawać, imber per totam noctem tenuit; fama tenet; 6) zatrzymywać, wstrzymywać, zachowywać, se Romae; exercitum in Campania; se quietum; se domi, pozostać, bawić w domu; se uno loco; se in castris; se castris et paludibus; in vinculis teneri; hostem in angustiis; tabellarios; vento teneri; powściągać, manus ab aliquo,

poet.; — przenoś. wstrzymywać, hamować, powściągać, se ab accusando; se non tenere lub se tenere non posse, quin-; teneri non potui, quin tibi—declararem, nie mogłem się wstrzymać, abym ci nie objawił; lacrimas, risum, dolorem, iram, iracundiam; także: zostawić przy sobie, zamilczéć, aliquid; non tenebo te pluribus, nie będę cię zajmował długo; 7) posiadać, miéć w swojéj mocy: aliquid; captivi qui tenebantur a Carthaginiensibus; także: zamieszkiwać, primum locum aedium; urbem, regionem late i t. p.: poet.: tuta tenere, być na miejscu bezpieczném; teneo te, już cię mam; w znacz. woj. miéć w posiadaniu, obsadzić, locum praesidiis, oppidum, montem, portum, litora, insulam, aciem primam i t. p.; quae ab Hannibale tenebantur; władać, panować, królować, imperium: urbem oppressam servitute; summam imperii, dominatum, rempublicam, Orientem: tenente Caesare terras i t. p.; stąd: qui tenent, panujący; także o dowódzcy: exercitum pedestrem; alterum cornu: — przenoś. locum amicitiae apud aliquem.

Tener, tenera, tenerum, miękki, delikatny, radix, caules, ramus, arbor i t. p., także: aër; szczególn. u poet.: młody, młodociany, puer; annus (wiosna): res tenerae, młode rośliny, zasiewy; a teneris, ut Graeci dicunt, unguiculis, od dzieciństwa; także: poet. in teneris; — przenoś. *a)* giętki, łatwy do powodowania, nihil est tam tenerum, quam oratio; tenerum in animis; animus: *b)* zniewieściały, pieszczotliwy, rozpustny, poeta, carmen, u poet.

Tenerĭtas, ātis *ż.* delikatność.

Tenesmos, i, *m.* silenie się stolcowe.

Tĕnor, ōris, *m.* ciąg, bieg nieprzerwany, uno tenore; hasta servat tenorem: — przenoś. ciąg, postęp jednostajny, uno tenore in dicendo fluit, nieprzerwanie, ciągle.

Tēnos, i -us, i, *ż.* jedna z wysp Cykladyjskich.

Tensa, ae, *ż.* wóz, na którym podczas igrzysk Cyrceńskich posągi bogów wożono.

Tentābundus, a, um, doświadczający.

Tentāmen, ĭnis, i tentamentum, i, *n.* doświadczenie, próba, cernunt mortalia tentamina nihil posse artes medentum; — przenoś. kuszenie, t. tui pepigi.

Tentātio, ōnis, *ż.* doświadczenie, próba: 2) napad (paroksyzm), morbi.

Tentātor, ōris, *m.* kusiciel.

Tentīgo, ĭnis, *ż.* jurność.

Tento, 1. dotykać, macać, probować, aliquid manu, pollice, rostro, pede; 2) napadać; moenia scalis, loca, urbem, opera, munitiones, Achajam; dotknąć, auctumnus exercitum valetudine tentaverat; scabies tentat oves; morbo tentari; — przenoś. *a)* próbować, doświadczać, na próbę wystawiać, se lub aliquid; lub z tr. bez. persuadere; ze spój. ut i tr. łącz. ut sibi Aegyptus daretur; z zapyt. zależ.: tentas, an possit capi; samo t.: ne tentando cautiorem faceret; starać się o co, auxilium laborum; t. coelestia, wznosić się pod niebiosa, starać się zjednać sobie wielką sławę; *b)* chciéć przeciągnąć na swoją stronę, kusić, nęcić, animos; judicium pecunia; aliquem per Drusum; a multis tentatus; podburzać, nationes, Italiam.

Tentoriŏlum, i, *n.* mały namiot.

Tentōrium, ii, *n.* namiot.
Tentus, a, um, patrz tendo lub teneo.
Tenuicŭlus, bardzo szczupły, lichy, apparatus.
Tenuis, e, cienki, delikatny, subtelny, vestis, amictus, tunica, acus, comae, capilli, vellus, collum, aurum (nici złote); wązki, szczupły, terra (międzymorze); alveus, fastigium, sulcus; agmen militum i t. p.: czysty, przezroczysty, coelum, aqua; słaby, skąpy, niedostateczny, mało znaczący, lichy, lumen, victus, cibus, mensa; reliquiae, opes, praeda, oppidum; — przenoś. *a)* czuły, przenikliwy, cura; *b)* prosty, niewykwintny, argumentandi genus; orator; *c)* słaby, ladajaki, valetudo, animus, sermo, causa, initium, discrimen, spes, suspicio; *d)* w odniesieniu do urodzenia i stanu: nizki, tenui loco ortus; ordo, honores; homines; tenuiores, ludzie nizkiego stanu.
Tenuĭtas, ātis, *ż.* cienkość, delikatność, wysmukłość, crurum; ten. ipsa delectat; — przenoś. *a)* prostota, oschłość, brak ozdoby, rerum et verborum; Lysiae; *b)* ubóstwo, niedostatek, hominis, aerarii.
Tenuĭter, *przysł.* cienko, delikatnie; — przenoś *a)* po prostu, bez ozdoby, disserere; tenuius tractantur; *b)* z lekka, colligere argumenta; tenuissime aestimare.
Tĕnuo, 1. wycieńczać, uszczuplać, ścieśniać, dentem aratri; armenta macie; corpus tenuatum recreare; via vocis est tenuata; se in undas, przemieniać się w wodę, poet.;— przenoś. *a)* osłabiać, zmniejszać, vires; famam; iram; *b)* poniżać, desine magna modis tenuare parvis, poet.
Tenus, *przyim.* z przyp. 2 lub 6. zwykle się kładzie po wyrazie rządzonym, aż do, aż po, Tauro t. regnare; crurum t. – przenoś. verbo tenus, trzymając się tylko wyrazu, na pozór.
Teos i **Teus**, i, *ż.* miasto w Jonii; stąd: Tēius lub Tējus, a, um, należący do miasta Teos, Anacreon; Musa, fides, utwory poet. Anakreonta; *rzeczow.* Teji, orum, *m.* mieszkańcy miasta T.
Tepefăcio, fēci, factum, 3. (na str. bier. tepefio, factus, fieri) ogrzewać, rozgrzewać.
Tepeo, ēre, być ciepłym, tepens, ciepły, letni; — przenoś. t. aliquo, zakochać się w kim; 2) stygnąć w uczuciach, seu tepet, sive amat.
Tepesco, ĕre, zagrzewać się.
Tepĭdus, a, um, ciepły, letni: poet.: notus, tepidum qui spirat; 2) stygnący, rogus, focus, poet.;— przenoś. zmniejszający się, ustający, ignes, mens.
Tĕpor, ōris, *m.* ciepło umiarkowane, solis.
Ter, *przysł.* trzykroć; poet. w ogóle: wielokrotnie (patrz quater), bardzo, t. amplus, felix.
Terĕbinthus, i, *ż.* drzewo terpentynowe.
Terĕbra, ae, *ż.* świder.
Terĕbro, 1. świdrować, dziurawić, latebras cavas uteri (o koniu Trojańskim).
Terēdo, ĭnis, *ż.* robak gryzący drzewo.
Tereides, ae, patrz Tereus.
Terentianus, patrz Terentius.
Terentinus, patrz Terentus.
Terentius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; stąd: Terentianus, a, um, należący do Terencyusza, exercitus (wojsko pod dowództwem Ter. Warrona); Chremes i ver-

bum, znajdujące się w komedyach Terencyusza.

Terentus, lub -os, i, *m*. miejsce na polu Marsowém, gdzie się odbywały igrzyska stóletnie (seculares); stąd: Terentinus, a, um, do tego miejsca odnoszący się, tribus.

Teres, ĕtis, okrągławo-podłużny, hastile, stipes, truncus; o częściach ciała: wysmukły, cervix; — przenoś. czuły, delikatny, zdolny do wydania sądu o gładkości wymowy, aures.

Tĕreus, ei, lub eos, *m*. mąż Prokny, ojciec Itysa, król Tracyi; stąd: Tereïdes, ae, *m*. pochodzący od Tereusza, Itys.

Tergeminus i trigeminus, a, um, troisty, potrójny; honores, edylostwo, pretura i konsulat; tergemini fratres (o trojgu bliźniąt); Tergemina porta, jedna z bram Rzymu.

Tergeo i tergo, tersi, tersum, ēre, i ĕre, ocierać, osuszać, oczyszczać, lumina lacrimantia.

Tergeste, is, *n*. miasto w Istryi; stąd: Tergestīni, orum, *m* mieszkańcy tego miasta.

Tergiversanter, *przysł*. ociągając się niechętnie. [się, odkładanie.

Tergiversatio, ōnis, *ż*. ociąganie

Tergiversor, 1. tyłem się obracać; wymawiać się, ociągać się, szukać wykrętów.

Tergo, patrz tergeo.

Tergum, i, *n*. grzbiet ludzi i zwierząt, a tergo, z tyłu; post tergum, w tyle; często: terga vertere lub dare, uciekać; terga dare hosti, uciekać przed nieprzyjacielem; terga caedere lub fodere, bić uciekających; terga alicujus videre, widzieć uciekającego; 2) tylna część czego, ad terga collis; castris ab tergo vallum objectum; 3) powierzchnia pola, rzeki i morza; glebas cunctantes crassaque terga; 4) pokrycie, powłoka tarczy, t. clipei i sama tarcza; 5) skóra zwierząt, taurinum i taurorum; nigrantes terga juvencos; squamea terga (o wężu) poet.; 6) poet.: centum terga suum, sto świń, terga suis sordida, wieprzowina wędzona.

Tergus, ŏris, *n*. grzbiet; 2) skóra, tergora deripiunt costis; septem taurorum tergora, siedm skór, któremi powleczona była tarcza; 3) divisum t. juvenci, zamiast juvencus; resecat de tergore (suis) partem exiguam (z wieprzowiny), poet.

Terīna, ae, *ż*. miasto Brucyów; stąd: Terinaeus, a, um, odnoszący się do tego miasta.

Termes, ĭtis, *ż*. gałązka.

Termessus, i, *ż*. miasto Pizydów; stąd: Termessenses, ium, *m*. mieszkańcy Termessu.

Terminātio, ōnis, *ż*. właśc. oznaczenie granicy; 2) zamknięcie okresu; 3) określenie, wymiar w wierszu, aurium.

Termĭno, 1. rozgraniczać, oznaczać granice, fana; agrum publicum a privato; ograniczać, zamykać w czém, sonos vocis paucis literarum notis; orationem (numerose); — przenoś. *a*) ograniczać, kres oznaczyć, skończyć, oblivione terminari; gloriam suam; bellum; *b*) oznaczyć, określić, modum magnitudinis; bona voluptate, mala dolore.

Termĭnus, i, *m*. granica, de terminis contentio; — przenoś. *a)* kres, ograniczenie, terminis aliquid circumscribere, describere; certos fines terminosque constituam; t. gloriae, adversus cupiditates; *b)* koniec, vitae, contentionum; 2) bożek granic.

Terni, ae, a, po trzech, po trzy; także: trzej, trzy; w licz. poj. ternus, a, um, potrójny, terno consurgunt ordine remi, poet.

Tero, trīvi, trītum, 3. trzéć; u poet.: bis frugibns area trita est (o podwójnym zbiorze); milia frumenti, młócić; crura pumice, gładzić, nacierać; radios rotis, toczyć, calamo labellum, grać na piszczałce; calcem t., iść w ślad za kim, ścigać; viam lub iter it. p.; często gdzie chodzić, jeździć; także: używać czego często, czytać, catillum Evandri manibns tritum; aliquid legere tereréque; — przenoś. wprowadzić w użycie, oswoić, nomina novarum rerum consuetudo diurna terit; hoc verbum hesterno sermone satis trivimus; 2) rozcierać, rozdeptać, rozjechać u poet., baccam, papaver tritum; via trita rotis; wycierać, zużyć, spotrzebować, silices; arma; trita colla bovis; purpura, quae teritur; trita vestis; — przenoś. *a)* zniszczyć, strudzić, zużyć, se in opere longinquo; plebem in armis; *b)* spędzić, strawić, tempus, diem, aetatem in aliqua re; poet.: aevum ferro.

Terpsichŏre, ēs, *ż.* muza tańców.

Terra, ae, ż. ziemia, orbis terrae, ląd stały, iter Brundisinm terra petere; terra marique; kraj, kraina, qui in hac terra fuerunt; abire in alias terras; świat nasz, ludzie, poet.: pace data terris; solvent formidine terras; ubi, ubicumque terrarum, gdziekolwiek w świecie, nec usquam terrarum, nigdzie.

Terrac-, patrz Tarrac-.

Terrenus, a, um, ziemny, z ziemi, vasa; *rzeczow.* terrenum, i, *n.* grunt, herbidum 2) do ziemi należący, znajdujący się na ziemi. bestiae.

Terreo, terrui, territum, 2. straszyć, przestraszać, odstraszać, animos, aliquem aliqua re; territus hoste novo; aliqnem ab aliqua re; aliquem z nast. ne lub quo minus i tryb. łącz. terruit gentes, ne—rediret; ut terreret, quo minus libere hostes insequerentur, uganiać się, ścigać, aliquem per totum orbem, poet.

Terrester, stris, stre i terrestris, e, ziemski, lądowy, na ziemi znajdujący się, animantium genus; exercitus, proelium.

Terreus, a, um, ziemny, z ziemi.

Terribilis, e, straszny, terribiles visu formae; terribiliora facere.

Terricŭla, ae, *ż.* i -um, i, *n.* straszydło.

Terrifico, āre, przestraszyć, przerazić, animos.

Terrificus, a, um, straszny, przerażający, sprawujący przestrach, vates, caesaries.

Terrigĕna, ae, *m.* i *ż.* z ziemi zrodzony, t. feri, fratres, poet.

Terripavium, -pudium, patrz tripudium.

Terrīto, āre, straszyć, przestraszać, urbes. [ległość.

Territōrium, ii, *n.* okolica, przy-

Terrĭtus, a, um, przelękły, przestraszony, territus animi.

Terror, ōris, *m.* przestrach, terrorem alicui injicere, inferre, afferre; aliquem in t. conjicere, przestraszyć; esse alicui terrori, być postrachem; totius anni fructus uno belli terrore amittitur.

Tersus, a, um, otarty, stąd: czysty, chędogi.

Tertiānus, a, um, do trzeciego należący, milites, żołnierze trzeciego legionu; febris, co trzeci dzień przypadająca.

Tertio, i tertium, patrz tertius.

Tertius, a, um, trzeci; poet.: w odniesieniu do świata podziemnego, tertia regna, numina; *przysł.* tertium i tertio, po trzeci raz, po trzecie.

Teruncius, ii, *m.* trzy uncye, trzy dwunaste części całości; jako pieniądz: $^1/_4$ assa; przysłowie: ne t. quidem, ani szeląga, nic zgoła; jako dziedzictwo: czwarta część, fecit heredem ex teruncio.

Tesca, orum, *n.* puszcza, pustynia, step, miejsce dzikie, niezamieszkane, inhospita.

Tessella, a, *ż.* kamyk czworograniasty, np. do posadzki.

Tessĕra, ae, *ż.* sześcian, kostka do grania, jacere, mittere; tabliczka z napisem, a szczegól. z hasłem lub rozkazem wodza; stąd: hasło wojenne, it bello tessera signum; tessera per castra ab consule data erat.

Tesserŭla, ae, *ż.* sześcian, kosteczka, tabliczka.

Testa, ae, *ż.* naczynie gliniane: dzbanek, garnek, urna i t. p. także: skorupa, stąd: testarum suffragia, sąd skorupkowy, ostracyzm u Ateńczyków; 2) skorupa ślimaka, żółwia, ostrygi; stąd poet.: sam ślimak, ostryga i t. p. non omne mare est generosae fertile testae; 3) poet. pokrycie lodowe, lubrica testa.

Testamentārius. a, um, do testamentu należący; *rzeczow.* testamentarius, ii, *m.* fałszerz testamentu.

Testamentum, i, *n.* testament, zapis, ostatnia wola, testamentum facere, mutāre, irritum facere, rumpere, obsignare, resignare; testamento aliquem adoptare, alicui aliquid relinquere; testamentum supponere, fałszować, podrzucać; testamenti factionem habere, mieć prawo robienia testamentu.

Testātio, ōnis, *ż.* wzywanie na świadectwo, foederum ruptorum.

Testātus, a, um, poświadczony, dowiedziony, jawny, oczywisty, voce praeconis libertas Argivorum: quo testatior esset memoria.

Testificātio, ōnis, *ż.* dowód przez świadków lub świadectwo; w ogóle: okazanie, dowód, officiorum.

Testificor, 1. wzywać na świadectwo, deos hominesque; 2) świadczyć, być świadkiem, ut statim testificati discederent; z nast. 4. przyp. i tryb. bez., testificantur illi Quintium non stitisse; w ogóle: dowodzić, wykazywać, amorem, sententiam suam; także: abs te testificata tua voluntas.

Testimōnium, ii, *n.* świadectwo ustne lub na piśmie, dicere testimonium in aliquem, świadczyć przeciw komu; ut ad ephoros sibi testimonium daret, w ogóle: dowód, dedisti judicii tui testimonium; verba sunt testimonio.

Testis, is, *m.* i *ż.* świadek; — przenoś. testes rationes civitatum; poet.: vulnera sunt testes.

Testis, is, *m.* jądro.

Testor, 1. świadczyć, być świadkiem, w ogóle: dowodzić, zapewniać, aliquid lub z 4 przyp. i tryb. bez.; testatus, także w znacz. bier., patrz testatus; 2) świadczyć się kim lub czém, na świadectwo wzywać, deos hominesque; Jovem et foederis aras; 3) ostatnią wolę objawiać, testament robić, de qua is testatus non est.

Testu, nieodm. i testum, i, *n.* naczynie gliniane.

Testūdo, ĭnis, *ż.* żółw; także: skorupa żółwia, testudine culti thalami, ozdobione, wyłożone szyldkretem; 2) narzędzie muzyczne:

lutnia, lira, saxa movere sono testudinis; 3) sklepienie wypukłe i w ogóle sklepienie; 4) w znacz. woj. dach obronny, poddasze, pod którém oblegający szturmowali do miasta, bili taranem w mury; dach czyli pomost z tarcz, które żołnierze nad głowami trzymając w ścieśnionych szeregach pod miasto oblężone zbliżali się.

Testŭla, ae, *ż.* skorupka; stąd: o sądzie skorupkowym: a Themistocle labefactus testula illa.

Testum, i, *n.* patrz testu.

Tete, patrz tu.

Teter, tetra, tetrum, brzydki, szkaradny, obrzydliwy, haniebny, właś. i przenoś. loca, odor; facinus, bellum, libido, discordia.

Tethys, yos, *ż.* żona Oceanu, matka bóstw rzecznych i nimf; u poet. morze.

Tetrădrachmum, i, *n.* srebrna moneta grecka wartości cztórech drachm.

Tetrarches, i -a, ae, *m.* zarządzający czwartą częścią jakiego kraju; w ogóle: panujący, któremu nie służył tytuł króla.

Tetrarchia, ae, *ż.* kraina zarządzana przez tetrarchę.

Tētre, *przysł.* szpetnie, sprośnie, haniebnie, facere.

Tetricus, a, um, surowy, ponury; *rzeczow.* Tetrica, ae, *ż.* góra przepaścista w kraju Sabinów.

Teucer, cri, *m.* i Teucrus, i, *m.* syn Telamona, króla Salaminy, brat Ajaksa; 2) syn Skamandra z Krety, który osiadł we Frygii i był królem Trojańskim. Stąd: *a)* Teucris, ĭdis, *ż.* imię własne; *b)* Teucrius, a, um, tyczący się Teukra albo Trojan; *rzeczow.* Teucria, ae, *ż.* Troja lub królestwo Trojańskie; *c)* Teucrus, a, um, do Teukra odnoszący się, w ogóle: Trojański i Teucri, orum, *m.* Trojanie.

Teus, patrz Teos.

Teuthras, antis, *m.* król Myzyi, ojciec Tespiusa; stąd: *a)* Teuthrantēus, a, um, do Teutranta lub do Myzyi odnoszący się; *b)* Teuthrantius, a, um, tyczący się Teutranta, pochodzący od niego, turba Teuthrantia = Thespiades.

Teutŏni, orum i Teutones, um, *m.* Teutonowie, lud Germanów na północy, który z Cymbrami napadł na państwo Rzymskie i był pokonany od Maryusza.

Texo, texui, textum, 3. tkać, właśc. i przenoś. ea tela texitur, idzie o to, to jest w robocie; 2) spleść, powiązać, połączyć, zbudować, ułożyć, sepem, navem, basilicam, epistolas quotidianis verbis.

Textĭlis, e, tkany, pleciony, stragulum, dona; *rzeczow.* textile, is, *n.* tkanina, płótno i t. p.

Textor, ōris, *m.* tkacz.

Textrīnus, a, um, do tkania należący, tkacki; *rzeczow.* textrinum, i, *n.* warsztat tkacki, tkactwo.

Textum, i, *n.* tkanina; 2) rzecz upleciona, u poet.

Textus, a, um, tkany, pleciony.

Textus, us, *m.* tkanina; — przenoś. połączenie wyrazów, u późn. pisarzy.

Thabēna, ae, *ż.* miasto w Nubii; stąd: Thabenenses, ium, *m.* mieszkańcy Tabeny.

Thaiphali, orum, *m.* lud nad Dunajem.

Thăla, ae, *ż.* miasto w Numidyi.

Thalămus, i, *m.* pokój, izba, mieszkanie, Eumenidum; pokój sypialny; 2) łoże, łóżko, łoże małżeńskie: stąd: małżeństwo u poet., vita expers thalami, stan bezżenny; poet.: komórki pszczół, ubi jam thalamis se composuere.

Thalassio, patrz Talassio.

Thales, ētis, *m.* jeden z siedmiu mędrców, rodem z Miletu, założyciel szkoły Jońskiéj.

Thalia, ae, *ż.* muza przełożona nad poezyą komiczną; 2) nimfa morska.

Thallus, i, *m.* zielona gałązka, Amyclaeus (może gałązka mirtu).

Thamȳras, ae, i Thamyris, ĭdis, *m.* Tracki poeta.

Thapsos i *ż.* półwysep i miasto w Sycylii; 2) miasto w Byzacenie w Afryce; stąd: Tapsitāni, orum, *m.* Tapsytanie.

Thasus, lub -os, i, *ż.* wyspa na morzu Egiejskiém niedaleko Tracyi; stąd: Thasius, a, um, do Tazu odnoszący się, i Thasii, orum; *m.* mieszkańcy téj wyspy.

Thaumas, antis, *m.* ojciec Irydy; stąd: *a)* Thaumantius, a, um, do Taumanta odnoszący się, virgo (Iris); *b)* Thaumantias, ădis, *ż.* od Taumanta pochodząca, Iris Th. lub samo Th.; 3) Thaumantis, ĭdis, *ż.* = Thaumantias.

Thean- Theat- patrz Tean- Teat-.

Theatrālis, e, teatralny, tyczący się teatru.

Theatrum, i, *n.* teatr, miejsce dla widowisk publicznych: 2) zebranie widzów, słuchaczów, theatra reclamant; spissis indigne theatris scripta recitare; 3) miejsce, zręczność, sposobność do popisu, th. ingenii; th. magnum habet ista provincia; 4) u Greków było to także miejsce dla zgromadzeń i obrad ludowych, veniebat in theatrum, quum ibi concilium populi haberetur.

Thēbae, arum, *ż.* miasto w Beocyi, nad rzeką Ismenus, miejsce urodzenia Pindara; stąd: *a)* Thebais, ĭdis, lub ĭdos, *ż.* do Teb odnosząca się; *rzeczow.* Thebais, tytuł poematu Stacyusza i Thebaides, um, *ż.* Tebauki; *b)* Thebānus, a, um, Tebański; *rzeczow.* Thebanus, Tebańczyk i Thebani, orum, *m.* Tebańczycy; 2) Thebae Phthioticae lub Phthiae, miasto we Ftyotydzie w Tessalii, późniéj Philippopolis nazwane; 3) miasto w Cylicyi (albo podług niektórych w Myzyi) stolica Etyona, Campus Thebes lub Thebe; stąd: *a)* Thebais, ĭdis, *ż.* Tebanka, z Teb; *b)* Thebanus, a, um, Tebański; *rzeczow.* Thebana, Tebanka (Andromacha); 4) dawne główne miasto w wyższym Egipcie.

Thebē, ēs, *ż.* 1) patrz Thebae, 3. 2) imię *a)* nimfy; *b)* żony Aleksandra władzcy Tessalii.

Thēca, ae, *ż.* pokrywa, futerał, schowanie.

Themis, ĭdis, *ż.* bogini sprawiedliwości, także: bogini wieszczby, stąd: fatidica Th.

Themiscȳra, ae, *ż.* miasto i okolica przy Termodoncie.

Themistŏcles, is, *m.* wódz Ateński; stąd: Themistoclēus, a, um, do Temistoklesa odnoszący się.

Thensa, ae, *ż.* patrz Tensa.

Theogŏnia, ae, *ż.* opisanie rodu bogów, tytuł poematu Hezyoda.

Theolŏgus, i, *m.* rozprawiający o początku i naturze bogów, w odniesieniu do dawnych mytów; zajmujący się przedmiotami tyczącemi się bóstwa.

Theon, ōnis, *m.* jakiś z uszczypliwości znany poeta; stąd: dente Theonino circumroditur.

Theopompus, i, *m.* dziejopis Grecki z wyspy Chios; stąd: Theopompēus i Theopompīnus, tyczący się Teopompa.

Therapne, ēs, *ż.* miasto w Lakonii; stąd: Therapnaeus, a, um, tyczący się Terapny, Spartański,

marita lub nata rure Therapnaeo (Helena).

Thericles, is, *m*. slawny z wyrobu naczyń glinianych w Koryncie, stąd: pocula Thericlea.

Thermae, arum, *ż*. ciepłe kąpiele; stąd: Thermae, arum, *ż*. miasto w Sycylii, z powodu ciepłych kąpieli nazwane; Thermitānus, a, um, z Termy i Thermitani, orum, *m*. Termitanie.

Thermōdon, ontis, *m*. rzeka w Poncie, przy któréj Amazonki mieszkały; stąd: Thermodontiăcus, a, um, tyczący się rzeki Termodontu albo Amazonek.

Thermopy̆lae, arum, *ż*. wąwóz na granicy Tessalii przy odnodze Maliackiéj, gdzie były ciepłe kąpiele.

Theromĕdon, ontis, *m*. imię jednego z królów Scytyjskich.

Thersites, ae, *m*. syn Agriusa, jeden z najszpetniejszych Greków pod Troją, zabity od Achillesa.

Thervirgi, orum, *m*. lud Gotów zachodnich.

Thēsaurus, i, *m*. skarb, skarbiec, skład pieniężny, reposita pecunia in thesauris; zapas, magazyn, właśc. i przenoś. thesaurus rerum omnium memoria; quod lateat in thesauris tuis, w składzie pism.

Thēseus, ei lub eos, *m*. król Ateński, przyjaciel Pirytousa, mąż Aryadny, ojciec Hippolita, stąd: *a)* Thesēius i Thesēus, a, um, do Tezeusza odnoszący się; *b)* Thesīdes, ae, *m*. syn Tezeusza, w licz. mn. Thesidae, arum, Ateńczycy, poet.

Thespiae, arum, *ż*. miasto w Beocyi; stąd: *a)* Thespias, ădis, *ż*. rodem z Tespii; deae Th. lub samo Thespiades, Muzy; *b)* Thespienses, ium, *m*. mieszkańcy Tespii.

[T]hespis, ĭdis, *m*. pierwszy tragik Grecki, ignotum tragicae genus invenisse Camoenae dicitur Thespis.

Thesprōtia, ae, *ż*. kraina w Epirze; stąd: Thesprotius, a, um, tyczący się Tesprocyi, i Thesprotii, orum, *m*. mieszkańcy téj krainy.

Thessalia, ae, *ż*. północno-wschodnia kraina Hellady; stąd: *a)* Thessalĭcus i Tessălus, a, um, Tessalski i Tessali, orum, *m*. Tessalczycy; *b)* Tessalius, a, um, Tessalski, poet.; *c)* Thessălis, ĭdis, *ż*. pochodząca z Tessalii, *rzeczow*. Tessalka.

Tessalŏnica, ae, i -e, ēs, *ż*. miasto w Macedonii; stąd Tessalonienses, ium, *m*. Tessalończykowie.

Thessalus, patrz Tessalia.

Thestius, ii, *m*. król w Etolii; stąd: *a)* Thestiades, ae, *m*. syn lub potomek Testiusa (jak Meleager, syn Altei, córki Testiusa); Thestiadae, synowie T. (Pleksyppus i Tokseus): *b)* Thestias, ădis, *ż*. córka T., (Altea).

Thestor, ŏris, *m*. ojciec Kalchasa; stąd: Thestorĭdes, ae, *m*. syn Testora.

Thĕtis, ĭdis lub ĭdos, *ż*. córka Nereusza i Dorydy, żona Peleusa, matka Achillesa; nimfa morska; poet. morze, tentare Thetim ratibus.

Theudòria, ae, *ż*. miasto w Atamanii.

Theuma, ătis, *n*. miasteczko w Macedonii.

Thiasus, i, *m*. taniec na cześć Bachusa.

Thirmida, ae, *ż*. miasto w Numidyi.

Thisbē, ēs, *ż*. nieszczęśliwa dziewczyna w Babilonie; 2) miasto w Beocyi, stąd: Thisbēus, a, um, do Tysby odnoszący się, columbae.

Thoas, antis, *m*. król w Cherso-

nesie Taurycklm, od Oresta, przy pomocy siostry Ifigenii kapłanki Dyany Taurycklėj zabity; stąd: Thoanthēus, a, um, do Toanta odnoszący się; poet. Taurycki; 2) król na wyspie Lemnos; stąd: Thoantias, ădis, ż. córka Toanta (Hipsypila).

Thŏlus, i, *m*. dach okrągły, kopuła, sklepienie.

Thōrax, ăcis, *m*. pancerz, napierśnik.

Thorius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Thrăces, um, *m*. Trakowie, mieszkańcy krainy zwanėj Thracia, ae, *ż*. u poet. Thraca, ae, lub Thracē lub Thrēce, ēs, *ż*.; *przym*. Thrax, Tracki, Thrax Lycurgus; Thraces equi, poet.; Thrax lub Threx, lub Thraex, szermierz uzbrojony Trackim orężem. Stąd: *a)* Thracius, poet. Threcius, a, um, Tracki; *b)* Threcidĭcus, a, um, do Traków należący; *rzeczow*. Threcidica, orum, *n*. broń Traków; *c)* Thrēĭcius, a, um, Tracki, sacerdos lub vates (Orfeusz); *d)* Thrēissa i Thressa, ae, *ż*. niewiasta Tracka.

Thrax i **Threx** patrz Thraces.

Thucȳdĭdes, is, *m*. wódz i dziejopis Grecki; stąd: Thucydidius, a, um, do T. odnoszący się, quum mutila quaedam et hiantia locuti sunt, germanos Thucydidios se esse profitentur, że są podobni do T.

Thule, ēs, *ż*. wyspa daleka na północy, o którėj starożytni nie mieli dokładnego wyobrażenia, tibi serviat ultima Thule.

Thunnus, patrz thynnus.

Thur-, patrz tur-.

Thūrii, orum, *m*. miasto nad odnogą Tarentyńską, gdzie niegdyś było miasto Sybaris; stąd: Thurinus, a, um, tyczący się tego miasta, misit in Thurinum, w okolicę miasta Turyów; Thurini, orum, *m*. Turynowie.

Thus, patrz tus.

Thyămis, ĭdis, *m*. rzeka i przylądek w Epirze.

Thyas, patrz Thyias.

Thyatira, ae, *ż*. i orum, *n*. miasto w Lidyi.

Thybris, patrz Tiberis.

Thyēnē, es, *ż*. nimfa, która wykarmiła Jowisza.

Thyestes, ae, *m*. syn Pelopsa, brat Atreusza, ojciec Egista (Aegisthus), stąd: *a)* Thyesthēus, a, um, do Tyesta odnoszący się; *b)* Thyestiădes, ae, *m*. syn Tyesta.

Thyias, ădis, *ż*. Bachantka; kapłanka Bachusa.

Thyle, patrz Thule.

Thymbra, ae, *ż*. cząbr, ziele.

Thymbra, ae, i -ē, -ēs, *ż*. miasto Troady, przy rzece Thymbrios, ze świątynią Apollina, stąd: Thymbraeus, a, um, należący do Tymbry, Tymbrejski, przydomek Apollina.

Thymum, i, *n*. i thymus, i, *m*. tymian.

Thyni, orum, *m*. lud Tracki nad morzem Czarném; stąd: *a)* Thyniăcus, a, um, należący do tego ludu, graniczący z nim, sinus; *b)* Thynus, a, um, do Tynów odnoszący się.

Thynnus, i, *m* tuńczyk, ryba morska.

Thynus, a, um, patrz Thyni.

Thyŏnē, ēs, *ż*. matka Bachusa czwartego; stąd: Thyoneus, ei, lub eos, syn Tyony, Bachus.

Thyrē, ēs, i Thyrea, ae, *ż*. miasto i okolica w Argolidzie; stąd: Tyreātis, ĭdis, *ż*. pochodząca z Tyrei.

Thyreum, lub -ium, ii, *n*. miasto w Akarnanii; stąd: Thyrienses, ium, *m*. Tyryensowie.

Thyrsus, i, *m.* laska obwinięta bluszczem lub liściem winném, godło Bachusa, nosiły ją Bachantki w czasie uroczystości na cześć tego bożka obchodzonych.

Tiāra, ae, *ż.* i tiaras, ae, *m.* zawój, turban.

Tibarāni, orum, *m.* lud w Cylicyi.

Tibĕris, is, *m.* i poet. Thybris, ĭdis, *m.* główna rzeka średniéj Italii, uważana także za bóstwo; *przym.* Thybridas undas. Stąd: *a)* Tiberīnis, ĭdis, *ż.* do Tybru należąca, Nymphae; *b)* Tiberīnus, a, um, tyczący się Tybru; *rzeczow.* król Alby, także rzeka Tybr.

Tibĕrius, ii, *m.* Rzymskie przedimię.

Tibia, ae, *ż.* goleń; — przenoś. flet, piszczałka, cantare tibiis.

Tibīcen, cĭnis, *m.* grający na flecie; — przenoś. podpora, poet.

Tibicĭnium, ii, *n.* granie na flecie.

Tibris = Tiberis.

Tibrinus = Tiberinus.

Tibullus, i, *m.* imię Rzymskie.

Tibur, ŭris, *n.* miasto w Lacyum (Tivoli); stąd: *a)* Tiburs tis, tyczący się Tyburu; *rzeczow.* in Tiburti, w okolicy Tyburu; Tiburtes, um, *m.* mieszkańcy Tyburu; *b)* Tiburtinus, a, um, tyczący się Tyburu; *rzeczow.* Tiburtinum, i, *n.* posiadłość wiejska przy Tyburze; *c)* Tiburnus, a, um, należący do Tyburu; *rzeczow.* mieszkaniec Tyburu, także założyciel.

Tiburtus, i, *m.* założyciel Tyburu.

Ticīnus, i, *m.* rzeka w Italii (Tessino) wpadająca do Padu; stąd: Ticinensis, e, tyczący się rzeki T.

Tifāta, orum, *n.* góra w Kampanii.

Tifernum, i, *n.* miasto w Umbryi nad Tybrem, stąd: Tif. Tiberinum; 2) miasto w kraju Samnitów, przy górze Tifernus.

Tifernus, i, *m.* góra w kraju Samnitów.

Tigellius, ii, *m.* nazwisko dwóch [muzyków.

Tigillum, i, *n.* mała belka.

Tignārius, a, um, tyczący się drzewa do budowy, faber t. cieśla.

Tignum, i, *n.* drzewo zdatne do budowy, belka (w licz. mn. także: tigni, *m.*).

Tigranocerta, orum, *n.* miasto w Arzacenie w Armenii.

Tigris, ĭdis lub is, *m.* i *ż.* (w prozie *m.*), tygrys; — przenoś. okręt, na którym był odmalowany wizerunek tygrysa, secat aequora Tigri, poet.; 2) Tigris, *m.* rzeka w Azyi.

Tigurīni, orum, *m.* lud Helwetów w dzisiejszym Kantonie Zurychskim, który się nazywał pagus Tigurinus.

Tilia, ae, *ż.* lipa.

Timaeus, i, *m.* 1) dziejopis Grecki w Sycylii; 2) filozof, należący do szkoły Pitagorasa, od którego Platon nazwał jednę ze swoich rozmów.

Timagĕnes, is, *m.* retor za czasów Augusta.

Timanthes, is, *m.* malarz Grecki.

Timāvus, i, *m.* rzeka w krainie Wenecyańskiéj.

Timefactus, a, um, przestraszony.

Timeo, timui, 2. bać się, lękać się, quem tamdiu timuissent; fraudem, perfidiam; casum proelii; z tryb. bez. coenare olns; z 4 prz. i tryb. bez.; z nast. ne, ne non lub ut i tryb. łącz., porów. ne; 2) nieprzech. obawiać się, być troskliwym, być niespokojnym o kogo lub o co, quum inter se timerent, gdy się jeden drugiego obawiał; timere alicui, bać się o kogo, aby mu się co złego nie stało; de republica; de suo periculo nihil timebat.

Timesco, timui, 3. przestraszyć się.
Timide, *przysł.* bojaźliwie, lękliwie, dicere de aliquo; ostróżnie, senex res omnes timide gelideque ministrat.
Timiditas, ātis, *ż.* bojaźliwość, nieśmiałość, ingenua.
Timidus, a, um, bojaźliwy, lękliwy, ad mortem; in labore militari; poet.: z tr. bez. lub z przyp. 2. perire; procellae; 2) ostrożny, mater timidi flete non solet.
Timŏleon, ontis, *m.* wódz Koryntski; stąd: Timoleontēum, i, *n.* publiczna na cześć jego wzniesiona budowa, Gymnasium.
Timon, ōnis, *m.* imię Greckie; szczegól. znany jest Tymon z Aten odznaczający się dziwactwem i nienawiścią ludzi.
Timor, ōris, *m.* bojaźń, obawianie się czego, z przyp. 2. przedmiotu obawy; timorem alicui injicere, facere, incutere, nabawić strachem, nastraszyć, magno in timore esse, bardzo się obawiać; timorem eripere, uwolnić od bojaźni; mitte timorem, nie lękaj się; z nast. ut lub ne i tr. łącz. porów. spój. ne; 2) poet. przedmiot, który wzbudza postrach, Cacus timor silvae.
Timŏtheus, ei, *m.* syn Konona, wódz Ateński; 2) muzyk z Miletu.
Tinctilis, e, wsiąkły w co, virus.
Tinea, ae, *ż.* mól, tineas pasces taciturnus inertes, (książka) stanie się pastwą mólów.
Tingo, tinxi, tinctum, 3. zmoczyć, zrosić, skropić, szczegól. farbować, tunica sanguine tincta; w ogóle: zanurzać w czém; aera stridentia lacu; summa pedum vestigia in undis; *rzeczow.* tincta, orum, *n.* rzeczy farbowane; — przenoś. ozdobić, okrasić, nadać polor, orator sit mihi tinctus literis; Laelia patris elegantia tincta.
Tinnio, 4. dźwięk wydawać; 2) brzęczéć pieniędzmi, płacić gotowizną, expecto, ecquid Dolabella tinniat.
Tinnitus, us, *m.* dźwięk, brzęczenie, tinnitus cie.
Tinnŭlus, a, um, brzeczący, dźwięk wydający, sistra, aera.
Tintinnābulum, i, *n.* brzękadło.
Tinus, i, *ż.* gatunek wawrzynu.
Tiphys, yos, *m.* sternik okrętu Argo.
Tirēsias, ae, *m.* ślepy wieszcz Tebański.
Tiridātes, ae, *m.* imię króla Armenii.
Tiro, ōnis, *m.* świeżo do służby przyjęty żołnierz, rekrut; 2) niedoświadczony w czém, nulla in re tironem ac rudem esse debere; 3) Tiro, imię Rzymskie, wyzwoleniec Cycerona.
Tirocinium, ii, *n.* początek służby wojskowéj; 2) w ogóle: pierwsze doświadczanie czego, próba; 3) w znacz. zbior. świeżo do służby przyjęci żołnierze.
Tiryns, this i thos, *ż.* miasto w Argolidzie, miejsce wychowania Herkulesa; stąd: Tirynthius, a, um, tyczący się miasta Tyryntu; *rzeczow.* Tyryntczyk, Tyryntka (Herkules i Alkmena jego matka).
Tisdra, ae, *ż.* miasto w Byzacenie w Afryce; stąd: Tisdritāni, orum, *m.* Tysdrytanie.
Tisiphŏnē, ēs, *ż.* jedna z trzech furyj, mścicielka mordu; stąd: Tisiphonēus, a, um, do Tyzyfony odnoszący się.
Tisse, es, *ż.* miasto w Sycylii: stąd: Tissenses, ium, *m.* mieszkancy tego miasta.
Titan, ānis, *m.* i Titanus, i, *m.* Tytan, w licz. mn. Titanes i Ti-

tani, Tytanowie, najdawniejsze plemię bogów, synowie Urana i Ziemi. Stąd: *a)* Titaniăcus, a, um, do Tytanów odnoszący się, dracones, ze krwi Tytanów powstałe: *b)* Titanis, ĭdis lub ĭdos, *ż.* Cyrce, córka Heliosa i Tytana; także: Tetys, siostra Tytana; *c)* Titānius, a, um, tyczący się Tytana; *rzeczow.* Titania, Dyana, Latona, Cyrce, Pirra.

Tithōnus, lub -os, i, *m.* syn Laomedonta, brat Pryama, mąż Aurory, ojciec Memnona; stąd: Tithonius, a, um, należący do Tytona, conjux T. lub samo Titonia, Aurora.

Tities, ium, *m.* i Titienses, ium, *m.* jeden z trzech najdawniejszych oddziałów (tribus) ludu Rzymskiego ustanowionych od Romulusa i setnia jazdy.

Titillātio, ōnis, *ż.* łechtanie.

Titillo, 1. łechtać, sensus;—przenoś. ne vos titillet gloria.

Titio, ōnis, *m.* głownia.

Titius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; *przym.* odnoszący się do Tycyusza, od niego pochodzący, lex.

Titubanter, *przysł.* chwiejąc się, wahając się, loqui de re.

Titubātio, ōnis, *ż.* chwianie się, wahanie się, niepewność.

Titŭbo, 1. chwiać się, wahać się, mero somnoque gravis titubare videtur; jąkać się, blaeso titubet lingua sono; — przenoś. *a)* wahać się, być niepewnym, co mówić, co począć, omnibus titubantibus; *b)* uchybić, cave ne titubes; si quid titubatum est; in quacumque parte titubatum sit.

Titŭlus, i, *m.* tytuł, napis, libelli; 2) zaszczytny tytuł, nazwa godności, consulatus; qui stupet in titulis et imaginibus; 3) świetność, par titulo tantae gloriae fuit; captae urbis titulo cedere; titulo victoriae inflatus; 4) pozór przyczyna pozorna, pokrywka, sub titulo aliquid ferre: titulum praetendere; titulum alicujus rei praeferre.

Titurius, ii, *m.* imię Rzymskie.

Titus, i, *m.* przedimię Rzymskie.

Tityos, yi, *m.* syn Jowisza i Klary.

Titўrus, i, *m.* imię pasterza.

Tlepŏlĕmus, i, *m.* syn Herkulesa, mąż Poliksy.

Tmarus, lub -os, i, *m.* góra w Epirze, przy której była Dodona.

Tmōlus, i, *m.* góra w Lidyi ze źródłem Paktol; zwana także Tymolus; stąd: *a)* Tmolius, a, um, należący do Tmolu: *b)* Tmolītes, is, *m* mieszkaniec tameczny.

Tocullio, ōnis, *m.* lichwiarz.

Tofus, i, *m.* kamień dziarstwowy, kruchy.

Toga, ae, *ż* suknia zwierzchnia Rzymian, wełniana, zwykle biała bez rękawów, noszono ją na sukni spodniéj tunica zwanéj tak, że prawe ramię było wolne; używano jéj w czasie pokoju, stąd; cedant arma togae, poet.; vir omnibus belli ac togae dotibus eminentissimus. Były rozmaite: pura, candida, praetexta, palmata, pulla, ob. te wyrazy.

Togātus, a, um, togą odziany; Gallia togata = Cisalpina, ponieważ tam także togę noszono; *rzeczow.* *a)* togata, ae, *ż.* poemat dramatyczny u Rzymian treści narodowéj, qui docuere togatas; *b)* togatus, człowiek cywilny, niewojskowy, immisti turbae militum togati; *c)* nizkiego stanu, klient, wyzwoleniec (w czasach późniejszych).

Togŭla, ae, *ż.* mała toga.

Tolēnus, i, *m.* rzeka w krainie Sabinów.

Tolerābilis, *e*, znośny, do zniesienia, conditio servitutis.

Tolerābiliter, *przysł.* cierpliwie, tolerabilius ferre aliquid.

Tolerans, tis, znoszący, cierpliwy, laborum.

Toleranter, *przysł.* cierpliwie, aliquid ferre.

Tolerantia, ae, i tolerātio, ōnis, *ż.* znoszenie, wytrzymywanie, rerum humanarum.

Tolĕro, 1. wytrzymywać, znosić, labores, pericula, dubias atque asperas res; militiam; paulo jam longius tolerare posse parcendo; utrzymywać, vitam colo; equitatum pabulo et hordeo; equos.

Tolētum, i, *n.* miasto w Hiszpanii tarrakonċńskiéj; stąd: Toletānus, a, um, tyczący się Toletu i Toletāni, orum, *m.* Toletanie.

Tollēno, ōnis, *m.* żóraw studzienny; machina wojenna używana przy oblężeniach.

Tollo, sustŭli, sublatum, 3. podnosić, wznosić w górę, saxa de terra, se a terra altius (o roślinach), aliquem humeris suis in coelum; aliquem in tribunal; aliquem in crucem; oculos; in murum funibus tolli; poet.: tolli in Sabinos arduos, udać się do górzystéj krainy S.; tollere anulum; ancoras, odpłynąć; ignem, wzniecić, wznieść w górę jako-sygnał; tectum altius; freta, fluctus; szczegól. puerum t., dziecię nowonarodzone podnieść, a tém samém uznać za swoje; przyjąć kogo, wziąć z sobą, in currum, in lembum, aliquem rhedā; tolle te mecum per undas; — 2) przenoś. *a)* wznosić, clamorem in coelum; vocem comoedia tollit; aliquem laudibus; laudes alicujus in astra, uwielbiać, ubóstwiać; cachinnum, risum t., śmiać się głośno; animos t., wynosić się, pysznić się, porów. sublatus; animum t. alicui, ożywić męztwo, dodać odwagi: aliquem honoribus, wynosić na dostojeństwo; amicum t., pokrzepić, pocieszyć; *b)* przyjąć co na siebie, onus; ponieść, poenas; II) wynosić skąd, zabierać, uprzątać, statuas aeneas; pecunias e fano; frumentum de area; solem e mundo; praedam, torquem aureum; signa, agrum; cibos; patinam tolli jubet; rzadko: odprowadzać, wyprowadzać, aliquem ab atriis Latinis in Galliam; exercitum a Galliarum praesidio; poet.: aliquem denso aëre, usunąć, wydobyć; w znacz. wojen. signa t., wyruszyć w marsz; zniszczyć, zburzyć, sprzątnąć, aliquem e lub de medio, lub samo aliquem; Titanas fulmine; Carthaginem; nomen ex libris, zatrzéć, wykreślić; mendum scripturae, poprawić; 2) przenoś. odjąć, usunąć, odebrać, dignitatem, potestatem alicui: amicitiam e mundo; luctum, dubitationem; suspicionem, errorem, spem, timorem, metum; szczegól. tempus, diem t., czas umyślnie zająć w celu przeszkodzenia; zniszczyć, wytępić, wykorzenić, dictaturam funditus e republica; decemviralem potestatem; legem; belli socialis reliquias; memoriam alicujus rei; deos t., zaprzeczyć istnienia bogów.

Tolōsa, ae, *ż.* miasto w Gallii Narboneńskiéj; stąd: *a)* Tolosānus, a, um, do Tolozy należący; *b)* Tolosas, ātis, z Tolozy, Tolosates, ium, *m.* Tolozaci; *c)* Tolosensis, e, Tolozański.

Tolūtim, *przysł.* kłusem.

Tomarus, patrz Tmarus.

Tomentium, i, *n.* to, co służy do wypychania materaców, poduszek.

Tŏmi, orum, *m.* i Tomis, ĭdis, *ż.* miasto w Mezyi niższéj nad morzem Czarném: stąd: Tomĭtae, ārum, *m.* Tomici; *b)* Tomitānus, a, um, należący do tego miasta.

Tomȳris, is, *ż.* królowa Scytów.

Tondeo, tŏtondi, tonsum, 2. strzydz, golić, barbam, capillum; także: tondere, zamiast tonderi; — przenoś. n poet. prata, stipulas, kosić, ścinać; comam hyacinthi, obrywać, corona i oliva tonsa, naokoło obcięta; ilex tonsa duris bipennibus, obcięty, okrzesany; equos tondentes campum, konie, które się pasły na polu.

Tonitru, patrz tonitrus.

Tonitruālis, e, tyczący się grzmotu, libri.

Tonitrus, us, *m.* i tonitruum, ui, *n.* grzmot (w licz. mn. tonitrua, tonitruum, tonitribus).

Tono, tonui, 1. brzmiéć, huczéć, szczegól. grzmiéć, coelum tonat fragore; porta coeli tonat; nieosob. tonat, grzmi; - przenoś. o silnéj piorunującéj wymowie, Pericles tonare dictus est; tonat eloquio; 2) z przyp. 4. wołać, głośno wymawiać, ter centum tonat ore deos.

Tonsa, ae, *ż.* wiosło.

Tonsĭlis, e, dający się postrzygać, obcinać; 2) obcięty, ostrzyżony.

Tonsillae, arum, *ż.* gruczoły.

Tonsor, ōris, *m.* postrzygacz, golarz; stąd: tonsōrius, a, um, do strzyżenia, golenia odnoszący się.

Tonstrīna, ae, *ż.* golarnia.

Tonsūra, ae, *ż.* strzyżenie, postrzyganie, nec male deformet rigidos tonsura capillos.

Tŏnus, i, *m.* natężenie; ton, akcent, przycisk, u późn. pis.

Topa-, patrz tof-.

Topiārius, a, um, tyczący się ogrodnictwa; *rzeczow.* topiarius, posiadający sztukę upiększania ogrodów; topiaria, sztuka ogrodnicza.

Topĭca, orum, *n.* główne źródła, względy, punkta, których zwykliśmy się trzymać w rozwinięciu myśli, patrz loci communes; tytuł pisma Cycerona.

Toral, ālis, *n.* pokrycie łóżka, sofy.

Torcŭlar, āris, *n.* tłocznia, prasa; stąd: torculārius i torcŭlus, a, um, tyczący się tłoczni.

Toreuma, ătis, *n.* płaskorzeźba.

Toreuta, ae, *m.* płaskorzeźbiarz, rytownik, toreutĭce, ēs, *ż.* sztuka wyrabiania dłótem, rzeźbiarstwo.

Tormentum, i, *n.* sznur, powróz, falces tormentis introrsus reducebant; praesectis omnium mulierum crinibus tormenta effecerunt; 2) tortura, męczarnia, vi tormentorum adducti; tormentis excruciari; 3) troska, kłopot, suspicionum, fortunae; bodziec drażliwy, tormentum admovere ingenio, poet.; 4) machina wojenna do rzucania wielkich pocisków, kamieni i t. p., tormenta in muris disponit, collocavit.

Tormina, um, *n.* ból w ciele, kłócie, rznięcie. [cio, rznięcie.

Tormĭnōsus, a, um, cierpiący kłó-

Torno, 1. toczyć jak tokarz, wyrabiać na tokarni; — przenoś. versus male tornati, źle obrobione, niegładkie.

Tornus, i, *m.* dłóto tokarskie, pocula fagina, quibus torno facili superaddita vitis, poet.

Torōne, ēs, *ż.* miasto i port w Macedonii; Toronae promontorium, przylądek Derris przy Toronie; stąd: Toronaĭcus, a, um, do Torony odnoszący się.

Torōsus, a, um, muskularny, mięsisty, colla boum.

Torpēdo, ĭnis, *ż.* gnusność, ospałość, odrętwienie, tanta torpedo animos oppressit; 2) drętwik, ryba.

Torpeo, ēre, zdrętwieć, stracić czucie, w odniesieniu do ciała i umysłu, vires, nervi; consilia.

Torpesco, torpui, 2. drętwieć, gnuśnieć, lingua, genae; ingenium secordia torpescere sinunt.

Torpĭdus, a, um, zdrętwiały, nieczuły, gnuśny, torpidi somno.

Torpor, ōris, *m.* odrętwiałość, stracenie czucia, torpor gravis illigat artus; similis morti pectora torpor habet.

Torquātus, a, um, ozdobiony łańcuchem; stąd: Torquatus, przydomek Mauliusza; poet.: Alecto torquata colubris.

Torqueo, torsi, tortum, 3. kręcić, skręcać, obracać, właś. i przenoś. terra circum axem se torquet; poet.: capillos ferro, kędzierzawić; stamina pollice, prząść; saxa, tigna, obracać, porywać, unosić; aquas remis, spumas, żeglować; anguis tortus, w kłąb zwinięty; 2) ciskać, miotać, hastas, jaculum in hostem; telum ad tempora; fulmina; poet.: Jupiter horridus austris torquet aquosam hiemem; 3) obrotem co zrobić, orbem; torquet medios nox humida cursus, doszła do połowy swojego biegu; 4) przekręcać, wykrzywiać, ora, vultus, oculos; — przenoś. verbo ac literā jus omne torqueri; 5) dręczyć, trapić, nękać, convivam fame; tortus interiit; libidines torquent; dies noctesque torqueor; torqueri malorum memoria; labor et cura torquet; aliquem mero, upoić kogo, aby się od niego prawdy dowiedzieć; torqueatur vita Sullae, badajmy, roztrząśnijmy życie Sulli.

Torquis i torques, is, *m.* i *ż.* łańcuch na szyję dla ozdoby, aureus, torque sublato, detracto; torque donare aliquem; 2) wianek, wieniec, nexis ornatae torquibus arae; 3) jarzmo.

Torrefăcio, 3. suszyć.

Torrens, tis, gorący, rozpalony, palący, flammae; — przenoś. porywający, bystry, aqua; torrentem undam levis innatat alnus; stąd: *rzeczow.* torrens, tis, *m.* potok, rapidus montano flumine torrens; fragosus, tumidus.

Torreo, torrui, tostum, 2 suszyć, piec, prażyć, przypalać, opalać, fruges, ferra, exta in verubus, solis ardore torreri.

Torresco, ĕre, goreć, palić się, piec się.

Torrĭdus, a, um, wyschły, osuszony, suchy, fons, campi siccitate torridi; chudy, homo vegrandi macie torridus; — przenoś. zdrętwiały, pecora torrida frigore; membra t. gelu; 2) gorący, palący, zona, aestas; locus ab incendiis torridus.

Torris, is, *m.* głownia.

Tortĭlis, e, pokręcony, zgięty, buccina; poet.: aurum, złoty łańcuch.

Tortor, ōris, *m.* dręczyciel, kat.

Tortuōsus, a, um, kręty, wężykowaty; — przenoś. trudny do zbadania, zawikłany, ingenium; disputandi genus.

Tortus, a, um, skręcony, spleciony, torta redimitus tempora quercu, poet.

Tortus, us, *m.* zwijanie, kręcenie, serpens dat tortus, zwija się w kręgi, poet.

Tŏrus, i, *m.* poduszka, wezgłowie, materac, sofa, łoże, często u poet., lucent altis aurea fulcra toris; siedzenie, ława z darni, dat to-

rum cespes; podniesienie ziemi, tori riparum, poet.; 2) obwód, pękatość wieńca; 3) muskuł, lacertorum tori; poet.: comantes excutiens toros, wstrząsając grzywą.

Torvus, a, um, ponury, surowy, facies; lumen (wejrzenie, wzrok; straszny, draco, angues; poet. przysłówkowo: torvum clamare; torva tueri.

Tot, *nieodm.* tyle, tak wiele, tot tam valida oppida; w połączeniu z quot, quot homines tot causae.

Totidem, *nieodm.* tyleż, tyle właśnie, z nast. quot i atque, jak, t. navibus atque erat profectus; poet.; totidem audiet, toż samo usłyszy.

Totiens, patrz toties.

Toties, *przysł.* tylekroć z nast. quoties, ilekroć, jak; poet. także: równie tak często.

Totus, a, um (2 przyp. totīus, 3. toti), cały, pro Romanis tota Italia consensit; totius orbis dominus; naves totae factae ex robore; toti bello praefecerant; per totam urbem; często w przyp. 6. bez przyim. in, toto orbe, na całym świecie; tota Gallia, w całéj G; toto praelio; totis castris; tota nocte i t. p.; — przenoś. totus mente et animo in bellum insistit, najmocniéj; sum vester totus, jestem wam zupełnie oddany, do was przywiązany; totos Antiochi Aetolos fuisse; totum in eo est, ut-, na tém rzecz cała zależy, aby-; ex toto, zupełnie; in toto, ogólnie; 2) = omnis, copiae, equitatus, vires; armenta; totis campis, vicis.

Totus, a, um, tyloraki, tak wielki, z odpowiedniém sobie quotus.

Toxicum, i, *n.* trucizna, którą zaprawiano strzały; w ogóle: trucizna.

Trabālis, e, balkowy, do balek odnoszący się, clavus; — przenoś. trabali clavo figere beneficium, utrwalić; 2) wielki jak balka, telum.

Trabea, ae, *ż.* okazała suknia królów Rzymskich, konsulów, augurów i stanu rycerskiego.

Trabea, ae, *m.* dawny Rzymski pisarz komedyi.

Trabeātus, a, um, odziany suknią trabea zwaną.

Trabes, i trabs, trabis, *ż.* balka, poet. w licz. mn. drzewo, lucus trabibus obscurus acernis; tr. fraxineae; 2) to co się robi z balek, okręt, trabe Cypria secet mare; dom, sub iisdem sit trabibus.

Trachas, antis, *ż.* = Tarracina.

Trāchin, īnis i Trachyn, ȳnos, *ż.* miasto w Tessalii stolica Ceyksa, miejsce śmierci Herkulesa; stąd: Trachinius, a, um, należący do Tr., heros Tr. lub samo Trachinius, Ceyks; Trachiniae, tytuł tragedyi Sofoklesa.

Tractābilis, e, dotykalny, dający się dotykać, poet.: mare nondum tr. nanti; tractabile coelum; — przenoś. łagodny, powolny, przystępny, wyrozumiały, virtus, animus.

Tractātio, ōnis, *ż.* dotykanie, zajmowanie się, trudnienie się czém, właśc. i przenoś. qui in armorum tractatione versantur; philosophiae, literarum.

Tractātus, us, *m.* dotykanie, obrabianie, uprawa, zajmowanie się czém, właś. i przenoś. artium; u późn. pis. wypracowanie piśmienne, rozprawa.

Tractīcius, a, um, ciągniony, wleczony.

Tractim, *przysł.* ciągle; przewlekając, przeciągając, susurrant.

Tracto, 1. ciągnąć, wlóczyć, tractata comis antistita, poet.; zwykle

dotykać, poruszać, obrabiać, czém się zajmować, mieć pod ręką, vulnera: lanam, gubernacula, arma, nosić; tela, walczyć; bibliothecam, pecuniam publicam; poet.: fila lyrae, brząkać, grać; ceram pollice; tractant fabrilia fabri. — Przenoś. *a)* chodzić koło czego, zajmować się czém, zawiadywać, kierować, causas, consilia, orationem, animos; rempublicam; bellum; conditiones lub de conditionibus, układać się; personam, przedstawiać na scenie; α) rozmyślać, rozważać, definitionem: locos tractatos; β) rozprawiać o czém, wykładać co, partem philosophiae; res tragicas comice; *b)* obchodzić się z kim, aliquem; nimis aspere, summo honore, honorificentius; me sceleratissime tractavit; plebem placidius; se, sprawować się, zachować się, ita me in republica tractabo; quo in munere ita se tractavit.

Tractus, a, um, ciągniony, wleczony, bez zawady posuwający się, oratio tracta et fluens; 2) pochodzący, wypływający, venae a corde tractae; sermo ab isto initio tractus; a natura tractum.

Tractus, us, *m.* ciągnienie, ciąg, szereg, arborum tractu equitatus hostium impediretur; rozciągłość, Syrtes a tractu nominatae; tr. muri, castrorum; stąd: kraina, okolica, hoc tractu oppidi erat regia; tr. Laurens; per tractum Belgicae et Armoricae; — przenoś. przeciąganie, quanta haesitatio tractusque verborum; 2) dążenie, bieg, w ogóle: ruch, in spiram tractu se colligit anguis; longoque per aëra tractu fertur; tractu gementem ferre rotam; tr. flammarum, wszystko to u poet.; tr. lunae; o rzekach: tr. aquarum; leni tractu labi, subire; magno tractu recurrere; w odniesieniu do czasu: bieg, upływ, przeciąg, hoc tractu temporis; — przenoś. o mowie: postęp, ciąg, tractu orationis leni; continuo orationis tractu.

Traditio, ōnis, *ż.* podanie.

Trado, dĭdi, dĭtum, 3. dać, oddać, podać, wręczyć, alicui aliquid, inter se per manus; alicui poculum, annulum, epistolam, literas, filiam, uxorem, aliquam in matrimonium i t. p., aliquem asservandum; aliquem in custodiam, in vincula; poet.: z tr. bez. tradam portare protervis ventis; w znacz woj. *a)* wydać, arma, urbem, Athenas, perfugas, captivos, alicui arma, vivum; ne Romanis traderetur; quum tradendus Romanis esset; aliquem in servitutem; ad supplicium; nihil finium (odstąpić); se, oddać się, alicui, se vivum; także przez zdradę, aliquem, imperium hosti; regnum servo; *b)* oddać pod opiekę, powierzyć, aliquem de manu in manum alicujus; alicui legiones; aliquem traditis exercitibus praeficere; — przenoś. *a)* ustąpić co, przelać na kogo, possessionem Galliae, summam imperii, totam rempublicam, paternam provinciam; vice aliis tradita; alicui custodiam navium i corporis sui; alicui obsides custodiendos, oppida tuenda, sacra procuranda, agmen ducendum, provincias administrandas; wydać, wystawić, oddać, zostawić, urbem diripiendam militibus; cives Romanos barbaris; se, oddać się, se quieti, voluptatibus, in studium, in disciplinam; alicui; se totum; *b)* uczyć, wykładać, aliquid juventuti; praecepta, initia operum; elementa loquendi; optimarum ar-

tium vias; *c)* podać potomności, przekazać, opes a majoribus traditas habere; opus posteritati famaeque; patrio more traditum est; hoc posteris memoriae traditum; traditum inde fertur, ut-; tradunt, piszą, powiadają, głoszą, z 4 prz. i tryb. bez., regem tradunt se abdidisse; traditur z przyp. 1 i tr. bez. justissimus fuisse traditur, powiadają, że był najsprawiedliwszym.

Tradūco, duxi, ductum, 3. przeprowadzić z jednego miejsca na drugie, hominum multitudinem trans Rhenum; equitatum in Galliam; biremes in interiorem partem; populum Albanum Romam; exercitum ex Gallia in Ligures; Antiochum in Europam; aliquem ad se; przeprowadzić przez co, Helvetios per fines Sequanorum; copias per angustias; także z 4 przyp. bez przyimka flumen, przez rzekę, pontem; — przenoś. *a)* przenieść, Clodium ad plebem; centuriones ex inferioribus ordinibus in superiores; *b)* przyprowadzić, doprowadzić, ex egestate in rerum abundantiam; animos a severitate ad hilaritatem risumque; *c)* nakłonić, naprowadzić, ad lub in suam sententiam aliquem; *d)* obrócić, zwrócić, hanc orationem ad id genus; orationem traduxi et converti in increpandam fugam; curam in vitulos, poet.; 2) przeprowadzić celem pokazania, przeglądu, copias praeter castra; victimas in triumpho; traduc equum, mówił censor w czasie przeglądu do obywatela ze stanu rycerskiego, jeżeli nie miał przeciw niemu żadnego zarzutu; — przenoś. *a)* wystawiać kogo na pośmiewisko, urągać się, szydzić, aliquem per ora hominum; *b)* czas przepędzić, strawić, przeżyć, vitam, tempus; otiosam aetatem; adolescentiam eleganter; munus extraordinarium.

Traductio, ōnis, *ż.* przewiezienie, przeniesienie z jednego miejsca na drugie; — przenoś. *a)* hominis ad plebem, przeniesienie do stanu plebejeszów; *b)* zamiana wyrazów z jednego znaczenia na drugie z powodu związku wyobrażeń; 2) przeprowadzenie w celu pokazania; — przenoś. następstwo wydarzeń, czasu, temporis.

Traductor, ōris, *m.* przeprowadzający; — przenoś. tr. ad plebem, przenoszący do stanu plebejuszów.

Tradux, dūcis, *m.* latorośl winna.

Tragĭce, *przysł.* tragicznie, res comicas tragice tractare.

Tragĭcus, a, um, tragiczny, tyczący się tragedyi; — przenoś. *a)* wzniosły, orator; poet.: spirat tragicum satis; *b)* smutny, straszny, okropny, scelus, ignes.

Tragoedia, ae, *ż.* tragedya; — przenoś. *a)* styl górny, mowa wzniosła, tragoedias agere in nugis; *b)* wielka wrzawa, quantas tragoedias excitat.

Tragoedus; i, *m.* aktor tragiczny.

Tragŭla ae, *ż.* gatunek pocisku u Gallów i Hiszpanów, który opatrzony był rzemieniem (amentum) dla nadania większéj siły rzutu.

Trăha i trahea, ae, *ż.* wózek bez kół, jak sanie, którego starożytni używali do młócenia zboża.

Trăho, traxi, tractum, 3. (poet. traxe zamiast traxisse) 1) ciągnąć, wlec, o ludziach, bydlętach roboczych i przedmiotach nieżywótnych: currum; onera, impedimenta; equos loris; aliquem pedibus; tractus per urbem; tractus circum Pergama; ad supplicium trahi lub samo trahi; trahi exsulem, ino-

pem i t. p.; aliquem lub aliquid secum; liberos; vulneratos; vestem i t. p.; wlec ze znużenia, corpus fessum, genua; prowadzić z sobą, mieć w swoim orszaku. turbam prosequentium; exercitum gravem spoliis; o rzekach: unosić, saxa secum; limum arenamque et saxa ingentia fluctus trahunt; poet.: traherent quum sera crepuscula noctem; quae mox ventura trahuntur (zbliżają się); – przenoś. często z przyim. ad lub in i przyp. 4 ściągać na kogo, na co, przypisywać, stosować, decus ad consulem; crimen in se (przypisywać); pars melior senatus ad meliora responsa trahebat; aliquid ad religionem; in diversa, rozmaicie wykładać, objaśniać; także: skłaniać do czego, alius in aliam partem mente atque animo trahitur; aliquem in suam sententiam, in arma, trahi et duci ad cognitionis et scientiae cupiditatem; trahit sua quemque voluptas; trahimur omnes laudis studio; pociągać za sobą; tantum trahit ille timoris; 2) najwięcéj u poet.: wciągać w siebie, auras ore; animum, spiritum; odorem naribus; amnem (pić); ignem (zapalić się); przybierać na siebie, squamas, figuram, faciem virilem, naturam alicujus rei; ruborem, colorem, cognomen; – przenoś. zabrać, zająć, przywłaszczyć, regnum, decumas; poet.: aliquem in exemplum (naśladować); 3) z przyim. a, ex, de i przyp. 6. lub poet. z samym prz. 6: *a)* zabierać, wynosić, wywozić, wyprowadzać, aliquem a templo, de medio; praedam ex agris hostium; stąd: trahere et rapere lub rapere et tr. rabować, plondrować; — przenoś. *α)* odciągnąć, odwieść, ab incepto aliquem; gentem ad Macedonas; *β)* wziąć, otrzymać, doznać, mieć, cognomen ex aliqua re; majorem ex pernicie et peste reipublicae molestiam; *b)* wyciągać, wydobywać, aquam e puteis; poet.: ferrum e corpore; tractum a vulnere ferrum; manu cuspidem; tela haerentia viscere; — przenoś. vocem imo a pectore; gemitus e corde; suspirium penitus i suspiria; wyprowadzać, wywodzić, ex eo genere originem; nomen a vespere; sermonem ab initio; powziąć, consilium ex aliqua re; *c)* sprowadzić na dół, ściągnąć, lunam (de coelo) poet.; 4) szarpać, targać, rwać, corpus; — przenoś. trwonić, marnotrawić, pecuniam; poet.: rozdzielać, sorte laborem; rozważać, zastanawiać się nad czém, belli atque pacis rationes; cum animo suo; 5) naciągać, napinać, arcum; rozciągać, trahuntur zonae extremae, poet.; stąd: prząść, vellera digitis, lanam, purpuras, data pensa, poet.; — przenoś. przedłużać, vitam jumentorum carne, senectam, przewlekać, opóźniać, bellum, pugnam, comitia; rem in serum; res lentius spe trahebatur; przepędzać, trawić, noctem sermone, vitam in tenebris luctuque; vitam luxu; vitam asperam in silvis; frustra laborem ingratum; *b)* ściągać, vincla galeae; vela; marszczyć, vultus.

Trajectio, ōnis, *ż.* przeprawa. przejście, przebycie morza, rzeki i t. p.; tr. stellarum, przelatywanie gwiazd; verborum, przełożenie; — przenoś. *a)* tr. in alium, zwalanie na kogo innego; *b)* veritatis, przesada.

Trajectus, us, *m.* przeprawa, in Britanniam; 2) miejsce przeprawy, brevissimus.

Trajicio, jēci, jectum, 3. przerzucać dokąd, przenieść, przewieźć, przepędzić, vexillum trans vallum; antennas de nave in navem; telum; pecora in saltus; szczegól. przez rzekę, górę i t. p. przeprawić, ex Sicilia exercitum Ariminum: legiones in Siciliam; copias trans fluvium; exercitum Euphratem; Caesar equitum partem fluvium trajicit; se Alpes; także: samo trajicere bez se, przeprawiać się, ex continenti in Africam, in Italiam: ex Hispania in Mauritaniam; classe Aegimurum; ne classis ex Africa trajiceret; także: Aegaeo mari trajecit; 2) przeciągnąć, rudentem; 3) zarzucić, pontibus transjectis; — przenoś. przenieść, aliquid ex illius invidia in te; dolore capitis trajecto in cor; i nieprzechod. przejść, przenieść się, przeskoczyć, trajecturum id incendium velut ex continentibus tectis in alteram tam propinquam provinciam esset; trajecturum id malum in coloniam; 4) przejść przez co, przebyć, Trebiam navibus; stąd: amnis trajectus, rzeka przez którą przepłyniono; poet.: Aurora jam medium trajecerat axem, już odbyła połowę swéj drogi; 5) przebić, przeszyć, femur alicujus lub alicui lanceā; aliquem gladio, venabulo, sagitta; aliquid tormento, ferro; femur tragula trajicitur; transjici scorpione, pilis; se tr., przebić się; tr. lora per talos spirantes, przeciągnąć; stąd poet.: trajectus lora per pedes; trajecto in fune columbam malo suspendit ab alto; przełamać, przedrzéć się, pars magna equitum mediam trajecit aciem.

Tralaticius, patrz translaticius.

Tralatus, a, um, patrz transfero.

Tralles, ium, *ż.* miasto w Karyi; stąd: Tralliauus, a, um, tyczący się miasta Tralles i Tralliani, orum, *m.* mieszkańcy tego miasta.

Traluceo, patrz transluceo.

Trama, ae, *ż.* wątek tkaczy.

Trameo, patrz transmeo.

Trames, ĭtis, *m.* droga poboczna, ścieżka; poet.: droga, in tramite silvae; certo de tramite pellit; lot, bieg, cito decurrit tramite.

Tramigro, -mitto, patrz transmigro, -mitto.

Trānāto, 1. przepływać.

Trāno, 1. przepływać, ad suos, in insulam; letheas per undas; także: tran. flumen, amnem, paludem; tranantur aquae; — przenoś. przelecieć, turbida tr. nubila; przeniknąć, wcisnąć się, genus igneum, quod tranat omnia.

Tranquille, *przysł.* spokojnie, vitam traducere; dicere.

Tranquillĭtas, ātis, *ż.* spokojność (powietrza, morza), cisza, proficisci bono gubernatore ac tranquillitate; — przenoś. spokojność, animi, vitae; u późn. pis. tytuł cesarzów, tr. tua, vestra.

Tranquillo, 1. uciszyć, uspokoić; — przenoś. animos; quid pure tranquillet, co prawdziwą zapewnia spokojność; rebus tranquillatis, po przywróceniu spokojności.

Tranquillus, a, um, spokojny, cichy, mare, serenitas; *rzeczow.* tranquillum, i, *n.* spokojny stan powietrza, morza; stąd: tranquillo lub in tranquillo, w czasie ciszy; — przenoś. spokojny, uspokojony, cichy, łagodny, vita civitas, plebs, animus, literae (donoszący o spokojności); a principio vitae tranquillissimus; nihil non tranquillum et placidum agens; seditionem facere tranquillam; *rzeczow.* tranquillum, i, *n.* spokoj-

pość, rempublicam in tranqillum redigere; *przysł.* tranquillo, spokojnie, cetera tribuni tranquillo peregere.

Trans, *przyim.* z przyp. 4, 1) z tamtéj strony, trans Anienem fluvium consederant; 2) za, rediens tr. Euphratem; tr. mare currunt; po za, tr. caput jacere, poet.

Transăbeo, abii, bĭtum, abīre, przejść po czém, przejechać; 2) przebić, przeszyć, ensis transabiit costas, poet.

Transactor, ōris, *m.* kończący rzecz przez układ, umowę, rerum.

Transădīgo, adēgi, adactum, 3. przebić, przekłóć, ensis transadigit costas; poet. hasta horum unum transadiget costas.

Transalpīnus, a, um, Zaalpejski, za Alpami będący, Gallia, Galli, nationes, bella.

Transcendo, scendi, scensum, 3. przestąpić, przejść, in Italiam; in hostium naves; 2) przech. przejść przez co, maceriam, muros, fossas, valles, Caucasum vel Gangem; — przenoś. *a)* przekroczyć, naruszyć, ordinem aetatis, naturae, moris; *b)* przewyższyć, aliquid, u poet.

Transcrībo, scripsi, scriptum, 3. przepisać, nomina in socios, przelać, przekazać, przenieść długi; — przenoś u poet.: tormenta in aliquem; sceptra colonis, przenieść; także: matres urbi: spatium vitae alicui, ustąpić komu; 2) wpisać, spisać, testamentum in alias tabulas; tabulas publicas.

Transcurro, cucurri i curri, cursum; 3. przebiegać, przejeżdżać dokąd, in castra; — przenoś. przejść. hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam; 2) biegać po czém, juga montium; poet.: coelum transcurrit nimbus; — przenoś. cursum suum, swój zawód: 3) przejeżdżać mimo, przebiegać, płynąć koło czego, praeter oculos, poet., lub samo transcurrere.

Transcursus, us, *m.* przebieganie; — przenoś. w mowie: transcursu lub in transcursu, przebiegając w krótkości.

Transdanubiānus, a, um, Zadunajski, za Dunajem będący, regio.

Transdo, -duco, patrz trado, -duco.

Transena, ae, *ż.* kratki, quasi per tr. aspicere.

Transeo, īvi, lub ĭi, ĭtum, īre, I) nieprzech. 1) przechodzić dokąd, per corpora; Cimbros e Gallia in Italiam transisse, ad Italiam; e suis finibus in Helvetiorum fines; in Graeciam, in Africam; ad adversarios, ad aliquem, przejść w sposobie zbiega; także: ut ad se transiret; a patribus ad plebem; ad deos transisse creditus est; — przenoś przemienić się, in humum saxumque, poet.; wpływać, wpadać, Mosa in Rhenum transit; przechodzić, odnosić się, ad honestatem dictorum et factorum; imperium transit ad aliquem; in sententiam alicujus, być jednego z kim zdania; in alia omnia, zupełnie się różnić; 2) przechodzić przez co, per media castra;—przenoś. przenikać, quaedam animalis intelligentia per omnia permanat et transit; 3) o czasie: upływać, mijać, tempus transit; dies legis transiit; II) przech. 1) przechodzić przez co, przeprawić się, paludem, flumen, Euphratem, mare, Alpes, Pyrenaeum; Rhodanus vado transitur; flumen erat transeundum; Alpes transitae; poet.: transit equum cursu; poet.: rota transit serpentem; vim flammae, Formias; tr. iter, odbyć podróż; także: quod die-

bus quinque hostis transire posset; także bez 4 przyp. transire conantes: ut transeuntes cum praeda exciperet; — przenoś. przestąpić, przekroczyć, terminum; modum; fines verecundiae; fines aequitatis et legis; oprzeć się, pokonać, facile; mówić w krótkości nie zgłębiając rzeczy, leviter transire et tantummodo perstringere unamquamque rem; w odniesieniu do czasu: przepędzać, trawić, vitam, annos. 2) przechodzić mimo czego; w czytaniu: pomijać, opuszczać, multa; tr. silentio, przemilczéć, pokryć milczeniem.

Transfĕro, transtŭli, translātum i tralātum, transferre, przenieść z miejsca na miejsce, castra trans Peneum; castra ultra eum locum; castra Baetim (za rzekę B.) signa (ex statione); pecunia Athenas translata est; hastam, gladium in dextram, wziąć; captivos ex Germania; ingentes eo copias hominum; aliquem in parricidarum coetum; concilium Lutetiam Parisiorum; se tr., udać się, se inde Cyzicum, se ad aliquem, se in aedem; poet.: aliquid in novam speciem, inną postać nadać; in tabulas, wnieść, umieścić, zapisać; także: przetłómaczyć, przełożyć z jednego języka na drugi; istum locum totidem verbis a Dicaearcho transtuli; aliquid ex Graeco in Latinum; — przenoś. *a)* przenieść, zwrócić, skierować, skłonić, bellum in Africam, in Celtiberiam; ut summa imperii maritimi ab Lacedaemoniis transferretur ad Athenienses; bellum a portis nostris ad illorum urbem; disciplinam in Galliam; terrorem ad aliquem; omnem causam in se lub crimen in aliquem (zwalić); sermonem alio; animum ad accusandum; amores alio, poet.; se ad artes; se in annum proximum, rok następny zostawić sobie do ubiegania się, starania się o urząd; *b)* zastosować, definitionem in aliam rem; in magistratus, curationes, sacerdotia; używać wyrazów w znaczeniu przenośném, verba, quae tranferuntur; verba tralata; 2) obnosić, coronas in triumpho.

Transfīgo, fixi, fixum, 3. przebić, przeszyć, aliquem lub aliquid gladio, ferro, hasta, veruto, pilis; scutum, pectus, corpus; poet.: hasta transfixa, włócznia na wskróś przeszła.

Transfigūro, 1. przekształcać, przeobrażać.

Transfŏdio, fōdi, fossum, 3. przebić, przeszyć, alicui latus: poet.: pectora duro transfossi ligno.

Transformis, e, zmieniający swoją postać, transformia corpora habere.

Transformo, 1. przekształcać, przeobrażać, se in vultus aniles.

Transfrĕto, 1. przepłynąć przez morze.

Transfŭga, ae, *m.* i *ż.* zbieg, który przechodzi do wojska nieprzyjacielskiego.

Transfŭgio, fūgi, fugĭtum, 3. zbiedz, uciec (o wojskowych); — przenoś. ab amicitia, opuścić.

Transfŭgium, ii, *n.* ucieczka, zbiegostwo.

Transfundo, fūdi, fūsum, 3. przelewać; — przenoś. przelać na kogo, przenieść, omnem amorem in aliquem; wprowadzić Persarum mores in Macedoniam; studia liberaliora et transfusa latius.

Transgrĕdior, gressus, gredi, przechodzić dokąd, per montes: inde ad Judaeos, ad Africam: in Europam; per saltus in Italiam; ad deos; 2) przech. przechodzić przez

co, przeprawiać się, jacentem; flumen, paludem, munitionem, convallem; loca erant transgredienda; także: transgresso Apennino; — przenoś. zamilczéć, mentionem viri.

Transgressio, ōnis, *ż.* przejście, Gallorum; 2) zmiana porządku, przełożenie, verborum.

Transgressus, us, *m.* przejście.

Transigo, ēgi, actum, 3. przebić, przeszyć, tylko u poet. pectus gladio, także: per pectora ensem; — przenoś. *a)* przepędzić czas, vitam; anno transacto, po upłynionym roku; *b)* ukończyć, wykonać, negotium, pugnam, bellum i t. p.; rebus transactis; si transactum est; transactum est de me, już po mnie; spór załatwić, ugodzić się, wejść w układ, cum reo; cum privatis; cum aliquo HS ducentis milibus; rem cum aliquo

Transilio, silīvi, lub silii, lub silui 4. przeskakiwać dokąd, de muro in navem; in vehiculum; ad nos transiliit; — przenoś. przechodzić, ab illo consilio ad aliud; 2) przech. przeskakiwać przez co, wskoczyć na co, muros; przebiegać, płynąć po czém, rates transiliunt vada non tangenda; — przenoś. *a)* przestąpić, przekroczyć, lineas; munera Liberi, nie zachować miary, poet.; *b)* pominąć, zamilczéć, rem pulcherrimam.

Transitio, ōnis, *ż.* przejście, ad plebem; przejście na stronę nieprzyjaciół, sociorum; ad hostem; exercitus transitionibus imminutus; 2) udzielanie się choroby, zaraza, multa corporibus transitione nocent; przejście w mowie od jednéj rzeczy do drugiéj.

Transito, āre, przechodzić.

Transitōrius, a, um, przechodni, do przechodu służący, forum.

Transitus, us, *m.* przechodzenie, przejście, difficilis, impeditus; transitu aliquem arcere lub prohibere; transitum parare, claudere; tr. fossae, przez rów; poet.: przemiana, tr. in undas; w malarstwie: cieniowanie, przejście od cienia do światła, tr. ipse spectantia lumina fallit; przejście w mowie od jednego przedmiotu do drugiego; 2) przechód, miejsce którędy się przechodzi, per agros urbesque; przenoś. przystęp, datus est verbis ad amicas tr. aures, poet.

Transj-, patrz traj-.

Translātīcius, a, um, skąd inąd przeniesiony; 2) zwyczajny, zwykły, bez odmian znacznych edictum (zarządzającego prowincyą); tralaticium est, rzecz zwyczajna, nie nowa.

Translātio, ōnis, *ż.* przeniesienie, pecuniarum a justis dominis ad alienos; w odniesieniu do wyrazów: przenośnia, verecunda; przenoś. składanie, zwalanie na kogo, criminis; także: = exceptio.

Translātīvus, a, um, uchylający, constitutio.

Translātor, ōris, *m.* przenoszący, quaesturae (pecuniae), o Werresie, który będąc kwestorem, zabrane pieniądze skarbowe do Sulli przeniósł.

Translūceo, ēre, przepuszczać światło, być przezroczystym.

Transmārīnus, a, um, zamorski, za morzem będący, z za morza pochodzący, res, legationes, hostis auxilia.

Transmigro, 1. wyprowadzić się dokąd, przenieść się, Vejos.

Transmissio, ōnis, *ż.* przejazd, przeniesienie się, in Graeciam

Transmitto, mīsi, missum, 3. 1) przesyłać dokąd, przeprawiać, classem in Euboeam; exercitum, legiones; — przenoś. wprowadzić, Asia opibus suis vitia Romam; przenieść, bellum in Italiam; powierzyć, zostawić, bellum alicui; poświęcić, suum tempus temporibus amicorum; 2) przepuszczać, przeprawiać przez co, equum per amnem, exercitum per fines; — przenoś. transmissum per viam tigillum (poprzek drogi położona); 3) puścić mimo, pominąć, zaniechać, aliquid, u późn. pis.; II) przechodzić, przejeżdżać, przepływać, przelatywać przez co, navibus Sunium, Iberum, maria; poet.: campos cursu i tr. cursum; sinus transmitti oporteret; także: sin ante transmisisset; transmittere Uticam a Lilybaeo; ex Corsica in Sardiniam; — przenoś. quantum Balearica funda potest medii transmittere coeli, poet.; opuścić, zaniechać i t. p. u późn. pis.

Transmontāni, ōrum, *m.* ludy za górami mieszkające.

Transmūto, āre, zamieniać, przemieniać, transmutat (Fortuna) incertos honores.

Transnato, -no, patrz tranato, trano.

Transnūmĕro, āre, wyliczyć, przeliczyć.

Transpădānus, a, um, za rzeką Padem znajdujący się, *rzeczow.* Transpadani, orum, *m.* ludy mieszkające za Padem.

Transpōno, pŏsui, pŏsĭtum, 3. przeprawiać, exercitum in Italiam; 2) przesadzać, u późn. pis.

Transporto, 1. przewozić, przeprawiać, exercitum navigiis in ulteriora; Harudes in Galliam; exercitum in Graeciam; copias secum; equitem ratibus, jumenta, legiones; także: milites navibus flumen (przez rzekę); exercitum Rhenum.

Transrhenānus, a, um, zareński, za Renem znajdujący się, Germani; *rzeczow.* Transrhenani, orum, *m.* ludy za Renem mieszkające.

Transsc-, patrz transc-.

Transsilio, patrz transilio.

Transsulto, āre, przeskakiwać, ex equo in equum.

Transsuo, sui, sūtum, 3. przebijać, przeszywać, exta transsuta verubus, poet.

Transtibĕrīnus, a, um, za Tybrem znajdujący się; *rzeczow.* Transtiberini, orum, *m.* ludy za Tybrem mieszkające.

Transtrum, i, *n.* belka poprzeczna; 2) ława dla robiących wiosłami na statku, zwykle w licz. mn. viri considite transtris.

Transulto, patrz transsulto.

Transuo, patrz transsuo.

Transvectio, ōnis, *ż.* przejazd, przeprawa, Acherontis (przez A.).

Transvĕho, vexi, vectum, 3. przewozić, przeprawiać, naves plaustris, milites, exercitum; na str. bier. przeprawić się, in Africam; Corcyram; poet.: caerula cursu (przez morze); 2) obwozić, obnosić, arma spoliaque carpentis; na str. bier. przejeżdżać, szczegól. o obywatelach stanu rycerskiego, przejeżdżających przed cenzorem w czasie popisu ut Idibus Quinctilibus equites transveherentur.

Transverbĕro, 1. przebić, przekłóć, bestiam venabulo; pectus.

Transversārius, a, um, poprzeczny, w poprzek położony, tigna.

Transversus, a, um, poprzeczny, ukośny, ab hac regula non licet transversum digitum (unguem) discedere, nie wolno wcale; — przenoś. cujus in adolescentiam incurrit transversa fortuna, los nie-

przyjazny; ecce autem de transverso Caesar rogat, niespodzianie; transversa, przysłówkowo, tr. tueri, zézem spoglądać; venti tr. fremunt, z boku.

Transvŏlo, 1. przelatywać po czém, przebiegać, przejeżdżać prędko, in alteram partem; Alpes, Oceanum; 2) przelatywać, przebiegać mimo, aridas quercus; — przenoś. pomijać, opuszczać, nie zważać na co, transvolat in medio posita, poet.

Trapētum, i, *n.* i -us, i, *m.* i trapes, ētis, *m.* tłokarnia do wyciskania oliwek.

Trapēzus, untis, *ż.* miasto w Poncie.

Trăsimēnus, i, *m.* lacus lub samo Tr. jezioro w Etruryi, przy którém Hannibal odniósł zwycięztwo nad Rzymianami; stąd: Trasimenus, a, um, Trazymeński, litora.

Trav-, patrz transv-.

Trebellius, a, um, nazwanie Rzymskiéj familii.

Trĕbia, ae, *ż.* rzeka w Italii wyższéj.

Trebōnius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Trebŭla, ae, *ż.* miasto: 1) w krainie Sabinów z przydaném nazwiskiem Mutusca; 2) w Kampanii; stąd: Trebulanus, a, um, do Trebuli odnoszący się; *rzeczow.* Trebulanum, i, *n.* posiadłość wiejska przy Trebuli.

Trecēni, ae, a, po trzysta.

Trecentēsimus, a, um, trzechsetny.

Trecenti, ae, a, trzysta.

Trecenties, *przysł.* trzysta razy.

Tredĕcim, trzynaście.

Tremebundus, a, um, drżący, manus, membra.

Tremĕfăcio, feci, factum, 3. sprawiać drżenie, wstrząsać; na str. biern. drżéć, nutu tremefecit Olympum.

Tremendus, a, um, straszny, wzbudzający postrach, tumultus; sceptra Jovis; oculi.

Tremisco, ĕre, zaczynać drżéć, lękać się czego, sonitum pedum vocemque; z 4 przyp. i tryb. bez. telum instare tremiscit, poet.

Tremo, tremui, 3. drżéć, lękać się czego, secures dictatoris; poet. sonipes tremit artum, koń drży, drżą członki jego.

Trĕmor, ōris, *m.* drżenie, gelidus tremor cucurrit per ima ossa, zimny dreszcz wskróś przejął; terrorem pallor et tremor consequitur.

Tremŭlus, a, um, drżący, manus; migocący, flamma; 2) poet. sprawujący drżenie, frigus.

Trepidanter, *przysł.* ze drżeniem, trwożliwie.

Trepidatio, ōnis, *ż.* niespokojność dająca się na kim spostrzegać, skwapliwe krzątanie się koło czego, necopinata res plus trepidationis fecit; inter primam trepidationem.

Trepide, *przysł.* bojaźliwie, skwapliwie, bez namysłu, castris trepide relictis.

Trepido, 1. być niespokojnym, skwapliwym w działaniu, rzucać się, być w bojaźni, totis trepidatur castris; pastorum trepidantium circa advenam, którzy się zbiegali, skupiali się na około przychodnia; tr. formidine, metu; equo trepidante, gdy koń był spłoszony; poet.: z tryb. bez.: trepidate defendere viros, pospieszajcie z obroną-; — przenoś u poet.: pectus trepidat, drży serce; aqua trepidat cum murmure per rivum, płynie szybko z szelestem; trepidant flammae, drżący blask rzu-

cają; trepidante pennā, rozbujanemi skrzydłami.

Trepĭdus, a, um, zaniepokojony, trwożliwy, Romanos terror per castra trepidos agit; z przyp. 2 trepidi rerum suarum, będący w obawie o swoje interesa; — przenoś. in re trepida lub in rebus trepidis, w okolicznościach wzbudzających obawę, w niebezpieczném położeniu; literae i nuncius, list, wiadomość wzniecająca obawę; poet.: pes, krok niepewny, chwiejący się; os, vultus, drżąca: unda, w ruchu będąca; ahenum, wrzący; venae, pectus, mocno bijące.

Trēs, tria, trzej, trzy, tribus primis verbis (dixi) zaraz na wstępie.

Tressis, is, *m.* trzy assy.

Tresvĭri, orum, *m.* zgromadzenie składające się z trzech mężów do różnych czynności: tr. epulones, patrz epulo; do rozdzielenia ziemi w osadach czyli koloniach; tr. reipublicae constituendae (Antonius, Lepidus, Octavianus), patrz triumvir.

Trevĕri, i Trevĭri, *m.* lud w Gallii belgijskiéj, którego główne miasto było Augusta Treverorum; *przym.* equites Treveri.

Triangŭlus, a, um, trójkątny; *rzeczow.* triangulum, i, *n.* trójkąt.

Triārii, orum, *m.* gatunek piechoty Rzymskiéj, który stanowił trzecią linię tylną w szyku podczas bitwy; byli to żołnierze celujący wiekiem i doświadczeniem; przysłowie: res ad triarios rediit, przyszło do ostateczności, do największego niebezpieczeństwa.

Triārius, ii, *m.* Rzymski przydomek.

Triballi, ōrum, *m.* lud Tracki w Mezyi niższéj.

Tribocci (Tribŏci, Tribūci), orum, *m.* lud w Gallii belgijskiéj.

Tribuārius, a, um, tyczący się oddziału zwanego tribus, crimen.

Tribūlis, is, *m.* należący do téjże gminy czyli oddziału zwanego tribus, tr. tuus; tribulibus gratiosum esse.

Tribŭlus, i, *m.* kotwiczka ostra żelazna. Rozrzucano je dla tamowania postępu wojska nieprzyjacielskiego, a szczególniéj jazdy; 2) krzew ciernisty.

Tribūnal, ālis, *n.* miejsce wzniesione w kształcie półkola, na którém urzędnicy wyżsi, zasiadając na krześle zwaném sella curulis, czynności urzędowe sprawowali; poet.: omne forum quem spectat et omne tribunal (niższi i wyższi).

Tribunātus, us, *m.* trybunat, godność trybuna ludu lub wojskowego, z dodaniem: plebis lub militum; czasem samo tr.

Tribunicius, a, um, tyczący się trybunów, od nich pochodzący, collegium, potestas, vis, intercessio, comitia, candidatus, seditiones, leges, honor; *rzeczow.* tribunicius, ii, *m.* były trybun.

Tribūnus, i, *m* trybun, naczelnik gminy zwanéj tribus; 2) tr. Celerum, naczelnik jazdy, która stanowiła straż przyboczną króla i składała się pierwiastkowo z trzech setni; 3) tribuni aerarii, dodani do pomocy kwestorowi, którzy wzięte od niego pieniądze, komu należało, wypłacali; 4) tribuni militum lub militares, naczelnicy wojskowi, których było sześciu w każdym legionie i z kolei po dwa miesiące legionem dowodzili; 5) tribuni militum consulari potestate, trybunowie wojskowi z władzą konsularną, w miejsce konsulów wybierani w latach

od 310 do 387 po założ. Rzymu; *b)* tribuni plebis lub samo tribuni, trybunowie ludu, obrońcy plebejuszów przeciw patrycyuszom.

Tribuo, tribui, tribūtum, 3. dać, nadać, okazać, udzielić, udarować, wyświadczyć, właśc. i przenoś. suum cuique; alicui denarios, pecuniam, pacem, honorem et gloriam, tantum dignitatis, gratiam, beneficia, bona; salutem i t. p. multas immunitates civitatibus, silentium orationi, zachować się cicho w czasie mowy, dać komu głos do mówienia; voluntatem beneficiis, okazać życzliwość za dobrodziejstwa; misericordiam alicui; 2) dozwolić, przyznać, alicui priores partes; quod nulli Romanorum tributum erat; alicui plurimum, omnia, liczyć na kogo bardzo wiele, zupełnie; in vulgus, każdemu przysługiwać się; ordini republicanorum liberalissime, dogadzać, sprzyjać; 3) przypisywać, quum eam (observantiam) officio, non timori neque spei tribui viderent; aliquid culpae suae lub alicujus; aliquid precibus alicujus; id virtuti hostium; casus adversos hominibus, secundos fortunae suae; neque hoc quisquam illi tribuebat superbiae, nikt mu tego nie poczytywał za dowód dumy; także: quod illi tribuebatur ignaviae; 4) poświęcać, tantum temporis; undecim dies rebus; nonnihil temporis literis; omnia reliqua tempora aut literis aut Atheniensium reipublicae; aliquid reipublicae, poświęcać coś dla dobra publicznego; także: amicitiae, valetudini i t. p.; 5) podzielić, tr. rem in partes; in tempora.

Tribus, us, *ż.* jeden z trzech oddziałów ludu Rzymskiego za czasów Romulusa (Ramnes, Tities, Luceres); od czasów Serwiusza Tulliusza jeden z trzydziestu oddziałów, na które lud Rzymski był podzielony

Tributārius, a, um, podatkowy, tyczący się podatku, necessitas; tabulae, pismo z przyrzeczeniem pieniędzy albo ich przysłaniem; 2) podlegający obowiązkowi płacenia podatku.

Tribūtim, *przysł.* podług podziału na tribus.

Tribūtio, ōnis, *ż.* podział, aequabilis.

Tribūtum, i, *n.* podatek, danina, facere, pendere, dawać, płacić, indicere, nakazać; poet.: arbor fert tributa domino.

1. **Tribūtus**, a, um; podług tribus urządzony, comitia, zgromadzenia, w których lud podzielony na tribus głosował.

2. **Tribūtus**, a, um, *imiesł.* patrz tribuo.

Tricae, arum, *ż.* brednie, fraszki, wykręty; 2) zawady, przykrości.

Tricca, ae, *ż.* miasto w Tessalii.

Tricēni, ae, a, trzydzieści, po trzydzieści.

Triceps, cipĭtis, trójgłowy.

Tricēsimus, a, um, trzydziesty.

Trichila, ae, *ż.* chłodnik, altana.

Tricies, *przysł.* trzydzieści razy.

Tricipĭtinus, a, um, przydomek rodu Lukrecyuszów.

Triclinium, ii, *n.* sofa na trzy osoby u Rzymian, na której na pół leżąc jadali; 2) izba jadalna.

Tricor, 1. używać wykrętów; niezrozumiale, ciemno mówić.

Tricorpor, corpŏris, trzy ciała mający, forma tricorporis umbrae, (o Geryonie)

Tricuspis, cuspĭdis, trójkończaty.

Tridens, dentis, trójzęby, trójkończaty; *rzeczow.* trójząb.

Tridentifer, i tridentiger, a, um, trójząb noszący.
Triduum, i, *n.* przeciąg trzech dni, tridui spatium; via, podróż trzydniowa; triduo, przez trzy dni.
Triennia, ium, *n.* uroczystość na cześć Bachusa, co trzy lata obchodzona.
Triennium, ii, *n.* trzy lata, przeciąg trzech lat, triennio, przez trzy lata; proximo tr. w następnych trzech latach.
Triens, entis, trzecia część całości, trzecia część dziedzictwa; jako pieniądz: trzecia część assa.
Trientius, a, um, za trzecią część dany, ager.
Trierarchus, i, *m.* przełożony nad okrętem o trzech rzędach wioseł.
Trieris, e, mający trzy rzędy wioseł, navis tr. lub samo tr., okręt o trzech rzędach wioseł.
Trietēricus, a, um, co trzy lata powtarzany, sacra lub orgia lub samo trieterica, orum, *n.* uroczystość na cześć Bachusa obchodzona co trzy lata.
Trietēris, ĭdis, *ż.* co trzy lata obchodzona uroczystość.
Trifāriam, *przysł.* na trzy strony, trif. adortus castra; na troje, dividere dispertire.
Trifaux, faucis, trzy paszczęki mający, Cerberus latratu trifauci haec regna personat, poet.
Trifidus, a, um, rozszczepany, rozdzielony na troje, flamma.
Triformis, e, trójksztaltny, dea; potrójny, mundi regna triformis.
Trigeminus, patrz tergeminus.
Trigesimus, patrz tricesimus.
Triginta, trzydzieści.
Trigon, ōnis, *m.* piłka do grania.
Trilibris, e, trzyfuntowy, trzy funty ważący.
Trilinguis, trzy języki mający, os (Cerberi).
Trilix, lĭcis, trójnitny, trójdróciany, lorica.
Trimestris, e, trzymiesięczny.
Trimetros, i, *m.* z wyrazem versus lub samo tr. wiersz trzymiarowy.
Trimus, a, um, trzyletni.
Trinācria, ae, *ż* najdawniejsze nazwisko Sycylii (mająca trzy przylądki); stąd: *a)* Trinacrius, a, um, Sycylijski, Aetna; unda; *b)* Trinacris, ĭdis, *ż.* Sycylijska, terra; samo Trinacris, Sycylia.
Trini, patrz trinus.
Trinobantes, um, *m.* lud w Brytannii.
Trinōdis, e, trzy sęki mający, clava.
Trinus, a, um, trzy; troisty, potrójny (zwykle w licz. mn.), castra, literae.
Trio, ōnis, *m.* wół od jarzma; w licz. mn. obie niedźwiedzice na niebie gwiazdozbiór, patrz septentrio.
Triŏcăla, orum, *n.* miasto w Sycylii; stąd: Triocalīnus, a, um, do tego miasta odnoszący się, in Triocalo, w okolicy Tr.
Triŏpas, ae, *m.* król w Tessalii, ojciec Eryzychtona, który stąd nazywa się Triopēios, i, *m.*; a córka jego Mestra Triopēis, ĭdis, *ż.*
Tripartītus, a, um, na trzy części podzielony, causa; *przysł.* tripartito lub tripertito, trojako, ze trzech stron, urbem aggredi; na trzy części, dividere.
Tripedālis, e, trzystopowy, trzy stopy długi.
Tripertitus, patrz tripartitus.
Tripes, pĕdis, trójnożny, trzy nogi mający, mensa.
Triplex, plĭcis, potrójny, poet.: tr. deae, trzy Parki; *rzeczow.* triplex, trzy razy tyle, ilość trzy razy większa, equiti datum; w licz. mn.

triplices, um, *m.* pugillares ze trzech tabliczek złożony.

Triplicĭter, *przysł.* trojakim sposobem.

Triplus, a, um, trzykrotny.

Tripŏlis, is, *ż.* (trzy miasta), 1) kraina w Tessalii z trzema miastami; 2) miasto w Tessalii z dodatkowém imieniem Scea; stąd: Tripolitanus ager, okolice tego miasta; 3) kraina Arkadyi z trzema miastami (Kallia, Dipona, Nonacris); 4) kraina w Afryce, przy małéj Syrcie z trzema miastami (Oca, Sabrata, Leptis), zwana także Tripolitana provincia; 5) port Fenicyi i miasto, zamieszkane przez osadników trzech miast (Sidon, Tyrus i Aradus).

Triptŏlĕmus, i, *m.* z miasta Eleusis syn Celeusa i Metaneiry, wynalazca rolnictwa; przysłowie: Triptolemo fruges dare, tłusty połeć smarować.

Tripŭdio, āre, tańczyć, skakać; — przenoś. cieszyć się zbytecznie, in funeribus reipublicae exsultantem ac tripudiantem.

Tripŭdium, ii, *n.* uroczysty taniec z bronią kapłanów Marsa zwanych Salii i w ogóle dzikich narodów; 2) w języku augurów: wieszczba powzięta z ptastwa, mianowicie, gdy ptastwo wieszcze tak chciwie chwytało ziarna, że te wypadały z dziobów; było to dobrą wróżbą.

Tripus, pŏdis, trójnożny, o trzech nogach; *rzeczow.* trójnóg, na którym siedząc kapłanka Apollina w Delfach ogłaszała wyrocznie; stąd poet.: o wyroczni Delfickiéj, mittitur ad tripodas; także: dar zaszczytny, donarem tripodas praemia fortium Grajorum.

Triquĕtrus, a, um, trójkątny, insula (Brytannia; także: Triquetra = Trinacria, Sycylia; stąd: triquetrus, Sycylijski, praedia.

Trirēmis, e, trzy rzędy wioseł mający, navis; *rzeczow.* triremos Romanae.

Triste, *przysł.* smutno, resonare: dotkliwie, surowo, respondere.

Tristicŭlus, a, um, nieco smutny.

Tristificus, a, um, zasmucający, voces.

Tristimōnia, ae, *ż.* smutek.

Tristis, e, smutny, zasmucony, homo; oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi; 2) surowy, ostry, judex, vultus; ponury, posępny, navita (Charon); 3) smutny, ciemny, Tartara; tristi palus inamabilis unda; 4) przykry, cierpki, w odniesieniu do smaku i zapachu, sapor, succus, lupinum; anhelitus; 5) zasmucający, bolesny, nieszczęśliwy, literae nunciique, tempora, dies, funus, sors, eventus i t. p.; poet.: szkodliwy, zgubny, triste lupus stabulis.

Tristitia, ae; *ż.* smutek; stąd: surowość, cierpkość charakteru, tristitiam compescere, finire; 2) niepomyślne, smutne okoliczności, temporum.

Tristius, *przysł.* stop. wyż. od triste.

Trisulcus, a, um, trzema brózdami rozchodzący się: trójkończaty.

Triticeus, a, um, pszenny.

Triticum, i, *n.* pszenica.

Triton, ōnis i ōnos, *m.* syn Neptuna i Sabacyi, bożek morski; w licz. mn. w ogóle: o niższych bożkach morskich; w żarcie: isti piscinarum Tritones (lubownicy sadzawek rybnych); 2) jezioro i rzeka w blizkości małej Syrty w Afryce, gdzie Minerwa miała się urodzić; stąd u poet.: *a)* Tritoniăcus, a, um, tyczący się Minerwy, arundo, piszczałka wyna-

leziona od Minerwy; *b)* Tritōnis, ĭdis lub ĭdos, *ż.* Trytońska, Pallas Tr. lub samo Tritonis; stąd: Tritonie, do Minerwy odnosząca się; *c)* Tritonius, a, um, Trytoński, Pallas; także: virgo lub samo Tritonia; 2) jezioro w Tracyi, także Tritoniăca palus zwane.

Tritūra, ae, *ż.* młócenie za pomocą machiny tribulum zwanéj.

Tritus, a, um, starty, stąd: *a)* utarty, udeptany, via; zużyty, zszarzany, vestes, subucula; *b)* uczęszczany, zwyczajny, via, iter; — przenoś. często używany, powszechnie znany, tr. sermone proverbium; faciamus hoc proverbium tritius; wprawny, wykształcony, aures.

Tritus, us, *m.* tarcie, lapidum tritu.

Triumphalis, e, należący do tryumfu, tryumfalny, ornamenta tr. lub samo triumphalia, oznaki tryumfującego; provincia, po któréj zavojowaniu wódz tryumf otrzymał; porta, przez którą tryumfujący wjeżdżał do Rzymu; imagines, popiersia, wizerunki tych, którzy tryumfowali; senex, który był zaszczycony tryumfem.

Triumpho, 1. tryumfować, odbywać wjazd tryumfalny, de Numantinis, z powodu pokonania N.; Cato ex Hispania triumphavit, po odniesioném stanowczém zwycięztwie nad H.; triumphari de eo non poterat; — przenoś. tryumfować, brać górę, amor de vate triumphat; cieszyć się, radować się bardzo, de aliqua re lub samo tr.; 2) przech. nad kim tryumfować, kogo zupełnie pokonać, bis triumphatae utroque ab litore gentes, poet.; zdobyć co, aurum, u poet. i późn. pis. w ogóle.

Triumphus, i, *m.* tryumf, uroczysty wjazd do Rzymu, dozwolony od senatu wodzowi po odniesioném stanowczém zwycięztwie, triumphum agere, tryumf odbywać, de Liguribus, z powodu pokonanych L.; także z przyp. 2, Bojorum, zamiast de Bojis; ex Etruria; — przenoś. tryumf, zwycięztwo, ex aliqua re; de se ipso.

Triumvir, viri, *m.* tryumwir, jeden z trzech mężów, którzy wspólnie jaki urząd sprawowali; 1) triumviri coloniae deducendae lub agro dando (assignando) lub agrarii, do zaprowadzenia kolonii i rozdzielenia tamże gruntów; 2) tr. capitales lub carceris lautumiarum, przełożeni nad więzieniami; 3) tr. auro, argento, aeri, flando, feriundo, tr. menniczni; 4) tr. reipublicae constituendae (Antonius, Lepidus, Octavianus), którzy po wstrząśnieniu porządku i rozprzężeniu władz objęli władzę najwyższą w celu przywrócenia ładu; 5) tr. epulones; patrz epulo; 6) tr. mensarii, patrz mensarius; 7) w miastach wolnych i osadach (w municypiach i koloniach) trzéj mężowie sprawujący władzę najwyższą.

Triumvirālis, e, odnoszący się do tryumwirów, flagella (triumvirorum capitalium).

Triumvirātus, us, *m.* urząd trzech mężów, tryumwirat.

Trivia, patrz trivius.

Triviālis, e, zbyt pospolity, gminny, u późn. pis.

Trivicum, i, *n.* miasteczko Hirpinów.

Trivium, ii, *n.* miejsce, gdzie się trzy drogi schodzą, rozstanie dróg; w ogóle: ulica, miejsce publiczne uczęszczane od gminu.

Trivius, a, um, znajdujący się na rozstaniu dróg, czczony tamże; *rzeczow.* Trivia, ae, Dyana lub

Hekate; stąd: Triviae lacus, jezioro w Lacyum.

Troas, patrz Tros.

Trochaeus, i, *m.* miara w wierszu dwuzgłoskowa,—o.; także oznaczano czasem tym wyrazem miarę trójzgłoskową tribrachys zwaną, ∪∪∪.

Trochlea, ae, *ż.* machina do podnoszenia ciężarów, winda.

Trochus, i, *m.* obręcz żelazna, na któréj były nanizane pierścienie, narzędzie do gry, brzękadło.

Troes, um, *m.* patrz Tros.

Troezēn, ēnis, *ż.* miasto w Argolidzie z portem, stolica Pitteusa; stąd: Troezenius, a, um, do Trezeny odnoszący się.

Troglōdytae, ārum, *m.* mieszkający w jamach, jaskiniach; lud Etyopii.

Troicus, patrz Tros.

Troilos, lub -us, i, *m.* syn Pryama.

Troius, patrz Tros.

Troja, Trojanus, Trojugena, patrz Tros.

Tromentina tribus, jedna z gmin wiejskich tak nazwana od pola Tromentum.

Tropaeum, i, *n.* znak odniesionego zwycięztwa (pierwiastkowo było to drzewo poobcinane, na którém zawieszano broń zdobytą; późniéj słup z kamienia); w ogóle: zwycięztwo, victoria, quae cum Marathonio possit comparari tropaeo; — przenoś. pamiątka, pomnik, znak, necessitudinis atque hospitii; ingenii.

Trophonius, ii, *m.* 1) brat Agamedesa, budownik świątyłyni w Delfach; 2) bożek wieszczy, którego wyrocznia była w jaskini przy miescie Lebadyi w Beocyi; stąd: Trophoniānus, a, um, do Trofoniusza odnoszący się, narratio.

Tropicus, a, um, zwrotny, do obrotu należący; 2) niewłaściwy, przenośny, u późn. pis.

Tropus, i, *m.* niewłaściwe, przenośne użycie wyrazu.

Tros, Trōis, *m.* syn Erychtoniusza, wnuk Dardana, król Frygii; często w ogóle: Trojańczyk, Tros, Rutulusve; optata potiuntur Troës arena. Stąd: *a)* Trōja lub Trōia, ae, *ż.* miasto we Frygii; tak nazwali także zbiegli po skończonéj wojnie Trojanie parę miejsc, gdzie wylądowali i osiedli; ,mianowicie w okolicy Laurentyńskiéj w Italii i w Epirze; — przenoś. rodzaj gonitwy konnéj u Rzymian; *b)* Trōius, Trōus i Trōicus, a, um, Trojański; Troas, ădis lub ădos, *ż.* do Troi należąca; *rzeczow.* Trojanka lub kraina Troada; *c)* Trojānus, a, um, Trojański i Trojani, orum, *m.* Trojanie; *d)* Trojūgena, ae, *m.* w Troi urodzony, *rzeczow.* Trojańczyk.

Trosmis, 4. przyp. Trosmin, *ż.* miasto w Mezyi.

Trossŭli, ōrum, *m.* późniejsze nazwisko jeźdźców Rzymskich, od miasta Trossulum w Etruryi, które zdobyli bez pomocy piechoty; — przenoś. trossulus, wytworniś, modniś.

Trous, patrz Tros.

Trucidātio, ōnis *ż.* zabój, rzeź, morderstwo, pecorum, civium.

Trucīdo, 1. zabijać, mordować, w pień wycinać, aliquem ferro, pecora; — przenoś. zajadać, seu pisces, seu porrum et caepe trucidas. poet.; a Servilio trucidatus, złajany, z błotem zmięszany; fenore aliquem, zgubić, zrujnować, przywieść do upadku.

Trucŭlente, lub -ter, *przysł.* nieludzko, srogo, surowo.

Truculentus, a, um, dziki, nieludzki, surowy, truculentior ursā.

Trudis, is, *ż.* drąg okuty na końcu żelazem do popychania okrętów na mieliźnie.

Trudo, trusi, trusum, 3. silnie popychać, wypychać, napędzać; właśc. i przenoś. apros in plagas; trudi ad mortem, ad supplicium; truditur dies die, czas upływa; poet.: o roślinach: wypuszczać pączki, rozwijać się, pampinus trudit gemmas, poet.

Truentum, i, *n.* miasto Picentynów, zwane także Castrum Truentinum.

Trulla, ae, *ż.* (zdrob. od trua, warzęcha), mała warzęcha; 2) naczynie z rączką do czerpania wina i rozlewania do kubków, vas vinarium ex una gemma praegrandi; 3) fajerka, trullis ferreis ignem prae se portabant.

Trulleum. lub trullium, ii, *n.* miednica.

Trullisso, āre, tynkować.

Trunco, 1. obcinać, olus foliis; w ogóle: ogołacać, aliqua re.

Truncus, a, um, obcięty, ułomny, pozbawiony jednéj lub wielu części, corpus, pinus; animalia trunca pedum, poet.

Truncus, i, *m.* pień drzewa, trunci enodes; poet.: drzewo; tułów, kadłub człowieka; poet.: odcięty kawał czego, np mięsa, szynki; — przenoś. *a*) bałwan, kloc, wyraz wzgardy, o człowieku bez czucia, in ejusmodi trunco; *b*) główna przyczyna, aegritudinis.

Trutīna, ae, *ż.* waga, szala: — przenoś. ocenianie pod względem naukowym, pensantur eadem scriptores trutina.

Trutinor, ari, ważyć, brać co na wagę.

Trux, trŭcis, dziki, straszny, oculi, vultus; o dźwiękach: przerażający, przykry do słuchania, cantus, classicum; o wiatrach: ostry, przerażający; — przenoś. o obyczajach i umysłowém usposobieniu: zuchwały, uparty, animus; o mówcy: gwałtowny.

Tu, *zaimek*, ty; dla większéj dobitności przybiera te lub met, ut tute scis, jak ty sam wiesz; tibimet.

Tuba, ae, *ż.* trąba, clangor tubarum; — przenoś. pierwszy sprawca, podżegacz, belli civilis.

Tuber, ĕris, *n.* guz, nabrzmiałość; — przenoś. gruby błąd, ne tuberibus propriis offendat amicum; poet.

Tubĕro, ōnis, *m*, imię Rzymskie.

Tubĭcen, inis, *m.* trębacz.

Tubĭlustrium, i, *n.* uroczyste poświęcenie trąb używanych do ofiar.

Tubŭlus, i, *m.* rurka.

Tubus, i, *m.* rura.

Tueo, ēre = tueor.

Tueor, tuĭtus lub tūtus, 2. poglądać, przypatrywać się, wpatrywać się, aliquid, właśc. i przenoś.; 2) zwykle: mieć staranie o kim lub o czém, czuwać, vitam corpusque; se ac suos; ut nos liberosque tueare; in se tuendo, w staranności o swoje dobro; valetudinem; w szczegól. *a*) utrzymywać budowę w dobrym stanie, templa; aedes sacras; *b*) trzymać, utrzymywać, obsadzać, portum, praesidia, urbes, regiones victas, colonias, oram maritimam; mare; si amicis oppida tuenda tradidisset; Hispaniam legionibus; oppidum praesidio; — przenoś. dignitatem suam, gloriam paternam, personam principis civis; ut summa rerum tradita esset tuenda eidem (pod zarząd); *c*) bronić, strzedz

aliquem, se (aliqua re); fines ab excursionibus hostium; impedimenta, castra, Gallias; mare ab hostibus; domum a furibus; rempublicam; — przenoś. causam alicujus; salutem alicujus periculo vitae; salutem suam ab aliquo.

Tugŭrium, ii, *n.* chata, chałupa.

Tuĭtio, ōnis, *ż.* ochranianie, bronienie, pieczołowitość, sui.

Tuli, patrz fero.

Tullius, a, um, nazwisko Rzymskiéj familii; stąd: *a)* Tulliānus, a, um, tyczący się Tulliusza; *rzeczow.* Tullianum, i, *n.* więzienie w Rzymie, wybudowane za panowania Serwiusza Tulliusza; *b)* Tulliŏla, ae, *ż.* imię zdrobn. od Tullia.

Tum, 1) *przysł. a)* wtedy, nisi forte ei tum arma dedimus; u późn. pis. tum temporis; *b)* nadto, potém, daléj, expone igitur primum, — tum; 2) *spój.* z poprzedzającém: quum, ubi, postquam, si, si sciens fallo, tum me Jupiter —; tum — tum, już — już, tak — jak, i — i, nietylko — ale, tum Graece, tum Latine.

Tumefăcio, fēci, factum, 3. (na str. bier. tumefīo, factus, fieri) wzdymać.

Tumeo, ēre, być wzdętym, nabrzmiałym, spuchłym, corpus tumet veneno; pedes tumentes; — przenoś. t. animus irā, unosi się, zapala się; rabie fera corda tument; animus sapientis nunquam tumet, nie nadyma się; tumens inani superbia; laudis amore, być bardzo chciwym chwały; tument negotia, bella, zagrażają, wszczynają się.

Tumesco, tumui, 3. zaczynać wzdymać się, stawać się nadętym, puchnąć, colla, mare, — przenoś. zapalać się gniewem, ora cum mente tumescunt; wszczynać się, powstawać, operta t. bella.

Tumĭdus, a, um, wzdęty, nabrzmiały, Nilus, mare; membrum; — przenoś. nadęty, szumny, sermo; zagniewany, corda; tumido delitigat ore, poet.; burzliwy, niespokojny, ingenium; 2) wzdymający, Euri, u poet.

Tŭmor, ōris, *m.* puchlina, nabrzmiałość, cum manus in tumore est; oculorum; wyniosłość ziemi, pagórek, tumor loco permansit; — przenoś. wzburzenie umysłu, gniew, duma, animi; grożące zaburzenie, t. rerum.

Tumŭlo, 2. pogrzebać, pochować, pokryć mogiłą, nec sim tumulandus ab illa.

Tumulōsus, a, um, wzgórzysty, pełen pagórków, locus.

Tumultuārius, a, um, naprędce zebrany, milites, exercitus, manus, cohortes; naprędce obrany, dux; dorywczo, nagle stoczony, pugna; naprędce założony, castra.

Tumultuātio, ōnis, *ż.* miotanie się, niespokojność, rozruch.

Tumultuo, 1. wszczynać rozruch, zamieszanie, tumultuans, burzliwy, buntowniczy, niespokojny, legiones.

Tumultuor, 1. być niespokojnym.

Tumultuōse, *przysł.* zgiełkliwie, z hałasem; tumultuosius pervagari.

Tumultuōsus, a, um, zgiełkliwy, niepokojący, nuncius.

Tumultus, us (także: i), *m.* zgiełk, hałas, wrzawa, sine strepitu ac tumultu aliquid facere; vatem magno tumultu protrahit; zamieszanie, rozruch, zaburzenie, powstanie, sedato Istrico tumultu; — przenoś. niespokojność, mentis.

Tumŭlus, i, *m.* pagórek, terrens; mogiła. grobowiec, ad Achillis

tumulum; tumulum inanem constituere; grób, tumulo componere, condere.

Tunc, *przysł.* 1) wtedy, wtenczas; tunc temporis, u późn. pis.; 2) wtedy dopiero, więc, sin is virilem sexum non reliquisset, tunc deligebatur, qui proximus esset propinquitate.

Tundo, tŭtŭdi, tunsum lub tūsum, 3. bić, kuć, tłuc, tympana; terram pede; tunsae fruges, młócone; — przenoś. dokuczać, nagabać, assiduis hinc atque hinc vocibus heros tunditur, poet.; przysłowie: eandem incudem tundere, jednym przedmiotem ciągle się trudnić. [(Tunis).

Tunes, ētis, *m.* miasto w Afryce

Tunĭca, ae, *ż.* suknia spodnia Rzymian i Rzymianek, pierwiastkowo pojedyncza, z krótkiemi rękawami, którą wkładano na gołe ciało; później noszono dwie, z których wierzchnia u senatorów miała szerokie obszycie purpurowe, latus clavus; u stanu rycerskiego węższe, angustus clavus, patrz clavus.

Tunicātus, a, um, odziany spodnią tylko suknią tunica zwaną, bez togi; stąd: o ubogiéj klassie ludu, tunicatus popellus, także: *rzeczow.* tunicati.

Tuor = tueor, u poet.

Turba, ae, *ż.* nieporządek, zamieszanie, rozruch, quanta in turba viveremus; maximas in castris effecisse turbas dicitur; 2) mnóstwo, tłum, orszak, aliquem videre in turba; t. deorum, ducum; motłoch, gawiedź, forensem turbam in quatuor tribus conjecit; 4) poet. i w ogóle u późn. pis. mnóstwo, t. rerum, jaculorum, arborum, querelarum.

Turbāmentum, i, *n.* środek, powód zakłócenia.

Turbāte, *przysł.* nieporządnie, bez ładu, omnia agere.

Turbātio, ōnis, *ż.* zamieszanie, nieporządek, rerum.

Turbātor, ōris, sprawujący zamieszanie, niepokojący, vulgi; powód, podnieta, belli.

Turbātus, a, um, zmieszany, poruszony, przerażony, zatrwożony, aliqua re.

Turbĭde, *przysł.* niespokojnie, burzliwie.

Turbĭdus, a, um, mętny, aqua; burzliwy, niespokojny, mare, freta ventis turbida; tempestas, Auster; tempus: powikłany, rozczochrany, w nieładzie, coma, poet.; *rzeczow.* turbidum, i, *n.* stan rzeczy niespokojny, in turbido, w czasie niespokojnym, wśród zamieszek; o osobach: niespokojny, pomieszany, przerażony, zagniewany, porywczy; poet. turbidum, *przysłówkowo*: turbidum laetari, doznawać radości zakłóconéj niepokojem.

Turbo, 1. mieszać, wprawiać w nieład, poet.: turbatus capillos; ordines, aciem, equos; equites modice primo impetu turbavēre; burzyć, mącić, mare ventorum vi; 2) zaniepokoić, zawichrzyć, zakłócić, cuncta tumultu, conciones, auspicia; pacem, omnem ordinem consilii, officia militis, animum sollicitudine, mentem i t. p.; jam turbatis rebus, w zakłóceniu, w zamieszaniu; ne quid ille turbet, żeby nie robił niepokoju, zawichrzenia; quum res turbatae essent, gdy był niepokój; także: si in Hispania turbatum esset, gdyby wybuchło powstanie, zaburzenie; Aristoteles omnia turbat, miesza razem; spem t., niszczyć nadzieję; poet.: nieprzech. turbant ostia Nili, mieszają się, są niespokojne; tur-

bante tumultu, gdy było zaburzenie; 3) o istotach żyjących: przerazić, przestraszyć, aliquem lub animum, mentem alicujus, equos; porów. turbatus.

Turbo, ĭnis, *m.* wicher, wiatr gwałtowny kręcący się w trąbę, adversi rupto turbine venti confligunt; venti terras turbine perflant; u poet.: kłęby dymu, skręt wody, prorumpit ad aethera nubem turbine piceo; fert aequore Turnum turbo; przy ciskaniu: wywijanie, zakręt wirowy pocisku, praecipitem immani turbine adegit; turbine hastam torquere; turbine saxi; turbine fertur, w biegu wirowym; — przenoś. odmęt, zamieszanie, miserarum rerum; in turbinibus reipublicae; mentis turbine agar; także: burzyciel, tu turbo ac tempestas pacis; 2) cyga, kręglica, bąk, zabawka dla dzieci; poet.: o krętym kształcie, turbine crescit (buccina) ab imo; wartaczka, którą wkładają na wrzeciono, aby się lepiéj obracało, poet.

Turbulente, i -ter, *przysł.* niespokojnie, burzliwie, omnia gerere.

Turbulentus, a, um, pomieszany, nieporządny, nieuporządkowany, concursio atomorum; 2) o powietrzu i wodzie: wzburzony, mętny, zmącony, tempestas, aqua; 3) pełen zawikłań, zawichrzony, respublica, annus, tempus; 4) także w znacz. czyn.: sprawujący zamęt, errores; wzbudzający niepokoje, cives, conciones.

Turdetāni, ōrum, lud w Hiszpanii betyckiéj; a kraj jego Turdetania, ae, *ż.*

Turdŭli, ōrum, *m.* lud w Hiszpanii betyckiéj; stąd: Turdulus, a, um, do Turdulów odnoszący się.

Turdus, i, *m.* drozd.

Tureus, a, um, kadzidłowy, dona, grana.

Turgeo, tursi, 2. wzdymać się, być napęczniałym, nabrzmiałym, frumenta in viridi stipula turgent; turgentia ora; — przenoś. o mowie i mówcy: być nadętym, napuszonym, szumnym, professus grandia turget.

Turgesco, ĕre, zaczynać się wzdymać, pęcznieć; — przenoś. pysznić się, nadymać się, sapientis animus nunquam turgescit.

Turgĭdus, a, um, nabrzmiały, spuchły, nadęty, membrum; vela vento; — przenoś. o poecie: nadęty, szumny, t. Alpinus.

Turianus, a, um, patrz Turius.

Turias, ae, *m.* rzeka w Hiszpanii tarrakoneńskiéj; stąd: Turiensis, e, do téj rzeki odnoszący się.

Turĭbŭlum, i, *n.* kadzielnica.

Turicrĕmus, a, um, kurzący się kadzidłem, arae.

Turĭfer, era, erum, wydający kadzidło.

Turĭlĕgus, a, um, zbierający kadzidło, Arabes.

Turius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu, stad: Turiānus, a, um, do T. odnoszący się.

Turma, ae, *ż.* oddział jazdy składający się z trzydziestu żołnierzy; w ogóle: gromada, mnóstwo, feminea; in turma statuarum equestrium.

Turmālis, e, do oddziału turma zwanego odnoszący się; *rzeczow.* turmales, ium, *m.* żołnierze z tegoż samego oddziału; statuae turmales, gromadnie poustawiane.

Turmatim, *przysł.* oddziałami, szwadronami, Pompejani se turmatim explicare coeperunt.

Turnus, i, *m.* król Rutulów.

Turŏnes, um, i Turŏni, orum, *m.* lud w Gallii lugduneńskiéj.

Turpe, *przysł.* = turpiter.

Turpicŭlus, a, um, nieco szpetny, brzydki.

Turpificātus, a, um, który się stał szpetnym, haniebnym, animus.

Turpīlius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Turpis, e, brzydki, szpetny, asellus; niekształtny, pes; także: nieprzyjemnie brzmiący; — przenoś. brzydki, haniebny, sromotny, ohydny, bardzo nieprzystojny, vita, repulsa, formido, fuga, luxuria; *rzeczow.* turpe, is, *n.* hańba, rzecz brzydka.

Turpĭter, *przysł.* brzydko, ut turpiter desinat in piscem mulier formosa superne; — przenoś. nieprzystojnie, nieprzyzwoicie, haniebnie, recte an turpiter factum; se in castra recipere.

Turpĭtūdo, ĭnis, *ż.* brzydkość kształtu; — przenoś. hańba, sromota, ohyda, turpitudinem fugae delere; nemini erat turpitudini.

Turpo, 1. zeszpecić, cicatrix frontem; splamić, zbroczyć, capillos sanguine; — przenoś. zhańbić.

Turrānius, a, um, imię Rzymskiéj familii.

Turrĭger, era, erum, dźwigający wieże; przydomek bogini Cybeli, która przedstawiana była z koroną na głowie mającą kształt wieżyczek.

Turris, is, *ż.* wieża, zamek; szczegól. w użyciu wojenném: *a)* wieża warowna, strażnica na murze otaczającym miasto lub twierdzę; *b)* przy oblężeniach: wieża drewniana, ruchoma na kołkach, zwykle o tylu piętrach, ile trzeba było, aby przewyższyła mury obleganego miasta nieprzyjacielskiego.

Turrītus, a, um, wieżą lub wieżami opatrzony, obwarowany, moenia; także: Cybele turrita, patrz turriger; — przenos. wysoki, scopuli, poet.

Turtur, ŭris, *m.* synogarlica.

Tus, tūris, *n.* kadzidło, accendere, ferre tura altaribus; mascula tura, gatunek kadzideł używanych do ofiar; poet.: tria tura, trzy ziarna kadzidła.

Tusci, orum, *m.* Tuskowie, mieszkańcy Etruryi; in Tuscos, do krainy Tusków; stąd: *a)* Tuscia, ae, *ż.* kraj Tusków, Etrurya; *b)* Tuscus, a, um, do Tusków należący, Etruski.

Tuscŭlum, i, *n.* miasto w Lacyum; stąd: *a)* Tusculānus, a, um, do Tuskulum odnoszący sie; *rzeczow.* Tusculanum, i, *n.* posiadłość wiejska Cycerona przy Tuskulum; stąd: quaestiones lub disputationes Tusculanae, badania naukowe Cycerona, które napisał w swéj posiadłości T. i Tusculani, orum, *m.* Tuskulanie; *b)* Tusculanensis, e, tyczący się Tuskulanum, dies, czas przepędzony w Tuskulanum.

Tussio, īre, kaszlać.

Tussis, is, *ż.* kaszel.

Tutāmen, ĭnis, *n.* i tutamentum, i, *n.* obrona, środek zabezpieczający.

Tute, patrz tu.

Tute, *przysł.* bezpiecznie.

Tutēla, ae, *ż.* utrzymywanie jakiego miejsca lub budowy w dobrym stanie; chowanie, hodowánie zwierząt, u późn. pis; szczegól. *a)* piecza, opieka, aliquem tutelae populi commendare; opiekun, obrońca, Priapus t. hortorum; t. navis, posąg opiekującego się bóstwa, umieszczony na okręcie, poet.; zostający pod opieką, Deliae tutela deae, którzy jesteście pod opieką Dyany, poet.; *b)* opieka względem małoletnich, pupillum fraudare, qui in tutelam, (ipsius)

pervenit; majątek małoletnich, legitima.

Tuto, *przysł.* bezpiecznie.

Tuto, 1. = tutor, bronić.

Tutor, 1. bronić, zachowywać, zabezpieczać, osłaniać, aliquid; Volsci se tutabantur vallo; se ab alicujus ira; quo pacto Plautus tutetur partes amantis ephebi, jak zachowuje rolę w sztuce teatralnéj: wstrzymywać, starać się oddalić, usunąć, pericula, inopiam.

Tutor, ōris, *m.* obrońca, finium; populi Romani; 2) opiekun, tutorem instituere filiorum orbitati; tutor sum liberis.

Tutus, a, um, zabezpieczony, wolny od niebezpieczeństwa, bezpieczny, ab aliqua re, aliqua re, ad aliquid, adversus aliquid, często samo tutus; *rzeczow.* tutum, i, *n.* bezpieczeństwo, in tuto esse, in tutum pervenire; in tuto collocare; tuta tenebam, zajmowałem miejsca bezpieczne; 2) ostróżny, przezorny, serpit humi tutus; tutiora consilia.

Tuus, a, um, twój, *zaim. dzierż.*, stoi także bez rzeczownika, in tanto numero tuorum, w tak wielkiéj liczbie twoich przyjaciół; si prodesse tuis voles; desiderio tuo, z tęsknoty do ciebie; stosowny, przydatny, dogodny, tempore tuo pugnasti.

Tyăna, orum, *n.* miasto w Kappadocyi; stąd: Tyanĕius, a, um, tyczący się tego miasta.

Tyba, ae, *ż.* miasto na granicy [Syryi.

Tybris, = Tiberis.

Tycha, ae, *ż.* część miasta Syrakuzy, gdzie była świątynia bogini szczęścia (τυχη).

Tydeus, ĕi i ĕos, *m.* syn Eneusza (Oeneus), ojciec Dyomedesa; stąd: Tydīdes, ae, *m.* syn Tydeusza, Dyomedes.

Tympănum, i, *n.* bębenek z brzękadłami używany szczególniéj przy obrzędach religijnych na cześć Cybeli; — przenoś. koło z desek zbite, po którem ludzie lub bydlęta chodząc, w ruch je wprawiają i za jego pośrednictwem obracają ciężary; koło bez szpic, jak u taczek.

Tyndăreus, ei, *m.* syn Ebala (Oebalus), król Sparty, mąż Ledy, ojciec Kastora, Polluksa, Heleny i Klitemnestry: stąd: *a)* Tyndarĭdes, potomek Tyndara; w licz. mn. Tyndaridae, Kastor i Pollux, fortissima Tyndaridarum, Klitemnestra; *b)* Tyndaris, ĭdis lub ĭdos, *ż.* córka Tyndara, Helena lub Klitemnestra; *c)* Tyndarius, a, um, tyczący się Tyndara.

Tyndăris, ĭdis, *ż.* miasto w Sycylii; stąd: Tyndarĭtānus, a, um, należący do tego miasta i Tyndaritani, orum, *m.* Tyndarytanie.

Tyndarius, a, um, patrz Tyndareus.

Typhōeus, ĕi, lub ĕos, *m.* jeden z gigantów; stąd: *a)* Typhoius, a, um, tyczący się Tyfeusza; *b)* Typhois, ĭdis, lub ĭdos, *ż.* należąca do Tyfeusza, Aetna.

Typhon, ōnis, *m.* gwałtowny wiatr wirowy.

Tўpus, i, *m.* wizerunek, figura, obraz.

Tyrannĭce, *przysł.* po tyrańsku, okrutnie.

Tyrannĭcus, a, um, tyrański, okrutny, paene tyrannica facere.

Tyrannis, ĭdis, *ż.* rząd samowładny, tyrannidem occupare; także: kraj zostający pod takową władzą.

Tyrannoctŏnus, i, *m.* zabójca tyrana.

Tyrannus, i, *m.* samowładzca, prawy monarcha; tyrannus fuerat appellatus, sed justus; 2) samo-

władzca nieprawy, przywłaszczyciel władzy.

Tўras, ae, *m.* rzeka w Sarmacyi.

Tyrins, Tyrinthius, patrz Tiryn-.

Tyrius, Tyros, patrz Tyrus.

Tyrrhēni, orum, *m.* Tyrrenowie, Etruskowie; stąd: *a)* Tyrrhenia, ae, *ż.* Etrurya; *b)* Tyrrhenus, Tyrreński, Etruski; *rzeczow.* Tyrrhenus, i, *m.* mieszkaniec Etruryi.

Tyrrhidae, arum, *m.* synowie Tyrrusa, pasterza króla Latyna.

Tyrus i **Tyros**, i, *ż.* handlowe, nadmorskie miasto w Fenicyi; stąd: Tyrius, *a)* Tyryjski, należący do Tyru i Tyrii, orum, *m.* Tyryjczycy; *b)* a ponieważ Tyr sławnym był z purpury, stąd: Tyrius, purpurowy, amictus, vestes, colores; *c)* ponieważ Kartagina (Tyria urbs) była założona przez Tyryjczyków, stąd: Tyrius, a, um, = Kartagiński, z Kartaginy i Tyrii, orum, *m.* Kartagińczycy.

U.

U jako skrócenie: U. c. = Urbis conditae: a. U. c. = ab Urbe condita; u. r. = uti rogas.

Uber, ubĕris, żyzny, obfity, bujny, seges spicis uberibus; fruges; ager, solum, arbor; rivus; z przyp. 6. lub 2; — przenoś. obfity, bogaty, praemia, fructus; obfity, płodny, zasobny, uberrimae artes; uber et fecundus orator; quis uberior in dicendo Platone? haec pleniora etiam atque uberiora Romam ad suos perscribant.

Uber, ubĕris, *n.* wymię, pierś, ubera ducere, ssać; poet.: żyzność, urodzajność, uber agri; także: rola, rarum vitibus aptius uber erit.

Uberius, *przysł.* (stop. najw. uberrime) żyzniéj, bujniéj, uberius provenit ista seges; — przenoś. obficiéj, obszerniéj, uberius disputare.

Ubertas, ātis, *ż.* żyzność, plenność, bujność, agrorum, terrae; mnogość, dostatek, frugum; — przenoś. obfitość, utilitatis, obfita korzyść; ubertates virtutis, obfite do szczęścia środki, które cnota podaje; pełność, obfity zasób, in dicendo.

Ubi, 1) *przysł.* gdzie; dla dobitności kładzie się z przyp. 2. loci, terrarum, gentium, ubi terrarum, w jakim kraju, w jakiéj stronie świata: ubinam gentium sumus? ubi ubi, gdzie tylko, gdziekolwiek; kładzie się także w odniesieniu do osób i rzeczy zamiast in quo, in qua, apud quem i t. p. capiunt navem, ubi vectus fui; est, ubi id valeat; 2) *spój.* skoro, kiedy, ubi primum, skoro tylko, ubi galli cantum audivit.

Ubicumque, *przysł.* gdziekolwiek, na jakiémkolwiek miejscu; wszędzie.

Ubii, orum, *m.* lud Germanów najprzód na prawym brzegu Renu, a późniéj na lewym mieszkający.

Ubinam, *przysł.* gdzież.

Ubique, *przysł.* wszędzie, na każdém miejscu.

Ubiubi, patrz ubi.

Ubivis, *przysł.* wszędzie, na każdém miejscu.

Ucalĕgon, onis, *m.* nazwisko jakiegoś Trojańczyka.

Ucŭbis, is, miasto w Hiszpanii betyckiéj; stąd: Ucubenses, ium, *m.* Ukubensowie.

Udus, a, um, mokry, wilgotny, oculi, genae; uda pomaria rivis.

Ufens, tis, *m.* rzeczka w Lacyum;

stąd: Ufentinus, a, um, odnoszący się do téj rzeki; 2) nazwisko dowódzcy Ekwów.

Ulcĕro, 1. jątrzyć, owrzodzić, obsypać wrzodami, ranić, ulceratus morsu serpentis.

Ulcerōsus, a, um, wrzodowaty; — przenoś. rozpalony miłością, jecur.

Ulcisco, ĕre, mścić się, karać, na str. bier. quidquid ulcisci nequitur; ultus, pomszczony, irae graviter ultae.

Ulciscor, ultus, 3. mścić się za kogo, patrem, avos Trojae; 2) mścić się nad kim za co, karać, aliquem; aliquem pro scelere, pro injuriis; scelus, injuriam alicujus, privatas injurias; crudelitatem victoriae; mortem alicujus; ultum ire temeritatem.

Ulcus, ĕris, *n.* wrzód; — przenoś. quidquid horum attigeris, ulcus est, czegokolwiek się dotkniesz, wszystko niedorzeczne.

Ulia, ae, *ż.* miasto w Hiszpanii betyckiéj.

Uligo, ĭnis, *ż.* (od uveo) wilgotność ziemi, humus uligine laeta.

Ulixes, is (także Ulixeï) *m.* Ulisses.

Ullus, a, um, *zaim.* 2. przyp. ullīus (poet. także: ullĭus), 3. przyp. ulli, jaki, jakiś, neque ullus i żaden; *rzeczow.* ullus, ktoś, ullum, coś, nemo ullius nisi fugae memor, nikt o niczém inném nie myślał, jak-; necessarius magis in quibusdam, quam in ullo amabilis imperator, jak w jakim względzie.

Ulmus, i, *ż.* wiąz.

Ulna, ae, *ż.* łokieć; część ramienia, także ramię, ulnis attollere aliquem, poet; 2) łokieć jako miara.

Ulpius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Ulter, ultra, ultrum, używa się tylko ultrā, ultro, zobacz te wyrazy; 2) stop. wyż. ulterior, ulterius, dalszy, bardziéj oddalony, z tamtéj strony leżący, ripa, portus, pars urbis; Gallia; *rzeczow.* ulteriores, dalsi mieszkańcy; ulteriora, rzeczy dalsze; — przenoś. ulteriora petit, daléj sięga, więcéj żąda; 3) stop. najw. ultimus, a, um, najbardziéj oddalony, ostatni; *a)* w odniesieniu do przestrzeni: fines terrae, nationes; *rzeczow.* ultimi stabant; ultima Orientis, Indiae i t. p.; in ultima Italia, w ostatniéj, najdalszéj części It.; *b)* w odniesieniu do czasu i kolejnego następstwa: tempus, dies, epulae, antiquitas, spes, discrimen, senatus consultum, origo gentis i t. p.; *rzeczow.* ultimum orationis, koniec; ultimum vitae, omnium; ultima exspectatio; *przysł.* wreszcie, nakoniec, aż do końca: ultimum, po raz ostatni; *c)* najwyższy, największy, najgorszy, crudelitates, periculum, poenae, supplicium, discrimen, auxilium, desperatio, pernicies, scelus i t. p.; *rzeczow.* ultimum, i, *n.* ostateczność, najwyższy stopień, ultimum periculi, inopiae, ultimum bonorum (najwyższe dobro); ultima audire, experiri, pati; ad ultima propelli; ad ultimum demens; najlichszy, najniższy, najpośledniejszy, laus; ultimae sortis; ex ultima plebe; *rzeczow.* in ultimis militum; in ultimis laudum esse.

Ulterior, patrz ulter.

Ulterius, patrz ulter i ultra.

Ultimum i ultimus, patrz ulter.

Ultio, ōnis, *ż.* zemsta, malorum; ad ultionem fraternae necis, aby się zemścić za-; ultionem exigere ab aliquo, mścić się nad kim.

Ultor, ōris, *m.* mściciel injuriarum; conjurationis.

Ultra, 1) *przysł.* *a)* w przestrzeni: z tamtéj strony, daléj, moveri, prolicere; w stop. wyż. ulterius abi-

re; — przenoś. daléj, z nast quam, jak, quod ultra quam satis est petitur; *b)* w czasie: dłużéj, differre. interpellare; w stop wyż. non tulit ulterius; ulterius ne tende odiis: 2) *przyim.* z przyp. 4. *a)* w przestrzeni: z tamtéj strony, za, Albis fluvius longe u Rhenum est; insulae u. Britanniam in Oceano sitae: ultra quem castra ponere; u. temonem; *b)* w czasie: dłużéj nad; u późn. pis., 3) w odniesieniu do liczby i miary: więcéj niż, nad, consument bella u. CL. milia hominum; u vires; u. exsilii poenam, więcéj niż wygnanie.

Ultrix, īcis, *ż.* mściwa; *rzeczow.* mścicielka.

Ultro, *przysł.* na tamtéj stronie, zwykle: ultro citroque, lub ultro et citro, z obu stron, tu i tam, quum ultro citroque legati mitterentur: cursare ultro et citro; ultro citroque commeare; 2) dobrowolnie, chętnie, bez musu, z własnych pobudek, ultro suam offerens operam; u. polliceri, se offerre; 3) nadto, nawet, miserescimus u.; ultro tributa. dobrowolna składka.

Ulŭbrae, arum, *ż.* miasteczko w Lacyum; stąd: Ulubrānus, a. um. należący do Ul.

Ulŭla, ae, *ż.* sowa.

Ululatus, us, *m.* wycie. krzyk żałosny, ululatibus implevere nemus; femineo ululatu tecta fremunt.

Ulŭlo, 1. wyć, krzyczéć żałośnie, visaeque canes ululare per umbram; nymphae; wyjąc, żałośnie krzycząc przyzywać, aliquem: aedes ululant plangoribus femineis, głośne narzekanie rozlega się.

Ulva, ae, *ż.* porost, trawa lub trzcina na bagnie.

Ulysses, patrz Ulixes.

Umbilicus, i, *m.* pępek; — przenoś. *a)* koniec wałca, na który starożytni nawijali swe księgi, ad umbilicum adducere, dokończyć; *b)* środek czego, punkt środkowy, Siciliae, Graeciae; *c)* gatunek ślimaka.

Umbo, ōnis, *m.* wypukłość, wydatność, np. na tarczy, stąd: poet. tarcza, nec sufficit umbo ictibus.

Umbra, ae, *ż.* cień, przysłowie: umbras timere, lękać się bez potrzeby; także: timere umbram suam, bać się swego cienia; 2) drzewa cień dające, ruris opaci umbras falce premere; inducite fontibus umbras; 3) miejsce ocienione, u. Pompeja, portyk; tonsoris, golarnia; 4) cień, nieodstępny towarzysz, luxuriae; 5) gość nieproszony, locus est pluribus umbris: 6) często: w licz. poj. i mn. cień zmarłego, duch, stąd: miejsce pobytu, kraina umarłych, poet. ire per umbras; 7) opieka, obrona, ucieczka, umbra auxilii vestri tegi possumus; sub umbra amicitiae latere; 8) życie spokojne, zacisze domowe, cedat umbra soli; 9) cień, pozór, gloriae, libertatis; sub umbra foederis aequi servitutem pati. II) jakaś ryba.

Umbrācŭlum, i, *n.* miejsce ocienióne, altana; — przenoś. miejsce spokojne, ustronie w przeciwieństwie do życia publicznego, doctrinam ex umbraculis eruditorum in solem produxerat; 2) parasol.

Umbrātĭcus, a, um, w cieniu znajdujący się; — przenoś. żyjący w zaciszu domowém, nie biorący udziału w sprawach publicznych, u późn. pis

Umbrātĭlis, e, przebywający w cieniu · — przenoś. vita u. życie miękkie, gnuśne w zaciszu domowém, w wygódkach prowadzone; oratio, szkolna, niepraktyczna.

Umbri, orum, *m.* lud średniéj Ita-

lii: stąd: *a)* Umber. bra, brum, Umbryjski; *b)* Umbria, ae, *ż.* kraina Umbrya.

Umbrifer, era, erum, cienisty, dający cień. nemus.

Umbro, 1. ocieniać, cieniem osłaniać; — przenoś. zakryć, uwieńczyć, tempora quercu, poet.

Umbrōsus, a, um, cienisty, zacieniony, jugum, ripa, silva, vallis, cavernae (ciemne); 2) cień dający, cacumina, salix.

Umquam, patrz unquam.

Unā, *przysł.* razem, pospołu, qui una fuere; una cum notione deorum; poet.: z przyp 3. Pallas huic filius una.

Unanĭmitas, ātis, *ż.* jednomyślność, zgodność zdań, fraterna.

Unanĭmus, a, um, jednomyślny, zgodny.

Uncia, ae, *ż.* dwunasta część całości, np. assa, dziedzictwa i t. p.

Unciārius, a, um, dwunastą część w sobie zawierający, fenus, jeden od sta miesięcznie, t. j dwunasty procent rocznie.

Uncinātus, a, um, haczysty.

Unctio, ōnis, *ż.* namaszczanie.

Unctor, ōris, *m.* namaszczający.

Unctūra, ae, *ż.* namaszczanie.

Unctus, a, um, namaszczony, stłuszczony; sol, zostawanie na cieple słonecznem po namaszczeniu się; *rzeczow.* unctum, i, *n.* jedzenie przyprawne; — przenoś. bogaty, piękny, okazały, świetny, wytworny, accedes siccus ad unctum, ubogi do bogatego, poet.; ita palaestritas defendebat, ut ab illis etiam unctior abiret; unctior consuotudo loquendi.

Uncus, a, um, zakrzywiony, zagięty, aratrum, dens, lemiesz u pługa, motyka; hamus lub aera, wędka; unco alligat ancora morsu, poet.

Uncus, i, *m.* hak, kruczek, bosak

Unda, ae, *ż.* wał na wodzie, fala, bałwan, unda supervenit undam; amnis spumosis volvitur undis; w ogóle: woda, Sicula; circumtulit socios pura unda; undis contrarius ignis; — przenoś. natłok, napływ, mnogość, unda salutantum, poet.; zamęt, burzliwość, undae comitiorum; poet.: undae civilis; adversis rerum undis.

Unde, *przysł.* skąd, *a) względny*, w odniesieniu do wyrazów inde, ibi, eo, eodem, albo do rzeczowników oznaczających miejscowość, unde necesse est, inde initium sumetur; Lampsacum (ei donarat) unde vinum sumeret; w odniesieniu do osób: zamiast a quo, a quibus, fore, unde discerem, neminem; *b) pytający:* unde dejectus est Cinna? poet.: unde domo, z jakiego domu, rodu, unde unde, skądkolwiek; — przenoś. dla oznaczenia źródła, przyczyny, powodu: skąd, z czego, z tej przyczyny, unde patet, unde intelligitur; verbum excidit, unde quisquam posset offendi.

Undĕcies, *przysł.* jedenaście razy.

Undĕcim, jedenaście; undecim viri, zgromadzenie jedenastu mężów w Atenach, któremu dozór nad więzieniem i wymierzanie kar za ciężkie przestępstwa były poruczone.

Undĕcĭmus, a, um, jedenasty.

Undĕcumque, *przysł.* skądkolwiek.

Undĕlĭbet, *przysł.* skądkolwiek, zewsząd.

Undēni, ae, a, po jedenaście.

Undenonāginta, ośmdziesiąt dziewięć.

Undeoctōginta, siedmdziesiąt dziewięć.

Undequadraginta, trzydzieści dziewięć.

Undequinquagesimus, czterdziesty dziewiąty.

Undequinquaginta, czterdzieści dziewięć

Undesexaginta, pięćdziesiąt dziewięć.
Undetrigēsimus, a, um, dwudziesty dziewiąty.
Undetriginta, dwadzieścia dziewięć.
Undevicēsimus, a, um, dziewiętnasty.
Undevīginti, dziewiętnaście.
Undĭque, *przysł.* zewsząd, ze wszech stron, Sicilia undique cincta periculis; wszędzie, amens undique dicatur.
Undo, 1. rzucać fale, burzyć się, fretum; — przenoś. wznosić się nakształt bałwanów, flammis volutus undabat ad coelum vortex; undantia ahena, wrzące kotły; lora, zwolnione, popuszczone; z prz. 6. być pełnym, być czém okrytym, undantem buxo spectare Cytorum.
Undosus, a, um, falisty, pełen fal, aequor.
Unelli, orum, *m.* lud w Gallii lugduneńskiéj.
Unetvicēsimāni, orum, *m.* żołnierze dwudziestego pierwszego legionu.
Ungo, lub unguo, unxi, unctum, 3. namaszczać, zaprawiać, maścić, caules oleo; oluscula lardo; 2) posmarować, skropić, zlać, tela; unctae carinae (pice) zalane smołą; unctis manibus.
Unguen, ĭnis, *n.* maść, olejek, balsam.
Unguentārius, a, um, tyczący się maści; *rzeczow.* unguentarius, ii, *m.* sprzedający wonności, olejki i t. p
Unguentum, i, *n.* maść, olejek do namaszczenia się, balsam, unguento delibutus, affluens, oblitus.
Unguicŭlus, i, *m.* paznogieć, a teneris unguiculis, od dziecińśtwa.
Unguis, is, *m.* paznogieć, pazur, szpony; przysłowie: ab imis unguibus ad verticem, od stóp do głowy; ad unguem, dokładnie, decies castigavit ad unguem, porów. tenor i transversus.
Ungŭla, ae, *ż.* kopyto u zwierząt; poet. o koniu: ungula rapit currus; omnibus ungulis, wszystkiemi siłami.
Unguo, patrz ungo.
Unĭce, *przysł.* jedynie, szczególnie, nadzwyczajnie, bardzo, diligere; poet.: un. securus.
Unicŏlor, ōris, jednobarwny, jednéj maści.
Unĭcus, a, um, jedyny, szczególny w swoim rodzaju, osobliwy, niepospolity (na dobrą i złą stronę).
Uniformis, e, jednokształtny, jednostajny.
Unigĕna, ae, *m.* i *ż.* z jednego rodu, poet.; jedynak.
Unimănus, a, um, jednoręki.
Unio, ōnis, *ż.* jedność; 2) r. *m.* perła duża, u późn. pis.
Unĭtas, ātis, *ż.* jedność, mundi, u późn. pis.
Uniusmŏdi, jednaki, materia.
Universe, *przysł.* ogólnie, powszechnie, loqui.
Universĭtas, ātis, *ż.* powszechność, całość, generis humani; rerum un. lub samo universitas, świat cały.
Universus, a, um, cały, wszystek, quum bellum universae Europae inferret; w licz. mn. universi, ae, a, wszyscy razem, w połączeniu, universos pares esse posse, dispersos perituros; universum, i, *n.* całość, świat cały; 2) powszechny, do ogółu odnoszący się, pugna, victoria, odium, requies; in universum, powszechnie, w ogóle.
Unquam, *przysł.* kiedyś, omnium eorum, qui unquam fuerunt, saevissimus; non unquam, nigdy.

Unus, a, um, 2. przyp. unīus (u poet. także unĭus), 3. prz. uni, jeden jedna, jedno, *rzeczow.* ktoś, jeden, z przyim. de lub ex i 6 przyp. lub z przyp. 2. unus e lub de multis, lub unus multorum, jeden z tłumu, z gminu; 2) jedyny, jeden tylko, sam tylko, unus omnino superfuit ex tanta familia; ut unus post hominum memoriam cognomine Justus sit appellatus; Ubii, qui uni (jedni tylko) miserant; in una virtute; ut unus maxime floreret, on jeden najwięcéj słynął; rem unam esse omnium difficillimam, rzecz najtrudniejsza ze wszystkich; ad unum omnes, wszyscy co do jednego; Pompejus plus potest unus, quam ceteri omnes, więcéj sam jeden Pompejusz może, niż wszyscy inni; 3) jeden i tenże sam, jednakowy, uno partu cum aliquo edi, urodzić się razem z kim, w jednym czasie (o bliźniętach); uno tempore; uno (unā) die; una aestate; uno animo, jednomyślnie; una vox; unus omnium sensus; exitus unus et idem; in unis aedibus; unis moribus; in unum, na jedno miejsce, convenire, confluere, cogere; 4) nieozn. jeden, jakiś, unum ex Romanis provocavit; unum ex his, ex proximis, ex filiis, ex civitate; ab novissimis unus miles; una vallis; sicut unus paterfamilias; tanquam unus manipularis i t. p.; w połączeniu z wyrazami: quisque, quilibet, quivis, quidam, quisquam, aliquis, quis; nemo unus, nikt zgoła; nullus unus, żaden; unus et (atque, aut, vel) alter, unus alterque, jeden i drugi, jeden albo drugi, ten albo ów.

Upĭlio, ōnis, *m.* owczarz.

Upŭpa, ae, *ż.* dudek.

Urănia, ae, lub ē, ēs, niebieska, muza Astronomii.

Urbāne, *przysł.* po miejsku; grzecznie, delikatnie, agere cum aliquo.

Urbanĭtas, ātis, *ż.* życie miejskie, desiderium urbanitatis; 2) w obejściu się: delikatność, grzeczność; 3) w mowie: przyjemność, żart delikatny, dowcipny, urbanitatis color.

Urbānus, a, um, miejski, z miasta, należący do miasta; *rzeczow.* urbani, orum, *m.* mieszkańcy miasta; 2) w postępowaniu: delikatny, wykształcony; ze złéj strony: bezczelny, frons, bez wstydu, śmiałe; 3) w mowie: delikatny, dowcipny; *rzeczow.* trefniś, Moenius urbanus haberi coepit.

Urbĭgĕnus, a, um, nazwisko powiatu Helwetów; U. pagus.

Urbīnum, i, *n.* miasto w Umbryi; stąd: Urbinas, ātis, z Urbinu.

Urbius clivus, Urbijski pagórek w Rzymie.

Urbs, urbis, *ż.* miasto, urbs Roma lub Romana, Rzym; często samo urbs znaczy Rzym, gdy zaś mowa o Grecyi, znaczy Ateny; ad urbem esse, znajdować koło Rzymu, mówiono tak o wodzu, który odniósłszy znakomite zwycięztwo, oczekiwał pod murami miasta, dopóki mu senat nie dozwolił wjechać tryumfalnie; anno urbis lub anno urbis Romae lub anno urbis conditae, w roku od założenia Rzymu.

Urceus, i, *m.* dzbanek, nalewka.

Urēdo, ĭnis, *ż.* zwarzenie roślin od zbytecznego upału lub zimna.

Urgeo, lub urgueo, ursi, 2. popychać, pędzić, naves in Syrtes; retro flumen; ścigać, nastawać, trepidumque pedem pede fervidus urget, poet.; szczególn. w znacz. woj. nacierać, nastawać, aliquem,

alas, frontem; aliquem a tergo; hostes urgebant; — przenoś. *a)* o miejscowości: graniczyć, stykać się, być bardzo blizko, vallum urget utrimque latus nemoris, poet.; urbem urbe alia premere atque urgere, w blizkości jakiego miasta drugie budować; *b)* dokuczać, nękać, dać się komu we znaki, przykrzyć się, morbus urget; urgens malum, senectus; populus militia atque inopia urgebatur; urgeri fatis acerbis, poet.; w rozprawianiu, spieraniu się, zapytywaniu, nacierać, interrogando; rustice; *c)* przebywać, bawić gdzie ciągle, nieodstępować czego, gorliwie się czém zajmować, przyśpieszać co, forum; altum; propositum; occasionem; poet.: arva; iter; lub z tryb. bez.: urges summovere maris litora.

Urina, ae, *ż.* mocz, uryna.

Urinātor, ōris, *m.* nurek, od urīnor, āri, zanurzać się.

Urna, ae, *ż.* naczynie do czerpania wody, do chowania pieniędzy, argenti; na popioły; do składania tabliczek przy losowaniu, omnium versatur urna, serius ocius sors exitura—; Minos movet urnam.

Uro, ussi, ustum, 3. palić, ogniem niszczyć, urere picem et ceras i t. p.; urere hominem mortuum; ignis urit domos; urere agros, urbes; urere atque populari regionem; o lekarzach: id (quod reliquo corpori noceat) uri secarive patimur; o malarstwie za pomocą ognia: tabulam coloribus urere; picta ustis coloribus puppis; osuszać, przypalać, dopiekać, palić, najwięcéj u poet.: terras, solum; sitis urit herbas; sitis guttur lub fauces urit; cisnąć, gnieść, calceus, si minor, uret; na str. bier. uri, marznąć, ustus ab assiduo frigore Pontus; Scythae continuis frigoribus uruntur; — przenoś. *a)* o namiętnościach: zapalać, rozpalać, rozogniać, aliquem; na str. bier. zapalać się, pałać; *b)* niepokoić, dręczyć, trapić, nękać, eos bellum urebat; pestilentia urens urbem; febribus uror.

Ursa, ae, *ż.* niedźwiedzica, u poet w ogóle: niedźwiedź; 2) gwiazdozbiór dwojaki: ursa major, lub Erymanthis, lub Maenalis, lub Parrhasis; ursa minor lub Cynosuris.

Ursao, ōnis, miasto w Hiszpanii betyckiéj; stąd: Ursaonenses, ium, *m.* mieszkańcy tego miasta.

Ursus, i, *m.* niedźwiedź; poet.: poscunt ursum, walki niedźwiedziów w Cyrku.

Urtīca, ae, *ż.* pokrzywa.

Urus, i, *m.* tur.

Uscāna, ae, *ż.* miasto w Illiryi, stąd: Uscanenses, ium. *m.* mieszkańcy Uskany.

Uscēta, ae, *ż.* miasto w Byzacenie w Afryce.

Uscudāma, ae, *ż.* miasto w Tracyi.

Usipĕtes, um, *m.* i Usipii, orum, *m.* lud w Germanii przy rzekach Lippie i Renie.

Usitāte, *przysł.* zwyczajnie, podług zwyczaju, loqui.

Usitātus, a, um, używany, zwykły, majorum exemplo multis in rebus usitatum.

Uspiam, *przysł.* gdzieś.

Usquam, *przysł.* gdzieś, usquam terrarum lub gentium, gdzieś w świecie; gdzieś w jakiéj rzeczy, w jakiéj okoliczności, neque esset usquam consilio locus; 2) dokądkolwiek, quam usquam se moveret.

Usque, *przysł.* aż, w odniesieniu do miejsca, czasu i działań, w po-

łączeniu z przyim. a, ex, aż od, aż z tudzież ad, in, aż do, trans, aż za, usque a Dianio ad Sinopem; usque ex ultima Syria; u. in Pamphiliam legatos misissent; u. in adventum ejus tenuit urbem; trans Alpes usque; także: z samym 4 przyp usque Romam, Ravennam usque; Tarsum usque; usque Danubium; u późn. pis.: usque pedes; terminos usque; w połączeniu z przysł. usque quaque, wszędzie, na każdém miejscu, zawsze, w każdéj rzeczy; inde usque repetens, przypominając sobie od owego czasu; usque eo, tak długo, u. eo timui, ne quis dubitaret, donec-; usque eo, ut-, tak dalece, do tego stopnia, że-; usque eo non, ut-, tak mało, iż-; nakoniec: samo usque, ciągle, bez przerwy, ire, morari, poenas dare, u poet.

Ustica, ae, *ż.* pagórek w krainie Sabinów.

Ustor, ōris, *m.* palący.

Ustŭlo, 1. opalać, przypalać.

Usucăpio, cēpi, captum, 3. nabyć prawo własności mocą używalności jakiéj rzeczy przez czas prawem określony; i usucapio, ōnis, *ż.* nabycie tym sposobem prawa własności, fundi usucapio.

Usūra, ae, *ż.* używanie, vitae, lucis, longi temporis; 3) procent, lichwa, aes alienum multiplicandis usuris crescere.

Usurpātio, ōnis, *ż.* używanie rzeczy jakiéj, doctrinae; abstinere, usurpatione vocis alicujus; 2) przedsiębranie, itineris; 3) wspomnienie, przytoczenie, civitatis.

Usurpo, 1. używać, solam lauream; proemia; jus, libertatem, officium; genus poenae; nomen; quod vulgo usurpant, co jest w powszechném użyciu stąd: usurpatus mos, przyjęty; 2) wziąć w posiadanie, nabyć, uzyskać, possessionem; imperium, titulum regis, honores; 3) używać czego w mowie, wspominać, soleo id crebris usurpare sermonibus; także qui sapiens usurpatur, którego nazywają mędrcem.

Usus, us, *m.* użycie, używanie, usus privatus, publicus; rerum necessariarum, fontium, vini, libertatis; usum aurium intercipere; usum oculorum auferre; usus et fructus lub usus fructusque lub usus fructus, pożytkowanie; usus (et) auctoritas; formare boves in usum agrestem; 2) doświadczenie, wprawa, ćwiczenie się, usus ac disciplina; usus quotidianus, frequens, assiduus; usus virtutis, artis; usus rerum nauticarum; belli; naves non eundem usum celeritatis habebant; vir usu (belli) praestans; usu aliquid didicisse; res posita in usu militari; habere magnum usum in re militari, in castris; imperator nullius usus; usu manuque; usus Britanniae, w Br.; 3) zwyczaj, usus superiorum temporum; 4) traf, wydarzenie, si usus veniat; usu venit; zdarza się; quod usu venerat; quod nunquam antea usu venerat; quod ei usu venit; quid homini potest turpius usu venire? ne usu veniret; quod usu memoria patrum venit; 5) obcowanie, zażyłość, domesticus, familiaris; usus mutui; inter nosmet vetus usus intercedit; conjunctus magno usu familiaritatis; 6) pożytek, przydatność, exiguus, magnus; ex usu esse; ex usu Galliae accidisse; sagittarum nullus usus erat; auxilii ejus vix ullus usus erat; magno usui esse (alicui); 7) potrzeba, usus provinciae, belli, vitae,

ad usum belli; stąd: usus est, potrzeba; rzecz potrzebna kładzie w przyp. 6 nunc viribus usus; naves, quibus usus non est; 8) sposobność, usus est lub adest, nastręcza się sposobność.

Usufructus, us, *m.* patrz usus.

Ut lub uti. I) *przysł.* jako, jak, samo lub z odpowiedniém sobie sic lub ita, tak, tak też; w przytoczeniu przykładów: quae tactu intimo sentiant, ut dolorem, naprzykład ból; przy wykrzyknieniach: ut me malus abstulit error! jakież mię zaślepienie opanowało! ut quisque ze stop. najw. — sic (ita) ze stop. najw. im więcéj-, tém bardziéj-, colendum esse ita quemque maxime, ut quisque maxime his virtutibus erit ornatus; ut si, z tryb. łącz. jak gdyby, ut si bono animo fecissent; przy zaklęciach i przysiędze: ita — ut, tak — jak, ita velim mihi deos propitios, ut commoveor; tak jak, podług tego jak, w miarę tego jak, satis exercitatum in dicendo, ut Thebanum scilicet, jak na Tebańczyka, ile od Tebańczyka wymagać można było; ne militibus quidem, ut defessis, studium ad pugnandum deerat; ut tunc erant tempora, jak na tamte czasy; w połączeniu ze słowem esse, ajunt hominem, ut erat furiosus, respondisse; Darius ut erat sanctus ac mitis; ut est captus Germanorum. II) *spój.* 1) z tr. ozn. najczęściéj z cz. przesz. dok. jak, gdy, skoro, ut haec audivit; dla wzmocnienia dodaje się primum, skoro tylko, ut primum potestas data est; 2) z tryb. łącz. dla oznaczenia: *a*) zamiaru, aby, ażeby, czasem z poprzedzającém ideo, idcirco i t. p; ut in regnum posset restitui, dimicavit; *b*) skutku, następstwa, że, tak iż, iżby, często z poprzedzającém sic, ita, tam, adeo, talis, tantus i t. p., adeo pauper, ut collatis a populo numis sumptum habuerit sepulturae; ceterarum provinciarum vectigalia tanta sunt, ut iis vix contenti esse possimus; *c*) w znacz. subjektu po wyrazach: mos est, aequum est, certum est, verum est, manifestum est, verisimile est, iż. si verum est, ut populus Romanus vicerit; także po wyrażeniach nieosob. accidit, fit i t. p., iż, accidit ut una nocte omnes Hermae dejicerentur; *d*) po słowach: velle, optare, imperare, jubere i t. p. aby, optavit, ut in currum tolleretur; *e*) po słowach oznaczających obawę: metuere, timere, aby nie, że może nie, videris vereri, ut epistolas illas acciperem; *f*) przypuśćmy, że, dajmy, że, pozwólmy, że, choćby nawet, ut omnia contra opinionem acciderent, tamen i t. d; *g*) oznacza życzenie: oby, ut dolor pariat, quod jam diu parturit; *h*) często także: nam ut omittam Philippum, omnium his temporibus potentissimus rex Antiochus fuit, pominąwszy, że pominę.

Utcumque, *przysł.* jakkolwiek, jakimkolwiek sposobem, utc. se videri volet; iter utc. tolerabile, dosyć znośna; utc. ferent ea facta minores; 2) gdziekolwiek, jeżeli tylko, utc. vos mecum eritis, poet.

Utens, tis, używający; utentior, używający obficiéj, lepiéj się mający.

Utensilis, e, zdatny do użytku, szczegól. w gospodarstwie; *rzeczow.* utensilia, ium, *n.* sprzęty, zapasy gospodarskie, żywność.

Uter, utris, *m.* miech skórzany; na przenoś. o człowieku próżnym, —

dętym, crescentem tumidis infla sermonibus utrem.

Uter, utra, utrum, 2. przyp. utrīus (poet. także: utrĭus), 3, przyp. utri, *zaimek a) pytający*, który z dwóch, uter nostrum; uter utri anteferendus videretur; *b) nieoznaczony*, jeden z dwóch, którykolwiek z dwóch, ut eligas, utrum velis; si uter volet.

Utercumque, utracumque, utrumcumque, którykolwiek z dwóch, *zaim. nieoz.* utracumque pars vicisset.

Uterlibet, utralibet, utrumlibet, którykolwiek z dwóch, utrumlibet elige

Uterque, utrăque, utrumque, 2. przyp. utriūsque (poet także utriŭsque), 3. prz. utrique, obaj, obie, oba, *przym.* i *rzeczow.* uterque utrique insidiatur, jeden na drugiego robi zasadzki; in utramque partem, na obie strony; w obu zdarzeniach; in utramque partem disputare, mówić za i przeciw; także z prz. 2. uterque nostrum, uterque consulum; w licz. poj. jako wyraz zbiorowy z predykatem w licz. mn. utraque (femina) festinant; w licz. mn. dla wykazania dwóch stronnictw, quoniam utrique Socratici et Platonici esse volumus; także: utrorumque Dionysiorum, zamiast utriusque Dionysii; duae fuerunt Ariovisti uxores: utraque in ea fuga perierunt.

Utĕrus, i, *m.* brzuch, żywot; poet.: przestwór, wnętrze, utero recusso insonuere cavae cavernae, o brzuchu trojańskiego konia.

Utervis, utrăvis, utrumvis, którykolwiek z dwóch.

Uti, *przysł.* patrz ut; 2) tryb. bez. od utor.

Utĭca, ae, *ż.* miasto w Zeugitanie w Afryce; stąd: Uticensis, e, tyczący się Utyki; *rzeczow.* mieszkaniec Utyki.

Utilis, e, pożyteczny, korzystny, przydatny, z przyim. ad i prz. 4. ad nullam rem; z przyp. 3. fraxinus utilis hastis; poet.: z tr. bez. tibia choris adesse utilis; utile est z tr. bez. nunquam utile est peccare; *rzeczow.* qui miscuit utile dulci.

Utilĭtas, ātis, *ż.* przydatność, pożytek, korzyść, utilitatem afferre, parare alicui; utilitatem capere ex aliqua re; servire alicujus commodis et utilitatibus.

Utiliter, *przysł.* pożytecznie, korzystnie.

Utĭnam, o gdyby, oby, bodaj, z tryb. łącz. utinam a primo ita tibi esset visum; utinam ne lub non, oby nie, bodajby nie, illud utinam ne vere scriberem.

Utique, *przysł. a)* koniecznie, pewno, zaiste, utique scribito; *b)* osobliwie, zwłaszcza, szczególniéj, illud utique scire cupio; 2) = et uti (ut), i aby, i jak,

Utor, usus sum, uti, używać, rządzi przyp. 6. utantur suis bonis oportet; uti castris, prowadzić wojnę; pace, palaestra, używać pokoju; także: si quid Brutus de suis facultatibus uti voluisset; 2) żyć czém, żywić się, posilać się, ut sit, qui (zam. quo) utar; lacte et herbis; libentius cibo; largiore vino; 3) mieć z kim zażyłość, Trebonio multis annis utor; majoribus; aliquo familiariter, intime; 4) używać, mieć, posiadać, portu; adversis ventis; rebus omnibus optimis; pari fortuna, familia optima; alicujus hospitio; libertate, felicitate, prudentia, fortitudine, virtute i t. p. valetudine bona, improspera; prosperitate

valetudinis; patre diligente, aliquo doctore, aliquo adjutore; gubernatoribus peritis; quibus amicis esset usurus; melioribus fatis; 5) potrzebować, ambitione nihil uterer; ea nihil hoc loco utimur.

Utpŏte, *przysł.* mianowicie, zwłaszcza, jako, puerulo me, utpote non amplius novem annos nato; utpote qui ne belli quidem in me jura servaveris; inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum carpentes iter; ut. quum, zwłaszcza, gdy.

Utrārius, a, um, noszący wodę w skórzanem naczyniu.

Utrimque, lub utrinque, *przysł.* z obu stron, multis utr. interfectis.

Utro, *przysł.* w którą z dwóch stron, nescit, utro potius ruat.

Utrŏque, *przysł.* na obie strony, na jedném i na drugiem miejscu.

Utrubique, lub utrobique, *przysł.* na jednem i na drugiem miejscu, Eumenes utrobique plus valebat, na morzu i na lądzie.

Utrum, *przysł.* czy, z nast. an, ne, czy, annon, anne, necne, czy nie, utrum ea vestra, an nostra culpa est? utrum pluris patrem matremne faceret; utrum proelium committi ex usu esset nec ne; utrumne czy też; także: samo utrum bez nast. an, ne, quaeram utrum emeris et quo modo.

Uva, ae, *ż.* grono, gronko jagod, szczegól. winogrono; poet. winorośl; wino; — przenoś. rój pszczó. osiadających na drzewach i tworzących jakby grono.

Uveo, ēre, być mokrym, wilgotnym, uvens, wilgotny.

Uvesco, scĕre, wilgotnieć, stawać się wilgotnym; — przenoś. pić, podochocić sobie, seu modicis (poculis) uvescit laetius.

Uvĭdus, a, um, wilgotny, mokry;— przenoś. pijany.

Uxellodūnum, i, *n.* miasto Kadurków w Akwitanii.

Uxii, orum, *m.* lud między Persydą i Suzyaną.

Uxor, ōris, *ż.* żona, małżonka; poet.: olentis uxores mariti, kozy.

Uxōrius, a, um, należący do żony, res, dos, vestis; 2) zbyt przywiązany do żony, nadskakujący, o Eneaszu względem Dydony; u. amnis, o Tybrze (uważanym za bóstwo) względem Ilii; poet.

Uzita, lub Uzitta, ae, *ż.* = Uscota.

V.

V. jako znak liczebny = quinque, quintus.

Vacālus, i. lub Vahalis, is, *m.* zachodnia odnoga Renu.

Vacātio, ōnis, *ż.* uwolnienie od czego (od służby wojskowej, od podatków i t. p.) ab administratione belli lub z przyp. 2. militiae, muneris; vacationem habere; usus est aetatis vacatione, był uwolnionym od służby wojskowej z powodu wieku; także: vacatio adolescentiae.

Vacca, ae, *ż.* krowa.

Vacca, lub Vaga, ae, *ż.* miasto *a)* w Byzacyum w Afryce; *b)* w Numidyi; stąd: Vaccenses, ium, *m.* mieszkańcy tego miasta.

Vaccaei, ōrum, *m.* lud w Hiszpanii tarrakoneńskiej.

Vaccinium, ii, *n.* roślina, mądrzeniec; 2) borówka.

Vaccinus, a, um, krowi.

Vacerra, ae, *ż.* słup.

Vacillo, 1. chwiać się, chybotać się, wahać się, właśc. i przenoś. ex vino (o pijanym), legio vacillans; literulae, głoski drżącą ręką pisane; res vacillat, interes niepewny.

Vacīvus, a, um, czczy, próżny.

Vaco, 1. być próżnym, niezajętym, niezamieszkanym, być wolnym od czego, z przyim. a i przyp. 6 lub samym 6 przyp. pars oppidi, quae circuitu fluminis vacabat, która nie była oblana; być wolnym, nieobsadzonym, opróżnionym, regnum vacans; nullius philosophiae locus vacaret; — przenoś. *a)* być wolnym od ciężarów podatków i t. p. muneribus, munere militiae; milites ab opere vacabant; *b)* być niezajętym, mieć czas wolny, si forte vacas; z prz. 3. mieć czas wolny na co, przykładać się do czego, philosophiae; sermoni alicujus, mieć czas do słuchania, przysłuchiwać się; także poet.: in nullum mea mens grande vacavit opus; nieosob. vacat lub vacat alicui, jest czas wolny; dum vacat; hactenus indulsisse vacat; ut tandem curare corpus exanimum amicis vacavit; *c)* w ogóle: być wolnym, być dalekim od czego, obchodzić się bez czego, armis utrisque, nie należéć do żadnéj z dwóch stron wojujących; cura et negotio; studiis; populo; także: ab opere, a metu et periculis; nullum tempus ei unquam aut a forensi dictione aut a commentatione domestica vacabat.

Vacuēfăcio, fēci, factum, 3. (na str. bier vacuefio, factus, fieri), wypróżniać, wyludniać, subsellia vacuefacta sunt; novis (civibus) possessiones bello vacuefactas divisit, posiadłości wyludnione, pozbawione właścicieli skutkiem wojny; domum novis nuptiis, wyprzątnąć dom z powodu nowych zaślubin.

Vacuitas, ātis, *ż.* próżność, czczość; 2) wakowanie urzędu; 3) uwolnienie się od czego, doloris; ab angoribus.

Vacūna, ae, *ż.* bogini wypoczynku, któréj rolnicy czynili ofiary po żniwach; stąd: Vacunālis, e, odnoszący się do téj bogini.

Vacuus, a, um, próżny, niezajęty, niezamieszkały, pusty, z przyim. a i przyp. 6 lub samym przyp. 6. pars Galliae vacua ab exercitu; vacua defensoribus moenia; także. z przyp. 2. pozbawiony, ogołocony z czego, ager frugum vacuus; *rzeczow.* vacuum, i, *n.* czczość, próżnia, in vacuum se poterunt extendere rami; nieobsadzony, opróżniony, niezajęty (urząd, miejsce i t. p.) possessio regni, regnum; venire in vacuum, zostać dziedzicem dóbr nie mających właściciela, poet.; także: vacua (mulier) wolna, niezamężna; 3) wolny od ciężarów, podatków i t. p. ab omni sumptu munerum; 4) wolny od zatrudnień, mający czas wolny, quoniam vacui sumus; si es animo vacuo, jeżeli masz czas; stąd: o miejscach wypoczynku, Tibur, Athenae, poet.; vacuum est; jest pora, jest czas po temu, można, z tryb bez.; 5) próżny, nieużyteczny, do niczego nie przydatny, tollens vacuum verticem; 6) w ogóle: wolny od czego, daleki, curis, molestiis; cupiditate et gloria; a culpa; animus v. a talibus factis; hora nulla v. a furto, a scelere; poet. z przyp. 2., operum; crimi-

nis; animus v., bez trosk; także: v. ac solutus; v. animo; poet.: niezajęty miłością, cantamus vacui: v. pectus; 7) poet. o miejscowości: obszerny, porticus; otwarty, przystępny, aedes Romanis vatibus.

Vada, orum, *n.* miasto w Liguryi; 2) Vada Volaterrāna, port w Etruryi.

Vadimōnis lacus, jezioro w Etruryi.

Vadimōnium, ii, *n.* zobowiązanie stawienia się w sądzie na czas oznaczony; v. alicui imponere, pozywać kogo do sądu, zobowiązać, aby się stawił w sądzie; v. promittere, przyrzekać, że się stawić będzie w sądzie; v. sistere, stawić się w sądzie; 2) czas, termin stawienia się przed sądem; v. constituere; v. obire; ad v. venire; v. deserere, nie stawić się na czas oznaczony.

Vado, vasi, 3. iść, udać się, ad aliquem; vadito et haec mandata referte; in scyphum, do wypicia.

Vador, 1. zobowiązać kogo, aby przyrzekł, że przybędzie do sądu na czas oznaczony, accusator vadatus est reum; respondere vadato debebat.

Vadōsus, a, um, pełen brodów, miałki, niegłęboki, mare; ostium portus; amnis.

Vadum, i, *n.* bród, mielizna, woda płytka, exercitum vado transducere, wbród; Rhodanus nonnullis locis vado transitur; u poet. w ogóle: wody, rzeki lub morza, vada salsa; rates transiliunt vada.

Vae, *wykrzyknik* smutku, żalu, niestety! biada, vae victis, biada zwyciężonym.

Vaen-, patrz ven-.

Văfer, vafra, vafrum, chytry, przebiegły, wykrętny, somniorum interpres; in disputatione; z prz. 2. v. juris.

Vafre, *przysł.* chytrze, wykrętnie przebiegle.

Vaga, patrz Vacca.

Vage, *przysł.* tu i owdzie błąkając się, jak włóczęga, vage effusos.

Vagīna, ae, *ż.* pochwa, gladius in vagina reconditus; vagina eripere ensem; — przenoś. powłoka w zbożu, która kłos otacza przed jego wydobyciem się, vaginis pubescens includitur.

Vagio, 4. kwilić się.

Vagitus, us, *m.* kwilenie się, płacz niemowląt.

Vagor, 1. błąkać się, tułać się, nie trzymać się jednego miejsca, Germani latius vagabantur; aves; stellae; — przenoś. błąkać się, nie wiedzieć co począć, quorum animus vagetur errore; rozszerzać się, rozchodzić się, ea fama vagatur.

Văgus, a, um, błąkający się, nietrzymający się jednego miejsca, koczujący; o żywych i nieżywych istotach, Gaetuli; aves, stellae, luna, venti; — przenoś. rozwlekły, zbyt obszerny, genus orationum; niepewny, zmienny, niestały, fortuna, sententia; nieznaczony, nieokreślony, pars quaestionum.

Vahalis, is, *m.* patrz Vacalus.

Valde, *przysł.* mocno, bardzo, exspectatio v. magna; v. vehementer dicere; valdius oblectat populum.

Valedico, ĕre, pozdrawiać, żegnać się z kim.

Valens, tis, mocny, silny, krzepki, zdrowy, rześwy, membris valens; sensus; — przenoś. *a)* potężny, silny, tam valenti resistere; quo valentior postea congrederetur; *b)* skuteczny, pomocny, dzielny, dialecticus; causa; fraus va-

lentior quam consilium meum; ad letum causae valentes.

Valenter, *przysł.* mocno, silnie, spirare.

Valentīni, orum, *m.* mieszkańcy miasta Vibo (Valentia) w krainie Bruttów.

Văleo, valui, valĭtum, 2. być mocnym, silnym, być w stanie, módz, viribus ad luctandum valere; dextrae valent ad caedendum; quia plus valeo; quid valeant humeri; nec valuere manus educere telum; 2) być zdrowym, rzeźwym, mieć się dobrze, bene, melius, optime; v. corpore, pedibus; na początku listu: si vales, bene est, ego lub equidem valeo; także w skróceniu: S. V. B. E. E. V. lub E. Q. V.; przy pożegnaniu: vale lub valeas, bądź zdrów, żegnam cię; także w gniewie: vale, idź precz; valere jubere, lub dicere, pożegnać, pozdrowić; — przenoś. *a*) mieć wpływ, znaczenie, znaczyć, odznaczać się, zdołać, módz, tantum, multum, plus, plurimum, satis, minus valere aliqua re, np. pecunia, multitudine, equitatu, peditatu, pedestribus copiis, navibus; opibus, armis, potentia; ingenio, dicendo, eloquentia, virtute i t. p. także: multis magnisque meritis apud aliquem; auctoritate plurimum apud exercitum; apud quem ut multum gratia valeret; ut plus, quam collegae, valeret; se hic plus valuisse, quam ducis prudentiam; multum valet in re militari fortuna; ut lex valeret, aby miało powagę, znaczenie; ad aliquid lub u poet. i w ogóle późn. pis. z tryb. bez mieć moc do czego, być w stanie wykonania: in aliquid v., mieć wpływ na co, in se, in omnes, opinio valet in vulgus; id responsum quo valeret, ta odpowiedź, do czego zmierzała, co znaczyła; hoc eo valebat; ut-; *b*) o wartości pieniężnej: mieć wartość, dum pro argenteis decem aureus unus valeret; *c*) o słowach: znaczyć, mieć znaczenie, verbum quod idem valeat.

Valĕrius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu; tabula Valeria, miejsce przy forum, wekslarnia, bank nazwany od konsula M. Waleryusza Messali; stąd: Valeriānus, a, um, do Waleryusza odnoszący się i Valeriani, orum, *m.* Waleryanie, żołnierze L. Waleryusza Publikoli.

Valesco, 3. sił nabierać.

Valetūdo, ĭnis, *ż.* stan zdrowia, z bliższem określeniem: bona, optima, minus commoda, incommoda, adversa, mala, tenuissima; prosperitas, infirmitas valetudinis; samo valetudo, już to: choroba, słabość, niemoc, valetudine affectus; valetudine exercitum tentare; valetudinem simulare, valetudinis simulatio, propter valetudinem vectus jumentis; per causam valetudinis remanserat; jużto: pomyślny stan zdrowia, valetudini parcere, servire; valetudinem amittere.

Valgius, a, um, nazwa Rzymskiego rodu.

Valgus, a, um, krzywonogi.

Valide, *przysł.* mocno, silnie, bardzo.

Valĭdus, a, um, mocny, silny, taurus; zdrowy, nec dum ex morbo satis validus; frui paratis valido mihi Latoe dones, poet.; silny, potężny, przemagający, manus numero valida; rem Romanam validiorem ducibus, quam-; u późn. pis. z przyp. 2. aevi validior.

Vallāris, e, walowy, do wału na-

leżący, corona, wieniec dawany temu, który pierwszy wdarł się na okopy nieprzyjacielskie.

Valles i vallis, is, *ż.* dolina.

Vallo, 1. wałem otoczyć, oszańcować, okopać, castra; — przenoś. obwarować, uzbroić, wzmocnić, aliquid i aliquem.

Vallum, i, *n.* wał, szaniec, okop, vallum circumjicere; castra vallo fossaque munire; — przenoś. ość u kłosów, v. aristarum.

Vallus, i, *m.* pal, kół, szczegól. do oszancowania obozu: palisada, duplex, caecus; v. contra hostes.

Valvae, ārum, *ż.* podwoje, valvas aedis obstruxerunt.

Vandali, orum, *m.* Wandalowie, lud Germanii.

Vānesco, vanui, 3. znikać, właśc. i przenoś. incipiunt vanescere nubes; amor.

Vangiŏnes, um, *m.* lud Germanii nad Renem.

Vanilŏquentia, ae, *ż.* czcza gadanina, chełpliwość.

Vanilŏquus, a, um, próżnomówny, kłamliwy, chełpliwy.

Vanitas, ātis, *ż.* próżność, czczość, brak rzeczywistości, veritas vanitati cedat; v. opinionum, przesąd; 2) czcza gadanina, kłamstwo, chełpliwość; 3) bezkorzystność, bezskuteczność, itineris.

Vannus, i, *ż.* opałka.

Vanus, a, um, czczy, próżny, arista; imago (cień); bezludny, magnitudo urbis; vanior acies hostium, rzadszy; przerzedzony, acies vana et exhausta; — przenoś. *a)* czczy, bezzasadny, res, sermo, oratio, responsa, metus, gaudia, spes, fides, religio i t. p.; próżny, daremny, fałszywy, bezskuteczny, ictus, tela, preces; *rzeczow.* vanum, i, *n.* rzecz próżna, daremna, bezskuteczna, nihil haustum ex vano velim z fałszywego źródła, bezzasadnie ad vanum et irritum redigere, zniweczyć; vana deferre, rzeczy płonne, bezzasadne, nieprawdziwe; poet.: vana tumens, pełen próżnej dumy; z przyp. 2. vana veri, zludzona, omamiona, u poet. i w ogóle u późn. pis.; *b)* próżny, kłamliwy, chełpliwy, haruspex, gens, ingenium.

Vapor, ōris, *m.* wyziew, para, aquarum; poet.: dym, turis; 2) ciepło, upał, semen tepefactum vapore; poet.: ogień, lentus carinas est vapor.

Vaporārium, ii, *n.* łaźnia, kąpiel parowa.

Vapōro, 1. napełniać parą, dymem, templum ture.

Vappa, ae, *ż.* wywietrzałe, zepsute wino; — przenoś. nikczemny człowiek.

Vapŭlo, 1. być bitym, smaganym; 2) być pokonanym od nieprzyjaciół; 3) być karconym, omnium sermonibus.

Vāra, ae, *ż.* sztuka drzewa poprzeczna dla ukrzepienia czego; 2) soszka, widły.

Vardaei, orum, *m.* lud w Dalmacyi.

Varia, ae, *ż.* miasteczko w krainie Ekwów.

Variātio, ōnis, *ż.* odmiana, rozmaitość.

Varĭco, 1. rozkraczać.

Varicōsus, a, um, z nabrzmiałemi żyłami.

Varĭcus, a um, rozkraczający nogi

Varie, *przysł.* rozmaicie, rozmaitym sposobem, id varie nunciabatur; v. bellatum est, z odmiennem na przemian szczęściem.

Variĕtas, ātis, *ż.* rozmaitość, odmienność ludów, kolorów, tonów, owoców, stanu powietrza i t. p.—

przenoś. *a)* v. rerum, v. voluntatis, sententiarum; v. in disputando, rozmaitość mniemań, poglądów, sposobów zapatrywania się; także tanta sunt in varietate; *b)* zmienność, niestałość, bellum in multa varietate gestum est, z bardzo rozmaitém, odmienném na przemian szczęściem; in quo fortunae varietas est animadversa; varietas exercitus.

Vario, 1. urozmaicać, zmieniać, odmieniać, pstrzyć, nakrapiać, mienić, mówiąc o kolorach, (sol) variat ortum maculis; corpora caeruleis guttis; rem prodigialiter; capillos positu, poet.; także: vocem; calores frigoraque; vices, zmieniać się kolejno, poet.; — przenoś. orationem, sententias; responsum, consilia, rozmaite odpowiedzi, rady dawać; quae de Marcelli morte variant auctores, piszą rozmaicie; także: certe variata memoria actae rei; variante fortuna eventum, gdy los zrządził wypadek odmienny; variatis hominum sententiis, gdy zdania były podzielone, rozmaite; *b)* pod względem usposobienia i nastrojenia umysłowego: wpłynąć na czyją zmianę, variabant secundae adversaeque res non fortunam magis quam animos. 2) nieprzech. być odmiennym, rozmaitym, odmieniać się; — przenoś. *a)* variant timores; variante hominum partim dolore partim gaudio; variante victoria, fortuna; si lex nec causis nec personis variet, tłómaczy się odpowiednio do sprawy i osób; haec quamquam et opinionibus et monumentis literarum variarent, chociaż o tym przedmiocie podania i pisma nie zgadzają się; ita fama variat, tak jest wieść odmienna; *b)* pod względem usposobienia umysłowego: chwiać się, wahać się, być zmiennym, fremitus variantis multitudinis; ibi quum sententiis variaretur; variant sententiae.

Varius, a, um, rozmaity, różnorodny, odmienny, co do koloru: pstry, różnofarbny, nakrapiany, autumnus purpureo varius colore; lynces; w licz. mn. u późn. pis. rozmaite, rozliczne, civitates, proelia, bella; — przenoś. *a)* różny, niepodobny, rozmaity, oratio, sermones, cogitationes, studia, motus animorum i t. p.; fortunae varii eventus; varium bellum, z rozmaitém, odmienném na przemian szczęściem prowadzona; v. victoria, przechylające się już to na jedną już na drugą stronę; quales sint dii, varium est, różne są o tém mniemania; także o osobach, odznaczający się rozmaitością, wielostronnie wykształcony, Plato varius et multiplex et copiosus fuit; *b)* niestały, zmienny, varius in omni genere vitae fuit.

Varius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Varro, onis, *m.* Rzymskie przezwisko, stąd: Varronianus, a, um, do Warrona odnoszący się.

Varus, a, um, skrzywiony, rozłożysty, cornua: krzywonogi koślawy, hunc varum distortis cruribus; — przenoś. różny, odmienny, niepodobny.

1. **Vārus**, i, *m.* Rzymskie przezwisko.

2. **Varus**, i, *m.* rzeka w Gallii.

Vas, vadis, *m.* rękojmia, poręczyciel, mianowicie w znacz. sądow w sprawach tak kryminalnych jako i cywilnych, ten, który za kogo zaręcza, że na czas oznaczony stanie przed sądem, vas factus est alter ejus sistendi, ut, si ille non revertisset; moriendum esset

psi: ille datis vadibus qui rure extractus in urbem est.

Vas, vasis, *n.* w licz. mn. vasa, ōrum, *n.* naczynie, v. argentea, Samia; 2) bagaże wojskowe, v. colligere, wyruszać z obozu: conclamare, dać znak do pakowania, do wyjścia z obozu.

Vasārium, ii, *n.* na zakupienie sprzętów pieniądze, które otrzymywał urzędnik udający się na zarząd prowincyi.

Vascŭlārius, a, um, wyrabiający drobne naczynia ze złota, srebra.

Vascŭlum, i, *n.* naczyńko, małe naczynie.

Vastātio, ōnis, *ż.* pustoszenie, agrorum, domorum.

Vastātor, ōris, *m.* pustoszyciel, Arcadiae vastator aper; 2) v. ferarum, myśliwy.

Vaste, *przysł.* obszernie, rozlegle, mocno, vastius insurgens impetus undae: bardzo otwierając usta, loqui; ne vastius diducantur verba.

Vastificus, a, um, pustoszący, bellua, poet.

Vastitas, ātis, *ż.* opustoszałość, pustynia, quae solitudo esset in agris, quae vastitas; spustoszenie, vastitatem a templis depellere.

Vasto, 1. pustoszyć, niszczyć, burzyć, omnia igni ferroque lub ferro ignique; agros, urbes, fana, provinciam, Sardiniam; także: Macedones, Graecos (t. j. ich kraje); ogołacać = vacuefacere, fines civibus, pecore; agros cultoribus; forum; u późn. pis.: quum triginta milia lectissima regis a quinque milibus Romanorum vastata essent (były zniesione, zniszczone); — przenoś. mentem excitam conscientia, obłąkać.

Vastus, a, um, pusty, bezludny, ager, urbs, regio i t. p.; mons v. natura et humano cultu; urbs a defensoribus vasta; 2) spustoszony, zniszczony, solum: poet.: haec ego vasta dabo (vastabo); 3) nadzwyczaj wielki, obszerny, ogromny, mare. Oceanus, planities, solitudo, silvae, iter, crater, belua, corpora, clamor, fluctus, antrum, campus, hiatus i t. p.; w odniesieniu do wymawiania: twardy, chropowaty, litera; nieprzyjemny, niekształtny, oratio (z powodu wielu samogłosek); — przenoś. nienasycony, animus: niezmierny, potentia; *b)* nieukształcony, nieokrzesany, dziki, homo; sunt quidam vultu motuque corporis vasti atque agrestes; omnia vasta esse.

Vates, is, *m.* i *ż.* wieszcz, przepowiadacz; wieszczka; 2) poeta (jako natchniony od bóstwa).

Vatĭcānus, i poet. Vatĭcānus, a, um, Watykański, mons, collis; montes V., góra W. z przyległościami; V. ager, pole w bliskości góry W.

Vaticinātio, ōnis, *ż.* przepowiadanie rzeczy przyszłych.

Vaticinātor, ōris, *m.* przepowiadacz, wieszcz.

Vaticinor, 1. przepowiadać, prorokować, aliquid, także z 4 prz. i tryb. bez. lub samo vat.; 2) poetycznie opiewać, carminibus; 3) marzyć, oddawać się marzeniom, niedorzeczności prawić, eos vaticinari atque insanire.

Vaticinus, a, um, wieszczy, tyczący się wieszczby, libri.

Vatinius, a, um, nazwa Rzymskiej familii; stąd: Vatiniānus, a, um, odnoszący się do Watyniusza i Vatiniāni, orum, *m.* żołnierze Watyniusza (który był legatem Cezara).

Vĕ (jako przyrostek dodaje się na końcu wyrazu), albo, ve — ve = vel — vel; plusve minusve, mniéj albo więcéj: duabus tribusve horis,

Vē, dodaje się na początku wyrazu i znaczy albo zaprzeczenie, zmniejszenie, vesanus, vecors; albo powiększenie, vegrandis.

Vecilius, mons, góra w Lacyum.

Vecordia, ae, *ż.* utrata rozumu, obłąkanie, szaleństwo.

Vecors, dis, bez rozumu, obłąkany, wściekły.

Vecta, ae, *ż.* wyspa koło Brytannii.

Vectigal, ālis, *n.* cło, opłata, dochód publiczny i prywatny; przysłowie: parcimonia est magnum vectigal, oszczędność jest wielkim dochodem.

Vectigālis, e, do dochodów należący, pecunia v. lub tributum, podatek; equus, przynoszący dochód; 2) opłacający podatek, opłacie cła lub poboru ulegający, hołdowniczy, civitas, agri; Suevos sibi vectigales facere; vectigalem aliquem habere.

Vectio, ōnis, *ż.* jechanie, wożenie, quadrupedum; vectiones efficere, ułatwić.

Vectis, is, *m.* dźwignia, drąg do podnoszenia; sztaba żelazna do wyłamywania; rygiel do zasuwania bramy lub drzwi, centum aerei claudunt vectes, poet.

Vecto, 1. wozić, przewozić; aliquid plaustris; corpora viva nefas Stygia vectare carina; na str. bier. być niesionym, jechać, vectari equis, jechać konno, carpentis, na wozach; ante signa vectabatur, przejeżdżał.

Vector, ōris, który wozi, nosi, asellus; 2) ten co jest wieziony, żeglujący lub jadący na koniu, na wozie, gubernatores a vectoribus admoneri solent; vector regit equum.

Vectōrius, a, um, służący do wożenia, navigium, statek przewozowy.

Vectūra, ae, *ż.* wiezienie, dostawa, przywóz, describere vecturas frumenti; qui pro vectura solveret.

Vĕgeo, ēre, być rzeźwym, czerstwym.

Vegĕtus, a, um, rzeźwy, czerstwy, rzeski, te vegetum siste; vegetus ad munia surgit, poet.; v. mens ingenium.

Vegrandis, e, niewielki, farra; 2) bardzo wielki, macies.

Vehemens, tis, gwałtowny, porywczy, canis, lupus; se vehementem praebere in aliquem; nimium es vehemens feroxque natura; exordium, genus dicendi; silny, bardzo wielki, clamor.

Vehementer, *przysł.* gwałtownie, agere, incursare aliquem: bardzo, vehementer etiam atque etiam te rogo; erit mihi vehementissime gratum; quae res nos vehementissime fefellit.

Vehementia, ae, *ż.* gwałtowność, moc.

Vehicŭlum, i, *n.* wózek, statek przewozowy, juncto vehiculo vehi; v. Argonautarum.

Vĕho, vexi, vectum, 3. wieźć, nieść, unosić, equus dominum vehet; triumphantem albi vexerant equi; humero vehere; aqua vehit; navis v.; navem in qua fuerat vectus; ventosa per aequora vectos; flumina vehunt aurum, limum; poet.: dum coelum stellas, dum vehet amnis aquas; quod fugiens hora vexit; na str. bier. vehi, być niesionym, jechać, płynąć, in lecticula, vehiculo, curru, jumentis, in navi, navi, in equo, equo i t. p.; także: Nilo vehi; rzadko: vehens, jadący, quadrigis; vehi, poruszać się, dalėj postępować, sex motibus vehitur; — przenoś. temere in pericula vehi, wpadać.

Veji, orum. *m.* miasto w Etruryi, stąd: *a)* Vejens, tis, należący do Wejów, *rzeczow.* mieszkaniec tego miasta, w licz. mn. Vejentes, Wejentowie; *b)* Vejentānus, a, um, należący do Wejów, Vejontanum, i, *n.* wino Wejentańskie

Vejŏvis, is, *m.* bożek Rzymski, późniéj za bóstwo świata podziemnego uważany; z powodu ve = Jowisz jako dziecię, Ovid. Fast. 447.

Vel, *spój. rozłącz.*, albo, lub, vel— vel, albo—albo, vel socius, vel minister consiliorum; ut vel defendam vel taceam. 2) często ma moc łączenia i znaczy i, jako téż, pariter pietate vel armis egregius; vel—vel, częścią—częścią; już to—już, scribenda putavi, vel quod — vel quod; 3) nawet, choćby tylko, quos vel mediocri familiaritate cognovisset; vel illo ipso judice; vel regnum malo, quam liberum populum; per me vel stertas licet; et unum vel adversus omnes satis esse; 4) często przy st. najw. vel maxima laus, bez zaprzeczenia największa chwała; fructum vel maximum cepi; vel maxime, jak najbardziéj; vel tuum judicium serva, przynajmniéj; 5) zwłaszcza, szczególniéj, osobliwie, est tibi ex his ipsis, qui adsunt, bella copia, vel ut a te ipso ordiare

Velabrum, i, *n.* miejsce w Rzymie, między górą Awentyńską i Palatyńską, gdzie sprzedawano oliwę, ser, caseus Velabrensis.

Velāmen, ĭnis, *n.* okrycie, suknia, velamina Procne deripit ex humeris.

Velamentum, i, *n.* okrycie, odzież; w licz. mn. velamenta supplicum, gałązki oliwne z przepaską wełnianą, które zwykli byli nosić błagający o miłosierdzie, o pokój.

Velārium, ii, *n.* zasłona, opona w amfitearze dla ochrony od upału słonecznego.

Velati, patrz velo.

Vĕles, ĭtis, *m.* zwykle w licz. mn. velites, żołnierze lekko uzbrojeni, którzy zwykle nacierając na nieprzyjaciół drażnili ich i niepokoili, a następnie szybko cofali się; — przenoś. scurra veles, ten, który kogo uszczypliwemi słowami drażni.

Velia, ae, *ż.* nazwisko części góry Palatyńskiéj; 2) miasto w Lukanii (zwane inaczej Elea); stąd: *a)* Veliensis, e, należący do Welii i Velienses, ium, *m.* mieszkańcy tego miasta; *b)* Velīnus, a, um, tyczący się miasta Welii.

Velĭfer, era, erum, żaglonośny, carina, poet.

Velificātio, ōnis, *ż.* żeglowanie, kierowanie żaglami, mutata velificatione, zmieniwszy kierunek żaglów.

Velifico, 1. nieprzech. żeglować: 2) przech. przepłynąć statkiem, u poet.

Velificor, 1. żeglować; — przenos. z przyp. 3. gorliwie się zajmować, wspierać, dopomagać w czém, alicui, honori

Velīnus, a, um, patrz Velia.

Velīnus, i, *m* rzeka i jezioro w kraju Sabinów; stąd: Velina tribus lub samo Velina, oddział ludu Rzymskiego w okolicy zwanéj Velinus.

Velītāris, e, należący do żołnierzy zwanych velites, hasta, arma.

Velitor, 1. harcować, ucierać się, walczyć podjazdowo.

Velĭtrae, arum, *ż* miasto Wolsków w Lacyum; stąd: Veliternus, a, um, do Welitrów należący.

Velivŏlans, tis, i velĭvŏlus, żaglolotny, rates, poet.; — przenoś. o morzu: po którém okręty szyb-

ko pływają, despiciens mare velivolum, poet.

Vellaunodūnum, i, *n.* miasto w Gallii Lugdunenskiéj.

Vellavii, ōrum, *m.* lud w Gallii Akwitańskiéj.

Vellējus, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Velle, vellem, patrz volo.

Vellico, 1. skubać, szczypać; — przenoś. szczypać słowami, przymawiać, przyganiać, quod vellicet absentem Demetrius.

Velliocasses, lub Velocasses, ium, *m.* lud w Gallii Belgijskiéj, później w Lugdunenskiéj.

Vello, velli i vulsi, vulsum, 3. skubać, rwać, targać, alicui barbam; aurem; także: oves; 2) wyrywać, wyskubywać włosy, wełnę i t. p.; także: postes a cardine, wyrywać drzwi z zawiasów; hastam, de cespite; telum; rozrzucać, vellere vallum, munimenta; castris vellere signa, z chorągwiami wyruszyć przeciw nieprzyjacielowi.

Vellus, ĕris, *n.* runo, wełna z owiec, vellera lanae; vellera potantia sucum; vellera motis trahere digitis, prząść; 2) skóra owcza, i w ogóle: skóra z innych źwierząt; vellera ferina, cervina, poet.; 3) — przenoś. i poet. o jedwabiu: vellera foliis depectant tenuia Seres; o obłokach delikatnych: tenuia lanae vellera per coelum ferri.

Velo, 1. zakrywać, okrywać, osłaniac, caput; capita amictu; tempora myrto; aliquem pennis; panno duplici velat; otaczać, zdobić, delubra deum festa velamus fronde; Palatia sertis; 2) velati, orum, *m.* żołnierze, którzy razem ze zwanymi accensi zastępowali miejsce poległych w boju.

Velocasses, patrz Velliocasses.

Velōcitas, ātis, *ż.* prędkość, chyżość, szybkość, equi, corporis.

Velōcĭter, *przysł.* szybko, prędko, velocissime moveri.

Velox, ōcis, prędki, szybki, chyży, żywy, juvenes levitate corporis veloces; navis, jaculum, cervi; nihil est animo velocius.

Vēlum, i, *n.* żagiel, zwykle w licz. mn. właśc. i przenoś. vela pandere, rozwinąć, rozpiąć; contrahere lub subducere, zwinąć; vela dare ventis lub in altum, płynąc, odpłynąć, vela dirigere ad-, płynąć dokąd; velis profugere, rozpiąwszy zagle uciekać; vela facere, płynąć rozpiąwszy żagle; pandere vela orationis, obszerniéj rozprawiać; voti contrahe vela tui, powściągnij twoje chęci; 2) zasłona, pokrycie, opona, tabernacula carbaseis intenta velis.

Velut, lub velŭti, *przysł.* jak, jako, samo lub z odpowiedniem sic, ita, vitam ne transeant veluti pecora; velut hereditate relictum odium; 2) przytaczając dla objaśnienia jaki szczegół: jak naprzykład, velut crocodilus; velut iste chorus; 3) velut si lub velut, właśnie jakby, velut si coram adesset, velut cognosceret; velut explorata victoria.

Vēna, ae, *ż.* żyła, medici signa habent ex venis; venas incidere; — przenoś. *a*) ciąg, kanał wody, venae fontis intercisae; *b*) żyła kruszcu w kopalniach, aeris, argenti, auri; *c*) środek, wnętrze, periculum in visceribus ac venis reipublicae inclusum; poet.: vulnus alit venis; benigna ingenii vena, zdolność poetycka.

Venabŭlum, i, *n.* oszczep łowczy, lato venabula ferro.

Venāfrum, i, *n.* miasto Samnitów

w Kampanii; stąd: Venafrānus, a, um, tyczący się tego miasta.

Venālicius, a, um, na przedaż wystawiony, do zbycia; szczegól. o niewolnikach; stąd: *rzeczow.* venalicius, ii, *m.* handlujący niewolnikami.

Venālis, e, na przedaż wystawiony, do zbycia, hortos venales habere; *rzeczow.* venales, ium, *m.* wystawieni na przedaż niewolnicy; — przenoś. przedajny, dający się przekupić, habere fidem venalem.

Venatĭcus, a, um, do polowania należący, łowczy, catulus.

Venātio, ōnis, *ż.* polowanie, łowy; 2) źwierzyna, tam multa et varia venatio.

Venātor, ōris, *m.* myśliwy; poet.: v. canis, pies gończy; — przenoś. v. naturae, postrzegacz, badacz przyrodzenia.

Venatōrius, a, um, do polowania należący, galea.

Venātrix, īcis, *ż.* łowczyni; poet.: v. Diana; v. ursa.

Venātus, us, *m.* polowanie, myśliwstwo, saltus venatui aptus.

Vendĭbilis, e, łatwy do przedania, pokupny, fundus; — przenoś. przyjemny, lubiony, orator, oratio.

Vendĭco, patrz vindico.

Venditātio, ōnis, *ż.* wystawianie na przedaż; — przenoś. chełpliwość.

Vendĭtio, ōnis, *ż.* przedaż, bonorum.

Vendĭto, 1. wystawiać na przedaż; Tusculanum; 2) przekupywać, decreta; — przenoś. zachwalać, zalecać zbytecznie, ingenium; se alicui, przypochlebiać się, nadskakiwać.

Vendĭtor, ōris, *m.* przedawca, przekupień; — przenos. dignitatis vestrae, zdrajca.

Vendo, dĭdi ditum, 3. przedawać, aliquid grandi pecunia; vendo meum non pluris, fortasse etiam minoris, nie drożéj, może nawet taniéj; judicia quae ex empto et vendito fiunt, z powodu kupna i przedaży; 2) wydzierżawić, sprzedać więcéj dającemu (przez licytacyą), decumas; bona civium auctione; 3) przez przekupstwo zaprzedać, aliquid; se v., zaprzedać się, se trecentis talentis regi; — przenoś. zachwalać, zalecać zbytecznie, Ligarianam praeclare vendidisti.

Venefĭca, patrz veneficus.

Venefĭcium, ii, *n.* zaprawianie trucizną; trucizna; quaestio veneficii; 2) czarowanie, czary.

Venefĭcus, a, um, jadowity, tyczący się trucizny lub trucia; *rzeczow.* veneficus, i, *m.* truciciel; venefica, ae, *ż.* trucicielka; 2) czarodziejski, *rzeczow.* czarownik, czarownica.

Venenātus, a, um, zaprawiony trucizną, jadowity, caro, sagitta; vipera, anguis; szkodliwy, munera; jadowity, uszczypliwy, jocus poet.; 2) czarodziejski, virga.

Venēnĭfer, era, erum, jadowity, mający truciznę.

Venēno, 1. zaprawiać jadem, trucizną; — przenoś. jadowicie szarpać kogo językiem, obmawiać.

Venēnum, i, *n.* sok, ciecz, a mianow. *a)* venenum malum, venena mala, trucizna, zwykle samo ven.; venenum alicui praebere, infundere, parare; sumere; — przenoś. *a)* pus atque venenum, mowa złośliwa, jadowita; *b)* zepsucie, zguba, discordia ordinum est venenum urbis; *c)* czary, venena non valent convertere humanam vicem 2) farba, mianowicie szkarłatna Assyrio fucatur lana veneno; piększydło, compositis ora linit venenis.

Veneo, venīvi lub zwykle venii, venītum, īre, być wystawionym na przedaż, być przedanym, wypuszczonym w dzierżawę; szczegól. być wydzierżawionym przez licytacyą.

Venerābilis, e, czcigodny, szanowny.

Venerabundus, a, um, szanujący, przejęty uszanowaniem.

Venerātio, onis, *ż.* cześć, uszanowanie, poważanie.

Venerātor, ōris, *m.* czciciel, domus vestrae.

Venereus, a, um, patrz Venus

Venĕror, 1. czcić, cześć wyrządzać, deos, simulacra, templa; 2) prosić, błagać, deos multa (bardzo błagać); poet.: si nihil horum veneror; stąd: venerandus, a, um, czci godny, bier. veneratus, czczony, błagany, Ceres, u poet.

Venĕti, orum, *m.* plemię Trackie w Paflagonii, które się z Antenorem przeniosło do dzisiejszéj krainy Wenecyańskiéj; stąd: Venetia, ae, *ż.* kraina Wenetów; 2) lud Gallii Lugduneńskiéj; stąd: *a)* Venetia, ae, *ż.* kraina Wenetów; *b)* Venetĭcus, a, um, do Wenetów odnoszący się.

Venĕtus, a, um, modrawy.

Venia, ae, *ż.* łaska, wzgląd, skłonienie się do czyjéj woli, veniam petere ab aliquo, orare, dare; bona venia lub bona cum venia, za łaskawém pozwoleniem; 2) przebaczenie, pacem veniamque impetrare ab aliquo, veniam ac pacem alicui dare; dare veniam et impunitatem; errati veniam impetrare; veniam erroris petere.

Venīlia, ae, *ż.* nimfa, matka Turnusa; 2) żona Janusa.

Vĕnio, vēni, ventum, īre, 1) o żyjących istotach; *a)* przychodzić, przyjeżdżać, przybywać, istinc; ex urbe; a rege, Carthagine Romam; Delum Athenis; ad aliquem; ad Sullam in Graeciam; ad urbem, ad curiam, ad flumen; in castra, in theatrum, in Syriam; in conspectum; inter alios venit Attalus; qui successor Crasso veniebat; poet. bez przyim. tumulum (do); często nieosob.: venitur, przychodzi się; ventum est; przy wskazaniu celu: ad lub in colloquium; ad hoc spectaculum Romam; ad se oppugnandum; subsidio lub auxilio, na pomoc; pabulatum, adjutum alios, auxilium postulatum, questum, oratum; z tr. bez.: speculari;—przenoś. w mowie: przejść. przystąpić do czego, vides, quo progrediente oratione venturum me puto; a fabulis ad facta; ad recentiores literas; ad propositum; venio nunc ad Datamem; venio nunc ad istius morbum et insaniam; przyjść do jakiego stanu, położenia, dostać się, wpaść, popaść, in (fidem ac) potestatem alicujus; in deditionem; in calamitatem; in periculum, in invidiam, in odium, in contemptionem; in sermonem, in amicitiam, in spem obtinendi regni; usque ad administrationem reipublicae; in partem alicujus rei, otrzymać udział w jakiéj rzeczy; in cruciatum, być wystawionym na męczarnie; *b)* w duchu nieprzyjacielskim: najeżdżać, wkraczać, wpadać; przedrzéć się, ad aliquem; ad urbem, ad Italiam, Ravennam usque; usque ad urbis portas cum bello; in Italiam; adversum patriam cum exercitu; obviam v., cum magnis copiis lub cum exercitu v.; veniri ad se existimantes; – przenoś. wystąpić, contra alienum pro familiari et necessario; contra injuriam; contra ami-

ci existimationem; *c)* poet.: pochodzić, Bebrycia de gente; 2) o istotach nieżywotnych: *a)* wschodzić, sol veniens; *b)* być dostarczonym, przywiezionym, sprowadzonym, pszysłanym, nadejść, frumentum Tiberi venit; dum tibi literae meae veniant; *c)* pokazać się, dobywać się, lacrimae venientes; veniens in corpore virtus; stąd: wyrastać, rodzić się, ipsae (arbores) sponte sua veniunt; veniunt felicius uvae, u poet.; — przenoś. powstawać, wynikać, wypływać, majus commodum ex otio meo quam ex aliorum negotiis reipublicae venturum; *d)* o czasie: przychodzić, nadchodzić, zbliżać się, dies venit; cura venientis anni; venisse tempus victoriae; *e)* z przyim in i prz. 4. quod in buccam venerit, co ślina do ust przyniesie; venit mihi in mentem, przychodzi mi na myśl; venire in proverbium, pójść w przysłowie: *f)* zdarzyć się, przytrafić się, spotkać, si quid adversi venisset; si quando similis fortuna venisset; quid homini potest tūrpius usu venire?

Venor, 1. polować, venatum ire, exire, proficisci, udać się na polowanie; 2) przech. polować na co, leporem, feras; — przenoś. starać się usidlić kogo, zwabić, virōs; viduas avaras; ubiegać się za czém, laudem; ventosae plebis suffragia.

Venter, tris, *m.* brzuch, żołądek, non minus animo quam ventre delectari; 2) żywot macierzyński;— przenoś. wydatność, pękatość czego nakształt brzucha, crescit in ventrem cucumis, u poet.

Ventidius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Ventilo, 1 powiewać czém, wywijać w powietrzu, aura comas; frigus v., chłodzić wachlarzem;— przenoś. podniecać, podburzać, illius linguā, quasi flabello seditionis, illa tum est egentium concio ventilata.

Ventĭto, 1. przychodzić często, uczęszczać.

Ventōsus, a, um, wietrzny, pełen wiatrów, aequora, mare, folles; poet. także: lekki, chyży, equi, alae; — przenoś. chełpliwy, ubiegający się za próżnością, płochy, lingua, poet.; niestały, zmienny, plebs, ingenium, imperium.

Ventricŭlus, i, *m.* żołądeczek, v. cordis, komórki serca.

Ventus, i, *m.* wiatr; przysłowie u poet.: verba in ventos dare; profundere verba ventis, na próżno mówić; ventis tradere aliquid, puścić w zapomnienie; non videt ferre sua gaudia ventos, nie widzi, że jego radość jest płonna; — przenoś. venti secundi, pomyślność; alios vidi ventos, niepomyślność, nieszczęście; v. popularis, sprzyjanie ludu; quicumque venti erunt, okoliczności; omnes rumorum et concionum ventos colligere, środki pobudzające; ventorum moderator, ten który na zgromadzeniach ludu daje komu pomoc w otrzymaniu urzędu.

Venŭcŭla uva, ae, *ż.* gatunek winogron, które długo chowano w garnkach, stąd: venucula convenit ollis.

Venum, patrz 2. venus.

Venundo, dĕdi, dătum, 1. = venum do.

1\. **Venus**, vcnĕris, *ż.* wdzięk, piękność, powab, szczegól. w dziełach sztuk, u poet. i w ogóle u późn. pis.; 2) Venus, bogini wdzięków, miłości, żona Wulkana, matka Kupidyna, Eneasza; 3) miłość i osob. ulubiona, poet.; 4) planeta.

Stąd: Venereus lub -ius, a, um, do Wenery należący, V. servi, którzy czynili posługi w świątyni Wenery erycyńskiéj w Sycylii; *rzeczow.* venereus, i, *m.* szczęśliwy rzut Wenery w grze kostkowéj, patrz talus; = jactus Veneris; — przenoś. wszeteczny, rozpustny, venereae res, amor, voluptates i t. p.

2. **Venus**, us lub i, *m.* przedaż, używa się zwykle tylko w 4. prz. venum dare, sprzedawać, venum ire, iść na przedaż, być przedanym.

Venŭsia, ae, *ż.* miasto Samnitów w Apulii; stąd: Venusīnus, a, um, należący do Wenuzyi i Venusini, orum, *m.* Wenuzynowie.

Venustas, ātis, *ż.* piękność, wdzięk budowy ciała, powab, muliebris; — przenoś. wdzięki krasomówskie, dowcip, żart delikatny, dicendi vis summa venustate conjuncta; przyjemność, delikatność w obejściu się, affluens omni lepore et venustate.

Venuste, *przysł.* pięknie, delikatnie, venustissime respondere.

Venustus, a, um, powabny, piękny co do budowy ciała: — przenoś. w mowie i obejściu się: przyjemny, delikatny, sermo urbanus et venustus; venustae sententiae; facilis et valde venustus.

Vepallĭdus, a, um, bardzo blady.

Veprĕcŭla, ae, *ż.* mały krzak cierniowy.

Vepres, is, *m.* i *ż.* cierń, zwykle w licz. mn. hirsuti secuerunt corpora vepres.

Ver, vēris, *n.* wiosna; primo vere, na początku wiosny; — przenoś. v. aetatis, młodość; ver sacrum, ofiara z pierwiastków płodów wiosennych; ver sacrum facere.

[V]eragri, ōrum, *m.* lud w Gallii narboneńskiéj.

Verax, ācis, rzetelny, prawdę mówiący, oraculum.

Verbēna, ae, *ż.* zwykle w licz. mn. gałązki poświęcone lauru, mirtu, drzewa oliwnego, któremi kapłani zwani fetiales przy zawieraniu pokoju i przymierza, tudzież przy rozstrzyganiu sporów z obcemi narodami głowy swoje wieńczyli; używano ich także do wieńczenia ołtarzów i przy ofiarach.

Verber, ĕris, *n.* uderzenie, bicie, castigare aliquem verberibus; v. remorum, robienie wiosłami; ventorum, impet wiatrów; lapidum, rzucanie, trącanie, odbijanie się kamieni; — przenoś. łajanie, v. linguae; 2) narzędzie do bicia: rózga, bicz i t. p.; ictu verberis increpuit; instant verbere torto; poet.: rzemień u procy.

Verberātio, ōnis, *ż.* bicie, smaganie; — przenoś. karcenie, łajanie.

Verbĕro, 1. uderzać, ćwiczyć, virgis; ense, ciąć; aquila aethera verberat alis, wzbija się w powietrze; vineae grandine verberatae, zniszczone; Mutinam tormentis, rozbijać mury Mut. użyciem machin oblężniczych; — przenoś. karcić, łajać, gromić, orator istos verberabit.

Verbĕro, ōnis, *m.* zasługujący na chłostę.

Verbōse, *przysł.* wielą słowami, obszernie.

Verbōsus, a, um, obfity w słowa, zbyt obszernie tłómaczący się.

Verbum, i, *n.* słowo, wyraz, w licz. mn. verba facere, mówić, przemawiać, rozprawiać, mieć mowę; verba dare alicui, oszukać; verba sunt, czcze wyrazy, bez rzeczywistości; verbo, pozornie, w przeciwieństwie do re ipsa; także

ustnie, nie na piśmie; uno verbo, jednėm słowėm, krótko mówiąc; ad verbum, e lub de lub pro verbo, słowo w słowo, dokładnie, dosłownie, ad verbum exprimere; verbum pro verbo reddere, także: verbum verbo reddere; verbi causa lub gratia, naprzykład; meis, tuis, suis, alicujus verbis, w mojém, twojém, jego, czyjém imieniu; w grammatyce: verbum, słowo, część mowy, odmieniająca się przez czasy, ut sententiae verbis finiantur

Vēre, *przysł.* prawdziwie, rzeczywiście, rzetelnie, słusznie, quod proprie vereque dicitur; verissime judicabat, sprawiedliwy, trafny sąd wydawał; vere contendere, słusznie utrzymywać.

Verĕcunde, *przysł.* przestrzegając wstydu, wstydliwie, skromnie, verecundius hac de re loquor.

Verĕcundia, ae, *ż.* bojaźń pochodząca ze czci i uszanowania, verecundiam deorum habere; v. parentis, aetatis; skromność, wstydliwość, obyczajność, custos omnium virtutum verecundia est.

Verĕcundor, āri, wstydzić się, verecundantem incitabat.

Verĕcundus, a, um, wstydliwy, skromny, obyczajny, decet verecundum esse adolescentem; umiarkowany, verecundior in postulando; orator erit in transferendis verbis verecundus; poet.: v. rubor lub color, rumieniec od wstydu.

Verendus, a, um, czci godny, szanowny.

Vĕreor, verĭtus, 2. lękać się, obawiać się, bella, reprehensionem, vim; także: z tryb. bez. committere; 2) szanować, utrum eum amici magis vererentur, an amarent; metuebant eum servi, verebantur liberi; cujus sic asperitatem veritus est, ut-; także z przyp. 2. ne tui quidem testimonii veritus; 3) być troskliwym, niespokojnym o co lub o kogo, z nast. ne lub ut lub ne non i tryb. łącz. (porów. ne pod *c*); vereri se, ne circumveniretur; vereor, ut prodesse possit; eo minus veritus navibus (o okręty); de qua (Carthagine) non ante vereri desinam, quam-; poet. z 4 przyp. i tr. bez. judexque verebar, non omnes causam vincere posse suam.

Vergĭliae, ārum, *ż.* gwiazdozbiór: siedm gwiazd, dżdżownice.

Vergo, versi, 3. nachylać, skłaniać zwracać ku jakiéj stronie, z przyim in i przyp. 4; 2) o położeniu: leżéć ku-, rozciągać się, z przyim. ad ' b in i 4 przyp. vergit ad septentriones; 3) o czasie: quo propius nox vergit ad lucem, im bardziéj się zbliża koniec nocy, u późn.; — przenoś. przechylać się, być skierowanym, nisi Bruti auxilium ad Italiam vergere, quam ad Asiam maluisse, mus. II) przech. nalać, wsypać amoma in sinus, poet.

Vergobrĕtus, , *m.* najwyższy urzędnik u Eduów.

Verīdĭcus, a, um, prawdomówny.

Verīsimĭlis, e, prawdopodobny.

Verisimilitūdo, ĭnis, *ż.* prawdopodobieństwo.

Vērĭtas, ātis, rzeczywistość, prawda, magna est vis veritatis; loqui ad voluntatem omnia, nihil ad veritatem; vulgus ex veritate pauca, ex opinione multa aestimat; rzetelność, szczerość, otwartość, rustica; sprawiedliwość, prawość, judiciorum; ad tuam fidem et veritatem confugit.

Vermicŭlātus, a, um, sposobem mozaiki robiony.

Vermicŭlus, i, *m.* robaczek.

Vermĭno, i vermĭnor, 1. mieć robaki.

Vermis, is, *m.* robak.

Verna, ae, *m.* i *ż.* niewolnik urodzony w domu swojego pana; 2) krajowiec.

Vernacŭlus, a, um, domowy, swojski, krajowy, festivitas, sapor.

Vernilis, e, niewolniczy, podły.

Vernilĭter, *przysł.* niewolniczo, podle.

Verno, āre, wiosenną przybierać postać, odmłodnieć, humus vernat, u poet. i w ogóle u późn. pisarzy.

Vernŭla, ae, *m*, i *ż.* zdrobn. od verna· jako *przym.* domowy, swojski, u poet. i w ogóle u późn. pisarzy.

Vernus, a, um, wiosenny, tempus, flores.

Vĕro, ōnis, *m.* = veru.

Vēro, *przysł.* w istocie, rzeczywiście, prawdziwie, est vero fortunatus; w odpowiedziach: tak, i owszem, vero ac libenter quidem; prowadzi do czegoś ważniejszego: nawet, zgoła, neque proprium crimen nec vero aliud ejusmodi; enim vero, zaprawdę, zaiste; 2) *spójnik* (nie kładzie się na początku zdania), zaś, quartam vero partem-; inimici vero ejus.

Veromandui, orum, *m.* lud w Gallii belgijskiéj.

Verōna, ae, *ż.* miasto w Gallii zapadańskiéj.

Verres, is, *m.* wieprz.

Verres, is, *m.* przezwisko Kajusza Korneliusza; stąd: *a)* Verrius, a, um, do Werresa należący i *rzeczow.* Verria, orum, *n.* święta ustanowione w Sycylii przez Werresa; *b)* Verrīnus, a, um, należący do Werresa, jus (Cyceron mówi dwuznacznie: jus tam nequam esse Verrinum, w odniesieniu do verrinum jus, patrz niżéj verrinus); *rzeczow.* Verrinae, arum, *ż.* mowy Cycerona przeciw Werresowi.

Verrīnus, a, um, wieprzowy; v. jus, polewka wieprzowa.

Verro, verri, versum, 3. ciągnąć, włóczyć, caesariem longa per aequora; zmiatać, sprzątać, favillam; quidquid de Lybicis verritur areis.

Verrūca, ae, *ż.* brodawka;—przenoś. wada, mały błąd, uchybienie, postulat, ignoscat verrucis illius.

Verrucōsus, a, um, mający wiele brodawek; 2) przydomek Kw. Fabiusza Maksyma Kunktatora.

Verrunco, āre, wziąć obrót, haec bene verruncent populo, niech wezmą szczęśliwy obrót.

Versabilis, e, ruchomy;—przenoś. zmienny.

Versatĭlis, e, który się łatwo obraca, kręci, acies; — przenoś. obrotny, umiejący się zastosować do okoliczności, ingenium.

Versĭcŏlor, ōris, mieniący kolor, plumae versicolores columbae; pstry, różnofarbny, vestis.

Versĭcŭlus, i, *m.* wierszyk, epistolae; wiersz poetycki, versiculi euntes mollius.

Versificātor, ōris, *m.* składający wiersze, poeta u późniejszych pisarzy.

Versifico, 1. pisać wiersze.

Verso, 1. (od verto) często co obracać, kręcić, toczyć, versant me in litore venti; se versare lub na str. bier. versari, kręcić się, rzucać się, versabat se in utramque partem; mundus versatur circa coeli axem; — przenoś. *a)* o losie: zmieniać, fortuna omnia ver-

sat; fortuna in contentione et certamine utrumque versavit; wstrząsać, omnium versatur urna; *b)* rozważać, roztrząsać, rozbierać w myśli, myśléć o czém, in animis aliquid secum; in pectore lub pectore aliquid; secum versare lub samo v. ze zdan. zalcż. versate diu, quid valeant humeri, quid ferre recusent; eadem multis modis; verba (tłómaczyć): także: zmieniać, suam naturam; zwracać, animum in omnes partes, per omnia; mentem ad omnem malitiam et fraudem; se illuc; se huc atque illuc; knuć, dolos, dirum nefas; *c)* starać się zjednać kogo dla siebie, usposobić, varie militum animos castigando adhortandoque; muliebren animum in omnes partes; 2) gonić tu i owdzie, oves (paść); currum in gramine (jeździć); na str. bier. być, znajdować się gdzie, bawić, przebywać, żyć, właśc. i przenoś. in Sabinis; apud praefectos regios; in clarissima luce; cum aliquo; apud aliquem; inter aliquos; inter aciem; intra vallum; in aliquo loco; ad solarium; versari alicui ante oculos, in oculis omnium; alicui ob oculos; versatur magnus error (zachodzi, jest); versari in periculo; in errore; zajmować się jaką czynnością, sztuką, umiejętnością, oddać się czemu, miéć w czém udział, zawiadować czém, in caede, in rapinis, in bello, in imperiis, in magistratibus, in artibus ingenuis; in veri investigatione; inter arma et studia i t. p. 3) niepokoić, nie dać spoczynku, dokuczać, trapić, aliquem; imperitae multitudinis nunc indignatio nunc pudor animos v.; animos spe, metu; odiis domos, wzbudzać nienawiść; 4) przewracać, aliquid, glebas ligonibus, terram, u poetów.

Versum, patrz 2 versus.

Versūra, ae, *ż.* obracanie, kręcenie, przewracanie na drugą stronę; 2) pożyczanie pieniędzy, versuram facere, zaciągać pożyczkę; versurā solvere lub dissolvere, zapłacić dług pożyczonemi skąd inąd pieniędzmi.

1. **Versus**, a, um, *imiesł.* od verro lub verto.

2. **Versus**, lub versum, *przysł.* i *przyim.* ku, kładzie się po imionach, którym się dodaje ad lub in, ad Oceanum versus proficisci jubet; ad Cercinam versus; in Italiam versus navigaturus erat; in lapide ad meridiem v. consedit; in forum versus; przy imionach miast zwykle samo versus: Narbonam v., Massiliam v., Romam v.; także meridiem v., versus eadem.

3. **Versus**, us, *m.* ciąg, szereg, remorum; in versus distulit ulmos; w piśmie: wiersz, primus v. legis; multis milibus versuum; wiersz poetycki, versus Virgilianus; v ille Homeri; versus facere; non amplius quaternis quinisve versibus.

Versūte, *przysł.* chytro, dicere.

Versūtia, ae, *ż.* chytrość, przebiegłość.

Versutilŏquus, a, um, chytromówny, wykrętny, poet.

Versūtus, a, um, obrotny, przebiegły; chytry, przewrotny.

Vertex, ĭcis, *m.* wir, zakręt, dat sonitum torto vertice torrens; 2) wierzch głowy; poet. głowa, toto vertice supra est; sublimi feriam sidera vertice; 3) biegun kuli świata; 4) w ogóle często: szczyt, wierzchołek, Aetnae; — przenoś.

vertices dolorum, najdotkliwsze bóle.

Verticōsus, kręcący się, wirowaty.

Vertigo, inis, *ż*. kręcenie w koło, obracanie, coeli, poet.

Verto, verti, versum, 3. zwracać, obracać, se vertere lub verti lub samo vertere, jako nieprzech. obracać się, zwracać się, wracać, z przyim. ad lub in i przyp. 4; verti me a Minturno Arpinum versus, vertere iter retro, cofać się, nazad wracać; gradu verso, pede verso, cofnąwszy się; cardinem vertere, drzwi otworzyć; 2) w znacz. woj.: aliquem in fugam vertere, zmusić do ucieczki; także v. aciem, agmina, poët.; v. terga, tył podać, uciekać; podobnież: se v. i versuros omnes in fugam; 3) pod względem położenia: rozciągać się, znajdować się, leżéć gdzie, ab oriente ad septentrionem; stąd: versus, leżący, znajdujący się gdzie, skierowany dokąd, mari ad occidentem verso; amnis nunc ad fontes nunc in mare versus exercet undas; 4) odmieniać, zmieniac, Auster in Africum se vertit; — przenoś. jussa; mentem lub aliquem (czyj sposób myślenia) u poet.; verti lub vertere jako nieprzech. zmienić się, fortuna jam verterat; versa et mutata in pejorem partem sunt omnia; 5) zmieniać miejsce pobytu, wynieść się, wyprowadzić się skąd, v. solum, szczegól. o wygnańcach; przemienić co na co, aliquid in aliquid; se vertere lub verti, przemienić się, in aquam se v.; se in omnes facies, przybierać na siebie wszelkie kształty; verti in parva animalia; poet.: formam (pod względem kształtu) vertitur oris antiquum in Buten; przekładać pisma, tłómaczyć, Platonem; annales ex Graeco in Latinum sermonem; verti etiam multa de Graecis; 6) — przenoś. *a)* zwrócić na co, skierować, versa Romam res; summa curae in Bostarem versa erat; in quem tum omnis civitas versa erat; także: periculum in creditores a debitoribus verterat; verterat periculum in Romanos; poet.: cognomen in risum (w śmiech obrócić); obrócić, użyć na co, ex illa pecunia magnam partem ad se; litem in suam rem, przypisać, omnium secundorum et adversorum causas in deos; uważać za co, uznać, poczytać, in prodigium, in religionem, in contumeliam, in crimen, vitio i t. p.; pod względem skutku: wyjść na co, obrócić się w co, alicui in invidiam, in perniciem in seditionem; quod bene vertat; factum est versum in laudem; *b)* posunąć kogo, doprowadzić, unieść, verti ad caedem; in admirationem versus rex; 7) skręcać, toczyć, lumina; na str. bier. kręcić się, vertitur coelum; stąd o czasie: ubiegać, upływać, septima jam vertitur aestas; intra finem anni vertentis; anno vertente iter confecerat, w ciągu roku; na str. bier. u poet. kręcić się gdzie, uwijać się, być, verti in mediis catervis; verti inter primos; — przenoś. zajmować się czém, circa hanc consultationem verti; vertebatur in eo, utrum — an-, szło o to, czy — czy-; in eo res vertitur, na tém rzecz polega; puncto saepe temporis maximarum rerum momenta verti; id totum vertitur in voluntate Philippi; 8) przewracać, terram aratro lub ferro lub ligone; Massica rastris; freta versa lacertis, poet.; cadus non ante versus, naczynie, z którego nie nalewano (pełne), poet.;

crateras v., wypróżniac, 9) wywracać, obalać, burzyć, aliquem vi, fraxinos, arces, moenia ab imo; fluxas res Phrygias vertere fundo; omnia secum i t. p., u poet.; — przenoś. vertit ad extremum omnia.

Vertumnus, i, *m.* bożek przemian pór rocznych; opiekun handlu. Przy jego posągu w Rzymie na rynku sprzedawano książki, Vertumnum Janumque liber spectare videris; poet.: Vertumnis natus iniquis, człowiek niestały.

Veru, u, *n.* rożen; 2) pocisk, pugnant mucrone veruque Sabello.

Verum, *spój.* przeciwstawia i zapewnia razem, rzeczywiście zaś, ale jednak; po zdaniach przeczących, non modo (tantum, solum), -verum lub verum etiam, nietylko, -ale nawet, non modo in causa, verum in aliquo honesto praesidio spem collocasset; używa się także, gdy przerywamy ciąg mowy, przechodząc do innego przedmiotu, ale, verum praeterita omittamus.

Verumtamen, *spój.* ale jednak.

Verus, a, um, prawdziwy, rzeczywisty, niezmyślony, gloria, virtus, timor, dolor, amicus; *rzeczow.* verum, i, *n.* prawda, a vero longissime abesse, być bardzo dalekim od prawdy; si verum fateri volumus; 2) zgodny z rozumem, słuszny, sprawiedliwy, verum est, jest rzecz zgodna z rozumem, słuszna, z nast. przyp. 4 i tryb. bez. lub ze spój. ut i tr. łącz. metiri se quemque suo pede verum est.

Verūtum, i, *n.* gatunek pocisku.

Verūtus, a, um, uzbrojony pociskiem.

Vervex, ēcis, *m.* skop.

Vesānia, ae, *ż.* szaleństwo, nierozum, extimui, ne vos ageret vesania discors.

Vesānus, a, um, wściekły, szalony; — przenoś. gwałtowny, okropny, fames.

Vescia, ae, *ż.* miasto w Lacyum; stąd: Vescinus, a, um, do tego miasta odnoszący się; *rzeczow.* Vescini, orum, *m.* Wescynowie.

Vescor, vesci, brać pokarm, jeść z prz. 6. Numidae lacte et ferina carne vescuntur; rzadko z przyp. 4.; pecus ad vescendum apta; vescendi causa; — przenoś. używać, voluptatibus; poet.: aura aetherea, oddychać, żyć.

Vescus, a, um, drobny, szczupły, cienki, farra, frondes.

Vesĕris, is, *m.* rzeka w Kampanii.

Vesevus, patrz Vesuvius.

Vesīca, ae, *ż.* pęcherz.

Vesicŭla, ae, *ż.* pęcherz mały.

Vesontio, ōnis, *m.* miasto w Gallii.

Vespa, ae, *ż.* osa.

Vesper, ĕris i vesper, eri, *m.* gwiazda wieczorna; 2) wieczór, primo vespere i primā vesperi (dom. horā) w pierwszéj godzinie wieczornéj; ad lub sub vesperum, ku wieczorowi; w 6 przyp. przysłówkowo: vespere lub vesperi, wieczorem, późno; przysłowie: quid vesper ferat, incertum est; poet.: quid vesper serus vehat, sol tibi signa dabit; 3) zachód, strona zachodnia.

Vespera, ae, *ż.* wieczór, ad vesperam, ku wieczorowi.

Vesperasco, vesperavi, 3. zmierzchać się, vesperascente coelo, nad zmierzchem.

Vespertīnus, a, um, wieczorny, tempus; si vespertinus te oppresserit hospes; 2) zachodni, regio.

Vesperūgo, īnis, *ż.* = vesper.

Vespillo, ōnis, *m.* grabarz wieczorny, nocny, dla ubogich, których zwłoki wieczorem były grzebane; 2) Rzymski przydomek.

Vesta, ae, *ż.* córka Saturna i bogini Ops, wyobrażająca ogień, bogini szczęścia domowego, czczona od Trojan a późniéj od Rzymian; — przenoś. jéj świątynia, V. arsit; ogień, ter liquido ardentem perfudit nectare Vestam. Stąd: **Vestalis**, e, tyczący się bogini Westy; sacra, w dniu 9 czerwca obchodzona uroczystość na cześć Westy; virgo V. lub samo Vestalis, dziewica Westalska, Westalka, kapłanka Westy: było ich z początku cztery, późniéj sześć; strzegły ognia nieustającego w świątyni Westy; poet.: Vestales oculi, niewinne.

Vester, vestra, vestrum, wasz, wasza, wasze; *rzeczow.* de vestro impendite, z waszego majątku; odio vestro, z nienawiści ku wam.

Vestĭbŭlum, i, *n.* przedsionek; w ogóle: wstęp, wejście, urbis, castrorum, sepulcri; vestibulum exsomnis servat, wstęp do krainy podziemnéj; in vestibulo Siciliae, na wstępie do Sycylii; — przenoś. początek, wstęp mowy, vestibula honesta ad causam.

Vestigium, ii, *n.* ślad nogi, stąpienie, vestigia facere, ponere, iść, wstępować, wchodzić; figere premere, zatrzymać się; vestigiis aliquem sequi lub consequi, iść w ślad za kim; podobnicż: vestigiis instare; także: ślad źwierząt, avium, ungulae; trop; 2) stopa, podeszwa, a vestigio ad verticem, od stóp do głowy; także: vestigia verberum, ślady, znaki; — przenoś. o naśladowaniu: vestigia alicujus persequi; vestigiis ingredi patriis; cecha, znak, znamię, po których można co odkryc, urbis, itineris, fugae, proelii, humani cultus, servitutis, sceleris, avaritiae; 2) miejsce, gdzie się zostaje, stanowisko, eodem vestigio manere; in suo vestigio mori malle quam fugere; także: in vestigiis hujus urbis; — przenoś. *a)* stanowisko, siedlisko, in animi notione tanquam in vestigio reponere aliquid; *b)* moment, vestigium temporis; stąd: e lub ex lub in vestigio, natychmiast, eodem vestigio, w tymże momencie.

Vestigo, āre, śledzić, szukać, alte vestiga oculis; causas rerum; 2) wyśledzić, znaleźć, perfugas.

Vestimentum, i, *n.* suknia, odzież, calceos et vestimenta mutavit; vestimenta dabat pretiosa; 2) pokrycie, lectus vestimentis stratus.

Vestīni, orum, *m.* lud w Italii; stąd: Vestīnus, tyczący się Westynów.

Vestio, 4. odziewać, minus bene vestitus; te muricae tinctae lanae vestiant; vestitum esse pellibus; — przenoś. okryć, terra vestita floribus; montes vestiti silvis; zasadzić, Taburnum olea; osłonić, natura oculos membranis vestivit; przyozdobić, inventa oratione v.

Vestis, is, *ż.* suknia, odzież, veste aliquem contegere, spoliare; vestem mutare, odmienić odzież albo przywdziać żałobę; 2) pokrycie, kobierzec, vestis stragula lub samo v., tincta super lectos canderet vestis eburnos.

Vestītus, us, *m.* odzienie, suknia, vestitum mutare, przywdziać żałobę: ad vestītum suum redire, złożyć żałobę; 2) — przenoś. pokrycie, vestitus viridissimus riparum; vestitus densissimus montium; ozdoba, concinnitas sententiarum vestitu orationis ornata.

Vesŭlus, i, *m.* góra na granicy Liguryi

Vesŭvius, ii, lub Vesevus. i, *m.*

góra wulkaniczna w Kampanii; *przym.* Vesevo jugo.

Veteranus, a, um, stary, dawny, hostis; milites vet. lub samo veterani, starzy, wysłużeni, doświadczeni żołnierze; stąd: legio v., składający się z żołnierzy wysłużonych.

Veterasco, veterāvi, 3. starzeć się.

Veterātor, ōris, *m.* doświadczony, biegły w czém, in causis privatis; 2) stary frant, szalbierz.

Veteratōrie, *przysł.* chytro, po szalbiersku, dicere.

Veteratōrius, a, um, chytry, przebiegły, ratio dicendi.

Veterīnus, a, um, do pociągów należący; stąd: veterinarius, a, um, odnoszący się do bydląt pociągowych, roboczych, medicina, sztuka leczenia bydląt, weterynarya.

Veteris, przyp. 2. od vetus.

Veternōsus, a, um, letargiczny; ospały.

Veternus, i, *m.* starość, 2) spiączka; 3) gnusność, lenistwo, nec torpere passus sua regna veterno.

Vetitum, i, *n.* zakaz, rzecz zakazana, nitimur in vetitum; contra vetitum.

Veto, vetui, vetĭtum, 1. zakazywać, zabraniać, nie pozwalać, z tryb. bez. (czyn. lub bier. jak przy sł. jubeo); lub z 4 przyp. i tryb. bez., castra vallo muniri vetuit; vetuit ad eum quemquam accedere; ze spój. ne i tryb. łącz. lub samym tryb. łącz. cur vetas, ne quis velit; vetabo, sub iisdem sit trabibus, u poet. i pózn. pisarzy w ogóle; także: z 4 przyp. osoby lub rzeczy: vetuit me tali voce; vetare bella, majora i t. p.; na str. bier.: ut a praefecto morum Hasdrubal cum eo vetaretur esse, że Hasdrubalowi było wzbronione; acta agimus, quod vetamur vetere proverbio (dom. agere); vetor fatis; poet.: terrae vetitae; samo veto używane od trybunów ludu jako oznaka ich sprzeciwienia się; lex jubet aut vetat; si vetat auspicium. tanii.

Vettōnes, um, *m.* lud w Luzy-

Vetŭlus, a, um, podstarzały, gladiator, equus, cornix; *rzeczow.* vetulus, staruszek, vetula, staruszka.

Vetus, vetĕris, stop. wyż. veterior, najwyż. veterrimus, stary, parentes, senatores, naves; dawny, consuetudo; fama veterum malorum; vindicare veterem injuriam; *rzeczow. a)* veteres, um, *m.* przodkowie; u późn. aut.: dawni starożytni pisarze; *b)* Veteres, um, *ż.* dawne sklepy wekslarskie na rynku w Rzymie.

Vetustas, ātis, *ż.* starożytność, historia nuncia vetustatis; contra omnia vetustatis exempla; 2) długotrwałość, dawność, possessionis, quae vetustati condita mandentur; quae mihi videntur habitura etiam vetustatem; dawna zażyłość, przyjaźń, conjuncti vetustate, officiis, benevolentia; magna est vis vetustatis, consuetudinis; długie doświadczenie, ingenio, vetustate artificio tu facile vicisti; 3) potomność, de me nulla unquam obmutescet vetustas; si fidem tanto operi est latura vetustas.

Vetustus, a, um, dawny, od dawna trwający, mos; hospitium; 2) starożytny, scriptores; 3) przestarzały, multo tamen vetustior et horridior ille

Vexātio, ōnis, gwałtowne wzruszenie, wstrząśnienie; 2) przykrość, vulneris; trapienie, corporis; 3) dręczenie, zło obchodzenie się z kim, sociorum.

Vexātor, ōris, *m.* dręczyciel, naruszający spokojność, reipublicae, urbis.

Vexi, patrz veho.

Vexillārius, ii *m.* chorąży; w licz. mn. vexillarii, w czasach cesarstwa, żołnierze wysłużeni, którzy od zwykłych robót żołnierskich byli wolni, mieli swoją chorągiew i stanowili część legionu.

Vexillum, i, *n.* chorągiew wojskowa; 2) żołnierze należący do jednéj chorągwi, vexillum centum octoginta sex milites erant; 3) chorągiew czerwona, którą nad namiotem wodza rozwijano jako znak do boju, vexillum proponere, tollere.

Vexo, 1. mocno poruszać, wstrząsać, venti vexant nubila; rates;— przenoś. trapić, dręczyć, sollicitudo vexat impios; niepokoić, hostes: rabować, pustoszyć, fana, agros; niszczyć, psuć, civitatis mores.

Via, ae, *ż.* droga, gościniec, militaris, Appia: także: ulica, przejście, sacra: per omnes vias in forum curritur; — przenoś. *a)* droga, viam aperire potentiae, luxuriae; de via decedere: *b)* sposób, środek, zręczność, habet certam viam: via agendae rei; viam fraudis inire; unam viam saluti esse ratus; *c)* metoda, prawidło, sposób, vitae: per omnes vias leti; discendi; viā, porządkiem, metodycznie, dicere, disputare, progredi; 2) droga, podróż, viam facere, podróżować; v. multorum dierum; fessus de via; de via languere; inter viam, podczas podróży; via bidui, tridui, podróż dwudniowa, trzydniowa.

Viārius, a, um, tyczący się drogi, lex (w przedmiocie poprawienia dróg).

Viatĭcus, a, um, podróżny, do drogi należący; *rzeczow.* viaticum, i, *n.* *a)* pieniądze na podróż; *b)* pieniądze żołnierskie oszczędzone w czasie służby, lub ze zdobyczy.

Viātor, ōris, *m.* podróżny; 2) rodzaj sług publicznych przy urzędnikach wyższych.

Vibex, īcis, *m.* siniak, pręga, blizna, szram, znak od uderzenia.

Vibius, ii, *m.* imię Rzymskie.

Vibo, ōnis, *ż.* miasto Brucyów, dawniéj Hippo zwane, Vibo Valentia; stąd: Vibonensis, do Wibony odnoszący się; porów. Valentini.

Vibro, 1. nadawać ruch drżący, chwiać, wstrząsać, membra, vestes, crines, u poet.; 2) ciskać, miotać, wywijając rzucać, hastas, sicas, tela, jaculum, fulmina; vibratus ab aethere fulgor, poet.; 3) drżeć, drgać, tres vibrant linguae; 4) o przedmiotach blask wydających: migotać, iskrzyć się, lśnić się, vibrans gladius; mare, quia a sole collucet, albescit et vibrat; — przenoś. o świetnéj, silnéj, piorunującéj wymowie: Demosthenis non tam vibrarent fulmina, nisi numeris contorta ferrentur; oratio vibrans

Vibullius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu

Viburnum, i, *n.* kalina.

Vicānus, a, um, mieszkający na wsi: *rzeczow.* mieszkaniec wsi.

Vica Pōta, także Vica et Pota, ae, *ż.* bogini zwycięztwa.

Vicārius, a, um, namiestniczy, zastępujący miejsce, fides amicorum: *rzeczow. a)* zastępca, namiestnik; *b)* podwładny niewolnika, vicarius est, qui servo paret.

Vicātim, *przysł.* ulicami, porządkiem ulic, ambire; po wsiach, habitare.

Vice, vicem, patrz vicis.

Vicenārius, a, um, zawierający dwadzieścia.
Viceni, ae, a, po dwadzieścia vicenos annos permanent.
Vicesimāriūs, a, um, tyczący się dwudziestej części.
Vicesimus, a, um, dwudziesty; *rzeczow.* vicesima, ae, *ż.* dwudziesta część jako podatek, opłata.
Vicētia, ae, *ż.* miasto w wyższéj Italii.
Vicies, *przysł.* dwadzieścia razy.
Vicinālis, e, sąsiedzki, ad vicinalem usum.
Vicinia, ae, *ż.* sąsiedztwo, blizkość miejsca; poet.: sąsiedzi, videt hunc vicinia tota; u późn. pis. podobieństwo.
Vicinītas, ātis, *ż.* sąsiedztwo, blizkość miejsca, in Umbria atque in ea vicinitate; sąsiedzi, princeps vicinitatis.
Vicinus, a, um, sąsiedzki, blizko mieszkający, znajdujący się, terra vicina mihi; *rzeczow.* sąsiad, sąsiadka, omnes vicini oderunt; — przenoś. blizki, nadchodzący, zbliżający się, mors; podobny, zbliżony, dialecticorum scientia vicina eloquentiae.
Vicis, jako przyp. 2. vicem przyp. 4. vice, 6; w licz. mn. przyp. 1. i 4. vices, 3. i 6. vicibus, *r. ż.* zmiana, kolej, in vicem, lub invicem lub samo vicem, na przemian, jeden po drugim, wzajemnie; per vices, kolejno, z kolei; 2) u poet.: los, zmiana losu, regis, fortunae; tuam vicem saepe doleo; także w odniesieniu do walki: vitare vices Danaum, unikać bitwy; 3) wzajemność, wywzajemnienie się, wzajemna przysługa, zawdzięczenie, vicem officii praesentis; reddere vicem meritis i vicem referre, poet.; vicem saevitiae reddere, wywzajemnić się za okrucieństwo; 4) miejsce, urząd, obowiązek, powołanie, czynność, ne sacra regiae vicis deserentur; missis in vicem earum quinque milibus, na ich miejsce; fungar vice cotis; 5) strona, suam vicem officio functus, ze swojéj strony; 6) raz, plus vice simplici.
Vicissim, *przysł.* znowu, na odwrót, versique vicissim Rutuli dant terga; calescere vel apricatione vel igni, aut vicissim umbris aquisve refrigerari; wzajemnie, hanc veniam petimusque damusque vicissim; age fare vicissim.
Vicissitūdo, īnis, *ż.* zmiana, kolej, fortunae; wzajemność, officiorum.
Victima, ae, *ż.* bydle na ofiarę przeznaczone, ofiara; — przenoś. se victimam praebere, stać się ofiarą.
Victimārius, ii, *m.* ofiarnik, posługacz przy ofiarach.
Victoāli, orum, *m.* szczep Wizygotów nad Dunajem.
Victor, ōris, *m.* zwycięzca, Romani ex ea pugna victores excesserunt, jako zwycięzcy: często w appozycyi: victor exercitus; — przenoś. ten, który cel swój osiągnął, victor propositi; v. Sinon; 2) Victor, Rzymski przydomek.
Victōria, ae, *ż.* zwycięztwo tak w wojnie, jako też i w innych względach, victoriam referre ex hoste; victoriam gloriosam consequi; 2) Victoria, bogini zwycięztwa i jéj posąg.
Victoriātus, us, *m.* pieniądz srebrny z wyobrażeniem bogini zwycięztwa, wartości pół denara.
Victoriŏla, ae, *ż.* mały posąg bogini zwycięztwa.
Victrix, īcis, *ż.* zwyciężycielka, victrices Athenas fore; *przymio-*

tnik, victricia arma, broń zwycięzka, victrices literae, z doniésiem o zwycięztwie.

Victus, a, um, *imiesł.* od vinco.

Victus, us, *m.* (od vivo) sposób życia, qui eum a pristino victu deducerent; 2) żywność, pożywienie, pokarm, arma quaeque ad victum pertinebant; quotidianum victum removeri jussit; victu uti; victum quaerere, rogare.

Vicŭlus, i, wioseczka, miasteczko.

Vicus, i, *m.* ulica czyli plac zabudowany domami, Cyprius, Tuscus; 2) wieś, miasteczko, V. Augusti, V. Julius.

Vidĕlicet, *przysł.* zapewne, oczywiście, naturalnie; 2) w znaczeniu ironicznem: rozumie się, naturalnie, homo v. timidus et permodestus vocem consulis ferre non potuit.

Viden' = vīdesne, poet.

Video, vīdi, vīsum; 2. widziéć, bene oculis, longe, longius, acriter; poet.: obudzić się, jamque videnti tempora pingit, przebudzonemu; ujrzéć; zoczyć, spostrzedz, aliquem lub aliquid lub z 4 przyp. i tr. bez.: aliquem z imiesł. cz. teraźn.; widziéć, dożyć, doczekać się, ex multis diebus, quos in vita celeberrimos laetissimosque viderit; neque in tam multis annis cujusquam ex sua stirpe funus vidit; suo toto consulatu somnum non vidisse; clarissimas victorias aetas nostra vidit; — przenoś. *a)* o innych zmysłach: mugire videbis terram, usłyszysz, poet.; w odniesieniu do umysłu: widziéć, spostrzedz, pojąć, aliquid animo v. lub samo videre; aliquem lub aliquid in somnis, per somnum, per quietem; somnia v., mieć widzenie we śnie; in futurum; plus; z nast. 4. przyp. i tr. bez.: vidit se magno fore periculo, nisi-; etsi non equum locum videbat suis; ze zdaniem względném: quum, quid potissimum vitarent, non viderunt; *b)* na str. bier. zdawać się, miéć pozór, uchodzić za co, nisi ad severitatem propensior videretur; quod utile videretur; quae quibusdam admirabilia videntur; hoc longe alio spectabat, atque videri volebant; z tr. bez. lub z prz. 1. i tr. bez. lub z 4 przyp. i tr. bez, amens mihi fuisse videor; non mihi videtur, ad beate vivendum satis posse virtutem; si tibi videtur, jeżeli jesteś tego zdania, jeżeli to uważasz za dobre; tibi si videbitur; ubi visum est i t. p. quum tempus est visum rei gerendae; quae visa sunt; często przy ogłaszaniu rozporządzeń senatu lub urzędników używano słowa videor, ażeby pokazać skromność w zdaniach i uniknąć nienawiści rozkazującego tonu: majores nostri voluerunt, quae jurati judices cognovissent, ea non ut esse facta, sed ut videri pronunciarent; consul adjecit senatus consultum, Ambraciam non videri vi captam esse; pronunciat Sthenium literas publicas corrupisse videri; 2) przypatrywać się, oglądać co; — przenoś. rozważać, roztrząsać, brać pod rozwagę, ipse viderit; aliquid lub ze zdaniem względném albo pytającem: nunc ea videamus, quae contra disputari solent; vide, quo me inducas; de aliqua re; 3) zobaczyć się z kim, videbis hominem; postarać się o co, przysposobić co, aliquid videamus cibi; ut prandium nobis videret; — przenoś. miéć co na celu, zmierzać do czego, majus quiddam: Camillus in utraque

vestra fortuna suam gloriam videt; troszczyć się o co, mieć o czém staranie, dbać o co, negotia mea videbis; videndum sibi esse aliud consilium; ze spój ut i tr. łącz. ut navem idoneam habeas, diligenter videbis; także: videris, quemadmodum his satisfeceris; ze spój. ne i tr. łącz.: uważać, strzedz się, obawiać się, mieć się na baczności, videndum est, ne obsit benignitas; hoc vide, ne contumeliosum sit.

Vidua, ae, *ż.* patrz viduus.

Viduĭtas, ātis, *ż.* owdowiałość.

Viduo, 1. pozbawiać, ogołacać, urbem civibus; foliis viduantur orni, poet.

Viduus, a, um, pozbawiony czego, wyzuty, z przyp. 6 lub 2 lub z przyim. a i przyp. 6 u poet. lucus viduus a lumine Phoebi; pectus amoris; 2) owdowiały, owdowiała; *rzeczow.* wdowiec, wdowa; nieżonaty, niezamężna; 3) o drzewach, do których winorośle nie są przywiązane, arbor, poet. patrz caelebs.

Vienna, ae, *ż* miasto w Gallii narbonenskiéj.

Viētus, a, um (poet. także: viĕtus), zwiędły, skurczony, zmarszczony, membra.

Vigeni, patrz viceni.

Vigeo, vigui, 2. być czerstwym, silnym, rzeźwym, zdrowym na duszy i na ciele, vigent in corpore vires; viget aetas; vigere memoria; — przenoś. być w stanie kwitnącym, świetnym, być sławnym, mieć powagę, dum stabat regno incolumis regumque vigebat conciliis; magnae viguere Mycenae; vigebant studia rei militaris.

Vigesimus, patrz vicesimus.

Vigil, vigĭlis, czuwający, nieśpiący, czujny, canes, custodia; *rzeczow.* stróż, vigiles ejus loci; — przenoś. oculi, lucernae, ignis curae, u poet.

Vigilans, tis, czuwający, czujny, oculi; 2) pilny, troskliwy, przezorny, consul.

Vigilanter, *przysł.* czujnie, bacznie. starannie, troskliwie, administrare provinciam.

Vigilantia, ae, *ż.* czuwanie, niezmordowana pilność, troskliwość.

Vigilax, ācis, czuwający: — przenoś. curae, ciągle niepokojące.

Vigilia, ae. *ż.* czuwanie, niespanie, Demosthenis vigiliae; 2) straż nocna, vigilias agere: v. nocturnae; 3) czas odbywanéj straży nocnéj, u Rzymian czwarta część nocy, stąd: prima, secunda i t. d.; 4) żołnierze na straży będący, v. crebras ponere, disponere, circuire; urbs vigiliis munita; przenoś. troskliwość, pilność, czuwanie nad czém, ut vacuum populum Romanum metu nostra vigilia redderemus.

Vigilo, 1. czuwać, nie spać. usque ad lucem; ad multam noctem; de multa nocte; ad ipsum mane;— przenoś. *a)* lumina vigilantia (światło na wieży z latarnią); curae vigilantes, troski ciągle niepokojące, poet.: *b*) czuwać nad czém, mieć staranie, być troskliwym, pro aliquo; ze spój. ne i tryb. łącz. vigila, ne tuam causam deseras; 2) poet. przech. nieśpiąc czas przepędzić, noctes vigilantur; czuwając wykonać, vigilati labores; quae vigilanda viris.

Viginti, dwadzieścia.

Vigintiviri, orum, *m.* zgromadzenie dwudziestu mężów ustanowione od Juliusza Cezara do rozdzielenia gruntów w Kampanii między ubogich obywateli; stąd: vigiuti-

viratus, us, *m.* urząd dwudziestu mężów.

Vigor, ŏris, siła żywotna, żywość, dzielność, igneus est illis vigor; animi, ingenii; juventas et patrius vigor.

Vilis, e, tani, frumentum;—przenoś. małéj wartości, lichy, mało znaczący, obojętny, o żyjących i nieżywotnych przedmiotach, si tibi vile est mori; inter vilia habere; poet.: łatwy do nabycia, phaselus, poma.

Vilitas, ātis, *ż.* taniość, nizka cena, annonae; in vilitate, przy nizkich cenach; annus est in vilitate, w tym roku jest wszystko tanie; vilitas in vendendis, taniość w przedawaniu; — przenoś. *a)* mała wartość, nikczemność, corporum; *b)* lekceważenie, sui.

Viliter, *przysł.* tanio; — przenoś. vilissime natus, z nizkiego bardzo rodu.

Villa, ae, *ż.* dom wiejski, posiadłość wiejska, folwark; 2) Villa publica, dom rządowy na polu Marsowém.

Villico, āre, zajmować się gospodarstwem wiejskiém.

Villicus, a, um, do posiadłości wiejskiéj należący; *rzeczow.* villicus, i, *m.* dozorca gospodarstwa wiejskiego, włódarz; villica, ae, *ż.* dozorczyni, szafarka.

Villōsus, a, um, kosmaty, kudłaty.

Villŭla, ae, *ż.* mała posiadłość wiejska.

Villus, i, *m.* długa sierć źwierzęcia, kudły.

Vimen, ĭnis, *n.* pręt, rózga, gałązka giętka, lentum; poet.: rzecz upleciona, kosz, quernum.

Vimentum, i, *n.* = vimen.

Viminālis, e, wydający giętkie pręty, gałązki przydatne do wyplatania; stąd: Viminalis collis, jeden z siedmiu pagórków Rzymu, od rosnących tam dawniéj krzewów wierzbowych tak nazwany.

Vimĭneus, a, um, z gibkich gałązek, pręcików zrobiony, viminea tegumenta galeis imposita; crates.

Vin' = visne, od volo.

Vinăceus, a, um, winny, od wina; *rzeczow.* vinaceum, i, *n.* jąderko winnéj jagody; także vinacea i vinaceum, wytłoczyny z winnego grona.

Vinālis, e, winny, tyczący się wina; Vinālia, ium, *n.* uroczystość, podczas któréj wino Jowiszowi ofiarowano, 22 kwietnia i 19 sierpnia.

Vinārius, a, um, winny, należący do wina; *rzeczow.* vinarium, ii, *n.* naczynie do wina.

Vincibĭlis, e, łatwy do pokonania, dający się zwyciężyć.

Vincio, vinxi, vinctum, 4. wiązać, przewiązać, otoczyć, foenum, pedes soleis; sura cothurno alte; tempora novis floribus; poet.: boves vincti cornua vittis; 2) krępować, manus post terga; aliquem vinctum reduci jussit ad dominum; qua vinctum ante se Thyum agebat; tribus catenis vinctus; — przenoś. ująć, zmorzyć, vinctos somno trucidandos tradidere; krępować, vitis (vinum) olim vinctura linguam, poet.; oczarować, linguas et ora, poet.; zobowiązać, skrępować, vinctus obsequio; ejus religioni vinctus; wzmocnić, zabezpieczyć, oppida praesidio; o mowie: spajać, ściśle połączyć, nadać tok przyzwoity co do szyku wyrazów, sententias, verba; membra orationis numeris: poema vinctum; ograniczyć, ukrócić, powściągnąć, utrzymać w porządku, severis legibus aliquid.

Vinco, vici. victum, 3. zwyciężyć, otrzymać zwycięztwo, pokonać, omnes gravi proelio; urbem pugnando; aliquem in certamine; victus, pokonany; — przenoś. *a)* opanować, stać się panem czego, u poet.: viribus ramum; aequora; o pochodniach: noctem flammis, rozpędzić ciemność nocy; o drzewie: multa secula durando, przetrwać; o urodzaju: proventu horrea, przepełnić stodoły; vivendo vici mea fata, żyłem zbyt długo, nad zakres dni mnie przeznaczonych; victus somno, sopore, zmorzony snem; ubi aëra vincere summum arboris haud ullae jactu potuere sagittae, żaden rzut strzał nie mógł przewyższyć szczytu drzewa; *b)* pokonać, przezwyciężyć, animum, rationem, naturam studio, difficultates, invidiam, iram, superbiam i t. p.; vincit dolor consilium; spes metum i t. p.; o osobach: zmiękczyć, zmienić czyje myśli, do ustępstwa skłonić, zniewolić, aliquem; victus consilio, victa literis; victus patris precibus; także: aliquem z nast. ut i tryb. łącz.; często: victus, powodowany, uniesiony, amore, ira, poenitentia, officio, necessitate i t. p; poet.: victus animi, uniesiony żądzą; *c)* przewyższyć, celować, terrae magnitudinem; opinionem, exspectationem omnium; omnes cura, vigilantia, patientia, calliditate et celeritate ingenii, superiores gloria; ceteros eloquentia; aliquem pulchritudine, studio, odio; *d)* dowieść, przekonać, z 4. przyp. i tryb. bez. id me cupere, dicendo vincere non possum; ea, z nast. zdaniem względném; hoc, z nast. ut i tr. łącz.; 2) nieprzech. mieć wyższość, przewagę, zwyciężyć w wojnie; v. acie, bello proelio lub samo vincere; poet.: bella, Olympia (na igrzyskach Olimpijskich); przez co, jakim sposobem: elephantorum auxilio, operibus, virtute i t. p.; u późn. pis.. vincendo per bella gravissima usque ad Oceanum Britannicum processit, gdy w ciągu walk uporczywych otrzymał przewagę; w sporze sądowym; wygrać (o powodzie: judicio, sponsione v.; o pozwanym. judicium, sponsionem) stąd także: vicit in consilio sententia, zdanie wzięło przewagę; vicit in senatu pars illa; vicimus, wygraliśmy, dopięliśmy zamierzonego celu, spełniło się nasze życzenie, cui si in urbe tuto esse licebit, vicimus; vicisti, przyznaję ci słuszność, dobrze mówisz.

Vincŭlum i **vinclum**, i, *n.* to co służy do wiązania, przewiązka, powróz, lina, nodos et vincula linea rupit: tunicarum vincla relaxat; kajdany, vincla levare; więzienie, in vincula conjicere, ducere; e vinculis publicis effugere: — przenoś. *a)* to co hamuje, powściąga, więzy, hamulec, ex corporis vinculis evolare: v. cupiditatis. *b)* związek, spójnia, mollit pennarum vincula, ceras; vinculis propinquitatis conjunctus; v. fidei; beneficium et gratia sunt vincula concordiae.

Vindĕlici, orum, *m.* lud Germanii nad Dunajem na północ względem Retów.

Vindēmia, ae, *ż.* winobranie; poet.: winogrona, coquitur vindemia saxis.

Vindemiātor, ōris, *m.* utrzymujący winnicę, trudniący się winobraniem, winiarz.

Vindemiŏla, ae, *ż.* małe winobranie: — przenoś. grosz ciężko zapracowany, omnes meas vindemio-

las eo reservo, ut illud subsidium senectutis parem.

Vindemĭtor, = vindemiator.

Vindex, ĭcis, *m.* i *ż.* obrońca, wybawca, wybawicielka, oswobodziciel, oswobodzicielka, aeris alieni, injuriae, periculi, libertatis, majestatis; nisi dignus vindice nodus inciderit, jeżeli nie zajdzie ważna przeszkoda, niebezpieczeństwo wymagające odpowiedniego wybawcy; 2) mściciel, mścicielka, Furiae vindices facinorum; v. conjurationis.

Vindicātio, ōnis, *ż.* sądowe dochodzenie, poszukiwanie prawa do jakiéj rzeczy; obrona w tym przedmiocie.

Vindĭciae, arum, *ż.* sądowe poszukiwanie prawā do jakiéj rzeczy, lĭs vindĭciarum; 2) wyrok sędziego w tym przedmiocie.

Vindĭco, 1. sądownie dochodzić jakiéj własności, domagać się czego prawnie, np. wolności niewolnika; stąd: wyzwolić ze stanu niewolniczego, in libertatem; aliquem ad suos; aliquem ab aliquo; w ogóle: *a)* domagać się, upominać się o co, przywłaszczać sobie co, nonnulla ab imperatore miles, plurima vero fortuna vindicat; Chii suum (Homerum) vindicant; videor id meo jure vindicare; omnia pro suis; decus belli ad se; sibi regnum; Syriam sibi; albo: uwolnić, oswobodzić, patriam a servitute in libertatem; *b)* wziąć w opiekę, bronić, zachować, aliquem a verberibus, ab unco, a crucis terrore, a molestia, a labore, a periculo i t. p. se de aliquo; domum suam a solitudine; terram a populationibus; ab hac necessitate vos fortuna vindicat; 2) karać, dolum malum legibus; maleficia acerrime, seditionem; consensionem improborum; conjurationes; stąd: vind. in aliquem; także: samo vind., nisi vos vindicatis; mścić się, conatus perditos alicujus; patris mortem; injurias suas manu; ad injuriam soceri vindicandam: interitum alicujus; in quos eo gravius Caesar vindicandum statuit: in illo injuriam soluti foederis; offensas suas ense.

Vindicta, ae, *ż.* zemsta, facilis vindicta est mihi; 2) oswobodzenie, uratowanie, vitae hujus; libertatis; 3) obrona, legis; 4) pręt, laska, którą pretor dotykał się niewolnika przy udarowaniu go wolnością.

Vinea, ae, *ż.* winnica; — przenoś. dach ochronny, którym żołnierze przy dobywaniu miasta osłaniali się od pocisków nieprzyjaciół.

Vinētum, i, *n.* winnica; przysłowie: vineta sua caedere, sobie samemu szkodzić.

Vinĭtor, ōris, *m.* winiarz, zajmujący się winobraniem, maturae vinitor uvae.

Vinolentia, ae, *ż.* nieumiarkowane używanie wina; pijaństwo.

Vinolentus, a, um, pijany, winem upojony, także: oddany pijaństwu; furor v., jako skutek; medicamentum v., zaprawione winem.

Vinōsus, a, um, pijany, upojony winem; także: oddany pijaństwu; convivia v., gdzie się pije wiele wina.

Vinum, i, *n.* wino; 2) picie wina, pijatyka, in vino tempus consumere; per vinum, ad vinum.

Viŏla, ae, *ż.* fijołek; poet.: kolor fioletowy, tinctus viola pallor.

Violābĭlis, e, mogący być zgwałconym, znieważonym, non violabile numen.

Violāceus, a, um, fijołkowy.

Violārium, ii, *n.* miejsce, gdzie

rosną fijołki, poet.: fijołki; irriguum bibant violaria fontem.

Violātio, ōnis, ż. zgwałcenie, znieważenie, templi.

Violātor, ōris, m. gwałciciel, znieważyciel, juris gentium; templi.

Viōlens, tis, gwałtowny, niepowściągniony.

Violenter, *przysł.* gwałtownie, porywczo, quaestionem exercere: retortis violenter undis.

Violentia, ae, ż. gwałtowność, porywczość, hominis; dzikość, eadem violentia vultu.

Violentus, a, um, gwałtowny, popędliwy, burzliwy, Eurus, amnis, ira, impetus.

Viōlo, 1. pustoszyć, niszczyć, nemus securi; urbem: zgwałcić, zhańbić, zbezcześcić, znieważyć, jus, loca religiosa, amicitiam; quum a Dionysio violatus esset; osławić, existimationem absentis; razić, aliquem, oculos; kaleczyć, ranić, violavit Penthea thyrso: farbować, ebur ostro.

Vipĕra, ae, ż. żmija, u poet.: wąż, jaszczurka: — przenoś. człowiek niebezpieczny, in sinu atque in deliciis venenatam illam viperam habere.

Vipĕreus, a, um, żmijowy, wężowy, carnes, fauces: poet.: żmije na sobie mający, vipereum crinem vittis innexa cruentis.

Vipsanius, a, um, imię Rzymskiéj familii.

Vir, vĭri, m. 1) mężczyzna; 2) mąż, małżonek; 3) w wojsku: zwykle w licz. mn. viri, piechota, omnem ripam equites virique obtinentes; stąd: viris equisque, całą siłą; 4) mąż z towarzyszącemi przymiotami męztwa, dzielności, stałości, mocy charaktaru, plane vir; si vir esse volet; si quid in Flacco viri est; vir virum legit, wybiera sobie podobnego; 5) poet.: w licz. mn. ludzie.

Virāgo, ĭnis, ż. dziewica mająca coś męzkiego w charakterze, bello metuenda virago (o Palladzie).

Virbius, ii, m. przydomek Hippolita i jego syna.

Virens, tis, zieleniejący się, mons ilicibus virens; — przenoś. kwitnący, młodzieńczy, świeży, rzeźwy.

Vireo, ēre, zielenić się, być zielonym, fronde virere nova; — przenoś. być rzeźwym, czerstwym, dum virent genua.

Vires, ium, ż. patrz vis.

Vīresco, virui, 2. zielenieć, stawać się zielonym, gramina.

Virētum, i, n. miejsce zarosłe trawą, okryte zielonością, vireta nemorum.

Virga, ae, ż. gałązka, latorośl, zraz do szczepienia; 2) rózga do bicia; w licz. mn. virgae, pęki rózg przy toporach, które nosili liktorowie, porow. fascis; virgis caedi; 3) rószczka czarodziejska, aurea; tetigit summos capillos virga; — przenoś. pręga, pasek kolorowy na materyi, na sukni, purpureis tingat sua corpora virgis, poet.

Virgātus, a, um, pręgowaty, w paski, virgatis lucent sagulis.

Virgētum, i, n. krzak.

Virgeus, a, um, z chróstu, z pręcików zrobiony.

Virgiliae, patrz vergiliae.

Virgilius, ii, m. imię Rzymskiéj familii; stąd: Virgiliānus, a, um, należący do Wirgiliusza, versus.

Virgĭnālis, e, dziewiczy, panieński, habitus et vestitus: verecundia.

Virgineus, a, dziewiczy, panieński, vultus, rubor, sagitta virginea (Dyany).

Virginitas, ātis, ż. panieństwo

Virginius, a, nazwisko Rzymskiéj familii.

Virgo, ĭnis, *ż.* dziewica, panna, filia virgo, córka niezamężna; u poet. także: młoda mężatka, virgo felix, o Pazyfai; — przenoś. *a)* Virgo, panna, gwiazdozbiór; *b)* Aqua Virgo lub samo Virgo, woda czysta i bardzo zimna przez M. Agryppę rurami sprowadzona do Rzymu, któréj źródło przez dziewczynę było odkryte.

Virgŭla, ae, *ż.* rózeczka, laseczka; divina, czarodziejska.

Virgultum, i, *n.* krzak; chróścina, stąd: virgultus, a, um, krzakami zarosły, consedit in valle virgulta nemorosaque.

Virguncŭla, ae, *ż.* dzieweczka, panieneczka.

Viridārium, ii, *n.* ogród dla rozrywki, dla przechadzki.

Virĭdis, e, zielony, zielonawy, trawiasty, żółtozielony, viridissima gramine ripa; viridi se gramine vestit; mons v.; o morzu, rzekach i o tém co się w nich znajduje: modro zielonawy, virides aquae; v. Mincius; v. Nereidum comae; *rzeczow.* viride, is, *n.* zieloność; w licz. mn. viridia, zielone drzewa, rośliny, ogrodowina; — przenoś. świeży, czerstwy, rzeźwy, juventa; cruda deo viridisque senectus, u poet.; *rzeczow.* viridiores junioresque, u późn. pis.

Viridĭtas, ātis, *ż.* zieloność, pratorum; herbescens viriditas; — przenoś. czerstwość, rzeźwość, żywość, senectus aufert viriditatem.

Virido, āre, zielenić się, być zielonym; viridans, zielony; także: viridari, stawać się zielonym, poet.

Virilis, e, męzki, stirps, sexus; 2) pars v., uczestnictwo, obowiązek, udział, część, która na każdego w szczególności przypada; stąd: est aliqua mea pars viril., mam w tém udział, mam obowiązek; pro virili parte, ile pojedyńcza osoba wykonać może, pro v. parte defendere; — przenoś. silny, mężny, dzielny, wytrzymały, ingenium; animi matrona virilis; parum virile, nie po męzku.

Virīlĭtas, ātis, *ż.* moc, siła męzka.

Virīlĭter, *przysł.* po męzku, odważnie, stale, facere.

Virītim, *przysł.* na każdego z osobna, ile każdemu przypada, agrum viritim distribuere; 2) szczególnie, osobliwie, quod legeret tereretque viritim publicus usus, coby czytali podając sobie z rąk do rąk.

Virōsus, a, um, pełen szlamu, nieczystéj wilgoci; mający mocny zapach albo śmierdzący.

Virtus, ūtis, *ż.* siła, dzielność męzka, animi virtus corporis virtuti anteponatur; 2) w wojnie, w niebezpieczeństwie i w ogóle: w trudném, przykrém położeniu: męztwo, waleczność, odwaga, śmiałość, stałość, v. rei militaris; v. bellandi; virtute princeps; nisi virtute et animo restitissem; 3) w spokojnych okolicznościach: cnota, cnotliwość, cnotliwe postępowanie, szlachetny sposób myślenia, oderunt peccare boni virtutis amore; omnes rectae affectiones virtutes appellantur; 4)—przenoś. o źwierzętach i przedmiotaah nieżywotnych: dobroć, zdatność, moc, arboris, equi virtus; navium; 5) Virtus, jako bóstwo u Rzymian.

Vīrus, i, *n.* wilgoć kleista; 2) jad, właś. i przenoś. malum virus serpentibus addidit atris; virus acerbitatis.

Vis, *ż.* (w przyp. 2. vis, 3. vi, w 4. vim, w 6. vi, w licz. mn. vires i t. d.), siła, moc żyjących

i nieżywych istot, equorum, morbi, fluminis; 2) gwałt, gwałtowność, hostium, tempestatis; flammae; vi lub per vim, gwałtem, siłą; — przenoś. mnóstwo, mnogość, wiele czego, jumentorum, canum, ranunculorum, telorum, lacrimarum; auri argentive, pulveris; 3) w l. mn. vires, siły wojenne, wojsko, satis virium ad certamen; — przenoś. *a)* moc, siła, wpływ, działanie, skuteczność, orationis, oratoris, ingenii, conscientiae; vim maximam habere ad aliquid; *b)* znaczenie, istota, natura, amicitiae, virtutis; znaczenie wyrazów, myśl, nominis, verborum; quae vis vocibus subjecta sit.

Viscātus, a, um, lepem namazany.

Viscera, patrz viscus.

Viscerātio, ōnis, *ż.* podarek dla pospólstwa w mięsiwie.

Viscum, i, *n.* jemioła, krzew; 2) lep z jemioły na łowienie ptaków.

Viscus, ĕris, *n.* zwykle w licz. mn. viscera, um, *n.* wszystko, co jest pokryte skórą w zwierzęciu, mięso, tergora diripiunt costis et viscera nudant; v. boum; solida taurorum viscera traxit; — przenoś. *a)* dzieci, potomstwo, diripiunt avidae viscera nostra ferae; *b)* wewnętrzna część jakiéj rzeczy, montis; reipublicae; itum est in viscera terrae, poet.; inhaeret in visceribus malum; haerens visceribus nobilissimae civitatis; *c)* pieniądze, majątek, v. aerarii; de visceribus tuis.

Visendus, a, um, wart widzenia.

Visio, ōnis, *ż.* widzenie, patrzenie, oglądanie; 2) widzenie, obraz fantastyczny, adventitia: 3) wyobrażenie, veri et falsi; doloris.

Visĭto, 1. nawiedzać, odwiedzać kogo, visitasset eum Carneades.

Viso, visi, visum, 3. widzieć, oglądać, tanta fuit omnium exspectatio visendi Alcibiadis; undique visendi studio Trojana juventus circumfusa ruit; 2) nawiedzać kogo, zwiedzać, quendam volo visere; Octavii domus quum vulgo viseretur.

Visum, i, *n.* rzecz widziana; 2) obraz fantastyczny.

Visus, us, *m.* wzrok, zmysł widzenia, obire omnia visu; 2) rzecz widziana, widok, zjawisko, inopino territa visu.

Vita, ae, *ż.* życie, vitam degere, agere, vivere; vita frui, żyć; e vita discedere, e vita lub vita cedere, vitam ponere, amittere, umrzéć; 2) wyraz pieszczoty: mea vita! moje życie! 3) dusza, cień, tenues sine corpore vitae, poet.; 4) sposób życia, v. rustica; serpit per omnium vitas; 5) żywot, opisanie życia, życiorys, vitae virorum, imperatorum.

Vitābĭlis, e, wart unikania.

Vitabundus, a, um, unikający, castra hostium; ipse quasi vitabundus per saltuosa loca incedebat.

Vitālis, e, żywotny, potrzebny do życia, utrzymujący życie, auras vitales carpere, oddychać, żyć, quod vitale sit, co życie utrzymuje; — przenoś. vita vitalis, prawdziwe, rzeczywiste życie, poet.

Vitātio, ōnis, *ż.* unikanie, chronienie się, doloris, periculi.

Vitellia, ae, *ż.* miasto Ekwów w Lacyum.

Vitellius, a, um, nazwisko Rzymskiéj familii; stąd: Vitelliānus, a, um, tyczący się Witelliusza.

Vitellus, i, *m.* cielątko; 2) żółtko w jaju.

Viteus, a, um, z winorośli, z winnych jagód; poet.: vitea pocula, wino.

Viticŭla, ae, *ż.* mała winorośl.

Vitigineus, a, um, z winorośli.

Vitiligo, ĭnis, *ż.* plamy na skórze, wysypka.

Vitilis, e, upleciony z pręcików.

Vitilitigo, āre, przymawiać, przyganiać, czernić, kłócić się, pieniać; stąd: vitilitigātor, ōris, *m.* pieniacz, oszczerca, potwarca.

Vitio, 1. zepsuć, uszkodzić, lues vitiaverat auras; curis vitiatum corpus amaris, poet.; 2) sfałszować senatus consulta; vitiatam memoriam funebribus laudibus esse reor; 3) zniweczyć, auspicia; v. diem, przez obwieszczenie złowrogich przepowiedni (obnunciatio), uznać dzień jaki za niewłaściwy do odbywania czynności publicznych; 4) zgwałcić, zhańbić.

Vitiōse, *przysł.* błędnie, opacznie, concludere; 2) bez należytéj wieszczby, przeciw wskazaniu wieszczby, leges ferre.

Vitiōsitas, ātis, *ż.* skażenie, wada, zepsucie.

Vitiōsus, a, um, zepsuty, skażony; 2) v. consul, nieprawnie, bez należytéj wieszczby obrany; 3) występny, zepsuty moralnie, zły, vita; mox daturos progeniem vitiosiorem.

Vitis, is, *ż.* winorośl; także: gałązka z winorośli; u poet. i w ogóle u późn. pis.: laska albo pręt z winnéj macicy, którego używali setnicy w wojsku; przestęp, roślina, alba, nigra.

Vitisātor, ōris, *m.* zasadzający winorośle.

Vitium, ii, *n.* wada, zepsucie, uszkodzenie, in corpore; in tecto, in parietibus, aquae capiunt vitium; v. castrorum, niekorzystne położenie; 2) uchybienie przeciwko wieszczbie, tabernaculum vitio captum; navigare vitio, żeglować, nie poradziwszy się wieszczby; 3) przeszkoda, comitiorum solum v. est fulmen; id igitur obvenit vitium; — przenoś. występek, wada, przestępstwo, wykroczenie, alicui vitio dare; virtus est fugere vitium.

Vito, 1. unikać, chronić się, strzedz się, właśc. i przenoś. tela; suspiciones; sapiens, vitatu quidque petitu sit melius, causas reddet tibi; ut vitemus oculos hominum, si linguas minus facile possumus; se ipsum v., nie być zadowolnym z siebie samego; z nast. ne i tr. łącz., także: z tr. bez. poet.

Vitreus, a, um, szklanny, ze szkła; — przenoś. poet. *a)* jasny, błyszczący, przezroczysty, unda, ros; piękny, Circe; *b)* kruchy, a stąd: niestały, fama.

Vitrīcus, i, *m.* ojczym.

Vitrum, i, *n.* szkło; 2) farbownik, roślina, se Britanni vitro inficiunt.

Vitta, ae, *ż.* przepaska na głowę kapłanów, kapłanek, poetów, dam Rzymskich; zdobiono nią także bydlęta ofiarne i ołtarze; osoby błagające o opiekę, o miłosierdzie przewiązywały nią rószczki trzymane w ręku, vitta comptos praetendere ramos; praeferimus manu vittas; stąd: vittātus, a, um, ozdobiony przepaską.

Vitŭla, ae, *ż.* krówka nie mająca jeszcze roku, jałówka.

Vitulāria via, ae, *ż.* droga koło Arpinum miasta w Lacyum.

Vitŭlīnus, a, um, cielęcy; *rzeczow.* vitulina, ae. *ż.* lub orum, *n.* cielęcina.

Vitŭlus, i, *m.* cielę, ciołek; mówi się także o młodych koniach, wielbłądach, wielorybach.

Vitupĕrābĭlis, e, naganny, nagany godny.

Vitupĕrātio, ōnis, *ż.* nagana in

vituperationem venire, cadere, vituperationem subire; vituperationes effugere; eam rem tibi vituperationi ;ore.

Vituperâtor, ōris, *m.* ganiciel.

Vituperium, ii, *n.* nagana.

Vitŭpĕro, 1. ganić, przyganiać, consilium; przysłowie: v. coelum, ganić to, co wszyscy chwalić powinni.

Vivârium, ii, *n.* źwierzyniec, sadzawka; — przenoś. excipiunt senes, quos in vivaria mittant, wabią, przynęcają starców, aby ich na wędkę złapać (z nich korzystać).

Vivax, ăcis, mocno, długo utrzymujący się przy życiu, Phoenix, pater, anus, heres vivacior; 2) długo trwały, apium, silva vivacis olivae; gloria; carmine sit vivax virtus; 3) ożywiony, sulfura, palące się silnie; 4) ożywiający, semina rerum vivaci nutrita solo

Vivesco, vixi, 3. nabywać życia, stawać się żywym.

Vivĭdus, a, um, pełen życia, ożywiony, silny, gemma (pączek); bello vi\.da dextra.

Vivirâdix, īcis, *z.* płonka do zasadzenia z korzeniem

Vivo, vixi, victum, 3. (poet. vixet = vixisset), żyć, w szczegól.: *a)* z bliższém określeniem, a mianowicie: cum aliquo, obcowac, mieć przyjaźń, zażyłość, cum eo conjuncte vixit; familiariter cum aliquo; quibuscum conjunctissime vixerat; secum v., żyć tylko dla siebie, sobą się tylko zajmować z oznaczeniem miejsca: żyć gdzie, znajdować się, przebywać, mieszkać, Syracusis, in Thracia, in Pompejano; z przyp. 6 przedmiotu, który służy do życia, utrzymania się: żyć czém, żywić się, piscibus atque ovis; carne, lacte, cortice, rapto lub ex rapto; vivitur parvo; v. de lucro, żyć z czyjéj łaski; z oznaczeniem sposobu, jak się żyje: bene, naturae convenienter, luxuriose, sapienter, omnium odio; vivo miserrimus; vivite fortes; sic vivitur: in tenui pecunia; in servitute; in literis; sub rege; nakoniec rodzaj przysięgi: ita vivam, ut maximos sumptus facio, niech tak żyję, jak to prawda, że-, ne vivam si-, niech nie żyję, jeżeli-; *b)* żyć, używać życia, mieć czas swobodny, quando vivemus; stąd: vive, vivite, przy pożegnaniu, bądź zdrów, bądźcie zdrowi; żyj szczęśliwy; *c)* trwać, nie ginąć, ejus mihi vivit auctoritas; vivunt scripta; vivit sub pectore vulnus, poet.; także: o drzewach, roślinach: vivit vitis, utrzymuje się; o ogniu: palić się, bene vivitis ignes, poet.

Vīvus, a, um, żywy, żyjący, ut Cato vix vivus effugerit; qui quum tantum ausus sit pro mortuo, quid pro vivo non esset ausus? dla niego za jego życia, gdy żył; także: quum vivus filio regnum tradidisset; vivo dederam, post fata reposco; vivo Attico, za życia At.; utroque vivo, za życia obudwóch; Hannibale vivo nunquam se sine insidiis futuros existimabant, póki Hannibal życ będzie-; me vivo, póki ja żyję; poet.: vivus per ora feretur, żyć będzie w ustach wszystkich, wszyscy o nim mówić będą; — przenoś. *a)* o obrazach i posągach: do żywego podobny, vivos ducent de marmore vultus; *b)* viva vox, mowa ustna, viva voce, ustnie; poet.: żywy, plantaria, arundo, virga, cespes, radix; płynący, flumen; świeży flos; ożywiający, ros; lucerna, paląca się; sulfur, saxum, sanguis, calor, naturalny; amor, trwała; *c) rzeczowo*

vivum, i, *n.* ad vivam persedit imber, wskróś, do żywego, poet.: ad vivum resecare, do żywego; stąd: neque id ad vivum resecc. nie biorę bardzo ściśle: kapitał, de vivo est aliquid resécandum; nihil detraxit de vivo.

Vix, *przysł.* ledwie, z trudnością, vix teneor, quin accurram; 2) z nast. quum, zaledwie, tylko co, vix ea fatus erat, geminae quum forte columbae venere volantes; z nast. et, vix agnovit, et compellat; vix dum lub vixdum, tylko co, vixdum epistolam legeram, quum-; 3) prawie nic, vix aut ne vix quidem.

Vocăbŭlum, i, *n.* wyraz, nazwisko.

Vocālis, e, głośny, dający się słyszéć, Orpheus, nympha, t. j. echo; ne quem vocalem praeterisse videamur, krzykacz; vocalis (dom. litera), samogłoska.

Vocātes, um, *m.* lud w Gallii akwitańskiéj.

Vocātus, us, *m.* wołanie, zwoływanie, zapraszanie.

Vocīfĕror, 1. głośno wołać, krzyczéć, wrzeszczéć, ze zdaniem pyt.: vociferari Decius, quo fugerent; aliquid lub z przyp. 4 i tr. bez.: Pontifex vociferari vicisse Romanos; stąd: vociferātio, ōnis, *ż.* krzyk, wrzask.

Vocĭto, 1. często nazywać, Demetrius, qui Phalereus vocitatus est, has Graeci stellas Hyadas vocitare suerunt.

Voco, 1. wołać, nomine quemque vocans; szczegól. *a)* poet. wzywać, prosić, zaklinać, deos; deos votis; divos in vota; deos auxilio; uprosić, imbrem votis; także: ventis vocatis, wyjednawszy sobie wiatry pomyślne; *b)* często: nazywać, na str. bier. nazywać się, quam (urbem) ex nomine suo Romam vocavit; qui Tarquinius vocaretur; quae si tu alio nomine vis vocare: infantem nomine matris vocavit; *c)* zapowiadać, przepowiadać, pluviam vocat cornix, poet.; 2) odwoływać, milites ab operibus; powoływać do czego, wzywać, przyzywać, ad vota et preces: ad arma; ad libertatem; ad se; aliquem in concionem; senatum lub in senatum, zwoływać senat; ad consilium zwoływać na radę wojenną; pozywać, pociągać, powoływać do sądu, in jus, in judicium; zapraszać, ad convivium, ad coenam v. lub samo vocare, eos vocabat, quorum mores a suis non abhorrerent; v. domum; — przenoś. wzywać, pobudzać, ad bellum gerendum; ad studium; in spem me vocas, robisz mi nadzieję; wyzywać, divos ad certamina; także: hostes ultro lub hostem; przyprowadzić kogo lub co do pewnego stanu, położenia, aliquem in partem, wciągnąć, przypuścić do uczestnictwa; in commune, obrócić na wspólny użytek; narazić, in discrimen ac periculum, in suspicionem, in odium aut invidiam; in crimen, obwinić; ad exitium, zgubić; aliquem ad calculos, obliczyć się z kim, albo powołać do obrachunku; amicitiam ad calculos, w stosunkach przyjaźni rachować się zbyt ściśle pod względem tego, co się otrzymało i wyświadczyło wzajemnie; aliquid in dubium, powątpiewać, powziąć o czém wątpliwość; in disceptationem, poddać pod rozstrząsanie.

Vocōnius, a, um, nazwa Rzymskiéj familii; jako przym.: do Wokoniusza odnoszący się, lex.

Vocontii, orum, *m.* lud w Gallii Narbonenskiéj.

Vocŭla, ae *ż.* słaby głos; 2) ton; 3) wyraz, mowa, w znacz. wzgardl.; obmowa, szyderstwo: incurrere in voculas malevolorum.

Vogesus, patrz Vosegus.

Vola, ae, *ż.* dłoń.

Volăterrae, arum, *ż.* miasto w Etruryi; stąd: Volaterrānus, a, um, tyczący się miasta Wolaterry: Vada V port Wolaterry; *rzeczow.*. Volaterrani, orum, *m.* Wolaterranie.

Volatĭcus, a, um, ulatujący; - przenoś. niestały, zmienny, furentis ac volatici (hominis) impetus.

Volatĭlis, e, skrzydlaty, latający, bestiae (ptastwo); puer (Kupidyn); — przenoś. *a)* ulotny, prędki, ferrum, telum, u poet.; *b)* przemijający, actas, poet.

Volātus, us, *m.* lot, latanie, aër sustinet volatus alitum.

Volcae, arum, *m.* lud w Gallii Narboneńskiej, podzielony na V. Arecomici i V. Tectosages.

Volcātius, a, um, nazwisko Rzymskiego rodu.

Volēmus, a, um, dłoń napełniający, pira.

Volens, tis, chętny, stąd: przychylny, życzliwy: volentia alicui, rzeczy miłe, przyjemne komu.

Volg-, patrz vulg-

Volĭto, 1. latać tu i owdzie; — przenoś. *a)* unosić się, przesuwać się, przebiegać, respiciunt atram in nimbo volitare favillam: infinita vis innumerabilium volitat atomorum; hinc aliae (stellae) volitant; *b)* o ludziach: *α)* bujać, wałęsać się, in foro, ante oculos; przejeżdżać tu i owdzie, mediis in millibus ductores auro volitant ostroque decori; poet.: per ora virum, przelatywać z ust do ust, być przedmiotem mowy powszechnéj, być chwalonym; *β)* występować z chlubą, wynosić się, insolentius, volitat ut rex; wysoko sięgać, być próżnym, wielkie rzeczy przedsiębrać, homo volitans gloriae cupiditate; *c)* o stanie duszy: po trudach odpocząć, myśl przerwać, być bez trosk.

Voln-, patrz vuln-.

Vŏlo, 1. latać, poet.: volantes, ptaki; — przenoś. *a)* najczęściej u poet. lecićć, unosić się, volat vapor ad auras; ventus; fulmina per imbres; hasta per aëra; tela utrimque; navis; fama; verbum volat irrevocabile; curae laqueata circum tecta volantes; *b)* o ludziach: lecićć, śpieszyć, volat passu alite virgo.

Volo, volui, velle (sis = si vis), chcićć, życzyć sobie, mićć chęć, żądać, z nast. tr. bez. idem Stoicus esse voluit; z 4. przyp. i tr. bez.; jucundum se esse volebat; z imiesł.: velle se purgatum; si sibi purgati esse vellent, gdyby się chcieli przed nim uniewinnić; ze spój. ut i tr. łącz.: volo, ut mihi respondeas; lub z samym tr. łącz.: vellem mihi rescripsisses; z 4 przyp.: id quod volunt; nihil minus, quam-; si quid vellent; alicujus causa (omnia), życzyć komu wszystkiego dobrego; velle aliquem, chcićć z kim pomówić; velit nolit, scire difficile est, czy chce, czy nie chce, trudno się dowiedzićć; refer animum sis (zam. si vis) ad veritatem; 2) rozkazać, postanowić, aliquid lub z 4 prz. i tryb. bez.; stąd formuła zwykle używana przy podawaniu wniosków na zebraniu ludu: velitis, jubeatis, ut Cicero-, jako zapytanie: czy lud to przyjmuje, uważa za dobre, zgadza się na to; 3) mniemać, twierdzić, utrzymywać, aliquid lub z 4 przyp. i tr. bez.: quod minime illi volunt; ego volo in virtute vim esse quam ma-

ximam; si vultis; 4) quid sibi vult (res?) co to znaczy?; dic, quid vult concursus ad amnem; quid sibi lex, aut quid verba ista vellent; quid haec sibi dona voluerunt?

Volo, ōnis, *m.* ochotnik w wojsku.

Volsci, orum, *m.* Wolskowie, lud w Lacyum; in Volscos missi, do krainy Wolsków; stąd: Volscus, a, um, tyczący się Wolsków.

Volsinii, orum, *m.* miasto w Etruryi; stąd: Volsiniensis, e, należący do tego miasta i Volsinienses, ium, *m.* mieszkańcy tego miasta.

Volsus, a, um, *imiesł.* od vello.

Voltinius, a, um, Woltyński, tribus Voltinia; stąd: Voltinienses, ium, *m.* obywatele należący do tribus Voltinia.

Voltumna, ae, *ż.* bogini Etruryi.

Volturnus, patrz Vulturnus.

Voltus, patrz vultus.

Volūbilis, e, obrotny, potoczysty, toczący się, kręcący się, buxum; amnis v. labitur in omne aevum, poet.; — przenoś. *a)* oratio, potoczysta; orator, płynnie, wprawnie mówiący; *b)* niestały, zmienny, fortuna.

Volubĭlitas, ātis, *ż.* obrotność, łatwość do ruchu kołowego; poet.: zaokrąglenie, capitis; — przenoś. *a)* potoczystość, płynność, v. verborum; wprawa i łatwość do płynnego mówienia, v. linguae; *b)* niestałość, zmienność, fortunae.

Volubĭliter, *przysł.* potoczysto, płynnie, funditur volubiliter oratio.

Volŭcer, volŭcris, volŭcre, lotny, skrzydlaty; *rzeczow.* volucris, is, ptak; — przenoś. *a)* unoszący się w powietrzu, fumi, nebulae; chyży, szybki, lotny, sagitta, arundo, currus, equus, nuncius; somnus, dictum; nihil est tam volucre quam maledictum: *b)* niestały, zmienny, dies, fama, fortuna.

Volūcra, ae, *ż.* gąsienica.

Volucris, is, *ż.* patrz volucer.

Volūmen, ĭnis, *n.* wszystko, co się zwija, skręca, zwój; stąd: książka, dzieło piśmienne (bo u dawnych książki były zwijane na walec), annosa volumina; magnitudo voluminis; sexdecim volumina epistolarum (Ciceronis); 2) kłąb, krąg, nigri volumina fumi; o wężu: septem volumina traxit; sinuat immensa volumine terga; per magna volumina labens; także: juncto volumine serpunt; zagięcie, zakrzywianie nóg w biegu konia, sinuet alterna volumina crurum, poet.: obrót, obracanie się, krążenie, siderum.

Volumnius, a, um, imię Rzymskiej familii.

Voluntārius, a, um, dobrowolny, chętny; miles v. lub samo voluntarius, ochotnik; v. mors, samobójstwo.

Voluntas, ātis, *ż.* wola, chęć, voluntate, z własnéj woli, chętnie, dobrowolnie; ex lub de mea voluntate, podług mego życzenia; 2) sposób myślenia, usposobienie serca, vulgi mutata est voluntas; confisus municipiorum voluntatibus; celans qua voluntate esset in regem; szczegól.: życzliwość, przychylność, sprzyjanie, mutua; tua erga me vol.; v. provinciarum erga Caesarem; quae vestram voluntatem indicent; voluntate Campaniae ornetur; 3) zezwolenie, przyjęcie czego, potwierdzenie, mea, tua, sua, ejus, omnium voluntate; huius voluntate cognita; ut eorum voluntate perpetuo imperium obtineret; non vi, sed suorum voluntate; 4) zamysł, zamiar, przedsięwzięcie, nisi in eo occultasset vo-

luntatem; a qua voluntate deterritus: hanc mentem voluntatemque suscepi: profectio voluntatem habuit non turpem; 5) ostatnia wola, testament, testamenta et voluntas mortuorum; 6) u późn. pis. *a)* wola, rozkaz, postanowienie, rozporządzenie, sine aliqua v. Trajani; quum honores ex sua voluntate praestaret; *b)* znaczenie, myśl, nominis, legis.

Volŭpe i volup, *n.* rzecz przyjemna, ucieszna (znajduje się tylko w dawnéj łacinie).

Voluptārius, a, um, 1) tyczący się rozkoszy, disputatio; 2) sprawujący rozkosz, possessiones; 3) oddany rozkoszom, homo (Epikur); 4) sposobny, zdolny czuć rozkosz, sensus; 5) disciplina v., zasady Epikura; *rzeczow.* voluptarii, orum, *m.* Epikurejczycy, zwolennicy zasad Epikura.

Voluptas, ātis, *ż.* rozkosz zmysłowa i umysłowa, voluptatis verbo omnes, qui latine sciunt, duas res subjiciunt, laetitiam in animo, commotionem suavem jucunditatis in corpore; voluptate perfundi, frui, in voluptate esse, używać rozkoszy; z 4 przyp. i tr. bez. cepi voluptatem, tantum virum fuisse in republica; wyraz pieszczoty, care puer, mea sola voluptas; w licz. mn. rozrywki, wesołe zabawy, widowiska; 2) Voluptas, jako bogini w Rzymie.

Volusēnus, i, *m.* imię Rzymskiéj familii.

Volutābrum, i, *n.* miejsce tarzania się świń, kałuża.

Volutābundus, a, um, tarzający się; — przenoś. in voluptatibus, zatapiający się w rozkoszach.

Volutātio, ōnis, *ż.* obracanie się, tarzanie się.

Volūto, 1. obracać, taczac na stronie bier. obracać się, taczać się, volutare genibus, czołgać się; volutari ad pedes, rzucać się do nóg; — przenoś. *a)* o głosie: rozszerzać, szerzyć, posuwać daléj, per atria; vocem volutant litora, głos rozlega się na brzegach; verba confusa volutant (se); flumina volutant caeca murmura, głos przytłumiony wydają, szumią; *b)* volutari, zatapiać się, in omni dedecore; in omni genere flagitiorum; *c)* volutare, rozważać, rozmyślać, roztrząsać, aliquid in animo, secum animo, cum aliquo; poet.: aliquid inter se; secum corde; tristi cum corde; *d)* zajmować, zatrudniać, animum iis tacitis cogitationibus; stąd: volutatus, oczytany, oswojony, biegły, in veteribus scriptis; in quibus (scriptoribus) te video volutatum.

Volva, ae, *ż.* macica.

Volvo, volvi, volūtum, 3. taczać, obracać, kręcić, zwijać, flumen lapides in mare volvens; flumen volvit vortices; saxum; oculos per singula; se volvere lub volvi lub samo volvere, toczyć się, obracać się, sol circa ertam volvitur; volvitur leto, pada trupem; volvimur undis; lacrimae volvuntur inanes; ignis edax vento volvitur, ogień niszczący siłą wiatru posuwa się; 2) czytać, libros Catonis; 3) orbem, robić koło; — przenoś. *a)* wprawiać w ruch, nadawać bieg, pronos volvere menses (o bogini księżyca); tot casus volvere, przetrwać, wytrzymać: volvi lub nieprzech. volvere, upływać, volventibus annis, volvendis mensibus, w ciągu lat, miesięcy: volvitur annus, upływa rok, poet.; ut idem in singulos annos orbis volveretur, ten sam był bieg wypadków; *b)* mówiąc o losie (u poet. i późn.

pis. w ogóle): przeznaczyć, dopuścić, zrz dzić, sic volvere Parcas; o Jowiszu: volvit vices, kieruje zmianami wypadków; temere humana negotia volvi agique: *c)* o mówcy: nadać mowie potoczystość, zaokrąglać okres, celeritar verba; sententias facile verbo; quo melius cadat aut volvatur oratio; *d)* rozważać, roztrząsać, rozmyślać, żywo się czém zajmować, aliquid animo suo lub in animo lub secum; sortem alicujus sub pectore; secretas cogitationes intra se: plurima per noctem, poet.; veterum monumenta virorum; fatorum arcana; *e)* żywić w sobie namiętności, fluctus irarum sub pectore; poet.; scire ingentes jam diu iras eum in pectore volvere

Vomer i vomis, ĕris, *m.* lemiesz.

Vomica, ae, *ż.* wrzód zropiały;— przenoś. człowiek szkodliwy.

Vomis, patrz vomer.

Vomitio, ōnis, *ż.* i vomitus, us, *m.* wymioty.

Vomo, vomui, vomitum, 3. womitować; 2) przech. u poet. i późn. pis. w ogóle: wyrzucać z siebie, stuppa vomens fumum; salutantum vomit aedibus undam; flammas, zionać ogniem; animam, wyzionąc ducha.

Vopiscus, i, *m.* przezwisko Rzymskie.

Vorăcĭtas, ātis, *ż.* żarłoczność, obżarstwo.

Voraginōsus, a, um, przepaścisty, pełen toni, topieli.

Vorāgo, ĭnis, *ż.* przepaść, wir, topiel, otchłań, submersus voraginibus; — przenoś. przepaść, otchłań, immensa vorago et gurges vitiorum; o osobach: marnotrawca, patrimonii.

Vorax, ācis, żarłoczny; 2) pochłaniający, Charybdis; ignis voracior.

Voro, 1. pożerać, połykać; — przenoś. pochłonywać, rapidus vorat aequore vortex; chciwie i prędko co czynić, v. literas, chciwie czytać, uczyć się.

Vors-, vort-, patrz vers-, vert.

Vos, *za m.* wy.

Vosĕgus, i, *m.* pasmo gór w Gallii, Wogezy.

Voster, patrz vester.

Votivus, a, um, ślubowany, ślubem przyrzeczony, poświęcony, tabula; tura; sanguis (victimae).

Votum, i, *n.* ślub bogom uczyniony, facere, nuncupare, suscipere, concipere, ślub uczynić; solvere, reddere, exsequi, wywiązać się z uczynionego ślubu czyli uroczystego przyrzeczenia bogom; — przenoś. życzenie, pragnienie, hoc erat in votis, tego sobie życzyłem; an venit in votum Attalicis ex urbibus una, czy jest przedmiotem życzenia, poet.

Vŏveo, vōvi, vōtum, 3 ślubować, poświęcać, alicui aliquid; se lub capita sua pro republica; z nast. 4 przyp i tr. bez.: ze spój ut i tr. łą z.; — przenoś. życzyć, pragnąć, elige, quid voveas; quid voveat dulci nutricula majus alumno; z ut. i tr. łącz.

Vox, vōcis, *ż.* głos (żyjących istot), vocem mittere, emittere, głos wydać; premere, supprimere, zamilknąć; tollere, głośno mówić; — przenoś. vocem comoedia tollit, (o stylu wzniosłym); krzyk, krzyczenie, venantum vocibus conterritus; voce opus est: 2) dźwięk, ton, brzmienie narzędzi muzycznych, septem discrimina vocum; 3) wymawianie, rustica et agres is; akcent, przygłos, acuta, vocem in verbo ponere; 4) język, mowa. Graja sive Latina voce, poet.; quum civem ex voce cognovisset; 5) słowo,

przemowienie, tulisse ad coelum manus dicitur cum hac voce; vox populi Romani ma estate indigna; voces contumeliosae; carpi nostrorum militum vocibus; me exanimant voces; vox violenta nulla audita i t. p.; 6) wyrok, formuła, qua voce et senatus consulto; u poet. często formuła czarodziejska, sidera excantata voce Thessala; voces sacrae; Marsae; deripere lunam vocibus; 7) zdanie, donec verba, quibus voces notarent invenere; negabat ullam vocem inimiciorem potuisse reperiri, quam i t.d.; 8) u poet.: poselstwo, rozkaz.

Vulcānus, i, *m.* syn Jowisza i Junony, mąż Wenery, bożek ognia i obrabiania kruszców, stąd poet.: ogień, Vulcanum spargere tectis; Vulcanum naribus efflant tauri; Vulc. furit. Stąd: Vulcānius, a, um, do Wulkana odnoszący się, Wulkanowi poświęcony: acies V., ogień.

Vulgāris, e, pospolity, zwyczajny, codzienny, powszechnie znany, opinio, consuetudo, usus; lichy, ladajaki, nihil tam vile neque tam vulgare est; jejunus stomachus raro vulgaria temnit.

Vulgātor, ōris, *m.* rozgłaszający, taciti.

Vulgātus, a, um, rozgłoszony, upowszechniony, fama vulgata per urbem; pospolity, navis.

Vulgo, 1. udzielać wszystkim bez wyłączenia, rozciągać do wszystkich, aliquid; munus ab civibus in socios; vulgati contactu in homines morbi; commercium vitiorum in exteras gentes; facinus per omnes; summum imperium cum infimis; quum orta licentia a paucis in omnes se repente vulgasset; Virginius rem non vulgat; nie chce, aby każdy bez wyjątku brał w tem udział; 2) pospolitować, poniżyć, nec multitudine com potum ejus doni vulgari laudem; vulgari cum privatis, pospolitować się; rozpowszechniać, rozsiewać, roznosić, rozgłaszaszać, aliquid; sermonibus vulgari; ita famā vulgare; vulgavit fama z przyp. 4. i tr. bez.

Vulgo, *przysł.* pospolicie, zwyczajnie, powszechnie, wszędzie, vulgo loquebantur: v. totis castris testamenta obsignabantur; v. hominum opinio socium me adscribit laudibus tuis; literas, quas v. ad te mitto.

Vulgus, i, *n.* rzadko *m.* lud, ludzie bez różnicy, publiczność, magis historicis, quam vulgo notus; in vulgus edit, Mithrobarzanem suo jussu profectum, rozpuszcza wieść, że-; także: spargere voces in vulgum ambiguas: 2) gmin, pospólstwo, motłoch, sapientis judicium a judicio vulgi discrepat; vulgus, uti plerumque solet, ingenio mobili; prości żołnierze, v. militum: Alcibiades ad exercitum venit Atheniensium ibique praesente vulgo agere coepit; 3) mnóstwo, gromada, tłum, v. densum (umbrarum); v. incautum (ovium).

Vulnerātio, ōnis, *ż.* zranienie; — przenoś. narażenie, naruszenie, uszkodzenie, vitae, famae, salutis.

Vulnĕro, 1. ranić; — przenoś. obrażać, trapić, aliquem voce, verbis: ne aures vulneret nuncius; animos.

Vulnificus, a, um, raniący, zadający ranę, chalybs.

Vulnus, ĕris, *n.* rana, v. dare, infligere, inferre, zadać ranę, accipere, być ranionym: — przenoś. u poet. w odniesieniu do przedmiotów nieżyjących: nadpsucie

nadwerężenie, uszkodzenie, skaza, dat vulnera ramis (picus); ornus vulneribus evicta; ab acutae vulnere falcis frondes defendite; aratri; 2) cios, pchnięcie, ukąszenie zadające ranę, vulnera inter se jactare. miscere; cadunt (pereunt) per mutua vulnera; nec ferunt vulnera membris; diversa vulnera pati; corpus invictum ad vulnera; elusa vulnera sentit; crepitant sub vulnere malae; strzał, pocisk, illum infesto vulnere insequitur; haesit sub gutture vulnus; także: vulnera dirigere; — przenoś. uszkodzenie, uszczerbek, cios, fortunae; vulnera reipublicae imponere lub inurere; vulnera gloriae alicujus inferre, zaszkodzić sławie, przynieść uszczerbek; zły stan majątkowy, długi, vulneribus suis mederi; przywary, błędy, vulnera nova facere; in moribus; boleść, smutek, zgryzota, accepit gravissimum parens vulnus morte filii; także: celans, quantum v. accepisset; inconsolabile vulnus mente gerit tacita; aeternum servans sub pectore vulnus; i tak często u poet.; niespokój, troska, vulnus alit venis; animo grave vulnus habebat.

Vulpĕcŭla, ae, *ż.* liszka.

Vulpes, is, *ż.* lis, przysłowie: vulpes jungere (o rzeczy niemożebnéj), wilkiem orać; — przenoś. animi sub vulpe latentes, chytre, zdradliwe, poet.

Vulsin-, patrz Volsin-.

Vulso, ōnis, *m.* Rzymski przydomek familii Manliuszów.

Vultĭcŭlus, i, *m.* nieco groźna twarz, mina, Bruti vulticulus te deterret.

Vultuōsus, a, um, twarzy, miny surowéj, pełen przesady w poruszeniach twarzy.

Vultur, ŭris, *m.* sęp, ptak drapieżny.

Vultur, ŭris, *m.* góra w Apulii.

Vultŭrius, ii, *m.* = vultur; — przenoś. wydzierca, chciwy.

Vulturnum, i, *n.* miasto w Kampanii, przy rzece Vulturnus, i, *m.*

Vultus, us, *m.* układ, rysy twarzy, mina, moestus, fictus, simulatus; super omnia vultus accessere boni; instantis tyranni; vultu terrere; v. multa minantis; v. sumit acerbos; vultus indicat mores; imago animi vultus est; 2) w ogóle: oblicze, twarz, tollens ad sidera vultus; stercore in vultum et pectus ab omnibus appetitus; cadere in vultus; — przenoś. u poet.; widok, zjawienie się, pokazanie się, vultibus Eumenidum matrisque agitabitur umbris; *b)* postać zewnętrzna jakiéj osoby lub rzeczy, unus erat toto naturae vultus in orbe: vultus capit illa priores; Inachidos vultus mutaverat in juvencam; quos induerat Circe in vultus et terga ferarum; o morzu: v. salis placidi.

Vulva, patrz Volva.

X.

X. jako znak liczebny = decem, decimus; na monecie: X znaczyło denar zawierający dziesięć assów: XCCCC = denariis quadringentis.

Xanthippe, es, *ż.* żona Sokratesa.

Xanthippus, i, *m.* 1) ojciec Peryklesa; 2) wódz Lacedemończyków w czasie wojny Punickiéj.

Xanthus, lub -os, i, *m.* 1) = Scamander; 2) rzeka w Licyi; 3) rzeczka w Epirze.

Xenippa, orum, *n.* kraina w Sogdyanie.

Xenium, ii, *n.* podarunek dany gościowi.

Xeno, ōnis, *m.* filozof Epikurejczyk z Aten, przyjaciel Cycerona.

Xenocrătes, is, *m.* filozof z Chalcedonu, uczeń Platona, po Speuzyppie przewodniczył Akademii.

Xenŏphănes, is, *m.* filozof z Kolofonu, należał do szkoły Eleackiéj.

Xenophon, ontis, *m.* uczeń Sokratesa, Ateńczyk, wódz i dziejopis; stąd: Xenophontēus lub -ius, a, um, do Ksenofonta odnoszący się.

Xerxes, is, także: i, *m.* nazwisko dwóch królów Perskich, znakomitym jest szczególniéj pierwszy, syn Daryusza Histaspa i Atossy.

Xiphias, ae, *m.* ostropysk, ryba morska.

Xyniae, arum, *ż.* miasto w Tessalii przy jeziorze Xynias.

Xystus, i, *m.* i xystum, i, *n.* u Rzymian: otwarte miejsce w ogrodach przy domach wiejskich do przechadzki i do rozmów, quum ambularem in xysto; quum pauca in xysto locuti essemus; u Greków: pokryta kolumnada, gdzie się zapaśnicy w zimowéj porze ćwiczyli.

Y.

Y. głoska, używana w takich wyrazach, które są wzięte z języka Greckiego.

Z.

Zacynthos, lub -us, i, *ż.* wyspa na morzu Jońskiém; stąd Zacynthius, a, um, do Zacyntu należący, stamtąd pochodzący, adolescentes.

Zaleucus, i, *m.* uczeń Pitagorasa, prawodawca Lokrensów w Italii.

Zama, ae, *ż.* miasto w Numidyi, gdzie Scypion pobił Hannibala; stąd: Zamensis, e, tyczący się miasta Zamy i Zamenses, ium, *m.* mieszkańcy tego miasta

Zanclē, ēs, *ż.* dawne nazwisko miasta Messany w Sycylii; stąd: Zanclaeus lub Zanclēius, a, um, należący do Zankli.

Zela, ae, *ż.* miasto w Poncie.

Zeno lub Zenon, ōnis. *m.* grecki filozof pochodzący z miasta Citium na wyspie Cyprus założyciel szkoły Stoików: 2) grecki filozof ze szkoły Eleackiéj; 3) grecki filozof ze szkoły Epikura, nauczyciel Cycerona.

Zephŷrium, ii, *n.* zamek na pobrzeżu Cylicyi.

Zephŷrus, i, *m.* wiatr zachodni = Favonius; u poet. w ogóle: wiatr, voca Zephyros; Zephyros audis spirare secundos.

Zerynthus, i, *ż.* miasto w Tracyi z jaskinią Hekaty; stąd: Zerynthius, a, um, należący do tego miasta.

Zeta lub Zetta, ae, *ż.* miasto w Byzacenie w Afryce.

Zêtes, ae, *m.* brat Kalaisa, syn Boreasza.

Zethus, i, *m.* syn Jowisza, brat Amfiona.

Zeuxis, is lub ĭdis lub ĭdos, *m.* malarz z Heraklei.

Zingiber, cris i zingibĕri, *n.* imbier.

Ziobĕris, lub Ziobetis, *m.* rzeka w krainie Partów.

Zoïlus, i, *m.* grammatyk, drobiazgowy, złośliwy krytyk dzieł Homera; stąd w ogóle: ostry przyganiacz.

Zōna, ae, *ż.* pas, przepaska, któréj używały dziewice; 2) pas, trzos, w którym noszono pieniądze, qui zonam perdidit, który stracił pieniądze; — przenoś. pas Oryona (gwiazdozbiór); pasy czyli strefy, które ziemię na pięć części dzielą od bieguna do bieguna.

Zonārius, ii, *m.* robiący pasy, trzosy.

Zopўrus, i, *m.* fizyognomista za czasów Sokratesa; 2) imię Persa, który prze okaleczenie się dobrowolne Darvuszowi do zdobycia Babilonu dopomógł.

Zoster, ĕris, *m.* przylądek, miasto i port w Attyce.

SKRÓCENIA

UŻYWANE W TYM SŁOWNIKU.

bez. bezo.=bezokoliczny.
bier.=biernie, bierny.
cz.=czas.
czyn.=czynne.
dom.=domyślnie, wyraz domyślny.
im.=imię.
imiesł.= imiesłów.
licz. mn.=liczba mnoga.
licz. poj.=liczba pojedyncza.
łącz.=łączący.
m.=rodzaj męzki.
ż.=rodzaj nijaki.
n.=rodzaj żeński.
nieosob.=nieosobiście.
nieozn.=nieoznaczony.
nieprzech.=słowo nieprzechodnie.
poet.=poetycznie. u poet., u poetów.
porów.=porównaj.
późn. pis.=późniejsi pisarze.
przech.=słowo przechodnie.
przenoś.=przenośnie.
przestarz.=przestarzały
przesz.=przeszły.
przyim.=przyimek.
przym.=przymiotnik.
przyp.=przypadek.
przysł.=przysłówek.
rzeczow.=rzeczownik.
skróc.=skrócenie
sł.=słowo.
spój.=spójnik.
stop. wyż.=stopień wyższy.
stop. najw.=stopień najwyższy.
szczegól.=szczególnie.
tr.=tryb.
ułom.=ułomne.
właśc.=właściwie.
wzgl.=względny.
wykrz=wykrzyknik.
zaim.=zaimek.
zdrob.=zdrobniały.
znacz. polit.=znaczenie polityczne.
znacz. sąd.=znaczenie sądowe.
znacz woj.=znaczenie wojenne.
zd. zależ.=zdanie zależne.
liczby: 1. 2. 3. 4. położone przy słowach oznaczają formę, do któréj słowo należy.

014293